BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Fondator:

Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 142
SIBIU
1 ianuarie
Nr. 1—2
1995

LA MULŢI ANI - 1995!

La prăznuirea Sfântului Vasile cel Mare

Sfânta noastră Biserică a rânduit prăznuirea la 1 ianuarie a întreitei sărbători: începutul unui an nou (Anul bisericesc începe la 1 septembrie), ducerea Pruncului la 8 zile în Biserică şi tăierea Lui împrejur, precum şi sărbătorirea Sf. Vasile cel Mare, unul din luceferii Ortodoxiei.

Viaţa omenească se desfăşoară în timp. Însăşi zidirea făpturii şi a lumii a fost adusă la lumina fiinţării ei în timp. Bătăile inimii numără clipele trecătoarei noastre vieţi pământeşti iar soarele cu răsăritul şi apusul său ţine socoteală zilelor noastre. De aceea timpul, care măsoară trecerea noastră prin această lume, este un dar al Ziditorului, pus la îndemâna fiecăruia dintre noi spre a spori întru împlinirea poruncilor lui Dumnezeu, spre desăvârşirea fiinţei noastre în asemănare cu Cel ce ne-a creat şi spre slujirea semenilor noştri în duhul dragostei.

Pentru aceea orice început de an nou capătă pentru noi însemnătatea unui hotar în viaţa fiecăruia, a unui bilanţ al propriilor noastre osteneli cu dorinţa de noi împliniri.

La 8 zile după naştere Pruncul Sfânt a fost dus în templu unde i s-a pus numele Iisus, iar după aceea numele de Hristos, adică Unsul Domnului (Luca II, 21, 26; IX, 20), după împlinirea rânduielilor legii, adică după tăierea împrejur care prefigurează închipuie Botezul creştin. Numele Iisus însemnează Mântuitor, arătându-se prin aceasta marele scop al întrupării Fiului lui Dumnezeu: mântuirea lumii din osânda păcatului şi a morţii.

Tot în această zi Sf. noastră Biserică înalţă imne şi rugăciuni întru cinstirea şi pomenirea Sf. Vasile, ma-

re dascăl al lumii şi ierarh, care a dat strălucire cu 16 veacuri în urmă, scaunului arhiepiscopal al Cezareei Capadochiei, a cărui pildă de vieţuire s-a impus lumii creştine de totdeauna. Sf. Efrem Sirul vorbind despre Sf. Vasile spunea că l-a văzut într-o vedenie asemenea unui stâlp de foc ce se înălţa de la pământ spre bolţile cerului. Cât de luminoasă se reflectă imaginea unui sfânt în sufletul altui sfânt.

Sf. Vasile cel Mare s-a născut dintr-o familie creştină din Cezareea Capadochiei, la anul 330. Bunicul său după mamă a primit cununa muceniciei ca martir, iar bunica sa, Sf. Macrina cea Bătrână, a fost ucenica Sf. Grigorie Taumaturgul. În această familie — care a dat Bisericii 3 episcopi, pe Vasile şi pe fraţii săi: Grigorie, episcop al Nyssei, şi Petru, episcop al Sevastei, iar Cerului a dăruit 6 sfinţi: Macrina cea Bătrână, Emilia, mama Sf. Vasile, model de mamă creştină, Vasile, Petru şi Macrina, sora sa cea mare — Sf. Vasile a primit o educaţie pilduitoare, împodobită de virtuţi alese.

După cunoaşterea adevărurilor de credinţă în Biserică şi în familie, Sf. Vasile urmează cele mai înalte şcoli ale timpului: în Cezareea, unde întâlneşte pe Sf. Grigorie de Nazians, apoi în Constantinopol, unde audiază pe celebrul retor Libaniu, cu care va rămâne în legătură sufletească toată viaţa. De aici trece la şcolile anteniene, unde studiază retorica, filozofia, matematicile şi medicina. Aceşti ani de studii vor înrâuri adânc viaţa Sf. Vasile.

Uniţi într-o prietenie pentru toată viaţa Sf. Vasile şi Sf. Grigorie de Nazianz vor culege ca harnicile albine, nectarul culturii lor şi în acest mediu ei îşi vor spori virtuţile creştine. De aceea Sf. Grigorie de Nazianz va mărturisi mai târziu: „...

(Continuare în pag. a 2-a)

† *EMILIAN*
Episcop al Caransebeşului

AXIOLOGIA ORTODOXIEI

O ştiinţă a valorilor Ortodoxiei a lipsit teologilor şi credincioşilor, însetaţi de divinitate. Încercări timide de a preciza cel puţin „o teorie a valorilor religioase" nu s-a bucurat de interes, nici nu s-a extins şi amplificat (Prof. Petru Rezuş, *Teoria valorilor religioase*, 1944). În schimb, n-au lipsit exploratorii superficiali din afara „cetăţii eterne" sau „amatorii impenitenţi" ai fenomenului religios, vădit incompetenţi, lipsindu-le experienţa trăirii adevărate, eşuând în formalism aprioric. Unii pretinşi filozofi români, marcaţi de Nae Ionescu, alcătuitorul unei *Metafizici* sui-generis, au luat atitudini negative contestatoare şi dărâmătoare de idoli. Aşa s-au manifestat, iniţial, confuz, *Emil Cioran*, teoreticianul „culmilor disperării", iar apoi, aforistic şi nociv, cu „convorbirile, admiraţiile şi descompunerile sale", iar, la polul opus, benefic, *C. Noica*, decretat de discipoli „mare metafizician şi teoretician ontologic", care va oscila, după *Mathesis*, între o „apropiere spirituală de religie" şi „o renegare valorică a sa". Problematic şi contradictoriu, Noica şi-a făcut discipoli, dar nu şi apostoli (Vezi: *Jurnalul de la Păltiniş*), cu toată informaţia, mai mult de suprafaţă teologală, năzuind să facă o „şcoală filozofică", numită şi „revelaţie metafizică", înlocuind cultul lui A. Schopenhauer, W. Goethe şi mai apoi al traducerilor lui Platon, atrăgându-şi aprecieri superlative şi din partea lui Petre Ţuţea, încântat de: *Rostirea filozofică românească*, de „sufletul" şi de „*Sentimentul românesc al fiinţei*", lucrări fără prea mare consistenţă.

Aceşti filozofi minori mergeau, conştient, pe urmele lui Lucian Blaga, admirabil creator al „spaţiului mioritic ortodox, apoi, după susţinerea unui „eon dogmatic", autor al cărţii *Religie şi Spirit*", în care pledează pentru personificarea mitului mesianic în Domnul Iisus Hristos, negându-i istoricitatea şi divinitatea. Valorile Ortodoxiei, în asemenea condiţii existenţiale, au rămas liminare şi ignorate şi la filozofii mai tineri, care jonglează cu ideile „păltinişene", preocupaţi de maeştrii genului, ca: Andrei Pleşu, Gabriel Liiceanu şi alţii. Dan Zamfirescu are o formaţie solidă teologică, de expresie mai mult teologico-istorică, nu filozofică (*Ortodoxie şi romano-catolicism*, 1992). Problema axiologică rămâne, aşadar, deschisă şi introducerea în cuprinsul ei este justificată.

Providenţial, Ortodoxia s-a păstrat în puritatea ei genuină, nefiind contaminată, doctrinar, de elementul uman constitutiv. Divinul autentic, revelat, este valoarea sa maximă şi primă. El n-a suferit intrusiunile raţiunii unui singur om, declarat infailibil, nici excesele raţionale pluraliste (multitudiniste). Raţiunea cea dominantă a Ortodoxiei este cea a Divinităţii treimice, fără a fi înlocuită cu raţiunea creată umană. În consecinţă, Ortodoxia este şi expresia pură a trăirii religioase în istorie, pe care o cuprinde, în totalitatea ei, Sfânta Tradiţie, care formează cu Sfânta Scriptură cele două izvoare ale Sfintei Revelaţii, în ele fiind cuprinse doctrina şi morala Ortodoxiei. Din Sfânta Tradiţie fac parte deci şi „cultul şi canoanele", alte valori de seamă ale religiei creştine.

Numai în al doilea rând, urmează şi valorile umane religioase: însuşirea subiectivă a mântuirii, virtuţile teologice (credinţa, speranţa şi dragostea), respectarea postului, împlinirea rugăciunilor şi a faptelor bune. Dar în acest proces valoric soteriologic, credinciosul are nevoie de harul divin şi lucrarea misteriologică a Sfintelor Taine, tot atâtea capitole de adâncit şi de meditaţie axiologică. În mare, acesta ar fi cuprinsul axiologiei ortodoxe, asupra căreia trebuie să se îndrepte atenţia teologilor şi a credincioşilor, pentru un spor de cunoaştere valorică a religiei creştine.

Pr. Prof. univ. Dr. Petru Rezuş

BOTEZUL DOMNULUI - EPIFANIA

Sărbătoarea Botezului Domnului se mai numeşte, cu un termen grecesc, şi Epifanie, adică „Arătarea Domnului".

Pe bună dreptate i s-a dat acest nume, pentru că acum Domnul se arată pentru prima dată în public, gata de a îndeplini misiunea pentru care a fost trimis de către Tatăl.

Văzându-L Ioan, cel care boteza, în Iordan, pe toţi cei ce veneau din Ierusalim şi din toată Iudeea, L-a vestit şi el şi L-a arătat lumii ca fiind „Mielul lui Dumnezeu, ce ridică păcatele lumii" (In. 1, 29).

Dar, la Bobotează, nu numai Fiul cel Unul născut s-a arătat, ci şi celelalte două Persoane treimice şi-au desvăluit în chip desluşit existenţa. „Deschiderea cerului" de care ne vorbeşte Sfânta Evanghelie (Mt. 3, 17) tocmai lucrul acesta ni-l sugerează, anume că taina cea mai presus de minte şi de cuvânt a Treimii devine acum cunoscută, bineînţeles atât cât este cu putinţă creaturii să o cunoască.

De la acest eveniment al Botezului începând, închinarea şi lauda aduse lui Dumnezeu vor fi de fapt aduse Tatălui, Fiului şi Sfântului Duh, Treimii celei de o fiinţă şi nedespărţite.

Iată deci că, într-adevăr, minunată arătare a lui Dumnezeu s-a petrecut la Iordan, când Domnul a primit Botezul!

Cât despre acest botez pe care îl practica Ioan se ştie că nu era identic cu Botezul pe care îl va institui Domnul după Învierea Sa din morţi. Chiar Sfântul Ioan va recunoaşte că între cele două Botezuri există o diferenţă fundamentală, spunând: „Eu unul vă botez cu apă, spre pocăinţă, dar Cel ce vine după mine... vă va boteza cu Duh Sfânt şi cu foc" (Mt. 3, 11).

Ca trimis al Tatălui, să pregătească şi să anunţe venirea Fiului în lume, Ioan îi îndemna pe oameni să se facă vrednici de această minunată arătare. Predica lui era pe cât de scurtă, pe atât de fermă şi de desluşită: „Pocăiţi-vă, că s-a apropiat împărăţia cerurilor" (Mt. 3, 2).

Botezul lui Ioan era unul pregătitor. Abia Botezul pe care-l va institui Hristos Domnul va fi Botez mântuitor. Ioan boteza în numele său şi din propria sa iniţiativă. Botezul creştin, Taina Sfântului Botez urma să fie administrată din poruncă, cu trimitere către toată lumea şi să fie făcut în numele Tatălui, al Fiului şi al Sfântului Duh. „În numele", vrea să însemne „cu puterea Tatălui, a Fiului şi a Sfântului Duh", deci cu putere dumnezeiască şi cu efecte pe măsură.

Ultimul testament pe care l-a lăsat Mântuitorul Apostolilor Săi, înainte de Înălţarea Sa la cer, tocmai acesta a fost: să meargă în toată lumea şi să împărtăşească acest Botez tuturor popoarelor, învăţându-le să păzească toate câte a poruncit El, adică toată Evanghelia (Mt. 28, 19).

Apostolii au primit ca pe un lăsământ dumnezeiesc această poruncă a Domnului şi începând de la Ierusalim au plecat în toată lumea, botezând neamurile şi făcând să crească şi să se întărească Biserica, al cărui Cap este Mântuitorul Hristos. Părăsind ei această lume, au încredinţat urmaşilor lor, episcopilor şi preoţilor, datoria de a săvârşi lucrul Domnului şi astfel veac după veac numărul creştinilor a sporit, credinţa s-a lăţit şi împărăţia lui Dumnezeu a câştigat teren.

Desigur că lucrul acesta n-a fost bineplăcut diavolului, care voia să instaureze pe pământ propria sa împărăţie. El de altfel a intervenit chiar de la început, pentru a împiedica împlinirea voii lui Dumnezeu. Când S-a născut Iisus, diavolul a inspirat lui Irod gânduri criminale, îmboldindu-l să-şi întindă mâna şi să ia viaţa Celui care a fost trimis să pună temelia împărăţiei lui Dumnezeu. Mai apoi, după ce Domnul S-a botezat şi s-a retras în pustie, diavolul caută să-L abată de la calea pe care tocmai pornea, ispitindu-L între altele cu chipul împărăţiei lumeşti, a bogăţiei şi strălucirii deşarte şi trecătoare.

După veacuri şi veacuri de istorie creştină, diavolul a pornit asaltul asupra creştinilor de astă dată. În chip cu totul perfid şi-a făcut planul de a lovi tocmai în temelia Bisericii. Scopul urmărit de el era să închidă uşa împărăţiei pe care Domnul a deschis-o prin instituirea Botezului. De aceea, i-a ispitit pe unii spunându-le că Botezul pe care l-a practicat dintru începuturi Biserica, nu este mântuitor. Adevăratul botez este în afara Bisericii, împărtăşit la o altă vârstă decât a copilăriei.

Din nefericire ispita diavolului a avut efecte. Unii creştini s-au lăsat rebotezaţi şi astfel au început sfâşierile şi rupturile în Biserică.

Pentru progresul împărăţiei lui Dumnezeu lucrul acesta a fost păgubitor. Mulţi dintre cei care ar fi putut să intre în ea au fost împiedicaţi. Creştinătatea a oferit lumii din afara Bisericii un spectacol care numai încrederea nu putea să o favorizeze.

Aşa se face că astăzi, realitatea creştină este departe de idealul scripturistic redat prin cuvintele: *„Un Domn, o credinţă, un Botez"*. Credinţele sunt mai multe şi din păcate şi Botezurile.

Tot în chip perfid se caută a se acredita ideea că diversitatea era inevitabilă, oamenii fiind diferiţi unii de alţii. Diversitatea este într-adevăr justificată şi firească, dar nu şi sfâşierea unităţii, distrugerea ei pe considerente cu totul străine de planul lui Dumnezeu de mântuire a lumii.

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Definiţia şi misiunea patriarhului dintr-o Carte de legi bizantină*

Patriarhul este icoana însufleţită a lui Hristos ale cărui fapte şi cuvinte sunt pline de adevăr.

Dintre misiunile încredinţate lui de Dumnezeu, prima misiune a patriarhului este aceea de a-şi trăi viaţa în evlavie şi demnitate; apoi, de a-i aduce pe toţi ereticii la ortodoxie, la ascultare faţă de adevăr, pentru păstrarea unităţii Bisericii. Păgânilor trăitori după legi şi rânduieli străine de Biserică, să le adreseze chemarea intrării în creştinism, iar necredincioşilor — care prin fapte strălucitoare, distinse şi impresionante stârnesc admiraţie — să li se facă împlinitorul credinţei.

Ţelul patriarhului este mântuirea sufletelor încredinţate lui şi dobândirea vieţii în Hristos cel răstignit în lume.

Activitatea învăţătorească a patriarhului este una din principalele misiuni pe care trebuie să o îndrepte spre toţi oamenii, fie oameni simpli, fie demnitari, fără nici o deosebire. Cu credincioşii Bisericii patriarhul să fie blând, iar cu cei nestatornici să fie aspru. Despre adevăr, despre păstrarea dreptăţii şi a evlaviei, să vorbească deschis, chiar în faţa împăratului, fără a se teme.

Asemănător trupului omenesc, ţara este formată din mai multe părţi şi din diferiţi cetăţeni, iar cei mai însemnaţi şi mai necesari dintre toţi sunt împăratul şi patriarhul. De aceea o premisă a păcii şi fericirii sufleteşti şi trupeşti este buna înţelegere, acordul simfonic dintre stat şi Biserică.

Trad. de Pr. Asist. Irimie Marga

* Traducere din *Cartea de legi a împăraţilor Vasile, Constantin şi Leon* (sec. 9—10), titlul II, cap. 1, în „Patrologia Graeca", tom. 119, col. 909;

IISUS CRISTOS în româneşte

In *Ortografie pentru toţi*, Ed. Academiei Române, Mioara Avram afirmă că „Numele proprii *Isac, Isus* se scriu cu un singur *i* iniţial (nu Iisus)". În realitate, numele *Isac, Isaia, Israel, Isar* se scriu cu un singur *i*, dar *Isus* se scrie cu doi *i*, fiindcă *i* iniţial are valoare fonetică dublă. În *Noul Testament* din 1648, ca şi în *Biblia* de la 1688, numele este scris *Iisus*, atât *Iisus Hristos*, cât şi *Iisus Navi* şi *Iisus, fiul lui Sirah* (*Înţelepciunea lui Iisus, fiul lui Sirah*). În cărţile de ritual bisericeşti şi în publicaţiile bisericeşti numele are grafia *Iisus*, şi nu se poate accepta o dublă grafie. Se impune o singură grafie: *Iisus*, care are justificare etimologică. *Iisus*, numele propriu al Fiului lui Dumnezeu, este redarea greacă a ebraicului *Iehosus* (Luca 2, 21), care înseamnă „Dumnezeu este mântuirea" sau „Mântuitorul" (Isaia 61, 11; Matei 1, 20—21). În limba greacă, cuvântul *Iisus* derivă de la viitorul verbului „iaome, ieno" (= a vindeca), viitor care, în dialectul ionic, are forma iisome şi explică grafia Iisus, cu dublul *i* (ii). În latină, numele a fost transcris *Jesus*, fiindcă al doilea *i* este *eta*, redat în pronunţia erasmică cu *e* în latină, transcris apoi şi în limbile neo-latine din Apus: Jésus, Jesús. În slavă, grecescul Iisus a fost transcris Isus, grafie folosită şi în vechile traduceri româneşti din slava bisericească cu un singur *i*: *Isus*, de unde afirmaţia că *Isus* ne-a venit din slavă, ca şi *Hristos*[1], şi am fi cunoscut numele Fiului lui Dumnezeu de la slavi.

Creştinismul la români s-a predicat în limba latină, începând din sec. II, cu *Iesus*, în daco-română, care a dat, cu trecerea lui *e* accentuat în *i*, ca în *bene — bine; plenus — plin, sus*. De fapt, *e* şi *i* „aceste timbre vocalice fuseseră confundate în latina vorbită .

În *România liberă* din 26 aprilie, 1990, p. 1, în rubrica „Semnal", un cititor pune întrebarea: „Cum e corect să se scrie şi să se rostească: Hristos, Christos, Cristos... Care este grafia corectă? Aşteptăm răspunsuri şi argumente". De fapt întrebarea sa nu este singulară, şi ea impune precizarea cerută.

Numele propriu *Iisus* este însoţit în Sfânta Scriptură de un titlu care se referă la misiunea divină şi la slujirea Sa: *Hristos*, cuvânt de origine greacească: Hristos, care este echivalentul cuvântului ebraic *Messiah* (= Unsul lui Dumnezeu). Grecescul *h* (hi) este transcris în latină *ch*, iar în limba română *ch* latin este redat şi rostit *c*, după cum avem din latinul *charta* (=scrisoare, din gr. *hartis* = foaie de papirus), românescul *carte*. Astfel se explică grafia cuvântului din limba greacă, întâlnit în *Noul Testament* de 529 de ori, grafia Hristos, folosită şi în *Noul Testament* din 1648 şi în *Biblia* din 1688, în limba română, precum şi în cărţile de cult bisericeşti şi în publicaţiile bisericeşti-teologice. În latină, grecescul *Hristos* a fost transcris *Christus*, în limba română fiind rostit *Cristos*. În limba slavă a fost transcris *Hristosŭ*, formă folosită şi în vechile traduceri româneşti din slava bisericească. În limba română s-a impus în grafie forma greco-slavă: *Hristos*. Scrierea în limba română este însă fonetică şi cere să se folosească corect *Cristos*, aşa cum rostim.

De la latinul *Christus* avem *christianus* din *hristianos* care „s-a răspândit mai ales începând din veacul al II-lea, când mai stăruia încă pronunţarea *c*, nu *h*, şi a fost moştenit în limba română *creştin*".[2] După evoluţia fonetică normală, christianus ar fi trebuit să devină *creşin*, aşa cum avem *păşune* din *pastionem* sau *uşă* din *ustium*. Forma cu — *t* — „se explică printr-o apropiere conştientă de numele latin *Christus*".[3]

Păstrăm în limba română, începând din secolul al II-lea adică de la începutul epocii daco-romane, cele mai vechi cuvinte creştine: *Ie(i)sus Cristos*, împreună cu urarea: *Cristos a înviat!*, prima evanghelie creştină — *Christus invivit (invivere)* ca şi numele nostru de *creştin, creştini*, care dovedesc vechimea creştinismului românesc, începând din secolul al II-lea, adus odată cu trupele romane cuceritoare în Dacia.

Se cere să scriem, după cum rostim, de la început, româneşte: *Iisus Cristos*.

Pr. I. Ionescu

1 Al. Rosetti, *Istoria limbii române*, Bucureşti, 1986, p. 286—290.

2 H. Mihăescu, *Influenţa greacească asupra limbii române până în secolul al XV-lea*, Bucureşti, 1966, p. 57.

3 I. Fischer, *Latina dunăreană*, Bucureşti, 1985, p. 151.

Răspundere şi responsabilitate în asistenţa socială*

În condiţiile de astăzi, când societatea îşi pregăteşte profesionişti care să-i asigure autentica asistenţă socială se ridică o problemă foarte importantă. Este vorba despre formarea personalităţii profesionale a asistentului social. În cadrul acesteia un loc aparte îl ocupă sentimentul răspunderii şi al responsabilităţii, noţiuni ce deseori sunt confundabile nu numai în vorbirea curentă ci chiar în graiul specialiştilor. „În mod curent se folosesc, cel puţin în limba română, cu aceeaşi semnificaţie, sau cu semnificaţii foarte apropiate, dar niciodată îndeajuns de precise, doi termeni: răspundere şi responsabilitate... fiecare dintre ei acumulează sensuri diferite".[1]

Nici astăzi nu sunt stabilite limite foarte precise între cei doi termeni care constituie noţiuni fundamentale în pregătirea şi activitatea asistentului social.

Opinăm că, în ultimă instanţă, funcţia cea mai importantă a asistentului social nu este aceea de a rezolva problemele sociale ale persoanelor aflate în nevoi, ci de a-i ajuta pe oameni în situaţii sociale dificile să-şi găsească sprijin în ei înşişi, a-i ajuta ca ei înşişi să-şi rezolve propriile probleme. Aceasta în sensul optimismului pedagogic (de a găsi ce este bun în fiecare personalitate umană, de a te sprijini pe aspectele pozitive pentru a lupta pentru înlăturarea celor negative) în care asistentul social trebuie să treacă de la răspundere la responsabilitate în propria-i activitate.

După părerea noastră aceasta înseamnă că asistentul social nu se poate opri în activitatea sa la a-şi îndeplini obligaţiile ci trebuie să-şi asume o serie de atribuţii permise, dar neobligatorii. Aceasta o face la libera lui alegere şi la propria lui iniţiativă, în funcţie de competenţa lui profesională, psihopedagogică, morală şi socio-relaţională.

(Continuare în pag. a 2-a)

Prof. univ. dr. Vasile Marcu
Universitatea din Oradea

* Puncte de vedere în legătură cu menirea viitorilor asistenţi sociali, care se pregătesc, în prezent, în facultăţile de Teologie din ţară.

1 M. Florea — „Responsabilitatea acţiunii sociale" ESE, 1976.

Toaca

La Agapia Veche, unde odinioară s-au pristăvit şi sfinţi,
un călugăr, dintre Cuvioşii Părinţi
a făcut dintr-un capac rotund de brand — o toacă
şi-a pus împrejur o inscripţie prooroacă;
„Ieri am răspândit numai groază şi moarte pe câmpul de luptă;
Azi chem lumea la rugă şi la viaţă — cât mai multă!"

Pr. Lăudatu Vasilescu

51567

MARTORUL DOMNULUI

În cărţile sacre ale religiilor premergătoare creştinismului ni se relatează adeseori despre pogorârea zeilor între oameni, despre vieţuirea acestora printre ei, însă prezenţa lor era însoţită fie de fenomene supranaturale, fie întruchipată în apariţii spectaculare, menite tocmai să-i impresioneze şi să-i copleşească.

Religia creştină se diferenţiază de toate acestea, tocmai prin felul în care este receptată prezenţa Divinităţii, nu în acte suprafireşti, ci prin apariţii de mare discreţie, sau prin mijlocirea unor oameni deosebiţi, aleşi anume de Dumnezeu, pentru a-L face cunoscut în faţa lumii. Prin Noe, Avraam, Moise, Ilie şi prin toţi profeţii Vechiului Testament, Dumnezeu a menţinut mereu vie legătura cu lumea, prin poporul evreu.

Sf. Ioan Botezătorul va încheia şirul de oameni aleşi de Dumnezeu, prin care El şi-a făcut cunoscută voia Sa cu lumea şi cu oamenii: „În pustie gătiţi calea Domnului, drepte faceţi în loc neumblat cărările Dumnezeului nostru" (Is. 40, 3), dar nu spectacular şi zgomotos, ci cu adâncă smerenie şi discreţie, aşa cum s-au săvârşit dealtfel toate evenimentele mari din istoria spiritualităţii umane.

Sf. Evanghelii vorbesc cu parcimonie despre viaţa şi activitatea Sf. Ioan, însă chiar şi puţinele date câte le aflăm presărate în cele patru Evanghelii ne sunt suficiente pentru a ne face o părere destul de cuprinzătoare despre existenţa sa deosebită, el fiind numit pe drept cuvânt Martorul şi Înaintemergătorul Domnului.

Sf. Ioan se naşte din părinţi înaintaţi în vârstă, situaţie destul de frecventă la poporul evreu, Zaharia — preot la templul din Ierusalim, şi Elisabeta. Deosebit şi cu totul aparte este însă felul în care se va naşte pruncul Ioan, căci naşterea sa este un amestec de fapte pământeşti obişnuite cu multe elemente supranaturale: vestea naşterii de sus transmisă prin înger, mutenia tatălui ca pedeapsă pentru că a refuzat să creadă cele anunţate, felul în care pruncul a fost numit, prin toate acestea Dumnezeu nu urmărea decât să îndrepte atenţia generală asupra persoanei Sf. Ioan, pentru că într-o zi acesta va deveni cu adevărat o mărturie despre venirea lui Mesia între oameni: „Ce va fi oare acest copil? Căci într-adevăr mâna Domnului era cu el" (Lc. 1, 66).

Ascultând de glasul tainic care venea din adâncul fiinţei sale, Sf. Ioan se retrage în pustie aspră şi sălbatică încă din tinereţe, consumându-se într-o existenţă deosebit de severă, caracterizată printr-o simplitate şi o spiritualitate aparte. Hrana „lăcuste şi miere sălbatică" (Mat. 3, 4), mai mult simbolică decât reală, atâta cât îi putea oferi sărăcioasa pustie iudaică, precum şi postul aspru şi sever, dus la extrem, îi conferă o înfăţişare aproape îngerească şi o autoritate de adevărat om al lui Dumnezeu.

Toate cele patru Evanghelii sunt unanime în prezentarea Sf. Ioan drept martorul marii întâlniri dintre Fiul lui Dumnezeu cu lumea. Numai în capitolul 1 al Evangheliei după Ioan, de exemplu, întâlnim de şapte ori verbul a mărturisi (sau unul dintre derivatele sale) atunci când se vorbeşte sau se face referire la persoana sa, accentuându-i-se calitatea de garant şi martor al lui Iisus în faţa lumii. Sf. Ioan a fost ultimul martor-profet, din şirul de profeţi evrei ai Domnului, la fel de mare ca oricare dintre aceştia, sau poate cel mai mare dintre ei, fapt confirmat de toţi contemporanii săi, precum şi de însuşi Mântuitorul Hristos.

Dacă vechii profeţi şi-au consumat existenţa întru aşteptarea clipei solemne şi unice în care divinitatea se va aşeza în istorie, intuind-o şi abia întrezărind-o în depărtarea veacurilor, Sf. Ioan Botezătorul îi revine marea cinste să anunţe lumii sosirea acestui moment în toată concreteţea lui: „Iată Mielul lui Dumnezeu" (In. 1, 29). Trebuia ca martorul şi vestitorul marii taine să aibă o viaţă şi o reputaţie cu totul ieşite din comun, căci numai astfel ar fi putut convinge şi înfrânge necredinţa şi indiferenţa. Sensibilizat la maxim, receptiv la şoapta blândă a Duhului Sfânt, veghetor singuratic în noaptea adâncă a lumii de dinaintea întâlnirii cu „Lumina", el este mereu pregătit pentru marea întâlnire.

Zăvorât în bezna şi răcoarea ucigătoare a temniţei din

Maherus, presimţindu-şi parcă sfârşitul tragic, umbra îndoielii şi a zădărniciei lucrului făcut — care ne ţintuiesc în limitele şi îngustimea noastră omenească, dar ne şi impulsionează în suişul nostru către Divinitate — se aşterne peste sufletul său tot mai grea, mărunându-i nu numai fiinţa plăpândă, dar şi siguranţa că şi-a împlinit destinul căruia i-a fost hărăzit şi pentru care s-a jertfit. „Om asemenea cu noi în slăbiciuni" (Iac. 5, 17), chinuit de eventualitatea neîmplinirii profeţiilor sale, trimite pe unul dintre ucenicii săi la Iisus să-L întrebe: „Tu eşti cel ce trebuie să vină, sau să aşteptăm pe altul?" (Mat. 11, 3), iar Iisus îi trimite un răspuns pe măsura înţelegerii unui adevărat profet: „Mergeţi şi spuneţi lui Ioan cele ce aţi văzut şi aţi auzit: orbii văd, şchiopii umblă, leproşii se curăţesc, surzii aud, morţii înviază, şi săracilor li se binevesteşte" (Lc. 7, 22). De acum înainte, suferinţa şi moartea năprasnică nu mai înseamnă nimic. Marea făgăduinţă a lui Dumnezeu, iată, s-a împlinit în Iisus! Dumnezeu este aici, printre oameni, le vindecă bolile, le alină durerile, le şterge lacrimile. Misiunea lui se încheie aici. „Această bucurie a mea s-a împlinit" (In. 3, 29).

Aşa a ştiut Sf. Ioan Botezătorul să privească rânduiala legii dumnezeieşti, definind cu modestie şi cu discreţie sufletească relaţia dintre sine ca martor al Domnului, şi Cel despre care a mărturisit: „Acela (Iisus) trebuie să crească, iar eu să mă micşorez" (In. 3, 30). Momentul solemn când Iisus îşi dezvăluie firea sa dumnezeiască a sosit. De acum lumina lui Mesia va spori tot mai mult pe cerul lumii, culminând cu strălucirea de pe Tabor, aşa cum soarele urcă spre crugul amiezii, iar el, Ioan, martorul lui Iisus în faţa lumii, vestitorul astrului dumnezeiesc, se va ascunde în bucuria copleşitoare a luminii divine. L-a cunoscut şi L-a făcut cunoscut pe Dumnezeu oamenilor: „Cel ce crede în Fiul are viaţă veşnică" (In. 3, 36), şi prin mărturia lui şi-a încheiat tragic marea lui misiune de martor şi înaintemergător al Domnului.

Pr. N. Stoia

Sfântul Serafim de Sarov

(2 ianuarie)

Trei sunt cele mai sfinte şi mai cuvioase figuri ale Ortodoxiei româneşti: Sf. Teodosie din Kiev, Sf. Serghie de Radonej şi Sf. Serafim de Sarov, trei stele luminoase de-a pururi pe cerul Bisericii Ortodoxe.

Sf. Serafim de Sarov, cel mai recent dintre aceştia, a trăit, a lucrat şi a strălucit între anii 1759—1833. S-a născut la 19 iulie 1759 în oraşul Kursk şi şi-a petrecut copilăria acolo până la vârsta de 18 ani.

Din tinereţe s-a dedicat întru totul lui Dumnezeu şi după un examen sever al conştiinţei şi-a îndreptat paşii spre mânăstirea Sarov.

A primit îngerescul chip al monahismului şi numele de Serafim în locul celui de Prohor cum se numea din botez. Un an mai târziu a fost hirotonit ierodiacon şi după 6 ani, la vârsta de 34 de ani, a primit dumnezeiescul dar al preoţiei.

Când slujea — ne spun contemporanii săi — era răpit de multe ori la cer şi s-a învrednicit să vadă chiar arătări ale sfinţilor îngeri.

Însetând să se apropie mai mult de Dumnezeu a dorit să se retragă pentru o vreme în pustie. Primind binecuvântarea stareţului a plecat în pustie şi vreme de cinci ani a trăit în linişte şi asceză practicând rugăciunea neîntreruptă.

Acolo în adâncimea pădurilor s-a străduit să urce zi de zi scara virtuţilor care conduc către cer. Aici a făcut mereu rugăciuni neîntrerupte. Împreună cu rugăciunea a citit neîntrerupt Sf. Scriptură.

„Trebuie să hrănim, zicea el, sufletul cu cuvântul lui Dumnezeu, pentru că acesta este pâinea vieţii. Trebuie hrănite cu acesta şi sufletele celor ce-l iubesc pe Dumnezeu".

Avea o evlavie fără margini faţă de Sf. Fecioară Maria. În faţa icoanei ei, a găsit negrăite bucurii duhovniceşti. Spunea mereu „Sf. Fecioară Maria este bucuria, cea mai mare bucurie dintre toate bucuriile".

Prin rugăciune şi studiu, prin post şi nevoinţă Sf. Serafim s-a făcut locaş al Sf. Duh, plin de har şi înţelepciune şi de putere duhovnicească.

A devenit chip al sfinţeniei şi bărbat luminat, astfel că lumea însetată alerga din toate părţile către el. La început a fugit de lumea care-l căuta, dar mai târziu prin anul 1815, în urma unei arătări a Maicii Domnului, a deschis tuturor uşa chiliei sale şi îi primea pe toţi. Acum a început lucrarea duhovnicească a „stareţului", a povăţuitorului şi îndrumătorului duhovnicesc.

Lucrarea lui ca stareţ a avut rezultate deosebite. Mii de oameni veneau către el zilnic. Nenumărate suflete veneau la el să-şi găsească liniştea, pacea şi bucuria. Cei ce nu puteau să ajungă până la el îi trimiteau scrisori. Cei ce-l căutau erau oameni de diferite stări sociale.

Se ruga pentru toţi, îi binecuvânta cu semnul Sf. Cruci, îi mîruia pe frunte cu untdelemn sfinţit din candela Maicii Domnului şi le insufla tuturor tărie duhovnicească. Oricine se apropia de stareţul Serafim simţea că se apropie de o flacără dumnezeiască care ardea în el şi îi învăluia sufletul.

Tuturor le dădea pace, bucurie şi binecuvântări dumnezeieşti.

Spunea adesea referitor la pace: „Dobândeşte pacea sufletească şi atunci mii de suflete împrejurul tău îşi vor găsi izbăvirea."

Şi iarăşi spunea: „Scopul virtuţii duhovniceşti este dobândirea Sf. Duh".

Vorbea mult despre Învierea lui Hristos. Îi saluta pe toţi cei ce-l vizitau cu cuvintele: „Bucuria mea: Hristos a înviat", şi de fiecare dată când se împărtăşea cânta canonul Învierii: „Ziua Învierii să ne luminăm popoare..."

Cu ochii lui vedea până în adâncimea inimilor. Avea şi darul proorociei şi spunea astfel cele viitoare.

Răspundea de multe ori scrisorilor fără ca să le mai deschidă pentru că le cunoştea conţinutul.

Era şi făcător de minuni, vindecând bolnavi şi izgonind duhurile necurate. Faţa lui uneori strălucea ca soarele şi împrăştia peste tot o lumină cerească.

În pădure, când se nevoia retras, avea prieteni apropiaţi păsările şi animalele sălbatice mai ales urşi uriaşi care veneau zilnic la dânsul.

Viaţa cu adevărat paradisiacă!

Moartea lui a fost într-adevăr cuvioasă. A fost găsit trecut la cele veşnice la 2 ianuarie 1883, în chilia sa stând în genunchi cu ochii aţintiţi spre icoana Maicii Domnului, după ce cu o zi înainte s-a împărtăşit cu Prea Curatele Taine şi şi-a cerut iertare de la părinţii şi fraţii mânăstirii.

A fost trecut în rândul sfinţilor de Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Româneşti în anul 1903.

Este prăznuit la 2 ianuarie şi la 12 iulie în fiecare an.

Sfinţenia vieţii lui l-a făcut cunoscut în toată lumea creştină.

Fie ca prin rugăciunile lui să ne întărim şi noi în drumul vieţii noastre şi pilda vieţii lui să ne însufleţească spre dobândirea cereştilor bunătăţi în Hristos Domnul nostru.

„Foní ton patéron" vol. III
ATENA 1993

Trad. de arhid. Visarion Bălţat

La prăznuirea Sfântului Vasile cel Mare

(Urmare din pag. 1)

eram... un suflet în două trupuri şi nu cunoşteam decât două drumuri: Biserica şi Şcoala".

După ce s-a adăpat din toate izvoarele scrise şi culturile de atunci, cu toate protestele şi rugămintile prietenului său Grigorie, Sf. Vasile revine în Cezareea unde s-a îndeletnicit cu predarea retoricii, iar în urma stăruinţelor sorei sale Macrina se dedică cu totul slujirii lui Dumnezeu.

La scurtă vreme episcopul Eusebie îl hirotoneşte preot şi zelul Sf. Vasile îl impune încă de pe acum în lumea bisericească. În acelaş timp se ocupă de asistenţa socială şi luptă împotriva arianismului, o erezie care tăgăduia Dumnezeirea Fiului.

Sf. Vasile cel Mare a făcut călătorii de studii în Egipt, Palestina, Siria şi Mesopotamia, prilej cu care a cunoscut îndeaproape viaţa monahală, viaţa trăită în sfinţenie, în oazele pustiei. Aceasta l-a determinat să se retragă pe malul râului Iris, în Pont, la Annesi, unde va fonda o mânăstire şi unde va elabora celebrele „Reguli monahale" a căror valabilitate e recunoscută şi azi şi tot acolo, împreună cu Sf. Grigorie de Nazians va alcătui florilegiul din opera lui Origen, cunoscut sub numele de „Filocalia".

Nu după mult timp, episcopul Eusebiu moare şi este ales, nu fără împotrivire din partea altor episcopi, Sf. Vasile ca arhiepiscop al Cezareei Capadochiei. Încă de la început noul ierarh a fost confruntat cu greutăţi pe care cu înţelepciunea, răbdarea, bunătatea şi mai presus de toate prin credinţa în Dumnezeu şi dragostea faţă de semeni le-a biruit.

Sf. Vasile cel Mare a întemeiat un aşezământ de caritate creştină care i-a înscris pentru totdeauna numele în istoria vieţii sociale, aşezământ în care a alinat suferinţele dezmoşteniţilor lumii de atunci. În această instituţie de caritate a clădit azile pentru cei în neputinţă, ospătării pentru călători şi pentru cei lipsiţi, case pentru îndreptarea tinerilor lipsiţi de educaţie, spitale şi leprozerii, ateliere şi în toate acestea se simţea duhul dragostei creştine că toate fiinţau sub îndrumarea Bisericii. Ierarhul Capadochiei a trăit în trupul său şubred şi bolnăvicios o continuă moarte şi înviere prin credinţa în Hristos. Acest mare monah, ierarh şi sfânt a făcut din învăţătura Bisericii un crez pentru sine şi pentru aproapele, purtând slăbiciunea sa trupească până la sfârşitul vieţii.

Viaţa Sf. Vasile cel Mare şi-a petrecut-o în rugăciuni şi posturi. Curăţenia sa sufletească l-a apropiat de Dumnezeu iar credinţa sa statornică şi vie a învins neputinţele trupeşti, încât pare de necrezut ca un om cu alcătuirea aşa de firavă să fi putut înfăptui lucruri atât de mari într-un timp atât de scurt, dacă n-ar fi coborât peste el lumina Harului divin. El a rămas şi va rămâne de-a pururi un model de sfinţenie, iar opera sa, în care a pus toată zestrea înţelepciunii timpului şi văpaia unei credinţe mari, a rămas o piatră preţioasă în tezaurul Bisericii, aureolând cel mai strălucit veac al patristicii creştine.

Sf. Vasile cel Mare a scris mult, iar lucrările sale, din care amintim pe cele mai importante: Despre Duhul Sfânt (cel mai cuprinzător tratat de pnevmatologie cunoscut până acum), Scrieri ascetice şi morale, Reguli monahale mici şi mari, Reguli morale, Filocalia, Omilii la Hexameron, Omilii la Psalmi, Comentar la Isaia, alte Omilii morale, dogmatice, pedagogice şi panigirice, Sf. Liturghie care-i poartă numele şi alte lucrări, toate opere de profundă gândire creştină teologică.

În perioada atât de scurtă a vieţii sale, întrucât a trăit numai 49 de ani, Sf. Vasile şi-a îmbogăţit permanent sufletul cu cele mai alese virtuţi, în pofida tuturor greutăţilor şi necazurilor avute din partea împăratului arian Valens.

Trăirea Sf. Vasile, viaţa sa cea sfântă şi scrierile sale, dârzenia împotriva arianismului, opera de caritate cunoscută sub numele de „Vasiliada" în care el a trudit până în ultima clipă a vieţii ca preot, arhiereu şi medic, îngrijind singur bolnavii, ca şi curăţia unei vieţi petrecută în rugăciuni, în postiri şi privegheri nesfârşite, l-au aşezat în calendarul Bisericii creştine, la începutul de An Nou pentru ca arhierei, preoţi şi credincioşii să-l aibă ca pildă de viaţă împodobită cu virtuţi.

Sf. Vasile cel Mare a fost, aşa cum ne spune o scriere veche a Bisericii: „Tată al orfanilor şi ocrotitor al văduvelor; bogăţie pentru săraci şi toiag de bătrâneţe; învăţătură pentru tineri şi călăuzitor al faptelor bune", fiind împodobit de Dumnezeu cu „blândeţea lui Moise, râvna lui Ilie, mărturisirea lui Petru şi teologia lui Ioan". Iată pentru ce Sf. Vasile cel Mare şi opera lui rămân peste veacuri. Iată pentru ce şi noi astăzi, în ziua pomenirii lui, îi cerem ajutorul să mijlocească la Dumnezeul îndurărilor pentru iertarea greşelilor noastre şi mântuirea sufletelor, pentru pacea şi bună-învoirea între oameni.

O îndatorire canonică valabilă

Înainte de anul 1944, toţi preoţii îşi îndeplineau îndatorirea canonică de a purta permanent costumul preoţesc, bucurându-se de cinstirea cuvenită. După acest an, datorită terorii comuniste, unii dintre ei au înlocuit acest costum tradiţional, cu cel civil, întrucât se aflau în situaţia de a fi insultaţi şi batjocoriţi în public. Astăzi, deşi aceste timpuri de tristă amintire au trecut, mai există încă preoţi care continuă să poarte acelaşi costum civil, fapt ce nemulţumeşte pe credincioşi. Aceştia văd în adoptarea ţinutei civile o laicizare a exteriorului preotului şi transformarea sa într-un anonim indiferent, faţă de cei ce-l întâlnesc. Fără haina canonică, preotul nu poate fi recunoscut ca o persoană purtătoare de har, cu misiune dumnezeiască, de a curăţi pe oameni de păcate. Fiind îmbrăcat civil, el îşi camuflează preoţia şi puterea harică de înrâurire spre bine a celor ce-l văd în public, devenind un deghizat.

Pentru edificare, îl citez pe vrednicul scriitor, preot, distins profesor universitar, teolog şi publicist — GALA GALACTION, care re-a lăsat în această privinţă, povăţuirile de mai jos: „Dacă voiţi să înţelegeţi de ce purtaţi o haină care vă deosebeşte de lume şi dacă voiţi să vă vindecaţi de nostalgia vestmintelor civile, învăţaţi mai întâi ai cui duh sunteţi" (Luca 9, 55) şi meditaţi în genunchi, cuvintele eterne: De-aţi fi din lume, lumea va iubi ce este al ei, dar pentru că nu sunteţi din lume, pentru aceea vă urăşte (Ioan 15, 19)".

Pentru a opri purtarea costumului civil de către preoţi, erudit teolog afirmă vehement în presa vremii: „Constatăm zilnic că un val imens de laicizare se ridică în jurul ostrovului ecleziastic. Este un flux poate de nebiruit, dar nu şi vrednic de aprobare. Înfăţişarea omului Bisericii nu trebuie să fie echivocă. Dacă au ieşit — nu ştiu de unde — legi care tind să camufleze pe preot şi să-l piardă printre civili, trebuie să susţinem cu toată tăria, că aceste legi sunt tendenţioase. Concepţia cea străveche şi cea sănătoasă este că preotul nu trebuie să se confunde cu cei ce nu sunt preoţi" (Revista B.O.R. nr. 3—4/1974, pag. 208 şi 214). Această povăţuire vibrantă lăsată ca testament al Ortodoxiei, tuturor preoţilor de către academicianul Gala Galaction, cu fermă convingere şi cu patos, răscoleşte şi convinge chiar şi pe cel cu inima împietrită, readucându-l la adevăr.

Pentru a elucida şi aspectul de drept al acestei îndatoriri preoţeşti, voi prezenta în continuare Sfintele Canoane şi Regulamentul bisericesc ce stabilesc concret obligativitatea purtării uniformei clericale: Astfel, găsim reguli de îmbrăcăminte încă din anul 343 la Sinodul de la Gangra, iar Sinodul VI ecumenic, prin Canonul 27, hotărăşte: „Nimeni din cei ce se numără în cler, să nu se îmbrace în haină nepotrivită, nici când petrece în cetate, nici în cale mergând, ci să întrebuinţeze îmbrăcămintea ce este destinată pentru cei ce se numără în cler" (N. Milaş — Canoanele Bisericii Ortodoxe — vol. 1, pag. 391, an 1931). De asemeni şi Canonul 16, Sinod VII ecumenic, pag. 520—522, repetă aceeaşi dispoziţie, precizând în comentariu ca această îndatorire să fie în vigoare „în vecii vecilor". Precizez că aceeaşi îndatorire o găsim prevăzută şi în „Canoanele Bisericii Ortodoxe" —

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. Ic. St. Dumănescu Boris
Preşedintele Consistoriului Eparhial al Episcopiei Dunării de Jos, Galaţi

BOTEZUL DOMNULUI

(Urmare din pag. 1)

Referindu-ne la aceste situaţii nu vorbim de lucruri care aparţin trecutului sau care au fost numai pasagere în viaţa Bisericii. Ne confruntăm, din păcate, în fiecare zi cu ele. Pe stradă, în călătorie, în spitale, în universităţi, la locul de muncă sntem asaltaţi de inşi care în chip făţiş sau la ureche ne strecoară îndoiala că Botezul primit nu are valoare, şi că pentru mântuire trebuie primit un alt botez şi aderat la o altă credinţă. Aşa se despart şi se răzleţesc familii şi comunităţi de oameni.

Cunosc cazul unei femei vârstnice adusă de fiica ei, din meliul rural, la oraş. Încă pe când erau împreună în sat ele, amândouă frecventau cu regularitate sfânta biserică. Aveau un motiv în plus s-o facă: le muriseră de timpuriu soţul şi părintele. Cercetarea bisericii le inspira curaj şi le alina durerea.

Regăsindu-se, după ani de despărţire, în casa fiicei, cele două şi-au reluat bunul obicei de a pleca împreună la biserică. Se reîntorceau acasă cu bucurie şi mângâiere în suflet.

Totul a fost bine până când de la o vreme, bătrâna căuta prilej să nu mai plece împreună cu fiica ei la biserică. Găsea diferite motive, fie pentru a pleca mai devreme, fie mai târziu. Mare i-a fost mirarea fiicei, când a constatat că mama ei, deşi pregătită să vină la biserică, n-a mai ajuns acolo... S-a lămurit în curând care este cauza. Mama ei fusese atrasă spre o altă credinţă. I s-a spus că este bătrână şi că nu e bine să rămână nebotezată. Adevăratul botez urma să-l primească abia acum şi de la noua comunitate.

Stăruinţele fiicei au fost zadarnice. Mama şi-a părăsit credinţa şi deşi venise la oraş, să-şi trăiască ultimii ani alături de fiica ei şi să fie ajutată de ea, s-au văzut dintr-o dată despărţite. Continuau să meargă la biserică, dar fiecare la biserica ei.

Desigur că părăsirea credinţei n-a fost un lucru uşor nici pentru bătrână. Se gândea la bărbatul ei cu care s-a cununat şi care acum se odihnea la umbra crucii din satul natal. Inevitabil se întreba: oare el să fi murit păgân? Ce s-a întâmplat cu el, murind fără să fi primit botezul pe care tocmai îl primise ea? Se gândea apoi la fiica ei şi la nepoţii ei pe care îi iubea. Oare lor să le fie închisă uşa mântuirii. Se mai gândea apoi, că viaţa ei nici pe pământ se va sfârşi şi că şi pe sase în gând să fie înmormântată lângă bărbatul ei. Ce va zice preotul din sat, care a spovedit-o şi a împărtăşit-o de atâtea ori, şi ce vor zice consătenii ei când vor afla că şi-a pierdut credinţa, că şi-a părăsit tradiţia de viaţă creştinească, moştenită de la bunii şi străbunii ei.

Toate aceste frământări au rodit gânduri bune în mintea bătrânei. Într-o zi i-a împărtăşit fiicei dorinţa de a se reîntoarce la credinţa ei, la sfintele Taine ale Bisericii de care dorea să se împărtăşească. Şi astfel, împăcată cu Dumnezeu şi cu oamenii şi-a început călătoria în veşnicie.

Ingnstimea înţelegerii sectarilor consta tocmai în greşita înţelegere a Botezului. Ei fac din Botez unica şansă a mântuirii. Este de ajuns să te botezi şi te mântuieşti. Ori lucrurile nu stau aşa.

Fără Botez nu poate exista nădejde de mântuire. Această Sfântă Taină este poarta de intrare în Biserică, este fundamentul vieţii creştine. Dar pe acest fundament trebuie construit edificiul unei trăiri duhovniceşti, al credinţei şi lucrării în dragoste. Celelalte Sfinte Taine ajută la construirea acestui edificiu. Sectarii se limitează numai la Botez, ca şi cum ar fi de ajuns fundamentul unei case, ca să poţi crede că şi ai deja o casă.

Este bine de ştiut că poporul român este creştin dintru începuturile existenţei sale. Este un popor botezat, cu o tradiţie de viaţă creştină. Are şi sfinţi şi martiri creştini. Nu este cu dreptate să fie tulburat în credinţa lui şi ofensat în demnitatea lui, spunându-i-se că nu este botezat şi că nu poate avea astfel nădejde de mântuire. Că sunt şi scăderi şi multe păcate, este adevărat. Dar există pentru toate remedii. Reconvertirea popor lui român nu înseamnă trecerea lui la o altă credinţă, cum a afirmat recent, la o întrunire religioasă de la Oradea conducătorul cultului baptist, ci apropierea lui cu şi mai multă dragoste de tradiţiile creştine moştenite din vremea apostolilor, şi vieţuirea în acord cu aceste tradiţii.

Răspundere şi responsabilitate în asistenţa socială

(Urmare din pag. 1)

Suntem de părere că trebuie să avem tendinţa să trecem de la răspundere la responsabilitate în asistenţa socială. Răspunderea înseamnă a-ţi face doar obligaţiile, a îndeplini toate acţiunile care sunt considerate obligatorii (pentru care se primeşte retribuţia) şi a te feri să încalci acest pachet de acţiuni, să te fereşti să faci acţiuni interzise.

Responsabilitatea înseamnă a depăşi această realizare strict normativă a activităţii. Normele nu precizează ce este permis neobligatoriu, adică ce ţine de iniţiativa, creativitatea şi liberul consimţământ al fiecăruia. Pentru acţiunile posibile, permise, dar care nu sunt normate şi nu sunt obligatorii şi nici interzise, asistentul social nu este numai răspunzător, el devine responsabil. Spunem că el, în această situaţie, nu-şi realizează doar obligaţiile profesionale ci-şi face datoria. Asistentul social răspunde în faţa acţiunilor care-i sunt impuse realizându-şi obligaţiile, dar el are posibilitate şi este necesar să-şi facă datoria, să-şi asume responsabilitatea. Responsabilitatea include şi răspunderea şi face inutile normele juridice ori politice. Un asistent social competent, care-şi asumă responsabilitatea în activitatea sa nu mai are nevoie de norme, de orare, de indicaţii.

El va lucra pentru a-şi face datoria. În acest sens se referea şi J. L. Faure — citat de R. Poenaru — susţinând valorile profesionale autentice, care trebuie „să ne ajute să ne ridicăm la înălţimea acestei profesiuni şi arte minunate. Să fim demni de ea, pentru ca astfel să fim demni de destinul nostru; şi deoarece nici nu se poate altfel, trebuie să depindem numai de conştiinţa noastră, să ascultăm vocea ei suverană, şi anume că ţinem în mâinile noastre responsabilitatea unui destin uman... Să coborâm în noi înşine şi să urmăm fără regrete şi fără slăbiciuni această voce interioară, această voce, în acelaşi timp puternică şi tăcută, care urcă din străfundurile noastre şi comandă datoria noastră."

Am adăuga la cele de mai sus că de fapt, prin conştiinţa noastră ne grăieşte şi ne interpelează însuşi Dumnezeu. Suveranitatea conştiinţei noastre este suveranitatea dumnezeiască. Lui Dumnezeu trebuie să-I dăm, în ultimă instanţă, seamă pentru destinul semenului nostru.

ICOANA LUI IISUS HRISTOS ÎN ŞCOALĂ

Predarea religiei în şcoală se face metodic, după principii moral-creştine şi pe baza unui material intuitiv, în cazul nostru sfintele icoane.

In procesul de învăţământ religios icoana lui Iisus Hristos trebuie să ocupe loc de frunte. Mă refer la icoana Lui cu copiii în braţe şi alături de El, care este cea mai indicată să fie folosită în şcoală.

Dacă până la Revoluţie, în sălile de clasă ale învăţământului românesc a stat în primul plan portretul unui conducător ateu, care a lipsit copiii şi tineretul de educaţie moral-religioasă şi hrană spirituală, acum a sosit timpul şi se impune cu stringenţă ca orice portret omenesc să fie înlocuit cu icoana lui Iisus Hristos. Este dorinţa firească şi legitimă a întregului popor român, născut şi crescut creştin şi ortodox.

Este ştiut şi dovedit că de-a lungul istoriei, în învăţământul românesc, iniţiat şi dezvoltat sub patronajul Bisericii, până în 1948 când s-a laicizat, icoana lui Iisus Hristos a fost prezentă în sălile de clasă ale învăţământului primar şi liceal. În fiecare zi, la începutul cursurilor şi la sfârşitul lor, în faţa icoanei Sale, copiii rosteau rugăciunile de intrare şi ieşire din clasă, adeverindu-se cuvintele: „Totdeauna lucrul tău să-l începi cu Dumnezeu".

Rezultă, aşadar, că icoana lui Iisus Hristos trebuie să fie reintrodusă în şcoală, El fiind cel mai mare învăţător al lumii, care, prin creşterea şi educaţia Lui, a enunţat principiile de bază a oricărei pedagogii creştine.

Educaţia moral-religioasă a copiilor începe în familie şi, în chip firesc, ea trebuie continuată în şcoală, metodic şi sistematic, pe principii moral-religioase de maximă eficienţă pedagogică. În acest proces educativ icoana lui Iisus Hristos are un rol benefic. Locul ei este nu numai în Biserică, ci oriunde se desfăşoară activitatea omenească (II Regi 6, 11; 7, 6), nu mai puţin în şcoală.

Prezenţa ei în această instituţie de instrucţie şi educaţie este de un real folos: pe de o parte prin ea se revarsă asupra copiilor puterea harului sfânt, care le luminează mintea, le ajută să sporească în dragostea de carte şi învăţătură, iar pe de altă parte Iisus primeşte şi împlineşte curatele lor rugăciuni, trimiţându-le din bogăţia cerească darurile Sale cele bogate de care ei au nevoie.

Pe lângă acest folos divin, privind la icoana Domnului, gândurile copiilor se mută spre cele cereşti (Coloseni 3, 1—3); devin mai stăruitori în rugăciune şi încrezători în ajutorul lui Dumnezeu; sunt ajutaţi să se desprindă de cotidian şi să evadeze sufleteşte spre zările albastre ale cerului, spre bunătăţile cereşti; sunt răscoliţi sufleteşte şi determinaţi la imitarea lui Hristos în toate manifestările lor (Romani 8, 29).

Icoana lui Iisus Hristos, descrisă mai sus, este de preferat din motive îndreptăţite. Ca nimeni altul Iisus a iubit copiii — tineretul, în general — şi i-a copleşit cu fapte de ajutorare divină. A înviat din morţi pe fiul văduvei din Nain (Luca 7, 15) şi pe fiica lui Iair (Marcu 9, 23). Copiii IL iubeau din suflet, veneau la El cu toată dragostea şi-L urmau cu iubire, iar El „îşi punea mâinile peste ei" (Matei 19, 15). Evanghelistul Ioan ne spune că un băiat prevăzător, urmând cu mulţimea pe Iisus în pustie, a luat cu dânsul cinci pâini şi doi peşti, pe care Mântuitorul le-a înmulţit pentru săturarea poporului, minune la care au fost şi mulţi copii (Matei 14, 21). La Intrarea în Ierusalim Iisus a fost întâmpinat şi de copii care strigau: „Osana, Fiul lui David" (Matei 21, 15), împlinindu-se spusele Psalmistului: „Din gura copiilor şi a celor ce sug ai săvârşit laudă" (Psalm 8, 2). Peste veacuri va răsuna glasul Domnului „Lăsaţi copiii să vină la Mine şi nu-i opriţi" (Marcu 10, 14).

Iisus Hristos a fost marele învăţător al lumii, supranumit „Pedagogul copiilor, care poartă grijă de ei ca un păstor de oile sale" (Clement Alexandrinul).

Acest pedagog cheamă copiii la Sine. Toţi au obligaţia să-l caute, să-l afle şi să se închine icoanei Lui.

Pentru copii Iisus rămâne „calea" pe care ei nu rătăcesc niciodată, „adevărul" care nu-i înşală şi „viaţa" în care ei să nălăjduiască.

Prot. Ieremia B. Ghiţa

TAŢIAN ASIRIANUL

Biografia sa o alcătuim din informaţiile ce le avem parte din operele sale, parte de la Sf. Irineu, Clement Alexandrinul, Eusebiu de Cezareea şi Sf. Epifanie al Ciprului. Din ele rezultă că Taţian s-a născut în Asiria pe la anul 120. Deşi născut între barbari, el primeşte o aleasă educaţie greacă, studiind istoria, retorica şi filozofia. Ceea ce trebuie să remarcăm la el este însemnata lui cultură literară şi filozofică.

Va deveni sofist, va merge din oraş în oraş, ţinând discursuri şi lecţii de morală. Cu acest prilej el are posibilitatea să studieze diferite filozofii şi să se iniţieze în misterele mai multor religii. Nici unul nu-l satisface. Cultul imoral şi absurd al păgânilor, ambiţia şi pofta de câştig ale filozofilor şi ereticilor îi născură chiar dezgust. Se întâmplase cu el ceea ce s-a întâmplat şi cu Sf. Iustin Martirul şi Filozoful mai înainte. Chiar Taţian ne mărturiseşte că: „Pe când meditam, că tând binele, am ajuns să dau peste nişte scrieri de proveniență barbară (din afară de literatura greco-romană) mai vechi decât învăţăturile grecilor, de inspiraţie prea evident divină pentru a putea fi comparate cu erorile acestora şi am ajuns să cred în ele din cauza simplităţii stilului lor, a naturaleţii povestirilor lor, a înţelegerii clare ce o dau despre crearea lumii, a prezicerii viitorului, a preceptelor excelente şi a supunerii tuturor lucrurilor unui singur monarh". (Cuvânt către greci, cap. 29). Scrierile „de inspiraţie prea evident divină" nu erau altceva decât Sfânta Scriptură constatând că numai în ea se află adevărul după care sufletul său însetase. Convertirea lui se face la Roma. Tot aici el studiază la şcoala Sf. Iustin, devenind astfel un elev al lui. Lui Iustin i-a păstrat o bună amintire, numindu-l „prea admirabil". În şcoala lui Iustin, el va primi şi adânci învăţătura creştină. După moartea dascălului său, va deschide şi el o şcoală. Aici va avea ca elevi, printre alţii, pe Rodon, venit din Asia Mică. Tot la Roma este şi el urmărit de către filozoful Crescens. Dar Taţian nu rămâne fidel învăţăturilor primite de la maestrul său şi în al doisprezecelea an al domniei lui Marc Aureliu (pe la 172—175) — după mărturia lui Eusebiu de Cezareea — cade în erezia encratiţilor (o sinteză a tuturor ereziilor). Se va înapoia în Orient, unde în Mesopotamia va înfiinţa o sectă gnostică, care propunea principii severe, interzicea vinul, carnea şi căsătoria şi înlocuia vinul din Sf. Euharistie cu apa (urmaşii lui primiră numele de taţianini, encratiţi sau idroparastaţi). Sf. Irineu ne mai spune că Taţian tăgăduia mântuirea lui Adam. El a murit în ţara în care se născuse. Timpul însă, când s-a petrecut acest fapt nu-l cunoaştem.

Taţian a fost un scriitor cu destul de multe opere, după mărturia unor istorici. A scris o lucrare, intitulată: „Despre animale sau despre fiinţele vii"; se pare o alta „Despre natura demonilor", apoi în lucrarea sa „Cuvânt către greci", aminteşte că avea intenţia să scrie „Împotriva acelora care au tratat despre lucrurile lui Dumnezeu". Rodhon, elevul lui, menţionează o lucrare în care el caută să lumineze şi să explice textele mai greu de înţeles din Sf. Scriptură; Clement Alexandrinul vorbeşte despre o carte a lui Taţian intitulată: „Despre mântuire după Mântuitorul". Dintre toate acestea până la noi nu au ajuns decât două. Acestea sunt: Cuvânt către greci şi Diatesaron.

Cartea Cuvânt către greci este scrisă după moartea Sf. Iustin Martirul şi Filozoful, probabil în Antiohia (cea din Asia Mică) şi înainte de căderea lui în erezie.

(Continuare în pag. a 4-a)

Arhid. Prof. Constantin Voicu

Un admirator şi prieten al Părintelui STĂNILOAE — Preotul ortodox francez OLIVIÉR CLÉMENT

Personalitatea de excepţie a părintelui Dumitru Stăniloae a atras de timpuriu mulţi ucenici, prieteni şi admiratori ai vieţii şi operei sale, nu numai din ţară ci şi de peste hotare. Unul dintre aceştia — el însuşi un distins teolog ortodox şi rector al Institutului teologic Sfântul Sergiu din Paris, *Olivier Clément* — se numără printre cei ce s-au apropiat mai mult de dânsul, făcând cunoscută în toată lumea opera teologică şi viaţa pilduitoare a Părintelui Stăniloae. În *Prefaţa* cărţii *Rugăciunea lui Iisus şi experienţa Sfântului Duh*, tradusă în franceză de Olivier Clément (Paris, Ed. Desclée de Brouwer, 1981), traducătorul declară că *„Părintele Stăniloae este fără îndoială cel mai mare teolog ortodox"*, şi că „pe măsură ce opera lui va fi tradusă în limbile occidentale, ea se va afirma ca una dintre creaţiile majore ale gândirii creştine din a doua jumătate a secolului nostru".

Admiraţia şi dragostea teologului ortodox francez transpiră cu putere din articolul comemorativ scris din prilejul morţii Părintelui Stăniloae, intitulat *In memoriam Dumitru Stăniloae (1903—1993)*, publicat în revista Ortodoxiei franceze, *CONTACTS* (Anul 45, Nr. 164, Trim. IV, pp. 293—301). Articolul este o sinteză metodică, pe aliniate, a operei sale, precedată de o scurtă prezentare a vieţii marelui dispărut.

„Român, Părintele Stăniloae aparţine unui popor care, fără încetare, a trebuit să realizeze un greu echilibru, între spaţiul său propriu, „mioritic", şi situaţia sa tragică şi fecundă, la răspântia între Orient şi Occidentul creştin, Ortodoxie şi latinitate, lumea greacă şi lumea slavă... Părintele Dumitru a pus bine în valoare, mai ales în ultimul volum al *Filocaliei* sale, minunata continuitate isihastă românească, această tradiţie care s-a înscris în frescele mănăstirilor moldovene, în politica lui Neagoe Basarab, în iniţierea primită de Paisie Velicicovschi, de la sihăstria Poiana Mărului, de unde avea să pornească renaşterea spirituală a României Ortodoxiei, la sfârşitul secolului al XVIII-lea. El însuşi n-a încetat să fie conştiinţa României spirituale; între cele două războaie, la Sibiu, unde a opus imanentismului lui Lucian Blaga, concepţia unei culturi divino-umane; chiar în inima celui de al doilea conflict mondial, când în cartea sa *Iisus Hristos şi restaurarea omului*, el a reamintit că noi nu ne putem găsi umanitatea noastră decât prin mijlocirea aceleia a lui Iisus Hristos; din 1945 până la 1948, când el a însufleţit reînnoirea monastică şi spirituală românâ publicând primele volume ale unei *Filocalii*, în care locul decisiv reveni sintezelor cristologice ale lui Maxim Mărturisitorul, singura viziune a omului care ar putea fi totală fără a fi reducătoare; după 1949, la Institutul teologic din Bucureşti, unde a luptat ca ierarhia să admită necesitatea unei expresii înrădăcinată în viaţă."

Încheind această scurtă trecere în revistă a etapelor vieţii Părintelui Stăniloae, autorul aminteşte de anii „în care şi-a purtat crucea în ochii vechiului regim, în care totuşi, — după propria expresie — „şi-a putut ţine neîntreruptă *Rugăciunea lui Iisus*". „Eliberarea din temniţă — scrie mai departe autorul — a trezit într-însul o nebănuită explozie de forţe creatoare, rod al unei lungi asceze, personală şi, am putea spune, istorică; încheierea mariei *Filocalii*, operă a spiritualităţii personale şi a spiritualităţii liturgice... În aceşti ani din urmă, slăbit de vârstă de a nu mai putea ieşi, îndurerat de moartea unei soţii foarte scumpe, el n-a încetat să primească nenumăraţi vizitatori, de toate vârstele şi condiţiile, dând fiecăruia un *cuvânt de viaţă*, ca un adevărat duhovnic".

Trecând apoi la înfăţişarea operei Părintelui Stăniloae, pe care o numeşte semnificativ, *românitate*, o numeşte „echilibru dintre contemplaţie şi lucrare, în sensul cosmic al creştinismului, într-o umanitate infinită".

Expunerea pe larg a temeiurilor acestei *românităţi* a Părintelui Stăniloae s-ar întinde peste prea multe pagini. Ele trebuiesc citite şi meditate, spre a putea înţelege semnificaţia acestei aprecieri. Ne mărginim a sublinia doar câteva din aceste temeiuri: 1. *Echilibrul dintre contemplare şi acţiune*, după tradiţia sfântului Calinic de la Cernica, ascet riguros, mistic, adânc, dar şi organizator al slujirii săracilor, numiţi de el „fraţiorii lui Hristos" (anticipând astfel, cuvânt de cuvânt, vocabularul lui Charles de Foucauld). 2. *O umanitate infinită*, căci îndumnezeirea este pentru el umanizare întreagă. Român şi universal... un om care nu se teme de Occident, nici de pretenţiile de umanism şi de raţionalitatea modernă, dar care îndrăzneşte, profetic, să antreneze totul într-un adevărat divino-umanism. Pentru a vorbi despre Dumnezeu, Părintele Dumitru vorbeşte despre iubire. Şi pentru a vorbi despre iubire, el vorbeşte despre asceză ca despre o deprindere minuţată şi despre rugăciune ca o adâncire în existenţă devenită relaţie personală. 3. *Semnificaţia spirituală a lumii*. Civilizaţia ştiinţifică de azi îşi descoperă responsabilitatea faţă de natură. Înţelegem că lumea este dar l lui Dumnezeu, expresia iubirii sale. Ea ne este oferită ca un loc al unui imens dialog: dialog al oamenilor între ei şi cu Dumnezeu. „Părintele Stăniloae insistă asupra prezenţei cosmice a Logosului, prezenţă care a precedat şi a pregătit întruparea, precum şi azi, cu toate limitele aparente ale Bisericii, ea (Biserica) pregăteşte *Parusia*". 4. O altă afirmaţie reţinută din gândirea dogmatică a părintelui Stăniloae este aceea că *Biserica este laboratorul învierii*. El face sinteza elaborărilor ecclesiologice care caracterizează gândirea ortodoxă a veacului nostru: Biserica — comunitate euharistică; Trupul tainic al lui Hristos; locul unei cincizecimi perpetuii; dispensaţia iubirii treimice.

Este subliniată *Deschiderea către lumea întreagă*. „Biserica este laboratorul învierii, nu numai pentru ortodocşi, ci şi pentru toţi creştinii, pentru toţi oamenii, pentru universul întreg al cărui fundament spiritual este". Despre gândirea Părintelui Dumitru, spune mai departe autorul cu multă admiraţie, „aş zice că este catolică, în sensul deplin al acestui cuvânt: *Kata' holon*, după plenitudinea, după o totalitate înglobătoare ... o catolicitate deschisă în care toate confesiunile creştine trebuie să se simtă ca la ele acasă, cu diversitatea lor, cu elaborările lor pozitive, consumând limitările lor în băutura arzătoare a sfinţeniei .... Dumitru Stăniloae insistă în aceasta: *„sfântul este cel care cuprinde pe toţi oamenii în rugăciunea sa"*. În încheiere, este subliniată necesitatea *aprofundării spirituale*, prin asceză, care nu apare ca un moralism sec şi voluntarism Patmile, pe care le defineşte ca „un ataşament infinit faţă de realităţile mărginite", mărturisesc în felul lor „capacitatea de infinit" a inimii omeneşti. Îndumnezeirea apare astfel ca desăvârşirea umanităţii noastre în aceea a lui Iisus.

Nu am putea încheia aceste sumare sublinieri din articolul omagial al Părintelui Olivier Clément, fără a reproduce ultimele aprecieri cu care Sf. Sa a încheiat *Prefaţa* traducerii franceze a cărţii Părintelui Stăniloae, *Rugăciunea lui Iisus şi experienţa Duhului Sfânt*. „Când îl întâlnesc pe Părintele Dumitru, nu mă pot împiedica să nu mă gândesc la Sfântul Ioan, la bătrâneţea lui adâncă, repetând că *Dumnezeu este iubire* şi că cel care iubeşte pe fratele său rămâne în lumină".

Sunt cuvinte întemeiate pe o cunoaştere personală, pe o admiraţie sinceră, dublată de o prietenie plină de iubire care onorează pe distinsul teolog ortodox francez, pentru care nenumăraţii prieteni şi ucenici ai Părintelui Stăniloae îi exprimă cea mai sinceră mulţumire şi recunoştinţă.

Pr. prof. dr. Gheorghe Liţiu

Statornicia, mijloc spre desăvârşire a monahului

Monahismul, prin specificul său de dăruire şi slujire totală lui Dumnezeu, are un rol deosebit de important, în viaţa duhovnicească a credincioşilor Bisericii noastre. Felul de vieţuire a monahului constituie cea mai puternică pildă.

Căci nu haina exterioară şi trecătoare, ci mahrama cea vie şi veşnică a simţurilor şi virtuţilor sfinte, care îmbracă pe omul cel nou, în întreaga sa viaţă, este ceea ce caracterizează chipul monahului îmbunătăţit.[1]

Agonisindu-şi comoara cea nestricată (Matei VI, 20) a virtuţilor, el devine un izvor nesecat al binelui şi prin aceasta este o adevărată binecuvântare pentru mânăstirea în care vieţuieşte şi a credincioşilor care cercetează acest locaş de rugăciune.

Deoarece, făgăduindu-se să trăiască toată viaţa în feciorie, neagoniseală şi ascultare desăvârşită, monahul în mod liber se face un dar lui Dumnezeu, primind prin aceasta un caracter sacru.

Râvnă către fapte bune şi sârguinţă au toţi, dar dacă nu-i statornică şi până la sfârşit, e ca focul de câlţi, care se aprinde puţin, apoi se stinge. Aşadar nevoinţele atunci să înceteze, când se va sfârşi trupul. Sfârşitul încununează viaţa omului şi acum se pecetluiesc faptele ostenitorilor.[2]

Preocupat în permanenţă, cum şi prin ce mijloace se poate ajunge la scopul ce şi-a propus, va trebui să înfăptuiască şi alte virtuţi, care împreună conduc spre fericire şi mântuire.

De aceea, va trebui să fie mereu conştient de cine s-a lepădat, cui s-a făgăduit şi de cine s-a apropiat, căci la înfricoşătoarea judecată a lui Iisus Hristos, nu va primi răsplată după cum a făgăduit şi a mărturisit, ci după cum va împlini cele ce a făgăduit.

Pentru a progresa în urcuşul duhovnicesc, monahul trebuie să înnoiască în fiecare clipă momentul eroic de la început. Odată ce a pus mâna pe coarnele plugului (Luca IX, 62) să privească numai înainte căci altfel, dacă se uită înapoi cu regret, se preface în stâlp de sare, ca soţia lui Lot (Facerea XIX, 26) şi nu-i vrednic de Cel Căruia s-a făgăduit.

Treptele urcuşului spre desăvârşire după Sfântul Maxim Mărturisitorul (580—662) sunt următoarele: credinţa, frica de Dumnezeu, înfrânarea, răbdarea şi îndelunga îngăduinţă, nădejdea, nepătimirea şi iubirea, schema cea mai uşoară şi mai corespunzătoare vieţii duhovniceşti.[3]

Credinţa întăreşte raţiunea, care are rolul de ocârmuitoare spre urcuşul duhovnicesc. Frica de Dumnezeu este o frână în calea păcatului şi mereu îndeamnă la un progres neîncetat pe calea binelui, care se capătă meditând tot timpul la Dumnezeu şi la judecata cea din urmă.

Voturile monahale sunt expresia legământului de a se înfrâna de la patimi şi orice păcat prin păzirea celor cinci simţuri. Un domeniu important care trebuie supus înfrânării este vorbirea (Matei XII, 36—37). Sfinţii Părinţi combat cu cele mai aspre cuvinte vorbirea deşartă, glumele şi râsul nestăpânit. Ci numai atunci să-şi deschidă gura sa, când îşi va da seama că, prin vorbirea sa, ar realiza un progres în bine, mai mare decât atunci când ar tăcea.[4]

Lucrurile cele bune cu osteneală se câştigă şi cu durere se îndeplinesc. În acest caz se va întrarma cu răbdare şi îngăduinţă. Făgăduinţele depuse presupun iniţiativă proprie. Deci, a renunţat la comoditate şi s-a angajat la un drum deosebit de dăruire şi jertfă, toată viaţa. Căci viaţa nu se preţuieşte după durata ei, ci mai ales după intensitatea cu care este trăită şi după roadele ei. (Deuteronom XXX, 16; Pilde III, 1—2).

Tărăşenia voii este „mucenicie continuă", prin statornicie, dăruire de sine şi luptă de o viaţă întreagă, căci tot ce este nobil, curat şi sfânt, nu izvorăşte decât de acolo de unde se cere dăruire şi jertfă.[5]

Pilda supremă de ascultare şi tăierea voii este însăşi lucrarea de mântuire a lui Iisus Hristos: „Nu am venit să fac voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis", (Ioan VI, 38) şi „Nu precum voiesc Eu, ci precum voieşti Tu." (Matei XXIV, 39).

Ajuns la nepătimire şi înzestrat cu nădejdea, însuşindu-şi blândeţea se îmbracă apoi în mantia largă a smereniei. Prin blândeţe rămâne neafectat de tulburările ce i le produce aproapele. Căci nu este destul a fi răbdător cu alţii, ci trebuie a fi răbdător şi cu tine însuţi.[6]

Pe cel smerit nu-l interesează: ce este, ce a făcut şi cât a făcut; ci, ce trebuie să fie, ce trebuie să facă şi cât mai trebuie să facă. Nimic nu poate fi mai nepotrivit şi mai potrivnic celui ce a depus voturile monahale ca mândria şi nimic nu poate fi mai corespunzător şi firesc ca smerenia. Dealtfel, „mântuirea este o clădire, ce nu se ridică decât pe ruinele mândriei".[7]

Iubirea sau dragostea creştină (I Corinteni XIII, 1-13) este dăruire, reciprocitate, plinătate de viaţă, ce se cere vărsată şi împărtăşită semenilor. Dacă, prin forma exterioară, se pare că monahul fuge de lume, desconsiderând-o, prin dăruire şi slujirea lumii sub impulsul dragostei creştine, el îmbrăţişează lumea şi o slujeşte până la jertfă. El a renunţat la toate legăturile cu lumea, ca să se poată dărui total lumii, pe altarul căreia să se aducă ca o jertfă vie lui Dumnezeu; pentru ca să unească pământul cu cerul şi să coboare cerul pe pământ.

Morala creştină nu ţine seamă numai de scopul vieţii ci şi de felul şi mijloacele prin care el se realizează. Nu contează numai ce faci, ci contează şi — aceeaşi măsură — şi cum faci, căci, „chiar dacă se luptă cineva, nu se încununează, dacă nu se luptă după lege". (II Timotei II, 3).

Scopul urmărit, nevoinţele urcuşului duhovnicesc, se realizează prin colaborare permanentă a omului cu Harul Divin (Ioan XV, 5), prin Sfintele Taine, rugăciune şi muncă.

Rugăciunea este plugăria sufletului, o respiraţie continuă, care nu trebuie să înceteze niciodată. (I Tesaloniceni V, 17). Alături de rugăciune Sfinţii Părinţi pun totdeauna şi munca. Căci munca cultivă raţiunea, oţeleşte voinţa, înalţă sentimentele, zămisleşte răbdare, smerenie,

(Continuare în pag. a 4-a)

Ieroliacon Ciobâcă Teofilat
Mânăstirea Putna — Suceava

O îndatorire canonică valabilă

(Urmare din pag. a 2-a)

lucrare editată în 1991 de Arhid. Prof. Ioan N. Floca, la pag. 115. Că aceste sfinte Canoane sunt în vigoare şi astăzi, ne arată „Dreptul Bisericesc Oriental" la pag. 205 (N. Milaş, an 1915) obligând pe „toţi clericii să poarte îmbrăcămintea spirituală potrivit slujbei lor". Aceeaşi obligaţie o repetă şi noul „Drept Canonic Ortodox" scris de Arhid. Prof. Dr. Ioan Floca, în anul 1990 (pag. 291).

Pe lângă aceasta, Sfintele Canoane menţionate nu şi-au pierdut valabilitatea, întrucât au un conţinut doctrinar, în speţă fiind vorba de Sfânta Taină a Preoţiei, instituită de Domnul Iisus Hristos, Taină care este veşnică şi nu vremelnică.

De asemeni şi Regulamentul de Procedură Bisericească în art. 31 şi 32, prevede: „Preoţii şi diaconii sunt datori să se îmbrace tot timpul, atât în serviciu cât şi în afară de serviciu, în costumul preoţesc prevăzut de Sfintele Canoane şi Regulamentul Sf. Sinod. Dacă un preot sau diacon leapădă costumul preoţesc, pentru prima dată i se vor aplica pedepsele prevăzute de art. 4, par. A, lit. a şi b. În caz de recidivă, va fi oprit de la slujirea celor sfinte pe timp de o lună şi tot aşa va fi pedepsit până la îndreptare, sau se va depune". Pentru cazuri speciale, „Chiriarhul poate acorda dispensă".

Faţă de această învăţătură canonică, preoţii care poartă costumul civil, încalcă o obligaţie aflată în vigoare. Totodată, prin acest act de nesupunere, ei nesocotesc propriul jurământ dat la Hirotonie în faţa Sf. Altar şi a întreg lui popor, că îşi vor conforma viaţa cu învăţătura Sf. Evanghelii, a Sf. Apostoli, a Canoanelor şi a învăţăturii Sf. Părinţi ai Bisericii Ortodoxe şi că întru totul vor fi supuşi şi ascultători P. Sf. Episcop.

De asemeni şi caracterul indelebil al acestei Sfinte Taine obligă categoric pe fiecare preot să-şi îndeplinească toată viaţa această obligaţie permanentă, pentru care s-a pregătit şi pentru care şi-a asumat răspunderea.

Prin urmare, toate argumentele, atât cele canonice cât şi cele ale ilustrului teolog Gala Galaction, precum şi sentimentul profund religios al credincioşilor, concordă în scopul sublim de a-l vedea pe preot, într-o ţinută exterioară conformă cu misiunea harică pe care o are.

Biserica Ortodoxă Română, ca şi întreaga noastră societate, trece astăzi prin diferite încercări, la care — cu regret spun — contribuie într-o măsură oarecare şi lacunele canonice ale unora dintre cei cărora Domnul Iisus Hristos le zice: „Voi sunteţi sarea pământului ... şi lumina lumii" (Matei 5, 13—14).

Fără o convingere supremă, că învăţătura creştină ortodoxă nu este numai teoretică, ci în primul rând o realitate vie simţită şi trăită în inimă având prezenţa Euharistică a Domnului Iisus Hristos, care ne-a revelat-o, fără această convingere zic, noi — familia sacerdotală nu ne putem ridica la o astfel de desăvârşire, care să ne determine a purta permanent haina preoţească canonică.

Ne trebuie mai multă credinţă, mai mult devotament şi apostolat jertfitor. Atunci, vom simţi că haina preoţească este o podoabă ce reflectă în exterior, harul ce-l posedăm şi nu vom îndrăzni să ieşim în mijlocul poporului, fără ea. Ne va opri însăşi conştiinţa şi respectul faţă de preoţia ce o purtăm, despre care Sf. Ioan Gură de Aur zice că „se săvârşeşte pe pământ, dar are rânduiala cetelor cereşti". De aceea „preotul trebuie să fie arătat de curat, ca şi cum ar sta chiar în cer" (Despre preoţie, pag. 57, an. 1977).

Să fim convinşi că haina preoţească nu strică, ci foloseşte misiunii evanghelice. Ea este un semn văzut „că preotul se deosebeşte de ceilalţi oameni şi se fereşte a păcătui cu ei".

De asemeni, haina preoţească acoperă întregul corp, „ca simbol de dăruire totală — trup şi suflet —, numai lui Dumnezeu."

Să ne reînnoim deci entuziasmul preoţiei şi să purtăm cu bucurie duhovnicească şi să hainа tradiţională, prin care, fără vorbe, predicăm pe Dumnezeu.

Credincioşii doresc înfocat ca preotul, deşi pământean, să fie imaculat în integritatea îndatoririlor sale sacerdotale.

1 Ierodiacon Irineu Crăciunaş, magistrand anul II, „Chipul călugărului îmbunătăţit după Sfinţii Părinţi", B.O.R. Anul LXXIII (1955), nr. 3—4, pag. 341.
2 „Cuvintele Sfântului Teodor Studitul", Alba Iulia, 1994, pag. 41.
3 Filocalia II, pag. 36—37.
4 Ierodiacon Irineu Crăciunaş, op. cit., pag. 346.
5 Idem, pag. 347.
6 „Urmarea lui Hristos", Bucureşti, 1990, pag. 389.
7 Idem, pag. 51.

Sfânta Liturghie — Marea Iubire (XI)

— TAINĂ ŞI COMUNIUNE —

După procesiunea marilor dureri, preotul slujitor, respectiv soborul, intrând cu Cinstitele Daruri prin uşile împărăteşti, rosteşte în taină: „Iosif cel cu bun chip de pe lemn luând preacurat Trupul Tău, cu giulgiu curat înfăşurându-l şi cu miresme, în mormânt nou îngropându-L L-a pus". Şi aşezând sfântul potir şi sfântul disc cu jertfa, pe sfânta Masă, rosteşte în continuare, încet: „În mormânt cu trupul, în iad cu sufletul, în rai cu tâlharul şi pe scaun împreună cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt ai fost, Hristoase, toate umplându-le, Cel ce eşti necuprins" şi mai departe zicând: „Ca purtător de viaţă şi mai înfrumuseţat decât raiul cu adevărat şi decât toată cămara împărătească mai luminat s-a arătat, Hristoase, mormântul Tău, izvorul învierii noastre". Şi toate acestea, după ce se închid uşile împărăteşti şi perdeaua (dvera)lor, preotul, concomitent, luând acoperămintele de pe sfântul disc şi de pe sfântul potir, ia Aerul de pe umeri şi tămâindu-l, acopere Cinstitele Daruri şi le tămâiază, zicând: „Fă bine, Doamne, întru bunăvoirea Ta, Sionului, şi să se zidească zidurile Ierusalimului. Atunci vei binevoi jertfa dreptăţii, prinosul şi arderile de tot, atunci vor pune pe altarul Tău viţei (Jertfă)". (Liturghier cit. p. 116—117).

Am prezentat mai sus, o suită de lucrări rituale, aparţinătoare, în exclusivitate, Sfintei Liturghii. Toate acestea nu sunt doar piese de repertoriu, ci-şi au glasul lor tainic prin care pătrunde în inimile noastre, reactualizată, Jertfa reală de pe Golgota, a Mântuitorului nostru, Iisus Hristos. De la această mântuitoare Jertfă, n-a lipsit nici Sfânta Fecioară Maria, Maica lui Hristos Dumnezeu, aşa cum relatează chiar ucenicul iubit că „stăteau, lângă crucea lui Iisus, **mama Lui** şi sora mamei Lui, Maria lui Cleopa şi Maria Magdalena. Deci Iisus, văzând pe mama Sa şi pe ucenicul pe care-l iubea stând alături, a zis mamei Sale: Femeie, iată fiul tău!" (In. 19, 25—26), apoi a încredinţat-o ucenicului iubit, respectiv Sfântului Ioan Evanghelistul.

Dacă Mântuitorul Însuşi a confirmat filiaţia Sa, după trup, nu cu atât mai mult se cuvine să cinstim pe aceea care este mijlocitoarea mântuirii neamului omenesc? Sfânta Maică, Fecioara Maria, este prezentă lângă Crucea Fiului său şi Dumnezeu, nu numai cu suspinul negrăit şi durerea ei de Maică, dar şi cu încredinţarea că Cel care se jertfeşte pentru noi oamenii şi pentru a noastră mântuire, nu este numai Om, ci şi „Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat". El Însuşi, Iisus Hristos, cum se exprimă străvechea şi tradiţionala imnografie bisericească, în Axionul din Sâmbăta Paştilor, încredinţând-o de mântuirea credincioşilor, îi zice: **„Nu te tângui Maică, văzându-Mă în groapă pe Mine, Fiul tău, pe care L-ai zămislit în pântece fără de sămânţă, că mă voi scula şi Mă voi preamări şi voi înălţa întru mărire, pe cei ce cu credinţă şi cu dragoste, pe tine, neîncetat te măresc".** (Vezi: Cântările bisericeşti, culese şi aranjate de Prof. Dumitru Cunţan, ed. III, Sibiu, 1932, p. 88—89).

Aşezarea Cinstitelor Daruri pe Sfânta Masă (Prestol), derulează în inima şi sufletul comunităţii liturgice, evenimentele Durerii celei Mari, despre care mai vechi şi însemnaţi liturghişti, ca şi cei mai noi, vorbesc cu multă evlavie, înterpretând semnificaţia lor, cu totul reală şi actuală. Astfel, „Purtătorii Cinstitelor Daruri, reprezintă pe Iosif Arimateianul şi pe Nicodim, care au coborât Trupul Domnului de pe cruce şi L-au pus în mormânt. **Altarul şi Sfânta Masă** pe care sunt aşezate Darurile, închipuiesc de acum grădina în care era săpat mormântul Domnului; **sfântul antimis** e mormântul însuşi, iar aşezarea Cinstitelor daruri pe el înseamnă punerea Domnului în mormânt, iar **Acoperământul discului** simbolizează mahrama pusă pe faţa Celui răstignit; **acoperământul mare** (Aerul), care se pune acum peste disc şi potir, închipuie placa prăvălită la intrarea mormântului. **Cădirea Darurilor** aminteşte aromatele cu care a fost uns Trupul Domnului, **steluţa**, care rămâne peste **sfântul disc**, închipuie pecetea pusă pe piatra mormântului. **Închiderea uşilor împărăteşti** simbolizează pogorârea Domnului în iad cu sufletul, iar **închiderea dverei**, întărirea mormântului cu **straja**, cerută de căpetenia iudeilor" (conf. Preot Prof. Dr. Ene Branişte: Liturgica Specială, cit. p. 321—322). Făcându-ne şi mai prezenţi la Marea Jertfă, un fost reputat profesor universitar, premiat pentru lucrări, de Academia Română şi sfârşind în închisoare, ca martir pentru credinţa strămoşească, spunea într-o cuvântare a lui, că: „Prestolul Bisericii, la fiecare Liturghie, este Golgota pe care se aduce Jertfa mântuirii" (Ilarion V. Felea: Duh şi Adevăr, Arad, 1942, p. 269). Iar Alex. Schmemann zice că „Prestolul este simbolul lui Hristos şi al Împărăţiei Lui. El este Cina la care Hristos ne adună pe noi". (Euharistia, op. cit., p. 65—66).

Ştiind acum, tainic, că Mântuitorul este în mormânt cu Trupul, să nu uităm că în acelaş timp este în iad cu sufletul, ca să sfarme încuietorile cele veşnice, scoţând la adevărata viaţă pe morţii cei din veac, care aşteptau cu nădejde profetică, mântuirea, iar în rai este cu tâlharul, împlinindu-Şi făgăduinţa „şi pe scaun împreună cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt, toate umplându-le, Cel ce este necuprins". Acelaşi este şi împreună cu noi, cu Jertfa Sa şi cu Marea Sa Iubire de oameni.

De aceea, preotul slujitor îndeamnă, din nou, comunitatea credincioşilor: **„Să plinim rugăciunea noastră Domnului...**, pentru Cinstitele Daruri ce sunt puse înainte, pentru sfântă biserica aceasta, şi pentru cei ce cu credinţă, cu evlavie şi cu frică de Dumnezeu intră într-însa... Pentru ca să fim izbăviţi noi de tot necazul, mânia, primejdia şi nevoia. Apără, mântuieşte şi ne păzeşte pe noi, Dumnezeule, cu harul Tău", iar credincioşii răspunzând la toate cu: „Doamne miluieşte".

Deodată cu aceste rugăciuni dialogate, care reunesc în acelaş cuget întreaga comunitate bisericească, preotul mai rosteşte, în taină, **Rugăciunea punerii înainte**, un adevărat buchet de sensibilităţi sufleteşti, exprimate pentru sine şi pentru întreaga comunitate liturgică: **„Doamne, Dumnezeule, Atotţiitorule, Cel ce eşti singur Sfânt, Care primeşti jertfa de laudă de la cei ce Te cheamă pe Tine cu toată inima, primeşte şi rugăciunea noastră a păcătoşilor şi o du la sfântul Tău jertfelnic; fă-ne vrednici a-Ţi aduce Ţie daruri şi jertfe duhovniceşti, pentru păcatele noastre şi pentru cele din neştiinţă ale poporului. Şi ne învredniceşte să aflăm har înaintea Ta, ca să fie bineprimită jertfa noastră şi să se sălăşluiască Duhul cel bun al harului Tău peste noi, peste aceste Daruri puse înainte şi peste tot poporul Tău".**

După terminarea acestei rugăciuni intime, preotul, cu glas tare, rosteşte cererile pentru „Ziua toată desăvârşită, sfântă, în pace şi fără de păcat, Înger de pace, credincios sufletelor şi trupurilor noastre, Milă şi iertare de păcatele şi greşelile noastre... Cele bune şi de folos sufletelor noastre şi pace lumii... Cealaltă vreme a vieţii noastre în pace şi întru pocăinţă a o săvârşi... şi Sfârşit creştinesc vieţii noastre, fără durere, neînfruntat, în pace şi răspuns bun la înfricoşătoarea judecată a lui Hristos, să cerem" şi la toate aceste îndemnuri credincioşii răspund: „Dă, Doamne". Ectenia se încheie, din nou, cu pomenirea: „Pe Preasfânta, curata, preabinecuvântata, mărita Stăpâna noastră, de Dumnezeu Născătoare şi pururea Fecioara Maria, cu toţi sfinţii să o pomenim. Pe noi înşine şi unii pe alţii şi toată viaţa noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm". Şi la toate, credincioşii răspund: „Ţie Doamne", răspuns răsărit dintr-o solidaritate de simţăminte şi tot mai avansată pătrundere. Preotul rosteşte apoi ecfonisul: „Cu îndurările Unuia-Născut Fiului Tău, cu Care eşti binecuvântat, împreună cu Preasfântul şi Bunul şi de viaţă făcătorul Tău Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor, iar credincioşii primesc inchinarea cu „Amin".

Şi acum, se avansează sufleteşte, tot mai mult spre Marea Iubire, preotul dorind „Pace tuturor" şi credincioşii adresându-i: „Şi Duhului tău". Deacum simţindu-se toţi în aceeaşi Iubire, preotul mai stăruie cu îndemnul părintesc: **„Să ne iubim unii pe alţii, ca într-un gând să mărturisim".** Adunarea Bisericii, recunoscătoare Iubirii divine, răspunde cântând, cu o gură şi o inimă: „Pe Tatăl, pe Fiul şi pe Sfântul Duh, Treimea cea de o fiinţă şi nedespărţită". În vremea acestei cântări, preotul, închinându-se de trei ori, zice în taină de fiecare dată: **„Iubi-Te-voi, Doamne, vârtutea mea, Domnul este întărirea mea şi scăparea mea şi izbăvitorul meu".** Şi în această Taină a iubirii, preotul sau preoţii, dacă sunt în sobor, sărută Cinstitele Daruri, aşa cum sunt acoperite şi se sărută frăţeşte, zicând cel dintâi: **„Hristos în mijlocul nostru"**, iar celălalt răspunde: **„Este şi va fi"**, primul încheind: **„Totdeauna, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin".**

Dacă **„Dumnezeu este iubire"** (I In. 4, 16), nu se poate concepe a sta învrăjbit în faţa lui Dumnezeu, Împăratul, Cel ce vine, din Marea Sa Iubire, să pătimească până la moartea pe Cruce, pentru fiecare din noi! Când pentru toţi credincioşii a zis Mântuitorul: „Dacă îţi vei aduce darul tău la altar, şi acolo îţi vei aduce aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă darul tău acolo, înaintea altarului, şi mergi întâi şi te împacă cu fratele tău şi apoi, venind, adu darul tău" (Mt. 5, 23—24). În cămaşa de ură, omul arde lângă focul Dumnezeirii, nu are ce căuta acolo şi cu atât mai puţin, un slujitor al Domnului.

Din Marea Sa Iubire, nu numai că a venit la noi şi stă cu noi, dar, cerşeşte voinţa noastră, ceea ce e de-a dreptul cutremurător când apelează la noi zicând: **„Rămâneţi în Mine şi Eu în voi... căci fără Mine nu puteţi face nimic. Precum M-a iubit pe Mine Tatăl, aşa v-am iubit şi Eu pe voi; rămâneţi întru iubirea Mea... Aceasta este porunca Mea: să vă iubiţi unul pe altul, precum v-am iubit Eu... Voi sunteţi prietenii Mei, dacă faceţi ceea ce vă poruncesc... Acestea vă poruncesc: să vă iubiţi unul pe altul"** (In. 15). Sub această poruncă a iubirii dumnezeieşti, în sfântul altar se sărută mitropoliţi, episcopi, preoţi şi diaconi, împreună, formând unitatea dragostei întru Hristos şi întru propăşirea Bisericii, în lume, ca un mesager al păcii şi iubirii între toţi oamenii.

La începutul creştinismului, acest sărut al iubirii şi păcii se practica şi între credincioşii bisericii. Mai târziu, când a slăbit credinţa, a rămas numai între slujitorii altarului, iar credincioşii o practică doar în zilele Învierii, la sărutatul icoanei, cu salutul: „Hristos a înviat!".

După ce credincioşii au terminat de cântat: „Pe Tatăl, pe Fiul şi pe Sfântul Duh...", se trage la o parte dvera uşilor împărăteşti, iar preotul rosteşte cu glas mare: **„Uşile, uşile, cu înţelepciune să luăm aminte"**, şi ridicând Aerul deasupra Cinstitelor Daruri, îl clatină deasupra lor, singur sau cu soborul preoţilor unde sunt, rostind împreună cu credincioşii: SIMBOLUL CREDINŢEI sau CREZUL, iar la cuvintele **„a înviat a treia zi"**, încetează clătinatul, sărută Aerul, îl strânge şi îl aşează pe Sfânta Masă. Descoperirea Cinstitelor Daruri ne înfăţişează pe Hristos eliberat din condiţiile materiei şi apropiat şi mai mult de Tatăl, prin Jertfa Sa unică.

Rostirea cuvintelor: „Uşile, uşile...", prezintă semnificaţii deosebite. Aşa, bunăoară, mai la început se atenţionau diaconii să închidă uşile bisericii ca să nu intre cei nebotezaţi, acum când Cinstitele Daruri sunt descoperite, iar după Sfântul Maxim Mărturisitorul e o atenţionare „la uşile care se vor închide celor ce vor fi scoşi prin Judecata din urmă, de la fericirea vieţuirii cu Hristos... pentru că nu şi-au închis uşile simţurilor la poftele stârnite de lucrurile trecătoare" (Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae: Spiritualitate şi Comuniune..., op. cit., p. 248). Sau pot avea şi înţelesul de-a deschide uşile minţii pentru a înţelege conţinutul mântuitor al Crezului (cf. idem. p. 253).

Fireşte că rugăciunea aceasta, regula de bază a Creştinismului, izvorâtă în primele două soboare ecumenice ale întregii Creştinătăţi, de la anii 325 şi 381, de unde şi denumirea de Simbolul Niceo-Constantinopolitan, este expresia directă a Creştinismului nefărămiţat, cum mai este astăzi, fiind împărţit în atâtea credinţe. De aceea, ne revine o minimă obligaţie de conştiinţă, tuturor credincioşilor ortodocşi de-a cunoaşte pe de rost conţinutul lui, ca un mijloc de-a ne apăra Ortodoxia de atâtea asalturi prozelitiste. Unde e Credeul, acolo este adevărul credinţei. „Crezul este dovada iubirii lui Dumnezeu faţă de noi şi mărturisirea Lui de către noi, este recunoaşterea acestei dovezi a iubirii Lui. Iar mărturisirea Lui în comun este manifestarea iubirii noastre întreolaltă, întemeiată pe iubirea Lui faţă de noi. E o manifestare a sobornicităţii Bisericii în dreapta credinţă, întemeiată pe mărturisirea comună a dragostei lui Dumnezeu faţă de noi şi a dragostei noastre faţă de El şi între noi, mai ales că e rostit de toate bisericile, conform hotărârii Patriarhului Timotei al Constantinopolului (512—518), ca semn de recunoaştere a creştinilor ortodocşi faţă de erezii", a spus-o unul din cei mai mari teologi ai Ortodoxiei — Părinteie Stăniloae (idem, p. 248).

Numai cei cu adevărat credincioşi şi care-şi mărturisesc credinţa, se pot apropia, prin prezenţa lor sufletească de momentul Jertfei celei mari a Celui care a venit „ca să adune laolaltă pe fiii lui Dumnezeu cei împrăştiaţi" (In. 11, 52).

Pr. Nichifor Todor

Statornicia, mijloc spre desăvârşire a monahului

(Urmare din pag. a 3-a)

spirit de sacrificiu, conştiinciozitate, bărbăţie, responsabilitate, stăpânire de sine, etc., prin care se pot procura cele necesare existenţei sale, formând pe lângă rugăciune al doilea plămân, prin care respiră viaţa duhovnicească.

În fine, va trebui să-şi plăsmuiască şi să-şi modeleze viaţa după realizările marilor figuri ale monahismului creştin din trecut. Conştient de voturile depuse, de starea şi demnitatea ce şi-a ales de bunăvoie, de obligaţiile şi răspunderea mare pe care o are faţă de Dumnezeu şi de oameni. Să fie un om născut din nou, corespunzător numelui nou primit (Isaia LXV, 15), păşind neîncetat pe drumul virtuţii plin de credinţă şi nădejde în Dumnezeu. Îmbrăcat în smerenie şi ascultare, ostenind statornic în rugăciune şi muncă. Cuprins şi încălzit de iubire faţă de Dumnezeu şi de oameni, din care să izvorască slujirea jertfelnică, pentru slava lui Dumnezeu şi binele duhovnicesc al tuturor semenilor săi.

Sfinţii Părinţi nu recomandă statornicia în mod special pentru monahi, dar o apreciază unanim, ca fiind un mijloc alături de altele, care înlesnesc calea spre desăvârşire, un teren propice pentru practicarea voturilor monahale, prin tăierea voii, răbdare şi smerenie.

In unele cazuri deosebite, au impus statornicia, ca leacul cel mai bun şi mai prielnic împotriva patimilor de tot felul, recomandând să stingem pricinile, din care izvorăsc aceste patimi, adică (să fugim cu toată puterea de orice prilej, care ne poate ademeni la păcat) şi să ne însuşim virtuţile contrare patimilor. Căci de vom dobândi aceste virtuţi — contrare patimilor — vom dobândi pe toate celelalte virtuţi. Pentru că aceste virtuţi sunt legate tot leauna una de alta şi cine îndeplineşte una, pe toate celelalte le-a apropiat de uşa inimii lui.[8]

Toate pricinile, care te izgonesc pe tine din mânăstire în altă mânăstire, pe toate acestea le vei afla şi în care te vei mai duce şi mai adaugă la cuvânt: „Dacă îţi vei asculta gândurile tale, nici toată lumea, nu-ţi va ajunge ţie ca să o umbli"[9], fără să te foloseşti

Sfântul Efrem Sirul (306—378) zice: „Să nu umblăm din loc în loc", ci, să-şi cerceteze fiecare mai întâi gândul, de ce vrea să plece de la locul lui, în care s-a făgăduit a petrece, ca nu cumva să fie de la diavolul şi să-l înlăturăm prin smerenie şi prin răbdare.[10]

„Să nu nădăjduiască în gândurile lui şi niciodată să facă voia lui", ne învaţă Sfântul Teodor Studitul (759—826). Supunerea şi ascultarea se încununează cu cununa muceniciei, căci a-şi tăia cineva voia sa şi a face voia proiestosului, are atâta preţ înaintea lui Dumnezeu, ca şi când şi-ar vărsa sângele pentru Hristos.[11]

„Cununile sunt ale celor ce biruiesc"[12], căci, „prin răbdarea voastră, veţi câştiga sufletele voastre". (Luca XXI, 19).

„Monahul ce se mută din mânăstire în mânăstire, se aseamănă cu animalul care aleargă de la o păşune la alta".[13]

A întrebat cineva pe Sfântul Antonie cel Mare (+356) zicând: „Ce păzind eu, voi plăcea lui Dumnezeu". Răspuns: ... „în orice loc vei şedea, să nu te mişti (muţi) degrab".[14]

A fost întrebat Ava Ammona: „Care este calea cea strâmtă şi îngustă"?. Răspuns: „... Să-şi taie cineva voile sale pentru Dumnezeu".[15]

Numai atât monahul se va putea apropia de Dumnezeu, cu cât se va depărta de el însuşi, prin lepădarea deplină a voii sale.[16]

Z's-a un bătrân: „Dacă în locul unde este cineva se va strădui să facă vreun bine şi nu-l va putea, să nu socotească că în alt loc, va putea să-l facă"[17].

Ziceau părinţii: „De ţi se va întâmpla ispită în locul în care locuieşti, să nu laşi locul în vremea ispitei. Iar de nu, oriunde vei merge vei afla înaintea ta lucrul de care fugi".[18]

Zis-a un bătrân: „Precum pomul răsădindu-se de mai multe ori, nu poate să aducă roadă, aşa şi monahul mutându-se din loc în loc, nu poate săvârşi vreo faptă bună".[19]

Numeroşi monahi au vieţuit în acelaşi loc, în mari lipsuri şi greutăţi de tot felul, nevoindu-se şi îndurând gerul iernii şi arşiţa verii, prin peşteri, schituri, mânăstiri, împotriva voinţei lor de a se muta de la locul lor, câte 60, 70, 76, 80 ani, o viaţă de om, după cum ne încredinţează „Lavsaiconul"[20] sau „Limonariu"[21].

In principiu, ştiut este că: „Locul pe nimeni nu mântuieşte"[22] ci numai eforturile noastre personale spre desăvârşire în colaborare cu Harul Divin. Deci, Harul Divin, credinţa şi faptele bune.[23]

Cât despre un monah, preocupat de mântuirea sa, statornic, răbdător şi smerit, sfinţii Părinţi îl dă de exemplu tuturor nevoitorilor, zicând: „Fericit este cel ce şi-a omorât până la capăt voia sa şi şi-a predat grija de sine învăţătorului său în Domnul"[24], acesta este ca „un pom răsădit lângă izvoarele apelor, care rodul său va da la vremea sa şi frunza lui va cădea". (Ps. I, 3).

8 Nicodim Aghioritul, „Războiul nevăzut", Chişinău, 1937, pag. 40, 41 şi 92.
9 Proloagele, Craiova, 1991, vol. I. pag. 514—515.
10 Idem, vol. II, pag. 810—811.
11 „Cuvintele Sfântului Teodor Studitul" cit., pag. 152; Proloagele vol. II., cit. pag. 689.
12 Cuvintele... cit. pag. 122.
13 Filocalia, XII., Bucureşti, 1991, pag. 32.
14 Patericul egiptean. Alba Iulia, 1990, pag. 8.
15 Idem, pag. 31.
16 Urmarea lui Hristos, cit. pag. 382.
17 Patericul egiptean, cit. pag. 406.
18 Idem, pag. 407.
19 Idem, pag. 408.
20 Paladie, „Lavsaicon", Bucureşti, 1993, pag. 7, 30, 35, 61 şi 98.
21 Ioan Moshu, „Limonariu", Alba Iulia, 1991, pag. 116.
22 Proloagele Vol. II., cit. pag. 682.
23 Arhim. Ilie Cleopa, „Călăuză în Credinţa Ortodoxă", Galaţi, 1991, pag. 125.
24 Filocalia IX, pag. 105.

TAŢIAN ASIRIANUL

(Urmare din pag. a 3-a)

Este scrisă în Antiohia şi nu la Roma, pentru motivul că se adresează şi grecilor de neam, nu numai celor care vorbesc limba. Este adresată grecilor, aici înţelegând că această apologie este destinată unui auditoriu mai mare, cu scopul de a arăta superioritatea creştinismului. Ea este mai mult decât o apologie, este o polemică severă împotriva culturii greceşti, pe care o critică. În introducere, Taţian roagă pe păgâni să nu mai persecute pe creştini (el îi numeşte pe creştini barbari): „Nu fiţi aşa de ostili barbarilor (creştinilor), grecilor şi nu fiţi invidioşi din cauza doctrinei lor. Într-adevăr se află vreuna din instituţiile voastre care să nu-şi datoreze originea barbarilor?". După aceasta urmează demonstrarea superiorităţii creştinismului din punct de vedere doctrinar şi aceasta o face prin expunerea principalelor învăţături creştine, despre Dumnezeu, despre Logos, despre creaţie şi providenţă, despre păcatul originar, despre mântuire, despre învierea morţilor, despre îngeri şi despre demoni, despre suflet, despre lume, etc., şi le compară cu învăţăturile religioase şi filozofice ale grecilor mai ales cu mitologia. După aceasta prezintă superioritatea creştinismului din punct de vedere cronologic. Nu numai valoarea doctrinară arată superioritatea creştinismului, dar şi faptul că el este mai vechi decât păgânismul. Moise este mai vechi cu 400 de ani decât războiul troian, cântat de Homer; este anterior chiar înţelepţilor care au precedat pe Homer. Lucrurile bune din păgânism sunt luate de la aceşti barbari. În ultimele capitole, Taţian face un catalog al statuilor păgâne, văzute de el la Roma, ca să arate imoralitatea artiştilor greco-romani.

Această apologie are o mare importanţă istorică. Mai întâi această apologie se deosebeşte de cea a lui Iustin prin aceea că nu are ca scop apărarea juridică a creştinilor, ci numai de a respinge păgânismul prin demonstrarea adevărului creştin în faţa unui public cult. Ceea ce mai trebuie remarcat la el, este susţinerea creştinismului cu argumentul vechimii. În acest scop el face legătura între Vechiul şi Noul Testament. El este primul care face o istorie religioasă universală a umanităţii, aducând în acelaş timp puterea argumentului cronologic. El disprefuieşte, din resentiment, toată creaţiunea omenească a păgânilor: filozofia este o ţesătură de contradicţii; medicina, o braşă a magiei; arta o glorificare a imoralităţii (Sf. Iustin a căutat dimpotrivă să găsească puncte de contact între păgânism şi creştinism). Vorbeşte despre Sf. Treime dar nu pronunţă acest termen; vorbeşte despre Dumnezeu Tatăl, de Cuvântul care este imanent Tatălui înainte de creaţie şi apoi devine persoană distinctă. El numeşte pe Hristos „Dumnezeu apărut în formă umană". Logosul este subordonat Tatălui. Sfântul Duh sălăşluieşte în inimile drepţilor, iar rolul său s-a văzut în inspirarea profeţilor.

Diatesaronul este o evanghelie unică, obţinută din adunarea textelor de la cele patru evanghelii. Era un fel de prezentare cronologică a vieţii Mântuitorului. Ea a fost compusă în Orient, după călerea lui Taţian în mrejele gnosticismului şi a fost folosită de către cei din Mesopotamia, mai cu seamă în Biserici în timpul Sfintei Liturghii. Limba în care a fost scrisă a fost cea siriacă, după unii cercetători, iar după alţii limba greacă. Această operă însă nu a ajuns până la noi. Despre ea însă amintesc mai mulţi şi astfel s-a putut reface în parte cuprinsul. În secolul al IV-lea, Afraat, persan de origine, pomeneşte de ea. Această evanghelie s-a bucurat de mare autoritate în Siria şi a fost comentată, într-o serie de lecţii, ţinute la şcoala din Edesa, de către Efrem Sirul. Ea a fost folosită chiar de ortodocşi în sec. V, ceea ce face pe Teodoret al Cirului să ardă 200 de exemplare. El ne mărturiseşte că mergând în inspecţie prin eparhie, a găsit o evanghelie în patru a lui Taţian, în care erau suprimate genealogia şi tot ceea ce arăta că Iisus s-a născut după trup. De ea mai amintesc Sf. Irineu şi Eusebiu de Cezareea.

Taţian a fost un bun cunoscător al literaturii şi filozofiei păgâne. A fost o fire violentă respingând din ură întreaga filozofie păgână. S-a deosebit foarte mult de maestrul său Iustin, asemănându-se cu Tertulian, fiind astfel numit „Tertulian al grecilor".

ANUNŢ

Arhiepiscopia Ortodoxă Română Sibiu anunţă că începând cu 1 ianuarie 1995, costul unui abonament la „Telegraful Român" este de 5 000 lei, iar la „Revista Teologică", de 8 000 lei.

Banii se vor expedia prin mandat poştal în contul nr. 45.10.4.09.2 — B.C.S.A. Sibiu.

ANUNŢ

Editarea unei importante scrieri

Mânăstirea Prislop primeşte înscrieri pentru tipărirea manuscrisului Părintelui Arsenie Boca: „Cărarea Împărăţiei" şi roagă totodată pe cei care înţeleg să-i respecte memoria să nu se lase înşelaţi de cei care încearcă să-i negustorească numele, prin lansarea unor variante incomplete sau deviate — şi care în cele din urmă vor suferi rigorile legii — exemplarul original al Părintelui avându-l numai Mânăstirea Prislop. Cei care vor să aibă un exemplar pot trimite suma de minimum 5 000 lei pe adresa Mânăstirii Prislop, Silvaşu de Sus — Haţeg, jud. Hunedoara.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală**, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Aurel Jivi** — redactor adjunct; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

ABONAMENTUL pe un an: 5000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Fondator:

Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 142
SIBIU
15 ianuarie
Nr. 3—4
1995

Inspiraţia Sfintei Scripturi

Sfânta Scriptură şi Sf. Tradiţiune cuprind descoperirea lui Dumnezeu, pe care se întemeiază religia noastră creştină. Ambele sunt considerate izvoare ale Revelaţiunii. Sfânta Scriptură sau Biblia este cartea Revelaţiunii supranaturale, insuflată de Dumnezeu proorocilor Vechiului Testament şi apostolilor, precum şi unor ucenici ai acestora în Noul Testament, prin Duhul său cel Sfânt.

Proorocii mărturisesc că au vorbit şi au scris ceea ce le-a descoperit Dumnezeu, începându-şi adesea scrisul cu cuvintele: „aşa zice Domnul". „Ci acum du-te — i-a zis Domnul lui Moise — şi Eu voi deschide gura ta şi te voi învăţa ce trebuie să vorbeşti" (Ieşire 4, 12 şi 7, 17).

Faptul, că V. T. este inspirat, ni-l dovedesc desele citate din el, făcute de Mântuitorul. În predica sa de pe munte, a spus Iisus: „Să nu socotiţi că am venit să stric legea şi proorocii; n-am venit să stric, ci să împlinesc" (Matei 5, 17). „Aţi auzit că s-a zis celor de demult" — adică în V. T. — o spune de multe ori Iisus (Matei 5). Cu referire la proorociile mesianice, prin rostul duhovnicesc al sf. ap. Pavel, a zis Iisus: „Iată viu! În sulul cărţii scris este pentru mine ca să fac voia ta, Dumnezeule" (Evrei 10, 7).

Numeroase sunt mărturiile despre inspiraţia scriitorilor sacri ai Noului Testament. Sfintele Evanghelii redau viaţa, faptele şi învăţătura Mântuitorului care este Dumnezeu şi om şi El însuşi nu avea nevoie să fie inspirat. Sf. apostoli care au propovăduit oral şi în scris cuvântul Evangheliei, s-au bucurat de darurile Sfântului Duh. „Iar când vă vor da pe voi în mâna lor (la domnitori şi la împăraţi) nu vă îngrijiţi cum sau ce veţi vorbi, căci se va da vouă în ora aceea ce să vorbiţi, fiindcă nu voi sunteţi care vorbiţi, ci duhul Tatălui vostru este care grăieşte întru voi" (Matei 10, 19—20). Şi iarăşi „Eu voi da vouă gură şi înţelepciune — le-a zis Iisus — căreia nu vor putea să stea împotrivă sau să răspundă toţi potrivnicii voştri" (Luca 21, 15). Acestea testează, că trimişii să predice Evanghelia au fost înzestraţi cu putere de sus. În cuvântarea sa de despărţire, Iisus le-a promis apostolilor că le va trimite pe Mângâietorul, „Duhul Adevărului, care de la Tatăl purcede. Acela vă va învăţa pe voi tot adevărul... şi cele viitoare vesti-va vouă" (Ioan 15, 26; 16, 13). Vorbind despre sfârşitul lumii, a grăit Iisus: „cerul şi pământul vor trece, dar cuvintele mele nu vor trece" (Matei 24, 35). Înainte de înălţarea sa la ceruri, Iisus i-a investit pe apostoli cu putere de sus şi poruncă le-a dat zicând: „mergând învăţaţi toate neamurile... învăţându-i să păzească toate câte v-am poruncit vouă" (Matei 28, 19—20).

Apostolul neamurilor s-a adresat în scris Galatenilor, numindu-se „Pavel apostol — nu de la oameni, nici prin om, ci prin Iisus Hristos. (Dumnezeu) m-a chemat prin darul său şi bine a voit să descopere pe Fiul său întru mine ca să-l propovăduiesc întru neamuri, fără să mă sfătuiesc cu nici un om". Cu convingere nestrămutată afirmă apoi: „Dacă noi înşine sau înger din cer ar vesti altă Evanghelie decât aceea pe care v-am vestit-o, să fie anatema! Evanghelia cea binevestită de mine nu este lucru omenesc, căci nici n-am luat-o, nici n-am învăţat-o de la oameni, ci prin descoperirea lui Iisus Hristos" (Galateni 1, 1—16).

Apostolul Petru, grăind despre cuvântul proorocesc al Scripturii ca de o făclie ce străluceşte în loc întunecos, totodată precizează „că niciodată proorocia nu s-a făcut din voia omului, ci oamenii cei sfinţi ai lui Dumnezeu au grăit purtaţi fiind de Duhul Sfânt" (II Petru 1, 19—21).

Credinţa în inspiraţia divină a Sfintei Scripturi a fost exprimată de Biserica ecumenică în Simbolul credinţei niceo-constantinopolitan, în art. VIII: „şi întru Duhul Sfânt... carele au grăit prin prooroci". Sf. Ioan Damaschin, arătând că toată Scriptura a fost lucrată spre mântuirea noastră, îl citează pe sf. ap. Pavel care spune că, „Dumnezeu odinioară a vorbit părinţilor noştri prin prooroci, iar în zilele din urmă ne-a grăit prin Fiul" (Evrei 1, 1) şi cu cuvintele din II Tim. 3, 16, afirmă că „Toată Scriptura este inspirată de Dumnezeu" (Dogmatica, Bucureşti, 1993, p. 180).

Aceste mărturii despre inspiraţia dumnezeiască a Bibliei, luate din Sf. Scriptură şi din Sf. Tradiţiune, îşi au deplină însemnătate pentru fiii Bisericii, cu credinţă în Dumnezeu „care vrea ca toţi oamenii să se mântuiască şi să vie la cunoştinţa adevărului" (I Tim. 2, 4).

Prin inspiraţia sfinţilor scriitori (viri divini) se înţelege o înrâurire lăuntrică exercitată de Sf. Duh asupra lor, care a constat într-o luminare a gândului lor şi o sporire a puterilor lor sufleteşti pentru primirea şi prinderea adevărurilor ce li s-au descoperit. Părinţii Bisericii i-au numit pe cei care ne-au lăsat cărţi în Sf. Scriptură, „organe ale lui Dumnezeu", îndrumaţi fiind de Duhul Sfânt pentru descoperirea lucrurilor dumnezeeşti (Andrutsos H., Dogmatica, Sibiu, 1930, p. 4).

Inspiraţiunea exercitată de Sf. Duh nu este a se înţelege ca o dictare literală a dumnezeeştilor adevăruri, care este dezisă de marele număr de traduceri ale Sfintei Scripturi. În cazul inspiraţiunii literale, fiecare traducere a Bibliei ar prezenta o multitudine de alterări ale cuvântului sfânt. Biserica a acordat o mare valoare traducerii Septuaginta a Vechiului Testament, care în uzul său a ajuns a fi considerată ca un produs al Providenţei. În orice caz, Biserica ortodoxă, cu spiritul său liber de totdeauna şi în absenţa tendinţei de dominaţie ierarhică, a permis traducerea Bibliei în limbile vorbite de popoarele ortodoxe. E de menţionat însă că lucrarea de traducere n-a fost socotită ca fiind făcută sub inspiraţia Sfântului Duh. Pe de altă parte, dacă istoria Bisericii cunoaşte dezaprobări aduse unor traduceri ale Bibliei, acestea s-au datorat calităţii lor inferioare sau pentru scandalul provocat din scopuri prozelitiste de autorii lor protestanţi sau neoprotestanţi.

Împotriva inspiraţiei Sfintei Scripturi s-au adus multe şi înverşunate atacuri, mai ales din partea raţionaliştilor.

Pentru o raţiune fără idei preconcepute şi capabilă să primească adevărul, se poate ajunge la concluzia despre

(Continuare în pag. a 3-a)

Prof. Petru Dumitreasă

TEOFIL AL ANTIOHIEI

După cum el însuşi ne mărturiseşte, s-a născut în Siria, patria lui fiind vecină cu Tigrul şi Eufratul, crescut între păgâni, născându-se dintre ei şi mai târziu a trecut la creştinism. Această convertire s-a făcut la o vârstă matură în urma gustării cu nesaţ a bunătăţilor alese din Sfânta Scriptură. Dând pilde alese de urmaş al lui Hristos, a fost ales episcop al Antiohiei pe la anul 169 (după Eusebiu de Cezareea şi după Fer. Ieronim, Teofil a fost al VI-lea episcop al Antiohiei; cei care aşează pe Sf. Ap. Petru ca prim episcop, îl socotesc al **VII-lea în scaunul episcopal** al Antiohiei). Moare pe la anul 182—183. (Eusebiu spune că a păstorit 8 ani; alţii 12 sau 13. Consemnat este faptul că a murit în timpul împăratului Comod). Teofil a primit o educaţie grecească. A citit mult şi s-a întărit în credinţa creştină, trăind cu adevărat creştineşte. A condus episcopatul cu înţelepciune şi a apărat pe credincioşi cu arma învăţăturii creştine. A cunoscut foarte bine literatura clasică păgână, însuşindu-şi o cultură aleasă. A scris mult şi a combătut pe cei care căutau să pericliteze situaţia Bisericii.

Opera lui Teofil a fost vastă. După cum ne spune el însuşi, scrisese o lucrare în cel puţin două cărţi asupra originii omului după Biblie şi mitologie. Eusebiu îi atribuie o scriere împotriva lui Hermogene, una împotri-

(Continuare în pag. a 4-a)

Arhid. Prof. Constantin Voicu

Mihail Kogălniceanu

Discurs cu privire la Unirea Principatelor*

Fraţilor,... nu mă pot opri de a arăta simţirile poporului, acel ce nu ştie... a spune decât ceea ce simţeşte. Să fim stăpâni în ţara noastră, zicea un onorabil deputat pontaş, să unim Moldova cu Muntenească, să tragem ca împrejurul unui loc sterp un gard mare şi zdravăn; locul numai să fie închis şi în curând, fără a fi chiar arat, fără chiar a fi semănat, vor veni vânturile, vor veni păsările cerului şi or aduce sământă şi de flori şi de copaci; în curând ici-colo va răsări câte o floare, ici-colo câte un copăcel; copacii vor creşte şi la umbră sub copaci vor mirosi florile şi vom avea o livadă mare şi frumoasă; în copaci vor cânta păsările şi la umbră se vor veseli oamenii, binecuvântând pe Dumnezeu... Iată, domnilor... cum sătenii, cum noi, cum populul, cum tot ce simte şi voieşte un viitoriu pentru copiii săi, pentru naţia sa, înţelege Unirea. Inima poporului nu înşeală niciodată. Să ascultăm fraţilor, inima populului nostru; să ascultăm glasul şi înţelesul naţiei noastre care ne strigă neîncetat: Unire şi Unire!

Să gândim că astăzi este ziua cea mai mare din veacul nostru, că astăzi nu numai că scriem, dar facem istoria ţării noastre".

* Extras din volumul: Mihail Kogălniceanu, Scrieri, p. 192.

Mihai Eminescu şi Ioan (Ioniţă) Scipione Bădescu

Poetul Mihai Eminescu a fost prieten cu Ioan (Ioniţă) Scipione Bădescu (1847—1904). Acesta s-a născut la Răstoliţ (jud. Sălaj) şi a învăţat la liceul din Beiuş (terminat în 1867). În această perioadă a colaborat la revistele *Familia* şi *Concordia*, iar în 1868, a publicat un volum de poezii. A încercat să studieze la Universitatea din Pesta, dar a trecut la Bucureşti (unde M. Eminescu, împreună cu el şi Vasile Dumitrescu-Păun, a scos, în aprilie 1869, foaia volantă ce cuprinde elegia eminesciană: *La moartea Principelui Ştirbey)* şi de aici la Iaşi, urmând cursurile Facultăţii de litere şi filozofie ale Universităţii ieşene.

Membru al *„Junimii"*, a colaborat la *Convorbiri literare*. Pentru scurt timp a fost redactor la *Curierul de Iaşi*, când în 1871, a colaborat cu M. Eminescu la două articole semnate *„Cei doi Grachi"* (= M. Eminescu şi Scipione Bădescu), din care în unul: O *pledoarie*, e vorba de condamnarea unor femei care au luptat alături de comunarzii din Paris. Se citează şi un apărător al lor la proces şi scuza pentru mizeria vieţii ce o duceau. Articolul a fost reprodus şi de un alt ziar, iar gândul ne duce la poemul *Împărat şi proletar*. Scipione Bădescu a fost apoi redactor la ziarul *Timpul* din Bucureşti, alături de M. Eminescu, I. Slavici şi I. L. Caragiale. A funcţionat şi ca revizor şcolar, iar în 1886, s-a stabilit definitiv la Botoşani, redactând ziarul *Curierul român* (1886—1904).

A cules, mai ales în tinereţe (începând din 1864), poezii populare din Maramureş, *„patria lui Dragoş"*, din care pe unele le-a publicat în volumul său de *Poezii* (1868). A continuat apoi culegerea folclorului, în vara anului 1869, când, ca membru al societăţii *„Orientul"*, afiliată revistei *Albina Pindului* din Bucureşti, a primit însărcinarea să culeagă folclor ardelenesc, împreună cu Miron Pompiliu şi N. Droc-Barcianu.

Alte texte folclorice a publicat în *Foaia Societăţii pentru literatura şi cultura română în Bucovina*, apoi în *Convorbiri literare, Noul curier român, Trompeta Carpaţilor, Globul* şi în *Curierul român*, ziarul botoşănean pe care l-a condus. Cele mai multe texte culese sunt din Maramureş (locurile natale): doine, unele de cătănie, precum şi câteva balade cu caracter familial. M. Eminescu a cunoscut piesele folclorice culese de prietenul său.

Relaţiile de prietenie cu M. Eminescu se disting în trei momente: în tinereţe (1868/72), de la ziarul *Timpul* (1877/78) şi anii de la Botoşani (1887/88).

Un episod din romanul *Geniu pustiu*, M. Eminescu l-a povestit după relatările lui I. Bădescu din 1868/69 de la Bucureşti. Într-o scrisoare de mai târziu, poetul îi scria lui I. Negruzzi că *„... romanul meu am început a-l scrie parte după impresiuni nemijlocite din 1869 pe când eram la Bucureşti, parte după un episod ce mi l-a povestit un student din Transilvania"*. Chiar eroul romanului, Toma Nour, reţine unele din trăsăturile temperamentale ale prietenului său.

Cu ocazia *„Serbării de la Putna"*, I. Bădescu a scris articolul *De la Putna*, publicat în *Curierul de Iaşi* (1871) al cărui redactor era, încheind cu cuvintele: *„Să deie cerul ca din acest eveniment mare naţional să nască un viitor falnic pentru întreg poporul român"*.

Momentul redacţional de la ziarul *Timpul* îl evoca I. L. Caragiale (într-o scrisoare din 1899): *„Ne-am ţinut unul pe altul cu aproape un sfert de veac prin reconstituirea acelor scumpe timpuri trecute de la «Timpul», când strălucea pe scena tineretului bucureştean celebrul trio Eminescu-Bădescu-Caragiale, când gândeam, speram şi râdeam, împreună, aşa de mult..."*

Cu ocazia morţii lui Cezar Bolliac, Scipione Bădescu i-a scris o schiţă biografică, în *Timpul* (1881), pe care M. Eminescu a însoţit-o de o notiţă introductivă:

„D. Scipione Bădescu, — scria poetul — *fost colaborator şi secretar intim al regretatului Cezar Bolliac până n ultimele momente ale activităţii acestuia, ne comunică următoarea schiţă biografică, după date culese de-a dreptul de la răposatul"*.

În 1882, când M. Eminescu era membru al societăţii *„Carpaţii"* şi era implicat în acţiunea de propagandă privind Ardealul, două întruniri secrete ale acestei societăţi dezbat propunerea poetului, redactor principal al ziarului *Timpul, „ca studenţii transilvăneni de naţionalitate română, care frecventează instituţiile de învăţământ din România pentru a se instrui, să fie puşi să acţioneze în timpul vacanţei la locurile lor natale pentru a orienta opinia publică în direcţia unei «Dacii Mari»* La această acţiune ia parte şi Scipione Bădescu, împărtăşind amândoi aceleaşi idealuri.

Ultimul moment, cel botoşănean, ni-l prezintă pe I. Bădescu în iniţiative pentru ajutorarea poetului bolnav, înfierând indiferenţa oficialităţii faţă de poet. Ion Păun-Pincio ni-i prezintă pe vechii prieteni astfel:

„Într-o zi frumoasă de primăvară [1887], pe când pomii prind să înflorească, se răspândise în Botoşani vestea că poetul Eminescu s-a întors de la mânăstirea Neamţului şi că e pe deplin sănătos.

Fiecare se grăbea să-l vadă. L-am văzut şi eu pentru întâia oară într-un colţ de stradă, strângând cu multă căldură mâna lui Scipione Bădescu".

În *Curierul român*, Scipione Bădescu a făcut o largă publicitate grelei situaţii în care se afla poetul la Botoşani (1887/88), criticând în termeni violenţi societatea: *„Poetul Eminescu, contrar ştirii dată de «Liberalul» din Iaşi, se află tot greu bolnav în Botoşani. Doar în privinţa inteligenţei pare-a fi revenit la o stare mai senină, mai conştientă (...) Şi nici un ajutor de nicăiri! — Ce timpuri, ce societate, ce barbarie!"*

Ziarul *Curierul român* a dat în anii aceia nenumărate ştiri despre M. Eminescu, datorate lui I. Bădescu. Tot el, după moartea poetului, a luat parte la ridicarea celor două busturi ale lui M. Eminescu, ţinând şi un *Discurs la inaugurarea statuii lui Eminescu* la Botoşani şi apoi la Dumbrăveni, relatând şi-n ziar despre aceste manifestări.

Curierul Român, prin I. Bădescu, elogiază geniul eminescian. M. Eminescu este *„marele cugetător al ţării, cea mai măreaţă figură a literaturii noastre moderne, cel mai original din toţi poeţii contemporani, care a dat un nou farmec limbii româneşti, întrupând în forme cu totul noi genialele sale gândiri şi simţiri"; „cu el s-a stins, înainte de timp, geniul celui mai puternic poet naţional, ieşit din adâncul firii româneşti"*. În *Curierul român* s-au reprodus şi poezii de M. Eminescu, articole şi amintiri despre poet. Despre prietenia cu autorul *Luceafărului*, I. Bădescu a scris următoarele: *„Am fost unul dintre cei mai vechi, mai nedespărţiţi şi mai intimi amici ai lui Eminescu. Aceasta o ştiu mai toţi câţi mă cunosc şi l-au cunoscut"*.

Graţian Jucan

PĂCATUL NERECUNOŞTINŢEI

Toate binefacerile lui Dumnezeu vărsate în lume trebuie răsplătite cu recunoştinţă. Între binefacere şi recunoştinţă există o legătură cauzală: binefacerea trebuie să aibă ca urmare firească, recunoştinţa. Credinciosul adevărat are datoria să fie recunoscător faţă de Dumnezeu şi de semenii săi.

Aşa ar trebui să fie. Dar, realitatea este alta. Legătura firească dintre binefacere şi recunoştinţă este alterată sau chiar distrusă. Sunt mulţi creştini din vremea noastră, nerecunoscători faţă de Dumnezeu şi faţă de semenii lor. Pentru aceştia „nerecunoştinţa este mormântul binefacerii" (A. de Musset).

Exemplu evident de nerecunoştinţă rămân cei „nouă iudei" din grupul celor 10 leproşi vindecaţi de Iisus Hristos, care „au uitat pe Dumnezeu care i-a izbăvit" (Psalm. 105, 7) şi „minunea pe care a făcut-o pentru ei" (Neemia 9, 16). Cazul lor confirmă afirmaţia: „Totdeauna cel care a fost salvat e nerecunoscător din fire" (Menandru). Pentru ei nerecunoştinţa a fost „urmarea cea mai sigură, deşi cea mai puţin firească, a binefacerii" (N. Iorga).

Nerecunoştinţa, ingratitudinea, este opusul, reversul, lipsa recunoştinţei; atitudinea de nemulţumire, indiferenţă, nepăsare, nesimţire a omului faţă de binefacerile primite de la Dumnezeu sau de la oameni.

În Sf. Scriptură nerecunoştinţa este socotită una din însuşirile omului păcătos (II Timotei 3, 2) şi constituie o nebunie urâcioasă (Romani 1, 21). Acest păcat se arată în uitarea de Dumnezeu (Osea 8, 14) şi a puterii Lui de izbăvire (Judecătorii 8, 24), în răzvrătirea împotriva Creatorului (Ioan 10, 32), în desconsiderarea binefacerilor (Neemia 9, 28) şi a darurilor (Iacob 1, 17) primite de la Dumnezeu, în nesocotirea jertfei lui Hristos (Evrei 10, 20) şi a mântuirii (II Timotei 2, 10), precum şi într-o totală „lipsă de iubire" (II Corinteni 12, 15).

Nerecunoştinţa se arată şi faţă de semenii binefăcători (Ecleziast 9, 15). „Sunt trei feluri de nerecunoscători: primul este acela care ocoleşte pe binefăcător; al doilea şi mai rău, care având prilejul să-şi recunoască obligaţia faţă de binefăcător, se sustrage şi nu o face şi al treilea este un monstru şi mai oribil, care răsplăteşte cu rău binele de care s-a învrednicit" (Oxenstierna).

Dureroasă şi condamnabilă este nerecunoştinţa copiilor faţă de părinţi. Dacă cei recunoscători îi cinstesc (Pilde 23, 32), pentru că le-au dat viaţă (Înţelepciunea lui Solomon 7, 29) şi s-au îngrijit de ei (I Timotei 5, 4), cei nerecunoscători nu-i ascultă (Romani 1, 30), îi dispreţuiesc (Pilde 15, 5), îi alungă (Pilde 19, 26) şi le pricinuiesc întristare (Pilde 10, 11). Despre aceştia Iov zice: „Casnicii mei au uitat de mine" (19, 14). Şi scriitorii profani sesizează acest fel de nerecunoştinţă: „Cea mai odioasă, dar cea mai comună şi cea mai veche este aceea a copiilor faţă de părinţi" (Vauvenarquel) sau: „nerecunoştinţa unui copil este mai rea decât un colţ de viperă" (Shakespeare).

Nerecunoştinţa a existat în toate timpurile. Astăzi într-o măsură mai mare. Şi-a întins aripile peste lume făcându-se stăpână pe multe suflete. A fost semănată în grădina virtuţilor ca să acopere cu umbra ei întunecată binefacerile primite de la Dumnezeu şi de la oameni. Pe bună dreptate a fost considerată „un viciu întâlnit la fiecare pas" (Gh. Bariţiu), o „monedă depreciată şi care are totuşi curs peste tot" (Friederic cel Mare).

Pentru cei ce le este proprie (II Timotei 3, 2—4), nerecunoştinţa este un păcat, un „semn de slăbiciune, pentru că nu am văzut niciodată oameni de valoare care să fie nerecunoscători" (Goethe). O legendă spune că slăbănogul vindecat la lacul Vitezda ar fi fost sluga aceea care L-ar fi pălmuit pe Iisus Hristos înaintea Arhiereului. De aceea Mântuitorul, prevestind şi recunoscând ce va urma, la vindecare i-a spus: De acum să nu mai greşeşti (Ioan 5, 14).

Sfinţii Părinţi condamnă păcatul nerecunoştinţei şi-l socotesc mai frecvent în viaţa oamenilor decât virtutea recunoştinţei. Sf. Vasile zice: „Cel ce are bogăţii, mulţumeşte lui Dumnezeu numai atunci când le are pe toate, iar când nu le are nu se încumetă să-i mulţumească".

Răsfoind paginile Sf. Scripturi găsim multe cazuri de nerecunoştinţă faţă de Dumnezeu (Deuteronom 32, 6) şi faţă de semenii noştri (Geneză 31, 38). Din aceste locuri reiese cu evidenţă că nerecunoştinţa cuprinde toate elementele unui păcat. Morala, într-adevăr, o consideră păcat. Ea se opune legii iubirii şi dreptăţii, care stau la baza recunoştinţei şi nu consideră pe Dumnezeu izvorul tuturor darurilor (Iacob 1, 17). În felul acesta nerecunoştinţa duce la mândrie (I Corinteni 4, 7), dovedindu-se a fi „fiica orgoliului" (Cervantes).

Ca orice păcat are urmări grave. Degradează şi coboară omul pe un nivel inferior animalelor, recunoscătoare şi ele (Leul lui Androcle). Nerecunoscătorul este lipsit de noblete spirituală şi de satisfacţie sufletească, pentru că inima lui este sălaş al nepăsării şi al uitării. Asemenea celor nouă iudei, el rămâne cu lepra sufletului şi cu osânda păcatului. Urmări negative are nerecunoştinţa şi în viaţa socială: se distrug relaţiile de înfrăţire, unitate, pace, bună înţelegere şi armonie socială, elemente absolut necesare progresului societăţii şi al binelui obştesc.

Pentru efectele lui negative, păcatul nerecunoştinţei este mustrat (Ioan 10, 39) şi pedepsit de Dumnezeu (Ieremia 18, 20) cu diferite nenorociri (Pilde 17, 13).

Biserica disprefuieşte pe nerecunoscători şi nu le acordă nici un credit moral; calitatea lor de păcătoşi nu-i îndreptăţeşte să primească certificat de creştini.

Nici societatea nu-i lipseşte de verdictul ei. Îi consideră elemente fără prestigiu, lipsite de demnitate şi apreciere, ba chiar îi desconsideră. Un învăţat indian zice: „Din toate câte poartă pământul, nimic nu este mai urâcios decât omul nerecunoscător".

Vindecarea celor 10 leproşi rămâne actuală. În ea ne găsim pe noi aşa cum suntem (II Timotei 3, 2—4) şi citim faptele noastre. Iată motivul pentru care creştinul adevărat are datoria să se ferească de nerecunoştinţă (Psalm 7, 4); să stârpească cu desăvârşire din suflet „cel mai urât cusur al inimii" (Napoleon) şi, în locul ei, să sădească în grădina sufletului său floarea rară şi nobilă a recunoştinţei în toate formele ei.

Să primim în noi divina lumină, divina frumuseţe, divina mângâiere a Recunoştinţei!

Prot. Ieremia B. Ghita

Problematica eshatologică a morţii

Motto:

„Domnul Iisus Hristos ne-a făgăduit suferinţa în viaţa de aici, deci ar urma o viaţă de dincolo cu suferinţe şi mai mari, o mizerie completă a existenţei umane. Sau viaţa aceasta este numai o pregătire a celei care va urma, când suferinţele vor înceta. Problematica vieţii viitoare nu are o rezolvare definitivă, fiindcă zidul morţii este inextricabil şi nu sunt precizări pozitive sau negative de dincolo de moarte".

De la început, se poate preciza că problematica morţii trebuie tratată dihotomic, în ceea ce priveşte existenţa antropologică, adică luând în considerare trupul (material) şi sufletul (spiritual). Parapsihologia, de invenţie mai nouă, susţine ipoteza trihotomică, după care omul ar fi alcătuit din trei elemente: sarx, pnevma şi psihe, dar acest domeniu este încă ipotetic şi neexplorat doctrinar, deşi are trecere în „ştiinţele spirite", ocupându-se cu ele şi la noi Fany Seculici (Bucura Dumbravă), autoarea romanelor: *Haiducul* (Iancu Jianu) şi *Pandurul* (Tudor Vladimirescu), precum şi savantul B. P. Haşdeu, care a scris broşura *Sic cogito*. Până la clarificarea ştiinţifică a acestor susţineri, rămânem la doctrina ortodoxă dualistă, după care omul a fost făcut de Dumnezeu din humă, de unde şi numele de om (homo), căruia i s-a dat suflare de viaţă, adică sufletul. Existenţial, omul se naşte şi cine se naşte trebuie să şi moară. Între naştere şi moarte este cuprinsă biografia istorică a fiecărui om, fiind legată de spaţiu şi timp, coordonatele ineluctabile ale istoriei.

Fiind trup, omul cuprinde toate elementele firii, care intră în componenţa sa corporală, aşa că el este identic cu existenţa universală, prin alcătuirea sa materială; materia fiind aceeaşi în întregul Univers. De aici a plecat şi dialectica filozofului Hegel, care pentru a împăca existenţa celor două contrarii: trupul (material) şi sufletul (spiritual) a ajuns la susţinerea Ideii Ideilor, care face sinteza prin realizarea sa umană, după el „supremă", fiindcă prin această sinteză triadică omul ar ajunge la conştiinţa de sine, deci aproape de Raţiunea Supremă, ceea ce este o ipoteză dialectică a idealismului obiectiv, deosebit de expresivă, dar rămâne o simplă ipo-

(Continuare în pag. a 2-a)

Prof. univ. Dr. Petru Rezuş

Sfânta Liturghie – Marea Iubire (XII)

— Taină şi Comuniune —

După mărturisirea Credinţei, apropiindu-ne sufleteşte de momentul culminant al Sfintei Liturghii — împlinirea Jertfei euharistice, preotul îndeamnă comunitatea liturgică a credincioşilor la mai multă atenţie, concentrare şi rugăciune, zicând: *„Să stăm bine, să stăm cu frică, să luăm aminte, Sfânta Jertfă, cu pace a o aduce"*. A sta *bine* înseamnă a sta în sfânta biserică nu numai cu trupul, ci mai ales cu sufletul, ca în Casa lui Dumnezeu, cu multă grijă, atenţie şi respect sporit. Şi dispunerea noastră spre ascultare şi participare trebuie să meargă până la *frică*, pentru a nu pătrunde în mintea şi sufletul nostru nici o îndoială şi nimic care să ne tulbure. Numai cu o asemenea concentrare şi lepădare de orice gând străin putem privi spre sfânta Jertfă, pentru a o aduce *în pace*, aducându-ne ca pe o jertfă vie, pe noi înşine, împreună cu semenii noştri şi cu Dumnezeu.

Credincioşii răspund la acest îndemn al preotului, cu cuvintele: *„Mila păcii, jertfa laudei"*. *Mila* este mărturia iubirii jertfelnice, pentru că din milă şi dragoste, S-a jertfit Fiul lui Dumnezeu, pentru noi oamenii. În măsura în care îl iubim pe Dumnezeu şi pe semenii noştri, avem milă de sufletul nostru şi milă de toţi oamenii şi mai cu deosebire când aducem jertfa şi participăm la Jertfă. Şi-o astfel de milă izvorăşte din Dumnezeu, de la care-I cerem, pe parcursul întregii Liturghii, ca să ne miluiască pe noi şi pe toţi cei care-i pomenim, vii şi adormiţi. Şi tocmai prin această unică şi supremă Jertfă, în care Dumnezeu se aduce pe Sine, pentru noi oamenii şi pentru a noastră mântuire, se întâlneşte jertfa noastră, a comunităţii Bisericii, pe care o aducem, cu milă şi cu pace, ca pe o *jertfă a laudei*, adusă Prea Milostivului Dumnezeu.

Credincioşii, simţind, în miezul Sfintei Liturghii, acest har al milei, al păcii şi al fricii fireşti, la apropierea prefacerii Cinstitelor Daruri, primesc un nou spor de putere duhovnicească. Preotul deschide uşile împărăteşti ca şi la marile momente liturgice premergătoare ca: Binecuvântarea pentru Sfânta Liturghie, vohodul mic — la ieşirea cu Sfânta Evanghelie, vohodul mare sau ieşirea şi intrarea cu Sfintele Daruri, şi acum binecuvântează adunarea Bisericii, cu Sfânta Cruce, rod al răstignirii Domnului şi rosteşte: *„Harul Domnului nostru Iisus Hristos şi dragostea lui Dumnezeu-Tatăl şi împărtăşirea Sfântului Duh, să fie cu voi cu toţi"*. Credincioşii primesc această binecuvântare a Sfintei Treimi, nu şezând, ci stând cu toţii în picioare, cu toată cucernicia.

Astfel, invocând Sfânta Treime, preotul împărtăşeşte credincioşilor *harul* Mântuitorului nostru Iisus şi *dragostea* lui Dumnezeu-Tatăl, care prin Jertfa Fiului Său ne recunoaşte ca ai Săi, cum zice Sfânta Scriptură: „Şi voi fi vouă Tată, şi veţi fi Mie fii şi fiice, zice Domnul Atotţiitorul" (II. Cor. 6, 18). Iar *împărtăşirea Sfântului Duh*, întregii adunări, va întipări în inimile tuturor, unitatea dragostei pentru Jertfa ce se aduce. Deci, pe măsura apropierii de centrul Sfintei Liturghii, se invocă întreaga asistenţă a Dumnezeirii, ca să ne susţină la înălţimea sacrului acestor momente. Iar credincioşii, primind cu inimile deschise, această binecuvântare treimică, o întorc cu dragoste şi Părintelui Liturghisitor, zicând: *„Şi cu duhul tău"*, comuniunea liturgică devenind tot mai puternică.

În această binecuvântată unitate, a întregii Biserici, preotul, continuă din uşile împărăteşti, ridicând Sfânta Cruce şi zicând: *„Sus să avem inimile"*. La înălţimea Jertfei, Celui care se coboară pentru noi, se cuvine să avem şi inima noastră, sus, întru smerenie, pentru că este Jertfă dumnezeiască. Iar credincioşii, în unanimitate, îl încredinţează cântând: *„Avem către Domnul"*. Şi atunci, preotul având această duhovnicească încredinţare, întorcându-se către icoana împărătească a Mântuitorului, se închină, îndemnând: *„Să mulţumim Domnului"*.

Avem noi, oare, cuvinte să mulţumim Domnului pentru toate câte ne-a dat nouă? Până şi Psalmistul se întreabă de lucrul acesta! Domnul ne-a adus pe noi din nefiinţă întru fiinţă, a pregătit întreaga creaţie ca pe o grădină a raiului, pentru asigurarea vieţii şi îngrijeşte de întreaga armonie cosmică, căutându-ne prin dessul păcatelor noastre. Ne ridică pe umerii Săi, se jertfeşte pentru noi, şi toate acestea, din nemărginita Sa Iubire. Primul şi singurul Om care aduce *mulţumiri*, cu adevărat, El este, Fiul Omului, Iisus Hristos, care la Cina de Taină — prima Euharistie, aduce mulţumiri pentru împlinirea operei de restaurare a omului, a creaturii Sale, restabilind întru Sine, natura omenească, cea dintru începutul creaţiei şi întoarcerea ei la Ziditorul a toate.

De aceea, comunitatea liturgică, recunoscătoare, răspunde cântând cu însufleţire: *„Cu vrednicie şi cu dreptate este a ne închina Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, Treimii celei de o fiinţă şi nedespărţite"*. In timpul acestei cântări de înălţare sufletească, preotul slujitor, aducând jertfa de mulţumire euharistică, se roagă în taină: *„Cu vrednicie şi cu dreptate este a-Ţi cânta Ţie, pe Tine a Te binecuvânta, pe Tine a Te lăuda, Ţie a-Ţi mulţumi, Ţie a ne închina, în tot locul stăpânirii Tale; căci Tu eşti Dumnezeu negrăit şi necuprins cu gândul, nevăzut, neajuns, pururea fiind şi Acelaş fiind: Tu şi Unul-Născut Fiul Tău şi Duhul Tău cel Sfânt. Tu din nefiinţă la fiinţă ne-ai adus pe noi, şi căzând noi, iarăşi ne-ai ridicat şi nu Te-ai depărtat, toate făcându-le, până ce ne-ai suit la cer şi ne-ai dăruit Impărăţia Ta ce va să fie. Pentru toate acestea mulţumim Ţie şi Unuia-Născut Fiului Tău şi Duhului Tău celui Sfânt, pentru toate care le ştim şi pe care nu le ştim; pentru binefacerile Tale cele arătate şi cele nearătate, ce ni s-au făcut nouă. Mulţumim Ţie şi pentru Liturghia aceasta, pe care ai binevoit a o primi din mâinile noastre, deşi stau înaintea Ta mii de arhangheli şi zeci de mii de îngeri, heruvimii cei cu ochi mulţi şi serafimii cei cu câte şase aripi, care se înalţă zburând"*.

Cu această rugăciune, în care preotul arată cele făcute de Dumnezeu, din Marea Sa Iubire pentru noi oamenii, îi mulţumim pentru că luând trup omenesc, cu care se va jertfi pentru noi, deschide calea ca şi trupurile noastre să se unească cu Tatăl, „prin Jertfa trupului Fiului Său unit cu trupurile noastre ridicate prin aceasta şi ele, la starea de jertfă. De aceea se numeşte jertfa aceasta a noastră *„Euharistie"*, adică *mulţumire*, care e una cu jertfa noastră cea mai înaltă, cu jertfa trupului Său, luat din noi şi adusă de noi înşine prin preot" (vezi Pr. Prof. D. Stăniloae: Spiritualitate... op. cit., p. 261—262). Cu alte cuvinte, Hristos, prin luarea naturii omeneşti, a ridicat omenitatea, prin Jertfa Sa, până sus în ceruri, la tronul Dumnezeirii.

După această mulţumire, preotul liturghisitor, luând sfânta steluţă de pe sfântul disc, atinge în patru părţi cruciş, sfântul disc, rostind ecfonisul: *„Cântare de biruinţă, cântând, strigând, glas înălţând şi grăind"*, lovirea arătând că biruinţa Mântuitorului, asupra morţii, este vestită în laturile lumii. Şi apoi sărutând-o, o aşază deasupra pe sfântul antimis.

Adunarea Bisericii, însufleţită de această biruinţă a Vieţii asupra morţii, prin Jertfa Mântuitorului, se uneşte cu cetele îngereşti, care necontenit cântă Mielului, care acum este înjunghiat (jertfit pe Cruce) şi prefigurat în Agneţul prescurii, descoperit, adică tot mai apropiat vederii noastre sufleteşti. Şi nu cântare omenească, ci îngerească, „precum în cer aşa şi pe pământ", îngerii şi oamenii adunc împreună cântare de biruinţă, grăind: *„Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Savaot, plin este cerul şi pământul de mărirea Ta.* (Aceasta fiind cântarea cerească a îngerilor, din viziunea Proorocului Isaia 6, 1—3 şi viziunea mai amănunţită a Sfântului evanghelist Ioan Apc. 4, 1.11): *„Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Dumnezeu Atotţiitorul. Cel ce era şi Cel ce este şi Cel ce vine..."*. Şi apoi, a doua parte a cântării de biruinţă, luată din cântarea cetelor mulţimii, la Intrarea în Ierusalim a Mântuitorului: *„Osana (Fiul lui David) întru cei de sus. Binecuvântat este Cel ce vine întru numele Domnului! Osana întru cei de sus"*. Prin Jertfa de pe Cruce, coboară pe pământ şi îngerii, şi împreună cu oamenii cutremuraţi de măreţia momentului, cântă împreună mărirea lui Dumnezeu. De aceea se şi spune în pravila de rugăciune: „In Biserica măririi Tale stând, în cer a sta ni se pare..."

Preotul, conştient de această împreună slujire cu cetele îngereşti, exprimă într-o rugăciune tainică, toată recunoştinţa Bisericii slujitoare, zicând, în comunicare lui Dumnezeu: *„Cu aceste fericite Puteri şi noi, Iubitorule de oameni, Stăpâne, strigăm şi grăim: Sfânt eşti şi Preasfânt, Tu şi Unul-Născut Fiul Tău şi Duhul Tău cel Sfânt; Sfânt eşti şi Preasfânt şi slava Ta este plină de măreţie. Căci tu ai iubit lumea Ta atât de mult, încât pe Unul-Născut Fiul Tău L-ai dat, ca tot cel ce crede într-Însul să nu piară, ci să aibă viaţă veşnică. Şi Acesta venind şi toată rânduiala cea pentru noi plinind, în noaptea în care a fost vândut şi mai vârtos Insuşi pe Sine S-a dat pentru viaţa lumii, luând pâinea cu sfintele şi preacuratele şi fără prihană mâinile Sale, mulţumind şi binecuvântând, sfinţind şi frângând, a dat Sfinţilor Săi Ucenici şi Apostoli zicând"*: (preotul, arătând cu dreapta Sfântul Agneţ, zice cu glas tare ecfonisul: „LUAŢI, MÂNCAŢI, ACESTA ESTE TRUPUL MEU CARE SE FRÂNGE PENTRU VOI SPRE IERTAREA PĂCATELOR". Credincioşii răspund: „Amin", iar preotul, în taină: „Asemenea şi paharul după cină zicând"... şi arătând cu dreapta spre sfântul potir, zice tare: „BEŢI DINTRU ACESTA TOŢI, ACESTA ESTE SÂNGELE MEU, AL LEGII CELEI NOI, CARE PENTRU VOI ŞI PENTRU MULŢI SE VARSĂ SPRE IERTAREA PĂCATELOR", credincioşii cântând: „Amin".

E Cina cea de Taină! Este pregătit „Ospăţul" cel Mare. Cel care oferă şi se oferă, Se dăruieşte, este Mielul lui Dumnezeu, Este Însuşi Iisus Hristos. Preotul Cel veşnic, Cel care sluţeşte omul, de la „spălarea picioarelor" şi până a Se dărui pe Sine, în Împărăţia păcii şi a Iubirii. El s-a jertfit pe Sine o singură dată şi pentru toată lumea, pe Crucea răstignirii. Este taina Marii Iubiri! Iubire care a mers până la Jertfă şi merge în continuare până la dăruire veşnică, dăruindu-se pe Sine şi Împărăţia Sa. Împărăţia cea veşnică, tuturor celor care cred, care se aduc şi aduc jertfă curată „întru pomenirea" Domnului.

Apostolii aduc pâinea şi vinul, iar Iisus, „Mielul lui Dumnezeu, Cel care ridică păcatul lumii" (In. 1, 29), „luând pâinea cu sfintele şi preacuratele Sale mâini, mulţumind şi binecuvântând, sfinţind şi frângând, a dat Sfinţilor Săi Ucenici şi Apostoli, zicând: *Luaţi, mâncaţi, acesta este Trupul Meu...* şi paharul după cină zicând: *Beţi dintru acesta toţi, acesta este sângele Meu...* Cel care este deasupra timpului şi a spaţiului, anticipând Jertfa de pe cruce, le dă Apostolilor, sub forma naturală a pâinii şi a vinului, Insuşi Preacurat Trupul Său şi Scump Sângele Său, penetrate de Dumnezeirea Sa. E cutremurător misterul liturgic şi mintea omului se povărneşte în faţa Tainei, care le depăşeşte pe toate tainele creaţiei şi-ale marelui Cosmos.

Nepătrunsă este Taina Prefacerii! Numai iubind dumnezeieşte se poate avansa într-o tainica înţelegere. „Iisus îşi trăia moartea înainte de-a se fi săvârşit în mod văzut şi în hotărârea de-a muri din iubire pentru alţii, trece din Sine în cei ce se deschid Iubirii Lui, iubirii treimice nesfârşite, sub chipul pâinii... El este în faţa ucenicilor *şi* sub chipul pâinii" (Pr. Prof. D. Stăniloae: Spiritualitate... op. cit. p. 274—275). El a unit pâinea şi vinul cu Dumnezeirea, lăsându-le sub forma materiei, pentru a le face accesibile mâncării şi băuturii, în timpul şi spaţiul vieţii noastre. Iubirea nemărginită a lui Dumnezeu, pentru creatura sa, aduce în planul existenţei încă o smerenie şi o umilinţă a Celui Necuprins, care S-a jertfit pentru noi.

Liturgic, în aceste momente, ne aflăm la „Ospăţul" Cinei de Taină. Preotul liturghisitor, aducându-şi aminte de porunca Mântuitorului, dată Apostolilor Săi, la Cina cea de Taină: „Aceasta s-o faceţi întru pomenirea Mea" (Lc. 22, 19), el însuşi citeşte în taină, în timpul cântării lui „Amin" prelungit: „Aducându-ne aminte, aşadar, de această poruncă mântuitoare, şi de toate cele ce s-au făcut pentru noi: de cruce, de groapă, de învierea cea de a treia zi, de suirea la ceruri, de şederea cea de-a dreapta şi cea de-a doua şi slăvita iarăşi venire". Apoi aşezându-şi mâinile cruciş, dreapta peste cea stângă, cu palmele în sus, apucă sfântul disc cu mâna dreaptă, iar sfântul potir cu cea stângă, înălţându-le puţin şi însemnând cu ele în forma crucii peste antimis, zice tare: *„Ale Tale dintru ale Tale, Ţie Ţi-aducem de toate şi pentru toate"*.

Pâinea şi vinul fiind elementele naturale cele mai legate de existenţa omenească, noi le dăruim, dăruindu-ne lui Dumnezeu, fiindcă tot de la El le avem. „Ii dăm pâinea pământească să ni se dea El Insuşi ca pâine cerească, în care a prefăcut pâinea dată Lui de noi" (idem, p. 290). Pronia divină iată că susţine nu numai roadele pământului, pentru asigurarea vieţii noastre vremelnice, ci ne deschide cale şi la ceruri, prin Marea Sa Iubire! In taina acestei Iubiri, preotul vorbeşte nu numai în numele său, ci al întregii comunităţi liturgice. „Rugat, Hristos cere Tatălui împreună cu preotul şi cu comunitatea, să le prefacă prin Duhul Sfânt, în Trupul şi Sângele Lui — prin aceasta El însuşi contribuie la prefacerea lor, pentru a le preda ca jertfă a Sa şi ca dar al comunităţii, Tatălui, dar şi pentru a le întoarce la ei" (Idem, p. 293).

In această stare de supremă trăire duhovnicească, când Duhul lui Dumnezeu nu „Se poartă pe deasupra apelor..." (Fac. 1, 2), ci deasupra pâinii şi vinului, prezentate ca jertfa comunităţii, se trag clopotele bisericii pentru a vesti minunea cea mare, comunitatea credincioşilor cântă în genunchi, cu toată vibraţia sufletească: *„Pe Tine Te lăudăm, pe Tine Te binecuvântăm, Ţie Ţi mulţumim, Doamne, şi ne rugăm Ţie, Dumnezeului nostru"*. In timpul acestei cântări, preotul se închină de trei ori înaintea sfintei mese zicând încet: „Dumnezeule, curăţeşte-mă pe mine păcătosul şi mă miluieşte", apoi se roagă încet, cu mâinile ridicate: „Doamne, Cel ce ai trimis pe Preasfântul Tău Duh, în ceasul al treilea, Apostolilor Tăi, pe Acela, Bunule, nu-L lua de la noi, ci ni-L înnoieşte nouă, celor ce ne rugăm Ţie". Şi zice tot încet: „Inimă curată zideşte întru mine, Dumnezeule, şi duh drept înnoieşte întru cele dinlăuntru ale mele". Închinându-se iarăşi cu mâinile în sus, repetă rugăciunea: „Doamne, Cel ce ai trimis..." şi intercalează: „Nu mă lepăda de la faţa Ta şi Duhul Tău cel Sfânt nu-l lua de la mine". După ce rosteşte a treia oară: „Doamne, Cel ce ai trimis pe Preasfântul Tău Duh...", preotul se roagă în taină: „Incă aducem Ţie această slujbă duhovnicească şi fără de sânge, şi Te chemăm, Te rugăm şi cu umilinţă la Tine cădem: *Trimite Duhul Tău cel Sfânt peste noi şi peste aceste Daruri, ce sunt puse înainte"* şi binecuvântând sfânta pâine, zice în şoaptă: *„Şi fă, adică, pâinea aceasta, Cinstit Trupul Hristosului Tău. Amin"*. Şi binecuvântând sfântul potir, zice în şoaptă: *„Iar ce este în potirul acesta, Cinstit Sângele Hristosului Tău. Amin.* Şi binecuvântând amândouă Sfintele, zice: *„Preafăcându-le cu Duhul Tău cel Sfânt. Amin, Amin, Amin"*. Aşezându-se în genunchi, preotul se roagă în taină: „Pentru ca să fie celor ce se vor împărtăşi, spre trezire a sufletului, spre iertarea păcatelor, spre împărtăşirea cu Sfântul Tău Duh, spre plinirea Împărăţiei cerurilor, spre îndrăznirea cea către Tine, iar nu spre judecată sau spre osândă.

Incă aducem Ţie această slujbă duhovnicească pentru cei adormiţi întru credinţă: strămoşi, părinţi, patriarhi, prooroci, apostoli, propovăduitori, evanghelişti, mucenici, mărturisitori, pustnici şi pentru tot sufletul cel drept, care s-a săvârşit întru credinţă".

Cât de cutremurătoare trebuie să fie momentele pe care le trăieşte preotul liturghisitor, acum! El, robul, atinge cu mâinile sale nevrednice, pe Stăpânul cerului şi al pământului. Şi iată că nu-i singur lângă tronul Dumnezeirii, căci Prestolul este acum tron al Impăratului ceresc, care a călcat cu moartea pe moarte, bucurându-se cetele îngereşti împreună cu noi nevrednicii, de biruinţa Stăpânului. Spune Sfântul Ioan Gură de Aur, că „îngerii înconjoară pe preot şi tot corul puterilor cereşti umplu tot locul din preajma sfântului altar întru mărirea Celui ce stă aici spre jertfire. Eu însă am auzit — zice sfântul — că un bătrân, un minunat bărbat, care era obişnuit să vadă şi descoperiri cereşti, spunea c-a fost învrednicit de o astfel de vedere şi anume pe cât i-a fost cu putinţă, el a văzut deodată în timpul sfintei slujbe o mulţime de îngeri înveliţi în veşminte strălucitoare, aşezându-se în cerc împrejurul altarului, şi plecându-şi capul în jos, cum se văd soldaţii când apare Impăratul. Şi eu cred aceasta. Şi un altul mi-a povestit.. ceea ce s-a învrednicit el însuşi să audă şi să vadă, că acei preoţi ce sunt pe punctul de-a pleca din lumea aceasta, dacă au săvârşit în cuget curat sfintele taine, când sunt gata să-şi dea ultima suflare, îngerii, la plecarea lor din lumea aceasta, le formează gardă princiară de jur împrejur, din respect pentru taina ce-au purtat-o într-însele sufletele lor". (Despre Preoţie, Trad. de Pr. Icon. Aristide N. Geamănu, Craiova, 1941, p. 154,.

Minunate sunt lucrurile Tale, Doamne!

Pr. Nichifor Todor

Problematica eshatologică a morţii

(Urmare din pag. 1)

teză, contestabilă. Această ipoteză nu este ortodoxă, fiindcă identifică omul cu realizarea Ideii Ideilor, desfiinţându-i existenţa individuală, identitatea cu sine însuşi şi responsabilitatea faptelor sale. Omul nu e o realizare a unei idei, ci o individualitate de sine stătătoare sau o personalitate, capabilă de a fi ea însăşi şi de a crea istorie. Idealismul absolut nu explică, astfel, existenţa umană şi problematica morţii.

Moartea, după concepţia ortodoxă, este despărţirea sufletului de trup. Dualitatea este spartă ca o oglindă de moarte şi elementele componente ale omului se desprind, urmându-şi calea lor. Trupul se întoarce în pământ, în elementele sale componente, pe care medicina le reduce la c. 80% apă, calciu, diferite săruri etc. Prin moarte, omul se dezleagă de aceste elemente, pe care le primeşte de la naştere prin mijlocirea părinţilor. Aşa se explică şi organica legătură de locurile naşterii şi ale copilăriei, fiindcă toate elementele materiale, chiar şi cele psihice sunt determinante ale naşterii şi dezvoltării oamenilor, de aceea li-s scumpe locurile natale, fiindcă din ele s-au format în ei curgând apele izvoarelor, dulcele şi amarul fructelor, adierea zefirului şi gerul iernilor. Tot de aceea biografiile oamenilor sunt intim legate de pământ, din care se nasc şi cu care se contopesc.

Problematica eshatologică a morţii se complică, atunci când vine în discuţie sufletul. Mai întâi materia anorganică a trupului, ajungând la conştiinţa de sine, se pune întrebarea dacă aceea ce constituie o realitate spirituală poate să dispară odată cu trupul. In timpul vieţii, omul ajunge să fie o individualitate, atât prin trup sau înfăţişarea sa fizică, trupească, dar şi o individualitate spirituală, fiecare om având raţiune, sentimente, acte de voinţă, memorie şi mai ales conştiinţă. Or, aceste realităţi individuale, la fiecare om, sunt specifice, nu pot fi reduse la materie, deci nici nu pot să dispară. Pe temeiul acestor realităţi spirituale este clădită nemurirea ortodoxă. Trupul piere şi se întoarce în elementele componente, dar sufletul continuă a exista şi după despărţirea de trup.

Teologia dogmatică nu a dezvoltat pe deplin dogma eshatologică, precum este dogma hristologică, de exemplu, totuşi putem preciza starea sufletului, după moartea trupului. El este supus judecăţii particulare, lipsindu-i trupul, cu care a fost unit organic, şi primeşte răsplata sau pedeapsa faptelor sale din timpul istoric al vieţii. Acest fel de tribunal postum există şi la alte religii. Sufletele răsplătite intră în rai, numit figurat de Domnul Iisus „sânul lui Avraam" ,cele nefericite în iad; locuri sau stări vremelnice până la Judecata de Apoi (universală), când fiinţele umane, reunite trupeşte şi sufleteşte, îşi vor primi răsplata sau pedeapsa definitive. Judecata este universală, fiindcă cuprinde toate urmările faptelor, care se răsfrâng şi în alte existenţe umane, precum şi asupra firii. Cu această Judecată universală se pune capăt existenţelor istorice, cât şi consecinţelor păcatelor, sfârşindu-se acţiunea lor şi boldul morţii, supunându-se, în cele din urmă, şi diavolul, urmând sfârşitul lumii, căruia îi vor urma un cer nou şi un pământ nou, în care dreptatea domneşte ,după cuvintele Scripturii.

Problematica eshatologică a morţii, totuşi, nu se rezolvă definitiv. Tocmai în această privinţă s-au iscat păreri şi învăţături religioase diferite. Origen a contestat eternizarea pedepselor (sin. V) şi a susţinut o restaurare a tuturor (apocatastasis ton panton), dar Biserica s-a opus egalizării binelui cu răul şi a condamnat părerea origenistă a apocatastasei, din care a odrăslit şi inovaţia doctrinară a purgatoriului romano-catolic.

Alte păreri au acordat alte înfăţişări sufletelor, după moartea trupului. Astfel filozoful Platon a susţinut o preexistenţă a sufletelor, independente de trupuri, dar zeii au încarcerat sufletele în trupuri din cauza unor greşeli neprecizate în gravitatea lor. Încarcerarea aceasta durează, fiind un fel de purgare, curăţire, până ce, după buddhism, se sfârşeşte peregrinarea sau samsara şi atman se întoarce în brahman. Acest drum lung de avataruri este nu numai prin trupuri de oameni, stabilite după legile lui Manu, ci şi prin trupuri de animale, păsări şi chiar prin plante, care ar avea şi ele simţuri ca omul, dar rudimentare ,nedezvoltate. Sunt şi păreri mai vechi buddhiste, care cred în nimicirea sau desfiinţarea sufletelor, sau în contopirea lor cu marele Tot sau intrarea în karma hindusă sau în nirvana buddhistă.

In orice caz, între sufletele celor morţi şi cei vii în trupuri nu există comunicare (parabola bogatului şi a săracului Lazăr este edificatoare), nici nu există o circulaţie avatarică sau metempsihotică (Liviu Rebreanu, romanul *Adam şi Eva*) ci este prăpastie între cei răposaţi şi cei vii sau mai clar, cum zice Domnul Iisus: „Viii cu viii, morţii cu morţii!". Mai rămân multe probleme eshatologice nedezvoltate, cuprinse implicit în alte învăţături, dar starea sufletelor printr-o apropiere sau depărtare de Dumnezeu, reminiscenţe paradisiace, legătura între suflete, rugăciunile pentru ele ale Bisericii luptătoare, influenţa acestor rugăciuni benefice rămân toate pe seama hotărârilor viitorului Sinod Ecumenic. Mai ales că nu se poate preciza pentru care suflete trebuie să ne rugăm, neştiind în ce stare se află. La început, Biserica se ruga pentru toţi cei răposaţi, până ce a intervenit o deosebire între muritorii de rând şi pentru sufletele sfinţilor, martirilor şi mucenicilor.

In sfârşit, nu ignorăm nici negarea existenţei sufletului de anumite ideologii filozofice şi ipoteze cvasiştiinţifice, deci negarea inclusivă şi a nemuririi. Aceste speculaţii filozofice sau pseudo-ştiinţifice exclud, totodată, o lume a sufletelor, precum şi realităţile pragmatice verificabile ale memoriei şi amintirilor, cum şi însăşi realitatea conştiinţei, deci şi a realizărilor spirituale ale personalităţilor umane, care nu pot să dispară, luându-le locul neantul sau nimicul, după ce s-au încrustat în istorie. Manifestările sufletelor după desprinderea de trupuri există şi influenţează acţiunile celor vii; ele sunt însă discrete şi imperceptibile, producându-se în anumite ipostaze ale gnozei extazului sau ale unor împrejurări specifice. Asupra fenomenelor postume ale sufletelor nu sunt posibilităţi verificabile, pe cale obişnuită, dar ele, totuşi, există şi o cercetare atentă ar atesta ignoranţa şi netemeinicia celor care susţin evoluţia materială a materiei, singura existenţă sau realizarea Ideii Ideilor până la realizarea conştiinţei de sine. Rugăciunile Bisericii luptătoare dovedesc că există legături între sufletele celor răposaţi şi cei vii, altcum Biserica nu s-ar mai ruga pentru ele, lăsându-le în părăsire. Calitatea rugăciunilor şi faptelor de milostenie nu depind, în orice caz, de cantitate, precum depindeau de jertfele Testamentului Vechi, ci de sinceritatea noastră şi de puterea harică a credinţei şi faptelor bune. Aceasta este realitatea eshatologică ortodoxă. Mai sunt multe lucruri de lămurit, dar nu ne putem întemeia numai pe păreri teologice (teologumene), până la clarificarea definitivă doctrinară a tuturor problemelor eshatologice.

*2. Sinteză ESHATOLOGICĂ**. Tanatologia cuprinde adevărata conştiinţă fizică, SUPREMĂ, pe deplin sedimentată, EXPERIMENTALĂ, simţuală. Finalitatea ei se confundă cu deznodământul existenţial uman. Din această stare nu se mai poate realiza artă decât de sfinţii care stăpânesc moartea; oamenii de rând sunt reduşi, de obicei, numai la conştiinţa trecerii într-o altă viaţă, concepută, în felul ei, de fiecare, dacă nu mai are credinţă în nemurire.

Desprins şi eliberat de trup, sufletul nu mai are funcţiunile biologice ale fizicului, nu mai este supus contingenţelor umane, legate de existenţa telurică; este esenţă spirituală pură, deci asupra lui nu mai acţionează suferinţele, durerile şi bolile, care au fost legate de trup. El îşi păstrează personalitatea, legată de conştiinţă, memorie, amintiri, sentimente şi acte de voinţă. Bineînţeles că el nu mai are chipul fizic, iar înfăţişarea lui existenţială, în afara istoriei, depinde de configuraţia sa spirituală, dobândită în decursul vieţii. „Bine este a fi fraţii împreună!" are valabilitate şi în viaţa viitoare, deci este imperativ ca sufletele să aibă LEGĂTURI şi după moarte, odată ce au o personalitate precisă, determinată de funcţiile conştiinţei, memoriei şi cunoaşterii. Renunţând la aceste realităţi, existenţa dincolo de moartea fizică înseamnă a eşua în bancurile de nisip ale neantului şi nonexistenţei. De aceea existenţa sufletelor, după moartea fizică, trebuie susţinută, aşa cum rezultă din întreaga doctrină eshatologică, în special acea parte care se ocupă cu tanatologia. Precizările doctrinare, care se pot face, sunt marcate de imprecizie şi de ipotetic, ca şi legăturile sufletelor celor adormiţi cu cei vii, cu totae eforturile spiritismului, teozofiei, antropozofiei şi a dezvăluirilor mediumale, dotate cu clarviziune. Cuvintele Domnului Iisus Hristos rămân pline de adâncimea sensului lor: „Iar dacă Hristos n-a înviat, spune Apostolul Pavel, zadarnică este propovăduirea noastră, zadarnică şi credinţa voastră", culminând în porunca: „Vino după Mine şi lasă morţii să-şi îngroape morţii lor!". Nici bogatul pilduitor, după moartea sa, care se ruga de săracul Lazăr, n-a reuşit să treacă peste prăpastia despărţitoare, nici fratele Mariei şi Martei, înviat din morţi, n-a tălmăcit experienţa sa tanatică, deci preciziuni doctrinare nu sunt, ci numai învăţătura clară despre afirmaţia post-mortem a nemuririi. Lumea sufletelor este, deocamdată, inaccesibilă celor vii; numai nemurirea se impune existenţial cu necesitate, altfel n-ar avea sens nici existenţa lui Dumnezeu, nici existenţa religiei, după cum a precizat Apostolul Pavel.

Originea sufletelor (acea „suflare de viaţă" originară) rămâne încă neprecizată. Soluţia superficială ar fi că ele se primesc de la părinţi, odată cu trupurile, deci în momentul Conceperii fizice s-ar întâmpla şi conceperea psihică. Se exclude, *de plano*, dezvoltarea evolutivă din materia organică a sufletelor, fiindcă alcătuirea lor iniţială este identică, intervenind mai târziu mutaţiile individuale. Totuşi, o diferenţiere psihică există, după cum sunt şi diferenţierile fizice. Oamenii nu sunt identici, ci fiecare este un unicat universal, nerepetabil, nu atât din punct de vedere fizic, cât psihic. Omul este zămislitor de istorie, în timpul vieţii, şi se sedimentează, după moarte, tot în istorie. A reduce deci originea sufletelor la Părinţi nu soluţionează problema, fiindcă şi sufletele părinţilor se deosebesc, calitativ, de ale copiilor, iar, cantitativ, ar însemna ca părinţii cu mai mulţi copii să fie mai săraci spiritual decât cei cu copii puţini sau fără copii. Părinţii dau copiilor trupurile, cu toate caracteristicile lor atavice, chiar cu deficienţele genetice: epilepsia, schizofrenia, Paranoia, Somnambulismul, unele malformaţii etc. Sufletele ar fi originar imaculate, nepătate prin unirea cu trupurile. Rămâne, astfel, o singură soluţie cu privire la originea sufletelor: ele sunt create de Dumnezeu, în momentul conceperii unui om. Ar însemna că activitatea divină antropologică n-a încetat, ci ea continuă, ca întreaga activitate diversificată pronietoare, fiind mai ales paracletică prin Duhul Sfânt. Fără a încheia brusc discuţia, ca dogmatistul Hristu Andrutsos: „Verum, sed mysterium Dei", originea sufletelor menţine deschisă problematica doctrinară antropologică. Starea sufletelor, după moartea trupurilor, depinde deci de calităţile sale pozitive sau de lipsurile sale negative, nicidecum de *o samsara*, ipotetică şi iluzorică, buddhistă.

Se chinuie mult sufletul până la moarte, după cum spun cântările liturgice. Realitatea este evidentă, când se are în vedere legătura organică a sa cu trupul, fiind unită cu toate intimităţile sale. Trupul cuprinde istoria verificabilă a unei biografii umane. Sufletul se desparte greu de trup, fiindcă îi va lipsi instrumentul de exprimare. Despărţit de trup, sufletul îşi încetează existenţa sa istorică, începând altă viaţă.

* Prof. Petru Rezuş, *Dogmatica*. Vol. VI, p. 534—536 (în manuscris).

Duşmănie şi iertare: SAUL şi DAVID

(LECŢIE DE RELIGIE)

1. Organizarea clasei pentru lecţie (rugăciunea de intrare în clasă, verificarea temei, pregătirea materialului didactic).

2. Verificarea cunoştinţelor predate în lecţia trecută.

3. *Legătura cu lecţia precedentă, sau cu cunoştinţele anterioare.*

Am văzut din lecţia trecută că David l-a biruit pe Goliat, în vremea în care poporul evreu era condus de Saul. Cu această ocazie Saul îl cunoaşte pe David, fiul lui Iesei. Oare se mai întâlnesc aceste două personaje, pe parcursul vieţilor lor?

4. *Comunicarea subiectului lecţiei noi şi a obiectivelor urmărite.*

Vom vedea în lecţia de azi în ce împrejurări, referindu-ne la: „Duşmănie şi iertare: Saul şi David".

5. *Dirijarea învăţării. Comunicarea noilor cunoştinţe.*

Ne amintim din lecţia trecută, că David a ieşit învingător împotriva filistenilor. Deci, mergând el alături de Saul, lumea îl întâmpina cu urale, strigând: „Saul a biruit mii, iar David, zeci de mii!" Trebuie să recunoaştem că acesta nu a fost tocmai pe placul lui Saul. Se temea ca nu cumva, David să câştige mai multă popularitate şi faimă, şi într-o bună zi să fie numit rege în locul său. În felul acesta apare în sufletul lui Saul invidia. De fapt Saul nu ştia că mai demult, cu câţiva ani în urmă, Samuel l-a uns rege pe David cu untdelemn sfinţit...

Să vedem însă cum s-a întâmplat: Domnul îi spusese lui Saul să poarte război cu Amalec şi cu Ierim, să distrugă tot şi să nu cruţe nimic. Saul nu s-a supus; el l-a lăsat în viaţă pe Agag, regele lui Amalec şi a luat pradă de război din tot ce fusese mai bun. Datorită neascultării şi nesupunerii lui Saul, Dumnezeu i-a poruncit lui Samuel să-l ungă rege pe David, fiul lui Iesei din Betleem, din seminţia căruia se va naşte Mântuitorul lumii.

Vă spuneam însă mai înainte că Saul a devenit invidios pe gloria lui David. La o altă răfuială cu filistenii, prin sprijinul lui David, poporul evreu a ieşit din nou victorios. Laudele desigur că erau şi acum adresate lui David. Trebuie să mai spunem că Duhul Domnului nu a mai fost asupra lui Saul, datorită neascultării sale, ci Dumnezeu îi trimite un duh rău. Pentru stările când acest duh îl tulbură, Saul l-a luat pe David să-i cânte la harpă şi să-l liniştească. După victoria despre care am amintit, în timp ce David cânta, Saul a aruncat spre el o suliţă, dar nu a reuşit să-l ucidă, deoarece se ferise.

La scurt timp, împrejurarea aceasta s-a repetat, iar David a scăpat din nou. Invidia şi duşmănia lui Saul faţă de David, deja nu mai erau ascunse. Era evident că-i dorea moartea, pentru a-şi păstra tronul. Constatând toate acestea, David s-a ascuns undeva departe în Munţii Enghedi. Saul însă l-a urmărit, împreună cu un mare număr de soldaţi. David era chiar în peştera în care se adăpostise Saul pe timpul nopţii, dar nu a ştiut că cel urmărit era chiar aşa de aproape. Dimineaţa însă a văzut că o parte din haina sa era ruptă şi se afla în mâna lui David. Atunci a înţeles că de fapt ar fi putut fi omorât de David, dar a fost cruţat. David era un om credincios şi temător de Dumnezeu. El ştia că nu are voie să ucidă. De aceea l-a iertat pe Saul, arătându-i doar că s-ar fi putut răzbuna pe el, însă nu şi-a arătat nici un fel de ură sau de răzbunare. Lui Saul i-a părut deodată rău de intenţia sa, dar se pare că aceasta nu a durat mult timp. Astfel, aflând că David s-a refugiat în pustiul Zif, a plecat din nou să-l caute şi să-i ia viaţa. Inima sa era plină de duşmănie şi de gânduri rele şi urâte. Chiar departe fiind David, Saul nu-şi putea afla liniştea până ce nu-l ştia mort. Uitase el oare de bătălia cu Goliat? Cât era de simplu îmbrăcat şi neînarmat David? Şi totuşi a izbutit. Saul probabil nu a înţeles că mâna lui Dumnezeu a fost cea care a adus victoria. Contrastul dintre înfăţişarea simplă a lui David, şi cea a uriaşului Goliat, a fost mare. Dar contrastul între Goliat şi Dumnezeul lui David era hotărâtor. Oare Saul nu a înţeles că atâta vreme cât Dumnezeu este alături de David, nimeni nu-l poate învinge oricât ar dori acest lucru?

Înainte de a-l găsi pe David, Saul şi-a întins corturile, pregătindu-se pentru înnoptare. Planificase pentru ziua următoare căutarea zonelor în care David trebuia găsit şi răpus. Liniştea nopţii plutea deasupra taberei lui Saul. Toţi dormeau obosiţi după drumul lung şi anevoios străbătut în timpul zilei. Iată că cineva s-a furişat printre corturi şi încetîncet s-a strecurat în cel al lui Saul, luând de acolo numai suliţa şi vasul cu apă al regelui. Toate s-au petrecut în mare linişte şi cu grijă deosebită, încât nimeni nu a observat vreo mişcare. Dimineaţa, când toţi ostaşii se trezeau şi ieşeau din corturi pentru a se pregăti din nou de drum, un glas cunoscut ce venea dinspre culme, a spintecat aerul. Vocea se adresa generalului lui Saul, Abner: „De ce nu păzeşti pe rege, stăpânul tău?" Atunci, abia a înţeles şi Saul prin ce mare primejdie trecuse, a înţeles că David a fost din nou atât de aproape de el încât l-ar fi putut ucide din nou cu cea mai mare uşurinţă. Şi totuşi nu a făcut-o. L-a iertat. Duşmăniei i-a răspuns cu iertare. I-a arătat numai ce s-ar fi putut întâmpla cu el, să-l înfricoşeze, să-şi vină în fire şi să se liniştească.

Lungul şir al războaielor cu filistenii nu a luat sfârşit. David însă nu a mai luptat. Poporul evreu era condus de Saul şi a fost înfrânt. Mai mult decât atât, au murit şi cei trei fii ai săi: Ionatan, Aminabad şi Melchişua. Rămânând singur şi cu onoarea pătată de această înfrângere, Saul a preferat să-şi ia viaţa singur. S-a aruncat în propria-i sabie. Acesta a fost sfârşitul trist al celui ce din duşmănie a încercat să omoare un uns al lui Dumnezeu. David însă i-a răspuns totdeauna prin iertare. Şi iertarea a ieşit biruitoare. Vom vedea în lecţia următoare ce viitor măreţ i-a pregătit Domnul.

Intuiţia se va face arătându-se scene oglindind duşmănia lui Saul faţă de David şi iertarea acestuia.

6. *Fixarea cunoştinţelor*

Cum s-a comportat David faţă de poporul său? (Cu dărnire şi cu mult curaj s-a angajat în lupta contra lui Goliat şi contra filistenilor). Dar faţă de regele Saul? (Cu supunere şi cinstire). Dar Saul faţă de David? (Cu invidie şi duşmănie). Până unde a mers ura lui Saul faţă de David? (Până la tentativa de a-l ucide şi la neîntrerupta urmărire de a-i curma zilele vieţii). Cum a răspuns David la duşmănia lui Saul? (Prin iertare şi cinstire. De două ori putea să-l omoare, dar nu s-a răzbunat, ci l-a iertat, căutând să-i acorde în continuare cinstirea cuvenită). Ce ne arată David prin atitudinea lui iertătoare? (Că Dumnezeu nu iubeşte răzbunarea, şi că vom fi pe placul lui Dumnezeu dacă vom răsplăti răul cu binele, ura cu iubire, duşmănia cu iertarea).

7. *Temă pentru acasă*

Se vor citi capitolele 23 şi 24 din cartea I Regi, unde este relatată prigonirea lui David de către Saul.

Rugăciunea la ieşirea din clasă.

Preot prof. Sorin Cosma

La universităţile din Aiud cu părintele Anania

I.P.S. Sa Bartolomeu Anania al Clujului, fiind întrebat de ce nu şi-a scris memoriile din puşcărie, a răspuns:

„— Numai cerşetorii îşi expun rănile spre a inspira mila trecătorilor!"

Este adevărat. Răspunsul este însă prea înalt pentru viaţa noastră de toate zilele. Poate, uneori, trebuie să răspundem în numele istoriei, pentru că sunt unii care o deformează, confecţionând adevăruri ad hoc şi vor să monopolizeze toată detenţia şi suferinţa din era comunistă.

Altădată, păr. Anania zice:

„— ... Dar pe cei care au murit în închisori, trebuie să-i ştim pe toţi şi de ei va trebui să ne aducem aminte!"

Parcă acum priveşte lucrurile la nivelul istoric al neamului nostru şi al Bisericii noastre strămoşeşti.

Chiar acest aspect al lucrurilor am vrea să-l arătăm, vorbind despre „universităţile" din Aiud, unde păr. Anania a avut un rol deosebit în limpezirea adevărurilor. Cam în felul acesta s-au „inaugurat" aceste universităţi şi care erau patronate de o ţară ale cărei hotare erau marcate de rezistenţa naţională din temniţe, din munţi şi codri. Aceste „universităţi" erau renumite pentru că în ele erau ferecate toate elitele acestei ţări.

Când venea câte un lot de noi deţinuţi în Aiud, îl primea chiar şeful, colonelul Crăciun, care îi interoga:

— Aţi venit la „universităţile" din Aiud. Cu iz de ironie!

La care oamenii răspundeau fiecare în felul lui. Unul mai hotărât şi mai spontan a răspuns

— Cu voia şi fără voia dvs. dle colonel, aceste universităţi merg înainte!

La care colonelul n-a mai întins vorba, pentru că intuia oamenii şi lucrurile că toate câte se întâmplau în Aiud, erau fără voia lor. Dacă te surprindea că ai notat ceva pe o etichetă de flacon de medicamente, îţi „ardea" 7 zile de izolare. Toate erau cu risc.

Menţionez în mod deosebit că după 5—6 ani de universităţi din Aiud, mulţi tineri s-ar fi putut licenţia, dacă li s-ar fi admis, în teologie, filozofie şi alţii în filologie. O cameră sau o celulă în care era un profesor de specialitate, era transformată într-o adevărată academie. Lecţiile se dădeau şi la perete şi calorifer cu morse şi vocal.

În aceste universităţi părintele Anania avea „o confirmare şi un definitivat special: „magistru-profesor" de teologie şi literatură, titlu pe care i l-am conferit noi „studenţii din Aiud", în număr de 5 000 şi de la alte „universităţi": Gherla, Piteşti şi toate colonîile morţii.

Pentru noi deţinuţii şi pentru foştii studenţi, arhiepiscopul Clujului de azi, Bartolomeu Anania, a rămas tot părintele Anania, este mai intim şi ca într-o adevărată familie spirituală. Dar după protocoalele bolşevice era un „declasat" şi însemnat cu stigmatul de „contrarevoluţionar" şi nu mai avea dreptul la viaţă ca toţi cei din vârful detenţiei şi numai Dumnezeu îi mai putea salva.

După 1960, în Aiud erau peste 5000 de prizonieri politici, între care 400—450 de preoţi ortodocşi şi în jur 100 de alte confesiuni. Între anii 1962—1964, eram izolaţi în Zarcă şi pe alte secţii 300 de oameni, între care 30 de preoţi, împreună cu păr. Stăniloae, păr. Anania, arhimandritul Haralambie Vasilichi, protosinghelul Gherasim Iţcu, ieroschimonahul Daniil Tudor şi alţii, pentru refuzul de a ne lepăda de misiunea şi credinţa noastră strămoşească.

Prin închisorile pe unde a trecut păr. Anania, a întâlnit mulţi colegi şi ucenici de prin toate centrele universitare, mai ales de la Cluj, dintre care unii şi-au mai schimbat poziţiile şi baricadele de pe care au luptat şi au luat altele adverse. Unora le-a mai schimbat poziţiile iar alţii au rămas cu ale lor. Aşa a fost cazul lui Tertulian Langa cu care am stat şi la Aiud. Disimula şi nu deschidea discuţii confesionale pentru că în camere eram majoritari ortodocşii, şi preoţi şi credincioşi, dar când îşi găsea coreligionari, tăinuiau toată ziua ca nişte „carbonari" în solda Vaticanului.

La instalarea păr. Anania ca arhiepiscop al Clujului, T. Langa îi făcea o curte asiduă, văzând o „colaborare frăţească" dar n-a fost să fie şi a luat o atitudine refractară faţă de ortodoxie cum nu s-a mai văzut. Pentru T. Langa, fraţi adevăraţi cu noi la 1700, au fost: cardinalul Kollonich, iezuitul Pál Laslo Bárányi şi mai vârtos generalul Bukow, care de atâta dragoste ne topea cu ghiulele lui. Şi toate acestea le spune cu toată dezinvoltura, de pe poziţia oficială de vicar ad-tiv unit. Mai rar atâta obtuzitate.

Părintele Anania a rămas inflexibil ca şi în detenţie de pe poziţia lui nouă, de ierarh dreptcredincios, aşa cum am stat de veacuri în bătaia uraganelor din Răsărit şi mai vârtos în faţa uneltirilor din Apus.

In puşcărie, păr. Anania a fost duhovnic, scriitor şi învăţător. Era asaltat şi răspundea cu lecţii de teologie şi beletristică la nivel de academician. Şi în el ardeau vâlvătăile de rug aprins pentru Evanghelie din care dădea şi semenilor săi mai slabi şi îngânduraţi zicând:

„— Măi frate, sus inima, că acel „mâine" este aproape de noi şi ţara de la noi aşteaptă izbăvirea!"

Şi nici el nu ştie pe câţi i-a fortificat şi i-a ridicat în temniţele prin care a trecut. Aceasta a fost „samarineanul" din el.

Spun unii şi spun şi azi, că într-o eră de libertate, păr. Anania putea să fie un scriitor cu profil de epocă.

Dumnezeu să-i ajute întru toate şi întru mulţi ani!!

Preot Ioan Bărdaş

— fost deţinut politic —

PAISIE MONAHUL — AGHIORITUL*

Cuvinte duhovniceşti

*

Cea mai mare şi mai importantă datorie a omului este să-L iubească pe Dumnezeu din toate puterile sale şi apoi pe aproapele său, fiecare pe aproapele lui şi mai ales pe duşmanul lui.

Acestea sunt cele mai importante porunci. Dacă îl iubim pe Dumnezeu, aşa cum trebuie, vom ţine şi toate celelalte porunci ale Lui, însă noi nu-l iubim nici pe Dumnezeu aşa cum se cuvine şi nici pe cei de aproape ai noştri.

Cine se mai interesează astăzi pentru celălalt. Nimeni. Totul numai pentru noi înşine, iar pentru altul nimic; dar pentru acest lucru vom da însă seamă. Pentru că Dumnezeu care este întru totul iubire, nu ne va ierta indiferenţa noastră faţă de aproapele nostru.

*

„Prea bunul Dumnezeu, Părintele nostru iubitor, ne dă cu bogăţie darurile Sale, ca să le împărţim şi acelora care au nevoie, dar noi le păstrăm numai pentru noi înşine. Aceasta nu ne-o va ierta Dumnezeu. Vom da seamă pentru nesăbuinţa şi împietrirea inimii noastre".

*

De multe ori cerem de la Dumnezeu, una sau alta, şi Acela nu ne răspunde la cererea noastră. Pentru ca să ne răspundă Dumnezeu la cererea noastră şi ca să ne dea ceea ce cerem, trebuie mai întâi de toate să avem smerenia pe care, din păcate, noi n-o avem. Toţi: mici sau mari, avem mult egoism şi nu primim niciodată vreun sfat sau vreo observaţie. Când ne cuprinde egoismul pentru un lucru mic facem zarvă mare. Deschidem poarta Satanei, să intre în familia noastră şi să o destrame. Faceţi puţină smerenie, puţină rugăciune şi când se linişteşte celălalt, ce v-a sparat, va fi înţelegere. Pescarul nu pleacă la pescuit pe furtună ci aşteaptă să se liniştească marea. Mare smerenie este simplitatea".

*

„Dumnezeu trimite peste om diferite încercări, boli, pagube şi altele, iar de la oamenii dimprejurul nostru, suferim clevetiri, insulte, nedreptăţi şi noi trebuie să le primim cu răbdare, fără să ne pierdem firea, să le primim ca şi o binecuvântare.

Când cineva ne nedreptăţeşte trebuie să ne bucurăm şi să vedem în acesta care ne nedreptăţeşte, mare facere de bine, pentru că devine pricina arvunei noastre pentru cealaltă viaţă.

Cu încercările pe care ni le trimite Dumnezeu, ne face să ne pregătim pentru Împărăţia lui cea cerească, având paşaportul încercărilor în mână.

Dumnezeu ne dăruieşte multe ocazii ca să câştigăm Raiul, însă noi nu le primim pe toate ci le respingem. Pentru aceasta să primim toate încercările cu răbdare şi smerenie, mulţumindu-i şi preamărindu-l pe Dumnezeu. Să ne străduim să fim mereu aproape de Dumnezeu şi să nu ne depărtăm de la El, pentru că în îndepărtarea de Dumnezeu nu există mântuire".

„Să ne luptăm cu toate puterile noastre pentru ca să câştigăm Raiul. Pentru că fără luptă, nimeni nu poate intra în el. Este foarte îngustă poarta, şi nu-i ascultaţi pe aceia care vă spun că toţi se vor mântui. Aceasta este înşelăciunea Satanei pentru ca să nu ne luptăm. Lui îi convine aceasta. Acela care se luptă mult timp şi nu vede un progres duhovnicesc, are trufie şi egoism. Progres duhovnicesc există acolo unde există şi multă smerenie. Aceasta le împlineşte pe toate. Să ne luptăm cu străduinţă şi zel; simţirea stării jalnice în care ne aflăm şi nălejdea sunt oxigenul duhovnicesc.

Acesta ne dă nouă siguranţa călătoriei spre cer.

*

Să ne luptăm continuu, corect, cu râvnă şi zel pentru ca să nu supărăm şi să întristăm pe îngerul nostru păzitor, care zi şi noapte se luptă cu greu pentru ca să poată preda în mâna Domnului sufletul nostru curat. Să nu-l lăsăm să plece la Dumnezeu cu mâna goală. Nu daţi inima voastră deşertăciunilor şi vremelnicilor acestei lumi şi nu risipiţi în nedreptăţi vremea voastră pentru că vom da răspuns în ziua aceea.

Timpul ne este dat nouă de Dumnezeu, ca să-l facem util ca nişte luptători continuu pentru mântuirea sufletelor noastre. Daţi întreagă inima voastră lui Dumnezeu şi nu lumii. Dumnezeu nu cere de la noi nimic altceva decât inima noastră curată. Acela care a dat inima sa lumii este Duşmanul lui Dumnezeu.

*

Străduiţi-vă să tăiaţi patimile şi metehnele voastre de care este plină inima voastră. Toate fiarele lumii sunt înăuntru ei. Să ne străduim în fiecare zi să ne curăţim inima noastre de ele. Când tăiem patimile noastre mari, uşor vom face să dispară şi pe cele mici. Să trăiţi cu o continuă doxologie şi mulţumire către Dumnezeu, pentru că mare păcat este nemulţumirea şi mare păcătos este cel nemulţumitor.

*

Pune cea mai mare greutate a luptei tale în rugăciune, pentru că aceasta ne pune în contact cu Dumnezeu şi contactul acesta trebuie să fie continuu. Rugăciunea este oxigenul sufletului, este nevoia sufletului şi nu trebuie să o privim ca pe o corvoadă.

Rugăciunea, pentru ca să fie ascultată de Dumnezeu, trebuie să fie cu smerenie, cu recunoaşterea stării păcătoşeniei noastre şi să fie făcută din inimă.

Dacă nu este din inimă nu foloseşte. Dumnezeu ascultă mereu rugăciunea omului care este în urcuşul duhovnicesc. Studiul Sf. Scripturi ajută mult rugăciunea. Încăl-

(Continuare în pag. a 4-a)

Trad. de Ierod. Dumitru Bălţat

* La 12 iulie 1994, la vârsta de 70 de ani, a trecut la Domnu, cel ce a fost monahul Paisie, Eznepidis, unul dintre cei mai mari duhovnici pe care i-a avut vreodată Muntele Athos.

Numele lui era cunoscut în toată lumea Ortodoxă, fiind vizitat de numeroşi ierarhi în frunte cu Patriarhul Ecumenic, Bartholomeos I, de studenţi, călugări şi credincioşi din întreaga lume — toţi luând de la el alese cuvinte de învăţătură şi povaţă duhovnicească.

Cu puţin timp înainte de trecerea sa la cele veşnice, printrurea pomenitul monah Paisie Aghioritul a adresat credincioşilor ultimele sale cuvinte, ce se constituie într-un adevărat testament duhovnicesc al său.

Prezentăm în traducere în limba română aceste cuvinte duhovniceşti, ce poartă data de 5 iulie 1994, şi care au circulat în filadă în Biserica Ortodoxă Greacă.

Toiagul minunilor*

de V. Voiculescu

Prin anii '50, când comunismul era în plină glorie, la un concurs de creaţie literară pentru debut, juriul prezidat de însuşi G. Călinescu, a reţinut în mod deosebit o nuvelă a unui „oarecare" V. Voiculescu, intitulată Lostriţa, şi care era de o cu totul altă factură decât ceea ce se scria în acele vremuri. Când s-a aflat că de fapt autorul nu era altul decât V. Voiculescu, poet consacrat în literatura română, Călinescu, lăsând la o parte orice etichetă, a alergat în sală, îmbrăţişându-l zgomotos pe autor.

Era momentul exploziei nuvelistice a lui V. Voiculescu care se va concretiza în două volume: „IUBIRE MAGICĂ" şi „CAPUL DE ZIMBRU", şi care avea să surprindă lumea literară românească. Când se credea că Voiculescu şi-a epuizat toate valenţele creatoare, avea să urmeze o altă mare surpriză, cea a *„Sonetelor imaginare..."* care indicau că autorul era un foarte bun cunoscător al fenomenului isihast (vezi eseul dedicat de I.P.S. B. V. Anania lui Voiculescu în *„Rotonda plopilor aprinşi"*, Buc., 1983).

Amintesc aceste câteva amănunte, pentru că, iată, un destin insolit a planat asupra vieţii şi operei voiculesciene. La aproape 30 de ani de la prima editare în volum a nuvelelor sale, Voiculescu mai poate încă să-şi surprindă cititorii, dar şi critica de specialitate. Pentru că orice s-ar spune, acest volum intitulat „TOIAGUL MINUNILOR" surprinde, chiar dacă câteva dintre piesele sale au apărut sporadic prin presa vremii, iar printre proiectele editoriale ale autorului, el figura încă de prin anii '32, dar din diferite motive n-a putut apare decât abia acum.

Ce aduce nou în contextul creaţiei voiculesciene, şi chiar în contextul mai larg al literaturii române acest volum. Mai întâi autorul ni se relevă ca un foarte bun cunoscător al Cărţii Sfinte, încumetându-se să abordeze câteva din temele biblice majore, dar dintr-o perspectivă reflexivă, imprimându-le o anumită tentă filozofică.

TOIAGUL MINUNILOR, care dă şi titlul volumului, este o meditaţie inspirată de legiuitorul Moise, devenit aici simbol al omului care poate transfigura materia prin puterea cuvântului. *Bunavestire* capătă dimensiunile unei noi geneze cosmogonice, echivalând aproape cu o reântemeiere a lumii.

Demoniacul din Gadara, în care este descrisă furtuna de pe Marea Tiberiadei, este pledoarie pentru puterea credinţei, prin care omul „poate stăpâni natura cu puterile minţii sale, atunci când îşi învinge mai întâi îndoielile, adică furtuna din „interior" (p. 8). *Copacul lui Iuda* — este o subtilă dezbatere pe tema păcatului şi a iertării creştine. *Revolta dobitoacelor*, poem în proză închinat omului, care poate îmblânzi natura prin forţa raţiunii. Piesa de rezistenţă a volumului rămâne, *Ciorbă de bolovan*, parabolă despre puterea iubirii şi a solidarităţii umane. *Schitul de ceară* reia tema graalului, a potirului sfânt într-o variantă autohtonă, iar *Perna de puf* rămâne un îndemn la ieşirea din îngustele delimitări confesionale care nu folosesc nimănui, şi recunoaşterea singurei religii — cea a iubirii.

Cu regretul că n-am făcut-o mai repede recomandăm acest volum celor care sunt familiarizaţi cu poezia şi proza voiculesciană.

Preot N. Stoia

* V. Voiculescu — Toiagul minunilor, Ed. Jurnal Literar, Bucureşti, 1991.

Inspiraţia Sfintei Scripturi

(Urmare din pag. 1)

originea dumnezeiască a Sfintei Scripturi prin compararea ei cu celelalte cărţi ale minţii omeneşti, din domeniile filozofiei şi al religiilor naturale. În mod neîndoielnic se evidenţiază însuşirile interioare ale Sfintei Scripturi. Minunata ei unitate a conţinutului şi armonia părţilor componente, adunate în decursul unei perioade de 15 veacuri, în locuri şi timpuri diferite, de persoane diferite, nu se observă la alte opere ale minţii omeneşti. Sf. Scriptură este o carte universală şi eternă, şi nu există în lume carte ce şi-ar exercita autoritatea timp atât de îndelungat asupra oamenilor ca ea. Dacă scrierile cele mai frumoase şi mai înţelepte care se bizuiesc pe durabilitatea lor, se învechesc, trec şi fac loc altora, Sf. Scriptură rămâne statornic aceeaşi. După înrâurirea ei de mii de ani asupra omului, nimic nu ne atestă că s-ar fi învechit, că ar fi încetat de a-l satisface pe om sau s-ar fi împuţinat puterea sa.

Când mulţi din cei ce erau cu Iisus s-au dat înapoi, i-a întrebat Iisus pe cei doisprezece: „Nu vreţi şi voi să vă duceţi?" Este concludent răspunsul dat prin ap. Petru: „Doamne, la cine ne vom duce? Tu ai cuvintele vieţii veşnice" (Ioan 6, 68). Biblia, scrisă sub inspiraţia Sfântului Duh, este Cartea cărţilor. În ea este puterea lui Dumnezeu care o ţine; în ea sălăşluieşte puterea mântuitoare a lui Dumnezeu.

Această cale de comparaţie este accesibilă unui număr restrâns de minţi omeneşti şi anume celor care au ajuns să cerceteze înţelepciunea omenească şi au cunoscut astfel limitele raţiunii omeneşti, în comparaţie cu cuvântul lui Dumnezeu din Biblie.

Dintr-un alt punct de vedere, prin ea însăşi, Biblia face ca spiritul omenesc să cunoască în mod direct originea ei divină, prin influenţa ce o poate exercita asupra omului. Aceasta ne-o vădeşte cu claritate ap. Pavel zicând: „Cuvântul lui Dumnezeu este viu şi lucrător, şi mai ascuţit decât orice sabie cu două tăişuri, pătrunzând până unde se uneşte sufletul cu duhul... şi judecă cugetul şi simţirile inimii" (Evrei 4, 12). Această cale este accesibilă pentru toţi; Biblia exercită o influenţă puternică şi nestrămutată asupra omului, cucerindu-l dintr-o dată şi pe deplin. Sunt multe astfel de cazuri de renaştere şi convertire ale celor care au căutat adevărul şi au auzit pe Dumnezeu vestind în Sf. Scriptură (Svetlov P., Învăţătura creştină, vol. I, Chişinău, 1995, p. 47—49). Prin minunata şi multipla ei binecuvântare, Sf. Scriptură a odrăslit şi odrăsleşte pururea, ca toiagul lui Aaron, spre a-şi împlini rodnica ei menire. Ca o reţea de apă vie, Sf. Scriptură, Cartea vieţii, e menită să potolească pururea setea sufletelor tuturor celor ce se silesc să-şi dobândească mântuirea, nu doar în acest veac nestatornic, ci mai ales în cel ce va să vină.

În comparaţie cu cele mai superioare opere ale minţii omeneşti, raţiunea poate să ajungă la concluzia că Sf. Scriptură este de origine divină, pe care spiritul omenesc o recunoaşte ca atare, prin influenţa deosebită ce o exercită asupra lui.

Raţiunea clasică a lumii antice se socotea pe sine ca fiind independentă de orice lumină cerească. De fapt însă ea nu lumina cu de la sine putere, ci cu lumina împrumutată din izvoru luminii. După învăţătura Evangheliei, Logosul — Cuvântul — era lumina care lumina în întunericul păgânismului, nefiind cuprins de acest întuneric (Ioan 1, 5). Aşa se motivează existenţa marii pleiade de gânditori, cum au fost: Socrate, Platon, Seneca şi alţii. În învăţătura lor despre Logos, sfinţii părinţi ai Bisericii atribuie tot ce e mai bun în gândirea lumii antice acţiunii Logos-ului. Sf. Iustin Filozoful şi Martirul afirmă, că Logosul, Fiul lui Dumnezeu, era în lume şi până la întruparea sa, dar a trăit în lume doar parţial, împrăştiind în lume razele sale de umină. Tot ce s-a spus cândva frumos şi bun (kaloskagatia) sau au descoperit filozofii, Platon şi stoicii sau scriitorii şi poeţii, toate acestea le-au făcut în măsura în care Cuvântul sălăşluia într-înşii. Cu ajutorul sămânţei Cuvântului sălită în ei, puteau să vadă adevărul, dar numai în formă întunecată (Svetlov, op. cit., p. 37—38).

Unii raţionalişti din veacul trecut au înţeles inspiraţiunea de la Duhul Sfânt ca o înălţare a sufletului omenesc şi luminarea lui spre a percepe cele dumnezeieşti, adică transmiterea spiritului omenesc din domeniul mărginit în domeniul infinit, în nemijlocita apropiere şi „atingere de alte lumi". De aci, s-a făcut apoi comparaţia cu inspiraţia analoagă în ştiinţă, artă, poezie, la fel considerate ca fiind revelaţiune a lui Dumnezeu în spiritul omenesc (Svetlov, op. cit., p. 61).

Este de remarcat aici, că Luceafărul poeziei noastre, de la a cărui naştere se împlinesc 145 ani, în geniala-i viziune, l-a considerat pe A. Mureşanu a fi „preot deşteptării noastre, semnelor vremii profet" (Epigonii).

Pe temeiul succeselor obţinute, raţiunea europeană se crede pe sine a fi întru totul independentă. Istoria însă ne învaţă că razele revelaţiunii divine, oricât de slabe ar fi ele, răzbat şi în afara ogradei Bisericii. E firesc să ne întrebăm: Ce ar fi astăzi cultura ce s-ar conduce exclusiv după raţiune dacă n-ar fi ajuns până la ea razele măcar oricât de slabe ale adevăratei Lumini? Şi atunci, când se ridică împotriva creştinismului prin filozofie, ştiinţă şi viaţă; raţiunea omenească nu se poate dezbăra şi păstrează în sine urmele şi influenţele principiilor morale ale creştinismului, desprinse din Revelaţiunea supranaturală, dată prin inspiraţiune divină.

Zece greci aleşi Papi în primele opt secole ale creştinătăţii

UN CAPITOL MAI PUŢIN CUNOSCUT DIN ISTORIA BISERICII UNIVERSALE

Puţini creştini ortodocşi ştiu că limba liturgică a Bisericii Romei, în primele trei secole ale Creştinătăţii, a fost greaca. După cum, cu siguranţă, şi mai puţini creştini ortodocşi ştiu că pe Scaunul Sfântului Petru de la Roma s-au aflat zece greci în primele opt secole ale Bisericii. Iar, şapte, din cei zece papi greci, aveau să şi fie canonizaţi de către Biserica Romei.

Primul papă grec a fost Sfântul Telesfor, din prima jumătate a secolului al doilea după Hristos. Era al optulea succesor al Sfântului Apostol Petru.

Potrivit „Cărţii Papilor" („Liber Pontificalis"), Papa Telesfor a fost cel care a rânduit ţinerea Postului de şapte săptămâni de dinaintea Sfintelor Paşti. Dar, după aproape nouă secole, Biserica Romei n-avea să mai ţină Postul rânduit de Papa Telesfor. Şi, potrivit aceleiaşi surse, Papa Telesfor a fost şi cel care a rânduit săvârşirea Sfintei Liturghii de la Naşterea Domnului la miezul nopţii respectivului Praznic, precum şi cântarea imnului „Gloria in Excelsis" („Slavă întru Cei de Sus") doar în timpul oficierii acesteia.

Papa Telesfor a avut parte de moarte martirică în anul 138 şi a fost îngropat lângă Sfântul Petru, la Vatican. Este venerat ca sfânt şi sărbătorit la 5 ianuarie.

Al doilea papă grec a fost Sfântul Hyginus, care a succedat chiar Papii Telesfor. Deci, şi-a început pontificatul în anul 138. S-a remarcat, îndeosebi, prin activitatea sa dusă contra Gnosticismului şi reprezentanţilor acestei erezii. A trecut la cele veşnice în anul 140 şi a fost înmormântat lângă Sfântul Petru, la Vatican.

Al treilea papă grec a fost Sfântul Eleuterie, care a urcat pe Scaunul Romei în anul 175. Papa Eleuterie a avut cel mai lung pontificat dintre toţi papii greci, şi anume, din anul 175 şi până la 189. S-a evidenţiat, mai ales, prin activităţile sale contra ereziei Montanismului. A fost înmormântat lângă Sfântul Petru, la Vatican. Este venerat ca sfânt şi sărbătorit în ziua de 6 mai.

Al patrulea papă grec a fost Sfântul Anterus, al cărui pontificat s-a întâmplat să fie unul dintre cele mai scurte din istoria papalităţii, din cauza morţii sale martirice. Şi-a început pontificatul la 21 noiembrie a anului 235 şi l-a sfârşit la 3 ianuarie 236.

Din „Cartea Papilor" aflăm că, Sfântul Anterus a fost martirizat la 3 ianuarie 236 din ordinul Împăratului Maximian. Acesta, adică Împăratul roman, Maximian, care era şi „Pontifex maximus", îi lua viaţa Papii întrucât Anterus dispusese ca biografia martirilor Bisericii să fie consemnată, pentru a putea fi astfel păstrată intactă memoria acestora. Dar, după cum se ştie, pe atunci, creştinii erau consideraţi de autorităţile Imperiului Roman drept duşmani ai acestuia şi ai Religiei sale.

Sfântul Anterus a fost înmormântat în catacomba Sfântului Calist din Via Apia. Iar, chipul Sfântului Anterus a fost pictat pe pereţii Capelei Sixtine, unde se aflau de altfel şi portretele Sfinţilor Papi Telesfor, Hyginus şi Eleuterie.

Al cincilea papă grec a fost Sfântul Eusebiu, al cărui pontificat a durat cinci luni, mai exact, de la începutul lui aprilie şi până la sfârşitul lui august a anului 309.

În timpul pontificatului său, Papa Eusebiu a fost confruntat cu problema reprimirii în Biserică a creştinilor apostaţi, — numiţi şi lapşi —, în perioada cumplitei prigoane a Împăratului Diocleţian. Papa Eusebiu, asemenea predecesorului său, reprimea în Biserică doar pe creştinii apostaţi care manifestaseră o sinceră şi reală penitenţă. Totuşi, atitudinea riguroasă a Papei Eusebiu, în privinţa reprimirii apostaţilor în Biserică, n-a fost acceptată de mulţi dintre credincioşii săi, care au ales un alt papă, în persoana lui Heraclie. Alegerea unui nou papă, însă, a dat posibilitatea Împăratului Maxenţiu să intervină în viaţa Bisericii şi să exileze atât pe Papa Eusebiu cât şi pe anti-Papa Heraclie. Papa Eusebiu a fost exilat în Sicilia, unde a şi murit, după o lună, la 26 septembrie. Este cinstit ca sfânt şi serbat în ziua morţii sale. Rămăşiţele pământeşti ale Papii Eusebiu au fost aduse, mai târziu, în catacomba Sfântului Calist din Roma.

Al şaselea papă grec a fost Sfântul Zosima, urcat pe Scaunul Romei la 18 martie 417. Pontificatul Papii Zosima a fost de douăzeci şi una de luni. A trecut la cele veşnice la 26 decembrie 418 şi a fost înmormântat lângă Sfântul Martir Laurenţiu, pe Via Tiburtina.

Al şaptelea papă grec a fost Teodor I. Fiu de episcop, — pe atunci, şi episcopii erau căsătoriţi —, Teodor a fost ales papă la 14 noiembrie 649. Pontificatul său a durat şapte ani. A condamnat erezia Monotelismului.

Al optulea papă grec, Ioan al VI-lea, şi-a început pontificatul la 30 octombrie 701. S-a mutat la cele cereşti la 11 ianuarie 705, fiind înmormântat lângă Sfântul Petru, la Vatican.

Al nouălea papă grec a fost Ioan al VII-lea. Fiu al şefului Curţii imperiale, el a fost ales papă la 30 octombrie 705. Pontificatul său a luat sfârşit la 18 octombrie 707, când a adormit în Domnul. Din iniţiativa sa au fost restaurate şi înfrumuseţate mai multe biserici din Roma. Totodată, de semnalat că Ioan al VII-lea a fost primul papă care a manifestat o cinstire deosebită Maicii Domnului, considerându-se, — potrivit unor inscripţii din timpul său —, „slujitorul Maicii lui Dumnezeu" sau „slujitorul Sfintei Marii".

Al zecelea papă grec a fost Sfântul Zaharia, sfinţit episcop al Romei la 3 decembrie 741. În timpul pontificatului său au luat fiinţă vestitele mânăstiri benedictine: Fulda, în Germania, şi Monte Casino, în Italia. A fost sprijinitorul dinastiei Carolingiene. Papa Zaharia a tradus, în limba greacă, „Dialogurile" Papei Grigorie cel Mare. S-a mutat la Domnul la 14 martie 752 şi a fost îngropat în Biserica Sfântul Petru. Mult mai târziu, Biserica Romei l-a canonizat, fiind serbat la 15 martie.

În fine, ar mai fi de adăugat că, Istoria Bisericii Catolice a cunoscut şi un anti-papă grec, în persoana lui Alexandru al V-lea. Numele său, după lume, era Petru Filarghes, şi s-a născut în anul 1340, în insula Creta.

Biserica Catolică era confruntată în acel timp cu aşa numita „Schismă apuseană", având doi papi, şi anume, pe Grigorie al XII-lea, la Roma, şi pe Benedict al XIII-lea, la Avignon, în Franţa. Între timp, ajuns cardinal la Milan, Petru, împreună cu alţi cardinali şi-au propus să pună capăt schismei existente în Biserica Catolică. Şi, în acest scop, un număr de 24 de cardinali au ţinut un Concil la Pisa, în Italia, în anul 1409, care, în ziua de douăzeci şi patru iunie, a depus pe cei doi papi rivali şi a ales un nou papă, în chiar persoana cardinalului Petru Filarghes. Noul papă a fost intronizat în catedrala din Pisa, cu numele de Alexandru al V-lea. Grigorie al XII-lea şi Benedict al XIII-lea aveau să ignore însă hotărârile Conciliului de la Pisa, aşa încât Alexandru al V-lea a trebuit să-şi aibă reşedinţa, timp de un an, în oraşul în care fusese cardinal, apoi să se mute la Bologhia. Acolo, în Bologhia, Alexandru al V-lea se şi muta la cele veşnice la 4 mai 1410.

Cât despre Conciliul de la Pisa, din anul 1409, acesta nefiind convocat de un papă, avea să fie considerat drept necanonic de către Biserica Catolică.

Pr. Dr. Ioan Dură

Bibliografie folosită: 1) Liber Pontificalis. Edited by J. J. Francis Firth. Pontifical Institute of Medieval Studies. Toronto, 1971; 2) Father Dennis Michelis, Ten Greek Popes, Mineapolis, U.S.A., 1987.

Paisie Monahul — Aghioritul

(Urmare din pag. a 3-a)

zeşte sufletul şi-l transpune pe cel care se roagă într-un loc duhovnicesc.

*

Evitaţi marele duşman, flecăreala oamenilor. Precum norul întunecă soarele, aşa întunecă şi flecăreala sufletul. Rugăciunea trebuie să fie smerenie şi mulţumire, nu numai tipic, să nu fie uscată şi silnică. Rugăciunea înseamnă odihnă. Sufletul nu se osteneşte în rugăciune ci se odihneşte, când vorbeşte cu Dumnezeu. Să începem întotdeauna cu studiul Sf. Scripturi, al Părinţilor şi al aseţilor pentru că studiul îndulceşte mintea şi încălzeşte inima. Cu studiul se încălzeşte sufletul şi se transpune în lumea duhovnicească. Scopul este ca să se îndulcească mintea şi inima, ca să devină rugăciune a inimii. Numai rugăciunea inimii, am zice, este rugăciune, pentru că are străduania ei şi aduce rezultate.

*

Când staţi cu rugăciunea înaintea lui Dumnezeu, trebuie să staţi cu smerenia şi simplitatea copilului mic, pentru ca să fiţi vrednici grijii părinteşti, mărturisind neputinţa şi nimicnicia voastră pentru ca să vă cerceteze mila lui Dumnezeu. Şi atunci, precum umbra urmează trupul aşa şi simplităţii şi smereniei îi va urma mila lui Dumnezeu.

Cel care simte păcătoşenia sa şi suspină din adâncul sufletului său este mai presus decât acela care poate să învieze un mort sau să se folosească toată lumea de învăţătura lui. Cel care ajunge la acest stadiu de a-şi cunoaşte slăbiciunea sufletului său, acela a ajuns deja la smerenia desăvârşită.

*

Inima se curăţeşte cu lacrimi, şi cu suspine. Un suspin din suflet va orează cât două găleţi de lacrimi. Să plângem pentru păcatele noastre, nădăjduind mereu în iubirea lui Dumnezeu. Să aruncăm sufletul în baia lacrimilor. Nu reduceţi rugăciunea numai la cuvinte, faceţi-vă întreaga viaţă o rugăciune către Dumnezeu.

*

„Ascultarea este cheia Raiului. Nu însă cu clevetire, o ascultare de silă şi o rugăciune cu grabă.

Nimeni nu poate să se vindece singur, şi nimeni nu poate să se mântuiască fără ascultare. Ascultarea şi nevinovăţia din fire vin deodată cu sfinţenia. Unui om simplu, care îngrijea de un bolnav sărac, acesta i-a cerut într-o zi să-i aducă un peştişor. Însă şi acesta, sărac, n-a avut unde să găsească peşte. A coborât la ţărm unde era o biserică, a intrat înăuntru şi-a ridicat mâinile spre cer şi s-a rugat simplu: „Hristoase al meu, dă-mi te rog un peştişor pentru acest om". Şi o minune: îndată s-a găsit cu un peşte în mâna lui şi mulţumind lui Dumnezeu a plecat spre cel bolnav. Să umblăm cu simplitate pe drumul vieţii noastre".

*

Când omul crede că într-adevăr este cel mai păcătos dintre toţi, atunci un „Doamne miluieşte" care îl zice pentru lume, este egal cu o mie de „Doamne miluieşte" al altuia. Rugăciunea trebuie să devină trebuincioasă pentru toţi ai noştri. Să ne rugăm pentru acei care au trebuinţă şi pentru toată lumea. Să împărţim rugăciunea noastră în trei părţi. Una pentru noi înşine, alta pentru cei vii şi a treia pentru cei adormiţi, şi so dăm adesea numele noastre să fie pomenite la Sf. Proscomidie. Să nu avem încredere numai în noi înşine. A toîncredera este marea piedică pentru dumnezeiescul har. Să avem încredere numai în Dumnezeu. Când noi ne punem încrederea toată în El, Dumnezeu se obligă să ne ajute".

*

„Progresul nostru duhovnicesc depinde de noi, la fel şi mântuirea noastră. Nimeni altul nu poate să ne mântuiască cu de-a sila. Niciodată să nu judecăm. Când vedem pe cineva că a căzut în păcat, să plângem şi să-L rugăm pe Dumnezeu să-l ierte. Când judecăm greşelile altuia, atunci vederea noastră sufletească nu este curată. Acela care îl ajută pe aproapele său primeşte ajutor de la Dumnezeu... Acela care acuză pe aproapele său cu răutate şi invidie îl acuză pe Dumnezeu. Pe nimeni să nu învinuim. Pe toţi să-i vedem sfinţi şi numai pe noi înşine păcătoşi. Dojana să nu fie numai cu cuvântul ci şi cu mintea şi cu rânduiala lăuntrică a inimii. Rânduiala dinăuntru dă glas la ceea ce gândim sau exprimăm. E mai de folos pentru noi să fim mai reţinuţi în judecaţi pentru ca să nu cădem în osândă.

*

„Satana nu încetează să arunce până la ultima suflare a noastră, în mintea noastră gânduri urâte şi necurate. Să nu le dăm importanţă. Să le lăsăm să zboare cum zboară păsările în văzduh. Să ne pregătim un săleş pentru gândurile bune. Să le aruncăm (pe cele rele) şi să le primim pe acestea. Dacă aruncăm fier, fier vom primi, aur dacă aruncăm aur vom primi. Tot ceea ce vedem rău să transformăm mereu în bine. Toate să le vedem cu simplitate. Un monah simplu cu inima, a văzut pus deasupra unui tranzistor japonez semnul Crucii. Şi se gândea ce să facă? Nu va judeca pe japonezi că au pus semnul crucii pe tranzistor, ci a zis: Slavă lui Dumnezeu că şi japonezii sunt creştini!

„Când rugăciunea slăbeşte, e un semn de uscăciune duhovnicească şi răceală, împotriva acestora să folosim rugăciunile scurte şi mai ales rugăciunea lui Iisus, studiul Sf. Scripturi şi al cărţilor duhovniceşti

De asemenea ne vor ajuta gândurile la moarte, la Judecată, la Rai şi la Pedeapsă şi la binefacerile lui Dumnezeu. Rugăciunea este barometrul duhovniciei noastre. Să avem în continuu, aducerea aminte de Dumnezeu şi frica de Dumnezeu care ne vor păzi de păcat.

Să ne cercetăm în continuu pe noi înşine, să ne pocăim pentru cele de până acum, să ne temem de nedreptăţile noastre făcute şi:

Să nu ne pierdem niciodată nădejdea mântuirii noastre".

DESPRE HOMOSEXUALITATE

În mod natural, vieţuitoarele sunt diferenţiate în femele şi masculi prin caracteristici morfologice şi fiziologice determinante, care duc la cele două sexe, având ca formă de înmulţire, deci de perpetuare a speciei, relaţia sexuală dintre indivizi de sex diferit, cu care ocazie se face şi un schimb sau completare de material genetic, nu numai binevenit ci necesar chiar pentru sănătatea speciei.

Sub acest aspect homosexualitatea loveşte într-o întocmire naturală şi periclitează perpetuarea speciei, fiind o aberaţie de la normal, o perversiune sexuală, adică o abatere de la firescul, de la normalul relaţiei sexuale, de la funcţionalitatea unui organ, ceea ce constituie un rău.

Se invocă de cei interesaţi drepturile omului pentru justificarea şi legiferarea admiterii homosexualităţii. Aceste mult trâmbiţate drepturi ale omului, — mai ales când este vorba de-a le aplica altora şi nu propriilor realităţi sociale, — nu-şi au aplicare şi motivare în acest caz, din următoarele considerente.

Un fapt, o acţiune nenaturală din sfera socialului este prin însăşi aceasta şi imorală încât nu poate constitui obiect de legiferare, deoarece în mod normal dreptul, normele juridice sunt doar norme morale sancţionabile la nevoie prin forţa statală, datorită importanţei lor ptr. viaţa socială. Homosexualitatea fiind o imoralitate nu poate fi consfinţită juridic şi nu pot fi invocate norme juridice generale pentru susţinerea ei, mai ales că ea nu este de nici un folos societăţii.

Chiar mai mult, homosexualitatea este dăunătoare societăţii, iar admiterea ei în mod legal este o greşeală, căci din punct de vedere social, acest fapt constituie un exemplu negativ dezastruos mai ales pentru tineri, arată o incapacitate a legiuitorului de a discerne ce-i bun pentru societate şi totodată deschide o poartă pentru pretenţia la legiferare a unor alte monstruozităţi, cum ar fi consumul de droguri (de ce n-ar intra şi acesta în drepturile omului?!), lupta de clasă (justificată de unii prin inegalitatea socială nedreaptă), ca să nu mai vorbim de eventuala pretenţie de-a fi admisă legal cleptomania, că doar şi aceasta-i o pornire naturală (la unii!) cu o mare atracţie... pentru lucrurile altuia. În plus, pentru sine şi pentru societate, homosexualul are toate şansele să fie un purtător şi răspânditor al virusului SIDA.

Unei asemenea murdării patologice de care ar trebui să se ruşineze în primul rând practicanţii homosexuali şi s-o treacă sub tăcere ca pe o deviaţie de la normal, ca pe o boală, să-i dăm astăzi aprobarea legală, ca eventual mâine să-i ridicăm altare?! Cui foloseşte? Este inconştienţă, interes sau slugărnicie în faţa unor pretenţii străine, care-şi vor binele lor, nu binele nostru, dacă nu cumva promotorii vor să fim şi noi ca ei!

Să analizăm succint chestiunea homosexualităţii şi din punct de vedere religios creştin. În primul rând, în învăţătura Bisericii există nişte întocmiri şi norme generale, — dealtfel în concordanţă cu cele naturale cu abstragerea punctului de vedere religios, pe care homosexualii le încalcă prin practica lor. .

Textele scripturistice din Geneză ne arată că Dumnezeu a creat omenirea sub formă diferenţiată, ca bărbat şi femeie, având la începutul ei pe Adam şi Eva şi că lor doi le-a dat poruncă şi binecuvântarea: creşteţi, înmulţiţi-vă şi stăpâniţi pământul. („Şi a făcut Dumnezeu pe om...; a făcut bărbat şi femeie" — Gen. 1, 27; „Şi Dumnezeu i-a binecuvântat zicând: „creşteţi şi vă înmulţiţi şi umpleţi pământul şi-l supuneţi" (Gen. 1, 28). Aşadar înmulţirea neamului omenesc este o poruncă divină şi ea se adresează unui bărbat şi unei femei ca protopărinţi. Nici una din aceste cerinţe nu poate fi satisfăcută de către homosexuali căci ei nu pot fi în acelaşi timp şi-n cadrul aceluiaşi sex şi bărbat şi femeie, iar pe de altă parte, în cadrul relaţiilor homosexuale nu se poate realiza înmulţirea neamului omenesc. Deci ei nesocotesc componenţa şi starea naturală a neamului omenesc rezultată din creaţie şi contravin poruncii de înmulţire a oamenilor. Nesocotirea voii lui Dumnezeu constituie un păcat, deci din punct de vedere religios homosexualii comit un păcat, iar ceea ce fac este o practică păcătoasă.

Homosexualii nu încalcă numai nişte norme generale cuprinse în Scriptură şi susţinute de Biserică, ci ei contravin şi unor porunci categorice din Scriptură, pe care le reproducem întocmai: „Să nu te culci cu bărbat ca şi cu femeie; aceasta este spurcăciune" (Lev. 18, 2); „De se va culca cineva cu bărbat ca şi cu femeie, amândoi au făcut nelegiuire şi să se omoare, că sângele lor asupra lor este" (Lev. 20, 13).

În ce priveşte legislaţia veche a Bisericii, chiar dacă s-a ocupat numai marginal şi nesistematic de această problemă, în canoanele Sf. Părinţi, „stricătorii de parte bărbătească" cum îi numeşte Sf. Vasile cel Mare (can. 8) sau cei ce fac „necuviinţă cu bărbaţii", cum le zice Sf. Ioan Postnicul (can. 10) sunt supuşi unor pedepse grele, ca excluderea de la împărtăşire pe 18 sau 15 ani (can. 4 Grigore de Nisa, can. 62 Vasile cel Mare), plus post cu ajunare şi mătănii (can. 10 Ion Postnicul).

În Pravila lui Vasile Lupu din 1646 („Carte românească de învăţătură... Iaşi 1646, în ed. Academiei R.S.R., 1961) se revine la pedepsele capitale din V. Testament, prescriindu-se că cei ce fac „lucru prespre fire", sodomie, adică „când se împreună neştine cu fiece obraz parte bărbătească" (glv. 39 zac. 1), unii ca aceştia, „sodomleanii nu se ceartă numai cu moartea, ce şi după moarte trupurile lor le bagă în foc de le ard" (glv. 39, zac. 2). Tot cu moarte se pedepsesc pentru împreunare „într-alt chip, iară nu cumu-i obiceiul muierilor", ca şi pentru lesbianism dacă plăcerea le-a fost deplină („aruncă sămânţa una la alta" (glv. 39 zac. 12).

Aşadar Biserica, niciodată, nici tacit, n-a aprobat şi nu poate aproba o practică care se abate de la morală, care contravine unor texte scripturistice şi care încalcă prescripţii din legiuirile ei. Biserica nu numai că nu poate aproba homosexualitatea, ci, în conformitate cu învăţătura sa nu poate decât s-o condamne.

Şi nu-i numai treaba ei, nu-i numai o chestiune bisericească, este şi-o problemă a statului, căci stat de drept nu poate exista fără a avea o bază morală, iar într-un stat creştin, Biserica creştină este aceea care-i dă temelia morală. Dacă respectivul stat are o temelie morală!? Nu trebuie uitat că dreptul nu numai reflectă anumite stări sociale, ci le şi dirijează pentru viitor, ori această dirijare trebuie să slujească majorităţii, nu unei minorităţi. Altcum se ajunge să se acorde un drept în plus unei minorităţi; în plus pentru că se ştie de la început că nu-l va folosi majoritatea societăţii, că nu răspunde unei necesităţi majoritare, ci doar unui grup restrâns, care pretinde legiferarea unei practici nenaturale şi imorale.

Iar cei ce ne poartă nouă grija respectării drepturilor omului, fără a le impune la ei mai întâi şi rămân pasivi la purificări etnice, genocide, la extinderea crimei organizate, la flagelul drogării tinerilor, ca şi la multe alte inechităţi sociale, aceştia, dacă vor să ne ajute, au câmp deschis în privinţa bolnavilor, a copiilor străzii, a copiilor cu SIDA, a handicapaţilor şi bătrânilor şi-a altor nevoi reale ale noastre, lăsând la o parte grija ca homosexualii să se poată împreuna în voie şi la vedere, sub acoperirea ocrotitoare a legii.

Numai aceasta ne lipsea!...

Sever Buzan

TEOFIL AL ANTIOHIEI

(Urmare din pag. 1)

va lui Marcion şi altele destinate instruirii şi întăririi credincioşilor în credinţă. Fericitul Ieronim îi atribuie comentarii asupra proverbelor lui Solomon şi la Evanghelii. Din toate aceste opere nu ni-au rămas decât câteva fragmente din comentariile amintite de Fer. Ieronim. Ceea ce ne-a rămas însă complet este o operă în trei cărţi intitulată: „Către Autolic". Aceste trei cărţi au fost scrise în trei reprize şi de aceea n-au o legătură organică între ele. După cum constatăm din titlu, ea a fost adresată unei singure persoane, numită Autolicus. Această lucrare formează un alt tip de apologie, fiind adresate unei singure persoane. Acest om era un păgân cult şi prieten cu Teofil. Dorinţa lui pentru studiu şi pentru cercetarea adevărului mergea până la pasiune; jertfea nopţi întregi pentru citit. Ocupa, după cât se pare, funcţia de magistrat. Pe lângă acestea era şi un apărător al idolatriei; cinstea până de zel pe zeii păgâni. Merge şi mai departe şi începe să-şi bată joc de religia însăşi, de Dumnezeul nevăzut al creştinilor, de înviere şi de numele de creştin. Acestea alcătuiesc motivul esenţial al scrierii acestei opere. Ea este un răspuns apologetic pentru respingerea învinuirilor. În prima parte (14 cap.), Teofil răspunde lui Autolic care ceruse: 1. Să i se arate Dumnezeul creştinilor; 2. Să laude zeii şi 3. Ce înseamnă a fi creştin? (Teofil apără pe Dumnezeul nevăzut, combate politeismul şi explică însemnătatea numelui de creştin).

1. Teofil îi spune că Dumnezeu este invizibil pentru ochii trupeşti. Îl poţi vedea în parte numai cu mintea; Îl cunoşti din operele Sale asupra lumii; adevărata vedere este însă cu inima curată şi Teofil îi spune: „Arată-mi pe adevăratul om din tine şi eu îţi voi arăta pe Dumnezeul meu. Arată-mi, adică tu, că ochii sufletului tău văd şi că urechile inimii tale aud". Pentru a putea vedea pe Dumnezeu trebuie să ai deschişi ochii sufletului, dacă orbii nu văd soarele, nu înseamnă că el nu există.

Ideea aceasta din primul discurs către Autolic al Sf. Teofil al Antiohiei o exprimă Vasile Militaru într-o poezie:

„Orbule, te-ntreb pe tine şi răspuns gândit îţi cer
Dacă soarele tu nu-l vezi nu e soarele pe cer?
Ca şi soarele din slavă, Dumnezeu cuprinde firea
Cei ce cred îl văd în toate, orbii nu-L văd nicăirea!"

Apelează la Autolic, să aibă credinţă, fiindcă tot ceea ce face omul este bazat pe credinţă. Îi arată apoi că după învierea din morţi, Îl vom vedea faţă către faţă. Dar cum păgânii nu credeau în restabilirea formei trupeşti, distrusă, după moarte, Teofil îi cere lui Autolic mai întâi credinţă în Dumnezeu, care, după cum poate să scoată un corp din nimic, tot aşa este în stare să adune şi părţile risipite ca să le dea în formă de trup.

2. Combate apoi pe zeii păgâni, care sunt nume de oameni vicioşi sau numai închipuiri din lemn sau din piatră. De asemenea împăratul, căruia trebuie să-i dăm onoarea cuvenită, nu este Dumnezeu.

3. Numele de creştin este un nume de onoare. „Creştin, tu nu ştii ce zici, mai întâi pentru că ceea ce este uns este dulce şi util şi nu de batjocură".

În cartea a doua (38 Cap.) reia pentru mai multă lămurire desfăşurarea ideilor din prima. Mai întâi arată insuficienţa şi copilăria învăţăturilor păgâne; cultul idolilor e o nebunie şi chiar unii dintre filozofi tăgăduiesc divinitatea zeilor; după aceea opune acestor învăţături păgâne, haotice şi ridicole pe cele din Sfânta Scriptură cu privire la crearea lumii, la cult şi la morala creştină, expunând pe scurt concepţiile păgâne, apoi pe larg cele biblice. Proorocii sunt opuşi poeţilor şi filozofilor. Aici apare pentru prima dată termenul de Treime şi distincţia persoanelor în Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh, pe care Teofil îi numeşte: Dumnezeu, Logos şi Înţelepciune.

În cartea a treia respinge acuzaţiile de: antropofagie şi imoralitate şi răspunde lui Autolic la obiecţiunea că religia creştină este nouă, dovedind vechimea creştinismului pe baza argumentului cronologic. Creştinii învaţă că nu există decât un singur Dumnezeu creator al universului; ei ştiu că El singur conduce totul prin providenţă. Ei au primit de asemenea o lege al cărei autor este adevăratul Dumnezeu care a învăţat să se practice dreptatea, pietatea şi binefacerea. Arată că Moise este mai vechi cu 900—1000 de ani decât războiul troian. De la începutul lumii şi până la moartea lui Marc Aureliu el numără 5695 de ani.

Timpul în care a fost scrisă această operă l-am putea deduce după faptul că el pune sfârşitul calculului său la moartea lui Marc Aureliu, deci între anii 178—182.

Teofil al Antiohiei este un valoros martor al tradiţiei vechi bisericeşti, nu numai din cauza poziţiei lui însemnate în Biserică ci şi pentru expunerea clară a dogmelor al căror martor clar şi hotărât este. Pentru cunoaşterea lui Dumnezeu el aduce argumentul cosmologic: opera acestui univers ne duce la Dumnezeu. Cere totuşi, şi aici este punctul lui principal, credinţă şi curăţenie în inimă. Ceea ce trebuie scos în evidenţă este faptul că este primul dintre creştini care întrebuinţează cuvântul Treime pentru cele trei persoane ale Sfintei Treimi: Tatăl, Fiul şi Înţelepciunea (aşa numeşte el pe Sf. Duh). Numele de creştin vine de la cuvântul grecesc a unge, fiindcă suntem unşi cu untdelemnul lui Dumnezeu. Lumea a fost creată din nimic. El afirmă existenţa liberului arbitru. Sufletul omului nu e nici muritor nici nemuritor, ci capabil să ajungă muritor sau nemuritor după hotărârea lui. Biserica este comparată cu o insulă de salvare în mijlocul mării. În general vorbind, Teofil îşi sprijină apologia sa mai mult pe argumentul raţional cosmologic şi pe cel istoric. Nu intră mult şi adânc în doctrina creştină. Faptul este explicabil; avea o discuţie cu un om literat păgân, care avea mai mult nevoie de fapte reale şi raţionale decât de cele transcendente şi pur dogmatice.

Teofil al Antiohiei rămâne unul din apologeţii moralişti ai literaturii creştine primare.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală**, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Aurel Jivi** — redactor adjunct; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

ABONAMENTUL pe un an: 5000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 142
SIBIU
1 februarie
Nr. 5—6
1995

Sf. Chiril al Ierusalimului „La Întâmpinarea Domnului"

(2 februarie)

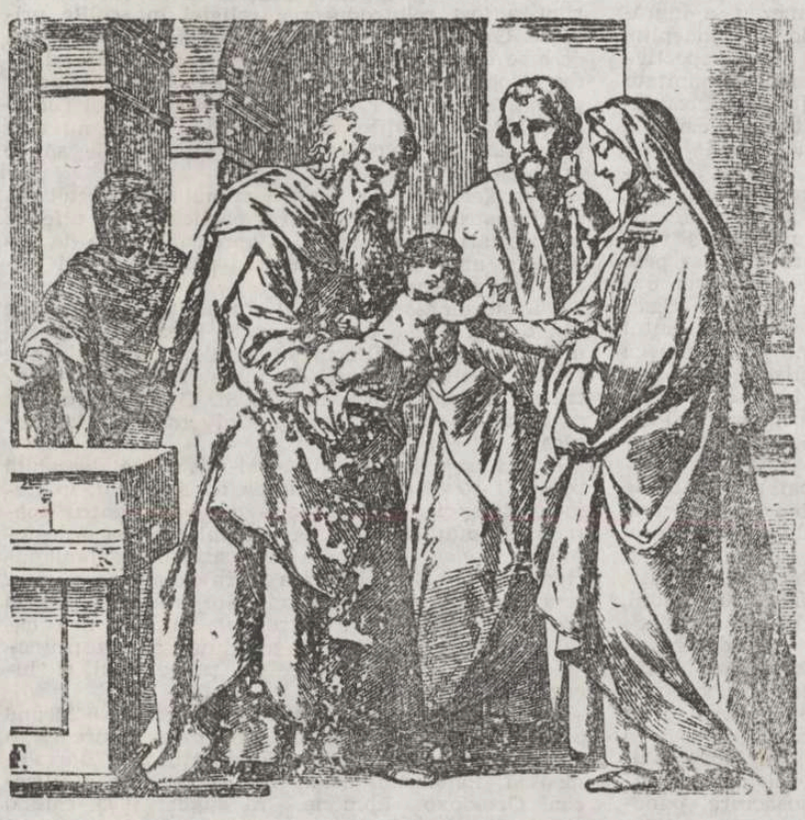

„Prunc văd că vine din Betleem în Ierusalim, Acela care se află în ceruri.

Prunc văd că se aduce după lege jertfă în templul pământesc, Acela căruia I se închină îngerii şi oamenii.

Prunc văd în braţele lui Simeon, Acela care ca şi Dumnezeu se află pe tronul Său cel străjuit de heruvimi.

Prunc văd pe Domnul Iisus care se aduce în Biserică, Acela care sfinţeşte toate.

Acela care ţine tot pământul cu palma, se ţine în braţele bătrâne ale lui Simion. Se ţine de către bătrân Acela care cu cuvântul său ţine făptura.

Şi noi care simţim în sufletul nostru credinţa şi dragostea acestui dumnezeiesc Prunc, care este Domnul şi Dumnezeul nostru, întru această zi a Întâmpinării, cu bucurie şi suflet curat să-L preîntâmpinăm şi să-L sărbătorim nu cu mâncări şi cu băuturi ci cu bucurie duhovnicească şi credinţă fierbinte.

Ca nişte fii ai lui Dumnezeu, Care este lumina cea veşnică, să facem să lumineze sufletele noastre ca nişte candele şi ca focul să luăm lumină din lumina veşnică şi ca zăpada să ne curăţim de păcate şi ca safirul, piatră de mult preţ, să strălucim şi ca porumbeii nevinovaţi şi curaţi să ne înălţăm cu mintea ca să-L întâmpinăm pe Domnul.

Toţi să luăm parte astăzi la sărbătoarea aceasta şi cu îngerii împreună să prăznuim şi, precum Iosif a adus ca jertfă două turturele aşa cum prevedea Legea, noi să-I aducem Domnului sufletul şi trupul nostru.

Precum Simion aşa să-L luăm şi noi în braţe şi precum Ana proorociţa să ne exprimăm credinţa noastră şi dragostea noastră ca să devenim şi noi împreună cu ei părtaşi ai bunătăţilor celor veşnice prin harul şi iubirea de oameni a Domnului şi Dumnezeului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos căruia să-I fie slava şi puterea împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh în vecii vecilor AMIN!

Trad. Arhid. Visarion Bălţat

Sfântul Grigorie Palama

Despre Sfintele şi Înfricoşătoarele lui Hristos Taine

(fragment din omilia a 56-a)

Cuvântul cel folositor mântuirii sufletelor noastre este ca şi o sămânţă; căci, precum cei ce lucrează pământul, mai întâi îl pregătesc şi îl ară cu plugul şi numai după aceea pun seminţele în el, tot aşa şi noi trebuie să ne pregătim pe noi înşine spre primirea seminţei celei cereşti, adică a cuvântului învăţăturii celei duhovniceşti. Dar noi nu suntem un pământ neînsufleţit şi fără de simţire, încât să primim de la alţii şi lucrarea şi seminţele, ci suntem pământ viu şi însufleţit şi raţional şi deci trebuie să ne pregătim pe noi înşine prin pocăinţă. Mărturisirea păcatelor este deci începutul acestei lucrări, adică al pocăinţei şi al pregătirii ca să putem primi înlăuntru sămânţa cea mântuitoare, cuvântul lui Dumnezeu, care poate să mântuiască sufletele. De aceea s-a luat motiv de la cei care lucrează pământul şi de felul cum aceştia îl pregătesc prin arătură, cum scot din brazdele lui rădăcinile cele sălbatice şi fac apoi brazdele primitoare de seminţele şi de plantele cele puse de noi. Acelaşi lucru îl face şi pocăinţa, prin mărturisirea păcatelor, în ogorul cel raţional al inimii; scoate şi dă la o parte patimile cele rele şi ascunse, pregătind-o spre primirea seminţelor celor sfinte şi făcând-o potrivită spre lucrarea şi rodirea virtuţilor. Precum pământul, după neascultarea lui Adam, a produs spini, buruieni şi alte plante nefolositoare, tot aşa şi inima omului poate să nască patimi şi cugete rele şi necuviincioase, cu toate păcatele care decurg din acestea.

De aceea fraţilor, este necesar ca fiecare să aibă părintele său duhovnicesc, la care să alerge cu credinţă şi cu smerenie, să-şi mărturisească pătimirile cele rele ale inimii şi, luând vindecare, să scoată din rădăcini spinii şi buruienile păcatului, pe care fiecare din noi le-am hrănit în sufletul nostru prin viaţa cea iubitoare de plăceri. Şi aşa, să ne îndreptăm auzirea spre învăţătura Duhului, să credem spre folosul nostru în cele ce ni se vestesc şi ni se spun, să ne împăcăm — prin iertarea şi binecuvântarea noastră — cu Acela care din nemărginită iubire de oameni a plecat cerurile şi S-a coborât şi a pus în inimile celor ce-L ascultă cuvintele vieţii, seminţele cele mântuitoare. Se cuvine deci, să

(Continuare în pag. a 4-a)

Traducere diac. Eugen Moraru

Prin darul lui Dumnezeu, Preafericitul Părinte Patriarh Teoctist octogenar

Haina şi demnitatea preoţească

Despre esenţa şi misiunea dumnezeiască a preoţiei s-au scris pagini nemuritoare. Sf. Ioan Gură de Aur o consideră „slujbă cerească care se săvârşeşte pe pământ". Din această definiţie rezultă că, pe plan haric, preoţia este cea mai înaltă demnitate cu care Mântuitorul a investit fiinţa umană.

Preoţia are şi un rol sublim: „ca forţă dinamică a Cerului converteşte pământul să devină cer" (Mitropolit Nicolae Mladin). Primitorul ei, preotul, la rândul lui, are menirea să devină factor direct şi necesar în procesul de îndumnezeire a omului şi în marele proces de îndumnezeire a lumii.

Conştient de acest scop transfigurator al preoţiei, cade-se ca preotul să fie vrednic de darul ce l-a primit, devenind exemplu şi predică vie de aleasă demnitate preoţească. Lipsa acestei demnităţi are urmări grave. Sf. Grigorie de Nazianz consideră că „Iulian Apostatul a făcut Bisericii mai puţin rău, decât mulţi dintre clericii nedemni în misiunea lor". Sf. Grigorie Dialogul completează: „sunt unii preoţi care ceea ce propovăduiesc prin cuvânt dezmint prin deprinderile şi ţinuta lor". La această ţinută putem adăuga şi pe cea vestimentară — haina preoţească.

Din cele mai vechi timpuri, preoţia a avut semnele ei distincte. În Vechiul Testament citim: „îmbrăcămintea omului... arată ce este el" (Sirah 19, 27). Preoţia are haină proprie care distinge pe preot de ceilalţi semeni cu diferite uniforme omeneşti. Este uniforma unei înalte misiuni dumnezeieşti şi nu a unor slujbe sau profesiuni obişnuite ale vieţii,

Preotul rămâne preot nu numai în faţa sf. altar, ci în fiecare clipă a vieţii sale. Dacă s-a sfinţit cu haină preoţească şi cu ea serveşte la altar, este firesc să o poarte şi în viaţa obişnuită (can. 16 al Sinod. VII ec.). În caz contrar, nu numai că nu va zidi, ci va sminti pe credincioşii care, apreciind slujirea preoţească, pretind preotului să-şi trăiască viaţa la cei mai înalţi parametrii morali şi să fie la înălţimea misiunii sale şi prin ţinuta canonică.

Protestanţii şi sectele, în general, au ridicat obiecţiunea că preoţii n-ar trebui să poarte îmbrăcăminte specială: „Nu există în Noul Testament o preoţie care are ungere exterioară, veşminte sfinte şi celelalte ceremonii, care, fiind tip al lui Hristos, au fost suprimate de El, după ce le-a împlinit pe toate" (H. Andrutsos, **Simbolica**, trad. Iustin Moisescu, Craiova, 1955, pg. 92). În sprijinul afirmaţiei lor se referă la obiceiul fariseilor şi a cărturarilor de a purta din mândrie o îmbrăcăminte specifică, precum şi la faptul că Mântuitorul i-a osândit pentru acest fapt (Matei 23, 5). (Arhim. Cleopa Ilie, Despre credinţa Ortodoxă, Bucureşti, 1981, pg. 157—158; Prof. D. Stamatoiu, Taina preoţiei în lumina învăţăturii ortodoxe, în „Îndrumătorul bisericesc, misionar şi patriotic, Craiova, 1985, pg. 78—80).

Răspundem că Iisus n-a osândit îmbrăcămintea fariseilor şi cărturarilor, pentru că aceasta a fost rânduită în Vechiul Testament (Numerii 15, 38; Deuteronom 22, 12), ci a osândit mândria acestora, deoarece nu purtau cele prescrise dintr-un sentiment de evlavie, ci numai din orgoliu. Pe de altă parte, netemeinicia afirmaţiei protestante stă şi în faptul că pe atunci încă nu existau preoţi neotestamentari şi, deci, mustrarea adresată de Mântuitorul fariseilor şi cărturarilor nu poate fi considerată ca adresată preoţilor Noului Testament.

În consecinţă, putem afirma că îmbrăcămintea preoţilor este proprie, specifică şi caracteristică misiunii lor sacerdotale. În sprijinul acestei afirmaţii sunt argumente şi dovezi evidente: haina preoţească este un semn distinctiv şi simbolic, semnul pietăţii şi al respectului faţă de cele sfinte, care ne aminteşte de haina lungă a Mântuitorului numită „hiton" (Ioan 19, 23; Ieşire 28, 4; 39, 1; Sirah 50, 12). Cade-se, deci, ca preoţii să respecte îmbrăcămintea pe care a folosit-o Iisus Hristos — modelul şi prototipul ideal al slujitorilor lui Dumnezeu din toate timpurile.

Cunoscând aceste considerente, ne revine obligaţia de a purta haina preoţească cu vrednicie şi demnitate, din convingere şi îndemnul conştiinţei, nu din oportunitate, calcule fătarnice şi falsă preoţie. Costumul preoţesc, purtat după aceste reguli, este adevăratul criteriu de a recunoaşte preoţia harică a lui Hristos, spre deosebire de preoţia universală a neoprotestanţilor.

Îmbrăcămintea specială a preotului îl înalţă tot mai sus pe scara demnităţii preoţeşti şi umane; îi asigură o poziţie deosebită în faţa credincioşilor săi şi un prestigiu chiar în rândul preoţilor; îi sporeşte autoritatea sacerdotală şi-l îndreptăţeşte la un nume bun în viaţa parohiei (Sirah 41, 15—16).

Pe lângă aceste considerente de ordin personal, ţinuta canonică a preotului — în mare măsură — sporeşte şi prestigiul ortodoxiei româneşti, la ora actuală în luptă aprigă cu mulţi factori dizolvanţi ai unităţii ei şi a neamului românesc.

Prot. Ieremia B. Ghita

Patriarhul tuturor românilor

Dumnezeu l-a învrednicit pe Prea Fericitul Părinte Patriarh **Teoctist** să ajungă la vârsta patriarhilor din Vechiul Testament: 80 de ani de viaţă şi 60 de ani de slujire a Bisericii, din care 45 de ani de arhierie. Puţini ierarhi din trecutul Bisericii noastre strămoşeşti au atins un număr de ani atât de impresionant. Dumnezeu a fost însă alături de Prea Fericirea Sa în toată această îndelungată perioadă de timp, călăuzindu-i paşii vieţii şi întreita-i slujire de arhiereu, învăţător şi cârmuitor duhovnicesc, spre binele Bisericii şi al credincioşilor ce i s-au încredinţat spre păstorire. S-a născut cu 80 de ani în urmă, la 7 februarie 1915 în Tocilenii Botoşanilor, într-o familie de ţărani harnici şi cu frică de Dumnezeu.

Tânărul Teodor a intrat în viaţa monahală: la 14 ani era frate în Mânăstirea Vorona, trecut apoi în vatra monahismului românesc de la Neamţ, după care va primi „îngerescul chip al călugăriei, sub numele de **Teoctist**, în ctitoria lui Alexandru cel Bun de la Bistriţa, în 1935. Între anii 1932 şi 1940 a fost elev al Seminarului monahal din mânăstirea Cernica, o

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu

Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul României, omagiat de către suflarea românească ortodoxă din Transilvania

Întreaga suflare românească din Transilvania e în sărbătoare. Aniversarea celor 80 de ani de viaţă a Prea Fericitului Părinte **Teoctist**, Patriarhul României, este un vrednic şi binecuvântat prilej de prăznuire a unei patriarhiceşti ocrotiri ce-şi întinde aripile peste o ţară întreagă. În mod simbolic, dar profund real, cetatea de munţi ai Transilvaniei îşi află şi ea, împreună cu alte ţinuturi româneşti, întruchiparea în personalitatea întâistătătorului Bisericii strămoşeşti, una şi aceeaşi în toate vremurile şi în toate ţinuturile.

Participarea Ortodoxiei transilvănene la cinstirea Prea Fericitului Părinte Patriarh **Teoctist** este profund semnificativă şi are conotaţii proprii. Ea se revarsă din trei izvoare şi ne dezvăluie adâncurile de taină din care acestea purced: fiinţa istorică,

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. Ilie Moldovan

Poate lumea să fie în Biserică?

... Mântuitorul Hristos vorbeşte despre lume, despre lumea în care trăim noi, în care a trăit El însuşi, într-un mod care ne stârneşte mirarea, într-un mod negativ care ni se pare nepotrivit ca venind din partea Domnului Iisus. Mântuitorul afirmă: „Eu nu pentru lume mă rog"! (Ioan 17, 9). Ne întrebăm, în mod firesc, cum se poate ca Cel care a venit pentru a mântui lumea, să spună acest lucru grav: „Eu nu mă rog pentru lume"? Şi continuă cu astfel de consideraţii despre lume, mai mult în negativ, atunci când zice: „Eu nu sunt din lume" (Ioan 17, 14) sau când zice despre Sf. Apostoli că ei sunt în lume dar nu sunt din lume (Ioan 17, 11 şi 14). În acelaşi sens, într-o altă împrejurare, se afirmă: „în lume a venit şi lumea nu L-a cunoscut" (Ioan 1, 10). Tot în sens negativ este prezentată lumea şi atunci când îi avertizează pe Sfinţii Apostoli despre felul cum îi va trata lumea când vor ieşi ei la propovăduire. Ar reieşi de aici că Mântuitorul are ceva cu lumea, împotriva ei, fapt pentru care ar ignora-o, ar condamna-o, s-ar îndepărta de ea deşi pentru ea a venit.

Ori, din Sf. Evanghelii desprindem o atitudine binevoitoare a Mântuitorului faţă de lume. Ştim mai întâi că lumea este opera lui Dumnezeu, că Dumnezeu a creat-o foarte bună, că o iubeşte şi nu aşa la modul general, ci în special, căci auziţi cum spune: „Atât de mult a iubit Dumnezeu lumea [subliniez cuvintele **atât de mult** căci ele arată intensitatea sentimentului, tăria lui] încât pe unicul Său Fiu L-a dat ca tot cel ce crede în El să nu moară, ci să aibă viaţă veşnică" (Ioan 3, 16); şi apoi, Dumnezeu a trimis pe Fiul Său în lume ca să ridice păcatele lumii! „Iată mielul lui Dumnezeu care ridică păcatele lumii" (Ioan 1, 29), aşa l-a prezentat în public Sf. Ioan Botezătorul pe Iisus din Nazaret.

Mântuitorul avea să precizeze că n-a venit să judece lumea ci să se mântuiască lumea prin El (Ioan 3, 17), că a venit „ca lumea să aibă viaţă şi încă din belşug" (Ioan 10, 10). Pentru că iubea lumea, pentru aceea Sf. Apostoli le-a dat această poruncă: „Mergeţi în **toată lumea** şi propovăduiţi Evanghelia la toată zidirea" (Marcu 16, 15).

Deci iată că lumea este inclusă în planul lui Dumnezeu, în intenţia Lui de restaurare; lumea ne apare ca un teren de cucerit, de schimbat, de transfigurat, fapt ce se poate dovedi şi din multe alte texte scripturistice.

Avem deci de a face aici cu două atitudini faţă de lume, ale Mântuitorului, aparent contrare, subliniez aparent, căci în realitate atitudinea e una. Lumea — operă a lui Dumnezeu — e bună şi se bucură de pronia sau purtarea de grijă din partea lui Dumnezeu. Mântuitorul Însuşi S-a întrupat în această lume şi voieşte să o mântuiască. Există însă şi lumea păcatului, adică răul din lume, pe care îl seamănă, îl cultivă şi îl sporeşte satana. Împotriva acestei lumi se pronunţa Mântuitorul şi se detaşează de ea, precum voieşte ca şi Apostolii şi toţi credincioşii să o evite şi să o condamne.

Pr. dr. Theodor Damian

Monahismul în viziunea şi grija pastorală a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist

Intrat în mânăstire de la vârsta de 14 ani, Prea Fericitul Părinte Patriarh **Teoctist**, aparţine ca structură sufletească şi mentalitate acestui mod de vieţuire creştină, care s-a plămădit de secole în mânăstirile noastre.

Nu ne surprinde astfel să-l auzim vorbind despre „despersonalizarea" celui care ia asupra sa, de bunăvoie, jugul nu uşor de purtat al împlinirii, peste poruncile dumnezeieşti obligatorii pentru orice credincios, şi a sfaturilor evanghelice recomandate doar unora. Sensul acestei „despersonalizări" este cel al dezbrăcării de egoism, al asumării nevoinţei mai aspre şi al luptei simultane pe două fronturi: a) pe frontul lăuntric, al sufletului; unde gândurile, închipuirile şi pasiunile se învolburează năpraznic şi b) pe frontul dinafară, al trupului; unde ispitele şi plăcerile lumii te năpădesc şi te atrag să-ţi calci peste fire şi să te laşi pradă lor.

Depunând votul monahal, arată Prea Fericirea Sa, călugărul se depărtează de lume şi de toată deşertăciunea ei, adică de acele rele care se săvârşesc în ea şi care nu sunt de la Dumnezeu: pofta trupului (cupiditas carnis), pofta ochilor (libido oculorum) şi trufia

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Patriarhul tuturor românilor

(Urmare din pag. 1)

şcoală de prestigiu la vremea respectivă, care a pregătit mulţi ierarhi şi stareţi de mânăstiri, ca apoi între anii 1940—1944 să-şi continue studiile la Facultatea de Teologie din Bucureşti, care-i va conferi titlul de licenţiat, o vreme student la Facultatea de Litere a Universităţii din Iaşi. A fost hirotonit ierodiacon încă din 1937, apoi ieromonah la 25 martie 1945, an în care va începe adevăratul Său urcuş „pe treptele slujirii creştine". A fost, rând pe rând, preot slujitor şi mare eclesiarh la catedrala mitropolitană din Iaşi (1945), exarh al mânăstirilor din Arhiepiscopia Iaşilor (1946), vicar al acestei Arhiepiscopii (1948). În martie 1950, la recomandarea patriarhului **Iustinian,** Sf. Sinod l-a ales „episcop vicar patriarhal", cu titlul „Botoşăneanu", fiind hirotonit la Praznicul Bunelvestiri.

Timp de 12 ani a fost un colaborator devotat al patriarhului de fericită pomenire, sub îndrumarea căruia s-a format pentru noile slujiri care-l aşteptau. La 28 iulie 1962 era ales episcop al Aradului, Ienopolei şi Hălmagiului, fiind primul ierarh „de peste munţi" chemat să cârmuiască acest străvechi scaun vlădicesc, în fruntea căruia erau rânduiţi mai mult ardeleni şi bihoreni. În dec. 1969 — dec. 1970 i s-a încredinţat pentru păstorire şi eparhia învecinată a Oradiei. După mai bine de zece ani de rodnică activitate în părţile de vest ale ţării, la 28 ianuarie 1973 era ales şi apoi înscăunat ca arhiepiscop al Craiovei şi mitropolit al Olteniei. Aici a rămas doar patru ani, căci la 25 septembrie 1977 era chemat să preia cârma străvechiului scaun mitropolitan al Moldovei, la Iaşi, luând locul mitropolitului **Iustin Moisescu,** ales, cu patru luni în urmă, patriarhul întregii Biserici Ortodoxe româneşti. „Întru ale Sale a venit, adică în Moldova părinţilor, în Moldova călugăriei, în Moldova începuturilor slujirii preoţeşti.

A fost perioada celor mai mari realizări, cu restaurarea unor **monumente de artă** bisericească (Putna, Bistriţa, Slatina, Râşca, Gorovei, Vorona, Mitropolia veche, Biserica Bărboi — Iaşi ş.a.), cu realizări de ordin editorial, cu numeroase vizite făcute altor Biserici, cu participări la felurite întruniri ecumenice peste hotare. În aceeaşi calitate, între anii 1980—1981, a îndrumat şi viaţa bisericească a Ardealului, în calitate de locţiitor de arhiepiscop al Sibiului şi mitropolit al Ardealului. Încărcat de atâtea vrednicii, după moartea patriarhului **Iustin Moisescu,** la 9 noiembrie 1986 a fost chemat să-i ia locul, iar la 16 noiembrie 1986, întronizat ca arhiepiscop al Bucureştilor, mitropolit al Munteniei şi Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

În această supremă slujire, cel de al cincilea patriarh al Bisericii noastre, este cu adevărat un patriarh **al tuturor românilor.**

Simpla creionare a vieţii şi activităţii Sale ne arată acest lucru. Moldovean fiind, prin naştere şi călugărie, a învăţat la Cernica şi Bucureşti; hirotonit ca episcop-vicar patriarhal, s-a ocupat de probleme ale întregii patriarhii; a fost apoi episcop la Arad, locţiitor la Oradea, mitropolit al Olteniei, apoi mitropolit al Moldovei, locţiitor al Ardealului, apoi mitropolit al Ungrovlahiei, deci păstorirea Sa a cuprins eparhii din toate „ţările" româneşti, şase la număr cum n-a avut nici un ierarh din tot trecutul Bisericii noastre.

Ca patriarh a îndrumat îndeaproape şi lucrarea „diasporei" româneşti din cuprinsul Arhiepiscopiei misionare din Statele Unite şi Canada (Detroit), din Arhiepiscopia misionară pentru Europa occidentală (Paris), şi din recent reactivata Mitropolie a Basarabiei (Chişinău). Pretutindeni, Patriarhul **Teoctist,** reprezintă cu cinste Biserica noastră fie în ţară, fie peste hotare, găseşte soluţiile cele mai potrivite pentru bunul mers al vieţii bisericeşti, participă la instalări de ierarhi, vizitează mânăstiri şi biserici de mir sau şcoli teologice, slujeşte şi rosteşte cuvânt de învăţătură, stă de vorbă cu preoţi, călugări, dar şi cu simpli credincioşi, ştiind să se facă ascultat, preţuit şi mai ales iubit. Este astfel părintele sufletesc al întregului neam românesc, al credincioşilor Săi din ţară, dar şi al celor care datorită vitregiei vremurilor, şi-au părăsit vetrele părinteşti şi au ajuns pe alte meleaguri ale lumii, cele două Americi, Australia, Europa occidentală şi chiar în Africa şi Asia — precum şi al celor ce după cel de al doilea război mondial au ajuns sub o stăpânire străină.

Patriarhul **Teoctist** rămâne astfel în istoria noastră ca un patriarh al românilor de pretutindeni, ca un simbol al unităţii spirituale româneşti. De aceea, la împlinirea venerabilei vârste de 80 de ani, preoţii şi credincioşii Săi — ori de unde ar fi — îi aduc prinosul lor de cinstire şi de preţuire, rugând pe Dumnezeu să-I dăruiască încă ani mulţi de viaţă cu noi şi frumoase realizări.

Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul României, omagiat...

(Urmare din pag. 1)

chipul poleit de har a pământului şi duhul Bisericii. Vremurile din urmă le-a descoperit pe acestea trei, mai ales în cuprinsul Transilvaniei străbune, într-o nouă înfăţişare. Şi tot ele ne-au descoperit felul în care ne regăsim astăzi, mai mult decât altădată, în imaginea de lumină a Prea Fericirii Sale. După cei 45 de ani de captivitate babilonică ateistă, în zorii noului veac în care am intrat, constatăm cu îndreptăţită bucurie că ne aflăm, deşi valurile existenţei sunt învolburate, sub pavăza ocrotitoare a celui ce conduce nava Bisericii strămoşeşti din capitala ţării.

Omagiul aniversării la care ne referim îl aduce, în primul rând, fiinţa noastră istorică. Prin el se exprimă adevărul dăinuirii poporului român din Transilvania, unde s-au aruncat zarurile destinului acestui neam, prin Ortodoxie, în Legea românească, lege a românilor de pretutindeni, de-a lungul aproape a două milenii. Cinstirea Patriarhului Ţării este un act simbolic şi priveşte ataşarea credincioşilor transilvăneni de aceeaşi lege strămoşească şi românească din întreg spaţiul carpato-dunărean.

Pentru românii din Transilvania credinţa ortodoxă a fost identică totdeauna cu fiinţa neamului. Pierderea celei dintâi, cunoscută cu denumirea de **Lege,** echivala cu ieşirea din comunitatea naţională românească, cu pierderea calităţii de român autentic. Românii ardeleni au preferat înrobirea materială, statutul de iobagi, aprivilegiaţi, celui lipsit de identitate naţională. Ce a însemnat pentru Transilvania anul 1701 se ştie; el nu priveşte pierderi numai în rândul credincioşilor, ci pierderi în rândul generaţiilor de români. Izbăvirea se apropie. Numărul credincioşilor care au părăsit Biserica strămoşească se cifrează astăzi potrivit ultimului recensământ, în jurul cifrei numai de două sute de mii. Omagiul Transilvaniei are drept reazim de suprem prestigiu aceste cuvinte: „Suntem ca atare ortodocşi, pentru că suntem români şi suntem români pentru că suntem ortodocşi".

Acelaşi omagiu îl aduce Prea Fericirii Sale pământul Transilvaniei. E în primul rând acel pământ al ţării Behariei, în care Prea Fericirea Sa a fost odinioară arhipăstor. Predestinat să formeze o individualitate geografică, pământul întregului spaţiu românesc se constituie într-o unitate de viaţă fermă, care intră de-a dreptul pe linia de plăsmuire a neamului şi a afirmării sale în istorie. Într-un perfect sistem de cercuri concentrice, întocmai ca elementele ce încadrează o cetate, podişul central al Transilvaniei — leagănul cunoscut al etnogenezei — este păzit, rând pe rând de lanţul munţilor, al colinelor şi al câmpiilor ce se pierd, parcă estompându-se, în linia lucioasă şi neîntreruptă formată de Dunăre şi afluenţii ei. Toate apele acestui pământ îşi aduc prin murmurul lor prinosul pentru „Patriarhul României" în numele întregului pământ strămoşesc.

În fine, Transilvania Ortodoxiei româneşti îşi transmite omagiul prin duhul care animă viaţa ei religios-morală. Vorbind despre tradiţia bisericească transilvăneană, pe care a întâlnit-o în această parte de ţară, înainte de Unire, N. Iorga se exprimă astfel: „E un copac rămas singur într-o pădure tăiată. Toate forţele pământului, care trebuiau să se răspândească în arborii tăiaţi, se adunau într-însul şi atunci este o splendoare de desăvârşire în ramurile lui, o putere de viaţă în fiecare frunză, ce nu se întâlneşte la nici unul dintre cei mai zdraveni în împrejurările obişnuite". Iată imaginea care ne descoperă etosul transilvănean, duhul imprimat în popor de Biserica lui, imagine care ne arată apărarea credinţei drept un bun suprem, întrucât în ea a fost absorbită fiinţa unui neam.

La aniversarea celor 80 de ani în viaţă, omagiul nostru pentru Prea Fericitul Patriarh e mai mult decât un gând, e un act de recunoştinţă, precum şi un act de solicitare, pe mai departe, a unei patriarhiceşti purtări de grijă. Sufletul format la adăpostul Ortodoxiei străbune e în primejdie. El solicită, în primul rând, părinteasca ocrotire. Din adâncul pământului se aud glasuri ce se înteţesc tot mai mult: „Ne piere neamul... dispare natura... se pierde credinţa cea adevărată"!!! E uşor de înţeles că se astupă izvoarele etosului românesc. Neamul ne piere prin industria avortului şi a tuturor tehnicilor anticoncepţionale. Natura dispare prin dezrădăcinarea din glie şi părăsirea paradisului etnic, iar credinţa se pierde prin înstrăinare şi ieşire din Biserica măririi lui Dumnezeu şi a părinţilor noştri.

Popasul la această aniversare ne face să înţelegem că cinstirea Prea Fericirii Sale e un eveniment ce se reflectă cu vibraţii puternice în adâncul conştiinţei noastre etnice.

Monahismul în viziunea şi grija pastorală a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist

(Urmare din pag. 1)

vieţii (fastus vitae). Împotriva acestora călugărul luptă cu arma fecioriei, a sărăciei şi a ascultării necondiţionate de legile morale ale Evangheliei şi cele rânduite de soboare. Sfinţii Părinţi şi stareţul său (Vezi: Monahismul românesc în slujba obştei, în „Pe treptele slujirii creştine", vol. III, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1989, p. 394).

Evident că felul în care Prea Fericitul Părinte Patriarh **Teoctist** înţelege rostul şi menirea vieţii mânăstireşti este întru totul specific tradiţiei Ortodoxiei româneşti, plămădită în condiţii istorice diferite de ale altor popoare. „Călugării noştri — arată Prea Fericirea Sa, n-au putut rămâne doar cântători ai imnelor sfinte, nici numai pururea rugători pentru alţii sau numai pilduitori ai vieţii morale" ci, într-o mai mare măsură ei au trebuit să fie „apărători ai vistieriei credinţei şi jertfelnici pentru alinarea suferinţelor atâtor necăjiţi şi năpăstuiţi".

Că li s-au cerut să fie apărători ai credinţei şi au făcut lucrul acesta cu prisosinţă, se vede de acolo că în Transilvania, de pildă, unde habsburgii au vrut să-i catolicizeze pe români, ei tocmai aşezămintele mânăstireşti le-au vizat, distrugându-le cu tunul, cu scopul de a-i risipi şi intimida pe călugări, care încurajau poporul să nu-şi părăsească dreapta credinţă.

Referitor la celălalt aspect, al slujirii umanitare, al purtării de grijă de cei suferinzi şi neputincioşi, Prea Fericitul Părinte Patriarh **Teoctist** atrage luarea aminte spunând: „Priviţi la începuturile aşezărilor spitaliceşti din ţara noastră şi veţi găsi generozitatea călugărească drept temelie la toate aceste aşezăminte" (Idem, p. 396).

Şi pe planul învăţământului, al artei, culturii şi mai ales al vieţii duhovniceşti s-a făcut simţită contribuţia mai mult decât pilduitoare a monahilor români. „În mânăstirile şi schiturile noastre — scrie P. F. Sa, călugării copiau şi multiplicau cărţi de ritual, tipăriri de zidire sufletească şi de povăţuire duhovnicească a credincioşilor. Aici înfloreau caligrafia, miniaturistica şi alte ramuri de artă bisericească. Biserica Ortodoxă Română în ţara noastră, a avut în monahismul românesc o puternică pârghie de luminare a poporului, de afirmare a valorilor naţionale, de iubire de patrie şi dragoste de oameni".

În calitate de ierarh, care a păstorit în mai multe eparhii din cuprinsul Patriarhiei Române, fie ca titular, fie ca locţiitor, Prea Fericitul Părinte Patriarh **Teoctist** a acordat atenţia cuvenită aşezămintelor mânăstireşti, sprijinind menţinerea lor pe linia tradiţiei de îmbinare a muncii cu rugăciunea. Principiul călăuzitor de care s-a lăsat inspirat a fost să sădească în conştiinţa monahilor convingerea că fac parte din Biserică şi că au menirea de a o sluji prin rugăciunile lor, prin pilda vieţii, şi prin ospitalitate creştină. Credincioşii români au alergat întotdeauna la sfintele noastre mânăstiri ca la nişte aşezăminte de ocrotire ajutorare şi mângâiere. Spre cinstea celor care îşi împlinesc ascultarea în aceste aşezăminte, aşteptările credincioşilor n-au fost niciodată înşelate. Aşa se explică fluxul neîntrerupt al închinătorilor la aceste oaze duhovniceşti.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist şi problemele misionar-pastorale actuale

Misiunea pe care o are de împlinit **păstorul de suflete,** după Modelul Hristos, este de a conduce turma credincioşilor la păşune, **de a o hrăni** din darurile pe care Sfânta Biserică le-a primit de la Fiul lui Dumnezeu, Întemeietorul şi Capul ei. Importanţa acestei lucrări este covârşitoare, de ea fiind legată mântuirea credincioşilor încredinţaţi spre păstorire. Această misiune o împlineşte Biserica lui Hristos prin slujitorii ei, episcopi şi preoţi, care aparţin ierarhiei de drept divin. Cele trei slujiri ale Mântuitorului, de Învăţător, Arhiereu şi Conducător, sunt continuate de păstorul de suflete prin lucrarea învăţătorească de explicare a Cuvântului lui Dumnezeu, prin cea sfinţitoare — de iconom al Tainelor lui Dumnezeu şi prin cea conducătoare, ca răspunzător de sufletele credincioşilor.

Înlăturarea, prin vrerea lui Dumnezeu, a îngrădirilor care împiedicau Biserica de a-şi îndeplini întru totul misiunea sa a deschis noi perspective lucrării pastorale, angajând întreaga comunitate a credincioşilor, împreună cu slujitorii şi conducătorii ei. Metodele pastorale tradiţionale, care au menţinut şi până acum pe credincioşi în Casa Domnului, şi care ţin de misiunea internă a Bisericii, cum sunt cultul divin, predica, cateheza ş.a., sunt intensificate, diversificate şi extinse. La acestea s-au adăugat altele adecvate nevoilor şi vremurilor actuale. De toate aceste probleme se preocupă astăzi fiecare păstor de suflete în parte, dar mai cu seamă cei care răspund de destinele Bisericii şi conduc Biserica, ierarhii noştri, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh **Teoctist.**

La acest moment aniversar vom încerca să schiţăm doar câteva din multiplele preocupări ale Prea Fericirii Sale, ca păstor de suflete şi întâistătător al Bisericii.

1. Prea Fericirea Sa s-a preocupat mai întâi de **misiunea internă a Bisericii** de a îndeplini nevoile spirituale ale credicioşilor, rugându-se pentru ei la Sfânta Liturghie, în duminici, la praznice şi sărbători, instituind prin Sf. Taină a Hirotoniei pe cei chemaţi şi aleşi, episcopi, preoţi şi diaconi. Locaşurile de închinare, noi construite sau renovate şi împodobite cu alese picturi au fost binecuvântate şi sfinţite, prin rugăciunile Prea Fericirii Sale, spre a deveni locuri unde Cerul coboară pe pământ şi pământul se uneşte cu cerul, prin Sf. Euharistie. Străduniile celor care astăzi, în ciuda imenselor greutăţi materiale, au început zidirea de noi locaşuri de închinare, au fost binecuvântate prin prima lucrare de consacrare, punerea pietrei de temelie.

2. Asistenţa religioasă a pătruns astăzi în toate locurile unde se simte nevoia alinării suferinţelor, în spitale, a îndreptării celor căzuţi, în penitenciare şi tinde să ajungă şi în locaşurile cazarmelor militare. Prea Fercirea Sa s-a preocupat de asistenţa în aceste locuri de suferinţă, spitale şi închisori, rânduind slujitori cu această misiune şi organizând consfătuiri cu aceştia pentru a cunoaşte îndeaproape greutăţile şi nevoile acestei misiuni. După semnarea protocolului între Patriarhie şi Ministerul Justiţiei, pentru asistenţă religioasă în penitenciare, în oct. 1993, Prea Fericirea Sa a târnosit în iunie 1994, paraclisul Sf. Ioan Botezătorul din penitenciarul Jilava. Tinerilor care sunt sub arme, Părintele Patriarh li s-a adresat adeseori, prin publicaţiile armatei, cu ocazia marilor praznice ale Bisericii. Biserica se află astăzi aproape de momentul reînfiinţării clerului militar.

3. Biserica a adus şi aduce mereu prinosul ei de **cinstire martirilor neamului.** Întâistătătorul Bisericii noastre, prin rugăciuni de pomenire şi cuvântări la ocaziile comemorative a exprimat preţuirea tuturor credincioşilor faţă de cei ce şi-au dat viaţa pentru credinţă şi neam, pentru libertate şi dreptate. Nu au fost uitaţi nici eroii căzuţi în părţile rupte din trupul ţării, Basarabia şi Bucovina de Nord.

4. Între lucrările deosebite, legate direct de Sf. Sinod şi de Patriarhul Bisericii sunt **sfinţirea Sfântului şi Marelui Mir şi canonizarea de sfinţi.**

Sfântul şi Marele Mir, folosit la Taina Mirungerii, se sfinţeşte în Biserica noastră din şapte în şapte ani, de către întreg Sf. Sinod, condus de Patriarh. Această lucrare, săvârşită în aprilie 1993, împlineşte nevoile întregii Biserici, exprimând în acelaşi timp autocefalia Bisericii Ortodoxe Române.

Biserica, prin lucrările ei sfinţitoare, este „un laborator de sfinţenie". O Biserică vie dă sfinţi. Biserica Ortodoxă Română deţinea o listă mare de martiri ai credinţei şi de „atleţi ai lui Hristos", care aşteptau canonizarea, ca act de recunoaştere a sfinţeniei lor din partea Bisericii. Această lucrare împlinită recent a adus mare bucurie credincioşilor şi nădejdea mântuirii, completând calendarul sfinţilor români.

5. Pentru cunoaşterea vieţii duhovniceşti a eparhiei şi a întregii Biserici, Prea Fericirea Sa a făcut multe **vizite canonice,** care au cuprins în itinerarul lor cu prioritate aşezămintele monahale, acele oaze ale spiritualităţii ortodoxe.

6. Legătura directă cu toţi credincioşii eparhiei se realizează prin **scrisoriile pastorale** cu ocazia praznicelor Naşterii şi Învierii Domnului. Transmise parohiilor şi tipărite în revistele bisericeşti, aceste scrisori devin îndrumătoare ale vieţii spirituale.

7. Pentru Biserică **tineretul** constituie viitorul de mâine. De aceea, prima reuşită în favoarea tinerilor a fost **reintroducerea religiei în şcolile primare.** Grija Bisericii şi a Întâistătătorului ei a fost de a se îngriji de acest proces educativ, prin editarea programului de învăţământ, a manualelor şi pregătirea cadrelor didactice în secţiile noi filologice ale Facultăţilor de Teologie. Lupta nu este încheiată, dar nici rezultatele nu întârzie să se arate.

Prea Fericirea Sa, pentru stimularea acestei lucrări instructiv-educative, a participat la diferite manifestări ale elevilor şi a apreciat munca de vocaţie a unor cadre didactice, prin distincţii patriarhale pentru laici.

Ca îndrumător direct al Facultăţii de Teologie din Universitatea din Bucureşti, Prea Fericitul s-a aflat adesea în mijlocul studenţilor teologi, la zile festive şi cu alte ocazii. În iunie 1994 s-a pus piatra de temelie a paraclisului Sf. Grigorie Palama, care se va construi pentru Universitatea Politehnică.

8. Tot ca o lucrare pastoral-misionară deosebită poate fi considerată şi **luarea de atitudini,** în numele Bisericii, când situaţia o cerea, pentru apărarea dreptăţii şi păcii, pentru înlăturarea opresiunilor de orice fel, cum a fost cazul cu românii închişi în Tiraspol. Biserica, prin conducerea ei, a luat atitudine şi faţă de anumite legi care lezează credinţa şi demnitatea creştină, cum a fost cazul cu legea liberalizării avortului sau a pruncuciderii, şi cea privitoare la perversiuni şi lucruri în afara firii.

9. Biserica are şi o **misiune externă,** ea făcând parte din lumea ortodoxă, cu care păstrează o strânsă comuniune. Vizita Sanctităţii Sale Bartolomeos I, Patriarhul ecumenic, ca oaspete al Bisericii Ortodoxe Române, în august 1993, este o elocventă mărturie.

În această privinţă, grija Bisericii Mame şi a Întâistătătorului ei se îndreaptă spre toate comunităţile româneşti din diaspora. Legătura cu aceste Biserici româneşti se păstrează prin instituiri de preoţi şi organizarea de structuri eclesiale adecvate, cum a fost înfiinţarea recentă a Mitropoliei Europei Centrale şi de Nord cu sediul în Germania.

Vizitele în România a grupurilor de credincioşi, a preoţilor şi Ierarhilor din Bisericile româneşti din diaspora au sporit apropierea de Biserica-Mamă. Din acestea amintim vizita P. S. Nathaniel de la Vatra Românească din America.

— Primirea la Prea Fericitul Patriarh a călugărilor atoniţi de la Schiturile româneşti exprimă grija Bisericii faţă de aceste locuri sfinte, ca o continuare a tradiţiei strămoşeşti.

În octombrie 1994, Părintele Patriarh a făcut o vizită canonică la comunităţile româneşti din Ungaria, pentru cunoaşterea nevoilor spirituale ale acestora.

Grija Bisericii noastre şi a Întâistătătorului ei se îndreaptă permanent spre fraţii români din Moldova de peste Prut şi spre Biserica acestora.

10. Trebuie menţionate, de asemenea, şi **relaţiile ecumenice** pe care Biserica Ort. Română le întreţine cu alte Biserici şi Organizaţii bisericeşti neortodoxe. Ca reprezentant al Bisericii, Prea Fericirea Sa a făcut parte din multe comisii de dialog dintre Biserici, primind mereu pe toţi exponenţii Bisericilor care doresc apropiere şi relaţii frăţeşti cu Biserica Ortodoxă Română. Ortodoxia românească a reuşit să fie cunoscută în întreaga lume.

În concluzie, trebuie să menţionăm că o activitate atât de diversificată, atât de bogată şi încărcată de atâta responsabilitate, cum este a Prea Fericirii Sale, nu poate fi redată în câteva cuvinte. Aceasta o aducem Întâistătătorului nostru ca recunoştinţă, rugând pe Bunul Dumnezeu să-l ţină „sănătos, îndelungat în zile, drept învăţând cuvântul adevărului Său".

Pr. prof. Liviu Streza

Exemplul personal în pastoraţia preotului

Biserica Ortodoxă Română şi slujitorii ei au fost de-a lungul milenarei sale istorii alături de acest popor, având un rol deosebit în întărirea conştiinţei de unitate a poporului român, apărând cu demnitate ori de câte ori a fost nevoie atât fiinţa acestui neam, cât şi credinţa cea adevărată.

Întotdeauna preotul ortodox român, ca păstor de suflete, a fost chemat să fie de folos semenilor săi şi mai vârtos acelora pe care-i păstoreşte bineştiind că la dreapta judecată va da seama nu numai de sufletul său, ci şi de cele ale păstoriţilor săi potrivit cuvintelor Sf. Scripturi: „Luaţi seama de voi înşivă şi de toată turma, întru care Duhul Sfânt v-a pus pe voi episcopi, ca să păstoriţi Biserica lui Dumnezeu, pe care a câştigat-o cu însuşi sângele Său". (F.A. 20, 28).

Mereu se vorbeşte de teologia slujirii şi de aceea preotul trebuie să ştie că el este slujitorul prin excelenţă al lui Dumnezeu şi al oamenilor, precum arată textul de mai sus, care spune că Duhul Sfânt este Cel care ne-a pus să păstorim Biserica lui Dumnezeu. În această misiune de păstor de suflete preotul are ca model desăvârşit pe Păstorul Iisus care zice: „Eu sunt păstorul cel bun. Păstorul cel bun îşi pune sufletul pentru oile sale". (In. 10, 11). Pornind de la aceste cuvinte ale Mântuitorului, vrednicul vlădică Antim Ivireanul a zis: „În seama mea v-a dat stăpânul Hristos, să vă pasc sufleteşte ca pe nişte oi cuvântătoare şi de gâtul meu spânzură sufletele voastre şi de la mine va să vă ceară pe toţi...".

Dintre multele căi ce duc la un deplin succes pastoral, o importanţă deosebită are **exemplul personal** al preotului şi al familiei sale. Ca persoană morală, printr-o aleasă trăire în calea binelui, slujitorul altarului trebuie să-şi dobândească stimă şi demnitate. Necesitatea acestui lucru ni-l arată Sf. Scriptură, prin recomandarea Mântuitorului: „Voi sunteţi sarea pământului... Voi sunteţi lumina lumii... Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, încât să vadă faptele voastre cele bune şi să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri" (Mt. 5, 13—16). Ca urmare a acestor cuvinte se cuvine să luăm seama că cei ce dau tonul în lucrarea de formare morală a credincioşilor suntem noi, păstorii lor. **Exemplul** sau **pilda** personală a stat şi în atenţia marelui Apostol Pavel care a zis: „Deci, vă rog, să-mi fiţi mie următori, precum şi eu lui Hristos" (I Cor. 4, 16), sau „Nimeni să nu dispreţuiască tinereţile tale, ci fă-te pildă credincioşilor cu cuvântul, cu purtarea, cu dragostea, cu duhul, cu credinţa, cu curăţia" (I Tim. 4. 12). Exemplul personal stă în strânsă legătură cu vocaţia preotului pentru misiunea sa sfântă, oferindu-i păstorului de suflete acea **credibilitate** în faţa credincioşilor, aşa cum scrie I. P. S. Mitropolit **Antonie Plămădeală:** „... **exemplul** dă măsura autenticităţii preotului. Exemplul convinge mai mult decât cuvântul. Exemplul negativ contrazice cuvântul pozitiv. Preotul trebuie să fie pozitiv, entuziast, să dea speranţă, să vadă omul într-însul cu adevărat lumină!" (Vocaţie şi misiune creştină în vremea noastră, Sibiu, 1984, p. 174).

Trebuie să ne aducem aminte mereu de cuvintele psalmistului David, care zice: „Râvna casei Tale m-a mâncat pe mine" (Ps. 68, 11). Textul acesta are o negrăită actualitate, fiindcă ne cheamă să ardem în slujbele noastre, în predicile noastre şi la tot pasul. Această râvnă ne cere să ardem şi de dragostea de Ţară, de plaiurile acestea mioritice în care am deschis ochii şi în sânurile cărora se odihnesc moşii şi strămoşii noştri adormiţi în-

(Continuare în pag. a 3-a)

Preot Dumitru Mihali

EPISTOLA CĂTRE DIOGNET

Această epistolă, în antichitatea creştină, nu este amintită. În anul 1592, datorită lui Enric Stephanus, este publicată pentru prima dată această epistolă. El a găsit-o într-un manscris de prin veacul al XIII-lea sau al XIV-lea care s-a păstrat în biblioteca din Strassburg până la anul 1870, când a pierit în flăcări, cu ocazia războiului franco-german. S-au păstrat însă două copii după acest manuscris: la Tübingen şi Leiden, după care epistola s-a tipărit de numeroase ori. După tipărirea ei de către Enric Stephanus a format obiectul unei vii discuţii între teologi cu privire la autor, la persoana căreia este adresată şi la timpul în care s-a compus. Autorul este cu desăvârşire necunoscut. Ea s-a găsit între scrierile Sf. Iustin Martirul. Seamănă cu apologia lui Aristide, de aceea s-a crezut că a scris-o Aristide, iar adresantul s-a crezut că este filozoful stoic Diognet, dascălul lui Marc Aureliu. Dar această părere se loveşte de obiecţiunea că însuşirea de „prea puternic" sau „distins" se dădea numai împăraţilor, guvernatorilor şi senatorilor. Alţii susţin că Epistola ar fi fost adresată împăratului Adrian care obişnuia să se intituleze „născut de Zeus". Siguri nu putem fi de nici o ipoteză. Sigur este că epistola a fost scrisă de un creştin cult şi talentat, în limba greacă. În privinţa timpului în care s-a scris nu se poate afirma nimic sigur, unii cercetători se mulţumesc cu rezultatul că e vorba de un autor de la sfârşitul sec. II sau începutul sec. III. Nu este exclus ca el să fie un elev al Sf. Iustin Martirul şi Filozoful. S-a mai zis că autorul ar putea fi şi Ipolit deoarece ar fi format sfârşitul scrierii sale, Philosofumena.

Motivul care l-a determinat să întocmească această operă ni-l dă el în cap. I al ei: „Văd, distinsule Diognet, că ai mare râvnă să cunoşti religia creştină şi să cercetezi despre ea cu luare aminte şi pe faţă: În ce Dumnezeu cred creştinii şi cum Îl cinstesc? Pentru ce preţuiesc atât de puţin lumea şi disprefuiesc moartea? Pentru ce nu socotesc de zei pe cei adoraţi de păgâni, nici nu primesc credinţa deşartă a iudeilor? Ce dragoste e aceea pe care o au între ei? Şi pentru ce acest nou soi de oameni sau această religie s-a arătat abia acum, iar nu mai înainte? Drept aceea şi împlinesc această dorinţă şi rog pe Dumnezeu — cel ce ne dă putinţa de a vorbi şi de a asculta — ca mie să-mi dea darul de a vorbi în aşa fel, ca tu ascultându-mă, să te faci mai bun, iar ţie să-ţi dea darul de a asculta astfel, ca cel ce vorbeşte să nu fie întristat". Întrebările I şi III pe de o parte, II şi IV pe de alta sunt în strânsă legătură, aşa încât cele trei întrebări puse de Diognet, la care răspunde autorul se pot reduce la trei: 1. Ce Dumnezeu adoră creştinii şi pentru ce ei nu se închină la zeii păgâni, sau Dumnezeului iudeilor? 2. În ce constă mult lăudata lor iubire? şi 3. Dacă această religie este cea adevărată, pentru ce s-a ivit aşa de târziu în lume? Şi autorul dă răspunsul, cu foarte multă claritate şi precizie, la aceste trei întrebări, rugându-l pe Diognet să „lapede toate prejudecăţile" şi „să privească nu numai cu ochii, ci şi cu mintea".

Capitolele II, III şi IV sunt consacrate de către autor întrebării lui Diognet, că de ce nu primesc creştinii nici zeii păgâni, nici cultul divin al iudeilor. Problemei zeilor păgâni îi dedică un capitol, iar problemei cultului divin al iudeilor, două. Despre zeii păgâni spune că sunt făcuţi de meşteri, din piatră, metal, pământ, lemn, etc. ca şi vasele şi alte lucruri de care se foloseşte omul, supuşi putreziciunii, ruginii, stricăciunii sau furtului şi lipsiţi de simţire. Încheie capitolul cu o formulă retorică de mare isteţime şi efect: „Aş avea încă multe de zis la întrebarea: pentru ce n-au slujit creştinii acestor zei, dar celui ce i se va părea că cele spuse nu sunt de ajuns, e de prisos, să-i spun mai multe". Cultului iudaic îi reproşează inutilitatea jertfelor, grija ridicolă în privinţa mâncărurilor, serbarea superstiţioasă şi chiar nelegiuită a sâmbetei, când opresc şi facerea de bine, apoi îngâmfarea cu tăierea împrejur, felul cum ţin posturile şi întâia zi a lunei, etc. toate fapte de râs şi nedemne de a fi spuse". Expunând partea negativă a problemei despre cultul divin, în loc să răspundă acum la întrebarea pozitivă, pe ce Dumnezeu cinstesc dar creştinii şi cum, autorul declară că acesta e secret şi îi spune: „Cred că ai înţeles acum de ajuns, pentru ce nu primesc creştinii nici cultul divin păgân, nici cel iudeu... Iar taina religiei lor nu nădăjdui să o poţi afla de la vreun om". Expune, apoi, într-un mod neîntrecut, genial, viaţa morală a creştinilor din primele veacuri din timpul persecuţiilor. Creştinii nu se deosebesc de ceilalţi oameni nici prin patrie, nici prin limbă, nici prin obiceiuri, deşi trăiesc după aceste forme comune, ei se deosebesc prin „minunata şi uimitoarea rânduială a vieţii lor publice". „Şi creştini locuiesc în patrie, dar se socotesc străini. Se căsătoresc dar nu aruncă copii. Au masă obştească, dar nu comună. Sunt în trup, dar nu trăiesc după trup; sunt pe pământ, dar trăiesc în ceruri. Iubesc pe toţi oamenii şi de toţi sunt prigoniţi. Sunt săraci şi îmbogăţesc pe mulţi. Fac bine şi sunt pedepsiţi ca făcători de rele". Prin toate aceste contraste, autorul dă un real tablou al frumuseţii vieţii creştinilor: „creştinii sunt în lume ceea ce este sufletul pentru trup". Cum trupul urăşte sufletul, deşi nu-i face nici un rău, la fel şi lumea urăşte pe creştini, deşi nu fac decât bine. (Cap. VI).

Creştinilor li s-a sădit în suflet „adevărul şi cuvântul sfânt şi nepătruns". De la Dumnezeu au acest model de viaţă. La ei pe pământ a venit Dumnezeu, prin Fiul Său şi cheamă la Sine pe toţi oamenii, îi iubeşte, nu-i prigoneşte, nu-i judecă. De El nu se leapădă creştinii, nici atunci când sunt aruncaţi la fiare. (Cap. VII). Tot la sfârşitul acestui capitol avem amintită învăţătura despre parusie.

În cap. VIII—XII, răspunde la a treia întrebare. Spune că Dumnezeu ţi se face cunoscut numai atunci când ai credinţă. Ori dacă păgânii nu au această credinţă în El, nu-l pot cunoaşte şi nici vedea. Dumnezeu este din veci cu Fiul, este iubitor de oameni şi îndelung răbdător. Explică de ce creştinismul a venit aşa de târziu în lume, arătând că: „Deşi din veci, Fiul a venit aşa de târziu ca să ne dovedească mai întâi neputinţa noastră de a intra prin noi înşine în împărăţia lui Dumnezeu". Dumnezeu „până de curând ne-a lăsat să fim mânaţi — după dorinţa noastră — de îmboldiri neînfrânate şi purtaţi de plăceri şi pofte". Dându-ne toată libertatea, ne-a lăsat să simţim toată neputinţa şi toată stricăciunea. „Nu din bucurie, a încuviinţat acele forme de nedreptăţi, ci să dovedească nevrednicia noastră din trecut şi vrednicia de acum de a primi bunătatea lui Dumnezeu". El este împreună cu Fiul şi pe Fiul Său, — plăsmuitorul şi făcătorul a toate —, L-a trimis să ne mântuiască. (Cap. IX). Autorul îi vorbeşte despre Dumnezeu-Tatăl, care a făcut lumea după chipul Său, despre Fiul, Cel unul născut, spunându-i: „Dintru început este Cel ce s-a arătat acum de curând (cu alte cuvinte creştinismul este vechi) şi a luat început şi se naşte întotdeauna în inimile credincioşilor" (Cap. X şi XI). Dumnezeul creştin se caracterizează prin putere, stăpânire, bunătate şi blândeţe.

În cap. XII, avem un îndemn dat lui Diognet de a păstra cele auzite, de a pune această cunoştinţă în inimă şi cuvântul adevărat în viaţă. „Cine dobândeşte cunoştinţa cu teamă, şi caută viaţa, acela sădeşte în nădejde şi aşteaptă rod".

Din punct de vedere doctrinar, această epistolă este bogată în învăţături creştine. În aceeaşi categorie cu celelalte scrieri ale Părinţilor Apostolici, autorul epistolei către Diognet, numindu-se singur „urmaş al Apostolilor" prezintă o operă edificatoare. Epistola este un tezaur dogmatic creştin. Aici avem mărturisirea că omul nu posedă prin el însuşi cunoştinţa perfectă a lui Dumnezeu (el are nevoie de har); divinitatea lui Iisus Hristos care este Fiul unic şi propriu al lui Dumnezeu; întruparea lui Iisus Hristos; dualitatea naturii omeneşti şi nemurirea sufletului. Tot aici, creştinismul este prezentat ca un nou mod de viaţă. Este modul bucuriei eterne sub lucrarea harului, este modul entuziasmului pentru găsirea adevărului, este modul iubirii transformatoare a lumii.

Pe lângă importanţa doctrinară vine şi cea apologetică. Această epistolă e prima mostră minunată de apologetică creştină. Toate punctele de credinţă sunt puse în evidenţă cu scopul de a apăra creştinismul şi a-i arăta superioritatea faţă de păgânism şi iudaism. Epistola este un adevărat mărgăritar de credinţă creştină şi formează puntea de trecere de la literatura părinţilor apostolici la cea apologetică. Această cărticică anonimă — spune un patrolog renumit — este o perlă a literaturii vechi creştine.

Arhid. Prof. Constantin Voicu

Greşeala şi pocăinţa: Regele David, Psalmii

(LECŢIE DE RELIGIE)

1. Organizarea clasei pentru lecţie (Rugăciunea de intrare în clasă, pregătirea materialului didactic).

2. Verificarea temei şi a cunoştinţelor predate în lecţia trecută.

3. **Legătura cu lecţia precedentă, sau cu cunoştinţele anterioare.**

Am văzut în lecţiile trecute că David, uns rege de către Samuel, a avut o serie de confruntări cu Saul. După moartea acestuia, i-a urmat pe tron, fiind numit rege de bătrânii lui Iuda. Dar abia după 7 ani şi şase luni, prin îndelungate lupte a reuşit să-i aducă pe toţi evreii sub aceeaşi cârmuire la Ierusalim.

4. **Comunicarea subiectului lecţiei noi şi a obiectivelor.**

În lecţia de azi vom face cunoştinţă cu regele David, ca rege evlavios, cu greşeala şi pocăinţa lui, ca şi cu nemuritoarea sa operă cunoscută sub numele de Psalmii.

5. **Dirijarea învăţării. Comunicarea noilor cunoştinţe.**

Dacă în vremea lui Saul, poporul evreu a avut parte de numeroase războaie, regele David va instaura pacea şi liniştea în poporul pe care-l conduce, înfrângându-i definitiv pe filisteni. Dar David nu a fost numai un bun strateg şi conducător militar, ci şi un rege evlavios, slujitor Domnului care l-a ales şi uns rege peste Israel. Astfel prima sa acţiune după ce s-a urcat pe tron a fost mutarea Chivotului Legii de la Kiriat-Iarim (o localitate undeva la nord-vest de Ierusalim) în muntele Sionului, într-un locaş nou. Aşadar, cu un alai de şaizeci mii de oameni au luat chivotul din casa lui Aminadab, transportându-l în sunete de trâmbiţe, dansând şi veselindu-se. La cârma carului cu boi în care duceau chivotul, erau Uza şi Aleio, fiii lui Aminadab. Dar boii se speriară şi chivotul se clătină aproape să cadă. Atunci Uza îl sprijini şi chiar în clipa când s-a atins de chivotul sfânt, muri fulgerător, datorită mâniei lui Dumnezeu. Ca urmare David nu a mai dus chivotul în cetatea sa, ci l-a lăsat timp de trei luni în casa lui Obed-Edom din Gat, iar binecuvântările lui Dumnezeu s-au revărsat asupra acestuia şi întregii sale familii. Mai apoi, chivotul a fost dus pe Muntele Sionului, de către preoţi, în strigătele de bucurie ale poporului.

Dar totuşi, David ştia că acest chivot nu este aşezat decât într-un cort. Încă nu exista nici o casă a Domnului. Alături de David era mereu proorocul Natan, căruia îi împărtăşeşte dorinţa sa de a zidi o casă pentru Domnul. Transmiţând voia lui Dumnezeu, Natan spune regelui că dacă-şi va pune în aplicare planurile, binecuvântarea Sa va fi cu el, tot neamul său va ajunge vestit în lumea largă aşa cum nu a mai fost până acum, deoarece din el se va naşte Mântuitorul lumii, Domnul Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu. Desigur că aceasta era o mare cinste, chiar cea mai mare, pe care un uns, un ales la Domnul ar putea-o avea.

Următoarea acţiune a regelui David a fost organizarea poporului. Astfel, au fost numiţi câte un om care să supravegheze oştirea, dregători, scriitori. A numit preoţi pe care i-a împărţit în 24 de cete, stabilind ca fiecare parte să facă pe rând slujbă timp de o săptămână. Leviţii au fost şi ei împărţiţi în 24 de cete. O parte din ei cântând vocal şi instrumental, cântările sfinte. Organizând poporul, David a reuşit să impună credinţa monoteistă, adică într-un singur Dumnezeu drept, bun, atotputernic şi adevărat.

Am spus de la început că David era ca om, şi el supus greşelii. Astfel, pe când armata sa condusă de căpetenii era în război, a văzut pe acoperişul casei o femeie foarte frumoasă scăldându-se. A chemat-o la el aflând despre ea că se numeşte Bat-Seba, este fiica lui Eliam şi nevasta lui Urie Heteul, un luptător de elită în armata sa. Pentru ca el să nu afle că Bat-Seba intrase în casa sa, David scrie generalului Ioab să-l pună pe Urie în lupta cea mai grea şi să fie lăsat singur pentru a fi omorât. Dar dacă Urie, care murise nevinovat, nu a ştiut niciodată că David a păcătuit cu nevasta sa, Domnul a văzut păcatul regelui şi prin intermediul proorocului Natan, David a fost mustrat pentru fapta sa.

Să citim din Sfânta Scriptură modul foarte sugestiv în care Natan mustră pe David: „Atunci a trimis Domnul pe Natan proorocul la David şi a venit acela la el şi i-a zis: „Erau într-o cetate doi oameni: unul bogat şi altul sărac. Cel bogat avea foarte multe vite mari şi mărunte, iar cel sărac n-avea decât o singură oiţă, pe care el o cumpărase de mică şi o hrănise şi ea crescuse cu copiii lui. Din pâinea lui mâncase şi ea şi se adăpase din ulcica lui, la sânul lui dormise şi era pentru el ca o fiică. Dar iată că a venit la bogat un călător, şi gazda nu s-a îndurat să ia din oile sale sau din vitele sale, ca să gătească cină pentru călătorul care venise la el, ci a luat oiţa săracului şi a gătit-o pe aceea pentru omul care venise la el. Atunci s-a mâniat David cumplit asupra acelui om şi a zis către Natan: „Precum este adevărat că Domnul este viu, tot aşa este de adevărat că omul care a făcut aceasta este vrednic de moarte; pentru oaie el trebuie să întoarcă înapoi împătrit, pentru că a făcut una ca aceasta şi pentru că nu a avut milă! Atunci Natan a zis către David: „Tu eşti omul care a făcut aceasta! Aşa zice Domnul Dumnezeul lui Israel. Eu te-am uns rege pentru Israel şi Eu te-am izbăvit din mâna lui Saul, ţi-am dat casa domnului tău şi femeile domnului tău la sânul tău, ţi-am dat ţie casa lui Israel şi a lui Iuda... pentru ce însă ai nesocotit tu cuvântul Domnului, făcând rău înaintea ochilor Lui? Pe Urie Heteul tu l-ai lovit cu sabia, pe femeia lui ţi-ai luat-o de soţie, iar pe el l-ai ucis cu sabia amoniţilor. Deci nu se va depărta sabia de deasupra casei tale în veci, pentru că tu m-ai nesocotit pe mine şi ai luat femeia lui Urie Heteul ca să-ţi fie nevastă..." (II Regi 12, 1—10). El a înţeles marea greşeală pe care o făcuse înaintea Domnului, vărsând lacrimi de pocăinţă, spre a-şi spăla vinovăţia. Compunând Psalmul 50: „Miluieşte-mă Dumnezeule, după mare mila Ta şi după mulţimea îndurărilor Tale, şterge fărădelegea mea. Mai vârtos mă spală de fărădelegea mea şi de păcatul meu mă curăţeşte, că fărădelegea mea eu o cunosc şi păcatul meu este pururea înaintea mea. Ţie unuia am greşit şi rău înaintea Ta am făcut, aşa încât drept eşti Tu întru cuvintele Tale şi biruitor când vei judeca Tu...". Dumnezeu l-a iertat, din dragoste pentru el. Dreptatea lui Dumnezeu impune ca greşeala să fie totuşi pedepsită. Astfel, nu David va fi acela care va zidi Domnului o casă, ci fiul său, Solomon. Greşeala lui David a fost pedepsită de Dumnezeu şi prin aceea că primul său fiu cu Bat-Seba va muri. Solomon este cel de-al doilea fiu al lui Bat-Seba, pe care David l-a încredinţat proorocului Natan pentru a-l creşte în ascultare şi supunere faţă de poruncile lui Dumnezeu.

Dar David înainte de Solomon a mai avut din altă căsătorie un fiu cu numele Abesalom. Crescând mare el era un tânăr frumos cu un păr bogat şi buclat. Ştia că fiind primul băiat al lui David, ar fi trebuit să-i urmeze la domnie. Abesalom era însă foarte nerăbdător. Atâta vreme cât David încă trăia, el nu putea ajunge rege. Dar nerăbdarea lui l-a dus chiar la plănuirea morţii tatălui său. Adunându-şi toţi supuşii credincioşi, Abesalom a pornit o luptă împotriva lui David. Acesta s-a retras într-un loc mai îndepărtat. Abesalom găsind Ierusalimul părăsit, s-a proclamat rege şi dorea să-l aibă prizonier chiar pe tatăl său. Ce inimă falsă şi haină se ascundea în dosul frumuseţii fizice a lui Abesalom... Conducându-şi armata sa Abesalom a plecat pe urmele lui David. Dumnezeu avea însă grijă de regele poporului evreu. Astfel înfruntându-se cu soldaţii trimişi de David, Abesalom a fost învins, căutându-şi scăparea în fuga prin pădure. Copacii erau deşi şi cu crengile lăsate mult în jos. Abesalom călare alerga cu pletele fluturând în bătaia vântului. Se agăţară însă într-o creangă şi rămase acolo atârnând, pradă soldaţilor regelui care-l ucid. David îşi iubea fiul şi nu ar fi dorit ca Abesalom să fie omorât. De aceea plânge moartea lui, dar a înţeles că aceasta a fost pedeapsa cea dreaptă a lui Dumnezeu. „Cel ce a dorit să ucidă, a fost el omorât".

Deci Abesalom nu mai putea fi urmaş la domnie. Ştiţi pe cine a ales Domnul? Pe Solomon, cel pe care El Însuşi l-a pregătit şi l-a format prin intermediul proorocului Său, Natan.

David a fost rege, dar ca orice om viaţa sa a fost o succesiune de clipe fericite, de clipe de bucurie, cu cele de tulburare şi întristare. Toate cele ce i-au bucurat sau apăsat inima, le face cunoscute urmaşilor prin nepieritoarea sa operă cunoscută sub numele de „Psalmii". Există un număr de 150 de Psalmi, dintre care cei mai mulţi sunt ai lui David. Prin Psalmi, David şi-a deschis inima şi întreaga fiinţă spre Dumnezeu, aşa cum se deschid zorile zilei; pentru că primind lumină din lumina lui Dumnezeu şi dragoste din dragostea Lui şi dreptate din dreptatea Lui să le poată comunica cu o simţire şi fascinaţie unică. Se deosebesc astfel, Psalmi de laudă, de mulţumire, de rugăciune şi cerere, de căinţă, de nestrămurită încredere; unii cu caracter istoric, alţii didactic, iar alţii mesianic. Ei sunt o oglindă a ceea ce este sufletul omului cu toate stările prin care trece, cu toate întrebările şi răspunsurile sale... De aceea Psalmii au intrat în cultul Bisericii Ortodoxe.

Regele şi profetul David moare după o domnie de 40 de ani (1013—973), lăsând în locul lui pe Solomon. A fost înmormântat în Sion.

6. **Fixarea cunoştinţelor.**

David a fost un bun conducător militar şi în acelaşi timp şi un rege evlavios şi profet. Ca rege evlavios el organizează cultul divin public în Sion şi scrie mai mulţi psalmi dintre care unii sunt mesianici, referindu-se la venirea lui Mesia şi la jertfa Sa care ne-a izbăvit din păcat. Ca orice muritor el are greşeli, dar odată mustrat şi pedepsit de Dumnezeu şi-a îndreptat viaţa. De aici vedem limpede că nu e suficient să ne căim, să regretăm păcatul; ci trebuie să luăm şi hotărârea fermă de-a nu-l mai săvârşi.

7. **Aplicarea**

Pentru conţinutul lor plin de înălţare duhovnicească psalmii au intrat mai mult ca oricare altă carte din Vechiul Testament, în cultul Bisericii Ortodoxe, fiind citiţi atât la slujbele de dimineaţă cât şi la cele de seară.

8. **Temă pentru acasă**

Se va citi cartea Psalmilor. Se va memoriza Psalmul 50.

— Rugăciunea la ieşirea din clasă.

Preot prof. Sorin Cosma

Exemplul personal în pastoraţia preotului

(Urmare din pag. a 2-a)

tru nemurire. Tot această râvnă ne cere să fim preoţi ai vremii de azi.

„Preotul este Evanghelia care trece pe cale" — spunea cineva — de aceea se cuvine păstorului de suflete să fie un exemplu mai ales prin trăire căci „Gura vorbeşte, mâna scrie, dar fapta le covârşeşte pe toate", spune Sf. Ioan Gură de Aur, iar cei antici spuneau: „Cuvintele zboară, exemplul atrage". Se cuvine ca preotul să fie chip al lui Hristos, în numele căruia slujeşte, să ardă el întâi ca apoi să poată aprinde şi pe alţii, cumpătat după cum zice Pavel Apostolul: „Toate îmi sunt îngăduite, dar nu toate îmi sunt de folos" (I Cor. 6, 12), jertfindu-se Bisericii şi turmei, sau **cheltuindu-se** pe sine pentru binele comun, cum spune acelaşi Apostol: „Deci eu foarte bucuros voi cheltui şi mă voi cheltui pentru sufletele voastre..." (II Cor. 12, 15).

Preotul ortodox are familie, soţie, copii, deci el cunoaşte direct viaţa, iubirea conjugală, iubirea paternă, viaţa socială. El trebuie să fie deci „bun chivernisitor al casei sale, având copii ascultători... căci dacă nu ştie cineva să-şi rânduiască a sa casă, cum va purta grijă de biserica lui Dumnezeu?" (I Tim. 3, 4—5). Soţia preotului — preoteasa — este prima colaboratoare care îl poate ajuta în misiunea sa de pastoraţie, fie prin deasa participare la sfânta biserică, prin cântarea în biserică, prin împrumutarea cărţilor folositoare şi ziditoare de suflet din biblioteca parohială sau personală, cât şi prin întreţinerea curăţeniei şi împodobirea locaşului sfânt, precum şi prin vizitele pe care le poate face cu preotul împreună în mijlocul credincioşilor, cunoscând astfel la faţa locului problemele sufleteşti cu care se confruntă fiecare.

Pe lângă exemplul personal, un rol deosebit îl are colaborarea preotului cu organele parohiale, Consiliul parohial, Comitetul parohial, colaborare care are un rol deosebit în realizarea unui climat moral în parohie.

Trebuie să fim aşadar conştienţi că **exemplul** personal are un rol deosebit în realizarea succesului pastoral şi lucrul acesta este dovedit atât de Sf. Scriptură care este presărată cu atâtea chipuri pilduitoare, culminând cu Mântuitorul Iisus Hristos, Învăţătorul nostru, cât şi de întreaga istorie a Bisericii Ortodoxe Române care ne înfăţişează chipuri vrednice de urmat, de la arhierei până la smeriţi şi umili credincioşi, adesea anonimi, chipuri care ne îndeamnă şi azi să ne iubim Biserica Ortodoxă strămoşească.

Aniversare de prestigiu

Liceul „Aurel Vlaicu" din Orăştie a împlinit 75 de ani de existenţă. De numele acestui liceu se leagă activitatea celor 204 de cadre didactice, care cu răbdare şi pasiune au îndrumat paşii celor 4754 de absolvenţi. O parte dintre aceştia au ajuns personalităţi, care au onorat credinţa, cultura şi ştiinţa românească.

Apreciind aceasta, oameni reprezentativi au trimis mesaje omagiale, alţii amintiri şi caracterizări. Vrednicul director al liceului dl. prof. Avram Lolean, a strâns acestea într-un impunător volum oficial intitulat: Pagini omagiale: Liceul „Aurel Vlaicu" — Orăştie, 75 de ani, 1919—1994, Orăştie 1994, cu următorul cuprins:

Cuvânt înainte: prof.-director Avram Lolean, Mesaj din partea Senatului României, semnează preşedintele dl. prof. univ. Dr. Oliviu Gherman, Mesaj din partea Camerei Deputaţilor, semnează preşedintele dl. Adrian Năstase, Mesaj din partea Patriarhiei, semnează P. F. **Teoctist,** Mesaj din partea Ministerului Învăţământului, semnează dl. Liviu Maior, ministrul Învăţământului, Mesaj din partea Episcopiei Aradului, semnează P. S. Episcop Timotei, Mesaj din partea inspectoratului judeţean al învăţământului, semnează dl. prof. Cândea Gheorghe. Urmează articolele: Amintiri din liceu, de Acad. I. Baciu, In memoriam Aurel Vlaicu, patronul liceului, de preot prof. Nicolae Neaga, Reîntoarcerea la Alma Mater, de dl. prof. Nicolae Gheorghe, Liceul Aurel Vlaicu-Orăştie, de dl. prof. Petru Baciu, Aurel Vlaicu, un simbol de d-na prof. Aurelia Baciu, Un apostol al timpului nostru — profesorul-director Aron Demian, de d-na prof. Valeria Ivaşcu, Per aspera ad astra, de dl. prof. Gabriel Petric. Împiedicat de multele probleme ale Bisericii P. F. Patriarh n-a putut fi de faţă la bucuria liceului, dar a trimis îndemnul: „Duceţi mai departe tradiţia şi învăţătura acestui liceu şi nu vă depărtaţi nici de Biserică şi de credinţa în Dumnezeu, căci acestea au constituit, împreună cu şcoala, de-a lungul aproape a două milenii, cele mai importante şi mai trainice instituţii de creştere a sufletului românesc".

Pr. prof. N. Neaga

Interferenţa Papii şi a Vaticanului în criza actuală jugoslavă, aşa cum este prezentată într-o lucrare recent apărută la Paris

La editura Albin Michel din Paris, în anul 1993, a fost publicată cartea „Adevărurile iugoslave nu sunt bune toate de spus" („Les vérités yougoslaves ne sont pas toutes bonnes à dire"). Autorul cărţii, ziaristul Jacques Merlino, era, în timpul redactării acesteia, redactor şef adjunct al canalului 'France 2' al Televiziunii naţionale franceze. Prefaţa cărţii de mai sus este semnată de generalul francez M. Gallois.

Din ancheta întreprinsă de Jacques Merlino până la 6 august 1993, inclusiv, şi ale cărei rezultate au fost consemnate în cartea sa, se poate constata, printre altele, şi interferenţa Papii şi a Vaticanului în criza actuală iugoslavă. De la bun început, însă, ţinem să precizăm că nu intră în preocupările noastre de-a ne exprima sau de-a comenta cu privire la interferenţa Papii şi a Vaticanului în criza iugoslavă, ci, ceea ce dorim este doar a aduce la cunoştinţa cititorilor români cele inserate de Merlino în cartea sa despre aceasta. Şi, iată ce scrie Jacques Merlino:

„Banca Vaticanului varsă 1 988 300 dolari prin intermediul Institutului pentru răspândirea Religiei, pentru cumpărarea de arme din Beirut şi oferirea acestora Croaţiei" (pag. 84).

„... o întâlnire de două ore între Genscher (1) şi Papa Ioan Paul al II-lea în noiembrie 1991 despre care el (2) mă lasă să înţeleg scopul, o dezvoltare a legăturilor între Vatican şi foştii nazişti, o lecţie de geopolitică: Serbia este grila de intrare a Rusiei, este o zonă experimentală şi ceea ce se petrece în aceasta va atinge în curând Moscova" (pag. 95).

„Roma, 10 iunie 1993.

'Dumnezeul meu, ce-am făcut?'. Aşa începe scrisoarea adresată lui Butros Butros Ghali şi poartă data de 6 martie 1993. Este semnată de Papa Ioan Paul al II-lea. ... Dacă acceptăm ideea că drama iugoslavă s-a născut în mare măsură datorită recunoaşterii prea grăbite a independenţei Sloveniei şi Croaţiei, atunci Vaticanul se află în rangul întâi al vinovaţilor, pentru că această putere a efectuat respectiva recunoaştere la 13 ianuarie 1992, numai ea singură şi cu Germania şi împotriva părerii celorlalte ţări europene" (pag. 159).

„Celor cinci episcopi croaţi veniţi să-l întâmpine în timpul escalei sale ungureşti de la Peci, la 17 august 1991, Papa Ioan Paul al II-lea le declara: 'Vă asigur că împărtăşesc aspiraţiile voastre, voi veni să vă văd în Croaţia'.

Din 1980, Biserica Romano-Catolică s-a implicat considerabil în aspiraţiile naţionaliste şi independentiste slovene şi croate. Duminica, în predicile lor, preoţii le ataţau. Presa catolică vehicula mesajul. Ioan Paul al II-lea primea pe Tudjman şi îl încuraja. Până în acea zi în care, înspăimântat de consecinţele politicii sale, Papa scrie secretarului general al O.N.U.: 'Dumnezeul meu, ce-am făcut?'" (pag. 175).

„Citirea atentă a editorialului lui Jean Daniel din Le Nouvel Observateur (3), după întâlnirea la vârf de la Copenhaga în cursul căreia Europa celor doisprezece a acceptat ideea împărţirii Bosniei şi a respins ridicarea embargo-ului asupra armelor. 'Fiecare acuza vecinul. Toţi se năpustesc asupra noilor ţapi ispăşitori: Germania şi Vaticanul'" (pag. 181).

„Roland Dumas (4) îşi aminteşte foarte bine de-a fi primit din partea omologilor săi german şi austriac informaţia următoare: în numele Papii, nunţiul apostolic în Germania, Monseniorul Lajos Kada, a intervenit pe lângă cancelarii Germaniei şi Austriei pentru ca aceştia să recunoască Slovenia şi Croaţia, promiţându-le de a-i urma într-o acţiune în care Vaticanul regreta de-a nu fi precedat" (pag. 183).

„În numărul său din 21 iunie 1993, Liberation (5) scrie: '... Prin presiunile lor în favoarea independenţei Croaţiei şi Bosniei, responsabilităţile Germaniei şi Vaticanului în accelerarea crizei sunt, în mod evident, zdrobitoare.'". (pag. 182).

„... Germania, cu sprijinul Vaticanului a recunoscut deci Slovenia şi Croaţia ..." (p. 185).

„În iunie (6), întreprinzând ancheta la Roma, m-am convins de rolul determinant al Vaticanului. ... Apărea atunci o chestie pe care nu mi-o pusesem niciodată: exista o alianţă Germania — Vatican în jocul forţelor europene?

Paris, iunie 1993.

Această ipoteză despre o alianţă între Germania şi Vatican, sau de o strânsă legătură consolidată printr-o convergenţă de interese, mă perturbă" (pag. 187).

„Istoria acestui conflict este, pentru Occident, istoria unei serii de eşecuri:

Eşec politic: Germania şi Vaticanul, pentru interesele lor proprii, au făcut să explodeze Iugoslavia. Franţa, Marea Britanie şi Statele Unite n-au ştiut să le controleze" (pag. 200).

Firească, şi alte multe lucruri extrem de interesante privitoare la apariţia şi evoluţia conflictului din fosta Iugoslavie până în august 1993, precum şi despre modul manipulării prezentării acestuia în mass mediile occidentale, se pot cunoaşte din cartea lui Jacques Merlino, motiv pentru care, de altfel, pledăm pentru o traducere românească a acesteia şi publicarea ei.

Prezentare şi traducere
de **Pr. Dr. Ioan Dură**

---

1) Genscher era ministrul de Externe, de atunci, al Germaniei.

2) Adică, Miodrag Parisic, ministrul Informaţiei al Iugoslaviei. Convorbirea dintre Jacques Merlino şi Miodrag Parisic a avut loc la Belgrad la 2 martie 1993. (A se vedea pagina 92 şi următoarele).

3) Le Nouvel Observateur din 24-30 iunie, 1993 (hebdomadar francez).

4) Roland Dumas, ministru de Externe al Franţei de atunci, adică, în anul 1991.

5) Libération, cotidian parizian.

6) Adică, iunie 1993.

Hramul Facultăţii de Teologie din Sibiu

Potrivit unei tradiţii de aproape şase decenii, şcolile teologice ortodoxe din toată lumea îşi serbează, în fiecare an, la 30 ianuarie, pe marii lor ocrotitori, Sfinţii Vasile cel Mare, Grigorie Teologul şi Ioan Gură de Aur. Facultatea de Teologie din Sibiu a serbat această sfântă zi prin săvârşirea Sfintei Liturghii în catedrala mitropolitană de către un mare sobor de preoţi, mai cu seamă dascăli de teologie. Predica zilei a fost rostită de Pr. Lector Mircea Ielciu. La ora 12, în aula Facultăţii a avut loc festivitatea tradiţională în prezenţa Înalt Prea Sfinţitului Arhiepiscop şi Mitropolit **Antonie**, a rectorului Universităţii din Sibiu, **Prof. Dr. Dumitru Ciocoi-Pop**, a unor decani şi profesori ai Universităţii din Sibiu, a studenţilor teologi şi a unor credincioşi. După cuvântul de deschidere al **P.C. Decan Mircea Păcurariu, Păr. Asist. Mihai Iosu** a rostit conferinţa festivă, cu titlul „Probleme liturgice în opera Sfinţilor Trei Ierarhi", urmată de trei lecturi din opera marilor ierarhi sărbătoriţi, şi de piese corale executate de corul studenţilor. Au rostit scurte alocuţiuni — cu îndemnuri adresate studenţilor teologi — **D-l Prof. Dr. Hermann Pitters**, din partea Institutului Teologic Protestant din Sibiu şi **D-l Rector Dr. Dumitru Ciocoi-Pop**, din partea Universităţii sibiene.

Festivitatea s-a încheiat cu un instructiv şi bogat cuvânt de învăţătură rostit de **Înalt Prea Sfinţitul** nostru **Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală**, adresat, în primul rând, studenţilor teologi, preoţii de mâine ai Bisericii noastre. A urmat o scurtă recepţie la Decanatul Facultăţii.

Participant

Episcopul Ilarion Gheorghiadis al Argeşului

(20 nov. 1820 — 1 febr. 1823 şi 1828 — 8 ian. 1845)

Între ierarhii Bisericii Ortodoxe Române, care şi-au slujit prin cultură Biserica şi neamul, se numără şi episcopul Ilarion Gheorghiadis al Argeşului.

După moartea primului episcop de Argeş, Iosif, la 27 oct. 1820, în scaunul rămas vacant a fost ales arhimandritul Ilarion, stareţ al mânăstirii Sf. Ioan cel Mare din Bucureşti.

Episcopul Ilarion s-a născut la Bucureşti, în 1777, dintr-o familie modestă de mici negustori. La Botez a primit numele Ilie. Mama sa, pe nume Vasilachi, era grecoaică, originară din Ianina, iar tatăl său, pe nume Gheorghe Băcanul, era bulgar.

Tânărul Ilie a rămas orfan de la vârsta de nouă ani şi a găsit azil la orfanotrofia (orfelinatul) existentă pe lângă biserica „Domniţa Bălaşa" din Bucureşti. Pe lângă aceeaşi biserică exista şi o şcoală greacă, unde viitorul ierarh a învăţat carte, avându-l, printre profesorii săi, pe unul dintre cei mai renumiţi dascăli ai vremii: Lambru Fotiadis. La şcoală s-a dovedit a fi un elev foarte dotat, distingându-se prin dragoste de învăţătură. Această aplecare a sa către studiu, ca şi perseverenţa sa, au atras atenţia profesorilor săi şi a mitropolitului Dositei Filitti care, se pare, îi era şi rudă.

Mitropolitul Dositei l-a ajutat să-şi continue studiile şi l-a îndemnat să înveţe mai multe limbi. Astfel, tânărul Ilie Gheorghiadis a ajuns să poată vorbi greaca, germana, franceza şi rusa şi să dobândească o bogată cultură.

Tot mitropolitul Dositei l-a călugărit sub numele de Ilarion, l-a hirotonit diacon, iar în 1808 preot, înălţându-l apoi la rangul de arhimandrit şi stareţ al mânăstirii Dealu. Deşi nu a dovedit deloc înclinaţii sau pricepere în administraţie, în 1819, mitropolitul Dositei l-a mutat ca stareţ al mânăstirii Sf. Ioan cel Mare din Bucureşti, unde o dovedit aceeaşi lipsă de înclinaţie în cele gospodăreşti.

Însă calea spre episcopat i-a fost deschisă de firea sa nobilă, agreabilă şi deschisă, precum şi de dragostea constantă pe care a avut-o către studiu şi de bogata şi variata sa cultură, teologică şi profană.

După moartea episcopului Iosif al Argeşului, (27 oct. 1820) la câteva zile, pe data de 30 oct., domnitorul Alexandru Şuţu a cerut Divanului alegerea unui nou episcop în scaunul vacant. Divanul, care avea această sarcină, a ales, la 1 nov. 1820, pe arhimandritul Ilarion Gheorghiadis, pentru că era „împodobit cu învăţătură, cuvios, cu smerenie şi destoinic". Deşi mitropolitul Dionisie Lupu, episcopul Galaction de la Râmnic şi Gherasim Rătescu de la Buzău s-au opus alegerii lui Ilarion, majoritatea boierilor l-au vrut episcop pe Ilarion, care, se pare, că a avut şi sprijinul consulului rus Pini. Alegerea Divanului a fost întărită de domn, pe 5 nov., iar pe 20 nov., cu încuviinţarea Patriarhiei Ecumenice, i s-a făcut alegerea canonică în catedrala mitropolitană din Bucureşti, urmând ca a doua zi să fie hirotonit ca arhiereu.

Fiind unul dintre luptătorii împotriva asupririi turco-fanariote între vlădica Ilarion şi domnul Tudor din Vladimiri s-a închegat o frumoasă prietenie, care, din păcate, n-a putut da roade bogate, din cauza cumplitei morţi a căpitanului de panduri.

În timpul revoluţiei din 1821, vlădica Ilarion a îndeplinit un rol foarte important. Se pare că a fost secretarul şi sfetnicul de taină al lui Tudor, iar la intrarea acestuia în Bucureşti (martie 1821) vlădica Ilarion a fost eliberat de la Belvedere, unde se afla închis împreună cu mitropolitul Dionisie Lupu şi o parte din boieri. În calitate de sfetnic al lui Tudor, vlădica Ilarion l-a ajutat la redactarea diferitelor documente şi a îndeplinit unele misiuni politice, făcând parte dintre „propagenţii" revoluţiei.

După moartea lui Tudor, Ilarion s-a refugiat la Braşov, de frica turcilor, unde, mai de mult, se afla şi binefăcătorul său, poimitropolitul Dositei Filitti.

În 1822, pe scaunul Ţării Româneşti este numit domnitorul Grigorie Ghica, cunoscut ca turcofil. Ilarion e invitat să se întoarcă. Fiindu-i teamă, refuză. Însă, trimite o scrisoare la 7 septembrie, destul de îndrăzneaţă, în care, pe lângă felicitările de rigoare adresate domnului, îi dă şi o serie de sfaturi, într-un limbaj izvorât, parcă, din vechile cazanii româneşti. În locul lui Ilarion, a fost ales episcopul Grigorie Râmniceanu (13 febr. 1823 — 20 iul. 1828). Abia în 1827, episcopul Ilarion se întoarce în ţară şi după moartea episcopului Grigorie, (20 iul. 1828) el adresează o cerere generalului rus Teodor Pahlin, la 25 iul. 1828 în care arată că doreşte să-şi reia scaunul episcopal, vacant prin moartea episcopului Grigorie. Cererea vlădicii Ilarion e trimisă Divanului ţării, care a răspuns afirmativ, iar în toamna anului 1828 Ilarion e reaşezat episcop la Argeş.

Dar, odată cu reaşezarea sa ca episcop la Argeş, locuieşte mai mult în Bucureşti. Eparhia sa era condusă prin intermediul protosinghelului Vlasie, vicarul său. Grija faţă de bunul mers al eparhiei reiese din instrucţiunile în „17 ponturi" pe care le dă protosinghelului Vlasie prin care i se poruncea să inspecteze fiecare biserică din eparhie „cu mare scumpătate".

Deşi nu s-a ocupat prea mult cu administraţia, episcopul Ilarion a dovedit o bună cunoaştere a canoanelor şi organizării bisericeşti. Această afirmaţie e dovedită de o lungă circulară în „37 ponturi", care era adresată protopopilor din eparhie şi care constituia un adevărat îndreptar al activităţii lor.

Deşi a fost un om de o vastă şi variată cultură, vlădica Ilarion nu a scris decât cuvântări care au apărut, parţial, în periodicele vremii. Dar, deşi nu a scris lucrări teologice, a lucrat, în schimb, la propăşirea culturii româneşti pe altă cale: a purtat de grijă şi a susţinut material şi spiritual un număr de tineri dotaţi intelectual şi iubitori de studiu, dar fără posibilităţi materiale, (aşa cum fusese şi el) pentru a-şi putea continua studiile şi a deveni oameni de nădejde, bine pregătiţi, pentru slujirea Bisericii şi neamului lor. Între aceştia, cel mai strălucit a fost Dionisie Romano, ajuns episcop de Buzău, şi arhiereul Ioanichie Evantias.

Vlădica Ilarion a avut o fire independentă, fiind un caracter vertical, dar şi un om de spirit, agreabil şi plăcut. Firea sa de „volterian frondeur", aşa cum îl caracteriza Nicolae Iorga, l-a determinat să ia o atitudine categorică şi foarte curajoasă, faţă de mai marii vremii de atunci şi de păcatele lor. El demasca public, prin arzătoare cuvântări, abuzurile şi ilegalităţile săvârşite de dregători corupţi sau de diferiţi slujbaşi ai statului. Curajul său, caustic prin cuvânt, l-au determinat pe domnitorul Alexandru Ghica să intervină la mitropolitul Neofit, la 12 martie 1841, arătându-i că episcopul de Argeş, Ilarion ca şi episcopul de Buzău au o atitudine „eşită cu totul din calea cuvenită sfinţiei lor", deoarece cu orice prilej, „prefac cuvântul lui Dumnezeu ... în cuvinte politiceşti şi de atingere ...". Însă intervenţia domnitorului nu a schimbat cu nimic atitudinea episcopului. Dimpotrivă. La 21 mai 1843, într-o cuvântare ţinută în catedrala din Bucureşti, de faţă fiind domnul şi reprezentanţii diplomatici acreditaţi la Bucureşti, a dat în vileag pe funcţionarii corupţi ca şi feluritele lor abuzuri. După moartea mitropolitului Grigorie Dascălul (iunie 1834) şi până la alegerea unui nou mitropolit al Ţării Româneşti, în 1840, vlădica Ilarion a făcut parte din locotenenţa celor trei episcopi care a condus Mitropolia Ungrovlahiei în tot acest timp.

La 24 iunie 1834 s-a săvârşit în catedrala mitropolitană din Bucureşti, slujba îngropării mitropolitului cărturar Grigorie Dascălul. Cu acest prilej, episcopul Ilarion a rostit o frumoasă predică în care elogia calităţile marelui mitropolit, străduinţele sale cărturăreşti, smerenia şi nevoinţele sale duhovniceşti. Tot vlădica Ilarion a rostit cuvântul festiv la ungerea ca domn a lui Gheorghe Bibescu la 1 ian. 1842. Şi acest discurs este o luminoasă pagină de oratorie bisericească, din care reies talentul şi elocvenţa acestui ierarh, alături de o foarte bună cunoaştere a Sfintei Scripturi.

Dintre cuvântările episcopului Ilarion, s-au păstrat doar şaptesprezece. Restul a ars, probabil după moartea sa, împreună cu vasta-i bibliotecă. Dar, deşi puţine, prin frumuseţea redactării, bogăţia şi valoarea ideilor cuprinse, prin supleţea stilului, cuvântările şi predicile păstrate de la vlădica Ilarion au o mare valoare omiletică şi astăzi, fiind o minunată pildă de artă oratorică bisericească.

Pentru marele său dar oratoric, vlădica Ilarion a fost foarte mult apreciat. Publicaţiile timpului îl numeau fie „predicatorul nostru" fie „prea sfinţitul nostru predicator" sau, cu ocazia deschiderii Seminarului din Bucureşti, „Curierul Românesc" consemna că episcopul Ilarion, „a zis un cuvânt plin de elocvenţă şi potrivit cu circumstanţa".

După aproape şaptesprezece ani de episcopat, în cea de-a doua păstorire vlădica Ilarion a păşit spre viaţa veşnică în dimineaţa de luni, 8 ian., 1845, „pă la trei şi un sfert ceasuri evropineşti" după ce distrusese zapisurile de datorii pe care le aveau la el diferite persoane şi care erau în valoare de două mii de galbeni.

A fost înmormântat la biserica Antim, în partea dreaptă de faţă fiind şi domnul. Cu acest prilej, unul dintre discipolii săi, Dionisie Romano, a rostit o frumoasă predică, prin care a elogiat viaţa episcopului Ilarion, dragostea lui mereu constantă faţă de studiu şi grija de a ajuta tineri capabili care să-şi continue sau să-şi desăvârşească studiile.

Toate acestea ne îndreptăţesc să-l considerăm pe episcopul Ilarion de Argeş ca unul dintre marii ierarhi cărturari ai Bisericii noastre strămoşeşti, fiind un model pentru orice slujitor al Bisericii Ortodoxe de azi, de a da o deosebită atenţie formării sale intelectuale pe lângă cea duhovnicească, ambele fiind atât de necesare în lumea de azi.

Prof. drd. Radu Tascovici

Sfântul Grigorie Palama...

(Urmare din pag. 1)

nu fie nimeni departe de acest început al pocăinţei, deoarece, dacă nu a atins nici începutul virtuţilor, cum va putea înainta spre celelalte şi cum va progresa în bine? ...

Pentru aceasta, să ne curăţim mai dinainte fraţilor, la trup, la ceea ce spunem cu gura la cugetare, şi numai aşa, cu bună şi curată conştiinţă să ne apropiem. Într-adevăr, dacă făurarii şi aurarii care topesc în jurul aramei aur sau argint, sau alt metal, urmând a da prin baia de metal frumuseţea deosebită a culorii, mai întâi de toate curăţă şi răzuiesc orice pată, cu atât mai mult noi, care într-un fel mai desăvârşit vom fi auriţi, sau mai bine spus îndumnezeiţi, trebuie să ne curăţim mai dinainte de orice întinare trupească şi sufletească. Şi nu strălucim doar la suprafaţă, ca şi arama cea aurită pe deasupra, ci în toate cele dinlăuntru. Aşa ne vom apropia şi de mântuire, de vreme ce venim spălaţi până în cele mai adânci unghere ale sufletului.

Iar dacă venim cu conştiinţă vicleană, fără să fi luat prin mărturisire iertarea de la cel ce are puterea să lege şi să dezlege, fără să ne întoarcem spre Dumnezeu şi fără să ne îndreptăm mai dinainte după regula cea sfântă a credinţei spre propria noastră osândă ne apropiem şi spre chin căci îndepărtăm de la noi milele cele dumnezeieşti şi răbdarea Lui către noi. Zice dar: „pe Fiul lui Dumnezeu ai călcat, socotind de nimic sângele Testamentului şi ai ocărât harul Duhului". Cel care a rupt veşmântul împărătesc şi l-a aruncat în mocirlă, va suferi aceeaşi osândă cu cel ce a aruncat bună mireasmă în noroi sau a pus-o într-un vas necurăţit. Nu păţeşte nimic darul cel dumnezeiesc, căci este nepătimitor, dar se duce de la noi în chip nevăzut, precum şi zice: „nu se pune în vasul stricat mirul"; căci dacă ar păţi ceva prin nesocotinţa ta, atunci ar fi pătimitor şi va face nevrednic pe Cel care l-a oferit (Evrei 10, 29; Matei 9, 17 — parafrazat textul).

Vrednici să ne facem pe noi înşine prin pocăinţă, sau, mai bine, să ne dăruim pe noi înşine prin faptele pocăinţei Celui care ne poate face vrednici din nevrednici, şi aşa să ne apropiem cu nădejde neînfruntată şi cu credinţă, gândindu-ne nu la ce vedem, ci la cele nevăzute, căci pâinea este ca si catapeteasma care ascunde dincolo de ea dumnezeirea. Aceasta zice şi Pavel: „ne-a înnoit nouă cale nouă şi vie prin catapeteasmă, care este Trupul Său" şi prin care neamul nostru se ridică la cer (pentru că acolo este acum Pâinea aceasta) şi intrăm cu adevărat în Sfânta Sfintelor prin aducerea Trupului Său întru curăţie. „Să ne apropiem deci, fraţilor, cu inima curată întru deplinătatea credinţei" (Evrei 10, 20—22) ...

Într-adevăr, dacă chipul acesta al trupului a făcut drept pe Avraam, dacă chipul acesta al sângelui a făcut vii în Egipt pe cei întâi născuţi ai lui Israel, dacă chipul acesta al sângelui a consfinţit cortul cel vechi al lui Dumnezeu, dacă acest sânge a consfinţit şi a curăţit până şi Sfânta Sfintelor şi a arătat locuinţa lui Dumnezeu pe pământ şi a arătat pe arhierei şi pe cei unşi ai Domnului, dacă deci toate acestea le-a făcut tipul, umbra, mai încape oare îndoială de ceea ce poate să lucreze adevărul, realitatea, împlinirea? Dacă fără această umbră (a celor ce urmau să vină) Aaron nu intra în Sfânta Sfintelor, nici noi nu putem înainta spre cele cereşti fără să participăm la această realitate; nici locaş în ceruri nu putem dobândi, nici sălaş al Dumnezeului cerului nu putem deveni, nici jertfe vii, sfinţite şi bineplăcute Lui, pentru că numai prin El putem dobândi această înfăţişare. Căci zice împăratul şi proorocul David: „ce folos ai de sângele meu, dacă mă cobor în stricăciune?" (Ps. 29, 9).

De aceea, sângele nostru trebuie să-l facem una cu cel al lui Hristos prin împărtăşire, ca să dispară orice stricăciune, căci întru El avem folos mult şi nespus; şi din vremelnici ne face veşnici, din vechi ne face noi, ne face nemuritori, ne face pomi înverziţi şi sădiţi lângă curgerea apelor Duhului Sfânt şi din care se culege rod spre viaţa cea veşnică. Cu adevărat, izvor ieşea din paradis şi uda cu râuri firesti faţa pământului; iar de la masa cea sfântă, pe care cum zice psalmistul „a gătit-o Domnul în faţa celor care ne necăjesc pe noi" (Ps. 22, 5) în faţa diavolilor şi patimilor, curge izvor care lasă râuri înţelegătoare, udând sufletele şi ridicându-le la cer. Şi chiar pe îngeri, întorcându-şi ochii spre frumuseţea aceasta în care se face văzută înţelepciunea lui Dumnezeu, îi îndeamnă să-şi ridice privirile spre cele dăruite nouă prin Sângele Său. Venind deci spre Sfintele Taine, cu adevărat porfiră împărătească ne facem, sau mai bine spus, sânge şi trup împărătesc, şi o, ce minune! ne prefacem şi noi spre înfierea cea dumnezeiască, precum strălucirea cea dumnezeiască care este peste noi şi ne cuprinde ne face unşi (hristoşi) ai Duhului şi ne dă putere — după a lui făgăduinţă — să strălucim şi noi ca soarele întru arătarea Părintelui nostru, atâta vreme ce în sufletul celui ce vine spre Taine nu se găseşte nici o pată care ar putea umbri strălucirea Lui.

De aceea, mai întâi să ne curăţim şi să ne apropiem, dar nu numai atât, ci şi după ce luăm acest dar dumnezeiesc să fim cu luare aminte la noi înşine, aşa încât să rămânem deasupra patimilor şi să arătăm virtuţile Celui ce a binevoit să-şi găsească sălaş în noi, prin arătarea asemănării cu El, din virtuţi. Să ne gândim cu cine ne-am unit şi de ce daruri ne-am învrednicit şi, cutremuraţi de măreţia cea covârşitoare a darului şi a iubirii Sale pentru noi, să ne potrivim lucrarea, cuvântul şi gândirea spre voia lui Dumnezeu, spre ceea ce este bun, plăcut şi desăvârşit.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală**, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Aurel Jivi** — redactor adjunct; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

ABONAMENTUL pe un an: 5000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 142
SIBIU
15 februarie
Nr. 7—8
1995

110 ani de autocefalie şi 70 de ani de Patriarhie românească

Sunt două momente aniversare din istoria contemporană a Bisericii noastre, împreunate şi cu împlinirea a 80 de ani de viaţă a celui ce conduce azi destinele Bisericii noastre, Prea Fericitul Părinte Patriarh **Teoctist.** Pentru cititorii noştri, socotim că trebuie să definim în prealabil însăşi noţiunea de „autocefalie". Prin acest cuvânt — de origine grecească — trebuie să înţelegem o conducere de sine a unei Biserici Ortodoxe naţionale, o independenţă administrativ-jurisdicţională faţă de alte unităţi bisericeşti, egale în drepturi, dar cu care rămâne în interdependenţă sub raport dogmatic, canonic şi cultic. În primele veacuri, fiecare Biserică locală se considera, într-un fel, ca autocefală, dar cu timpul, pe măsură ce creştinismul începe să se răspândească în afara marilor cetăţi şi metropole, organizarea bisericească se modifică, în sensul că noile Biserici încep să se orienteze — în ce priveşte organizarea lor administrativ-teritorială — după organizarea de stat romană, începută de împăraţii Diocleţian şi Constantin cel Mare. În felul acesta, pe lângă episcopii, au mai apărut mitropoliile, exarhatele şi patriarhatele, cele din urmă fiind recunoscute în mod oficial la Sinodul IV ecumenic de la Calcedon (451). În astfel de împrejurări istorice, autocefalia începe să fie limitată numai la anumite Biserici, îndeosebi la cele cu o individualitate proprie, dezvoltată în anumite condiţii istorice şi anumite zone geografice, cu credincioşi de acelaşi neam şi vorbind a-

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. Prof. Mircea Păcurariu

Sfânta Liturghie — Marea Iubire

TAINĂ ŞI COMUNIUNE
XIII.

Dacă orice lucrare omenească, în demersul ei, începe şi sfârşeşte odată, şi se poate descifra în analiza ei de amănunt, nu tot aşa este Taina Marii Iubiri a lui Dumnezeu, care nu are nici început şi nici un sfârşit. Ea copleşeşte şi firea şi gândirea, rămânând mereu insondabilă.

Ori, Taina Marelui Ospăţ de la Cina de Taină este însăşi prezenţa Marii Iubiri a lui Dumnezeu, Care „iubind pe ai Săi din lume, până la sfârşit i-a iubit" (In. 13, 1) şi acest „sfârşit" este doar o categorie a timpului nostru, iar nu a Tainei lui Dumnezeu. „Desigur, prefacerea pâinii şi-a vinului în trupul şi sângele lui Hristos, la Cina cea de Taină şi, pe baza ei în orice Sfântă Liturghie, e un mister de nepătruns în înţelesul şi modul înfăptuirii lui. Căci mister este nu numai felul de-a fi al lui Dumnezeu, ci şi orice lucrare a Lui asupra creaţiei" (Pr. prof. Dr. Dumitru Stăniloae: Spiritualitate..., op. cit., p. 272). În faţa tainelor dumnezeieşti, omul credincios nu poate rămâne în postura de simplu spectator, ci trebuie să devină un receptacul al măreţiei divine care se realizează din Marea Iubire a Ziditorului, pentru creatura Sa, a Părintelui ceresc pentru fiii Săi pământeni.

De aceea, adevăraţii credincioşi nu se pot lipsi de prezenţa activă, la Sfânta Liturghie, slujba comuniunii, a iubirii întreolaltă a fiilor lui Dumnezeu şi a tuturor împreună faţă de Dumnezeu. Astfel de credincioşi desprinşi de toată grija cea lumească, „participă la misterul liturgic şi primesc în el demnitatea de martori oculari ai evenimentelor care ies din paginile Bibliei. Harul liturgic îi plasează în timpul sfânt care ne face contemporani ai faptelor Sale şi aceasta nu e o reproducere sau o repetare a lor în timp" (Paul Evdokimov: Rugul aprins, trad. de diacon prof. Teodor V. Damşa, Timişoara, 1994, p. 64), ci o reactualizare a Jertfei celei mari. „Liturghia reproduce Întruparea în propria Sa dimensiune: Cuvântul s-a făcut trup, El se dă ca hrană şi îi transpune pe credincioşi în substanţa Împăratului. Aceasta este drumul şi amploarea iconomiei mântuirii pe care Liturghia le pune în plină lumină: administrarea acestui mister ţinut ascuns din veci de Dumnezeu, pentru ca Domniile şi Puterile cereşti să aibă acum cunoştinţă, prin mijlocirea Bisericii, de înţelepciunea lui Dumnezeu" (Ef. 3, 9.12, idem p. 86). Nu întâmplător, ci în mod profetic, anticipa Psalmistul că „În Tine îşi pun nădejdea cei ce cunosc numele Tău, fiindcă Tu nu-i părăseşti pe cei ce Te caută pe Tine, Doamne!" (Ps. 9, 10) şi „Umplene-vom de bunătăţile Casei Tale, (că) sfânt este locaşul Tău" (Ps. 64, 5).

Din orice unghi ai privi Iubirea lui Dumnezeu, ea nu poate fi delimitată, ci este asemenea unei revărsări de lumină, care te inundă fără să o poţi contura, te încălzeşte fără să te ardă, te transpune fără să te dislocheze, te angajează într-o evadare din sine, umplându-te în acelaş timp de El, savurând momentul acestei supraabundenţe, fără saturaţie.

Raportându-se la **Cina cea de Taină**, gânditorul Al. Schmemann apreciază că ea „este sfârşitul, adică culminarea, încoronarea, împlinirea Iubirii lui Hristos... El se dă pe Sine Însuşi, ca Unul care este însăşi Iubirea" (Euharistia, op. cit., p. 206). Dar cine ar putea mărturisi că aici s-a încheiat şi s-a sfârşit totul?!. Pe deasupra programului ritualistic care se derulează şi spaţial şi cronometric, Taina Iubirii nu se poate opri la parametrii naturii umane. Ea rămâne un mare mister sacru. Ea „are identitate invulnerabilă şi nu poate fi circumscrisă. Iubirea depăşeşte cadrul oricăror definiţii şi terminologii. Vesmântul verbal e mai degrabă o metaforă. Iubirea în plenitudinea ei troneză dincolo de categoriile uzuale. Tot ce formulăm terminologic este antinomic vis-à-vis de ceea ce este Iubire. Ea este magnifică. Nu se epuizează, ci Se dăruieşte mereu, fără sfârşit şi umple preponderent întregul univers. Puritatea şi dinamismul ei antrenează făptura şi totul odrăsleşte

(Continuare în pag a 2-a)

Pr. Nichifor Todor

Sfântul Gherasim de la Iordan

— 1520 de ani de la moarte —

A împleti cununi de laudă bărbaţilor celor îmbunătăţiţi, a preamări vrednicia lor pe cât ne este cu putinţă, a împărtăşi şi altora experienţa lor, este un lucru bun şi pricinuitor de mare sporire, în cele duhovniceşti.

Căci cunoaşterea vieţii celor ce s-au străduit să trăiască după plăcerea lui Dumnezeu şi în fapte bune au strălucit, mare folos sufletesc aduce creştinului.

Toţi sunt chemaţi să devină sfinţi (Efeseni I, 4). Toţi sunt chemaţi la mântuire, dar nu toţi ajung pe această culme, ci numai cei ce duc lupta cea bună, adică o viaţă vrednică de această stare de sfinţenie.

Pe căile sfinţeniei păşesc numai acei credincioşi, fie clerici, fie monahi sau mireni, care se străduiesc zi de zi, ca în tot ce fac, să devină din ce în ce mai buni, mai plini de iubire; din ce în ce mai mult înzestraţi cu fapte bune, acoperite cu mantia smereniei. Modelul perfect de viaţă, creştinul îl are pe Iisus Hristos, căci sfinţenia Sa ne întâmpină în mod real sub chipul unui „OM", care este asemenea nouă (Filipeni II, 7), dar că nu există în El, nici umbră de păcat, ci o sfinţenie, care îi aparţine din veşnicie.

În dorinţa de mântuire, Sfântul Apostol Pavel ne îndeamnă părinteşte la „imitarea sfinţilor", zicând: „Vă rog, să-mi fiţi mie următori, precum şi eu lui Hristos" (I Cor. IV, 16; XI, 1 şi Filip. III, 17). Sfinţii au ajuns la fericirea vieţii veşnice, ca ucenici şi imitatori ai lui Iisus Hristos, în care sfinţenia Sa străluceşte cu putere. Creştinii au datoria de a urma exemplul sfinţilor, căci în primul rând, imitarea acestora este implicit imitarea lui Iisus Hristos, care viază în sfinţi. De la ei putem învăţa care este calea adevăratei sfinţenii; creşterea, progresul şi meşteşugul luptei pentru mântuire, căci ei ne sunt călăuze sigure pe căile sfinţeniei, pe care le-au parcurs înaintea noastră. Nu trebuie să ne mărginim numai admirându-i şi minunându-ne de viaţa lor, ci să călcăm cu încredere pe urmele lor, conformându-ne viaţa după experienţa lor.

Imediat după Înălţarea Mântuitorului la ceruri şi până sub domnia lui Diocleţian (284—305), persecuţiile sângeroase împotriva celor ce mărturiseau pe Iisus Hristos, au făcut nenumăraţi mucenici, care s-au dovedit a fi „sământa creştinismului". Odată cu încetarea persecuţiilor sub domnia lui Constantin cel Mare (306—337), sarcina atât de grea, dar şi atât de sublimă a revenit asceţilor, care au pus temelia peste veacuri, monahismului creştin.

De acum martirul acestor timpuri devine, „cel ce s-a retras departe de zvonurile lumii în singurătăţile pustiului", luptând împotriva „deşertăciunilor lumii pentru dezrobirea sufletului de patimile trupului şi a ispitelor amăgitoare, întinse de duhul întunericului", în nădejdea că Harul divin îl va ajuta să ajungă la nepătimire prin focul suferinţelor, al lipsurilor şi al eforturilor personale, asumate de bunăvoia sa. Astfel se trece de la moartea martirică violentă a mucenicului-atlet, la mucenicul-monah, îmbrăcând peste armura atletică, mantia călugărească.[1] Martir-monah, nu că ar îndura diferite cazne ale trupului, într-un timp record scurt, ci pentru că toată viaţa luptă cu râvnă, să se menţină pe calea evanghelică; martir zi şi noapte, martir în cuvânt, martir în comportare, martir în trăire.[2]

Au trecut 1520 ani, de când şi-a încheiat alergarea (II Tim. II, 4—5) nevoitorul lui Hristos, Cuviosul Gherasim de la Iordan, chemat fiind de Cel de Sus, să-şi primească plata ostenelilor sale de bărbat îmbunătăţit, încununându-l cu diadema sfinţeniei (Apoc. XXII, 12).

Cuviosul Gherasim, numit şi „slava pustnicilor", era de neam din părţile Lichiei şi din tinereţe s-a făcut monah, nevoindu-se mai întâi în cea mai adâncă pustie a Tebaidei din Egipt, patria monahismului creştin. De aici, s-a aşezat apoi în pustiul Iordanului, întemeind o mănăstire cu viaţa de obşte, aproape de Ierihon, în timpul domniei lui Marcian (450—457), când are loc şi Sinodul IV ecumenic din Calcedon (451).

Vieţuitorii acestei mănăstiri se osteneau după îndrumările Cuviosului Gherasim, primele 5 zile din săptămână într-o chilie din pustie,

(Continuare în pag. a 2-a)

Ierodiac. Ciobâcă Teofilact
Mănăstirea Putna

1 Protos. Ioanichie Bălan, „Convorbiri duhovniceşti", Bucureşti, 1988, pag. 222.
2 Clement Alexandrinul, „Stromatele", Bucureşti, 1982, pag. 165.

STATORNICIA ÎN CREDINŢĂ

Credinţa este un dar oferit de Dumnezeu sufletului omenesc prin care îl putem cunoaşte pe Dumnezeu şi putem intra în comuniune cu El ca şi un copil cu părintele său bun şi iubitor. Prin credinţă avem siguranţa că Dumnezeu este Cel ce ne-a adus de la nefiinţă la fiinţă; că El grijeşte de viaţa noastră, că El ne-a adus mântuirea prin jertfa Fiului Său. Credinţa este asemenea busolei care ne conduce pe marea vieţii, în luptă cu valurile ei de multe ori furioase şi înspumate, şi poate prea puţin liniştite şi însorite. Credinţa ne arată totdeauna Steaua Polară, care este Hristos-Domnul şi nu ne lasă să ne rătăcim în drumul nostru spre veşnicie. Ne ţine permanent legaţi de El. Ne arată calea, adevărul şi viaţa... Credinţa ne este în acelaşi timp putere şi energie sufletească în lupta vieţii, de aceea pe bună dreptate spunea poetul Alexandru Vlahuţă: „Nebiruit e omul ce luptă prin credinţă! / El ştie că pe lume nimic zadarnic nu-i; / Că, dincolo de truda şi jertfa clipei lui, / În taină vremea ţese la sfânta biruinţă...".

Dar credinţa poate fi mai statornică sau mai puţin statornică, în funcţie de puterea sau slăbiciunea ei. Depinde de sufletul fiecăruia şi de felul cum o cultivă fiecare din noi. Cei ce au credinţa mai slabă şi mai şovăielnică cad mai uşor. Se împotmolesc la fiecare pas. Se smintesc de orice greutate pe care o întâmpină... Sunt însă alţii, cu credinţă tare; cu moralul mereu ridicat. Unii ca aceştia întâmpină cu optimism viaţa şi nu cad prăbuşiţi de ispite şi insuccese. Pot oricând s-o ia de la început fără murmur şi fără văicăreală. Aceştia au întotdeauna o credinţă statornică. Ei văd totdeauna pe valurile vieţii pe Salvatorul lor şi nu o nălucă de care să se sperie şi să cadă pradă furiei ameninţătoare a valurilor dezlănţuite...

Vedem adesea în jurul nostru credincioşi care pretind că împlinesc poruncile lui Dumenzeu, fiind nelipsiţi de la biserică, ţin posturile, se roagă cu regularitate, dar când se află la ispită sau încercare, credinţa li se clatină şi dacă nu pot răzbate prin hăţişurile vieţii, îşi pierd orice încredere în Dumnezeu şi cad pradă necazului care-i copleşeşte. Sunt învinşi!... Credinţa nu-i mai ajută la nimic...

Sunt însă şi o altă categorie de creştini neinstruiţi în cunoaşterea, mărturisirea şi practicarea credinţei. Când unora ca acestora li se întâmplă un necaz sau nu li se împlineşte o dorinţă, în descumpănirea credinţei lor, se adresează la tot felul de prezicători ai viitorului, fără ca ei să participe prin credinţă vie şi rugăciune stăruitoare către Părintele Ceresc cu încredinţarea fermă, hotărâtă, nesovăielnică că El ne-a făgăduit că nu ne va lăsa şi nu ne va părăsi. Unora ca acestora dacă li se împlineşte cererea, rămân pe mai departe în credinţa lor superficială, iar dacă Cerul nu le dă nici un răspuns, cad în deznădejde, pierzându-şi chiar şi această brumă de credinţă derutantă.

În sfârşit, cea de-a treia categorie de credincioşi sunt cei care cultivă în sufletul lor o credinţă vie şi statornică. Nici ei nu sunt scutiţi de ispite şi necazuri. Şi ei îl văd de multe ori pe Dumnezeu printre lacrimi. Dar prin credinţa lor statornică „viaţa lor este ascunsă cu Hristos în Dumnezeu...". Ei au siguranţa că Dumnezeu nu-i va lăsa şi nu-i va părăsi niciodată.

De aceea, a nu-ţi pierde niciodată credinţa, ci a fi statornic în credinţă, orice ţi s-ar întâmpla, este marea taină a vieţii, care-ţi dă sporite puteri să fii mereu biruitor după cum spune poetul: „Nu eşti învins cât timp credinţa / Nu ţi-ai schimbat şi nu ţi-ai stins: / Credinţa iarăşi te ridică / Poţi fi căzut, dar nu învins! /."

Am citit undeva că pe pereţii unei celule din închisoare erau scrise două fraze contradictorii de doi condamnaţi diferiţi. Pe un perete era scris: „Aici mi-am pierdut credinţa". Pe un alt perete era scris de altcineva: „Aici mi-am aflat credinţa". Iată ce poate face ispita şi necazul cu un om zis credincios, dar nestăruitor în credinţă: se clatină, îşi pierde încrederea în Dumnezeu şi până la urmă ajunge necredincios. Iată însă şi celălalt caz, când necazul şi ispita te face să-L vezi pe Dumnezeu mai bine printre lacrimi, şi nimeni şi nimic să nu te mai poată despărţi de El. După ce i-ai simţit bunătatea şi iubirea Lui să-I rămâi statornic credincios; şi totdeauna stăruind în rugăciune să accepţi ca în viaţa ta să se împlinească necontenit voia Lui, şi chiar dacă întârzie minunea, să te rogi mai cu ardoare, mai stăruitor, mai încrezător, având siguranţa că „toate se lucrează spre binele celor ce-L iubesc pe Dumnezeu".

Creştinii înduhovniciţi, care şi-au dăruit viaţa lor lui Dumnezeu, au reuşit ca să aducă mulţumire lui Dumnezeu — aşa cum spune Apostolul — „întru toate". Adică şi în necazuri, ca şi în succese să se bucure la fel, ştiind că Părintele ceresc veghează la viaţa lor, şi că tot ce li se întâmplă în viaţă este prin voia şi atotştiinţa lui Dumnezeu. De fapt, lucrurile vieţii sunt atât de schimbătoare şi nesigure, încât nu poţi şti şi mai ales nu poţi prevedea dacă ceea ce consideri azi fericire sau realizare, nu poartă reversul unei realităţi cu finalitate dezastruoasă... Sau invers, ispitele şi necazurile care ţi se par la un moment dat asemenea unui munte pe care nu-l poţi trece, şi care de multe ori te depăşesc cu apăsarea lor, pot avea în dosul lor tocmai bucuria sau satisfacţia unei împliniri. Dumnezeu nu ne-a dat cunoştinţa viitorului, tocmai pentru a ne ţine printr-o credinţă stăruitoare totdeauna alături de El şi astfel să ne întărească comuniunea de iubire cu El. Credinţa stăruitoare te ajută, îţi aduce sporite energii duhovniceşti ca dincolo de norii apăsători şi întunecaţi, care îţi tulbură de multe ori viaţa, să vezi raza luminoasă a soarelui, care străluceşte cu putere şi căldură, deschizându-ţi perspectiva unui cer senin.

Spre a ne îmbărbăta în necazuri şi ispite, Sfântul Apostol Pavel ne arată că „ispită pe voi nu v-a cuprins decât omenească; dar cre-

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. Prof. Sorin Cosma

„Biserica Ortodoxă Greacă"

(în trecut şi prezent)

Între Bisericile Ortodoxe cu rang de Arhiepiscopie, Biserica Ortodoxă Greacă este cea mai mare şi cea mai bine organizată.

Istoriceşte, Biserica Ortodoxă Greacă îşi are începuturile ei la anul 50 d.Hr., când Sf. Ap. Pavel, „apostolul neamurilor" a înfiinţat prima comunitate creştină din Europa, la Filippi, în nordul Greciei (F. Ap. cap. 16).

Având deci o istorie aproape bimilenară, străbătută de multe încercări, necazuri şi suferinţe, presărată cu numeroşi martiri aproape până în zilele noastre, Biserica Ortodoxă Greacă se prezintă astăzi ca una dintre cele mai puternice şi mai active Biserici ale ecumenicităţii Ortodoxe.

Istoria modernă a Greciei începe cu anul 1822 când la 1/13 ian. aceasta şi-a proclamat independenţa la Epidaur, independenţă ce-i va fi recunoscută pe plan internaţional abia în septembrie 1829 prin pacea de la Adrianopol.

În anul 1850 prin Tomosul Patriarhal acordat de patriarhul Antim IV (1840—1845; 1848—1852) Bisericii Greciei i s-a recunoscut autocefalia, iar doi ani mai târziu, deci în 1852 a avut loc elaborarea unor legi de Statut ale Bisericii Greceşti.

În anul 1910 a avut loc votarea primei legi enoriale a Bisericii Ortodoxe Greceşti.

Războiul greco-turc din 1919—1922, câştigat de Turcia, a produs grele pierderi teritoriale Greciei şi a cauzat multe suferinţe şi prigoane Bisericii Ortodoxe. O serie de ierarhi în frunte cu mitropolitul Hrisostom al Smirnei au fost martirizaţi şi peste un milion şi jumătate de greci au fost masacraţi sau expulzaţi de către statul turc.

Între 1922—1938, Biserica Greciei a fost condusă de către eruditul arhiepiscop Hrisostom Papadopulos, unul dintre cei mai mari istorici eclesiastici ai Greciei contemporane.

În anul 1924 Biserica Greciei, la fel ca şi alte Biserici Ortodoxe, a acceptat noul calendar, dar cu toate acestea, există încă până astăzi, o puternică fracţiune care n-a acceptat noul calendar socotindu-l ca o deviere de la dreapta credinţă şi un compromis cu Biserica Romei.

În anul 1928 a avut loc elaborarea Actului patriarhal şi Sinodal privind administrarea bisericească a teritoriilor greceşti din nordul Greciei (Néon Horón) în care se recunoaşte onorific un oarecare primat asupra acestor teritorii al Patriarhiei Ecumenice de Constantinopol. Aşa se face că Patriarhul Ecumenic este pomenit la sf. slujbe înaintea Arhiepiscopului Atenei şi al întregii Elade.

Ierarhii acestor teritorii din nordul Greciei sunt membri deplini ai Sf. Sinod al Bisericii Greceşti fără nici o întâietate ce

(Continuare în pag a 2-a)

Arhid. Drd. Visarion Bălţat

110 ani de autocefalie...

(Urmare din pag. 1)

ceeaşi limbă. De regulă autocefalia se cerea de la Patriarhia ecumenică din Constantinopol — capitala imperiului roman şi apoi bizantin între anii 330 şi 1453. Aşa au apărut Arhiepiscopia autocefală din Cipru (431), Arhiepiscopia Justiniana Prima (535, dispărută), Patriarhia Georgiei (sec. VIII, existentă şi azi), Arhiepiscopiile de Durostorum-Dârstor (sec. X), de Ohrida (1019—1020), de Târnovo, (1235), de Ipek (1219—1222), toate cu o existenţă efemeră. Mai târziu au fost recunoscute Mitropolia autocefală a Moscovei (1448, devenită Patriarhie în 1579), Arhiepiscopia Muntelui Sinai (autocefală din 1575), Biserica autocefală a Greciei (1850), Biserica Ortodoxă Sârbă în 1879, Biserica Ortodoxă Română (1885), Biserica Ortodoxă a Bulgariei (recunoscută ca autocefală abia în 1945).

Cunoscând aceste lucruri din istorie, trebuie să răspundem la întrebarea: de ce Biserica noastră a fost recunoscută ca autocefală abia din 1885, din moment ce are o istorie bimilenară şi s-a impus mereu în trecut în faţa tuturor celorlalte Biserici nu numai prin numarul credincioşilor, ci mai cu seamă prin cultura şi arta ei bisericească specifice Ortodoxiei româneşti şi în acelaşi timp prin ajutorul multilateral şi dezinteresat pe care l-a acordat — timp de o jumătate de mileniu — multor Biserici Ortodoxe cazute sub dominaţie otomană.

Se ştie că cele trei Mitropolii **româneşti** există încă din secolul al XIV-lea, în Ţara Românească, Moldova şi Transilvania, când s-au cristalizat şi organizat canonic, odată cu statele medievale româneşti, mai ales cele de la sud şi răsărit de Carpaţi. La începuturile lor, **Mitropoliile din Ţara Românească şi Moldova au cerut să fie** recunoscute canonic de către Patriarhia ecumenică, **ceea ce s-a şi** realizat prin cunoscutele „Tomosuri" patriarhale din anii 1359, respectiv 1401. În felul acesta, ele au fost considerate ca fiind sub oblăduirea Patriarhiei ecumenice, neavând o recunoaştere oficială din partea acesteia ca „Biserici autocefale". Cu toate acestea, dacă cercetăm drepturile unei Biserici autocefale, aşa cum sunt stabilite de canoane, se poate constata cu uşurinţă că ele s-au bucurat de astfel de drepturi în tot decursul istoriei.

A. **Cu privire la exercitarea puterii învăţătoreşti:** au dovedit permanentă statornicie în dreapta credinţă şi în păstrarea unităţii dogmatice, canonice şi de cult cu celelalte Biserici Ortodoxe; au alcătuit singure cărţi cu conţinut doctrinar (catehisme, mărturisiri de credinţă, pastorale), fie în limba română, fie în slavoneşte şi greceşte, pe care le-au răspândit printre credincioşii ei, dar şi printre cei de alte limbi; au avut propriile lor şcoli teologice, pentru pregătirea viitorilor slujtori ai altarelor; au angajat discuţii dogmatice cu reprezentanţii altor Biserici (ca în cazul Sinodului de la Iaşi din 1642).

B. **Cu privire la exercitarea puterii sfinţitoare:** Bisericile româneşti au hirotonit singure arhierei, preoţi şi diaconi, asigurându-se astfel succesiunea neîntreruptă a preoţiei, moştenită de la Sf. Apostol Andrei; au canonizat sfinţi (Sf. Nicodim de la Tismana, Sf. Ioan cel Nou de la Suceava, Sf. Nifon, patriarhul Constantinopolului) şi au instituit sărbători pentru pomenirea lor; au adoptat limba liturgică pe care au socotit-o corespunzătoare etapei istorice prin care treceau (latina populară, slavona, apoi româna); au introdus elemente specifice, naţionale, în arhitectură, pictură, arte decorative şi muzică; în anumite situaţii, s-a sfinţit la noi şi Sfântul Mir (la Iaşi în 1643, de patriarhul Teofan al Ierusalimului).

C. **Cu privire la exercitarea puterii de conducere sau jurisdicţionale:** în fiecare ţară românească existau câte 3—4 ierarhi, care puteau constitui un „sinod local" şi care hirotoneau singuri alţi ierarhi, în caz de vacantare a vreunui scaun; şi-au ales singure ierarhi, din propriul lor neam, atribut **esenţi** al autocefaliei; şi-au stabilit singure legi de organizare şi de conducere, fără ca ele să fie aprobate de vreo Biserică din afară; au păstrat singure, fără mijlocirea vreunei alte Biserici, relaţii cu alte Biserici ortodoxe surori; şi-au judecat singure ierarhii, în caz de abateri; şi-au exercitat singure jurisdicţia peste credincioşii de neam român din „diaspora" (Lvov, în sec. XVI—XVII, Europa occidentală în sec. XIX).

Pe de altă parte, trebuie să menţionăm faptul că mitropoliţii români n-au făcut parte niciodată din „Sinodul patriarhal" de la Constantinopol şi nici n-au primit dispoziţii din partea acestuia. Starea de autocefalie a Bisericilor româneşti rezultă şi din cercetarea istoriei unei eparhii, cu o existenţă de câteva secole, cea a Brăilei sau a Proilaviei, creată după transformarea Brăilei şi a zonei înconjurătoare în „raia" turcească. Această eparhie, scoasă de sub autoritatea domnilor Ţării Româneşti, a fost cârmuită numai de ierarhi greci, trimişi direct de la Patriarhia ecumenică. Ori, în restul pământului românesc, situaţia era cu totul alta, ierarhii noştri fiind aleşi de o adunare de clerici şi mireni, în ţară şi recunoscuţi de domnii ţării respective.

Cu toate acestea, Bisericile din Ţara Românească şi Moldova — şi cu atât mai puţin cea din Transilvania — nu au solicitat Patriarhiei să fie recunoscute ca autocefale, desigur din cauza divizării teritoriale româneşti, în trei state diferite. Situaţia s-a schimbat îndată după realizarea unificării noastre de stat într-o primă fază, în 1859. Dar până la recunoaşterea pur formală a autocefaliei româneşti care exista de veacuri, a mai trecut un sfert de veac. Încă Divanul Ad-Hoc al Moldovei, în 1857, ceruse deplina „independenţă" a Bisericii româneşti. Prin aşa-numitul „Decret organic pentru înfiinţarea unei autorităţi sinodale centrale", din 3 decembrie 1864 se prevedea că „Biserica Ortodoxă Română este şi rămâne independentă de orice autoritate bisericească străină întru tot ce priveşte organizarea şi disciplina". Aceasta a fost prima legiferare oficială a autocefaliei sau a independenţei Bisericii Ortodoxe Române. Articolul 2 prevedea constituirea unui „Sinod general al Bisericii române". Protestele Patriarhiei ecumenice faţă de această hotărâre au rămas fără rezultat. Autocefalia Bisericii noastre a fost prevăzută şi în Constituţia din 1/13 iulie 1866, ca şi în Legea organică pentru alegerea mitropoliţilor şi a episcopilor eparhioţi, precum şi a constituirii Sfântului Sinod al Bisericii Autocefale Ortodoxe Române" din 1872. În mai multe articole ale Legii, Biserica noastră era prezentată ca „autocefală". Între timp, la 9 mai 1877, s-a proclamat „independenţa" de stat a României, act recunoscut şi de Congresul de pace de la Berlin din 1878. În această conjunctură, se cerea imperios şi recunoaşterea autocefaliei. Lucrurile s-au mai amânat câţiva ani, mai cu seamă că la 25 martie 1882 s-a sfinţit pentru prima oară Sf. Mir la noi, în România modernă, fapt care a provocat reacţii dure din partea Patriarhiei ecumenice. Abia la 25 aprilie 1885, în urma unor noi intervenţii — pe plan bisericesc şi chiar diplomatic — patriarhul Ioachim IV a dat obişnuitul „Tomos" de **recunoaştere** a autocefaliei, semnat de 10 membri ai Sinodului patriarhal. Cu aceeaşi dată, patriarhul a adresat o enciclică tuturor celorlalte Biserici Ortodoxe autocefale, prin care le înştiinţa că a fost recunoscută autocefalia Bisericii româneşti. Mitropolitul primat de atunci Calinic Miclescu a făcut acelaşi lucru. S-au primit scrisori de răspuns, cu urări frăţeşti de felicitare. Cu alte cuvinte calea spre autocefalie a cunoscut trei etape: **proclamarea** ei în ţară, în 1865, în timpul lui Alexandru Cuza, apoi în 1866 şi 1872; **recunoaşterea** de către Patriarhia ecumenică în 1885 şi **acceptarea** din partea celorlalte Biserici autocefale surori.

După 40 de ani, în 1925, s-a petrecut un alt fapt de seamă în istoria Bisericii noastre: ridicarea ei la demnitatea de Patriarhie. Acest lucru se impunea mai mult ca oricând, atunci, după realizarea statului naţional român unitar. Se impunea şi pentru că două Biserici din vecinătatea noastră îşi restabiliseră Patriarhiile nu de mult: cea rusă în 1917 şi cea sârbă în 1920. Biserica noastră avea pe atunci 14 milioane de credincioşi, două Facultăţi de Teologie şi cinci Academii teologice, cu profesori de mare prestigiu, un număr însemnat de seminarii. Se aduceau şi argumente de ordin „istoric": masivele ajutoare materiale pe care ţările noastre le oferiseră cu generozitate atâtor Biserici ortodoxe în perioada turcocraţiei.

Încă din 1919 s-au făcut propuneri de înfiinţare a Patriarhiei, de Congresele preoţeşti din Sibiu şi Chişinău, de istorici şi teologi, chiar de oameni politici. Paralel, se desfăşurau lucrările pentru unificarea bisericească în România întregită, încheiate tot în 1925, când s-a votat Legea şi Statutul de Organizare a Bisericii Ortodoxe Române. La 4 februarie 1925, mitropolitul Nectarie Cotlarciuc al Bucovinei a propus, în Sf. Sinod, ridicarea Bisericii noastre la demnitatea de Patriarhie. În aceeaşi şedinţă s-a citit şi aprobat „Actul de înfiinţare a Patriarhiei". Organele legislative ale ţării şi-au dat acordul în cursul aceleiaşi luni. Potrivit vechiului obicei, s-a cerut Tomosul de recunoaştere a noii Patriarhii din partea patriarhului ecumenic Vasile II. La 1 noiembrie 1925 a avut loc la Bucureşti ceremonia investirii şi înscăunării primului patriarh al Bisericii Ortodoxe **Miron Cristea,** până atunci mitropolit-primat al ţării. Primul patriarh era ardelean, fost mulţi ani în slujba Arhiepiscopiei Sibiului, apoi episcop al Caransebeşului şi unul din militanţii pentru reîntregirea ţării. Ca patriarh a fost preocupat de unificarea bisericească, de tipărirea Bibliei sinodale şi a multor lucrări teologice, de promovarea ecumenismului creştin. După moartea sa (1939), a urmat patriarhul **Nicodim Munteanu,** fost mitropolit al Moldovei, un distins cărturar, traducător al Bibliei şi al unor lucrări teologice ruseşti, care a păstorit în anii grei ai războiului şi în cei imediat următori. Al treilea patriarh, **Justinian Marina** (1948—1977), a avut o păstorire lungă, în care a ştiut să cârmuiască Biserica cu multă pricepere chiar în anii grei ai regimului comunist. Sub el s-au reluat legăturile cu alte Biserici creştine, s-au tipărit reviste şi cărţi teologice, s-au refăcut monumente istorice. Sub patriarhul **Iustin Moisescu** (1977—1986), s-a continuat activitatea editorială şi ecumenică, dar s-a început şi acţiunea nefericită a demolării unor biserici bucureştene. Al cincilea patriarh, **Prea Fericitul Teoctist Arăpaşu** (din noiembrie 1986), păstoreşte cu vrednicie, la cei 80 de ani ai Săi, străduindu-se să continuie frumoasele tradiţii ale marilor Săi înaintaşi. Este prezent în mişcarea ecumenică, în activităţi editoriale, în construcţia şi restaurarea unor biserici, în refacerea monahismului. Mulţumitori lui Dumnezeu pentru tot ce a dăruit Bisericii şi neamului românesc, slujitorii Ei de astăzi vor lucra cu aceeaşi însufleţire şi de acum înainte, astfel ca prestigiul Bisericii noastre să sporească mereu.

„Biserica Ortodoxă Greacă"

(Urmare din pag. 1)

ar rezulta din faptul că pomenesc mai întâi la slujbe pe Patriarhul ecumenic.

La fel, Muntele Athos este sub jurisdicţia exclusivă a Patriarhiei Ecumenice.

În anul 1930 a avut loc votarea legilor pentru **Administrarea averilor bisericeşti** şi a **Casei de Asigurari pentru preoţi.** Aceasta din urmă, în 1992, a fost asimilată în **„Caseria de asigurari"** de stat pentru toţi funcţionarii publici de stat.

În anul 1933 s-a înfiinţat organizaţia **„Apostoliki Diakonia"** — organism auxiliar al Sf. Sinod, axat în special pe probleme de misiune ortodoxă, administraţie, editură bisericească, activitate filantropică, asistenţă socială, mass-media etc.

De un deosebit succes se bucură în Biserica Greciei şi mişcările misionare ortodoxe cu o mare influenţă în popor, ca de exemplu mişcarea „Zoi" condusă vreme îndelungată de regretatul prof. P. Trembelas, asociaţia „Artos Zois" condusă de prof. dr. Savva Agourides, asociaţia „Apostolul Varnava", „Sotir" şi altele.

Datorită activităţii neobosite a Bisericii şi în special a acestor organizaţii misionare, sectele religioase cu toate sforţările lor, sunt aproape inexistente în Grecia.

Astăzi Biserica Ortodoxă Greacă numără peste 10 milioane de credincioşi, având un număr de 80 de episcopi şi mitropoliţi şi aproximativ 11 000 de preoţi. Actualmente Biserica Greciei are în frunte pe **P.F. Serafim** cu titulatura de „Arhiepiscop al Atenei şi al întregii Elade". P.F. Sa a fost ales ca arhiepiscop la 12 ian. 1974, fiind până atunci mitropolit de Ioanina. De remarcat faptul că în Biserica Greacă, titlul de arhiepiscop este superior celui de mitropolit.

Sf. Sinod se compune din toţi ierarhii în funcţiune şi este în acelaşi timp şi Corpul Superior Legislativ şi Electoral al Bisericii Greciei.

Spre deosebire de alte Biserici între care şi Biserica Ortodoxă Română, în Biserica Greciei laicii nu participă la alegerea ierarhilor, ci numai Corpul legislativ al ierarhiei.

Sinodul permanent al Bisericii Greciei este format din Arhiepiscopul Atenei ca preşedinte şi din 12 mitropoliţi, aleşi în fiecare an, şi care sunt de obicei şi preşedinţii comisiilor sinodale pe probleme: cult, educaţie, asistenţă socială, viaţă monahală, lupta contra ereziilor etc.

La nivel central Biserica Greciei editează 13 periodice pe diverse teme şi care apar lunar, unele chiar săptămânal. Amintim doar câteva: „Teologia", „Ekklisit" „Glasul Domnului", (apare săptămânal), „Adevărul bisericesc", „Parohul", „Probleme ale tineretului" etc. În plus fiecare Eparhie editează 1—3 publicaţii lunare pe teme teologice sau pastorale.

În privinţa învăţământului religios, acesta este obligatoriu atât în şcoala generală cât şi în gimnazii şi licee. Patronii spirituali ai învăţământului religios şi de stat sunt Sf. Trei Ierarni (30 ian.), zi în care nu se fac cursuri iar după Sf. Liturghie, la care participă toţi elevii, au loc serbări dedicate Sf. Trei Ierarhi. Pe lângă Ministerul de Externe al Greciei funcţionează „Direcţia de probleme bisericeşti", iar pe lângă Ministerul Cultelor un „Secretariat General al Cultelor". Pe lângă Ministerul Culturii funcţionează „Direcţia de reconstrucţie, arheologie şi artă veche" ce se ocupă cu probleme de restaurare a vechilor monumente istorice eclezistice.

De asemenea pe lângă Ministerul Apărării Naţionale funcţionează „Corpul preoţesc militar" ce acordă asistenţă religioasă militarilor, acest corp preoţesc fiind în dependenţă spirituală şi canonică de Sf. Sinod.

Afiliat Corpului de Poliţie, subordonat Ministerului Ordinii Publice, funcţionează de asemenea un „Serviciu de asistenţă religioasă". Chiar şi Corpul General al Pompierilor are un Serviciu special religios cu preoţi şi paraclise la dispoziţie pentru serviciile divine.

În Grecia există două Facultăţi de Teologie încorporate în Universitate, cea de la Atena înfiinţată în 1937, beneficiind de o modernă construcţie în Complexul Universitar, şi cea de la Tesalonic.

Există de asemenea 28 de Seminarii teologice. Întreg personalul clerical şi auxiliar al fiecărei parohii (cântăreţ, îngrijitor) este salarizat în întregime de Stat.

În Atena există astăzi aproximativ un număr de 325 de biserici şi paraclise iar în întreaga Grecie aproximativ 12 000.

Există numeroase mănăstiri de călugări şi de călugăriţe în care se practică viaţa de obşte dar şi cea idioritmică (de Sine).

În majoritatea bisericilor din Atena, dar şi din provincie, se slujeşte zilnic: Utrenia, Sf. Liturghie şi Vecernia, iar Duminica din cauza afluxului mare de credincioşi se slujesc în multe biserici din Atena câte două Sfinte Liturghii. Bineînţeles că nu de către acelaşi preot, fiecare biserică având doi sau mai mulţi preoţi slujitori.

În Grecia există un număr restrâns de credincioşi romano-catolici, constituiţi într-o Arhiepiscopie, de asemenea există credincioşi, relativ puţini, aparţinând Bisericilor protestante.

Patronul spiritual al oraşului Atena este Sf. Dionisie Areopagitul iar al oraşului Tesalonic, al doilea oraş ca mărime al ţării, este Sf. Dumitru izvorâtorul de mir. Între Biserica Ortodoxă Română şi Biserica Greciei au existat de-a lungul istoriei strânse relaţii bisericeşti şi culturale, relaţii ce se continuă fructuos până în zilele noastre.

Sfântul Gherasim de la Iordan

(Urmare din pag. 1)

singur în tăcere, rugăciune şi lucru de mână. Hrana era pâine uscată, apă şi curmale. A gusta fiertură nu le era slobod, nici a face focul în chilie şi nici cugetul să nu dorească ceva în aceste zile. Sâmbăta şi Duminica veneau la mânăstire, la Sfânta Liturghie, la care se împărtăşeau cu Sfintele Taine. După aceea intrau în trapeză, unde mâncau fiertură şi beau puţin vin. Predau la stăreţie lucrul de mână, ce au făcut în cele cinci zile în pustie şi Duminică după amiază plecau din nou în pustie, pentru alte 5 zile. Cuviosul Gherasim, în Postul Mare, se retrăgea în pustiul Ruva, unde petrecea în ajunare desăvârşită până la Duminica Floriilor, când se întorcea la mânăstire. A devenit bărbat îmbunătăţit, plin de roadele vieţii duhovniceşti, pe care s-a străduit cu osârdie să le dobândească prin nevoinţele pustniciei.

Iar roadele vieţii duhovniceşti, ni le arată Sfântul Apostol Pavel: „dragostea, bucuria, pacea, îndelunga răbdare, bunătatea, facerea de bine, credinţa, blândeţea, înfrânarea, curăţia" (Galateni V, 22—23) precizând că: „cei ce sunt ai lui Hristos şi-au răstignit trupul împreună cu patimile şi cu poftele" (Galateni V, 24).

Acestuia i-a slujit un leu, „ca un om cu pricepere" până la moartea Sfântului din 4 martie 475. Prin aceasta vrând să ne arate nouă, câtă ascultare şi supunere aveau fiarele către Adam, în starea primordială din Eden, înainte de căderea sa în neascultare.

De aici se vede, cât de plăcut lui Dumnezeu era acest Cuvios pustnic, care din tinereţe şi până la adânci bătrâneţe, a slujit lui Dumnezeu zi şi noapte, în curăţie îngerească, post îndelungat, rugăciune necontenită, lacrimi şi smerită cugetare.

Sfânta Liturghie — Marea Iubire

(Urmare din pag. 1)

şi creşte în statura echilibrului şi a demnităţii... Ea este respiraţia şi odihna vieţii. E însăşi viaţa în amploarea şi multitudinea ei, fără contopire. E chemare la negrăitul Ospăţ Cosmic, în care omul se realizează ca un rege al făpturilor şi e îndatorat şi el să participe la acest har inepuizabil, devenind locaş al Iubirii şi radiind căldura şi savoarea ei, pe toate meridianele" (Vezi: Prot. Nichifor Todor, art. IUBIRE, în Gazeta de Sibiu, 1994, an. I, nr. 1, p. 9).

În Taina Liturghiei totul este Iubire şi totul este dăruire; totul este „Ospăţ"! „În Liturghia noastră, care se săvârşeşte pe pământ, **dar se săvârşeşte totodată şi** în cer. In ea se descoperă şi ni se dăruieşte taina mântuirii lumii de către Hristos, în întreaga ei plinătate, iar în multiplele ei părţi se împlineşte Biserica şi în ea triumfă o altă viaţă, un început veşnic... Întreaga Liturghie — de la început până la sfârşit — este **epicleză,** este chemare a Sfântului Duh, Care transformă tot ce se săvârşeşte în ea... Dar şi această prefacere rămâne nevăzută, căci se săvârşeşte de Duhul Sfânt... şi se adevereşte numai prin **credinţă.** Astfel se săvârşeşte în chip nevăzut prefacerea pâinii şi a vinului în Sfântul Trup şi Sânge ale lui Hristos. **Nu se produce** nici o schimbare sesizabilă prin simţuri, pâinea rămâne pâine şi vinul rămâne vin. Ceeace dacă s-ar produce **aceasta** în mod „sesizabil", atunci creştinismul ar fi un cult magic, iar nu religia credinţei, a nădejdii, a iubirii". (Al. Schmemann: Euharistia, op. cit., p. 226). Părintele Stăniloae zice: că „Puterea dumnezeiască lucrătoare a Duhului Sfânt din trupul Lui este atât de mare, că trupul lui Hristos nu are nevoie să asimileze ca hrană pâinea şi vinul ca să le prefacă, ci le încorporează dintr-o dată în trupul şi sângele Lui, sau face ca trupul şi sângele Lui să se extindă în ele, să nu mai rămână din ele, distincte de El, decât chipurile lor". (Spiritualitate..., op. cit., p. 320).

Sfânta Scriptură ne stă mărturie că Hristos, „printr-o singură jertfă adusă, a adus la veşnica desăvârşire pe cei ce se sfinţesc" (Evr. X, 14). Este o jertfă unică şi cu valoare veşnică, mereu roditoare. „Hirstos înviat din morţi nu mai moare, moartea nu mai are stăpânire asupra Lui, căci ce a murit, a murit păcatului odată **pentru totdeauna,** iar ce trăieşte, trăieşte lui Dumnezeu" (Ro. VI, 9—10). Jertfindu-se pentru noi oamenii şi pentru a noastră mântuire, aşa cum anticipa, cu peste opt sute de ani înainte de venirea Mântuitorului, marele prooroc Isaia anunţa printr-o clarviziune profetică, marea Jertfă a Fiului lui Dumnezeu, care „a fost pedepsit pentru păcatele noastre şi prin rănile Lui noi toţi ne-am vindecat" (vezi: Is. 53, 3—11).

Deci „jertfa (liturgică) constă nu din junghierea Mielului în clipa sfinţirii darurilor, ci în prefacerea pâinii în Mielul cel junghiat" (Nic. Cabasila: Tâlcuirea dumnezeieştii Liturghii, op. cit., p. 82) şi junghiat pe cruce, odată pentru totdeauna. Miracolul, taina este că Acelaşi Hristos, jertfit pe cruce, preface în fiecare Sfântă Liturghie, prin invocarea Duhului Sfânt, **pâinea** de jertfă (prescura) şi vinul, în Sfântul Trup şi Sânge, El, Domnul, Cel Care **„se împarte şi nu se desparte"**, dându-ni-se spre mântuire şi viaţă veşnică şi realizându-se astfel, marea Taină a comuniunii oamenilor cu Dumnezeu.

Veacul de aur al Creştinismului, când Biserica era confruntată încă destul de des cu reminiscenţele păgânismului, Dumnezeu a ridicat oameni de o înaltă competenţă, nu numai prin cultura teologică, ci şi prin sfinţenia vieţii, care au aşezat în tipare nesterse, învăţătura adevărată a Bisericii. Aşa, „Sfântul Ioan Gură de Aur, după ce a reamintit că jertfele păgânilor se repetau pentru că erau ineficiente, arată că Jertfa lui Hristos este eficace, şi, de aceea, unică: „Dar nu aducem noi zilnic jertfă? O aducem dar făcând amintirea (anamneza) morţii Lui". (Aceasta s-o faceţi spre pomenirea Mea" (Lc. 22, 19 n.n.). Şi aceasta este unică nu multiplă. El s-a adus o singură dată, precum a intrat o singură dată în Sfânta Sfinţilor. E aceeaşi jertfă cea pe care o aducem, nu una azi, alta mâine. Un singur Hristos pretutindeni, un singur trup. Precum e pretutindeni un trup, pretutindeni e o jertfă. E aceeaşi jertfă pe care o aducem şi acum. Aceasta e sensul anamnezei (al amintirii): noi îndeplinim anamneza jertfei". (P.G. 53, 130) — vezi Pr. D. Stăniloae: Spiritualitate..., op. cit., p. 298). „Hristos retrăind prin Duhul iubirii Sale faţă de noi jertfa Sa pentru noi. Şi-o face prezentă la cererea ce I-o adresăm prin Duhul pe care I-l cerem şi Căruia ne deschidem, sub chipul pâinii şi vinului pe care I le oferim pentru a asimila darurile noastre cu jertfa Lui, sau pentru a le uni" (idem).

Miracol este şi faptul că relaţia între om şi Dumnezeu, între comunitatea liturgică împreună cu preotul ei slujitor, care aduc jertfa pâinii şi a vinului liturgic, aducându-se concomitent şi pe ei înşişi ca jertfă a iubirii între olaltă şi între Dumnezeul Iubirii, Care, El Însuşi se jertfeşte pentru noi şi a noastră mântuire, nu este numai o relaţie de cerere şi răspuns, ci este o împreună slujire a celor cereşti cu cei pământeşti, a îngerilor cu oamenii, în prezenţa reală şi nevăzută a lui Hristos, care ne dă pacea Sa, Iubirea Sa, până la jertfa de Sine: „Luaţi, mâncaţi, acesta este trupul Meu..." şi „Beţi dintru acesta toţi, acesta este sângele Meu, al Legii celei noi, care pentru mulţi se varsă spre iertarea păcatelor" (Mt. 20, 26—27). Hristos nu transmite acest mesaj de la distanţă, ci El este între noi şi cu noi, la „Ospăţul" de Taină al mântuirii noastre.

De la Sfinţii Părinţi, care s-au aplecat cu cutremurul sfinţeniei asupra acestei mari Taine liturgice şi până la cei mai noi gânditori şi teologi de prestigiu patristic, Misterul Marii Iubiri divine a antrenat şi cumpănit gândirea teologică, în a expune determinant, participarea omului la Taina comuniunii, în urcuşul lui spre Dumnezeul Iubirii, care-I întâmpină coborându-Se la noi. „Dacă s-a întrupat Cuvântul pentru a ne sluji ca mijlocitor, El a voit să prelungească această prezenţă sensibilă în mijlocul nostru, prin Euharistie" (A. Farges: Les Phenomenes Mystiques, ed. II. Tom. I. Paris, 1923, p. 152).

Şi, într-adevăr, participând în comuniunea liturgică, încerci o îndepărtare de egoismul atât de dăunător oricăror fel de relaţii, simţindu-te uşurat sufleteşte şi dispus spre o mai deplină bunăvoinţă şi largheţă faţă de oameni, sau cum constată un convertit la Ortodoxie: „În Sfânta Euharistie se realizează Taina Bisericii... (a Adunării credincioşilor). În Euharistie umanitatea întreagă, răscumpărată de Dumnezeu, se unifică şi devine o icoană. Şi această icoană exprimă două aspecte: iubirea şi credinţa în Dumnezeu. De aceea, înainte de-a începe **Canonul euharistic** (anaforá-ansamblu de rugăciuni **de mulţumire,** de consacrare şi de invocare — diaconul — (respectiv preotul) spune: „Să ne iubim unii pe alţii...." (celălalt Noica: Mărturisiri ale monahului Rafail Noica, însoţite de câteva cuvinte de folos ale Părintelui Symeon — Edit. Anastasia, Bucureşti, 1994. Partea a doua: Părintele Symeon, p. 137).

Fără iubire, această taină primordială care a generat marea Creaţie, nimic nu se poate face şi nici preface. Prin Iubire, se înduhovniceşte omul, adică îşi umple sinea de Duhul Domnului şi de aici încălzirea inimii proprii pentru alte inimi. Numai prin Iubirea cea mare, „lucrarea sfinţitoare a Duhului, dintr-un botezat, el face un mădular al lui Hristos, iar din vin şi pâine, sângele şi trupul Domnului; dumnezeiesc iconograf, el face icoana, „cea nefăcută de mână omenească"... Teologia Sfinţilor Părinţi arată importanţa **epiclezei** (a chemării Sfântului Duh) care depăşeşte planul liturgic al euharistiei (al mulţumirii), şi se universalizează şi face posibilă vederea în Duh a puterii divine a revelaţiei şi a manifestării nevăzutului" (Paul Evdochimov: Arta Icoanei — o teologie a frumuseţii. Trad. de Grigore şi Petru Moga. Edit. Meridiane, Bucureşti, 1993, p. 178—179).

Meditând asupra acestei întâlniri a Dumnezeirii cu creatura Sa — omul, în Taina euharistică niciodată nu se poate cataloga şi epuiza în formule raţionale, imensitatea Darului, rezervat celui care-L mărturiseşte şi-L primeşte: omul, el însuşi o fiinţă atât de complexă şi de nepătrunsă. (vezi: Alexis Carrel: Omul fiinţă necunoscută, trad. de Lia Busuioceanu ed. II, Bucureşti, 1942). Şi totuşi, printr-un: **Da, Doamne!,** acea sfântă ascultare. omul e recunoscut ca **fiu,** de Tatăl nostru care este în ceruri. Cu alte cuvinte, tot numai prin **i u b i r e,** se dezleagă şi taina cunoaşterii lui Dumnezeu şi implicit a omului. Da, Doamne!

„PE PREOŢII CEI DINTRE VOI..."

Ori de câte ori s-a impus de-a lungul timpului, necesitatea traducerii şi tipăririi unei noi ediţii a Sf. Scripturi în limba română, Biserica Ortodoxă şi-a asumat acest act cu toată responsabilitatea, alegându-şi oameni anume pregătiţi în acest sens, înzestraţi cu o temeinică cultură teologică şi umanistă, capabili să redea cât mai exact sensul genuin al cuvântului sfânt, căci aşa cum avertiza încă dintru început Sf. Apostol Petru, „în Scriptură sunt unele lucruri cu anevoie de înţeles, pe care cei neştiutori şi neîntăriţi le răstălmăcesc — ca şi pe celelalte Scripturi — spre a lor pierzare" (2 Petru 3, 16).*

„Noul Testament de la Bălgrad" al mitr. Simion Ştefan, „Biblia de la Bucureşti", „Biblia lui Şaguna", „Biblia lui Galaction", sau mai recent „Noul Testament comentat" al Î. P. S. Bartolomeu V. Anania, sunt câteva exemple doar, care vin să ilustreze cu prisosinţă cele afirmate mai sus, toate aceste ediţii constituindu-se în adevărate monumente de cultură teologică şi limbă românească.

Iată, însă, că acest sfârşit de sec. XX ne pune în faţa unui fenomen insolit, cu implicaţii uşor de bănuit atât pentru integritatea Bisericii cât şi pentru puritatea învăţăturii creştine. Pe căi obscure şi prin mijloace insidioase, societatea românească contemporană este invadată de ediţii dintre cele mai diverse ale Bibliei (iertată să-mi fie impietatea, dar aş îndrăzni să le numesc ediţii-pirat, pentru iresponsabilitatea cu care reuşesc să stâlcească cuvântul sacru), întrecându-se parcă între ele, care să răstălmăcească şi să siluiască mai tare cuvântul şi mesajul Scripturii.

Ba mai mult, indivizi dubioşi te acostează pe stradă, dispuşi să-ţi ofere, în localuri publice sau în cele mai neaşteptate şi mai inadecvate locuri, gratuit sau contra cost, Biblia, oferindu-se să te lămurească, să-ţi tălmăcească, să te „iniţieze" în tainele Scripturii, potopindu-té cu citate, lansându-se în interminabile discuţii, fără logică şi fără sens, neştiind nici ei prea bine ce vor de fapt să demonstreze, semănând deruta în sufletele unora, „având râvnă pentru Dumnezeu, dar nu potrivit cunoaşterii" (Rm. 10, 2), „vrând ei să fie învăţători, nu înţeleg nici ceea ce spun, nici cele pe care le susţin cu atâta tărie" (1 Tim. 1, 7).

Pentru a ilustra cele afirmate mai sus, mă voi rezuma doar la un singur exemplu, din care se va vedea cum este răstălmăcit cu bună ştiinţă sensul cuvântului revelat, iar atunci când interesul o impune, însăşi logica discursului biblic. Mă refer în speţă la acele locuri din Noul Testament, unde, ori de câte ori este întâlnit cuvântul **presviter**, aceste ediţii nu uită să-l traducă prin **bătrân**, cu intenţia clară de a lăsa impresia că niciunde în paginile Noului Testament nu se face referire la instituţia Preoţiei, şi deci implicit la persoanele prin care această instituţie este reprezentată, respectiv: episcopii, preoţii şi diaconii, ignorând cu bună ştiinţă faptul că toţi autorii noutestamentari indicau prin acest termen tocmai pe acei bărbaţi cu funcţii şi atribuţii foarte bine determinate în cadrul Bisericii creştine.

Traducătorii şi exegeţii autorizaţi ai Noului Testament sunt unanimi în a recunoaşte că termenul **presviter** avea un sens generic, cel puţin în anumite situaţii şi în perioada de început a Creştinismului, perioadă în care Biserica se alcătuia ca şi comunitate de sine stătătoare, fixându-şi treptat propriile ei rânduieli de organizare internă, când prin acest termen erau desemnaţi de multe ori toţi slujitorii Bisericii, indiferent de treapta lor ierarhică, spre a nu aminti decât câteva astfel de locuri. La F. A. 20, 17 se spune: „Pavel... trimiţând din Milet la Efes, i-a adunat la el pe **preoţii Bisericii**" sau tot la F.A. 21, 18 „Iar a doua zi Pavel a mers cu noi la Iacob; şi au venit acolo **toţi preoţii**"; chiar şi numai din aceste două texte putem deduce că prin termenul respectiv erau desemnaţi, deopotrivă, toţi slujitorii Bisericii, adică: episcopii, preoţii şi diaconii.

Două lucruri se desprind cu osebire din cele de mai sus:

1. Termenul **presviter** avea de multe ori în N. T. o valoare generică, desemnând în egală măsură, aşa cum s-a văzut mai sus, pe **toţi slujitorii Bisericii**;

2. Chiar dacă era un termen generic, aceasta nu înseamnă că treptele ierarhiei bisericeşti se confundau, sau că atribuţiile fiecăruia nu erau foarte clar conturate, căci niciunde în paginile N.T. nu se fac astfel de confuzii de atribuţii între cei care aparţineau diferitelor trepte ale ierarhiei bisericeşti.

Să ne întoarcem însă la ediţiile neoprotestante ale Bibliei care, aşa cum spuneam mai sus, ori de câte ori sunt puse în situaţia de a traduce cuvântul **presviter, nu ezită să o facă, prin bătrân.**

Motivele care stau la baza acestui fapt, precum şi implicaţiile ce decurg de aici, ne sunt în parte cunoscute. Aş propune însă să intrăm în felul lor de a aborda lucrurile, şi să acceptăm că pur şi simplu acest termen — presviter —, avea doar înţelesul de bătrân. Numai că, privind lucrurile în acest fel, trebuie să recunoaştem că suntem puşi într-o mare dilemă: lui Timotei, rânduit episcop în cetatea Efesului de însuşi Sf. Ap. Pavel (1 Tim. 1, 3), făcea deci şi el parte dintre presviterii Bisericii, cu alte cuvinte era un „bătrân" (dacă ar fi să respectăm modul neoprotestant de a înţelege lucrurile), ilustrul său magistru îi adresează două epistole. Or, după felul în care i se adresează mentorul său spiritual, deducem îndubitabil că destinatarul nu era în nici un caz un om vârstnic, un „bătrân", ci dimpotrivă un om tânăr, căci altfel ar fi un non-sens şi o imensă absurditate să i se spună **„nimeni să nu-ţi dispreţuiască tinereţea"** (1 Tim. 4, 12), sau în a doua epistolă, unde i se reiterează aceleaşi lucruri **„fugi de poftele tinereţii"** (2 Tim. 2, 22). Este doar **un exemplu** prin care însăşi logica discursului biblic este sacrificată de dragul unui interes meschin şi străin de mesajul evanghelic.

Că presviterii nu erau nişte „simpli bătrâni", aşa cum se străduiesc să ne convingă ediţiile neoprotestante ale Bibliei, ci slujitori ai Bisericii, deci preoţi, precum şi faptul că nu era strict necesar ca aceştia să fie bătrâni, o deducem şi din alte texte. Astfel, ucenicului său Timotei, episcop în cetatea Efes, Sf. Ap. Pavel îi aduce aminte câteva dintre calităţile pe care trebuie să le aibă: „să fie fără prihană, treaz, cuminte, cuviincios, primitor de străini, destoinic să înveţe pe alţii..." (1 Tim. 3, 2—5), dar în nici un caz nu ne lasă să înţelegem măcar că i s-ar impune acestuia să fie bătrân.

În toate locurile din N.T. unde sunt amintiţi presviterii, deci preoţii Bisericii, se face referire în mod special şi la atribuţiile care le reveneau acestora în cadrul Bisericii, din toate aceste locuri rezultând cu claritate că nu era vorba pur şi simplu de „nişte bătrâni", ci de bărbaţi cu îndatoriri foarte bine determinate în cadrul Bisericii.

Astfel din 1 Tim. 5, 17—20 „Preoţii care **cârmuiesc** bine să se învrednicească de îndoită cinste, mai ales cei ce **se ostenesc cu cuvântul şi cu învăţătura**" rezultă îndatorirea acestora de a propovădui cuvântul sfânt al lui Dumnezeu, deci **funcţia învăţătorească şi conducătoare.** Aceloraşi persoane le revine şi îndatorirea de a se ruga şi de a sfinţi pe ceilalţi, după cum deducem dintr-un alt text: „Este cineva între voi bolnav?: să-i cheme pe preoţii Bisericii, şi ei să **se roage** pentru el, **ungându-l** cu untdelemn în numele Domnului" (Iacob 5, 14).

Din 1 Petru 5, 1—5 rezultă că, dintru începutul creştinismului se făcea o netă distincţie între preoţi şi poporul de rând, între păstori şi păstoriţi. „Pe cei dintre voi care sunt preoţi, îi îndemn eu, cel împreună-preot şi martor al patimilor lui Hristos... **Păstoriţi turma lui Dumnezeu** ce vi s-a dat în seamă, veghind asupra ei nu de nevoie, ci de bunăvoie, după Dumnezeu... făcându-vă pilde ale turmei... De asemenea voi, fiilor duhovniceşti, **supuneţi-vă preoţilor"** precum şi faptul că acestora le revenea îndatorirea de a-i conduce pe cei încredinţaţi lor spre mântuire.

Taină a Bisericii prin excelenţă, neputând fi concepută în afara ei, Preoţia a fost instituită de însuşi Domnul Iisus Hristos şi încredinţată urmaşilor Săi direcţi — apostolii, care au fost anume aleşi şi instruiţi în acest scop: „Nu voi M-aţi ales pe Mine, ci Eu v-am ales pe voi şi v-am rânduit să mergeţi şi roadă să aduceţi şi roada voastră să rămână" (In. 15, 16), acestora încredinţându-le puterea de a propovădui, de a sfinţi şi de a conduce (Mt. 28, 19—20), iar aceştia la rândul lor transmiţând-o, prin hirotonie, urmaşilor lor nemijlociţi: episcopii, preoţii şi diaconii.

Preot Stoia Nicolae

* Toate citatele din Sf. Scriptură precum şi felul prescurtărilor sunt făcute după „Noul Testament comentat" al Î. P. S. Bartolomeu V. Anania, Ed. Inst. Biblic şi de Misiune Ortodoxă, Bucureşti, 1993.

Ierusalimul, în Evanghelia după Luca şi în Apocalipsă

În gândirea noutestamentară, Ierusalimul ocupă un loc privilegiat în istoria mântuirii. Dacă în Vechiul Testament faptul acesta era doar prefigurat — prin semnificaţia numelui („Oraşul Păcii") — sau anunţat profetic, prin construirea Templului pe Sion, de unde Dumnezeu va lucra „mântuirea tuturor popoarelor", în Noul Testament centralitatea Ierusalimului este evidentă.

Menţionarea Ierusalimului este mai frecventă în opera lucanică, ce organizează, pe parcursul unui drum spre Ierusalim, două treimi din activitatea Mântuitorului, de la începutul misiunii Sale şi până la patimi.

Evanghelia după Luca începe şi se sfârşeşte (Lc. 24, 52—53) la Ierusalim, mai precis în Templu. Aici, vestea naşterii Sf. Ioan Botezătorul e salutată de cântarea lui Zaharia (I, 68—79), cu care se deschide Evanghelia. Doar în Evanghelia după Luca e menţionată aducerea Pruncului la Templu (2, 22—39), când Iisus numeşte Templul „(casă) a Tatălui Meu" (2, 49).

Punctul final al urcării lui Iisus este totdeauna Ierusalimul, căruia îi adresează şi cuvinte aspre (Lc. 13, 34—35), dar care e şi locul de manifestare a lui Hristos cel înviat, precum şi al Înălţării la cer, redată în dublă variantă (Lc. 24, 51 şi F. Ap. I, 9).

În concepţia lucanică, misterul Ierusalimului e condensat în însuşi viziunea autorului despre istoria mântuirii, care este anunţată, descoperită şi săvârşită: „Iată, ne suim la Ierusalim şi toate cele scrise despre Fiul Omului se vor împlini" (Lc. 18, 31).

Viziunea continuităţii între Israel şi Biserică, înţeleasă ca relaţie între făgăduinţă şi primirea harului — ca împlinire, face din Ierusalim centrul mântuirii lui Israel, dar şi punctul de plecare a mesajului Evangheliei în lume: începând de la Ierusalim (F. Ap. I, 8), mântuirea va fi vestită la toate neamurile (Lc. 24, 47).

Însă cartea care relevă rolul Ierusalimului în istoria mântuirii, folosind în mod creativ elemente din Vechiul Testament, la care adaugă şi influenţa exercitată de Cetatea Sfântă asupra comunităţii creştine primare, e fără îndoială Apocalipsa.

În Apocalipsă, Ierusalimul e amintit în mod explicit doar de trei ori. Dar de fiecare dată e folosit un limbaj bogat în imagini, astfel încât simplele aluzii la Ierusalim să fie înţelese surprinzător de uşor.

Astfel, în Apoc. 3, 12, e numit „cetatea Dumnezeului meu", cetatea cea „nouă", „care se coboară din cer". Această terminologie tipică va fi completată de expresiile: „cetatea sfântă", „logodnica", „mireasa", „femeia Mielului" (Apoc. 21, 3, 9—10).

Termenul „nouă", în concepţia veterotestamentară, priveşte noutatea eshatologică, opusă situaţiilor prezente şi, aici, raportată la Hristos. Dimensiunea eshatologică e subliniată de însăşi transcendenţa ei: „cetatea lui Dumnezeu", „care se coboară din cer" şi instalându-se pe pământ, şi el înnoit.

Dar Noul Ierusalim, „gătit ca o mireasă, împodobită pentru mirele ei" (Apoc. 21, 2) şi nunta Mielului (Apoc. 19, 7 şi 9) sunt prezentate ca punctul final al întregii istorii a mântuirii.

Cetatea, cuprinsă de slava lui Dumnezeu, asemeni unei pietre de mare preţ (Apoc. 21, II), e descrisă ca o adevărată cetate: cu ziduri, temelii, porţi: fiecare din porţi poartă numele unuia din cele douăsprezece seminţii ale lui Israel (21, 12) şi fiecare piatră de temelie poartă numele unuia din cei doisprezece Apostoli (21, 14). Prin această descriere, Ierusalimul devine simbol al comunităţii eclesiale, al Bisericii lui Hristos, participând ca Mireasă la nunta Mielului.

Prin măsurarea zidurilor se descoperă forma ei cubică şi prin armonia dimensiunilor ea oglindeşte culmea perfecţiunii.

Prezenţa lui Dumnezeu face din cetate un templu, exercitând aceeaşi atracţie ca şi Templul din Ierusalimul pământesc. Realitatea veterotestamentară e proiectată într-o lumină eshatologică: „Neamurile vor umbla în lumina ei, iar împăraţii pământului vor aduce la ea mărirea lor. Porţile cetăţii nu se vor mai închide ziua, căci noapte nu va mai fi. Şi vor aduce în ea slava şi cinstea neamurilor. Şi nu va intra în ea nimic necurat" (Apoc. 21, 24—27).

Experienţa Ierusalimului istoric, purtător al acelor valori, care, proiectate în viitor, au făcut din el făgăduinţă şi profeţie deja în Vechiul Testament, e începutul unui drum ce va culmina în Ierusalimul cel „Nou": Cetatea lui Dumnezeu, a lui Hristos şi a oamenilor.

ROMA, 1995

Ieromonah Iuvenalie Ionaşcu

Băncile şi sprijinul acordat Bisericii

Trecătorul care-şi poartă paşii prin Cetatea Sibiului, ajuns pe una din străzile centrale, va întâlni trei aşezăminte care au făcut şi mai fac mândria oraşului: catedrala mitropolitană, ctitorită pe timpul Î. P. S. Mitropolit Ion Meţianu, faţă în faţă cu masiva clădire a Facultăţii de teologie „Andrei Şaguna" cunoscută şi sub denumirea de „Academia Andreiană" şi doar la câţiva paşi, clădirea în care a funcţionat timp de 76 de ani Banca ALBINA „cea mai importantă întreprindere financiară din Transilvania", cum a caracterizat-o Victor Slăvescu. Primele două lăcaşuri sunt bine cunoscute, puţini mai ştiu însă că în actualul local al Băncii Naţionale, a funcţionat prima bancă românească din Transilvania.

Apropierea acestei instituţii de un lăcaş de cult, nu este deloc întâmplătoare, cum nu a fost întâmplătoare şi strânsa legătură ce a existat între biserică şi băncile româneşti ce au funcţionat pe tot cuprinsul Transilvaniei şi Banatului. Înainte de a arăta în ce a constat această legătură devenită organică, se cuvine să spun câteva cuvinte despre Institutele de credit şi economii care şi-au început activitatea încă în urmă cu peste 120 de ani.

În anul 1872, Visarion Roman, care a fost contabil la Tipografia Arhidiecezană şi redactor la Telegraful Român, pune bazele Băncii Albina. Într-o perioadă scurtă, în numeroase localităţi din Transilvania şi Banat s-au înfiinţat o serie de bănci, în anul 1918 numărul acestora ajungând la 147. Printre iniţiatorii înfiinţării acestor institute, în primele rânduri au fost preoţii şi alţi intelectuali: învăţători, notari, avocaţi, medici etc. numeroşi preoţi fiind şi în conducerea acestora. Iată doar câteva personalităţi care au făcut parte din Consiliile de administraţie ale băncilor româneşti. Profesorul, istoricul, membrul Academiei Române, dar şi preotul care a slujit în bisericile din Săliştе, Ioan Lupaş, la Banca Albina. Tot din conducerea acestei bănci au mai făcut parte Vasile Goldiş, Dr. George Popovici, preot din Lugoj şi Dr. Eusebiu Roşca, arhimandrit-director seminarial în Sibiu. Memorandistul Vasile Lucaciu preot din Sişeşti a fost director al băncii Aurora din Baia Mare, Dr. Ilie Dăianu protopop în Cluj, în conducerea băncii Economul din Cluj, Romul Furdui protopop a fost preşedintele băncii Auraria din Abrud şi mulţi alţii. Acest lucru nu a scăpat administraţiei maghiare care nu vedea cu ochi buni emanciparea economică a românilor. Iată ce scria în 1908 ziarul MAGYAR SZÓ „aproape toţi protopopii şi preoţii, ba chiar şi călugării, români de ambele confesiuni, sunt înrolaţi sub steagul băncilor române, ca directori, cenzori, menţinând astfel legătura dintre bănci şi poporul român".

O altă mare personalitate, Parteniu Cosma, ce a funcţionat timp de 30 de ani ca director al băncii ALBINA, a avut strânse legături cu mitropolia Sibiului, pe lângă activitatea economică depunând şi o fructuoasă activitate pe tărâm bisericesc. În anul 1908 la primul Congres Naţional Bisericesc, a fost însărcinat cu redactarea Statutului organic, cu acest prilej el primind din mâna Mitropolitului Andrei Şaguna, un preţios inel din aur. Numele lui Parteniu Cosma este încrustat în marmură, pe partea dreaptă la intrarea în catedrală ca membru în Consistoriul Arhidiecezan, în sinodul epitropesc, consfinţindu-se astfel şi contribuţia băncii Albina la construirea catedralei.

Iată pe scurt şi contribuţia câtorva bănci pentru sprijinirea bisericilor şi a şcolilor de pe lângă biserici. Pentru construirea catedralei, Albina a contribuit cu 10 000 Koroane în anii 1902—1904, iar pentru zidirea Seminarului arhidiecezan în anul 1911, se aprobă de către Consiliul de administraţie suma de 50 000 K în rate anuale timp de 10 ani, iar pentru sprijinirea şcolilor, a elevilor săraci şi a studenţilor între 1901—1910, banca a contribuit cu 31 000 K. În aceeaşi perioadă ASTRA a primit 21 000 K. Banca Crişana din Brad a contribuit cu 50 000 K pentru zidirea Gimnaziului greco-ortodox din Brad, precum şi cu importante sume la construirea seminarelor din Sibiu şi Caransebeş. Banca Mielul din Poiana a dat 1 200 K pentru construirea bisericii din localitate. Băncile Economul din Cluj şi Sebeşana din Caransebeş au contribuit cu bani pentru sprijinirea bisericii gr. ort. din Budapesta. Alte bănci din Câmpeni, Zărneşti, Făgăraş, Voila, Zlatna, Sebeş, Şercaia, Bistriţa, Orăştie etc. şi-au adus importante contribuţii băneşti pentru sprijinirea materială a bisericilor şi a şcolilor de pe lângă biserici.

Când băncile româneşti din Transilvania şi Banat, au primit prin aplicarea Legii conversiei datoriei agricole din anul 1934, o grea lovitură, capii Bisericii şi-au ridicat glasul în apărarea acestora, cerând cu fermitate guvernanţilor să le facă dreptate. Patriarhul Miron Cristea, referindu-se la situaţia grea a băncilor, în august 1935 scria: „este o datorie naţională faţă de românii din Ardeal, salvarea instituţiilor de credit de dincolo de munţi". Când în 1935 s-a luat iniţiativa convocării la Cluj a unui Congres Economic al Ardealului pentru salvarea creditului românesc, primul care a semnat Chemarea a fost mitropolitul Nicolae Bălan. Lucrările congresului au fost deschise de către Mitropolitul Nicolae Bălan care a rostit o scurtă alocuţiune, cântându-se apoi Împărate ceresc şi Deşteaptă-te române. Din păcate, guvernanţii de atunci nu au dat ajutorul cuvenit băncilor.

Privind în urmă putem spune fără a greşi cu nimic şi fără a exagera, că băncile româneşti din Transilvania şi Banat prin sprijinul acordat bisericilor, şcolilor, asociaţiilor culturale şi-au adus o contribuţie de seamă la susţinerea conştiinţei naţionale şi prin aceasta la realizarea măreţului act de la 1 Decembrie 1918.

Trecătorule, care-ţi porţi paşii pe strada Mitropoliei, după ce-ţi faci o cruce în faţa catedralei, mergi mai departe şi aruncă o privire şi pe clădirea de la nr. 16 (lipsită de o placă memorială) unde timp de 76 de ani a funcţionat Banca ALBINA, instituţie legată organic de celelalte două lăcaşuri aflate în preajmă: catedrala şi Academia Andreiană. Ctitorii acestei bănci merită recunoştinţa noastră.

Nicolae Dădârlat

IOAN NECULCE (1672—1745)

— 250 de ani de la moarte —

Între reprezentanţii de seamă ai epocii de înflorire din istoria literaturii române şi a istoriografiei moldovene, loc de frunte ocupă Ioan Neculce, de la moartea căruia se împlinesc 250 de ani.

Cronica sa, intitulată „Letopiseţul Ţării Moldovei de la Dabija-Vodă până la a doua domnie a lui C. Mavrocordat" (1661—1743). scrisă spre bătrâneţe, este precedată de 42 de legende istorice adunate sub titlul „O samă de cuvinte".

La redactarea Cronicii sale nu s-a folosit de izvoare străine, ci de „diferite izvoade scrise, de spusele celor bătrâni", păstrate în tradiţie şi „de cele scrise în inima sa".

Acest fapt acordă cronicii sale caracter de operă originală, bazată pe fapte trăite direct, văzute cu ochi de artist şi înfăţişate cu mijloace literare, fapt care-i dă o deosebită valoare artistică.

Mai mult decât aceea a lui Miron Costin, cronica lui Neculce are caracterul unor memorii, în sensul că istoria Moldovei este prezentată strâns legată de personalitatea cronicarului cu evenimentele la care el a participat. Neculce este socotit cel dintâi memorialist în literatura română.

Cronica lui are o concepţie teologică mai accentuată ca la predecesorii săi. Toate se întâmplă numai cu voia lui Dumnezeu, căruia nimeni nu i se împotriveşte.

Însemnată este şi valoarea etică a cronicii sale, ca mijloc de învăţătură morală pentru cei chemaţi la conducerea ţării. Accentuează valabilitatea principiilor morale, care trebuiesc întronate în viaţa popoarelor şi a indivizilor.

Deosebită, însă, este valoarea ei literară, exprimată prin lirismul de care este străbătută, cât şi prin forma ei, plină de imagini şi culoare. El este cel mai talentat cronicar, iar Letopiseţul său cel mai important din punct de vedere literar.

În opera sa, geniul neamului nostru şi-a găsit o strălucită expresie prin neîntrecutul dar de povestitor al cronicarului, prin arta lui de a ne înfăţişa simplu şi sugestiv caracterele şi prin intensitatea coloritului. Expunerea lui ne transpune cu două secole îndărăt şi însuşi viaţa trecutului se desfăşoară în faţa ochilor noştri uimiţi. M. Sadoveanu îl numeşte „cel dintâi povestitor artistic al nostru."

Valoarea povestirii creşte şi prin calitatea lui de întemeietor al artei descriptive şi portretisticii româneşti. Prin arta de a individualiza, multe din personajele sale istorice apar ca eroi epici, cum se poate deduce din portretele cunoscute ale lui Dosoftei, N. Milescu sau Petru cel Mare.

Neculce pune şi începutul naraţiunii noastre epice, al artei narative, scriind cele mai frumoase pagini de proză artistică în literatura noastră.

Cronica lui Neculce are şi o valoare naţională, determinată de faptul că este străbătută de sentimentul dragostei de ţară, precum şi de ura faţă de tirania turcească şi fanariotă, care-i ameninţa independenţa naţională.

Valoarea artistică a cronicii sale constă în faptul că în „imaginile limbii simple şi înţelepte a adunat comori de frumuseţi artistice" (M. Sadoveanu) şi a făcut trecerea de la literatura istorică la cea artistică. Neculce este şi astăzi un izvor de inspiraţie pentru mulţi scriitori.

Stilul său este popular, sobru şi concis. Îşi însuşeşte mijloacele artistice ale povestitorului popular anonim şi foloseşte expresii, zicători şi proverbe, epitete şi comparaţii, pilde şi sentinţe morale, împrumutate din vorbirea populară. A creat stilul artistic, rămas model pentru mulţi scriitori moldoveni.

Neculce a fost un artist al limbii vorbite. Scrie în limba bătrânească a timpului său, purificată şi desfăcută de influenţa cărturărească, uşor influenţată de cea cronicărească, dar cu rădăcini adânci în limba populară. Acestei limbi neaoş româneşti, el îi dă firescul, sinceritatea expresiei, savoare şi pitoresc.

Cunoscând toate acestea, putem spune că moartea lui Neculce încheie o epocă înfloritoare din istoria literaturii române şi a istoriografiei moldovene care-l aşează, nu „între oameni care au fost" (N. Iorga), ci între cei ce trăiesc în eternitate.

Prot. Ieremia B. Ghita

Statornicia în credinţă

(Urmare din pag. 1)

dincios este Dumnezeu, care nu vă va lăsa ispitiţi peste puterile voastre, ci odată cu ispita vă aduce şi scăparea din ea; ca să o puteţi răbda" (I Cor. 10, 13). Spre a putea birui ispita, Dumnezeu ne oferă harul Său. Dar la aceasta trebuie să adăugăm şi credinţa noastră stăruitoare, având încredinţarea că „nu-s mai tari ispitele ca harul ce l-ai primit ca să le poţi răbda / Că nu se cere-ntâi să urci calvarul / Întâi primeşti puterea de-a-l urca / Credinţă, se cere, credinţă / Şi orice ispită-ai să-nvingi, credinţă atâta credinţă / Puterea ispitei s-o stingi!/.

Se întâmplă însă ca mulţi dintre noi să trecem adesea şi prin ceea ce Sfinţii Părinţi numesc „secetă duhovnicească", când duhul ţi se pare stins şi fără putere, când ispitele şi necazurile te copleşesc, încât parcă nu le mai poţi face faţă. Şi tocmai atunci trebuie să lupţi mai mult cu tine însuţi; nu trebuie să te laşi, nici să descurajezi, ci mai mult să stărui în credinţă: „E uneori grea calea, sunt uneori vrăjmaşi? / Credinţa-nvinge totul, nicicând să nu te laşi /".

Iar când simţi că ţi se clatină chiar şi credinţa, să nu încetezi să o ceri cu stăruinţă lui Dumnezeu, zicând întru smerenie şi răbdare: „Ajută, Doamne, puţinei mele credinţe să fie totdeauna statornică în Tine."

ŞTIRI - INFORMAŢII

— Joi, 12 ianuarie 1995 — **Î. P. S. Mitropolit Antonie** a revenit în ţară după o lungă călătorie în S.U.A.

La Spitalul din Cleveland, Ohio, Î. P. S. Sale i s-a făcut o operaţie pe inimă. Atât înainte, cât şi după operaţie, la invitaţia P.S. Nathaniel a susţinut conferinţe şi a avut contacte cu preoţi şi credincioşi la Mânăstirea **„Adormirea Maicii Domnului"** de lângă oraşul Jackson, la Vatra Românească, la Cleveland, Detroit, Troy şi Chicago. S-a întâlnit cu clerul şi credincioşii din cele două Eparhii româneşti din S.U.A., conduse de P. S. Nathaniel şi Î. P. S. Victorin. P. S. Nathaniel s-a ocupat îndeosebi cu aranjamentele pentru efectuarea operaţiei de la Clinica din Cleveland. I se aduc frăţeşti mulţumiri P. S. Sale şi colaboratorilor, în special D-nei şi D-lui Crugă, Maicii Stareţe Gabriela şi Părintelui Arhim. Roman Bragă de la mai sus-numita mânăstire.

— Marţi, 17 ianuarie a.c., ziua Sf. Antonie cel Mare, Î. P. S. Sa a asistat la Te-Deumul săvârşit în Catedrala mitropolitană din Sibiu.

A urmat apoi o recepţie la Reşedinţa mitropolitană oferită de Î. P. S. Sa la care au luat parte profesori ai Facultăţii „Andrei Şaguna" Sibiu, angajaţii Centrului Eparhial, preoţi ai Catedralei mitropolitane şi de la alte biserici din Sibiu, prilej cu care Î. P. S. Sa a povestit despre cele petrecute în S.U.A.

— Vineri, 20 ianuarie 1995 — Î. P. S. Sa a primit pe Pr. Covaci Ioan, secretarul Asociaţiei creştine umanitare „CHRISTIANA", care a mulţumit Î. P. S. Sale pentru ajutorul dat şi a prezentat raportul de activitate al Asociaţiei pe anul 1994, societate ajutată moral şi material de Arhiepiscopia noastră.

— Sâmbătă, 21 ianuarie 1995, la Reşedinţa mitropolitană, Î. P. S. Mitropolit a prezidat lucrările şedinţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

— Duminică, 22 ianuarie 1995, Î. P. S. Sa a prezidat lucrările Adunării Eparhiale care a analizat activitatea Eparhiei pe anul 1994. Lucrările s-au deschis şi s-au încheiat prin cuvântări ale Î. P. S. Sale. A urmat obişnuita agapă frăţească.

— Duminică, 29 ianuarie 1995, Î. P. S. Sa a participat la slujba Sf. Liturghii în catedrala mitropolitană, prilej cu care a citit mesajul **Prea Fericitului Părinte Teoctist,** Patriarhul României, cu prilejul Săptămânii de rugăciune pentru unitatea creştină.

La încheierea Sf. Liturghii, Î. P. S. Sa a ţinut un cuvânt de învăţătură.

— Luni, 30 ianuarie a.c., Î. P. S. Sa a luat parte cu ocazia sărbătorii „Sf. Trei Ierarhi" la sărbătorirea hramului Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu. Cu această ocazie a rostit cuvânt de învăţătură despre activitatea Sfinţilor Trei Ierarhi, modele pentru viitorii slujitori ai altarelor. A participat apoi la recepţia organizată de Decanatul Facultăţii de Teologie.

— În zilele de marţi, miercuri, joi din cursul săptămânii următoare Î. P. S. Sa a primit în audienţă un număr de peste treizeci de persoane, precum şi consilieri şi profesori de teologie, având de rezolvat diverse probleme legate de activitatea bisericească.

Pr. Valentin Sicoe

Simpozion „Roman Ciorogariu" la Oradea

La 14.XII.'94, a avut loc un simpozion la Biblioteca judeţeană sub patronajul: Universităţii Oradea, Fundaţiei culturale „Cele trei Crişuri", Bibliotecii judeţene „Gh. Şincai" şi a S.C. Librarul Oradea, pentru lansarea cărţii lui Roman Ciorogariu „Zile trăite", partea I şi a II-a, sub îngrijirea prof. univ. Viorel Faur. A prezidat prof. univ. ing. Teodor Maghiar, rectorul Universităţii Oradea. Am luat cuvântul mai mulţi.

*

Noi cei de la graniţa de vest am trăit o filă de istorie mai neagră poate decât alţii, de aceea vajnicul ierarh şi luptător naţional Roman Ciorogariu îşi revarsă aleanul şi amarul în „Zile trăite", nici nu putea găsi un titlu mai expresiv. „Zile trăite", şi toată viaţa lui Roman Ciorogariu este un capitol pentru Biserica noastră şi pentru istoria poporului nostru. El face parte dintre ierarhii Bisericii noastre cu blazon de luptător pentru cei oropsiţi de stăpâniri vitrege. El nu s-a târguit cu moartea, dovadă este condamnarea lui la moarte în 1919, de aşa-zisul tribunal al trupelor secuieşti din Oradea. Numai el ştie prin ce minune a scăpat de sub aripa morţii.

Despre soarta şi izbăvirea fiilor de iobagi de ieri, el scrie cu un adevărat cult faţă de istorie, iar pe cei care i-au înrobit îi pune la stâlpul infamiei.

Aspectul trivalent al activităţii lui Roman Ciorogariu l-am putea defini astfel: A fost un ierarh după toate canoanele ortodoxiei, a fost un pedagog după toate legile pedagogiei de la Aristotel până la Wundt, a fost un condeer care prindea lucrurile din vârful condeiului cu expresia cea mai plastică. Un exemplu este revista diecezană a Oradiei. Este titlul cel mai expresiv dintre toate revistele diecezane.

De multe ori noi studenţii îi apostrofam pe studenţii „uniţi" cu cuvintele:

— Înapoi la „Legea Românească" de unde v-aţi rupt!

Erau surprinşi şi nu aveau nici un răspuns.

Înaltul destin pe care l-a avut Roman Ciorogariu, i l-a dat poate şi descendenţa lui din moţi, de la Ociu, de lângă Hălmaj. Strămoşeasca rezonanţă a poruncilor lui Horea şi Avram Iancu, îl chemau şi pe el la luptă pentru „dreptăţile" poporului celui amărât şi obidit.

Lui Roman Ciorogariu nu-i plăceau flatările şi ostentaţia. Totdeauna spunea lucrurilor pe nume, chiar cu sinceritate dură. „Fraţilor" apuseni le făcea adevărate rechizitorii pentru orgoliul şi triumfalismul lor. „Înapoi la smerenia strămoşească!".

Ce bine ne simţeam noi studenţii, în parcul din curtea Academiei Teologice, în orele libere. Cei 100 de studenţi eram ca într-o familie. Toţi eram feciori de ţărani, în prima generaţie, şi aduceam cu noi zestrea cea mai de preţ: cinstea şi omenia din bătrâni. Roman Ciorogariu le spunea studenţilor:

— „Dragii mei, de această zestre — cinste şi omenie — avem nevoie pentru mâine când veţi merge în mijlocul poporului, această zestre nu se învaţă în şcoli, din cărţi, aceasta se moşteneşte!".

Mi-aduc aminte, era prin anii 1933—34, eram elevi la liceu şi frecventam Biserica cu Lună. Reţin şi acum momentele liturgice când arhiereul nostru Roman Ciorogariu, din tronul arhieresc, la cei 82 de ani, binecuvânta lumea cu mâna lui cea frântă. Era o linişte de mormânt, toată lumea savura cucernic cuvintele lui venite ca dintr-o altă lume. Toată lumea se întorcea satisfăcută pentru că a ascultat binecuvântările arhiereului-martir.

De acolo, de sus, din lumea dreptilor, arhiereul Roman ne veghează şi ne oblăduieşte şi azi ca un adevărat părinte.

Veşnică să-i fie pomenirea!

Preot Ioan Bărdaş

Atenţie mărită la făcătorii de minuni

Minunile sunt de două feluri: minuni adevărate, care se fac cu ajutorul lui Dumnezeu şi minuni false, care se fac cu ajutorul satanei. Despre cele din urmă va fi vorba în rândurile de faţă.

Făcătorii de minuni false proorocesc în numele lui Hristos, scot demonii în numele lui Hristos şi fac minuni în numele lui Hristos. Toată activitatea acestor făcători de minuni se întemeiază pe înşelătorie, ducând în eroare pe credincioşii naivi, care în necazurile lor, în loc să alerge la Dumnezeu, apelează la făcătorii de minuni false.

La Judecata de Apoi, făcătorii de minuni false, văzând că fac parte din ceata celor de-a stânga lui Hristos, vor zice: „Doamne, Doamne, au nu în numele Tău am proorocit şi nu în numele Tău am scos demoni şi nu în numele Tău minuni multe am făcut? Şi atunci voi mărturisi lor: Niciodată nu v-am cunoscut pe voi. Depărtaţi-vă de la Mine cei ce lucraţi fărădelegea" (Matei 7, 22).

Iată răsplata făcătorilor de minuni false! Hristos respinge aceste minuni pe care le consideră o lucrare a fărădelegii.

Sfânta Scriptură spune: „Eu sunt Domnul Dumnezeul tău. Să nu ai alţi dumnezei afară de Mine!" (Ieşirea 20, 2—3).

„Împotriva acestei porunci păcătuieşte (şi) cine e stăpânit de credinţe deşarte (superstiţii) şi aleargă la tot felul de descântece, vrăjitorii, chemarea spiritelor celor morţi şi alte lucruri de acestea". (Învăţătura de credinţă creştină ortodoxă, Bucureşti, 1952, p. 390).

Practicarea minunilor false, a superstiţiilor, a descântecelor, a vrăjitoriei şi chemarea spiritelor celor morţi pericliteză mântuirea sufletului.

Adevăratul creştin nu aleargă la făcătorii de minuni false. El ştie că are Biserica Ortodoxă, care îl ajută la tot ce are nevoie.

Prin urmare, se impune atenţie mărită la făcătorii de minuni: să credem în cele adevărate şi să ne ferim de cele false.

Protos. Ipolit Ciubotaru

O INTERPRETARE EXEGETICĂ

Vasile Gheorghiu comentând versetul 24 din cap. 19, Ev. Matei, paralel cu Marcu 10, 25 şi Luca 18, 25, afirmă că traducerea corectă este: „Şi iarăşi vă spun: mai uşor este ca funia corăbiei să treacă prin urechea acului, decât bogatul să intre în împărăţia lui Dumnezeu".[1]

După ediţia Sfintei Scripturi a Sfântului Sinod din 1914, textul respectiv este „...mai bine este a trece cămila prin urechile acului, decât bogatul a intra întru împărăţia lui Dumnezeu". Prin termenul „cămila" este înţeles termenul „funia corăbiei". În textul Noului Testament din 1648 de la Alba Iulia (Bălgrad), ca şi în textul Bibliei din 1688 a lui Şerban Cantacuzino, precum şi în ediţiile curente ale Sfintei Scripturi tipărite în Tipografia Cărţilor bisericeşti, termenul folosit este „cămilă" şi nu „funia corăbiei", sau „càmila".

Întrucât ne găsim în faţa unui text scripturistic tradus în limba română cu aprobarea Sfântului Sinod diferit, se impune o precizare exegetică a traducerii corecte, conform originalului din limba greacă.

Care sunt argumentele exegetice aduse de Vasile Gheorghiu pentru justificarea traducerii propuse?

Icoana unei funii de corăbii (odgon), care să treacă prin urechea unui ac, afirmă Vasile Gheorghiu, ilustrează marea greutate cu care cei bogaţi vor putea să intre în împărăţia cerurilor. Funia unei corăbii ar trebui să piardă din grosimea (volumul) ei şi să se subţieze atât de mult, încât să fie cât un fir de aţă şi atunci va intra şi ea prin urechea acului. Tot aşa şi bogatul va trebui să renunţe la toate plăcerile şi desfătările pe care i le oferă bogăţia sa, şi să se simtă în sufletul său tot atât de sărman, ca şi cel mai sărman om din lume. Şi atunci va putea intra şi el în împărăţia cerurilor. Or, cei mai puţin bogaţi se pot hotărî să facă acest lucru.

În completare adaugă: — Notez că, în loc de camilos[2] (cu iota) (funia corăbiei), unii comentatori scriu camilos (cu eta), care înseamnă cămilă. Acest schimb s-a făcut din cauză că la dictat nu se putea deosebi bine pe vremurile de atunci vocala **n** de **i**. Şi una şi alta se rosteau cu **i**. A fost, deci, de ajuns, ca un copiator să scrie din eroare camilos (cu eta) în loc de camilos (cu iota), pentru ca mulţi alţii să-l urmeze în mod mecanic. Şi aşa s-a făcut, consideră Vasile Gheorghiu, că în multe texte a intrat camilos (= cămila). La icoana unei cămile, care ar putea să treacă cândva prin urechea acului, noi (adică V. Gheorghiu, n.n.) nu ne putem gândi, pentru că nici fantezia cea mai vioaie a orientalilor n-a putut crea o astfel de icoană. Dacă unii exegeţi au zis că urechea acului ar trebui înţeleasă despre porţile joase şi înguste ale cetăţii Ierusalimului, prin care numai cu greu şi înaintând în genunchi ar fi putut să se strecoare cămilele, atunci trebuie să răspundem, că cei care cunosc Ierusalimul cel vechi şi au văzut şi ruinele altor cetăţi vechi nu vor putea susţine niciodată că porţile acestora ar fi fost atât de joase, încât să nu poată trece prin ele nici chiar cămila. În consecinţă, afirmă V. Gheorghiu, noi refuzăm a citi camilos (= cămilă) în loc de camilos (= funia corăbiei).

Sentinţa categorică a marelui exeget comportă şi ea însă comentarii.

Confuzia care s-ar fi făcut între camilos (cu eta) şi camilos (cu iota), din cauza fonemelor **n (eta)** şi **i (iota)** de către copiatori, nu se justifică, fiindcă în textul Vulgatei avem acelaşi termen: camilon — **camelum: Facilius est camelum per foramen acus transi-ire..., eta (n)** fiind transcris în latină **-e-** (erasmic).

Vom apela şi la un alt cunoscut exeget, Cl. Fillion[3], care menţionează că, în Ierusalim, era o poartă foarte joasă şi foarte strâmtă, destinată numai pietonilor, şi care era numită din această cauză figurativ „urechea acului". Aceasta este poarta, spune Cl. Fillion, la care Mântuitorul face aluzie. Poate lângă această poartă din Ierusalim a avut loc convorbirea cu tânărul bogat care a venit să-L întrebe ce să facă pentru a moşteni viaţa veşnică (Mat. 19, 16). Cl. Fillion menţionează şi citează exemplul că şi arabii au în proverbele lor aceeaşi figură a cămilei, ca în Evanghelie, şi se întâlneşte în Coran, ca şi în Talmud. Cămila era pentru asiaticii occidentali ceea ce era elefantul pentru asiaticii orientali în proverbele lor. Mântuitorul foloseşte în parabole un limbaj intuitiv, cu exemple din mediul înconjurător, **ca şi din limbajul comun, pentru a fi înţeles de toţi ascultătorii Săi.** În acest caz, foloseşte hiperbola unui proverb cunoscut de auditoriu, prilejuit de intuiţia însăşi a obiectului de faţă, pe care îl dă de exemplu, poarta numită figurativ „urechea acului".

Termenul corect tradus din textul Noului Testament comentat rămâne **cămila (o camilos, -ou; camelus,-i).**

Pr. Ioan Mircea, în **Dicţionarul Noului Testament. A-Z.** (Bucureşti, 1984, p. 77), comentând termenul **cămilă** (camilos), „cel mai mare animal între cele cunoscute în Palestina", afirmă că „unele traduceri şi unii comentatori traduc în loc de „cămilă" „funia corăbiei" sau „otgonul" (camilos), folosind adică termenul funie. Orice explicaţie s-ar da nu pare a justifica înlocuirea cuvintelor pentru că aşa cum nu poate **cămila,** tot aşa de bine nu trece nici funia corăbiei prin urechile acului". Confuzia autorului provine de la considerarea aceleiaşi grafii: camilos (cu eta) şi pentru cămilă şi pentru „funia corăbiei", care are însă grafia cu **iota** (i), şi deci cei doi termeni nu se pot folosi şi nici înţelege „tot aşa de bine", fiindcă sunt două noţiuni diferite.

Pr. I. Ionescu

1 Dr. Vasile Gheorghiu, **Sf. Evanghelie după Matei cu comentar,** Cernăuţi, 1925, p. 572.

2 În text transcris greşit: cailos, greşeală de tipar.

3 Cl. Fillion, **Evangile selon S. Matthieu,** Paris, 1925, p. 381. Menţionăm că, în acelaşi comentariu, p. 133, se precizează corect traducerea textului cererii din Tatăl nostru:

— Et ne nos inducas in tentationem = Ne nous laissez pas succomber à la tentation = **Nu ne lăsa să cădem în ispită.**

„Spovedanie pentru învinşi"

Acesta este titlul cărţii lui Panait Istrati, reeditată la Bucureşti în 1991. Scrierea constituie o descriere a vizitei scriitorului militant pentru libertate şi dreptate socială în U.R.S.S. Cu sacrificiu de sine, Istrati a dezvăluit printre primii, opiniei publice mondiale, cangrena care rodea o parte a omenirii şi care era dictatura comunistă, pusă în slujba unei caste: nomenclatura, ce trăia în opulenţă, în timp ce poporul era asuprit, înfometat şi exploatat (p. 6).

Cartea conţine constatarea scriitorului Panait Istrati faţă de cele văzute în Uniunea Sovietică. Spre a se convinge, Istrati a străbătut sate, stepe şi mări, munţi şi fluvii din U.R.S.S., timp de doi ani, parcurgând vreo douăzeci de mii de kilometri, cu trenul, vaporul, automobilul, călare, cu căruţa şi pe jos. A mâncat, băut, cântat, dansat şi adesea a dormit cu cei pe care i-a vizitat.

Itinerarul călătoriei în U.R.S.S. indică localităţile: Moscova, Kiev, Murmansk, Alexandrovsk, Becovo, Nijni-Novgorod, Kazan, Erevan, Saratov, Pokrovsk, Astrahan, Tiflis, Bacu, Batum, Azerbaidjan, Sukum, Rostov şi Republica Moldova. Ceea ce a scris Panait Istrati este o realitate pentru că el dă pe faţă adevărul. Semnificativă este conversaţia cu o ţărancă basarabeancă. Aceasta i-a mărturisit adânca ei îngrijorare despre educaţia pe care comuniştii o dădeau copiilor şi tinerilor: „Sunt o mamă care vrea să-şi crească copiii cât mai cinstit posibil. Nu suntem adversarii regimului şi totuşi suntem lipsiţi de orice posibilităţi de a ne câştiga existenţa, pentru că le spunem copiilor noştri că nu trebuie să se înscrie la tineretul comunist, căci aceşti comsomoli trec cântând şi scuipă în ferestrele casei părinteşti, insultă bătrânii, asta înseamnă a fi comunist?".

Mergând în R.S.S.A.M., adică „Republica Socialistă Sovietică Autonomă Moldova", „titulatura puţin cam lungă", ca tot ceea ce este sovietic" (zice Istrati), când eşti de mamă şi limbă română, cum sunt eu (Istrati), merită să faci o călătorie ca să se vadă Moldova comunistă la lucru. Comuniştii moldoveni nu sunt decât cu numele. Nimic nu este comun aici, decât intenţia omului superior, care vrea să dea omului ceva mai bun. Dar din cauza doctrinei vin toate nenorocirile" (p. 81).

Samara e un „centru al foametei teribile". Nu avea nimic ca să atragă, decât un muzeu în care se găsesc documentele privitoare la flagelul care a costat viaţa a şase milioane de fiinţe omeneşti".

La Pokrovsk, din Republica germanilor de pe Volga, am găsit oameni ca şi în Moldova sovietică ca şi în România, colonişti germani, sobri, buni gospodari, ordonaţi, prosperi, în mijlocul unei „barbarii sărăcăcioase". Astrahan: „oraş rău mirositor, copleşit de ţânţari, ciumă, malarie, holeră...". Tiflis: „cel mai frumos oraş din regiune, unde se stă la coadă cel mai mult ca să iei o pâine. Acele cozi încep la orele trei dimineaţa".

Erevan: nu-i decât o ruină înfiorătoare, care te face să înţelegi ce a devenit Armenia în mâinile mârşave ale comunismului. „Acest comunism nu mai este în ochii mei decât un cârpaci de vieţi. În faţa lui, noi nu suntem, vai decât carne de tun, ca şi în capitalism (din raţiuni diferite), ceea ce nu ţine de cald muncitorului...".

„Omul care nu aderă la nimic" cum se numeşte pe sine Panait Istrati, prezintă totuşi o strategie a luptătorilor pentru desăvârşirea societăţii omeneşti: „Acela este luptător în ochii mei, scrie el, care îşi subordonează interesele individuale intereselor unei omeniri mai bune, care trebuie să vină".

Dar Panait Istrati înseamnă şi romane precum Chira Chiralina şi Moş Anghel, axate pe teme majore.

Autorul lor este un scriitor ilustru, ce se bucură de o recunoaştere internaţională. El a tras semnalul de alarmă, cu o oră mai devreme, despre ceea ce putea să ne aducă, şi până la urmă, din nefericire, chiar ne-a adus comunismul: sărăcie, înapoiere, înstrăinare de tradiţia si rânduielile sănătoase ale neamului.

Nicolae Neaga

Episcopul armatei
Dr. IOAN STROIA (1865—1937)

— 130 de ani de la naştere —

Mărginean, stâlp al Bisericii ortodoxe strămoşeşti, cu rol important în viaţa naţională şi socială a românilor ardeleni atât înainte de Marea Unire cât şi mai târziu, Dr. Ioan Stroia se naşte în Cacova (Fântânele) jud. Sibiu, la data de 20 ianuarie 1865 din părinţi ţărani. Studiază la Sibiu, Braşov, Jena şi Budapesta — unde-şi ia doctoratul în filosofie.*

În intervalul 1894—1900, funcţionează ca profesor la Seminarul Andreian din Sibiu, iar între 1901—1908 ocupă postul — cu onoare şi vrednicie — de protopop la Săliştе.[1]

De la 1 iulie 1908 este numit protopop al Sibiului.

A scris şi a publicat, între altele: Momente etice din cuvântarea lui Hristos de pe munte; Idealurile morale; Istoria Bisericească (curs, 1900—1901, în două părţi — 535 p. + 186 p., pentru istoria Bisericii universale şi, respectiv, pentru istoria Bisericii româneşti) etc. A colaborat la „Foaia pedagogică" din Sibiu şi la cărţile de citire „lucrate" de învăţătorii Dumitru Lăpădat şi Iuliu Crişan (Abecedar; Carte de cetire..., utilizate de la 1906 până la 1926 în toate şcolile confesionale ortodoxe din Ardeal).*

Într-un interesant „P. T.", datat I/14 sept. 1906, prezentând Abecedarul autorii subliniază: „Scopul nostru a fost ca Abecedarul să nu fie numai de mărturie ci şi un ajutor însemnat pentru învăţător şi elevi... În această prelucrare am fost cu deosebită grije la cultivarea inimei şi mintei elevului în mod armonic, convinşi că în această armonie zace baza adevăratului caracter religios-moral, la care încă în anul prim trebuiesc cimentate fundamentele. Dacă aceasta a noastră încercare va contribui la uşurarea învăţământului nostru elementar ne va servi de satisfacere şi încuragiare...".[2]

În vremea protopopiatului său la Săliştе s-a ridicat Casa protopopească şi noul edificiu şcolar (1903), existente şi astăzi.

Dr. Ioan Stroia a activat în cadrul ASTREI, fiind — din 1900 în temeiul „organizării Asociaţiunii noastre ca şi corporaţiune ştiinţifică-literară" — membru marcant al secţiunii şcolare. La Săliştе a direcţionat, o vreme, activitatea fructuoasă a Despărţământului local (V Săliştе) al Astrei, ajutat de N. Calefariu, D. Lăpădat, Iuliu Crişan etc.

După ce România a declarat război Austro-Ungariei, iar trupele române au intrat în Transilvania, autorităţile au dat dispoziţii ca ambele Consistorii, din Sibiu şi Blaj, să fie mutate la Oradea. Începutul s-a făcut cu Consistoriul din Blaj, dus la Oradea cu pază militară de 35 de soldaţi şi o serie de agenţi secreţi în primele zile ale lunii sept. 1916. În 4/17 sept. acelaşi an este „dus" şi Consistoriul din Sibiu, într-un vagon de vite. Între cei duşi la Oradea se număra şi Dr. Ioan Stroia, protopopul Sibiului.

„...În Oradea Mare — îşi amintea Dr. Romulus Cândea — am trăit într-un fel de surghiun. Eram liberi, dar nu puteam călători decât spre apus! Şi după ce se dădu voie persoanelor singulare să se întoarcă cu permis special, pe câteva zile în oraşele din Transilvania, doi profesori, Pavel Roşca şi autorul acestor rânduri, n-au avut nici această îngăduire. În schimb, eram cu o deosebită solicitudine păziţi cu toţii de un agent secret. Iar în 1918, în Sibiu, noi doi aveam un agent special, care ne însoţea şi „păzea" pretutindenea."[3] În anul 1918, pentru Duminica Tomii, s-a convocat Sinodul arhidiecezan la Sibiu. 36 de deputaţi au avut curajul şi demnitatea românească de a vota împotriva etatizării şcolilor confesionale româneşti, deşi în sala de şedinţe se aflau comisarul ministerial cu 12 agenţi secreţi înarmaţi cu revolvere, iar în anticameră un grup de jandarmi şi poliţişti. Între ei — Nicolae Bălan, P. Roşca, R. Cândea, Victor Păcală, A. Bârseanu, I. Lapedatu, Nicolae Ivan (mai apoi Episcop de Cluj şi rudă cu Dr. Ioan Stroia) etc. — se număra şi Dr. Ioan Stroia.

În anul 1925, datorită meritelor sale, Dr. Ioan Stroia a fost aşezat în scaunul de Episcop al armatei (Alba Iulia), unde a păstorit tot timpul cu deosebită vrednicie.

„Omul foarte cult şi simpatizat de săteni", precum remarca Dr. Onisifor Ghibu, a fost în relaţii bune cu marele învăţat N. Iorga, pe care l-a găzduit într-unul din popasurile acestuia din călătoria prin Transilvania.[4]

A fost ales preşedinte de onoare al Ligii Antirevizioniste Române, secţia Ardeal.

Episcopul vrednic, mărgineanul destoinic şi patriot, Dr. Ioan STROIA trece în nefiinţă la 18 aprilie 1937, Mânăstirea „Sf. Ioan Botezătorul" întemeiată de el în apropiere de Alba Iulia, servindu-i ca loc de veşnică odihnă.[5]

Dumitru Peligrad

* Teza de doctorat are titlul: Theodor Waitz's System der Erziehung.

1 Cartea de aur..., Săliştе, 1911 şi urm., p. 11.

* Cartea de cetire pentru al doilea an de şcoală, apărută la 1907, Sibiu, a avut cinci ediţii până în 1914, iar cea pentru al treilea an de şcoală, apărută la 1908, a avut patru ediţii până la izbucnirea primei conflagraţii mondiale (v. Onisifor Ghibu, Din istoria literaturii didactice româneşti, Buc., 1975, p. 232 şi urm.).

2 „P. T.", Săliştе în I/14 septembrie 1906. Semnat: Dr. Ioan Stroia, Dumitru Lăpădat, Iuliu Crişan.

3 Apud Pr. Dr. Mircea Păcurariu, Politica statului ungar faţă de Biserica românească din Transilvania în perioada dualismului (1867—1918), Sibiu, 1986, p. 202.

4 Onisifor Ghibu, Pe baricadele vieţii. Anii mei de învăţătură, Cluj-Napoca, 1981, p. 360.

5 Calendar pe anul 1938 (L.A.R.), Bucureşti, p. 64.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală,** Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Aurel Jivi** — redactor adjunct; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

ABONAMENTUL pe un an: 5000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

SIBIU

Fondator:

Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 142
SIBIU
15 martie
Nr. 11—12
1995

BUNAVESTIRE

— MINUNE, TAINĂ ŞI JERTFĂ —

Intrând într-o biserică şi privind spre Sfântul Altar, remarcăm fără prea mare greutate pe uşile împărăteşti icoana Sfintei Fecioare adumbrită de razele luminoase ale Duhului Sfânt în chip de porumbel, iar alăturea imaginea unui înger în veşminte albe, adresându-i-se cu un crin în mână, ca semn al curăţiei şi nevinovăţiei. Aceasta reprezintă icoana Buneivestiri.

Vom vedea în cele ce urmează ce ne spune Sfânta Evanghelie despre Bunavestire şi care este înţelesul acestui eveniment în opera de mântuire a neamului omenesc.

„...În luna a şasea a fost trimis îngerul Gavriil de la Domnul în cetatea Galileii, al cărui nume era Nazaret, la o Fecioară logodită cu un bărbat, al cărui nume era Iosif, din casa lui David. Iar numele Fecioarei era Maria. Şi intrând îngerul la ea, a zis: „Bucură-te cea plină de dar, Domnul este cu tine, binecuvântată eşti tu între femei". Iar ea văzând s-a spăimântat de cuvântul lui şi cugeta ce va fi însemnând urarea aceasta. Şi a zis îngerul: Nu te teme, Maria, căci ai aflat har de la Dumnezeu. Şi iată vei lua în pântece şi vei naşte fiu şi vei chema numele lui Iisus. Acesta va fi mare şi Fiul Celui Prea Înalt se va chema, şi-I va da Lui Domnul Dumnezeu tronul lui David, tatăl său, şi va împărăţi peste casa lui Iacob în veci şi împărăţia Lui nu va avea sfârşit. Şi a zis Maria către înger: Cum va fi mie aceasta de vreme ce eu nu ştiu de bărbat? Şi răspunzând îngerul i-a zis: Duhul Sfânt se va coborî peste tine şi puterea Celui Prea Înalt te va umbri; pentru aceasta şi Sfântul care se va naşte din tine, se va chema Fiul lui Dumnezeu. Şi iată Elisabeta, rudenia ta, şi ea a zămislit un fiu la bătrâneţele ei, şi aceasta este a şasea lună pentru ea, care se chema stearpă. Că la Dumnezeu nici un lucru nu este cu neputinţă. Şi a zis Maria: „Iată roaba Domnului, fie mie după cuvântul tău". Şi s-a dus îngerul de la ea" (Luca 1, 26—38).

După cum vedem, Bunavestire înseamnă vestea bună pe care îngerul Gavriil o transmite unei Fecioare alească de Dumnezeu să nască pe Mesia cel proorocit şi aşteptat. Îngerii sunt fiinţe spirituale, care petrec în jurul tronului lui Dumnezeu. Numele lor înseamnă „vestitor". Ei sunt trimişi de Dumnezeu ca să vestească oamenilor voia şi hotărârile Sale. Pentru a putea intra în legătură cu oamenii, ei se prezintă în chip omenesc şi vorbesc limba înţeleasă de cei cărora li se adresează. Fecioara se numea Maria. Locuia în Nazaretul Galileii, „un sătuleţ lângă Muntele Tabor", fiind logodită cu Iosif. La evrei logodna se făcea cu aprobarea părinţilor şi a fratelui mai mare. Ea dura un an. Era o perioadă de verificare. Fecioara logodită locuia în casa părinţilor ei. În această situaţie apare îngerul Gavriil spre a-i comunica Fecioarei voia lui Dumnezeu, spunându-i: „Bucură-te cea plină de har, Domnul este cu tine, binecuvântată eşti tu între femei". De aici vedem că nu e vorba de o fecioară oarecare, ci de „una plină de har", care avea un destin fericit, şi anume de a fi binecuvântată între femei, de a i se atribui peste veacuri cinstire din partea oamenilor, fiindcă va împlini cea mai înaltă misiune încredinţată de Dumnezeu vreodată unui om.

De aceea, copleşită de mesajul îngerului, Fecioara

(Continuare în pag. a 2-a)

Preot Prof. Sorin Cosma

O carte pentru istorie

„Armata română în revoluţia din decembrie 1989"

(Bucureşti, 1994)

Am asistat recent la ceea ce se numeşte o *Lansare de carte*. Am avut însă sentimentul că a fost mai mult decât atâta. Era o întoarcere la ceea ce toţi am trăit, la cea mai înaltă tensiune, acum cinci ani. Documente incontestabile ne readuc în memorie şi, mai mult decât atâta, ne dezvăluie şi ne explică ceea ce s-a petrecut atunci, ceea ce am văzut şi ceea ce n-am văzut toţi.

Revoluţia din decembrie 1989 a fost un fenomen de masă căruia nu i s-a mai putut rezista. Încercările individuale sau de grupuri mici de rezistenţă au fost de-a lungul a aproape cincizeci de ani înăbuşite. S-au umplut temniţele şi cimitirele de conştiinţe româneşti care au încercat să salveze Patria. N-au lipsit nici militarii, nici preoţii în număr foarte mare.

Solidaritatea tuturor a eliberat în oameni curajul revoltei.

Căci n-a fost vorba de ieşirea doar dintr-o criză economică. De altfel aceasta nici n-a putut fi vindecată peste noapte. Criza creată de regimul comunist era de proporţii mai largi şi mai profunde. Era una de pierdere a identităţii umane, de dezumanizare prin răsturnarea tuturor valorilor, de degradare prin frică, de falsificare a sufletelor şi a cuvintelor, de dispariţia oricăror norme morale adevărate, în relaţia om-om, ca şi în relaţia om-stat-societate.

E uimitor faptul că, la momentul potrivit, în ciuda tuturor încercărilor de a se zdrobi fiinţa liberă şi conştiinţa libertăţii, poporul român a găsit în el însuşi forţa de eliberare.

Cartea care ni s-a prezentat recent evidenţiază rolul armatei. Mie mi se pare că teza cărţii — rolul armatei în revoluţia din 1989 — ar putea fi uşor demonstrată prin răspunsul la o întrebare răsturnată: ce s-ar fi putut întâmpla dacă armata n-ar fi fost alături de revoluţie? Dar să nu ne mai provocăm coşmaruri.

Armata a fost acolo unde trebuia să fie în mod firesc, eliberându-se ea însăşi din ceea ce o încătuşase până atunci. E ceea ce demonstrează această carte şi îi felicităm din inimă pe autorii ei. E o carte pentru istorie.

Alături de tinerii îndrăzneţi şi curajoşi care au ieşit pe baricade, şi-au dat viaţa şi numeroşi militari cărora cartea de faţă le înveşniceşte numele. Din rugăciunile Bisericii nu lipsesc niciodată cele pentru *„eroii căzuţi în luptă pentru libertatea şi demnitatea neamului"*. Căci revoluţia din 1989 a fost în acelaşi timp o restaurare a *libertăţii*, dar şi o afirmare a *demnităţii* româneşti care n-a putut suporta cătuşele totalitarismului ateu. Formula pomenirii eroilor în Biserică s-a generalizat îndată după revoluţie pe tot cuprinsul Patriarhiei Române, iar rolul armatei în redobândirea, păstrarea şi apărarea libertăţii şi a credinţei, a fost marcat printr-o altă formulă de rugăciune, stabilită de Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române: *„Încă ne rugăm pentru binecredinciosul popor român de pretutindeni şi pentru armata Ţării"*. Aşa a rămas până astăzi.

† *Dr. Antonie Plămădeală*
Mitropolitul Ardealului

Falsa şi adevărata libertate

Un observator atent al societăţii contemporane va constata că omenirea din zilele noastre este bolnavă. Simptomele acestei maladii se văd la tot pasul. Neliniştea din sufletele oamenilor, ura dintre indivizi şi popoare, violenţa şi cruzimea războaielor între diferite grupuri etnice, apoi, pe de altă parte goana după plăceri trupeşti, corupţia, destrămarea şi decăderea vieţii de familie, divorţurile şi avorturile, pornografia şi etalarea desfrâului prin filme, reviste şi cărţi — iată atâtea dovezi că „ceva este putred în Danemarca", că omenirea a apucat căi greşite, care o duc la pieire.

De vom cerceta cauza acestei boli, vom constata că ea rezidă în slăbirea credinţei în Dumnezeu şi într-o falsă concepţie despre libertatea omului, în confuzia dintre libertate şi libertinaj.

În zilele noastre se observă dorinţa multora de a trăi după voinţa lor proprie, fără nici o restricţie de ordin moral, fără opreliştii din afară. Este o încredere egoistă a omului în raţiunea şi în capacitatea sa de a gusta fericirea. Suntem în faţa unei forme noi de păgânism, de idolatrie, care, dacă s-ar generaliza, pământul ar deveni un iad.

În calitate de creştini, adică ucenici ai lui Hristos, trebuie să luptăm cu toată hotărârea împotriva acestor aberaţii moderne, păgâneşti. Noi afirmăm, pe temeiul descoperirii de sus, că, atât binele individual, cât şi cel social, se realizează nu prin libertinaj, ci prin disciplinarea voinţei noastre, prin supunere totală faţă de preceptele divine.

Ceea ce este legea gravităţii pentru armonia şi frumuseţea corpurilor cereşti, aceea formează valoarea preceptelor morale pe care Ziditorul lumii le-a aşezat ca reguli pentru conduita omenească.

Adevărul acesta se vădeşte clar din primele pagini ale Bibliei. Zis-a Domnul către Adam, cel dintâi zidit: *„Poţi mânca din orice pom din grădina raiului. Dar din pomul cunoştinţei binelui şi a răului să nu mănânci, căci în ziua când vei mânca din el, vei muri"*. (Facerea 2, 16—17).

Avea oare ceva otrăvitor fructul pomului aceluia? Nicidecum! Ci porunca lui Dumnezeu avea menirea să testeze voinţa omului liber, să pună la probă supunerea lui faţă de Cel ce l-a creat, ca să fie fericit.

Precum ştim, strămoşii neamului omenesc n-au ascultat de glasul Ziditorului, au dat crezare amăgirii diavolului care i-a minţit că dacă vor gusta, *„vor fi ca Dumnezeu"* (Facerea 3, 5). Consecinţele neascultării aceleia le cunoaştem: izgonirea din rai, suferinţe de tot felul şi moartea pentru toţi descendenţii lui Adam.

Călăuzirea morală a omenirii a fost şi este o lucrare permanentă a lui Dumnezeu. Ea s-a realizat prin patriarhi, prin proroci. La urmă Părintele ceresc ne-a vorbit prin Fiul Său Iisus Hristos, prin care şi veacurile s-au

(Continuare în pag a 2-a)

Preot Dr. Şt. Slevoacă

POSTUL — între nevoinţă şi dreaptă socoteală

Aşa cum este propovăduită de către Biserica Ortodoxă, ca eliberare din materialitate şi moarte, mântuirea se constituie în scopul suprem al vieţuirii creştine, fără a fi însă un act oferit în mod gratuit omului de Dumnezeu, şi nici nu se obţine în pofida voinţei noastre, ci ea este în esenţa ei un proces complex care presupune pe de o parte harul divin, înţeles ca o chemare adresată nouă din partea lui Dumnezeu la împreună-lucrare cu El, iar pe de altă parte, răspunsul conştient şi liber, pe care noi îl dăm acestei chemări, răspuns care se concretizează prin credinţă, fapte bune, post, stăruirea în virtute şi sporirea continuă în acestea.

Unul din mijloacele sau căile prin care putem accede la mântuire — fără a fi însă singurul —, este postul sau asceza, care în spiritul cugetării creştine ortodoxe a fost înţeles dintotdeauna ca un act conştient şi liber, jertfă de sine adusă lui Dumnezeu, omorârea patimilor şi a tot răul din fiinţa noastră, disciplinare a biologicului din noi. „Jertfa de sine e supremul act de depăşire de sine, de libertate şi de iubire faţă de Dumnezeu, act implicând perpetuarea acestei dăruiri pentru vecie" (Pr. D. Stăniloae, Chipul nemuritor al lui Dumnezeu, pag. 369).

Sf. Părinţi şi toţi nevoitorii pustiei, care au fost buni cunoscători şi practicanţi experimentaţi ai postului, au surprins într-o formulă lapidară tocmai ceea ce are mai specific postul în sine: *„uciderea a ceea ce ne ucide"*. Într-adevăr, aceasta este în esenţa lui postul: lupta de emancipare din păcat, efortul de a te smulge din materialitate, arta stăpânirii de sine şi a înfrânării continue, fără a ceda în faţa multelor tentaţii şi ispite care te asaltează.

„Trupul este o bună slugă dar un rău stăpân", spuneau Părinţii Bisericii, lăsându-ne să înţelegem prin aceasta că atâta timp cât ştim să ne stăpânim afectele şi patimile, trupul poate deveni el însuşi un bun sprijinitor în urcuşul către Dumnezeu. „Tot cel ce caută pe Dumnezeu îl află dacă biruie pofta întru toate şi nu scade cu rugăciunea" (Sf. Antonie cel Mare, Filocalia, vol. 1, pag. 22). Fără a-l desconsidera sau împinge dincolo de limita suportabilităţii, trupul trebuie purificat neîncetat, ca în acest fel să poată deveni demn şi capabil de a primi harul sfinţitor al lui Dumnezeu. *„Dacă vrei să te mântuieşti, fă-te mort!"*. Să omori, cu alte cuvinte, tot ceea ce ţine de domeniul răului, al patimii şi păcatului, să înlături bezna neştiinţei pentru a putea ajunge la adevărata cunoaştere. „Toată nevoinţa care nu are iubire e străină de Dumnezeu" (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia, vol. 2, pag. 48).

Socotesc că vom înţelege mult mai bine importanţa şi rostul postului, dacă vom insista puţin asupra cuvântului însuşi, precum şi asupra sensurilor sale. Limba română are pentru post şi sinonimele *asceză* şi *nevoinţă*. Asceză vine din grecescul askesis, care înseamnă exerciţiu, prin care cineva îşi exersează puterile pentru a ajunge la un ideal. Askesis face şi sportivul şi, în genere, oricine se antrenează într-un fel sau altul, în nu importă care domeniu. Asceză este mai puţin folosit în limba română, şi într-o anumită măsură aş spune că este chiar impropriu, tocmai pentru faptul că nu reuşeşte să redea în totalitate bogăţia de sensuri pe care le comportă acest act atât de complex care este postul creştin. Limba română are un cuvânt mult mai adecvat pentru a reda ceea ce are mai specific în sine postul, şi acest cuvânt este *nevoinţă*, care înseamnă „a face un lucru pe care nu vrei să-l faci, în acest caz însă, nu exprimă o situaţie negativă, ci ceva pozitiv. Acest *ne-* adăugat la voinţă s-ar părea că dă o negaţie, în schimb exprimă ceva pozitiv: toată această activitate a vieţii duhovniceşti pe care omul o susţine nu cu voia proprie, ci cu voia altuia, adică *tăindu-şi voia proprie*" (Părintele P. Tănase, în Vestitorul Ortodoxiei, Nr. 105/1993). Să te dezbraci de tine însuţi, să te detaşezi şi să-ţi depăşeşti continuu propria-ţi condiţie, pentru a te lăsa locuit de Hristos până la contopire, până la identificarea deplină cu El („M-am răstignit împreună cu Hristos; şi nu eu sunt cel ce mai trăieşte, ci Hristos este Cel Ce trăieşte în mine" (Gal. 2, 20) iată nevoinţa postului. În acest sens, şi nu altfel, trebuie înţelese toate acele aparent paradoxale apoftegme ale Părinţilor, atunci când vorbeau despre post: „Trupul — mă omoară, îl omor" (Avva Dorotei, Istoria lausiacă, pag. 18); „chinuiesc pe cel ce mă chinuieşte" (Macarie Alexandrinul op. cit., pag. 46), sau acel atât de straniu „îmi omor trupul pentru că altfel mă ucide el" aparţinând de data aceasta unuia dintre cei mai cunoscuţi scriitori englezi contemporani, A. Huxley, cu preocupări serioase şi în domeniul bio-chimiei, dar care era în egală măsură şi un foarte bun cunoscător, şi mai ales un bun practicant al credinţei creştine, mai ales în ultima parte a vieţii.

Există şi riscuri la care se expun cei care se îndeletnicesc cu postul, şi unul dintre cele mai pernicioase este tocmai acela de a considera postul un scop în sine, pentru că postul nu se justifică decât în măsura în care se raportează la un scop bine determinat, el neputându-şi fi sieşi scop, ci adevăratul scop al postului este îmbunătăţirea, spiritualizarea fiinţei noastre în întreaga ei alcătuire, altfel riscă să devină o cale care nu va duce nicăieri. „Postul nu este nicidecum un ideal în sine, ci reprezintă doar punctul culminant al curăţirii" (P. Evdochimov, op. cit. pag. 101), el justificându-se doar în măsura în care se leagă de ţinta vizată. „Să raportăm mereu accesoriul — postul, veghea, rugăciunea — la scopul principal: curăţia inimii şi dragostea" (Avva Moise). „Rugăciunea, postul şi orice alte practici nu sunt decât mijloace pentru a ajunge la dobândirea Sf. Duh" (Sf. Serafim de Sarov).

Postul este şi rămâne în esenţa lui un mijloc — e drept că indispensabil —, însă un mijloc, un accesoriu, şi nu mai mult, prin care putem să ne câştigăm desăvârşirea, fără a se confunda însă cu aceasta, sau să i se substituie în vreun fel. „Posturile, privegherile şi lepădarea de toată lumea nu sunt desăvârşirea însăşi, ci, precum s-a zis, uneltele desăvârşirii. Căci nu într-acestea stă desăvârşirea însăşi, ci cu acestea se câştigă" (Ioan Casian, Filocalia, vol. 1, pag. 165). Faptul că postim nu se justifică decât în măsura în care ne ajută să accedem la idealul vizat. „Sărăcia,

(Continuare în pag a 2-a)

Pr. N. Stoia

PROTOPOPUL VASILE DAMIAN

„un vajnic luptător din Ţara Zarandului"

S-au împlinit în ianuarie anul acesta, nouăzeci de ani de când, în Ţara Zarandului, pe meleagurile acestea care păstrează amintirea unor mari zbuciumări şi jertfe, precum şi ale unor necurmate străduanii pentru emancipare naţională şi eliberare socială, a avut loc, în zilele de 26—27 ianuarie 1905, alegerea de deputat în dieta de la Budapesta a protopopului Vasile Damian.

Faptul are o însemnătate care nu poate fi trecută cu vederea: el marchează ieşirea din pasivitate a ramurii transilvănene a Partidului Naţional Român.

Luând fiinţă în anul 1869, Partidul Naţional Român avea două fracţiuni: cea bănăţeană, a cărei şedinţă de constituire a avut loc în 26 ianuarie/7 februarie la Timişoara, desemnându-şi conducătorul în persoana lui Al. Mocsony şi imprimându-şi de la început un caracter militant şi cea transilvană, constituită în conferinţa de la Miercurea din 23—24 februarie/7 martie, sub conducerea lui Ilie Măcelaru, având un caracter pasiv.

Partidul Naţional Român a izvorât din necesităţile impuse de condiţiile în care trăia poporul român din Transilvania în timpul dualismului austro-ungar.

După o perioadă relativ liberală între 1860—1867, încep să fie luate măsuri aspre împotriva românilor, dar şi a celorlalte naţionalităţi înglobate în imperiu.

Prin legea învăţământului — legea 33 —, prin legea naţionalităţilor — legea 44 —, prin desfiinţarea comitatelor cu administraţie romnească, — printre care şi Zarandul în 1876 — se tindea spre deznaţionalizare. Urmau să fie recunoscute o singură naţiune — cea maghiară — şi o singură limbă oficială — limba maghiară.

Era firesc şi era îndreptăţită reacţia împotriva acestei realităţi, care se afirma din zi în zi tot mai puternică.

Încurajaţi de unele evenimente ce se petreceau în vechea Ţară — războiul pentru independenţă din 1877 —, stimulaţi de apariţia unor reviste care propagau mişcarea de emancipare de sub jug străin, cum era bunăoară „Tribuna" de la Sibiu, de sub conducerea lui Slavici şi Coşbuc, luând cunoştinţă de Memorandul înaintat Curţii din Viena, document în care se afirmă hotărârea românilor de a se opune deznaţionalizării, transilvănenii pornesc la lupta care avea să ducă, în final, la înfăptuirea marelui act de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918: unitatea naţională, într-un singur stat naţional unitar român.

Zărăndenii se încadrează cu entuziasm în această luptă.

Fruntaşii români întruniţi la Sibiu în 10 ianuarie 1905, sunt de părere să fie ales în dieta ţării, vrednicul protopop de la Brad, vajnicul şi bine cunoscutul Vasile Damian.

Alegătorii zărăndeni şi-au primit candidatul „cu braţele deschise şi cu inima caldă".

De altfel, fiind în fruntea tuturor mişcărilor culturale, bisericeşti, şcolare, economice şi sociale, iar acum definindu-şi şi un crez politic, el întruchipa aspiraţiile poporului său care se zbătea să-şi făurească un viitor mai bun şi demn.

Integritatea lui morală şi prestanţa ţinutei sale cucereau pe cei ce l-au cunoscut.

Socotindu-l figură reprezentativă, prof. Ştefan German, într-un articol publicat în cotidianul „Zarandul" nr. 16 din anul 1939, îl înfăţişează astfel: „statură înaltă, fizic plăcut şi binelegat, mers bărbătesc, ţinută majestoasă, iată ce-l făcea impozant".

Era un luptător cu un crez cinstit, sincer, de care nu s-a lepădat nici în cele mai grele clipe ale vieţii lui, fiind oricând gata de luptă şi jertfă.

De aceea a fost stimat şi venerat.

O broşură intitulată „Alegerea protopopului Vasile Damian de deputat dietal la Baia de Criş în 26 şi 27 ianuarie 1905" tipărită fără nume de autor în „Tipografia Nouă" din Orăştie în 1905, descrie tot mersul acestei alegeri ieşite din comun prin dârzenia, hotărârea, demnitatea alegătorilor veniţi din toate satele circumscripţiei electorale. Oricât au fost de grele condiţiile în care i-au ţinut oamenii stăpânirii — în frig şi interzicându-le să-şi facă foc —, oricât de mari momelile cu arginţi şi oricât de aspre răstelile preşedinţilor, românii în frunte cu preoţii şi cu bătrânii satelor, declarau bărbăteşte că votează cu Vasile Damian.

Rămâne în urmă, cu voturi mult mai puţine, contracandidatul maghiar Hollaki.

Când s-a anunţat rezultatul, noul ales a vorbit mulţimii scurt, sobru, promiţând că va stărui să se facă în dietă legi în virtutea cărora toţi cetăţenii, indiferent de neam, să fie mulţumiţi.

Primirea ce i s-a făcut la întoarcerea sa în Brad echivala cu o apoteoză.

La alte alegeri care au urmat „nici n-a mai cutezat cineva să păşească faţă de Domnia Sa" ni se

(Continuare în pag. a 2-a)

Barbu Rovenţa

BUNAVESTIRE

(Urmare din pag. 1)

s-a spăimântat şi a rămas nedumerită, motiv pentru care îngerul o linişteşte, explicându-i că „a aflat har de la Dumnezeu şi va lua în pântece şi va naşte fiu şi va chema numele Lui Iisus. Acesta va fi mare şi Fiul Celui Preaînalt se va chema..." Nedumerirea ei creşte şi mai mult, aflând că „va lua în pântece". Şi era justificată „de vreme ce nu ştia de bărbat". Se simţea fără prihană. Avea conştiinţa clară că nu a trădat actul logodnei. Explicaţia îngerului însă o va linişti, aflând că e vorba de „umbrirea Duhului Sfânt", care este „de viaţă făcătorul" şi care încă de la creaţie aduce ordinea ce dă curs normal vieţii. Iar Sfântul care se va naşte din ea este Fiul lui Dumnezeu, care va împăca cerul cu pământul, aducând sau restabilind armonia şi ordinea de la începutul creaţiei. Vedem de aici că actul întrupării Fiului lui Dumnezeu se face prin participarea Sfintei Treimi. „Puterea Celui Preaînalt" indică prezenţa Tatălui, iar „umbrirea" Sfintei Fecioare este opera Duhului Sfânt. Şi Sfântul care se zămisleşte este Fiul lui Dumnezeu (sau Dumnezeu-Fiul). Taina întrupării Fiului lui Dumnezeu, a fecioriei Mariei şi naşterii ce va urma, fecioară rămânând şi pe mai departe, este mai presus de orice înţelegere omenească. Ea depăşeşte naturalul şi firescul. Este o mare minune! E vorba de prezenţa Sfintei Treimi, de lucrarea şi de planul lui Dumnezeu, la care toate sunt cu putinţă. Pentru a ne da totuşi seama de posibilitatea acestei zămisliri mai presus de fire, de această minune şi taină, s-a oferit imaginea razelor de lumină ale soarelui, care pătrund prin geamul unei ferestre, fără a-i aduce acesteia vreo vătămare...

Aflând că e vorba de o împlinire a voii lui Dumnezeu, Fecioara primeşte minunea şi taina printr-un cuvânt de totală dăruire: „fie mie după cuvântul tău!" Şi dialogul Sfintei Fecioare cu îngerul se încheie aici. Taina şi minunea au fost primite în viaţa ei. De acum începe jertfa. Ea va apare însărcinată în faţa oamenilor, trezind suspiciunea lor. Nu putea să dea explicaţii nimănui. Mai mult decât atât, Legea era foarte aspră în astfel de situaţii. Ea prevedea că „dacă pe vreo fată tânără logodită cu un bărbat cineva o va întâlni în cetate şi se va culca cu dânsa, să fie aduşi amândoi la poarta cetăţii aceleia şi să fie ucişi cu pietre" (Deuteronom 22, 23—24). Cunoscând această prescripţie a Legii, dar fiind un suflet generos, fără prihană, drept în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor, şi nevrând să-şi descopere sau să-şi insulte logodnica, Iosif se hotărî „să o lase pe ascuns" (Matei 1, 19). Alţi bărbaţi s-ar fi simţit lezaţi în amorul propriu şi ar fi reacţionat cu răzbunare şi duritate, chiar dacă nu aveau toate argumentele... Ar fi judecat după aparenţe... Şi în cazul Sfintei Fecioare, acestea deveneau din ce în ce mai evidente... Dar Iosif nu a ales soluţia durităţii. El vroia să-şi păstreze până la capăt iubirea faţă de logodnica sa... Dar când se părea că Sfânta Fecioară este mai mult părăsită de oameni, atunci intervine Dumnezeu. El nu-şi lasă părăsiţi aleşii Săi, şi nici planul Lui nu poate fi nimicit sau dat la o parte... De aceea, când Iosif cugeta să-şi părăsească logodnica, „iată, îngerul Domnului i s-a arătat în vis, zicând: Iosife, fiul lui David, nu te teme a lua pe Maria, femeia ta, că ce s-a zămislit în ea este de la Duhul Sfânt. Şi ea va naşte fiu şi tu îi vei da numele Iisus, că El va mântui pe poporul Său de păcatele lui" (Matei 1, 20—21). Şi astfel Iosif primeşte din partea lui Dumnezeu mesajul şi calitatea de a fi protectorul Sfintei Fecioare şi a Pruncului, care se va naşte la timpul potrivit.

Dar Bunavestire nu rămâne numai o realitate istorică, demnă de comemorat de creştini, ca una din cele mai însemnate sărbători, ca un prim Crăciun. Actul istoric al Buneivestiri prin taina şi jertfa pe care le conţine, se continuă şi în viaţa duhovnicească a fiecărui credincios. Odată ce Hristos „ia chip", se zămisleşte spiritual în sufletul şi viaţa creştinilor, iar odată ce această taină este înţeleasă şi primită, se continuă asemenea Buneivestiri — prin jertfă. E vorba de jertfa lepădării de sine, pentru ca Hristos să se dezvolte tot mai mult şi să se „maturizeze" în viaţa duhovnicească. E vorba apoi de jertfa urmării lui Hristos prin luarea crucii tale alături de crucea Lui, de continuare până la sfârşitul veacurilor a tainei şi jertfei lui Hristos, cu bucurie şi dăruire sfântă, pentru statornicia pe pământ a împărăţiei lui Dumnezeu.

În semn de preţuire a evenimentului care deschide opera de mântuire, Biserica cinsteşte Bunavestire printr-un imn de laudă adus Sfintei Fecioare, imortalizat în „Acatistul Buneivestiri", care poartă amprenta unei mari înălţări duhovniceşti: „Îngerul cel mai întâi stătător din cer a fost trimis să zică Născătoarei de Dumnezeu: „Bucură-te!" Şi împreună cu glasul netrupesc văzându-Te, Doamne, întrupat, s-a spăimântat şi a stătut strigând către dânsa unele ca acestea: Bucură-te prin care răsare bucuria; Bucură-te prin care piere blestemul... Bucură-te pântecele dumnezeieştii întrupări; Bucură-te prin care se înnoieşte făptura; Bucură-te prin care Prunc se face Făcătorul;- Bucură-te mireasă, pururea Fecioară...".

TERTULIAN — viaţa

Quintus Septimius Florens Tertullianus este primul şi cel mai mare apologet creştin apusean, care a scris în limba latină. S-a născut în Cartagina, pe la anul 160. Tatăl său era centurion (sutaş — căpitan) în armata proconsulară (Africa de Nord era împărţită de romani în patru provincii. Între acestea se afla şi Africa proconsulară, cu capitala la Cartagina. În garda proconsulului era şi tatăl lui Tertulian). Fiind un tânăr inteligent şi iubitor de studiu, tatăl său a căutat să-i dea o educaţie aleasă. Şi mediul era destul de potrivit pentru îndeplinirea acestei dorinţe. Cartagina era în acea vreme renumită prin şcolile pe care le avea. Tertulian studiază mai întâi gramatica, literatura, filozofia şi medicina. După aceste studii se dedică celor de drept. Îşi va forma o cultură aleasă şi bogată. Vorbea cu aceeaşi uşurinţă limbile greacă şi latină. A avut o tinereţe dezordonată, aşa cum o aveau toţi tinerii păgâni. A vizitat teatrele, circurile şi amfiteatrul, a comis chiar adulter. Se pare că după terminarea studiilor, Tertulian a profesat câtva timp avocatura şi oratoria. Fire aleasă şi simţitoare pentru ceea ce era bun şi adevărat, Tertulian nu a putut totuşi îmbrăca toga cetăţeanului roman şi se va converti la creştinism, îmbrăcând paliumul creştinilor. Timpul când a trecut la religia creştină îl putem uşor identifica. Pe Tertulian l-au mişcat suferinţele senine şi momentele măreţe trăite de creştini în timpul persecuţiilor „grele şi brutale" — cum spune el —. Aceste suferinţe i-au trezit curiozitatea cunoaşterii creştinismului şi dorinţa trăirii în sfinţenia vieţii creştinilor şi curăţenia morală lor. Trecut la creştinism pe la anul 195, el va lua imediat apărarea creştinilor nedreptăţiţi. Din acest moment începe să scrie în apărarea creştinilor şi astfel apar cele mai minunate apologii. Deşi căsătorit din timpul când era păgân, pe la anul 200, Tertulian este hirotonit preot (această afirmare este bazată pe cele spuse de Fer. Ieronim — presbyter ecclesiae —, deşi unii critici moderni pun preoţia lui la îndoială, fără să aibă dreptate însă. În capitolul consacrat lui Tertulian — De viris illustribus 53 —, Fer. Ieronim îl aminteşte de două ori ca preot). Odată intrat în creştinism, Tertulian, după ce adânci ca puţini alţii, învăţătura cea mântuitoare, îşi făcu o datorie de conştiinţă şi onoare apărând religia sa cea nouă în faţa tuturor adversarilor: păgâni, iudei şi eretici şi luptând cu o vigoare şi cu o consecvenţă puţin comune pentru tot ce cuprinde creştinismul: doctrină, viaţă, atitudine, Sf. Taine. O dialectică rară, o logică de fier, o pătrundere desăvârşită a problemelor, o ţinută verticală şi neînfrântă în faţa oamenilor, un temperament de luptător focos, un sarcasm amar la adresa adversarilor, un rigorism din ce în ce mai accentuat, iată armele activităţii sale teologice şi misionare. După vreo zece ani de astfel de activitate, datorită rigorismului său, va trece la montanism (pe la 206). Ceea ce îl determină la această trecere este identitatea până la un punct dintre tendinţele sale morale excesive şi rigorismul montaniştilor. Tertulian rămâne însă deocamdată în Biserică. Numai pe la anul 213 rupe definitiv cu Biserica. Ceea ce îl hotărăşte la acest act este condamnarea absolută a montanismului de către papa Romei de atunci, în anul 210. Pe lângă această cauză formală, Tertulian nu se împăca deloc cu hotărârea luată, de către Biserica creştină din Cartagina şi Roma, asupra unor probleme foarte importante; el admitea extazul (vorbirea în extaz a profeţilor), nu admitea fuga în timpul persecuţiei, nu admitea căsătoria a doua şi îi considera excluşi din Biserică pe marii păcătoşi: ucigaşii, adulterii, desfrânaţii şi cei căzuţi (lapşii). Scrierile lui Tertulian sunt influenţate de montanism încă din anul 206. Din perioada montanistă ni s-au păstrat mai puţine lucrări de la el, fie că nu le-a păstrat Biserica, fiind îndreptate împotriva ei, fie că i-a slăbit lui Tertulian zelul şi puterea de a mai scrie, în urma conflictului cu Biserica. N-a rămas însă nici în mijlocul montaniştilor, ci s-a despărţit de ei, înfiinţând o mică sectă a tertulianiştilor, schismă asemănătoare cu cea a lui Ipolit. Această nouă grupare sectară va fi readusă în Biserică de către Fericitul Augustin. Se mai vorbeşte şi de o călătorie a lui la Roma. A murit la adânci bătrâneţe, între anii 240—250. Unii dintre istorici susţin că, înainte de moarte, ar fi revenit în sânul Bisericii. Însă cei mai mulţi îl socotesc mort în greşeală, de aceea Fericitul Ieronim, spune: „În Tertulian admirăm capacitatea, dar condamnăm greşeala".

Arhid. prof. dr. Constantin Voicu

Un martir sub lespezile Aiudului — Părintele Daniil

Eram student în 1935—36, şi urmăream activitatea ziaristului Sandu Tudor din Bucureşti. De la ziaristul Sandu Tudor şi până la ierosch.monahul Daniil, starеţul mânăstirii Durău, din munţii Bucovinei, s-a făcut o metamorfoză interesantă şi originală. Cu gîrul lui „Credinţa" promova în capitală o atmosferă quasi-religioasă. La ora aceea toate cotidienele aveau pagini religioase iar „Credinţa" lui S. Tudor manifesta după aceea în întregime o atitudine religioasă. Poate aceştia erau talanţii lui încă nevalorificaţi.

Încă din 1944—45, de la instaurarea tiraniei roşii, s-a ridicat flamura rezistenţei religioase. Asta s-a văzut mai întâi la mân. Antim, cu „Rugul aprins", cu

(Continuare în pag. a 4-a)

Preot Ioan Bârdaş
— fost deţinut politic —

POSTUL — între nevoinţă şi dreapta socoteală

(Urmare din pag. 1)

postul, privegherea sunt numai mijloace prin care putem dobândi desăvârşirea, nu sunt scop în sine. Trupul se mortifică nu pentru mortificare, ci pentru a-l face unealtă ascultătoare a duhului" (idem. op. cit., pag. 130), altfel riscă să rămână simplă zădărnicie. „Desăvârşirea nu vine odată cu postul şi lepădarea de lucruri, ci după dobândirea dragostei" (idem, pag. 164). Odată înstrăinat de adevăratul său scop, postul îşi pierde însăşi raţiunea de a fi, devenind un non-sens.

Postul se adresează omului în integritatea lui, ca fiinţă alcătuită din trup şi suflet, vizând în egală măsură şi trupul şi sufletul, neseparându-le sau privindule în mod unilateral, socotind spre exemplu trupul ca fiind inferior şi nedemn pentru îndumnezeire, şi ca atare expunându-l unor cazne şi practici obscurantiste şi aberante, cum din păcate se mai întâmplă. „Postul înseamnă frână şi disciplinare a biologicului, nu luptă de exterminare. Ba mai mult, înseamnă sublimarea acestui fond inferior, nu abolirea lui. Creştinismul nu mântuie omul de o anumită parte a fiinţei sale, ci îl mântuie în întregime. Puterea manifestată în afecte este atrasă şi ea ca să slujească omul în urcuşul lui spre Dumnezeu" (Pr. D. Stăniloae, Ascetică şi mistică creştină, Cluj, 1993, pag. 72).

Numai în armonie şi unire a sufletului cu trupul, putem pretinde cu adevărat că luptăm pentru a ajunge la desăvârşire. „Asceza în creştinism este progresul sufletului unit cu trupul, creat odată cu trupul, şi acest neîncetat progres se desfăşoară în infinitul iubirii divine în dialog, în comuniune personală" (Pr. C. Galeriu, Dialoguri de seară, pag. 24), şi se va păstra pe această direcţie numai atâta timp cât este orientat spre Dumnezeu, prin transfigurarea biologicului, căci, în finalitatea lui, postul nu este decât un alt mod de a-L descoperi pe Dumnezeu. „Numai prin detaşare trupească transfigurez lumea, introducând în ea prin cunoaştere şi dăruire, dragostea faţă de alţii, şi prin aceasta văzând pe Dumnezeu" (Pr. D. Stăniloae, Chipul nemuritor al lui Dumnezeu, pag. 42). Chiar şi atunci când ne nevoim trupul, ţinându-l în înfrânare, de fapt lucrăm asupra sufletului, căci în acest fel îi uşurăm urcuşul spre Dumnezeu. „Cel care posteşte, mai înainte de toate să-şi înfrâneze mânia, să fie bun, să aibă inima zdrobită. Să nu gândim fără rost ca foarte mulţi, care mărginesc postul la atâta numai că stau nemâncaţi până seara, ci împreună cu oprirea de la mâncăruri să ne oprim şi de la faptele care ne vatămă. Cel care posteşte trebuie să fie smerit, liniştit, blând, dispreţuitor al slavei deşarte" (Sf. Ioan Gură de Aur, Omilii la Facere, în PSB, Nr. 21, pag. 104).

Toată străduinţa celui ce se îndeletniceşte cu postul este aceea de a salva sufletul, de a nu-l lăsa să cadă în materialitate, în biologic. „Când sufletul ajunge să trăiască viaţa trupului, atunci el nu se mai află în adevărul lui" (Sf. Isaac Sirul), aceasta fiind în esenţă idealul nevoinţei creştine „de a păstra neatinsă neprihana sufletului" (Teoclit Dionisiatul, Dialoguri la Athos, vol. 1, pag. 190).

Trebuie multă chibzuinţă şi înţelepciune celor care se îndeletnicesc cu postul, pentru că există o serie întreagă de riscuri la care se expun unii ca aceştia. Echilibrul după care tânjim, trebuie însoţit de clarviziune asupra propriei noastre realităţi, precum şi o justă apreciere şi cunoaştere de sine însuşi. De aceea, toţi Părinţii Bisericii, ca unii care au experimentat îndelung această luptă, îndemnau mereu la păstrarea echilibrului, a măsurii, căci *„măsura le face frumoase pe toate"* (Sf. Isaac Sirul). Buni cunoscători ai firii omeneşti, ai slăbiciunilor şi ai limitelor sale, ei recomandau constant păstrarea măsurii, totul făcându-se cu dreaptă socoteală şi cu respect de sine însuşi. „Primirea hranei cu măsură şi cu socoteală dă trupului sănătatea şi nu îi îngroaşă sfinţenia" (Ioan Casian, op. cit., pag. 133). În schimb, excesele, trecerile peste măsură, nu vor duce, în nici un caz la ceva bun. „Ajunările excesive fac acelaşi rău pe care-l face lăcomia pântecelui" (idem, pag. 134), iar atunci când se iese de sub controlul raţiunii, când aceste limite ale firescului sunt încălcate, se poate ajunge la o adevărată tragedie, ale cărei consecinţe pot fi funeste, cu impact asupra întregii fiinţe, dereglându-i chiar unitatea interioară. „Trupul neputincios de-l vei sili peste măsură, aduce sufletului tulburare peste tulburare" (Sf. Isaac Sirul). Un alt dintre Părinţi recomanda: „sunt la fel de vătămătoare atât întinderea peste măsură a postului, cât şi săturarea pântecelui; atât privegherea peste măsură cât şi săturarea de somn, şi la fel toate trecerile peste măsură" (Ioan Casian, op. cit., pag. 181). Mai grav este că prin aceste exagerări poţi pierde chiar harul, îţi poţi pierde mântuirea, te poţi îndepărta de scopul urmărit, tocmai pentru faptul că ai căzut în exces. „Nu întoarce spre patimă înlăturarea patimilor, ca să nu mânii şi mai mult pe Cel care ţi-a dat harul" (Evagrie Ponticul, Cuvinte despre rugăciune, Filocalia, vol. 1, pag. 105).

Dar cel mai grav dintre toate este atunci când aparent fapta ta este bună, când aparent toată nevoinţa ta spre mântuire pare că este pe făgaşul cel bun, pentru ca în final să te dovedeşti cu atât mai înstrăinat şi mai îndepărtat de scopul vizat. Despre acest pericol avertiza Mântuitorul atunci când îi certa pe farisei: „Iar când postiţi, nu fiţi posomorâţi ca făţarnicii, că ei îşi mânjesc feţele ca să le arate oamenilor că postesc; adevăr vă grăiesc, îşi iau plata lor" (Mt. 6, 16). Este aşa-numita „formă fără fond", în care totul se reduce doar la exterior, doar la aparenţe. „Postul lipsit de dragoste nu ne apropie de Dumnezeu" pentru că la Dumnezeu se poate ajunge şi altfel, şi pe altă cale, cu mult deasupra celei a nevoinţei. „Calea cunoştinţei este bunătatea" (Sf. Antonie cel Mare, Filoc., vol. 1, pag. 22). Ruptă de fondul ei adevărat, toată nevoinţa, toată străduinţa noastră se va dovedi zadarnică. „Toată străduinţa care nu are iubire e străină de Dumnezeu" (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filoc., vol. 2, pag. 48). Este aşa-numita „cădere în sus", sau căderea prin virtute, asupra căreia avertizau toţi Sf. Părinţi, şi care înseamnă că deşi te afli în virtute, poţi cădea tocmai pentru faptul că i-ai pervertit intenţionalitatea şi finalitatea. „Postul şi privegherea, rugăciunea şi cântarea de psalmi, milostenia şi primirea de străini sunt fapte bune prin fire. Dar când se fac pentru slavă deşartă, nu sunt bune" (Sf. Maxim Mărturisitorul, op. cit., pag. 87). Cu alte cuvinte, trebuie să avem capacitatea de a discerne dacă faptele noastre au sau nu o orientare bună. „Dumnezeu caută la scopul tuturor celor săvârşite de noi, ca să vadă de le facem pentru El, sau pentru altă pricină" (idem, pag. 89).

Numai în măsura în care se păstrează în limitele firescului, putem numi postul o virtute cu adevărat creştinească, căci „excesul este la fel de rău ca şi lipsa" (Teoclit Dionisiatul, Dialoguri la Athos, vol. 1, pag. 216). De aceea totul trebuie făcut cu multă chibzuinţă, cu dreaptă socoteală, singura care ne poate feri de pierzanie. „Sunt unii care şi-au topit trupurile lor cu nevoinţa, dar pentru că nu au avut dreapta socoteală, departe de Dumnezeu s-au făcut" (Avva Antonie, Pateric, pag. 10). Deci nici afundarea în patimi nu foloseşte, dar nici siluirea trupului peste măsură nu este recomandată, ci totul făcut în limitele respectului de sine, ale măsurii, binecunoscând slăbiciunile şi marginile firii noastre.

PROTOPOPUL VASILE DAMIAN

(Urmare din pag. 1)

spune în „Foaia Interesantă" din Oradea (an I, nr. 35, pag. 137).

La alegeri în 1910, găsim transpus în versuri entuziasmul pentru deputatul îndrăgit

„Căci candidatul chemat în lume
Ca un apostol al neamului
E Dămianul cu falnic nume
Vechi deputatul Zarandului".
(Ecouri şi legenda fericirii de Petru Irhaş, Concordia Arad 1914).

În viaţa parlamentară, luând contact cu deputaţii celorlalte naţionalităţi, s-a angajat în lupta de desfiinţare a imperiului. Toate eforturile se făceau acum pentru apărarea naţiunii, a limbii şi credinţei strămoşeşti şi se extindeau apoi în perspectiva viitorului, la ideea unirii tuturor românilor.

Pornind de la ideea că un neam nu poate fi luminat decât pintr-o cultură naţională în limba maternă, protopopul Vasile Damian luptă împotriva tendinţei de deznaţionalizare promovată de stăpânirea maghiară reacţionară.

Problema aceasta a perpetuării şi dăinuirii noastre prin limbă — precum odinioară prin credinţă, a fost expusă pe larg într-o cuvântare rostită la Haţeg în 1914, publicată în „Biblioteca poporală a Partidului Naţional din Transilvania şi Ungaria" şi reluată tot într-o cuvântare la Buteni, unde se ridică şi împotriva statului intermaghiar preconizat de contele Tisza.

Trecând la revendicările noastre naţionale înşiră nelegiuirile ce ni se fac mereu în şcoală, la judecătorie, pe teren economic şi cultural.

El are mare încredere în capacitatea de jertfă a românilor, în voinţa lor de neînfrânt, în tăria şi unirea lor de luptă.

Pentru a uşura ridicarea prin cultură îndeamnă pe intelectualii români să înveţe poporul, să-l îndrumeze spre îmbrăţişarea de meşteşuguri, să înfiinţeze reuniuni şi corporaţii sătesti şi să-i dea conştiinţa drepturilor sale legitime.

Iar în 1914, când prin legea şcolară se urmăreşte desfiinţarea naţionalităţilor, cărora li se nimicesc şcolile şi li se scoate limba naţională din instrucţie, Vasile Damian afirmă categoric că ni s-a luat prea mult până acum. A venit vremea să nu mai renunţăm la nici un drept ce ni se cuvine. Deci sub nici o formă nu putem renunţa la limba şi fiinţa noastră naţională. „Nu ne-am născut noi pentru acest servilism ruşinos, astfel de slăbiciuni păcătoase nu are poporul român."

Această atitudine de curaj şi de mare demnitate a luat-o în cuvântul rostit în dietă în şedinţa din 19 martie 1914 privind „Chestia Română". Tot atunci a respins şi acuzaţia de şovinism ce se aducea românilor pentru a-i priva de anumite libertăţi acordate prin lege, arătând cu exemple adânc grăitoare că dimpotrivă, claselor conducătoare li s-ar putea aduce asemenea învinuiri.

Aşa după cum a promis în 1905, Vasile Damian a luptat cu răbdare şi consecvenţă pentru drepturile obiditului său popor, pentru moţii lui, din mijlocul cărora s-a ridicat, a luptat ani în şir, până în 1918, când românii din Ardeal au trăit bucuria Unirii cu vechea Românie, bucurie la care a participat şi el, reprezentând Zarandul în Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia.

Într-una din fotografiile de epocă ce imotralizau clipa, chipul lui atrage imediat atenţia prin ţinuta-i falnică şi privirea pătrunzătoare.

Plămădit din străbuni luptători, mlădiţă a tribunului de la 1848 George Damian din Zlatna, a dus mai departe mesajul luminos al acestora, mesaj de jertfă pentru libertate şi dreptate, pentru Neam şi Ţară.

E mult de atunci...

De aceea orice evocare şi orice povestire legată de lupta românilor transilvăneni, deci şi a lui, ar putea începe cu „A fost odată...".

Falsa şi adevărata libertate

(Urmare din pag. 1)

făcut, iar acum prin Sfânta Sa Biserică. *„Iată, Eu astăzi ţi-am pus înainte viaţa şi moartea, binele şi răul, binecuvântare şi blestem. Alege viaţa!* (Deuteronom 30, 15. 19).

Aceasta este voia lui Dumnezeu pentru om: ascultarea de poruncile sfinte: *„De vrei să intri în viaţă, păzeşte poruncile"* (Matei 19, 17).

Libertatea este o calitate a sufletului omenesc, o însuşire morală, o lege a desăvârşirii, care ne obligă să ne supunem normelor binelui şi ale adevărului. *„Fraţilor,* scrie Sfântul Apostol Pavel Galatenilor, *aţi fost chemaţi la libertate; dar să nu folosiţia libertatea ca prilej de a sluji trupului, ci slujiţi unul altuia prin iubire".* (Galateni, 5. 13).

Este impresionant faptul că încă înţelepţii lumii au ajuns la convingerea adevărului că fără religie nu se poate exercita nobila calitate a oamenilor. Astfel *Seneca* a declarat că „a fi cu adevărat liber, înseamnă a asculta de Dumnezeu". Iar *Goethe,* marele gânditor german scrie că: „nu ne face liberi faptul că nu recunoaştem pe nimeni peste noi, ci să cinstim pe acela care este peste noi". Cu alte cuvinte, atât binele individual cât şi cel social, reclamă o înfrânare de la tot ce contrazice poruncile divine. Libertatea n-o putem realiza decât prin adevărurile impuse de Ziditorul tuturor, în special de învăţătura lui Hristos.

Prin urmare este cu totul greşită definiţia pe care o dă Dicţionarul român de neologisme în problema de care ne preocupăm. Scrie acolo că un om se numeşte liber când voinţa sa nu este supusă nici unei restricţii, când „acţionează după propria sa dorinţă".

Însă dorinţele omului îşi au originea în firea lui coruptă de păcat, de pofte nelimitate. Morala creştină, în schimb, se bazează pe smerită ascultare de poruncile sfinte, sau, cum scrie inspirat Apostolul Pavel: *„Unde este duhul lui Hristos, acolo e libertatea"* (II Corinteni 3, 17). Sau în altă parte: *„Toate îmi sunt permise, dar nu toate îmi folosesc. Toate îmi sunt îngăduite, însă nu mă voi lăsa biruit de ceva"* (I Cor. 6, 12).

Aşadar, nu este liber cel ce face ceea ce vrea, ci acela ce poate voi ceea ce *trebuie* să facă. Când unei viţe de vie îi înfigem alături un arac, o facem spre binele ei, în scopul de a o opri să zacă la pământ. Agăţată pe arac, via se bucură de lumină şi aduce rod. Aceeaşi menire o are legea morală pentru om: este un sprijin pentru firea omului ce aplecată spre păcat, este o chemare spre bine şi desăvârşire.

Adevărata libertate, zice Fericitul Augustin, constă în bucuria de a „face binele, în slujirea plăcută lui Dumnezeu".

(va urma)

Crucea, lemnul cel de viaţă purtător

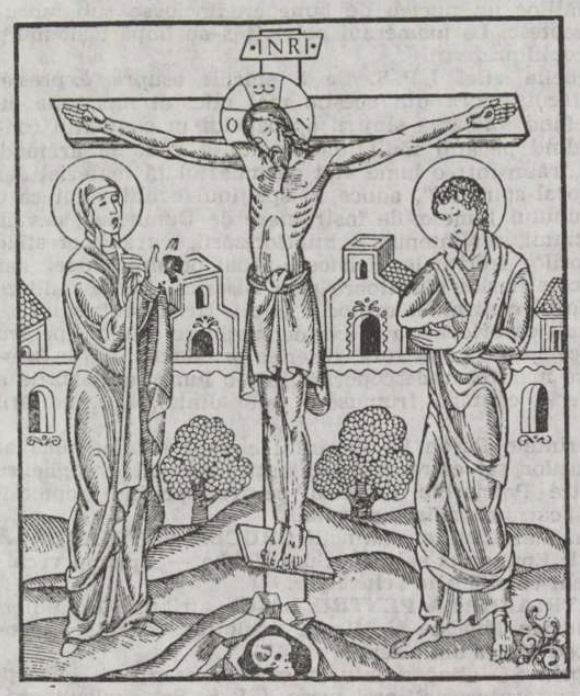

Psalmistul grăieşte că Dumnezeu „nu după păcatele noastre a făcut nouă, nici după fărădelegile noastre a răsplătit nouă“ (Ps. 102, 10). Şi, într-adevăr, Dumnezeu „aşa a iubit lumea încât pe Fiul Său Cel Unul Născut L-a dat, ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viaţă veşnică“ (Ioan, 3, 16). Căci, din multa sa milostivire, Dumnezeu nu s-a îndurat să vadă neamul omenesc sub tirania diavolului, ci a trimis pe Fiul Său în lume, care „s-a făcut trup şi s-a sălăşluit întru noi“ (Ioan 1, 14), adică, s-a făcut om, fără să înceteze să fie Dumnezeu. În legătură cu aceasta, Sfântul Apostol Pavel mărturiseşte că Fiul, „Dumnezeu fiind“, nu s-a temut ca nu cumva să piardă şi să înceteze să mai fie egal cu Dumnezeu atunci când „s-a deşertat pe Sine şi a luat chip de rob şi s-a făcut asemenea oamenilor“ (Filipeni, 2, 6—7), şi „s-a smerit pe sine“, „ascultător făcându-se până la moarte şi încă moarte pe cruce“ (Filipeni 2, 6—8). Aşadar, a doua persoană a Sfintei Treimi, Fiul, cel de o fiinţă, de aceeaşi mărire, cinstire şi putere cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt, s-a făcut om, din ascultare faţă de voinţa preabunului Său Părinte, pentru noi oamenii şi pentru a noastră mântuire.

Iisus Hristos s-a adus pe Sine jertfă lui Dumnezeu, îndurând Pătimirile pe Cruce, în locul nostru, ca să ne dezlege din legăturile păcatelor de care eram ţinuţi, ca să vindece patimile noastre cele greu de purtat, şi ca să ne scutească de osânda morţii celei veşnice ce-o meritam. Şi astfel, prin răscumpărarea cea în Hristos Iisus, Dumnezeu ne-a dat Harul Său cel de viaţă dătător şi mântuitor. Prin jertfa de ispăşire a lui Hristos pe Cruce, adică, prin sângele Lui vărsat pentru noi spre iertarea păcatelor noastre, a devenit posibilă dobândirea mântuirii (Romani 3, 24—25).

Hristos, ca cel care jertfeşte şi este jertfit, totodată, a săvârşit pe Cruce, la Golgota, o „taină ascunsă în Sion“; s-a jertfit ca să înfăptuiască un legământ permanent de pocăinţă şi de întoarcere a oamenilor la Dumnezeu, care, atunci când îl acceptă, au îndatorirea sfântă să vieţuiască morţi pentru păcat şi vii doar pentru Dumnezeu.

Sfânta Cruce a fost altarul pe care Hristos s-a jertfit pentru oamenii din toate timpurile. Iată de ce, imnograful ortodox zice, după cum urmează: „Veniţi toate neamurile să ne închinăm binecuvântatului lemn, prin care s-a făcut veşnică dreptate. Căci cel ce a amăgit pe strămoşul Adam prin lemn, prin Cruce se amăgeşte; ... Cu sângele cel dumnezeiesc, veninul şarpelui se spală; şi blestemul s-a dezlegat de osândirea cea pe dreptate,...; căci cu lemnul se cădea să fie vindecat lemnul, şi cu Patima Celui fără patimă să fie dezlegate patimile, cele prin lemn, ale celui osândit“. (Slava de la Vecernia Mare a Înălţării Cinstitei şi de viaţă făcătoarei Cruci).

Crucea, pe care a pătimit Hristos, este, după Sfântul Apostol Pavel, scandal pentru Evrei, nebunie pentru înţelepţii elini, iar pentru cei mântuiţi „puterea lui Dumnezeu şi înţelepciunea lui Dumnezeu“ (I Corinteni, 1, 24). Pentru poporul Vechiului Legământ, Crucea era scandal deoarece Legea grăia că: blestemat de Dumnezeu tot cel spânzurat pe lemn (Deuteronom, 21, 23), adică, cel spânzurat pe lemn nu purta doar pedeapsa şi mânia oamenilor, ci şi blestemul lui Dumnezeu. Pentru înţelepţii elini, Crucea era nebunie, întrucât ei nu puteau concepe ca Iisus Hristos, cel răstignit pe Aceasta, să poată mântui pe alţii. Firește, înţelepţii elini posedau doar „înţelepciunea lumii“, sau „înţelepciunea din afară“, aşa cum spunea Patriarhul ecumenic Chiril Lukaris, într-o cuvântare, în secolul al XVII-lea, în timp ce noi, credincioşii ortodocşi, potrivit aceluiaşi ierarh, avem „cu Harul lui Dumnezeu înţelepciunea din înăuntru, cea duhovnicească, adică înţelepciunea Crucii, care împodobeşte credinţa noastră ortodoxă“. Şi, conchidea Patriarhul amintit: „înţelepciunea lumii nu o vreau faţă de crucea lui Hristos; nu-i mai puţin adevărat că este bine ca cineva să le aibă pe amândouă“, adică, şi înţelepciunea lumii şi înţelepciunea Crucii, „dar prefer, din cele două, crucea lui Hristos“.

Crucea, semnul puterii şi biruinţei lui Hristos (I Cor., 1, 18; Col. 2, 15), căci prin aceasta El a biruit şi prădat iadul, Crucea, semnul mântuirii cu adevărat, este urâtă de Satana, care îndeamnă pe toţi cei rătăciţi de la învăţătura adevărată a Bisericii să hulească şi să vrăjmăşească Crucea lui Hristos. Diavolul nu uită că prin Cruce a fost învins, încât, aşa cum scrie Sfântul Chiril al Ierusalimului, „după cum câinele fuge de bâtul cu care a fost lovit, tot aşa şi diavolul fuge de Crucea care îi aminteşte că prin ea a fost bătut“. Iată de ce, imnograful ortodox aminteşte de Cruce şi ca fiind „demonilor rană“ (Luminânda de la Utrenia Înălţării Cinstitei şi de viaţă făcătoarei Cruci).

Pentru creştinul ortodox, Sfânta Cruce este lemnul cel de viaţă purtător şi acoperământul său cel tare şi căreia îi aduce cuvenita cinstire, rugându-se Celui ce a sfinţit-o prin jertfa Sa, împreună cu imnograful, care zice: „Hristoase Dumnezeul nostru, Cel ce ai primit răstignire de bună voie, spre învierea cea de obşte a neamului omenesc, şi prin trestia Crucii sângerându-Ţi degetele cu vopsele roşii, Te-ai milostivit a iscăli pentru noi, ca un împărat, cele ce sunt de iertare; nu ne trece cu vederea pe noi cei ce suntem ameninţaţi iarăşi cu depărtarea de la Tine. Ci Te milosteşte Unule Îndelung-răbdătorule, spre poporul Tău cel ce este în nevoi, şi Te scoală şi biruieşte pe cei ce se luptă împotriva noastră, ca un atotputernic“. (Mărire de la Vecernia Mare din Duminica a treia din Post, a Sfintei Cruci).

Pr. Dr. Ioan Bură

Sfânta Liturghie — Marea Iubire (XV)

— TAINĂ ŞI COMUNIUNE —

Comunitatea liturgică după ce îndrăzneşte în unitatea credinţei să se apropie sufleteşte tot mai intim de Ziditorul a toate, şi-a predat viaţa lui Hristos Dumnezeu. Şi acum, prin mijlocirea preotului slujitor, se roagă zicând: **Şi ne învredniceşte pe noi, Stăpâne, cu îndraznire, fără de osândă, să cutezăm a Te chema pe Tine, Dumnezeul cel ceresc, TATĂ, şi a zice:** Şi îndată cântăreţul cu toţi credincioşii rostesc sau cântă împreună, rugăciunea TATĂL NOSTRU.

În contextul Sfintei Liturghii, rugăciunea **„Tatăl nostru“** se înscrie ca un moment suprem de audienţă la Dumnezeu-Tatăl nostru, a întregii adunări a Bisericii. Lui ne prosternăm şi-I mărturisim cu recunoştinţă, apartenenţa noastră filială, solicitând tot ceea ce ne înlesneşte intrarea în Împărăţie, **„întoarcerea acasă“**, bucurându-ne apoi de participarea la „Ospăţul Stăpânului şi masa cea de Taină“.

Această scurtă rugăciune şi densă în conţinutul ei, este de origine divină. Însuşi Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, mai la începutul lucrării Sale în lume, învăţând ucenicii şi mulţimile cum să se roage, le-a dat un model de rugăciune zicând: „Ştie Tatăl vostru, de cele ce aveţi trebuinţă mai înainte ca să cereţi voi de la El. Deci, voi aşa să vă rugaţi: „TATĂL NOSTRU, CARE EŞTI ÎN CERURI, SFINŢEASCĂ-SE NUMELE TĂU; VIE ÎMPĂRĂŢIA TA; FACĂ-SE VOIA TA; PRECUM ÎN CER ŞI PE PĂMÂNT. PÂINEA NOASTRĂ CEA SPRE FIINŢĂ DĂ-NE-O NOUĂ ASTĂZI; ŞI NE IARTĂ NOUĂ GREŞELILE NOASTRE, PRECUM ŞI NOI IERTĂM GREŞIŢILOR NOŞTRI;

ŞI NU NE DUCE PE NOI ÎN ISPITĂ, CI NE IZBĂVEŞTE DE CEL RĂU. **Că a Ta este împărăţia şi puterea şi mărirea (slava) în veci; Amin!“**[1]

Câtă credinţă, câtă frumuseţe, câtă nădejde şi câtă dragoste, sunt concentrate în această **rugăciune domnească**, aşa numindu-se, pentru că ne-a învăţat Domnul Iisus Hristos, şi nu oprind altfel de rugăciuni, ci oferindu-ne-o ca un model dumnezeiesc de rugăciune, în toate împrejurările vieţii. Fiind cea mai scurtă şi mai cuprinzătoare dintre toate, a devenit de timpuriu rugăciunea creştinilor, cea de toate zilele!

Şi, rugăciunea este comunicare a unei persoane, a omului cu o altă persoană. De astă dată o comuniune între persoane. Omul rugător pe de-o parte, respectiv comunitatea liturgică şi preotul ei, cu Persoana centrală a Sfintei Treimi-TATĂL-Creatorul, un Dumnezeu Treimic în Persoane, care, aşa cum ne-a încredinţat Fiul Său, „ştie Tatăl vostru de ceea ce aveţi trebuinţă, mai înainte ca să cereţi voi de la El“.

Şi, de ce ne rugăm? Pentru că „rugăciunea e taina unirii omului cu Dumnezeu... Când cineva face efortul de-a se ruga, Dumnezeu îi vine în întâmpinare, întărindu-i acest efort şi atrăgându-l în adâncimile vieţii şi puterii Sale, din care capătă noi puteri“.[2] Cu alte cuvinte, ori de câte ori ne rugăm cu insistenţă şi cu credinţă, Dumnezeu este cu noi, mai mult decât vedem noi în ordinea obişnuită, când tata întinde mâinile sale salvatoare, copilului care-i cere ajutorul!

Analizând schematic această rugăciune domnească, ne dăm seama că se poate compartimenta după conţinutul ei tematic, în două părţi: Astfel, prima e o adresare către Dumnezeu-Tatăl, care este în ceruri[3], urmată de reverenţa noastră faţă de numele Lui, cu dorinţa exprimată de-a-L avea cu noi, cu Împărăţia Sa, cu voia Sa şi totul să fie între noi, noi şi Dumnezeu, „precum în cer, aşa şi pe pământ“. A doua parte a rugăciunii, cu patru cereri, ne priveşte direct pe noi — fiii Săi —, cu trebuinţele noastre trupeşti şi sufleteşti, pe care le cerem de la Tatăl, ca nişte copii înfometaţi şi conştienţi de greşelile şi neputinţele lor. Lui Îi cerem să ne ierte, să nu ne lase în ispită şi să ne izbăvească de cel viclean.

„Tatăl nostru care eşti în ceruri, sfinţească-se numele Tău“. Legătura noastră cu **Tatăl** e un raport între persoane, care se defineşte acum ca o relaţie între Tată şi fiu. Dacă fiecare persoană umană are un tată pământesc, pe care este dator să-l cinstească,[4] în unitatea creaţiei, toate persoanele omeneşti au Unul şi acelaş Tată. Avem acelaş Dumnezeu, izvor al vieţii noastre, care ne aşează în categoria de fii ai Săi, după har şi fraţi cu Fiul Său Cel unul născut, mai înainte de toţi vecii. De aceea, „celor câţi L-au primit, care cred în numele Lui, le-a dat puterea ca să se facă **fii ai lui Dumnezeu“**.[5] Suntem copiii lui Dumnezeu, care ne cuprinde în marea Sa Iubire părintească şi care, din această iubire a trimis pe Fiul Său în lume, pentru noi şi a noastră mântuire. În această misiune supremă, de răscumpărare, Iisus ne ajută: „Eu Mă sfinţesc pe Mine Însumi (zice Fiul lui Dumnezeu, ca Om adevărat şi Dumnezeu adevărat), ca şi ei să fie sfinţiţi întru adevăr“.[6] Şi aceasta „pentru că şi Cel ce sfinţeşte şi cei ce se sfinţesc, dintr-Unul sunt toţi; de aceea nu se ruşinează să-i numească pe ei fraţi“.[7] Şi despre aceasta, apostolul Pavel, raportându-se cu toată certitudinea, la Fiul lui Dumnezeu.

Un motiv deosebit de reflecţie: Toţi oamenii suntem făcuţi din pământ „după chipul şi asemănarea Sa“,[8] dar ne-a dat Dumnezeu şi sufletul nemuritor.[9] Deci, toţi oamenii avem aceeaşi obârşie sfântă. Mereu să ne aducem aminte ai cui suntem şi pe măsură, ce fel de responsabilităţi avem fiecare. Nu ne este îngăduit nici un fel de compromis cu noi înşine, sau cu semenii noştri. Ei ne sunt fraţi; sunt fiii Aceluiaş Tată şi zice Psalmistul: „Iată acum ce este bun şi ce este frumos decât numai a locui fraţii împreună“.[10] A se înţelege, a se comporta ca fraţii, a face bucurie Tatălui! Şi, dacă unii faţă de ceilalţi avem datoria iubirii, atunci toţi oamenii trebuie să-L iubim pe Dumnezeu. El este Tatăl nostru care este în ceruri. Când a fost întrebat Mântuitorul, care este cea mai mare poruncă din Lege, Iisus i-a răspuns: „Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău, din toată inima ta, din tot sufletul tău, din tot cugetul tău şi din toată puterea ta“. Aceasta este cea dintâi poruncă. Iar a doua e aceasta: „Să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi“. Mai mare decât acestea nu este altă poruncă“.[11]

Suntem noi vrednici cu adevărat să-L numim pe Dumnezeu. **Tatăl nostru?** Cutremurătoare întrebare! Un Sfânt Părinte din epoca de aur a Creştinismului, născut în jurul anului 335 d.Hr., în Cezareea Capadochiei, pătruns de-o rară exigenţă cu referire la familiarizarea ce-o avem în a-L numi pe Dumnezeu: **Tatăl nostru,** zice: „Dacă privind cineva spre sine se vede având încă nevoie de curăţire şi cunoaşte reaua lui conştiinţă plină de pete şi de arsuri urâte, şi fără să se curăţească de aceste rele, se socoteşte pe sine înrudit cu Dumnezeu, şi zice: **Tată,** el cel nedrept Celui drept, el cel necurat, Celui curat, cuvântul lui e o înjurătură şi o batjocură, odată ce numeşte pe Dumnezeu, Tată al ticăloşiei sale... Să adeverim **prin viaţă** înrudirea cu El“.[12]

Şi, într-adevăr, numai după ce ne-am căit de păcatele săvârşite, să îndrăznim a-L numi pe Dumnezeu: **Tatal nostru!** Dacă toţi, apoi, Îi zicem lui Dumnezeu: „Tatăl nostru“ şi nu-I zicem: **„Tatal meu“**, faptul acesta ne obligă să reflectăm la înţelesul acestui: **„nostru“**. Dumnezeu nu este numai Tatăl meu sau al tău, ci este „Tatăl nostru“, al tuturor, de unde şi datoria de-a ne iubi unul pe altul, neuitând că „Dumnezeu este iubire“.[13]

„Sfinţeasca-se numele Tău“. Heruvimii şi Serafimii neîncetat cântă în ceruri: „Sfânt, Sfânt, Sfânt“, preamărind sfinţenia lui Dumnezeu, iar noi, cerând pe pământ să se sfinţească numele Domnului Dumnezeu, ne facem atenţi ca să ne curăţim pe noi mai întâi, de toată întinăciunea trupului şi a duhului, ca să sfinţim numele dumnezeiesc. Iar aceasta o facem stingând pofta.[14] Nu cu înjurături şi glume, nu cu abuz de pomenire oricum a numelui lui Dumnezeu, ci cu smerenie şi fior, cu dragoste şi cucernicie, se cade nouă, sfinţindu-ne propria viaţă, să reflectăm din ea strălucirea şi sfinţirea numelui lui Dumnezeu. Aşa se atrag lângă noi şi ceilalţi semeni, sfinţind numele Domnului, antrenaţi de mila noastră, de iubirea ce le-o purtăm şi sub nici o formă judecându-i sau clevetindu-i!

Fecioara Maria rămâne pentru toată omenirea, model de recunoştinţă şi cinstire a numelui lui Dumnezeu, mărind pe Domnul în casa Elisavetei, rudenia sa, atunci când a răspuns printr-un imn de bucurie, zicând: „Măreşte suflete al meu pe Domnul... că mi-a făcut mie mărire **Cel Puternic şi Sfânt este numele Lui“.**[15] Mereu este necesar să nu uităm recunoştinţa noastră faţă de Tatăl ceresc, pentru toate câte ne-a dat nouă şi să fie aceasta un stimulent neîntrerupt de-a ne îmbunătăţi propria noastră viaţă, ca unii ce suntem fii ai Tatălui celui Sfânt, sau cum zice Marele apostol Pavel: „Să ne curăţim pe noi de toată întinarea trupului şi a duhului, desăvârşind **sfinţenia,** în frica lui Dumnezeu“.[16] Şi aceasta, ca obligativitate de obârşie, pentru că „El ne-a ales, înainte de întemeierea lumii, ca **să fim sfinţi** şi fără de prihană înaintea Lui (şi) Mai înainte rânduindu-ne, **în a Sa iubire,** spre înfierea întru El, prin Iisus Hristos, după buna socotinţă a voii Sale“.[17] Şi ca unii ce suntem fiii aceluiaşi Tată ceresc şi sfânt, avem îndatorirea să „căutăm pacea cu **toţii şi sfinţenia,** fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul“.[18] Sfântul apostol Petru, ca unul care omeneşte a trecut prin stări de îndoială şi lepădare, care-l încearcă pe om în momentele cruciale, îndeamnă zicând: „Ca fii ai ascultării, nu vă potriviţi poftelor de mai înainte, din vremea neştiinţei voastre, ci după **Sfântul** care v-a chemat pe voi, fiţi şi voi înşivă **sfinţi** în toată petrecerea vieţii voastre“.[19]

Deci sfinţenia vieţii noastre trebuie să fie o permanentă grijă în urcuşul duhovnicesc, ca să putem rosti: **„Sfinţească-se numele Tău“.** Acest efort se aliniază pe coordonatele firești ale naturii umane, de-a urca mereu, de-a se depăşi, dar nu oricum. Dacă „în sfera inteligenţei omul se pleacă înaintea geniului, în domeniul energiei şi a voinţei, venerează pe eroi, omul pe care creştinul îl aşează la capătul stimării şi admiraţiei sale, este acela care, în slujba lui Dumnezeu, voieşte să trăiască o viaţă superioară. **Sfântul** este eroul în ordine morală şi religioasă; este creştinul desăvârşit“.[20] Şi acesta nu este un privilegiu sau un destin, o predestinaţie, inadmisibilă de altfel, în credinţa şi tradiţia Bisericii Ortodoxe. Dumnezeu nu este nedrept, favorizând pe unul sau altul. Toţi suntem fiii lui iubiţi. Desăvârşirea spirituală este o creştere duhovnicească, cu trudă continuă, întru smerenie şi modestie, sub ploaia harului Sfântului Duh. Cine vrea să recepteze şi să conlucreze are cu ce, pentru că Dumnezeu „face să răsară soarele peste cei răi şi peste cei buni şi trimite ploaie peste cei drepţi şi peste cei nedrepţi“.[21]

E dureros să vezi pe cineva că-şi necinsteşte părinţii, dar este de-a dreptul cutremurător să auzi, cu câtă dezinvoltură sau chiar cruditate, blasfemiază şi înjură unul sau altul, numit „creştin“, numele cel sfânt al lui Dumnezeu-Tatăl nostru! Şi, el ştie că este **creştin,** adică **al lui Hristos,** dar... Adevăraţii cinstitori de Dumnezeu au luat atitudine fermă faţă de cei care necinstesc numele lui Dumnezeu. Aşa bună oară, „într-o zi fericitul IERONIM fiind întrebat, pentru ce înfruntă cu atâta asprime pe un hulitor de Dumnezeu, a răspuns: „Câinele latră să-şi apere stăpânul, atunci eu pot tăcea când Dumnezeul meu este suduit? Omoară-mă, dar de tăcut nu voi tăcea“. Când s-a cerut sfântului POLICARP, episcopul Smirnei (+ 167), să tăgăduiască pe Hristos, el a răspuns: „Iată, se împlinesc optzeci şi şase de ani de când Îl slujesc, fără ca El să-mi fi făcut vreodată vreun rău. Deci, cum aş putea

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. Nichifor Todor

1 Mt. 6, 8—13.

2 Dumitru Stăniloae: Trăirea lui Dumnezeu în Ortodoxie. Antologie, studii şi note de Sandu Frunză, Edit. Dacia, Cluj-Napoca, 1993, p. 128.

3 Prof. Dr. Vasile Gheorghiu: Sf. Evanghelie după Mateiu, cu comentar, vol. I. Cernăuţi, 1925, p. 142: „Concepţia celor vechi despre mai multe ceruri, cf. şi II Cor. 12, 2. Vezi şi: Pr. Dr. Ioan Mircea: Dicţionar al Noului Testament, Bucureşti, 1984: „La început a făcut Dumnezeu **cerul** şi pământul“ (Fac. 1, 1). Cerul şi pământul alcătuiesc universul, **cosmosul.** Cerul material este spaţiul în care apare şi există pământul, şi în care, deasupra văzduhului, pe bolta cerească, există **astrele cereşti,** planetele, soarele cu sistemul său şi stelele cu galaxiile.

În sens spiritual, cerul necreat este „locul“ unde este tronul lui Dumnezeu şi este locuit de îngeri şi de sfinţi. Din acest cer a coborât **Cuvântul**-Fiul lui Dumnezeu, când S-a întrupat din Sfânta Fecioară Maria şi de la Duhul Sfânt şi apoi după Învierea Sa (Ef. 4, 10) şi s-a aşezat în cer de-a dreapta Tatălui“ p. 80—81.

4 Deuter. 5, 16.
5 In. 1, 12.
6 In. 17, 19.
7 Evr. 2, 11.
8 Fac. 1, 26—27.
9 Fac. 2, 7.
10 Ps. 132, 1.
11 Mc. 12, 30—31.

12 Sfântul Grigorie de Nyssa: Scrieri, partea I. Trad. de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae şi Pr. Ioan Buga, Bucureşti, 1982. Cap. Despre Rugăciunea Domnească, p. 403—452.

13 I. In. 4, 16.

14 Sfântul Maxim Mărturisitorul: Scurtă tâlcuire a rugăciunii Tatăl nostru, în FILOCALIA vol. II. Trad. de Prot. stavrofor Dr. Dumitru Stăniloae, Sibiu, 1947, p. 253—285.

15 Lc. 1, 46—49.
16 II Cor. 7, 1.
17 Ef. 1, 4—5.
18 Evr. 12, 14.
19 I Petru 1, 14—15.

20 Hippolyte Delehaye: Sanctus-Essai sur le culte des saints dans l'antiquité-Subsidia Hagiographica 17 Bollandiste. Bruxelles, 1927, p. 235.

21 Mt. 5, 45.

Ascultarea, prima virtute a monahului

Ascultarea este o însuşire minunată şi sfântă pentru orice creştin, cu atât mai mult pentru monah, care şi-a asumat-o în mod solemn prin făgăduinţă. Această virtute a fost rânduită de Dumnezeu, odată cu creaţia omului (Fac. II, 16—17).

Sfântul Ioan Scăraru (523—602), în cunoscuta sa lucrare „Scara“, caracterizează astfel pe călugărul adevărat: „Monah este cel ce, în trup material fiind, petrece în treapta, rânduiala şi starea fiinţelor netrupeşti“ şi mai adaugă: „Monah este cel ce se ţine numai în hotarele şi cuvintele lui Dumnezeu, în toată vremea, în tot locul şi lucrul“. În fine concide: „Monahul este un adânc fără fund al smereniei, în care s-a afundat şi s-a înecat întreg duhul său“.[1]

Însă, la starea aceasta, se ajunge după îndelungată osteneală folosind ca ajutor şi alte virtuţi, printre care şi ascultarea, pentru că această minunată însuşire îl apără pe monah de: „slava deşartă şi de mândrie“, două „gânduri ale răutăţii“, care îi pierd toată osteneala.[2]

Ascultarea nu trebuie privită ca o înfrângere sau o subjugare, deoarece „cel ce se supune ia el însuşi această hotărâre în privinţa sa“.[3] Ascultarea nu-i diminuează demnitatea. Monahul vrea să-şi dovedească ascultarea sa de Dumnezeu, prin ascultarea de un duhovnic sau stareţ. Ascultarea stă la baza vieţii monastice şi din ea se naşte smerenia, temelia tuturor virtuţilor. Este de neconceput viaţa monahală fără ascultare şi smerenie. Monahul ascultă, pentru că vrea să asculte, să se lepede de egoism. În fiecare clipă, el se face disponibil pentru ascultare, deoarece, „desprinderea de lume şi lepădarea voii proprii (înstrăinarea şi ascultarea) urcă pe monah ca şi cu două aripi, la cerul nepătimirii.[4]

Cel ce a renunţat cu desăvârşire la toate cele ce i se par bune, a ajuns deja la capătul drumului duhovnicesc, pe care a început să umble, căci ascultarea este neîncrederea în toate lucrurile, chiar şi în cele bune, până la sfârşitul vieţii.[5]

În continuare voi încerca să enumăr doar câteva din minunatele urmări ale acestei însuşiri, care ne apropie şi ne uneşte cu Dumnezeu.

Dar, mai înainte de a trece la redarea unor aspecte pozitive ale fericitei ascultări, mă văd silit să-i aduc un cuvânt de laudă, al Avei Ruf din Pateric:

„O! ascultare, mângâiere a sfinţilor Strămoşi, îmbunătăţire a Patriarhilor şi jertfire a proorocilor. O! ascultare prea minunată a Mântuitorului de Tatăl Ceresc în toate, până la moarte pe Cruce. O! ascultare, înaripare Sfinţilor Apostoli. O! ascultare, mântuirea credincioşilor. O! ascultare, născătoarea şi dezvoltarea tuturor faptelor bune. O! ascultare, care deschizi cerurile şi sui pe oameni, de pe pământ în ele. O! Ascultare, hrănitoarea tuturor sfinţilor, din care au supt ei lapte şi prin care s-au făcut desăvârşiţi (I Petru II, 2—3). O! ascultare, care eşti locuitoare cu îngerii. O! ascultare, ce mult binefăcătoare eşti tuturor celor ce te află şi se ostenesc, cu bună chibzuială în strălucita ta folosire.“[6]

Ascultarea a păzit pe îngerii cei buni de la cădere. Iar protopărinţii noştri Adam şi Eva s-au bucurat de o minunată fericire în grădina Edenului. Marele Creator îi cerceta adesea şi vorbea cu ei, ca părinţii duioşi cu copiii lor iubiţi, dar călcând porunca ascultării s-au prăbuşit în nefericire (Fac. III, 23—24).

Avel, fiul lui Adam, educat în familie şi deprins cu ascultarea, aduce jertfă lui Dumnezeu din ce avea mai bun în turmele sale, spre care privind cu plăcere Cel de Sus, a devenit alesul Domnului (Fac. IV, 4).

Pentru credinţa şi ascultarea sa, Enoh nu a văzut moartea, ci a fost luat de pe pământ la cer, căci a bineplăcut lui Dumnezeu, prin aceste două mari însuşiri (Evrei XI, 5).

Noe, prin ascultare, a aflat har înaintea lui Dumnezeu (Fac. VI, 8—9) şi a scăpat de la înec, cu toată suflarea din corabie — oameni şi animale. Printr-o ascultare exemplară, Patriarhul Avraam părăseşte neamul şi patria, nemernicind în ţări străine (Fac. XII, 1). Se supune fără cârtire, să aducă jertfă pe unicul său fiu legitim Isaac pe muntele Moria (Fac. XXII, 12), umplându-se de binecuvântare şi devenind „părinte“ a multor neamuri. (Fac. XXII, 16—17).

De asemeni, Lot, nepotul lui Avraam, prin ascultare, scapă cu familia în Sigor, izbăvindu-se de la nimicirea prin ploaia cu piatră pucioasă şi foc din cer, prin care s-au distrus cu desăvârşire acele înfloritoare cetăţi păcătoase (Fac. XIX, 24—25). Din nefericire soţia lui Lot, nesocotind cuvântul de ascultare dat de îngerii Domnului, „să nu privească înapoi“ uitându-se spre Sodoma şi Gomora, să vadă prăpădul şi ţipetele ce se ridicau din ele, s-a prefăcut în stâlp de sare (Fac. XIX, 26).

Marele prooroc Moise, dând frâu larg ascultării, se leapădă de toate plăcerile, bucuriile şi slava Egiptului şi primeşte să conducă poporul evreu 40 de ani spre Pământul Făgăduinţei, devenind prooroc, legislator şi om iubit de Dumnezeu (Pentateuh).

Isus Navi duce mai departe poporul evreu, după moartea lui Moise pe muntele Nebo, trece Iordanul, cucereşte Pământul Făgăduinţei şi-l împarte la cele 12 seminţii ale lui Israel (Cartea lui Iosua).

Prin ascultare, Samuel este închinat Domnului trup şi suflet, prin care Dumnezeu vorbeşte poporu-

(Continuare în pag. a 4-a)

Ierodiacon Ciobâcă Teofilact
Mânăstirea Putna

1 Filocalia IX, Bucureşti, 1980, pag. 283.

2 Antonie Plămădeală, „Tradiţie şi libertate în spiritualitatea ortodoxă“, Sibiu, 1983, pag. 122.

3 Filocalia IX. pag. 82.

4 Idem, pag. 77.

5 Idem, pag. 80—81.

6 Patericul, Alba Iulia, 1990, pag. 205—206.

AGENDA I.P.S. ANTONIE

FEBRUARIE 1995

1 februarie 1995 — I. P. S. Mitropolit **Dr. Antonie Plămădeală**, Arhiepiscop al Sibiului şi Mitropolit al Ardealului, Crişanei şi Maramureşului, a primit pe Dl. Dorin Teodorescu, reporter la ziarul „Rondul", cotidian local, acordându-i un interviu pe tema: „Viaţa bisericească în America".

3—6 februarie 1995 — a participat la Patriarhia din Bucureşti, la lucrările Sf. Sinod, ale Consiliului Naţional bisericesc şi a Adunării Naţionale bisericeşti.

7 februarie 1995 — a participat la festivitatea prilejuită de aniversarea zilei de naştere a **P. F. Patriarh Teoctist.**

14 februarie 1995 — a participat la Cercul Militar Sibiu la lansarea cărţii intitulată: **„Armata română în Revoluţia din decembrie 1989"**, prilej cu care a rostit şi un cuvânt, arătând legătura între armată şi Biserică.

15 februarie 1995 — a acordat un interviu postului de Televiziune „Cinemar" din Sibiu, vorbind despre rolul actual al Bisericii în viaţa credincioşilor din Ardeal.

17 februarie 1995 — a participat în salonul alb al Hotelului restaurant Împăratul Romanilor la aniversarea a 2 ani de la apariţia ziarului „Rondul". În cuvântul său a făcut urări de bine tuturor celor prezenţi, dorind şi ziarului o apariţie lungă, asemenea Telegrafului român care apare neîntrerupt din anul 1853.

19 februarie 1995 — a participat în Catedrala mitropolitană la slujba Sfintei Liturghii.

23 februarie 1995 — a acordat un interviu D-lui Ioan Onuc Nemeş, de la Ziarul „Tribuna Sibiului" având ca temă **„Viaţa religioasă a românilor din America".**

25 februarie 1995 — a participat, în calitate de preşedinte de onoare al juriului, la lucrările şedinţei de apreciere a proiectelor viitoarei catedrale din Braşov, desfăşurate la Mânăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus.

După masă, în cadrul altei şedinţe au fost discutate planurile Catedralei ce se va construi în oraşul Făgăraş.

În zilele de marţi, miercuri şi joi ale fiecărei săptămâni, a primit în audienţă un număr mare de persoane, la acestea adăugându-se consilierii Arhiepiscopiei, audienţe în care a rezolvat probleme curente ale vieţii bisericeşti din Eparhie.

Secretar eparhial,
Pr. Valentin Sicoe

Sărbătoare românească la Offenbach am Main

Duminică, 26 februarie a.c., într-o atmosferă pregnant sărbătorească, care înveşmântează evenimentul unei sfinţiri de biserică, s-a desfăşurat la Offenbach am Main binecuvântarea *Capelei Ortodoxe Române „Sf. Nicolae"* de către **Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Dr. SERAFIM JOANTĂ** în prezenţa unui număr impresionant de credincioşi români din localitate şi împrejurimi. Au fost de faţă personalităţi ecleziastice, fruntaşi ai vieţii publice, credincioşi ai altor confesiuni creştine. Pecetea românească a imprimat-o participarea numeroşilor credincioşi români, mânaţi de dorul şi setea sufletească după o sfinţire **„ca acasă"**, după o slujbă arhierească în limba şi tradiţia în care s-au născut şi au crescut.

Capela a fost amenajată într-o sală boltită adecvată unui locaş de închinăciune în incinta castelului Isenburg în 1975 prin zelul misionar-pastoral al părintelui **Alexandru Tudor**, care înfiripează şi comunitatea românească de aici.

Din anul 1984 îi urmează întru slujire părintele **Corneliu D. Jacotă.**

Incendiul din toamna anului 1993, izbucnit după Sf. Liturghie, a prejudiciat mari daune capelei, necesitând nu numai restaurarea capitală dar şi reînzestrarea cu cele necesare deservirii cultului divin.

În 1994, la scurtă vreme după instalare, **Î. P. S. Mitropolit** în vizita făcută comunităţii ortodoxe, conjugată cu o întrunire ecumenică, a intervenit împreună cu preotul paroh la autorităţile bisericeşti şi cu sprijinul acestora, la cele competente (având peste 3000 de semnături) şi s-a reuşit deblocarea fondurilor băneşti pentru restaurare şi redarea destinaţiei avute înainte de incendiu. Acestui sprijin material s-a mai adăugat jertfelnica contribuţie a bunilor credincioşi, animaţi de harnicul lor păstor sufletesc, sprijinit şi încurajat de membrii Consiliului parohial şi nu în ultimul rând valoroasa ofrandă a **Patriarhiei Române**, materializată în restaurarea Iconostasului, lucrat în atelierele patriarhale de la Mânăstirea Plumbuita, vase liturgice, veşminte şi cărţi de cult. Înfrumuseţată în haina luminoasă şi împodobită cu chipul credincioşilor, care iubesc podoaba casei lui Dumnezeu, Capela „Sf. Nicolae" s-a dovedit neîncăpătoare la acest popas duhovnicesc, cu toate că ea poate adăposti câteva sute de persoane.

Slujba vecerniei cu Litie, săvârşită sâmbătă seara s-a încheiat cu un ziditor cuvânt sufletesc, împărtăşit credincioşilor de către **Î. P. S. Serafim.**

Duminică dimineaţa la ora 9,30 a început slujba propriu-zisă de sfinţire a bisericii. În hrisovul citit la vremea cuvenită, Ierarhul a apreciat vrednicia bunilor credincioşi, hărnicia şi osteneala preotului şi a membrilor Consiliului parohial, al căror aport a fost hotărâtor întru realizarea acestei lucrări, precum şi preţioasa implicare a doamnei preotese **Maria Jacotă**, pentru care comunitatea a însemnat familia sa, dovedindu-şi vocaţia de împreunăapostolat. De asemenea a fost elogiat sprijinul Bisericii evanghelice din localitate.

Sfânta Liturghie a urmat într-o notă de adâncă evlavie şi respiraţie ortodoxă. Alături de **Î. P. S. Mitropolit Dr. Serafim** au slujit: **P. C. Preot Alexandru Câmpeanu**, consilier economic mitropolitan, **P. C. Preot Corneliu D. Jacotă**, parohul locului, şi **Arhidiacon Dumitru Dura.** Răspunsurile liturgice au fost date de către întreaga biserică având în mijloc un nucleu de bune credincioase sub îndrumarea doamnei preotese. La momentul potrivit s-au împărtăşit mulţi credincioşi şi toţi copiii prezenţi.

Tâlcuind evanghelia zilei **Î. P. S. Sa** a stăruit asupra expresiei „întrucât nu aţi făcut unora din aceştia mai mici ai mei, Mie nu m-aţi făcut", reliefând valoarea slujirii aproapelui în contextul contemporan şi osândind păcatul indiferentismului. **Î. P. S. Sa** arătând, printre altele, că „trăim într-o lume atât de îndestulată material dar atât de săracă moral-spiritual", aduce în sprijinul echilibrului ca o contrabalansare duhului lumesc, de înstrăinare de Dumnezeu, nevoia stringentă a rugăciunii, a sfinţeniei, a interiorizării, a trăirii creştine şi a cultivării valorilor spirituale. Hristos s-a dat pe sine Model, dar ne-a dat şi mijloacele harice sfinţitoare prin Biserică. Ea să militeze pentru a-şi găsi locul central în mijlocul lumii. Hristocentrismul se cere astăzi, mai mult ca oricând, a fi axa de susţinere a lumii, pentru ca ea să nu alunece spre o catastrofă. Biserica ortodoxă fiind o Biserică a Tradiţiei are menirea redescoperirii într-o lume secularizată a valorilor spirituale, a căutării frumuseţii celei dintâi, a restaurării omului.

După otpust Părintele Paroh în succintul cuvânt a înmânunchiat mulţumirea enoriaşilor săi către reprezentanţii Bisericii evanghelice din localitate, către Patriarhia Română pentru sprijinul material şi moral constant şi către consilierii parohiali.

Solemnitatea înmânării înaltei distincţii **CRUCEA PATRIARHALĂ PENTRU CLERICI: Eminenţei sale Joachim Vobbe — Episcop vechi-catolic, Preotul vechi-catolic Alto Schwelger.**

şi **CRUCEA PATRIARHALĂ PENTRU LAICI,** atribuită Domnilor: **Josef Schwartz, Adrian Popescu** şi **Mircea Schlotter,** consilieri parohiali, a pecetluit festivitatea din biserică.

După trecerea prin Sf. altar a tuturor celor prezenţi — bărbaţi, femei şi copii — şi sărutarea Sfintei mese, **Î. P. S. Sa** a miruit credincioşii.

Agapa comună a făcut să se prelungească „extra muros Ecclesiae" atmosfera de căldură românească, înmiresmată de tămâie şi busuioc, ecoul cântării liturgice şi a rugăciunii întregită cu ofrandele specific bucătăriei româneşti. În alocuţiunea ţinută la masă, **Î. P. S. Mitropolit** a prezentat auditorului problemele cu care se confruntă Mitropolia, a înfăţişat succint din activitatea misionar-pastorală, ecumenică, administrativă şi culturală de la instalarea **Î. P. S. Sale,** din iunie anul trecut. „Mitropolia există prin credincioşii ei şi pentru credincioşii ei, prin urmare ca să-şi poată îndeplini rolul polivalent e nevoie de ajutorul şi susţinerea dumneavoastră a tuturor". A apelat la zăcământul sufletesc al neamului, să se păstreze ceea ce este bun, ceea ce ne uneşte şi să se elimine păcatul defăimării şi al judecării aproapelui, care distanţează şi dezbină. Sub zodia optimismului s-a întreţinut cu enoriaşii, binecuvântându-i la despărţire. Toate copleşindu-ne de bucurie, ne îndreptăţesc a exclama **„aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul să ne bucurăm şi să ne veselim întrânsa".** Nu vom uita că în cronica comunităţii din Offenbach la popasul sfinţirii Capelei a fost cu adevărat o **Sărbătoare** a sărbătorilor.

Preot Alexandru Câmpeanu

Un martir sub lespezile Aiudului

(Urmare din pag. a 2-a)

stareţul ei Vasile Vasilichi şi fratele lui Haralambie. „Şedinţele literare de joi seara" şi cu cei 40 de călugări-studenţi şi cu participarea oamenilor de litere, artişti, profesori universitari, ofiţeri şi teologi. Realizatorul duhovnicesc era Daniil Tudor.

Mulţi dintre aceştia au fost arestaţi şi au alcătuit „Ceata preoţilor de la Periprava-Canal" şi condamnaţi la ani grei. Părintelui Daniil i-au dat 25 de ani muncă silnică.

Menţionăm că tot în mân. Antim veneau şi cei din „Cercul ieşenilor", elita intelectualităţii ieşene. A fost o răbufnire religioasă-culturală, netolerată de comunism. Un alt magistru al „Rugului aprins" a fost păr. Stăniloae, condamnat şi el.

Părintele Daniil urca spre vârful piramidei. Scânteia Rugului a pornit din mânăstire, focul trebuia dus înainte tot prin mânăstiri şi în inima poporului. Aşa îl întâlnim pe păr. Tudor staret al schitului Durău, din munţii Bucovinei. Se pare că şi în Aiud, ieroschimonahul Daniil a preschimbat temniţa în mânăstire. De aci s-au tras toate pătimirile.

În păr. Daniil, stăpânirea vedea un vârf al rezistenţei naţionale şi mai ales a celei religioase. Inchiziţia roşie l-a planificat pentru exterminare. El era inepuizabil. De la un capăt la altul, în celularul din Aiud, circulau prin morse, indicaţiile şi expunerile teologice ale lui. Era numai inimă şi convingere, cu care te ducea la porţile Raiului. Te cucerea de la început ori erai tânăr ori bătrân. Tinerii, mai ales, au asimilat tot ce se putea exterioriza prin cuvinte şi gesturi. Toată cultura, idei pericope biblice şi acatistul lui, circulau pe aceeaşi bandă nescrisă a minţii în tot gulagul românesc. În câte conştiinţe a adus el lumina Evangheliei şi pe câţi i-a fortificat împotriva stăpânirii fără Dumnezeu şi imorală, numai el ştie, poate nici el.

Am ascultat de la un student, în celulă, acatistul Sf. Ap. şi Evang. Ioan Bogoslovul (Teologul) al păr. Daniil şi zicea:

— Nu uit figura păr. Daniil şi dacă voi ieşii mă fac preot ori mă duc la mânăstire!

Şi o spunea din toată fiinţa lui.

Dacă s-ar fi eliberat, păr. Daniil, aşa cum a promis, ar fi umplut schiturile şi mânăstirile Moldovei cu tineri dornici de un nou capitol de viaţă, de ascezăreeditată după efigiile marilor asceţi: Avva Antonie, Avva Macarie, Avva Eftimie şi ale Sf-lor Maxim Mărturisitorul şi Grigore Palama, adevăraţi atleţi ai Ortodoxiei. Chiar de aceea stăpânirea l-a izolat complet, supunându-l la constrângeri infernale, neştiind că pe ieroschimonahul Daniil, nu-l speria nici moartea.

Toată comportarea şi atitudinea păr. Daniil îi covârşea pe cei care au fost în contact cu el, îndeosebi pe tineri. Aşa se explică setea şi afluenţa spre tainele Ortodoxiei, pe care nu le-a putut contrabalansa nici infernul Piteştilor şi al Canalului. Tot acest zel spre misterele teologiei, umplea un gol din sufletul omului şi îl fortificau împotriva privaţiunilor şi suferinţelor din temniţă. Afară era, poate, copleşit de valurile vieţii.

În toate era meritul păr. Daniil, căruia şi în Aiud i se putea da titlul de „egumen" de toţi cei care l-au cunoscut şi s-au adăpat din izvoarele lui duhovniceşti.

Într-o zi, în celula lui, sub lespezile Aiudului, s-a stins cel care a fost ieroschimonahul Daniil şi zace până într-o zi când Providenţa îl va scoate la lumină şi se va spune: Iată un nume în calendarul nostru dreptmăritor şi românesc, căzut pentru credinţă, libertate şi dreptate — mucenicul Daniil!

Cei care l-am cunoscut pe părintele Daniil, putem să-i atârnăm medalionul lui într-un colţ al inimii cu justificată satisfacţie duhovnicească.

Fie ca flamura rezistenţei şi a jertfei lui să lumineze cărările viitorului nostru şi mai vârtos să limpezească zările tineretului nostru după o jumătate de veac de rătăcire prin marele întuneric al stăpânirii fără Dumnezeu!

Sfânta Liturghie — Marea Iubire

(Urmare din pag. a 3-a)

huli pe Dumnezeul şi Mântuitorul meu?".[22] Şi numai cu o astfel de fermitate morală ne putem revendica demnitatea de „creştini" şi de fii ai Tatălui.

„Vie împărăţia Ta". Despre Împărăţia lui Dumnezeu,[23] au fost preocupaţi şi inspiraţii Vechiului Testament, iar cel care trece spre Noul Testament, Sfântul Ioan Botezătorul, „propovăduia în pustia Iudeii, spunând: „Pocăiţi-vă că s-a apropiat Împărăţia cerurilor".[24] Acest îndemn inspirat a fost preluat de Însuşi Fiul lui Dumnezeu, la începutul activităţii Sale mesianice, în Capernaum-ul acelei Galilei a neamurilor,[25] simbol al întregii arii geografice a continentelor lumii. Peste tot trona o „împărăţie" a destrămării — prin păcate — a unităţii genuine a neamului omenesc, dirijată de Stăpânitorul acestei lumi",[26] şi el, diavolul umblă răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită".[27] El nu doarme... De aceea, Mântuitorul, îndemna zicând: „Privegheaţi şi vă rugaţi, ca să nu intraţi în ispită. Căci duhul este osârduitor, dar trupul neputincios".[28]

Rugându-ne să vie Împărăţia lui Dumnezeu, ne angajăm într-o bătălie spirituală, cu toată puterea credinţei, îndepărtându-ne de tot ceea ce este: „adulter, desfrânare, necurăţie, certuri, zavistii, mânii, gâlcevi, dezbinări, eresuri, pismuiri, ucideri, beţii, chefuri şi cele asemenea acestora, (pentru) că cei ce fac unele ca acestea nu vor moşteni Împărăţia lui Dumnezeu".[29] Şi până când vor fi asemenea concesii păcătoase între oameni, cu toată stăruinţa în rugăciune, dar fără acoperire şi cu faptele, Împărăţia lui Dumnezeu va întârzia. Ea se va activa pe pământ când toţi oamenii ne vom da toată silinţa, ca noi să împlinim cât mai exact voia preasfântă a lui Dumnezeu.[30] De aceea, Sfântul Grigorie de Nyssa zice: „să se surpe tabăra vrăjmaşă... să înceteze războiul trupului împotriva duhului..."[31] şi abia atunci îşi vor face loc, cum scria Apostolul Pavel: „roada Duhului (care) este dragostea, bucuria, pacea, îndelungărăbdarea, bunătatea, facerea de bine, credinţa, înfrânarea (şi) curăţia".[32] Numai sfinţindu-ne propria viaţă, sfinţim numele lui Dumnezeu şi contribuim astfel la venirea Împărăţiei Sale, între noi şi prelungirea ei în viaţa de dincolo de mormânt.

O a treia cerere din **Tatăl nostru** este: **„Facă-se voia Ta, precum în cer şi pe pământ".** În relaţia noastră cu Tatăl ceresc, trebuie să luăm ca model de comportare, pe Însuşi Fiul Său, venit în lume şi care a zis: „M-am coborât din cer, nu ca să fac voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis pe Mine".[33] Dacă Iisus Hristos face o asemenea ascultare, până la moarte: „Părinte, de voieşti, treacă de la Mine acest pahar, dar **nu voia Mea,** ci **voia Ta să se facă".**[34] Cu cât mai mult suntem îndatoraţi noi, cei care-I spunem lui Dumnezeu: **Tatăl nostru,** să luăm aminte la mandatul ce ni s-a încredinţat, pentru că n-am venit în lume de capul nostru, ci avem şi noi o misiune, care trebuie conştientizată şi dusă la îndeplinire. Fiecărui om i-a dat Dumnezeu anumite daruri, deodată cu chemarea lui din nefiinţă întru fiinţă şi tot omul este îndatorat să lucreze cu darurile vieţii sale, întru preamărirea lui Dumnezeu.

Abuzul de libertate şi impunerea dictatorială a voii proprii nu pot sfârşi decât într-un lanţ de conflicte familiale şi sociale, un adevărat dezechilibru inter-uman, cu toate consecinţele lui dramatice. Acolo, unde copiii ignorează voia părintească, se declanşează abuzul şi destrămarea. Iar când oamenii se înghesuie în a-şi impune fiecare voia proprie, în detrimentul voii lui Dumnezeu-Tatăl nostru, firească că încleştarea devine inevitabilă. Drept aceea, întreabă-te, omule, când vrei să faci ceva, **„Ce-ar face Iisus dacă ar fi în locul meu?!"** Şi, sigur, conştiinţa omului, oricât de îmbrâncită şi de ascunsă ar fi, ea ar aprinde o rază de lumină, ajutând pe fiecare să se echilibreze, ancorat în Cel care este armonia supremă — **Tatăl nostru.**

Psalmistul se şi întreabă cu mirare, zicând: „Doamne, Dumnezeul nostru ... ce este omul că-Ţi aminteşti de el? Micşoratu-l-ai pe dânsul cu puţin faţă de îngeri, cu mărire şi cu cinste l-ai încununat pe el. Pusu-l-ai pe dânsul peste lucrul mâinilor Tale, toate le-ai supus sub picioarele lui..."[35]. Şi iată că îngerii pururea fac voia Tatălui şi stau sub ascultare, cum zice tot Psalmsitul: „Cel ce faci pe îngerii Tăi duhuri şi slugile Tale pară de foc",[36] ei, deşi sunt cu ceva superiori omului, ascultă de Ziditorul a toate şi-I fac voia Lui, participând la armonia cerească şi chiar mai mult, primesc să stea, din voia lui Dumnezeu şi în slujba oamenilor. cum zice Apostolul Pavel: „Îngerii oare nu sunt toţi duhuri slujitoare, trimise ca să slujească pentru cei ce vor fi moştenitorii mântuirii?".[37] O, dacă şi noi oamenii, cei pe care ne slujesc îngerii lui Dumnezeu, am lua pilda ascultării lor, atunci, împlinind fiecare, voia lui Dumnezeu, va fi precum în cer, aşa şi pe pământ: pace, armonie, bucurie şi iubire!

Să fie, Doamne!

22 Învăţătura de Credinţă Creştină Ortodoxă, Bucureşti, Edit. Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă, Bucureşti, 1952. Cap. Rugăciunea Domnească, p. 223—241.

23 Detalii despre Împărăţia cerurilor, vezi: Cap. III din acest studiu, în Telegraful Român, Nr. 21—24 din 1994, p. 5.

24 Mt. 3, 1—2.
25 Mt. 4, 13—17.
26 Mt. 4, 8—9.
27 I Petr. 5, 8.
28 Mc. 14, 38.
29 Gal. 5, 19.21.
30 Prof. Dr. Vasile Gheorghiu: Op. cit., p. 250—262.
31 Sfântul Grigorie de Nyssa: Op. cit., p. 429.
32 Gal. 5, 22—23.
33 In. 6, 38.
34 Lc. 22, 42.
35 Ps. 8. 1—6.
36 Ps. 103, 5.
37 Evr. 1, 14.

Ascultarea, prima virtute a monahului

(Urmare din pag. a 3-a)

lui evreu şi înfruntă pe regele Saul, căzut în neascultare, consfinţind ascultarea mai presus decât jertfa, rostind: „Ascultarea este mai bună decât jertfa şi supunerea, mai bună decât grăsimea berbecilor (I Regi XV, 22). Căci atunci când omul jertfeşte ceva lui Dumnezeu, îşi aduce numai o parte din osteneala sa, pe când dacă ascultă se aduce pe sine întreg jertfă lui Dumnezeu.

Plecându-se ascultării, David este luat de la turmele de oi şi pus să conducă poporul lui Israel, cu frică de Dumnezeu 40 de ani (II Regi IV, 4—5). Inspirat de Dumnezeu scrie „Cartea Psalmilor", ce înfrumuseţează cele 7 laude şi ierurgiile din tipicul Bisericii noastre.

Proorocul Ilie Tesviteanul a bineplăcut lui Dumnezeu prin ascultare, care l-a ocrotit toată viaţa lui şi a fost ridicat în car cu cai de foc de pe pământ la cer (IV Regi II, 11). De asemenea, Proorocul Daniel este salvat de dinţii leilor, ajungând într-o stare fericită în regatul lui Darius Medul şi Cirus regele perşilor (Daniel VI, 28—29).

Prin ascultare Sfânta Fecioară Maria s-a învrednicit de cea mai mare cinste hărăzită vreodată de Dumnezeu vreunei femei de pe pământ, deosebită şi aleasă din toate neamurile şi limbile pământului, prin Sfatul şi Voinţa Celui mai înainte de veci. Sfânta Fecioară Maria a dat un răspuns simplu, dar căptuşit cu smerenie şi mult tâlc: „Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvântul Tău" (Luca I, 38). Însuşi octogenarul Iosif, moşul Sfintei Fecioare Maria, cu toată vârsta sa înaintată se supune celor spuse de înger şi devine protectorul gingăşiei Ei şi păzitorul fecioriei acestei fiice dumnezeieşti, care prin curăţia Ei a întrecut pe îngeri şi a devenit mai cinstită decât Heruvimii şi mai slăvită fără de asemănare decât Serafimii, aşa cum cântă Sfânta noastră Biserică în fiecare zi, împlinind proorocia însăşi a Sfintei Fecioare Maria, când a spus în casa lui Zaharia: „Iată de acum mă vor ferici toate neamurile" (Luca I, 48).

De asemenea însoţeşte pe Pruncul Iisus şi Mama Lui în Egipt, fugind de furia lui Irod (Matei II, 13 şi 23).

Sfântul Ioan Botezătorul, supunându-se dreptăţii lui Dumnezeu, s-a învrednicit să-L boteze pe Mântuitorul lumii (Matei III, 15), devenind „cel mai mare prooroc născut din femeie" (Matei XI, 11).

Modelul perfect al ascultării este Mântuitorul nostru Iisus Hristos, printr-o supunere desăvârşită lui Dumnezeu-Tatăl (Ioan VI, 38) şi Sfintei Fecioare Maria (Luca II, 51). Arătându-Se ca Om, S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte şi încă moarte de Cruce (Filipeni II, 8). Ascultare exemplară, desăvârşită, absolut demnă de urmat fără şovăire de toţi cei care doresc mântuirea.

De asemenea, Sfinţii Apostoli, lăsând totul la chemarea lui Iisus Hristos, au devenit din simpli pescari, „vânători" de oameni (Marcu I, 17), încât „în tot pământul a ieşit vestirea lor şi la marginile lumii cuvintele lor" (Ps. XVIII, 4).

Vădit lucru că, vârfurile monahismului creştin, marii asceţi, părinţii patericului şi filocaliei, cunoscând urmările virtuţilor din fericita lor experienţă de o viaţă, au hotărât ca: cântarea psalmilor să ne fie ca o armă; rugăciunea neîncetată ca un zid şi lacrimile ca o baie fără prihană; iar ascultarea au socotit-o absolut trebuincioasă, celor care împătimiţi fiind, ar voi să vadă pe Hristos.[7] Aşadar, prima virtute a monahului care cheamă şi pe celelalte este ascultarea, ca treaptă sigură, care duce la desăvârşirea mult dorită.

Un fapt real că ascultarea are urmări minunate şi neaşteptate, chiar dacă la început pare de necrezut (absurd), iată un exemplu din multe altele citat din pateric: „Ava Ioan Colov, intrând în mânăstire, a primit ca ascultare, să ude zilnic un lemn uscat, cărând apă cale de 10 ceasuri şi după trei ani de osteneală, lemnul a înverzit, a înfrunzit, a înflorit şi a făcut roade".[8]

În vremea noastră, smeritul arhimandrit Cleopa Ilie, vieţuitor în Mânăstirea Sihăstria judeţul Neamţ, la întrarea sa în mânăstire a primit ca ascultare, să bată cu un băţ un trunchi de copac uscat de la poartă 3 zile, apoi întrodus în rândul fraţilor. Întrebat de părintele Stareţ: „Ce a zis lemnul?". Novivele a răspuns: „N-a zis nimic". Vezi, l-a povăţuit părintele Stareţ: „Aşa să fi şi tu". Apoi l-a trimis cioban la oile mânăstirii pe munte 15 ani. De la oi, a trecut direct la Stăreţie fără voia lui. Astăzi, cu toată vârsta sa înaintată, continuă să fie un neîntrecut mânuitor al cuvântului, un mare povăţuitor al credincioşilor şi cel mai iscusit duhovnic din mânăstirile noastre.[9]

În fine, Sfântul Ioan Scăraru, lasă să se înţeleagă de la sine, destul de clar aspectele pozitive şi negative ale ascultăţii, atenţionându-ne: „Cel ce odată ascultă, iar altă dată nu ascultă, este asemenea celui ce îşi pune pe ochii săi bolnavi, odată medicamente binefăcătoare, iar alteori cărbuni aprinşi".[10]

Însuşirea de mare valoare duhovnicească este monahului ascultrea de bună voie. „Cel ce a câştigat-o, va fi ascultat de Dumnezeu şi cu îndrăzneală va sta înaintea Lui".[11]

7 Filocalia IX, pag. 82.
8 Patericul, pag. 97.
9 Antonie Plămădeală, op. cit., pag. 39—41.
10 Filocalia IX, pag. 110.
11 Patericul, pag. 233.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală**, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Aurel Jivi** — redactor adjunct; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

ABONAMENTUL pe un an: 5000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 142
SIBIU
1 aprilie
Nr. 13—14
1995

BISERICA ŞI ARMATA*

Caravana cu veşti bune plecată de la Bucureşti de la Patriarhie şi de la Ministerul Armatei, după opriri prin multe oraşe ale ţării, a ajuns şi la Sibiu. Vestea cea bună la care mă refer capătă contur după mai mult de cinci ani de la elaborarea ei — după revoluţie — de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Chiar dacă în momentul de faţă ea nu mai este aceeaşi cu cea de la început, este foarte apropiată şi urmează să realizeze acelaşi scop. E vorba de reinstituirea clerului militar în România, aşa cum a existat până la începutul dominaţiei comuniste şi cum a existat şi există şi azi în multe ţări ale lumii.

Caravana pornită de la Bucureşti, alcătuită din militari şi clerici distinşi, ne va familiariza cu principiile care stau la baza restaurării instituţiei clerului militar, şi, probabil, şi cu modalităţile de exprimare în practică a acestor principii.

E vorba, aşadar, de o restaurare aşa precum multe se restaurează astăzi în Ţara noastră. Nu este căderea mea şi nu voi încerca să fac o incursiune istorică în problemă, fiind convins că ea se va face aici de către alţi vorbitori. Poate că n-ar fi, totuşi, lipsit de importanţă să vă spun că l-am cunoscut bine pe ultimul episcop al armatei, cu gradul de general, Partenie Ciopron care îşi făcuse ucenicia monahală în aceeaşi mânăstire în care mi-am făcut şi eu, Slatina lui Alexandru Lăpuşneanu din Nordul Moldovei, nu departe de Voroneţ. Pe vremea când eram tânăr monah la mânăstirea Slatina, prin anii cincizeci, retras la Mânăstirea Sf. Ioan cel Nou de la Suceava, episcopul în retragere Partenie Ciopron venea să pontifice hramul de la Mânăstirea Slatina la ziua Schimbării la Faţă, în mijlocul verii la 6 august. Îi plăcea să vină la Slatina, pe de o parte pentru că îşi petrecuse tinereţea acolo, pe de altă parte pentru că acolo fusese hirotonit diacon. Cum şi eu eram diacon, în ziua vizitei lui, Marele eclesiarh, părintele Emilian, scotea dintr-o ladă anume un veşmânt ţesut cu fir aurit pe care mi-l da să-l îmbrac la ceremonia de primire a episcopului, spunându-mi: *„Să fii mândru. Acest veşmânt nu-l scoatem niciodată la purtat. E o amintire deosebită: l-a purtat vlădica Partenie când era diacon la Slatina. O să-i facă plăcere să te vadă îmbrăcat cu dânsul"*! Părintele stareţ Cleopa, fiindcă eu eram teolog — pe atunci erau puţini teologi în monahism — îmi dădea mie ascultarea (însărcinarea) să-i ţin vlădicului în numele stareţului şi al obştii, cuvântul de întâmpinare. Îmi aminteam cu mândrie că eram îmbrăcat în veşmântul său, iar lui îi plăcea şi, în cuvântul său de răspuns, îmi făcea urări să merg pe urmele lui ceea ce, bine înţeles, nici eu şi nici alţii nu credeam că ar fi posibil. Era vremea în care comunismul se instala brutal în România şi, neştiut de nimeni, eu ascundeam în tainiţele sufletului, cu frică permanentă, o condamnare în lipsă, din vremea studenţiei. Mai apoi m-au şi prins, dar aceasta e o altă istorie care a totalizat 17 ani de, cum se zicea, altfel de universitate.

La Mânăstirea Slatina, din părţile Fălticenilor şi Humorului — o spun spre a nu se confunda cu Slatina sudcarpatică — am putut sta ascuns până în 1954. În 1953, la 6 august, vlădica Partenie Ciopron m-a hirotonit preot. Mai târziu, după mulţi ani, când el va reintra în Sfântul Sinod ca episcop de Roman, iar eu, după primăvara de la Praga voi lua un doctorat la Oxford, ne vom întâlni în calitate de episcopi, membri ai Sfântului Sinod, la alegerea mea dându-şi şi el votul (1970).

Cer iertare pentru această incursiune într-o istorie personală dar vă rog s-o legaţi nu de persoana mea, ci de istoria ultimului episcop al armatei, Partenie Ciopron, episcop şi general. Era de mult reintegrat ca episcop de Roman, dar în Sfântul Sinod şi îndeosebi în convorbirile cu noi ceilalţi când vorbeam de salariu el vorbea de *„soldă"* şi când plecam de la Sinod spre eparhiile noastre, el pleca în *„garnizoană"*. Atât de mult se identificase sufletul lui cu realităţile şi limbajul militar.

Nu am de gând să mai stăruiesc asupra unor personalităţi din clerul militar dintre cele două războaie mondiale, şi din timpul celui de al doilea război mondial când, preoţii militari, pe lângă asistenţa dată militarilor pe front, răniţilor şi muribunzilor, făceau şi misiune printre civili în teritoriile ateizate din Est, botezând, cununând, încreştinând în urma frontului, pe când frontul înainta.

Mă voi întoarce însă mult mai adânc în istorie ca să readuc în memoria noastră pe marii preoţi

(Continuare în pag. a 4-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Transilvaniei, Crişanei şi Maramureşului

* Cuvânt rostit la Cercul Militar, Sibiu, la 16.III.1995.

Rugăciunea din Grădina Ghetsimani şi prinderea lui Iisus

(Lecţie de religie pentru clasa a VI-a)

1. Organizarea clasei pentru lecţie.
2. Verificarea temei şi a cunoştinţelor predate în lecţia trecută.
3. **Legătura cu lecţia precedentă sau cu cunoştinţele anterioare.**

În mai multe rânduri Domnul a prevestit Sfinţilor Apostoli patimile, moartea şi învierea pe care le va aduce pentru izbăvirea de păcat a neamului omenesc. A sosit momentul Cinei celei de Taină, când Domnul a anticipat sărbătorirea Paştilor şi când îşi oferă sub forma pâinii şi vinului Trupul şi Sângele Său ca preţ de răscumpărare din păcat.

După Cina cea de Taină au urmat Sfintele Patimi ale Domnului.

4. **Anunţarea subiectului lecţiei noi.**

Începutul l-a făcut rugăciunea din grădina Ghetsimani şi prinderea Domnului Iisus Hristos. Ne vom referi în cele ce urmează la aceste două aspecte ale începutului Sfintelor Patimi ale Domnului.

5. **Dirijarea învăţării. Comunicarea noilor cunoştinţe.**

a) Textul privind rugăciunea din grădina Ghetsimani şi prinderea lui Iisus, redat de Sfintele Evanghelii:

Matei 26, 36—46; Marcu 14, 32—42; Luca 22, 39—47; Ioan 18, 1.

După Cina cea de Taină, „a ieşit Iisus împreună cu ucenicii Săi dincolo de pârâul Cedrilor, unde era o grădină" (Ioan 18, 1) „al cărei nume era Ghetsimani şi a zis ucenicilor Săi: şedeţi aici până mă voi ruga. Şi a luat cu Sine pe Petru şi pe Iacob şi pe Ioan şi a început să se înspăimânte şi să se tulbure" (Marcu 14, 32—33). „Atunci le-a zis: întristat este sufletul Meu până la moarte. Rămâneţi aici şi privegheaţi împreună cu Mine. Şi mergând puţin mai înainte, **a căzut cu faţa la pământ, rugându-se** şi zicând: Părintele Meu, de este cu putinţă să treacă de la Mine paharul acesta, dar nu precum voiesc Eu, ci precum voieşti Tu" (Matei 26, 39). „Şi i s-a arătat înger din cer întărindu-L. Şi fiind în zbucium mai cu stăruinţă se ruga. Şi i se făcuse sudoarea ca picăturile de sânge ce pică pe pământ. Şi sculându-se de la rugăciune, venind către ucenici, i-a aflat **dormind de întristare"** (Luca 22, 43—44). „Şi a zis lui Petru: aşa, n-aţi putut veghea un ceas cu Mine! Privegheaţi şi vă rugaţi ca să nu intraţi în ispită, căci duhul este osârduitor, iar trupul este neputincios. Iarăşi, a doua oară ducându-se, s-a rugat zicând: Părintele meu, de nu poate trece acest pahar de la mine, ca să nu-l beau, fie voia Ta. Şi venind,

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. Prof. Sorin Cosma

Sfânta Liturghie — Marea Iubire (XVI)

— TAINĂ ŞI COMUNIUNE —

Partea a doua din rugăciunea TATAL NOSTRU cuprinde patru cereri, care ne privesc pe noi oamenii, în complexitatea problemelor cu care se confruntă trupul şi sufletul nostru.

Prima dintre ele, respectiv a patra în ordinea succesiunii în care ne rugăm, zice: *„Pâinea noastră cea spre fiinţă, dă-ne-o nouă astăzi"*. Pâinea este elementul natural, hrana substanţială, care asigură prin excelenţă, temeiul existenţei umane — v i a ţ a! Şi dacă „toate către Tine aşteaptă ca să le dai lor hrană la bună vreme"[1], nici omul, coroana creaturilor, nu este în afara dependenţei de Creatorul a toate. În calitatea lui de suveran între creaturi, şi el, omul, este un umil „cerşetor". Şi el cere! Nu se poate realiza pe un domeniu aparte, numai prin forţe proprii şi în izolare. Şi el are lipsă de comuniune şi în primul rând de comuniune cu TATAL.

Laolaltă cu ceilalţi oameni, ridică ochii spre *Tatăl*, „El dând tuturor viaţă şi suflare şi toate. Şi a făcut dintr-un sânge tot neamul omenesc. ... In El trăim şi ne mişcăm, şi suntem ... căci ai Lui neam suntem"[2]. Nu suntem nişte străini, ai nimănui, pripăşiţi pe coclaurile pământului. Dimpotrivă! Apartenenţa noastră e împărătească, fără altă echivalenţă în ordinea naturală. Şi când am spus *„Tatăl nostru"*, formăm de la o margine la alta a lumii, o imensă şi incomparabilă comunitate de suflete, de persoane care privesc în sus, pe verticala vieţii. Suntem toţi copiii înfometaţi, aprinşi de dorul şi dragostea existenţei. În toţi clocote ca într-o efervescenţă cosmică, aceeaşi „foame", pe care n-o poate potoli decât *Tatăl* ceresc. Suntem, cu toţii, fiii Lui şi în virtutea acestei dependenţe, cutezăm să-I cerem *pâinea noastră cea de toate zilele*, adică necesarul existenţei noastre ca *hrană* pentru „azi".

Şi într-adevăr, e atâta complexitate în această cerere de *„hrană"*, încât ea nu poate fi delimitată în exclusivitate la o *pâine* propriu-zisă. Dincolo de materializarea acestei cereri, într-o bucată de pâine, toţi dorim să se aştearnă peste lume, ca o cupolă ocrotitoare, iubirea părintească a *Tatălui*, în care se cuprinde totul! Ca la pieptul unei mame, unde ai ocrotirea, căldura şi hrana, aşa şi mai mult, cei care zic *Tatăl nostru*, cei care cer *„pâinea noastră"*, trebuie să se simtă ocrotiţi şi hrăniţi în familia lui Dumnezeu, care numai El poate să îndestuleze cererea noastră, sub toate diversificările, care se includ în *„pâinea cea de toate zilele"*.

Mai întâi de toate este marea purtare de grijă a lui Dumnezeu, pronia cerească, înalta şi permanenta providenţă divină, care ocroteşte întreaga creaţie şi o susţine nu la parametrii în care fiecare îşi poartă de grijă casei sale, ci deasupra oricăror termeni de comparaţie. „Cine este Dumnezeu mare ca Dumnezeul nostru? Tu eşti Dumnezeu care faci minuni!"[3]. Cel mai mărunt obiect dacă-l abandonezi şi-l dispui „la voia întâmplării", se deteriorează. Ori, Universul, Cosmosul, frumuseţea de ansamblu

(Continuare în pag. a 2-a)

Prot. Nichifor Todor

1 Ps. 103, 28.
2 F. Ap. 17, 25—26.
3 Ps. 76, 13.

A celui dintre Sfinţii Părinţi — Vasile cel Mare

— CUVÂNTARE DESPRE POST —

Este vremea postului şi a pocăinţii, vremea abţinerii nu numai de la mâncări, ci şi a păzirii de păcate. Depărtându-ne de orice păcat, să postim cu drag, ştiind că postul a restatornicit porunca lui Dumnezeu. De aceea, legea bisericească mai înainte vesteşte postul prin prea răsunătorul grai al corului profeţilor şi apostolilor. Cheamă (la postire) nu numai pe bărbaţi sau pe cei înaintaţi în vârstă, ci şi pe femei ca şi pe copii: acelora, reînnoindu-le tinereţea, iar acestora, preschimbându-le firea întru starea cea de virtute. „Căci în Hristos Iisus nu este parte bărbătească, nici parte femeiască" (Gal. 3, 28). Celor străduitori, Domnul le hărăzeşte răsplătiri: împărăţia cerurilor, cununa pururi înflorită, viaţa veşnică, dacă, însă, vor posti cu sfinţenie, potrivit îndemnului fericitului profet Ioil, care zice: „Sfinţiţi post, vestiţi vindecare, adunaţi poporul, sfinţiţi adunare, alegeţi bătrâni, adunaţi pruncii cari sug la sân, să iasă mirele din aşternutul său şi mireasa din cămara sa. Între tindă şi între altar, să plângă preoţii" (Ioil 2, 15—16). Căci sfânt este ţelul postului, îndreptat fiind el, cu sfinţenie, de către cei virtuoşi, spre sfântul Dumnezeu. La această nevoire suntem chemaţi cu toţii. Însă, între cei ce se nevoiesc există multă deosebire, atât după viaţă, cât şi după vârsta lor. Cu toate acestea, lupta, „nu este împotriva sângelui şi a trupului, ci împotriva domniilor, împotriva stăpânirilor..., împotriva duhurilor răutăţii" (Ef. 6, 12). Fără îndoială, că cel care are duşmani văzuţi şi este cu adevărat plin de putere va păşi la războire; dacă însă este neputincios, dosindu-se, îşi va păzi pielea. Dar acela care are duşmani nevăzuţi, ce va face, de nu va chema într-ajutor pe Dumnezeu? Căci, dacă el va dormi, aceia vor veghea, dacă el se va păstra în ascunziş, aceia lupta-vor într-însul. Primejdios este vrăjmaşul: se apropie cu multe viclenii de tine, în lupta ce o duci împotriva zgârceniei, a desfrânării, a beţiei, a mândriei sau a măririi deşarte. Te atacă chiar în somn aflându-te; el nu respectă nici legile somnului. Ce vei face deci împotriva prea marelui număr de acest fel de duşmani ai tăi? Săpa-vei un şanţ de apărare? O groapă? Dar, peste acestea se poate trece. Cum trebuie dar dusă lupta? În ce chip trebuie să ne păzim de atâtea curse? Căci nici nu ne este dat să vedem şi să recunoaştem pe atacatorii noştri. S-a găsit însă mijlocul cel mai bun: postul şi rugăciunea, prin care sunt înfrânţi aceia din vrăjmaşii noştri nevăzuţi, care sunt mai primejdioşi decât vrăjmaşii cei văzuţi, şi anume: demonii (dracii cei răi), aşa precum Domnul învaţă pe ucenici cu privire la fiul cel lunatic zicând: „acest soi de demoni nu iese afară decât cu rugăciune şi post" (Matei, 17, 21). Aşadar, o mare binefacere este oamenilor postul, deoarece cu adevărat el a restatornicit porunca lui Dumnezeu. S-a vestit în Ninive nimicirea acestei cetăţi după scurgerea a trei zile; dar întoarcerea la Dumnezeu a înlăturat nimicirea. Ameninţarea cu prăpădul a fost ridicată, datorită întoarcerii aceleia. Revenindu-şi întru ale lor, ninivitenii cei păcătoşi, la auzul vestirii lui Iona a prăpădului, prin mijlocirea postului, au îmblânzit ameninţarea şi, prin leacul mărturisirii (păcatelor lor) şi al rugăciunii, şi-au aflat mântuirea. Prin post Moise a coborât din cer legea; prin post a domolit el mânia lui Dumnezeu împotriva acelora care îşi clădiseră viţel de aur. Prin post Ilie a fost răpit până-n cer, el, care a purtat armă a castităţii: postul, înfrânarea de la mâncări şi păzirea de la păcate. Căci dacă gura-ţi va posti, însă mâinile-ţi se vor întinde spre lucruri străine, auzi-vei graiul: „Nu un astfel de post am ales Eu, zice Domnul" (Isaia 58, 6). Dacă te vei abţine de la mâncări, iar pe fratele tău îl vei defăima, vei auzi: „Nu ceea ce intră în gură spurcă pe om, ci ceea ce iese din gură, aceea spurcă pe om" (Matei 15, 11). Din care pricină, curat să fie pântecele de mâncări, cât şi sufletul de păcate. Cele din lăuntru, bine să se înţeleagă cu cele din afară. Nici trupul să nu se îngreuieze de mâncări, nici sufletul să nu se prihănească de vicii, aşa ca Dumnezeul a toate să ne învrednicească de împărăţia cerurilor, întru Hristos Iisus, Domnul nostru, căruia: mărirea şi stăpânirea în vecii vecilor. Amin.

Din greceşte de: *Pr. Ioan Suciu*
— Vinţu

FEMEIA PĂCĂTOASĂ

În sfânta Evanghelie de la Luca este cuprinsă şi o istorisire despre o femeie păcătoasă (Luca 7, 36—50). Despre acea femeie se spune că era cunoscută ca păcătoasă. Ca „păcătoasă" o prezintă Evanghelistul însuşi, când scrie despre ea că „o femeie, care era în oraş, păcătoasă" (7, 37), a intrat în casa unui fariseu, pe nume Simon, unde se găsea Iisus şi stătea la masă. Acea femeie s-a aşezat la picioarele lui Iisus şi plângând, uda cu lacrimi picioarele Mântuitorului, le-a şters cu părul capului ei, le-a uns cu mir şi le-a sărutat (7, 37—38). Aceasta văzând-o fariseul, gazdă a lui Iisus, „a vorbit în gândul lui şi a zis: Acesta (adică Iisus), de-ar fi prooroc, ar şti cine este şi ce fel este femeia care se atinge de El, că este păcătoasă" (7, 39). A spus şi însuşi Mântuitorul despre femeia aceea că este păcătoasă, când a zis: „Iertate sunt păcatele ei cele multe" (7, 47) şi când a zis chiar către femeie: „Iertate îţi sunt păcatele" (7, 48).

La acestea fiindu-ne luarea-aminte, nu-i de mirare că pomenind noi însine de „femeia păcătoasă" sau auzind pe alţii pomenind de ea, totdeauna ne gândim la o anume femeie păcătoasă, la una şi aceeaşi, la cea despre care relatează sfântul Evanghelist Luca şi către care a zis Domnul Hristos: „credinţa ta te-a mântuit; mergi în pace" (7, 50).

Fariseul Simon, cel ce Îl chemase pe Iisus în casa sa, se îndoia de calitatea de prooroc a Celui pe care Îl primise. Domnul Hristos, însă, cunoscător fiind al gândurilor lui Simon, a luat în considerare îndoiala lui, neexprimată în cuvânt, şi punându-l faţă în faţă cu femeia păcătoasă, a dovedit că el, fariseul cel falnic, este mai prejos decât femeia pe care o judeca şi o condamna: „Vezi pe femeia aceasta? a zis Domnul. Am intrat la tine în casă: apă (de spălat) pe picioare nu mi-ai dat; ea, însă, cu lacrimi mi-a udat picioarele şi le-a şters cu părul ei. Sărutare nu mi-ai dat; ea, însă, de când am intrat, n-a contenit să-mi să-

(Continuare în pag a 2-a)

Arhimandritul Teofil Părăian

Formarea duhovnicească şi misionară*

I. *Formarea duhovnicească ca disciplină de învăţământ teologic*

Introducere

Între disciplinele teologice, studiul *Formării duhovniceşti şi misionare* ocupă un loc aparte şi am putea spune, un loc de frunte. Toate disciplinele ce se predau în teologie urmăresc înzestrarea tinerilor studenţi teologi cu cunoştinţele profesionale necesare viitorilor slujitori ai altarelor Bisericii noastre. Formarea duhovnicească şi misionară vine să încununeze pregătirea profesională cu efortul de a trăi personal, de a împropria comara studiilor teoretice, realizând idealul vieţii creştine, în ceea ce numim un *om duhovnicesc*. „În Ortodoxie — scrie părintele Stăniloae — învăţăturile de credinţă nu se pot separa de trăirea lor duhovnicească" pentru că „mistica nu este un pur sentimentalism, iar învăţăturile de credinţă o exclusivă teologie teoretică de definiţii abstracte".

Preotul, ca om duhovnicesc şi ca săvârşitor al celor sfinte, trebuie să se distingă faţă de restul credincioşilor săi nu numai printr-o viaţă morală ireproşabilă, ci şi prin ceva în plus: o intensă trăire lăuntrică, duhovnicească. Este vorba de *cultivarea spiritului*, a acelei părţi superioare din fiinţa noastră, care constituie „chipul lui Dumnezeu" în om. După învăţătura marilor teologi ai Bisericii creştine, duhul sau spiritul, adică esenţa cea mai lăuntrică a fiinţei noastre este sediul sau altarul Harului divin. Prin Harul Duhului Sfânt, atât cel primit în Taina Sfântului Botez (comun pentru toţi creştinii botezaţi) cât şi prin harul special al Preoţiei, devenim „biserici" ale lui Dumnezeu (1 Cor. III, 16), temple ale Duhului Sfânt (2 Cor. VI, 19). Este „împărăţia lui Dumnezeu dinlăuntrul nostru" — de care vorbeşte Mântuitorul (Luca XVII, 21). Sfântul Apostol Pavel vorbeşte despre „omul cel dinlăuntru" spre care trebuia să ne îndreptăm atenţia (Efeseni III, 16—18). De aceea „nu pierdem curajul, ci chiar dacă omul cel din afară se strică, cel dinlăuntru însă se înnoieşte din zi în zi" (2 Cor. IV, 16).

Studiul nostru de *Formare duhovnicească şi misionară* urmăreşte iniţierea creştinului şi îndeosebi a viitorului preot, în atingerea ţintei spiritualităţii creştine ortodoxe care este unirea omului cu Dumnezeu în Hristos. Ea este nu numai o ţintă ci şi un progres nesfârşit. Sfântul Grigorie de Nissa, în cartea intitulată *Viaţa lui Moise* sau *Tratatul despre desăvârşire în virtute* spune că „sufletul fiind atras de Dumnezeu este într-o continuă mişcare ascendentă către treptele superioare ale plenitudinii Harului. Simbolul acestei înaintări este Moise şi presupune o continuă eliberare de patimi, o creştere spirituală spre vârsta „bărbatului desăvârşit care este Hristos" (Efeseni IV, 13). Epectaza înseamnă progres în virtute şi acţiune, deoarece creştinul nu trebuie să renunţe niciodată la ceea ce a dobândit, ci trebuie să

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. Dr. Gheorghe Liţiu

* În planul de învăţământ al Facultăţii de Teologie s-a introdus o disciplină nouă: *„Formarea duhovnicească şi misionară"*. Scopul urmărit prin această disciplină este indicat chiar în denumirea ei. Sarcina predării noii discipline ar reveni, în primul rând, duhovnicilor Facultăţilor de Teologie.

Neexistând la ora actuală un curs redactat, care să poată fi luat ca bază în activitatea didactică a celor care predau această disciplină, vom fi bucuroşi să găzduim, în paginile „Telegrafului Român" puncte de vedere privind cuprinsul programei analitice şi chiar teme redactate din această programă. Începem cu o contribuţie din partea Facultăţii de Teologie din Oradea.

Sfânta Liturghie — Marea Iubire

(Urmare din pag. 1)

a Creației, cu toate componentele ei, angrenate în marea armonie a viabilității, cum s-ar menține dacă nu prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Numai dacă meditâm asupra acestui proces cosmic, al derulării vieții, ca un imens mecanism de ceasornic, ne copleșește atotputernicia și atotprezența Tatălui, despre care Fiul mărturisește: „Tatăl Meu până acuma lucrează; și Eu lucrez"[4]. Dumnezeu este într-o neîntreruptă activitate și ori de câte ori ne rugăm, credem în providența divină și ne întâlnim cu purtarea de grijă a Ziditorului a toate. De aceea, Sfântul apostol Petru zice: „Lăsați-I Lui toată grija voastră, căci El are grijă de voi"[5].

Firește, dacă și Fiul lucrează precum lucrează Tatăl, atunci, în calitatea noastră de fii ai Tatălui și frați prin har ai Fiului, suntem chemați la o activitate productivă, la o împreună lucrare pentru cele de trebuință vieții noastre trupești și sufletești. „Noi împreună-lucrători cu Dumnezeu suntem" zice Sfântul apostol Pavel. Cu ajutorul lui Dumnezeu, desăvârșim lucrarea noastră, așa cum a spus Mântuitorul: „Fără Mine nu puteți face nimic"[6]. Omul este chemat la o împreună lucrare sau conlucrare cu Dumnezeu! „În înaintarea istoriei are un mare rol, după învățătura creștină, providența dumnezeiască prin aceste trepte noi ce le deschide Dumnezeu creaturii conștiente și prin conducerea creațiunii spre ele și prin ridicarea ei pe ele. Desigur, nici în acțiunea aceasta Dumnezeu nu lucrează singur, ci în colaborare cu acțiunea umană. Dar inițiativa și rolul lui Dumnezeu sunt puse prin revelația supranaturală într-o evidență mai presus de orice echivoc.

Această acțiune pune în relief mai ales faptul că Dumnezeu nu este un Dumnezeu pur conservator al lumii, în anumite forme esențial ciclice, ci un Dumnezeu al unei lumi chemate la perfecțiunea vieții în unirea cu El. El nu e Dumnezeul eternizării lumii în forma existentă, ci al unei lumi pe care o conduce prin mișcare la ținta desăvârșirii în El însuși. Dumnezeu a lucrat în acte trecute, dar în acte care au dus lumea înainte. De aceea trebuie să credem că El lucrează și acum în moduri adecvate timpului nostru și va lucra și în viitor, descoperindu-Se tot mai adecvat în viitor ca să Se descopere deplin în viitorul eshatologic"[7], respectiv vremea din urmă, când Fiul va preda împărăția Tatălui, adică „și Fiul însuși se va supune Celui ce I-a supus Lui toate, ca Dumnezeu să fie toate în toți"[8]. Noi înșine am fost rânduiți să mergem și roadă să aducem și roada noastră să rămână, ca Tatăl să ne dea orice-I vom cere"[9] în numele lui Iisus. Vai de copiii care așteaptă totul „de-a gata", sau de cei care nu vor să știe că au TATA!

Deci, *pâinea cea spre ființă*, pe care o cerem cu atâta insistență de la Tatăl, se obține și prin contribuția, conștiința cu care ne implicăm în obligativitatea vieții de toate zilele, nu ca spectatori și beneficiari fără trudă, ci ca împreună lucrători cu Dumnezeu. „Orice ați face, lucrați din toată inima, ca pentru Domnul și nu ca pentru oameni"[10]. Munca este o binecuvântare!! și ea îi conferă omului o deosebită noblețe — capacitatea propriei sale contribuții care-l susține și-l propulsează spre noi și alte productive investigații. Domnul Dumnezeu i-a spus omului: „În sudoarea feței tale îți vei mânca pâinea ta, până ce te vei întoarce în pământul din care ești luat"[12]. De aceea, sfântul apostol Pavel aplica un verdict categoric celor delăsători și leneși, în orice sector al vieții s-ar afla: *„Dacă cineva nu vrea să lucreze, acela nici să nu mănânce"*[13].

„Pâinea cea spre ființă"..., nu este a se înțelege în mod global necesarul pentru o viață întreagă! Sfântul Maxim Mărturisitorul zice: „Să cerem prin rugăciune... doar pâinea trebuincioasă zilei (astăzi). Și ...să ne mulțumim numai cu cele ce susțin, dar nu și cu cele ce îndulcesc viața noastră de aici... Să ne arătăm mâncând pentru a trăi, nu trăind pentru a mânca"[14]. Lăcomia, împreună cu alte păcate similare, se pedepsește de Tatăl ceresc. Astfel că „nici furii, nici lăcomii, nici bețivii, nici batjocoritorii, nici răpitorii, nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu"[15]. Iar pâinea însușită pe nedrept e luată de la gura „fratelui". Și așa cum se spune în Pildele lui Solomon: „Bună e la gust pâinea agonisită cu înșelăciune, dar după aceea gura se umple de pietricele"[16]. Pentru unii ca aceștia, care nesocotesc cinstea, „pântecele este dumnezeul lor"[17]. Un proverb românesc și spune că „lăcomia mănâncă omenia"! Și, de ce să te lași robit de patimi, când „noi n-am adus nimic în lume, tot așa cum nici nu putem să scoatem ceva din ea afară. Ci, având hrană și îmbrăcăminte, cu acestea vom fi îndestulați"[18]. Mântuitorul a spus cu toată claritatea: „Vedeți, și păziți-vă de lăcomie"[19].

Dacă mâine nu mai ființezi, „cele ce ai pregătit ale cui vor fi?"[20]. De aceea, datoria fiecărui om este de-a presta o muncă cinstită și de-a avea încredere în ajutorul nelimitat și permanent al lui Dumnezeu. El însuși ne-a încredințat de asistența Sa divină, zicând: „Toate câte veți cere, ***rugându-vă cu credință***, veți primi"[21]. Cu această încredere, să se îndepărteze de la noi orice îndoială, când știm că *Tatăl* nostru este pururea viu și prezent „în cer și pe pământ". Mântuitorul ne și atenționează zicând: „Nu vă îngrijiți pentru sufletul vostru ce veți mânca, nici pentru trupul vostru cu ce vă veți îmbrăca..."[22]. Sufletul având-și astfel prioritatea lui întotdeauna.

Pâinea cea spre ființă nu e numai o hrană materială a trupului, ci este a se înțelege și hrana spirituală a sufletului. Și pentru ca omul să nu ajungă un rob al pântecelui, în preocupările lui, Sfânta Scriptură atenționează ca „grija de trup să nu o faceți spre pofte"[23].

De aceea, pe lângă pâinea propriu-zisă, necesară echilibrului vieții noastre, prima hrană, pâinea cea spre ființă, pâinea necesară statorniciei noastre întru vârtute, este CUVÂNTUL lui DUMNEZEU. Mântuitorul, când a mustrat pe vicleanul diavol în pustie, a zis: „Scris este: „Nu numai cu pâine va trăi omul, ci și cu CUVÂNTUL care iese din gura lui Dumnezeu"[24]. Și acesta este *„Cuvântul vieții"*[25], nu al unei vieți trecătoare cum trecătoare sunt și bucatele, ci este „Viața de veci"[26]. Sfântul Ioan Evanghelistul îL identifica pe Acesta cu Iisus Hristos, când scria: „Trei sunt care mărturisesc în cer: Tatăl, Cuvântul și Sfântul Duh, și Aceștia trei Una sunt"[27]. Și mai cu amănunt face descrierea că Acesta „este îmbrăcat în veșmânt stropit cu sânge și numele Lui se cheamă: CUVÂNTUL lui Dumnezeu"[28].

Cuvântul ieșit din gura lui Iisus-Dumnezeu este hrană pentru suflet! Dacă despre cuvintele unui om bun care-i vorbește frumos altuia, se spune în popor: „mi-a spus niște cuvinte de m-au uns; parcă s-au dus la inimă!" —, atunci cu cât mai mult *„ne unge"*, ne hrănește sufletește, *Cuvântul lui Dumnezeu*, pe care-L asculți cu toată credința! Credincioșii pătrunși de evlavie, ascultând Cuvântul lui Dumnezeu din Sfânta Evanghelie, stau în genunchi și se simt hrăniți cu El. De aici și dorul de-a asculta și de-a citi Cuvântul lui Dumnezeu. Iar citirea din Sfânta Scriptură sau Biblie o face cu evlavie și sfială ca pe o rugăciune, nu ca pe orice carte. El simte că stă atunci și ascultă pe Dumnezeu, vorbindu-i și oricât L-ar auzi, i se pare mereu nou și mereu viu. De aceea, Sf. apostol Pavel zice: „Cuvântul lui Dumnezeu e viu și lucrător și mai ascuțit decât orice sabie cu două tăișuri, și pătrunde până la despărțitura sufletului și a duhului, dintre încheieturi și măduvă și destoinic este să judece simțurile și cugetările inimii"[29].

Cuvântul lui Dumnezeu convertește sufletul omenesc și-l ajută să intuiască Împărăția cerurilor. Încă de la începutul activității Sale, Iisus „propovăduind Evanghelia Împărăției lui Dumnezeu... zice: „s-a apropiat Împărăția lui Dumnezeu. Pocăiți-vă și credeți în Evanghelie"[30]. Cuvintele omenești, oricât ar fi de măiestrite, de la o vreme își pierd din prospețimea lor, pe când Cuvântul lui Dumnezeu are farmecul unei actualități permanente. Mântuitorul ne-a încredințat că „Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece"[31], pentru că Dumnezeu se identifică cu Cuvântul, „Iisus Hristos, ieri și azi și în veci, este același"[32]. Fericitul Augustin, ca un convertit deosebit la calea adevărului, concluziona: „Cuvântul Tău... (Dumnezeule) este izvorul vieții celei veșnice și nu trece"[33]. Mereu ne putem hrăni sufletul cu acest Izvor inepuizabil și dătător de putere spirituală.

O altă și cea mai importantă hrană a vieții noastre, o *altă pâine* pe care o desprindem din înțelesul pâinii celei spre ființă, este pâinea cea sfântă. „Pâinea aceasta obișnuită, zice Sfântul Chiril al Ierusalimului, nu este spre ființă. Dar pâinea aceasta sfântă este spre ființă. Cuvântul „spre ființă" înseamnă: ceea ce este rânduit spre ființarea sufletului"[34]. Despre această pâine sfântă a vorbit Iisus, mulțimilor, aducându-le treptat să înțeleagă care este adevărata și nepieritoarea hrană a vieții: *„Mă căutați nu pentru că ați văzut minuni, ci pentru că ați mâncat din pâini și v-ați săturat. Lucrați nu pentru mâncarea cea pieritoare, ci pentru mâncarea ce rămâne spre viață veșnică și pe care o va da vouă Fiul Omului, căci pe El L-a pecetluit Dumnezeu-Tatăl. ... Tatăl Meu vă dă din cer pâinea cea adevărată. Căci pâinea lui Dumnezeu este cea care se coboară din cer și care dă viață lumii... Eu sunt pâinea vieții; cel ce vine la Mine nu va flămânzi și cel ce crede în Mine, nu va înseta niciodată... Eu sunt pâinea ce s-a coborât din cer. ...Eu sunt pâinea vieții... Pâinea care se coboară din cer este aceea din care, dacă mănâncă cineva, nu moare. Eu sunt pâinea cea vie care s-a pogorât din cer. Cine mănâncă din pâinea aceasta viu va fi în veci. Iar pâinea pe care Eu o voi da pentru viața lumii este trupul Meu... Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu are viață veșnică, și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi. Trupul Meu este adevărată mâncare și sângele Meu, adevărată băutură. Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu rămâne întru Mine și Eu întru el... și cel ce Mă mănâncă pe Mine va trăi ptin Mine"*[35].

Este minunea minunilor! Numai singur Iubitorul de oameni Dumnezeu, care l-a făcut pe om, din marea Sa Iubire îl poate face nemuritor, îl poate îndumnezei. Din acea nemitarnică și dumnezeiască Iubire, Se dă pe Sine, spre hrană nestricăcioasă și dătătoare de viață veșnică. *„Cel ce mănâncă această pâine va trăi în veac"*[36]. Dar ca să poți gusta dintr-o asemenea pâine, trebuie să fii într-adevăr *„flămând"* și când ceri *„Pâinea cea spre ființă"*, să fii sufletește la înălțimea acestei mese de taină. Sfântul apostol Pavel zice: „Vă îndemn, deci, fraților, pentru îndurările lui Dumnezeu, să înfățișați trupurile voastre ca pe o jertfă vie, sfântă și bine plăcută lui Dumnezeu"[37]. Să devenim oameni noi, „la starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos"[38]. Fericitul Augustin, frământat de cereasca chemare, redă, ca și când ar fi auzit glas de sus: „Sunt hrana celor mari, *crește* și Mă vei mânca. Nu tu Mă vei schimba în tine așa cum schimbi hrana trupului, ci tu te vei schimba în Mine"[39].

Pentru cei mai puțin întăriți în credință, Sfântul Chiril al Ierusalimului atenționează în Catehezele sale, zicând: „Nu te uita deci la pâine și la vin ca la pâine și vin obișnuit. Ele, potrivit hotărârii Stăpânului, sunt trup și sânge ale lui Hristos... Să nu judeci taina după gustare, ci încredințează-te prin credință că ai fost învrednicit de trupul și sângele lui Hristos"[40]. Și aceasta este pâinea cea spre ființă, spre viață nemuritoare, la care suntem chemați prin rugăciunea *Tatăl nostru*, cugetând cu sfințenie la momentul liturgic euharistic ce se apropie. Și precum odinioară, Mântuitorul a chemat mulțimile la o altă *„pâine"* decât cea pe care au mâncat-o și „s-au săturat", aceeași chemare ne-o adresează prin rugăciunea *„Tatăl nostru"*. El, Domnul, ne-a învățat să alegem cele veșnice în locul celor vremelnice și să nu ne oprim la o „mâncare pieritoare" care poate distanța oamenii și chiar învrăjbi, rupându-i de comuniune, ci să căutăm mai cu osebire „pâinea vieții", care solidarizează ființa umană și o dispune spre mai multă iubire. De aici, și *importanța deosebită a înfrânării, a postului.*

Mântuitorul descoperă taina adevăratei vieți, a vieții veșnice, la care nu poate avea acces decât cel care se hrănește cu trupul și sângele Domnului în sfânta taină liturgică a Euharistiei. În ea culminează cererea din „Tatăl nostru" pentru „pâinea cea spre ființă". *„Trupul Meu este adevărata mâncare și sângele Meu, adevărata băutură"*. De aceea, până la momentul consacrat în Sfânta Liturghie pentru împărtășirea cu Trupul și Sângele Domnului, rugăciunea *Tatăl nostru*, cu cererea: *„pâinea noastră cea spre ființă"*, rămâne un moment sacru, de reflecție, de profundă meditație și de pregătire sufletească.

---

4 In. 5, 17.
5 I Petru, 5, 7.
6 In. 15, 5.
7 Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae: Teologia Dogmatică Ortodoxă, vol. I, București, 1978, p. 491.
8 I Cor. 3, 9.
9 In. 15, 16.
10 Col. 3, 23.
11 Fac. 1, 28.
12 Fac. 4, 19.
13 Lc. 12, 20.
14 Sf. Maxim Mărturisitorul, în Filocalia vol. II, op. cit., p. 277.
15 I. Cor. 6, 10.
16 Pilde, 20, 17.
17 Filip. 3, 19.
18 I Tim. 6, 7—8.
19 Lc. 12, 15.
20 Lc. 12, 20.
21 Mt. 21, 22.
22 Mt. 6, 25.
23 Ro. 13, 14.
24 Mt. 4, 4 și Deut. 8, 3.
25 I. In. 1, 1.
26 I. In. 1, 2.
27 I. In. 5, 7.
28 Apc. 19, 13.
29 Evr. 4, 12.
30 Mc. 1, 14—15.
31 Mt. 24, 35.
32 Gal. 13, 8.
33 Fer. Augustin: Scrieri alese, Partea întâia: Confessiones-Mărturisiri. Trad. de prof. Dr. Docent Nicolae Barbu. Edit. Instit. Biblic și de Misiune al Bis. Ort. Rom. București, 1985, p. 304.
34 Sf. Chiril al Ierusalimului: Catehezele, partea II. Trad. de Pr. D. Fecioru, Izvoarele Ortodoxiei, Nr. 7, București, 1943, p. 573.
35 In. 6, 26, 32, 33, 35, 41, 48, 50—51, 54—56—57.
36 In. 6, 58.
37 Ro. 12, 1.
38 Ef. 4, 13.
39 Fer. Augustin, op. cit., p. 160.
40 Sf. Chiril al Ierusalimului, op. cit., p. 563.

TERTULIAN — opera

Tertulian a fost un scriitor de seamă și a fost considerat un Origen al Bisericii latine, aceasta fiindcă a scris foarte mult și ceea ce a scris a fost în limba latină. De la el ne rămân 31 de scrieri autentice: 14 compuse în timpul când se afla și trăia în sânul Bisericii, de la 197—206; 12 compuse în perioada semimontanistă de la 206—213 și 5 compuse în perioada montanistă, de la 213—222. De la această dată unii socotesc moartea lui. Dar Tertulian nu a mai scris deoarece era prea bătrân.

Scrierile lui Tertulian le putem împărți după cuprinsul lor în patru grupuri: 1. Scrieri apologetice, care au ca obiect apărarea creștinismului; 2. Scrieri polemice (de controversă), care au ca scop lupta împotriva ereziilor; 3. Scrieri dogmatice, care au ca obiect expunerea credinței creștine; 4. Scrieri morale și disciplinare, care au ca scop arătarea modului de punere în practică a învățăturii creștine.

1. *Scrierile apologetice*. Tertulian întocmește aceste scrieri în timpul când sufletul său ardea de dorul credinței și când vedea autoritatea romană pedepsind pe nedrept și în mod sălbatic pe creștinii curați. Ne găsim într-o vreme aspră, când persecuția păgână își întindea aripa zdrobirii barbare peste trupurile sfințite ale creștinilor. Toate acestea l-au impresionat profund pe proaspătul, dar temeinicul creștin, care era Tertulian. În această categorie enumerăm următoarele scrieri, ale căror titluri le redăm în original (în limba latină).

Ad nationes este o scriere adresată păgânilor și este în două cărți. În prima se ocupă de moravurile păgânilor iar în a doua de doctrina politeistă și le amintește păgânilor că înainte de a critica pe creștini, trebuie să-și vadă greșelile lor. Combate pe păgâni cu acuzațiile pe care le aduceau creștinilor. Este scrisă pe la anul 197.

Apologeticum este scrisă în 50 de capitole și este cea mai importantă din acest grupaj de scrieri. Am putea spune că este o capodoperă apologetică și este adresată guvernatorilor de provincii, îndeosebi celui al Africei, care persecuta pe creștini. Scopul acestei scrieri a fost să dovedească nelegitimitatea persecutării creștinilor, din punct de vedere juridic. Creștinii se aflau închiși, erau insultați și li se interzicea pur și simplu existența. Spre deosebire de celelalte apologii din vechime, aceasta combate mai mult și aproape exclusiv numai învinuirile de ordin politic aduse creștinilor: disprețuirea zeilor statului și crima împotriva împăratului, trecând apologetica de pe terenul filozofic pe cel juridic. Scrierea mai are și un interes de a demonstra moralitatea creștinilor. Ea este întocmită în anul 197. La începutul apologiei critică procedura întrebuințată în procesele împotriva creștinilor. „Stranie Jurisprudență" — scrie el despre directivele date de Traian lui Pliniu cu privire la creștini, arătând că acestea sunt inconsecvente și se contrazic singure. „Creștinii nu trebuesc căutați" spune Traian — deci recunoștea că nu sunt vinovați, dar totuși în continuare dispune că dacă sunt aduși în fața tribunalului și dovediți a fi creștini să fie pedepsiți. Pentru ce vină? Pentru numele lor numai. Numele de creștin e tot ce pot imputa păgânii creștinilor, dat fiind că infamiile secrete, crimele de ateism și crima împotriva împăratului, sunt pure invenții și calomnii. Dar nici nu li se dă voie creștinilor să se apere de aceste învinuiri, ci li se interzicea apărarea, forțându-se procedura, care dă voie tuturor acuzaților să se apere, ci magistrații pedepseau numai spre a satisface gustul poporului superstițios și necunoscător al creștinilor, care s-a învățat de pe vremea lui Nero să atribuie creștinilor toate relele ce se abat peste imperiu: „Dacă Tibrul se revarsă peste maluri, dacă Nilul inundă ogoarele, dacă cerul nu trimite ploaie, dacă pământul se cutremură, dacă e foamete, dacă e iveste vreo molimă, îndată se strigă: „La leu cu creștinii!". Altă abatere de la procedura dreaptă e că pe când altor acuzați li se smulge mărturisirea, creștinilor li se aplică spre a le stoarce negarea creștinismului. Cap. 39 este un

(Continuare în pag. a 3-a)

Arhid. prof. dr. Constantin Voicu

Femeia păcătoasă

(Urmare din pag. 1)

rute picioarele. Cu untdelemn capul Meu nu l-ai uns; ea, însă, cu mir Mi-a uns picioarele" (7, 44—46). Cu alte cuvinte: tu judeci pe cea care este mai presus de tine. Cinstirea ei față de Mine este mai presus de cinstirea pe care Mi-o dai tu.

Din cele scrise de sfântul Evanghelist Luca, înțelegem că femeia păcătoasă, fiind cinstitoare a Mântuitorului, și-a revărsat inima ei cinstitoare în lacrimile cu care a udat picioarele Domnului Hristos, în sărutările cu care I-a acoperit picioarele, precum și în mirul cu care I le-a uns... Cinstirea pe care I-o aducea ea Mântuitorului ei, precum și al lumii întregi era unită cu iubirea, pe care Fiul lui Dumnezeu a avut-o în vedere, când a zis: „Iertate sunt păcatele ei cele multe, căci mult M-a iubit" (7, 47).

Pentru credința ei în Mântuitorul, precum și pentru iubirea ei cinstitoare către Cel ce a ridicat păcatele lumii, femeia păcătoasă a primit iertarea păcatelor și pacea sufletului, de vreme ce a auzit de la Fiul lui Dumnezeu, nu numai „iertate îți sunt păcatele", ci și „credința ta te-a mântuit; mergi în pace".

Sfânta noastră Biserică, luând în seamă pe femeia păcătoasă, ca exemplu de pocăință, în rânduielile ei de slujbă, ne dă prilejul să ne asemănăm și noi cu ea, ca să înțelegem că n-am ajuns la măsura pocăinței pe care a văzut-o ea, și să cerem de la Domnul și Mântuitorul nostru, să ne dea El ceea ce ne lipsește, căci zicem în una din alcătuirile de la sfânta slujbă: „Lacrimi dă-mi mie, Dumnezeule, ca oarecând femeii celei păcătoase, și mă învrednicește să ud preacuratele Tale picioare, care pe mine din calea rătăcirii m-au izbăvit; și mir de bună mireasmă să aduc Ție, viață curată, întru pocăință mie agonisită, ca să aud și eu glasul Tău cel dorit: credința ta **te-a mântuit; mergi în pace**.

Miercuri, în săptămâna sfintelor patimi, sfânta noastră Biserică face pomenire de femeia care a uns cu mir pe Domnul Hristos, înainte de sfânta Sa pătimire, și cu acest prilej, amintește și de femeia cea păcătoasă, — căci femei care au uns cu mir pe Domnul Hristos au fost mai multe. La femeia păcătoasă fiindu-ne luarea aminte, în miercurea cea mare, ne împodobim sufletul, la sfintele slujbe rânduite pentru acea zi, cu gânduri ca acestea: „Cea defăimată pentru viață și cunoscută pentru întoarcere fiind miresme, s-a apropiat către Tine, zicând: să nu mă lepezi pe mine, păcătoasa, Cel ce Te-ai născut din fecioară. Să nu treci lacrimile mele, Cel ce ești bucuria îngerilor. Ci mă primește pe mine, ceea ce mă pocăiesc, pe care nu m-ai lepădat, când păcătuiam, Doamne, pentru mare mila Ta." Și iarăși: „Doamne, femeia ceea ce căzuse în păcate multe, simțind dumnezeirea Ta, luând rânduială de mironosiță și tânguindu-se, a adus Ție mir, mai înainte de îngropare, zicând: „Vai mie, că noapte îmi este mie înfierbântarea desfrânării și întunecată și fără de lună, pofta păcatului. Primește izvoarele lacrimilor mele, Cela ce scoți cu norii apă din mare. Pleacă-Te spre suspinurile inimii mele, Cel ce ai plecat cerurile cu nespusa plecăciune, ca să sărut preacuratele Tale picioare și să le șterg pe ele iarăși cu părul capului meu, al cărora sunet auzindu-l cu urechile Eva în rai, de frică s-a ascuns. Cine va cerca mulțimea păcatelor mele și adâncurile judecăților Tale, de suflete Mântuitorule, Izbăvitorul meu? Să nu mă treci cu vederea pe mine, roaba Ta, Cel ce ai nemăsurată milă."

Sfârșesc gândurile acestea în legătură cu femeia păcătoasă, cu o rugăciune, scrisă de Maica Teodosia (Zorica) Lațcu, rugăciune în care este pomenită și femeia la care ne este acum luarea aminte.

Rugăciune

Doamne, încă să nu-mi dai
Frumusețile din rai
Și încă nu-mi dărui
Ale slavei bucurii.
Nu mă-ndemn încă să-Ți cer
Fericirile din cer.

Până când prin lume-Ți duci,
Tu, povara sfintei cruci,
Până când însângerat
Și lovit și înspinat,
Treci pe calea cu dureri,
Fericire, cum să-Ți cer?

Dă-mi, stăpâne, crucea Ta
Și mă-nvață a o purta
Și în inimă, cu jale,
Dă-mi durerea Maicii Tale
Și în piept, cu frângere,
Dă-mi a Maicii plângere.

Dă-mi, Stăpâne, să-Ți sărut
Urma pașilor în lut
Și mai dă-mi cu sârg s-alerg
Tălpile să Ți le șterg,
Cu iubirea mea duioasă,
Ca femeia păcătoasă.

Întemeiați pe credința în Mântuitorul nostru, cinstitori și iubitori față de El fiind, să avem încredințarea că ne va primi și pe noi, cum a primit pe femeia păcătoasă, și ne va zice și fiecăruia dintre noi: „iertate sunt păcatele tale" și „credința ta te-a mântuit, mergi în pace".

Formarea duhovnicească și misionară

(Urmare din pag. 1)

continue ceea ce a început. Toți părinții răsăriteni spun, de aceea că *desăvârșirea nu are hotar*. „Râvniți deci darurile (harismele) cele mari..." ne îndeamnă Sf. Ap. Pavel (1 Cor. XII, 31).

Pe urcușul acesta al formării duhovnicești, tradiția spiritualității ortodoxe distinge două mari etape: una a înaintării spre desăvârșire prin eforturi de purificare de patimi și de dobândire de virtuți; și o alta de viață mereu mai înaintată în unirea cu Dumnezeu, în care lucrarea omului este înlocuită cu lucrarea lui Dumnezeu, omul dând din partea sa mai mult receptivitatea sau deschiderea pentru umplerea lui de tot mai multă viață dumnezeiască.

Pentru caracterizarea acestei uniri, în Răsărit se mai folosește termenul îndrăznet de *îndumnezeire* sau de *participare la dumnezeire*, care reprezintă ultima treaptă a desăvârșirii omului. La această stare de desăvârșire și de unire tainică cu Dumnezeu se ajunge numai prin îndelungate eforturi, un șir întreg de străduințe până la dobândirea ei. Apostolul Pavel compară aceste străduințe cu exercițiile trupești la care se supuneau atleții pentru a deveni biruitori în lupte. „Cine se luptă la jocuri, nu este încununat dacă nu s-a luptat după legile jocului" (2 Timotei II, 5). Legile luptei pentru curățirea de patimi sunt cuprinse în Tradiția Sfinților Părinți ai Bisericii, a marilor trăitori de viață duhovnicească. Ele sunt cuprinse sub termenul de *ascеză*. În cursul ascezei se suprimă prin stăruință îndelungată, deprinderile vicioase și se sădesc în fire deprinderi virtuoase.

Viața duhovnicească lăuntrică nu rămâne ascunsă în inima preotului. Calitatea manifestărilor din afară, în exercițiul funcțiunii preoțești, izvorăște din această viață lăuntrică duhovnicească, dar efectele ei se văd în *lucrarea misionară*. Ce trebuie să înțelegem prin lucrarea misionară, ca efect și produs al vieții duhovnicești? Nicidecum un prozelitism religios, care nici nu este în firea Bisericii noastre. E vorba de un *misionarism intern*, de o dinamizare a sentimentului religios, de creștere pe făgașul tradiției autentice ortodoxe, a preotului mai întâi și prin el, a credincioșilor săi. Puterile sufletești ale preotului trebuiesc alimentate mereu prin *luminarea minții și întărirea credinței*, prin *înnobilarea inimii* și *înmulțirea dragostei*, prin *întărirea voinței* și a *nădejdii* ațintite mereu spre cer. Rugăciunea deasă și fierbinte, mărturisirea deasă și cu vrednicie, reculegerea prin meditație și examenul de conștiință frecvent și o *înaltă trăire duhovnicească*, iată mijloacele clasice ale formării duhovnicești și ale întăririi și perfecționării zelului misionar.

Pastorația noastră misionară are drept obiectiv preocuparea de a ne întări credincioșii în credința cea dreaptă, în trăirea acestor adevăruri de credință, păstrând astfel „unitatea credinței" și prin aceasta „împărtășirea Sfântului Duh" în Biserica strămoșească, factor de seamă al unității întregului popor, piatra de temelie a existenței lui prin veacuri și dăinuirea lui în viitor.

Taina Sfintei Mărturisiri

Singur Dumnezeu își este suficient Sieși, și egal cu Sine, izvor și sursă primordială a toate, necondiționat de nimic din afară de Sine. Omul, creatura lui Dumnezeu, este prin vocație și structură destinat comunicării, el neputându-se împlini decât în măsura în care se va deschide în chip egal cu o parte a sufletului spre ceilalți, iar cu cealaltă spre Dumnezeu.

Faptul că Mântuitorul Hristos a rânduit între cele șapte Taine ale Bisericii Sale și Taina Mărturisirii nu face decât să confirme această realitate a firii omenești. Nimic nu tulbură mai grav liniștea sufletului omenesc decât păcatul. Păcatul strică armonia firii, zdruncină echilibrul interior, naște neliniște și spaimă, tulbură tihna, arde și mistuiește orice umbră de pace sufletească. El este o povară care apasă asupra sufletului, și dacă încercăm să fim într-adevăr sinceri cu noi înșine va trebui să recunoaștem că măcar o dată în viață am simțit nevoia de a ne apropia de un prieten sau de cineva care ne este apropiat și căruia să i ne confesăm, iar prin aceasta am simțit că parcă ne-am ușurat sufletește. Această nevoie a sufletului omenesc de a se elibera de povara păcatului prin mărturisire este veche ca însuși omul, și o întâlnim încă din primele faze de manifestare ale religiosului, din momentul în care omul a devenit conștient de sine și de dependența lui de divinitate, ea fiind o permanență a oricărei religii, indiferent de nuanța ei.

Întrucât mozaismul, religia Vechiului Testament, ne este mai familiar și mai apropiat nouă, vom ilustra această realitate prin câteva exemple care îi aparțin și care vor demonstra cu prisosință acest fapt. Prin Moise, cel mai mare conducător spiritual al poporului evreu, Dumnezeu a rânduit obligația mărturisirii personale a fiecărui om în fața preotului, ca mijloc curativ al conștiinței, și unica modalitate de reconciliere a celui păcătos cu El: „Dacă omul a căzut în păcat prin vreunul din aceste chipuri, atunci să-și mărturisească păcatul săvârșit" (Lev. 5, 5). Specificul legii mozaice era însă condiționarea absolvirii de păcat prin aducerea unei jertfe animaliere la templu, ca semn al împăcării cu Dumnezeu. Certificarea faptului că iertarea era făcută se lega de o mărturisire prealabilă în fața preotului: „Preotul să-l curățească de păcatul pe care l-a săvârșit... și păcatul i se va ierta" (Lev. 5, 13). Există multe alte cazuri în Vechiul Testament din care rezultă clar că mărturisirea se făcea personal în fața preotului: regele Saul își mărturisește păcatul înaintea lui Samuel (I Regi 13, 11—14); David se destăinuie în fața proorocului Natan. Sf. Ioan Botezătorul, Înaintemergătorul lui Iisus, condiționa dobândirea mântuirii prin pocăința care se naște din mărturisirea personală a păcatelor, așa cum a și practicat-o de altfel: „toți cei din Ierusalim se botezau de către el, mărturisindu-și păcatele" (Marcu 1, 5).

Departe de a fi legiferată ca taină în legea mozaică, fiind mai degrabă o prefigurare, ea va căpăta acest statut abia în cadrul Bisericii creștine, prin faptul că însuși Mântuitorul o instituie, atunci când le conferă apostolilor săi puterea de a ierta păcatele: „Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit și Eu pe voi. Și suflând asupra lor le-a zis: Luați Duh Sfânt, cărora veți ierta păcatele le vor fi iertate și cărora le veți ține, vor fi ținute" (Ioan 20, 21—23) și prin apostolii săi urmașilor acestora: episcopii și preoții.

Proces sufletesc complex, implicând o prefacere totală a celui credincios, Mărturisirea ca Taină presupune anumite etape pe care trebuie să le parcurgă cel care experimentează aceasta.

O primă etapă este mărturisirea propriu-zisă, prin care înțelegem actul comunicării sincere dintre penitent și slujitorul bisericesc, comunicare bazată pe deschiderea sufletului în fața acestuia, lăsând deoparte orice fel de resentiment, el trebuie să aibă convingerea că își mărturisește păcatele lui Dumnezeu, preotul nefiind decât un mijlocitor, un martor ce-i va garanta actul iertării.

Mărturisirea păcatelor nu poate izvorî decât dintr-o sinceră căință pentru păcatele săvârșite și din dorința de a se îndrepta cu adevărat, aceasta fiind o a doua etapă.

Pentru a întări în sufletul penitentului faptul că a fost iertat într-adevăr, se dă un anumit canon, (post, rugăciuni, fapte de caritate, lecturi biblice, etc.), care va avea și un rol profilactic, anume de a-l ajuta ca pe viitor să se ferească de la săvârșirea acelorași păcate, precum și de a-l obliga să mediteze cu seriozitate asupra păcatelor săvârșite, din care va scoate învățăminte.

Dezlegarea, pe care preotul o face în numele lui Hristos, este cea prin care se conferă penitentului harul iertării păcatelor.

Taina Spovedaniei nu poate fi săvârșită decât de persoane anume chemate, și acestea sunt episcopii și preoții ca urmași direcți ai Sf. Apostoli, așa cum ne încredințează însuși Mântuitorul Hristos. Oricâte veți lega pe pământ, vor fi legate și în cer, și oricâte veți dezlega pe pământ, vor fi dezlegate și în cer" (Matei, 18, 18).

Preot N. Stoia

O formație corală bisericească la 42 de ani de activitate

În parohia Vișlea de Sus există un cor, care în acest început de an împlinește patruzeci și doi de ani cu o activitate neîntreruptă.

În iarna anului 1947/1948, învățătorul apoi profesorul Ioan I. Șerban, fiul satului, a pregătit un cor pe patru voci bine pus la punct, dar regimul comunist-ateu i-a interzis să mai frecventeze biserica. Lucrurile au rămas baltă, până când în parohia noastră s-a așezat un basarabean refugiat cu numele Zaharia Țurcan, cântăreț priceput și cunoscător al muzicii bisericești. Acesta a pregătit din nou corul după D. Cunțan pe patru voci, în iarna anului 1952/53. Bine pregătit, în luna februarie 1953 a început să cânte la Sfânta Liturghie. Pentru praznicul „Nașterii Domnului" totdeauna s-a pregătit un concert de colinde. La fel la praznicul „Învierii Domnului" s-au pregătit cântări adecvate bucuriei praznicului. Corul a mai cântat la cununiile religioase și la înmormântări. În mai multe rânduri a cântat și la hramul Mânăstirii Sâmbăta de Sus, lucru menționat în Telegraful Român din 1981.

Corul a mai făcut câteva ieșiri în parohiile din jur și a fost un ajutor prețios în lucrarea duhovnicească a preotului paroh. Toată strădania unui preot este mântuirea credincioșilor. Preotul se mântuiește sau se pierde împreună cu credincioșii lui după cum învață „părinții bisericii".

Corul a fost condus de cântărețul Zaharia Țurcan până în anul 1965, când a plecat la o fiică a lui în părțile Orăștiei. Din acel an corul a fost condus de preoteasa Eugenia Bălescu, cu multă râvnă și dragoste pentru lucrul Domnului.

Din anul 1987, corul a fost condus de o bună credincioasă a parohiei, pricepută în muzică, Livia A. Stoica.

În prezent este condus de Elena Stoica căsătorită Meterna.

Preotul ca păstor de suflete, slujitor lui Dumnezeu și credincioșilor e dator să se străduiască ca prin orice mijloace să-i apropie de Dumnezeu și între ei. Un cor bun, cântăreți buni la strană sunt un ajutor prețios preotului la oficierea cu demnitate a sfintei Liturghii și a celorlalte servicii relgioase.

Să ne gândim că sectarii câștigă adepți și prin cântare. Sfântul Apostol Pavel ne dă următorul îndemn: „Vorbiți între voi în psalmi și în laude și în cântări duhovnicești, lăudând și cântând Domnului în inimile voastre." (Ef. 5, 19).

Pr. Nichita Bălescu
Vișlea de Sus

Rugăciunea din Grădina Ghetsimani...

(Urmare din pag. 1)

i-a aflat iarăși dormind, **căci erau ochii lor îngreunați**" (Matei 26, 40—43) „și nu știau ce să-i răspundă" (Marcu 14, 40). „Și lăsându-i, s-a dus iarași și s-a rugat a treia oară, același cuvânt zicând. Atunci a venit la ucenicii Săi și le-a zis: dormiți acum și vă odihniți. Iată, s-a apropiat ceasul și Fiul Omului se va da în mâinile păcătoșilor" (Matei 26, 46). „Sculați-vă să mergem! Iată s-a apropiat (vânzătorul)! Și încă pe când vorbea, iată, Iuda, unul din cei doisprezece, a venit și cu dânsul mulțime multă cu săbii și cu ciomege de la arhierei și de la bătrânii poporului. Iar vânzătorul le-a dat semn, zicând: „Pe care îl voi săruta, acela este" (Matei 26, 47—49) „Prindeți-l și duceți-l sub pază" (Marcu 14, 44). „Și îndată venind la Iisus i-a zis: bucură-Te, rabbi!" Și L-a sărutat. Dar Iisus i-a zis: prietene, pentru ce ai venit?" (Matei 26, 50). Și a adăugat apoi: „Iuda, cu sărutare vinzi pe Fiul Omului" (Luca 22, 48). „Deci Iuda, luând oaste și slujitori de la mai marii preoților și de la farisei, a venit acolo cu felinare și cu făclii și cu arme. Iar Iisus știind toate cele ce erau să vină asupra Sa, ieșind, le-a zis: pe cine căutați? Răspuns-au lui: pe Iisus Nazarineanul. Zis-a lor Iisus: Eu sunt. Și sta împreună cu ei și Iuda cel ce-L vânduse. Deci după ce le-a zis: Eu sunt, s-au întors înapoi și au căzut la pământ. Și iarăși i-a întrebat: pe cine căutați? Iar ei au zis: Pe Iisus Nazarineanul. A răspuns Iisus și a zis: v-am spus că Eu sunt. Deci de Mă căutați pe Mine, lăsați-i pe aceștia să se ducă. Pentru ca să se împlinească cuvântul spus de El: din cei pe care mi i-ai dat n-am pierdut nici unul. Și văzând cei ce erau pe lângă El ce avea să fie, i-au zis: Doamne, să lovim cu sabia?" (Luca 22, 53). „Iar Simon Petru având sabie a scos-o și a lovit pe sluga mai marelui preot și i-a tăiat urechea dreaptă. Și era numele slugii Malhus", (Ioan 18, 9). „Iar Iisus răspunzând a zis: lăsați, până aici. Și atingându-i urechea l-a vindecat" (Luca 22, 51). „Și-a zis Iisus lui Petru: bagă sabia ta în teacă (la locul ei) că toți cei ce ridică sabia, de sabie vor pieri" (Matei 26, 52). „Paharul pe care mi l-a dat Tatăl oare nu-l voi bea?" (Ioan 18, 11). „Sau gândești că nu pot să rog pe Tatăl meu și să-mi pună la îndemână chiar acum, mai mult de 12 legiuni de îngeri? Cum, deci, se vor împlini scripturile? Că așa trebuie să fie!... (Matei 26, 53—54). „În același timp Iisus a zis mulțimilor, mai marilor preoților și căpeteniilor templului și bătrânilor: ca la un tâlhar (hoț) ați ieșit cu săbii și cu ciomege. În toate zilele fiind cu voi în templu n-ați întins mâinile asupra mea; dar acesta este ceasul vostru și stăpânirea întunericului" (Luca 22, 52—53). „Deci oastea și căpetenia cea peste o mie și slujitorii ideilor l-au prins pe Iisus și l-au legat" (Ioan 18, 12). „Dar toate acestea s-au făcut, ca să se împlinească Scripturile profeților. Atunci, toți învățăceii l-au lăsat și au fugit" (Matei 26, 56).

b) **Explicarea textului.**

După cum am văzut că ne spune textul Sfintelor Evanghelii, Mântuitorul împreună cu cei 11 Apostoli se îndreaptă spre grădina Ghetsimani. Înainte au trecut podul peste râul Chidron la poalele muntelui Măslinilor, tălmăcindu-se înseamnă „pârâul negru", fiindcă are apa murdară și tulbure. Cam la 100 m se află grădina Ghetsimani, însemnând „teasc de măsline", pentru că avea un teasc pentru stoarcerea untdelemnului din numeroșii măslini aflați aici. Era un loc liniștit, cu cerul senin, unde astrul nopții își revărsa mângâietor razele sale strălucitoare printre crengile măslinilor îmbătrâniți de vreme. De multe ori și-a regăsit Iisus aici liniștea după câte o zi petrecută în zbuciumul și tumultul ei amețitor... Opt din cei 11 Apostoli rămân la intrare, iar cu trei dintre ei: Petru, Iacob și Ioan, Iisus merge mai departe să se roage Părintelui ceresc. Acum îl vedem pe Mântuitorul în înfățișarea Sa omenească. Dacă la schimbarea la față sau la învierea fiicei lui Iair, aceiași trei Apostoli au avut privilegiul să fie uimiți de strălucirea Dumnezeirii Sale, acum ei îl priveau pe Iisus Învățătorul doar ca pe unul dintre ei... Domnul însă știa totul ce avea să se întâmple. El „s-a făcut pentru noi păcat" (II Cor. 5, 21), iar „răsplata păcatului este moartea" (Rom. 6, 23). Știm aceasta din chiar primele cuvinte ale Sfintei Scripturi, când primii oameni au păcătuit și s-au împovărat cu moartea. Și firea împovărată cu păcatul strămoșesc s-a transmis tuturor oamenilor. Aceasta a luat-o asupra Sa și Fiul lui Dumnezeu la întrupare. A luat-o tocmai pentru a o izbăvi de păcat. Și putea s-o facă, fiindcă era singurul care nu avea păcat, fiind Dumnezeu. Dar odată ce a luat firea omenească, a făcut acest lucru pentru a o izbăvi, a o salva, a o elibera, a o mântui de păcat. Și astfel Fiul lui Dumnezeu devine Mântuitorul nostru. Iar aceasta prin Jertfa Sa de ispășire. Și tocmai acum se apropia momentul acestei Jertfe supreme de împăcare a omului cu Dumnezeu. Iisus știa aceasta, cunoștea, vedea înainte toate batjocurile ce se vor năpusti asupra Lui. Vedea toată ura înverșunată asupra Lui; vedea singurătatea copleșitoare; vedea chinurile și suferințele care îi vor măcina trupul în cele mai cumplite dureri; vedea moartea ca preț de răscumpărare ce urma să o aducă; vedea mormântul rece și umed săpat în stâncă... Știa totul, absolut tot, fiindcă era Dumnezeu. Dar firea împovărată cu păcatele tuturor oamenilor, cu toate fărădelegile lumii, îl apăsa tot mai mult și mai greu. Dar cui avea să spună toate acestea? Desigur Apostolilor, dar ei nu pot înțelege această taină a mântuirii noastre. Mama Sa L-ar fi înțeles, dar nu-L putea ajuta cu nimic. Acum a sosit momentul împlinirii profeției dreptului Simion, că „prin inima ei va trece sabie". E sabia durerii care-i va spinteca inima de suferință, văzându-și Fiul adus ca Jertfă. Toate aveau să se împlinească după planul lui Dumnezeu Tatăl; de aceea Iisus se adresează Lui. Se adresează nu ca Dumnezeu Fiul, ci ca „Mielul ce se va aduce spre junghiere", ca Om care își așteaptă suferința în cea mai crâncenă expresie a ei. De aceea, El spune celor trei Apostoli: „Întristat este sufletul Meu până la moarte!" Și lăsându-i „să privegheze", adică să fie treji; eventual să-L însoțească în rugăciunea către Tatăl, se depărtează de la ei ca să se roage. La început rugăciunea este expresia totalei umilințe față de Tatăl, manifestată prin prosternerea cu fața la pământ; apoi se ridică în genunchi și cu ochii înălțați spre cer se adresează Părintelui ceresc: „Tatăl Meu, dacă este cu putință, treacă de la Mine paharul acesta! Totuși nu precum voiesc eu, ci precum voiești Tu". Rugăciunea e simplă și sinceră, pornită din simțăminte firești umane. Paharul simboliza otrava morții, fiindcă în pahar băutura poate fi ușor amestecată cu otravă. Și nu puține au fost victimele acestui pahar... Dacă suntem atenți putem observa că Domnul nu-și impune cererea. El spune: „Dacă este cu putință!" Vedem de aici totala supunere față de voia lui Dumnezeu, așa cum se cuvine și noi să ne rugăm: nu impunând lui Dumnezeu cererea noastră, ci acordându-I Lui încrederea de a interveni în viața noastră și a face cum crede El mai bine, știind că „toate se lucrează spre binele celor ce-L iubesc pe Dumnezeu" (Romani 8, 29). Și Sf. Evanghelie ne spune că Dumnezeu Tatăl îi trimite Fiului Său aflat în postura de Miel spre junghiere, un înger ca să-l mângâie. Zbuciumul rugăciunii primește însă o înfățișare dramatică, devenind de o așa de mare intensitate, încât sudoarea s-a prefăcut în picături de sânge. După cum vedem, rugăciunea lui Iisus din grădina Ghetsimani e rugăciunea marii singurătăți a Celui ce s-a împovărat de păcate. Nu mai e rugăciunea liniștirii de altă dată a Fiului Omului în comuniune cu Tatăl... E suspinul păcatului omenirii și lacrimilor durerii, e zbuciumul, emoția, agitația, părăsirea... Sunt stropii de sânge în viziunea paharului plin până la revărsare cu otrava morții. E batjocura, bătăile, sângele, piroanele, cununa de spini. E rugăciunea de iertare către Tatăl, plătită cu sângele nevinovat al răscumpărării. Și sculându-se merse la Apostoli. Aceștia însă dormeau. Evanghelia ne spune că „dormeau de întristare...". Simțeau și ei întristarea Învățătorului, dar trupul le era prea neputincios ca să participe la ea, să privegheze alături de El. Au preferat să se refugieze în liniștea odihnitoare a somnului ca să poată uita clipele grele prin care trece Învățătorul. De aceea Domnul îi mustră. Și retrăgându-se din nou, Domnul s-a rugat Tatălui, zicând: „Părintele meu, de nu poate trece acest pahar de la mine, ca să nu-l beau, fie voia Ta". Iisus acum se mângâie... Acum va împlini ceea ce le-a spus mai înainte Apostolilor și mulțimilor, „căci m-am coborât din cer, nu ca să fac voia mea, ci voia Celui ce m-a trimis" (Ioan 6, 38). De fapt așa ne-a învățat și pe noi să ne rugăm Părintelui ceresc: „facă-se voia Ta...". Venind a doua oară la Apostoli i-a aflat din nou dormind, „căci erau ochii lor îngreunați". Lăsându-i s-a rugat a treia oară, cerând împlinirea voii Tatălui. Și din nou găsindu-i pe Apostoli dormind, le spune că s-a apropiat ceasul când Fiul Omului va fi dat în mâinile păcătoșilor... Și într-adevăr apare vânzătorul. Era cu oaste romană și cu slujitori de la mai marii preoților și de la farisei. Erau înarmați cu făclii și cu arme. Oastea romană o aveau de la procuratorul Ponțiu Pilat, care își avea reședința la Cezareea Palestinei, dar de Paști venea totdeauna la Ierusalim cu armată. Paștile (Pesahul) era cea mai mare sărbătoare a iudeilor. Era ziua eliberării din cea mai lungă și tiranică robie. Era sărbătoarea „trecerii" spre Țara Făgăduinței prin Moise, alesul, profetul lui Dumnezeu și eliberatorul lor național. Acum ei se vor afirma în bine ca popor liber... Dar în perioada în care ne aflăm nu mai era un popor liber. Ocupația romană era dură și dușmănoasă iudeilor. De aceea, la Paști se adunau israeliți din toată lumea să retrăiască ziua eliberării de altă dată, plângând gloria străbună în pământul natal, la zidurile refăcute (de către Irod cel Mare) ale templului lui Solomon... Și nu de puține ori venirea lor de paști se transforma în revoltă. Iar pentru ca acestea să fie înăbușite în fașă, Pilat era prezent aici cu oastea înarmată. Își avea locul în cetățuia „Antonia" (după numele lui Marc Antoniu) la nord-vest de dealul unde era construit templul. Avea cu el o garnizoană romană de ostași. Se bucură de faptul că iudeii își caută și își găsesc adversarii, certându-se între ei... („Divide et impera!"). Le pune de moment la dispoziție o ceată de ostași, adică o treime dintr-o cohortă, ceea ce înseamnă 200 soldați înarmați. Toți pornesc să-l prindă pe Iisus și pe cei 11 Apostoli ai săi. În fruntea lor se afla Iuda. Nu voia să se autodemaște ca trădător. Se rușina și el de ceea ce a făcut și acum trebuia să împlinească. Acționează mascat, sărutându-și Învățătorul și întâmpinându-L cu cuvintele: „bucură-TE!" ca și cum ar dori să-I comunice o veste bună... Ce tiranică ipocrizie: sărutul e gestul celei mai delicate și gingașe afecțiuni. Și Iuda și-a găsit tocmai această falsitate!... Iisus care cunoștea și simțea totul, răspunse plin de blândețe: „Prietene, pentru ce-ai venit!" Îl socotește încă prieten și îl compătimește parcă de soarta pe care și-a ales-o și de sfârșitul misiunii sale falimentare și tragice. De aceea, îl și mustră: „Iuda, cu o sărutare vinzi pe Fiul Omului?". La aceasta Iuda nu mai răspunde nimic. Nu a crezut că Iisus este Mesia. Dar Domnul vrea să i se descopere pentru ultima dată că El este Fiul Omului, și că împărăția Lui nu este din această lume... Conștiința lui Iuda era însă adormită, iar Domnul bătea la porțile unei inimi ferecate... Nu peste mult timp se va trezi, dar atunci va fi prea târziu...

Apoi Iisus se adresează mulțimii înarmate care-L căuta, întrebându-i: „pe cine căutați?" Ei răspund: „pe Iisus Nazarineanul". Domnul le răspunde: „Eu sunt". Nu le vine să creadă. S-ar fi așteptat să întâlnească un om plin de mânie gata de luptă. Iisus era blând și smerit, cu inima deschisă, plină de iubire și demnitate, complet nevinovat ca să fugă din fața lor, și lipsit de orice dorință de dominație lumească, ca să-și încrucișeze săbiile cu ei... Neputând crede, cad în fața Lui, îmbulzindu-se ca să nu-L scape. De aceea Iisus întreabă a doua oară cu aceeași conștiință a nevinovăției Sale: „pe cine căutați?...". Apoi se predă liniștit în mâinile lor, cerându-le doar ca pe Apostoli să-i lase în pace. Apostolii cred însă că acum a sosit momentul bătăliei pentru întronizarea împărăției mesianice pe pământ. Petru mai violent atacă chiar pe sluga mai marelui preot. Iisus le interzice Apostolilor pe un ton sentențios orice acțiune potrivnică, iar mulțimii îi adresează reprosul că deși le-a vorbit totdeauna pe față, în locurile cele mai populate, vin să-L prindă ca pe un hoț, sau tâlhar. Puteau de fapt oricând să-L prindă în oricare din împrejurări ,fiindcă a vorbit totdeauna pe față, gata oricând să dea socoteală de cuvintele Lui, dar — spune Evanghelia — că de fapt mult înainte „căutau să-L prindă și nimeni nu și-a pus mâinile pe El, că încă nu venise ceasul Lui" (Ioan 7, 30). Nimic în lumea aceasta nu se petrece în afara voinței lui Dumnezeu. Cine nu știe aceasta, nu crede și nu-L socotește pe Dumnezeu ca pe un Părinte bun și iubitor care necontenit veghează la viața sa; și nici nu se consideră fiul sau copilul lui Dumnezeu.

Dar Iisus este prins tocmai acuma, fiindcă „aceasta este ceasul vostru — spune El — și stăpânirea întunericului" (Luca 22, 53). Acum a sosit momentul ca să se „împlinească Scripturile profeților" (Matei 26, 56).

Și Evanghelia încheie acest episod, arătând că „toți ucenicii L-au lăsat și au fugit". Ca și mai înainte când le-a prevestit Patimile, în drum spre Ierusalim, și acum „n-au înțeles nimic (Apostolii) din aceasta" (Luca 18, 34). Vor înțelege ei însă mai târziu această mare taină a mântuirii și vor jertfi pentru ea chiar propria lor viață...

6. **Fixarea cunoștințelor**

Cu cine s-a dus Iisus în grădina Ghetsimani ca să se roage? (Cu Sfinții Apostoli: opt dintre ei au rămas la intrare, iar cu trei: Petru, Iacob și Ioan a intrat în grădină. Despărțindu-se de ei s-a rugat Părintelui ceresc, în zbucium cumplit, încât sudoarea s-a prefăcut în picături de sânge. A cerut Părintelui ceresc ca, dacă este cu putință, să treacă paharul amar al suferinței. Mergând la Apostoli îi află „dormind de întristare". Un înger trimis de Tatăl îl mângâie, încât a doua oară cere Părintelui ceresc împlinirea voii Sale. Venind din nou la Apostoli, îi găsește dormind, „căci erau ochii lor îngreunați". Se roagă pentru a treia oară cu aceleași cuvinte. Și de data aceasta Apostolii sunt copleșiți de somn. Urmează prinderea Domnului în grădina Ghetsimani de ceata de ostași romani alături de reprezentanții sinedriului și mulțime multă, conduși de Iuda, care îl dă în mâinile lor printr-un sărut). Cum au venit potrivnicii lui Iisus să-L prindă? (Înarmați cu ciomege și săbii). De ce? (Fiindcă se așteptau la o luptă crâncenă). Cum a reacționat Iisus? (În mod pașnic, blând și demn cu conștiința nevinovăției Sale). Cum au reacționat adversarii? Rămânând surprinși de atitudinea lui Iisus, învălmășindu-se au căzut înaintea Lui). Ce a făcut Domnul? (Li s-a predat cu aceeași conștiință a nevinovăției Sale). Cum au reacționat Apostolii? (S-au arătat gata de luptă și au chiar început să lovească). Ce atitudine la Domnul față de acțiunea lor? (Le interzice cu desăvârșire să ridice sabia spunându-le că „toți cei ce ridică sabia de sabie vor pieri"). După ce Mântuitorul s-a dat în mâna vrăjmașilor, ce au făcut Apostolii? (Au fugit cu toții, lăsându-L pe Iisus singur).

7. **Temă pentru acasă.**

Se va lectura textul rugăciunii Domnului din grădina Ghetsimani și a prinderii Lui: Matei 26, 36—46.

— Rugăciunea la ieșirea din clasă.

TERTULIAN — opera

(Urmare din pag. a 2-a)

admirabil tablou al vieții creștine. „Acum am să vă dau eu, însumi pe față îndeletnicirile religiei creștine, pentru ca, după ce voi dovedi că nu au nimic rău în ele, să arăt ce au bun, descoperind astfel adevărul. Suntem un sigur corp prin sentimentul comun al credinței, prin unitatea disciplinei și prin legătura aceleiași speranțe. Mergem strânși în grup și adunați ca la luptă ca să asaltăm pe Dumnezeu cu rugăciuni. Acest atac este totuși plăcut lui Dumnezeu. Ne rugăm pentru împărați, pentru miniștri și pentru împuterniciții lor, pentru starea de față a secolului, pentru liniștea așezărilor și pentru întârzierea sfârșitului". A ataca doctrina creștină este cea adevărată, că purtarea creștinilor este ireproșabilă. Orice persecutare nu face nimic altceva decât să încurajeze pe creștini: „Semen est sanguis christianorum" (Sângele — vărsat de creștini — este sămânța creștinilor). Atrage deci atenția păgânilor că persecuțiile luate ca metodă de nimicire a creștinismului sunt arme ineficace, mijloace greșite, căci ele în loc de a împuțina pe creștini, le sporesc numărul.

Creștinismul este o filozofie, curată și teoretic și practic, susținerea unei filozofii nu este o crimă. Pe filozofii păgâni nu-i deranjează nimeni pentru concepțiile lor, nici chiar pe cei ce vorbesc de rău zeii nu-i silesc să aducă jertfă, atunci de ce pe creștini? Creștinii sufăr nedreptele persecuții numai fiindcă sunt buni și pașnici, dar dacă ar fi în principiile lor să răspundă la rău cu rău, ar putea, că deși sunt numai de ieri, au umplut imperiul, de n-au lăsat păgânilor numai templele, ba s-au răspândit și în afară de imperiu la neamuri încă barbare, ca germanii, dacii, etc.

De testimonio animae (Despre mărturia sufletului). Această scriere a fost compusă imediat după Apologeticum. Ea cuprinde 6 capitole și demonstrează psihologic adevărul creștin. Explică mai pe larg exclamația din Apologeticum, XVII, 6: „O, mărturie a sufletului prin natura lui creștină", arătând că și păgânii admit în frica lor pe Dumnezeu, deci că felul de gândire este monoteist chiar și la oamenii care aparțin religiilor politeiste, căci și la aceștia întâlnești expresii ca Dumnezeu vede (nu zeii văd) sau altele care dovedesc credința în nemurire, ca „odihnească în pace".

Adversus iudaeos. Din titlu reiese că această scriere a fost adresată iudeilor, care încă mai așteptau venirea unui Mesia dezrobitor și țineau legea mozaică. Ocazia i-a pricinuit-o discuția, fără nici un rezultat cu privire la visul vechi al iudeilor de stăpânire universală, care ar fi avut loc între un creștin și un prozelit iudeu. Este aceeași temă ca și în Dialogul cu iudeul Trifon. Pe vremea lui Tertulian sinagogile încă erau izvorul persecuțiilor. El le dovedește în această scriere că legea lui Moise nu a avut decât un caracter temporal și că a fost înlocuită prin venirea lui Hristos, iar darul acordat iudeilor se întoarce acum către creștini. Este scrisă între 200—206.

Ad Scapulam. Este adresată unui guvernator din Africa numit Scapulam care persecuta pe creștini cu o rară cruzime și îl amenință cu pedeapsa divină care-i va fi dată în lume și chiar în cea de pe pământ. Tertulian îi arată că a persecuta pe creștini înseamnă a lupta cu Dumnezeu. Este scrisă în anul 200.

AGENDA I.P.S. ANTONIE

vineri, 3 martie — a primit pe Domnul Grigore Vieru, poet basarabean, aflat într-o vizită la Sibiu unde a ținut o serie de conferințe.

duminică, 12 martie — Duminica Ortodoxiei. A participat la Catedrala mitropolitană la slujba Sf. Liturghii.

marți, 14 martie — a participat la Casa de Cultură cu ocazia lansării *Pașaportului European contra rasismului*, fiind invitat de organizația „Sibienii Pacifiști". Președinte de onoare al acestei Conferințe a fost Doamna Danielle Miterandd, soția președintelui Franței.

Cu această ocazie I.P.S. Mitropolit a ținut o cuvântare.

joi, 16 martie — a participat la Cercul Militar Sibiu la Conferința intitulată *„Biserica și Armata"*,

În cadrul acestei Conferințe s-au discutat probleme legate de reinstituirea clerului militar. Cu această ocazie I.P.S. Mitropolit a rostit un cuvânt, arătând legătura dintre Armată și Biserică.

marți, 21 martie — a acordat un interviu D-lui Buruiană, pentru emisiunea „Universitatea Radio", despre „Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie".

duminică, 26 martie — a slujit Sf. Liturghie în Catedrala mitropolitană Sibiu. La momentul potrivit a hirotonit pe diaconul Marga Ioan întru preot pe seama Parohiei Copșa-Mică, prot. Mediaș și pe monahul Modest Savin întru ierodiacon pe seama Mânăstirii Bucium, prot. Făgăraș.

La sfârșitul Sf. Liturghii a predicat despre răspunderea de duhovnic a preotului.

Tot cu acest prilej a deschis *Serbările Ortodoxiei* organizate de Liga Tineretului Ortodox din Sibiu și care se vor desfășura la Catedrala din Sibiu și în Aula Facultății de Teologie începând cu 26 martie 1995.

În după-masa aceleiași zile a primit pe P.S. Ioan Mihălțan, episcopul Oradiei, care a vorbit în Catedrala mitropolitană în cadrul Vecerniei cu prilejul Sărbătorilor Ortodoxiei.

luni, 27 martie — a primit la Reședința mitropolitană un grup de aproximativ o sută de persoane din Basarabia aflați într-o excursie de documentare în România. Cu acest prilej I.P.S. Mitropolit a vorbit despre Istoria Basarabiei și despre unele personalități marcante pe care le-a cunoscut.

În aceeași zi după-masă a primit pe P.S. Andrei Andreicuț, episcopul Alba Iuliei, care a vorbit în catedrală în cadrul festivităților organizate de Liga Tineretului Ortodox din Sibiu.

marți, 28 martie — a primit pe P.S. Arhiereu Vicar al Episcopiei Râmnicului, Irineu Slătineanul care a vorbit în Catedrala mitropolitană, la vecernie, cu prilejul Serbărilor Ortodoxiei.

miercuri, 29 martie — a acordat un interviu doamnei Mihaela Sersun de la Televiziunea Română pentru emisiunea „Viața spirituală".

joi, 30 martie — în după masa zilei a primit pe P.S. Calinic, episcopul Argeșului, care a vorbit în Catedrala mitropolitană la slujba Vecerniei, cu prilejul Serbărilor Ortodoxiei, despre Sf. și Marele Post.

vineri, 31 martie — a primit pe P.C. Ierom. Ioan Iovan de la Mânăstirea Recea, jud. Mureș care a venit la Sibiu invitat de Liga studenților ortodocși pentru Serbările Ortodoxiei.

În zilele de marți, miercuri și joi ale fiecărei săptămâni a primit audiențe, consilierii Arhiepiscopiei și alți solicitanți din Eparhie. A rezolvat probleme curente ale vieții bisericești.

Pr. Valentin Sicoe

ȘTIRI DIN LUMEA ORTODOXĂ

— Pentru prima dată în istoria Patriarhiei Ecumenice de Constantinopol, S.S. Bartholomeus I, patriarhul ecumenic a vizitat între 11—21 ianuarie a.c. Biserica Etiopiei. S. Sa s-a întâlnit cu patriarhul Paulos al Etiopiei, cu ceilalți membri ai Sinodului patriarhal etiopian și cu membri ai comunităților grecești din Etiopia. Biserica Etiopiei numără astăzi aproximativ 40 de milioane de credincioși, și are 30 000 de biserici și mânăstiri cu un număr impresionant de 400 000 de clerici și monahi.

* * *

— Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Grecești întrunit în ședință plenară între 25—28 ianuarie a.c. a ales noi ierarhi în scaunele mitropolitane rămase vacante.

Astfel au fost aleși noii mitropoliți de Xantis, Niceea, Konitsa, Mandinia și Naupact.

În aceeași ședință Sf. Sinod al Bisericii Grecești a ales și cinci noi episcopi auxiliari (vicari) și a rezolvat o serie de probleme economice, dogmatice și canonice ce privesc Biserica Greacă.

* * *

— Universitatea din Atena, Facultatea de Teologie din Atena, dimpreună cu Grupul teologilor de la Halki, au organizat luni 13 febr. a.c. în Aula magna a Universității din Atena un Simpozion închinat împlinirii a 150 de ani de la fondarea Școlii Teologice din Insula Halki.

Precum se știe, această școală teologică, aflată sub patronajul Patriarhiei Ecumenice, și care pregătea clerici pentru Patriarhia de Constantinopol, a fost închisă de autoritățile turcești în anul 1971.

De atunci până astăzi s-au făcut numeroase intervenții pentru deschiderea ei, ultima în toamna anului trecut când S.S. Bartholomeus I, patriarhul Ecumenic s-a întâlnit cu primul ministru al Turciei d-na Tansu Cyler, dar toate au rămas fără rezultat.

* * *

— A trecut fulgerător la cele veșnice în data de 4 martie a.c., în urma unui atac de cord, prof. dr. Basilis Sakkona, decanul Facultății de Teologie din Atena.

Slujba de înmormântare a avut loc luni, 6 martie în Catedrala Arhiepiscopală din Atena în prezența S.S. Arhiepiscop Serafim al Atenei și al întregii Elade și a unui mare număr de ierarhi, clerici, profesori, studenți și credincioși.

* * *

— Sub egida Asociației „Prietenii Muntelui Athos" a fost organizată luni, 13 martie a.c. în Atena, o evocare a personalității și a operei celui ce a fost titanul teologiei românești, pr. prof. acad. dr. Dumitru Stăniloae.

Evocarea a fost făcută cu multă competență și acrivie științifică de către P.C. pr. prof. dr. Constantin Coman de la Facultatea de Teologie din București și s-a bucurat de o numeroasă și selectă asistență. Au fost prezentate apoi două noi traduceri în lb. greacă din opera părintelui Dumitru Stăniloae.

* * *

— Numărul 2/1994 al revistei teologice „ANAPLASIS", ce apare la Atena din anul 1887, fără întrerupere, este închinat în întregime personalității de excepție a teologului român Dumitru Stăniloae.

Pe lângă articolele omagiale semnate de nume de prestigiu ale teologiei grecești, revista publică în traducere fragmente din câteva din cele mai selective opere ale părintelui Stăniloae.

* * *

— „PANTAINE" — revista oficială a Patriarhiei Alexandriei publică în numărul ei ultim pe anul trecut un bogat rezumat al vizitei S.S. Patriarhul Parthenie al Alexandriei și al întregii Africi în România, vizită ce a avut loc în septembrie anul trecut.

MESAJ

cu prilejul împlinirii a 3 ani de la înființarea Asociației „Andrei Șaguna" din orașul Sfântul Gheorghe

După mai mult de 120 de ani de la trecerea sa în veșnicie, prezența Mitropolitului Andrei Șaguna în viața Transilvaniei este tot atât de vie ca și în timpul vieții lui. El a știut să fie al vremii sale, dar a rămas și al tuturor timpurilor pentru că a fost deșteptătorul și creatorul unor instituții fundamentale și durabile în Transilvania. Vom pomeni pe cele mai importante din cele foarte multe întemeiate de el. A reîntemeiat *Mitropolia*, desființată în 1700, a alcătuit *Statutul* Bisericii Ortodoxe și a organizat *Congresul* bisericesc în care intrau două părți mireni și o parte clerici, din care făcea parte și Avram Iancu. Congresul trebuia să fie cu adevărat reprezentativ și eficient în îndrumarea românilor pe calea păstrării credinței și a ființei naționale. De altfel modelul șagunian în organizarea Bisericii a fost preluat și se folosește până astăzi în întreaga Patriarhie Română de după Marea Unire.

Mitropolitul Andrei Șaguna a păstorit peste întreaga Transilvanie, răspândind peste tot crezul iubirii de Neam și de Biserică. El a pregătit sufletul românesc pentru ziua cea mare care avea să vină la 1 decembrie 1918.

Asociația care în chip fericit și inspirat îi poartă numele și îi continuă opera în zona Sfântul Gheorghe, este și trebuie să fie Testamentul său permanent, lăsat spre împlinire întru apărarea unității românești și a credinței ortodoxe a românilor.

Fie ca spiritul șagunian să inspire și astăzi iubire pentru glia străbună, pentru păstrarea valorilor trecutului nostru și să însuflețească permanent strădania de apărare și transmitere către viitorime a acestor adevăruri.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului, Crișanei și Maramureșului

Biserica și Armata

(Urmare din pag. 1)

ai strămoșilor noștri daci, Zalmoxis și Deceneu care erau sfetnici religioși ai străluciților comandanți militari Burebista și Decebal. Ne-ar fi greu și ar dura mult pomenirea și a altor personalități religioase care, în istorie, au fost alături de comandanții militari și de domnitorii noștri. N-aș putea însă trece mai departe înainte de a mai aminti de cel puțin doi dintre cei mai cunoscuți: Daniil Sihastrul, trecut în rândul sfinților, sfetnic al lui Ștefan cel Mare și Sfânt, amândoi intrați în legendă, și unul mai încoace în istorie, episcopul Ilarion al Argeșului, sfetnicul Domnului Tudor Vladimirescu. Și fiindcă suntem la Sibiu, de ce să nu amintim și de alt sfetnic al Vladimirescului, arhidiaconul Gheorghe Lazăr din Avrig.

Fostul meu director de la Seminarul „Nifon" din București, preotul Grigore N. Popescu, profesor de istorie, a scris două volume despre clerici prezenți alături de ostași în primul război mondial.

Salutăm acum hotărârea conducerii de a veni în întâmpinarea dorinței Bisericii de reinstituire a clerului militar. N-aș vrea să intru în amănunte și nici să mă lansez în demonstrații sau justificări. Câteva lucruri însă, care nu mă îndoiesc că se vor spune și de către alți vorbitori, aș vrea măcar să le amintesc, pentru prevenirea unor posibile răstălmăciri.

Românii n-au dus niciodată război de cucerire. Mi se pare că acest adevăr este esențial pentru înțelegerea și justificarea instituirii și existenței clerului militar la noi. Românul e om care se apără. Nu e om care atacă. Românul își apără vatra sa originară care i-a fost rânduită de Dumnezeu. Bătătura sa. Gospodăria sa. Hotarul său. Românul nu cucerește ce nu-i al lui. Românul n-a venit de nicăieri aici. El s-a născut pe pământul lui. În anul 1896 mitropolitul Miron Romanul al Transilvaniei, cu sediul aici la Sibiu, într-o Transilvanie sub ocupație maghiară, a fost invitat de autoritățile maghiare să ia parte împreună cu clerul și credincioșii săi la sărbătorirea împlinirii a o mie de ani de la sosirea maghiarilor în Câmpia Panonică. Cu acest prilej mitropolitul a emis o Circulară rămasă în istorie sub numele de *Epocalul circular milenar*, în care își sfătuia clerul și credincioșii să nu participe la sărbătoare ci, în ziua respectivă, să meargă în biserici și să se roage pentru ei înșiși și să ceară de la Dumnezeu eliberarea lor. Autoritățile maghiare, înfuriate, l-au chemat la ordine și a circulat zvonul că va fi chemat la împărat *ad audiendum verbum*. Adică să se explice. O astfel de chemare era egală cu destituirea, cum se întâmplase cu episcopul croat Josip Juraj Strassmayer (1895—1905). Miron Romanul a răspuns, cu acel prilej, celor care îi cereau socoteală că românii n-au participat la sărbătorirea Mileniului sosirii ungurilor în Europa: *Noi românii nu avem ce sărbători. Noi n-am venit de nicăieri. Noi suntem de aici.*

Preotul trebuie să fie cu oștirea, pentru că oștașii sunt poporenii lui. El trebuie să-i încurajeze să se apere și să le insufle credința în dreptul lor de a-și stăpâni și de a-și apăra pământul. Țara e moșia tuturor. Numai anumite împrejurări istorice au deturnat înțelesul originar al cuvântului *moșie*. El vine de la moștenirea din moși-strămoși asupra pământului rânduit de Dumnezeu neamului. E glia tuturor.

Dreptul la apărare e consfințit în legile scrise și nescrise ale tuturor oamenilor, ale tuturor neamurilor.

Preotul în oștire trebuie să fie unitatea de măsură a îndatoririi sfinte de apărare a patrimoniului strămoșesc. El trebuie să lucreze asupra sufletelor ca să întrețină focul credinței în dreptate și apărarea acesteia până la sacrificiu. Eroul și sfântul sunt nu numai vecini, ci în cazuri de mari confruntări cu nedreptate, se suprapun. De aceea s-a instituit un cult al sfinților, dar și un cult al eroilor. Cuvântul n-a fost ales la întâmplare.

Menirea preotului care va face misiune în armată va fi o menire sfântă, și ea va reclama de la început bune selecționări de preoți care să se implice în misiunea aceasta cu dăruire și pricepere, cu păstrarea misiunii în limitele unui creștinism autentic, în așa fel încât până în conștiința celui din urmă oștaș să fie bine implantată convingerea că misiunea lui e bine justificată și bine împăcată cu conștiința creștină și cu îndatoririle ei.

Sunt convins că misiunea printre militari e necesară și că ea va lucra în inimile lor și va promova responsabilitate față de Dumnezeu și față de Patrie. Ea va da un sens profund acestei responsabilități și cuvântul „datorie" va căpăta temeiuri noi în conștiința oștirii.

La aceasta va fi chemat clerul militar în curs de reinstituire și Biserica este convinsă că asistența religioasă în armată nu poate fi decât utilă și binecuvântată, *„căci oastea e creștină"* utilă și binecuvântată. Biserica, familia, școala și armata vor fi întotdeauna pilonii care vor ține în echilibru sănătos, în liniște și în dezvoltarea creatoare neamul nostru românesc care își revine astfel la starea lui firească, aceea care i-a asigurat trecerea prin istorie două mii de ani. Timpul dăinuirii lui să fie fără sfârșit.

*

— O interesantă și atractivă prezentare a bisericii Stavropoleos din București, ctitorie a arhiereului grec Ioanichie Stavropoleos, publică revista „Peiraïki Ekklisia", jurnalul oficial al Mitropoliei din Pireu (Grecia).

Prin stilul său aparte biserica Stavropoleos constituie una din bijuteriile arhitecturale ale Bucureștiului.

*

— Sub titlul sugestiv preluat de la Iorga, „Bizanț după Bizanț", revista „PAREMBOLI", editată de Asociația Studenților Ortodocși din Grecia, publică în nr. 27/sept. — dec. 1994, o bogată și documentată prezentare a iconografiei mânăstirilor din Nordul Moldovei.

Arhid. Visarion Bălțat

Semnalăm... Semnalăm...

Am citit cu interes și cu strângere de inimă un articol al istoricului englez Dennis Deletant, în revista „22" (8—14 martie 1995, nr. 10, p. 11): **POLITICA BRITANICĂ FAȚĂ DE ROMÂNIA — 23 aug. 1944 — 10 martie 1945.** Dennis Deletant notează că ceea ce s-a hotărât la Ialta **„a fost considerat ca „o vânzare rușilor", ca o trădare de către vest a unei jumătăți a Europei".** Istoricul englez lămurește că nu e adevărat. Nu la Ialta, pe celebra hârtiuță ruptă dintr-un colț de ziar, s-a hotărât destinul României, predată rușilor, scrie domnia sa. **„Au fost, de fapt, deciziile politice și militare luate mai devreme".** Autorul vrea să ne provoace hazul. Parcă timpul trădării contează aici! Domnul Deletant știe totuși că **„Churchill a propus celebrul acord procentual"** la 9 oct. 1944.

Domnul Deletant, pe care îl cunoaștem și îl apreciem ca pe un istoric onest, știe și scrie și faptul că „procentul" de doar 10% interes anglo-american în România, care în cele din urmă i-a făcut pe anglo-americani doar **„spectatori"** (nota sa), nu era cunoscut nici vice-mareșalului de aviație englez Stevenson și, deși a întrebat cu insistență, nici lui Iuliu Maniu nu i-a fost deconspirat de către Churchill. Maniu a întrebat Londra printr-un mesaj trimis la 1 Decembrie 1944. Citâm chiar pe domnul Deletant: **„Maniu a rugat în repetate rânduri să fie informat dacă România a fost cedată sferei de influență sovietică, dar de fiecare dată reprezentanții britanici au primit instrucțiuni să nege acest lucru".** Dacă aceasta se cheamă diplomație! . . .

Articolul lui Dennis Deletant se încheia așa: **„Aceasta a fost greșeala pe care a făcut-o Occidentul. Aceasta nu trebuie să se mai repete".** Frumos! Frumos și faptul că Churchill a numit aceasta mai târziu **„forță și înșelăciune"** din partea Moscovei. Dar cât de târziu a venit această recunoaștere! După ce Maniu și o întreagă pleiadă de oameni politici, istorici, militari, preoți, țărani, au murit în închisori sau au făcut ani grei de închisoare.

Toți așteptam **„să vină americanii"** și cu această speranță am umplut închisorile. Eram chiar asigurați prin posturile de radio apusene că vor veni dacă nu la 1, la 15 ale lunii viitoare. Aceasta în timp ce și americanii, ca și englezii, știau că nu vor veni. Dar pe noi ne lăsau să credem că vor veni, îndemnându-ne la o rezistență care era de dinainte sortită eșecului și represiunilor locale manevrate de sovietici și de comuniști.

Se știe că pentru Holocaustul evreilor, germanii și-au cerut iertare după război și au plătit și despăgubiri!

Dl. Deletant încheie, D-sa în numele a două națiuni: **„Aceasta nu trebuie să se mai repete".** Foarte frumos!

Atât?

Care e distanța dintre „diplomație" și fărădelege, în general și în cazul acesta special?

„O ctitorie românească în Germania" prezintă Pr. Radu Mironovici în „Magazinul istoric" (martie 1995, p. 29—30). E vorba de Capela Sturdza, și casa de lângă ea de la Baden-Baden. Capela a fost ctitorită de fostul domnitor al Moldovei Mihail Sturdza (1834—1849) pentru fiul său Mihail (născut din căsătoria cu Smaragda Vogoride, fiica prințului de Sames), mort la vârsta de 17 ani, la Paris, în anul 1863, deci după ce Mihail Sturdza-tatăl nu mai era domn. Din 1882 capela a fost scoasă de sub jurisdicția Constantinopolului și trecută sub jurisdicția canonică a Mitropoliei Moldovei, precum este și astăzi. Tot acolo au fost înmormântați și ctitorii, Mihail Sturdza domnitorul, soția sa Smaragda și fiica lor Maria. Un petec de pământ și istorie românească departe, la granița de vest a Germaniei!

* * *

Meșterul tiparelor — Mitrofan este titlul unui articol scris de Gabriel Strempel, membru de onoare al Academiei Române, în „Magazin istoric" (XXIX, 3, 1995, p. 33 și urm.). E vorba de Mitrofan, episcop de Huși (1683—1686) și de Buzău (1691—1702). Colaborator al Mitropolitului Dosoftei la imprimarea de cărți bisericești, constructor al tipografiei din Iași (1680) și apoi colaborator al Fraților Greceanu la realizarea **Bibliei de la București,** între ocuparea scaunelor de Huși și Buzău (1688), Mitrofan este una din personalitățile mari ale istoriei culturii vechi românești. Remarcăm studiul acad. Gabriel Strempel, pentru că Mitrofan e mai mare decât se știe și se scrie, în general, despre dânsul.

* * *

„Luminătorul" (nr. 3, 1994) care și-a reluat apariția la Chișinău sub redacția prot. pr. Petru Buburuz, ca revistă a Societății culturale și bisericești „Mitropolitul Varlaam" și a Mitropoliei Basarabiei, reia din „Telegraful român" notele semnate de Dr. Antonie Plămădeală, mitropolitul Ardealului, intitulate **„Biserica și femeile".** Sunt de fapt câteva observații cu privire la unele direcții și orientări feministe actuale din Consiliul-Ecumenic al Bisericilor care, sunt în măsură să îngrijoreze Bisericile membre.

Să sperăm că fenomenele sesizate sunt doar accidentale și că nu pe această linie va merge Consiliul Ecumenic, care urmărește unitatea, nu dezmembrarea Bisericilor, și nici promovarea unor inovații menite să-i despartă pe creștini, mai mult decât să-i unească.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: **Dr. Antonie Plămădeală**, Mitropolitul Ardealului — președinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Aurel Jivi** — redactor adjunct; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

ABONAMENTUL pe un an: 5000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 142
SIBIU
15 aprilie
şi
1 mai
Nr. 15—18
1995

VENIŢI DE LUAŢI LUMINĂ!

HRISTOS A ÎNVIAT! ŞI NOI VOM ÎNVIA*

În slujbele Bisericii şi în predici, în oraşe şi sate, am rememorat în tot cursul anului activitatea şi slujirea pământească a Mântuitorului şi întreaga Sa învăţătură. Iată-ne acum în faţa celui mai mare eveniment al tuturor timpurilor, care s-a putut petrece în lumea noastră, şi anume evenimentul Învierii Sale din morţi.

Săptămâna Patimilor de dinainte de Înviere i-a înspăimântat şi i-a descurajat pe ucenici şi pe toţi cei care L-au cunoscut şi I-au ascultat învăţăturile şi pildele, care i-au văzut minunile săvârşite cu oamenii şi cu natura. Vindecase ologi, orbi, slăbănogi, înviase morţi, precum pe Lazăr, pe fiul văduvei din Nain şi pe fiica lui Iair, dar acum El însuşi nu putuse evita răstignirea şi moartea Sa pe cruce.

Toţi L-au părăsit. Toţi s-au îndoit de El. Până şi Petru care se lăudase cu vitejia lui şi promisese că îi va rămâne credincios până la urmă, şi el s-a lepădat de trei ori, de frică, în faţa unui slujitor mărunt al curţii Marelui Arhiereu.

Deşi ucenicilor le spusese dinainte „că va învia", toţi au uitat. La picioarele crucii n-au mai rămas să-L plângă decât Maica Domnului şi tânărul apostol Ioan. Să-L plângă şi să-L îngroape.

E drept să ne punem întrebarea: cum a fost cu putinţă ca tocmai ucenicii Lui să-L părăsească? Răspunsuri găsim, chiar dacă, la prima vedere, ele ne par nesatisfăcătoare. Erau oameni şi nu fuseseră încă întăriţi cu putere de Sus, cum vor fi întăriţi la Pogorârea Duhului Sfânt. Erau oameni fricoşi şi slabi. Şi-apoi, văzându-L pe Iisus judecat, condamnat, batjocorit, răstignit, nu puteau înţelege cum de nu-şi arătase puterea faţă de cei care Îl judecau şi Îl batjocoreau, aşa cum şi-o arătase de atâtea ori în cei trei ani şi jumătate de când Îl cunoşteau.

Nici noi n-am înţelege, dacă n-am şti, acum, că era hotărât în Sfatul Treimic ca aşa să se petreacă lucrurile. Iisus s-a lăsat pe Sine judecăţii, batjocurii şi morţii, ca oricare dintre pământeni, s-a lăsat îngropat, pentru ca minunea Învierii a treia zi să fie cu atât mai copleşitoare. Să fie argumentul suprem că avea putere şi stăpânire asupra vieţii şi a morţii. Ştia că numai aşa îşi va putea impune învăţătura fără putinţă de tăgadă şi că, numai aşa, îi va convinge definitiv, pe toţi, că era Dumnezeu, unul din Treime, şi că învăţătura Lui era dumnezeiască şi obligatorie pentru toată suflarea omenească de atunci şi din totdeauna. Căci de ceea ce vine de la oameni te mai poţi îndoi, dar nu te poţi îndoi de ceea ce vine de la Dumnezeu.

Învierea a făcut din creştinism o religie universală. Şi iată că ea s-a şi întins în toată lumea şi a devenit poarta prin care oamenii pot, de atunci încoace, să-şi priceapă rostul pe pământ şi să-şi pregătească cu grijă viaţa viitoare. Căci Învierea Domnului a vrut să ne spună şi acest lucru: că şi noi vom învia. Că moartea nu e dispariţie în nimic, ci e o trecere într-o altă viaţă din care este întoarcere. Din Învierea Domnului vine credinţa noastră în nemurire. Sfântul apostol Pavel gândeşte corect atunci când proclamă: Dacă Hristos a înviat, şi noi vom învia **(I Cor. XV, 12). Dacă Hristos a înviat, există nemurire. Există înviere.**

Minunea Învierii Mântuitorului e o minune săvârşită cu Sine. Ea se adaugă şi le încununează pe toate celelalte, săvârşite cu natura — de exemplu potolirea furtunii — şi cu oamenii.

Poporul nostru binecredincios crede în Înviere, aşa cum crede că după azi urmează un mâine, şi după iarnă urmează primăvară. De aceea în toate familiile de creştini ortodocşi, slujba înmormântării nu e o slujbă a disperării ci e o slujbă a speranţei. E afirmarea puternică a credinţei că despărţirea e temporară. Şi cât de mult cei care rămân se roagă pentru cei care pleacă, dau de pomană în numele lor, îi vizitează la morminte, tot aşa cum noi toţi, prin fapte de milostenie şi prin credinţă dreaptă, prin mergerea la biserică şi prin spovedanie, ca şi prin celelalte Sfinte Taine, ne pregătim un loc bun în lumea de dincolo.

Toate aceste fapte ale noastre vin din credinţa în faptul Învierii Domnului şi în învierea noastră.

* * *

Noi n-am fost contemporani cu Învierea. Totuşi o credem cu toată forţa inimii şi a minţii noastre, aşa cum au crezut-o de două mii de ani moşii şi strămoşii noştri. Şi cum să n-o credem? Ce-am şti noi despre noi înşine, despre viaţă şi despre moarte, despre pământ şi despre cer, despre arbori şi despre stele, despre tot ce există, dacă n-am crede în Dumnezeu şi în Înviere? Am fi nişte rătăciţi, şi nici o

(Continuare în pag. a 2-a)

Al vostru al tuturor de tot binele voitor şi pururea rugător către Domnul

† ANTONIE
Arhiepiscop al Sibiului şi Mitropolit al Ardealului, Crişanei şi Maramureşului

* Pastorală la Ziua Învierii Domnului, 1995.

Învierea ca eliberare

„Veniţi toţi credincioşii
să ne închinăm
Sfintei Învieri a lui Hristos,
că iată,
a venit prin cruce
bucurie la toată lumea".

Învierea din morţi îl arată pe Mântuitorul Hristos ca eliberator al celor din captivitate; al celor care aici sunt în captivitatea ignoranţei şi a păcatelor, a celor din iad aflaţi în captivitatea directă a satanei.

Pentru viaţa noastră de aici, care de multe ori nu este decât un prizonierat în prejudicii, în îngustimea minţii şi micimea sufletească, Învierea Domnului reprezintă aşadar o eliberare, o înlăturare a oricărui lanţ interior, blocaj, a oricăror bariere.

Dacă însă ne-am eliberat de păcat şi bariere, ce mai rămâne dincolo de ele? Desigur rămâne *adevărul* despre om, despre cine suntem, despre destinul nostru în lume. Şi întrucât adevărul ne va face liberi (Ioan 8, 32), Iisus Hristos tocmai de aceea a venit, să ne descopere adevărul despre om, şi aceasta confirmă funcţia Sa de eliberator manifestată culminant în Înviere.

Într-adevăr, deşi vorbeşte despre Dumnezeu Cel ce restaurează pe om, Sf. Scriptură este o carte ce are în vedere îndreptarea şi mântuirea omului, deci este mai curând o carte despre om.

Care este aşadar adevărul eliberator despre noi? Adevărul este că noi suntem chipul lui Dumnezeu şi deci chemaţi la Împărăţie.

E drept că înainte de Hristos s-a tras un semnal de alarmă cu privire la necesitatea cunoaşterii adevărului despre noi: „Cunoaşte-te pe tine însuţi!" spuneau grecii, încercând parcă să conştientizeze lumea de importanţa identităţii noastre autentice. Dar cum să te cunoşti fără un ghid? „Cum voi cunoaşte de nu voi avea un povăţuitor?" (Fapt. Ap. 8, 31) răspunde famenul etiopian. Şi atunci Mântuitorul intervine, descoperă, luminează, îndrumă, eliberează, mântuieşte.

Mântuitorul ne arată că adevărata cunoştinţă de sine nu se poate realiza decât prin credinţă şi în Hristos.

Învierea Fiului lui Dumnezeu confirmă toată învăţătura Sa despre om, este o pecete şi o garanţie a validităţii şi superiorităţii acestei învăţături, este o

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. Dr. Theodor Damian

Învierea sufletului din moartea păcatului

Aceste două fenomene sufleteşti, unul cauză a celuilalt, sunt — de multe ori — chiar hotărâtoare pentru lămurirea proceselor morale din sufletul omenesc. Cu toate acestea, fenomenele menţionate nu sunt apreciate de toţi la valoarea lor morală. Sunt oameni care nu voiesc să le înregistreze, iar alţii — credincioşii formali — le neglijează, prin faptul că ei nu raportează viaţa lor la mântuirea sufletului. În ochii acestora fenomenele amintite sunt desconsiderate ca un fapt care nu le poate răscoli adâncul sufletului, ca ceva fără nici o rezonanţă sufletească. Această apreciere morală, firească, nu poate fi acceptată.

Fenomenele de mai sus departe de a nu fi înregistrate sau neglijate, au valoarea lor morală specifică: nu-i totuna să trăieşti şi să mori în păcate sau să trăieşti şi să mori renăscut, restaurat sufleteşte. Aspectul din urmă este de o covârşitoare valoare morală.

Învierea sufletească, renaşterea spirituală este făgăduită de Dumnezeu: „Vă voi da inimă nouă şi duh nou voi pune în voi" (Iezechiel 36, 28); „Atunci voi da popoarelor buze curate, ca toate să se roage Domnului şi cu râv-

(Continuare în pag. a 2-a)

Prot. Ieremia B. Ghiţa

Adeverirea Învierii Domnului

Pentru oricare creştin, care îl mărturiseşte pe Hristos ca Domn şi Mântuitor al său, învirea este o problemă de destin, de viaţă şi de moarte. Din ea pleacă şi în ea se sfârşeşte întreaga existenţă creştină: „Dacă Hristos n-a înviat — spune Apostolul — zadarnică este credinţa voastră, sunteţi încă în păcatele voastre; şi atunci şi cei ce au adormit în Hristos au pierit. Şi de nădăjduim în Hristos numai în viaţa aceasta suntem mai de plâns decât toţi oamenii. Dar acum, Hristos a înviat din morţi, s-a făcut începătură celor adormiţi" (I Corinteni 15, 17—20).

Învierea Domnului se înscrie în primul rând şi în mod esenţial ca o biruinţă a vieţii asupra păcatului şi a morţii, „căci deoarece moartea a venit prin om, prin om şi învierea morţilor; căci precum toţi mor în Adam, aşa toţi vor fi făcuţi vii în Hristos" (I Corinteni 15, 21—22).

Dar nu toţi oamenii pot înţelege această minune, şi de aici au apărut de-a lungul vremii îndoielile. Mintea vrea să ştie, să cunoască, să verifice, să nu se înşele... Este iscoditoare, caută mereu, este neliniştită, formulează concepte, combate idei, pune mereu întrebări asupra existenţei şi destinului uman, este de multe ori oscilantă şi chiar derutantă...

Şi astfel încă dintru început a apărut diversitatea întrebărilor şi îndoielilor cu privire la învierea Domnului. Pentru cei ce au văzut mormântul gol şi cei ce s-au întâlnit cu Iisus cel înviat, neîncrederea şi teama s-au transformat în bucurie, credinţă şi mărturisire. Ei au devenit primii propovăduitori ai Învierii. Ei l-au văzut, au stat de vorbă cu Domnul sculat din morţi şi nu puteau tăcea, încât mărturisirea lor că Hristos a înviat devine însuşi salutul de întâlnire şi de despărţire. Era un salut deosebit, ce nu se mai întâlnise până atunci, ca minunea însăşi. El exprima însă o convingere fermă, o bucurie de neclintit, ceva ce se cerea să fie comunicat şi altora. Nu putea fi reţinut numai pentru sine. E mărturisirea unei irevocabile convingeri ce se vrea comunicată şi împărtăşită.

Dar au fost chiar atunci şi din aceia care nevăzându-L pe Iisus cel înviat, s-au îndoit. Nu au putut crede până ce nu au văzut şi până ce nu au constatat că este un adevăr. Abia atunci au fost şi ei inundaţi de bucuria biruinţei mormântului gol...

Au apărut însă şi vrăjmaşii învierii, ca unii pe care această minune îi incomoda cumplit.

Le anula toate planurile şi toate acţiunile pornite împotriva Galileanului crucificat. Învierea ar fi făcut ca biruinţa lor pe care o considerau sigură la un moment dat să se destrame şi atunci „sminteala de pe urmă ar fi fost mai mare decât cea dintâi". Şi au pornit repede la fapte. Evanghelia ne spune că cei ce erau duşmanii învierii Domnului „adunându-se împreună au dat ostaşilor arginţi mulţi, zicând: Spuneţi aşa: ucenicii Lui venind noaptea, L-au furat, pe când noi dormeam. Şi de se vor auzi acestea la dregătorul, noi îl vom îmbuna şi pe voi fără grijă vă vom face. Iar ei luând arginţii au făcut

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. Prof. Sorin Cosma

Sfântul GHEORGHE: Răbdare în suferinţă

Sfântul mare mucenic Gheorghe a fost unul dintre numeroşii creştini de la începutul secolului patru, care şi-au dat viaţa pentru Iisus Hristos, atunci când asupra Bisericii s-a abătut ultima şi deosebit de sângeroasa prigoană dezlănţuită de împăratul roman Diocleţian.

Sf. mucenic Gheorghe s-a născut în provincia Capadocia, din părinţi evlavioşi creştini şi a primit o educaţie aleasă şi o cultură temeinică în şcolile înalte ale timpului. Tatăl său era un militar distins şi ajunsese la o dregătorie mare şi de încredere în conducerea treburilor de stat. Muri, însă, de tânăr, iar mama nu se mai recăsători, ci se dedică educaţiei fiului său, Gheorghe, în duhul frumuseţii duhovniceşti de învăţătură a scrierilor sfinte, a rugăciunii şi a unei purtări frumoase faţă de oameni.

Urmând profesiunea tatălui său, tânărul Gheorghe a intrat în cariera militară şi a ajuns repede, la vârsta de numai 30 de ani, general

(Continuare în pag. a 4-a)

Arhid. Achim Băcilă

ÎNVIERE

Am fost cândva mormântul nou, în care
Nicicând vreun mort nu mai fusese pus;
Mormânt deschis în lungă aşteptare
Ca să-l primesc în mine pe Iisus.

Şi iată, mâini de ucenic pioase,
Mi L-au adus în giulgi înfăşurat;
Cu zvon de rugăciuni şi de prinoase,
În mine, ca în groapă L-au culcat.

A stat dormind sub lespedea uitării,
Cu străji de gânduri aspre străjuit
Înmormântat în noaptea nepăsării
Şi cu tăceri adânci pecetluit.

Dar Tu ai înviat, Lumină Lină,
Şi totul s-a umplut de străluciri
Azi bucuria, trâmbiţă divină,
Zvoneşte imnul veşnicei iubiri.

Acum, mormântul este Basilică,
În care gândurile — perelini —
Cucernici către Tine se ridică
Şi Tu spre ele mila ţi-o înclini.

Maica TEODOSIA

(Urmare din pag. 1)
dovadă ireductibilă a măreției demnității umane.

Pentru noi cei ce trăim în perioada de după Înviere credința în Înviere este capitală în înțelegerea de sine, cunoașterea și definirea propriei noastre persoane, în devenirea și mântuirea noastră. Aceasta pentru că ceea ce cred mă face să fiu cel ce sunt. Ce cred aceea devin. Credința formează, reformează, transformă omul, sufletul său, viața și gândirea sa. De aici și riscul credinței, căci dacă nu cred în ceea ce trebuie să cred atunci devin ceea ce nu trebuie să devin, și deci în loc să-mi re-formez viața, mi-o de-formez și mă pierd. Așadar în acest sens, a crede e important, dar a crede *în Hristos* este capital, decisiv.

Riscul credinței mai are și un alt aspect: de obicei noi credem (în) ceea ce *vrem* să credem, și sunt așa de multe lucruri care se cer crezute! În ce să credem? Cum știm că lucrurile, ideile și idealurile, persoanele, învățăturile în care credem sunt cele adevărate? Și iată aici iarăși Învierea Domnului ne apare ca un criteriu de selecție, temei și garanție a puterii, superiorității, veridicității, unicității credinței în Hristos Dumnezeu.

Dacă omul este o creatură specială extraordinară, dacă posibilitățile sale sunt extraordinare, atunci și criteriile sale trebuie să fie extraordinare, iar Învierea lui Hristos este un fapt și un criteriu extraordinar. Cum știm că Învierea este un criteriu extraordinar, valid și real? Pentru că ea coîncide cu cea mai constantă și profundă (adesea ascunsă, neconștientizată pe deplin) aspirație a omului dintotdeauna: *nemurirea*.

Învierea este dovada posibilității de a nu muri, *posse non mori*, dată de Dumnezeu omului și pierdută de om în paradis din pricina neascultării. In Hristos ea se dă a doua oară, Invierea lui Hristos reprezentând continuarea drumului întrerupt de om demult, ea este o întoarcere la origini și o așezare a omului cu fața spre nemurire.

Într-o lume în care moartea face ravagii, pe o planetă considerată deja suprapopulată, într-o societate plină de tot felul de crize, probleme, dileme, maladii, contradicții, manipulare și ignoranță, Învierea lui Hristos devine din ce în ce mai necesar și imperativ relevantă, mai vital semnificativă. Avem vreo alternativă? Cine ne va mântui? Știința și tehnica? Filosofiile materialiste sau raționaliste? Magia și ocultismul? La timpuri grele trebuie o credință mare; la timpuri extraordinare trebuie o credință extraordinară; ori Învierea lui Hristos este acest act extraordinar iar credința în Învierea Lui și a noastră este un act de curaj extraordinar de asemenea, chiar dacă ea poate să pară nebunie și sminteală pentru păgâni sau necredincioși, tocmai de aceea, și cu atât mai extraordinară.

* * *

Credința în Înviere ne introduce în taina vieții și a morții. Taina este ascunsă și mare: „Cine ne va prăvăli nouă piatra de pe ușa mormântului?" (Marcu 16, 3). Mormântul este taina. Deci cine ne-o va descoperi pentru a ști cum să trăim drept? Numai unul singur: Hristos Domnul. El este cel ce a zis: „Eu sunt *viața*", „Eu sunt Învierea" (Ioan 11, 25); El este cel ce a înviat din morți „cu moartea pe moarte călcând". Cine va ridica pânza de întuneric de pe ochii lumii? Învierea lui Hristos. Ea este răspunsul la orice întrebare.

„Cine ne va ridica nouă piatra...?" Piatra este pecetea, iar pecetea este cifrul, iar cifrul stă mut ca o piatră, și în fața cifrului stăm neputincioși ca în fața greutății pietrei ce depășește puterile umane de ridicare. Trebuie deci o intervenție extraordinară, supranaturală: Îngerul! El ridică piatra, îndepărtarea pietrei descoperă Învierea, Învierea e calea.

* * *

Mulți cred în Înviere pentru că nu se întâmplă în fiecare zi. Ar fi însă anormal ca să se întâmple în fiecare zi! Ideea de Înviere, aceasta este ceea ce contează, ceea ce ne înterpelează, ne frapează, ne trezește la realitate. Ideea de Înviere este ceea ce ne trebuie. Învierea lui Hristos a dovedit că ideea de Inviere nu este o abstracțiune a minții umane, ci o realitate posibilă.

Încă o dată, ideea de Înviere, confirmată de Învierea lui Hristos, adevereste și dă un nou temei celei mai intime, mai curajoase, mai incredibile și adânci dorințe a omului și omenirii: *nemurirea*. Ea arată convingător că omului nu putea să-i fie dor de ceva ireal, inexistent. Îți este dor de ceea ce nu mai ai dar care ți-a aparținut în mod real. Deci dorul omului după Dumnezeu manifestat în nenumărate feluri de către om de la începuturile sale și până azi se dovedește a nu fi nicidecum o caracteristică patologică a comportamentului său ori o deviație a unei minți alienate, ci dimpotrivă, dovada supremă a celei mai nobile și sănătoase vieți, singura în strictă conformitate cu destinul dat de Dumnezeu omului.

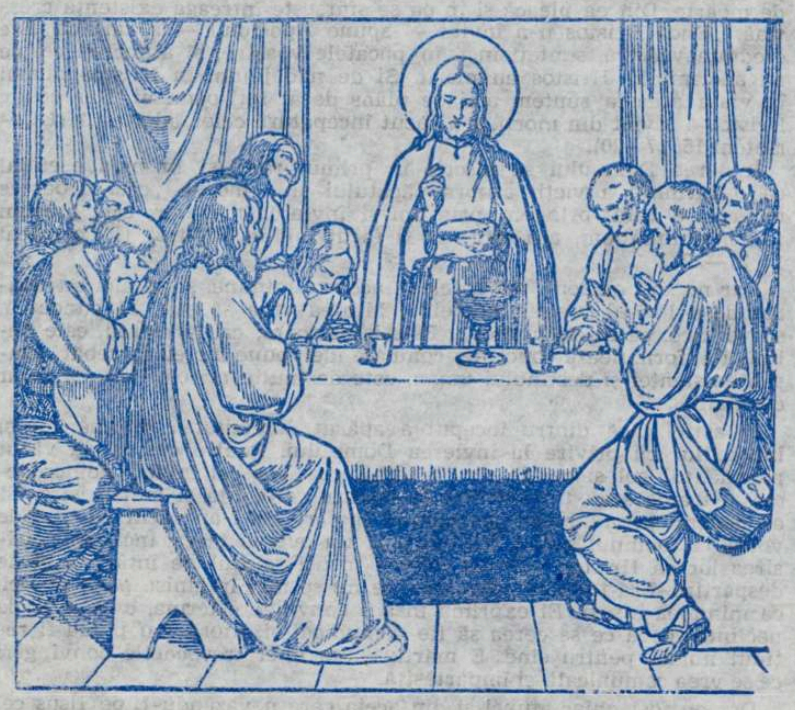

Învierea ca eliberare

Popas spiritual la Vălenii de Munte

Vălenii de Munte este o localitate cu adânci rezonanțe în istoria și spiritulitatea românească, datorită personalității excepționale a marelui Nicolae Iorga, istoric și om de cultură de înalt prestigiu pe plan intern și extern, supranumit pe bună dreptate de contemporani „apostolul neamului", pentru patetica sa identificare cu marile momente și idealuri ale istoriei noastre naționale.

Deși orginar din nordul Moldovei, mai precis din Botoșani, o mare parte din viață și-a legat-o de acest pitoresc orășel din centrul țării, în care a întemeiat vestita Universitate de vară și alte așezăminte de cultură, de unde au pornit raze de lumină și impulsuri de avânt național pentru întreaga suflare românească.

Dacă, într-o conjunctură istorică nefercită, N. Iorga a fost răpus trupește de unii, regimul opresiunii comuniste a căutat să-i ucidă spiritul, să șteargă până și urmele pașilor lui, pași de pelerin neobosit, care a străbătut cu o neîntrecută dragoste de neam toate plaiurile românești. Dar, „biruit-a gândul" după vorba cronicarului. Cu ani în urmă s-a înființat aici „Muzeul Nicolae Iorga", iar în 6 decembrie 1991 — ziua Sfântului Nicolae — s-a înființat tot la Vălenii de Munte Fundația „Nicolae Iorga" datorită unui grup de entuziaști, între care chiar domnul Mihai Drăgănescu, pe atunci președintele Academiei Române iar pe plan local neobosita și însufletita doamnă Voichița Dimitriu, devenită președintele executiv al noului așezământ. Scopul acestui nou așezământ, conform statutului, este multiplu, în primul rând reînvierea activităților de altădată, în spiritul lui N. Iorga, ba chiar și mai mult.

Aceste lucrări le-am aflat cu ocazia popasului petrecut aici de Sfintele Paști, la invitația părintelui Ion Albescu, parohul bisericii „Mânăstirea" din centrul orașului. Popasul a durat de la începutul Săptămânii Mari până la Duminica Tomii. Vreau să precizez că, deși octogenar, semnatarul acestor rânduri a fost hirotonit la începutul anului 1992 ca preot misionar în cadrul nou-înființatei eparhii a Târgoviștei și Muscelului, de către I. P. S. Arhiepiscop Vasile, titularul eparhiei. În această calitate am fost invitat de părintele Albescu, pentru a-l ajuta la sfintele slujbe și în întreaga activitate legată de marea sărbătoare a creștinătății, parohia sa fiind cea mai mare nu numai din oraș, unde sunt trei parohii, dar din întreg protopopiatul din care face parte. A fost un fericit prilej de a-i fi util în sensul înalt al cuvântului părintelui paroh și alesei sale obști de credincioși, dar și de a lua cunoștință, cu interes și bucurie, de unele aspecte mai deosebite ale activității religioase din această parohie. Unele din aceste aspecte au constituit pentru mine noutăți, iar altele mi s-au părut ca având valoare de sugestii și exemple de urmat pentru alții, și unele și altele poate demne de a fi cunoscute de cercuri mai largi în cadrul vieții noastre bisericești.

Mă refer mai întâi la sfintele slujbe din Săptămâna Patimilor. A fost o săptămână de intensă activitate și trăire spirituală, în fiecare zi slujbele rânduite fiind însoțite de cuvinte de învățătură cu caracter de cateheze — meditații, legate de momentele succesive ale judecării și calvarului Mântuitorului. Participarea credincioșilor a fost numeroasă, între aceștia remarcându-se numărul mare al copiilor și tineretului. De notat că, dacă maturii au fost împărtășiți în Joia Mare, dimineața — bineînțeles, cu obligația de a posti până la Sfintele Paști —, tineretul și copiii s-au împărtășit sâmbătă dimi-

(Continuare în pag. a 4-a)

Preot prof. Ion Apostol
Dragoslavele

Învierea sufletului din moartea păcatului

(Urmare din pag. 1)
nă să slujească Lui" (Sofonie 3, 9).

În Sf. Scriptură învierea sufletească este descrisă ca o creație nouă (II Corinteni 5, 17); chemare din întuneric la lumină (I Petru 2, 9); înviere din moartea păcatului (Ioan 5, 25); viață nouă (Romani 6, 4); spirit nou (Romani 7, 16); îmbrăcare în omul cel nou (Romani 6, 6); moarte pentru păcat și viață pentru dreptate (Romani 6, 13); înnoire și sfințenie după chipul Creatorului (Coloseni 3, 10); naștere de la Dumnezeu (Romani 8, 14—16); creațiune și viețuire în Hristos (Efeseni 2, 10), coborârea Lui în noi (Galateni 4, 19).

Învierea sufletească are efecte binefăcătoare. Produce: cunoștința (Ieremia 24, 7; Evrei 8, 10) și dragostea de Dumnezeu (Deuteronom 30, 6); asemănarea cu El (Efeseni 4, 2—4) și cu Hristos (Romani 8, 29); intrarea în împărăția lui Dumnezeu (Ioan 3, 3); gândul la cele cerești (Coloseni 3, 1); biruința asupra lumii (I Ioan, 5, 4) și a satanei (I Ioan 5, 18); ura și părăsirea păcatului (Iezechiel 18, 31; Romani 6, 4).

În procesul de înviere sufletească vom pleca de la existența păcatului, care duce la moartea sufletului și oprește transformarea trecutului păcătos al omului în izvor de viață nouă.

Într-adevăr, păcatul este o realitate funestă, răul sub toate formele lui, dezacordul cu legile vieții și fericirii omenești și dumnezeiești. El nimicește sănătatea trupească și morală a credinciosului, aduce dezordine interioară: „Pentru păcatele mele mi se îmbolnăvește trupul și slăbește sufletul" spune Paraclisul Maicii Domnului. Păcatul este un permanent și periculos factor de dezagregare totală. Prin el credinciosul atentează la propria lui demnitate, își denigrează valoarea sa umană și își tulbură viața harică necesară mântuirii. Omul păcătos „devine rob păcatului" (Ioan 8, 34), „trăiește, dar este mort" (I Ioan 3, 1).

În fața realității păcatului și a urmărilor lui distrugătoare este necesară analiza sistematică a conștiinței, cu sesizarea progresului sau regresului duhovnicesc, a modului în care am reușit să învingem păcatul și mai ales să-l înlocuim cu virtutea. Păcatul omoară sufletul, iar acesta învie, se înnoiește din moartea păcatului. Acest proces sufletesc este firesc, pentru că ființa umană — capodopera creațiunii — a fost chemată la progres spiritual, la situarea ei pe o treaptă de înaltă desăvârșire morală, nu să rămână neclintită în trecutul ei păcătos și iremediabil.

Dar, este oare posibilă această înviere a sufletului păcătos? Răspunsul este afirmativ.

Trecând peste cazurile izolate ale unor păcătoși învechiți, care se complac în starea euforică a păcatului și-și consideră trecutul ca ceva încheiat definitiv și irecuperabil, pentru cei dornici de mântuire orice trezire spirituală este posibilă, orice om se poate angaja la un proces de purificare și de spiritualizare, după cuvintele biblice: „Fiind noi morți pentru păcate, ne-am făcut vii împreună cu Hristos — prin har suntem mântuiți" (Efeseni 2, 5).

Învierea sufletească, înlocuirea trecutului păcătos cu un prezent și viitor de sfințenie sunt fenomene sufletești posibile și din alte puncte de vedere.

Trecutul păcătos nu este ceva terminat și neschimbat ca fenomenele naturale; el rămâne neschimbat cronologic-istoric, dar poate fi înviat și transformat ca sens, valoare și direcție. După cum curățim un izvor de noroiul din el, tot așa orice clipă din viața noastră spirituală o putem curăți de răul din ea. Nu se poate spune de o faptă trecută că și-a epuizat valoarea sa și puterea de determinare. Numai după moarte viața devine ceva încheiat (Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae, Căință și înviere sufletească, art. în „Revista Teologică" No. 1—2, 1945, pg. 9—10).

Păcatul distruge existența morală. Cu toată nocivitatea lui el naște și dorul după mântuire, pentru că „inima omului este din fire sanctuarul lui Dumnezeu" (Fer. Augustin), pentru că în sufletul lui a rămas o sămânță de har și puteri necariate, plus imboldul spre desăvârșire, punctul terminus al vieții creștinești. Orice om, oricât de păcătos ar fi, are potențial de speranță care-i dinamizează faptele prezente și viitoare. Pentru acest motiv omul trebuie să-și înscrie trecutul păcătos pe o nouă traiectorie spirituală.

La cele de mai sus se mai adaugă și faptul că omul este o ființă în veșnică devenire. „A deveni este mai important decât a fi" (Iohan Galtung), Sf. Ioan Gură de Aur completează: „Nu-i de ajuns să recunoști că ești păcătos, ci trebuie să te ridici și să te schimbi". Tot el spune: „Dacă ești păcătos nu deznădăjdui... înnoiește-te prin pocăință". Sf. Scriptură confirmă că sufletul păcătos va muri (Iezechiel 18, 4) și cine se va lepăda de nelegiuirea sa își va întoarce sufletul la viață (v. 28). De aceea „lepădați de la voi toate păcatele voastre cu care ați greșit și vă faceți o inimă nouă; întorceți-vă și veți trăi" (v. 31—32).

Mijloacele prin care omul lucrează la învierea sa sufletească, la transformarea trecutului său păcătos sunt amintirea și căința (vezi pe larg Prot. Ieremia B. Ghita, Restaurarea sufletească, art. în Telegraful Român no. 19—20, 1991).

Cunoscând natura învierii spirituale, urmările ei binefăcătoare și posibilitatea realizării ei, cade-se să începem de la început viața sufletească, printr-o nouă naștere, cum spune sf. Evanghelie, spre a se împlini cuvintele sf. Apostol Pavel care spune: „După cum odinioară v-ați făcut mădularele voastre roabe ale necurăteniei și păcatelor, așa acum să le faceți roabe neprihănirii, ca să ajungeți sfințirea voastră" (Romani 6, 19).

Fiecare credincios să lucreze la învierea sa sufletească și la marele proces de îndumnezeire al lumii contemporane!

Adeverirea Învierii Domnului

(Urmare din pag. 1)
precum i-au învățat..." (Matei 28, 11—15). Numai că acest mod de a combate învierea Domnului nu a primit creditul scontat. După cum am văzut, intră în discuție Apostolii care ar fi furat trupul lui Iisus și străjerii care au adormit. Apare inevitabil întrebarea: cum puteau Apostolii să fure trupul lui Iisus, din moment ce ei, fiind plini de teamă, s-au risipit? Unul dintre ei chiar s-a lepădat. Nu-și puteau în nici un caz asuma riscul unei eventuale confruntări cu garda romană în disciplină de fier... Cât privește pe străjeri, un dascăl al Bisericii se întreabă: „dacă străjerii dormeau, cum puteau să vadă (că l-au furat ucencii?) Iar dacă nu au văzut, cum pot da mărturie?...

Învierea Domnului a biruit răutatea și dușmănia omenească prin credința și bucuria fără margini a celor ce au propovăduit-o, renăscând din mormântul întunecos al păcatului la o viață înduhovnicită. Și astfel pe temelia celor ce mărturisesc învierea Domnului s-a întemeiat Biserica care străbate peste veacuri cu steagul biruinței Învierii lui Hristos.

Întrebările și îndoielile legate de Învierea Domnului au continuat însă de-a lungul timpului. S-a formulat astfel ipoteza numită „a morții aparente", ai căror susținători afirmă că Iisus nu ar fi murit cu adevărat, ci a căzut doar într-o moarte aparentă, ca un leșin prelungit (sincopă), fiind apoi trezit la viață de răceala mormântului și de mirosul aromatelor.

Dar această ipoteză nu-și poate găsi temeinicia, atât timp cât nici potrivnicii lui Iisus nu au pus la îndoială moartea Lui reală. Evanghelia arată dar că Pilat acceptă luarea de pe cruce a Trupului Domnului numai după ce s-a convins că moartea a avut loc în mod real. Sutașul face proba cu sulița, împungându-I coasta... Apoi, aromatele cu care I-a fost uns Trupul și giulgiurile în care L-au înfășurat i-ar fi produs ele însele moartea prin asfixiere, și nicidecum nu l-ar fi stimulat spre trezirea la viață. Apoi, ce impresie putea lăsa asupra Apostolilor Iisus trezit din letargie?...

Iată ce spune despre aceasta un critic care el însuși a renunțat la această ipoteză: „Un om care a ieșit din mormânt pe jumătate mort, care se târa bolnav, care avea trebuință de îngrijire medicală, de bandaje, de întărire și de menajare și care la sfârșit era totuși copleșit de suferință, era imposibil să poată face asupra ucenicilor impresia biruitorului asupra morții și mormântului.... Cel mult le-ar fi putut da senzația de milă și compătimire, însă e cu neputință să le preschimbe întristarea în entuziasm, să le ridice cinstirea până la adorație" (F. D. Strauss).

Datorită netrebniciei ei și această ipoteză a fost abandonată și înlocuită cu cea a „viziunii, a iluziei sau a halucinației", ca și cum toți martorii învierii ar fi avut halucinații, sau vedenii. Este știut că halucinația aparține în cele mai multe cazuri nevropaților sau psihopaților dominați de o idee fixă. Ori, atât Apostolii, cât și cei foarte mulți martori ai Învierii nu au fost dominați de ideea sculării din mormânt a lui Iisus și în nici un caz nu aveau maladii psihice, sau boli nervoase. Apostolii erau oameni simpli și sănătoși. Moartea Învățătorului le-a produs teamă și nesiguranță și nicidecum obsesia biruinței asupra morții. Numai după ce constată adevărul învierii, sufletele lor se umplu de o bucurie sfântă, aducătoare de liniște și curaj, care să le dea puteri să meargă în toată lumea și să înfrunte toate greutățile, numai ca să fie martori ai biruinței învierii de care erau pe deplin convinși...

Vedem de aci că dincolo de obiecțiunile îndreptate împotriva Învierii Domnului, ea rămâne totuși biruitoare. Răspunsurile la obiecțiunile ridicate împotriva Învierii Domnului satisface mai mult căutările iscoditoare ale gândului omenesc. Ele răspund astfel întrebărilor omenești. Minunea Învierii Domnului nu este însă o problemă de cunoaștere empirică, prin simțuri cum a fost cazul la Sfântul Apostol Toma..., nici o cunoaștere strict rațională, ci mai presus de orice, o cunoaștere și o acceptiune a ei în viața noastră prin forța credinței: „Fericiți cei ce nu au văzut și au crezut!" Prin credință noi ne manifestăm adeziunea la această minune, iar ea devine biruitoare în sufletele și-n viața noastră. Ea ne înnoiește neîntrerupt prin ridicarea din moartea păcatului, la o viață a duhului lui Hristos care a biruit păcatul și moartea prin învierea Sa, după cum spune Apostolul: „...Iar dacă am murit împreună cu Hristos credem că și vom viețui împreună cu El, știind că Hristos înviat din morți nu mai moare, că moartea nu-L mai stăpânește... Așa și voi socotiți-vă a fi morți păcatului, viețuind însă lui Dumnezeu în Iisus Hristos, Domnul nostru" (Romani 6, 8—11). Așadar: „curățiți aluatul cel vechi, ca să fiți frământătură nouă, căci Paștele nostru Hristos s-a jertfit pentru noi; de aceea să prăznuim nu cu aluatul cel vechi, nici cu aluatul răutății și al vicleșugului, ci cu azimile curăției și ale adevărului" (I Corinteni 5, 7—8).

În felul acesta putem conchide că numai prin credință și reînnoire duhovnicească avem certitudinea Învierii lui Hristos în sufletele și viața noastră creștinească.

HRISTOS A ÎNVIAT!...

(Urmare din pag. 1)
bucurie n-ar fi bucurie adevărată, și totul ar fi fără rost.

Învierea lui Hristos ne-a luminat totul. De aceea Ziua Învierii este Zi de bucurie. **Zi de lămurire. Zi de pătrundere în taina cea mare a vieții și a morții. Zi de deschidere a ferestrelor către lumea de dincolo, de după moarte.**

Că Mântuitorul a înviat cu adevărat, ne-o spun cei care L-au văzut după înviere: „Dumnezeu a înviat pe Iisus și la aceasta noi toți suntem martori", **se dă mărturie în Faptele Apostolilor (II, 32, III, 15).**

Să ne aducem aminte ce au răspuns Petru și Ioan celor care se îndoiau de Înviere și care le interziceau s-o propovăduiască: „Nu putem să nu grăim cele ce am văzut și am auzit" **(F. Ap. IV, 20). Sau altă dată:** „Am mâncat și am băut cu Dânsul după Învierea lui din morți". **(F. Ap. X, 41). După Înviere** „L-au văzut peste cinci sute de frați deodată" **(I Cor. XV, 6). Saul din Tars, mare prigonitor al creștinilor, s-a întâlnit cu El pe drumul Damascului, a vorbit cu El, și convertindu-se a devenit Apostolul Pavel. Toată propovăduirea lui și epistolele pe care le-a scris, sunt urmarea acestei întâlniri față către față,** după Înviere.

Apostolul Toma, unul din cei doisprezece, n-a vrut să creadă în Înviere până ce nu I-a pipăit lui Iisus ranele din mâini și din coastă. După aceea a îngenunchiat și L-a mărturisit: „Domnul meu și Dumnezeul meu" **(Ioan XX, 28). Luca și Cleopa L-au întâlnit pe drumul Damascului (Luca XXIV). Mironosițele L-au văzut chiar în dimineața Învierii.**

Toate aceste mărturii, și altele încă, au fost copleșitoare la vremea lor și rămân tot așa până în ziua de azi.

Ce ne spun aceste mărturii? Ne spun că Învierea a fost fapt adevărat. Și că: „dacă Hristos a înviat, și noi vom învia".

* * *

Să ne bucurăm azi de Ziua Învierii. Ați auzit în cântările Bisericii: tot îndemnul e spre bucurie. Ziua Învierii, să ne bucurăm popoare, **și ca la o mare bucurie comună,** unul pe altul să ne îmbrățișăm. **Să ne iertăm unii pe alții, să nu ne mai facem rău, să ne schimbăm viața căci, dacă Hristos a Înviat, există nemurire, ne vom întâlni dincolo și vom da socoteală pentru felul cum ne-am purtat unii cu alții. Să facem în așa fel, încât atunci când ne vom întâlni dincolo, să nu ne fie rușine unii de alții, și nici să ajungem acolo unde nu este lumină, ci plângere și suferință.**

Duceți în casele Dumneavoastră vestea Învierii și bucuria ei. Hotărâți-vă în sufletul dumneavoastră să nu mai faceți rău nimănui și să îndreptați relele pe care le-ați făcut până acum. Nu mai faceți pe nimeni să plângă din cauza dumneavoastră, căci vom da socoteală pentru fiecare lacrimă care s-a vărsat pe nedrept din cauza noastră.

Fie ca Domnul cel Înviat să vă facă parte numai de bucurii, fiecăruia în parte și familiilor dumneavoastră.

Și în zilele acestea, până la Înălțare, vestiți tuturor celor cu care vă întâlniți că Hristos a Înviat, și mărturisiți celor care vă salută astfel, că Adevărat a Înviat!

O femeie vrednică de pomenire

Ne este cunoscut faptul că, înainte de sfintele Sale pătimiri, pentru mântuirea noastră, Domnul nostru Iisus Hristos, în Betania, în casa lui Simon Leprosul, a fost uns cu mir, de către o femeie cinstitoare. Mirul, pe care femeia l-a turnat pe capul Mântuitorului, era „mir de nard curat, de mare preţ" (Marcu 14, 3); care, dacă ar fi fost vândut, s-ar fi putut lua pe el „mai mult decât trei sute de dinari" (Marcu 14, 5); un preţ mare, dacă ne gândim că un dinar era preţul unei zile de lucru (Matei 20, 2).

Turnând mirul de mare preţ asupra Domnului, femeia îşi arăta prin aceasta cinstirea faţă de Învăţătorul cu faimă mare, despre care desigur auzise multe lucruri minunate. Ea se gândea la un singur lucru: cum să-şi manifeste iubirea şi cinstirea faţă de Acela Care primea la Sine pe vameşi şi pe păcătoşi şi stătea cu ei la masă (Luca 15, 1—2).

Fapta de cinstire a femeii era pornită din inimă, iar mirul de mare preţ era doar o dovadă despre cinstirea ei, şi mai presus de ceea ce putea exprima mirul cel costisitor. Nu înţelegeau aceasta cei ce erau de faţă, când femeia şi-a revărsat mirul şi cinstirea peste „Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatele lumii" (Ioan 1, 29). Ei au reproşat femeii „risipa" ce s-a făcut cu mirul şi au opinat că ar fi fost mai bine ca acel mir să se fi vândut, iar banii să se fi dat săracilor (Marcu 14, 5) şi pentru că femeia n-a lucrat cu mintea lor, ci cu mintea ei, împotrivitorii „erau mânioşi pe femeie" (Marcu 14, 5). A trebuit intervenţia Mântuitorului, ca lucrurile să fie lămurite. Şi ea a venit. Căci Fiul lui Dumnezeu le-a spus celor ce condamnau pe femeie, pentru fapta ei: „Daţi-i bună pace. Pentru ce îi faceţi supărare?" Ce a făcut ea pentru Mine este un lucru bun. Că pe săraci pururea îi aveţi cu voi şi oricând voiţi puteţi să le faceţi bine, ci pe Mine nu mă aveţi pururea. Ea ce avea (de gând) a făcut: mai dinainte a apucat a unge trupul Meu spre înmormântare" (Marcu 14, 6—8).

Iată gândurile omului şi gândurile Domnului. Oamenii depreciau fapta femeii şi voiau să bage în sufletul ei nedumerire şi îndoială. În felul acesta, o nelinişteau şi îi făceau supărare. Domnul Hristos însă a pus în valoare fapta femeii, nu numai ca faptă de cinstire, cum şi era, dar şi ca pe o faptă care preînchipuia ungerea de la înmormântarea Lui, care avea să se întâmple în curând. Fără îndoială că femeia nu s-a gândit la aceasta. Ea a făcut o faptă de cinstire. Mântuitorul însă a primit fapta femeii cu adaos şi chiar a pus accent pe acest adaos. Aşa face Dumnezeu, Cel ce miluieşte şi mântuieşte. Omul scade şi coboară chiar şi faptele cele bune, iar Dumnezeu le ridică şi le sfinţeşte şi mai pune şi de la El, nu numai când ceva lipseşte, ci chiar şi atunci când nu mai trebuie de adăugat nimic. Şi nu e de mirare că e aşa, că doar El este „Dumnezeul milei şi al îndurărilor şi al iubirii de oameni" şi lucrează „cu mila şi cu îndurările şi cu iubirea de oameni".

Să nu uităm cuvântul: „Daţi-i bună pace. Pentru ce-i faceţi supărare?" E şi acesta un cuvânt veşnic care ne îndeamnă să înmulţim pacea şi binele şi să evităm orice lucru de supărare.

Drept încununare a celor la care ne este luarea aminte, mai presus de orice aşteptări, Domnul şi Mântuitorul nostru a rânduit ca fapta femeii ca şi femeia însăşi, să fie propovăduită pretutindeni, de vreme ce a zis: „Adevăr grăiesc vouă, oriunde se va predica Evanghelia, în toată lumea, se va spune şi ce a făcut femeia aceasta, întru pomenirea ei" (Marcu 14, 9).

Să punem faţă în faţă afirmaţia împotrivitorilor, „pentru ce s-a făcut această risipă cu mirul?", cu afirmaţia Mântuitorului: „Oriunde se va predica Evanghelia aceasta, în toată lumea, se va spune şi ce a făcut femeia aceasta, întru pomenirea ei". Şi luând aminte la acestea, vom înţelege că gândurile omului sunt la măsurile omului, şi anume, nu numai la măsură „de om", ci chiar la măsurile celui ce le gândeşte, ca om, pe când gândurile Domnului sunt mai presus de om, sunt la măsură dumnezeiască. Se potriveşte şi în împrejurarea aceasta, ceea ce a spus Mântuitorul cu un alt prilej, când a zis: „Nu cugeţi cele ce sunt ale lui Dumnezeu, ci cele ce sunt ale oamenilor" (Matei 16, 23).

Mântuitorul a rânduit ca femeia, care L-a cinstit turnând asupra Lui mir de mare preţ, să fie pomenită, împreună cu fapta ei de către toţi cei ce vor şti despre ea. Şi ca să ştie despre ea cât mai mulţi, a dat poruncă să se spună despre ea pretutindenea, unde se va propovădui Evanghelia. Asta înseamnă că unde se va propovădui despre întruparea Fiului lui Dumnezeu, despre naşterea Lui cea mai presus de fire, despre dumnezeieştile Sale minuni şi despre cuvântul Său cel veşnic; unde se va pomeni jertfa Sa cea mântuitoare şi Învierea Lui cea mai presus de lume, unde va fi vorba despre înălţarea Sa la cer, acolo să se pomenească şi despre femeia care L-a uns cu mir, întru amintirea ei, căci vrednică este de pomenire. Şi dacă şi noi vrem să fim vrednici de pomenire, să fim şi noi cinstitori ai Mântuitorului şi „în loc de mir, cântare să aducem Stăpânului"; mirul nostru fiind „viaţă curată, întru pocăinţă agonisită". Şi să nu uităm că Domnul ne vrea oameni de pace, oameni care nu fac supărare, ci înmulţesc binele şi bucuria.

Arhimandritul Teofil Părăian

CRUCEA ŞI ÎNVIEREA

Unii creştini susţin că „Crucea e o spânzurătoare. Ori este cu totul nefiresc să cinstim un obiect care a servit ca spânzurătoare unei persoane iubite de noi. Cum e posibil să cinstim noi obiectul care a servit ca instrument de chinuire pentru Mântuitorul nostru?".

Părerea aceasta o avea şi Sf. Ap. Petru, precum ne relatează Matei Apostolul şi Evanghelistul: „De atunci a început Iisus să arate ucenicilor Lui că El trebuie să meargă la Ierusalim şi să pătimească multe de la bătrâni şi de la arhierei şi de la cărturari şi să fie ucis, şi a treia zi să învieze. Şi Petru, luându-L la o parte, a început să-L dojenească, zicându-I: Fie-ţi milă de Tine, să nu Ţi se întâmple Ţie aceasta. Iar El, întorcându-se, a zis lui Petru: Mergi înapoia Mea, satano! Sminteală Imi eşti; că nu cugeţi cele ale lui Dumnezeu, ci cele ale oamenilor" (Matei XVI, 21—23). Asemenea ne relatează şi Marcu Evanghelistul (Marcu VIII, 31—33) şi Luca Evanghelistul (Luca IX, 22).

Foarte aspre sunt cuvintele pe care le adresează Mântuitorul Hristos lui Petru, numindu-l *satano* şi tot aşa numeşte Mântuitorul Hristos şi pe acei creştini care consideră Crucea ca instrument de chinuire. De ce? Pentru că şi Petru şi unii creştini prin această atitudine nu arată iubire faţă de Mântuitorul, fiindcă ei cugetă cele ale oamenilor şi nu cele ale lui Dumnezeu şi prin aceasta ei sunt sminteală pentru Mântuitorul Hristos, *Care şi-a ales calea Crucii pentru ca să ajungă la Inviere.* Cu alt prilej Mântuitorul spune: „O, nepricepuţilor şi zăbavnici cu inima ca să credeţi toate câte au spus proorocii! Nu trebuia, oare, ca Hristos să pătimească acestea şi să intre în slava Sa? Şi începând de la Moise şi de la toţi proorocii, le-a tâlcuit lor, din toate scripturile cele despre El" (Luca XXIV, 25—27).

Scripturile spun despre Mântuitorul Hristos cele ce sunt ale lui Dumnezeu, iar Apostolii şi unii creştini cugetă cele ce sunt ale oamenilor: „Iar noi nădăjduiam că El este Cel ce avea să izbăvească pe Israel" (Luca XXIV, 21). Mântuitorul a spus mamei fiilor Zevedei: „Ce voieşti? Ea a zis Lui: Zi ca să şadă aceşti doi fii ai mei, unul de-a dreapta şi altul de-a stânga Ta, întru împărăţia Ta. Dar Iisus, răspunzând, a zis: Nu ştiţi ce cereţi... A şedea de-a dreapta şi de-a stânga Mea nu este al Meu a da, ci se va da celor pentru care s-a pregătit de către Tatăl Meu" (Matei XX, 21—23).

Este vreo legătură între Cruce şi Inviere? Crucea este singurul drum, care duce la Înviere. Alt drum nu există. Cel ce crede în Înviere, trebuie să creadă — în prealabil — şi în Cruce. Altfel nu se mântuieşte. Mântuitorul spune: „Cel ce nu-şi ia crucea şi nu-Mi urmează Mie nu este vrednic de Mine" (Matei X, 38). Iar Sf. Ap. Pavel spune: „Cuvântul crucii, pentru cei ce pier, este nebunie; iar pentru noi, cei ce ne mântuim, este puterea lui Dumnezeu" (I Cor. I, 18).

În istoria patimilor Mântuitorului este menţionat cuvântul Învierii: „De atunci a început Iisus să arate ucenicilor Lui că El trebuie... să fie ucis, şi a *treia zi să învieze*" (Matei XVI, 21). „Şi-L vor omorî, dar a *treia zi va învia*" (Matei XVII, 23). „Şi Îl vor da pe mâna păgânilor... să-L răstignească, dar *a treia zi va învia*" (Matei XX, 19). Şi a început să-i înveţe că Fiul Omului trebuie să pătimească multe... iar după trei zile *să învieze*" (Marcu VIII, 31). „Căci învăţa pe ucenicii Săi şi le spunea că Fiul Omului.., după ce-L vor ucide, *a treia zi va învia*" (Marcu IX, 31). „Şi-l vor omorî, dar după trei zile *va învia*" (Marcu X, 34). „Fiul Omului trebuie să pătimească multe... să fie omorât, iar *a treia să învieze*" (Luca IX, 22).

Cine crede în Înviere, acela — în prealabil — trebuie să creadă şi în Cruce care duce la Înviere şi fără Înviere nu este nici mântuire. *Iar cine nu crede în Cruce, acela nu crede nici în Inviere.*

„Şi dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este atunci propovăduirea noastră, zadarnică şi credinţa voastră (I. Cor. XV, 14).

Protos. Ipolit Ciubotaru

TOLERANŢĂ ŞI DIPLOMAŢIE*

Când mi s-a dat tema pentru această **masă rotundă** cu o intervenţie de şapte minute, am crezut că e mult. După aceea mi s-a transmis că mă pot întinde până la 10—15 minute. Aproape m-am speriat. Se profila o intervenţie care urma să fie **o comunicare,** cum se spune într-un termen tehnic.

Când am început ieri să meditez, cam în neorânduială, aşternând pe hârtie gânduri disparate — precum veţi şi constata — m-am speriat din nou dar, de data aceasta, pentru că timpul mi se părea insuficient. Depăşeam timpul acordat şi nu reuşeam să încheg ceva coherent, după regula introducere, tratare, încheiere. Pierdut complet într-o temă care mi se părea că e fără sfârşit — în orice caz poate alcătui mai mult de o carte — mi-am adus aminte că mi s-a spus că e vorba de o intervenţie la o **masă rotundă** şi nu de o conferinţă. Deci urma să comprim, nu să dilatez.

Aşa se face că am optat pentru o expunere mai degrabă aforistică şi, mai mult sub formă de întrebări care să provoace discuţii, decât să ofere soluţii. M-am trezit mai interesat de **Toleranţă,** decât de **Diplomaţie,** deşi o oarecare relaţie între ele e uşor de stabilit. Metoda aleasă de mine, adică aceea a întrebărilor, cu uşoare comentarii ici şi colo, e desigur cea mai comodă. Se zice însă că cel ce ştie să formuleze întrebări, şi cel care şi le însuşeşte, amândoi au şi răspunsurile pe jumătate. Şi acest lucru e greu.

Aşadar, fără cap şi fără coadă, iată în ce încurcături te poate pune o problemă ca aceasta care vrea să descurce, să lămurească ce este **Toleranţa** şi ce este **Diplomaţia.**

Nu ştiu cu ce gânduri a fost formulată această temă, dar e sigur că s-a avut în vedere promovarea unui climat pozitiv în lumea noastră de azi, prin toleranţă şi, ici şi colo, recomandarea **Diplomaţiei** ca metodă de lucru, acolo unde Toleranţa întâmpină piedici. E desigur una din perspective, dar pot fi şi altele. Eu pornesc de la buna intenţie, gândindu-mă la ochiul cel bun al organizatorilor. Ştiţi, există o apoftegmă veche care povesteşte că Iisus, împreună cu apostolii, mergea pe o cărare prin grâu copt, vara pe arşiţă. Pe cărare era un câine mort. Apostolii l-au ocolit, au întors capetele, şi-au astupat nările şi unul din ei a zis: **„Ce urât miroase!"** Când a ajuns Iisus în dreptul câinelui, s-a uitat la el şi a zis blând: **„Ce dinţi frumoşi are"!** Mi-ar plăcea să fiu în postura lui Iisus. Şi chiar cu acest gând mi-am şi început meditaţia. M-am şi gândit: ce comod şi ce frumos e să apăr şi, într-un fel, să propovăduiesc **Toleranţa,** înţelegerea şi pacea dintre oameni, să vă vorbesc despre **„dinţii frumoşi"** ai temei. Gândul mi-a zburat o clipă şi la Gandhi.

Mă voi strădui totuşi să nu dezamăgesc pe nimeni dacă, din când în când, mă voi alătura apostolilor. Voi începe chiar prin a declara: **Ce temă grea!** Preocupă omenirea de când a început să gândească şi, n-aş zice că e limpede pentru toată lumea chiar şi în vremea noastră. Între toleranţă şi diplomaţie există o relaţie de adversitate, sau una de complementaritate? Cred că e una de complementaritate, aşa încât alăturarea lor nu mi se pare hazardată. Numai că, în cazul acesta, bolile uneia o vor afecta şi pe cealaltă.

*

Diplomaţia e solicitarea limbajului şi a anumitor artificii bine alese, pentru netezirea relaţiilor dintre oameni/popoare şi, dincolo şi în afară de limbaj, implică şi folosirea de metode uneori conforme, dar alteori mai puţin conforme cu normele etice. Am de gând să dau chiar un exemplu concret mai spre sfârşit.

Uneori pentru un scop bun în general, alteori însă pentru un scop egoist al unei persoane, al unui grup, al unei naţiuni, se calcă vinovat normele morale, chiar cu consecinţe catastrofale.

*

Diplomaţia îşi are o anumită relevanţă mai ales în stabilirea de relaţii bune între grupuri, naţiuni. Uneori şi între indivizi. Uneori asigură pacea socială şi politică, dar alteori urmăreşte biruinţa şi impunerea soluţiei unei părţi în avantajul propriu, şi nu neapărat în limitele dreptului, ale moralei şi ale interesului reciproc, care ar trebui să fie norma moralităţii relaţiilor de orice fel. Este acesta motiv de blamare a diplomaţiei? Dar în cazul acesta ce punem în loc?

*

Conotaţiile de dicţionar ale ambelor concepte — Toleranţă şi Diplomaţie — sunt pozitive sau negative? Ne aşteptăm să fie pozitive. Să vedem.

În Dicţionarele noastre, inspirate mai ales din cele latine şi franceze, **a tolera** înseamnă **a îngădui, a admite, a suporta, a trece cu vederea,** dar în primul rând: **a îngădui un fapt nepermis.** Scrie aşa negru pe alb. **Tolerant** înseamnă **indulgent, îngăduitor,** cu subînţelesul de a manifesta o atitudine de acceptare a ceva ce n-ar trebui acceptat. Cuvântul mai are o conotaţie medicală: a tolera un medicament care pentru unii e intolerabil, care nu face bine la gust sau la stomac. Dar mai are şi o altă conotaţie socială — tot negativă: casele de toleranţă. Şi are şi una ştiinţifică: abaterea de la exactitate, o toleranţă de plus-minus atâta, de pildă la dimensiunea unui obiect.

Aş spune după toate acestea, fără să mă grăbesc, fiindcă îi ştiu şi valenţele pozitive, dar pornind numai de la valoarea semantică, termenul nu e tocmai cuminte.

Tot aşa stau lucrurile şi cu celălalt: **diplomaţie. Diplomat** se traduce cu **dibaci, şiret,** dar şi cu **viclean.** Aceste înţelesuri şi le păstrează mai ales în vorbirea curentă dar, cu eleganţă, şi în conţinutul profesiunii. De altfel şi **diplomatic** e explicat prin **conduita abilă,** dar Dicţionarul mai adaugă: **„uneori peiorativ".** Să-mi fie iertat un cuvânt cu care se mai traduce în popor: **„ce diplomat!",** e egal adesea cu **„ce şmecher"!** Nu mai mergem şi la înţelesul cuvântului şmecher.

Iată cum ambele cuvinte, pe lângă conotaţiile lor pozitive, ascund pe după colţuri ciomăgari!

Şi dacă Toleranţa şi Diplomaţia sunt în parte negative, dincolo de „comanda socială", care sunt sensurile lor axiologice?

Englezii (de fapt anglicanii) au introdus şi admit în teologie, în deosebi în morală, termenul de **comprehensiveness** şi circulaţia lui e liberă. E un fel de acceptare a coexistenţei contrariilor, sau măcar a opiniilor şi practicilor care se contrazic sau, în orice caz, nu se acoperă reciproc. Ei au trei tipuri de Biserici: High, Low, Broad Church (Înaltă, Joasă şi Largă) care se înşiră de la cel mai sec protestantism (J.A.T. Robinson) până la catolicism (Maurice, Newman) şi ortodoxie (Allchin).

Poate fi acesta un exemplu de toleranţă? Poate. Dar când discuţi cu un anglican, nu ştii dacă vorbeşti cu Biserica Angliei, nici cu care din ea.

*

Toleranţa e mai mult şi îndeosebi un concept social, sau unul valoric? E drum lung până la a putea fi un concept valoric. E mai mult practic.

*

Toleranţa e un **modus vivendi** într-o lume pluralistă. Aş răspunde că poate fi. Şi chiar că trebuie să fie.

*

Dictatura este expresia unui singur „adevăr" — democraţia tolerează mai multe, permiţând competitivitatea, dar în teologie votul nu operează. Numai consensul. Democraţia e guvernarea celor mulţi, sub autoritatea votului. Opţiunea e pusă la vot şi supusă jocului opiniilor, majoritatea având dreptul la decizie. Mai departe învingătorii îi tolerează pe cei învinşi. Şi invers. În teologie metoda merge numai în administraţie, nu şi în deciziile dogmatice.

*

Toleranţa e dictată de necesitatea coexistenţei paşnice a contrariilor pentru a menţine pacea socială? Am răspunde că da.

Toleranţa e acceptarea unui rău necesar? Sau chiar a unui rău catalogat moral printre păcate? Spre exemplu în ce categorie intră **Casele de toleranţă,** acolo unde există?

Şi care e conotaţia lor axiologică?

*

În legătură cu aceasta e obligatorie o altă întrebare: Toleranţa poate încălca normele morale divine, care sunt şi normele raţiunii sănătoase? În virtutea cărui drept sau a cărei justificări? Intră toleranţa între limitele unei **Minima moralia?** Am pus întrebarea anume. Toleranţa îşi are relevanţa mai ales în domeniul convingerilor absolute (în religie). Abia după aceea în politică, cerută mai ales de drepturile omului şi de trebuinţa de principii de organizare a societăţii, spre a scăpa de tiranie, de dictatură şi exclusivism. Dar drepturile omului sunt subiecte ale votului?

Cât e de grea toleranţa în religie, ne-o spun luptele confesionale. Cât e de grea în politică, ne-o spun încrâncenările partinice. Fiecare partid îşi arogă dreptatea împotriva tuturor.

*

Intoleranţa s-a manifestat mai ales în domeniul religios pentru că aici se operează cu absolutul: ceva ori e **adevărat,** ori e **fals.** Amândouă nu pot coexista. În principiu. În practică, s-a dovedit că, în funcţie de nivelul culturii şi al civilizaţiei subiecţilor, se mai poate! În istorie creştinii au fost intolerabili cu evreii, şi invers. Inchiziţia e o instituţie rămasă **celebră.** Opinia Fericitului Augustin a guvernat aproape un mileniu gândirea catolică apuseană, cu interpretarea pieziş a textului **„Sileşte-i pe toţi să intre"** (Luca XIV, 23). În anumite împrejurări a justificat pedeapsa cu moartea, a admis tortura, persecuţia.

Ereticii erau socotiţi şi în catolicism şi în protestantism, duşmani ai statului şi trădători.

Până şi protestanţii, în genere pretinşi liberali, au ars pe Miguel Servet şi pe Ian Hus, iar Luther i-a persecutat pe anabaptişti. Inchiziţia a continuat persecuţiile.

În protestantism, toleranţa merge astăzi prea departe. Bultman nu crede în Învierea Domnului şi e socotit cel mai mare teolog protestant. Deci creştin! La vechii greci intoleranţa mergea până la **ori-ori.** Socrate a fost silit să se otrăvească pentru că nu credea în zei, şi **astfel punea în pericol** ordinea de stat.

Şi Platon cerea pedeapsa cu moartea pentru impietatea incorigibilă (cf. Evangelical Dictionary of Theology Avon (Anglia, 1985, **p. 1099) în „Legile", cartea a X-a.**

Abia societăţile pluraliste moderne au putut impune **toleranţa** ca relaţie absolut necesară între state şi credinţe, dar **Declaraţia Universală a Drepturilor omului** a fost acceptată abia în 1948, şi nu de toate statele. Ea se referă şi la toleranţa religioasă. Dar să ne amintim de intoleranţa islamică din zilele noastre, şi de intoleranţa unor secte. Dar e cazul să ne întrebăm de ce a mai fost nevoie de o asemenea **Declaraţie** când, un **Act de Toleranţă** exista, e drept numai în Anglia, din 1689?

Aşa-numitul **fundamentalism** religios al unor secte este şi astăzi o formă deschisă de **intoleranţă.** Teoretic e foarte greu să fie combătuţi.

Consiliul Ecumenic al Bisericilor, în numele unei Toleranţe planificate, a început deja să fie un eşec. Fundamentaliştii nici nu vor să audă de aşa ceva. Nici romano-catolicii. În ultima vreme nici grecii, nici ierusalimitenii! Toleranţa vine dintr-un anumit **relativism** filosofic. Şi religios.

În vechime s-a zis că **„omul e măsura tuturor lucrurilor"** (Protagoras), iar Gorgias spunea că nimic nu poate fi demonstrat că ar putea fi obligatoriu. În teologie teza nu e acceptată.

*

În creştinism, şi nu numai în trecut, adesea au prevalat măsurile de intoleranţă. Tertulian cerea toleranţă pentru creştini dar, după Edictul de la Milan, 313, mulţi împăraţi şi teologi au fost intoleranţi cu păgânii.

*

Mai târziu, începând cu sec. al XVI-lea intoleranţa a apărut şi sub forma principiului **Cujus regio, ejus religio.** A apărut în Germania, mai întâi sub calvini, dar mai apoi şi catolicii s-au folosit de acest principiu când le-a venit bine, e.g. uniatismul impus de Habsburgii catolici în Transilvania. Când principele a fost calvin, în secolul al XVIII-lea, acela a vrut să calvinizeze Transilvania. Când au venit la guvernare catolicii, au impus catolicismul.

A defini toleranţa ca **răbdare** este nesatisfăcător. E o poziţie relativistă şi auto-distrugătoare. În politică nu merge, pentru că presupune libertate de grup care va căuta să se întărească şi să limiteze libertatea altora, adică devine intoleranţă. Am citat dintr-o Enciclopedie Teologică patronată de Catolici (K. Rahner).

Unii justifică **Toleranţa** prin imposibilitatea ajungerii la adevărul absolut. Soluţiile pragmatice pot oferi ceva în loc, dar nu pot fi baze obiective pentru justificarea toleranţei.

Scopul toleranţei — în alt domeniu — este să protejeze minorităţile şi să asigure un spectru larg al libertăţii de opinie, cu scopul totuşi de a ajunge la adevăr şi obiectivitate... Aceasta se poate într-o **„societate comunicativă".** (Idem). Nu e prea limpede însă ce e aceea **societate comunicativă!**

Toleranţa îşi poate găsi o justificare numai dacă o scoatem din domeniul teologiei. Biserica mai mult depinde de Toleranţă, decât **decide** asupra ei. (Werner Post, în **Encyclopedia of Theology.** ed. de Karl Rahner, London 1981, p. 1721—1727). Când se iau în serios, Bisericile redevin intolerante. Miza e adevărul şi acesta nu poate fi decât unul. Teoria mai multor adevăruri n-a căpătat autoritate.

Toleranţa, chiar dacă nu se suprapune exact, este foarte vecină cu indulgenţa. E acceptarea celuilalt sau a unei idei, credinţe, opinii, nu pentru că e dreaptă, ci pentru că oamenii trebuie să găsească un **modus vivendi.** Oricum, când tolerezi ceva, în principiu nu eşti de acord cu ceea ce tolerezi.

În istorie **toleranţa** şi **religia** n-au fost aliate bune. Şi de câte ori le-a venit bine, s-au ciocnit. Intoleranţa a provocat războaie religioase şi persecuţii.

Românii — se zice — au fost toleranţi. Câteva exemple par concludente: primirea **evreilor,** primirea **armenilor,** primirea **găgăuzilor,** primirea **tătarilor** şi la sfârşitul mileniului I şi la începutul mileniului II, pe vremea lui Menumorut, primirea **ungurilor.** Mulţi deplâng însă această toleranţă. De ce? Pentru că, cu unii s-a întâmplat ca în

(Continuare în pag. a 4-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

* Masă rotundă cu tema *„Toleranţă şi Diplomaţie"*, 2 aprilie 1995, la Universitatea din Sibiu.

Scopul şi importanţa disciplinei „Formarea duhovnicească" pentru pregătirea şi formarea slujitorilor Bisericii

In cadrul consideraţiunilor introductive în studiul formării duhovniceşti şi misionare, se cuvine să arătăm care este scopul şi în ce constă importanţa acestei discipline în contextul studiilor teologice.

„Înaintarea în studiul Teologiei trece de obicei prin două stadii succesive. Cel dintâi cuprinde cunoştinţele de istorie bisericească şi studiul Sfintei Scripturi, adică exegeza cu toate ştiinţele auxiliare ale ei. Cel de al doilea stadiu este reprezentat cu deosebire prin studiul dogmelor şi în parte prin morală". Ca o încoronare a acestor cunoştinţe este nevoie de un studiu menit să pună în practică cele învăţate, să transforme principiile de credinţă, preceptele de morală în viaţă". Teologia pastorală urmăreşte să formeze nişte buni păstori, prin însuşirea de către viitorii preoţi a artei bunei conduceri a obştei creştine, pe calea mântuirii. În completarea acestei preocupări, disciplina nou introdusă în studiile teologice, respectiv „Formarea duhovnicească şi misionară" a viitorilor preoţi, vine să întregească pregătirea acestora în domeniul *vieţii lăuntrice*, a trăirii adevărurilor de credinţă învăţate, să determine formarea a ceea ce numim un om duhovnicesc. Acesta este deci scopul ultim al acestei discipline. Importanţa ei reiese din necesitatea de a se forma în viitorii preoţi acele *deprinderi duhovniceşti* care fac nu numai frumuseţea vieţii şi calea spre mântuirea sufletului ci şi cheia succesului în pastoraţie. Omul duhovnicesc din preotul păstor de suflete este şi un bun misionar. El predică pe Hristos nu numai prin predicile şi catehezele rostite de pe amvon, ci şi prin strălucirile harului care emană din fiinţa lui înduhovnicită.

Cu privire la importanţa disciplinei Formării duhovniceşti pentru întregirea cunoştinţelor unei depline pregătiri a viitorilor preoţi, reproducem aprecierile Părintelui Stăniloae, cu care a contribuit mai mult la formarea unui curent de viaţă duhovnicească la noi. Apreciind că scrierile duhovniceşti „se adresează monahilor noştri", dânsul proclamă un adevăr de care trebuie să se ţină seama şi anume: „în Biserica Ortodoxă socotim că nu este o linie de separaţie netă între viaţa monahului şi viaţa creştinească în general (adăugăm noi: cu atât mai puţină deosebire este între viaţa monahilor şi a clerului de mir, în ce priveşte îndatoririle morale); fiecare este dator să se înalţe cât mai mult spre idealul desăvârşirii; fiecare este dator să lupte pentru curăţirea de patimi şi pentru dobândirea virtuţilor care culminează în dragoste. Este vorba numai de o deosebire graduală... nu de una calitativ deosebită".

Este subliniată necesitatea cunoaşterii izvoarelor patristice; importanţa lor pentru a se da o substanţă mai precisă şi mai specific ortodoxă predicii şi trăirii creştine. „Vorbim despre Dumnezeu cu multă simţire, cunoaştem destul de bine dogmele credinţei noastre şi spunem multe generalităţi interesante despre ortodoxia noastră... cu toate acestea *nu ştim deajuns cum să le prefacem metodic în valori practice, în puteri care să ne transforme din zi în zi*... Sfinţii Părinţi sunt maeştri neîntrecuţi într-o ştiinţă pe care noi am lăsat-o să ne fie răpită, în ştiinţa sufletului, care e cea mai scumpă realitate după Dumnezeu".

Îndrumarea în duhul Sfinţilor Părinţi, care au fixat în toate amănuntele legile acestei formări duhovniceşti este scopul acestei discipline. „Dintr-o mulţime de motive trebuie să ne întregim *îndeletnicirile spirituale* cu această ştiinţă a prefacerii în valori practice a tezaurului credin-

(Continuare în pag. a 5-a)

Pr. prof. Dr. Gheorghe Liţiu

Toleranţă şi Diplomaţie

(Urmare din pag. a 3-a)

istoria cu **arabul şi cămila.** Mai întâi cămila a cerut voie să-şi bage capul în cort că era vânt afară, apoi jumătate de corp, apoi a intrat cu tot corpul şi l-a scos afară pe arab. Mă abţin de la comparaţii locale contemporane, şi de la noi şi din ceea ce se numeşte Republica Moldova!

O foarte apropiată expresie modernă a toleranţei şi diplomaţiei este **comprehensiveness**-ul englez (înţelegerea ca relaţie) şi ecumenismul contemporan, intercreştin şi interreligios. La amândouă ne-am referit mai înainte.

Merg şi nu merg! Să luăm în considerare doar ceea ce merge:

Merge şederea împreună reciprocă, în biserici. Chiar rugăciunea comună. Nu intercomuniunea. Fiecare vine cu mâncare şi cu lingura de acasă, **dar mănâncă toţi împreună.** E ceva nou. Până în secolul nostru (1948 — şi după) rugăciunea comună era interzisă şi imposibilă. Intrarea în biserica celuilalt era de asemenea interzisă.

Eu, la Atena — deşi veneam de la un colegiu catolic din Anglia, Heythrop College — am fost oprit să intru într-o biserică romano-catolică.

Evident că la nivel uman, concret, uneori, relaţiile sunt mai îngăduitoare.

Patriarhul ortodox poate sta politicos de vorbă cu un rabin de mare inimă (rabinul Safran al Genevei), ba chiar poate merge în sinagogă, iar şeful rabin a venit în biserică la noi (Moses Rosen).

Dar pe linie bisericească, creştină, în 1923, uniţii n-au intrat în Catedrala Reîntregirii de la Alba Iulia pentru că le-a interzis Arhiepiscopul **Marmagi,** nunţiul papal.

Aceasta s-ar putea numi **intoleranţă?** E drept că astăzi dialogul a mai îmbunătăţit situaţia.

Dar relaţiile celor doi (patriarh şi rabin) sunt de toleranţă sau diplomaţie? Sau de amândouă?

Se poate aborda problema din acest unghi de vedere.

Dar se poate aborda şi dintr-un unghi mai profund: relaţia a **doi oameni de credinţă** nu se poate oare produce în spaţiul profund, cel de dincolo de confesiune şi chiar de religie, în spaţiul spiritului originar, cel de la uşa lui Dumnezeu? Aceasta ar fi toleranţă, diplomaţie, sau trebuie să capete alt nume? Şi care? Suntem oare în domeniul literaturii de anticipaţie?

Diplomaţia presupune mijloace inteligente pentru obţinerea unui avantaj, a unui rezultat greu de obţinut prin mijloace directe. Nu vreau să spun **imorale** sau **nedrepte,** dar ar fi cam acelaşi lucru.

Întrebarea e: rămâne diplomaţia **întotdeauna** la mijloacele inteligente de comunicare, fără să alunece în imoralitate?

Ce am avea de spus despre diplomaţia care este sau frizează uneori imoralitatea?

Evident că am putea găsi exemple de diplomaţie care au salvat oameni, au evitat războaie. Probabil aici s-ar justifica acel principiu pus pe seama iezuiţilor sau a lui Machiavelli: **scopul scuză mijloacele,** dar alegem anume un exemplu cumplit, catastrofal, de diplomaţie ale cărei consecinţe le-a suportat generaţia noastră şi cea imediat anterioară: **Înţelegerea de la Ialta.**

Iată ce spune chiar un istoric englez, azi: **Dennis Deletant** (în Rev. „22", nr. 10, 1995): Diplomaţia a impus înţelegerea criminală de la Ialta şi apoi secretul care a dus la moartea unei generaţii de mari oameni de stat şi la închisoarea şi moartea a sute de mii de oameni, ţărani, intelectuali dintre care un număr imens de studenţi, amăgiţi deschis de himera venirii americanilor, **deşi se ştia precis că nu vor veni niciodată.**

Iată ce scrie Dl. Deletant: **„Maniu a rugat în repetate rânduri (guvernele englez şi american n.n.) să fie informat dacă România a fost cedată sferei de influenţă sovietice, dar de fiecare dată reprezentanţii britanici au primit instrucţiuni să nege acest lucru".**

Aşa am umplut noi închisorile, aşteptând să vină englezii şi americanii! O ştiu din propria experienţă.

Aceasta se poate numi diplomaţie? Ar trebui în cazul acesta să deschidem un nou capitol în discuţia noastră, despre moralitatea diplomaţiei.

Şi **Toleranţa** şi **Diplomaţia** mai pun încă probleme. Dar e tot atât de adevărat că fără ele nu s-ar putea realiza climatul acelor înţelegeri între oameni şi popoare, care să îngăduie oamenii să coexiste şi să caute împreună drumul spre acea stare ideală care să-i împace în numele unor principii de toţi acceptate. Ce păcat că noi nu vom apuca astfel de vremuri când „da" să fie „da", şi „nu" să fie „nu" (Matei V, 37). Noi mai trebuie să ne acoperim gândurile ascunse prin „da" şi „nu" care ascund vicleniile şi să ne tolerăm vicleniile, ca să nu ajungem la stări şi mai rele, cele mai rele fiind violenţa şi **moartea.**

Părintele meu duhovnicesc, cel care m-a luat sub mantie la călugărie, ieroschimonahul Daniil de pe muntele Rarău, (poetul şi scriitorul Sandu Tudor) mort la Aiud, dacă ar fi fost prezent aici m-ar fi întrebat tranşant: **„Fiule, eşti pentru Toleranţă sau împotriva ei? Ne-ai purtat printr-o seamă de sugestii, întrebări şi ipoteze. Hotărăşte-te"!**

Ce i-aş răspunde? — Că într-o lume ca a noastră care încă nu poate gândi unitar, în care toate conflictele de idei şi de interese degenerează uşor în conflicte armate, **Toleranţa** e singura soluţie a înţelegerii, în ciuda tuturor compromisurilor de principii pe care le presupune. Tot e mai bine să te confrunţi prin idei, decât prin gloanţe şi bombe şi embargouri care duc la înfometare. Suntem încă o cultură şi o civilizaţie şchioape şi avem nevoie de proteze. Altă soluţie nu există. Deocamdată.

Sper, doamnelor şi domnilor, că nimeni nu s-a aşteptat să rezolv eu problema Toleranţei şi a Diplomaţiei în câteva minute. Am pus doar câteva probleme. Cu Diplomaţia nu ştiu cum stau dar Tolerant mă pretind a fi! Mai sper să nu-mi luaţi această declaraţie drept diplomaţie!

Sfântul GHEORGHE: Răbdare în suferinţă

(Urmare din pag. 1)

în armata romană. Împăratul îl preţuia pentru cunoştinţele sale şi caracterul neîntinat de viciile vremii. Personalitatea tânărului câştigase destulă popularitate, datorită unui tact de fineţe sufletească în comportamentul său faţă de oameni. Era apropiat şi prietenos, drept şi bun cu toţi, fără mândrie şi fără a privi pe cineva de sus. Blândeţea faţă de cei necăjiţi, solidaritatea cu cei oprimaţi şi fermitatea faţă de corupţie şi linguşire i-a sporit prestigiul de suflet ales, în care se vedeau roadele educaţiei creştine. Se părea că în faţa sa era deschisă perspectiva unui viitor strălucit. Dar rânduiala lui Dumnezeu a fost ca nu un viitor pământesc, ci un viitor al vieţii veşnice cereşti şi al unei străluciri dumnezeieşti neapuse să încununeze pe Sfântul Gheorghe, iar pomenirea lui să rămână până la sfârşitul veacurilor.

În acele vremuri creştinii treceau prin încercări grele.

Împăratul Diocleţian îi socotea vinovaţi de toate relele care se abăteau asupra imperiului roman. Superficial şi cu sufletul deformat de felurite superstiţii şi credinţe religioase necreştine, incapabil să înţeleagă duhul vremii, Diocleţian nu cunoştea şi nici nu voia să cunoască învăţătura Domnului Iisus Hristos. El ţinea cu încăpăţânare la zeii romani şi mai ales la cultul persoanei împăratului Romei, care se numea pe sine zeu şi domn, şi cerea ca cetăţenii să fie obligaţi să-i aducă jertfe şi închinare ca unei făpturi cereşti. Creştinii nu puteau să se supună unei asemenea porunci. Ei nu se opuneau legilor statului şi nici persoanei împăratului, ca om de stat. În această privinţă, Sf. Apostol Petru îndemna pe creştini să se supună împăratului şi să-l cinstească ca deţinător al autorităţii lumeşti a statului (I Petru 2, 13), ceea ce creştinii au respectat totdeauna. Dar a-i aduce împăratului jertfe şi închinăciune ca unui Dumnezeu, aceasta nu putea fi admis de învăţătura şi de credinţa creştină. Ca urmare, creştinii erau persecutaţi, supuşi la diferite chinuri şi dacă stăruiau în credinţă erau condamnaţi la moarte. Diocleţian a dat trei edicte, adică decrete împotriva creştinilor în care erau legiferate persecuţiile.

Pentru a le intensifica şi mai mult, împăratul Diocleţian a ţinut cu demnitarii săi un sfat, în anul 303, în oraşul Nicomidia, spre a adopta cele mai severe măsuri de nimicire a creştinilor.

În timpul discuţiilor care au avut loc în acest sfat, Sf. Gheorghe a luat apărarea creştinilor. El afirma că din punct de vedere juridic nu există nici un temei de a pedepsi pe oamenii cărora nu li se pot imputa delicte, sau abateri morale ori fapte defăimătoare împotriva imperiului. Cine cunoaşte învăţătura creştină îşi poate da seama că ea nu prezintă nici un pericol şi prigonirea ei este o greşeală. Diocleţian rămase însă neînduplecat în hotărârea sa şi totodată surprins că Sf. Gheorghe apăra pe creştini. La întrebarea dacă şi el este creştin, Sf. Gheorghe răspunse afirmativ. Împăratul încercă la început să-l câştige pe sfânt cu promisiuni ademenitoare, oferindu-i ranguri mari în treburile statului, dacă el va părăsi credinţa creştină. Dar nici un îndemn al împăratului n-a găsit răsunet în inima Sf. Gheorghe şi nu i-a slăbit credinţa. Atunci împăratul a poruncit ca Sfântul să fie supus la chinuri grele. I s-a pus o piatră grea pe piept şi a fost bătut. Apoi trupul i-a fost sfâşiat de o roată cu fiare ascuţite, după care a fost aruncat într-o groapă cu var. Din toate aceste chinuri sfântul a ieşit nevătămat, încât mulţi au crezut în puterea Mântuitorului Iisus, între care a fost şi împărăteasa Alexandra, soţia lui Diocleţian.

Plin de mânie, împăratul a poruncit ca sfântul să fie supus la alte chinuri şi mai grele. I s-au pus în picioare sandale cu cuie ascuţite care i-au rănit cumplit picioarele în timpul mersului, la care a fost silit. Dar rănile s-au vindecat în chip minunat. Apoi un vrăjitor i-a dat o otravă puternică, pe care sfântul a luat-o, fără să i se întâmple ceva rău. Într-o noapte sfântului i s-a arătat în vis Mântuitorul şi l-a îmbărbătat că în curând va birui toate chinurile şi va primi cununa veşniciei. A doua zi, Sf. Gheorghe a fost dus la un templu cu idoli şi i s-a poruncit să jertfească zeilor. Dar sfântul a refuzat şi s-a rugat lui Dumnezeu să arate puterea adevăratei credinţe. Rugăciunea a fost ascultă şi statuile idolilor au căzut de pe locurile lor.

Diocleţian n-a mai putut să rabde minunile sfântului şi a poruncit să i se taie capul. Aceeaşi pedeapsă a fost dată şi împărătesei Alexandra. În drum spre locul de osândă, împărăteasa a murit de frică, iar Sfântului Gheorghe i s-a tăiat capul în ziua de 23 aprilie, anul 303.

Astfel s-a încheiat viaţa pământească a unuia dintre marii luptători pentru cauza Bisericii lui Hristos. Mucenicia lui a impresionat pe mulţi, iar pomenirea sa, la 23 aprilie, a fost prilej de întărire a credinţei şi a rezistenţei împotriva persecuţiilor.

Sf. Gheorghe, în viaţa şi în mucenicia sa, a mărturisit cu mult curaj pe Hristos Domnul şi a murit pentru El, dovedind o stăruinţă uimitoare în credinţă şi o tărie de caracter creştin rar întâlnită. Pentru aceasta s-a învrednicit să fie făcător de minuni — aşa cum aminteşte sinaxarul — şi să fie preţuit de Mântuitorul potrivit cuvintelor Sf. Evanghelii: „Oricine va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor şi Eu mărturisi-voi pentru el înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri" (Mat. 10, 32).

Sf. Gheorghe e numit într-o cântare bisericească „lucrător preacinstit al bunei credinţe, care pătimind a dobândit pe Hristos" (condacul). Iar a pătimi pentru Hristos aduce bucurie fără seamăn celor drepţi, după cum scrie Sf. Apostol Petru: „Întrucât sunteţi părtaşi la suferinţele lui Hristos, bucuraţi-vă, pentru ca şi la arătarea slavei lui să vă bucuraţi cu bucurie mare" (I Petru 4, 13).

Mântuitorul a proorocit despre sfinţii mucenici şi mărturisitori că Duhul Sfânt îi va povăţui ce să răspundă înaintea dregătorilor: „La dregători şi la regi veţi fi duşi pentru Mine spre mărturie lor şi păgânilor. Iar când vă vor da pe mâna lor, nu vă îngrijoraţi cum sau ce veţi vorbi, căci se va da vouă în ceasul acela ce să vorbiţi, fiindcă nu voi sunteţi care vorbiţi, ci Duhul Tatălui vostru este care grăieşte într-u voi" (Mat. 10, 18—20; Luca 12, 11—12). Prezenţa Duhului lui Dumnezeu în sfinţi îi face pe aceştia să fie părtaşi la slava cerească, să moştenească viaţă veşnică (Mat. 19, 29) şi să judece lumea cu Mântuitorul la Judecata cea din urmă (Mat. 19, 28; I Cor. 6, 2—3). Gradul acesta înalt de sfinţenie al sfinţilor explică de ce în Sf. Scriptură stă scris că Dumnezeu „va veni să se preamărească într-u sfinţii Săi" (II Tes. 1, 10; Ps. 15, 1). În acelaşi timp celor sfinţi le este dată puterea să se roage pentru lume. Ne descoperă acest adevăr Sf. Apostol Evanghelist Ioan în Apocalipsă, scriind: „Şi când a luat cartea, cele patru fiinţe şi cei 24 de bătrâni au căzut înaintea Mielului, având fiecare alăută şi cupe de aur, pline cu tămâie, care sunt rugăciunile Sfinţilor" (5, 8). În aceeaşi scriere, la cap. 8, 3—4, se spune: „Şi a venit un alt înger şi a stat la altar, având cădelniţă de aur, şi i s-a dat lui tămâie multă ca s-o aducă împreună cu rugăciunile tuturor sfinţilor, pe altarul de aur dinaintea tronului. Şi fumul tămâiei s-a suit, din mâna îngerului, înaintea lui Dumnezeu, împreună cu rugăciunile sfinţilor".

Iată de ce Biserica noastră cinsteşte şi prăznuieşte pe sfinţi. Ei sunt nu numai persoane istorice care au pătimit cu vitejie şi cu credinţă şi-au dat viaţa pentru HRISTOS Domnul, ci şi purtători ai sfinţeniei şi ai rugăciunii permanente pentru credincioşii de totdeauna ai Bisericii. Sfinţii vor rămâne chipuri de oameni care au biruit slăbiciunile şi păcatele şi au dobândit harul lui Dumnezeu într-o măsură atât de mare, încât rugăciunile lor au putere să ajute credincioşilor la întărirea şi creşterea vieţii duhovniceşti.

Personalitatea Sf. mucenic Gheorghe este una din aceste lumini şi modele permanente pentru credinţa şi dragostea faţă de Hristos Mântuitorul lumii. El a primit „cununa dreptăţii" (II Tim. 4, 8) în Biserica cerească cea biruitoare.

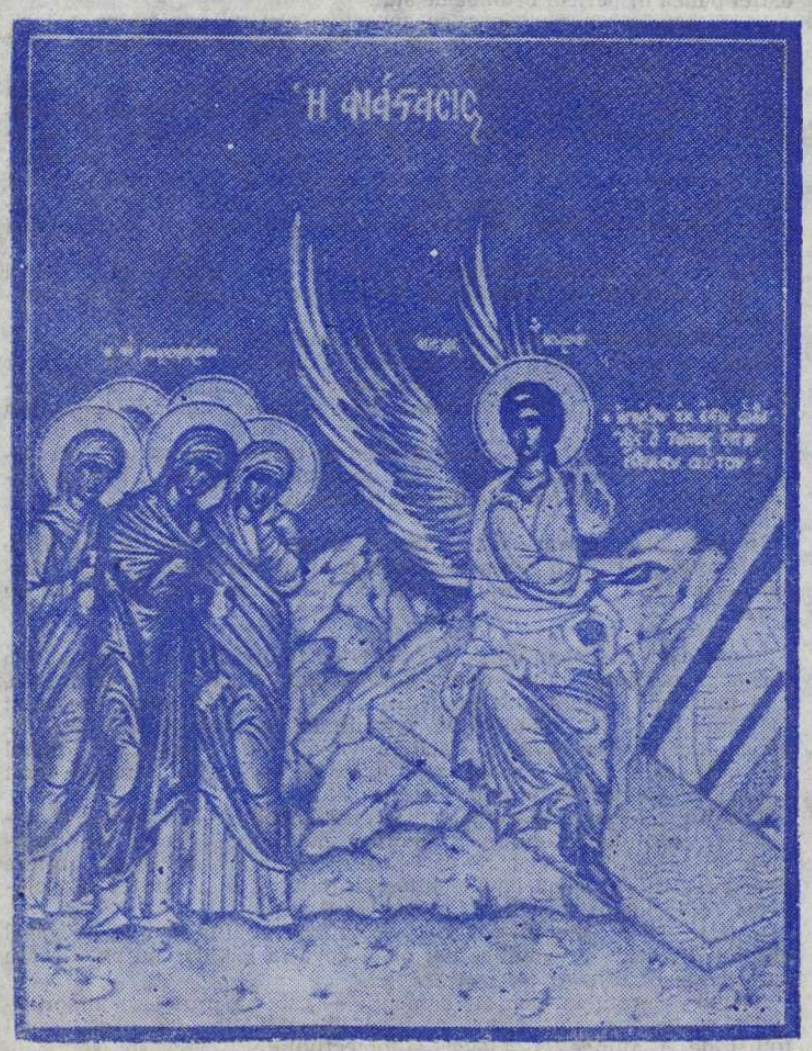

(Urmare din pag. a 2-a)

neaţa. În ceea ce priveşte copiii sub 7 ani, împărtăşiţi fără spovedanie, aceştia au fost în număr de aproximativ 1500, numărul lor putând fi apreciat după numărul lumânărilor de ceară curată pe care le ţin aprinse în mână la împărtăşire, lumânări care apoi rămân la biserică.

Legat de Săptămâna Patimilor şi de Înviere, se păstrează aici un frumos obicei privind ouăle roşii. Anume, în Joia Mare la denie un număr însemnat de credincioase aduc la biserică într-un coşuleţ cu iarbă proaspătă 12 ouă, după numărul celor 12 evanghelii, coşuleţe care se aşează lângă altar, sub tetrapodul de unde se citesc Sfintele Evanghelii sau în jurul lui. În ziua de Paşti fiecare din familia respectivă opreşte câte un ou roşu, iar ce prisoseşte se împarte altora. Iar în Vinerea Mare există obiceiul ca pentru cei care au murit neîmpărtăşiţi, nespovediţi şi fără lumânare să se aducă la biserică o lumânare de ceară curată, vin, prescură şi untdelemn, preotul făcând pomenirea acestora la fiecare Sfântă Liturghie de la Paşti până la Înălţarea Domnului.

Ceea ce trebuie subliniat şi care atrage atenţia în mod plăcut în biserica de la Vălenii de Munte este faptul că la toate slujbele din duminici şi sărbători importante sunt prezenţi în altar un număr de patru sau chiar şi mai mulţi elevi din clasele mijlocii, rareori mai puţini, care sunt ajutoarele preotului, având grija cădelniţei (aprinderea, înmânarea sau primirea de la preot), aprinderea sau stingerea lumânărilor, însoţirea preotului la ieşirea cu vohodul sau la cădeniţarea în biserică, grijă la curăţirea altarului sau alte treburi din

Popas spiritual la Vălenii de Munte

timpul slujbelor. Aceste lucruri sunt făcute de elevi cu tragere de inimă, în mod disciplinat şi cu îndemânare. Faptul se explică prin aceea că părintele este prezent la şcoală în cadrul orelor de religie, cultivând relaţii strânse cu elevii, iar pe de altă parte, că găseşte mijlocul potrivit pentru unele stimulente materiale, din când în când, stimulentul moral nelipsind niciodată.

În ceea ce priveşte slujba din noaptea Învierii, trebuie menţionat faptul că, deşi numărul credincioşilor a fost foarte mare — ca, de altfel, în toate bisericile noastre cu această ocazie —, s-a menţinut tot timpul ordinea şi disciplina, ceea ce asigură păstrarea unei atmosfere de evlavie şi reculegere în timpul slujbei. Mai trebuie adăugat şi faptul că răspunsurile la sfintele slujbe sunt date de un cor de femei pe două voci, cântările fiind executate cu talent, evlavie şi sensibilitate. Nu e lipsit de interes nici faptul că grupul coral îşi îndeplineşte această frumoasă menire fără dirijor.

Un moment important, mai deosebit, s-a petrecut în această parohie în prima zi de Paşti la amiază, după slujba de la a doua Înviere. Preotul paroh, cu epitrahilul la gât şi cu Sf. Cruce în mână, însoţit de circa 150 elevi, mai mari şi mai mici, au cutreierat cartierul cu blocuri din oraş cântând „Hristos a înviat" şi oprindu-se din loc în loc, cu predilecţie la intersecţii, preotul rostind cu voce tare „Hristos a înviat", iar copiii răspunzând în cor: „Adevărat a înviat!". Bineînţeles că locatarii blocurilor n-au rămas indiferenţi, ieşind în balcoane sau în faţa uşilor şi manifestându-şi bucuria, fiecare în felul său. A urmat o agapă a elevilor, în frunte cu preoţii şi o parte din părinţi, agapă aranjată pe platoul de lângă biserică unde s-a ridicat o împunătoare Cruce din lemn, în amintirea eroilor din decembrie 1989. Nici la această agapă n-a lipsit un cuvânt de învăţătură potrivit momentului.

De asemenea, merită consemnat şi un alt fapt, acesta în legătură cu o altă parohie din zonă, petrecut tot în zilele Sfintelor Paşti. Anume, hramul unei biserici din filia Bodeşti, parohia Poseşti, situată la oarecare distanţă faţă de Vălenii de Munte. Hramul fusese la Sf. Gheorghe, sărbătoare care căzuse în Joia Mare. Dar, potrivit rânduielii, el s-a prăznuit a doua zi de Paşti. În ajunul hramului au fost invitaţi şi preoţii de la Vălenii de Munte, precum şi din alte parohii din jur, în total zece preoţi, în frunte cu părintele protopop Ilie Vasile. A fost o vecernie a hramului cu caracter de mare sărbătoare, cu cântări înălţătoare, cu predică rostită de părintele protopop, într-o atmosferă de evlavie şi însufleţire, prezentă fiind cam toată suflarea creştinească din cătunul respectiv care numără 50—60 de case. Am aflat cu această ocazie că acest hram, sărbătorit într-un asemenea cadru, nu a fost o excepţie, ci aceasta e regula în cuprinsul Protopopiatului de la Vălenii de Munte. De menţionat că aproape toţi preoţii prezenţi au fost tineri, cu relaţii umane şi de colaborare între dânşii din cele mai frumoase. Agapa care a urmat, prezente fiind şi doamnele preotese, a fost în primul rând un prilej de ziditoare discuţii în probleme teologice şi bisericeşti şi totodată de reală înălţare sufletească.

BISERICA ISTORICĂ

de Frank Schaeffer

Marele teolog George Florovski, care a predat Istoria bisericească răsăriteană la Universitatea Haward, a subliniat în lucrarea sa „Biblie, Biserică şi Tradiţie — O privire din punctul de vedere ortodox răsăritean", faptul că: „Biserica este lucrarea lui Hristos pe pământ, este icoana şi locaşul prezenţei Sale Sfinte în lume".

În afara Bisericii nu există mântuire, pentru că mântuirea este descoperirea căii pentru oricine care crede în numele lui Hristos. Iar această Revelaţie o aflăm doar în Biserică.

„Însuşirea esenţială a Bisericii este unitatea. Şi desigur că această unitate nu este una exterioară ci una interioară, intimă şi organică". Este unitatea trupului viu, unitatea organismului. Biserica nu este o unitate doar în sensul că este una şi unică; Ea este o unitate în primul rând pentru faptul că însăşi fiinţa ei constă în unirea umanităţii separată şi divizată. În Biserică umanitatea trece într-un alt plan, începe un nou mod de existenţă. Devine posibilă o nouă viaţă, şi anume una adevărată, completă o viaţă sobornicească „în unitatea duhului şi în legătura păcii". Începe o nouă existenţă, un nou principiu al vieţii: „după cum Tu, Părinte, eşti întru Mine şi Eu întru Tine, tot astfel şi ei să fie una întru Noi, ca lumea să creadă că Tu M-ai trimis"...

Conform Sfântului Părinte martir Ignatie din Antiohia, care a scris pe la anul 110, Biserica este locul ordinii, unităţii şi autorităţii apostolice. În Epistola sa către Magnezieni el scria: „Aveţi grijă să săvârşiţi toate lucrurile în armonie cu Dumnezeu, cu preoţii, care ţin locul sinodului apostolilor, şi cu diaconii, care-mi sunt atât de dragi mie şi care sunt însărcinaţi cu cele ale lui Iisus Hristos (Care a fost cu Tatăl de la început şi Care în cele din urmă S-a făcut văzut). Nu vă lăsaţi rătăciţi de către alte învăţături şi nici de către vechi fabulaţii care sunt fără valoare".

Sfântul Ignatie a fost episcop în cetatea Antiohiei şi a urmat Sfântului Evodie. Acesta a fost hirotonit de către Sfântul Petru. Sfântul Ignatie a scris mai multe epistole, adresându-le unor Biserici din Asia (Mică - n.tr.), care toate confirmau autoritatea şi succesiunea apostolică — temelie a Bisericii — „Una, Sfântă, Sobornicească şi Apostolească". Aceste epistole remarcabile, scrise pe drumul său spre crudul martiriu în arenă, au stabilit ordinea şi disciplina, indispensabile pentru o practicare autentică a creştinismului. Sfântul Ignatie a fost ucis în Roma, însă după ce epistolele sale fuseseră expediate celor şapte Biserici. Pentru că epistolele sale au fost scrise într-o perioadă atât de îndepărtată (sunt printre primele opere scrise de primii creştini de după Sf. Apostoli - n.n.) şi pentru că stabilesc atât de clar autoritatea apostolică, ierarhia şi Sf. Tradiţie, schismaticii, ereticii iar mai nou protestanţii au încercat de-a lungul timpului să pună în discuţie legitimitatea lor. Însă autenticitatea acestor epistole a fost stabilită şi recunoscută de o seamă de mari teologi...

Multe secte îşi revendică numele de „Biserică". Dar dacă numele de „Biserică" păstrază vreo semnificaţie, atunci noi trebuie să ne întrebăm care este ea. Este „Biserica" o mare adunare a oamenilor care spun că sunt creştini? Sau acest cuvânt are şi o semnificaţie istorică în acelaşi timp, precum termeni ca „Franţa" sau „Marea Britanie" indicau nu doar sentimentul de a fi francez sau britanic ci şi locuri geografice!

Cunoscutul autor şi preot ortodox Anthony M. Coniaris scrie în lucrarea sa „Introducere în Biserica Ortodoxă (Minneapolis, S.U.A., 1982): „Ce înţelegem noi când folosim cuvântul „Biserica"? Priviţi marea varietate a grupurilor care se autointitulează „Biserica". De fapt, oricine ar putea acum să întemeieze o Biserică pentru sine... Dar sunt acestea Biserici adevărate? Au fost ele întemeiate de Iisus Hristos şi de Apostoli? Ce fel de legătură istorică au ele cu Apostolii? Noi, creştinii ortodocşi înţelegem prin Biserică - trupul prin care este prezent astăzi Hristos în lume. Ea a fost întemeiată de Însuşi Hristos, prin Apostoli, şi a păstrat o legătură vie, istorică cu Apostolii prin hirotonia clericilor. Faptul că un episcop care hirotoneşte astăzi un preot ortodox respectă din punct de vedere istoric succesiunea apostolică, că hirotonia sa pur-

(Continuare în pag. a 6-a)

Traducere din revista „The Christian Activist", vol. IV, 1994 de Stud. teol. Paul Brusanovski, anul III

Apostolul din Ziua de Paşti: Fapte I, 1-8

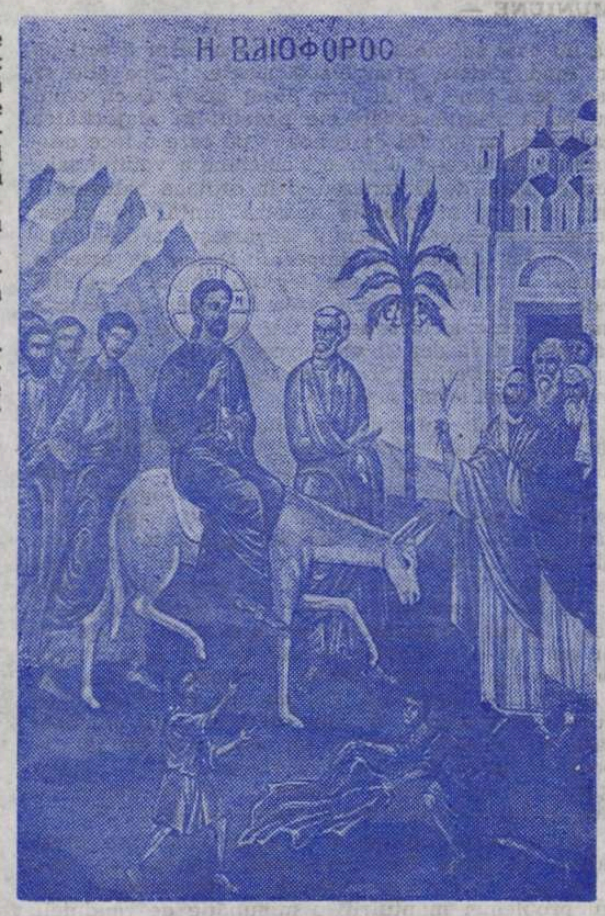

In ceea ce priveşte citirea Apostolului şi a Sfintei Evanghelii, anul bisericesc începe în ziua de Paşti. De aceea, cele două cărţi liturgice, Apostolul şi Evanghelia, încep cu pericopele din ziua de Paşti.

Cuvântul pericopă este de origine grecească „perihopi" şi înseamnă, între altele, tăietură circulară. Pericopa apostolică sau evanghelică este deci un pasaj desprins din Noul Testament, cuprinzând o învăţătură divină bine conturată, cum o arată şi numele grecesc, expusă, fie direct, ca în predica de pe munte, fie indirect, prin parabole. La fiecare liturghie se citeşte câte o pericopă apostolică şi evanghelică, arătate într-un îndrumar special. În ceea ce priveşte conţinutul, ambele pericope sunt în perfectă concordanţă, lămurindu-se şi întregindu-se reciproc. Ele conţin una sau mai multe idei dogmatice sau morale, bine precizate, constituind o lecţie pentru fiecare zi din anul bisericesc, uşor de învăţat de către creştinii participanţi la liturghie. Toate pericopele de peste an, la un loc, constituie deci un manual de catehism creştin, cu sute de lecţii, pedagogic rânduite. Ex.: în ziua de Paşti: învăţătura despre împărăţia lui Dumnezeu (Fapte I, 1—8); luni: alegerea apostolului Matia în locul lui Iuda Iscarioteanul (Fapte I, 12—17; 21—26); marţi: explicarea minunii Pogorârii Duhului Sfânt peste Apostoli, dată de Sfântul Petru (Fapte II, 14—21), etc.

Pericopele apostolice şi evanghelice care se citesc în toate zilele de peste an se împart în trei cicluri:

Ciclul I cuprinde opt săptămâni, începând de la Paşti şi terminându-se cu săptămâna de după Duminica Mare;

Ciclul al II-lea cuprinde treizeci şi şase de săptămâni, începând cu Duminica I după Cincizecime şi terminându-se la Postul Mare.

Ciclul al III-lea cuprinde săptămânile Postului Mare.

Pericopele apostolice din ciclul I sunt luate din Faptele Apostolilor, prima carte de istorie a Bisericii creştine, iar cele din ultimele două cicluri sunt luate din epistolele pauline şi sobornicesti.

*

Prima pericopă apostolică din ciclul I, care se citeşte la liturghie, în ziua de Paşti şi pe care o vom expune aici, este aceasta:

Textul pericopei. — *„1. Teofile, eu am scris cartea întâi despre toate câte a făcut şi a învăţat Iisus, de la început.*

2. până în ziua în care s-a înălţat (la cer), după ce a dat porunci Apostolilor, pe care-i alesese prin Duhul Sfânt;

3. lor li s-a arătat pe Sine viu, prin multe semne doveditoare, după ce a pătimit, fiind văzut de ei, timp de patruzeci de zile, vorbindu-le cele despre împărăţia lui Dumnezeu;

4. şi fiind împreună cu ei la masă, le-a poruncit să nu se depărteze de Ierusalim, ci să aştepte făgăduinţa Tatălui, pe care aţi auzit-o de la mine;

5. că Ioan a botezat cu apă, iar voi veţi fi botezaţi cu Duh Sfânt, nu mult după aceste zile.

6. Iar ei, adunându-se, Îl întrebau zicând: Doamne, oare în acest timp statorniceşti iarăşi împărăţia lui Israel?

7. El a zis către ei: Nu este al vostru a şti timpurile şi momentele pe care Tatăl le-a pus în stăpânirea Sa.

8. Dar veţi lua putere, când va veni Duhul Sfânt peste voi şi veţi fi martori ai Mei, în Ierusalim şi în toată Iudeea şi în Samaria şi până la marginea pământului". (Fapte I, 1—8).

Explicarea pericopei. — Începutul pericopei este propriu zis prologul (termen grecesc) sau preambulul (termen latinesc) cărţii Faptele Apostolilor. Aici, Sfântul Luca, autorul acestei cărţi, face legătura între Fapte şi Evanghelia a treia, pe care a scris-o tot el, aducându-i completări, cu privire la Învierea Domnului şi la dovezile pe care El însuşi le-a dat Apostolilor, după învierea Sa. Expresia *„li s-a arătat pe Sine viu prin multe semne doveditoare"* este o întărire a mărturiilor scripturistice, că Domnul, în timpul celor patruzeci de zile de la Înviere până la înălţare, s-a arătat de mai multe ori, în mai multe locuri şi la mai multe persoane, spre a se înlătura orice presupunere despre vreo iluzie optică sau moarte părută.

Sfântul Evanghelist Luca, istoric, medic şi zugrav, spune cu exactitate, accentuat, *„fiind văzut de ei înşişi"* (optanomenos). Certitudinea învierii Domnului a făcut să tâşnească, spontan, pe toate undele văzduhului cântarea melodioasă: *„De bucurie toate s-au umplut, luând dovedirea Învierii"* (Stihira a treia a învierii de la Utrenia glasului al III-lea). Cu siguranţă că cele două expresii de mai sus sunt o aluzie a Sfântului Luca la mai multe locuri din Noul Testament, în care se dau mărturii despre *„dovedirea învierii":* Matei XVIII, 16; Marcu XVI, 14—18; Luca XXIV, 34, 36; Ioan XX, 19; XXI, 1; Fapte I, 4; II, 32; I. Cor. XV, 4—8, etc.

Teofil, căruia Sfântul Luca îi închină ambele cărţi, este un creştin cu vază, grec de origine, din Antiohia, capitala Siriei, al treilea oraş mare în împărăţia romană, după Roma şi Alexandria. Tot în Antiohia s-a născut şi Sfântul Luca. Numele acesta, Teofil, este un cuvânt compus, de origine greacă ce înseamnă *„iubit de Dumnezeu"* sau *„iubitor de Dumnezeu"*, după cum se pronunţă cu accentul pe prima parte a sa — Teó-fil — sau, pus accentul pe a doua parte a cuvântului — Teo-fíl. Numele său de origine, ca păgân, era altul şi numai după convertire a primit acest nume simbolic.

După titlul pe care-l dă Sfântul Luca *„prea puternice Teofile"* (Luca I ,3), se vede că Teofil era o persoană cu o funcţie politică înaltă, pentru că acest atribut şi mod de adresare se folosea pentru demnitarii politici, guvernatori şi procuratori romani (Fapte XXIII, 26; XXIV, 3; XXVI, 25).

După prolog, urmează cuprinsul propriu-zis al acestei pericope, în care se vorbeşte despre arătarea lui Iisus, după înviere, despre învăţătura dată Apostolilor, cu privire la *„împărăţia lui Dumnezeu"* şi despre făgăduinţa venirii Sfântului Duh, Care le va da puterea să predice Evanghelia în toată lumea.

„Împărăţia lui Dumnezeu" despre care vorbeşte Domnul, va rămâne tema cea mare, pe care Apostolii o vor predica în lume, după Înălţarea Domnului: Fapte VIII, 12; XIX, 8; XX, 25; XXVIII, 31, etc.

Prin *„împărăţia lui Dumnezeu"* care se mai numeşte şi *„împărăţia cerurilor"*, se înţelege învăţătura lui Hristos, adică religia Sa şi Biserica Sa, în înţeles de obşte, a celor ce cred că Iisus este Fiul lui Dumnezeu şi Mântuitorul lumii. Intemeierea Bisericii avea să aibă loc în Ierusalim, în urma minunii pogorârii Sfântului Duh asupra Apostolilor (Fapte II).

Expresia *„şi fiind împreună cu ei la masă"* este o mărturie că înainte de a se înălţa, Domnul Iisus a mâncat cu Apostolii la o masă comună şi aici, iarăşi a avut loc *„frângerea pâinii"*, din care s-au împărtăşit Apostolii, cum ne mărturiseşte Sfântul Luca şi în altă parte: Fapte II, 42, 46; X, 41; Luca XIV, 35.

„Voi veţi fi botezaţi cu Duh Sfânt" sunt cuvinte prin care însuşi Domnul Hristos făgăduieşte pogorârea Duhului Sfânt peste Apostoli, la ziua Cincizecimii, ca botez special *„prin limbi împărţite, ca de foc"* (Fapte II, 3). Botezul acesta special a fost vestit mai înainte şi de Sfântul Ioan Botezătorul (Matei III, 11).

„Doamne, oare în acest timp statorniceşti iarăşi împărăţia lui Israel?". Această întrebare, pusă de Apostolii Domnului Hristos, dovedeşte că, chiar după moartea şi învierea Domnului, în mintea lor mai stăruie încă ideea greşită, că întemeierea împărăţiei lui Dumnezeu despre care li se vorbea, însemna restaurarea regatului unitar al evreilor, pe care îl avuseseră în timpul celor trei regi: *Saul, David* şi *Solomon.* Chiar dacă auziseră că împărăţia mesianică are caracterele ei proprii, esenţial deosebite de cele ale împărăţiilor lumeşti (vezi Matei XX, 25—26; Marcu X, 42—44; Luca XXII, 26 etc.), apostolii, chiar după învierea Domnului, socoteau totuşi că aceasta va începe cu reclădirea şi întărirea statului politic al evreilor. Înainte de răstignirea Domnului, ideea aceasta este adânc înrădăcinată în mintea tuturor evreilor, care gemeau sub jugul dominaţiei romane, de sub care aşteptau să-i scape Domnul Iisus. Domnul Hristos, Dascăl şi Părinte cu bunătate supremă, nu se supără pe Ucenicii Săi pentru această nesocotinţă a lor, ştiind că şi ei sunt *„nepricepuţi şi zăbavnici cu inima a crede toate câte au spus proorocii"* (Luca XXIV, 25) şi le dă răspuns încurajator, cum vom vedea mai jos, arătându-le că El vorbeşte despre o împărăţie mesianică, iar nu de o împărăţie politică. Ceva mai mult, Domnul le spune că vor avea şi aici un mare rol, că vor primi puterea Duhului Sfânt şi vor fi vestitori ai acestei împărăţii *„până la marginile pământului"*, precum le mai spusese şi altă dată (Matei XXVIII, 19).

Iată răspunsul Domnului: *„Nu este al vostru a şti timpurile sau momentele (soroacele) pe care Tatăl le-a pus în stăpânirea Sa"*. Fiindcă ucenicii Îl întrebau despre timpul restaurării împărăţiei lui Israel, Domnul, în mod indirect, îi corectează, făcându-i să înţeleagă că El vorbeşte de timpurile şi de momentele temporale ale împărăţiei lui Dumnezeu, dar nici pe acestea nu le pot ei cunoaşte acum, fiindcă acestea numai Tatăl le are în *„stăpânirea Sa"*. Altădată, Domnul Hristos spune că nici El nu ştie momentul venirii Sale pentru a doua oară (Parusia), ci numai Tatăl (Matei XXIV, 36; Marcu XIII, 32, etc.).

Aceasta înseamnă că Tatăl Şi-a păstrat pentru El însuşi planul împărăţiei mesianice şi cunoaşterea etapelor şi momentelor desfăşurării ei, în istoria lumii. Desigur că iconomia divină cu privire la „timpurile şi momentele" întemeierii şi lărgirii împărăţiei cereşti, în istoria lumii, le cunoaşte şi Fiul, egal şi consubstanţial în Tatăl, dar, venit pe pământ, ca Om-Dumnezeu, El a vorbit oamenilor numai ce I s-a spus de către Tatăl. Pentru deslusirea acestor teme, despre împărăţia lui Dumnezeu, Domnul Hristos n-a primit poruncă de la Tatăl. Însuşi El mărturiseşte aceasta: *„pentru că Eu n-am vorbit de la Mine Însumi, ci, Tatăl care M-a trimis, El însuşi Mi-a dat poruncă, ce să zic şi ce să vorbesc"* (Ioan XII, 49; VIII, 28). Domnul mai adaugă că El a venit să facă

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr. prof. Nicolae Petrescu

TERTULIAN — opera

2. Scrieri polemice (Contra ereziilor).

De praescriptione haereticorum. (Prescrierea ereticilor). Este una din scrierile cele mai bune ale lui Tertulian. Conţine combaterea juridică a tuturor ereziilor, atacând însuşi dreptul lor la existenţă şi temelia pe care sunt clădite. Prescripţie înseamnă în drept trecerea unei posesiuni în proprietatea cuiva, pe baza faptului că o posedă de mai demult timp. Dar cum explicăm acest termen de prescripţiune? La romani, cineva care nu era cetăţean ci un peregrin oarecare, putea să aibă o bucată de pământ spre fructificare personală. Dacă o stăpânise 10 ani el putea să respingă pe vechiul stăpân al pământului respectiv cu ajutorul unei excepţii juridice, numită prescrierea de lungă posesiune. Cu toate acestea însă, dacă venea adevăratul stăpân şi reclama dreptul de posesiune, după constatarea că el l-a avut în mod legal, i se dădea acestuia. O astfel de proprietate a Bisericii este şi Sfânta Tradiţie Apostolică cea arătată în Sfânta Scriptură. Ereticii nu pot formula pretenţii de a expune credinţa creştină fiindcă ei, fiind apariţii noi, fără vechime, nu sunt în posesia Sfinţelor Scripturi, care sunt proprietatea Bisericii. Tertulian le spune creştinilor să se ferească de eretici, fiindcă ereziile sunt un pericol pentru Biserică şi un scandal pentru orice creştin. Creştinii trebuie să se conducă după regula adevăratei credinţe. Ori ereziile sunt împrumuturi false din filozofia păgână şi primite de la diavol. Biserica este stăpânul legal al adevărului din Sfânta Scriptură şi tot ea este anterioară ereziilor. Ereticii sunt în afară de Biserică. Dacă încearcă să posede adevărata credinţă şi Sf. Scriptură, sunt îndrăzneţi şi hoţi. În ultima parte a scrierii, Tertulian arată deosebirile doctrinale între eretici şi le prezintă viaţa lor nedisciplinată, luându-i chiar în batjocură. Aduce apoi ca argument pentru susţinerea adevărului religiei creştine, tradiţia. La fel încercase mai înainte Irineu şi Ipolit. În plus, Tertulian o sprijineşte pe formule juridice. După această combatere generală a ereziilor din vremea sa gnosticismul şi monarhianismul, această scriere este considerată ca apogeul activităţii sale. Este scrisă pe la anul 200. Ea apare ca oglinda conştiinţei Bisericii, iar Tertulian ca purtătorul ei.

Adversus Marcionem. Această scriere a fost editată încă în timpul lui Tertulian de trei ori. Ea este compusă în cinci cărţi şi are ca scop să dovedească următoarele: Dumnezeul cel bun este tot una cu Dumnezeul cel drept; Dumnezeu este identic creatorului; respinge scrierea lui Marcion „Antiteze". Combate canonul lui Marcion, fapt foarte important pentru Canonul Bibliei. Tot aici arată că păcatul îşi are originea în libertatea voinţii omului. Trupul omenesc — spune Tertulian — este nedemn de Dumnezeu. Explică nepotrivirile dintre Noul şi Vechiul Testament. Scrierea poartă semne montaniste fiind scrisă între 208—211.

Adversus Hermogenem. Hermogene a fost un discipol al lui Marcion şi a trăit în Cartagina. El învăţa că lumea este eternă ca şi Dumnezeu. Făcea din ea un al doilea principiu. Tertulian îi scrie această lucrare şi caută să respingă orice afirmaţie asemănătoare. Îi demonstrează că numai Dumnezeu este etern şi că numai El este creatorul lumii, că materia este creată de Dumnezeu şi deci nu e veşnică. Nu-i lipseşte lui Tertulian nici o ironie fină faţă de Hermogene. Este scrisă între 200—206.

Adversus Valentinianos. Este o încercare de combatere a ereziei valentiniene, parodiind aventurile eonilor din sistemul emanaţionist al acestor gnostici. Este mai mult o plagiere superficială, după datele autorilor anteriori, mai ales Sf. Irineu.

3. Scrieri dogmatice.

Acest grupaj de scrieri s-ar putea uni cu cele polemice fiindcă ambele categorii au scopul de a expune adevărul creştin.

De baptismo. Scrierea este îndreptată împotriva „viperei Quintilla" care nega valabilitatea botezului. Această erezie o numeşte „venin eretic" şi caută să ferească pe catehumeni de acest pericol. Tertulian este preocupat de această Sfântă Taină, arătând necesitatea ei şi modul cum se săvârşeşte. Aici vorbeşte despre materia, forma şi efectele botezului. Apa din care se compunea la început universul şi peste care se purta Duhul Domnului, a fost de ajutor la crearea omului şi este elementul indispensabil pentru existenţa lumii. Botezul ne curăţă de păcate. El este orânduit de Mântuitorul. Tertulian recunoaşte valabil şi botezul sângelui. Arată apoi că numai episcopii, preoţii şi diaconii au dreptul să-l administreze. În caz de pericol însă, poate să-l administreze şi un laic, dar rostind formula completă. Arată apoi timpul săvârşirii botezului şi cum trebuie să se pregătească cel care doreşte să se boteze. Ereticii trebuiesc rebotezaţi. În afară de rigorismul faţă de botezul copiilor, scrierea prezintă un deosebit interes dogmatic şi istoric. E scrisă între 200—206.

De carne Christi. (Despre întruparea lui Hristos). În această scriere Tertulian combate pe docheţi care negau realitatea trupului Domnului nostru Iisus Hristos, arătând că fără realitatea acestui trup, nu există mântuire pentru creştini. Hristos a luat trup omenesc pentru că El a venit să mântuiască pe oameni; n-a luat chip de înger, pentru că Hristos nu avea misiunea de la Tatăl să mântuiască pe îngeri. Trupul lui Hristos a fost fără de păcat. Hristos a avut trup real primit prin naştere din Fecioara Maria. Tertulian merge însă prea departe şi-i neagă virginitatea; nu înainte de naşterea Mântuitorului, ci în timpul acestei naşteri, precum şi după ea. Se pare că a făcut această mărturisire cu scopul de a afirma mai puternic realitatea întrupării Mântuitorului. În scriere se observă influenţă montanistă.

De resurrectione carnis. (Despre învierea trupului). Este o scriere îndreptată împotriva gnosticilor şi încearcă să susţină dogma învierii noastre. Fiindcă această înviere se bazează pe învierea Mântuitorului — care pentru a învia a trebuit să aibă trup real — autorul a tratat mai întâi despre realitatea fizică a Mântuitorului. În această scriere (are 36 de capitole), după ce spune că trupul este opera lui Dumnezeu şi deci nu trebuie disprețuit, Tertulian vorbeşte despre învierea lui şi arată că va fi cu adevărat. Trupul care în această lume ia parte cu sufletul la diferite acţiuni fie bune fie rele, trebuie să primească şi el o răsplată sau o pedeapsă. Pentru că trupul era opera principiului rău, de aceea trebuia distrus. Pentru susţinerea învierii trupului, Tertulian aduce argumente raţionale şi scripturistice. Opera este una din cele mai de seamă. Tertulian are însă aici o afirmaţie deosebită de învăţătura Bisericii: El concepe învierea într-un trup transformat. E scrisă între anii 208—211.

De anima. (Despre suflet). În această scriere Tertulian tratează despre natura şi originea sufletului, despre moarte şi despre somn, care este ca o imagine a acestuia. Lucrarea este îndreptată împotriva filozofilor şi ereticilor şi se poate împărţi în trei părţi. În prima parte se ocupă de existenţa sufletului, în a doua de originea lui, iar în a treia de starea lui după moarte (destinaţia sufletului după moarte). În studierea acestor trei probleme, Tertulian foloseşte Sf. Scriptură şi mai mult filozofia; în special cea stoică. Totuşi el face erori grave. El admite că sufletul e corporal şi că vine ca şi trupul de la părinţi. Afirmă deci traducianismul (că sufletul se naşte din sufletele părinţilor prin aceeaşi sămânţă care naşte trupul). Admite apoi că sufletele, în afară de cele ale martirilor, vor coborî într-un loc subteran şi acolo vor aştepta învierea trupurilor pentru răsplata finală. Ceea ce trebuie însă remarcat este faptul că Tertulian este cel dintâi care face un studiu psihologic creştin şi totodată el afirmă libertatea omului.

Scorpiace. (adică, leac contra muşcăturii scorpionilor). Scrierea este adresată împotriva ereticilor gnostici (mai cu seamă contra Caianiţilor) pe ale căror învăţături le aseamănă cu înţepăturile otrăvitoare ale scorpionului. Aceşti eretici negau obligativitatea de a se mărturisi credinţa până la moarte şi de a suferi martiriul. Câtă vreme Hristos a murit pentru noi — spuneau ei — nu mai este nevoie ca noi să ne mărturisim credinţa pentru El, vărsându-ne sângele pe acest pământ. Numai în cer trebuie să-L mărturisim. Tertulian le dovedeşte cu argumente din Sfânta Scriptură că martiriul este necesar, el este garanţia gloriei veşnice. E scrisă între 211—212.

Adversus Praxean. (Împotriva lui Praxea). Acesta era de loc din Asia Mică şi era un monarhianist modalist (un patripasian) care înlăturase pe Sfântul Duh şi răstignea pe cruce pe Tatăl. Învăţătura lui şi-o propagase prin Africa venind chiar şi la Roma. Tertulian îl acuză de patripasianism şi de alungarea Paracletului. Tertulian vorbeşte de Sfânta Treime întrebuinţând chiar cuvântul „Trinitas". Vorbeşte despre întruparea Mântuitorului şi de Sfântul Duh — în special —. El este singurul scriitor — până la Sf. Atanasie — care a afirmat categoric dumnezeirea Sfântului Duh. E scrisă după 213.

Arhid. prof. dr. Constantin Voicu

Scopul şi importanţa disciplinei „Formarea duhovnicească"...

(Urmare din pag. a 4-a)

ţei, umplându-ne sufletul cu substanţa densă a trăirii religioase precis îndrumate, cum nu este decât cea ortodoxă".

Teologia apuseană a fost mult consultată la noi. Raritatea traducerilor din Sfinţii Părinţi (atât de dese în secolele mai demult) a contribuit la necunoaşterea mai bună a valorilor practice ale tezaurului Ortodoxiei. Protestantismul nu-şi pune deloc problema desăvârşirii omului prin sfinţirea lui lăuntrică, iar catolicismul urmăreşte mai mult idealul unui om corect sau destoinic la exterior, pe când Ortodoxia pune accentul pe *„omul cel dinlăuntru al inimii"* într-o nestricăcioasa podoabă a duhului blând şi liniştit care este de mare preţ înaintea lui Dumnezeu" (1 Petru III, 4; Romani VII, 22; 2 Corinteni IV, 16).

(după D. Stăniloae, *Cuvânt înainte la volumul Filocalia sfintelor nevoinţe ale desăvârşirii*, vol. I, Ed. II, Sibiu 1947, p. VIII—XI).

Sfânta Liturghie — Marea Iubire (XVII)

— TAINĂ ŞI COMUNIUNE —

„Şi ne iartă nouă greşelile noastre, precum şi noi iertăm greşiţilor noştri". Sub dogoarea Iubirii nemărginite a lui Dumnezeu parcă, atunci când ne rugăm, se topeşte în noi orice urmă de egoism. Simţim că avem un Tată, bun, iubitor, milostiv şi iertător. Şi, ne ruşinăm să stăm în faţa Lui oricum. Şi, aşa trebuie să fie, cu fiecare cuvânt de rugăciune pe care-l rostim, trudind în comuniunea liturgică spre Împărăţia lui Dumnezeu, pentru a ne întâlni cu Tatăl, cu Fiul şi cu Duhul Sfânt, Treimea cea mult iubitoare.

Iar, dacă fiecare ne-am rugat nu numai pentru sine, pentru **pâinea mea,** ci ne-am rugaţ pentru toţi, pentru **„pâinea noastră",** ca să ne-o dea **Tatăl nostru,** tot aşa, şi în cea de-a cincea cerere, nu ne rugăm numai fiecare pentru sine, ci într-o solidaritate umană cerem şi, aşa ar trebui să facem întotdeauna: **„şi ne iartă nouă greşelile noastre".**

Depăşind acel egoism sălbatic care dormitează în fiecare om, simţindu-ne acum, tot mai lângă olaltă în marea familie a lui Dumnezeu, ne gândim la toţi semenii noştri, ca peste toţi să se aştearnă iertarea divină şi mila cerească. Nu numai peste mine sau numai peste tine, avansând în iubirea care ne apropie şi ne înfrăţeşte, — aşa vrea Dumnezeu! — cerem iertare pentru toţi oamenii. Dar, ca să dobândim o asemenea iertare părintească, e neapărată nevoie de o consecvenţă continuă, în relaţiile cu semenii noştri şi cu Dumnezeu. În faţa lui Dumnezeu, nu sunt singur nici eu şi nici fiecare, ci suntem toţi, întorşi **„acasă"**! Şi, aici, noi condiţionăm iertarea noastră pe care o cerem de la Mult Milostivul Dumnezeu-Tatăl nostru, de modul cum noi iertăm greşiţilor noştri.

Nimeni nu este fără de păcat! Aşa cum spune Sfânta Scriptură: „Toţi s-au abătut, împreună netrebnici s-au făcut. Nu este cine să facă bine, nici măcar unul nu este...".[1] În taina Sfântului Maslu, unde omul îşi cere vindecarea sufletească şi trupească, se şi menţionează în rugăciunea a şaptea: „Că nu este om care să viеţuiască şi să nu greşească, că numai Tu singur eşti fără păcat; dreptatea Ta este dreptate în veac şi Cuvântul Tău, adevărul. Că n-ai zidit pe om spre pieire, ci spre paza poruncilor Tale şi spre moştenirea vieţii celei nestricăcioase".[2] Singur Iisus Hristos, ca Om adevărat şi Dumnezeu adevărat, este fără de păcat. El Însuşi întreabă: „Cine dintre voi Mă vădeşte de păcat? Dacă spun adevărul, de ce voi nu Mă credeţi?".[3] Şi tocmai de aceea, El poate să ne scape pe noi de păcat, să ne ierte greşelile noastre, prin jertfa Lui supremă, pe cruce. „Voi ştiţi că El s-a arătat ca să ridice păcatele şi păcat în El nu este".[4]

Iisus Hristos, învăţându-ne această **rugăciune domnească,** ne-a deschis totodată şi calea spre mântuire, nu numai învăţându-ne, dar şi jertfindu-se pentru noi. Mila şi Iubirea dumnezeiască, au mers atât de departe, încât, răstignit fiind între doi făcători de rele, în cea mai dramatică suferinţă, El se roagă pentru cei ce L-au răstignit şi batjocorit, zicând: **„Părinte, iartă-le lor, că nu ştiu ce fac...".**[5] Ne-a copleşit astfel, Iubirea şi bunătatea divină încât orice om cu raţiunea sănătoasă nu poate rămâne într-o stare de amorţeală sufletească. Trebuie să se mişte, să încerce să fie „om după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu".

Astfel, în rugăciunea **„Tatăl nostru",** Hristos ne-a învăţat nu numai să socotim pe Dumnezeu ca Tată, asemenea Lui, ci şi **să cerem iertare** păcatelor noastre. Dar cine iartă mai sigur ca un Tată, căruia ne-am făcut fii şi pentru care a venit însuşi Fiul Lui, Unul Născut, să ne facă fii asemenea Lui? Şi cum nu ne-ar ierta şi Fiul care S-a făcut prin întrupare în mod deplin Fratele nostru? Mai mult, Acesta făcându-se Om, a luat păcatele noastre şi a pătimit pentru ele în locul nostru, ca unul care s-a identificat tainic cu noi... pentru extrema sensibilitate a iubirii Lui faţă de noi".[6] De aceea, Sfântul Apostol Pavel îndeamnă să urmăm pilda Mântuitorului, în calitatea noastră de zidire a lui Dumnezeu, zicând: „Îmbrăcaţi-vă dar, ca aleşi ai lui Dumnezeu, sfinţi şi preaiubiţi, cu milostivirile îndurării, cu bunătate, cu smerenie, cu blândeţe, cu îndelungărăbdare. Îngăduindu-vă unii pe alţii şi iertând unii altora, dacă are cineva vreo plângere împotriva cuiva; **după cum şi Hristos v-a iertat vouă, aşa să iertaţi şi voi".**[7] Deci, noi, păcătoşii, avem lipsă de iertare de la Dumnezeu, pentru greşelile noastre, sau cum scrie Sfântul Evanghelist Luca: „Şi ne iartă nouă păcatele noastre, căci şi noi înşine iertăm tuturor celor ce ne greşesc nouă".[8] Cu alte cuvinte, nu se poate concepe a cere iertarea păcatelor, fără ca noi să nu procedăm întocmai şi în mod automat să iertăm greşiţilor noştri.

Păcatul, sub orice formă, este o nesocotire, o călcare a poruncilor lui Dumnezeu, o nepăsare faţă de ordinea divină. Prin mijlocirea conştiinţei noastre, fiecare om ştie ce e bine şi ce este rău. Numai că nu este suficient a şti, ci este necesar a acţiona în mod pozitiv, promovând binele. „Cine ştie să facă ce e bine şi nu face păcat are".[9] Deci, omul cu bună ştiinţă săvârşeşte păcatul în majoritatea cazurilor, ca un fel de concesie pe care o face dezordinei, încălcând, dintr-o slăbiciune a voinţei sale, legile lăsate de Dumnezeu şi în ordinea naturală a lucrurilor şi în propria noastră fiinţă. De aceea, „oricine făptuieşte păcatul, săvârşeşte şi nelegiuirea".[10] Iar dincolo de imperiul legilor se aşterne haosul şi atunci în mod legitim „plata păcatului este moartea".[11] Iar cine vrea să scape de această moarte cere iertare de la Cel ce poate nu numai să ierte, ci să dea şi viaţă veşnică, mai ales că El „poate şi sufletul şi trupul să le piardă în gheena",[12] în cazul unei totale nepăsări.

În Canonul cel mare al Sfântului Andrei, cântat în rânduiala sfintelor slujbe din Postul Păresimilor (al Sf. Paşti), alcătuit din 324 de stihiri (strofe), într-una din ele, creaţie imnografică de excepţie, pare că se concentrează tot strigătul pocăinţei, răsunând cu o elocvenţă presantă: „Suflete al meu, suflete al meu! Pentru ce dormi? Sfârşitul se apropie, şi vrei să te tulburi. Deşteaptă-te dar, ca să se milostivească spre tine Hristos-Dumnezeu, Cel ce este pretutindenea şi toate le plineşte".[13] Şi ca într-o disperare dozată de tot ce-a greşit, omul strigă: „Cruţă, cruţă, Doamne, zidirea Ta. Păcătuit-am, iartă-mă, Cel ce eşti însuţi din fire curat, căci afară de Tine nimeni altul nu este fără de păcat".[14] Pentru un asemenea strigăt de pocăinţă, omul are nevoie de credinţă, acea candelă spirituală sub a cărei lumină se separă binele de rău, „şi tot ce nu este din credinţă este păcat".[15]

Întreg cultul liturgic al Bisericii Ortodoxe, cristalizat în albia Tradiţiei sacre începând cu primele veacuri ale Creştinismului, a promovat în jurul problemei mântuirii, o minunaţie de rânduieli sfinte şi de rugăciuni odihnitoare. Toate acestea converg spre izbăvirea sufletului de păcate şi dobândirea iertării de la Părintele ceresc. Astfel, în atât de mult răspândita Psaltire, care nu lipseşte aproape din nici o familie a poporului nostru dreptcredincios, în rugăciunea de încheiere de la cea de-a douăzecea catismă, se înmănunchează o multitudine de stări de decădere morală, pentru care omul păcătos cere iertarea Domnului, zicând: „Doamne, Iisuse Hristoase, Dumnezeul meu, miluieşte-mă pe mine păcătosul şi-mi iartă mie, nevrednicului robului Tău, câte Ţi-am greşit în toată vremea vieţii mele până acum şi orice am păcătuit ca om, cu voie sau fără de voie, cu lucrul sau cu cuvântul, cu mintea sau cu gândul, din nesocotinţe sau din înfumurare, din multă trândăvie sau din lenevie; ori de m-am jurat pe numele Tău cel sfânt, ori de am jurat strâmb, ori de am hulit în gândul meu, ori am ocărât pe cineva, ori de am năpăstuit, sau am întristat, sau am mâniat cu ceva, sau am furat sau m-am desfrânat, sau am minţit, sau am mâncat pe ascuns, sau pe vreun prieten care a năzuit la mine l-am trecut cu vederea, sau pe vreun frate l-am necăjit şi l-am amărât, sau stând la rugăciune şi la cântare, mintea mea cea rea a alunecat spre răutăţi; sau m-am desfătat peste cuviinţă, sau am râs nebuneşte, sau am spus glume, sau m-am trufit, sau la măriri deşarte m-am gândit, sau la frumuseţe deşartă am privit şi m-am biruit de ea, sau am bârfit, sau m-am lenevit la rugăciune, sau porunca duhovnicului nu am păzit, sau vorbe deşarte am grăit, sau altceva rău am făcut, sau acestea toate şi mai mult decât acestea am făcut şi nu le mai ţin minte, miluieşte-mă, Doamne, şi **mi le iartă,** toate, ca un bun şi de oameni iubitor".[16]

O astfel de rugăciune e ca o mărturisire a sufletului care ştie că peregrinăm mereu şi că „nu avem aici cetate stătătoare, ci o căutăm pe aceea ce va să fie".[17] Omul nefiind stăpân absolut al propriei sale vieţi, neştiind când vine moartea, cum zice Psalmistul (43, 24), trebuie să fie în bună

(Continuare în pag. a 7-a)

1 Ro. 3, 12 şi Ps. 52, 4.
2 vezi Aghiazmatar, cit. p. 138.
3 In. 8, 46.
4 I In. 3, 5.
5 Lc. 23, 34.
6 Dumitru Stăniloae: Trăirea lui Dumnezeu în Ortodoxie. Antologie şi studiu şi note de Sandu Frunză, Edit. Dacia, Cluj-Napoca, 1993, p. 79.
7 Col. 3, 12—13.
8 Lc. 11 4.
9 Iac. 4, 17.
10 I In. 3, 4.
11 Ro. 6, 23.
12 Mt. 10, 28.
13 Triod. cit., p. 133.
14 Idem, p. 415.
15 Ro. 14, 23.
16 Psaltirea, Bucureşti, Edit. Instit. Biblic Ort. 1981, p. 269.
17 Evr. 13, 14.

Biserica istorică

(Urmare din pag. a 5-a)

cede de la apostoli, şi prin ei de la Hristos, este o garanţie că Biserica Ortodoxă nu a fost întemeiată de vreunul pe numele Joe Smith, acum câteva secole, ci de Hristos Însuşi".

Pentru ca termenul de „Biserică" să aibă un înţeles mai mult decât relativ, nu se poate să facem abstracţie de contextul istoric, bogat în documente al Bisericii, de învăţăturile ei, de fiinţa sa, cât şi de trecutul ei istoric în lume. Biserica apostolică a învăţat întotdeauna că cei care pretind că sunt episcopi ori preoţi, trebuie să fie în stare să prezinte o continuitate istorică neîntreruptă cu Biserica apostolică primară care a fost întemeiată de Iisus, după cum arăta şi Sf. Ap. Pavel: „Căci nimeni nu poate pune altă temelie, decât cea pusă, care este Hristos" (I Cor. 3, 11)...

Trăsătura de seamă şi distinctă a Bisericii istorice este lipsa de schimbare, este continuitatea, este plinătatea credinţei transmisă din generaţie în generaţie, ca şi hirotoniile săvârşite prin succesiunea apostolică...

Conform Sfintei Tradiţii, misiunea Bisericii, care consta în a continua ceea ce a fost început de Hristos, nu s-a stabilit dintr-o coincidenţă, ci a fost hotărâtă de Hristos Însuşi. Iată ce spune pe la anul 180 d.Hr., Sfântul Irineu în lucrarea sa „Împotriva ereziilor": „Propovăduirea Bisericii continuă într-adevăr fără schimbare, ea este peste tot aceeaşi... Ea este sporită constant prin Duhul Sfânt... Dumnezeu a aşezat în Biserică apostoli, profeţi, doctori şi alte mijloace prin care lucrează Duhul... Pentru că, acolo unde este Biserica, acolo este şi Duhul Sfânt". Iar din Scriptură aflăm că „venind Iisus în părţile Cezareii lui Filip, îi întreba pe ucenicii Săi, zicând: Cine zic oamenii că sunt Eu, Fiul Omului? Iar ei au răspuns: Unii, Ioan Botezătorul, alţii, Ilie, alţii, Ieremia sau unul dintre proroci. Şi le-a zis: Dar voi, cine credeţi că sunt? Răspunzând, Simon-Petru a zis: Tu eşti Hristosul, Fiul lui Dumnezeu celui viu. Iar Iisus răspunzând, i-a zis: Fericit eşti Simon, fiul lui Iona, că nu trup şi sânge ţi-au descoperit ţie aceasta, ci Tatăl Meu, Cel din ceruri. Şi Eu zic ţie, că tu eşti Petru şi pe această piatră voi zidi Biserica Mea, şi porţile iadului nu o vor birui pe ea. Şi îţi voi da cheile împărăţiei cerurilor, şi orice vei dezlega pe pământ va fi dezlegat şi în ceruri. Atunci a poruncit ucenicilor Lui să nu spună nimănui că El este Hristosul" (Rom. 16, 13—20).

Primii episcopi

Iudeii din timpul Mântuitorului erau foarte dezorientaţi cu privire la persoana lui Iisus. Ei credeau că s-ar putea să fie un profet reîntors pe pământ. Ucenicii Lui au demonstrat de asemenea de mai multe ori că sunt incapabili să-L înţeleagă, precum şi mulţimile care-L urmau. Iisus i-a dezvăluit lui Petru că diferenţa dintre orbimea mulţimilor şi putinţa lui de a înţelege nu provine din inteligenţa lui Petru, nici chiar din credinţa sau bunătatea lui; nu, ci Dumnezeu a hotărât să descopere adevărul lui Petru şi celorlalţi apostoli, înainte de a-l descoperi şi mulţimilor. Petru şi ceilalţi apostoli aveau o anumită sarcină de îndeplinit, şi din această cauză li s-a dat lor un grad mai mare de cunoaştere.

Dumnezeu i-a ales pe Petru şi pe ceilalţi apostoli într-un mod unic, pentru a institui pe pământ Biserica cea veşnică. Mântuitorul a desfăşurat o mare parte din activitatea Sa pregătindu-i şi învăţându-i pe apostoli pentru misiunea lor istorică. Departe de a propovădui în timpul epocii Sale doar un egalitarism social, Hristos şi-a folosit majoritatea energiilor Sale pregătind un grup mic, select, alcătuit dintr-un număr de persoane alese, cu scopul de a-i forma pe aceştia ca viitori cârmuitori. Cu alte cuvinte, conform Evangheliei, Hristos Şi-a îndeplinit slujirea Sa mai degrabă stabilind şi pregătind bărbaţii care vor conduce Biserica decât învăţând masele largi.

Iisus a promis conflict şi triumf pentru Biserica Sa. Iadul va porni război împotriva ei, însă n-o va birui (Mt. 16, 18). La fel cum şi Tatăl L-a trimis pe Fiul, aşa şi Iisus i-a ales pe apostoli care vor continua opera Sa. Evident este faptul că aceştia astfel şi-au înţeles misiunea acordată lor, căci documentele vechi ale Bisericii primare demonstrează fără echivoc că apostolii au numit succesori înainte de a trece la Domnul.

Iisus le-a dat apostolilor puteri speciale de a lega şi dezlega pe pământ (Mt. 16, 19). Dacă dăm crezare scrierilor Noului Testament cât şi operelor pline de adevăr ale Sfinţilor Părinţi, atunci trebuie să admitem că Hristos Însuşi a stabilit autoritatea Bisericii cât şi slujirea acesteia. Chiar de la început Părinţii Bisericii au respectat şi au urmat cu seriozitate, în conducerea Bisericii, modelul autorităţii bisericeşti realizat de Hristos: „Într-adevăr, aceia care aparţin de Dumnezeu şi de Iisus Hristos, sunt cu episcopul". „Dacă cineva urmează pe un schismatic, nu va moşteni Împărăţia lui Dumnezeu..." scria Sf. Ignatie în Epistola sa adresată filadelfienilor. Deci Părinţii au apărat cu vigoare autoritatea Bisericii, la fel cum au procedat şi Sfinţii Petru, Pavel sau ceilalţi apostoli, înaintea lor.

Documentele istorice arată că Biserica primară a avut o singură concepţie cu privire la autoritatea apostolică şi la legitimitate. Astfel, putem citi în Didahie (scrisă între anii 80—140 d.Hr.): „Alegeţi, prin urmare, episcopi şi diaconi, vrednici de Dumnezeu, bărbaţi smeriţi şi nu iubitori de arginţi, plini de încredere, adeveriţi; pentru că ei de asemenea vă ajută în slujirea profetică şi învăţătorească. Prin urmare, nu-i dispreţuiţi, deoarece ei sunt, împreună cu profeţii şi învăţătorii, bărbaţii voştri preacinstiţi".

Încă într-o vreme mai îndepărtată (cca 75—80 d.Hr.), când amintirea apostolilor era încă foarte vie, Sf. Clement Romanul (hirotonit, numit şi învăţat personal de către Sf. Apostol Petru) scria în cuvintele cele mai clare în legătură cu succesiunea ordonată a episcopilor: „— Hristos — a poruncit ca darurile şi slujirile să fie celebrate nu fără grijă sau în dezordine, ci în timpuri anume, la ore fixate. El a stabilit, conform voii Sale supreme, unde şi cine să le îndeplinească, astfel încât toate slujirile să fie săvârşite într-o manieră sfântă, ... Marelui Preot i se atribuie într-adevăr administrare corectă, preotului i se indica locul potrivit iar leviţilor li se impun serviciile potrivite. Laicul este legat prin hirotonia laicilor (a preoţilor).

Apostolii au primit pentru noi Evanghelia de la Domnul Iisus Hristos, iar Iisus Hristos a fost trimis de Dumnezeu-Tatăl. Prin urmare, Hristos este de la Dumnezeu, iar apostolii de la Hristos. Fiecare dintre aceste rânduieli sunt astfel voia lui Dumnezeu. Apostolii au ştiut, prin Domnul nostru Iisus Hristos, că ar putea fi conflicte în legătură cu ocuparea funcţiilor de episcopi. Din acest motiv, primind o „înainte-cunoaştere" deplină, au numit pe aceia care fuseseră deja adeveriţi, după care au adăugat prevederea ca, în cazul în care aceştia ar muri, alţi bărbaţi încercaţi să le urmeze în slujirea lor".

Sf. Ignatie al Antiohiei este considerat a fi un Părinte Apostolic, din cauză că l-a avut drept dascăl pe Sf. Ap. şi Evanghelist Ioan. După cum am văzut, pe calea martiriului de la Antiohia la Roma, a scris şapte epistole prin care apără nu doar succesiunea apostolică ci şi mandatul preoţesc dat de Dumnezeu Bisericii adevărate — una sfântă, sobornicească şi apostolească.

Sfântul Ignatie a acordat o importanţă atât de mare continuităţii sacramentale a Bisericii Apostolice, încât şi în ultimele zile ale vieţii sale martirice pământeşti, a apărat cu toată puterea fiinţei lui, modul de cârmuire al Bisericii, stabilit de Hristos. Astfel, în anul 180 el scria: „Pentru că Iisus, izvorul vieţii noastre, este expresia voii lui Dumnezeu după cum şi episcopii, care au fost numiţi în lume, sunt expresia voinţei lui Hristos este potrivit să trăiţi în armonie cu voinţa episcopului... Să fim cu luare aminte, dacă suntem supuşi lui Dumnezeu, să nu ne opunem episcopilor... Este limpede, atunci, că trebuie să-l privim pe episcop ca pe Domnul Însuşi. Într-adevăr, dacă vă supuneţi episcopului cum v-aţi supune lui Iisus Hristos, atunci sunt convins că nu mai trăiţi după chipul omenesc, ci după cel al lui Iisus Hristos Care a murit pentru noi şi că murind, veţi afla izbăvirea." Şi iarăşi: „... În acelaşi fel respectaţi diaconii cum L-aţi respecta pe Iisus Hristos, la fel cum şi ei îi respectă pe episcopi ca pe un părinte şi pe prezbiteri ca adunarea lui Dumnezeu şi colegiul apostolic. Fără acestea nu poate fi numită Biserica adevărată... Cu alte cuvinte, oricine lucrează fără episcop, prezbiteri şi diaconi, nu are conştiinţă curată".

Sfântul Irineu, al doilea episcop al Lyonului şi discipol al lui Policarp, care la rândul lui a fost discipolul Sf. Evanghelist Ioan, scria şi el în anul 180: „... Biserica, deşi răspândită în întreaga lume, chiar până la marginile ei, a primit de la Apostoli şi de la ucenicii lor credinţa în Dumnezeul Cel Unul... Ea proclamă armonios adevărul, îl predă şi altora şi-l transmite mai departe din generaţie în generaţie... Căci, în timp ce limbile lumii sunt diverse, totuşi autoritatea Tradiţiei este una şi aceeaşi...

Nici unul din conducătorii Bisericii, oricare ar fi puterea elocinţei sale, nu va învăţa altceva, pentru că nimeni nu este deasupra învăţătorului; nici nu va ştirbi tradiţia, el, care este şubred la vorbă".

Este poate prostesc să presupunem că bărbaţi ca Sf. Ignatie şi Sf. Irineu — moştenitorii direcţi ai învăţăturii Apostolilor — nu au înţeles credinţa creştină şi ordinea dumnezeiască în conducerea Bisericii, care le-au fost date lor. Consider că este o aroganţă supremă şi o eroare crasă să credem că noi, aflaţi la 2000 de ani mai târziu, avem o idee mai bună decât realii ascultători ai Apostolilor şi decât a doua generaţie a episcopilor creştini, mulţi dintre ei martirizaţi pentru credinţa lor cu privire la planul lui Dumnezeu faţă de ordinea din Biserică!

Şi totuşi, sunt unii care banalizează autoritatea dată lui Iacob, care a fost primul episcop al Bisericii din Ierusalim, lui Petru ca şi celorlalţi apostoli cât şi episcopilor numiţi de aceştia, spunând că această autoritate a fost dată „tuturor credincioşilor". Această credinţă a stat, desigur, la baza anarhiei anabaptiste şi a privatizării credinţei din partea quakerilor.

În perioada recentă a protestanţilor rebeli se anulează cuvintele lui Hristos (In. 20, 21—23). Aceştia nu mai menţionează felul în care prima generaţie de creştini şi nici cei care i-au urmat, au înţeles practic modul de conducere al Bisericii. De asemenea epistolelor adresate de Pavel, Bisericilor nu li se mai acorda nici o importanţă.

Este clar însă că în epistolele Sf. Ap. Pavel, Sf. Ap. Petru şi celorlalţi se **cere să fim supuşi.** Dacă nu ar fi existat o structură ordonată în Biserică, o disciplină bisericească, atunci epistolele la care ne-am referit n-ar mai fi avut nici o importanţă.

Apostolul din Ziua de Paşti: Fapte I, 1-8

(Urmare din pag. a 5-a)

voia Tatălui (Ioan IV, 34; VI, 38).

Noi surprindem aici şi o notă educativă divină şi anume că Domnul le dă Apostolilor şi o poveaţă, de a nu cere drepturi pe care nu este în firea omenească sau nu se cade să le aibă. Principiul acesta trebuie să fie călăuză în societatea creştină în toate timpurile.

Împărăţia lui Dumnezeu este, deci, o taină pentru credincioşi. Totuşi, taina aceasta a timpurilor şi momentelor împărăţiei lui Dumnezeu, „din veci ascunsă" (vezi: Rom. XVI, 25; I Cor. II, 7; Efes. I, 9; Colos. I, 26 etc.), o putem cunoaşte acum, în parte, atât cât ne este necesar pentru mântuirea noastră, fiindcă ni s-a făcut cunoscută prin descoperirea divină, în Sfânta Scriptură şi Sfânta Tradiţie, *„după rânduiala veşnicului Dumnezeu; adusă la cunoştinţă între neamuri spre ascultarea credinţei"* (Rom. XVI, 26).

„Timpurile şi momentele" istorice ale împărăţiei cerurilor, pe care Tatăl le-a fixat din eternitate şi la care se gândea Domnul Iisus, când vorbea cu Apostolii, pe pământ, pentru ultima dată, sunt: 1) Timpul pentru pregătirea omenirii în general şi a poporului evreu în special, pentru primirea împărăţiei mesianice (Evrei I, 1—2; IX, 9; I Petru I, II), timp de răbdare şi pocăinţă (Rom. III, 26; Fapte XVII, 30). 2) Momentul de împlinire a făgăduinţelor mesianice „e arătat prin Scripturile proorocilor" (Rom. XVI, 26), adică „plinirea vremii", după cuvântul Sfântului Pavel (Gal. IV, 4). Acesta este momentul istoric ales de Tatăl pentru venirea Fiului Său pe pământ, spre a desfăşura cele trei slujiri divine, pentru mântuirea noastră: slujirea profetică sau didactică, slujirea împărătească şi slujirea arhierească. 3) Timpul care se va scurge de la înălţare până la parusie (a doua venire a Domnului „cu slavă"), (Cor. VI, 2, 4). 4) Viaţa viitoare, după „arătarea dreptei judecăţi a lui Dumnezeu" (Rom. II, 5—10; I Cor. I, 8), adică judecata obştească şi ultimă. Această ultimă etapă este împărăţia cerurilor, în forma sa cea mai desăvârşită. Natura şi istoricul acesta al împărăţiei lui Dumnezeu nu-l înţelegeau Apostolii. Domnul le spune Apostolilor că nu li se cade să ştie tainele împărăţiei lui Dumnezeu, dar, în schimb, le spune, încurajator, că vor primi putere şi cunoştinţă deplină de la Duhul Sfânt, pentru misiunea lor de *„martori până la marginea pământului"*. Aceasta înseamnă că împărăţia mesianică, nu va fi numai pentru Israel, cum credeau evreii şi cum socoteau Apostolii, încă şi acum, ci va fi pentru toate popoarele, adică religia şi Biserica creştină sunt universale (Matei XXVIII, 19), *„Slujitorul Domnului este lumina neamurilor"*, zice profetul Isaia, vorbind despre Domnul Hristos (Isaia XLIX, 6). Toate popoarele vor fi chemate la mântuire prin Apostoli şi urmaşii lor, întăriţi de puterea Duhului Sfânt, de care vorbea Domnul Hristos. De aici mai rezultă că parusia nu va avea loc mai înainte de predicarea Evangheliei, „până la marginile pământului" (Matei XXIV, 14).

Istoricul Eusebiu al Cezareei (265—340?) a consemnat o tradiţie, că Apostolii, ca să împlinească ultima poruncă a Domnului, chiar şi-au împărţit pământul pentru evanghelizare: *Toma* a luat ţinutul parţilor; *Andrei*, Scytia; *Ioan*, Asia, unde a şi trăit; *Petru* a luat Pontul, Galiţia, Bitinia, Capadocia şi Asia, predicând la iudeii din diaspora. Esenţa predicilor, numită în greceşte kerigma — vestire, a constituit-o mărturia despre învierea Domnului şi întreaga Lui viaţă publică (Fapte II, 32; Luca I, 2 etc.).

Cu privire la *observaţiile stilistice*, legate de forma acestei pericope, reţinem următoarele:

„Nu este al vostru a şti" este o formă sintactică biblică, folosită în limbile aramaică, greacă şi latină, nefolosită în limba română. Aici este un predicat nominal în cazul genitiv — al vostru — care, în realitate, este un atribut pe lângă un *substantiv subînţeles*, adevăratul nume predicativ. De aceea, în limba română, trebuie să adăugăm înainte de genitiv substantivele subînţelese: datoria, semnul, treaba, sarcina, caracterul, însuşirea, puse la nominativ sau precedate de prepoziţia „de". Exemplu: *„Nu este (de) datoria voastră să ştiţi"*. Biblia (1944), chiar traduce: *„Nu-i treaba voastră să ştiţi vremurile sau soroacele"*.

Expresia *„nu după multe zile"* este de asemenea, o figură stilistică des folosită de Sfântul Luca şi de scriitorii latini, numită litotă, cuvânt grecesc, care înseamnă ceva simplu, sobru, lipsit de ornamente, şi afectare în vorbire. Această figură exprimă o afirmaţie puternică, prin negarea contrariilor, folosind deci adverbul de negaţie „nu". Se întâlneşte şi în limba română, ca figură retorică: *„nu mică mi-a fost mirarea"* etc.

La sfârşitul pericopei există o suită de conjuncţii identice *„şi"* („şi în toată Iudeea şi în Samaria şi până la marginea pământului"). Această grupă de *„şi"* este tot o figură stilistică, cu efecte retorice, care se numeşte *polysyntheton* (cuvânt grecesc, care înseamnă *mai mulţi „şi"* puşi unul lângă altul).

Din analiza acestei pericope, ca şi din analiza celor ce vor urma, se observă că Sfântul Luca este un scriitor distins, şi din punct de vedere al stilului artistic.

ÎNVĂŢĂTURI DOGMATICE ŞI MORALE

Lectura acestei pericope apostolice zămisleşte în mintea noastră următoarele gânduri:

a) Porunca pe care au primit-o Apostolii, de a nu se depărta de Ierusalim, cetatea teocratică, pentru a primi pe Sfântul Duh, trebuie s-o împlinim şi noi, creştinii de azi: să nu ne îndepărtăm de biserică, lăcaşul sfânt, unde se pogoară Sfântul Duh şi ne împărtăşeşte darurile Sale mântuitoare, prin rugăciunile ierarhiei bisericeşti.

6) Apostolii au predicat învăţătura Domnului în toată lumea cunoscută atunci (*„până la marginile pământului"*). Urmând pilda lor, preoţii, urmaşii de azi ai Apostolilor, să predice învăţătura Bisericii creştine, împărăţia lui Dumnezeu pe pământ: *iubirea frăţească între oameni, pacea, dreptatea şi fericirea; valori permanente ale omenirii din toate timpurile.*

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Semnificaţia celor şapte cuvinte ale Mântuitorului pe cruce

Mântuitorul moare pe cruce pentru răscumpărarea omului din păcatul neascultării şi pentru a vesti unei lumi sfâşiată de ură, porunca iubirii consfinţită prin jertfa Sa. Din acel moment izbăvitor, iubirea scrisă cu slove înmuiate în sângele Său, pe frontispiciul Crucii, a rămas ca deviză nepieritoare pentru oamenii din toate vremurile. De aceea cele şapte cuvinte, rostite pe Crucea Golgotei, îşi au rolul lor în iconomia mântuirii. Le vom reda în ordinea cronologică după sf. evanghelişti.

1) Mântuitorul judecat şi osândit la răstignire, primeşte: bătăi, loviri brutale, insulte, hule, hlamidă roşie, biciuiri, cunună de spini şi răstignirea pe Cruce. Cu toate aceste chinuri primite din partea răstignitorilor, El grăieşte: *„Părinte, iartă-le lor, că nu ştiu ce fac"* (Lc. 23, 34).

Domnul Iisus în nemărginita Lui îndurare, se roagă Tatălui să ierte pe răstignitorii Săi, de ceea ce fac. În această rugăciune adresată Tatălui, cuprinde pe toţi vrăjmaşii Lui, din toate locurile şi din toate timpurile. Ura împotriva lui Iisus merge până acolo, încât şi în chinurile răstignirii, înţeleg să-L insulte; dar Domnul cu toate acestea se roagă Tatălui pentru iertarea lor. O! de ar vrea ca, măcar astăzi aceşti adversari ai lui Iisus să ia aminte la rugăciunea Lui de iertare. Pentru că această rugăciune, de iertare, în agonia morţii, reprezintă un semn al iubirii Sale totale, faţă de oamenii vrăjmaşi ai Crucii.

2) Hristos pe cruce fiind pironit, a încredinţat pe Mama Sa lui Ioan, apostolul iubit, să-i poarte de grijă: „Iisus văzând pe Mama Sa şi pe ucenicul pe care-l iubea stând alături, a zis Mamei Sale: *Femeie, iată fiul tău!* Apoi a zis ucenicului: *Iată mama ta! Şi din ceasul acela ucenicul a luat-o la sine"* (In. 19, 26—27). Redăm după notele din versiunea revizuită, redactată şi comentată de I.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu, al Clujului, apărută recent, a cuvintelor: *„Femeie"* şi *„Iată mama ta!... şi a luat-o la sine"*, pentru cei care şi în vremea de acum, tălmăcesc incorect acest termen: „Adresare aparent ireverenţioasă a unui fiu faţă de mama sa, dar familiară în limbaj ebraic. Iisus o foloseşte intenţionat, atât aici — adică la nunta din Cana Galileii — cât şi pe cruce (In. 19, 26), ca o rezonanţă a textului din Fac. 3, 15—20, dar cu o semnificaţie duhovnicească; aşa cum femeia Eva devine „mama tuturor celor vii", femeia Maria „Eva cea nouă" — devine mama lui Mesia şi, prin El, a tuturor viilor din Împărăţia lui Dumnezeu. Această dispoziţie testamentară: *„Iată mama ta!... a luat-o la sine"* (In. 19, 27) consemnată de însuşi Ioan, cel implicat în ea, de unde reiese limpede că Iisus era unicul fiu al Mariei, şi că aceasta, după moartea Lui, nu mai avea pe nimeni care s-o ocrotească. Dimensiunii filiale i se adaugă cea duhovnicească, prin care Maria, „Eva cea nouă", devine Maica tuturor credincioşilor". (Conf. N. Testament 1993, comentat pag. 150, nota 5 şi pag. 185 nota 6).

3) „Unul dintre făcătorii de rele răstigniţi îl hulea zicând: Nu eşti Tu Hristosul? Mântuieşte-Te pe Tine însuţi şi pe noi. Şi celălalt, răspunzând, îl certa, zicând: Nu te temi tu de Dumnezeu, că eşti în aceeaşi osândă cu El? Şi noi pe drept, căci noi primim cele cuvenite după faptele noastre. Acesta însă n-a făcut nici un rău şi zicea lui Iisus: *Pomeneşte-mă Doamne, când vei veni întru împărăţia Ta.* Şi Iisus i-a zis: *Adevărat grăiesc ţie, astăzi vei fi cu Mine în rai"*. (Lc. 23, 39—43; Mc. 15, 32; Mt. 27, 44). Iată aici două caractere de oameni: Un făcător de rele „îl huleşte pe Iisus"; iar celălalt îl ceartă, adeverind dumnezeirea lui Iisus şi recunoscându-şi vina, cere Mântuitorului ca să fie pomenit în Împărăţia Sa, iar Iisus i-a zis: „astăzi vei fi cu Mine în rai". Tâlharul acesta, care n-a hulit pe Iisus, dar care se roagă pe cruce, spunând: „Pomeneşte-mă, Doamne când vei veni întru Împărăţia Ta", va rămâne de-a pururi cea mai zguduitoare priveliştе de om păcătos, care se pocăieşte în ultima clipă a vieţii lui. Din pilda acestuia s-au inspirat şi s-au mântuit un mare număr de oameni, socotiţi pierduţi din pricina păcatelor lor, ei care în ultima clipă a vieţii s-au întors la Dumnezeu şi s-au mântuit.

4) „Iar în ceasul al nouălea a strigat Iisus cu glas mare: Eli, Eli, lama sabahtani, care se tălmăceşte: *Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, pentru ce M-ai părăsit"* (Mt. 27, 46; Mc. 15, 34).

„Fiul lui Dumnezeu vine înaintea Tatălui Său ca „Fiu al omului": Suferinţa firii umane a lui Hristos este resimţită în Ipostaza Sa; îşi are deci echivalentul în unitatea treimică a lui Dumnezeu. „Duhul Sfânt este bucuria în care cei Trei binevoiesc împreună". Însă, strigătul care se aude pe cruce:

„Dumnezeul Meu, de ce M-ai părăsit", vrea să spună că Duhul nu-L mai uneşte pe Fiul cu Tatăl, „Dătătorul de viaţă" îl părăseşte pe Fiu, aşa cum şi Tatăl L-a părăsit. Duhul Sfânt devine suferinţa de neocolit întru care Cei Trei se unesc. Tatăl se lipseşte de Fiu şi Acesta trece, ca într-o clipă de eternitate, prin nemărginirea dumnezeiască a singurătăţii. Duhul Sfânt, dragostea reciprocă a Tatălui şi Fiului, se oferă ca jertfă, îşi însuşeşte într-un mod specific Crucea, pentru a deveni „puterea de nebiruit a Crucii". „Pe Cruce, Dumnezeu împotriva lui Dumnezeu, l-a părăsit pe om. L-a jertfit pe Fiul Său fără ca vreun înger să zădărnicească acest lucru şi fără a avea vreo garanţie: „Fiul omului când va veni, va găsi El oare, credinţă pe pământ?" (Lc. 18, 8). Crucea dătătoare de viaţă este unicul răspuns *în procesul ateismului*, împotriva domniei răului din lume. E loc pentru a-i fi atribuit lui Dumnezeu noţiunea cea mai paradoxală, cea de slăbiciune, care înseamnă mântuirea prin dragoste neconstrânsă. Iată cum tâlcuieşte aceasta N. Cabasilas: „Dumnezeu se arată şi-şi vădeşte dragostea, roagă să se plătească la întoarcere... refuzat aşteaptă la uşă... Pentru tot binele pe care ni-L face, nu ne cere la întoarcere decât dragostea, în schimbul dragostei noastre ne iartă de toate datoriile". „Pe Cruce Hristos a luat asupra Lui moartea însăşi. Puterea morţii stă în autonomia ei, dar Hristos Îşi dăruieşte moartea Tatălui şi de aceea în Hristos cea care moare e moartea: „cu moartea pre moarte călcând". De atunci, nici un om nu mai moare singur; Hristos moare cu el, pentru a-l învia odată cu El" (N. Cabasilas — Viaţa în Iisus Hristos VI — apud Evdochimov. Arta Icoanei o teologie a frumuseţii, pg. 261).

5) Al cincilea cuvânt al Mântuitorului *„Mi-e sete"*, enunţat de psalmistul David şi consemnat de Sfinţii evanghelişti Matei şi Ioan (Ps. 68, 25; Mt. 27, 48; In. 19, 28) arată că, Domnul Iisus nici o clipă nu-şi pierde conştiinţa în mijlocul chinurilor răstignirii, pricinuite de ura răstignitorilor Săi. Voia Lui toată este îndreptată spre Voia Tatălui Său, pe care vrea să o împlinească în cel mai mic amănunt. De aceea El cere să bea, cum grăieşte psalmistul: „Şi mi-au dat spre mâncarea mea fiere şi în setea mea m-au adăpat cu oţet". (Ps. 68, 25) ştiind că şi acest amănunt fusese rânduit de Tatăl, în planul mântuirii omului. Suflete, întreabă-te: nu cumva şi tu ai fost acolo, cu păcatele tale, şi L-ai chinuit pe Domnul Hristos în sfânta Lui sete?

6) După ce a fost adăpat cu oţet, Iisus a zis: *„Săvârşitu-s-a"* (In. 19, 30). Acum Domnul Hristos a terminat toată lucrarea Lui: „Eu Te-am preamărit pe Tine pe pământ; lucrul pe care Mi l-ai dat să-l fac, l-am săvârşit" (In. 17, 4). Voia Tatălui s-a împlinit! Fiul a răscumpărat prin jertfa Lui pe Cruce toate păcatele lumii. Slujirea arhierească Iisus a exercitat-o îndeosebi pe Cruce, când a jertfit fiind Arhiereu şi Preot unic şi s-a jertfit ca „Mielul lui Dumnezeu, Care ridică păcatele lumii". (In. 1, 29). Când rosteşte pe Cruce cuvintele: „Săvârşitu-s-a" „Şi plecându-şi capul, şi-a dat Duhul" (In. 19, 30) „în mâinile Tatălui" (Lc. 23, 46) o face ca Arhiereu. Şi prin această jertfă a Lui, El împacă pe oameni cu Dumnezeu (Ef. 2, 14—16) şi pe neamuri între ele. Opera Sa de răscumpărare s-a încheiat. „Care (Hristos) Dumnezeu fiind în chip şi egal cu Dumnezeu, S-a dezbrăcat pe Sine, luând chip de rob şi făcându-se asemenea oamenilor, — aflându-se la înfăţişare ca om — S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-se până la moarte şi încă moartea pe cruce" (2 Filip. 6—8) (Text redactat de Pr. Dr. Ioan Mircea în rev. Studii Teologice Nr. 3—4/982 pg. 167).

Fiul lui Dumnezeu şi-a arătat prin moartea Sa pe Crucea de pe Golgota, marea iubire faţă de oameni, voind prin această ascultare, a dezrobi pe pământeni de povara păcatelor şi să instituie dreptatea.

7) *„Părinte în mâinile Tale încredinţez duhul Meu. Şi acestea zicând: „Şi-a dat duhul"*. (Lc. 23, 46). Sufletul său de om îl încredinţează Fiul în mâinile Tatălui, fiindcă, cu Duhul Lui de Dumnezeu, El întotdeauna a fost una cu Tatăl. Treizeci şi trei de ani, 3 luni şi 13 zile a fost viaţa pământească a Domnului Hristos, ca om, a Celui Care, veşnic fiind, s-a jertfit cu omenirea Lui, pe Cruce, între doi tâlhari, pe Golgota. Ar putea zice cineva, că atât e prea puţin, pentru atât de mult, cât a vrut El să realizeze mântuirea omului de pretutindeni şi de totdeauna, din robia păcatului neascultării şi a morţii. Să privim însă, cu luare aminte, la cele ce vor urma şi ne vom încredinţa, cu îndestulare, că e tocmai contrariul. Niciodată nu s-au adunat, într-o singură faptă, ca cea a răstignirii, atât de multe şi nemărginite merite, pentru a acoperi cu ele, cu prisosinţă, oceanul cel cumplit de păcate al sărmanei omeniri, actul acesta săvârşit de Mântuitorul Iisus Hristos, prin jertfa de pe Cruce, de a lua asupra Lui păcatele noastre! El a plătit pentru noi, ne-a iertat şi ne-a împăcat cu Dumnezeu. El ne-a eliberat, răscumpărându-ne de sub robia apăsătoare a păcatului morţii şi a diavolului. Răscumpărarea este făcută şi acordată gratuit, fără nici o participare din partea omului. Este darul lui Dumnezeu prin Hristos Iisus. „El ne-a mântuit şi ne-a chemat cu chemare sfântă, nu după faptele noastre, ci după a Sa hotărâre şi după harul ce ne-a fost dat în Hristos Iisus, mai înainte de începutul veacurilor" (II Tim. 1, 9; Tit. 3, 4—5). Iar în epistola către Efeseni, Sf. Ap. Pavel, completând cele de mai sus, grăieşte: „În har sunteţi mântuiţi prin credinţă şi aceasta nu e de la voi: este darul lui Dumnezeu" (Ef. 2, 8). Harul este prima lucrare în actul mântuirii, la care se adaugă, ca sinergii, credinţa şi faptele bune din partea omului. Acesta este „harul mântuitor", căci cu harul, urmat de credinţă şi fapte bune, se lucrează mântuirea, de către fiecare, cu „frică şi cu cutremur" (Filip. 2, 12—13). Însă pentru însuşirea mântuirii, este necesară acceptarea Crucii lui Hristos şi punerea în lucrare a acestui har din partea noastră prin credinţă şi fapte bune.

Iată deci că cele şapte cuvinte ale Mântuitorului pe Cruce, ca un ultim mesaj, îşi au rolul şi rostul lor în iconomia mântuirii noastre.

Preot Iorgu Codreanu

Sfânta Liturghie — Marea Iubire

(Urmare din pag. a 6-a)

pace cu toţi oamenii şi în toată vremea. Sfântul Maxim Mărturisitorul zice: „De aceea, se împacă cu toţi, ca să nu ducă cu sine vreun semn al răutăţii veacului de acum, când se va muta la viaţa cea fără bătrâneţe, şi să ia de la Judecătorul şi Mântuitorul tuturor, răsplata egală a celor ce le-a făcut aici".[18] Sentinţa veşnică o condiţionăm fiecare, după cum iertăm sau nu, greşiţilor noştri!

Mântuitorul Iisus Hristos revine în rugăciunea „Tatăl nostru" în mod special, numai asupra acestei părţi, cumpănă între ură şi iubire, zicând: „De veţi ierta oamenilor greşelile lor, ierta-va şi Tatăl vostru Cel ceresc; Iar de nu veţi ierta oamenilor greşelile lor, nici Tatăl vostru nu va ierta greşelile voastre".[19] O rugăciune rostită fără iertare este ineficientă. De aceea Iisus, vorbind despre rugăciune şi cereri, zice: „Când staţi de vă rugaţi, iertaţi orice aveţi împotriva cuiva, ca şi Tatăl vostru cel din ceruri să vă ierte vouă greşelile voastre. Că de nu iertaţi voi, nici Tatăl vostru Cel din ceruri nu vă va ierta vouă **greşelile voastre**".[20]

Într-o altă împrejurare, Mântuitorul atrage atenţia asupra relaţiilor interumane şi care trebuiesc fundamentate pe **„iertare"**, zicând: „Luaţi aminte la voi înşivă. De-ţi va greşi fratele tău, dojeneşte-l şi dacă se va pocăi, iartă-l. Şi chiar dacă-ţi va greşi de şapte ori într-o zi şi de şapte ori se va întoarce către tine, zicând: Mă căiesc, iartă-l".[21] Şi nu numai atât, dar bunătatea, răbdarea şi iubirea lui Dumnezeu faţă de noi oamenii, nu se opresc aici, ci sunt nelimitate. De aceea, ne cere şi nouă celor făcuţi „după chipul şi asemănarea Sa", să nu păstrăm numai chipul Său în noi, ci să silim a câştiga şi „asemănarea Sa". Şi atunci când apostolul Petru, apropiindu-se de El şi L-a întrebat: „Doamne, de câte ori va greşi faţă de mine fratele meu şi-i voi ierta lui; Oare până de şapte ori? Iisus i-a zis: Nu zic ţie până de şapte ori, ci până de şaptezeci de ori câte şapte".[22] Deci nelimitat!

Ca să ne ajute şi mai mult în a ierta pe cei ce ne greşesc nouă, Mântuitorul ne-a lăsat şi câteva pilde prin care iese în evidenţă bunătatea şi iertarea lui Dumnezeu faţă de cei ce greşesc, dar se întorc, precum şi pedeapsa pentru cei ce nu-s în stare să ierte pe semenii lor. Astfel, când fiul risipitor s-a întors „acasă" şi a cerut iertare, Tatăl nu numai că l-a iertat, dar l-a îmbrăţişat cu dragostea părintească şi îmbrăcându-l în haine noi, l-a ospătat în chip deosebit, pentru că „mort era şi a înviat, pierdut era şi s-a aflat. Şi-au început să se veselească".[23] Dar când omul este ingrat şi aşteaptă iertare fără ca el să procedeze întocmai cu cel care i-a greşit, Dumnezeu nu mai iartă şi expune o pildă prin care ne determină să evităm o asemenea procedură. E vorba de pilda celui ce datora zece mii de talanţi — o datorie enormă —, dar care rugându-se să mai fie îngăduit până va plăti, nu numai că i s-a dat drumul, dar i s-a iertat şi toată datoria! În schimb el, întâlnindu-se cu un coleg de muncă ce-i datora o sumă infimă (o sută de dinari), deşi a fost rugat să mai fie îngăduit până va plăti, a pus mâna pe el, sugrumându-l şi cerându-i să-i plătească pe loc, datoria. Fireşte că Stăpânul, aflând, l-a chemat la ordine, i-a anulat iertarea şi i-a aplicat pedeapsa capitală.[24] Deci, nu se poate concepe să fie cineva iertat de greşelile lui, dacă el însuşi nu iartă pe cel ce i-a greşit lui.

Sunt unii care sub presiunea fricii de-a nu fi iertat sau din neputinţa firii, spun: „am iertat pe N, dar nu pot uita ce mi-a făcut sau ce mi-a zis". Ori, aceasta nu mai poate fi considerată drept iertare, ci un simulacru de credinţă acoperită de ambiţie sau amor propriu. Dumnezeul nostru, când iartă pe cineva, îl cheamă şi la „ospăţul" iubirii Sale! De ce nu vrem şi noi să fim integrali în a ierta şi a iubi pe cel iertat? Tatăl nostru, aşa ne vrea! Ţinerea minte de rău, nu aduce iertare şi nici mântuire. Cu jumătate de măsură, nimeni nu va intra în Împărăţia Tatălui. Drept aceea, Apostolul Pavel, ataşat până la moarte, de învăţătura Mântuitorului îşi îndeamnă credincioşii şi implicit şi pe noi, zicând: „Fiţi buni între voi şi milostivi, iertând unul altuia precum şi Dumnezeu v-a iertat vouă, în Hristos! Fiţi dar următori **(„asemenea")** ai lui Dumnezeu, **ca nişte fii** iubiţi. Şi umblaţi întru iubire, precum şi Hristos ne-a iubit pe noi şi S-a dat pe Sine pentru noi, prinos de jertfă lui Dumnezeu, întru miros de bună mireasmă".[25] Asociindu-şi credincioşii la exemplul Mântuitorului, Apostolul îndeamnă stăruitor zicând: „Îngăduiţi-vă unii pe alţii şi iertând unii altora, dacă are cineva vreo plângere împotriva cuiva; **după cum şi Hristos v-a iertat vouă, aşa să iertaţi şi voi"**.[26] Numai astfel va străluci chipul lui Dumnezeu, pe care-l purtăm în noi şi vom descătuşa aspiraţia sufletului nostru către asemănarea cu Dumnezeu,[27] spre care ne-a creat Ziditorul a toate, Dumnezeu.

18 Filocalia II cit., p. 280—281.
19 Mt. 6, 14—15.
20 Mc. 11, 25—26.
21 Lc. 17, 3—4.
22 Mt. 18, 21—22.
23 Lc. 15, 24.
24 Vezi Mt. 18, 23—35.
25 Ef. 4, 32 şi 5, 1—2.
26 Col. 3, 13.
27 Fac. 1, 26.

Biserica ortodoxă „Sfântul Nicolae" din Agnita la ceas aniversar

Agnita — oraşul din centrul ţării. Agnita — oraş situat la convergenţa drumurilor ce leagă zona Târnavelor de cea a Oltului, la distanţă aproape egală de Mediaş, Sighişoara şi Făgăraş.

Agnita — nume de legendă: Pe dealul dintre Agnita şi localitatea Dealul Frumos, deasupra pârâului bisericuţei (în locul unde se află pădurea nmită Lempes) se spune că ar fi fost un castel ce aparţinea unui nobil băştinaş pe numele de Gruna. Ultimul descendent al acestei familii care avea în stăpânire întreaga regiune, avea trei fete necăsătorite. În urma uneia dintre desele ciocniri armate cele trei fete cu numele de Ruja, Margareta şi Agneta s-au călugărit. Ele au ridicat în mijlocul pădurii, lângă castelul lor o mânăstire.

După numele acestor trei călugăriţe şi-au luat numele trei localităţi învecinate şi anume: Ruja, Merghindeal şi Agnita.

După moartea celor trei călugăriţe mânăstirea şi castelul au rămas în paragină. Legenda spune că din pietrele mânăstirii şi ale castelului şi-au clădit mai târziu coloniştii o parte din locuinţele lor, biserica şi zidul apărător din jurul ei.

Numele de Agnita este păstrat până astăzi, el a fost adoptat de saşi şi de populaţia maghiară, adaptându-l fiecare la limba sa — Agnetheln şi Szentagota.

În secolele XI şi XII când saşii au fost colonizaţi aici, Agnita era formată şi bine organizată ca aşezare românească. Numele localităţii este Sancta Agatha şi vine din denumirea latină a localităţii.

Datorită unui act de la 1280 avem prima mărturie scrisă despre Agnita, act care reglementa disputa pentru un teren aflat între localităţile Agnita, Proştia şi Dealul Frumos. Este vorba despre vânzarea unei moşii lui Gherloch din Dealul Frumos şi lui Henric din Agnita pentru „o marcă şi jumătate din argint fin".

Începuturile vieţii religioase pe aceste meleaguri se pierd şi ele în negura vremurilor. Tradiţia orală spune că în drum spre satul Veseud, peste dealul dinspre miazăzi de oraş, pe valea unui afluent al Hârtibaciului, numit Olboc — ar fi fost aşezări omeneşti mai vechi decât cetatea Agnita.

În apa Olbocului se varsă un pârâiaş numit „pârâul bisericuţei". Denumirea acestui pârâiaş păstrată până în zilele noastre, indică existenţa unei biserici foarte vechi, mică de construcţie, poate chiar de lemn care a grupat în jurul ei credincioşii unei parohii vechi, despre care nu avem date scrise.

Această aşezare a fost pustiită de mongoli în 1242. Locuitorii acestei aşezări au trecut dealul şi s-au aşezat pe Valea Hârtibaciului pe vatra oraşului de astăzi.

De bună seamă credincioşii ortodocşi au strămutat odată cu familiile lor şi locaşul de închinare, biserica ce-i ţinea strânşi în unitate de credinţă, de limbă, de obiceiuri şi de iubire de pământ strămoşesc.

Piatra de temelie a actualei biserici ortodoxe „Sfântul Nicolae" a fost pusă în 25 aprilie 1795. Ctitorii bisericii sunt doi negustori braşoveni: Dumitru Orghidan şi Radu Bogdan — care au mai ridicat şi alte biserici în Ardeal. Zidirea ei s-a terminat în 1797.

Deci anul acesta a 3-a zi de Sfintele Paşti s-a potrivit ca biserica noastră să împlinească exact 200 de ani de existenţă.

În peretele din dreapta bisericii, în sfântul altar se găseşte inscripţia săpată în piatră cu numele ctitorilor şi data zidirii acesteia: „În anul 1795, 25 aprilie s-a ridicat această sfântă biserică de această grecească neunită în hramul S. Nicolae prin cheltuiala jp. (jupân) Dumitru Orghidan... Braşov şi din cheltuiala lui Radu Bogdan..."

În exterior biserica are formă de corabie iar în interior respectă stilul bizantin cu cupolă şi bolţi în altar, naos şi pronaos. Cupola şi bolţile sunt zidite din cărămidă. Biserica a fost sfinţită în 24 iulie 1821 de către episcopul Vasile Moga.

Prima renovare a edificiului s-a făcut în anul 1890. Biserica a avut de suferit de pe urma cutremurului din 1916. Atunci a fost prinsă în legături de fier, a mai cunoscut renovări în anii 1924 şi 1954. Ultimile lucrări s-au efectuat între anii 1979—1983 sub păstorirea pr. Simion Săsăujan când biserica a fost îmbrăcată într-o frumoasă haină picturală.

Binecuvântarea bisericii după lucrările de pictură s-a făcut de către I.P.S. Antonie Plămădeală în 5 iunie 1983.

Pentru a o proteja s-a impus coborârea clopotelor din turnul bisericii iar închinătorii sfântului locaş s-au gândit ca la ceas aniversar să-i alăture o frumoasă clopotniţă cu cheltuiala şi truda lor dar şi cu sprijinul material şi financiar al unor societăţi comerciale din oraşul nostru, efortul tuturor ridicându-se la peste 20 milioane lei.

O familie plecată din această parohie peste ocean cu ani în urmă ing. Cioca Gheorghe cu soţia şi fiul au donat pe seama bisericii noastre un clopot în valoare de peste 4 milioane şi jumătate cu inscripţia: ... la 200 de ani de la zidirea bisericii — 25 aprilie 1995.

La casa parohială de lângă biserică tot din anul 1795 a funcţionat prima şcoală românească din Agnita. Azi în sala respectivă fiind amenajat un frumos muzeu de icoane şi carte românească ca şi obiecte de cult.

Biserica este într-o stare bună şi ea este pregătită să-şi primească pe credincioşii ei şi pe toţi iubitorii şi cinstitorii de Dumnezeu la fiecare Sfântă Liturghie în zilele de duminici şi sărbători şi în mod deosebit ne aşteaptă pe toţi ca o „mireasă a lui Hristos" a 3-a zi de Sfintele Paşti — 25 aprilie 1995, rugându-ne împreună lui Dumnezeu să o întărească şi să o poarte prin vremi până la sfârşitul veacurilor.

Pe fericiţii şi pururea pomeniţii ctitori ai sfântului locaşului acestuia şi pe alţi ctitori, miluitori şi făcători de bine să-i pomenească Domnul Dumnezeu întru împărăţia Sa.

Pr. Jurca Ioan

Simion Florea Marian, **Sărbătorile la români. Studiu etnografic,** Ediţie îngrijită şi introducere de Iordan Datcu — vol. I, 320 p. şi vol. II, 359 p., Bucureşti, 1994

Opera marelui nostru folclorist şi etnograf, preotul-profesor academician, Simion Florea Marian, *Sărbătorile la români*, I. *Cârnilegile*, 1898; II. *Păresimile*, 1899; III, *Cincizecimea*, 1901, a fost reeditată şi însoţită de o *Introducere* documentată de Iordan Datcu, unul din cei mai avizaţi etnografi ai noştri, în care motivează că, „la mai bine de nouă decenii de la apariţia sa şi după 87 de ani de la moartea etnografului, are valoarea unei lucrări de referinţă, a unei lucrări clasice, care a propus o imagine rotundă, am putea zice completă a sărbătorilor şi obiceiurilor pe care le-a cercetat, a lumii patriarhale care le practica. O lume care trăia fără cărţi de astronomie, fără termometre, fără calendare tipărite, o lume care se conducea după o străveche ştiinţă dobândită prin observarea naturii, a vieţii". Lucrarea s-a impus să fie retipărită pentru a umplea un gol creat de rolul „monstruos" îndeplinit de comunismul totalitar în ultimii 45 de ani în România. „În programul ucigaş de distrugere a tradiţiilor, a memoriei românilor, sărbătorile au fost permanent vizate, sărbătorile şi lăcaşurile sfinte unde ele din străvechime se celebrează.

Iată de ce, arată editorul, în procesul de recuperare a spiritualităţii şi civilizaţiei noastre tradiţionale un rost adânc dobândeşte şi reeditarea acelor lucrări fundamentale care le-au surprins în deplinătatea manifestărilor lor. Lucrarea lui Sim. Fl. Marian este una dintre acestea".

Pentru vremea sa, opera lui Sim. Fl. Marian se ridică la nivelul ştiinţific, prin documentarea exhaustivă şi prin metoda critică, ce o impun ca una din operele mari de cultură ale spiritualităţii poporului român. Astăzi, nu se poate vorbi despre cultura populară şi spiritualitatea poporului român fără cunoaşterea operei lui Sim. Fl. Marian.

Spre sfârşitul secolului trecut, după ce tipărise un mare număr de cărţi, cuprinzând creaţii populare din cele mai diverse domenii ale spiritualităţii populare, Sim. Fl. Marian, „cu o viziune, cu o metodă şi un elan care amintesc de B. P. Haşdeu (s-a spus, de altfel, că dintre discipolii acestuia cel care s-a apropiat cel mai mult de viziunea autorului celebrei *Etymologicum Magnum Romaniae* a fost cărturarul bucovinean), a început elaborarea unei noi trilogii, consacrate de data aceasta ciclului calendaristic, calendarului popular. Când a apărut primul volum al acestui monumental studiu, Marian împlinise 51 de ani şi era celebru, cărţi ale sale erau deja cunoscute şi peste hotarele ţării noastre. Îşi vedea tipărită ultima sa mare lucrare.

(Continuare în pag. a 8-a)

Pr. I. Ionescu

In memoriam

Preot dr. SIMION RADU

Joi, 30 martie 1995, a pornit pe calea veşniciei, cel care a fost un zelos şi luminat slujitor al Bisericii şi Teologiei — pr. prof. dr. Simion Radu.

Adormitul în Domnul s-a născut în 18 noiembrie 1906, în localitatea Mohu, de lângă Sibiu. A absolvit Şcoala Normală „Andrei Şaguna" din Sibiu, în 1926 şi a funcţionat apoi ca învăţător, pe durata unui an, în localitatea Târlungeni din jud. Braşov. Între 1927—1931 a frecventat cursurile Academiei Teologice „Andreiene", din Sibiu, răstimp în care şi-a dat şi diferenţa de liceu şi a luat bacalaureatul. Examenul de licenţă l-a susţinut la Cernăuţi în 1935, iar doctoratul în Teologie, la Facultatea de Teologie din Bucureşti, în 1949, cu teza: „Iubirea creştină şi realitatea socială. Studiu critic de sinteză etico-socială". În 1944 a susţinut al doilea examen de licenţă, în Litere şi Filozofie, la Universitatea din Cluj — Sibiu.

Între 1931—1948 a funcţionat ca profesor de religie la următoarele şcoli: Şcoala Comercială Superioară şi Gimnaziul din Haţeg, Şcoala Normală din Cristurul Secuiesc, Liceele teoretice de băieţi şi fete din Sighişoara şi Liceul „Gheorghe Lazăr" din Sibiu. La Cristurul Secuiesc a îndeplinit şi funcţia de paroh, pe parcursul a cinci ani.

În urma reformei învăţământului din 1948 a fost numit profesor suplinitor de Matematică şi Fizică, la Şcoala generală din Guşteriţa — Sibiu, unde a funcţionat până în 1950.

În 1951 a fost numit asistent la Secţia de Teologie Sistematică a Institutului Teologic Universitar din Sibiu, dar datorită convingerilor sale anticomuniste a fost arestat în 1952 şi deportat la Canal. După eliberarea din detenţie este numit în noiembrie 1955, bibliotecar ajutător la Biblioteca Institutului Teologic, iar, după un an, duhovnic al studenţilor în Teologie, funcţionând în această calitate până la pensionare. Şi-a valorificat în această ultimă etapă a activităţii întreg potenţialul intelectual şi de slujitor la altar, arătându-se preocupat de formarea duhovnicească a studenţilor. Din păcate, timpul şi împrejurările nu i-au fost întotdeauna favorabile. Dar, ar fi nedrept să i se treacă sub tăcere stăruinţa cu care s-a dăruit muncii sale duhovniceşti. A susţinut, în această perioadă, în mod frecvent, meditaţii în capela Institutului, care dacă s-ar aduna într-un volum, ar alcătui un substanţial curs de „Formare duhovnicească", disciplină care a fost introdusă abia după revoluţie, în învăţământul teologic, pe care însă părintele Simion Radu a anticipat-o cu mai multe decenii. De altfel, celui mutat acum la cele veşnice nu i s-a ostoit în suflet, o viaţă întreagă, dorul după misiunea de dascăl, pentru care s-a pregătit vreme îndelungată, în tinereţea sa.

După pensionare, s-a dedicat cu stăruinţă scrisului teologic, publicând frecvent articole în „Telegraful Român". De altfel, şi înainte s-a remarcat ca un bun condeier, publicând interesante cărţi şi studii. Amintim astfel: „Duh creştin şi duh românesc. Îndemnuri către tineri", Sibiu, 1942, 128 p.; „Evanghelia şi democraţia. Încercare critică de orientare socială", Sibiu, 1945, 96 p.; „Infinitul — esenţa realităţii cosmice — Funcţiunea axiologică a credinţei", Sibiu, 1946, 16 p.; „Doctrina despre canon şi satisfacţiune la romano-catolici", în „Revista Teologică", nr. 3—4/1936; „Doctrina romano-catolică despre indulgenţe", în „Revista Teologică" nr. 6/1937, 7—8/1937, 7—8/1938; „Măreţia omului sau gândirea onestă şi justă", în „Revista Teologică" nr. 3—4/1946.

Un eveniment aparte, care i-a marcat ultima parte a vieţii, a fost pelerinajul la locurile sfinte. A scris cu acel prilej un amplu reportaj, din care a publicat părţi în „Telegraful Român" şi rev. „Mitropolia Ardealului". Şi-a intensificat, pornind de la acel eveniment, şi activitatea predicatorială la mai multe biserici din Sibiu.

Un alt aspect care se cuvine menţionat în legătură cu preotul dr. Simion Radu este pilduitoarea sa viaţă de familie. A fost un soţ şi un tată dăruit căminului său conjugal. Pierderea soţiei, în urmă cu câţiva ani, i-a înnourat amurgul vieţii. Şi-a găsit consolare în pomenirea ei la Sfânta Liturghie. Astfel, duminică de duminică putea fi auzit, la ectenia pentru cei adormiţi, numele preotesei Patriţa.

Slujba înmormântării prot. dr. Simion Radu a avut loc în ziua de 1 aprilie 1995, în catedrala mitropolitană, fiind oficiată de către un sobor de preoţi. I.P.S. dr. Antonie Plămădeală, mitropolitul Ardealului, a adresat îndureratei familii o scrisoare de condoleanţe.

Înhumarea a avut loc în satul Mohu.

Dumnezeu să-l odihnească în împărăţia Sa cerească! Veşnică să-i fie pomenirea!

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Semnalăm... Semnalăm...

Magazinul istoric continuă să ne ofere număr de număr studii şi informaţii istorice mereu interesante. E, poate, una din revistele care nu alunecă în partizanate politice. Îşi menţine de la un număr la altul ţinuta, în acelaşi timp ştiinţifică şi de popularizare, ştiind să se facă aşteptată.

Ne oprim de data aceasta asupra însemnărilor acad. Virgil Cândea **„Athosul şi românii"** (an XXIX, nr. 2, 1995, p. 3—6). Sunt evocate legăturile spirituale şi culturale cu Ţările Române de-a lungul unei istorii îndelungate, începând cu secolul al XIV-lea (1361—1364), evocându-se cele mai vechi legături cu Mânăstirea Cutlumuş, zisă chiar „Lavra Ţării Româneşti" sau „Mânăstirea Voievodului", având în vedere darurile lui Vladislav I, pe timpul starețului Hariton.

Acad. Virgil Cândea identifică unele din cauzele care i-au legat pe domnitorii Ţării Române de Athos. Prin cele dintâi evocă **„solidaritatea în istoria Bisericii Orientale"**. Aceasta a mers atât de departe încât Porfirie Uspenski, un învăţat rus, a putut spune că **„nici un alt popor ortodox n-a făcut atât bine pentru Athos cât au făcut românii"**.

După **solidaritatea** ortodoxă, citându-l pe Petre Şt. Năsturel, Virgil Cândea evocă faptul că românii şi-au făcut o **datorie creştină,** de a da la Athos pomeni pentru mântuirea sufletelor rudelor dispărute şi pentru iertarea păcatelor lor. De data aceasta, am spune noi, e vorba tot de o **solidaritate creştină,** dar nu numai cu aşezământul monahal ci, mai profund, cu cei plecaţi. Faptul că se alegea Athosul pentru aceste pomeni, denotă şi el marea considerație de care locul se bucura în evlavia românilor.

Se mai notează apoi printre cauzele legăturilor spirituale româno-athonite şi **„dorinţa evergeţilor de a-şi câştiga prin fapte bune sănătatea, prosperitatea şi siguranţa în viaţa aceasta. Şi nu în ultimă instanţă, dorinţa lor de a-şi câştiga preţuirea contemporanilor, de a fi recunoscuţi ca filantropi şi ctitori".**

A fost o vreme când Principatele Române erau principala resursă financiară a întregii Biserici din Orient, precum, până azi idealul atonit mai constituie pentru mulţi monahi români idealul de monah, locul ideal pentru desăvârşire deşi, în timp, Carpaţii au putut şi ei oferi, şi oferă şi azi, o spiritualitate de mare calitate, asemănătoare celei din Athos. Pomeneşte de Sihăstria şi de Frăsinei. Virgil Cândea trece în revistă toate acestea, fără să uite bunurile culturale româneşti care, în timp, au ajuns la Athos şi au rămas acolo. De altfel domnia sa a consacrat patru decenii de cercetări pentru inventarierea acestor bunuri, păstrate astăzi în colecţiile Athosului. La sfârşitul însemnărilor sale deplânge faptul că **tocmai noi,** cei mai mari binefăcători ai Athosului, n-am avut şi nu avem acolo o mânăstire a noastră, românească, precum au alte naţii. **Prodromul** e doar schit. Am mai adăuga la aceasta şi faptul că tocmai noi trebuie să ne luptăm cu îndârjire să mai putem trimite acolo, în schiturile noastre, din când în când, câte un monah. Nu pentru că n-am avea doritori de viaţă monahală, ca şi în trecut, ci pentru că nu ni se deschid porţile!

Ne mângâiem şi în această privinţă cu apelul românului, în vremuri şi întâmplări care îl nedreptăţesc sau îl năpăstuiesc: **Există un Dumnezeu în cer care pe toate le vede şi face El dreptate!**

* * *

Revista „Literatorul" (nr. 7, 1995) închină câteva pagini poetului Grigore Vieru care a împlinit 60 de ani. Îl sărbătoresc texte de Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Eugen Simion, D.R. Popescu, Ioan Alexandru, Adrian Păunescu, Gheorghe Tomozei, Ion Brad, Mihai Cimpoi ş.a. Pentru prefaţarea textelor revista a ales un text scris chiar de Grigore Vieru din care spicuim: **„Cred în restabilirea hotarelor strămoşeşti şi doresc această legitimă restabilire ... Ştiu că Moriţa s-a născut în Vrancea, că mântuirea noastră cea mare şi adâncă este Putna ... Ştiu că mitropoliţii cei mai mari şi înţelepţi se numesc Antonie, Nestor şi Daniel, iar Patriarhia noastră este Patriarhia Română, ale cărei răbdare şi înţelepciune au ştiut, totuşi, să ferească Biserica neamului de tăvălugul comunist ... Nu putem fi o cultură, o ştiinţă şi o istorie naţională fără Eminescu şi Creangă ... fără Ştefan cel Mare şi Sfânt ... fără Bălcescu şi Iorga, fără Enescu şi Maria Tănase, fără Blaga şi Arghezi, fără Brâncuşi şi Coandă ... Cred cu toată inima că Reunirea cu Ţara-mamă este inevitabilă. Nu am nimic împotriva Republicii Moldova, pe care am susţinut-o de la bun început, şi o susţin, dar nu altfel decât ca o treaptă către Reîntregire".**

Tot românul gândeşte la fel.

ANTONIE P.

Simion Florea Marian, **Sărbătorile la români. Studiu etnografic,** Ediţie îngrijită şi introducere de Iordan Datcu — vol. I, 320 p. şi vol. II, 359 p., Bucureşti, 1994

(Urmare din pag. a 7-a)

Subiectul fusese tratat de alţii fragmentar, într-o serie de studii şi articole şi făcuse obiectul unor mici colecţii. Câteva chestionare (B. P. Haşdeu, Nic. Densuşianu), recoltaseră un bogat fond documentar. B. P. Haşdeu utilizase răspunsuri primite la chestionarul său în celebrul *Etymologicum Magnum Romaniae*. Lipsea însă sinteza. At. M. Marienescu, care concepuse un studiu mai amplu, în mai multe volume, a tipărit doar pe primul, consacrat sărbătorilor romane.

O serie de note caracteristice cărturarului bucovinean îl făceau să fie mai îndreptăţit, în momentul acela, să abordeze cu succes vastul domeniu al sărbătorilor poporului român. Era mai întâi îndelungata sa experienţă, în urma căreia agonisise un tezaur fără egal. Era, totodată, favorizantă pentru tratarea subiectului amintit, formaţia cărturarului bucovinean, egala sa competenţă de etnograf şi teolog, care-l făceau apt, ca pe nimeni altcineva, în epocă, să discearnă cu siguranţă între ceea ce este creştin şi ceea ce este păgân într-o sărbătoare. Şi modul de apropiere de sărbătorile poporului este unul nou. Dacă în diferite luări de cuvânt despre sărbători se exprimase, nu o dată, un punct de vedere luminat, care propunea eradicarea sărbătorilor superstiţioase, în trilogia lui Marian perspectiva este alta: de **examinare, cu egal interes, a tuturor.** Prudenţa l-a sfătuit să se menţină strict pe terenul faptelor controlabile, să nu avanseze în necunoscut, să nu se aventureze în ipostaze riscante. De aceea notează frecvent: „după cât ştiu eu până acum", „după cât mi s-a spus".

Din puţinele consideraţii teoretice pe care le face şi din citatele pe care le dă din alţi autori, la care subscrie, se desprinde, între altele, convingerea sa că în decursul vremii unele obiceiuri dispar, altele luându-le locul. Studierea lor îi este necesară istoricului, antropologului, etnografului.

Cercetarea monografică l-a obligat să acorde egală atenţie şi sărbătorilor nelegate de Biserică, sărbătorilor păgâne, dar încreştinate de poporul român, pe care poporul le celebrează „adeseori cu mai mare solemnitate" decât pe cele creştineşti. Adică, în conştiinţa poporului român, sărbătorile nu sunt unele creştine şi altele păgâne. El este popor creştin de la naşterea sa şi moştenirea sărbătorilor are un caracter sacru pentru el.

Pentru examinarea acestui complex de sărbători cercetate a dobândit o extensiune şi o adâncime care depăşesc prin efort şi prin rezultate poate că tot ceea ce realizase Sim. Fl. Marian până atunci. Relatările din corpul studiului său şi din notele de subsol — acestea atât de ample şi de numeroase încât alcătuiesc ele însele un alt studiu — nu mai sunt însoţite doar de numele celui ce le-a cules, ci şi de al acelora care le-au furnizat, precum şi de ocupaţia acestora, localitatea, districtul. De asemenea, spune editorul, poate că nici o altă lucrare a etnografului nu conţine, deodată, mai multe relatări despre aceleaşi credinţe şi datini, obţinute de la mai mulţi subiecţi din aceeaşi localitate. Pivotul documentar al lucrării îl constituie firesc Bucovina (de aici a avut 140 de informatori, iar din celelalte provincii doar 26), însă se observă că nu i-a scăpat nimic din ceea ce se scrisese în şi privind celelalte provincii ale ţării.

Cu prilejul primirii sale ca membru al Academiei Române, în 1882, în răspunsul la discursul său de recepţie, B. P. Haşdeu i-a spus, între altele, că este „singurul etnograf român" din sânul prestigiosului for de cultură. Opera sa era unică „prin multitudinea domeniilor prospectate, prin noutatea adusă în multe studii ale sale, prin scrupulozitatea cu care a investigat zone etnografice până atunci virgine, prin talentul cu care a ştiut să antreneze un număr record de colaboratori benevoli".

Sim. Fl. Marian s-a născut la 1 septembrie 1847, în satul Ilişeşti, de lângă Suceava, într-o familie de ţărani, tatăl său fiind fiu de preot, iar mama sa fiică de dascăl. A urmat trei clase la şcoala primară din Ilişeşti (1859—1860), după care a continuat la Şcoala populară germană din Suceava; este apoi elev la liceul cezaro-crăiesc cu limba de predare germană, unde are profesori cehi, polonezi şi germani. Şi-a continuat studiile la Gimnaziul superior românesc grăniceresc greco-catolic din Năsăud, unde a terminat clasa a VII-a, şi apoi la liceul din Beiuş clasa a VIII-a şi examenul de maturitate în 1871.

Între anii 1871 şi 1875 a studiat la Facultatea de Teologie de la Cernăuţi. După absolvire a ocupat funcţia de preot la Poiana Stampii (14 iulie — 10 octombrie 1876), la Cândreni, la Voloca, la Siret, unde, începând de la 8 august 1879 a fost catehet la şcoala populară mixtă şi apoi la şcoala reală inferioară, din mai 1883 a funcţionat ca învăţător provizoriu la gimnaziul superior ortodox din Suceava, învăţător definitiv de la 17 iulie 1885, iar de la 21 decembrie 1894 — este profesor definitiv. Se stabileşte în Suceava şi desfăşoară de acum şi până la trecerea sa în lumea dreptilor o însufleţită activitate în învăţământul local, în viaţa culturală a oraşului. Ca publicist a scos, între anii 1886 şi 1891, împreună cu T. V. Stefanelli, St. Stefureac şi Matei Lupu, *Revista politică*, prima gazetă românească din Suceava, care şi-a propus „să apere poziţia românilor în viaţa publică din Bucovina şi să ţie viu sentimentul de solidaritate". Opera sa etnografică şi activitatea sa culturală i-au atras stima şi simpatia multor personalităţi, care i-au vizitat locuinţa din Suceava, cum au fost: Ion Bogdan, G. Bogdan-Duică, T. T. Burada, Mihai Eminescu, C. I. Istrati, G. Musicescu, G. Weigand, A. D. Xenopol şi mulţi alţii.

Etapa suceveană a vieţii sale a fost cea mai prolifică. Acum elaborează şi tipăreşte lucrări privind cele mai diverse componente ale culturii populare: *Ornitologia poporană română*, I—II (1883), *Descântece poporane române* (1886), *Nunta la români*, studiul istorico-etnografic comparativ (1890), *Inmormântarea la români*, studiu etnografic (1892), *Naşterea la români*, studiu etnografic, (1892), *Satire poporane române* (1893), *Vrăji, farmece şi deşteaceri* (1893), *Răsplata. Poveşti din Bucovina* (1897), *Sărbătorile la români*, I (1898), II (1899), III (1901), *Poezii populare despre Avram Iancu* (1900), *Insectele în limba, credinţele şi obiceiurile românilor*, studiu folcloric (1903), *Legendele Maicii Domnului*, studiu folcloristic (1904), pe a cărui documentaţie avea să-şi scrie Mircea Eliade articolul *Maica Domnului* (în revista Familia, Oradea, an. II, nr. 6, iulie-august, 1936, p. 33—38). Unele lucrări i-au apărut şi postum, ca *Hore şi chiuituri din Bucovina* (1910), iar altele i-au rămas în manuscris până acum, cea mai importantă fiind *Botanica poporală*. Toate la un loc, spune editorul, alcătuiesc o operă pentru care autorul ei a fost calificat „figura dominantă în etapa de elaborare a etnologiei române, care profesează un *romantism* etnografic de bună calitate" (Romulus Vulcănescu, *Etnologia*, 1975, p. 35).

Sim. Fl. Marian, cum îl caracterizează editorul, a fost o energie. Pe lângă activitatea sa de preot şi militant pentru drepturile românilor bucovineni, dimensiuni care au făcut din el — cum a scris Leonida Bodnărescu — „duhovnic adevărat şi strajă a românismului", a fost colaborator la Dicţionarul Academiei Române, la sfârşitul anului 1897.

Căsătorit în anul 1875 cu Leontina Piotrovschi, fiica parohului din Siret, şi-au crescut în demnitate trei copii: Inocenţiu, care a urmat Facultatea de hidrotehnică la Viena, Liviu, publicist şi profesor, figură marcantă a Bucovinei, şi Maria, profesoară.

S-a bucurat în timpul vieţii de o preţuire meritată: Academia Română i-a decernat Premiul Năsturel-Herescu, pentru lucrarea *Ornitologia poporană*. În mai 1882 regele Carol I l-a decorat cu medalia Bene Merenti clasa I, „pentru scrierile poporane", iar la 24 septembrie 1904 l-a decorat cu Coroana României în gradul de ofiţer şi cu medalia jubiliară. Pe linie bisericească, în aprilie 1896 a primit din partea mitropolitului Arcadie titlul de exarh şi brâul roşu, iar la 2/15 noiembrie 1903 a fost hirotesit protopresviter. Poartă corespondenţă cu savanţi de prestigiu de peste hotare, care i-au scris, ca: dr. J. Ulrich, profesor de filologie romanică la Universitatea din Zürich, Auguste-Emile Picot, Henry Carnoy, de Beaurepaire-Froment, Achille Millien, tuspatru din Paris, Julian Jaworskij, din Lemberg, Vladimir Lamansky din St. Petersburg, Hugo Schuchardt, romanist austriac de la Graz, J. Urban Jarnik şi P. Polivka de la Praga. A devenit membru al unor societăţi străine, cum a fost Societatea Etnografică din Austria.

Simion Florea Marian s-a stins din viaţă în urma unei pneumonii, la Suceava, la 11/24 aprilie 1907, în vârstă de 60 de ani, lăsând o uriaşă moştenire culturală.

În anul 1932 a fost fixată pe zidul casei sale de la Suceava o placă comemorativă şi, în faţa aceleiaşi case, i-a fost ridicat un bust. În anul 1974 s-a deschis Casa Memorială şi Fondul memorial şi documentar „S. Fl. Marian". Operele sale esenţiale, consemnează editorul, urmează abia de acum să fie reeditate. Este o restituire necesară, fiindcă îşi păstrează valabilitatea observaţia lui N. Iorga: „Astăzi nu se poate încerca pătrunderea ştiinţifică în sufletul acestui neam fără întrebuinţarea integrală a trebuincioaselor cărţi pe care le-a pregătit, poate fără a-şi da seama pe deplin de toată însemnătatea lor, harnicul şi modestul cleric". (în *Oameni care au fost*, I, 1967, p. 169).

Alături de marii cărturari şi creatori de cultură românească, veniţi din plaiurile Moldovei, Varlaam, Dosoftei, Ion Creangă, Mihai Eminescu, N. Iorga, Vasile Pârvan şi atâţia alţii, se află şi „harnicul şi modestul cleric", Simion Florea Marian, a cărui operă, ţinută sub indexul cenzurii comuniste, se cere popularizată şi cunoscută, şi aceasta în special de clericii şi teologii români. Este motivul pentru care suntem recunoscători editorului Iordan Datcu şi-i mulţumim, şi aşteptăm restituirea anunţată a întregii opere, şi a celei publicate şi a celei încă în manuscrise, a venerabilului academician, „harnicul şi modestul cleric", Simion Florea Marian.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală,** Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Aurel Jivi** — redactor adjunct; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

ABONAMENTUL pe un an: 5000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

SIBIU

Fondator:
Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 142
SIBIU
15 mai
Nr. 19—20
1995

PSALTIREA ÎN EVLAVIA ORTODOXĂ*

Psaltirea proorocului şi împăratului David este, dintre cărţile canonice ale Vechiului Testament, poate cea mai citită carte în rândul credincioşilor noştri. Psalmii sunt rugăciuni de laudă a lui Dumnezeu şi, în acelaşi timp, rugăciuni de pocăinţă. Ei exprimă frământările din sufletul omului, poate mai bine decât oricare alte texte sfinte şi, în aceeaşi măsură, recunosc în faţa lui Dumnezeu păcătoşenia oamenilor, dar şi părerea lor de rău, şi dorinţa lor de îndreptare. **„Miluieşte-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta şi după mulţimea îndurărilor Tale, şterge fărădelegea mea. Mai vârtos mă spală de fărădelegea mea şi de păcatul meu mă curăţeşte".**

Psalmul 50 din care am citat cele de mai sus, parcă ar izvorî din cele mai adânci simţiri ale sufletului omenesc. Iată şi mai departe. **„Întoarce faţa de către păcatele mele şi toate fărădelegile mele şterge-le. Inimă curată zideşte întru mine, Dumnezeule, şi duh drept înnoieşte întru cele dinlăuntru ale mele".**

Psaltirea e o carte dramatică. E cartea fiecărui suflet „necăjit şi dosădit", cum se spune în limbaj vechi românesc.

Fiecare se regăseşte în ea. E de ajuns să începi lectura ca să n-o mai lepezi din mână. Simţi că e cartea ta. Simţi că e cartea credinţei tale. Simţi că e cartea căderilor tale. Simţi însă că e şi cartea speranţelor tale. E cartea împăcării cu Dumnezeu.

Numai Mântuitorul în Evanghelii va mai găsi asemenea cuvinte şi accente atât de potrivite sufletului omului.

Fiecare o citeşte şi se simte autorul ei. „Parcă aş fi scris-o eu", pare a zice fiecare cititor. Mă descrie pe mine.

Omul, citind Psaltirea, trece prin toate stările posibile în faţa lui Dumnezeu.

Iată-l adresând lui Dumnezeu „strigare" aproape disperată:

„Doamne, strigat-am către Tine, auzi-mă; ia aminte la glasul rugăciunii mele când strig către Tine" (140, 1).

Uneori, cum zice românul, ne ia gura pe dinainte şi vorbim ce nu trebuie, şi atunci ne rugăm:

„Pune, Doamne, strajă gurii mele şi uşă de îngrădire împrejurul buzelor mele" (140, 3). Cerem santinelă la gură, dar nu ca toate santinelele care apără intrările. Noi cerem să împiedice ieşirile cuvintelor noastre, pentru că nu totdeauna ştim şi putem să ni le oprim singuri.

De câte ori în viaţă nu suntem în necazuri? De nenumărate ori. Psalmistul ştie acest lucru şi ne învaţă ca la vreme de necaz să ne adresăm lui Dumnezeu ca la ultima şi unica soluţie:

„Necazurile inimii mele s-au înmulţit, din nevoile mele scoate-mă". Şi cum omul îşi dă seama că necazurile îi vin din cauza păcatelor, se roagă:

„Vezi smerenia mea şi osteneala mea, şi-mi iartă toate păcatele... păzeşte sufletul meu şi mă izbăveşte, ca să nu mă ruşinez că am nădăjduit întru Tine" (24, 19—21). Fiindcă cel rău nu doarme, fiindcă oamenii sunt răi şi adesea ne vrăjmăşim între noi, şi totdeauna credeam că alţii sunt vinovaţi, iată că Psalmistul ştie şi ne pune să ne rugăm cu cuvintele:

„Vezi pe vrăjmaşii mei, că s-au înmulţit şi cu ură

(Continuare în pag. a 2-a)

† ANTONIE
Mitropolitul Ardealului

* Cuvânt rostit în catedrala din Sibiu la „Serbările Ortodoxiei" organizate de Liga Tineretului Ortodox din Sibiu.

9 Mai 1945 – REFACEREA SPIRITUALĂ*

„Alături de problema păcii, omenirea este preocupată şi frământată astăzi intens de problema aşa-zisei „reconstrucţii" de pe urma distrugerilor pricinuite de războiul abia sfârşit. Cutremurată stihial de puterea distrugătoare a războiului, omenirea este hotărâtă acum să-şi pregătească o pace trainică, pentru ca să se refacă din ruine şi să păşească spre o perioadă de propăşire.

Dar însuşi termenul tehnic de „reconstrucţie" — menit să definească problema respectivă — arată că problema refacerii se pune unilateral. De fapt, termenul „reconstrucţie" poate avea aplicare numai în domeniul vieţii materiale, pentru că referitor la sfera vieţii spirituale nu se potriveşte. Şi dacă lumea vorbeşte astăzi numai de „reconstrucţie", înseamnă că ea este preocupată exclusiv de refacerea vieţii sale sub aspect material-bologic. Dovadă despre aceasta este şi faptul că însuşi soluţia problemei o reduce la refacerea materială a vieţii şi la organizarea ei cât mai potrivită. Ceea ce înseamnă că se acordă o importanţă exagerată laturei materiale a vieţii, precum şi o încredere prea mare organizatorismului tehnic modern. Termenii şi soluţia problemei se reduc deci la materie şi tehnică.

Felul cum se pune azi problema „reconstrucţiei" este semnificativ şi concludent pentru duhul lumii de azi: spiritul este aproape total neglijat sau predominat de materie. Lui nu i se atribuie nici un rol în problema refacerii lumii de pe urmele războiului.

Este adevărat că problema „reconstrucţiei" n-a ajuns încă la contururi mature şi definitive şi-n consecinţă n-o putem aprecia deplin adecvat. Totuşi, faptul că până acum spiritul este absent din termenii problemei, este foarte îngrijorător.

Ori, esenţialul **problemei refacerii** de pe urmele războiului se reduce la spirit şi nicidecum la materie...

În consecinţă, problema „reconstrucţie" postbelică trebuie să sufere o transformare radicală. Ea trebuie să pornească de la spirit şi să fie preocupată în primul rând de spirit, de redresarea acestuia...

Toată tragedia actuală a omenirii este simptomul unei totale deplasări a centrului de gravitate al vieţii autentic umane. Şi întrucât unicul şi adevăratul centru de gravitate al vieţii, cu adevărat umane este Dumnezeu, înseamnă că zbuciumul actual al omenirii are drept cauză desprinderea lumii de legătura filială cu Tatăl ceresc şi prăvălirea ei în mocirla unei vieţi cu totul contrare voinţei divine.

Aşa stând lucrurile, însemnează că singura cale de refacere spirituală a omenirii este revenirea ei la Dumnezeu, ceea ce echivalează cu reconvertirea ei la creştinism...

Ranele războiului recent sunt încă proaspete şi vii în conştiinţa omenirii. Cugetând la grozăviile lor, omenirea n-are decât să scoată din ele temei de viaţă nouă pentru viitor. Văzându-le în lumina lor adevărată drept consecinţe ale depărtării ei de Dumnezeu, ea trebuie să scoată din semnificaţia lor hotărârea de a trăi după voia lui Dumnezeu. Iar încheierea firească a acestui proces sufletesc să-i fie convingerea că echilibrul, liniştea, pacea şi propăşirea le va găsi numai în comuniune de viaţă cu Dumnezeu.

În acest efort de ridicare a omenirii pe culmile refacerii spirituale şi ale creaţiei, rolul creştinismului este de prim ordin. El e chemat ca prin îndoctrinarea omenirii în duhul învăţăturii sale, să redea vieţii adevăratul ei sens şi să repună omenirea în făgaşul adevăratului progres spiritual..

Cât priveşte în special neamul nostru, rolul Bisericii ortodoxe în refacerea lui spirituală apare şi mai reliefat. Dacă ea a prezidat naşterea lui şi l-a adus la realizările istorice de până acum, înseamnă că aceeaşi funcţiune trebuie să o aibă şi de aici înainte. Căci elementul care a avut o parte atât de însemnată în plămădirea fiinţei lui, nu poate nicidecum să fie absent în truda de ridicare a neamului la împlinirea destinului său istoric".

Pr. prof. Corneliu Sârbu

* Ecouri din paginile **„Telegrafului Român"** (Nr. 39 din 30 sept. 1945), privind dezideratele de reaşezare a normalităţii în viaţa poporului român, după încheierea războiului, deziderate dintre care cele mai multe au rămas neîmplinite.

BIOETICA: UN RĂSPUNS PENTRU PREZENT, O „PUNTE" SPRE VIITOR

La 25 de ani de la folosirea termenului şi de la constituirea ca disciplină autonomă, bioetica are încă numeroşi contestatari, în pofida răspândirii cu repeziciune în toate ţările europene şi în America. Faptul însă e explicabil, în sensul în care bioetica însăşi îşi propune să activeze într-un „mediu de frontieră"[1], încercând să unească două moduri de gândire diferite: gândirea ştiinţifică şi cea teologică.

Cuvântul „bioetică" (bio-etica) ne oferă o primă idee asupra a ceea ce vrea să ne spună această tânără ştiinţă. (De altfel, e cea mai tânără disciplină, atât între ştiinţele biologice, cât şi teologice[2].) Ea priveşte deci un raport între cercetarea ştiinţifică în domeniul viului şi valorile şi morala socială. Cu alte cuvinte, cercetătorul va trebui să se conducă de o morală autentică, pusă în slujba vieţii, de vreme ce omul a pătruns cu cunoaşterea în vistieriile vieţii, iar rezultatele sunt adesea imprevizibile.

Intrarea moralei în câmpul biologiei a fost privită ca o tendinţă de „ideologizare" a ştiinţei, de vreme ce aceasta din urmă are de-a face doar cu „fapte", de aceea trebuie să se ţină departe de orice etică. În acest mod se deschidea o veche polemică, aceea a contrastului între ştiinţă şi etică. O asemenea concepţie a fost exprimată de bioeticianul de orientare marxistă L. Battaglia: „Parabola bioeticii — în pendularea sa între speranţe şi temeri — pare să abordeze un raport interdisciplinar ştiinţă-etică, ce a favorizat, într-o primă fază, un proiect de scientizare a eticii şi, într-o fază succesivă, s-a orientat spre un proiect de eticizare a ştiinţei".[3] Observăm tonul ironic al autorului. Dar în acelaşi timp şi trasarea unor posibile pericole ce ar putea ameninţa evoluţia bioeticii, ca ştiinţă.

Cu timpul însă, clarificându-se sfera de acţiune a bioeticii, s-a conştientizat tot mai mult necesitatea acesteia, întrucât cercetarea ştiinţifică se vede expusă pericolului de a fi utilizată necontrolat de către puterea poli-

(Continuare în pag. a 3-a)

Ierom. Iuvenalie Ionaşcu

1 Elio Sgreccia (episcop) — „Manual de Bioetică", Ed. Vita e Pensiero, Milano, 1994, vol. I, p. 30.

2 În Occident, se tipăreşte anual un număr considerabil de lucrări în domeniul bioeticii. Cu toate acestea, nu putem spune că avem o bioetică substanţială. În România, după cunoştinţa noastră, se prezintă un curs de bioetică la Facultăţile de Medicină din Iaşi şi Cluj (informaţie neverificată). De asemenea, la Facultatea de Teologie din Sibiu, vrednicul Părinte Profesor Ilie Moldovan susţine un seminar de „Ecoteologie şi Bioetică". Lucrări de specialitate sunt extrem de puţine.

3 L. Battaglia — „Responsabilită, potere, ragione: la questione dei limiti nella Bioetica", în rev. „Notizie di Politeia", nr. 18/1990, p. 7—11.

Cinstirea femeii în lumina Evangheliei

Faptul că Domnul se arată după învierea unor femei, ele fiind primii martori ai Învierii, ca apoi să devină primele propovăduitoare ale veştii celei bune că Iisus Domnul a înviat, că mormântul Lui e gol, arată importanţa deosebită pe care Fiul lui Dumnezeu cel înviat o acordă femeii, care în timpul când El îşi desfăşura activitatea în lume era nesocotită, dispreţuită, considerată roaba bărbatului ei.

Pentru a înţelege mai bine acest lucru să vedem mai îndeaproape cum a fost tratată femeia înainte de venirea Mântuitorului în lumea în care şi-a desfăşurat El activitatea, adică în lumea în care urma să fie propovăduită Evanghelia Sa.

În Roma antică femeia era considerată ca o „fiică" a bărbatului, care se numea „părintele familiei" („pater familias") care domina cu atotputernicia sa nelimitată întreaga familie (soţie, copii, sclavi) atât asupra persoanelor, cât şi asupra bunurilor lor, precum era de pildă zestrea soţiei...

Soţul avea dreptul de repudiere asupra soţiei şi dreptul de viaţă şi de moarte asupra întregii familii. Pe timpul lui Cato cel Bătrân adulterul unei femei era considerat o crimă, soţul putând-o omorî. Bărbatul însă, chiar dacă săvârşea aceeaşi faptă nu i se lua în considerare. Femeia nu se putea căsători după dorinţă. Sentimentele ei nu se luau în considerare de nimeni, nu valorau nimic, ea era măritată aşa cum hotăra tatăl ei, în funcţie de interesele lui economice şi politice.

În lumea greacă femeia îşi trăia viaţa în izolare faţă de soţul ei, petrecând timpul alături de sclave în camere separate. Ea nu putea fi considerată o tovarăşă de viaţă a soţului ei, ci mai de grabă o servitoare a lui. În Atena, de pildă, locul femeilor era alături de al străinilor, sclavilor, copiilor. Femeia ateniană era la dispoziţia soţului ei, care pentru ea era un „kyrios", adică un domn, un stăpân, putând să o vândă, sau să o omoare fără să dea socoteală cuiva de aceasta. Mai mult chiar, tatăl putea să-şi mărite fiica şi prin testament, iar moştenitorii testamentului puteau face acelaşi lucru.

Dacă aceasta era situaţia femeii în lumea greco-romană în care apare religia creştină, ea nu era mai fericită nici în lumea religioasă a poporului ales de pe timpul Mântuitorului. După cum ştim din Sfânta Scriptură a Vechiului Testament femeia a fost creată de Dumnezeu din coasta lui Adam, adică din fiinţa primului om, având menirea să-i fie acestuia tovarăşă de viaţă şi împreună cu el să stăpânească pământul, pentru că era trup din trupul lui şi suflet din sufletul lui. Eva avea menirea înaltă de a perpetua neamul omenesc, ceea ce rezultă din însăşi numele ei („Eva" însemnând „viaţă"). Totul ar fi decurs în cele mai bune condiţii, dacă nu ar fi apărut păcatul în lume. Intervenţia păcatului a determinat ca instinctele şi poftele oarbe să răbufnească tiranic în fiinţa urmaşilor acelora care au fost lăsaţi de Dumnezeu să continue opera Lui de desăvârşire a lumii.

După căderea în păcat s-a alterat şi raportul de egalitate, de bună înţelegere şi de bună unitate între bărbat şi femeie în urmaşii primilor oameni. Bărbatul fiind mai tare a devenit stăpânul femeii, iar femeia supusă lui. S-a ajuns ca părintele să-şi poată vinde chiar fiicele, iar un bărbat putea lua ca femeie chiar două surori, din cadrul aceleiaşi rudenii.

Pentru a pune ordine în viaţa de familie, Dumnezeu a dat lui Moise tablele Legii în care desfrâul era pedepsit cu severitate.

(Continuare în pag. a 2-a)

Preot Prof. Sorin Cosma

Harul necreat după Sf. Grigorie Palama*

Sf. Grigorie Palama este numit în slujba şi în cele mai multe din imnele sărbătorii lui ca „propovăduitor al harului" pentru că într-adevăr, atât ca teolog şi scriitor, cât şi ca păstor şi dascăl al credincioşilor a vestit cu prioritate harul lui Dumnezeu către om. Harul lui Dumnezeu, ca nemijlocita energie personală a Lui pentru mântuirea omului, este necreat. Aceasta au învăţat-o Părinţii Bisericii şi a susţinut-o Sf. Grigorie Palama în aproape toate scrierile sale, combătând părerile potrivnice ale concepţiei lui Varlaam şi ale adepţilor lui. El scrie că „necreată este numai energia şi aceasta ni se dă nouă în mod strălucitor de la Dumnezeu prin sfinţi şi, prin toate scrierile noastre, am arătat şi am învăţat că aceasta este împreună cu Dumnezeu".[1] Această învăţătură nu constituie o concepţie teologică ciudată a Sf. Grigorie Palama sau a Părinţilor Bisericii, ci este un adevăr primordial al credinţei creştine.

Energia creată indică fire creată, pe când energia necreată caracterizează Fiinţa Necreată, „căci se arată că totdeauna cele naturale sunt corespunzătoare celor firesti".[2] Însă în afară de harul sau energia necreată a lui Dumnezeu, există pentru oameni şi cele create, care au fost făcute pentru ei. Prin urmare, omul are posibilitatea să-L cunoască pe Dumnezeu pe două căi: prima prin participarea la harul Său cel necreat şi a doua, prin contactul cu făpturile Lui create. Astfel, avem revelaţia naturală şi cea supranaturală. Pe de o parte, revelaţia naturală îl ajută pe om să accepte existenţa lui Dumnezeu, fără însă ca aceasta să-i aducă şi mântuirea, iar pe de altă parte, revelaţia supranaturală îl mântuieşte şi îl reînnoieşte pe om.

Revelaţia naturală se prezintă ca rezultat al energiei creatoare şi proniatoare a lui Dumnezeu, adică, ca „haruri naturale", care sunt create.[3] Revelaţia supranaturală ne oferă harul restaurator al lui Dumnezeu care este necreat. Harul creat nu constituie nemijlocit energia persoanei, ci obiectul sau posibilitatea necesară existenţei ei prin aceasta. Harul creat, sau mai simplu creaţia în devenire, este fundamental diferit de Dumnezeu cel Necreat. Aceasta adevereşte nu numai existenţa şi înţelepciunea Creatorului, ci şi absenţa Lui. După cum opera de artă, în vreme ce descoperă în mod pozitiv trăsăturile artistului, îl delimitează în acelaşi timp pe artist în mod apofatic, ca pe ceva diferit de ea; tot astfel, şi harul creat în timp ce exprimă însuşirile lui Dumnezeu, îl deosebeşte pe Dumnezeu în mod apofatic ca diferit de acesta. Opera de artă îl trimite pe privitor la artist. Harul creat îl trimite pe om la Creator.

Harul creat nu este în stare să ne ofere posibilitatea contactului şi a comuniunii cu Dumnezeu, ca şi opera unui artist care nu poate să ne mijlocească o întâlnire personală şi o comuniune cu acesta. Prin harul creat putem s-o avem sau s-o dezvoltăm, precum putem s-o avem sau s-o întreţinem prin opera unui artist. Numai prin harul necreat putem s-o simţim şi s-o trăim, după cum putem să simţim şi să experiem prezenţa unui artist.

Harul necreat nu se oferă într-un mod magic printr-o potenţare a puterilor firesti, sau a făcultăţilor spirituale ale omului. Un astfel de har ar fi creat, deoarece, în cele din urmă nu va duce la o relaţie personală, ci va fi un dar subiectiv. Harul necreat este lumina lui Dumnezeu,

(Continuare în pag. a 3-a)

Traducere din Prof. Georgios Mantzaridis, *Palamika* ed. a II-a, Tesalonic, 1983, pag. 33-38, de protos. lect. Daniil Stoenescu.

* Comunicare susţinută în 22 martie 1970, cu prilejul prăznuirii Sf. Grigorie Palama, în aula „Societăţii Studiilor Macedonene" din Tesalonic.

1 *Impotriva lui Gregora*, IV, mss. Dionis. 192, fila 158 a.

2 Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica* III, 15; P.G. 94, 1056 BC. Sf. Grigorie Palama, *Despre energiile divine*, 26, în *Scrieri*, vol. II, ed. P. Hristou, Tesalonic, 1966, p. 115.

3. Sf. Grigorie Palama, *Către Atanasie de Cizic*, 15, ed. cit., p., 425.

Şaptezeci de ani de la elaborarea Legii şi Statutului de Organizare a Bisericii Ortodoxe Române (1925 – 1995)

Reîntregirea Statului Naţional Român la 1918 a însemnat şi unificarea Bisericii Ortodoxe Române.

Datorită condiţiilor vitrege de dezvoltare istorică a celor patru teritorii naţionale ce alcătuiesc România Mare, Biserica Ortodoxă Română a vieţuit sub patru regimuri deosebite care s-au imprimat şi asupra organizării Bisericii, şi anume: Biserica din vechiul regat (Muntenia şi Moldova) era organizată potrivit Legii Sinodale (1872) şi era în strânsă legătură cu Statul, pe linia tradiţiei ortodoxe; Biserica din Ardeal era organizată ca Mitropolie autonomă — constituţional democratică — potrivit Statutului Organic Şagunian (1868); Biserica din Bucovina era organizată potrivit Planului regulativ bisericesc (1786); iar Biserica din Basarabia avea o organizaţie proprie Bisericii fostului imperiu rusesc.

Problema ce s-a pus imediat după unificarea Statului şi a Bisericii a fost uniformizarea organizatorică şi administrativă a Bisericii unitare române.

Pentru atingerea acestui deziderat s-a început încă din 1919 acţiunea de alcătuire a unei legislaţii unice care să armonizeze cele patru tradiţii. În acest sens Sf. Sinod a făcut la 30 noiembrie 1919 următoarea propunere, primită cu unanimitate şi cu mare însufleţire, şi anume:

„Unirea politică înfăptuită între toate provinciile naţiunii române să se extindă şi asupra Sfintei noastre Biserici strămoşeşti, aşa că Biserica Ortodoxă a Basarabiei, Bucovinei, Ardealului, Banatului, Crişanei şi a părţilor ungurene să alcătuiască o singură Biserică autocefală ortodoxă naţională română, a cărei autoritate supremă este Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe autocefale, al României întregite".

La puţin timp (25 februarie 1920) Congresul Naţional Bisericesc al Mitropoliei Ardealului declară:

„Mitropolia Românilor ortodocşi din Transilvania şi fosta Ungarie se uneşte pentru vecie cu Biserica vechiului Regat, a Basarabiei şi Bucovinei, alcătuind o singură Biserică Ortodoxă Română autocefală", solicitând însă ca „până la înfăptuirea unei organizaţiuni bisericeşti unitare, Biserica din provincia noastră să-şi susţină în întregime actuala sa organizaţiune autonomă, călăuzită de conştiinţa, că principiile depuse în Statutul Organic trebuiesc să servească drept temelie la viitoarea organizaţiune unitară a Bisericii Ortodoxe din România întregită".

În lumina acestor deziderate, însuşite şi de Sf. Sinod, Mitropolitul Primat Pimen comunică Senatului în şedinţa din 29 februarie 1920:

(Continuare în pag. a 2-a)

Arhid. prof. dr. Ioan N. Floca

(Urmare din pag. 1)

nedreaptă m-au urât" (24, 20). Ce bine ar fi ca ura lor să fie întotdeauna nedreaptă. Pe aceasta n-o îngăduie Dumnezeu la nesfârşit. Dar situaţia aceasta de duşmănie între oameni e deasă, de aceea Psalmistul o invocă foarte des:

„Izbăveşte-mă de vrăjmaşii mei cei tari, şi de cei ce mă urăsc pe mine, că s-au întărit mai mult decât mine" (17, 20). Nu ne simţim bine când oamenii ne urăsc! Mie mi se pare că acesta e un lucru foarte interesant. Nu suntem făcuţi pentru ură. Toţi ne vrem iubiţi. Aceasta e starea normală pentru care ne-a făcut Dumnezeu: **„În mâinile Tale, Doamne, e soarta mea; izbăveşte-mă din mâna vrăjmaşilor şi de cei ce mă prigonesc"** (30, 15). Nu ne simţim bine când avem duşmani. De aceea Psalmistul se roagă: **„Mântuieşte-mă de toţi cei ce mă prigonesc şi mă izbăveşte"** (7, 1). Şi apoi îşi mărturiseşte speranţa: **„Când se vor întoarce vrăjmaşii mei înapoi, slăbi-vor şi vor pieri de la faţa Ta"** (9, 3). Şi în alt Psalm: **„Pleacă spre mine urechea Ta, grăbeşte de mă scoate (din necaz). Fii mie Dumnezeu apărător şi casă de scăpare ca să mă mântuieşti"** (30, 2).

Izbăvirea de vrăjmaşi e una din cererile dese ale Psaltirii. Oamenii sunt răi. Se bucură adesea de nenorocirile noastre. Mai ales vrăjmaşii noştri. Dar când Dumnezeu ne apără, vrăjmaşii n-au de ce se bucura. Mai degrabă se întristează. Cunoscător al inimii omeneşti, Psalmistul slăveşte pe Dumnezeu când îl apără pe om de bucuria vrăjmaşilor: **„Înalţa-Te-voi, Doamne, că m-ai ridicat şi n-ai veselit pe vrăjmaşii mei împotriva mea"** (29, 1).

Psalmistul are cuvinte aspre despre clevetire şi clevetitori. Cine scapă de clevetire? Psalmistul dă însă şi soluţia scăpării:

„Gura vicleanului asupra mea s-a deschis... În loc să mă iubească, mă cleveteau, iar eu mă rugam" (108, 1—3). Şi în alt loc condamnă clevetirea: **„Pe cel ce clevetea în ascuns pe vecinul său, pe acela l-am izgonit"** (100, 6). Şi apoi rugăciunea: **„Scoate-mă, Doamne, de la omul viclean şi de omul nedrept mă izbăveşte"** (139, 1).

Sunt atât de omeneşti aceste rugăciuni, atât de ieşite din experienţa de suferinţă morală a fiecăruia, încât e ca şi cum Psalmistul ar vorbi despre fiecare din noi. Psalmii dau satisfacţie şi speranţă tuturor celor nedreptăţiţi.

Uneori însă, când sufletul omului e covârşit de vicleniile altora, de boală şi de alte nenorociri, el devine îndrăzneţ în faţa lui Dumnezeu, ajunge chiar să-i ceară socoteală lui Dumnezeu pentru cele ce pătimeşte, dar întotdeauna o face cu smerenie. Îi plac lui Dumnezeu asemenea atitudini? Îi plac, atâta vreme cât ele vin din credinţa că Dumnezeu poate îndrepta relele care vin asupra noastră. Iată câteva exemple:

„Până când, Doamne, te vei mânia pe mine până la sfârşit? Până când se va aprinde ca focul mânia Ta?" (Ps. 78, 5) sau: **„Până când păcătoşii, Doamne, se vor făli? Până când vor spune şi vor grăi nedreptate?"** (93, 3—4). Şi iată texte şi mai îndrăzneţe: **„Pentru ce, Doamne, stai departe? Pentru ce treci cu vederea la vreme de necaz?"** Dar credinciosul ştie că Dumnezeu judecă cu dreptate. **„El va judeca lumea, cu dreptate va judeca popoarele".**

În cele din urmă credinciosul îşi afirmă credinţa în judecata lui Dumnezeu şi zice: **„Domnul este luminarea mea şi mântuirea mea; de cine mă voi teme?"** (26, 1). Şi, mai potolit se roagă: **„Către Tine, Doamne, am strigat, Dumnezeul meu, ia aminte! Că de nu mă auzi, mă voi asemăna cu cel ce se pogoară în groapă"** (27, 1).

Iată rugăciuni de umilinţă, aproape sfâşietoare, care sunt în acelaşi timp cereri şi mărturisiri:

„Necazurile inimii mele s-au înmulţit; din nevoile mele scoate-mă".

„Vezi smerenia mea şi osteneala mea, şi-mi iartă toate păcatele mele" (24, 18—19).

Afirmarea credinţei în Dumnezeu este prezentă pe toate paginile Psaltirii. Totul e de la Dumnezeu:

„De n-ar zidi Domnul casa, în zadar s-ar osteni cei ce o zidesc; de n-ar păzi Domnul cetatea, în zadar ar priveghea cel ce o păzeşte" (126, 1).

„Cerurile spun slava lui Dumnezeu şi facerea mâinilor Lui o vesteşte tăria" (18, 1).

„Al Domnului este pământul şi plinirea Lui; lumea şi toţi cei ce locuiesc într-însa" (23, 1).

„Dintru început Tu, Doamne, ai întemeiat pământul şi lucrul mâinilor Tale sunt cerurile" (101, 26). Şi tot ce e pe lume e opera lui Dumnezeu. Ar trebui să citâm tot Psalmul 103, în care sunt pomenite toate lucrările Domnului, izvoarele, păsările, munţii, iarba, pâinea, vinul, untdelemnul. De aceea Psalmul 97 începe cu cuvintele: **„Cântaţi Domnului cântare nouă, că lucruri minunate a făcut Domnul"**! Atât de minunate încât iată o metaforă neaşteptată a Psalmistului: **„Râurile vor bate din palme deodată şi munţii se vor bucura de faţa Domnului"** (97, 10). Râurile vor bate din palme!

Psaltirea în evlavia ortodoxă

Psaltirea se citeşte mult de către credincioşii ortodocşi. Psalmii sunt mângâietori. Îndeamnă la pocăinţă. Prin ei se cere iertare de păcate. Se recunoaşte slăbiciunea firii omeneşti şi se cere întărire în lupta cu ispitele şi cu diavolul. Psalmii se citesc în orice zi a anului, dar mai ales la vreme de necaz şi de supărări şi, întotdeauna, credinciosul simte ajutorul lui Dumnezeu după citirea lor. Toţi psalmii sunt atât de potriviţi sufletului omenesc, încât par a fi rugăciunea inimii fiecăruia din cei care îi citesc. Psalmistul David a prins în cuvinte, cele mai adânci simţăminte de umilinţă ale sufletului omenesc.

Psalmii exprimă umilinţă şi speranţă în acelaşi timp: **„Cu glasul meu către Domnul am strigat şi m-a auzit din muntele cel sfânt al Lui".** (Ps. 3, V. 4). E de la sine înţeles că aici, prin **„muntele cel sfânt al lui"**, trebuie să înţelegem **Împărăţia cerurilor.** În psalmul 4 din nou se mărturiseşte încrederea în Dumnezeu. **„Când Te-am chemat, m-ai auzit, Dumnezeul dreptăţii mele! Întru necaz m-ai desfătat!**

Cel care se roagă şi se pocăieşte îl simte pe Dumnezeu aproape: **„Însemnatu-s-a peste noi lumina feţei Tale"** (Ps. 4, V. 6), sau: **„Auzit-a Domnul cererea mea, Domnul rugăciunea mea a primit"** (Ps. 6, V, 9).

Psalmii sunt, uneori, păreri de rău sfâşietoare pentru viaţa păcătoasă, păreri de rău prinse în cuvinte simple dar adânci. Sunt invocări menite să-L îmblânzească pe Marele Judecător ca să folosească faţă de noi mila şi iertarea, nu judecata şi condamnarea. Dumnezeu e chemat să fie cu noi în permanenţă şi să răspundă nevoilor şi nădejdilor noastre: **„În Tine au nădăjduit părinţii noştri, nădăjduit-au întru Tine şi i-ai izbăvit pe ei"** (Ps. 21, V. 4).

Peste tot în Psalmi se mărturiseşte încrederea în Dumnezeu şi aceasta, pentru că se mărturiseşte mai întâi credinţa în El şi în atotputernicia Lui: **„Că a Domnului este Împărăţia şi El stăpâneşte peste neamuri"** (Ps. 21, V. 33). Toate destinele individuale şi ale popoarelor sunt rânduite de Dumnezeu. De aceea pentru cel credincios nici moartea nu mai este motiv de teamă şi spaimă. **„Că de voi umbla şi în mijlocul morţii, nu mă voi teme de rele, căci Tu cu mine eşti"** (Ps. 22, V.4). Psalmii afirmă cu putere atotprezenţa lui Dumnezeu şi încredinţarea în biruinţa iertării Lui, atunci când aceasta este cerută cu smerenie, cu îndrăzneală şi căinţă.

Este însă tot atât de adevărat că omul care se roagă cu cuvintele Psalmistului, ştie că cel care nu se îndreaptă şi rămâne în păcat, rămâne sub judecată: **„Să nu grăiţi nedreptate împotriva lui Dumnezeu. Căci nici de la răsărit, nici de la apus, nici din munţii pustiei nu vine ajutorul. Ci Dumnezeu este Judecătorul. Pe unul îl smereşte şi pe altul îl înalţă. Paharul este în mâna Domnului plin cu vin curat bine-mirositor, şi-l trece de la unul la altul. Dar drojdia lui nu s-a vărsat; din ea vor bea toţi păcătoşii pământului"** (Ps. 74, V. 5—8).

În unii psalmi, cei care se pocăiesc, şi gustă din bucuria iertării, îi avertizează pe cei care rămân în păcat că vor pătimi rău pentru păcatele lor nepocăite.

Toţi **Psalmii** sunt alcătuiri poetice de mare frumuseţe, vorbirea psalmistului fiind plină de metafore care spun, pe înţelesul tuturor, adevărul despre viaţă şi despre moarte şi, mai ales, despre om ca fiinţă trecătoare. **„Omul ca iarba, zilele lui ca floarea câmpului, aşa va înflori. Că vânt a trecut peste el şi nu va mai fi şi nu se va mai cunoaşte locul său"** (Ps. 102, V 15—16). Prin ce cuvinte simple, dar adevărate ştie să vorbească psalmistul despre viaţa omenească! Şi tot aşa, cât de profund şi, în acelaşi timp, cu ce simplitate îl descrie psalmistul pe Dumnezeu în Psalmul 103. Tot ce spune e pe înţelesul celui mai simplu om, dar e convingător şi pentru cel mai învăţat. El arată cum s-au alcătuit pământul, cerul, munţii, văile, izvoarele, fiarele câmpului, păsările cerului, şi cum toate îşi au rostul lor pentru om şi pentru toate vieţuitoarele. Nimic nu e întâmplător pe lume. În toate se citeşte intenţia şi rostul pus de Dumnezeu pentru ca opera Sa, creaţia să dureze. **„Cât s-au mărit lucrurile Tale, Doamne, toate cu înţelepciune le-ai făcut"**, exclamă psalmistul. Argumentele sale deşi sunt simple, sunt convingătoare pentru că sunt de ordinea evidenţei.

După toate acestea, după ce se arată că totul vine de la Dumnezeu, în alt Psalm, pe bună dreptate psalmistul va exclama: **„Fericit bărbatul care se teme de Domnul"** (Ps. 111, V. 1).

Nu e de mirare că **Psaltirea** este, poate, cartea cea mai citită după Evanghelii. Aici sufletul omenesc găseşte tot ce-i trebuie, hrană sufletească, speranţă, linişte. Şi e, poate, cartea care, prin cuvântul ei ne provoacă cele mai profunde meditaţii şi ne dă cea mai mare linişte sufletească. Nu e de mirare că mulţi duhovnici dau credincioşilor drept canon citirea Psaltirii. Ea duce la îndreptarea păcatelor şi la mântuire.

Se ştie că **Psaltirea** conţine şi foarte multe profeţii mesianice. De aceea Psalmistul David e numit şi **proorocul** David. El a prevestit venirea Mântuitorului, care urma să fie din seminţia sa.

Modelul **Fericirilor** rostite de Mântuitorul, acelea pe care le-a rostit pe munte şi pe care le auzim în timpul Sf. Liturghii se află fără îndoială în **Cartea Psalmilor.**

„Fericit este omul care-şi umple casa de copii. Acesta nu se va ruşina când va grăi cu duşmanii săi în poartă" (Ps. 120, V.5).

„Fericiţi toţi cei ce se tem de Domnul, care umblă în căile Lui" (Ps. 127, V. 1; Vezi şi 83, 5—6; 93, 12; 105, 3; 111, 1; 118, 1—2)

Nimeni n-ar putea rezuma bogăţia de învăţături cuprinse în **Psalmi.** Ea se descoperă însă celui care citeşte **Psalmii** cu evlavie şi cu mare atenţie.

Psalmii ne fac mai buni. Mai credincioşi. Mai atenţi faţă de Dumnezeu şi faţă de aproapele nostru. Mai atenţi cu viaţa noastră de aici şi cu cea din veşnicie. Iată cuvinte vrednice de luare aminte cu care vom şi încheia această smerită vorbire şi acest îndemn la citirea Psalmilor.

„Adusu-mi-am aminte de zilele cele de demult; cugetat-am la toate lucrurile Tale, la faptele mâinilor Tale m-am gândit". Adică la creaţie şi la Creator.

„Întins-am către Tine mâinile mele, sufletul meu ca un pământ însetoşat. Degrab auzi-mă, Doamne, că a slăbit duhul meu. Nu-ţi întoarce faţa Ta de la mine, ca să nu mă asemăn celor ce se pogoară în mormânt" (Ps. 142, V. 5—7).

Psaltirea e o carte-miracol. În popor există o vorbă, la supărare: **Te pun la Psaltire!** Adică voi citi **Psaltirea** cu speranţa că Dumnezeu va lămuri lucrurile. Căci ea se citeşte cu umilinţă şi cu speranţă şi, după lectura ei, vine lămurirea şi se înfăptuieşte dreptatea lui Dumnezeu, ca după orice rugăciune.

Psaltirea se termină prin cuvinte de slăvire a lui Dumnezeu: **„Toată suflarea să laude pe Domnul"** (Ps. 150, V. 6).

Dumnezeu să-i binecuvinteze pe toţi cei care vor citi această dumnezeiască **Psaltire** şi să-i ajute în toate cererile lor. S-o aveţi şi s-o dăruiţi şi altora.

Cinstirea femeii în lumina Evangheliei

(Urmare din pag. 1)

Femeia prinsă în desfrâu era omorâtă cu pietre. În general Vechiul Testament acordă o importanţă deosebită rolului pe care îl are femeia în familie. Înţeleptul Solomon arată că femeia bună, cinstită este o cunună pe capul soţului ei, pe când „frumuseţea într-un trup necinstit e ca un inel de aur în râtul unui porc" (Pilde 11, 23). Cu toate acestea, în cadrul cultului religios, în cadrul cultului divin public de la templu sau de la sinagogi, locul femeii nu putea fi nicidecum alături de al bărbatului, ea rămânea undeva în spatele locaşului de închinare. Apoi, dacă cineva primea oaspeţi, femeia nu stătea cu ei la masă, ci îi slujea, alături de sclavi.

Iisus Hristos aduce o nouă religie şi o nouă morală, în sensul că El a venit să restabilească pe om în starea lui dinainte de căderea în păcat, să repună femeia în relaţii egale cu bărbatul, fiindcă aşa au fost creaţi de Dumnezeu.

Mântuitorul nu a condamnat niciodată fiinţa păcătoşilor, ci păcatul din fiinţa lor. Oricât de păcătos ar fi cineva, el poartă totuşi chipul lui Dumnezeu în fiinţa sa; iar chipul lui Dumnezeu reprezintă cea mai mare valoare din lume. Când, de pildă, căpeteniile religioase ale timpului aduc la Iisus o femeie prinsă în desfrânare şi care după legea lor trebuia să fie omorâtă cu pietre, Iisus devine Salvatorul ei, văzând alături de răutatea lor, păcatul din ei înşişi: „Cine nu a greşit niciodată în viaţă să ia primul piatră şi să arunce în ea", este riposta Mântuitorului, la care cei împovăraţi de păcate nu mai pot decât să plece ochii ruşinaţi, şi astfel Domnul salvează viaţa unei femei căreia îi spune în final: „Nici Eu nu te osândesc, dar de acum să nu mai păcătuieşti". Din femeia păcătoasă de la fântâna lui Iacob, Iisus face un „izvor de apă vie", un mesager al dragostei lui Dumnezeu, o descoperitoare a lui Mesia, Mântuitorul ei, iar în fiinţa Mariei Magdalena răbufneşte o trezire la o viaţă nouă, clădită pe ruinele unui regret profund, a unei căinţe ce o determină să se prosterneze la picioarele lui Iisus, să-şi plângă păcatul, să regrete viaţa ei de altădată şi cu părul capului să-şi şteargă lacrimile ce curgeau pe picioarele lui Iisus... Şi astfel numele păcătoaselor de altădată a trecut în calendarul sfinţeniei creştine, şi din dispreţuite au ajuns să fie cinstite la rang de sfinţi.

Aşadar, Biserica creştină reconsideră moral egalitatea femeii şi a bărbatului pe baza dragostei lui Dumnezeu arătată în Iisus Hristos, care şi-a vărsat scump Sângele Său pentru toţi păcătoşii din lume, indiferent cărui sex, sau cărui neam ar aparţine: „Nu mai este iudeu, nici elin, nu mai este rob, nici slobod, nu mai este parte bărbătească sau femeiască, pentru că toţi sunteţi una în Hristos" (Galateni 3, 28). Sfântul Apostol Pavel arată că „bărbatul se sfinţeşte prin femeie şi femeia se sfinţeşte prin bărbat". Acelaşi sfânt Apostol consideră şi ridică legătura dintre bărbat şi femeie, adică căsătoria la rangul de Sfântă Taină, spunând că „bărbatul trebuie să-şi iubească femeia, precum Hristos îşi iubeşte Biserica şi s-a dat pe Sine pentru ea... Aşa sunt datori bărbaţii să-şi iubească femeile lor, ca şi trupurile lor. Cel ce îşi iubeşte femeia, pe sine se iubeşte... Taina aceasta mare este, iar eu zic în Hristos şi în Biserică". Astfel de cuvinte nu puteau fi auzite în lumea greco-romană cu două milenii în urmă, decât din partea unui Apostol al lui Hristos, în numele Evangheliei lui Hristos.

Dată fiind această nouă poziţie pe care o aduce Evanghelia lui Hristos faţă de femeie, în Biserica creştină primară s-au creat adevărate instituţii de asistenţă socială, primele în lume. Erau azilele pentru văduve, unde văduvele vârstnice care duceau o viaţă cinstită, aveau întreţinerea asigurată de către comunitatea credincioşilor. La fel erau şi casele de adăpost pentru fecioarele care îşi dedicau viaţa slujirii Bisericii. Fecioarele puteau locui şi în familiile lor sau în comunităţi creştine sub îndrumarea văduvelor dedicate aceleiaşi slujiri a Bisericii. În aceste case de adăpost pentru fecioare puteau fi primite şi acelea ce se aflau în diferite primejdii, orfane sau lipsite de mijloace de trai.

În Biserica creştină primară participând la cultul divin public, poziţia femeii devine bine stabilită alături de cea a bărbatului şi nu „aruncată" în spatele locaşului de cult. Aceasta datorită faptului că ea este considerată soră în Hristos, iar bărbaţii, fraţi în Hristos, egali unul cu altul, chemaţi la aceeaşi mântuire adusă de Hristos cel înviat.

În acest context şi moralitatea femeii primeşte amprenta specifică noii învăţături creştine. Iată sfatul sfântului Apostol Petru adresat femeilor creştine: „Podoaba voastră să nu fie cea din afară, ca: împletirea părului, podoabele de aur şi îmbrăcarea hainelor scumpe, ci să fie omul cel tainic al inimii întru nestricăcioasa podoabă a duhului blând şi liniştit care este de mare preţ înaintea lui Dumnezeu... Voi bărbaţilor, de asemenea, trăiţi înţelepţeşte cu femeile voastre ca fiind făpturi mai slabe şi faceţi-le parte de cinste, ca unora care împreună cu voi sunt moştenitoare ale harului" (1 Petru 3, 3—8). De aici vedem că accentul cade pe aspectul interior, sufletesc, duhovnicesc, care trebuie totdeauna să domine viaţa credincioşilor.

Văzând cinstirea de care se bucură femeia în lumina Evangheliei, ne punem fireasca întrebare: care este menirea ei astăzi?

Fiind egală cu bărbatul, ea îşi îndeplineşte misiunea cu demnitatea şi calitatea de soră, având în cadrul serviciilor religioase (a cultului divin public) poziţia alături de bărbat şi nu în spatele lui; împărtăşindu-se ca şi bărbatul cu harul aceloraşi Sfinte Taine spre desăvârşirea vieţii duhovniceşti, şi aducându-şi contribuţia la cântarea în comun şi la înfrumuseţarea sfinţitului locaş de cult.

În societate trebuie să activeze, făcându-şi prezenţa în cadrul acţiunilor caritative în spitale, azile şi orfelinate.

Ca soţie trebuie să fie sufletul familiei, alături de soţul ei, atât la bine, cât şi la rău. Să evite cu desăvârşire avortul şi să-şi crească copiii cu iubire, dreptate şi gingăşie, imprimându-le pietatea creştină, care să nu-i părăsească niciodată în drumul vieţii lor. Să nu uităm că dacă în calendarul sfinţeniei creştine strălucesc chipurile marilor personalităţi, numele lor stau alături de numele mamei lor, care de mici le-a imprimat în suflet pecetea dragostei faţă de Dumnezeu.

În sfârşit, atât în ţinută, cât şi în comportare, în viaţa femeii creştine trebuie să strălucească învăţătura Evangheliei lui Hristos. Şi astfel va reuşi să schimbe chipul lumii şi să o transforme după voia şi planul lui Dumnezeu.

70 de ani de la elaborarea Legii şi Statutului de Organizare a B.O.R.

(Urmare din pag. 1)

1. „Până la votarea Legii generale de organizare unitară, Bisericile provinciale să rămână sub regimul după care s-au condus până la Unire, în frunte însă cu Sf. Sinod".

2. „Pentru stabilirea principiilor şi directivelor de bază ale viitoarei organizaţii bisericeşti să se convoace ad-hoc o adunare bisericească".

Adunarea aceasta, numită apoi „Constituanta bisericească, convocată în septembrie 1920, a ales din sânul ei o Comisiune de unificare din 15, care la 2 noiembrie 1920 a prezentat un „ante-proiect de lege pentru organizarea Bisericii autocefale Ortodoxe Române".

Ţinând seama de acest proiect Ministerul Cultelor, ministru fiind Octavian Goga, a prezentat un proiect al ministerului (1921), care urma a fi supus Parlamentului. Nu s-a făcut aceasta întrucât s-a considerat oportun şi legal să se elaboreze mai întâi o Constituţie şi apoi legile comune.

Constituţia din martie 1923 a stabilit principiile de organizare ale Bisericii Creştin Ortodoxe din tot cuprinsul Regatului, şi anume:

1. „Organizaţiune unitară, cu participarea elementelor ei constitutive, clerici şi mireni".

2. „Dreptul de a-şi reglementa, conduce şi administra — prin organe proprii şi sub controlul Statului — chestiunile sale religioase, cuturale, fundaţionale şi epitropeşti".

Pe baza acestor principii constituţionale ministrul cultelor, Constantin Banu elaborează un nou proiect de Lege şi Statut.

Din examinarea şi utilizarea celor trei proiecte: Octavian Goga (1921), Constantin Banu (1923) şi proiectul oficial al Bisericii (1923), prin eliminarea dispoziţiunilor excepţionale pe seama uneia sau alteia dintre Bisericile provinciale, prin punerea de acord a principiilor constituţionale cu cele ierarhice şi prin precizarea raporturilor dintre Stat şi Biserică, în ce priveşte ajutorul material, ministrul cultelor Alexandru Lapedatu a alcătuit anteproiectul Legii şi Statutului de organizare a Bisericii, care a fost prezentat Parlamentului pentru aprobare şi care a fost apoi sancţionat prin Decretul regal nr. 1402 din 4 mai şi publicat în M.O. nr. 97 din 6 mai 1925.

Proiectul se prezintă din două părţi: o Lege specială, care statorniceşte principiile organizaţiunii unitare a Bisericii Ortodoxe Române şi un Statut care cuprinde modalităţile după care Biserica îşi va exercita dreptul de a reglementa, conduce şi administra — prin organe proprii şi sub controlul Statului — chestiunile sale religioase, culturale, fundaţionale şi epitropeşti. Aşadar de o parte: principiile, care ţin de competenţa Parlamentului şi de altă parte: modalităţile, care ţin de competenţa Bisericii, părţi unite pentru a putea căpăta putere de lege.

LEGEA determină poziţia Bisericii înlăuntrul Statului faţă de celelalte culte (dominantă), stabileşte poziţia în afară faţă de celelalte Biserici ortodoxe (autocefală), stabileşte orânduirea canonică şi administrativă şi arată organele prin care se asigură unitatea de conducere şi de organizare a Bisericii.

Unitatea de conducere e asigurată prin organele cârmuirii centrale: Sf. Sinod, Congresul Naţional Bisericesc şi Consiliul Central Bisericesc. Unitatea de organizare este asigurată prin uniformitatea organelor diferitelor părţi constitutive ale Bisericii: Parohia, Protopopiatul, Eparhia. În modul de constituire a organelor reprezentative, deliberative: adunarea parohială, adunarea protopopească, adunarea eparhială, şi executive: consiliul parohial, consiliul protopopesc, consiliul eparhial, se validează cele două principii canonice fundamentale ale viitoarei organizaţiuni bisericeşti: principiul reprezentativ constituţional şi principiul participării elementului mirean la conducerea afacerilor administrative ale Bisericii. Aceasta deoarece din toate aceste organe fac parte de drept clerici şi mireni. Unitatea de organizaţie mai e asigurată şi prin uniformitatea de constituire şi de funcţionare a instanţelor disciplinare şi de judecată: consistoriul protopopesc ca instanţă de fond, consistoriul spiritual eparhial ca instanţă de apel şi consistoriul spiritual central ca instanţă de recurs.

Prin toate aceste dispoziţii legale se validează principiile fundamentale ale organizaţiei unitare ale Bisericii noastre naţionale.

STATUTUL cuprinde modalităţile potrivit cărora Biserica îşi va exercita dreptul de a reglementa, conduce şi administra, prin organele sale proprii, afacerile religioase, culturale, fundaţionale şi epitropeşti. Întocmit în proiect de Comisiunea de unificare bisericească şi aprobat de Sf. Sinod pe baza principiilor cuprinse în Lege, cu scop de a determina precis modul de constituire, de funcţionare, precum şi atribuţiunile diferitelor organe reprezentative, deliberative şi executive ale Bisericii, Statutul cuprinde două părţi:

Una privitoare la cârmuirea centrală şi organele ei: Sf. Sinod, Congresul Naţional Bisericesc, Consiliul central bisericesc, Consistoriul spiritual Central şi Eforia Bisericii; a doua, referitoare la părţile constitutive ale Bisericii şi organele ei: Parohia, Protopopiatul, Episcopia, Mitropolia şi Mânăstirea. În plus Statutul cuprinde şi dispoziţii privitoare la: edificiile bisericeşti, cimitirele rurale, incompatibilităţi.

Din cele de mai sus se poate constata cu uşurinţă că principiile care stau la baza organizării unitare a Bisericii şi modalităţile potrivit cărora aceasta îşi exercită dreptul înscris în Constituţie, sunt cele cuprinse şi în Statutul Organic Şagunian (1868) al Mitropoliei românilor ortodocşi din Transilvania, organizată în spirit democratic şi în sens constituţional.

Prin aceasta se asigură Bisericii naţionale în Statul Naţional Român o adevărată şi sigură autonomie, Statul neamestecându-se întru nimic, dar absolut nimic, în acest drept. Chiar controlul Statului se reduce numai la chestiuni de ordin material. În felul acesta între Stat şi Biserică s-au stabilit raporturi de reciprocă şi perfectă încredere, respect şi sprijin reciproc.

Privită în perspectivă istorică relaţia dintre Biserică şi Stat constatăm cu satisfacţie că şi Statutul de organizare şi funcţionare a Bisericii din 1948, elaborat cu respectarea prevederilor Constituţiei şi Legii Cultelor din 1948 a păstrat aceeaşi structură din 1925, fapt care i-a permis să elaboreze şi 12 Regulamente speciale privind organizarea şi funcţionarea diferitelor Instituţii ale Bisericii, a organelor ei centrale şi locale şi a diferitelor sectoare de activitate din cadrul ei. Faptul că Biserica s-a păstrat pe aceeaşi structură organizatorică devenită tradiţională, fixată prin Legea şi Regulamentul din 1925, a dat posibilitatea de a funcţiona şi în perioada totalitarismului (1948—1989) normal, având o bază solidă şi reală, care a permis Bisericii să se regăsească cu uşurinţă şi după evenimentele din vremea noastră, când suntem chemaţi să vieţuim într-un stat de drept şi în deplină libertate. Acesta este meritul conducerii Bisericii care a avut în frunte personalităţi de seamă, ca mitropolitul Bălan şi patriarhii Miron Cristea şi Justinian Marina, pe care i-a urmat cu cinste patriarhul Justin şi actualul patriarh P. F. Teoctist şi membrii Sf. Sinod.

Datorită acestor atitudini şi fapte avem certitudinea că Biserica Ortodoxă Română se găseşte pe adevăratul drum al tradiţiei ortodoxe şi româneşti în slujirea dreptcredinciosului popor român.

„SF. IOAN GURĂ DE AUR"

— Despre educaţia copiilor —

Nu voi înceta să vă rog şi să vă îndemn aceasta: „să daţi locul de căpetenie bunei educaţii a copiilor voştri".

Dacă îţi iubeşti copilul tău, dovedeşte-o aceasta prin buna educaţie pe care i-o dai. Să fie deci preocuparea noastră în a ne forma şi a ne îndruma atât pe noi înşine cât şi pe aceia în concordanţă cu ceea ce este corect.

Se spune că mărgăritarele când sunt scoase din mare sunt ca nişte picături de apă. Dacă este priceput pescarul de mărgăritare le ia îndată, le pune în palmă şi după ce le învârte şi le freacă le face în cele din urmă să ia formă rotunjită.

Când însă se întăresc, atunci nu mai poate să le dea vreo altă formă. Şi aceasta pentru că materialul moale, până a nu se întări poate să ia orice formă. După ce se întăreşte, nu-şi mai pierde uşor această proprietate. Precum deci, pictorii cu mare atenţie şi dibăcie îşi lucrează tablourile iar cioplitorii sculpturile, tot aşa trebuie să facă şi fiecare părinte şi mamă pentru aceste minunate sculpturi care sunt copiii lor, purtând grijă de ei. În fiecare zi zugravii stau în faţa tablourilor lor şi le colorează cum se cade. La fel fac şi sculptorii. Scot ceea ce prisoseşte şi adaugă ceea ce trebuie.

Aşa să faceţi şi voi!

Ca nişte sculptori să depuneţi toată străduinţa aşa încât să faceţi din copiii voştri minunate sculpturi care să se asemene cu Dumnezeu. Vor deveni aşa însă dacă veţi scoate din ei ceea ce este inutil şi veţi adăuga ceea ce foloseşte ...

Pentru averile care trebuie să le dăm copiilor purtăm de grijă nu însă şi de sufletele lor.

Vezi nesăbuinţa!

Cultivă mai întâi sufletul copilului tău şi după aceea vor veni şi toate celelalte. Când sufletul copilului nu este virtuos la nimic nu-i vor folosi banii, iar când sufletul este virtuos, cu nimic nu-l va vătăma sărăcia. Vrei să-l laşi pe copilul tău bogat (atunci când mori)? Învaţă-l să fie om bun. Cu acest lucru şi cu moştenirea pe care i-o vei lăsa se va întreţine, şi chiar dacă nu va avea atâta bogăţie cu nimic nu va fi mai prejos decât cei ce au. Dacă însă el va fi un om rău iar tu-i laşi avere nemăsurată, nu-i vei putea lăsa şi paza acesteia şi astfel îl vei face să fie într-o stare mai rea decât acela care este în mare sărăcie.

Pentru copiii care nu se educă de la bun început este mai preferabilă sărăcia decât bogăţia, pentru că aceasta fără să o vrea el îl va menţine în virtute, în timp ce bogăţia şi să o vrea el, nu-l va lăsa să se găsească în cumineţenie, ci o va diviniza şi îl va distruge şi-l va duce în multe necazuri. Pentru că averile chiar dacă sunt multe şi de mult preţ, dacă cel ce le are nu este înţelept, toate se vor pierde şi vor dispărea împreună cu cel ce le are şi îi vor produce aceluia şi mare durere. Dacă însă sufletul are noblеţe şi cuvenită cumineţenie, chiar dacă nu are nimic material (bogăţii) uşor va dobândi toate bunătăţile.

Să fim deci cu luare aminte nu cum să dobândim bogăţii de aur, de argint sau altele asemănătoare ci cum să devină copiii noştri mai bogaţi în evlavie, în ştiinţă şi virtute, cum să nu aibă multe necazuri şi cum să nu fie robiţi de poftele frumuseţii şi plăcerilor tinereţii. Mulţi dintre părinţi, de multe ori, fac toate şi întreprind orice pentru ca să dobândească copilul lor un cal bun, o casă frumoasă, un ogor de mare preţ. Dar cum să devină sufletul lui bun şi voinţa lui cucernică nu se îngrijesc de loc.

Abia se naşte copilul şi părintele se gândeşte prin orice mijloc, nu cum să-i îndrume viaţa lui spre cele bune ci cum să-l împodobească şi să-l îmbrace în haine aurite. De ce faci aceasta omule? Pentru ce-i pui podoabe la gât? De la un pedagog înţelept are nevoie ca să fie condus spre cele bune şi nu spre cele deşarte.

Nu este oare ciudat să trimitem copiii noştri la meşteşuguri şi la şcoală şi să facem orice pentru acest scop, dar nu-i educăm şi cu învăţătura şi cu frica Domnului? Pentru aceasta cu siguranţă noi vom secera cei dintâi roadele ... Până când vom fi trupuri, până când ne vom apleca tot spre pământ. Toate trebuie să le vedem pe al doilea plan faţă de grija copiilor şi faţă de educarea lor cu învăţătura şi cu frica lui Dumnezeu. Dacă copilul ştie de mic să gândească corect a dobândit o bogăţie mai mare şi mai strălucită decât orice bogăţie şi slavă.

Nu-ţi va folosi la nimic atâta străduinţă să-l înveţi pe copilul tău meşteşugul şi educaţia profană cu care să poată câştiga bani, dacă nu-l vei învăţa arta de a putea să dispreţuiască banii. Dacă vrei să fie bogat aşa să faci. Pentru că bogat nu este acela care are nevoie de bani mulţi şi care se înconjoară de multe bogăţii peste măsură, ci acela care nu are nevoie de nimic. Aceasta învaţă-l pe fiul tău, aceasta arată-i-o, şi va fi cel mai bogat. Nu căuta cum să reuşeşti să-l faci să se procopsească în cunoştinţele lumeşti, cum să devină slăvit, ci din contră gândeşte-te în ce chip să-l înveţi să dispreţuiască slava pământească şi prin aceasta el va putea să devină şi mai strălucit şi mai mărit. Acest lucru poate să-l facă şi bogatul şi săracul, aceasta nu se învaţă de către nimeni cu dascăl nici cu reguli precise ci cu cuvintele cele dumnezeieşti. Nu

(Continuare în pag. a 4-a)

Traducere de
Arhid. Visarion Bălţat

TERTULIAN — opera

4. Scrieri morale şi disciplinare.

În acest grupaj de scrieri (16), Tertulian este preocupat fie de o problemă morală, fie de una disciplinară bisericească sau de împăcarea în urma ivirii unor neînţelegeri practice între creştini şi păgâni.

Ad martyres. (Către martiri). Datează din anul 197 şi este cea mai veche dintre scrierile lui Tertulian. Este scrisă când el era în plină vigoare ortodoxă şi ne-o lasă în 6 capitole. Ea este adresată creştinilor aflaţi în închisoare. Pe aceştia îi îndeamnă la o viaţă paşnică şi la îndurarea morţii pentru credinţa lor.

De spectaculis. (Despre spectacole). În această scriere Tertulian ne dă răspuns la următoarele întrebări: „Creştinii pot asista la spectacolele păgâne: la stadion, la teatru, la amfiteatru, la serbările oficiale date în cinstea vreunui zeu la templu? „El răspunde categoric: NU! Creştinii nu trebuie să le frecventeze. Toate spectacolele păgâne sunt imorale şi idolatre. Ele sunt şi o pierdere de vreme şi le dovedeşte acestea cu citate din Sf. Scriptură. El le cere să admire luptele martirilor şi întreg convoiul de suferinţe şi fapte alese pentru Iisus. Şi aceasta este o scriere de începuturi (197) şi este adresată catehumenilor.

De oratione. (Despre rugăciune). Tot catehumenilor se adresează şi această scriere. Sunt de fapt instrucţiuni pentru ei. În ea explică amănunţit rugăciunea domnească (Tatăl nostru). Această rugăciune este un mănunchi de adevăruri creştine aflate şi în Noul Testament. Prezintă apoi condiţiile morale, fizice şi liturgice pe care trebuie să le aibă o rugăciune bună. În partea finală înfăţişează roadele minunate ale rugăciunii. Scrierea este importantă şi formează o parte din istoria cultului creştin. Este scrisă între 200—206.

De patientia. (Despre răbdare). Răbdarea este necesară în toate cele ce se săvârşesc pentru Dumnezeu, încât nici un precept şi nimic plăcut Domnului nu se poate realiza fără ea. Prin răbdare, Tertulian înţelege dispoziţia omului de a suferi pentru Dumnezeu orice nenorocire. Această răbdare vine de la Dumnezeu care îndură orice vorbire rea a creaturilor sale. Este mai mult o mărturisire individuală, este o nevoie pe care singur şi-o împlineşte. El face deosebire între răbdarea creştinilor şi apatia stoicilor. Arată foloasele mari ale acestei virtuţi de-a lungul istoriei; modele de răbdare: Dumnezeu, Mântuitorul şi Sfinţii. Este scrisă între 200—206.

De paenitentia. (Despre pocăinţă). In această scriere Tertulian tratează despre sensul pocăinţei şi felurile ei. Este adresată catehumenilor şi celor slabi în credinţă. În prima parte vorbeşte despre pocăinţa care trebuie făcută înainte de botez, iar în a doua parte despre pocăinţa post-batismală. Tertulian admite ca eficace numai pocăinţa după botez. Pentru acest motiv el a intrat în conflict cu Biserica. Mai mult el cerea o mărturisire publică.

De cultu feminarum. (Despre împodobirea femeilor). Cere femeilor creştine să nu se lase amăgite de obiceiurile păgâne. Le îndeamnă să se poarte curate. Îmbrăcămintea şi orice împodobire a lor să fie simplă. Dă apoi sfaturi pentru îngrijirea trupului şi a feţei. Face o critică cochetăriei femeilor arătând că haina cea mai potrivită pentru fiicele Evei este pocăinţa. Este scrisă înainte de a trece la montanism între anii 200—206.

Ad uxorem. (Către soţia sa). În această scriere face consideraţii asupra căsătoriei. Este împărţită în două cărţi. În prima el se adresează soţiei sale şi-i spune să nu se mai căsătorească după moartea lui. Deşi Tertulian propune abstinenţa şi consideră căsătoria ca un bun inferior şi prilejuitoare de orice rău, totuşi vorbeşte de ea cu stimă considerând-o ca o taină sfântă şi deci indisolubilă. După el adulterul nu pricinuieşte ruperea căsătoriei. În a doua parte se ocupă de căsătoria a doua. Tertulian îi spune soţiei sale că dacă vrea să se căsătorească să ia de soţ un creştin. După cum vedem, admite a doua căsătorie, dar cu rezerve. El combate căsătoriile mixte. Căsătoria cu un păgân aduce mari neajunsuri: trăind în comun cu un păgân faci ceea ce face şi el şi poţi merge până la abjurarea credinţei. Este scrisă între 200—206.

De virginibus velandis. (Despre acoperirea fecioarelor). Scrierea aceasta face parte din cele ce privesc modestia îmbrăcămintei (mai înainte a tratat în „De cultu feminarum"). Femeile îşi acopereau capul atât în Biserică cât şi pe stradă. La tinerele fete nu era acest obicei. De aceea Tertulian le îndeamnă să poarte voal, asemenea femeilor măritate. Numai aşa îşi vor putea păstra fecioria, îmbrăcându-se cu hainele pudoarei. Este scrisă pe la anul 200.

De pallio. (Despre manta). În această scriere justifică schimbarea togei de cetăţean roman cu mantaua de filozof, numită palium. Acesta era un îmbrăcând-o a fost luat în râs: „din cal a ajuns asin". Atunci el începe să arate avantajele pentru trup ale acestei mantale. Este o scriere mai mult satirică şi de ocazie. Este plină de fantezie şi de retorism.

De exhortatione castitatis. (Despre îndemnul la castitate). Este adresată unui prieten care rămăsese văduv şi pe care îl îndeamnă să nu se mai căsătorească. Combate deci căsătoria a doua şi mai ales a clericilor. Tot aici el condamnă chiar şi prima căsătorie. Dă dovadă de inconsecvenţă.

De corona militis. Prilej pentru întocmirea acestei scrieri i-o dă următorul fapt: după o luptă în care unii dintre soldaţi s-au evidenţiat, aceştia urmau să primească de la împărat daruri în arginţi (donativum) şi erau obligaţi să meargă acoperiţi pe cap cu câte o cunună de lauri. Unul dintre soldaţi, care era creştin, nu a primit să pună pe cap această coroană. Atunci a fost aruncat în închisoare şi pedepsit cu moartea. Actul soldatului a fost considerat ca excesiv de întreaga comunitate creştină. Tertulian îi ia însă apărarea, arătând că această coroană este un simbol al idolatriei. El opreşte categoric pe creştini să satisfacă serviciul militar. Datoria de creştin te opreşte de la serviciul armelor. Creştinul este soldat al lui Hristos. În acel timp serviciul militar nu era obligatoriu. Este scrisă pe la anul 211.

De idololatria. Prin modul cum rezolvă problema raporturilor dintre creştini şi păgâni, în această operă, Tertulian adânceşte prăpastia dintre creştinism şi păgânism. Până acum a explicat numai fapte răzlеţe. El consideră idolatria cea mai mare crimă faţă de Dumnezeu. De aceea el interzice creştinilor fabricarea de idoli şi construirea templelor: le interzice chiar să fie comercianţi, conducători de şcoli, soldaţi, funcţionari. Îi izolează complet de societate. Numai copiilor le permite să urmeze la şcolile păgâne. Este scrisă între 211—212.

De fuga in persecutione. (Despre fuga în timpul persecuţiilor). Un creştin îl întreabă pe Tertulian, dacă este îngăduit să fugă de persecuţie sau să plătească pe magistraţi să scape de urmărire. Tertulian condamnă ca pe o apostazie, fuga de persecuţie sau răscumpărarea cu bani daţi magistraţilor. Persecuţia este considerată de Tertulian ca îngăduită de Dumnezeu. Ea este un mijloc al Lui de a alege grâul de paie. Deci trebuie suferinţă. Tertulian merge şi mai departe şi opreşte pe creştini să-şi vindece bolile pe cale medicală. Trebuie să le suporţi ca venite de la Dumnezeu. Este o scriere rigoristă, fiind scrisă în perioada montanistă, pe la anul 213.

De monogamia. În această scriere se referă la căsătoria a doua. El se pronunţă categoric împotriva acesteia în numele Paracletului, care a corectat cele spuse de Vechiul Testament şi Sf. Ap. Pavel. El spune că autorul căsătoriei a doua este nelegiuitul Lameh. Este o scriere tot cu caracter rigorist, scrisă după 213.

De jejunio (Despre post). În această scriere apără posturile montaniştilor şi critică pe cele ale creştinilor. El consideră pe creştini mai rău decât păgâni. Aici îi numeşte pe creştini psihici. Este scrisă tot după 213.

De pudicitia (Despre castitate). Este o scriere din perioada de culme a montanismului în care pune problema evoluţiei credinţei prin principiul progresului. Este un atac împotriva unei hotărâri papale (un edictum peremptorium al papii Calist), în care se arată că papa iartă păcatele de desfrânare şi adulter în urma unei penitenţe. Tertulian împarte păcatele în păcate care se pot ierta şi grele. El spune că ierarhia nu poate ierta păcatele grele (adulterul, idolatria, omuciderea) şi ca să-şi susţină această părere recurge la argumente destul de meşteşugite. El spune că numai Sfinţii Apostoli au avut disciplina şi puterea (potestas). Prin „disciplină" Tertulian înţelege puterea de a învăţa şi de a conduce pe credincioşi. Prin „potestas" sau „imperium" el înţelege o harismă extraordinară, dată direct de Sf. Duh aleşilor lui Paraclet. Sfinţii Apostoli le-au avut pe amândouă. „Potestas" au avut-o şi Sfinţii Apostoli numai personal iar urmaşilor nu au dat-o. Numai cei „spirituali" (aleşii Paracletului) o au. Datorită ei, păcatele pot fi iertate. Dar fiindcă nu există astfel de harismatici, numai Dumnezeu le poate ierta. Astfel, Tertulian neagă puterea Bisericii de a ierta şi păcatele grele, îndeosebi desfrânarea.

Lui Tertulian i se mai atribuie şi alte lucrări, dar care nu au ajuns până la noi. Acestea ar fi: Despre nădejdea credincioşilor, era o lucrare împotriva iudeilor; Împotriva urmaşilor lui Apellos; Despre originea sufletului, împotriva lui Hermogen; Despre destin. Fer. Ieronim mai menţionează: Despre extaz; Către un prieten filozof; Asupra inconvenientelor căsătoriei; Despre veşmintele lui Aaron; Despre rai. Unele dintre lucrările pe care le-a scris iniţial în limba latină le-a scris apoi şi în limba greacă: De spectaculis; De virginibus velandis; De baptismo. Unii dintre istorici îi mai atribuie tot lui Tertulian redactarea actelor martirice ale Perpetuii şi Felicitas.

Operele lui Tertulian se disting printr-o limbă cu totul deosebită, el fiind creatorul limbii latine bisericeşti. Spre deosebire de teologii orientali contemporani, Tertulian nu este deloc filozof. El nu neglijează aportul filozofiei pentru suflet, dar o dispreţuieşte şi vede în ea un izvor al tuturor ereziilor. Pentru el, filozofii sunt patriarhii ereziilor. El, deci, nu se ocupă cu speculaţia. În schimb însă, Tertulian aduce un mare avantaj juridic operelor compuse. El a îmbogăţit teologia cu multe argumente raţionale şi de ordin juridic. Ca alţii dinaintea lui (Irineu şi Ipolit), Tertulian aduce argumentul tradiţiei şi-l formează într-un sens juridic sub numele de praescriptio. Învăţătura întreagă a Bisericii o mărturiseşte, ca şi alţi scriitori creştini, în simbolul de credinţă. Acest Simbol este regula credinţei creştine. Tertulian o numeşte într-un sens juridic legea credinţei.

Arhid. prof. dr. C-tin Voicu

Harul necreat după Sf. Grigorie Palama

(Urmare din pag. 1)

este pogorârea şi sălăşluirea acestuia înlăuntrul credinciosului (Ioan 14, 23).[4] Har necreat este Hristos, care „stă la uşă şi bate" (Apoc. 3, 20). Este Duhul Fiului lui Dumnezeu care striga în inimile noastre „Avva, adică Tată" (Gal. 4, 6). Har necreat este slava Schimbării la Faţă, suflarea Cincizecimii, energia Duhului Sfânt care-l naşte din nou pe om prin Botez şi-l uneşte pe acesta cu Trupul lui Hristos prin dumnezeiasca Euharistie (I Cor. 12, 13).[5] Har necreat este viaţa lui Hristos înlăuntrul credinciosului şi viaţa credinciosului în Hristos.

Respingerea harului necreat înseamnă refuzul legăturii personale şi a comuniunii cu Hristos. Acest refuz duce la pierderea comuniunii posibile cu El în Dumnezeul Treimic. Harul necreat ca energie personală a lui Dumnezeu, nu se desparte de el, ci-l uneşte pe om cu El.[6] Prin harul necreat se înlătură orice element interpus între Dumnezeu şi om, se dă la o parte litera care ucide şi se face loc duhului care face viu. Se desfiinţează legea robiei şi se introduce libertatea înfierii, se trece umbra şi vine Persoana. Harul lui Dumnezeu îl apropie pe om de Biserică şi-l cheamă pe acesta la o viaţă nouă. Această chemare presupune răspuns. Când chemarea este refuzată, devine zadarnică. Când harul nu găseşte răspuns, rămâne deşert (I. Cor. 15, 20). Când omul răspunde chemării pe care i-o adresează Dumnezeu prin harul Său, atunci harul lui Dumnezeu se sălăşluieşte lucrător înlăuntrul lui şi aduce rod.

Harul necreat l-a unit pe om cu Dumnezeu, care este izvorul vieţii, înlăturând moartea şi aducând adevărata viaţă. În acest fel, se realizează prin harul necreat restaurarea ontologică a omului. Trebuie să spunem, însă, că harul necreat nu se păstrează independent de Dumnezeu, nici nu se depozitează înlăuntrul naturii create a omului, ci se experiază şi se comunică. Cu alte cuvinte, biruinţa împotriva morţii şi participarea la noua viaţă nu se dobândeşte în mod magic şi nici nu se menţine în mod mecanic, ci se trăieşte tainic în Biserică prin împreună-participarea omului la moartea şi Învierea lui Hristos. Această coparticipare a omului are consecinţe nu numai ontologice, ci şi morale. Consecinţele morale exprimă pe cele ontologice. Sf. Apostol Pavel scrie că participarea la moartea lui Hristos are ca şi consecinţă pentru viaţa prezentă umblarea întru înnoirea vieţii, iar pentru cea viitoare, trăirea întru înnoirea existenţei. „Deci, ne-am îngropat în el, în moarte, prin Botez, pentru ca, precum Hristos a înviat din morţi, prin slava Tatălui, aşa să umblăm şi noi întru înnoirea vieţii. Căci dacă am fost altoiţi pe el prin asemănarea morţii, atunci vom fi părtaşi şi ai Învierii Lui" şi „dacă am murit împreună cu Hristos, credem că vom şi vieţui cu El" (Rom. 6, 4—5, 8).

Atunci când credinciosul trăieşte mistic şi moral moartea şi Învierea lui Hristos şi-L are pe Hristos viu şi lucrător înlăuntrul lui, atunci este părtaş comuniunii harului dumnezeiesc necreat.

Harul lui Dumnezeu nu se află numai în Tainele Bisericii, ci şi în chemarea pe care Hristos i-o adresează personal omului ca să-şi ia crucea şi să-i urmeze Lui. Harul lui Dumnezeu nu-l scuteşte pe om de la jertfă, pentru că de fapt, se împărtăşeşte numai prin jertfă.[7] Dacă omul nu-şi jertfeşte sinele său (eul), nu poate avea harul lui Dumnezeu în viaţa sa. De altfel, după cum scrie Sf. Grigorie Palama, prin Taine nu ne hrănim numai duhovniceşte, ci „ne învăţăm să fim părtaşii virtuţilor şi patimilor lui".[8] Deci, harul lui Dumnezeu nu trebuie să fie căutat numai în Botez sau în dumnezeiasca Euharistie, ci şi în viaţa care se trăieşte după modelul Botezului sau al Sf. Euharistii.

Tainele Bisericii şi viaţa omului cea trăită după modelul Tainelor şi a poruncilor lui Hristos, constituie cadrul deplin al manifestării harului necreat în vederea unei legături personale cu Dumnezeu, posibilă pentru om. Sf. Grigorie Palama a fost „propovăduitor al harului" pentru că a experiat puterea lui restauratoare şi a simţit puterea lui energică. Viaţa lui, ca viaţă de asceză şi sfinţenie, contemplativă şi practică, nu poate fi înţeleasă altfel, decât numai în lumina harului necreat al lui Dumnezeu.

---

4 Idem, *Despre împărtăşirea dumnezeiască şi îndumnezeitoare*, 19, ed. cit., p. 153—154 (vezi şi în Filoc. rom. vol. VII) şi *Către Akidin*, VII, 14, 3, mms. Bodl. Land., gr. 87, fila 336a;

5 Idem, *Despre împărtăşirea dumnezeiască şi îndumnezeitoare*, 3, p. 139—140.

6 Idem, *Aratari*, (Theofanes), 19, ed. cit. p. 244—245.

7 vezi, D. Bonhoeffer, *Hachfolge*, München, 1964, p. 20.

8 Sf. Grigorie Palama, *Omilia* 56, 10, ed. lui S. Oiconomu, Atena 1861, p. 221.

BIOETICA...

(Urmare din pag. 1)

tică sau ideologică[4]. În timpul celui de-al doilea război mondial, medicina s-a văzut dezarmată. Medicii au aplicat eutanasia activă, au făcut inadmisibile experienţe pe oameni, iar savanţii au căutat să justifice ştiinţific superioritatea rasei ariene. Azi, într-o ţară suprapopulată, cum este China, avortul provocat are caracter de obligativitate. Din aceleaşi considerente, în alte ţări, liberalizarea avortului provocat e completată de o vastă reţea contraceptivă. Ca expresie a neo-malthusianismului contemporan, şi în ţara noastră s-au înfiinţat numeroase centre de planificare familială.

A fost resimţită, mai ales în medicină, dar şi în ingineria genetică, nevoia restabilirii demnităţii fiinţei umane, ameninţată de dezvoltarea biotehnologiilor. Astfel, chiar de la început, bioetica s-a aflat în interiorul raportului dintre „puterea" tehnico-ştiinţifică şi „responsabilitatea" etică, întrucât „materialul" cercetării biomedicale şi biogenetice este omul însuşi.

Imperativul era cu atât mai stringent, cu cât rezultatele ingineriei genetice pot fi catastrofale. Transferul de material genetic de la o celulă la alta poate duce la înlăturarea unei maladii grave. Dar poate duce şi la malformaţii încă greu de imaginat. Şi odată rezultaţi nişte „monştri", cum va reacţiona omenirea? Îi va lichida? Sunt şi oameni în acelaşi timp. Îi va lăsa să supravieţuiască? Maladia se transmite ereditar. Dacă asemenea fiinţe vor manifesta o rezistenţă mai mare decât omul actual, omenirea va supravieţui prin aceste exemplare? Iată întrebări care ne înfricoşează şi care au făcut să se pună interdicţie categorică asupra experienţelor pe celulele sexuale (gameţi). Dar va fi respectată interdicţia?

Iată puţinele din motivele care au văzut necesară introducerea unei etici, în virtutea căreia să se restabilească o ierarhie de valori în sfera cercetării biologice. De altfel, bioetica a fost înţeleasă ca o încercare de a arunca o „punte" peste abisul ce separa lumea „faptelor ştiinţifice" şi cea a „valorilor etice". În sensul acesta, lucrarea lui Van Rensselaer Potter: „Bioethics, Bridge to the Future"[5], care utiliza pentru prima dată termenul „bioetică", avea o valenţă profetică[6].

S-a cerut adesea oamenilor de ştiinţă să renunţe la „experienţe periculoase". „Cum se renunţă la anumite experienţe sau produse chimice şi nucleare pentru că sunt prea periculcase, chiar dacă oferă avantaje pentru viitorul omului, aşa şi în cazul experienţei embrionare: dacă nu e un bine în sine să se facă, să nu se facă!"[7]. Însă simplele „renunţări" ocazionale nu sunt suficiente. E nevoie de o morală, care să fundamenteze temeinic valoarea fiinţei umane şi semnificaţia vieţii.

Această morală nu poate fi decât cea ortodoxă. Şi ea trebuie afirmată. Căci numai bazată pe o morală ortodoxă, bioetica va putea răspunde optim la marile probleme pe care le ridică ştiinţa contemporană.

S-a auzit adesea, din rândul oamenilor de ştiinţă, glasuri acuzatoare la adresa Bisericii noastre, că nu poate şi nu e interesată să răspundă acestor probleme actuale. Aşa se exprimă o lucrare de bioetică apărută recent: „Fascinaţia imposibilului. Bioetica", semnată de Constantin Maximilian, Ştefan M. Milcu şi Silvayn Poenaru. Iată ce spune unul din autori: „Biserica Ortodoxă este liniştită. Abia se trezeşte din lungul somn comunist. Nici biotehnologiile nu au trecut dincolo de pragul intenţiilor. Oricum, ea nu are forţa de a impune poziţii clare"[8]. No comment!

Vom căuta, în articole viitoare, să arătăm că învăţătura Bisericii Ortodoxe oferă cele mai serioase temeiuri pentru a fundamenta o bioetică autentică şi că poate răspunde marilor probleme ce frământă lumea ştiinţifică, dar şi omenirea, în general. O bioetică pentru care viaţa, ca dar şi revelaţie, este valoarea fundamentală şi în care suferinţa, sexualitatea şi moartea îşi găsesc semnificaţia profundă.

---

4 Această idee a fost emisă cu ocazia Colocviului Internaţional de Bioetică, cu tema: „Ştiinţa şi etica orientate spre om", organizat la Milano, în 7—10 aprilie 1988.

5 V.R. Potter — „Bioethics, Bridge of the Future", Prince-Hall, Englewood Cliffs, 1971.

6 C. Viafora — „Douăzeci de ani de Bioetică. Un cadru istoric şi sistematic", Padova, 1990, p.

7 F. Compagnoni — „Validitatea şi actualitatea conceptului de natură umană în chestiunea ingineriei genetice", în vol. „Teologia e bioetica laica", îngrijit de L. Lorenzzetti, Bologna, 1994, p. 51—52.

8 C. Maximilian, Şt. M. Milcu, S. Poenaru — „Fascinaţia imposibilului. Bioetica", Editura pentru Tineret şi Sport — Editis, Bucureşti, 1994, p. 173.

AGENDA I.P.S. MITROPOLIT ANTONIE

Sâmbătă, 1 aprilie 1995 — a acordat un interviu pentru Televiziunea Română, **Viaţa Spirituală,** realizat de redactorul Mihaela Serşun.

În după-masa aceleiaşi zile a primit în vizită pe Dl. Sorin Dumitrescu — pictor care a participat la Serbările Ortodoxiei organizate de Liga Studenţilor Ortodocşi din Sibiu.

Duminică, 2 aprilie — a participat, în Sala Senatului Universităţii din Sibiu, ca invitat, la Colocviul „Toleranţă şi Diplomaţie".

În cadrul acestui Colocviu a susţinut o Conferinţă pe tema mai sus menţionată.

În după-masa aceleiaşi zile a primit pe ambasadorul Poloniei la Bucureşti, dl. Bogumil Luft, împreună cu soţia şi Consilierul cultural al Ambasadei, dl. Jerzy Kotlinsky.

Joi, 6 aprilie 1995 a participat la Patriarhia Română din Bucureşti la o discuţie cu un grup Parlamentar NATO, condus de vicepreşedintele acestei organizaţii Dl. Xavier Ruperez.

Din partea Bisericii Ortodoxe Române au mai participat, P.F. Patriarh **Teoctist,** Î.P.S. Mitropolit Nicolae Corneanu al Banatului, P.S. Teofan Sinaitul, episcop vicar patriarhal şi Pr. prof. Dr. Dumitru Popescu, Decanul Facultăţii de Teologie din Bucureşti.

Sâmbătă, 8 aprilie 1995 — a plecat la Geneva, la Centrul Patriarhiei Ecumenice, Chambesy, pentru o consfătuire în cadrul Comitetului pentru pregătirea Sfântului şi Marelui Sinod Ortodox.

Duminică, 9 aprilie a.c., a participat la Sf. Liturghie în Biserica ortodoxă română din Geneva. A predicat şi a stat de vorbă cu credincioşii. La Geneva s-a întâlnit cu preoţii români Virgil Vâlcu, Ioan Sauca, Viorel Ioniţă, şi Ioan Bria.

Duminică, 16 aprilie 1995 — „Duminica Floriilor" a slujit Sf. Liturghie în Catedrala mitropolitană. La momentul potrivit a hirotonit întru preot pe seama Capelei Spital Mediaş, Protopopiatul Mediaş pe Diac. Guliman Romeo. La sfârşitul Sf. Liturghii a rostit cuvânt de învăţătură.

Luni, 17 aprilie 1995 — acordă un amplu interviu pentru postul de Televiziune B.B.C. Londra.

Marţi, 18 aprilie 1995 — a acordat un interviu telefonic, cu ocazia sărbătoririi Sf. Paşti, pentru Radio Australia — Melbourne, în limba română, interlocutor fiind preot Coman Dumitru.

Miercuri, 19 aprilie 1995 — a acordat un interviu domnului Ioan Vulcan, corespondentul postului Radio-România Actualităţi, legat de sărbătoarea Sfintelor Paşti.

Joi, 20 aprilie 1995 — a primit o delegaţie de la Universitatea Bath din Anglia, alcătuită din două profesoare şi 5 studente, însoţite de pr. prof. dr. Jivi Aurel de la Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu.

În aceeaşi zi a acordat un interviu pentru Televiziunea din Braşov cu ocazia Sf. Paşti. A publicat în ziarul „Rondul" două articole, unul „Despre Săptămâna Patimilor", şi altul despre „Săptămâna Luminată".

În după-masa aceleiaşi zile a slujit Vecernia la Catedrala mitropolitană, la Denia celor 12 Evanghelii.

Vineri, 21 aprilie 1995 — a acrodat un interviu pentru Radio Cluj şi un interviu pentru Televiziunea prin Cablu C.R.D. Baia Mare.

A slujit la catedrală Prohodul Domnului.

Sâmbătă, 22 aprilie 1995 a acordat un interviu, Tv. Târgul Neamţ, prin directorul general Vasile Zaharia.

Duminică, 23 aprilie 1995 — La ora 4 dimineaţa a slujit în Catedrala mitropolitană „Slujba Învierii", înconjurat de un mare sobor de preoţi şi diaconi, urmată de Sf. Liturghie. A prezentat Pastorala adresată tuturor credincioşilor. După terminarea Sf. Slujbe, a invitat la o recepţie, la Reşedinţă, parohii slujitori şi alţi ostenitori ai Catedralei.

După masă, la ora 18,00, a slujit la Vecernie în Catedrală.

Marţi, 25 aprilie 1995 — a treia zi de Paşti a slujit la Parohia ort. română „Sf. Nicolae" din Agnita, prot. Agnita, care a împlinit 200 de ani de existenţă. Cu această ocazie a sfinţit o clopotniţă şi un clopot.

La momentul potrivit a hirotonit întru diacon pe tânărul Petian Gligor, absolvent al Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu.

La sfârşitul Sf. Liturghii, pentru strădaniile depuse şi munca rodnică a acordat rangul de iconom stavrofor pr. Jurca Ioan şi acte de apreciere epitropului, cântăreţilor, Consiliului Parohial, Comitetului Parohial şi unui donator aflat în prezent cu domiciliul în S.U.A.

Miercuri, 26 aprilie 1995 — a primit în vizită pe Dl. Alfred Stirnemann, preşedintele Asociaţiei „Pro Oriente" Viena, însoţit de Arhim. Ioan Irineu Mălinaş, vicarul episcopiei greco-catolice de Oradea.

Vineri, 27 aprilie 1995 — la Sf. Mânăstire Sâmbăta, cu prilejul hramului „Izvorul Tămăduirii" a slujit Sf. Liturghie la Altarul din pădure, înconjurat de un sobor de 39 preoţi şi cinci diaconi.

A hirotonit pe tânărul diacon Gligor Petian întru preot, pe seama parohiei Alămor, prot. Sibiu şi pe monahul Justinian Momanu întru ierodiacon pe seama Mânăstirii Sâmbăta. La terminarea Sf. Liturghii a rostit cuvânt de învăţătură.

Hramul de la Sâmbăta de Sus s-a bucurat de participarea câtorva mii de credincioşi din zona Făgăraşilor şi împrejurimi.

Pr. Valentin Sicoe
secretar eparhial

Oaspeţi de la Bath la Facultatea de Teologie din Sibiu

In perioada 20—25 aprilie s-a aflat în vizită de studiu la Facultatea de Teologie din Sibiu un grup de cinci studente ale Facultăţii de Educaţie şi Ştiinţe Umane din Bath (Anglia), condus de Doamna Prof. Heather Williamson, prodecan al acelei Facultăţi şi de Doamna Prof. Denise Cush. Pe timpul şederii la Sibiu studentele din Anglia au fost găzduite de colege ale lor de la Facultatea de Teologie de aici.

Vizita a debutat în dimineaţa Joii Mari printr-o prezentare a principalelor momente ale Săptămânii Patimilor în contextul general al Postului Sfintelor Paşti, făcută de Pr. Prof. Liviu Streza, secretarul ştiinţific al Facultăţii de Teologie. După ce le-a fost arătată biblioteca şi muzeul, membrele grupului au fost primite de către I.P.S. Sa Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Transilvaniei, care le-a vorbit despre semnificaţia schimbărilor din ultimii ani pentru viaţa bisericească de la noi, stăruind asupra rosturilor introducerii educaţiei religioase în şcoli şi a activităţilor sociale ale Bisericii, care au avut ca rezultat şi apariţia unor secţii noi la facultăţile de teologie.

După ce au asistat la denia celor 12 Evanghelii la biserica aflată încă în construcţie din Piaţa Prahova, vizitatoarele din Anglia au fost prezente la slujba Prohodului Domnului şi la cea a Invierii în Catedrala mitropolitană din Sibiu, după care au participat la recepţia de la reşedinţa mitropolitană. A doua zi a Sfintelor Paşti, însoţite de colege ale lor de la Facultatea noastră de Teologie, cadrele didactice şi studentele de la Bath au poposit la Mânăstirea Râmeţ, unde au asistat la Sfânta Liturghie şi au vizitat apoi biserica veche, muzeul şi atelierul de covoare, bucurându-se de cunoscuta ospitalitate a comunităţii, conduse de maica stareţă Ierusalima, a acestui vechi aşezământ monahal.

Pregătindu-se să devină profesoare de religie, studentele din Anglia au dorit să facă cunoştinţă cu felul în care această disciplină se predă la noi, lucru care s-a realizat prin vizitarea Liceului Pedagogic „Andrei Şaguna" din Sibiu. Aici, Domnul Profesor Dumitru Gândilă, directorul şcolii, a făcut o prezentare generală a procesului de învăţământ în liceul pe care îl conduce, arătând şi schimbările care s-au produs după decembrie 1989. La clasele a IX-a şi a X-a, vizitatoarele din Anglia au asistat la orele de religie ale Părintelui Diacon Achim Băcilă.

În cadrul unei întâlniri la Facultatea de Teologie, Diacon Prof. Dorin Oancea a vorbit despre locul disciplinei Istoriei Religiilor în învăţământul teologic de la noi şi despre raportul dintre Creştinism şi alte religii. Pr. Prof. Ilie Moldovan a împărtăşit din preocupările P.C. Sale privind ecoteologia şi a prezentat punctul de vedere ortodox privitor la unele probleme care confruntă societatea vremii noastre. Despre pastoraţia şi educaţia religioasă în mediul rural a vorbit preotul Nicolae Lăţchescu din parohia Dobârca.

La Institutul Teologic Protestant, secţia evanghelică-luterană din Sibiu, Domnul Prof. Hans Klein a înfăţişat activitatea acestei şcoli de teologie în zilele noastre şi perspectivele unei cooperări ecumenice cu Facultatea de Teologie ortodoxă.

Vizita grupului de cadre didactice şi studente de la Bath la Facultatea de Teologie din Sibiu a constituit un bun început al unei colaborări între cele două şcoli în domeniul pregătirii cadrelor didactice pentru învăţământul religios.

Aurel Jivi

Scrisoare deschisă din America

Primesc ziarul „Telegraful Român" de mulţi ani. Mă ţine în contact cu România şi mai ales cu Biserica Ortodoxă de acolo. Deşi sunt născut în America, — dar am făcut studiile teologice la Sibiu şi Bucureşti, — întotdeauna soarta Bisericii Ortodoxe şi ţara în general, mi-au fost aproape de inimă. În timpul războiului, am predicat în continuu la „Vocea Americii" şi „Europa Liberă". Când a fost vorba de-a veni într-ajutorul fraţilor suferinzi, am făcut tot posibilul de a le ameliora suferinţele, trimiţând ajutoare de îmbrăcăminte, mâncare şi medicamente când era cazul.

Fiţi asiguraţi că românii din America îşi iubesc originea şi fac tot ce este posibil pentru a promova interesele milenare ale românilor aici, în America.

Ne-a bucurat că am putut facilita călătoria Părintelui profesor dr. Mircea Păcurariu vara trecută aici, în America. Ne-a plăcut seria de articole cu impresiile de români şi-au putut da seama de situaţia Bisericii Ortodoxe Române din America. Totodată ne-a părut bine că am putut fi de folos I.P.S. Antonie Plămădeală şi P.C. arhimandrit Sofian Boghiu pentru îngrijirea lor medicală.

Ceea ce ne întristează este faptul că se face atâta prozelitism neoprotestant în România. Mulţi din aceşti sectanţi au emigrat în America, şi în România îşi continuă prozelitismul.

Aici în America, unde sunt peste 5 milioane de ortodocşi de diferite origini etnice, cu aproximativ 50 episcopi, 3 000 preoţi şi peste 2 500 biserici, suntem în curs de-a ne uni într-o singură Biserică ortodoxă. Sunt multe probleme, nu se va întâmpla deodată, dar direcţia în acest sens este definită. Personal public un ziar „Orthodox Unity" în acest scop. Aceasta nu înseamnă că ne vom lăpăda de Biserica mamă sau vom uita neamurile noastre de acolo, dar vom fi în stare să le fim şi de mai mare ajutor, uniţi.

Preoţii ortodocşi de acolo au o grea, dar importantă misiune, de-a face credinţa viabilă în viaţa credincioşilor, ca să-i apere de sectari şi să asigure viitorul ei. Trecut-a timpul când Biserica era chemată numai să boteze, să cunune şi să înmormânteze pe membrii ei. Trebuie să predicăm pe Hristos Mântuitorul nostru, care a venit între noi să ne mântuiască.

Hristos a înviat!

Preot pensionar Vasile Haţegan,
Cleveland, Ohio.

Semnalăm... Semnalăm...

Despre morţi se vorbeşte numai de bine, spuneau strămoşii noştri latini **(De mortuis nil nisi bene).** E înţeleaptă zicala, pentru că morţii nu se mai pot apăra. Asta când ar avea ce apăra!

Se va înţelege uşor de ce ne-am introdus prin cele de mai sus, dorind să semnalăm un articol semnat Cornel Ungureanu în „România literară" (8, 1995, p. 14—15) şi intitulat CONSTANTIN VIRGIL GHEORGHIU ŞI MOMENTELE (NE)FASTE ALE ROMÂNULUI. Pe părintele Constantin-Virgil Gheorghiu l-am cunoscut şi eu în casa unui mitropolit grec rezident la Geneva, Emilianos Timiadis. Eram împreună cu mitropolitul (pe atunci, apoi un viitor patriarh) Justin Moisescu. După aceea Constantin-Virgil Gheorghiu va scrie o carte murdară — nici roman, nici eseu, nici reportaj — în care eroul va fi tocmai mitropolitul Justin, uşor de identificat şi, dacă îmi aduc bine aminte, chiar numit.

La Geneva Constantin-Virgil Gheorghiu a îngenunchiat în faţa mitropolitului Justin cerându-i într-un gest, excesiv de umilit, iertare şi binecuvântare. N-am prea înţeles de ce şi, cred că nici mitropolitul n-a înţeles. Mai târziu am înţeles că scriitorul îşi asigura iertarea pentru cartea pe care o scrisese despre mitropolit, dar încă n-o publicase!

Citind acum articolul lui Cornel Ungureanu, am înţeles că asemenea practici nu trebuiau să mire când veneau din partea „preotului-scriitor" Constantin-Virgil Gheorghiu de la Paris.

Cornel Ungureanu se ocupă doar de romanul **„Ora 25".** Am citit-o şi eu, în apus, în franţuzeşte, şi am văzut şi filmul făcut după ea. Cartea e tipărită acum şi în România, în româneşte. O poate citi oricine. Ar fi bine să se aducă şi filmul, pentru o şi mai bună testare chiar în faţa celor despre care se narează: românii. Am văzut filmul şi în Franţa şi în Statele Unite, la televizor. Nu ştiu ce recepţie va fi avut la public, direct, în cinematografe. America înghite orice, mai ales când eroul principal, ţăranul român Iohann Moritz (!) e interpretat de... Anthony Quinn. Nu ştiu cum va fi fost receptat în Franţa. Cartea a cunoscut însă un număr mare de ediţii. Poate de aceea e mai mult decât interesant felul cum o prezintă la noi Cornel Ungureanu.

Ei bine, ne aflăm în faţa unei prezentări care demitizează şi pe autor şi cartea lui. Cornel Ungureanu nu s-a lăsat intimidat de nume ca ale lui Gabriel Marcel şi Mircea Eliade care au lăudat cartea la vremea ei. Ba mai mult, ne descopere acum câteva lucruri pe care mulţi nu le-au ştiut. Să nu ne referim la cele privitoare la credinţele politice ale autorului până în 1944, nici la legăturile lui cu Eugen Cristescu. Marin Preda scria că romanul e prost. **„La apariţia cărţii,** scrie Cornel Ungureanu, **nimeni nu a sesizat că autorul populează Ardealul cu o lume de imbecili".** Cornel Ungureanu se sprijină şi pe opinia lui Virgil Ierunca: **„Jurnalul lui Virgil Ierunca transcrie nu numai stupoarea, ci şi umilinţa celui silit să accepte succesul acestei cărţi româneşti. În definitiv, o carte foarte proastă (arată pe bună dreptate Virgil Ierunca) care falsifică imaginea culturii române"** (p. 5, col. a II-a).

În toată povestea Cornel Ungureanu vede o **„cacialma".** Dincolo de scriitura cărţii pe care o rezumă ridiculizând-o, el mai sesizează două lucruri: titlul e **„împrumutat"** de la un volum de versuri tipărit de Alexandru Lungu în 1946, **Ora 25,** iar numele de Virgil Gheorghiu sub care a fost publicat romanul, e fals. Pe autor îl chema Constantin-Virgil Gheorghiu. În România a existat un alt scriitor, un poet, cu numele de Virgil Gheorghiu. Preluîndu-i numele, era ca şi cum el ar fi fost şi poetul. De aici vine şi „cacialmaua" şi „farsa". Doi bibliografi onorabili, Florea Firan şi Constantin M. Popa, într-un studiu recent, **Literatura diasporei,** îl fac astfel pe autorul romanului **Ora 25** şi poet, atribuindu-i şi opera poetului Virgil Gheorghiu, fapt pe care autorul **Orei 25** l-a provocat prescurtându-şi numele! Să nu fi ştiut el de un poet cu numele Virgil Gheorghiu, contemporan cu el la Bucureşti? Noi doar am însemnat, cu tristeţe, ceea ce a constatat Cornel Ungureanu care, desigur, n-are nici o vină în toată povestea.

* * *

În revista **„Opinia naţională"** Dr. Augustin Deac semnează articolul: **„Monstruosul genocid din 1848 împotriva românilor transilvăneni".** (Nr. 86, 20 martie 1995, p. 7). **„Pe noi** (românii) — spunea Avram Iancu — **ne-au răsculat nerecunoaşterea naţionalităţii în politică, tiraniile şi barbariile feudalilor şi aristocraţilor transilvăneni maghiari pe care poporul în această epocă nu le-a mai putut suferi".**

Autorul arată că au fost şi voci maghiare care recunoşteau dreptul românilor la autodeterminare, dar guvernul lui Kossuth a trimis unităţi militare împotriva românilor răsculaţi în Munţii Apuseni, conduşi de Avram Iancu. Aşa s-a operat alipirea forţată a Transilvaniei la Ungaria. În judeţele de astăzi Covasna şi Harghita au fost **„rase de pe suprafaţa Transilvaniei, 230 de sate româneşti, peste 40 000 de români au fost înjunghiaţi, ucişi cu armele sau spânzuraţi, alte zeci de mii de români fiind bătuţi, schingiuiţi, torturaţi şi închişi".**

Aşa s-a făcut „istoria", dacă asta mai poate fi numită istorie! Şi dacă asta mai poate fi evocată de foştii ocupanţi de atunci ca sursă de drepturi!

ANTONIE P.

Ajutor umanitar, la Mediaş

Receptivi, nu numai cu sfatul dar şi cu fapta, la necazurile semenilor noştri, credincioşii şi slujitorii Bisericii noastre ortodoxe, din Arhiepiscopia Sibiului, sub directa îndrumare a Înalt Prea Sfinţitului nostru Arhipăstor, Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Transilvaniei, au răspuns şi răspund cu măsuri practice la ajutorarea celor în suferinţă şi nevoi. Demn de amintit este Fondul Filantropic Eparhial. Pe lângă acesta credincioşii şi parohiile noastre au răspuns şi răspund la multe cereri ale celor în necazuri şi nevoi. La o asemenea cerere au răspuns favorabil credincioşii parohiilor ortodoxe române: Mediaş — Catedrală I, II şi III, oferind, prin hotărârea Consiliului Parohial şi aprobată de Înalt Prea Sfinţitul nostru Părinte Arhiepiscop şi Mitropolit Antonie Plămădeală, al Transilvaniei, credinciosului Cătană Dan din Mediaş, Str. 9 Mai, nr. 6, jud. Sibiu, suma de 800 000 lei (adică opt sute mii lei), ca ajutor pentru operaţia ce urmează să i se facă, în străinătate, pentru transplant de rinichi. Suma a fost virată, de la parohia ortodoxă română Mediaş — Catedrala I, în contul bolnavului, deschis la Banca Dacia Felix, filiala Mediaş. La această sumă se adaugă şi altele depuse personal, de către credincioşii noştri, în contul acestui bolnav.

Socotim acest ajutor ca o mică împlinire a poruncii Mântuitorului Iisus Hristos, de-a fi lângă durerile semenilor noştri, socotindu-l ca un ajutor direct adus Celui ce-a spus: „Bolnav am fost şi M-aţi ajutat!"

Protopop pr. Ioan Găban

„Sf. Ioan Gură de Aur" — Despre educaţia copiilor —

(Urmare din pag. a 3-a)

dori să trăiască copilul tău aici viaţă îndelungată (în plăceri) ci să trăiască acolo (în cer) viaţă fără de grijă şi fără de sfârşit.

Hărăzeşte-i lui lucrurile cele mari şi nu pe cele mici. Ascultă-l pe Pavel care zice „să fie crescuţi copiii în învăţătura şi frica Domnului" (Ef. 6, 4).

Sunt de folos exemple, şi nu vorbe, pilde şi nu îndemnuri, fapte şi nu idei. Acestea aduc împărăţia lui Dumnezeu, acestea dăruiesc lucrurile cele bune. Nu cultiva numai mintea (copilului) ci curăţeşte-i şi sufletul. Aceasta n-o spun însă ca să te împiedic să studiezi şi să-l înveţi aşa şi pe copilul tău ci să te învăţ să dai atenţie numai celor vrednice de învăţat. Să nu-ţi închipui cumva că învăţăturile ce vin din Sf. Scriptură sunt folositoare numai pentru cel ce este monah. Dimpotrivă aceste exemple sunt mult mai folositoare copiilor care se pregătesc pentru viaţă. Dar precum atunci când trimitem copiii noştri la şcoală, avem pretenţia să înveţe lecţiile lor, tot aşa să facem şi când îi trimitem la biserică, ba mai mult să-i însoţim chiar noi.

Pentru că nu-i de ajuns să-i îndemnăm pe alţii să meargă (la biserică). Noi înşine să-i luăm de mână şi să mergem acolo şi să ne străduim ca ei să păzească cele ce au auzit şi au învăţat. Şi părintele care va învăţa acestea va deveni mult mai bun şi va educa el însuşi mult mai bine, nu din alt motiv ci pentru că nu va vătăma pe copilul lui cu exemplul său rău.

Aşa se va îndrepta mult şi copilul său.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală,** Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Aurel Jivi** — redactor adjunct; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

ABONAMENTUL pe un an: 5000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 142
SIBIU
1 şi 15 iunie
Nr. 21—24
1995

ÎNĂLŢAREA DOMNULUI

„Iar Domnul, după ce a vorbit cu ei, S-a înălţat la cer şi a şezut de-a dreapta lui Dumnezeu".
(Mc. 16, 20)

Prin negrăita şi nemărginita Sa purtare de grijă, Dumnezeu Tatăl a orânduit ca la anumite soroace ale vremurilor să se înfăptuiască lucruri mari şi minunate, din care să ţâşnească şi să se reverse cu rodnicie, noian de binefaceri pentru întreg neamul omenesc.

Aşa bunăoară, „la plinirea vremii", adică la timpul cel mai potrivit, cel mai de trebuinţă, S-a născut din Fecioara Maria, dumnezeiescul Prunc Iisus Hristos, Mântuitorul lumii (Lc. 2, 6—7).

În planul divin a fost rânduit ca acest „Unul născut" (Mt. 1, 25), mai presus de legile firii, tot la plinirea vremii, la opt zile după naştere să primească numele de „Emanuel", care se tâlcuieşte „Cu noi este Dumnezeu" (Mt. 1, 23) şi în conformitate cu legile Vechiului Testament, pruncul să fie tăiat împrejur.

După ce s-a botezat în râul Iordan, Mântuitorul a ieşit la propoveduirea în lume a Evangheliei, a suferit moartea pe Cruce pentru izbăvirea neamului omenesc din robia păcatelor, înviind din morţi a treia zi după şederea în mormânt.

La plinirea vremii, adică la patruzeci de zile după înviere, Mântuitorul Iisus S-a înălţat de pe pământ la cer. S-a reîntors din nou în patria Cerească, ca să ne trimită nouă pe Prea Sfântul Duh, pe Mângâietorul şi Sfinţitorul lumii, care va continua până la sfârşitul veacurilor opera de mântuire începută de Fiul lui Dumnezeu.

Sfinţii Evanghelişti Marcu (16, 19) şi Luca (24, 50—53) au înscris în Sfintele lor Evanghelii, împrejurările şi felul în care s-a săvârşit acest minunat fapt. Dumnezeiasca Înălţare s-a petrecut pe muntele Măslinilor, nu departe de Ierusalim, în prezenţa soborului apostolilor şi a solilor cereşti, Sfinţii îngeri. Când s-a născut Domnul Iisus Hristos, îngerii au adus vestea păstorilor „că s-a născut lumii Mântuitor" (Lc. 2, 11).

Acum la înălţare, Mântuitorul mângâie pe Sfinţii Apostoli, promiţându-le că nu vor rămâne singuri şi că Duhul Sfânt le va veni într-ajutor şi va fi pururea cu ei. Cu acest prilej Sfinţii Apostoli au primit înţelepte povăţuiri, dumnezeiasca binecuvântare şi pe când erau binecuvântaţi de Iisus, El s-a înălţat la cer (In. 14, 26; Lc. 24, 52—53).

„Printr-o astfel de înălţare — spune Sf. Ioan Gură de Aur — se pecetluieşte taina întrupării şi răscumpărării noastre şi redeschiderea drumului nostru de întoarcere spre lumea şi slava pe care

(Continuare în pag. a 2-a)

Preot Ioan Năftănăilă

CÂNTAREA CÂNTĂRILOR

— Trei mii de ani de frumuseţe —

Cântarea Cântărilor (sec. X—IX, înainte de Hristos) a pus multe probleme, atât exegeţilor Vechiului Testament, cât şi celor ai Noului Testament. Un punct de vedere comun ar putea fi văzut doar în faptul că textul a fost totuşi reţinut de marii exegeţi de dinainte de Hristos în canonul Vechiului Testament, fiind primit apoi şi în ceea ce s-a adunat global sub forma Sfintei Scripturi, adică în Biblia Vechiului şi Noului Testament, acordându-i-se încă odată atributul canonicităţii. Decizia n-a fost uşoară şi nici lipsită de mari controverse. Ea a izbutit totuşi să se menţină în ceea ce se numeşte **canonul biblic.** Interesant este faptul că, motivele care au dus la decizia menţinerii, n-au fost aceleaşi pentru canoniştii Vechiului Testament şi cei ai Noului Testament.

În Vechiul Testament **Cântarea Cântărilor** a fost socotită o carte alegorică. Altfel, textul ei laic (cuvântul Dumnezeu nici nu e amintit) ar fi trebuit să ducă la excluderea cărţii din canonul biblic. În acest sens, dragostea dintre bărbat şi femeie a fost socotită a sugera raportul dintre Dumnezeu şi Israel sau peripeţiile Exodului spre Ţara Făgăduinţei.

În Noul Testament tot alegoria i-a salvat rămânerea în cuprinul Sfintei Scripturi, dar, de data aceasta, teza acceptată n-a mai fost raportul dintre Dumnezeu şi Israel, ci raportul dintre Hristos şi Biserică, socotit ca o viziune profetică despre viitorul în care avea să vină Mesia. Adică e o prefigurare a Bisericii ca mireasă a lui Hristos.

E greu de spus în ce măsură, luaţi în parte, exegeţii au convingeri depline. Profesorul român Popescu-Mălăieşti, o autoritate în teologia românească, spune că **„e foarte posibil** (ca autorul) **să fi avut în mintea lui, luminată de duhul divin, şi această chestiune viitoare"** (venirea lui Mesia şi întemeierea Bisericii). E foarte posibil! Profesorul Nicolae Neaga de al cărui studiu ne folosim (Sibiu 1931), nu poate nici el găsi o altă explicaţie a prezenţei Cântării Cântărilor în canonul biblic, decât tot **„alegoria de conţinut supranatural". Dar** adaugă îndată: **„deşi nici explicările alegorice nu se pot aplica peste tot".** În cele din urmă se întoarce totuşi la **„alegoria teocratic-mesianică".**

Textul e uneori atât de laic, încât exegeţii îşi rezervă, cu timiditate, şi anumite îndoieli. Cei ce şi-au tranşat hotărât îndoielile, considerând **Cân-**

(Continuare în pag. a 2-a)

† ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Transilvaniei

Sfânta Liturghie — Marea Iubire (XVIII)

TAINĂ ŞI COMUNIUNE

„Şi nu ne duce pe noi în ispită", este a şasea cerere pe care Iisus Mântuitorul ne-a învăţat, în rugăciunea TATĂL NOSTRU, ca să o îndreptăm către Dumnezeu, pentru ocrotirea părintească, în vâltoarea acestei vieţi, cum se exprimă atât de intuitiv, una din cele mai expresive cântări funebrale, ale Bisericii Ortodoxe: „Marea vieţii văzând-o înălţându-se de **viforul ispitelor,** la limanul Tău cel lin alergând, strig către Tine: scoate din stricăciune viaţa mea, mult Milostive".[1]

Şi Biserica, mama noastră duhovnicească, cea care ne-a născut prin taina Sfântului Botez, la o nouă viaţă, ne îndeamnă prin rugăciunile ei, să cerem şi ajutorul Maicii Domnului, pentru a fi scăpaţi din ispite: „O, Maică prea lăudată, care ai născut pe Cuvântul, Cel ce este mai sfânt decât toţi sfinţii, primind acest dar de acum, izbăveşte de **toată ispita** şi scoate din munca ce va să fie, pe toţi cei ce-ţi cântă ţie: Aliluia".[2]

Ce este ispita? O încercare diferită, prin care trece fiecare om, în urcuşul lui spre mântuire. Ispita în sine nu este păcat, ci acceptarea ei, consimţirea este păcat! Este momeala din care cine muşcă se prinde în plasa răului.

După cum nimeni nu este fără păcat,[3] tot aşa nimeni nu este scutit de ispită. Ea, nu vine de la Dumnezeu, căci El nu ispiteşte pe nimeni, respectând toată libertatea pe care ca Tată a dat-o fiilor. De aceea, Sfântul Apostol Iacov scrie că: „Nimeni să nu zică, atunci când este ispitit: De la Dumnezeu sunt ispitit, pentru că Dumnezeu nu este ispitit de rele şi El însuşi nu ispiteşte pe nimeni. Ci fiecare este ispitit când este tras şi momit de însăşi pofta sa. Apoi pofta, zămislind, naşte păcatul, iar păcatul odată săvârşit aduce moarte".[4]

De unde vine ispita? De la diavolul, care de la căderea lui în întuneric, „umblă răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită",[5] iar sfântul apostol Pavel atenţionează „să nu ne lăsăm covârşiţi de Satana (potrivnicul, vrăjmaşul), căci gândurile lui nu ne sunt necunoscute".[6] De aceea, pe lângă necontenita priveghere, e necesară îndreptarea gândului către Dumnezeu, prin rugăciune fierbinte. Şi rugăciunea stăruitoare, făcută cu pocăinţă, îndepărtează ispita, sau chiar o paralizează. Sfântul Isac Sirul spune: „Dacă toţi suntem păcătoşi şi nimeni nu e deasupra ispitelor, nici una dintre virtuţi nu e mai mare ca pocăinţa".[7] Ea ne ajută să biruim încercarea care ne vine de la cel rău şi este îngăduită de Dumnezeu. Ispita vine şi din prea marea încredere în sine, dar se

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. Nichifor Todor

1 Aghiasmatar cit., peasna 6, p. 197.
2 Ceaslov, cit.: Acatistul Bunei-vestiri, Condacul al 13-lea, p. 276 (ed. din 1970, p. 268).
3 I In. 1,8.
4 Iac. 1, 13—15.
5 I Petru 5, 8.
6 II Cor. 2, 11.
7 Vezi la Dumitru Stăniloae: Trăirea în Dumnezeu, op. cit., p. 141.

Să cinstim memoria Eroilor

În ziua de 1 iunie, ziua Înălţării Domnului, poporul român sărbătoreşte şi Ziua Eroilor neamului nostru românesc, care pe câmpurile de luptă din sud, est şi vest au oferit mari şi înălţătoare exemple, prin jertfa lor pentru independenţa şi integritatea ţării noastre.

Revoluţia din decembrie 1989 ne-a dat posibilitatea de a reveni la vechea tradiţie a poporului român de a sărbători cu adâncă pioşenie pe toţi eroii patriei, în această zi de Înălţare. Ei sunt cei care prin jertfa lor au ridicat prestigiul oştirii române spre cele mai înalte culmi, atât în primul cât şi în al doilea război mondial, garantându-ne existenţa şi independenţa.

Recunoştinţa noastră a fost concretizată prin:

— Aşezarea lor în cimitire separate de eroi;
— Ridicarea de monumente în diferite localităţi;
— Ridicarea de troiţe la diferite răspântii;
— Atribuirea de nume de eroi unor străzi;
— Sărbătorirea Zilei Eroilor pe tot cuprinsul Patriei;
— Diferite expuneri de fapte de arme, şi conferinţe în şcoli, în case de cultură, în întreprinderi şi în unităţile militare.

Timp de 45 de ani regimul comunist a încercat să schimbe adevăratul mers al istoriei, căutând să aştearnă sub vălul uitării pe cei ce s-au jertfit pe câmpurile de luptă, mergând până acolo încât au înlocuit crucile creştine de la mormintele celor căzuţi în crâncenele bătălii cu bare din beton, pentru a lovi şi pe această cale în ţăria credinţei poporului român.

După revoluţie s-a căutat să se revină la tradiţia noastră creştinească. Şi în Cimitirul Eroilor din Dumbrava Sibiului, unde se odihnesc o mare parte din camarazii noştri de luptă, s-a ridicat o troiţă, în semn de adâncă recunoştinţă a noastră, a celor de azi, confirmând astfel caracterul creştin al oştirii române, aşa cum a prevăzut-o şi poetul Andrei Mureşanu în al său **„Răsunet"**, prin cuvintele: „Preoţi cu crucea-n frunte, că oastea e creştină....".

În luptele duse de armata română în cele două războaie mondiale zeci de mii de ostaşi, de toate gradele, şi-au jertfit viaţa pentru existenţa poporului nostru.

Din a doua parte a celui de al doilea război mondial amintesc câţiva sibieni eroi, căzuţi în luptele duse de unităţile Diviziei 18 infanterie din Sibiu:

— Colonel Popa Petre, comandant Reg. 90 inf., căzut la 15.10.1944;
— Caporal Toader Ion, originar din Ocna Sibiului, comandant grupă mitraliere, căzut la 21.10.1944;
— Maior Prică Vasile din Tilişca, comandant batalion, căzut la 25.01.1945;
— Subloc. Ludu Mircea, ofiţer cu operaţiile la regt. 90 inf., căzut la 15.10.1944;
— Serg. major Dejeu Gheorghe comandant pluton, căzut la 10.09.1944;
— Subloc. Dincă Vasile, comandant pluton, căzut la 19.11.1944;
— Serg. T. R. Boieriu Nicolae comandant de grupă;
— Subloc. Sadoveanu Mihu Paul moare grav rănit în spitalul de campanie din Alba-Iulia a treia zi de la internare. (Era student, ofiţer de rezervă, fiul marelui nostru prozator Mihail Sadoveanu).

Pentru toţi eroii neamului păstrăm în sufletele noastre de bătrâni ostaşi durerea şi recunoştinţa, cu toată sinceritatea, căci nu trebuie să uităm, că sinceritatea este cea mai perfectă formă a recunoştinţei.

Eroii au dreptul la această recunoştinţă veşnică, pentru că şi-au dat, în lupte sângeroase, suprema jertfă. Ceea ce suntem noi azi o datorăm lor şi ca atare lor le aparţine cinstea, onoarea şi gloria, în primul rând şi numai apoi supravieţuitorilor.

Aceşti eroi pentru noi nu sunt morţi, ei trăiesc în veşnicie şi sunt mândria neamului românesc.

Cu aşa eroi un neam e greu să piară.

Ioan Cristea
veteran de război

Regretatul Episcop al Armatei Dr. PARTENIE CIOPRON

Toamna anului 1948 se lăsa cu o ceaţă densă, pe fundalul speranţelor sleite de foamete şi boli, culminând cu ocupaţia străină a unei puteri nesăţioase în rapt, execuţii şi deportări spre nesfârşitele Maidanek-uri siberiene. În fapt de seară, când şi soarele se ascunsese, la mânăstirea „Sfântul Ioan" din Suceava poposea, spre a-şi afla adăpost, cel ce fusese popularul Episcop al Armatei, dr. Partenie Ciopron. I se prezervase scaunul de egumen al acestui sfânt aşezământ. Era vorba, în fapt, de un refugiu nedeclarat. Aşa îşi începea o viaţă nouă ierarhul admirat de toată suflarea românească pe parcursul ultimului război mondial când s-a aflat în mijlocul Armatelor Române pentru a le sluji, a le îmbărbăta, a-i ajuta pe răniţi, a-i înmormânta pe eroii căzuţi la datorie, chemând în ajutor Puterile Cereşti.

Născut în com. Păltiniş, jud. Botoşani, în 1896, copilul Ciopron Petre provenea dintr-o familie trăită în sunetele clopotelor bisericii. Absolvind şcoala primară din satul natal, merge la Iaşi pentru a urma vestita Şcoală de Cântăreţi Bisericeşti. Însă traseul idealurilor lui a fost întrerupt de evenimente ce angajau soarta neamului românesc. La doi ani după izbucnirea primei conflagraţii mondiale, România, prin Declaraţia din 27 august 1916, in-

(Continuare în pag. a 3-a)

Arhid. Prof. Foca Pavel
Veteran de război, decorat pe frontul de luptă

Pentru eroii noştri

Voi, cei ce ţărâna
Cu sângele vostru
Mai rodnic-o faceţi
În oameni şi-n gând

A voastre morminte
Ca moaştele sfinte
Noi le cinstim cu flori
Şi cu-aducerea aminte

V-aţi jertfit viaţa
Să ne-aduceţi bine
Slobozi să se-nchine
Sărmanii creştini

Schiturile toate
Care au fost prădate
Să le populeze
Iar călugări buni

Pentru neamul nostru
Multă pătimire
Aţi răbdat eroic
Râvnind vremuri noi.

Ne-aţi adus în ţară
Nouă primăvară
Zorii de lumină
Pe cer aţi aprins.

Pentru vitejie
Noi cu mulţumire
Sfânta pomenire-n cânt
Vi-o prăznuim!

Maica Teodosia Laţcu

Îndatoriri şi responsabilităţi ale preotului, astăzi

— Educaţia religios-morală a tineretului —

Este de prisos să spunem că în regimul totalitar şi ateu alăturarea celor doi termeni: preot şi tineret era socotită o contradicţie în sine. Se împiedica pe orice cale ca tinerii şi copiii să aibă legătură cu Biserica şi cu slujitorii altarelor.

Cu prilejul marilor sărbători, când familiile căutau totuşi să-şi aducă şi copiii la slujbă, în virtutea tradiţiei creştine, care n-a putut fi stinsă de tot, şcoala, organizaţiile de copii şi tineret aveau datoria, trasată strict pe linie de partid, de a organiza diferite acţiuni, care să-i împiedice pe tineri de a participa la astfel de evenimente cu caracter religios.

Referirile la religie, călugări şi preoţi erau totdeauna negative, astfel încât să se inoculeze în sufletele tinerilor ideea că este nedemn să aibă vreo preocupare sau legătură cu tot ceea ce ţine de domeniul credinţei şi al evlaviei.

Preoţii zeloşi, care au socotit că, în pofida interdicţiilor, au o responsabilitate înaintea lui Dumnezeu de a se ocupa şi de copii şi de tineret, în general, în lucrarea lor pastorală-misionară, au fost atenţionaţi să renunţe la zelul lor, iar dacă s-au dovedit persistenţi, au fost sancţionaţi, găsindu-se evident cu totul alte motive, care să stea la baza sancţionării lor.

Revoluţia din 1989 a pus capăt acestei triste şi păgubitoare stări de lucruri. Şcoala a încetat de a se mai afla în totală opoziţie faţă de Biserică. „Religia" a devenit, cum a fost şi până în 1948, obiect de învăţământ, iar slujitorii cultelor au şi această sarcină de a preda „Religia" la ciclul elementar şi la cel liceal, deocamdată numai în cazul liceelor pedagogice.

Suntem însă numai la început de drum. Este dificil să putem vorbi de o schimbare spectaculoasă în societatea românească. Se observă mai degrabă o accentuată criză pe planul conduitei şi moralităţii. Libertatea de care dispun tinerii a fost greşit înţeleasă şi ca urmare şi din nefericire, în cazurile de abateri morale, care sunt foarte frecvente, se constată implicarea mai ales a persoanelor tinere. Violurile, tâlhăriile, scandalurile şi crimele au ca autori de cele mai multe ori tineri refractari ideii de autoritate, lege, morală, credinţă.

În imaginile pe care le vedem frecvent la televiziune şi care reflectă aspecte din activitatea penitenciarelor, se poate sesiza cu uşurinţă că între cei care populează astfel de aşezăminte, numărul predominant este al tinerilor. Au crescut îngrijorător şi cazurile minorilor delicvenţi iar copiii străzii au devenit o serioasă problemă.

În astfel de împrejurări, întrebarea care se pune este: ce-i de făcut şi desigur, care sunt factorii care trebuie să se implice în redresarea morală a societăţii şi, în primul rând a generaţiei tinere.

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Mesajul luminii

... Lumina nu trebuie pusă sub obroc. Aşa am învăţat de la Mântuitorul Hristos şi aşa ne spune şi simţul nostru interior despre lucrurile care luminează şi cu care venim în contact. Dar orice lucru luminează, conţine o taină ce este pusă spre a fi descifrată, conţine un mesaj. Descifrând taina, atât cât ne este cu putinţă, afirmând mesajul şi punându-l în valoare, noi facem o mărturisire despre acel lucru, aşa după cum faptul de a pune o lumină în sfeşnic este o mărturisire despre acea lumină.

Orice fapt, eveniment, stare, care ne înalţă sufleteşte, care ne produce bucurie, nu se poate să nu devină obiect de mărturisire.

Astfel, dacă privim cu atenţie, remarcăm că în jurul nostru, totul e mărturisire.

O haină mărturiseşte despre cel ce a făcut-o; o casă despre stăpânul ei, cât este de gospodar; universul, despre Dumnezeu, cum şi psalmistul remarcă: „Cerurile spun slava lui Dumnezeu şi facerea mâinilor Lui o vesteşte tăria" (Psalm 18, 1).

Iisus însuşi mărturiseşte despre Tatăl, oamenii mărturisec despre ei şi despre trăirile lor.

Deci, cum spuneam, totul în jurul nostru e mărturisire. A fi deci mărturisitor este o caracteristică, o necesitate firească, o obligaţie naturală a omului ...

Preot Dr. Theodor Damian

Cântarea cântărilor

(Urmare din pag. 1)

tarea Cântărilor pur și simplu o carte laică, au avut de întâmpinat rigorile alegoriștilor.

Dintre evrei, învățatul rabin Șamai, contemporan cu Hristos, era pentru interpretarea literală. O carte **despre dragoste.** Nu am investigat literatura iudaică de specialitate ca să văd cum a fost tratat Șamai!

Un exeget iudaic mai târziu (135 după Hr.), rabi Akiba o consideră însă o carte alegorică și interzice lectura ei la nunți, cum probabil era obiceiul.

Un creștin însă, de mare suprafață în vremea lui, Teodor de Mopsuestia (350—428), mergând tot pe linia interpretării istorice-literale — o dragoste între Solomon și Sulamita, căreia cel dintâi i-a dedicat un poem — a suferit o condamnare din partea unui sinod ecumenic (al cincilea) ținut la Constantinopol în anul 553. Sinodul a apreciat că dacă ar fi așa, adică un simplu poem de dragoste, el ar conține **„lucruri urâte pentru urechile creștinilor".**

Tot spre o interpretare literală, apreciind că poemul exaltează candoarea în dragoste, merge și Johann Gottfried Herder (1778).

Cu o condamnare, tot pentru interpretare literală, s-a ales și reformatul Sebastian Castelio, pe care Calvin l-a alungat din Geneva. Mulți alții au mers totuși pe interpretarea literală, unii nuanțând-o prin aprecierea că, în **Cântarea cântărilor** se glorifică dragostea pură, în opoziție cu cea senzuală și vulgară, și se afirmă **superioritatea monogamiei față de poligamie.** De asemenea se elogiază căsătoria, fidelitatea. Și în această interpretare textul e, totuși, considerat laic, un poem dramatic (Iacobi, H. Ewald, E. Meyer, Renan ș.a.).

Interpretarea alegorică a câștigat în cele din urmă adeziunea oficială. S-a pornit de la faptul că în Noul Testament Iisus Hristos e de multe ori numit mire, iar Biserica e numită mireasă (Matei IX, 19; Ioan III, 29; II Cor. XI, 12; ș.a.). Slujba tainei cununiei e adesea introdusă prin cântarea **„Vino, vino din Liban mireasă",** text chiar din **Cântarea Cântărilor** (VI, 8), dar cu acest prilej, fiind vorba de cununie, plasarea Cântării în acest context e mai degrabă literală, decât alegorică. Atât numai că însăși cununia e interpretată de Sfântul Pavel ca și uniunea dintre Hristos și Biserică, deci tot spre alegorie se înclină.

Așa vor interpreta prezența **Cântării cântărilor** în canonul biblic și Origen (a scris două volume despre aceasta) și Sf. Ciprian, și Sf. Atanasie, și Sf. Vasile cel Mare, și Sf. Grigore de Nisa și alții, iar din Biserica Apuseană Grigore cel Mare și Beda Venerabilul. Tot spre alegorie merg Fericitul Ieronim și Fericitul Augustin. Teologii moderni, ortodocși și catolici, și-au însușit interpretarea devenită tradițională, alegorică. Și nu cred că doar din conformism și comoditate.

Alți cercetători dau cărții o interpretare **mariologică:** Rupert von Deutz (1070—1129), Bernard de Clairvaux (1090—1153) care scrie peste 80 de omilii despre aceasta, și mulți alții. Aceste interpretări și altele, se pot găsi în introducerea lui Ioan Alexandru la traducerea făcută de el **Cântării Cântărilor** (Buc., 1977).

Doamna Zoe Dumitrescu-Bușulenga interpretează chemările dragostei dintre mire și mireasă, ca fiind **„prețioase piese lirice",** fără a fi clar dacă înclină spre interpretarea literală. Considerațiile sale mi se par interesante și îndrumătoare spre alegorie și, nu cred că e o adaptare modernă la interpretări teologice deja sugerate de alții mai înanite. Merită citate considerațiile sale din introducerea la textul **Cântării Cântărilor** tradus de poetul Ioan Alexandru: Chemarea reciprocă a sufletelor îndrăgostite „îngăduie transcenderea frumuseții imaginilor, a tipului de sensibilitate vorbind despre iubirea ipostaziată într-o lume a unui moment istoric, a unei societăți, în haina liricii vechilor evrei. Privirea aruncată asupra iubirii se duce dincolo de aspectele ei imediate, ca și privirea aruncată asupra frumuseții. Ca în marea poezie a lumii, aici nu mai e vorba de simple figuri de retorică, ci de **simboluri care revelă adâncimile arhetipale, unice, esențiale ale iubirii"** (s.n.).

S-ar putea crede că de fapt e o ingenioasă întoarcere, totuși, la o interpretare literală, dacă ar fi vorba doar de **„adâncimile arhetipale",** dar cele din **Cântarea Cântărilor** sunt totuși **„simboluri",** alegorii, socotind că în cazul acesta termenii sunt sinonimi.

Ca și toate celelalte scrieri din Sfânta Scriptură, **Cântarea cântărilor** e un poem de mare frumusețe. Metafora e aici la ea acasă. Puține cărți mai folosesc metafora în așa măsură, și de o mai frumoasă calitate decât **Cântarea cântarilor,** chiar dacă metaforele sunt preponderent rurale, pastorale. Acestea erau cele mai la îndemână autorului și, poate, la acea vreme nu prea avea de unde alege. Să nu uităm că Solomon a fost rege cu aproape zece secole înainte de Hristos.

Cât despre alegorie, să ne amintim că ea a fost folosită de profeții mesianici, vechi și ei. Și-apoi mai este ceva: metaforele solomonice sunt decente. Oare să mai apelăm la unele comparații baudelairiene sau argheziene, spre a demonstra decența autorului **Cântării cântarilor?** Nici flori de mucigai, nici flori ale răului. În **Cântarea cântărilor** există o puritate a acelor detalii care sub pana altora devin vulgare. Și de ce ne-am mira? Dumnezeu și-a voit creația pură și El a înzestrat-o cu frumusești și forțe de atracție omenește inexplicabile. Dar puritatea lor originară e în afară de orice îndoială. Și ea intră în viziunea originară a Creatorului care și-a înzestrat creația cu ceea ce urma să-i asigure, frumos și precis permanența. S-ar putea spune că în carte există pasiuni. Da, dar nu patimi. Iubirea e un dar originar așezat de Dumnezeu în creația Sa. Evident, o frunză acoperă și la protopărinți anumite părți ale trupului, în viziunea artiștilor mai ales, dar și alte funcțiuni ale trupului reclamă discreție. Aceasta nici nu împiedică, nici nu contrazice puritatea. Totul trebuie văzut cu ochi curat. Pudoarea, chiar dacă a apărut ca urmare a unui eveniment care a depins de voința oamenilor, ea a apărut totuși în Rai, și a fost un semn al acomodării la o nouă situație și a unui nou fel de respect. Abia atunci Adam și Eva și-au dat seama că sunt goi. Atunci a apărut frunza. Ea a fost o treaptă spre restaurarea purității. Și aici suntem în mare măsură în istoria une alegorii originare care mai rămâne încă ascunsă printre tainele pe care și le-a rezervat Dumnezeu.

Poate că și alegoria care se ascunde sub cuvintele și în cuvintele **Cântării cântărilor** e din aceeași substanță originară care solicită bunăvoința transcenderii materiei metaforei. Poate că rabi Akiba exagera puțin când interzicea citirea la nunți a **Cântării cântărilor.** La nunta sa el însuși îi va fi vorbit, poate, alesei lui în termenii poemului. Dar probabil el s-a gândit și la trebuința unei firești discreții în anumite privințe, și apără mai ales alegoria cărții.

Solomon (nu intarăm aici în detaliile problemei autorului!) a alcătuit **Cântarea cântărilor,** exaltând viața, dragostea și frumusețea. Pe creator și opera Sa, chiar dacă nu-l pomenește, îl face prezent în sufletul cărții, căci se va spune în Noul Testament că **„Dumnezeu este dragoste".** Dar tot Solomon a scris și **Eclesiastul.** Dacă în **Cântarea cântărilor** și-a dat frâu liber bucuriei de a exista, sentimentul din **Eclesiast** e motivat foarte bine de tristețea dispariției. Cărțile trebuie citite pe rând, precum e și succesiunea vieții și a morții în destinul pământesc al oamenilor.

Sfânta Liturghie — Marea Iubire

(Urmare din pag. 1)

poate alunga prin smerenie. Iată de pildă, Părintele Avacum de la Sfânta Mânăstire Lavra, decedat în anul 1979, aflându-se sihăstrind în pustia Siglei (în Muntele Athos) „se ruga cu șiragul de mătănii sus pe o stâncă și deodată a apărut în fața lui diavolul ca înger al luminii și i-a spus: Avacume, Avacume, Dumnezeu m-a trimis să te iau în rai, pentru că tu ești deja înger. Hai să zburăm! Bătrânul Avacum încurcat și speriat i-a răspuns: Dar cum să zbor? Eu nu am aripi ca tine. Iar așa-zisul înger, i-a spus: Și tu, Avacume, ai aripi, ai devenit înger, dar nu le vezi. Atunci bătrânul Avacum și-a făcut o cruce cu smerenie și a spus: Maica Domnului, cine sunt eu ca să zbor? N-a apucat să-și termine cuvântul și a văzut cum așa-zisul înger se transforma dintr-o dată într-o capră urâtă, cu aripi de liliac și zboară în josul prăpastiei către mare și dispare. Îngrozit bătrânul Avacum, mulțumindu-i Maicii Domnului că l-a apărat, ...a plecat la mânăstirea Lavra".[8]

Și câte încercări nu vin peste om și câte nu-i trec prin minte, în mod haotic, mai ales că „mintea omului stă între Sfintele Puteri și cetele diavolești. Și îndată ce el simte că-l ispitesc diavolii din stânga, (dacă) aleargă la Iisus prin rugăciune, atunci se bucură de Sfintele Puteri și biruința-i de partea noastră. Iar dacă vom sta de vorbă cu gândurile și ne îndulcim cu ele, tot timpul stăm de vorbă cu diavolul".[9] Mântuitorul a avertizat pe ucenicii Săi, și prin ei, întreaga suflare omenească, zicând: „Priveghiați și vă rugați, ca să nu intrați în ispită. Căci duhul este osârditor, dar trupul neputincios".[10] Omul trece uneori prin momente de grea cumpănă, când ispita îl poate răpune, dacă nu privegheză cu adevărat.

Ispita este îngăduită de Dumnezeu, pentru verificarea și întărirea credinței noastre, așa cum Dumnezeu a îngăduit ca dreptul Iov să fie ispitit de diavolul, în tot ce avea el, doar mai puțin viața lui[11] și Iov a biruit ispita atât de cumplită, prin credință și prin răbdare, fără să cârtească împotriva lui Dumnezeu. Sfântul Apostol Pavel scrie că: „Nu va cuprins ispită care să fi fost peste puterea omenească... Credincios este Dumnezeu; El nu va îngădui ca să fiți ispitiți mai mult decât puteți, ci odată cu isptia va aduce și scăparea din ea, ca să puteți răbda".[12] Și aceasta, pentru că Dumnezeu, din Marea Sa Iubire, și-a asumat firea omenească, pentru ca El însuși să sufere pentru noi și pentru păcatele noastre. „Căci prin ceea ce a pătimit, fiind El însuși ispitit, poate și celor ce se ispitesc să le ajute".[13] Și acest ajutor vine de la Dumnezeu atunci când omul are credință și se luptă cu răbdare și stăruință. „Domnul poate să scape din ispite pe cei credincioși, iar pe cei nedrepți să-i păstreze, ca să fie pedepsiți în ziua judecății. Și mai vârtos pe cei ce umblă după îmboldirile cărnii, în pofte spurcate și disprețuiesc domnia cerească. Îndrăzneți, îngâmfați..."[14]. Sfântul Maxim Mărturisitorul zice: „Chipul ispitelor e îndoit; unul e din plăcere, iar altul din durere. Cel dintâi e ales de bună voie, iar celălalt fără voie. Primul e născătorul păcatului și de el ni s-a poruncit să ne păzim (Mt. 26, 41), iar celălalt e pedepsitorul păcatului, chinuind prin dureri și necazuri dispoziția iubitoare de păcat".[15]

Și Mântuitorul Iisus Hristos deși era fără păcat, a fost ispitit și de diavol și de oameni. Astfel, după postul de patruzeci de zile, din pustia Carantaniei, Iisus de trei ori este ispitit de diavolul, încercare încheiată cu un eșec zdrobitor pentru vicleanul ispititor, căruia „Iisus i-a zis: Piei, Satano, căci scris este: „Domnului Dumnezeului tău să te închini și Lui singur să-I slujești".[16]

În activitatea Sa mesianică, Mântuitorul a fost ispitit și de Petru, care a vrut să-L împiedice a-și duce la îndeplinire opera Sa de răscumpărare, fapt pentru care Domnul mustră pe Petru, zicând: „Mergi înapoia Mea, Satano! Sminteală Îmi ești; că nu cugeți cele ale lui Dumnezeu, ci cele ale oamenilor" (Mt. 16, 23).

Ispită a fost când mulțimile hrănite de El, cu cele cinci pâini și doi pești, au voit să-L proclame apoi Rege, când a intrat în Ierusalim, călare pe mânzul asinei, smerit, spre a împlini proorociile (In. 12, 12—15). **Ispită** a fost și acuzația că scoate demonii cu Belzebul (Mt. 12, 24), îndeosebi din partea fariseilor, a cărturarilor, irodienii și saduceii, în diferite împrejurări, cu banul dajdiei, etc. De aceea, le spune: **„Ce Mă ispitiți,** fățarnicilor? (Mt. 22, 18 ss). De asemenea a fost **ispitit** de căpeteniile iudeilor, când era pe cruce, cerându-i să se coboare de pe cruce, ca să creadă în El (Mt. 22, 31).[17]

Deci, cu atât mai mult, noi, oamenii de rând, trebuie mereu să fim în gardă, de pază la porțile minții, ale inimii și ale sufletului, „luând seama la tine însuți, ca să nu cazi și tu în ispită".[18]

Iată dar că vicleanul diavol nu se rușinează să ispitească tot ce-i stă în cale. Mai mult, se poate spune că „oamenii cei mai bântuiți de ispite sunt cei care se tem mai mult de Dumnezeu și fac voia Lui. Căci Satana nu ispitește pe cel ce-l are în mână, ci pe acela care-i scapă, sau îi zădărnicește planurile lui. Sfântul Efrem Sirul a văzut în vedenie, tolănit pe ziduri, la poarta unei cetăți, pline de desfrâu, un singur diavol, care nu făcea altceva decât să se sucească leneș, când pe de o parte, când pe alta. În schimb, în pustie a văzut un viespar întreg de diavoli dând târcoale în jurul unui singur pustnic îmbunătățit. **Unde ispita bântuiește mai aprig, se poate spune, că și virtutea este mai mare".**[19]

Valurile mari se ridică unde-i și apa adâncă. Într-o băltoacă nu se stârnește furtună! Ispitele sunt un fel de barometru al credinței. Ele nu trebuie căutate, ci întâmpinate și biruite prin statornicia în credință, luptă continuă și cu priveghere „ca la graniță", mereu apelând la mila lui Dumnezeu. „Cununa fără încercare nu se poate; — zice Sfântul Ioan Gură de Aur — nici răsplată fără luptă".[20] Și încă ce fel de luptă?! Dacă orice luptă produce dureri și suferință și-l scoate pe om din starea de comoditate și-l face „străjer" al sufletului său, atunci „noi trebuie să luptăm cu suferința stăpâniți de gândul că putem să nu cădem în ispită și dacă vom cădea suntem vinovați. Dacă vom lupta astfel nu vom cădea".[21] Lupta noastră cu ispita este ca și lupta cu un șarpe. Dacă nu-i distrugi capul te încolăcește și te mușcă. Nu este bine să te joci cu el! Și lupta omului cu ispita nu trebuie redusă la o hărțuială timidă, cu concesii și reveniri. E necesar un adevărat asalt sufletesc. Omul trebuie să-și mobilizeze atunci întreaga lui energie, „pe moarte și pe viață", strigând după ajutor: „Doamne, ajută-mi!", „Doamne, nu mă lăsa"! Aceasta este semnificația a ceea ce cerem lui Dumnezeu: **„și nu ne duce pe noi în ispită",** adică, nu ne lăsa, Doamne, să cădem pradă ispitei pe care o întâmpinăm, sau încercării Tale, Doamne! Adică „să nu ne lase să fim ispitiți de voia noastră și de pofta noastră, căci din căderea într-o astfel de ispită se naște moartea. Psalmistul zicea: „Cercetează-mă, Doamne, și mă cearcă" (Ps. 25, 2). De aceea, dreptul face amândouă cererile. Pe de o parte cere să fie ispitit (cercat) cu îngăduința lui Dumnezeu, spre probare în vederea mântuirii; pe de alta cere să nu fie ispitit de voia și de pofta sa spre pieirea sufletului".[21a] Sfântul Apostol Pavel scria că: „În lupta voastră cu păcatul, nu v-ați împotrivit încă până la sânge. Și ați uitat îndemnul care Vă grăiește ca unor fii: „Fiul meu, nu disprețui certarea Domnului, nici nu te descuraja, când ești mustrat de El, căci pe cine-l iubește Domnul, îl ceartă, și biciuiește pe tot fiul pe care-l iubește... Căci care este fiul pe care tatăl său nu-l pedepsește?".[22]

Sfinții apostoli considerau ispitele ca o bucurie, ele fiind prilej de curățirea credinței. „Întru aceasta vă bucurați măcar că acum ar trebui să fiți triști, încercați fiind de multe feluri de ispite pentru puțină vreme. Pentru că credința voastră încercată, mult mai de preț decât aurul cel pieritor, dar lămurit prin foc, să fie găsită spre laudă și spre slavă și spre cinste, la arătarea lui Iisus Hristos".[23] Și mai mult, „Mare bucurie să socotiți, frații mei, când cădeți în felurite ispite știind că încercarea credinței voastre lucrează răbdarea".[24] Și numai „prin răbdarea voastră — a zis Mântuitorul — veți dobândi sufletele voastre".[25] Nici o luptă fără răbdare nu poate asigura biruința finală. Sfântul Efrem Sirul ne îndeamnă la rugăciune... „Iar duhul curăției, al gândului smerit, **al răbdării** și al dragostei, dăruiește-l mie, slugii Tale...".

---

8 Pateric Athonit, Trad. de Prof. Florian Stroe, Col. Anastasia, București, 1995, p. 115—116.

9 Arhim. Ioanichie Bălan: Ne vorbește Părintele Cleopa I, Huși, 1995, p. 42.

10 Mc. 14, 38 și Lc. 22, 40.

11 Biblia, cit., ed. 1988, Iov, cap. 1—42, p. 534—564.

12 I Cor. 10, 13.

13 Evr. 2, 18.

14 II Petru, 2, 9, 10.

15 Filocalie II, cit. p. 284.

16 Mt. 4, 1—10.

17 Preot Dr. Ioan Mircea: Dicționar al Noului Testament, cit. p. 222—223.

18 Gal. 6, 1.

19 Învățătura de credință ortodoxă, cit., p. 217. Vezi și Sf. Ioan Gură de Aur: Omilia despre Statui, 1—2, vol. II, p. 567—568.

20 Predici despre statui, vol. I, partea I-a. Trad. de Șt. Bezdechi, R. Vâlcea, 1937, p. 96.

21 Prot. Dr. Dumitru Stăniloae: Iisus Hristos sau Restaurarea omului, Sibiu, 1943, p. 172.

21a Filocalia vol. XI. Sfinții Varsanufie și Ioan. Trad. de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae. Edit. Episcopiei Romanului și Hușilor, 1990, p. 399.

22 Evr. 12, 4—7.

23 I Petru, 1, 6—7.

24 Iac. 1, 2—4.

25 Lc. 21, 19.

Îndatoriri și resposabilități ale preotului

(Urmare din pag. 1)

Un posibil răspuns ar fi: legea trebuie să fie precumpănitoare și cei care o aplică să fie persoane cu o autoritate morală ireproșabilă. Un orizont nelimitat rămâne educației, creșterii în duhul credinței, al virtuților și al cinstei a generației care ne succede.

Școala românească de toate nivelele încearcă, pe de o parte, să-și valorifice bunele ei tradiții, iar pe de alta să se restructureze, tinzând către ceea ce îndeobște numim astăzi „standardele europene". Nu întâmplător, factori de decizie din învățământ, chiar de la cel mai înalt nivel cum este cel ministerial, se află în dialog cu forurile mondiale de profil sau interesate în a sprijini acțiuni în domeniul educației și învățământului, cum ar fi UNESCO și Banca mondială.

În acest context nou de dezvoltare și perfecționare a învățământului românesc este chemată și Biserica să-și desfășoare, prin slujitorii ei, funcția învățătorească. Accesul ei în școală este reglementat prin lege, rămânând ca lucrarea la care este chemată să o săvârșească să se armonizeze cu tot ceea ce se preconizează în domeniul instrucției și educației.

Responsabilitatea persoanelor care predau religia este mare, în primul rând pentru că și obiectivul de studiu pe care îl propun este total diferit de celelalte obiecte sau discipline de învățământ. Dacă acestea din urmă au în vedere imanentul, realitățile lumii văzute, religia înalță sufletele copiilor și tinerilor spre lumea veșniciei, spre Dumnezeu și realitățile inefabile ale spiritului.

Scopul pe care trebuie să-l urmărească profesorul de religie este nu numai cunoașterea doctrinei creștine ci și trăirea adevărului revelat și peste tot — transpunerea în practică a preceptelor evanghelice. A îmbogăți numai intelectul cu cunoștințe și a lăsa în nelucrare inima, înseamnă a parcurge doar pe jumătate calea care duce la acel ideal al unei temeinice și profunde educații moral-religioase.

Din nefericire, nu toți cei care s-au implicat în procesul de predare a religiei în școală beneficiază și de o pregătire teologică și pedagogică-metodologică satisfăcătoare. Există apoi și lipsa de manuale, pentru că, până în prezent, au fost elaborate și editate doar manualele pentru primele trei clase elementare.

Toate aceste situații pun în inferioritate obiectul „Religiei", față de celelalte obiecte de învățământ, unde există cadre didactice cu pregătire universitară, cu definitivat și grade didactice și în plus manuale tipărite.

Dacă în privința cadrelor didactice, începând cu noul an școlar, situația va începe să se amelioreze, în sensul că vor apare primele serii de licențiați ai facultăților de Teologie-Litere, cât privește manualele, lucrurile nu par a fi tot atât de promițătoare. Este greu de înțeles încetineala cu care se merge în această direcție. Lipsa manualelor lasă câmp deschis improvizației, amatorismului și lipsei de calitate în activitatea didactică și de aici pericolul formării unei mentalități că educația religioasă se face la voia întâmplării și că utilitatea ei este departe de a sta pe același plan cu pregătirea cultural-profesională.

Ar rezulta de aici obligativitatea unei mai serioase preocupări, la nivel eparhial, pentru asigurarea unor condiții ca acest esențial aspect al formării personalității tinerilor și sub raport moral-spiritual să fie bine instrumentat, cântărindu-se capacitatea celui ce-și asumă responsabilitatea predării religiei de a presta o muncă de calitate și susținută în același timp, pentru că absențele catehetului de la orele de religie favorizează acea mentalitate păgubitoare la care ne-am referit cum că educația religioasă este ocazională și periferică, dovadă că decenii de-a rândul a și fost absentă cu desăvârșire din peisajul educativ al școlii românești.

În etapa în care ne găsim, contribuția preoților, mai ales în mediul rural, este hotărâtoare.

Aportul lor va fi tot atât de necesar și după completarea posturilor didactice cu profesori de specialitate, deoarece educația religioasă și formarea caracterului moral se va continua și consolida permanent în biserică și prin contribuția directă a preotului slujitor. Legătura preotului cu școala trebuie să fie permanentă și la cea mai înaltă cotă a eficienței. În fața conducerii școlii, a colectivului de cadre didactice și a elevilor, preotul nu se poate prezenta decât cu autoritatea înaltei sale pregătiri teologice și a unei pilduitoare ținute morale. Responsabilitatea pentru instruirea și educația tinerei generații presupune din partea preotului o atenție maximă îndreptată asupra propriei sale persoane, asupra convingerilor și trăirii sale creștine. Să mulțumim lui Dumnezeu că misiunea noastră față de lume a dobândit o altă deschidere, în sensul că nu ne mai sunt limitate îndatoririle numai la altar și în incinta locașurilor de închinăciune, ci ni s-au deschis și porțile școlii, această tindă binecuvântată a bisericii. Să intrăm aici cu același fior al sacralității și smereniei cu care intrăm în sfintele lui Dumnezeu biserici. Să aducem cu noi imaginea unor oameni dăruiți misiunii, a unor părinți care sunt pătrunși de grija și responsabilitatea creșterii și formării nu numai pentru viața și lumea aceasta a celor ce ne sunt încredințați ci și pentru viața și lumea de dincolo.

ÎNĂLȚAREA DOMNULUI

(Urmare din pag. 1)

am pierdut-o prin păcat. Căci noi care eram ca niște nevrednici pe pământ, odată cu Hristos ne înălțam și noi la cer. Noi care nu eram vrednici de nici o cinste pe pământ, ne-am înălțat la Împărăția cea de sus. Firea noastră ce fusese alungată din paradis de către Arhangheli, acum s-a ridicat mai mult decât aceștia, căci nu se putea sta mai jos decât Adam și nici nu se putea ridica mai sus decât a rânduit Hristos".

Prin înălțarea la cer, Mântuitorul Iisus Hristos aduce cu El, înaintea lui Dumnezeu Tatăl, firea omenească sfințită, curată, drept pârgă a toată firea noastră, căci mărturisește renumitul predicator Ilie Mimat: „după cum vulturul, cutezătoarea pasăre a văzduhului, arată puilor săi meșteșugul zborului, pe calea cea neumblată a cerului, mergând el înainte și învățându-i cum să zboare, tot așa și Domnul Iisus Hristos a mers înainte pe calea cea neumblată a cerului, învățând pe cei care-L iubeau, cum să tindă și ei spre patria cerească, ca în felul acesta să fie solie între Dumnezeu și oameni".

Înălțarea Domnului „podoaba praznicelor", cum o caracterizează Sf. Epifanie, însemnează sărbătorirea reîntoarcerii Mântuitorului la opera de cârmuire a lumii, pe care a răscumpărat-o cu scump sângele Său. Scopul misionar al acestei Înălțări îl certifică Sf. Apostol Pavel când zice într-un mare text hristologic: „Dumnezeu L-a înălțat nespus de mult pe Fiul Său și I-a dat un nume mai presus de orice nume, ca înaintea lui Iisus să se plece tot genunchiul, al celor cerești și al celor pământești și al celor dedesubt și orice limbă să mărturisească spre mărirea lui Dumnezeu că, Iisus Hristos Domn este" (Filip. 2, 9—11).

Mântuitorul Iisus Hristos S-a înălțat la cer, ca să privească de acolo asupra Sfintei Sale Biserici, care este Trupul Său Tainic. Prin această slăvită Înălțare, El ne-a pregătit cale continuă spre suirea la patria cerească; ne-a deschis pentru totdeauna ușile raiului, care au fost închise prin neascultarea celor dintâi oameni, căci El însuși a zis: „Mă duc să vă pregătesc vouă loc, iar după aceea Mă voi întoarce și vă voi lua cu Mine" (In. 14, 3). Așadar, prin această Înălțare, Mântuitorul a dat un sens sublim nu numai vieții terestre ci și extraterestre. Prin acest minunat fapt ne-a arătat că viața noastră pământească are lipsă de o noblețe, de o altitudine spirituală, pe care o câștigăm dincolo de tot ceea ce este pământesc, o câștigăm în vecinale lăcașuri, nezidite de mână omenească.

Când S-a înălțat Mântuitorul Iisus Hristos la cer, Sfinții Apostoli au privit țintă la El, urmărind clipă de clipă slăvita Sa Înălțare și închinându-I-se Lui, s-au întors în Ierusalim cu mare bucurie, fiind toată vremea în Biserică, lăudând și binecuvântând pe Dumnezeu" (Lc. 24, 51—53). Tot așa se cade să facem și noi. Neîncetat să privim cu ochii sufletului spre Domnul, ca atâta timp cât trăim viața pământească, să ne alcătuim scări de urcuș la cer, prin săvârșirea faptelor bune.

Să ne trăim viața în Ierusalimul păcii sufletești, lăudând și binecuvântând pe Dumnezeu prin stăruitoare rugăciuni zilnice, ca în felul acesta să putem contribui eficient la sporirea și înălțarea religios-morală a semenilor noștri și concomitent la continua bunăstare a Sfintei noastre Biserici ortodoxe, ai cărei fii duhovnicești suntem.

„LUCIAN BLAGA", numele Universităţii din Sibiu*

În 12 mai 1995 au avut loc festivităţile legate de atribuirea numelui de „Lucian Blaga", Universităţii din Sibiu. Concomitent i-a fost recunoscut oficial şi Facultăţii de Teologie numele de „Andrei Şaguna". De asemenea, Facultatea de Medicină, din cadrul aceleiaşi Universităţi, a primit numele lui „Victor Papilian".

La festivitate au luat parte: Dl. Oliviu Gherman, preşedintele Senatului României, Dl. prof. universitar Liviu Maior, ministrul Învăţământului, consulul Germaniei la Sibiu, reprezentanţi ai autorităţilor locale şi ai cultelor, profesori, studenţi şi alţi invitaţi.

A fost de faţă D-na Dorli Blaga, fiica poetului.

Dl. Victor Opaski a transmis un mesaj din partea preşedintelui României, Dl. Ion Iliescu.

Istoria începuturilor lumii, aşa cum ne-o prezintă Cartea Cărţilor (Geneză, cap. II), reţine printre momentele ei esenţiale şi faptul că, îndată după creaţie, Adam îndemnat de Dumnezeu a dat nume la tot ceea ce constata cu uimire că îl înconjoară: păsărilor cerului, animalelor domestice, fiarelor câmpului şi, fără îndoială, florilor, copacilor, fluturilor... Nevoia de identitate se înscrie printre fenomenele originare şi ar fi fost de neînţeles dacă vizionarului momentelor Genezei i-ar fi scăpat acest lucru.

Cea dintâi misiune a lui Adam a fost, aşadar, aceea de a da nume. I-a zis cerbului, cerb, căprioarei, căprioară, lebedei, lebădă, rândunicii, rândunică, trandafirului, trandafir şi tot aşa mai departe, până le-a numit pe toate, de parcă le-a citit în gândul lui Dumnezeu care le crease şi care, parcă, nici nu s-ar fi putut numi altfel. Toate numele, ca şi numele oamenilor, seamănă cu ceea ce numesc sau, dacă vrem s-o întoarcem, ceea ce e numit parcă seamănă numelui. Ne vin în gând **Ideile** platonice!

Şi oamenii, de la Adam şi Eva încoace, capătă şi ei nume. O identitate. De cele mai multe ori numele sugerează că destinul celui numit e încredinţat unui model, unui sfânt, unui om mare. Capătă nume şi instituţiile, ţările...

Universitatea din Sibiu, atribuindu-şi numele lui Lucian Blaga, cinsteşte un mare fiu al Transilvaniei şi îşi oferă un model. Lucian Blaga a fost un mare poet, dramaturg, eseist, filozof, un model cultural fără de care **matricea stilistică** românească n-ar fi fost suficient exprimată şi s-ar simţi un gol, o discontinuitate în desfăşurarea ei. S-a şi văzut acest lucru atunci când, pentru o vreme, sub zodia totalitarismului, s-a încercat îndepărtarea lui Blaga din cultura românească. Aberaţiile, prin chiar faptul că sunt aberaţii, nu pot avea durată. Nemurirea cuiva într-o cultură nu se proclamă şi nu se poate anula. Este. Şi fiind, rămâne. Nu există mijloace care s-o îndepărteze în fapt. Pot veni valuri de năpăstuiri nedrepte, dar **„ce e val, ca valul trece"**.

Într-o vorbire despre Lucian Blaga, de câteva minute, s-ar putea spune mai cu folos, doar un poem. Un poem de Blaga, bineînţeles. Cred că şi lui i-ar conveni mai mult decât o încercare de a-l defini schematic în spaţiul culturii şi, cadrul ei, în spaţiul filosofiei şi, neapărat, şi al religiei. Ceea ce nu înseamnă că, pe răgaz, acestea nu trebuiesc făcute. Aripile lui i-au fost frânte pe când se mai afla încă în zbor, cum au fost frânte şi ale celor

(Continuare în pag. a 4-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

* Cuvânt la solemnitatea de atribuire a numelui poetului Universităţii din Sibiu în ziua de 12 mai 1995.

DUMINICA RUSALIILOR (CINCIZECIMII): Fapte II, 1—11

Praznicul împărătesc, sărbătorit la 50 de zile după Înviere şi la 10 zile după Înălţare, poartă numele de Duminica Rusaliilor sau Duminica Pogorârii Duhului Sfânt. În popor, acest praznic este numit şi Duminica Mare. Ziua aceasta este mult respectată, fiind sărbătorită cu mare veselie, cu cântece şi jocuri de căluşari, în special în Oltenia.

Denumirea de „Rusalii" este de origine romană. Substantivul plural latin **„rosalia-ium"** desemnează sărbătorile romane în timpul cărora se depuneau coroane de trandafiri la morminte. Era sărbătoarea numită a trandafirilor (**rosa-ae**-trandafir, cunună de trandafiri), în care se dădea şi masă.

În Biserica noastră, Sâmbăta Rusaliilor este numită şi Sâmbăta moşilor, adică ziua de pomenire a moşilor şi strămoşilor noştri. Se pomenesc cei morţi cu o zi înainte de Rusalii, pentru ca Pogorârea Sfântului Duh, care se va serba a doua zi, să se facă şi asupra celor morţi, izbăvindu-i din stricăciune şi de pedeapsă. Se aduc atunci la biserică şi se împart la morminte: mâncăruri, fructe, haine şi vase (oale şi strachini).

Poate că Biserica a rânduit să se pomenească morţii şi să se viziteze mormintele şi în această zi, tot sub influenţa sărbătorii Rosalia de la romani, când se vizitau şi se încoronau mormintele cu flori. Asemănarea, însă, nu înseamnă identitate. Numai ca formă este o asemănare aici, dar în fond, pomenirea morţilor în Biserica noastră, în această zi, are alt conţinut, aşa cum am arătat mai sus.

Aici avem practica unui cult spiritual, **„cu duhul şi cu adevărul"** (Ioan IV, 24). A fost o măsură pedagogică, de spiritualizare a sărbătorilor păgâne, spre a nu se leza sentimentele păgânilor şi prozeliţilor care îmbrăţişau creştinismul. Aceştia au găsit şi aici „Rusaliile" lor, dar într-un duh cu totul nou. Trebuia o tranziţie de la cultul material păgân, la cultul spiritual creştin, dar făcută înţelepţeşte, aşa cum a procedat Biserica.

„Cincizecimea", denumire biblică a sărbătorii, făcea parte din cele trei mari sărbători iudaice: Paştele, Cincizecimea şi Corturile. Paştele şi Cincizecimea le-au ţinut de timpuriu şi creştinii, dar tot aşa, cu înţeles nou de mari minuni: Învierea Domnului şi Pogorârea Duhului Sfânt. Sfântul Apostol Pavel aminteşte praznicul Cincizecimii (I Corinteni XVI, 8 şi Fapte XX, 16), de unde se deduce vechimea apostolică a acestei sărbători în creştinism, într-un duh nou.

Cincizecimea se mai numea „sărbătoarea Săptămânilor".

Începutul pericopei de azi, **„Şi când a sosit ziua Cincizecimii"** este identic cu expresia **„şi când se împliniseră săptămânile"** (cf. Tobie II, 1). Ea se prăznuia în luna Sivan, ziua a 7-a, a cincizecea zi după 16 Nisan (Penticosti) (Levitic XXIII, 15—16), adică la cincizeci de zile după a doua zi a Paştilor evreilor, care se sărbătorea între 15—27 Nisan. În Pentateuh, Cincizecimea poartă numele de sărbătoarea Săptămânilor, tocmai pentru că se serba la şapte săptămâni după Paşti, adică la o săptămână de săptămâni (la 50 de zile), (Exod XXXIV, 22; Levitic XXIII, 15; Deuteronum XVI, 16). Se mai numea şi sărbătoarea Secerişului (Exod XXIII, 16), fiind instituită şi cu scopul de a se aduce mulţumiri lui Dumnezeu pentru prima recoltă de orz şi grâu, după terminarea secerişului. Se mai numea şi sărbătoarea Primiţiilor (Trufandalelor), (Numeri XXVIII, 26; Levitic XXIII, 15), pentru că în această zi se aduceau Domnului, ca un adaos la jertfa de animale, primele pâini făcute din grâu nou.

Cincizecimea mai aminteşte şi ziua când Dumnezeu a dat lui Moise Tablele Legii şi le-a citit în faţa poporului evreu. Termenul Penticosti (Cincizecimea) se găseşte în multe cărţi ale Vechiului Testament (Tobie II, 1; II Macabei XII, 32).

Textul pericopei. — „1. Şi când a fost ziua Cincizecimii, erau toţi Apostolii împreună la un loc.

2. Şi din cer, fără de veste, s-a făcut un vuiet, ca de sufare de vânt ce vine repede şi a umplut toată casa unde şedeau ei.

3. Şi li s-au arătat, împărţite, limbi ca de foc şi au şezut pe fiecare dintre ei.

4. Şi s-au umplut toţi de Duhul Sfânt şi au început să vorbească în alte limbi, precum le dădea lor Duhul a grăi.

5. Şi erau în Ierusalim locuitori iudei, bărbaţi cucernici, din toate neamurile care sunt sub cer.

6. Şi, făcându-se glasul acela, s-a adunat mulţimea şi s-a tulburat, căci fiecare îi auzea pe ei vorbind în limba sa.

7. Şi erau uimiţi toţi şi se minunau zicând: Iată, nu sunt aceştia care vorbesc toţi galileeni?

8. Şi cum auzim noi fiecare limba noastră, în care ne-am născut?

9. Parţi şi mezi şi elamiţi şi cei ce locuiesc în Mesopotamia, în Iudeea şi în Capadocia, în Pont şi în Asia,

10. În Frigia şi în Pamfilia, în Egipt şi în părţile Libiei cea de lângă Cirene şi romani în treacăt, iudei şi prozeliţi.

11. Cretani şi arabi, îi auzim pe ei vorbind în limbile noastre despre faptele minunate ale lui Dumnezeu" (Fapte II, 1—11).

Tâlcuirea pericopei — Sărbătoarea Cincizecimii atrăgea la Ierusalim un mare număr de iudei pioşi, nu numai din Palestina, dar şi din întreg imperiul roman, în care se găseau iudei împrăştiaţi, numiţi iudei din diaspora (Diaspora = împrăştiere). Veneau aici

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. Nicolae Petrescu

Regretatul Episcop al Armatei Dr. Partenie Ciopron

(Urmare din pag. 1)

tră în război împotriva Austro-Ungariei. Tânărul Ciopron Petre împlinind vârsta de 20 ani, este chemat sub arme. Incorporat în Regimentul 29 Infanterie, ajunge pe frontul din Moldova unde se retrăseseră Armatele Române, după o suită de grele încercări nereuşite. La 24 iulie 1917, Armata a II-a, condusă de faimosul general Alexandru Averescu, sparge frontul german al lui Makensen la Mărăşeşti. Ostaşul Ciopron Petre cade rănit în ziua de 29 iulie şi este trimis în spitalele de companie unde cu greu îşi va reface sănătatea. La încheierea războiului, lăsat la vatră, tânărul ia calea mânăstirii pentru a mulţumi lui Dumnezeu că războiul s-a terminat în favoarea României, că el a scăpat cu viaţă şi că poporul român şi-a văzut realizat visul secular, întregirea ţării. Se cuvine să amintim că şi în aceeaşi zonă de război s-a aflat, şi acolo şi-a găsit sfârşitul vieţii pământeşti, preotul confesor Alexei Mateevici care, printre tranşee, a compus capodopera „Limba noastră", cel mai desăvârşit imn-monument dedicat limbii române, rămas fără egal. Aşadar, prin preoţi de renume, prin teologi şi cântăreţi bisericeşti, chiar prin ierarhii săi, Biserica noastră străbună a fost o prezenţă activă în toate momentele dramatice ale istoriei neamului, aducându-şi tributul eroic întru salvarea fiinţei naţionale şi spre slava Bisericii noastre.

La Mânăstirea Slatina din jud. Suceava, tânărul Petre îmbracă haina de monah, primind numele de Partenie. Aşa îşi inaugurează ascensiunea, la care nu visase iniţial, pe treptele ierarhiei bisericeşti căci, spre fericirea lui, slăvitul mitropolit al Moldovei, Pimen Georgescu, un excelent pedagog, i-a descifrat calităţile şi l-a adus la Iaşi, ajutându-l să urmeze Seminarul „Veniamin Costache". Cu diploma de absolvent al Seminarului Teologic, a mers la Cernăuţi unde a urmat până a obţinut Licenţa în Teologie, după care s-a străduit de şi-a cucerit şi titlul de Doctor în Teologie. Ambele titluri, în contextul obţinerii lor, atestau calităţi distinse ce urmau să-i marcheze viitorul. Model de intelectual înzestrat, monah cu viaţă exemplară, dispunând de o agilitate specifică spiritului organizatoric — întreprinzător, devotat ţării pentru care sângerase pe câmpiile de bătaie în 1917, dispunând de darul oratoriei şi de o irezistibilă dorinţă de activitate roditoare în slujba Bisericii, în anul 1937, la vârsta de 41 ani, este înscăunat ca Episcop al Armatei cu reşedinţa la Alba Iulia. Bunul Dumnezeu a voit ca în atmosfera ce anunţa tulburări pe cerul Europei, când marile state se pregăteau pentru un nou război ce devenea iminent, pe scaunul de Episcop al Armatei să urce o figură vrednică de a cinsti locul ce i s-a încredinţat. Spre sfârşitul deceniului al IV-lea, dramele în plan intern şi prăbuşirile în plan european definesc, la 1 sept. 1939, începutul celui de al doilea război mondial. Trupul ţării noastre este sfâşiat de armata roşie după ultimatumul din 26 iunie 1940 când sunt cotropite Basarabia şi Bucovina de Nord. Apoi este amputat Ardealul de Nord în urma Dictatului de la Viena din 30 august 1940. Ca urmare, la 22 iunie 1941, când eroica Oaste Română primeşte comanda „Români, vă ordon treceţi Prutul"!, episcopul Partenie Ciopron începuse să capete o popularitate crescândă prin prezenţa sa pretutindeni. Slujbele de mare fast, acţiunile de repunere în slujba liturghisirii a bisericilor şi mânăstirilor, transformate de bolşevici în cârciumi, săli de distracţie sau chiar grajduri, readuceau speranţa de libertate populaţiei eliberate de sub jugul hain bolşevic. Şi totuşi, după un tragism de proporţii înfiorătoare, războiul nostru drept este pierdut din motive ce nu ni se pot imputa. Nu uităm că şi „poporul ales" a fost învins, dezrădăcinat, dus în captivitatea babilonică de unde abia după 70 de ani s-a întors de s-a realtoit pe propria-i tulpină istorică, în propriul său pământ. După încheierea ultimului război mondial, Episcopul Armatei, Dr. Partenie Ciopron, distins, spre sfârşitul războiului, cu o înaltă decoraţie sovietică la propunerea generalului rus Susaikov, pentru corectitudinea de susţinere a moralului trupelor române, începe să fie neglijat. Stalin, care el însuşi reactivase scaunul de patriarh al Moscovei şi Rusiei pentru ca să poată mobiliza toată suflarea colosului ruso-sovietic spre înfrângerea Germaniei lui Hitler, începe să-şi întoarcă faţa de la toţi cei cărora le ceruse, chiar le cersise ajutorul. În locul declaraţiilor şi angajamentelor liniştitoare faţă de poporul român, începe instaurarea forţată, chiar sângeroasă a comunismului. Episcopul Ciopron, care vreme de câţiva ani s-a documentat asupra „tacticei şi strategiei" comunismului sovietic, chiar pe terenul acestuia, a înţeles cum trebuie să se apere în condiţiile asupririi de către ateismul înrobitor. Îndată după desfiinţarea Episcopiei Militare, se gândeşte să se retragă pentru a dispare din câmpul obiectivelor urmărite de agresori. Drept urmare, pleacă la mânăstirea „Sf. Ioan" din Suceava ca egumen. Nu din teama că ar fi făcut vreun rău cuiva ci din înţelepciunea ce-l caracteriza. Ştim că după vindecarea slăbănogului de la scăldătoarea Vitezda în zi de sâmbătă, când iudeii l-au întrebat pe acesta cine l-a făcut sănătos „cel vindecat nu ştia cine este căci Iisus se dăduse la o parte din mulţimea care era în acel loc" (Ioan 5—13). Că înţelepciunea experimentatului episcop îi inspira întregul comportament o dovedeşte şi faptul că imediat ce s-a instalat la mânăstirea „Sf. Ioan", primul drum l-a făcut la Securitatea locală unde le-a făcut cunoscut acelora rezidenţa sa în Suceava pentru a le dovedi că nu are nimic de ascuns. La puţin timp, tot în Suceava s-a oprit, în trecere, căpetenia comunistă Emil Dodnăraş care i-a cerut egumenului o întrevedere şi i-a propus să accepte scaunul de arhiepiscop al Clujului. Dr. Ciopron însă i-a solicitat un timp de gândire urmând să-i dea răspuns după zece zile. La împlinirea soroculuI, Bodnăraş s-a ţinut de cuvânt şi a venit după răspuns. Egumenul însă i-a sugerat lui Bodnăraş ideea că la Cluj e bine venit numai un ardelean, aşa că el, fiind moldovean, se consideră contraindicat. Adevărul însă stătea ascuns sub această motivaţie declarată. Fostul episcop se informase prea temeinic asupra strategiei ateo-comuniste şi nu voia să se lase prins uşor în vreun joc periculos. El ştia prea bine — ceea ce noi aveam să aflăm mai târziu — în ce fel sfârşeşte „tovarăşul de drum" al bolşevicilor. De asemenea el ştia — ceea ce noi încă nu învăţasem — că strategia bolşevică, atunci când îşi propunea să-l nimicească pe cineva, întâi îl ademenea într-un post înalt, de unde, după ticluirea dosarului cu ajutorul trădătorilor, îl arunca „la munca de jos" zdrobindu-l printr-o propagandă ticăloasă. În cazul înţeleptului ierarh, strategia comunistă nu a reuşit, ea fiind prevenită la timp prin refuzul scaunului ierarhic de Cluj unde planul răufăcătorilor ar fi fost facilitat de elemente străine. Este momentul să scoatem în evidenţă că în toată această perioadă de tatonare, episcopul s-a sprijinit mult pe consultările cu propriul său ucenic pe care singur şi-l adoptase, în perspectiva succesiunii pe scaunul ierarhic militar. În acest scop l-a hirotonit în cadrul clerului militar, socotindu-l vrednic şi înzestrat cu tot ceea ce prefigura imaginea unui ierarh în fruntea Oştirii Române. Ucenicul era de pe aceleaşi plaiuri botoşenene şi îi inspira mare încredere. Este vorba de actualul paroh al bisericii „Aşezământul Brâncovenesc Domniţa Bălaşa" din Bucureşti, preot iconom stavrofor Zuzu Pavel. Autor al multor studii şi articole de largă amplitudine tematică pentru Biserică, pentru adevărurile de vitală necesitate actuală, apărute în publicaţii din ţară sau din străinătate; predicator de talent şi prestigiu, cu calităţi confirmate chiar de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, care l-a distins recent cu Crucea Patriarhală, continuă să păstreze în suflet speranţa că-i va veni ceasul când binecuvântarea mentorului său va fi încununată de recunoaşterea reală. S-a bucurat nespus de mult când a văzut că drumul unui ierarh atât de îndrăgit şi slăvit de toată suflarea românească nu putea rămâne definitiv trunchiat. S-au găsit forţe luminate care, după ce l-au ţinut pe dr. Partenie Ciopron ca director al Seminarului Teologic de la Mânăstirea Neamţ, unde vrednicia de organizator, însufleţitor şi gospodar s-au confirmat din plin, au străpuns opreliştile comuniste şi l-au înscăunat ca episcop al Romanului. A păstorit, cu dăruire neistovită, mulţimea de credincioşi ce i se încredinţase, din anul 1962 până la 1 ianuarie 1978 când, obosit şi suferind, s-a retras din scaun pentru a se odihni în casa-i proprie ridicată la Mânăstirea Văratec. Acolo a fost îngrijit zi şi noapte de maica Augustina, sora sa, de nepoata sa Adriana, de alte măicuţe în frunte cu maica stareţă Nazaria Niţă, până la 30 iulie 1980, când, împlinind exact 63 ani din ziua în care căzuse rănit la Mărăşeşti, a trecut în lumea dreptilor. Şi oricât de impenetrant era sistemul comunist în faţa acestor evenimente, ştirea s-a răspândit ca fulgerul. Aşa se face că multă lume s-a adunat la înmormântarea din 30 iulie când au fost de faţă I.P.S. Mitropolitul Moldovei, actualmente Prea Fericitul Patriarh Teoctist, înconjurat de P. S. Eftimie, Episcop al Romanului — succesor în scaun al regretatului Dr. Partenie Ciopron; P. S. Roman Ialomiteanu de la Arhiepiscopia Bucureştilor, P. S. Gherasim de la Episcopia Râmnicului şi Argeşului, Arhimandritul Vartolomeu Anania, în prezent Arhiepiscop al Vadului, Feleacului şi Clujului, consilieri, profesori şi elevi ai Seminarului Teologic de la Mânăstirea Neamţ, multe măicuţe, mult popor binecredincios beneficiar al păstoririi celui adormit întru Domnul.

Avem obligaţia de cuget să menţionăm că Prea Fericitul Patriarh Teoctist, pe atunci Mitropolit al Moldovei, s-a îngrijit de soarta fostului Episcop al Armatei pe care, atunci când a venit ceasul trimis de Bunul Dumnezeu, l-a ridicat (1962) în scaunul de episcop al Romanului spre luminarea adevărului istoriei, spre mulţumirea Oştirii Române pe care o păstorise cu credinţă, devotament, demnitate şi spirit de sacrificiu. Iar această înscăunare se petrecea în plină „epocă de aur" a ateismului opresor. In lumina acestui context am privit ca pe o neinspirată simplitate ipoteza că în timpul demolării bisericii „Sf. Vineri", ar fi trebuit să se afle la faţa locului şi vârful Bisericii „care să conducă turma în împiedicarea acestei nelegiuiri, poate împreună reuşeam ceva". (Rom. lib. 25 febr. 95). Ca unul care am făcut parte activă în „turma respectivă" ce nu s-a putut manifesta nici măcar la nivelul stadionului sportiv, fie-mi permis a decodifica ceea ce se ascundea sub ipoteza că „poate împreună reuşeam ceva". Se ştie că Elena Ceauşescu, incitată de poeţii linguşitori care azi se află în vârfurile extremiste ale p.c.r.-ului pentagonal, dădea — brânci ca să preia conducerea statului. În această situaţie urma să facă o mişcare de forţă prin care să se „eternizeze", să apară în ochii lumii ca „omul surpriză". Exemplul Albaniei, „primul stat ateu din lume", îi era un reper. În ferocitatea-i cunoscută, aştepta un pretext major, eventual o demonstraţie condusă de vârful Bisericii împotriva ei, aşa cum propune, acum, dl Prodan, ca analfabeta să instituie un stat ateu prin lichidarea fizică a ierarhiei şi preoţimii, căci bisericile deja începuse să le demoleze. In acest caz, întreb, era mai bine? Iar dacă dl Prodan vine cu „soluţii" abia acum, eu pot dovedi că de codificarea de mai sus am exprimat-o chiar în acele zile. Por şi astăzi convingerea că tocma demolarea bisericii „Sf. Vineri" făcut să curgă paharul răbdări divine, ceea ce a avut ca urma re izbucnirea populaţiei la 16 de 1989 în Timişoara, culminând Bucureşti. Astăzi este în văzu lumii că e mai uşor să reclădir sfintele lăcaşuri demolate de c ce împilau şi distrugeau ţara, d cât să fi fost nevoiţi să reedif căm întreaga Biserică străbun Cât despre vieţile ce ar fi fo sacrificate, oricum, nu mai p teau fi reconstituite. Să nu fi a zit, atunci, cei care astăzi su plini de idei şi soluţii, la post rile de radio străine de tenta va analfabetei de a dezrădăci şi deporta însăşi Patriarhia R mână?!. Faptul că luminatul Epi cop al Armatei, dr. Partenie Ci pron, nu s-a luat de piept hoardele comuniste nu înseamn nici pe departe, că le-ar fi acce tat. Cât de mult am fi benefici azi de înţelepciunea şi vasta e perienţă a regretatului episc dacă Bunul Dumnezeu ni l-ar ţinut în viaţă până în aceste zi opinează cu adâncă reflecţie p zumtivul său succesor, P. C. Pr Pavel Zuzu. Înţelepciunea con cerii Oştirii Române nu se d minte când consemnează că sul P. C. Sale „este de fapt, reparaţie morală". Iată confirm rea unei viziuni rarisime în bloul zilelor noastre. Da, o re raţie „legitimă". Şi, ceea ce s prinde, o dreaptă „reparaţie r rală". „Doamne, nu am om c să mă arunce în scăldătoare c până vin eu, alţii..." (Ioan 5— Cred însă, aşa cum afirmă şi ţii, că a sosit cu prisosinţă sul înfăptuirii actului binecuv tat al regretatului Episcop Partenie Ciopron. Cât des cei ce pândesc din umbră, „ împotriva diavolului şi el va gi de voi" (Iacob 4, 7). Este, timpul să ne amintim cu r noştinţă de fruntea ierarhului re a purtat gândul eroilor mâni, de inima care a palp pe câmpiile de jertfă, de cr pe care o înălţa în slujbele presionante închinate Dumne lui Ceresc chiar în mijlocul taşilor Armatei Române ang în bătălii pentru ţară, neam ş serică, îndemnând, cu înalta-i toritate a popularului Episco Armatei Dr. Partenie Cio „Apropiaţi-vă de Dumnezeu va apropia şi el de voi!" (I 4, 8).

SFÂNTUL SIMEON AL TESALONICULUI († 1429)

„Despre sfânta şi îndumnezeitoarea rugăciune“ *

1. Această dumnezeiască rugăciune şi chemare a Mântuitorului nostru „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă“ este şi *rugăciune* şi *binecuvântare* şi *mărturisire* a credinţei. Dăruindu-ne pe Duhul Sfânt ea este: împărtăşire a dumnezeieştilor daruri, curăţire a inimii, alungare a demonilor, sălăşluire a lui Iisus Hristos înlăuntrul nostru, izvor al înţelesurilor duhovniceşti şi al dumnezeieştilor gânduri, izbăvire de păcoate, vindecarea sufletelor şi a trupurilor, dăruire a dumnezeieştii iluminări, adânc al milei lui Dumnezeu, dătătoare a dumnezeieştilor descoperiri şi iniţieri celui smerit, singura mântuitoare pentru că are numele mântuitor al Dumnezeului nostru şi care este singurul nume care ni s-a dat, numele lui Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, şi nu e cu putinţă să ne mântuim prin nici un alt nume, precum spune Apostolul (F. A. 2, 14).

Mai întâi este rugăciune pentru că prin ea cerem mila dumnezeiască. Şi binecuvântare pentru că ne oferim pe noi înşine lui Hristos prin invocarea Lui. Şi mărturisire pentru că a mărturisit Petru şi a fost fericit de Domnul (Mt. 16, 16—17). Şi ne dăruieşte pe Duhul pentru că nimeni nu-l numeşte pe Iisus Doamne decât prin Duhul Sfânt (I Cor. 12, 3). Este şi împărtăşire a dumnezeieştilor daruri pentru că după această mărturisire Hristos a făgăduit lui Petru că-i va da cheile Împărăţiei cerurilor şi curăţire a inimii pentru că vede şi cheamă pe Dumnezeu şi-l curăţeşte pe cel ce-L vede. Şi alungare a demonilor deoarece prin numele lui Iisus Hristos s-au alungat şi se alungă toţi demonii. Şi sălăşluire a lui Iisus Hristos înlăuntrul nostru, pentru că prin pomenirea Lui, Iisus Hristos este înlăuntrul nostru şi prin aceasta locuieşte în noi şi ne umple de bucurie după cum spune şi psalmistul: „Adusu-mi-am aminte de Dumnezeu şi m-am umplut de bucurie“ (Ps. 76, 3). Şi izvor al înţelesurilor şi gândurilor duhovniceşti, pentru că Hristos e comoara oricărei înţelepciuni şi cunoştinţe (Col. 2, 3) şi le dăruieşte celor în care locuieşte. Şi izbăvire de păcate deoarece pentru această mărturisire Domnul a zis lui Petru: „Oricâte veţi dezlega vor fi dezlegate şi în ceruri“ (Mt. 16, 19) şi vindecare a sufletelor şi trupurilor pentru că Petru a zis: „In numele lui Iisus Hristos scoală-te şi umblă“ (F. A. 3, 6) şi „Enea, te vindecă Iisus Hristos“ (F. A. 9, 34). Şi dătătoare a dumnezeieştii iluminări pentru că Hristos e lumina cea adevărată (In. 1, 9) şi împărtăşeşte strălucirea şi harul Său celor ce-L cheamă, după cum zice şi psalmistul: „Şi să fie lumina Domnului şi Dumnezeului nostru peste noi“ (Ps. 89, 17) şi Domnul: „Cel ce-Mi urmează Mie va avea lumina vieţii“ (In. 8, 12). Şi adânc al milei dumnezeieşti pentru că cerem mila şi Domnul este milostiv şi se îndură de toţi cei ce-L cheamă (Ps. 144, 8) şi ia aminte îndată spre cei ce strigă către El (Lc. 18, 7). Şi dătătoare a dumnezeieştilor descoperiri şi iniţieri (taine) celor smeriţi pentru că ea însăşi s-a dat prin descoperire de la Tatăl ceresc lui Petru (Mt. 14, 17) care era un pescar smerit, iar Pavel a fost răpit întru numele lui Iisus Hristos şi a auzit descoperiri (II Cor. 12, 2) şi întotdeauna lucrează în acest fel. Şi singura mântuitoare pentru că în numele nimănui altcuiva nu ne putem mântui după cum zice Apostolul (F. A. 4, 12): „Şi El este Mântuitorul lumii“ (In. 4, 42), pentru aceea şi în ziua cea mai de pe urmă (de apoi) toţi vor mărturisi şi vor slăvi vrând-nevrând că Domn este Iisus Hristos prin slava lui Dumnezeu Tatăl (Filip. 2, 11). Acesta este semnul credinţei noastre şi dovada că suntem şi ne numim creştini şi dovada că aparţinem lui Dumnezeu pentru că zice Apostolul: „orice duh care mărturiseşte Domn pe Iisus Hristos că a venit în trup este

(Continuare în pag. 5-a)

Pr. Daniil

---

* *Filocalia Părinţilor Neptici*, vol. 5, ediţie îngrijită de Georgios Galitis, cu o introducere a pr. Teoclit Dionisiatul, Ed. „Grădina Maicii Domnului“, Tesalonic, 1983, p. 281—283, trad. protos. *Daniil Stoenescu*; Menţionăm că acesta este singurul text al Sf. Simeon al Tesalonicului inclus în Filocalia greacă şi care lipseşte din Filocalia română.

NICOLAE BĂLCESCU

175 de ani de la naştere

In calendarul aniversărilor din acest an figurează şi împlinirea a 175 de ani de la naşterea lui Nicolae Bălcescu (29 iunie 1819). S-a născut în Bucureşti. Aici studiază la şcoala Sf. Sava, dovedind o dragoste deosebită pentru studiile istorice. Devine apoi autodidact.

La 19 ani intră în rândurile armatei şi devine profesor la şcoala militară din Dudeşti.

In 1838, din motive politice, este osândit la moarte, pedeapsă comutată în închisoare pe viaţă. După doi ani de pedeapsă este eliberat. In 1844 îşi începe activitatea publicitară la „Propăşirea“ din Iaşi. Pleacă apoi în Apus. In 1848 se află la Paris, unde participă la mişcarea revoluţionară din februarie. In aprilie revine în ţară şi ia parte la mişcarea revoluţionară din Bucureşti. După revoluţie este arestat şi expulzat. In 1849 călătoreşte la Triest, Atena, Constantinopol, apoi la Pesta şi Cluj, fiind ascuns de Avram Iancu, până în octombrie. In 1850 ajunge la Londra, apoi revine la Paris, unde publică revista „România viitoare“. Sănătatea şubredă îl sileşte să plece în sudul Franţei (1851), apoi în Italia, la Palermo, unde va muri la 29 noiembrie 1852.

Cu N. Bălcescu se inaugurează o nouă şcoală istorică. Curentul istoric al Şcolii Ardelene a avut ca rezultat deşteptarea conştiinţei naţionale, în lumina latinităţii noastre. In faza a doua a acestei curent, reprezentanţii ei exageraţi aveau credinţa că istoria neamului nostru începe odată cu întemeierea Romei. Spre deosebire de aceştia, în Principate apare o altă mişcare istorică, reprezentată de M. Kogălniceanu şi N. Bălcescu, care dau istoriografiei noastre o direcţie nouă.

Promotorii noului curent, ca şi Ardelenii, au convingerea că istoria trebuie să fie expresia strălucirii trecute, în vederea înfăptuirii aspiraţiilor naţionale în viitor. Cu alte cuvinte, istoria ne lumi-

(Continuare în pag. 5-a)

Prot. Ieremia B. Ghita

Ce-i dragostea?

Ce-i dragostea? Sfânta legătură
Ce leagă ca un nod nedezlegat
Pe Făcătorul de umila făptură,
De omul cel căzut şi întinat.

Ce-i dragostea? E limba înflăcărată,
Chemarea aspră a vechilor profeţi,
E jertfa crucii cea însângerată
De câte ori cu ruga o repeţi.

Ce-i dragostea? Slujirea lungă şi tăcută,
Prinos al bietei inimi omeneşti,
E tămâierea în veci neabătută
Spre scaunul frumuseţilor cereşti.

Ce-i dragostea? Un munte de trăire
Zidit pe al smereniei ocean,
Al harurilor floare şi rodire
Şi moarte pentru şarpele viclean.

Dar vorbele, oricât ar fi de-alese
Şi oricât ar fi de dulce viersul meu,
Nu-s pe potriva tainei ne-nţelese
Căci DRAGOSTEA e însuşi DUMNEZEU.

de Maica Teodosia Laţcu

Duminica Rusaliilor

(Urmare din pag. a 3-a)

şi prozeliţi. Sfântul Luca, după ce enumeră „toate neamurile de sub cer“, participante la Cincizecime (versetele 9—11), având drept criterii ţara în care locuiesc, le clasifică, recapitulativ, în două grupe, din punct de vedere religios: **„iudei şi prozeliţi“**. Aceste două denumiri califică toate popoarele menţionate mai înainte, fiindcă la toate aceste popoare se aflau iudei şi prozeliţi. Prozeliţii sunt de neam străin, dar au îmbrăţişat religia iudaică şi au acceptat circumciziunea.

După tradiţia creştină şi după calculul cu Paştile din acel an, cincizecimea a căzut într-o duminică. Dacă se numără cincizeci de zile, începând de la 16 Nisan, prima sâmbătă după Paştile iudeilor, se ajunge într-o zi de duminică. **„Erau toţi Apostolii împreună la un loc“** (V. 1). Expresia precizează că aici nu era adunarea celor 120, despre care se vorbeşte în Fapte I, 13—15, unde este redat şi catalogul nominal al Sfinţilor Apostoli. Este de reţinut această precizare, pentru a nu se crede că Sfântul Duh s-a pogorât, în chip de limbi ca de foc, peste toată mulţimea, ci numai peste cei 12 Apostoli. Apostolii se găseau „împreună la un loc“, într-o casă particulară, nu în Templu. In versetul 2 se precizează acest lucru, spunându-se că **vuietul „a umplut toată casa unde şedeau ei“**. Faptul că Sfântul Luca nu menţionează locul unde se găseau adunaţi Apostolii, ne încredinţează că sediul Sfinţilor Apostoli, la Ierusalim era destul de cunoscut de toată lumea. Era foişorul, denumit „camera de sus“ (To iperoon) unde locuiau (Fapte I, 13). Faptul că erau adunaţi toţi cei 12 Apostoli şi faptul că erau adunaţi tot în foişor ne ajută să înţelegem, stricto sensu, cuvintele din versetul 3 în care se spune că Sfântul Duh s-a pogorât în chip de limbi ca de foc **„şi a şezut pe fiecare dintre ei“**, adică numai asupra fiecăruia din cei 12 Apostoli şi, în acelaşi timp, ne fereşte de eroarea dogmatică protestantă, că botezul cu Sfântul Duh s-ar fi săvârşit asupra fiecăruia din numărul celor strânşi acolo — ca la o sută douăzeci de inşi — cărora le-a vorbit Sfântul Apostol Petru (cf. Fapte I, 15). Pronumele „anton“ = (pe fiecare) **„dintre ei“**, folosit în versetul 3, se referă numai la ceata Sfinţilor Apostoli. Gramatical vorbind, în forma aceasta, pronumele grecesc arătat este un **genitivus partitivus**, care reprezintă un tot sau un întreg — Ceata Sfinţilor Apostoli — cu precizarea că peste fiecare dintre ei s-a pogorât Sfântul Duh, în chip de limbi ca de foc, fără nici un fel de deosebire. In minunea pogorârii Sfântului Duh asupra Apostolilor n-a fost deci nici o omitere din numărul lor şi nici un privilegiu, ca să ne ducă la altă eroare dogmatică, despre vreun primat apostolic. Cei **„ca la o sută douăzeci“** (Fapte I, 15) constituiau adunarea căreia i-a vorbit Sfântul Apostol Petru, despre necesitatea alegerii unui nou Apostol, în locul lui Iuda, dar ei nu locuiau „în încăperea de sus, unde locuiau Apostolii“ (Fapte I, 13). De altfel, ei n-ar fi avut nici loc şi nici rost în „camera de sus“. Ultimul verset, 26, al capitolului I se termină tot cu vorbirea despre Apostoli, acum 12 la număr. Primul verset din capitolul al II-lea continuă vorbirea tot despre Apostoli, ca subiect subînţeles, în textul grec, al predicatului nominal „erau toţi“. Fiind aşa de strânsă unitatea dintre ultimul verset al capitolului I şi primul verset al capitolului al II-ea, autorul nu se mai consideră obligat să mai repete subiectul prin substantivul „Apostolii“, prin vreun pronume personal sau de întărire. Traducătorii au adăugat acest substantiv ca o precizare că şi aici se vorbeşte tot despre Apostoli. Pronumele „toţi“, din Fapte II, 1, se referă numai la Apostoli şi nu la „fraţii care erau acolo „o sută douăzeci“.

„S-a făcut un vuiet ca de suflare de vânt“ (v. 2). Este pregătirea minunii. Pogorârea Sfântului Duh, prin mijloace senzoriale, aşa precum s-a făcut pregătirea pentru primirea Legii prin „tunete, fulgere şi nor des pe muntele Sinai şi sunete de trâmbiţe foarte puternice“ (Ieşirea XIX, 16). Acest vuiet era un act divin, care avea scopul să deştepte atenţia specială a Apostolilor şi a evreilor adunaţi, asupra măreţiei minunii ce va urma. Vuietul a umplut toată casa unde şedeau Apostolii, dar s-a răspândit şi s-a auzit şi în afară şi mulţimea s-a strâns imediat în jurul casei unde se produsese vuietul, fără să se urce în „Camera de sus“ unde erau Apostolii.

„Limbi ca de foc“ (v. 2). Limbile ca de foc constituie simbolul râvnei Apostolilor, la predicare, a căror limbă a glăsuit popoarelor cu tot focul. Ele sunt şi semnul intuitiv al curăţirii, al înnoirii şi al renaşterii prin Evanghelie şi al arderii păcatelor, „precum focul mistuie paiele“ (Isaia V, 24). Limbile ca de foc simbolizează şi cărbunele de foc, luat cu cleştele de pe jertfelnic şi care, atingându-se de buze, şterge toate păcatele şi curăţă fărădelegile (cf. Isaia VI, 6—7). Precum cărbunele arzător a curăţat limba lui Isaia (VI, 6), tot aşa limbile ca de foc trebuiau să cureţe şi să sfinţească pe ucenici, ca şi ei să sfinţească şi să cureţe lumea.

In Vechiul Testament, focul era simbolul prezenţei şi puterii lui Dumnezeu şi al Duhului Sfânt, care curăţă şi sfinţeşte (Exod II, 2; Isaia IV, 4; Iezechiel I, 13, etc.).

Sfântul Ioan Botezătorul prooroceşte despre Domnul Hristos că va boteza **„cu Duh Sfânt şi cu foc“** (Matei II, 11; Luca III, 16).

Şi în literatura clasică focul era simbolul prezenţei divinităţii. In Eneida, de exemplu, cartea a II-a, versurile 655—680, Virgiliu spune că nu numai o grozavă minune (mirabile monstrum) a unei uşoare flăcări (levis flamma) l-a determinat pe Anchises, tatăl lui Eneas, să plece din Troia distrusă de greci. Flacăra aceasta a apărut pe creştetul nepotului său Iulius şi l-a făcut să plece cu Eneas, eroul troian supravieţuitor, să-şi caute undeva un pământ potrivit, ca să-şi clădească altă cetate. In istoria legendară a Romei se spune, de asemenea, că tot o astfel de flacără ar fi încins şi fruntea lui Servius Tulius, înainte de a ajunge rege (al şaselea şi penultimul rege al Romei). Trebuie să înţelegem din textul grecesc că limbile ca de foc s-au desprins singure dintr-o fascicolă de limbi şi s-au aşezat câte una pe fiecare Apostol, iar nu mai multe.

„Au început să vorbească în alte limbi, precum le dădea lor Duhul a grăi“ (V. 4). Apostolii au început să vorbească limbi necunoscute de ei până acum, adică limbile popoarelor enumerate în versetele 9—11. Minunea vorbirii în diferite limbi, la Cincizecime, este, propriu-zis, harisma specială a glasolaliei, des întâlnită la începutul Bisericii creştine şi menţionată în multe locuri din Noul Testament. Este rodul credinţei în Domnul Hristos, la care se adaugă multe altele: **„Iar celor ce vor crede, le vor urma aceste semne: In numele Meu, demonii vor izgoni, în limbi noi vor grăi“** etc., spune Sfânta Evanghelie (Marcu XVI, 17; cf. I Cor. XII, 10; XIV, 2 etc.). Glasolalia Noului Testament a fost una din împlinirile proorocirilor Vechiului Testament. A fost în planul divin de descoperire, răspândire şi întărire a religiei noi, între multe alte mijloace încă şi mijlocul vorbirii în limbi deosebite şi de aceea se găsesc multe profeţii în Vechiul Testament despre vorbirea în limbi. In cartea Numeri XI, 25—27, de exemplu, se spune că **„îndată ce a odihnit duhul peste cei şaptezeci de bărbaţi căpetenii,** au început a prooroci“ (cf. I Regi X, 5—6). In cuvântarea sa catehetică, Sfântul Petru citează în întregime textul profetului Iona, II, 1—5, care prezice şi explică minunea Pogorârii Sfântului Duh.

Trebuie să mai reţinem din acest verset că vorbirea în alte limbi a Apostolilor era sub directa inspiraţie a Sfântului Duh, Care-i îndruma în permanenţă, pentru a nu greşi. In text este folosit imperfectul **„precum le dădea lor Duhul a grăi“**, pentru a se arăta continuitatea conlucrării Sfântului Duh cu Apostolii şi apoi cu urmaşii lor de azi.

„Fiecare îi auzea pe ei vorbind în limba sa“ (v. 6). Neamurile prezente la Cincizecime vorbeau, cu aproximaţie, patru limbi, în afară de dialecte: limba zendă, cea mai veche limbă a Perşilor (mezii şi elamiţii); limba semită, vorbită de mesopotamieni, iudei şi arabi; limba greacă, vorbită de asiatici şi egipteni; limba latină, vorbită de romani.

Se înţelege că Apostolii trebuie să fi vorbit unei astfel de mulţimi, într-unul din porticele templului. Se poate presupune că şi ei se vor fi dus la templu la „al treilea ceas din zi“ (v. 15), oră de rugăciune, ca să facă o rugăciune de mulţumire către Dumnezeu pentru această minune şi-i va fi urmat şi mulţimea şi fiecare îşi auzea vorbirea în limba în care s-a născut (v. 8). Nu ni se dau alte amănunte: dacă mulţimile s-au grupat pe limbi şi dialecte, dacă fiecărui grup le vorbea câte un Apostol, etc. Precizarea este că Apostolii au vorbit limbile tuturor popoarelor. Popoarele au ajuns la împrăştierea lor, la neînţelegerea lor, la sumedenia de limbi şi la amestecarea lor după cutezanţa peste măsură, de a zidi Turnul Babel (Facere XI, 7—8). Până atunci, după potop, „era o singură limbă şi un singur grai la toţi“ (Facere XI, 1). Minunea pogorârii limbilor este un act al restaurării unităţii universale a lumii întru Domnul Hristos aici pe pământ, dar desăvârşirea acestei uniuni originare sfărâmate va fi în ceruri. **„Şi iată mulţime multă, pe care nimeni nu putea s-o numere, din tot neamul şi seminţiile şi popoarele şi limbile, stând înaintea tronului şi înaintea Mielului,** îmbrăcată în veşminte albe şi având în mână **ramuri de finic“** se spune la Apocalipsa VII, 9.

In faza finală a minunii, Sfântul Petru „a ridicat glasul şi a vorbit“ (v. 14). El trebuie să fi vorbit în limba aramaică, limba naţională de atunci a evreilor, nu în cele patru limbi şi a fost înţeles de toată mulţimea. In acest caz, aici, mai este cuprinsă încă o minune, o minune auditivă, săvârşită de Dumnezeu, pe lângă cele de mai sus.

„Faptele minunate ale lui Dumnezeu“ (v. 11), despre care au vorbit Apostolii, ne aduc în minte lucrările lui Dumnezeu pentru mântuirea întregii omeniri: trimiterea Fiului Său pe pământ, moartea, învierea şi înălţarea Sa, pogorârea Sfântului Duh şi întemeierea Bisericii Creştine pe pământ (cf. I Tim. III, 16).

Citirea atentă a acestei pericope ne duce la intuirea unei pluralităţi de minuni; a) vuietul ca de suflare de vânt (v. 2); b) coborârea limbilor ca de foc peste Apostoli (v. 3); c) vorbirea în multe limbi a Apostolilor (glosolalia), (v. 4); d) minunea auditivă asupra mulţimii, care asculta şi înţelegea pe Sfântul Petru (v. 14—41).

ÎNVĂŢĂTURI DOGMATICE ŞI MORALE

a) Textul acestei pericope este mărturia clară, că Sfântul Duh s-a coborât în ziua Cincizecimii numai asupra Apostolilor, nu şi asupra altor credincioşi ai Domnului Hristos. Aceasta dovedeşte că numai Apostolilor şi urmaşilor lor direcţi — episcopii şi preoţii — li s-a dat puterea de a învăţa, a conduce şi a sfinţi în Biserică, sub directa şi permanenta îndrumare a Sfântului Duh (v. 4).

b) Prin Taina Hirotoniei, primesc darul Sfântului Duh şi arhiereii, preoţii şi diaconii, pentru a-şi îndeplini cele trei serviri.

c) Ceilalţi credincioşi din Biserică primesc harul Sfântului Duh prin cele şapte Taine, săvârşite de clericii Bisericii.

d) Adunarea „tuturor neamurilor sub cer“ (v. 5), la Ierusalim, în ziua Cincizecimii, unite în acelaşi gând, ascultând şi înţelegând aceeaşi vorbire despre „faptele minunate ale lui Dumnezeu“ (v. 11), oferă o pildă vie, despre putinţa de a se închega şi azi o unitate ecumenică între toţi creştinii de pe pământ, cu puterea Sfântului Duh, vorbind una şi aceeaşi limbă a credinţei şi a dragostei frăţeşti, care a stat la baza întemeierii Bisericii creştine în ziua Cincizecimii.

„Lucian Blaga“ — numele Universităţii din Sibiu

(Urmare din pag. a 3-a)

care ar fi putut zbura cu el, l-ar fi putut comenta, folosi, dar epoca noastră îl va relua desigur în studiu, în libertate. La urma urmei suntem datori s-o facem. Marele poet e singurul filozof român cu sistem. Cel puţin până acum.

Poezia lui va rămâne mare peste veacuri. Îmi aduc aminte că, elev fiind, în clasa mea se discuta înflăcărat despre cine vine după Eminescu în poezia românească. Puneam cultura la cale într-un seminar românesc din Chişinăul românesc al Basarabiei. Opţiunile mergeau spre Blaga şi Arghezi şi, nu ştiu dacă o clasificare unanim acceptată s-a făcut până astăzi. Clasa mea era împărţită.

Şi cu privire la filozofia lui Blaga au fost şi mai sunt moduri diferite de receptare. E cunoscută cartea polemică din anul 1943 a părintelui Stăniloae. Polemica n-a mai putut continua în ultimii 50 de ani. Poate că va fi reluată astăzi şi în viitor de alţii şi, nu va fi rău deloc. Eu chiar aş îndemna la aceasta.

Lucian Blaga nu s-a dorit şi n-a fost un conformist în filozofie. Dacă ar fi fost, numărul celor care şi-ar mai aminti de dânsul ca filozof, la 100 de ani de la naştere, ar fi destul de mic. Şi e destul de mare. Foarte mare.

Poetul Blaga încă în anii tinereţii, intrase şi fusese publicat în colecţia clasicilor români. E aproape sigur că Lucian Blaga şi după 200 de ani de la naştere, şi după aceea va rămâne mare şi, **pietrele templului său** nu se vor măcina. Uitarea care, în rol de judecător necruţător, nivelează tot ceea ce n-a strălucit prin **orizont şi stil**, şi-i trece pe toţi sub orizont, în groapa comună, pe Blaga nu-l va înghiţi. Cenzura transcendentă cu care s-a confruntat dramatic, constrânsă poate şi de obstacolele pe care filozoful riguros şi le-a mai impus şi singur, nu-i va fi luminat tot ceea ce ar fi vrut să ştie despre Dincolo, dar pe pământ şi, îndeosebi **în spaţiul mioritic**, el va rămâne până la sfârşitul istoriei să dea mărturie despre **feţele unui veac** în efervescentă căutare, şi despre minţile mari ale acestui veac românesc, al nostru, printre care a lui a fost dintre cele mai scăpărătoare.

Salutăm revenirea în triumf la Sibiu a lui Lucian Blaga pe frontispiciul şi în identitatea Universităţii sibiene. Ca în fapt de Geneză, ca la botez, Universităţii i s-a dat un nume. Ea va intra cu acesta în istorie de acum încolo.

Un cuvânt de mulţumire se cuvine şi celor care i-au redat mitropolitului Andrei Şaguna şcoala întemeiată de el, prima şcoală de nivel universitar din Sibiu, numind Facultatea de Teologie: **„Andrei Şaguna“**.

Să-mi îngăduiţi să-mi închei celebrarea ambelor evenimente prin vechea urare strămoşească latină: **VIVAT, CRESCAT, FLOREAT!** Şi Universitatea şi geniul ei protector Lucian Blaga şi Facultatea de Teologie şi geniul ei creator Andrei Şaguna.

Să fie cu binecuvântarea lui Dumnezeu.

Calvarul unui duhovnic

Cu „CALVARUL UNUI DUHOVNIC“ îmi împlinesc încă o sarcină duhovnicească, pe care mi-am asumat-o, de a descoperi şi descrie vieţile preoţilor care au înfruntat şi suportat prigoane şi temniţele comuniste.

Preotul Dumitru Bejan a făcut parte din elita Bisericii noastre. Era moldovean de la Hârlău. A fost înrolat în armată confesor militar. Înainte a fost profesor de religie în Bucureşti.

In 1942, a căzut prizonier la Stalingrad şi aşa urmează epopeea martirică a unui duhovnic. A peregrinat prin multe lagăre de prizonieri: români, italieni, germani, unguri, spanioli şi japonezi, de la Moscova, la Vorkuta. Avea un prieten, ca un frate de cruce — pe căpitanul Vântu şi se pare că ei au fost port-drapelul creştinesc şi românesc al batalioanelor de prizonieri. Un exemplu: prin 1943—44, a venit o comisie din România, în frunte cu Ana Pauker, pentru a recruta voluntari, s-a urcat la tribună şi s-a auzit o voce:

— Dă-te jos, nemernico, n-avem nevoie de sfaturile tale!

Era vocea căpitanului Vântu. Numai el ştie câte zile de carceră aspră a făcut.

Şi, povesteşte în continuare preotul D. Bejan: treceam prin pădurile seculare ale Siberiei şi deodată ne-au apărut printre ramurile de mesteceni pavilioane cu 2—3 etaje.

„ — A fost o mânăstire de călugări!“ Explica sergentul din escortă. Acolo au tăbărat noaptea, pe priciuri, la 3 rânduri.

— Părinte Dumitre, să reţinem visurile din noaptea aceasta că dormim în altarul mânăstirii! — l-a atenţionat căpitanul Vântu.

Într-un lagăr au nimerit cu prizonieri unguri. S-au confruntat cu discuţii aprinse din istoria Ardealului, cu Horea şi Avram Iancu. Ungurii au rămas năuciţi auzind adevărul istoric faţă de cum au deformat ei istoria altora, netezind-o pe a lor. Discuţie tare ca între cavaleri: „Eroii voştri ne-au ucis părinţii noştri“. Au promis că întorşi acasă vor corecta istoria.

Au ajuns la Vorkuta, dincolo de arcul polar, preciza pr. D. Bejan şi cele văzute depăşeau orice imaginaţie de regizor de filme de groază sau a unui autor de romane de senzaţie.

La Vorkuta, moartea îl pândea pe om la fiecare pas, ca în scena următoare: Baraca-WC era izolată şi trebuia să te legi cu o

(Continuare în pag. 5-a)

Preot Ioan Bărdaş
— fost deţinut politic —

Sfântul Mucenic IOAN CEL NOU de la Suceava

De la începutul veacului al XV-lea, străvechea cetate voievodală Suceava adăpostește moaștele unuia din cei mai cunoscuți sfinți cinstiți de credincioșii din Moldova și anume Sfântul Ioan, supranumit „cel Nou". Din puținele știri rămase în legătură cu pătimirea sa, se pot desprinde și câteva date biografice. Era originar din orașul Trapezunt (sau Trebizonda azi Trabzon în Turcia), oraș situat pe țărmul sud-estic al Mării Negre. Din 1204 până în 1261 a fost capitala unui mic „imperiu", desprins din cel bizantin. De vreme ce a pătimit în jurul anului 1330, presupunem că s-a născut spre sfârșitul veacului al XIII-lea. Statornicia sa în dreapta credință, care a mers până la sacrificiul vieții, ne face să credem că a primit o frumoasă educație religioasă atât în familie cât și de la unii din preoții numeroaselor biserici din Trapezuntul natal și chiar de la dascălii care l-au învățat carte. La vremea pătimirii sale se ocupa cu negustoria, ca mulți alți locuitori ai orașului. Așa se face că de multe ori călătorea în diferite orașe de pe țărmurile Mării Negre cu treburi negustorești. Cu prilejul acestor călătorii, se întărea, însă, și în dreapta credință, căci cunoștea biserici și mânăstiri, preoți și călugări cu viață îmbunătățită.

Prin anul 1330 sau 1331, s-a îndreptat din Trapezunt spre „Cetatea Albă" pe corabia unui oarecare Reiz, catolic din Veneția sau din Genova. Pe drum, a avut cu el discuții privitoare la credință, susținând cu dârzenie adevărurile Ortodoxiei. Ajungând în Cetatea Albă ,Reiz și-a pus în gând să se răzbune pe cucernicul Ioan, care-l înfruntase în discuțiile purtate pe corabie. Pe atunci, Cetatea Albă și ținutul înconjurător erau stăpânite de tătarii nogai. Drept aceea, Reiz s-a prezentat la conducătorul cetății (numit și ighemon sau eparh), spunându-i că Ioan dorește să treacă la religia tătarilor. Desigur, dregătorul s-a bucurat de această veste, poruncind ostașilor lui să aducă în fața lui pe negustorul din Trapezunt. Fiind adus înaintea sa, dregătorul i-a grăit: „Am auzit că ești unul dintre bărbații aleși și înțelepți din Trapezunt și că ai dori să îmbrățișezi străvechea noastră credință. Deci, alesule prieten, lepădându-te de credința cea în Hristos, în fața acestei adunări adaugă-te celor care se bucură de dragostea și de oblăduirea mea". Ioan a înțeles de îndată uneltirile lui Reiz, drept care a răspuns cu îndrăzneală eparhului: „Să nu-mi fie mie a mă lepăda de Hristos ,căci ce-ar putea despărți inima mea de „Soarele dreptății" și de „Răsăritul cel de sus" și a mă întoarce în întunericul necunoștinței de Dumnezeu? Preaputernice eparhe, vorbele care ți s-au spus despre mine sunt mincinoase, sunt iscodiri răutăcioase. Eu nu voiesc să disprețuiesc bunătatea care mi-ai arătat-o, dar nu pot să mă lepăd de Hristos — lumina lumii".

Cuvintele alesului creștin au îndârjit pe dregătorul cetății, considerându-le ca disprețuitoare față de credința tătarilor. Drept aceea, a poruncit ca binecredinciosul Ioan să fie întins pe pământ și bătut cu toiege, socotind că în felul acesta îl va sili să treacă la religia lui. Spre surprinderea chinuitorilor săi, Ioan mărturisea cu și mai mult curaj credința cea adevărată zicând: „Binecuvântat ești Dumnezeule și preamărită ești Lumină în trei străluciri: Tatăl, Fiul și Sfântul Duh. Să nu-mi fie mie niciodată a mă închina soarelui și focului, ci Părintelui luminilor și slavei celei neînserate. Mulțumescu-ți Ție, Hristoase, că m-ai învrednicit a-mi spăla păcatele cu sângele meu și a mă sfinți cu puterea Sfântului Duh spre dobândirea vieții celei veșnice. Aceasta este ziua în care bucuria mea este deplină pe care nimeni n-o va lua de la mine. Dă-mi mie, Dumnezeule, să mă împărtășesc mai cu adevărat din slava zilei celei prealuminoase a Împărăției Tale". După ce a fost îndelung chinuit, a fost legat în lanțuri și aruncat în închisoare.

Plin de răni, a doua zi dimineața, a fost dus din nou în fața ighemonului, care a încercat din nou să-l convingă să treacă la credința lui. Și de data aceasta preavrednicul mărturisitor al lui Hristos s-a împotrivit zicând: „Numai cel ce rabdă până la sfârșit se va mântui, iar mie să nu-mi fie a mă sfinți și a mă încununa decât prin răbdarea chinurilor pentru mărturisirea lui Hristos, care a spus că „în lume necazuri veți avea, dar îndrăzniți, Eu am biruit lumea". Aceste cuvinte l-au mâniat și mai mult pe dregătorul păgân, care a poruncit ca Ioan să fie supus la chinuri și mai înfricoșate. A fost din nou întins la pământ și bătut, apoi legat de coada unui cal și târât pe drumurile cetății, trupul fiindu-i astfel sfâșiat de pietre.

Unul din chinuitori, văzând tăria sa în credință, cuprins de ură și de mânie împotriva mărturisitorului lui Hristos, a scos sabia și i-a tăiat capul. După unele știri, cel care l-a ucis ar fi fost un evreu. În felul acesta, noul mucenic al lui Hristos s-a învrednicit să se facă părtaș tuturor darurilor dumnezeiești și a dobândi „cununa vieții veșnice".

Ighemonul și ceilalți dregători tătari din cetate n-au dat voie creștinilor să ia cinstitul trup de pe drum și să-l îngroape după rânduiala creștinească. Dar Dumnezeu, în dragostea sa nemărginită față de alesii Săi, a trimis trei îngeri din cer care i-au tâmâiat trupul. Un necredincios din cetate, văzând această arătare a îngerilor în veșminte strălucitoare, a crezut că sunt preoți creștini, care, nesocotind porunca ighemonului au venit să facă slujba prohodirii lui Ioan. A scos arcul și săgeata ca să tragă asupra lor, dar atunci s-a petrecut a doua minune, căci mâinile i-au rămas lipite de arc și de săgeată; a fost izbăvit de pedeapsa cerească numai după ce a mărturisit ce urmărea să facă.

Aceste minuni l-au înfricoșat pe conducătorul cetății, care a îngăduit creștinilor să ridice trupul lui Ioan și să-l înmormânteze după rânduiala creștinească. A fost îngropat în cimitirul din Cetatea Albă.

Nevrednicul Reiz, fără să aibă mustrări de conștiință pentru uciderea lui Ioan, și-a pus în gând să mai săvârșească o nelegiuire. Văzând el însuși ce minuni s-au petrecut cu trupul lui Ioan, s-a gândit să-l dezgroape în ascuns și să-l ducă în țara sa, pentru ca de asemenea revărsări de daruri minunate care aveau loc în jurul trupului său să se bucure concetățenii săi. Dar și de data aceasta s-a întâmplat o minune. Pe când încerca să-l dezgroape, noul mucenic i s-a arătat în vis preotului care slujea la biserica cimitirului, descoperindu-i gândul lui Reiz. Într-adevăr, mergând la cimitir, l-a surprins pe acesta cu oamenii lui, încercând să ia trupul lui Ioan. Drept aceea, preotul a înștiințat obștea credincioșilor din Cetatea Albă care au ridicat trupul neputrezit al noului mărturisitor al lui Hristos și l-au dus în altarul unei biserici din oraș. Rămășițele sale pământești, neputrezite și răspândind bună mireasmă, puteau fi considerate acum ca sfinte moaște. Ele au rămas în această biserică mai bine de 80 de ani, revărsând multe daruri asupra creștinilor care veneau și îngenunchiau în fața lor, cerând mijlocirile sale în fața Părintelui ceresc.

În legătură cu orașul în care a pătimit Sfântul Ioan — numit acum „cel nou", spre a se deosebi de Sfântul Ioan Botezătorul sau de alți sfinți cu acest nume —, s-a crezut mult timp că este vorba de Cetatea Albă de la gurile Nistrului, oraș care a aparținut secole în șir Moldovei, apoi României întregite. Mai nou, unii învățați consideră că este vorba de o localitate cu același nume lângă strâmtoarea Kerci, din Crimeea.

Vestea despre cinstitele sale moaște, și mai ales despre minunile care se săvârșeau în jurul lor, a ajuns curând și în Țara Moldovei, întemeiată pe la mijlocul veacului al XIV-lea și consolidată apoi în cursul domniei îndelungate și pașnice a lui Alexandru cel Bun (1400—1432). Acest evlavios domnitor — la stăruințele căruia a fost recunoscută oficial Mitropolia Moldovei de către Patriarhia ecumenică din Constantinopol — în dorința de a ridica prestigiul noii Mitropolii dar și pentru ca țara lui să aibă un sfânt ocrotitor, — a socotit că e bine să aducă moaștele Sfântului Ioan cel Nou din Cetatea Albă la Suceava, capitala sa și reședința Mitropoliei. Astfel, în anul 1415 „au fost aduse cu multă cheltuială moaștele Sfântului mucenic Ioan Novăi de la Cetatea Albă **de la păgâni** și le-au așezat în târgu în Suceava, la Mitropolie, cu mare cinste și cu litie, pentru paza și ferința (ocrotirea n.n.) scaunului domniei sale, carile să prăznuiește miercuri și joi în săptămâna Rusaliilor". Așa scria Axinte Uricariul în întregirile (sau interpolările) pe care le-a făcut la **Cronica sau Letopisețul** lui Grigore Ureche.

Alaiul cu moaștele Sfântului Ioan au fost întâmpinate la locul numit „Poiana Vlădicăi", în apropiere de Iași, de către domnitor și soția sa, de mitropolitul Iosif, de marii dregători, egumeni, călugări, preoți și credincioși, care le-au însoțit până la Suceava. Acolo au fost așezate în biserica Mirăuți, care, cu multe refaceri de mai târziu, dăinuește până azi.

Cu prilejul aducerii moaștelor sale la Suceava — sau poate câțiva ani mai târziu —, s-a alcătuit o scurtă lucrare istorico-aghiografică intitulată: **Mucenicia sfântului și slăvitului mucenic Ioan cel Nou care a fost chinuit la Cetatea Albă.** Mult timp s-a crezut că autorul acestei lucrări ar fi un învățat ieromonah din sudul Dunării, Grigorie Țamblac, care a ajuns apoi mitropolit al Kievului. În anii din urmă, s-a dovedit că este vorba de un localnic, cu numele Grigorie, care se intitula „monahul și presbiterul marii Biserici a Moldovei". În această primă lucrare originală scrisă în Moldova — în slavonește — sunt prezentate câteva date despre pătimirea Sfântului Ioan, dar este descrisă și aducerea cistitelor sale moaște la Suceava.

În felul acesta, Sfântul Ioan cel Nou a devenit „apărătorul și ocrotitorul" întregii țări a Moldovei, din Carpați până la Nistru. În curgerea veacurilor, binecredincioșii români de pretutindeni — dar mai ales cei din nordul Moldovei, din părțile de răsărit ale Transilvaniei și din Maramureș — au cinstit după cuviință pe acest ales mucenic al lui Hristos. Mitropolitul Varlaam, în cunoscuta sa **Cazanie,** tipărită la Iași în 1643, scria că era prăznuit în fiecare

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr. prof. Mircea Păcurariu

Cine poate intra în sfântul altar?

Altarul este spațiul încărcat de maximă sacralitate. În altar are loc întâlnirea tainică dintre Dumnezeu și om, dintre Hristos-euharistic și omul chemat la slujirea preoțească. Aici comunicarea și comuniunea divinului cu umanul ia forma văzută a sfintei Cuminecături. Altarul este spațiul în care Dumnezeu Se comunică spre mântuire omului, iar omul este ridicat la împărtășirea cu Dumnezeu. Din acest motiv altarul se separă — fără a se despărți! — de naosul bisericii și de spațiul (profan) din afara bisericii, ca un spațiu în care taina „cea din veac ascunsă și de îngeri neștiută" se comunică acum și întotdeauna omului dornic de mântuire.

În altar, adevărata vocație a umanității și a întregului cosmos își găsește concretizarea. Îndumnezeirea lumii se prefigurează în altarul bisericii unde omul, spațiul și timpul se încarcă de energiile necreate ale lui Dumnezeu. În acest sens înțelegem cuvintele Părintelui Stăniloae care spune că naosul bisericii — și împreună cu el, întregul cosmos — este un altar în devenire.

Altarul, așadar, ține de ordinea sacramentală a existenței, iar cel care voiește să intre în altar trebuie să țină cont de responsabilitatea acestei chemări (vocații). Căci în altar nu se intră sau se iese ca dintr-o gară, ci actul acesta are o semnificație liturgică ce implică întreaga ta existență.

Potrivit acestei convingeri ortodoxe, sfinții Părinți au stabilit la sinodul din Laodiceea (an. 343), prin canonul 19, că *„numai celor sfințiți le este îngăduit să intre în altar și să se cuminece"*, iar la sinodul VI ecumenic (sesiunea Trulan, an. 692), prin canonul 69, ca *„să nu-i fie îngăduit vreunuia din laici să intre în sfântul altar"*. Tot legat de aceasta, Sf. Nichifor Mărturisitorul (+818), în canonul 15, spune că *„se cuvine călugărițelor a intra în sfântul altar, să aprindă lumânări și candele, să-l curețe și să-l măture"*.

Prin urmare, din textul acestor canoane, rezultă că motivul îngăduinței de a intra în sfântul altar ține nu de ordinea naturală, ci de ordinea sacramentală a existenței, adică în altar pot intra acele persoane care au fost sfințite, indiferent că ele sunt bărbați sau femei (preoți, călugări și călugărițe).

Pornind de la această rânduială în Biserica Ortodoxă, s-a îngăduit prin iconomie intrarea în altar a laicilor numai cu binecuvântarea sau dezlegarea din partea persoanelor hirotonite. Astfel, paraclisierul (crâsnicul), ca laic, care ajută la Sf. Liturghie, poate intra în altar în virtutea dezlegării primite de la preot, la fel și prescurarul sau prescurărița, în virtutea binecuvântării primite de la preot de a face prescuri, poate aduce prescurile direct în altar. Aceste dezlegări, însă, nu se dau întâmplător, ci numai acelor persoane care duc o viață morală ireproșabilă. Astfel, prescurarul sau prescurărița trebuie să fie persoane necăsătorite sau văduve care duc o viață în curăție trupească, iar crâsnicul, dacă este căsătorit, trebuie să respecte rânduielile vieții conjugale la fel ca și preotul.

O altă dezlegare dată laicilor, bărbați și femei, de a intra în altar, se dă în ziua sfințirii altarului unei biserici nou-zidite. După slujba târnosirii noii biserici, toți creștinii pot intra să se închine în sfântul altar, ca semn al nemărginitei bucurii că s-a ridicat un nou locaș închinat lui Dumnezeu spre mântuirea oamenilor.

Toate aceste pogoăminte (ca orice pogorământ) întăresc rânduiala generală că laicii, bărbați și femei, nu pot intra în altar fără dezlegare, rânduială ce se impune a fi respectată cu mare strictețe, căci trăirea celor sfinte se reflectă, în primul rând, în rânduiala și respectul față de sfântul altar.

Această rânduială, pe alocuri, a fost denaturată sub influența greco-catolicismului. Astfel, în unele biserici parohiale, se săvârșește sfânta Spovedanie a tuturor creștinilor în sfântul altar. Este o mare greșeală!

Când vrei să intri într-o casă și ești murdar pe picioare și pe haine, nu intri direct în casa mare și acolo pe covoarele curate te lepezi de praful și noroiul de pe tine, ci stai la ușă, te cureți, te descalți și abia apoi, când te poftește gazda, îndrăznești să intri. La fel este și cu sfânta Spovedanie, care înseam-

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr. Asist. Irimie Marga

NICOLAE BĂLCESCU

(Urmare din pag. a 4-a)

nează trecutul în vederea făuririi viitorului. Spre deosebire de ardeleni, care s-au încălzit la măreția trecutului roman, muntenii pun în fața contemporanilor lor, paginile de glorie ale trecutului românesc. În acesta ei caută soluții pentru problemele prezentului și norme pentru crearea viitorului. Adresându-se conaționalilor lor, ei luptă totodată să câștige și opinia publică europeană pentru marile aspirații ale neamului. De aceea activitatea lor istorică este în strânsă legătură cu cea politică, cu care formează un tot unic.

Imboldul acestui nou curent istoric vine din Apus, întronând prin istoricul francez Jules Michelet (1798—1874) ideea că istoricul trebuie să dea imaginea completă a vieții naționale trecute, în tot ce are ea mai caracteristic pentru ca apoi să arate calea ridicării viitoare.

Cea dintâi lucrare istorică a lui Bălcescu este „Puterea armată și arta militară la Români" (1844). Pe lângă scopul ei științific, opera urmărește să trezească în cititori entuziasm și cult pentru instituția armatei. Este prima încercare de felul acesta în literatura română. Numai printr-o armată bine organizată ne vom putea ridica la înălțimea slavei trecute.

Pentru înfăptuirea operei sale istorice, Bălcescu avea nevoie de material. De aceea, împreună cu A. T. Laurian, începe publicarea revistei „Magazin istoric pentru Dacia", 5 vol. (1845—1847). În această revistă publică biografii, mici monografii, cronici, studii, articole, informații etc., toate din domeniul istoriei naționale. Pornind de la ideea unității etnice, Bălcescu analizează în spirit modern izvoarele noastre istorice, inclusiv poeziile populare. În același timp, el înțelege să publice izvoarele istoriei românilor de pretutindeni și să scrie istoria în sensul cel mai nou, ocupându-se nu numai de istoria politică, ci și de cea culturală.

Altă carte este „Starea socială a muncitorilor plugari" (1846), primul studiu social în literatura română. Lucrarea se impune prin noutatea și îndrăzneala ideilor. „O națiune nu poate fi înrobită.. se poate mântui numai prin sine însuși". Preconizează revoluția ca „drept legitim al popoarelor înrobite"; ea poate realiza un mare proces de regenerare națională și socială.

Opera lui capitală, neterminată, este „Istoria Românilor sub Mihai Vodă Viteazul", începută în 1846. Scrierea urma să cuprindă o introducere și șase capitole: Libertatea națiunilor, Călugărenii, Robirea țăranului, Unitatea națională, Mirăslău și Guraslău. Primele patru capitole și jumătate au fost terminate de Bălcescu, iar restul a fost completat de Al. Odobescu și a apărut în întregime postum, în 1878. Prin această carte de temelie a neamului nostru Bălcescu devine începătorul prozei noastre din Muntenia. Autorul a urmărit să facă din această istorie o operă de românism și apoteoză. Animator al naționalismului român, N. Bălcescu face din Mihai un simbol al independenței și unirii noastre, o pilduitoare icoană vie pentru prezent, iar din povestea faptelor lui un crâmpei de epopee.

N. Bălcescu își concepe opera istorică nu în înțeles restrâns pragmatic, ci își lărgește cadrul preocupărilor și pune toată greutatea pe însăși viața trecutului, așa cum apare ea îndeosebi din așezămintele neamului. „Istoria — zice el — trebuie să ne arate poporul român, cu instituțiile, ideile, sentimentele și obiceiurile lui, în deosebite veacuri". Bălcescu își scrie cartea, concepând-o nu ca pe o istorie rigidă a celor întâmplate ci ca „o predică, o lucrare de propagandă, animatoare, o armă de luptă, un argument pentru putința unor noi lupte naționale, la care să ia parte poporul întreg, însuflețit pentru libertate" (N. Iorga).

În opera lui N. Bălcescu vibrează un mare suflet de român. Călătorind în toate părțile locuite de români, el a prins de pretutindeni ecoul durerilor și bucuriilor întregului neam. În opera sa se întrupează tot ce poate fi mai înalt ca aspirație națională. A fost un istoric iubitor de patrie, un tribun al norodului gemând sub apăsare, un revoluționar al energiilor naționale și un răscolitor de baci al îndemnurilor spre mai bine, un adevărat profet al viitorului nostru național.

Calvarul unui duhovnic

(Urmare din pag. a 4-a)

frânghie să nu te smulgă „purgaua", un vânt puternic. Dacă te lua vântul te rostogolea prin zăpadă și în depărtări se auzeau lupii urlând. Nenorocitul putea să fie oricine. Cine să-l salveze? Japonezii erau exclusiviști, italienii și ungurii cu moralа lor de paradă, nemții și norvegienii cu indiferența lor. Ieșeau 30—40 de români ținându-se de mâini și-l salvau. Această calitate de „samarineni" au avut-o românii peste tot; aceasta este virtutea Ortodoxiei.

Altă scenă din lagărul femeilor: O grupă de soldați aduceau cazanul cu ciorbă, la intrare. Dacă femeile reușeau să smulgă un soldat, acela era pierdut. Nimeni nu-l mai putea salva.

Codurile lui Lenin și Stalin deschideau cele mai negre zări pentru omenire dar tot oamenii le-au aruncat la lada cu gunoi a istoriei.

— Ne-am cutremurat, conchidea pr. Bejan, când am văzut că omului i s-a luat rațiunea și conștiința, aruncându-l în câmpul sălbatic al instinctelor, reeditând pagini de apocalipsă.

Cea mai sinistră imagine pe care ne-a dat-o păr. Bejan, a fost aceea cu experiențele pedagogiei psihopaților Dzârjinschi și Macarenco, făcute pe viu în lagărele bolșevice. Toată „reeducarea" era condusă de echipe de pușcăriași detracați, dresați anume, care terorizau și dezumanizau oamenii. Asta voia și stăpânirea, să se „topească" dușmanul de clasă să nu se mai întoarcă la vatra lui. „Am avut și noi infernul de la Pitești", completa păr. Bejan.

Spun unii că numai în Apus a fost holocaust. Dar în dosul cortinei de fier, de la Berlin la Vladivostoc, ce a fost? Nici o deosebire între Auschwitz și Vorkuta. Hitler îi topea pe oameni într-o clipă, Stalin îi topea în 5—10 ani; omul ajungea un cadavru viu, psihologicește era mort, poate era și mai inuman.

În 1952, păr. Bejan s-a întors din prizonierat. În gara de Nord cineva l-a oprit zicând:

— Intră în mașina asta și nu te uita în jur!

A fost dus la MAI, condamnat și depus la Aiud. După ispășirea condamnării a fost dus în Bărăgan, cu domiciliu forțat. Putea să se miște și l-a căutat pe fostul mitropolit și profesor de la Cernăuți, Tit Simedrea, care servea la o biserică din București.

Bătrânul l-a recunoscut și păr. Bejan i-a spus:

— Înalt Prea Sfințite, am o problemă duhovnicească... Căzând prizonier în 1942, am pierdut lada de campanie cu Sf. Împărtășanie pentru soldați și pentru mine este o povară duhovnicească!

— Părinte Dumitre, a fost un caz de forță majoră... Dar ca să-ți recapeți liniștea sufletească îți dau un canon!...

În 1956, după revoluția din Ungaria, păr. Bejan a fost arestat și condamnat la 25 de ani muncă silnică. Așa l-am cunoscut în celularul și în Zarca din Aiud în 1963—64. În 1964 ne-am eliberat.

Păr. Bejan nu are nevoie de elogii. Vocația lui pentru Evanghelie a fost aceeași și la Aiud și în Bărăgan și la Vorkuta. Avea o robustă erudiție teologică mai ales în cunoașterea ortodoxiei ruse. Avea subtilități duhovnicești, care-l făceau simpatizat și solicitat.

Preotul Dumitru Bejan are un loc asigurat în frontul marii Armate a rezistenței românești împotriva tiraniei comuniste.

Sf. Simeon al Tesalonicului

(Urmare din pag. a 4-a)

de la Dumnezeu (I In. 4, 2), după cum am spus mai înainte, iar cel ce nu mărturisește aceasta nu este de la Dumnezeu, ci este de la Antihrist care nu-L mărturisește pe Iisus Hristos. De aceea trebuie ca toți creștinii să mărturisim neîncetat acest Nume, atât pentru propovăduirea credinței, cât și din dragoste pentru Mântuitorul nostru Iisus Hristos, dragoste de care nimic nu trebuie să ne despartă niciodată (Rom. 18, 35), dar și pentru că Numele lui ne dă har și iertare și izbăvire și vindecare, sfințire și iluminare și mai presus de toate mântuirea. Pentru că prin a est dumnezeiesc Nume Apostolii au făcut și au arătat mari minuni. Iar dumnezeiescul Evanghelist zice (In. 20, 31): „Acestea s-au scris pentru ca să credeți că Iisus este Hristos, Fiul lui Dumnezeu" — iată credința — „și arzând viață să aveți în Numele Lui" — iată mântuirea și viața.

2. Deci această numire (a lui Iisus Hristos) ca rugăciune să o zică fiecare evlavios (credincios) continuu, cu mintea lui și cu buzele și când stă, și când umblă, și când se așează, și când se culcă și orice ar face sau ar spune să se silească la aceasta. Astfel va afla mai mare liniște și bucuie după cum cunosc din experiența lor cei ce se îngrijesc de acestea. Deoarece însă această lucrare este mai presus de cei ce trăiesc în lume, dar chiar și pentru monahii care au griji, de aceea toți aceștia să aibă cel puțin un anumit timp pentru această lucrare și, pe cât le stă în putință toți să aibă ca pe un canon îndeletnicirea cu această rugăciune, atât clericii, cât și monahii, cât și laicii. Deci monahii, ca unii ce sunt înrolați (în această lucrare) și pentru că o au ca pe o obligație a lor necesară, chiar dacă sunt (prinși) în grija slujirilor (ascultărilor), trebuie însă să se silească pe ei înșiși, întrucât se cuvine să se nevoiască cu această rugăciune și să se roage Domnului neîncetat, (I. Tes. 5, 17), chiar dacă se găsesc în reverie, tulburare și într-un fel de stare de robie a minții să nu se lase batjocoriți de vrăjmașul, ci să se întoarcă spre rugăciune și să se bucure cum se întorc. Clericii să se silească spre aceasta ca spre o lucrare apostolică și predică dumnezeiască și pentru că această rugăciune împlinește lucrări dumnezeiești și exprimă dragostea lui Hristos. Mirenii să se nevoiască după putere cu rugăciunea ca și cu o pecete a lor înșiși și semn al credinței și apărare și sfințire și alungare a oricărei ispite.

Prin urmare toți, clerici, laici și monahi, îndată ce ne trezim din somn, trebuie să punem în mintea noastră pe Hristos și pe Hristos să-L pomenim mai întâi. Și aceasta să I-o aducem lui Hristos ca pe un început al oricărei cugetări și ca pe o jertfă. Deoarece mai înainte de orice altă cugetare trebuie să-L pomenim pe Hristos, Care ne-a mântuit și ne-a iubit atât și pentru că suntem și ne numim creștini și ne-am îmbrăcat în El prin dumnezeiescul Botez (Gal. 3, 27), am fost pecetluiți prin Mirul Lui și ne-am împărtășit și ne împărtășim cu Sf. Său trup și sânge și suntem mădulare ale Lui (I Cor. 13, 27) și templu (II Cor. 6, 16) și ne-am îmbrăcat întru El și I-a cuvenit înlăuntrul nostru. De aceea deci se cuvine să-L iubim și să-L pomenim mereu. Pentru aceasta fiecare să-și aibă un anumit timp, după puterea lui și o carecare măsură (regulă) a acestei rugăciuni, ca pe o obligație. Să ne oprim aici în această problemă, pentru că pentru cei ce doresc să afle despre aceasta există foarte multe (lucruri) pentru informarea lor.

130 de ani de activitate teologică neîntreruptă la Caransebeş

Împlinirea în 1995 a 130 de ani de activitate teologică neîntreruptă la Caransebeş, nu numai că ne oferă posibilitatea, dar ne şi obligă, să aruncăm chiar şi numai o privire asupra rolului pe care învăţământul teologic de aici l-a avut în cadrul activităţii teologice din Biserica Ortodoxă Română, sau de aportul pe care l-a adus sub aspect religios-patriotic, pe plan local.

Deşi învăţământul teologic propriu-zis a luat naştere şi s-a organizat în Caransebeş odată cu reînfiinţarea în 1865 a Episcopiei de aici există totuşi indicii sigure că Biserica Ortodoxă Română de pe aceste meleaguri nu a fost lipsită de-a lungul vremii de posibilitatea de a-şi forma mereu slujitori ai Sfintelor Altare.

S-a subliniat pe bună dreptate că, oraşul „Caransebeş reprezintă pentru bănăţeni, ceea ce este Braşovul pentru ardeleni". Printre cei care au tradus Palia de la Orăştie în anul 1582, se numără şi Ştefan Herce, „propovăduitorul" din Caransebeş, precum şi Efrem Zăcan, „dascăl de dăscălie" de aici. Nu poate fi trecut cu vederea nici numele eruditului Mihail Halici, corifeu al latinităţii românilor şi autorul primului dicţionar român. — În acest context cultural nu putem pune la îndoială faptul că nu s-ar fi aflat la Caransebeş şi o şcoală mănăstirească, pe lângă mănăstirea de aici, unde îşi avea reşedinţa episcopul. La astfel de şcoli mănăstireşti se pregăteau viitorii cantori, învăţători şi preoţi.

Datorită deselor războaie cu turcii, episcopul Ioan Georgevici mută în anul 1759 Episcopia din Caransebeş, la Vârşeţ. Nu peste mult timp se va deschide aici institutul teologic ortodox în limba sârbă, iar în anul 1822 „stăpânirea cea mai înaltă ocârmuitoare bine a voit a introduce sistemirizuite şcoli clericeşti pră limbă românească", cum sună documentul vremii, prin care se recunoaşte secţia românească a institutului teologic ortodox din Vârşeţ. Printre dascălii acestei secţii se numără şi Andrei Şaguna, Ignatie Vuia, Nicolae Tincu Velea.

După reînfiinţarea Episcopiei Ortodoxe Române din Caransebeş în anul 1865, primul episcop Ioan Popasu, numit de Ştefan Velovan „semănător de aşezăminte culturale, tot atâtea monumente nepieritoare, care sunt o mândrie naţională şi garanţă pentru un mai bun viitor", reuşeşte încă din noiembrie acelaşi an, să mute la Caransebeş secţia românească a institutului teologic de la Vârşeţ. În primul an şcoala se deschide cu 12 elevi şi doi profesori: George Peştean adus de la Vârşeţ, şi Mihai Velcean, preot în Dognecea, numit la catedră prin concurs. La început şcoala s-a numit „Institut teologic diecezan", având cursurile de 2 ani. Apoi cursurile s-au ridicat la durata de 3 ani. În 1876 acelaşi vrednic episcop înfiinţează şi preparandia (pentru învăţători), institutul purtând de acum numirea de „Institut teologic-pedagogic diecezan", funcţionând sub aceeaşi conducere până în 1924, când pedagogia se transformă în şcoală normală de stat. La institutul teologic diecezan erau primiţi absolvenţi de liceu. În mod excepţional se primeau şi absolvenţi a şase clase gimnaziale (la început chiar cu patru clase) pentru parohiile vacante de categorie inferioară, cu condiţia ca după absolvirea institutului să-şi termine studiile. Din lipsă de învăţători, până la înfiinţarea preparandiei absolvenţii institutului erau obligaţi să îndeplinească, până la ocuparea parohiei, funcţia de dascăli în diferite localităţi. Deşi erau multe parohii vacante şi numărul elevilor destul de mic totuşi cei fără vocaţie preoţească nu erau promovaţi pentru misiunea preoţească. Cât privesc materiile de învăţământ, ele se înmulţesc şi se perfecţionează de-a lungul anilor. Bunăoară, în primul an de învăţământ se preda: Teologia dogmatică, morală, exegetică, polemică, pastorală, Catehetica, Retorica, Metodica, Pedagogia, Istoria bisericească, Cântarea şi Tipicul, Limba română. Din anul şcolar 1896/1897 se introduce facultativ gimnastica, iar pe parcursul vremii se mai adaugă şi Dreptul canonic, Isagogia, Istoria biblică, Arheologia biblică, Teologia fundamentală, Liturgica, Contabilitatea bisericească, Economia, Stilistica, Literatura română, Igiena, Muzica vocală şi instrumentală. Problema manualelor şcolare şi a cărţilor de cult se rezolvă abia după 1885, când se înfiinţează aici tipografia diecezană.

Printre dascălii Institutului teologic diecezan se remarcă Filaret Musta, elev din prima promoţie, devenit directorul institutului şi apoi arhiereu vicar al Episcopiei Caransebeşului. Succesorul lui la direcţiune este bine cunoscutul teolog Iosif Iuliu Olariu, care a ‚introdus cel dintâi la noi modelul comentariilor ştiinţifice", şi care — după cum declară un biograf al său — „a slujit şcoala şi neamul românesc 35 de ani încheiaţi, din care 33 sub asuprirea străină. Vrednic de reţinut este şi numele celui de al treilea director al institutului, Petru Barbu, cunoscut prin tipărirea manualelor de Catehetică şi religie şcolară. Pentru patriotismul său înflăcărat a fost depus de la catedră în anul 1908, fiind reactivat abia după Marea Unire din 1918. Cel care a continuat şi cimentat pe aceste meleaguri tradiţia muzicii bisericeşti, timp de patru decenii, a fost preotul profesor Gheorghe Petrescu, iar lui Antoniu Seqvens îi revine meritul de a fi cultivat muzica instrumentală, formând dirijori şi coruri. Nu poate fi trecută cu vederea activitatea desfăşurată la acest institut de profesorul Vasile Loichiţă, timp de 16 ani, precum şi rodnica activitate a preotului profesor Dr. Moise Ienciu, sau a protopopului de mai târziu, Andrei Ghidiu, care a scris Monografia oraşului şi a ţinut cu demnitate înălţat steagul românesc, timp de jumătate de veac de asuprire străină.

Sub aspect educativ se cuvine să remarcăm faptul că fiind întemeiat de Biserică, şi desfăşurându-şi activitatea sub directa oblăduire a Bisericii, Institutul teologic este legat organic de duhul Bisericii, el având menirea de a forma preoţi cărora să le insufle năzuinţele sprituale care animau deopotrivă Biserica şi poporul pe aceste meleaguri, încât studenţii care se formau la acest institut îşi dăltuiau personalitatea religios-morală, lăsându-se pătrunşi şi cultivând mai departe cele mai frumoase tradiţii bisericeşti şi româneşti, aducându-şi în mod real aportul la păstrarea conştiinţei de neam a poporului pe care îl slujeau. Acest fapt este remarcat şi de Nicolae Iorga, care vizitând în 1921 Institutul teologic-pedagogic diecezan, putea spune: „Mă bucur încă odată la vederea acestor tineri inimoşi şi mândri de neamul lor ce învaţă astăzi în deosebite şcoli pe care le ţinea ţărănimea noastră din aceste părţi supuse străinului şi care mâine vor da o nouă îndreptare, mai sigură şi mai puternică, hotărât românească tuturor puterilor de viaţă ale neamului nostru de aice".

În anul 1924, Adunarea Eparhială din Caransebeş propune ridicarea Institutului de la 3 ani la 4 ani, sub formă de Academie teologică. Lipsa de profesori împiedică însă realizarea acestui deziderat până în anul 1927, când noua şcoală academică îşi va deschide cursurile de 4 ani, funcţionând până în 1948. O galerie de profesori activând aici îşi vor înscrie numele cu litere de aur în patrimoniul teologiei româneşti. Operele lor tipărite la Tipografia Diecezană din Caransebeş, întemeiată încă în 1885, rămân lucrări de referinţă pentru întreaga teologie românească. Iată şi numele lor, care nu mai necesită nici un fel de prezentare: Petru Barbu, Dimitrie Ciolaca, Ioan David, Zeno Muntean, Gheorghe Cotoşman, Laurenţiu Busuioc, Constantin Vladu, Petru Rezuş, Mircea Chialda, Dumitru Belu, Sofron Vlad, Iova Firca, Teodor Savu, Marcu Bănescu, Nicolae Corneanu (actualmente: I. P. S. Sa Mitropolitul Banatului). Pe lângă remarcabilele cărţi scrise aici, profesorii Academiei teologice au colaborat la „Foaia Diecezană" a Eparhiei, au publicat studii în „Anuarul Academiei teologice", ca şi în celelalte reviste bisericeşti din ţară, şi au editat între 1944—1947 revista „Altarul Banatului", redactor fiind preotul profesor dr. Petru Rezuş.

Pentru a crea elemente corespunzătoare la stranele Bisericii de pe aceste meleaguri, ia fiinţă la Caransebeş, sub episcopul Iosif Bădescu, în 1931 o şcoală de cântăreţi bisericeşti cu durata de 3 ani. Aici se preda, pe lângă Cântare bisericească şi Tipic, mai multe materii menite să deschidă orizontul teologic şi intelectual al viitorilor cantori. Nu lipsea din programa analitică Catehismul, Istoria Bisericii Române, Istoria Bisericească Universală, Administraţia bisericească, Limba română, Istoria României, Geografie, etc. Corpul didactic al acestei şcoli era format din profesorii de la Academia teologică şi cadre ale administraţiei locale bisericeşti.

După reorganizarea învăţământului teologic din 1948 rămâne la Caransebeş, ca şi în alte centre eparhiale din cuprinsul Patriarhiei Române, o şcoală teologică cu durata de 2 ani, transformată nu după mult timp în şcoală medie, cu durata de 3 ani, apoi de 4 ani, iar începând cu anul şcolar 1955/1956 se ridică durata anilor de studii la 5 ani, cunoscută sub numele de Şcoală de cântăreţi bisericeşti (primii doi ani) şi seminarul teologic (ultimii trei ani). Absolvenţii de seminar puteau deveni preoţi în parohii de grad inferior şi se puteau înscrie la unul din cele două institute teologice de grad universitar, din Bucureşti şi Sibiu. Începând cu anul şcolar 1976/1977 seminarul devine de sine stătător, cu o durată de cinci ani, iar şcoala de cântăreţi bisericeşti, despărţită de seminar, cu o durată de doi ani, va funcţiona doar 4 ani, până în anul 1980.

Odată cu zorii anului 1990 seminarul a primit numele primului episcop al Caransebeşului, întemeietorul şcolii teologice de aici, Ioan Popasu, fapt ce dă expresie, odată în plus, continuităţii învăţământului teologic pe aceste meleaguri.

Din anul 1990 îşi redeschide cursurile şi şcoala de cântăreţi bisericeşti, cu durata de 2 ani, care va funcţiona până în 1993, când îi va lua locul o şcoală post liceală de învăţători şi cântăreţi bisericeşti cu durata de trei ani. Aceasta nu va şcolariza însă decât o singură promoţie, fiindcă din 1994 îi va lua locul din nou şcoala de cântăreţi bisericeşti, cu o durată de trei ani.

Din 1991 seminarul teologic se încadrează în reţeaua învăţământului de stat primind numele de liceu teologic seminarial, cu durata de 5 ani; iar din 1994 va primi amprenta specifică a liceului de filologie, fără a-şi pierde specificul teologic.

Învăţământul teologic organizat unitar la nivelul Patriarhiei Române se află în acelaşi timp şi sub oblăduirea şi coordonarea administrativă a Conducerii Eparhiale locale, încât se poate vorbi de o reală continuitate a învăţământului teologic din Caransebeş, prin cultivarea aceloraşi tradiţii bisericeşti şi româneşti statornicite pe aceste meleaguri. Tot în contextul acestei continuităţi se înscrie şi străduania conducerii eparhiale de a crea condiţii mereu îmbunătăţite formării viitorilor preoţi atât sub aspect didactic-educativ, cât şi administrativ-gospodăresc. Astfel, şcoala dispune de unele construcţii date în folosinţă în ultimii 30 de ani, precum: un cămin internat cu două nivele, reamenajat în anul 1990 şi dotat cu mobilierul necesar; o biserică-capelă în parcul şcolii (construită între 1978—1982), o sală festivă, o sală de mese cu bucătărie, un cabinet metodic de muzică, iar sălile de clasă au fost reamenajate şi dotate cu mobilierul corespunzător.

Folosind după cuviinţă condiţiile de studiu create în seminar, mulţi absolvenţi îşi îndeplinesc cu cinste şi devotament misiunea preoţească, desăvârşindu-şi studiile în ţară şi străinătate, ocupând posturi de conducere la Centrele Eparhiale, sau Protopopeşti, iar alţii onorează catedre universitare, păstrând vie amintirea şcolii din Caransebeş.

Preot Prof. Sorin Cosma

Cine poate intra în sfântul altar?

(Urmare din pag. a 5-a)

nă curăţirea de noroiul păcatelor: se stă în faţa preotului ca în faţa lui Hristos şi în faţa altarului ca în faţa Împărăţiei lui Dumnezeu. Şi dacă preotul te goneşte la masa liturgică, abia atunci îndrăzneşti să te apropii de sfântul altar, cu frică de Dumnezeu, cu credinţă şi cu dragoste, ca să primeşti sfânta Cuminecătură. Iar dacă nu, stai şi te pocăieşti în nădejdea că iubirea şi iertarea lui Dumnezeu te va face vrednic de sfinţenia altarului.

Iată de ce sfânta Spovedanie nu se poate face în sfântul altar, iar preotul care face aceasta riscă să-şi ia asupra lui mulţime de păcate străine.

Sfinţenia altarului este păzită cu acrivie şi în Biserica rusă unde crâsnicul, ori de câte ori intră în altar, face o metanie mare, iar în timpul Sf. Liturghii crâsnicul stă în faţa iconostasului şi intră în sfântul altar numai în momentele în care se impune ajutorul dat preotului.

Cu şi mai multă cutremurare se păstrează această rânduială în Biserica Copită (Biserica vechilor egipteni creştinaţi care a refăcut comuniunea cu Biserica Ortodoxă, după sute de ani de separaţie, anul trecut, în 1994) unde se descalţă toţi cei care păşesc în sfântul altar, potrivit cuvintelor scripturistice „Scoate-ţi încălţămintea din picioarele tale, căci locul pe care calci, pământ sfânt este" (Ieşire 3, 5).

Deseori, la întrebarea „cine poate intra în sfântul altar?" se răspunde uşor: „bărbaţii-da, iar femeile-nu!", răspuns pe cât de simplist, pe atât de greşit. Criteriul după care se poate intra în altar nu ţine de ordinea naturală, că eşti bărbat sau femeie. Această perspectivă, pe lângă faptul că este neortodoxă, mai poate şi alimenta opinia născută de aşa-numita „teologie feministă" cum că femeile în Biserică ar fi „discriminate" de bărbaţi. Este logic ca dintr-un criteriu greşit să se nască o opinie mai mult decât falsă, pentru că, am văzut, că în altar pot intra şi femei în anumite împrejurări.

Rânduiala intrării în sfântul altar ţine, aşadar, de ordinea sacramentală potrivit căreia pot intra în altar persoanele sfinţite; acestea pot da dezlegare, în anumite împrejurări, şi altor creştini laici, bărbaţi şi femei. Pe scurt, s-ar putea spune că în sfântul altar se intră numai cu binecuvântare. Această rânduială trebuie respectată cu toată sfinţenia, altfel — Doamne fereşte! — se poate confunda sfântul altar cu oficiul parohial, iar sfânta Masă cu biroul de lucru al preotului.

Drumul spre altar este un drum spre Împărăţia lui Dumnezeu, este un drum spre împărtăşirea cât mai adevărată cu Hristos în ziua cea neînserată a Împărăţiei Sale. Sensul existenţei umane îşi are epicentrul în sfântul altar. Mare sau mic, geniu sau analfabet, bărbat sau femeie, toţi îşi găsesc desăvârşirea în sfântul altar, prin care devin împreună fraţi întru Hristos. Cu cât eşti mai conştient de această realitate, cu atât cutremurarea este mai profundă că altarul este loc de vrednicie şi de sfinţenie de care depinde însăşi mântuirea fiecăruia.

Sf. Mucenic Ioan cel Nou de la Suceava

(Urmare din pag. a 5-a)

an, joia după Rusalii. Axinte Uricariul, în întregirile sale la **Letopiseţul** lui Grigore Ureche scria că i se face pomenirea, miercuri şi joi în săptămâna Rusaliilor". Se pare că încă din secolul al XVI-lea era prăznuit la 24 iunie, ziua Naşterii Sfântului Ioan Botezătorul (Sânzienele), aşa cum se face până astăzi.

Cinstitele sale moaşte au rămas în biserica Mirăuţi până în anul 1589, când au fost mutate în noua catedrală mitropolitană din Suceava — cu hramul Sfântul Gheorghe — ctitorită în prima jumătate a secolului al XVI-lea de domnitorii Bogdan III şi fiul său Ştefăniţă.

Se cunosc multe minuni săvârşite prin puterea rugăciunilor Sfântului Ioan. Câteva din ele sunt amintite de mitropolitul Petru Movilă al Kievului. De pildă, scria că la 2 iunie 1622 Suceava era ameninţată să fie cotropită de tătari. Locuitorii se refugiau în toate părţile. Preoţii slujitori la biserica în care erau adăpostite moaştele au voit să ia racla să o ducă în cetatea Suceava, dar n-au putut să o ridice. Au înţeles că Sfântul nu voia să fie dus în altă parte şi că îi va ocroti, încât au continuat să se roage ca oraşul să nu cadă în mâna cotropitorilor. Într-adevăr, o ploaie torenţială a împiedicat pe tătari să mai asedieze oraşul.

Moaştele au rămas în Suceava până în anul 1686, când a intrat cu oaste în Moldova regele Jan Sobieski al Poloniei. La retragere, a luat cu sine în Polonia şi pe mitropolitul cărturar Dosoftei. De teama unor jafuri, mitropolitul a luat cu el, din Suceava, moaştele Sfântului Ioan cel Nou, odoarele şi documentele Mitropoliei. Au fost duse şi aşezate la Jolkiev, unde a vieţuit şi mitropolitul Dosoftei până la moarte (1693). Cinstitele moaşte au rămas în pământ străin până în 1783, când episcopul Dosoftei Herescu de la Rădăuţi a reuşit să le readucă acasă, fiind reaşezate tot în fosta catedrală mitropolitană cu hramul Sfântul Gheorghe. Aducerea lor a fost posibilă pentru că la acea dată atât partea de nord a Moldovei (Bucovina), cu oraşul Suceava, cât şi o parte din Polonia (cu oraşul Jolkiev) erau încorporate în imperiul austriac sau habsburgic. O nouă strămutare a lor a avut loc în cursul primului război mondial, când, spre a fi ocrotite, au fost duse la Viena şi adăpostite în capela ortodoxă română din acel oraş. Revenirea Bucovinei şi a Basarabiei la ţara-mamă, în 1918, a făcut ca Sfântul Ioan să devină iarăşi ceea ce a fost veacuri de-a rândul, adică „ocrotitorul a toată ţara Moldovei".

Patimile Sfântului Ioan cel Nou au fost înfăţişate în pictura multor biserici din Moldova. Chipul său apare pentru prima oară în pronaosul bisericii de la Dobrovăţ, de lângă Iaşi, în 1529. Câţiva ani mai târziu, în 1546, a fost zugrăvită viaţa şi pătimirea sa în 12 scene, pe peretele de sud al bisericii mănăstirii Voroneţ, ctitoria lui Ştefan cel Mare. Scene asemănătoare apar şi în pictura catedralei episcopale din Roman. În pridvorul închis al bisericii mănăstirii Sucevita, ctitoria Movileştilor, apar 14 scene din viaţa şi pătimirea sa.

Cu viaţa şi pătimirea lui s-au ocupat mai mulţi cărturari români. Acatistul său a fost tipărit în mai multe rânduri. Chipul său apare în icoane, care împodobesc casele credincioşilor sau este pictat în biserici, din toate zonele ţării.

Fiind cinstit atât de mult de credincioşii români de pretutindeni, să ne rugăm şi noi acestui sfânt ocrotitor al Bucovinei zicând: „Prealăudatule Ioane, pe tine nici sălbăticia tiranului, nici amăgirea cuvintelor, nici groaza chinurilor, nici bătăile cele cumplite nu te-au despărţit de Hristos, pe Care din pruncie L-ai iubit; Căruia te şi roagă să se dăruiască sufletelor noastre pace şi mare milă". (Podobia la Laude, din Utrenia zilei de 2 iunie).

TERTULIAN — doctrina

Doctrina lui Tertulian o extragem din însăşi operele lui. El este creatorul teologiei de limbă latină în Apus. Credinţa sa profundă, vasta sa cultură şi geniul său ştiinţific şi moral, au elaborat o teologie de mare adâncime, de o covârşitoare originalitate şi de un incomparabil orizont spiritual. Această originalitate nu-l împiedică pe Tertulian să fie de acord cu liniile mari ale teologiei patristice din Răsărit. Doctrina lui o putem împărţi în două categorii: cea creştină ortodoxă şi cea montanistă.

Doctrina creştină ortodoxă. Cu privire la Sfânta Treime.

I Dumnezeu. Tertulian spune că Dumnezeu este unul: „Dumnezeu pe care noi Îl adorăm este unul. Nimic nu poate să-I fie egal, fiindcă El este absolutul. Iar dacă ar fi un alt absolut, acesta ar fi ceva contradictoriu, fiindcă absolutul nu este nimic. Dumnezeu este etern, fără început şi fără sfârşit. El este atotputernic şi nevăzut". Tertulian spune că Dumnezeu este spirit adevărat. Totuşi el întrebuinţează cuvântul trup pentru divinitate, potrivit principiului: „Tot ceea ce există (adică Dumnezeu) este corp în felul său: nu e incorporal decât ceea ce nu există" (Despre trupul lui Hristos, II). „Cine va tăgădui că Dumnezeu e corp, deşi Dumnezeu e spirit?" (Adversus Praxem, VII). Când întrebuinţează această expresie, Tertulian se referă numai la substanţa reală a lui Dumnezeu, adică la existenţa Lui cu adevărat. (Avem totuşi o influenţă stoică). Tot el este cel care — primul dintre latini — vorbeşte despre Sfânta Treime dând şi termenul Trinitas. Tertulian recunoaşte în unitatea divină trei persoane: Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh. „Legătura Tatălui cu Fiul şi a Fiului cu Paracletul fac trei uniţi în unul" (Adversus Praxem, 25). „Sunt trei cu o singură substanţă, o singură stare, o singură putere" (Ibidem, 2). Aceste trei persoane sunt însă una în ceea ce priveşte esenţa şi substanţa. Persoana nu e identică cu substanţa: ea distinge nu împarte în trei. Dumnezeu este unul, o singură substanţă (o singură realitate, o singură putere). E în Treime prin formă şi aspecte (tres personae una substantie).

II Hristologia lui Tertulian, în general e ortodoxă. El a introdus termenul şi noţiunea de persoană în domeniul Sfintei Treimi. Acest termen e introdus şi în hristologie. În Iisus Hristos sunt două firi — substantie, cum le spune el: firea divină şi firea umană. Hristos n-ar fi numit om şi fiul omului, dacă n-ar avea trup. El e om prin trupul Său, cum e Dumnezeu prin duhul Său, şi Fiu al lui Dumnezeu prin Dumnezeu-Tatăl. Cele două substanţe unite în persoana Sa se deosebesc prin originea şi caracterele lor. Firea divină se recunoaşte prin minunile pe care le săvârşeşte Hristos, firea umană se recunoaşte prin suferinţele Sale. Tertulian demonstrează cu argumente că unirea celor două firi neştirbite şi neamestecate în persoana lui Hristos s-a petrecut fără ca firea divină să se prefacă în trup sau trupul să se prefacă în fire divină şi n-a rezultat nici un amestec al acestora dând o a treia fire. Prin aceasta el devine călăuza occidentului. Dar Tertulian recunoaşte trei grade subordinaţianiste: a. Fiul a fost imanent Tatălui, b. a ieşit din Tatăl — prin naştere — pentru crearea lumii şi c. a venit în lume făcându-se om. Tertulian insistă foarte mult asupra întrupării Mântuitorului (asupra realităţii Lui corporale).

El are, după cum vedem, o înclinare către subordinaţianism. A fost un timp, când Fiul n-a existat. Totuşi acest subordinaţianism nu trebuie raportat la natura Fiului cu Tatăl (căci El este una cu Tatăl) ci la originea lor.

III Sfântul Duh ocupă şi El un loc de seamă în învăţătura lui Tertulian. El este o fire cu Tatăl; într-un cuvânt este Dumnezeu. Dintre înaintaşii lui, până la Sf. Atanasie, Tertulian a afirmat categoric şi clar divinitatea Sfântului Duh. În privinţa purcederii, el exprimă formula „a Pater per Filium", asemănătoare celei greceşti.

În privinţa mariologiei Tertulian, pentru a dovedi realitatea întrupării lui Hristos, merge până la tăgăduirea fecioriei Mariei, în timpul naşterii şi după naştere. Această afirmaţie o avem pentru prima dată în evanghelia apocrifă a lui Iacob. Maria a fost fecioară în timpul zămislirii, dar nu a mai fost fecioară în timpul naşterii şi după naştere. „Fecioară, cât priveşte raportul ei cu vreun bărbat; nefecioară cât priveşte naşterea; ...dacă fecioară fiind a zămislit, prin naştere a căpătat calitatea de măritată" (Despre trupul lui Hristos, 23). Se pare că Tertulian face această afirmaţie împotriva docheţilor, care susţineau că Hristos nu a avut trup real, uman ci El a fost zămislit şi născut în chip aparent. Tertulian face

(Continuare în pag. a 7-a)

Arhid. prof. dr. Constantin Voicu

Sfintele Paşti în mină

Datorită peregrinărilor mele — mai bine de 22 de ani — prin temniţele şi lagărele comuniste, anul 1951 m-a găsit în lagărul de muncă al minei de plumb, foarte vătămătoare, de la Baia Sprie.

Se apropiau Sfintele Paşti, Învierea Domnului nostru Iisus Hristos. Cugetam la acest mare şi sfânt praznic. In iconomia mântuirii, Domnul a rânduit ca Învierii să-i premeargă Patima, chinurile şi jertfa cea izbăvitoare a Mântuitorului. Trebuia să trecem şi noi prin focul suferinţei, ca să ne curăţim şi apoi să aşteptăm învierea.

Deţinuţii noştri politici erau văzuţi tot mai des în atitudini de meditaţie şi rugăciune. Cu fumul lămpilor de carbid, în abatoare sau pe stâncile galeriilor, făceau cruci, unele mai mari până la o jumătate de metru, altele mai mici. Spuneau: „E semnul izbăvirii, părinte, şi noi vrem să-l vedem peste tot. Suntem creştini şi credem că şi de la crucea Domnului putem primi un ajutor".

Păşind în săptămâna Patimilor, unii deţinuţi au zis: „Ce-ar fi, părinte, ca la Sfintele Paşti să facem o slujbă în mină? Să serbăm şi noi Învierea!"

Le-am zis: „Ştim că nu ne este îngăduit, dar dacă o dorim cu ardoare şi suntem hotărâţi să suportăm consecinţele, încercăm să o facem. Păstraţi o discreţie totală, ca să nu afle agenţii-turnători, informatorii administraţiei.

De la om la om au fost anunţaţi cei ce trebuiau să participe la slujbă, căci de unii ne temeam să-i anunţăm.

Cu o bucurie ascunsă se aştepta Ziua Învierii.

Veni Vinerea Mare, ziua Sfintelor Patimi. Administraţia ne-a dat, după ciorbă, cea mai bună mâncare, dar deţinuţii au preferat să poştească, unii nevoind să primească friptura. Eu am primit-o, dar am păstrat-o pentru Ziua Învierii.

Niciodată nu s-a mai dat friptură, dar de acum se va da deţinuţilor regulat în viitor, în Vinerea Patimilor, ca să se *„spurce"* cu mâncare de dulce.

La orizontul 12 unde lucram eu, la 560 metri adâncime, mai lucra şi preotul Valeriu Antal din Toplita — nepot al patriarhului Miron Cristea — căzut cu „Sumanele Negre", bun preot, credincios, viteaz, cântăreţ excelent, om în vârstă, cu patru copii. Mai era şi diaconul Teodor Bej de la Arad, tânăr şi foarte

(Continuare în pag. a 7-a)

Preot Nicolae Grebenea

MIHAI EMINESCU ŞI NICOLAE IORGA

S-a scris mult despre poetul M. Eminescu şi istoricul N. Iorga, şi acesta despre poet, dar nu s-a scos în relief ideologia lor culturală, care duce la un paralelism de idei, revelator, privind poporul român şi patrimoniul lui popular.

M. Eminescu a cunoscut de tânăr poporul şi pământul românesc: **„Întâmplarea m-a făcut** — a mărturisit el — **din copilărie încă, să cunosc poporul românesc din apele Nistrului începând în cruciş şi-n curmeziş până-n Tisa şi-n Dunăre".**

În drumeţiile sale, N. Iorga a străbătut şi el întreg pământul românesc, însemnându-şi tot ce i se părea valoros din punctul de vedere al locuitorilor, al frumuseţii peisajului, al istoriei şi etnografiei: **„Am descoperit, vale de vale, povârniş de povârniş, tot cuprinsul ţării mele..."** — nota el.

M. Eminescu a scris despre fiinţa noastră etnică, despre cultura materială şi spirituală, despre particularităţile, îndeletnicirile şi specificul naţional românesc.

Descriind înfăţişarea fizică şi psihică a poporului român, poetul l-a caracterizat cu o siguranţă rar întâlnită. Dintre trăsăturile fundamentale ale poporului nostru, el a subliniat bunătatea, blândeţea şi omenia: **„Iubesc acest popor** — scria el — **bun, blând, omenos..."** Etica lui e un reflex al felului de trai.

Poetul mai menţionează şi explică şi alte trăsături specifice ale poporului nostru:

„Românii au fost popor de ciobani... de acolo multele tipuri frumoase... de-acolo cumineţia românului, care ca cioban a avut multă vreme ca să se ocupe cu sine însuşi, de acolo limba spornică şi plină de figuri, de acolo simţământul adânc pentru frumuseţile naturii, prietenia lui cu codrul, cu calul frumos, cu turmele bogate, de acolo poveşti, cântece, legende —, cu-n cuvânt, de acolo un popor plin de originalitate şi de-o feciorească putere, formată printr-o muncă plăcută, fără trudă".

Scriind despre trăsăturile definitorii, autentice, prin realismul lor, poetul remarca: **„multe din trăsăturile specifice, caracteristice** porului nostru. Toate la un loc au făurit fiinţa noastră naţională cu

M. Eminescu a reţinut trăsăturile definitorii autentice ale poporul ui nostru. Toate la un loc au făurit fiinţa noastră naţională cu originalitatea şi specificul ei propriu, cu cultura şi civilizaţia lui.

El a scris despre **„unitatea de limbă, de datine juridice, religioase şi de viaţă familiară"**, care întăresc caracterul poporului.

Poporul nostru, cu trecutul lui istoric, în care şi-a modelat firea, e o adevărată conştiinţă, ce **„îşi are conţinutul său spiritual: limba, literatura, obiceiurile, religia;** e un **„popor cinstit, inimos, capabil de adevăr şi patriotism"** insistând asupra particularităţilor lui psihice. Poporul român e unul — scria poetul — **„din cele mai inteligente şi din cele mai drepte popoare..., căci are o inteligenţă caldă şi deschisă adevărului"**; cinstit în ce priveşte cugetarea şi înclinările sale, dotat cu spirit de dreptate şi curat la suflet. El a subliniat, de asemenea gustul şi simţul artistic, ataşamentul pentru pitorescul naturii şi al obiceiurilor, dragostea pentru trecutul naţional.

M. Eminescu a mai reţinut ca trăsătură distinctă francheţea, remarcând spiritul loial, deschis al românului.

Scriind despre ţărănime, poetul a remarcat că ţăranul e **„blând, deştept, vesel, generos"; „viteaz în războaie, muncitor şi liniştit în timp de pace, grăitor de adevăr şi senin, drept şi bun la inimă..."**; ţărănimea **„păstrează prin limbă şi datini unitatea noastră naţională"**, fiindcă e **„conservatoare în limbă, port, obiceiuri".** El vedea în ţărănime, clasa cea mai pozitivă din toate: producătoarea de bunuri materiale şi spirituale, iar pe lângă acestea purtătoarea istoriei poporului: **„Aceasta [ţărănimea] este într-o ţară clasa cea mai pozitivă din toate, cea mai conservatoare în limbă, port, obiceiuri, purtătorul istoriei unui popor, naţia în înţelesul cel mai adevărat al cuvântului".**

„Din popor face parte mai ales ţăranul, — scria şi N. Iorga — **apărătorul şi muncitorul acestui pământ românesc... E cel mai cinstit, mai moral şi mai harnic din locuitorii ţării, şi aşa a fost totdeauna... sapa n-a căzut din mâna ţăranului, toporul i-a rămas la îndemână: ţara a rămas bogată, fiindcă pământul a fost lucrat...".**

Poporul este însă pentru M. Eminescu realitatea primordială, **„o realitate etnologică"**, căreia îi caracterizează firea şi cultura populară. Poetul a arătat că literatura naţională trebuie să se întemeieze pe patrimoniul popular, **„pe graiul viu al poporului nostru propriu, pe tradiţiile, obiceiurile şi istoria lui, pe geniul lui". „Literatura este puternică** — nota el pe un manuscris — **numai întemeindu-se pe baza largă a geniului naţional"**, înţelegând prin **„geniul poporului"** tradiţiile şi datinile acestuia, tot ceea ce izvorăşte din factura lui psihică. El a văzut în patrimoniul popular însăşi matca originară a creaţiei. Ea e temelia culturii şi literaturii scrise, a cărei putere de iradiere e capabilă **„să determine spiritul unui popor"**, având intuiţia dezvoltării şi transformării poeziei populare, precum şi a adaptării ei la noile structuri şi idei sociale, numind-o **„izvor pururea reîntineritor".**

În scrierile sale, N. Iorga se referă deseori la cultura populară, la factura psihică a poporului nostru, subliniind funcţia tradiţiei, a datinilor şi obiceiurilor populare, felul în care acestea menţin coeziunea în sânul poporului şi rezistă influenţelor urbane moderne: **„nu împiedică dăinuirea în conştiinţa poporului a acelor lucruri foarte vechi, pe care nici o putere de pe lume nu e în stare a le distruge şi care se găsesc întruchipate în obiceiurile populare".** Cultura populară e depozitara celor mai vechi moşteniri: **„Se vor urmări aceste culturi** — scria N. Iorga — **în datinile şi însemnările practice şi artistice ale poporului nostru de la ţară, bun şi sigur păstrător al moştenirii celor mai îndepărtaţi strămoşi".**

Marele savant a scris mult despre folclorul românesc, a clasificat literatura populară în trei părţi: **„umor sătesc şi sentinţe săteşti, poveşti în proză şi în sfârşit — adevărata esenţă a spiritului poporului — creaţiunea sa poetică în înţeles mai restrâns, adică rimată, însoţită de anumite melodii".**

Preconizând un fel de **corpus** al folclorului românesc, autorul **Istoriei românilor** se gândea că acesta ar putea avea şi eficienţă literară: **„să poată influenţa în bine literatura cultă, ce va trebui, ca să capete o adevărată viaţă, să se inspire din gândurile şi sentimentele încercate de veacuri, ale maselor adevărat româneşti, în care trăieşte sufletul neamului".**

Scriind despre capodopera poeziei noastre păstoreşti, poetul **Luceafărului** menţiona: **„Închipuiţi-vă de pildă un păstor rătăcit pe Carpaţi, petrecând lungile nopţi înstelate în mijlocul turmei sale, neavând altă petrecere decât din timp în timp lătratul câinilor săi sau strigătul plângător al oilor sale... şi iată MIORIŢA, acea inspiraţiune fără seamăn, acel suspin al brazilor şi al izvoarelor de pe Carpaţi; acea doină măiastră care s-a publicat în capul frumoasei culegeri a lui Alecsandri. Ce se află totuşi, în acest cântec? NIMIC şi TOT. NIMIC căci cugetările nu sunt decât cugetările simple ce le poate avea un adevărat cioban. TOT fiindcă aceste cugetări simple şi primitive sunt îmbrăcate în mantia regală a poesiei...".**

Relativ la ideile poetului în legătură cu **Miorița,** observăm că el a surprins cu finețe valoarea esențială a fondului și măiestria artistică a baladei păstorești: o numește cu calificativele de **„suspin" şi „doină măiastră".**

Întrebarea poetului, dictată de puţinătatea elementului epic, deci de structura preponderent lirică, reflexivă a cântecului bătrânesc, arată că el a intuit valoarea ei: simplitatea gândirii şi simţirii, îmbrăcate **„în mantia regală a poeziei"**, adică în imagini poetice.

La fel scria şi N. Iorga: **„Frumuseţea MIORIŢEI nu stă în povestire, ci în elementul liric, sentimental al plângerii ciobanului tânăr ce va muri şi în chemarea întregii naturi spre a-i întovărăşi dulce sfârşitul".**

Aliniatele de mai sus, puse faţă în faţă, dezvăluie asemănări uimitoare, gândiri şi simţiri de mare adâncime şi forţă expresivă, privind virtuţile poporului şi patrimoniului nostru popular, convingerile amândurora că literatura cultă nu se poate întemeia decât pe patrimoniul nostru popular.

Astfel: şi M. Eminescu şi N. Iorga reprezintă piloni înfipţi în spiritualitatea românească, atestând, prin geniul lor, puterea de creaţie a poporului nostru.

Graţian Jucan

Eminescu

Oricât aş tot citi cu mult înalt glas
Din Poe, Verlaine, Arghezi ori Moréas,
Cel mai înalt glas Lui i se cuvine —
Lui **Eminescu.** Vecinicul în mine.

Hugo, Baudelaire, Bacovia, Shakespeare:
Eternităţi Vă rog să mai înşir?
Un nume ştiu, o, mult mai mult, mai bine:
Eminescu. Vecinicul în mine.

Petre Pascu

IN MEMORIAM

Episcopul Dr. VASILE STAN

— pedagog luminat şi ierarh patriot —

S-au împlinit în acest an, „120 de ani" de la nasterea Episcopului Dr. Vasile Stan şi „50 de ani" de la trecerea sa în veşnicie.

Această personalitate a culturii şi a Bisericii Ortodoxe din Ardeal, puţin cunoscută, pe nedrept uitată — merită acum la această aniversare de pioasă amintire să-i aducem la lumină bogata-i activitate.

O datorie sfântă ne îndeamnă să-l facem cunoscut, căci întreaga-i viaţă a fost închinată şcolii şi Bisericii poporului său pe care l-a slujit şi iubit.

Născut la 30 ian. 1875 în loc. Sohodol din Ţara Moţilor, din părinţi ţărani, a făcut studiile liceale şi bacalaureatul la Brad, Beiuş şi Braşov. S-a înscris la Institutul Teologic Sibiu pe care l-a terminat în 1897. Biserica l-a trimis cu bursă la Facultatea de Litere şi Filozofie din Budapesta, unde îşi ia doctoratul în 1908, în limba română.

Activitatea Dr. Vasile Stan este vastă. Este închinată luminării şi binelui poporului său.

Activitatea *didactică:* A funcţionat ca profesor la Institutul Teologic — secţia pedagogică din Sibiu.

În anul 1920 după separarea celor două secţii a fost numit „director" al „Secţiei Pedagogice", devenită Şcoala Normală „ANDREI ŞAGUNA", pe care a condus-o până în anul 1928.

În această calitate de director de şcoală normală, Pr. Dr. Vasile Stan a fost un „şagunian autentic", pedagog, un educator desăvârşit. Pasiunea sacră cu care s-a îngrijit de buna creştere a viitorilor învăţători l-a făcut stimat şi iubit. Inima sa, părinteaşcă, plină de văpaia dragostei se îndrepta în special spre copiii de ţărani săraci, veniţi la şcoală (dornici de învăţătură) să se lumineze la izvoarele culturii. După anul 1918, anul întregirii neamului românesc, de astfel de „oameni providenţiali" avea nevoie şcoala ardeleană.

Peste vremi, el a rămas un conducător model de şcoală, un „Dascăl de cuget şi simţire românească", educator înţelept, un apostol de vocaţie.

Farul luminos care i-a călăuzit viaţa acestui dascăl a fost ridicarea poporului prin şcoală, către lumină şi cultură, către bunătate şi frumuseţe morală, bunăstare materială, alături de alte popoare avansate din Europa.

La sfârşitul anului şcolar 1926 Pr. Dr. Vasile Stan îşi îndemna astfel elevii care se întorceau ca luminători ai satelor: „In lume nu este ceva mai nobil, mai măreţ, mai sublim decât să dai lumină — binele dumnezeiesc, după care suspină toată făptura. ... Voi sunteţi chemaţi să încheagaţi prin cultură marea cucerire a neamului nostru — „România întregită"..., pe care au visat-o şi pentru care au luptat şi au murit marii noştri înaintaşi, cu arma, cu scrisul, cu braţele". Sau: „Înălţarea neamului este în mâna învăţătorului. Munca este grea. ... Să mergeţi pe urmele înaintaşilor gl rioşi care ne-au dat la Mărăşeşti cea mai strălucită probă despre vitalitatea acestui neam. Un Mărăşeşti

(Continuare în pag. a 8-a)

Pr. Eugen Goia
Sohodol

Sfintele Paşti în mină

(Urmare din pag. a 6-a)

evlavios, ştia pe de rost toate rugăciunile sfintei şi dumnezeieştii liturghii. Ne-am înţeles împreună cu bucurie şi entuziasm.

Am intrat seara în mină, în noaptea Paştilor. Cei anunţaţi ştiau ce se va petrece.

Mai înainte de orele 12 noaptea s-au tras „clopotele". Cum? Nişte sfredele de perforat roca, legate unul de altul în poziţie verticală, erau ciocnite cu alt sfredel şi sunetul trecea de la unul la altul, încât aveai impresia că sunt chiar clopote adevărate. Tragerea „clopotelor" era anunţul să coboare oamenii pe galerie la locul stabilit pentru sfânta slujire.

Din toate părţile coborau oamenii cu lămpile de carbid aprinse şi luau loc. Noi, preoţii, n-aveam nici sfinte odăjdii, nici sfinte vase, ci eram în salopete şi opinci. Aşa am început slujirea.

Am cerut tuturor să stingă lămpile, apoi s-a aprins lampa părintelui Antal, care a strigat de trei ori: „Veniţi de luaţi lumină!" Toţi au aprins lămpile de la flacăra părintelui şi slujba a continuat cu un avânt sublim. Din toate piepturile răsuna cântecul de slavă: „Hristos a înviat!" Slujba era ascultată în genunchi. Formidabila memorie a părintelui diacon Bej ne-a înlesnit să parcurgem aproape toate cântările atât de frumoase ale Utreniei Învierii şi Sfânta Liturghie a Paştilor, până la capăt.

Pe la mijlocul slujbei veni spre noi şeful informatorilor, fostul căpitan de jandarmi Petrescu, deţinut ca şi noi. În paranteză fie zis, el a fost observat de camarazii lui de cameră că se ruga cu pătura trasă peste cap. Puţină tresărire când a fost văzut că vine. Colegii de slujire m-au întrebat: „Ce facem?" — „Continuăm", am răspuns, şi Petrescu, văzând liniştea noastră, nu îndrăzni să zică nimic şi s-a aşezat în linişte printre ceilalţi, ascultând până la capăt sfânta slujbă. Apoi toţi s-au retras la locurile lor de muncă.

A fost ceva fantastic! Atmosfera de taină a minei, la 560 de metri sub pământ, a dat sfintei slujbe o notă atât de intimă, atât de tainică, atât de profundă şi măreaţă, încât toţi au fost foarte mişcaţi. Misterul credinţei le-a produs o înfiorare sfântă şi o mulţumire negrăită. Câteva clipe au trăit uitând de condiţia lor de deţinuţi. Care mai de care afirma că slujba Învierii săvârşită în mină a fost de-a dreptul zguduitoare de suflete.

Într-adevăr, în situaţia în care ne aflam, acest act îndrăzneţ ne-a ridicat spre sfere înalte, ne-a întărit sufleteşte şi ne-a dăruit tuturor o bucurie neaşteptată şi neasemuită.

Efectul slujbei a fost cuceritor. Condor, maistrul ungur care era cu noi în mină — fost şef comunist pe întreg Ardealul în timpul când comuniştii se aflau în ilegalitate — am aflat mai târziu că, retras să nu fie văzut, la mică distanţă, a ascultat slujba în genunchi.

La ieşirea din mină, în lift, toţi cântau „Hristos a înviat", deşi ofiţerii lagărului şi cei cu paza ne aşteptau afară şi erau văzuţi de noi. Bucuria era pe feţele tuturor şi nimic nu i-a putut opri.

Şi, minune dumnezeiască: N-am avut neplăceri în urma celor petrecute, fapt nemaiîntâlnit, ştiind cât de aspru pedepseau cei fără Dumnezeu o cât de mică manifestare religioasă a celor încătuşaţi trupeşte, dar nu şi sufleteşte.

TERTULIAN — doctrina

(Urmare din pag. a 6-a)

o paralelă între Eva şi Maria, în mare parte imitând pe Sf. Iustin Martirul şi Filozoful. „Aşa cum Adam a fost din pământul fecioarelnic, tot aşa Hristos trebuia să se nască dintr-o mamă fecioară. Eva era încă fecioară când a primit cuvântul morţii. Maria trebuia să fie fecioară spre a primi cuvântul vieţii. Eva crezuse în şarpe, Maria trebuia să creadă în Gavriil. Păcatul pe care Eva l-a săvârşit prin încrederea ei (în şarpe), Maria l-a şters prin încrederea ei (în Gavriil). Eva osândită la naştere dureroasă a născut pe Cain fratricidul. Maria trebuia să nască pe Iisus, fratele, victima şi mântuitorul lui Israel" (Despre trupul lui Hristos, 17).

Tertulian combate pe valentinieni privind falsa interpretare a unor pasaje din Noul Testament referitoare la felul naşterii lui Iisus, de ex. Matei 1, 20: „că ce s-a zămislit în ea", vrând să înţeleagă că Iisus nu s-a născut, ci numai a fost sau a trecut prin Maria. El s-a născut prin, nu din Fecioara, întrucât El a ieşit din ea nu prin naştere, ci prin trecere. El a venit prin ea, nu din ea, Maria fiindu-i nu mamă, ci drum, canal" (Împotriva lui Valentin, 27). Tertulian prezintă texte care afirmă că Iisus s-a născut din Maria (Gal. 4, 4; Ps. XXI, 10, 11). La fel vine cu argumentul genealogiei istorico-umane a Mariei, care urcă până la David şi mai sus până la Abraham şi Iesei şi prin aceasta până la Adam. Deci mariologia lui Tertulian nu este nici completă şi nici în întregime ortodoxă.

În privinţa antropologiei, Tertulian arată că omul e făcut după chipul lui Dumnezeu şi că este compus din trup şi suflet. O interesantă teorie are el asupra sufletului. „Definim sufletul ca suflare a lui Dumnezeu, născut, nemuritor, corporal, întruchipat, simplu ca substanţă, înţelept din sine însuşi, dezvoltându-se în chip felurit, având liber arbitru, supus unor modificări ulterioare, schimbător prin dispoziţiile native, raţional, stăpânitor, ghicitor al viitorului, revărsându-se din matca sa" (Despre suflet, XXII, 2). Sufletul e material (corporal) pentru că potrivit cunoscutei teorii a lui Tertulian, materialitatea este condiţia existenţei: „ceea ce nu e alcătuit din materie, nu există" (Despre trupul lui Hristos, 11). După Tertulian, sufletul se naşte din cel al părinţilor (afirmă traducianismul) şi are o formă corporală (şi Sf. Irineu afirmă întrucâtva acest lucru).

Despre Biserică. Afirmând credinţa cea adevărată pe baza tradiţiei, Tertulian se ocupă implicit şi de Biserică. În ea numai, poate găsi cineva doctrina creştină cea adevărată, fiindcă numai în Biserică s-a păstrat tradiţia. Tertulian ia cuvântul Biserică în trei moduri: unul care înseamnă edificiu, altul care înseamnă Biserica particulară numită mai târziu dioceză (eparhie); iar alta totalitatea credincioşilor care constituie lumea creştină. Vorbeşte apoi despre cei care compun Biserica: clerul şi laicii. Clerul se compune din: episcopi, preoţi şi diaconi. În perioada montanistă Tertulian concepe Biserica potrivit principiilor montaniste, în sensul că acolo unde se află trei e Biserică, chiar dacă sunt laici. Toţi creştinii pot fi preoţi. Nu pot fi preoţi cei căsătoriţi a doua oară (Despre îndemn la castitate, 7). E o concepţie pur montanistă.

Păcatul originar a introdus în firea umană otrava poftelor păcătoase. Toţi oamenii vin în lume cu păcatul strămoşesc. Singur Dumnezeu e fără păcat, iar dintre oameni singur Hristos e fără păcat, fiindcă Hristos e şi Dumnezeu (Despre suflet, 41). În privinţa răsplăţii divine, Tertulian aduce noţiunile de merit şi vină (lipsă de merit). Făcând faptă bună, Dumnezeu îţi este dator cu o răsplată; comiţând păcatul, eşti debitor faţă de Dumnezeu şi El are dreptul la o satisfacţie, la o pocăinţă din partea ta, care e preţul de răscumpărare, al iertării. Tertulian arată binefacerile pocăinţei lăsate de Dumnezeu pentru mântuirea noastră. „Şi arătând după făgăduinţa lui Dumnezeu că pocăinţa este dată pentru curăţirea minţii, pentru că orice întinăciune ar fi pricinuit, orice pete ar fi adus neştiinţa în inima omului, pe acestea mărturisindu-le, înlăturându-le şi dându-le afară, pocăinţa să-i pregătească Duhului Sfânt un sălaş curat în inimi, unde El să vină să se aşeze de bunăvoie, împreună cu bunurile Sale cereşti". (Despre pocăinţă, II, 6). Tertulian nu rezolvă însă problema puterii de iertare a păcatelor de către Biserică chiar şi a celor mai mari. Într-o lucrare admite iar în alta nu. Pe vremea lui Tertulian pocăinţa era publică.

Sfintele Taine de care se ocupă Tertulian sunt: botezul, mirungerea, pocăinţa, euharistia, căsătoria şi preoţia. Tertulian întrebuinţează termenul sacramentum (taină) în felurite sensuri: religie, doctrină, simbol, profeţie, mituri de iniţiere, fie la păgâni, fie la creştini. Întrebuinţat ca taină, este un rit sfinţitor, care produce graţia divină. Vorbeşte, însă, prea puţin de formă şi simbolul, pe care le cere o taină. Se ocupă mai mult de materia tainei.

Taina Sfântului Botez o pot săvârşi numai episcopii, preoţii şi diaconii. În caz de nevoie şi laicii. El insistă mult în ceea ce priveşte administrarea botezului, asupra întrebuinţării apei pentru ca „garanţia să lucreze". Arată că „nu e nici o deosebire dacă ne botezăm în mare sau iaz, în râu sau la izvor, în lac sau în albie" (Despre botez, IV). El admite şi botezul sângelui. Nu admite botezul copiilor şi respinge ca nevalabil botezul ereticilor. „Actul botezului se aseamănă cu acela al spălării de murdării: păcatele nu apar pe trup, căci nimeni nu vede pe piele pata idolatriei, a desfrânării sau a înşelăciunii; dar aceste pete apar în substanţa duhului" (Despre botez, IV). Botezul trebuie săvârşit în numele Sfintei Treimi, mai ales la Paşti şi Epifanie.

Despre mirungere, arată că îndată după ieşirea din apă (deci botezul se săvârşeşte prin afundare) cel botezat e uns cu untdelemn, i se pun mâinile pe cap şi i se face semnul crucii.

Sfânta Euharistie o denumeşte Tertulian „Cina lui Dumnezeu", care leagă pe credincios de Dumnezeu mai mult ca orice rugăciune. Exprimă prezenţa reală a Mântuitorului în pâine şi vin. Pâinea şi vinul se prefac în trupul şi sângele Mântuitorului. „Hristos este pâinea noastră, pentru că El este viaţa şi pâinea vieţii".

Doctrina montanistă. Trecând la montanism, Tertulian învaţă următoarele: imediata venire a Domnului (parusia) şi domnia de o mie de ani, mai întâi domnia paracletului şi împărţirea oamenilor în ilici, psihici şi spirituali; obligaţia de a înfrunta orice persecuţie; respinge căsătoria a doua; un rigorism excesiv prin postiri şi doctrina celor trei păcate de neiertat. Tot el neagă şi primirea cheilor din partea Apostolilor de către clerici. În montanism orice creştin este preot.

Tertulian a fost o personalitate deosebită pentru cultura mediteraneană păgână şi creştină, a Africii Proconsulare. Înaintea sa numai Sf. Apostol Pavel şi-a putut pune tot sufletul său în scrieri. Tertulian e plin de ardoare şi vigoare. Ieronim vorbeşte de „talentul său ager şi puternic". Tot Ieronim ne informează că Sf. Ciprian citea zilnic din operele lui Tertulian, cerându-le secretarului său, Paul de Concordia, cu cuvintele „Da magistrum" (De viris illustribus, 53). Vincenţiu de Lerin ne spune că Tertulian a fost pentru latini, ceea ce a fost Origen pentru greci. „Cine a fost mai savant ca acest om? Cine a avut competenţa sa în lucrările divine şi umane? Toată filozofia, toate şcolile filozofice, fondatorii şi partizanii lor, sistemele apărate de aceştia istoria şi ştiinţa sub multiplele lor forme, iată ce cuprindea admirabila amploare a ştiinţei sale". A fost un om de acţiune, dintr-o bucată, adversar al compromisurilor, om de principii, cu o rară putere de voinţă, satiric, dispreţuitor, ager, talentat, înflăcărat. Patrologul Tixeront îl caracterizează astfel: „Tertulian are defectul calităţilor sale". Viaţa lui a fost o luptă continuă. Stilul oglindeşte de asemenea omul. „Le style c'est l'homme". Scrisul său e plin de mişcare, curgător şi convingător, adesea e combatant şi aspru. Creează cuvinte dându-le ce sens doreşte. Caută să producă efecte, întrebuinţând comparaţii şi antiteze. E un adevărat inventator în stil şi formă. E creatorul limbii latine creştine şi întemeietorul teologiei occidentale. E primul care întrebuinţează termenii: Trinitas, sacramentum, substantie, satisfactio etc. E maestru în compunere, compunând deopotrivă de uşor atât în limba greacă cât şi în latină şi era iniţiat în majoritatea marilor sisteme filozofice ale timpului, din care ştia să-şi însuşească idei de seamă care să servească intereselor sale ştiinţifice sau apologetice. Lucrează cu plan şi metodă. Limba sa este bogată şi variată. Limbile neo-romanice datorează mult lui Tertulian. El face cultură şi teologie în limba latină. Greutatea pentru el este că nu a avut un înaintaş. Tertulian a îmbrăţişat orice ramură a teologiei. El a făcut epocă în viaţa Bisericii creştine. A fost apologet, polemist, dogmatist şi moralist de seamă. A fost şi un mare misionar. Din cauza erorilor sale e trecut între scriitorii bisericeşti. Totuşi este foarte mult studiat şi citat.

Cunoaşterea de sine – cale către Dumnezeu, cale către mântuire

Există un foarte mare număr de încercări de a defini fiinţa umană, de a surprinde şi explicita ceea ce este ea în esenţa ei, încercări venind din partea unor specialişti din cele mai diverse domenii, fie ei filosofi, antropologi, sociologi sau politologi. Amintesc câteva dintre ele, tocmai pentru a ilustra acest fapt. Pentru filosoful german Heidegger, spre ex., omul este „fiinţă destinată morţii", deci întreaga noastră existenţă nu este din punctul lui de vedere, decât o curgere înceată, dar sigură şi inexorabilă, spre neant, spre nefiinţă. Unul dintre teologii catolici contemporani, Th. de Chardain, vedea omul ca pe o inflorescenţă terminală a naturii, iar P. Ţuţea îl definea drept un „perpetuu neîmplinit", sortit, cu alte cuvinte, unei veşnice căutări de sine, fără a se putea regăsi vreodată sau înţelege cu adevărat. Pentru poetul german Hölderlin, fiinţa umană şi existenţa ei ca atare nu sunt nimic în ele însele, valoarea şi sensul lor constau tocmai în efortul de a-şi căuta şi afla identitatea „nu suntem nimic, ceea ce căutăm este totul". Cea mai nefericită şi nerealistă dintre toate aceste definiţii, este cea susţinută de reprezentanţii materialismului ateu, pentru care omul şi existenţa lui, s-ar reduce strict la biologic, ignorând întru totul latura sa spirituală.

Faptul că există un număr aşa de mare şi atât de divers de definiţii date omului, nu trebuie nici să deconcerteze, nici să nedumirească, pentru că într-o anumită măsură, aceste definiţii, fiecare în parte, surprind ceva din complexitatea fiinţei umane, fără să poată avea însă pretenţia că sunt definitive, sau că ar exprima adevărul în totalitatea lui. Această multitudine de opinii şi încercări de definire a omului nu fac în fond altceva decât să confirme faptul că fiinţa umană este în esenţa ei o realitate cu mult mai complexă, care nu poate fi surprinsă sau epuizată printr-o simplă formulă sau definiţie lapidară; aş îndrăzni să spun că în fond cunoaşterea de sine este un demers cu mult mai anevoios decât însăşi cunoaşterea universului în care existăm.

Dificultatea în a se cunoaşte pe sine însuşi, rezidă în primul rând în faptul că omul este cuprins într-o existenţă mărginită, el fiind doar o parte a ei, cuprins şi condiţionat de acesta. Drama omului constă tocmai în faptul că se ştie cuprins şi dependent de această existenţă mărginită, el fiind nedeplin în el însuşi, dar căutând mereu să se explice şi să se regăsească în afară de sine: „Omul este o existenţă care ştie că în sine nu este deplin şi deci nu poate fi fără început, că în ea nu poate cuprinde toate cele ce pot exista" (Pr. Dumitru Stăniloae, Sf. Treime ..., p. 12).

Ontologic, omul este o finitudine, dar o finitudine **conştientă** de sine şi în acelaşi timp „deschisă dialogului infinit cu Infinitul divin" (Păr. C. Galeriu, Dialoguri de seară, p. 123). Există **ceva** în intimitatea fiinţei noastre care ne împinge mereu în afara noastră, şi care ne face să încercăm mereu să ne depăşim propriile limite; există o anumită disponibilitate în a ne deschide spre tot, spre infinit: „omul este făcut spre a înainta spre cunoaşterea totului" (Pr. Dumitru Stăniloae, op. cit., p. 13). Atâta timp cât se va complace în propria-i lume mărginită, omul nu va face altceva decât să-şi refuze sieşi şansa de a se înţelege. Acest **ceva** din fiinţa noastră este ceea ce ne îndeamnă mereu să ne depăşim, să căutăm dincolo de noi, într-o veşnică năzuinţă şi nestinsă tensiune de a ne transcende propriile noastre limite. Omul e conştient că în această lume este doar o existenţă efemeră, „călător şi oaspete" (Ps. 38, 17), că taina vieţii sale se află în afară şi dincolo de sine, că el este destinat acestui **dincolo** în care se va putea regăsi şi înţelege cu adevărat: „N-am putea năzui în afară de noi dacă n-am fi rânduiţi unei existenţe care ne depăşeşte, dacă n-am purta în noi mărturia unei chemări către altceva decât ceea ce suntem" (M. Vulcănescu, Logos şi eros, p. 102).

Fiinţa umană este în alcătuirea ei cea mai intimă o mărturie despre existenţa Creatorului său, „o oglindă transparentă prin care să se vadă Dumnezeu" (Teolipt, mitr. Filadelfiei, Filoc., vol. 7, p. 44), ea neputând fi explicată şi înţeleasă decât teologic. Purtând în sine „chipul lui Dumnezeu, înţeles ca o pecete, ca o amprentă a lui Dumnezeu cel necuprins în fiinţa noastră mărginită, rezultă cu necesitate că existenţa umană este ea însăşi infinită „întinzându-se în infinit dincolo de sine" (Pr. Dumitru Stăniloae, TDO, vol. 1, p. 495), dar nu în sensul că această calitate îi este intrinsecă, ci doar în acela că el **este chemat** să se facă pe sine şi să devină infinit, în măsura în care se deschide şi se împărtăşeşte din infinitul divin: „Măreţia omului nu constă în calitatea lui de microcosmos — ci **în destinaţia lui** — el fiind chemat să devină o lume mare într-una mică, un dumnezeu după har" (L. Uspenski, Teologia icoanei, p. 208).

În esenţa lui, omul este şi rămâne o taină începând din primul moment al existenţei sale pământeşti şi traversând întreg parcursul său terestru, până în momentul dramatic al morţii, totul stă sub pecetea tainei. El este în integralitatea existenţei sale o taină, dar „o taină afundată în taina infinită a lui Dumnezeu" (Pr. D. Stăniloae, Chipul nemuritor al lui Dumnezeu, p. 68). Privind lucrurile din această perspectivă, putem afirma că în fapt, niciodată nu este posibilă o cunoaştere completă a fiinţei umane, ea având „rădăcinile în nişte adâncimi spirituale care nu se poate şti până unde merg. Din acest motiv omul nu poate fi niciodată cunoscut complet. El rămâne mereu un mare mister" (ibidem).

Omul se va putea cunoaşte pe sine doar în măsura în care se va recunoaşte ontologic dependent de Dumnezeu; şi îl va cunoaşte pe Dumnezeu, în măsura în care va reuşi să se înţeleagă în acest mod: „Dumnezeu te cunoaşte pe tine, şi te face să te cunoşti pe tine însuţi în El, şi cunoscând pe Dumnezeu, şi cunoscând drumul ce te poate duce la adevărata ta realizare, nu mai slujeşti lumii trecătoare, ci lui Dumnezeu, care-ţi asigură viaţa veşnică" (Pr. D. Stăniloae, Sf. Treime..., p. 84). Cunoaşterea de sine este premiza sigură a cunoaşterii lui Dumnezeu, iar cine se cunoaşte pe sine în acest mod, va trebui să recunoască dependenţa sa faţă de Dumnezeu, dependenţă care îi va revela responsabilitatea faţă de sine şi faţă de Dumnezeu. Însă la adevărata cunoaştere de sine, omul nu poate accede doar prin propriile sale mijloace omeneşti, sau numai prin propria sa putere, aceasta fiind doar o rezultantă, o consecinţă exclusivă a deschiderii sale spre Dumnezeu, un rod al comuniunii cu El. Numai în măsura în care ne deschidem spre harul cel sfânt şi sfinţitor al lui Dumnezeu, începem să ne cunoaştem şi să ne vedem pe noi înşine în adevărata noastră valoare: „Numesc însă om, pe cel ce a ieşit departe din umanitate şi a înaintat spre Dumnezeu însuşi" (P. Nellas, Omul-animal îndumnezeit, p. 1). Ar putea să pară paradoxal, dar cu cât înaintează mai mult în cunoaşterea lui Dumnezeu, cu atât omul se apropie mai mult de propria sa identitate, care i se arată cu atât mai mult dependentă de Dumnezeu. „Profunzimea abisală, omul nu şi-o poate descoperi decât când se deschide în profunzimea infinită a lui Dumnezeu în care subzistă" (Sf. Simeon Noul Teolog, Filoc., vol. 6, p. 72).

Recunoscându-se pe sine drept „chip" al lui Dumnezeu cel infinit, omul va trebui să recunoască implicit infinitatea existenţei sale şi complexitatea ei, din aceasta rezultând faptul că infinitatea în cunoaşterea lui Dumnezeu atrage după sine infinitatea în cunoaşterea de sine. Cu cât va înainta mai mult în cunoaşterea lui Dumnezeu, cu atât va înainta mai mult în recunoaşterea sinelui ca dependent de Dumnezeu. Nu poate fi vorba de o cunoaştere de sine a omului în afara cunoaşterii lui Dumnezeu, pentru că „conştiinţa de sine a omului şi conştiinţa prezenţei lui Dumnezeu coincid" (Pr. D. Stăniloae, Chipul..., p. 418), şi invers, cu cât se va păstra mai în afara lui Dumnezeu, cu atât se va înstrăina mai mult de sine. „Când îl neagă pe Dumnezeu omul se neagă pe sine însuşi. Când vieţuieşte teocentric, el se pune în valoare la infinit pe sine însuşi, se dezvoltă şi se întregeşte în veşnicie" (P. Nellas, op. cit., p. 23).

Este cu totul exclusă o cunoaştere de sine a omului, reală şi adevărată, în afara cunoaşterii lui Dumnezeu, iar recunoaşterea dependenţei noastre de Dumnezeu trebuie să ne impulsioneze la o continuă depăşire şi trecere dincolo de noi înşine. În afara acestei dependenţe, viaţa omului cade în biologic, deci în absurd şi non-sens, nemaiputându-se justifica în nici un fel. „Viaţa omului nu are nici un sens decât în funcţie de transfigurarea existenţei în Dumnezeu. Omul e pe pământ prin voia lui Dumnezeu, creat pentru această transfigurare" (M. Vulcănescu, op. cit. p. 51).

De modul cum va reuşi să se cunoască pe sine însuşi, depinde modul în care va putea înţelege celelalte lucruri. Universul ca atare, nu poate fi înţeles fără om, pentru că omul este raţiunea lui de a exista iar fără existenţa omului, universul ne va apare absurd considerat doar în el însuşi.

În ultimă instanţă, însăşi mântuirea omului este exclusă în afara cunoaşterii de sine, pentru că a te cunoaşte pe tine însuţi înseamnă finalmente, să cunoşti drumul pe care trebuie să-l urmezi. „Cunoaşterea de sine este începutul mântuirii" (B. Garcian, Criticonul, vol. 1, p. 25). Faptul că se recunoaşte dependent de Dumnezeu cel infinit îl face pe om să nu se poată considera că a ajuns vreodată cu adevărat la mântuire. „Această dependenţă nu-ţi îngăduie să te simţi „mântuit", ci te face să te gândeşti neîncetat la mântuire" (P. Evdokimov, Vârstele vieţii spirituale, p. 141). Dumnezeu fiind ţinta şi scopul ultim al vieţii noastre, şi fiind infinit în Sine, nu ne putem socoti niciodată „ajunşi" la acest scop, mântuirea devenind în acest fel un demers fără capăt, o dorire infinită; infinită ca însăşi ţinta mântuirii noastre: Dumnezeu.

Pr. N. Stoia

Semnalăm... Semnalăm...

Am citit cu emoţie un „dialog" între Alexandru Bantoş şi poetul Grigore Vieru pe o întreagă pagină a revistei româneşti **„Literatura şi Arta"** (nr. 7, febr. 1995, p. 4) care apare la Chişinău, sub conducerea lui Nicolae Dabija cu care face corp comun un întreg colectiv de suflete mari şi curate, redactând împreună una din cele mai bune reviste româneşti din vremea noastră. Bună mai ales pentru că ştie ce vrea şi pentru că apare într-un spaţiu în care, vrăjmăşia oficială locală o pândeşte din toate părţile, dar ea rămâne pură şi neînfricată.

„Fără Limba română n-aş fi ajuns poet", se intitulează dialogul cu Grigore Vieru. Limba română e Limba Basarabiei, partea de Moldovă pe care o istorie negociată de duşmani peste capetele noastre, o mai ţine încă dezlipită de Ţară. Ceea ce n-o împiedică să fie, chiar aşa ca „Republica Moldova", o Românie mică alături de cea mare, având amândouă un suflet comun. De aceea Grigore Vieru e acasă şi la Bucureşti, şi la Chişinău, precum spune chiar el.

De curând i-a apărut în Editura Didactică şi Pedagogică (Bucureşti, 1994) un fel de **Abecedar** pentru cei de la grădiniţă, frumos ilustrat de Lică Sainciuc, intitulat **Albinuţa.** Cartea se încheie, simbolic, cu **Hora Unirii** a lui Vasile Alecsandri, pusă şi pe note. De altfel **Abecedare** i-au apărut lui Grigore Vieru şi la Chişinău (1970—1983). Membru corespondent al Academiei Române, poetul a fost propus de Academia Română pentru Premiul Nobel pentru pace (adresa din 16 ianuarie 1992).

Fănuş Băileşteanu a scris o monografie **„Grigore Vieru, Omul şi Poetul"** (ed. Iriana, Bucureşti, 1995, 127 p.) care se încheie printr-un **„Portret final"** care ar merita să fie reprodus în întregime. Vom reproduce aici doar câteva fraze care ne vor spune aproape totul despre poet: **„Grigore Vieru este un mare poet român contemporan. Şi, deopotrivă un erou al provinciei sale — Basarabia. A luptat din răsputeri — alături de o întreagă generaţie de tineri scriitori, generaţie căreia i se spune acum, „generaţia Vieru", mai întâi pentru dreptul de a se exprima în limba sa — Limba română; apoi pentru dreptul acesteia de a deveni limba oficială; şi pentru scrierea ei în alfabetul latin, apoi pentru câştigarea independenţei „ţării" sale, în fine pentru reunirea acesteia cu Ţara-Mamă, pentru reîntregirea României în hotarele ei firesti, de după 1 Decembrie 1918 ...".**

„A reuşit, în bună măsură (în privinţa Limbii române şi alfabetului ei Latin). Dar nori negri s-au abătut, din nou, în ultimii ani, asupra Basarabiei sale şi poetul a trecut prin momente grele. Dar ... lupta continuă" (p. 122—123).

Fănuş Băileşteanu — pe care îl felicităm — a oficiat un ritual sacru, care îl va înscrie în istoria literaturii româneşti ca pe cel dintâi autor al unei monografii Grigore Vieru, aşa cum Elie Miron Cristea a fost primul autor al unei monografii **Mihai Eminescu** (teză de doctorat, Budapesta, 1895, trad. Antonie Plămădeală în vol. **Pagini dintr-o arhivă inedită,** Bucureşti, 1984, p. 249—289).

Grigore Vieru mi-a înmânat cartea lui Fănuş Băileşteanu (o aveam de altfel şi de la autor, dar nu i-am spus) scriindu-mi pe ea cuvinte emoţionate, din care aş cita sfârşitul: **„în credinţa că anul 2000 ne va găsi împreună pe toţi".** Oricare ar fi anul, el va fi anul nostru, anul bucuriei. Grigore Vieru îl va ajunge. E încă tânăr. Abia a împlinit anul acesta 60 de ani. Îi facem cele mai bune urări de sănătate şi viaţă lungă.

* * *

Un **Jurnal** al cuiva se citeşte tot aşa cum a fost scris: pe bucăţele, cu intermitenţe. Omul dintr-un **Jurnal** (Jurnal care nu înseamnă că se scrie chiar în fiecare zi) e discontinuu, e pe bucăţele. Ar trebui să fie şi adevărat. Dar oare este aşa? Aş zice că în mare măsură este, dar nu de tot. De vreme ce se scriu, **Jurnalele** se doresc a fi citite. Autorii ştiu că vor fi citite. Scriu cu grijă. Altfel nu s-ar mai obosi să le scrie. Să nu zicem că şi în **Jurnale** fac literatură (deşi fac şi asta), dar că ar fi mult mai adevăraţi în **Jurnale** decât în viaţă şi în cărţi, e greu de crezut. Îşi rotunjesc portretul. Asta fac. Dacă ar fi să credem că se dezvăluiesc aşa cum au fost de fapt şi cum nu i-a cunoscut nimeni, probabil ne-am înşela. Cred totuşi că în **Jurnale,** uneori, scriitorii, ne spun mai mult decât ni s-au dezvăluit în scris sau în viaţă.

Cu aceste gânduri am vrut să-mi introduc recomandarea spre lectură a **Jurnalului** lui Mircea Eliade (I, ed. Humanitas, 1993, 607 p.). Voi exemplifica aproape la întâmplare această recomandare prin citarea câtorva noutăţi: **„Ceea ce mă împiedică să trăiesc aşa cum mi-ar place, este conştiinţa că trebuie să fac ceea ce oricine altcineva ar face mai puţin bine decât mine"** (p. 11). **„Câte libertăţi nu mi-aş fi îngăduit, dacă nu m-aş simţi legat de cărţile pe care nu le-am scris"** (p. 119).

O informaţie despre George Enescu: **„doarme numai patru ore pe noapte şi scrie tot timpul"** (p. 130).

O altă informaţie despre Nicolae Iorga: **„Îmi amintesc ce-mi spunea Ioan Coman** (prof. meu de Patrologie de la Bucureşti, n. mea), **prin 1938: Iorga în timp ce lucra la Istoria Românilor în zece volume, mărturisise odată: „Scriu foarte încet, domnule Coman. Abia cincisprezece pagini pe zi ..." Cincisprezece pagini de tipar in octavo! Şi pe de lături mai scria nu ştiu câte cărţi şi articole, şi ţinea lecţiile la Universitate şi Conferinţe fără număr"** (p. 177).

„O cultură se face prin necontenite sacrificii în folosul altuia" (p. 227).

Cartea trebuie citită.

ANTONIE P.

Episcop Dr. VASILE STAN

(Urmare din pag. a 7-a)

vă aşteaptă şi pe voi, ca să seceraţi prin munca voastră, un triumf tot atât de strălucit în cultură ca şi pe terenul armelor.

(Cf. AN ŞC. Norm. „A. Şaguna, Sibiu, 1926, pg. 20).

Ce „CREZ" măreţ, cât patriotism şi dragoste pt. poporul său îl anima pe Pr. Vasile Stan!

În calitatea SA de *„Creator de OAMENI"* prin şcoală nu a uitat de „Moţii" de a cărui obârşie era mândru. Mulţi copii de ţărani „fii de moţi" au fost duşi de Pr. Dr. Vasile Stan la Şcoala pe care o conducea, pentru a deveni dascăli, să contribuie la ridicarea şi luminarea poporului.

Amintim numai un exemplu din multele-i fapte de omenie.

Revenind pe meleagurile natale, Pr. Vasile Stan a găsit în satul său un copil de moţ, orfan de amândoi părinţii, pe care învăţătorul satului îl descria astfel: ...„este un copil silitor la carte, cu bună ţinere de minte, inteligenţă ageră, ştiind să scrie şi să citească ca învăţătorul". Pe acest copil cu numele ION Petru Stan, încălţat în opinci şi îmbrăcat în straie moţeşti îl duce la Sibiu şi-l înscrie la Şcoala Normală din Sibiu. Prin purtarea de grijă a binefăcătorului său acest fiu de moţ a ajuns un nume cunoscut în lumea literară sibiană, devenind scriitorul Ion Stan Arieşanu, care a publicat în revistele: „Gândul Nostru", „Luceafărul Literar". A publicat poezii satirice sub titlul: „VAI DE MINE" cu aluzie la viaţa plină de nevoi a moţului.

Înrolat în armata română a luptat cu eroism împotriva trupelor hitleriste. A căzut erou la 6 mart. 1945 pe câmpul de luptă din Cehoslovacia, fiind înmormântat în cimitirul eroilor din Lucenek. IATĂ ce fel de oameni a crescut acest mare pedagog. Oameni purtători de lumină, de cultură, oameni care să-şi apere glia străbună până la jertfa supremă.

Pr. Dr. Vasile Stan a desfăşurat şi o bogată *activitate literară:* A scris mult făcând din condeiul său o misiune. A tratat în special probleme de pedagogie pentru ridicarea culturală a celor care doreau să devină învăţători. În acest scop a redactat revista „Vatra Şcolară". A scris articole de interes religios-moral şi cultural-social. Cuvântările sale la încheierea anilor şcolari 1924—1925—1926 sunt şi astăzi de actualitate, le fac demne de cea mai înaltă etică umanitară.

Dar, părintele Dr. Vasile Stan a fost şi *un mare patriot.* Fiul de moţ nu şi-a uitat moţii rămaşi acasă. În multe împrejurări grele i-a ajutat. El a luptat pentru progresul atât material, ajutorarea ţăranilor săraci, cât şi spiritual — luminarea prin cultură a poporului. În calitatea sa de preşedinte al Federalei „INFRĂŢIREA" în urma secetei din 1914 a ajutat locuitorii, ţăranii săraci din Ţara Moţilor cu porumb pentru hrană.

Bunul Dumnezeu a rânduit ca la vremuri de încercare, de cumpănă pentru Biserica neamului să rânduiască conducători destoinici care să ducă la liman destinele ei. ÎN ANUL 1928 Pr. Dr. Vasile Stan pentru merite deosebite aduse şcoalei şi Bisericii ARDELENE şi la recomandarea marelui istoric Nicolae Iorga — care-l aprecia mult — a fost ales de mitropolitul Nicolae Bălan „ARHIEREU-Vicar" al Mitropoliei Ardelene cu sediul la Sibiu. Timp de zece ani i-a fost „sfetnic preţios" şi un ajutor de mare încredere în îndrumarea vieţii bisericeşti.

Anul 1938 a adus în Biserica Ardeleană prin hotărârea Sfântului Sinod înnoiri. S-a înfiinţat noua Episcopie a Maramureşului cu reşedinţa la Sighet. Erau vremuri tulburi ce prevesteau zile grele pentru românii din această parte a Ardealului. Trebuia ales un episcop care să întruchipeze virtuţile strămoşilor. Apărător al pământului şi al credinţei străbune.

Arhiereul-Vicar Dr. Vasile Stan este ales ca prim Episcop al nou înfiinţatei Episcopii a Maramureşului. Datorită experienţei sale bogate, în scurt timp o organizează cu instituţiile necesare în grele împrejurări.

Prin nenorocitul Diktat de la Viena şi cotropirea Ardealului de Nord de fascişti, anul 1940 i-a adus episcopului Dr. Vasile Stan mari nedreptăţi şi supărări. Cotropitorii pământului sfânt „Numit Ardeal" îl silesc pe Vlădica Vasile să i-a drumul pribegiei.

Revine la Sibiu. Aici în tăcere îşi duce durerea pentru suferinţa turmei rămase fără păstor, în gura lupilor. Revine de mai multe ori la reşedinţa SA — în Maramureşul lui Dragoş Vodă.

Reşedinţa i-a fost luată, instituţiile desfiinţate şi steagul maghiar trona pe clădirea episcopiei.

Participând afectiv la suferinţele ce le-au îndurat păstoriţii săi se îmbolnăveşte. Bolnav sufleteşte şi trupeşte Dumnezeu l-a chemat la El în ziua de 13 aprilie 1945.

La RĂŞINARI, lângă mausoleul mitropolitului ANDREI ŞAGUNA la umbra cetinii de brad şi sub streşina bisericii, odihneşte în Domnul primul episcop al Maramureşului Dr. VASILE STAN.

Acum la ceas de sfântă amintire şi pomenire a Episcopului, Vasile Stan, Biserica şi slujitorii ei, nepoţii, fiii parohiei Sohodol îi aducem un profund omagiu pentru devotamentul cu care a slujit altarul sfânt al Bisericii şi al patriei. Exemplul vieţii, faptele lui vor rămâne pildă vie de urmat pentru generaţiile de azi şi de mâine.

FACĂ BUNUL DUMNEZEU ca să se ridice în prezent şi viitor din sânul poporului nostru astfel de dascăli entuziaşti, preoţi-apostoli şi arhierei cu vocaţie, după modelul Părintelui Episcop Dr. VASILE STAN.

DIN SF. SCRIPTURĂ

Un nume (bun) este mai de preţ decât bogăţia; cinstea este mai preţioasă decât argintul şi decât aurul (Pilde 22, 1).

Cel ce lucrează pământul lui se va îndestula de pâine, iar cel ce umblă după lucruri de nimic se va sătura de sărăcie (Pilde 28, 19).

Cel care ceartă pe un om va avea mai multă mulţumire decât cel care-l linguşeşte (Pilde 28, 23).

Cine despoaie pe tatăl său şi pe mama sa şi zice: „Nu-i păcat!" este tovarăş cu făcătorul de rele (Pilde 28, 24).

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală**, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Aurel Jivi** — redactor adjunct; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

ABONAMENTUL pe un an: 5000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 142
SIBIU
1 şi 15 iulie
Nr. 25—28
1995

Monahismul în timpul domniei lui Ştefan Cel Mare şi Sfânt

— 3 ani de la canonizare —

Creştinismul nu-l putem concepe fără un nucleu de asceţi, care privind la Iisus Hristos Mântuitorul lumii, perfecţiunea însăşi, care întrupându-se a luat chip omenesc, făcându-se ascultător până la moarte (Filipeni II, 7—8), trăind în sărăcie (Luca IX, 58) şi într-o desăvârşită morală (Matei V, 48), şi-au asumat sarcina de a fi imitatorii voluntari ai Domnului, premergători ai monahismului, a cărui organizare aşa cum o cunoaştem astăzi, va începe în sec. IV şi V. Nu putem crede că monahismul, aşa de răspândit şi de înfloritor în toată lumea creştină, tocmai în ţara noastră, să nu fi existat chiar de la început, când după romani şi greci, suntem al treilea popor creştinat din Europa.

Teza veche a istoriografiei monahismului românesc, potrivit căreia Sfântul Nicodim (26 dec mbrie), ctitorul Mânăstirii Vodiţa şi Tismana, din timpul lui Vladislav I (Vlaicu Vodă 1364—1377), a fost întemeietorul vieţii călugăreşti în ţara noastră, trebuie înţeleasă doar în sensul că el a fost un priceput organizator şi indrumător al ei, după izvodul şi modelul bizantin athonit, de unde a venit, potrivit suflului duhovnicesc de isihasm şi aceasta întru cât începuturile vieţii monahale de la noi, se află încă din sec. al IV-lea.[1]

Părţile Dobrogei — Schiţia Minor — au fost primele care au primit misionarii greci şi din alte părţi ale lumii creştine, care au venit să desăvârşească opera începută deja de Sfântul Apostol Andrei cel întâi chemat. (Matei IV, 18). Aceştia au întemeiat şi primele vetre de credinţă şi nevoinţă pustn cească, atât de înfloritoare pe vremea păstoriei episcopilor străromâni de la Tomis (Constanţa de astăzi).

Tocmai aceasta a determinat pe Sfântul Vasile cel Mare, Arhiepiscopul Cezareiei Capadochiei (329—379), considerat reorganizatorul monahismului, promotorul social al vieţii călugăreşti şi cel dintâi făuritor de pravile şi rânduieli monastice şi pe Sfântul Epifanie să menţioneze încă pe vremea lor de existenţa călugărilor „sciţi şi audieni".

Întemeierea vieţii monahale şi sihăstreşti în ţara noastră este argumentată şi de numeroase locuri şi localităţi de rezonanţă şi provenienţă călugărească.

Pe întreg cuprinsul patriei noastre, de la Vodiţa la Perii Maramureşului; de la Mare, în centrul şi Nordul Moldovei, liniştea şi frumuseţea locurilor oferite cu dăruire de peisajul ţării noastre fac ca numărul aşezărilor sihăstreşti şi monahale să fie impresionant, aceasta şi pentru că poporul nostru a fost înzestrat din belşug cu acest dar dumnezeiesc al liniştii, al armoniei cu sine şi cu întreaga zidire. Acest popor a iubit dintotdeauna trăirea în mijlocul naturii, liniştea sufletească, cumpătenia şi de aceea el a trăit de-a lungul Carpaţilor, ca într-o uriaşă şi mirifică catedrală ortodoxă, ctitorită de însuşi Ziditorul tuturor.

Aşadar, deducem că erau numeroşi monahi şi pustnici pe tot cuprinsul patriei noastre, care odată intraţi în tagma monahală, renunţau la tot ce îi împiedicau să-şi îndeplinească scopul vocaţiei lor lăuntrice şi se nevoiau să deprindă rânduiala şi tainele vieţii ascetice, să se curăţească de patimi, prin rugăciune, ascultare, post, priveghere, metanii şi alte virtuţi creştine.

De altfel, toţi se sârguiau să fie la înălţimea chemării lor fără să-i silească cineva. Din proprie iniţiativă şi hotărâre fermă, deveneau, cu timpul, oameni ai rugăciunii neîncetate, iscusiţi lucrători ai rugăciunii lui Iisus, de o înaltă ţinută morală, harnici, smeriţi, tăcuţi, silitori la Sfintele Slujbe zilnice de zi şi noapte şi la deprinderile practice. Permanent ocupaţi de mântuirea lor şi deschişi către credincioşii care cercetau schiturile şi mânăstirile, oferindu-le asistenţă religioasă şi duhovnicească după caz.

La urcarea pe tronul Moldovei a lui Ştefan cel Mare şi Sfânt, (12 aprilie 1457) a fost întâmpinat pe Câmpia Dreptăţii, pe lângă dregători, popor numeros şi de Mitropolitul Ţării Teoctist I, (1452—1477) „cu mulţi călugări".[2]

Tagma clericilor şi monahilor de toate gradele şi categoriile, era destul de numeroasă, o confirmă şi cronica lui Grigore Ureche, că la sfinţirea voievodalei mânăstiri Putna din 3 septembrie 1470, „au fost 64 slujitori numai la Altar". Fără să exagerăm putem spune că au fost şi monahi fără hirotonie, care au asistat la Sfânta Slujbă, alături de credincioşi.[3]

Biserica Ortodoxă era organizată în mitropolie cu reşedinţa la Suceava, cu două episcopii: Rădăuţi şi Roman, unde nu lipseau monahii recrutaţi pentru nevoile acestor eparhii.

(Continuare în pag. a 8-a)

Ierodiacon Ciobâcă Teofilact

1 Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, „Istoria Bisericii Ortodoxe Române", vol. I., Bucureşti, 1980, pag. 284—293.

2 Grigore Ureche, „Letopiseţul Ţării Moldovei", Bucureşti, 1978, pag. 37.

3 Idem, ibidem, pag. 42.

Introducere în studiul FILOCALIEI*

Din bogatul şi nepreţuitul tezaur al cărţilor duhovniceşti, se impune cu prioritate cunoaşterea FILOCALIEI, cu titlul întreg, FILOCALIA SFINTELOR NEVOINŢE ALE DESĂVÂRŞIRII. Cuvântul **Filocalia** înseamnă „iubirea de frumuseţe" care este totodată şi „bunătate". Cei care l-au folosit mai întâi ca titlu pentru o antologie din scrierile lui Origen au fost Sfinţii Vasile cel Mare şi Grigorie Teologul. Ea este o mare colecţie de scrieri ascetice şi mistice, alcătuite de marii trăitori de viaţă duhovnicească, între secolele IV şi XIV. Cel care le-a adunat, le-a întocmit şi le-a tipărit la Veneţia (1782) a fost cunoscutul scriitor bisericesc din secolul al XVIII-lea, **Nicodim Aghioritul,** vieţuitor la Muntele Athos (de unde şi numele de Aghioritul), mort în 1809, recent canonizat ca sfânt în Biserica ortodoxă din Grecia.

Filocalia, ca şi multe alte cărţi duhovniceşti, au constituit hrana duhovnicească a monahilor din mânăstirile româneşti din cele mai vechi timpuri, dovadă mulţimea còpiilor manuscrise aflătoare în arhivele mânăstireşti, dar mai ales la Academia Română. Precum constata unul dintre marii cunoscători şi iubitori ai acestor cărţi, Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae Corneanu al Banatului, ele au ieşit curând din biserici şi mânăstiri spre a intra în casele clericilor şi credincioşilor iubitori de Dumnezeu şi de înaintare spre El, prin curăţire de patimi, prin credinţă „lucrătoare de fapte bune" (Iacob II, 17—20).

Părintele Stăniloae, ctitorul Filocaliei româneşti şi îndrumătorul multor generaţii de călugări, clerici, credincioşi chiar, constată că „la noi, în ultima jumătate de veac, s-au împuţinat **izvoarele patristice,** menite să dea o substanţă mai precisă şi mai specific ortodoxă predicii şi trăirii creştine". El are meritul de a fi înfruntat toate piedicile şi a trece peste greutăţile din prima jumătate a secolului nostru până azi, şi de a fi dat pe româneşte această comoară a spiritualităţii ortodoxe, în cele 12 volume ale Filocaliei apărute până azi. Pentru setea duhovnicească a poporului nostru cu care a primit apariţia primului volum (1947) este semnificativ faptul că prima ediţie **s-a epuizat în câteva săptămâni,** fiind necesară scoaterea lui în a doua ediţie, înainte de a purcede la publicarea celorlalte volume.

Pentru istoria apariţiei primelor volume din Filocalia românească, notăm următoarele date, mai puţin cunoscute:

Volumul I, în cele două ediţii, a apărut în anul 1947, cu colaborarea ieromonahului Serafim Popescu, de la mânăstirea Brâncoveanu şi a ieromonahului Arsenie Boca, pe care traducătorul îl numeşte „bunul meu student de odinioară, care mi-a rămas mereu aproape".

(Continuare în pag. a 8-a)

Pr. prof. Dr. Gheorghe Liţiu

* Contribuţie la elaborarea unei tematici pentru disciplina de învăţământ: „Formarea duhovnicească şi misionară", existentă în planul de învăţământ al Facultăţilor de Teologie.

Prea Fericitului Părinte TEOCTIST, Patriarhul României, i s-a conferit titlul de „Doctor Honoris Causa" de către Universitatea din Oradea

Împlinirea, în februarie trecut, a venerabilei vârste de 80 de ani, de către Prea Fericitul Părinte Teoctist, patriarhul României, a prilejuit acordarea de către Senatul Universităţii din Oradea, Înaltului ierarh, a titlului de „Doctor Honoris Causa", ca semn de cinstire pentru îndelungata Sa slujire la altar şi în scopul consolidării unităţii de credinţă a tuturor românilor.

Hotărârea Senatului Universităţii i-a fost adusă la cunoştinţă Prea Fericirii Sale, de către Domnul rector, prof. ing. dr. Teodor Maghiar, cu prilejul festivităţilor de comemorare a împlinirii a 70 de ani de când Biserica noastră a fost ridicată la rang de Patriarhie şi a 110 ani de la dobândirea autocefaliei.

Pentru înmânarea titlului a fost fixată data de 2 iunie 1995, în cadrul celei de a V-a Sesiuni de Comunicări ştiinţifice, când Prea Fericirea Sa a întreprins o vizitaţie canonică în Eparhia Oradiei.

1. Sosirea la Oradea

Sosirea a avut loc în după amiaza Praznicului Înălţării Domnului (joi, 1 iunie 1995), Întâistătătorul Bisericii noastre fiind întâmpinat la aeroport de către Prea Sfinţitul Episcop dr. Ioan Mihălţan, al Oradiei, Prea Sfinţitul Justinian Chira, al Maramureşului şi Sătmarului, Prea Sfinţitul Iustin Sigheteanul, arhiereu vicar al Episcopiei Maramureşului şi Sătmarului.

Din partea Universităţii Oradea a venit în întâmpinare Dl. rector profesor inginer dr. Teodor Maghiar, membri ai Senatului Universităţii şi studenţi.

Au fost prezenţi, de asemenea, Dl. Ionel Ungur, prefectul Judeţului Bihor, Dl. Petru Filip, primarul Municipiului Oradea, alţi reprezentanţi ai unor instituţii publice din Oradea, ai Adunării eparhiale şi Consiliului eparhial, ai Protopopiatelor şi mânăstirilor din Eparhie.

Prea Sfinţitul Episcop Ioan şi Dl. rector Teodor Maghiar au adresat Înaltului oaspete un scurt cuvânt de bun venit, după care Prea Fericirea Sa a dat expresie bucuriei şi emoţiei de a fi revenit „după mulţi ani de împreună lucrare cu preoţimea şi credincioşii bihoreni pe sfintele plaiuri ale acestui minunat colţ de ţa-

(Continuare în pag. a 3-a)

Preot prof. dr. Dumitru Abrudan

Clipe de mare însemnătate şi de meditaţie profundă*

Cuvântul P. F. Patriarh Teoctist după acordarea titlului

Am reflectat de acasă la o temă pe care am intitulat-o: **„Cultură şi Biserică"** şi pe care intenţionam să o prezint, cum se obişnuieşte, în astfel de împrejurări, în faţa Domniilor Voastre. Regăsindu-mă însă într-un moment atât de emoţionant, m-am decis să încredinţez Domnului Rector tema tratată, spre a fi eventual publicată în analele Universităţii şi voi încerca să răspund cinstirii ce mi-aţi făcut printr-o altă cuvântare, inspirată din sentimentele profunde trăite de mine astăzi.

Tânărul părinte decan, care a înfăţişat modesta mea prezenţă în viaţa Bisericii, în cei mai bine de 60 de ani de slujire ca preot şi ierarh, a reuşit să mă transpună în planul realităţilor pe care le-am trăit şi să-mi reîmprospăteze amintirea preocupărilor şi idealurilor ce m-au însufleţit încă din tinereţe.

Ceea ce doresc să subliniez în legătură cu propria mea persoană este că am aparţinut unei familii de oameni credincioşi, pe care nu pot să nu o pomenesc şi să nu o îmbrăţişez cu sufletul, în aceste clipe atât de impresionante.

Faptul că, astăzi, o instituţie de un asemenea prestigiu, cum este Universitatea din Oradea, a găsit cu cale să marcheze printr-o manifestare specială împlinirea vârstei de 80 de ani, la care bunul Dumnezeu m-a învrednicit să ajung şi să-mi confere ca semn al preţuirii ostenelilor mele, în slujirea Bisericii Mântuitorului, distincţia de „Doctor Honoris Causa", nu poate fi interpretat decât ca un rod şi o consecinţă directă a jertfelor din decembrie 1989, care au înlăturat bariere ce păreau de netrecut şi au permis ca iată, eu, un slujitor al

(Continuare în pag. a 2-a)

† **TEOCTIST**
Patriarhul României

* Cuvântarea rostită de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist cu prilejul acordării de către Universitatea din Oradea a titlului de „Doctor Honoris Causa".

Din întâmplare nu poate rezulta nici măcar o linie dreaptă*

Prea Fericite Părinte Patriarh,
Prea Sfinţiile Voastre,
Onorate autorităţi,

Este o bucurie deosebită să fim astăzi la această slujbă în aer liber, împreună cu un număr atât de mare de credincioşi, pe locul unde se va zidi viitoarea catedrală a Oradiei. Sfinţirea locului s-a făcut mai înainte. Noi ne aflăm aici cu un prilej anume, pe care ni l-a oferit Universitatea din Oradea, domnul rector T. Maghiar şi Senatul Universităţii, şi anume decernarea titlului de doctor honoris causa, P. F. Părinte Patriarh Teoctist.

Este un omagiu pe care, iată, Universitatea din Oradea s-a gândit să-l aducă, cea dintâi, personalităţii şi activităţii deosebite, desfăşurate timp de foarte mulţi ani, în slujba B.O.R., în vremuri grele, de către Părintele Patriarh Teoctist.

Întâi monah la o mânăstire din Moldova, apoi vicar în Moldova, episcop vicar patriarhal, apoi episcop la Arad, apoi mitropolit la Craiova, mitropolit la Iaşi şi în cele din urmă Patriarh al tuturor românilor, până în ziua de astăzi, P. F. Teoctist stă în mijlocul nostru acum, cu o incredibilă tinereţe, la o vârstă cu adevărat patriarhală.

Aş vrea să vă asociez pe toţi cei prezenţi să-i facem P. F. Sale o urare de multă sănătate şi de mulţi ani fericiţi şi de acum încolo după ce, incredibil — uitaţi-vă la Prea Fericirea Sa — nu de mult l-am sărbătorit la împli-

(Continuare în pag. a 7-a)

† **ANTONIE**
Mitropolitul Ardealului

* Cuvânt rostit la Sf. Liturghie din data de 4 iunie 1995, la Oradea.

O pilduitoare slujire închinată credinţei străbune şi unităţii neamului*

Încredinţarea ce mi s-a făcut de către Rectoratul Universităţii din Oradea spre a rosti tradiţionala „laudatio", cu prilejul acordării de către Senatul universitar a titlului de „Doctor Honoris Causa" Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul României, reprezintă pentru mine o mare onoare, dar, în acelaşi timp, şi o sarcină de mare răspundere.

Dificultatea examenului la care sunt supus constă în aceea că personalitatea Întâistătătorului Bisericii Ortodoxe Române nu poate fi abordată separat, ci în strânsă corelaţie cu Instituţia divino-umană pe care o reprezintă şi ca atare, a înfăţişa, fie şi succint date şi înfăptuiri din venerabila viaţă a Prea Fericirii Sale înseamnă de fapt a sintetiza un capitol de istorie bisericească ce acoperă o perioadă de timp de mai bine de o jumătate de secol, perioadă marcată, precum se ştie, în plan mai îndepărtat, de urmările dureroase şi grele ale celui de-al doilea război mondial, iar mai apoi de cumplita apăsare şi dominaţie comunistă.

Adoptând decizia de a-i acorda Prea Fericirii Sale, ca prinos de cinstire, acest titlu academic, Senatul Universităţii Oradea şi Dl. Rector personal au luat în considerare **îndelungata şi pilduitoarea slujire închinată Bisericii şi ţării, credinţei străbune şi unităţii neamului** de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist şi în egală măsură, ataşamentul şi dragostea părintească manifestate permanent de Prea Fericirea Sa faţă de plaiurile şi oamenii Bihorului şi faţă de instituţiile şi aşezămintele noastre de cultură şi spiritualitate.

Hotărârea, care îşi află concretizarea în festivitatea de azi, a fost luată în contextul împlinirii, în februarie a. c., de către Prea Fericirea Sa a venerabilei vârste de 80 de ani.

Psalmistul mărturiseşte că o astfel de vârstă este hărăzită doar celor mai tari dintre oameni. Prea Fericirea Sa face parte dintre aceştia.

Tăria care îl caracterizează pe Întâistătătorul Bisericii noastre este în primul rând cea a credinţei şi a vocaţiei pentru cele sfinte. Din impulsul unei astfel de credinţe şi al unei astfel de vocaţii şi-a îndreptat Prea Fericirea Sa paşii, încă de la vârsta de 14 ani spre mânăstire, ucenicind întru rugăciune şi ascultare la Vorona şi mai apoi la marea lavră a Moldovei — Mânăstirea Neamţ.

În toamna anului 1932 şi-a început studiile seminariale la Cernica, lângă Bucureşti, unde funcţiona un Seminar monahal de prestigiu, iar după absolvire a urmat cursurile Facultăţii de Teologie, din cadrul Universităţii Bucureşti, devenind licenţiat în 1945. Între timp, fusese hirotonit ierodiacon, pe seama catedralei patriarhale din Bucureşti.

Dorul după plaiurile natale îl va readuce însă în Moldova, unde este numit şi hirotonit preot, la catedrala mitropolitană din Iaşi. Aici se înscrie şi frecventează cursurile, pe timp de doi ani, la Facultatea de Litere şi Filosofie.

Beneficiind de acum de o pregătire teologică superioară a fost numit, concomitent cu slujirea la altar şi exarh al mânăstirilor din Moldova, iar din 1948 — vicar administrativ al Mitropoliei. La cârma acestei Eparhii se afla pe atunci mitropolitul Justinian Marina, viitor patriarh al României. Alături de acesta, tânărul vicar s-a dăruit trup şi suflet Moldovei, copleşită la vremea aceea de sărăcie, suferinţă şi foamete, în urma războiului şi a îndelungatei secete.

Văzând în sârguinciosul său vicar un om dăruit slujirii, mitropolitul Justinian, ales în iunie 1948 ca patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, îl va aduce cu sine la Bucureşti şi în martie 1950 îl va propune Sfântului Sinod pentru promovare ca episcop vicar patriarhal. Timp de 12 ani îl va seconda Prea Sfinţitul Episcop vicar patriarhal Teoctist Botoşăneanu pe patriarhul Justinian în rezolvarea spinoaselor probleme ale Bisericii, într-o epocă în care abuzul ateismului şi duritatea măsurilor statului comunist au afectat profund viaţa Bisericii.

Desigur că purtării de grijă a lui Dumnezeu se datorează, în primul rând, faptul că Biserica Ortodoxă Română n-a cunoscut totuşi, în acei cumpliţi ani, încercările de care a avut parte Biserica Ortodoxă Rusă, de pildă, unde sfintele altare au fost profanate, lăcaşurile de închinăciune dărâmate şi închise pe de-a rândul, iar preoţii arestaţi şi martirizaţi. Dar nu trebuie trecute sub tăcere nici aportul şi tactul patriarhului Justinian în a cârmui cu înţelepciune şi prudenţă corabia Bisericii, ferind-o de zdruncinături şi lovituri care să-i fi fost fatale. Ca prim sfetnic l-a avut, aşa cum am spus, pe vicarul său patriarhal Teoctist Botoşăneanu.

Între 1950 şi 1954 episcopul vicar patriarhal de atunci P. S. Teoctist a îndeplinit şi funcţia de rector al Institutului Teologic Universitar din Bucureşti, răstimp în care, s-au adoptat o serie de măsuri privind învăţământul teologic de toate gradele, între care şi redactarea şi tipărirea de manuale şi cursuri universitare utilizate şi azi, cu îmbunătăţirile de rigoare.

Când în 1962 a devenit vacant scaunul de episcop al Aradului, Colegiul Electoral Bisericesc l-a rânduit pe Prea Sfinţitul Episcop Vicar patriarhal Teoctist să păstorească această Eparhie de la graniţa de vest a ţării. Începea astfel un itinerar pastoral-misionar, care se va desfăşura pe un lung traseu în absolut toate provinciile istorice ale României.

Timp de 11 ani de zile a activat Prea Fericirea Sa ca episcop al Aradului.

La Bucureşti activase aşa cum am spus 12 ani. Accentuez acest lucru pentru a arăta că peste tot unde a poposit, n-a fost vorba doar de o trecere ocazională ci de o temeinică şi deosebit de fructuoasă slujire.

În timpul cât a fost episcop al Aradului, Prea Fericirea Sa a devenit pentru un an şi diriguitorul treburilor bisericeşti ale Episcopiei Oradiei, în calitate de episcop locotenent. Aceasta s-a întâmplat în 1969 când a devenit vacantă această Eparhie.

De acest popas la Oradea se leagă unele măsuri care au vizat consolidarea unităţii noastre de credinţă şi îndreptarea unor stări de lucruri ce se impuneau a fi luate în considerare.

De atunci îl socotesc bihorenii pe Prea Fericirea Sa ca pe propriul lor păstor sufletesc şi tot de atunci a rămas şi Prea Fericirea Sa legat sufleteşte de Oradea, de Zalău, de Beiuş, de Aleşd şi Tinca şi, în general, de toţi slujitorii altarelor şi de credincioşii de pe aceste meleaguri.

În 1973, Prea Fericirea Sa a preluat cârma Mitropoliei Olteniei. Aşa precum atunci când a venit să păstorească în Ardeal a adus de peste munţi unele rânduieli şi tradiţii specifice acelor părţi de ţară, tot astfel şi acum va căuta să îmbogăţească viaţa bisericească a Olteniei cu rânduieli şi tradiţii specifice Ardealului.

Voia lui Dumnezeu a fost ca de la Craiova, Prea Fericirea Sa să se întoarcă pe plaiurile natale, în Moldova. În 1977 a fost ales mitropolit al Moldovei şi Sucevei.

Se părea că după mitropolitul de pioasă memorie Iustin Moisescu, care îl precedase şi care a lăsat în urmă, în Arhiepiscopia Iaşilor, împliniri cu adevărat remarcabile, succesorul său n-ar prea avea multe de făcut. Dar vocaţia de ctitor şi păstor încercat i-au ajutat Prea Fericirii Sale să adauge la acele înfăptuiri, altele pe potrivă. Astfel, de numele Prea Fericirii Sale se leagă ampla lucrare de restaurare a pa-

(Continuare în pag. a 7-a)

Pr. prof. dr. Dumitru Abrudan

* Cuvânt rostit cu prilejul acordării de către Universitatea din Oradea a titlului de „Doctor Honoris Causa" Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul României.

Clipe de mare însemnătate şi de meditaţie profundă

(Urmare din pag. 1)

Bisericii, să pot reflecta la o temă ca cea care priveşte cultura şi credinţa, Biserica şi Şcoala, religia şi ştiinţa, amvonul şi catedra. Datorită unor astfel de profunde transformări mereu va trebui să ne raportăm la evenimentele din decembrie 1989, ca la un prim moment în cronica vieţii şi devenirii noastre ulterioare.

Desfăşurată pe parcursul a mai multor decenii, înainte şi după decembrie 1989, viaţa mea am închinat-o într-adevăr slujirii Bisericii şi semenilor mei, dar cu toate acestea n-aş dori să primesc şi să interpretez omagiul Dumneavoastră, ca adresat mie personal, ci mai degrabă să-l îndrept spre Biserica noastră, care a comemorat în acest an, cu profunde rezonanţe în veşnicie, şapte decenii de când ea a devenit Patriarhie şi 110 ani de când şi-a dobândit autocefalia.

Aş dori, de asemenea, să interpretez omagiul Dumneavoastră ca adus eroilor şi martirilor neamului nostru, pe care i-am cinstit ieri, de ziua Înălţării Domnului, hărăzită din timpuri străvechi să fie şi zi de pomenire şi slăvire a tuturor celor ce şi-au jertfit viaţa pe altarul patriei.

De asemenea, aş dori ca cinstirea şi preţuirea Dumneavoastră să fie închinată aleselor chipuri de ierarhi şi cărturari de mare faimă, care au trăit şi au luptat în acest colţ de ţară românească pentru continuitatea credinţei noastre şi apărarea fiinţei naţionale.

Sunt recunoscător bunului Dumnezeu că mi-a rânduit să ajung şi să slujesc şi aici, în ţinutul Bihorului, în anii amintiţi de părintele decan, cunoscând preoţi devotaţi misiunii lor, ca şi mulţi intelectuali de prestigiu, ctitori de învăţământ universitari şi făuritori de cultură. Dar, chiar mai de dinainte de a fi ajuns în părţile Bihorului, mi-a fost dat să cunosc, nu numai din istorie, ci şi personal chipurile ierarh lor care au păstorit aici, unul mai luminat decât celălalt. Pe episcopul Roman Ciorogariu, participant la actul sfânt de la Alba Iulia, din 1 Decembrie 1918, şi împreună lucrător cu fruntaşii români de atunci pentru Unirea cea mare, am apucat să-l cunosc din presa vremii, din paginile sale bogate de ziaristică şi memorialistică, drept un bărbat înzestrat cu înţelepciune şi un luptător neînfricat pentru drepturile confraţilor săi, chemat să fie primul episcop al Oradiei şi să reînnoade astfel firul străvechii tradiţii ortodoxe, aici în părţile Bihorului.

I-am găsit urmele şi în arhiva Episcopiei Aradului, putând să mă edific astfel şi mai mult asupra personalităţii sale de excepţie şi a virtuţilor care i-au înfrumuseţat chipul său de patriarh.

Ce pot spune despre cel care i-a succedat în scaun lui Roman Ciorogariu şi care a fost episcopul martir Nicolae Popovici? A vrut Dumnezeu ca prin anii 40—41, când el a cunoscut grelele suferinţe ale izgonirii sale din eparhie de către ocupanţii horthyşti, să-l întâlnesc la Patriarhie, unde aşa cum s-a spus eram diacon. Episcopul Nicolae Popovici m-a abordat direct şi m-a chemat să-i fiu secretar eparhial. Gestul său m-a impresionat profund şi deşi vremurile nespus de grele m-au împiedicat, pe mine un fiu al Moldovei să vin şi să fac ascultare sub păstorirea lui în ţinutul acesta de o bogăţie spirituală inegalabilă al Bihorului, eu am continuat să mă simt foarte aproape de el, să-l admir şi să-l preţuiesc pentru vrednicia lui. Mult m-au întristat apoi suferinţele sale de la Mânăstirea Cheia.

Şi de celălalt ierarh care a păstorit mai apoi la Oradea şi care a fost vrednicul de pomenire episcop Vasile Coman am fost foarte mult legat sufleteşte. Într-un astfel de moment pot să spun că între cei care l-au determinat pe vrednicul protopop de Braşov, tată de familie şi părinte duhovnicesc foarte stimat, să accepte a deveni episcop al Oradiei, m-am numărat şi eu, care l-am preţuit şi am văzut în el un urmaş demn al vrednicilor bărbaţi care i-au precedat. I-am fost prieten şi mi-a dăruit şi el prietenia sa, încă de pe când eram episcop vicar patriarhal. Ajungând să fie ales episcop al Oradiei, personal i-am pregătit instalarea, reşedinţa şi buna primire în eparhie, aşa cum ştiu toţi cei de aici, care au tâmplele albe ca şi mine.

Dar nu numai de astfel de mari personalităţi din părţile Bihorului mă simt legat sufleteşte şi le port o adâncă preţuire ci cu multă pioşenie îmi aduc aminte ataşamentul şi jertfelnicia credincioşilor bihoreni pentru ortodoxia lor străbună. Mi-au rămas vii în memorie întâlnirile cu ei la sfinţirile de biserici şi la alte popasuri pe care le-am făcut în această eparhie, ca episcop locotenent. Am sărutat atunci cu privirea inimile lor pline de iubire şi i-am încurajat în strădania lor de a-şi păstra identitatea naţională şi spirituală.

Neuitate au rămas pentru mine şi întâlnirile cu protopopii şi preoţii atât de disciplinaţi şi atât de osârduitori din Bihor şi Sălaj. Amintirea lor o voi duce cu mine în veşnicie.

Iată că acum, fără să mă aştept, Dumnezeu m-a readus în mijlocul lor, ca să trăiesc **clipe de mare intensitate** şi de meditaţie profundă la responsabilitatea care îmi apasă pe umeri.

Reflectând la tot trecutul meu, îmi dau seama că Bisericii îi datorez tot ce am înfăptuit bun până în prezent. Încă din pruncie m-am simţit ocrotit la sânul ei şi tot aşa am fost îndrumat şi povăţuit de ea şi în anii în care am învăţat carte şi m-am format ca om.

Pregătirea mea teologică am început-o, aşa cum s-a spus, în seminarul monahal de la Mânăstirea Cernica, ctitorit de primul patriarh al ţării — Miron Cristea, un strălucit ardelean din părţile Topliţei. Eu şi mai mulţi ierarhi, care mai suntem în viaţă am învăţat acolo timp de 8 ani, sub îndrumarea şi severa disciplină a eruditului profesor Chesarie Păunescu, devenit ulterior episcop la Galaţi, şi în egală măsură sub atenta purtare de grijă şi dragostea părintească a profesorului de geografie — Firmilian Marin, viitorul mitropolit al Olteniei. Acesta din urmă şi împreună cu patriarhul Justinian Marina m-au hirotonit în 5 martie 1950, în biserica Sf. Spiridon din Bucureşti, ca episcop vicar patriarhal.

Şi ajungând la numele patriarhului Justinian, doresc să spun că nu numai în acele momente, dar în toată viaţa mea am purtat în minte şi în inimă imaginea chipului său. Chiar şi în clipele de la revoluţia din decembrie 1989 şi de la începutul lui ianuarie 1990, peste care părintele decan a trecut foarte uşor, spre a nu mai răscoli amintiri ale unor firesti şi omeneşti frământări, l-am avut ca model pe patriarhul Justinian.

Tinereţea mea ca şi vârsta la care am ajuns mă leagă de patriarhul Justinian. Dintru început am împletit cu el râvna mea de viitor la Mânăstire cu râvna lui de preot de enorie, entuziasmul meu de proaspăt licenţiat în teologie, cu responsabilitatea şi maturitatea sa de preot şi tată de familie, pregătit mai apoi de a îmbrăţişa şi el monahismul şi a deveni ierarh, în vremuri de răscruce pentru Biserica noastră, cum au fost cele din 1945. De atunci am gândit şi am activat mereu împreună. Ne-am împărtăşit bucuriile şi necazurile. Am fost martor al tuturor biruinţelor şi înfrângerilor sale, pe parcursul celor cinci ani, cât i-am fost vicar la Iaşi şi, ulterior, pe parcursul celor aproape 30 de ani de patriarhat al său. M-au cutremurat, nu odată, marile dificultăţi în care s-a aflat. Iată de ce m-au durut atât de mult şi mă dor şi acum cele ce cu rea voinţă s-au scris şi se mai scriu şi acum despre patriarhul de atunci al Bisericii Ortodoxe Române. Ca funcţie, patriarhul însumează responsabilitatea în slujire, după cum tot el însumează şi reprezintă activitatea Ortodoxiei noastre. Cât îl priveşte pe patriarhul Justinian, martor i-am fost că niciodată n-a cedat în faţa puterii seculare nici „o iotă sau o cârtă" din drepturile Bisericii şi dacă viaţa i-a fost scurtată atât de mult s-a datorat faptului că a jertfit-o pe altarul sacru al credinţei şi slujirii preoţeşti. Acest vâlcean a avut o concepţie extraordinară despre Biserică şi despre menirea ei în viaţa neamului. Era conştient că străbate nişte vremuri extrem de grele, dar le-a străbătut cu curaj, nelăsându-se îngenunchiat de ele. De la el am învăţat foarte multe lucruri pentru viaţa şi slujirea mea. Sub urmaşul său Patriarhul Justin şi sub păstorirea mea dificultăţile nu s-au împuţinat ci s-au înmulţit, devenind copleşitoare uneori. Conştiinţa creştină a fost tulburată de nelegiuiri şi abuzuri cum au fost dărâmările de biserici, mai ales în Bucureşti. Astfel de nefericite întâmplări le vom purta mereu ca pe o rană în sufletele noastre. Fără a căuta scuze, dorim a arăta totuşi că nu s-a dat vreodată aprobare sau consimţământ tacit pentru astfel de acţiuni diabolice. Dacă ar fi să liniştim totuşi conştiinţa fiilor noştri duhovniceşti ar fi de datoria noastră a ierarhiilor şi a mea în primul rând să spunem că în toţi aceşti ani de dificultăţi şi persecuţii s-au zidit totuşi sute de biserici, s-au restaurat şi s-au întreţinut mânăstirile noastre, e adevărat, cu jertfe neprecupeţite din partea credincioşilor.

Ceea ce nu trebuie să uităm, iubiţi fraţi şi surori, e faptul că din cei 70 de ani de Patriarhat, 45 de ani i-am străbătut în vremurile de prigoană a ateismului militant când trebuia să se plătească scump orice fel de activitate misionară, catehetică şi pastorală. În ciuda multor îngrădiri, Biserica noastră, cu ierarhii şi preoţii ei s-au zbătut să reziste totuşi şi să-şi facă datoria.

Iată, de ce, într-un moment de sinceritate ca acesta, nu pot să nu spun cât de nedrepte sunt unele acuze şi insinuări care ni se aduc din partea unor fraţi episcopi din „cealaltă strană" sau din partea unor fii duhovniceşti de ai noştri, care n-au avut cum cunoaşte realităţile. Noi nu le socotim lor ca un păcat judecăţile ce le rostesc asupra noastră pentru că suntem convinşi că dacă ar fi fost în miezul frământărilor şi încercărilor prin care a trecut Biserica, ar fi mai reţinuţi în atitudinea lor.

Dar, să-mi îndrept acum gândul spre Dumneavoastră, „Soborul" de decani, în frunte cu Domnul Rector şi să vă spun cât de mult şi cu câtă sete a aşteptat Biserica noastră, cu clerul şi credincioşii ei, să apuce o astfel de zi când porţile Universităţii şi ale şcolilor, să-i fie şi ei deschise, iar universitarii, dascălii, studenţii şi elevii să cerceteze şi ei biserica.

Chiar dacă statul ateu n-a permis să existe legături oficiale şi decise între noi, este cu dreptate să spunem că şi în timpul dominaţiei comuniste, colegi de ai Dumneavoastră ştiuţi şi neştiuţi, intelectuali de prestigiu şi chiar oameni cu funcţii de răspundere în administraţie s-au expus pe ei înşişi şi şi-au periclitat situaţiile ajutându-ne în lucrarea noastră bisericească.

Deşi astăzi, în libertatea de care dispunem, nu ne mai simţim ameninţaţi pentru deciziile pe care le adoptăm, totuşi vreau să spun că m-a impresionat şi a fost cu totul neaşteptat gestul Dumneavoastră faţă de mine şi hotărârea pe care aţi luat-o de a-mi acorda o asemenea onoare, îmi întăreşte convingerea că aţi ajuns şi Dumneavoastră la convingerea că ştiinţa şi cultura fără credinţă nu pot aduce roadele pe care le preconizăm. Un vestit profesor, de pe vremuri, de istoria bisericească universală, de la Facultatea de Teologie din Bucureşti stăruia mult asupra lucrului acestuia. Dar şi ierarhii Bisericii noastre, profesorii de Teologie şi credincioşii noştri de azi împărtăşesc aceeaşi convingere că între religie şi cultură, între ştiinţă şi credinţă nu poate fi decât o relaţie firească, de armonie şi preţuire reciprocă. Cele două realităţi ale sufletului: raţiunea şi credinţa trebuie să fie în consonanţă şi dialog una cu alta.

Cu multă recunoştinţă doresc să Vă mulţumesc pentru dragostea cu care m-aţi tratat astăzi şi să arăt că pentru mine este o mare cinste să fac parte din rândurile Dumneavoastră, a membrilor Senatului Universităţii din Oradea.

La rândul meu, doresc să Vă împărtăşesc preţuirea şi profundul respect pe care le nutrim noi, oamenii Bisericii faţă de Dumneavoastră şi faţă de toţi cei care lucrează la catedră, în ateliere şi laboratoare sau în institutiile de cercetare. Când toate strădaniile pe care le depuneţi Dumneavoastră sunt însoţite şi de credinţa în Dumnezeu, atunci există o garanţie că rezultatul lor nu poate fi decât spre binele tinerilor pe care îi formaţi şi a noastră a tuturor.

Aş dori să îndrept un cuvânt şi către studenţii Dumneavoastră, către întregul tineret orădean. Îmi îngădui ca la vârsta şi responsabilitatea mea să le adresez cu dragoste părintească îndemnul de a studia şi a se forma fiecare cât mai temeinic în domeniul său, dar să nu ezite a aprofunda şi cunoaşterea lui Dumnezeu, a adevărurilor de credinţă creştină, de a bătători şi calea rugăciunii şi a evlaviei. Lucrul acesta e de altfel valabil pentru oricine pentru că vremurile sunt grele şi le simţim fiecare în locul şi în starea în care se află, încât, fără ajutorul lui Dumnezeu şi fără credinţa noastră în El nu vedem cum s-ar putea îndrepta lucrurile şi cum am putea aşeza dreptatea, pacea şi moralitatea în societatea noastră actuală. Dintotdeauna şi peste tot în lume, deci şi la noi în România, idealurile şi năzuinţele oamenilor s-au putut concretiza şi au avut şanse de dăinuire numai când au fost zidite pe adevăr, dreptate şi credinţă.

Trăim într-o Europă care se preocupă de unitatea ei şi care urmăreşte integrarea tuturor statelor şi popoarelor în această unitate. Este important însă să nu se uite că această Europă este şi creştină. Popoarele europene au, în totalitate, o îndelungată tradiţie şi istorie creştină. Nu trebuie ignorat acest element unificator care este Creştinismul nostru european şi mai ales nu trebuie ca tocmai acest element să fie folosit pentru accentuarea dezbinărilor, disensiunilor şi chiar confruntărilor. Mesajul creştin al păcii şi bunelvoiri între oameni a fost vestit peste tot în Europa şi datoria noastră, a slujitorilor Bisericii, în primul rând, este să-l valorificăm şi să-l facem credibil prin ataşamentul şi identificarea noastră cu el.

Sunt bucuros să văd că se află în sală şi fraţii noştri episcopi ai celorlalte Biserici din Oradea, respectiv Prea Sfinţitul Episcop Vasile Hosu al Episcopiei Catolice de Rit bizantin şi Prea Sfinţitul Episcop Iosif Temple al Episcopiei Romano-Catolice din Oradea. Sunt încredinţat că şi Prea Sfinţiile Lor împărtăşesc aceeaşi convingere că ne revine tuturor datoria de a vesti aici la noi şi peste tot în Europa şi în lume mesajul creştin al dragostei, al păcii şi al toleranţei.

În calitatea noastră de creştini, trebuie să recunoaştem că avuţia noastră cea mai mare este credinţa în Dumnezeu, în acelaşi Dumnezeu al tuturor neamurilor. Şi pentru că ne aflăm aici la Oradea, la numai câţiva kilometri de graniţă, nu trebuie să ignorăm faptul că în Duminici şi Sărbători acelaşi clopot ne adună şi pe noi românii, din Ţara Românească şi pe ungurii din Ţara Ungurească, în bisericile noastre, în care îi înălţăm rugăciuni, cereri şi laude Aceluiaşi Părinte ceresc. Auzim şi unii şi alţii glasul clopotelor de la bisericile şi din ţara celorlalţi. Dacă aceste clopote ne cheamă pe toţi cu acelaş glas la rugăciune, la pocăinţă şi înţelegere, de ce nu ne-am asculta şi glasul inimilor noastre care ar putea fi tot atât de clar şi purtător al aceluiaş mesaj evanghelic ce se vesteşte în lume de aproape 2000 de ani. Oare Hristos nu este Acelaşi dincoace şi dincolo de graniţele care ne despart şi care nu sunt decât o fâşie îngustă de pământ.

Să păşim, iubiţi fraţi cu acest mesaj, unii spre alţii având mai multă încredere în viitorul nostru pentru că cu acest mesaj a străbătut omenirea un drum atât de lung şi atât de greu. Cu cât vom fi mai mult ataşaţi de el, cu atât se vor potoli şi se vor stinge mai repede luptele şi războaiele, confruntările armate şi vărsările de sânge pe care din nefericire le vedem aici în Europa, în imediata noastră vecinătate, dar şi în alte părţi ale lumii. Câţi morţi, câţi răniţi, câţi orfani şi câte văduve n-au rămas de pe urma focarelor de război care există de atâţia ani în Europa şi în Asia.

Oamenii de bine, credincioşii care mărturisesc crezul creştin trebuie să-şi facă auzite glasurile spre a se pune capăt vrajbei, urii şi războaielor.

Biserica noastră, şi nu numai ea, ci toate Bisericile din Europa şi din lume îmbrăţişesc o mare îngrijorare în legătură cu nelinistea şi instabilitatea ce se observă azi în diferite părţi ale globului. Ele, Bisericile nu pot fi nepăsătoare faţă de cei suferinzi şi nedreptăţiţi, faţă de păcat, abuzuri şi moarte.

Aş vrea să arăt că m-a impresionat spiritul de deschidere şi apropiere de care a făcut dovadă Universitatea din Oradea, invitând la această sesiune de comunicări şi reprezentanţi ai altor Universităţi din ţară şi de peste hotare. Am reţinut din luările lor de cuvânt acelaşi interes şi aceeaşi dorinţă pentru pace şi bună înţelegere.

Încheind acest cuvânt al meu aş dori, Domnule Rector, să răspund bucuriei ce mi-aţi făcut cu o caldă îmbrăţişare, iar pe Dnii decani şi pe studenţii Universităţii să-i asigur de cea mai înaltă preţuire.

Totodată, aş dori să arăt că cinstirea pe care mi-aţi acordat-o o voi împărţi cu fraţii mei întru slujire, membrii sfântului Sinod al B.O.R., cu toţi care fac parte din forurile de conducere ale Bisericii, respectiv cu membrii Adunării Naţionale Bisericeşti, între care vă număraţi şi Dvs. Domnule Rector. Îi mai adaug şi pe bunii credincioşi ai Bisericii noastre şi pe vrednicii preoţi de la parohii şi din mânăstiri.

Să-mi îngăduiţi ca să Vă ofer şi eu, la rândul meu, Dumneavoastră şi Universităţii pe care o reprezentaţi o lucrare binecunoscută şi care cred că a fost luată în considerare când aţi adoptat hotărârea de a-mi acorda acest titlu de „Doctor Honoris Causa". Este vorba de „Biblia lui Şerban Cantacuzino", de la 1688, ediţia jubiliară, pe care am retipărit-o în 1988.

Oferim, de asemenea, Universităţii o icoană cu sfinţii Brâncoveni. Perioada brâncovenească, arta şi cultura ce s-au plămădit în ea este la loc de mare cinste în istoria noastră naţională şi a Bisericii.

Aş vrea apoi, D-le Rector, ca Dumneavoastră personal să Vă ofer, şi nu în schimbul togei acesteia, pe care o preţuiesc foarte mult, ci pentru vrednicia şi prietenia cu care m-aţi onorat, să Vă ofer cea mai înaltă distincţie pentru laici a Patriarhiei noastre, care este crucea patriarhală, fondată de primul patriarh al României — Miron Cristea. Sunt recunoscător bunului Dumnezeu că Dumneavoastră sunteţi primul rector căruia i-am oferit-o.

Facultăţii de Teologie din Oradea îi ofer, prin decanul ei, o icoană cu Sf. Trei Ierarhi, Patronii învăţământului teologic şi un set din cărţile pe care le-am publicat.

Mulţumesc din toată inima onoratei asistenţe pentru cinstea acordată momentului acestuia şi smeritei mele persoane.

Binecuvântarea Domnului să fie peste noi toţi.

Prea Fericitului Părinte TEOCTIST, Patriarhul României, i s-a conferit titlul de „Doctor Honoris Causa" de către Universitatea din Oradea

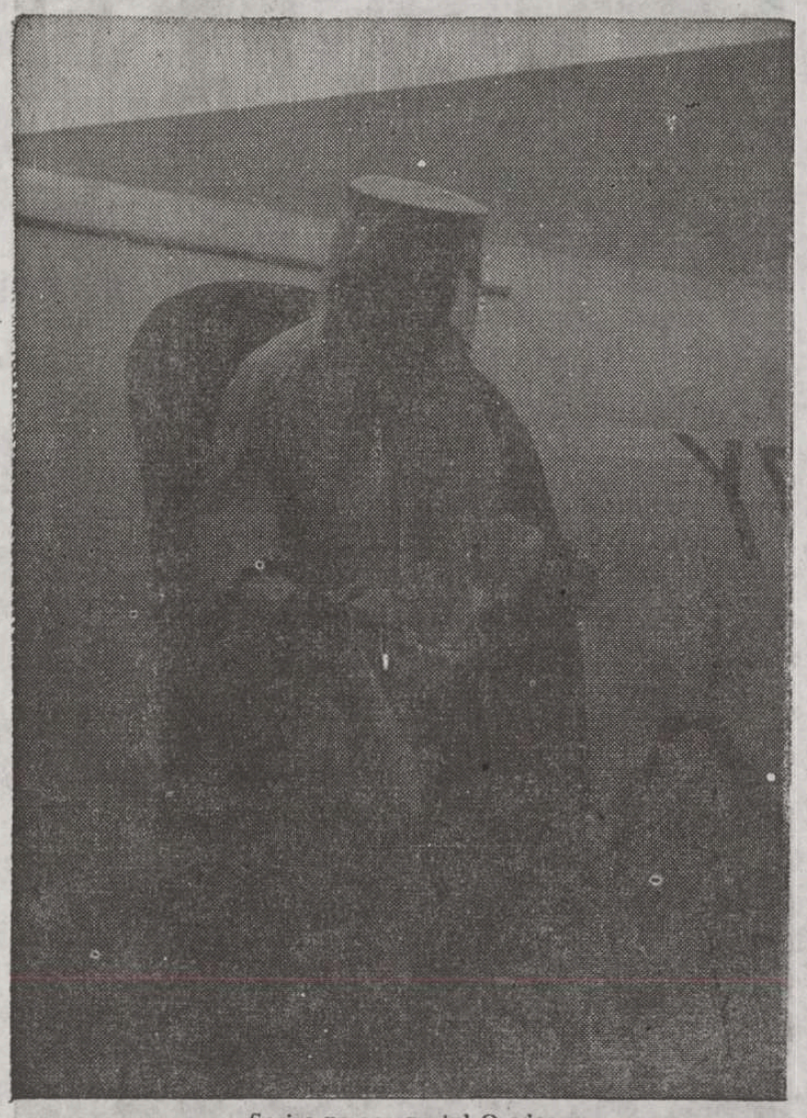

Sosire pe aeroportul Oradea

După sosire, pe aeroportul Oradea

Dl. Rector al Universității Oradea dă citire diplomei de „Doctor Honoris Causa" acordată P. F. Patriarh Teoctist

După acordarea titlului P. F. Patriarh Teoctist, purtând toga de membru al Senatului Universității Oradea

Pe scările teatrului de Stat din Oradea, după acordarea titlului

Popas la catedrala din Oradea, 3 iunie 1995

La teatrul de stat. În mijlocul Senatului Universității Oradea

În incinta Universității din Oradea

Cuvânt după sosire pe aeroportul Oradea

Dl. prof. dr. ing. Teodor Maghiar — rectorul Universității Oradea, adresează cuvânt de bun venit

ră". Fiind Praznicul Înălțării Domnului și de asemenea și ziua Eroilor neamului, Prea Fericitul Părinte Patriarh a ținut să amintească recunoștința pe care o datorăm, noi românii, eroilor și martirilor, care ne-au adus libertatea și ne-au apărat ființa, limba și credința. Prin oasele lor, care se odihnesc sub glia, pe care au stropit-o cu sânge, putem spune că avem rădăcinile adânc înfipte în solul patriei, dovadă că nici o vijelie a istoriei n-a reușit să le smulgă.

La reședința episcopală, Prea Fericirea Sa a fost întâmpinat de către Înalt Prea Sfințitul Dr. Antonie Plămădeală, sosit între timp la Oradea. În cursul serii au mai sosit și Înalt Prea Sfințitul Bartolomeu al Vadului, Feleacului și Clujului, Prea Sfințitul Andrei al Alba Iuliei și Prea Sfințitul Ioan al Covasnei și Harghitei.

2. Festivitatea de înmânare a titlului

Vineri, 2 iunie 1995, la ora 10, a avut loc deschiderea lucrărilor celei de a V-a Sesiuni de Comunicări științifice, în somptuoasa Sală a Teatrului de Stat din Oradea, prin cuvântul festiv rostit de Dl. prof. inginer dr. Teodor Maghiar, rectorul Universității. Au mai rostit cuvântări de salut prefectul județului Bihor, ca și unii reprezentanți ai mai multor universități din țară și de peste hotare.

După o scurtă pauză, la ora 11,15 a început ceremonialul acordării titlului de „Doctor Honoris Causa" Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul României. Sala teatrului a fost neîncăpătoare pentru mulțimea participanților la eveniment.

Dl. rector prof. Teodor Maghiar, în calitate de președinte al Senatului Universității, a încredințat pr. prof. dr. Dumitru Abrudan, decanul Facultății de Teologie, să rostească tradiționalul cuvânt de prezentare și omagiere a personalității Întâistătătorului Bisericii noastre. Cuvântul se publică în prezentul număr al „Telegrafului Român".

În continuare, Dl. rector a dat citire diplomei de „Doctor Honoris Causa", emisă de către Senatul Universității din Oradea, pe care i-a înmânat-o Prea Fericirii Sale, împreună cu celelalte însemne ale titlului.

Ca răspuns la acest act de cinstire, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, a dat expresie sentimentelor sincere de emoție și recunoștință, de care și-a simțit învăluit sufletul. Redăm în prezentul număr cuvântarea rostită la solemnitate de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist.

După încheierea acestui moment, Întâistătătorul Bisericii noastre a acordat, la rândul său, Domnului rector Teodor Maghiar, crucea patriarhală, cea mai înaltă distincție bisericească pentru laici, ca semn de prețuire pentru atașamentul Domniei Sale față de credința ortodoxă și tradițiile noastre strămoșești. A oferit, de asemenea, pentru biblioteca Universității, ediția jubiliară a Bibliei de la 1688, tipărită în 1988 și patronată de Prea Fericitul Patriarh Teoctist și soborul de ierarhi și preoți a unei troițe din mozaic ridicată în incinta Universității, în memoria Sfinților Brâncoveni.

Și cu acest prilej, Prea Fericirea Sa a rostit un scurt cuvânt arătând importanța cu totul aparte a epocii brâncovenești în cultura și spiritualitatea românească.

Prea Fericitul, împreună cu ierarhii însoțitori au făcut apoi un popas la biserica Universității, monument istoric din secolul al XVIII-lea.

La ora 15 a avut loc o agapă în sala de mese a Universității, fiind prezenți pe lângă oficialități și mulți participanți la sesiunea de comunicări științifice.

În după masa aceleiași zile, la reședința episcopală s-au derulat lucrările sinodului mitropolitan al Ardealului, care a discutat între alte probleme și problema relației cu catolicii de rit bizantin.

Pentru biblioteca Facultății de Teologie, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a oferit cele trei volume ale scrierii intitulate „Pe treptele slujirii creștine", ca și o sfântă icoană pe lemn, purtând chipul Sfinților Trei Ierarhi, Patronii școlilor ortodoxe de Teologie din toată lumea.

Încheindu-se ceremonialul decernării titlului academic, s-a dat cuvântul D-lui ambasador Traian Chebeleu, consilier prezidențial, care a făcut o amplă și documentată expunere privind drepturile

4. Vecernia la Mânăstirea Sfintei Cruci

La ceasul vecerniei, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, împreună cu toți ierarhii și autoritățile locale au luat parte la slujbă, la Mânăstirea Sfintei Cruci, de lângă municipiul Oradea, mânăstire recent reînființată unde se află în construcție o frumoasă biserică și chilii, pentru călugărițele ce se nevoiesc acolo. Stareța mânăstirii, monahia Mina Bădilă a adresat un cuvânt de bun venit.

S-a sfințit cu acest prilej u

(Continuare în pag. a 4-a)

P. F. Părinte TEOCTIST, Patriarhul României, i s-a conferit titlul de „Doctor Honoris Causa"

Popas în biserica Universității din Oradea

(Urmare din pag. a 3-a)

clopot și a fost vizitat șantierul de construcții.

Mânecând de la evenimentul sărbătoririi cu o zi înainte a „Înălțării Domnului", Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a arătat că ori de câte ori ne aflăm într-o sfântă Biserică sau mănăstire, indiferent dacă aceea se află la munte sau șes, noi ne aflăm în postura ucenicilor care L-au urmat pe Domnul pe Muntele Eleonului. Ne înălțăm și noi sufletește și încercăm aceleași sentimente pe care le-au încercat Apostolii, dobândind totodată încredințarea de la Duhul cel Sfânt, că Domnul rămâne de-a pururea cu noi, deși șade de-a dreapta Tatălui.

copilașii, păziți-vă tinerii și păziți-vă pe Dumneavoastră înșivă, de aceste capcane și rătăciri. Acest ținut al Bihorului a strălucit prin virtuți foarte frumoase, mergându-se până la eroism și până la sfințenie. Acest ținut a dat neamului nostru bărbați mari, episcopi mari, luptători și eroi prin care s-au înscris în istoria neamului nostru pagini nemuritoare. Îndemnul meu de părinte este de a nu vă lua după tot felul de predicatori și așa zișii „evangheliști" care se mai abat pe aici din cele patru vânturi. Pe Hristos cel adevărat nu-L putem primi odată cu tot felul de ajutoare zis umanitare, ci Îl putem afla numai în Biserica neamului nostru, acolo unde L-au găsit de-a

După vizitarea bisericii Universității din Oradea

Referindu-se la amplasarea mânăstirii pe un povârniș de deal de lângă Oradea, Prea Fericirea Sa a spus: „Parcă de aici S-a înălțat Mântuitorul la cer. Parcă de aici a răsunat glasul Lui și încredințarea pe care Le-a dat-o Apostolilor de a fi cu ei, până la sfârșitul veacurilor. Cine altcineva — a continuat Prea Fericirea Sa, ne-ar fi putut aduna astăzi, aici, într-un număr atât de impresionant, dacă nu Domnul nostru Iisus Hristos, pe care Îl vedem cu ochii credinței. În bisericile și mânăstirile noastre, nu în adunările sectanților, unde sunt tot felul de capcane sufletești, Îl aflăm și suntem împreună cu Mântuitorul Hristos". Continuând apoi, pe un ton apologetic, Prea Fericirea Sa a spus: „Păziți-vă

lungul secolelor și înaintașii noștri. Biserica noastră ortodoxă are comori inestimabile, pe care nu le putem găsi în altă parte. Ea singură ne poate oferi tot ce își dorește sufletul nostru. Știm că doar Biserica a fost întemeiată de Hristos nu și adunările sectare. Pe acestea nu le-a dorit pentru că sunt semnul fărâmițărilor, al împărțirilor și sfâșierilor, iar El s-a rugat pentru unitate. „Ca toți să fie una, precum noi Părinte una suntem". Și Sf. Apostol Pavel a spus că se cuvine a fi „un Domn, o credință și un Botez" (Gal. 3, 4).

Faptul de a se fi înălțat în Oradea o mânăstire, a fost interpretat de Prea Fericirea Sa ca un semn de renaștere și de înlăturare a unei mari nedreptăți, ce s-a

5. Vizita la Felix, Beiuș și Stâna de Vale

Sâmbătă, 3 iulie 1995, itinerarul vizitei P.F. Patriarh Teoctist, în Eparhia Oradiei, a cuprins localitățile: Felix, Beiuș și Stațiunea montană Stâna de Vale.

Popasul în Stațiunea Felix a fost făcut la biserica de lemn, monument istoric din secolul al XVIII-lea. Aici, Prea Fericirea Sa a avut plăcuta surpriză de a-l întâlni, în calitate de slujitor pe ierom. Iorest Grebenea, ardelean de baștină din Râșinarii Sibiului, dar format duhovnicește la Mânăstirea Putna.

Adresându-se preoților și credincioșilor veniți să-l întâmpine,

Primirea la Beiuș (3 iunie 1995) a P. F. Patriarh Teoctist

Prea Fericirea Sa a apreciat ca foarte pozitiv faptul de a fi fost amplasată o biserică în stațiunea Felix, unde oamenii vin să-și îngrijească sănătatea trupească. Nu putea fi omisă nici grija față de suflet. Biserica de lemn are această menire și și-o împlinește cu prisosință. Prezența ei înfrumusețează peisajul și totodată i s-a dat și o utilitate, în acord cu menirea ei. Ani de zile biserica s-a aflat în complexul muzeal al Țării Crișurilor, din Oradea, fiind

Solemnitatea primirii în fața catedralei din Beiuș

mereu închisă și rezervată în exclusivitate vizitatorilor de ocazie. Nu s-a slujit în ea niciodată. Acum, în schimb ea a devenit o biserică vie. Localnicii din împrejurimi și cei veniți în stațiune vin la ea ca la o oază duhovnicească. Se oficiază aici slujbe după rânduiala mânăstirească.

Prea Fericirea Sa a precizat în continuare că ortodoxia și creștinătatea, în general, posedă mari și impresionante catedrale. Bisericile de lemn reprezintă însă un tezaur neprețuit. Ele sunt creații

Următorul popas a fost la frumoasa parohie Ceica, unde de asemenea Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a fost așteptat de un număr impresionant de preoți și credincioși. Aici, la Ceica, s-a înălțat de curând un frumos monument dedicat eroilor neamului,

P. F. Patriarh Teoctist adresându-se credincioșilor din Beiuș

Din fața acestui monument, Întâistătătorul Bisericii noastre s-a adresat celor prezenți spunând:

„Dumnezeu a rânduit ca vizita la Oradea să fie tocmai în preajma praznicului Înălțării Domnului, când Biserica noastră cinstește pentru Europa. Nu odată voievozii noștri au întors roata istoriei, în această parte de lume.

Prea Fericirea Sa a arătat apoi, că și vecinii noștri din vest, respectiv ungurii, au primit la venirea lor în Europa creștinismul ortodox, de la Bizanț. Ulterior, din interese politice au devenit catolici sau protestanți. Noi românii am păstrat cu strășnicie ortodoxia noastră, în ciuda tuturor presiunilor ce s-au făcut să ne lepădăm de ea.

Aspect din timpul vizitei la Beiuș

te și memoria eroilor neamului. Aceștia s-au jertfit nu numai pentru glie, ci și pentru credința ortodoxă. Dumneavoastră sunteți urmașii acestor eroi și sunteți datori să păstrați credința pentru care ei au murit. Când ne vom lepăda de valorile acestei credințe, atunci vom fi sortiți pieirii. Dacă n-am pierdut această credință în vremea comunismului ateu, cu atât mai mult ar fi păcat să o pierdem acum în schimbul unor ajutoare materiale. Sunt tentative de a fi câștigați pentru alte credințe. Este însă un non sens să acceptăm că ar putea să ne aducă nouă credință creștină cineva care vine

În mijlocul clerului și credincioșilor beiușeni

din America sau chiar din Europa, atâta vreme cât noi am fost creștini înaintea lor. Creștinismul nostru este de la sfinții Apostoli și de la sfinții Părinți. Nu e un creștinism ca cel pe care l-au creat unii inși care au preluat

Reprezentanți ai altor confesiuni prezenți la manifestarea de la Beiuș

În timpul vizitei la Beiuș (3 iunie 1995)

Biblia de la Biserică și au început să o interpreteze după bunul lor plac. Noi avem tradițiile noastre în purtare, în îmbrăcăminte, în cântare, în tot ceea ce ne reprezintă și nu avem cum ne vinde sufletele pentru niște amăgitoare ajutoare materiale".

Îndreptându-și cuvântul în mod special către slujitorii altarelor, Prea Fericirea Sa le-a adresat un apel stăruitor spunând: „Îi rog pe preoți să nu îngăduie ca acei pretinși „evangheliști" să propovăduiască prin orașele și satele noastre. Rog autoritățile de stat să sprijine această lucrare de apărare a spiritualității românești".

Abordând și problema navetismului, Prea Fericirea Sa a spus: „Un mare neajuns este acela că mulți preoți nu locuiesc în parohiile lor. Trebuie să ne preocupe această problemă și să ne silim cu toții ca preotul să locuiască în parohie pentru a putea pune stavilă prozelitismului sectar, care este tot mai agresiv".

O remarcă specială a făcut Prea Fericirea Sa la predarea religiei în școală, apreciind că „e o mare binefacere" și îndemnând să se sprijine ideea extinderii predării ei și la liceu.

Ca peste tot pe unde a trecut, și în orașul Beiuș, centru de cultură, de credință și luptă românească, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a fost întâmpinat de o mare mulțime de credincioși. Stimulat de dragostea lor și de lacrimile de bucurie cu care l-au întâmpinat, Întâistătătorul Bisericii noastre le-a adresat un lung cuvânt de părintească povățuire și îndemnare. Datorită bogăției de idei și actualității problemelor abordate, redăm în

(Continuare în pag. a 5-a)

(Urmare din pag. a 4-a)

paginile prezentului număr, cuvântarea Prea Fericirii Sale, la Beiuş.

În continuare, a fost vizitată staţiunea Stâna de Vale, făcându-se popas la cabana Universităţii şi la schitul Episcopiei Oradea, care are biserica şi chiliile înălţate, dar din nefericire nu s-au găsit încă vieţuitorii care să facă activ acest schit.

6. Sf. Liturghie oficiată pe locul viitoarei catedrale

Duminică, 4 iunie 1995, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist şi ceilalţi ierarhi prezenţi la Oradea, înconjuraţi de un impresionant sobor de preoţi şi diaconi au oficiat sfânta Liturghie pe locul unde s-a pus piatra de temelie a viitoarei catedrale ortodoxe a Oradiei. Esplanada Independenţei a fost acoperită de o mare mulţime de credincioşi.

Oradea, 4 iunie 1995. Oficierea Sf. Liturghii, pe locul viitoarei catedrale

La momentul potrivit, Prea Fericirea Sa a rostit şi aici o impresionantă cuvântare.

Făcând referire la evenimentul din ziua de vineri, 2 iunie 1995, Prea Fericirea Sa a spus: „Ceea ce m-a mângâiat mult în calitatea de slujitor şi ierarh al Bisericii Ortodoxe Române a fost faptul de a putea constata că aici la Oradea şi desigur lucrul acesta e la fel în parte pes e tot, intelectualitatea, universitarii, istoricii, oamenii dăruiţi scrisului şi cercetării pun preţ pe adevărul cel pururea veşnic al Sfintei Scripturi. Ei ca şi noi privesc viaţa în finalitatea ei. O socotesc ca un dar al lui Dumnezeu, care dacă are un început, tot aşa va avea şi un sfârşit. Ştim prin urmare, prin prisma credinţei noastre de unde venim şi încotro ne îndreptăm. Există în această privinţă o mare deosebire între noi cei ce credem şi ateii care resping ideea de Dumnezeu şi de nemurire. Noi ştim că mergem spre un sfârşit, adică spre moarte, dar mai ştim că existenţa noastră nu se încheie la mormânt, ci continuă şi dincolo de mormânt, şi se îndreaptă spre înviere. Sunt bucuros — a continuat Prea Fericirea Sa, să aflu că hramul viitoarei catedrale va fi tocmai **Învierea Domnului**. Este minunat lucrul acesta! Dumneavoastră slujitorii şi credincioşii ortodocşi bihoreni aşezaţi adevărul Învierii ca pe o temelie de nezdruncinat, a noii catedrale... Învierea este într-adevăr izvorul de apă vie din care ne-am potolit întotdeauna setea. Aşa au făcut strămoşii noştri din toate timpurile. Ei nu au însetat după lucruri deşarte, n-au însetat după bogăţie sau stăpânire asupra altora, după hegemonii şi moştenirile altora. Au însetat numai după dreptatea lui Dumnezeu, după adevărul cel veşnic al Evangheliei. Şi-au apărat mereu credinţa „şi nevoile şi neamul", cum a spus atât de inspirat Luceafărul Poeziei româneşti.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist s-a referit şi în această împrejurare la situaţiile cu greu de înţeles de după revoluţie, când reprezentanţi ai altor confesiuni creştine de peste hotare poposesc la noi cu gând iscoditor şi de racolare de credincioşi pentru crezul pe care ei îl mărturisesc. Pe de altă parte, mai ales aici, în Transilvania, credincioşii noştri sunt mereu tulburaţi în sufletele lor de către unii „fraţi", care le pretind bisericile, altarele, casele parohiale, neluând în seamă că acestea sunt ale lor, că le-au întreţinut şi le-au înfrumuseţat pe cheltuiala şi cu jertfa lor. „Oare această catedrală, care se preconizează a fi construită pe locul unde ne aflăm, şi în care nădăjduim să apucăm să slujim, oare ea va aparţine într-un viitor unei alte Biserici, altei confesiuni creştine, altor credincioşi decât cei care o vor zidi... A cui este biserica de dimensiunile unei catedrale din acel frumos sat maramureşan Rozavlea, înălţată de credincioşii locului în anii grei ai comunismului? Aparţine acea biserică cuiva din Apus, ca acel cineva să poată veni acum şi să dea dispoziţie ca biserica din Rozavlea să fie dată unei minorităţi neînsemnate. Este un lucru cu totul nefiresc ceea ce ni se pretinde. Noi însă nu vom putea face niciodată să trecem peste voinţa credincioşilor noştri. A lor este biserica şi numai ei pot hotărî pentru ea. Nu vom putea trece nici peste jertfa preoţilor, majoritatea formaţi în timpul dictaturi comuniste, dar care s-au dovedit vajnici apărători ai credinţei şi pricepuţi gospodari şi administratori ai bunurilor parohiei. Aceşti preoţi sunt deosebit de necăjiţi pentru că sunt mereu asaltaţi cu pretenţii dictate din altă parte. Li se pretinde să cedeze bisericile şi casele în care locuiesc. Dar ei şi credincioşii lor unde să se ducă?

Credincioşi participanţi la Sf. Liturghie din data de 4 iunie 1995

Este regretabil că în ciuda unor documente adoptate în comisii de dialog teologic, cum este şi Documentul de la Balamand, din Siria, în care se preconizează calea concilierii totuşi reprezentanţii Bisericii catolice de rit bizantin de la noi, deşi ştim că respectivul document a fost semnat de delegaţii oficiali ai Vaticanului, continuă să se manifeste cu duritate... Noi nu-i urâm pe aceşti fraţi ai noştri care ne asaltează toată ziua cu pretenţii, a spus Prea Fericirea Sa. Ura este împotriva credinţei creştine. Numai că ne doare faptul că cei care ne ponegresc şi ne supără sunt fraţi de un sânge cu noi şi ar fi fost de dorit ca şi într-o împrejurare ca cea de azi, noi să fi fost aici împreună... Dar iată că nu suntem. Suntem pe mai departe separaţi şi învrăjbiţi".

În continuare, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist s-a referit la rugăciunea arhierească rostită de Mântuitorul înainte de Înălţare (In. 17), prin care El s-a rugat pentru unitatea oamenilor în Dumnezeu şi pentru pacea şi bunăvoirea întreolaltă. Rugăciunea a fost cuprinsă în pericopa evanghelică ce s-a citit la sf. Liturghie. „Această rugăciune trebuie să rămână ca un testament pentru noi şi ca o măsură a rugăciunii noastre... Este un lucru prea bine ştiut, a continuat Prea Fericirea Sa, că Biserica noastră s-a implicat cu toată hotărârea în activitatea şi misiunea Mişcării ecumenice contemporane. A făcut lucrul acesta tocmai din conştiinţa datoriei pentru unitatea creştină". Revistele bisericeşti, centrale şi mitropolitane reflectă dintru început, chiar de prin anii 1949—50 preocupările Bisericii noastre pentru o bună conlucrare pe de o parte, cu cultele din ţara noastră, iar pe de altă parte cu celelalte Biserici şi denominaţiuni creştine din întreaga lume. Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Antonie al Ardealului, prezent la Oradea, a fost unul dintre ierarhii Bisericii noastre care are o activitate de mare însemnătate în cadrul Mişcării Ecumenice, participând la foarte importante momente ale acestui organism creştin mondial.

P. F. Patriarh Teoctist înainte de a părăsi Piaţa Independenţei

În altă ordine de idei, Prea Fericirea Sa a stăruit asupra responsabilităţilor mari ale Bisericii în contemporaneitate. „Avem misiune grea, iubiţi credincioşi, a precizat Prea Fericirea Sa. Sf. Liturghie de azi ne-a înseninat chipurile şi ne-a revărsat bucurie în suflet, pentru că aşa se cuvine să fie starea sufletească a credincioşilor care participă la oficierea Dumnezeieştii Taine a Euharistiei. Ne este chipul vesel, dar în străfundul sufletului păstrăm şi grija de multele probleme cu care se confruntă Biserica şi fiecare dintre noi". În primul rând, trebuie acordată toată atenţia predării religiei în şcoală. Se preconizează ca de la toamnă, predarea acestui obiect să se extindă şi la clasele de liceu. Este foarte necesar lucrul acesta pentru că tineretul are nevoie de îndrumare şi formare duhovnicească, în continuare. Sunt atâtea pericole care asaltează şi pun la grea încercare tocmai generaţia tânără. Tinerii trebuie îndrumaţi pentru viaţa de familie, pentru păstrarea personalităţii şi sănătăţii lor fizice şi morale. Din nefericire sunt foarte frecvente cazurile de decădere de la principiile moralei şi dreptului. Şi înainte dar şi după ce şi-au întemeiat o familie tinerii sunt supuşi multor păcate. Cel mai grav păcat care sapă la temelia familiilor tinere este avortul. Iată de ce, noi slujitorii bisericeşti avem mare responsabilitate pentru consolidarea familiei... Familia trebuie să constituie pentru Biserică şi naţiune, pentru ţară şi popor o preocupare prioritară. Modelul adevăratei familii este cel al familiei creştine în care este prezent Mântuitorul Hristos ca tămăduitor şi sfinţitor. Atât de mult preţuiau şi sfinţii Părinţi familia, încât au numit-o „mica Biserică". Îi dădeau o astfel de denumire pentru că în familie trebuie să se oficieze un adevărat cult. Acolo se fac rugăciuni, se meditează la Dumnezeu şi la lucrurile sfinte, există preocupări pentru ajutorarea săracilor, pentru mângâierea şi vindecarea celor bolnavi". Arătând că se bucură când vede prezenţi la sfânta Liturghie şi foarte mulţi tineri, Prea Fericirea Sa a exprimat satisfacţia pe care o încearcă ori de câte ori se află în misiune şi are în preajmă tinerii. Mai ales la Înviere se simte înconjurat de o mare mulţime de tineri. „Ce frumoasă este biserica — a arătat Prea Fericirea Sa — când este frecventată de tineri. M-a impresionat şi ieri, la Beiuş şi peste tot unde am trecut, prezenţa tinerilor".

Adresându-li-se direct, Prea Fericirea Sa a spus: „Păstraţi iubiţi tineri această frumuseţe pe care v-a hărăzit-o Dumnezeu... Feriţi-vă în acelaş timp de păcatele tinereţii. Sunt păcate grele şi ispite multe care vă asaltează... M-a impresionat mult intervenţia unui domn senator împotriva păcatului contra firii, atunci când s-a discutat un articol de lege referitor la această problemă. „Să ne ierte Dumnezeu" a spus senatorul acela că am ajuns să discutăm şi să găsim justificare legală unor astfel de abateri de la natură şi moralitate. Într-adevăr, astfel de păcate constituie o ofensă adusă Creatorului, care l-a creat pe om după chipul Său, l-a creat bărbat şi femeie".

Prea Fericitul a adresat fiecărei familii îndemnul de a acorda maximă atenţie educării tineretului, pentru că de buna lui creştere şi de sănătatea lui depinde viitorul neamului. Dumnezeu le-a făcut pe toate cu înţelepciune. Nu e bine să stricăm chipul bunătăţii creaţiei. Necuvântătoarele se supun legii înscrise în fiinţa lor, prin instinct. Ele nu se abat de la rosturile şi legea firii lor. Oare este drept ca omul să se comporte mai rău decât aceste vieţuitoare înferioare lui? Pentru că se vorbeşte şi în legătură cu aceste păcate de drepturile omului, de libertatea lui nemărginită. Prea Fericitul Părinte Patriarh a arătat că adevărata libertate şi adevăratele drepturi sunt acelea care apără demnitatea şi integritatea sufletului, nu aceea care îl degradează... Dacă înainte de revoluţie, aproape că ni se impunea ce să vorbim, şi ce să facem, acum însă suntem liberi să facem ce dorim. Numai că Dumnezeu ne va întreba: „V-am dăruit libertatea cu destule jertfe, ce faceţi cu ea, cum o folosiţi? Nu cumva o puneţi în slujba egoismului vostru, a setei nestăpânite de îmbogăţire şi a unor interese politice meschine?"

Cu ocazia vizitei P. F. Teoctist la biserica „Albastră" din cartierul Oradea „Vii", unde s-a oficiat slujba Vecerniei (4 iunie 1995)

Libertatea dobândită trebuie folosită în sensul de a fi mai credincioşi, mai buni, mai stăruitori în a împlini poruncile lui Dumnezeu. Biserica ne îndeamnă şi ne aşteaptă să ne întoarcem la îndreptare şi la pocăinţă. Să ne renaştem deci mereu sufleteşte cu ajutorul Bisericii.

În încheiere, Prea Fericitul a adresat cuvânt de încurajare credincioşilor spunând: „Nu vă lăsaţi copleşiţi de încercările şi dificultăţile prin care trecem. Să nu vă simţiţi jenaţi şi marginalizaţi pentru că sunteţi ortodocşi. Faptul acesta trebuie să fie motiv de bucurie pentru dumneavoastră, pentru că Ortodoxia este credinţa din străbuni a românilor. Se marginalizează doar cei ce părăsesc Ortodoxia pentru că se rup de tradiţia neamului lor. Ortodoxie înseamnă dreaptă credinţă, înseamnă cultură şi artă. E adevărat că înseamnă şi multă suferinţă şi martiriu şi jertfă. Toate acestea duc însă la înviere. Ortodoxia se fundamentează pe Înviere".

La Sfânta Liturghie au mai vorbit Înalt Prea Sfinţitul Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului (cuvântarea se publică în prezentul număr al „T. R."), şi P. S. Ioan al Covasnei şi Harghitei (cuvântarea se publică în prezentul număr al T. R.), şi P. S. dr. Ioan Mihălţan, Episcopul Oradiei. În calitate de ierarh al locului, P. S. Ioan Mihălţan a dat expresie satisfacţiei că în ciuda tuturor obstacolelor lucrările pentru construirea noii catedrale vor demara în zilele următoare. Este plin de curaj, simţind sprijinul tuturor factorilor locali: prefectură, municipiu, universitate, armată, preoţi şi credincioşi. În sufletele tuturor se simte vie dorinţa de a vedea întruchipat visul marilor înaintaşi: Roman Ciorogariu, Nicolae Popovici şi Vasile Coman.

La slujba vecerniei din ziua de Duminică, 4 iunie, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, însoţit de ceilalţi ierarhi amintiţi mai sus, a poposit la biserica parohială Oradea-Vii („biserica albastră"). O parte a traseului spre această biserică a fost străbătută de Prea Fericirea Sa pe jos, fiind înfâmpinat de o mare mulţime de credincioşi. La acest moment din zi au fost prezenţi şi P. S. Vasile Hosu al Episcopiei Catolice de Rit bizantin şi P. S. Iosif Tempfli al Episcopiei Romano-catolice de Oradea. După oficierea slujbei, preotul Gheorghe Nemeş a adresat Prea Fericirii Sale şi celorlalţi oaspeţi un cuvânt de bun venit. De menţionat că prin purtarea de grijă a preotului paroh, a fost pictat în biserică portretul P. F. Patriarh, împreună cu însemnele titlului de „Doctor Honoris Causa", ce i s-a conferit. De asemenea a fost pictat şi chipul ierarhului locului, P. S. dr. Ioan Mihălţan.

Pe aeroportul Oradea, înaintea plecării

Plăcut impresionat de manifestarea de dragoste a credincioşilor faţă de persoana sa, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a arătat că starea exterioară şi interioară a bisericii din parohia Oradea-Vii poate fi luată drept pildă de către oricare parohie din Patriarhia Română despre felul cum se îngrijeşte şi se împodobeşte casa lui Dumnezeu. Desigur că nu numai biserica — lăcaş de închinăciune se prezintă astfel ci şi Biserica cea vie a credincioşilor se vădeşte a fi plină de toată credinţa şi însufleţirea creştinească.

Prea Fericirea Sa a salutat prezenţa şi la acest moment al vizitei a înalţilor reprezentanţi a celorlalte Biserici din Oradea, respectiv a P. S. Vasile Hosu şi P. S. Iosif Tempfli. Din nou Prea Fericirea Sa a pus în legătură acest fapt cu rugăciunea Mântuitorului Hristos pentru unitate, mai înainte de înălţarea Sa la cer, rugăciune care a alcătuit cuprinsul per copei evanghelice ce s-a citit la Sf. Liturghie. „Tot astăzi, a arătat Prea Fericirea Sa, Biserica noastră pomeneşte pe cei 318 părinţi care au participat la Sinodul I ecumenic de la Niceea din 325. Şi un eveniment şi altul, respectiv şi rugăciunea Mântuitorului, cuprinsă în Evanghelia după Ioan la cap. 17, şi Sinodul I ecumenic de la Niceea ne aduc aminte de unitate, de frăţietate, de trăire în duhul dragostei creştine.

Perioada de dinainte de 313 a fost o perioadă de grea încercare pentru Biserică, o perioadă de nemaipomenite persecuţii, de suferinţă şi martiriu pentru creştini. Odată cu edictul de libertate acordat creştinilor de către evlaviosul împărat Constantin cel Mare, s-a produs acel reviriment şi acea renaştere a speranţei şi dragostei creştine. Sinodul I ecumenic, reprezentat într-un mod cu totul sugestiv în pridvoarele mânăstirilor noastre din Bucovina, ne aduce aminte de acele timpuri când Biserica de la o margine la alta a lumii, de la Răsărit şi de la Apus era una. Ea se aduna din timp în sinoade, cum a făcut şi atunci, la iceea, spre a-şi apăra nestematele credinţei de pericolul răstălmăcirii venit din partea ereziilor, de a-şi conserva unitatea în diversitatea modalităţilor de exprimare a ei în comunităţile locale, de a menţine caracterul genuin al cultului, de a verifica modalităţile cele mai convenabile de organizare şi lucrare. Nu numai sinodul I este comemorat de către Biserică ci şi celelalte sinoade, astfel că s-a avut mereu în atenţie grija de a pune mereu în faţa conştiinţei creştine popasuri duhovniceşti de întărire în credinţă şi de reînprospătare a interesului pentru unitate.

Aşa cum la 325, Biserica Mântuitorului a fost una, aşa se doreşte să revină ea, după ce, din nefericire, pe parcursul secolelor s-au produs şi sfâşieri în sânul ei. Avem datoria să lucrăm pentru această unitate. Ca să putem face paşi reali în direcţia reconcilierii, trebuie să ne smerim pe noi înşine şi să avem în noi duhul care a fost în cei 318 părinţi de la Sinodul I ecumenic.

„Între Biserica Ortodoxă şi Biserica Romano-Catolică s-au stabilit principii de dialog şi s-a ajuns la concluzia că învăţătura şi trăirea creştină din primul mileniu este de mare valoare şi ea trebuie privită ca un patrimoniu comun. În mod concret, astăzi nu mai suntem Biserici aflate în confruntare şi vrăjmăşie. Anatema care a fost aruncată la 1054 s-a anulat prin zelul şi marea responsabilitate a doi mari ierarhi creştini: Patriarhul ecumenic Athenagoras de la Constantinopol, şi papa Paul al VI-lea al Romei. De atunci creştinătatea a intrat pe un făgaş nou de vieţuire. Din păcate, datorită slăbiciunilor noastre, a faptului că suntem vase de lut lucrarea noastră spre unitate mai suferă pedici şi dificultăţi. Noi nu putem face ca să se împlinească voia Mântuitorului şi dorinţa Sa de unitate. Încă ne asaltează din multe părţi ispite şi greutăţi... Putea-vom noi oare să ne biruim pe noi înşine, să ne smerim, ca să răspundem la acel patos al rugăciunii Mântuitorului Hristos? Ca să putem împlini această dorinţă a Fiului lui Dumnezeu trebuie să urmăm pilda Mântuitorului, recurgând şi noi la rugăciune, precum a făcut şi El. Trebuie apoi să dăm dovadă de sinceritate în raporturile dintre noi şi de nesfârşită dragoste.

În felul de mărturisire şi vieţuire creştină de până la 1054 noi găsim un fond comun deosebit de bogat, pe care din păcate nu l-am valorificat, nici unii nici ceilalţi. Să ne rugăm lui Dumnezeu şi Maicii Domnului ca să ne dea nouă, slujitorilor bisericeşti de azi şi Dumneavoastră credincioşilor puterea de a porni cu hotărâre pe calea unităţii, pentru ca să putem ajunge odată liniştiţi că aparţinem unei singure Biserici, că ştim ai cui fii suntem că îl avem ca Tată pe Dumnezeu Mântuitor — pe Iisus Hristos şi desăvârşitor şi sfinţitor pe Duhul cel Sfânt... Noţiunea de Biserică nu poate fi folosită aşa cum ne-ar conveni nouă câteodată. Biserica este stâlpul şi temelia adevărului, e te Biserica sinoadelor a autorităţii dogmelor şi canoanelor, este, mai presus de orice Biserica Mântuitorului. El a înte

(Continuare în pag. a 6-a)

P. F. Părinte TEOCTIST, Patriarhul României, i s-a conferit titlul de „Doctor Honoris Causa"

(Urmare din pag. a 5-a)

meiat-o prin Jertfa Sa, şi o numeşte cu drept cuvânt „Biserica Mea". Este într-adevăr Biserica Sa, pentru că El este capul ei. Nu este Biserica lui Petru, sau a lui Pavel, sau a lui Apolo. Nimeni nu are dreptul să se facă stăpân peste Biserica lui Hristos, şi mai ales nimeni n-are dreptul să atenteze la unitatea ei.

Bisericile ortodoxe sunt organizate după principiul etnic. Deşi vorbim despre mai multe Biserici ortodoxe, ele fac parte din Biserica cea una, având acelaşi adevăr mântuitor, aceleaşi rânduieli canonice şi acelaş cult.

Biserica noastră Ortodoxă Română este autocefală şi este organizată ca Patriarhie. Anul acesta am comemorat 70 de ani de la înfiinţarea Patriarhiei Române şi 110 ani de la dobândirea autocefaliei. Până la 1700 Biserica noastră s-a aflat în deplină unitate. Atunci, datorită presiunilor şi imixtiunilor abuzive din partea habsburgilor catolici şi de ce să nu spunem a catolicismului roman, Biserica noastră a suferit o sciziune, în părţile acestea ale Transilvaniei, când o parte a românilor ortodocşi au fost declaraţi uniţi cu Biserica Romei. A luat fiinţă Biserica Greco-catolică, cu care, în ciuda marii nedreptăţi ce s-a făcut Bisericii Ortodoxe Române, de la sânul căreia au fost rupţi credincioşii Bisericii Greco-catolice, ne-am aflat în bune relaţii, dând împreună jertfe şi suferind împreună prigoane şi închisori, care cu siguranţă că nu vor fi zadarnice în viaţa noastră şi a poporului român. Aceste jertfe ne vor ajuta să ne apropiem, şi să ne lăsăm pătrunşi sufleteşte de lumina lui Hristos lumină care penetrează şi sufletul şi trupul, şi cele mai de jos ale pământului, ad că iadul şi toate cele întunecate din lumea aceasta: neînţelegerea, ura, bezna păcatelor. Nouă ne vine greu să înţelegem de ce astăzi se caută din nou accentuarea dezbinării noastre. Ni se cere să dăm greco-catolicilor ce este al lor, pentru că ei nu mai vor să aibă de a face cu Biserica ortodoxă, socotind-o pe aceasta Biserică compromisă. Nu este greu pentru nimeni să observe într-o astfel de atitudine un interes străin de interesele legitime şi de fericirea poporului român de a cultiva dezbinarea între fraţi. Prozelitismul, în general, este o atitudine condamnabilă, din orice parte ar veni, pentru că violentează conştiinţele şi tulbură pacea sufletelor.

O provocare şi o continuă agresiune suferă Biserica noastră şi nu numai ea ci şi celelalte Biserici istorice din ţara noastră, din partea sectarismului, care după revoluţie a pătruns şi se manifestă tot mai ameninţător în toate părţile. Doresc să-i atenţionez pe credincioşii noştri că nu orice grupare, nu orice adunare, fie ea şi creştină poate fi socotită Biserică. Biserica cea adevărată este doar una. Este Biserica strămoşilor noştri, a neamului nostru dintru începuturi. Folosesc acest prilej de a-i îndemna mai ales pe tineri să caute a cunoaşte adevărurile credinţei noastre ortodoxe, rânduielile şi datinile noastre strămoşeşti şi de a nu se lăsa atraşi de către falşii evanghelişti care vin şi în chip perfid îi momesc prin pieţe şi prin gări pe credincioşi. Să le închidem accesul în familiile noastre şi în instituţiile unde activăm. Să nu aibă acces într-o şcoală, în care se predă religie, în care este icoana lui Hristos şi crucea lui, pentru că ei sunt duşmani ai icoanelor şi ai crucii. Toate să se petreacă sub semnul autenticităţii credinţei noastre. Altfel speranţele noastre de mai bine vor fi zadarnice. Atât noi, slujitorii bisericeşti, cât şi Dumneavoastră credincioşii să fim la înălţimea chemării noastre. Să lucrăm în aşa fel ca numele Mântuitorului Hristos să se proslăvească întru noi; acest nume este armă împotriva diavolilor, împotriva urii, împotriva duşmăniei, împotriva neînţelegerilor, împotriva dezbinărilor pentru că numele lui Iisus Hristos face să rodească în suflete pacea, iertarea, bunătatea şi unitatea.

Suntem iubiţi credincioşi, aşa cum ne ştie istoria universală, un popor creştin din naşterea sa. Noi nu avem o dată de încreştinare. Toate popoarele Europei şi celelalte din Răsărit au în istoria lor un an în care s-au încreştinat. Românii nu au o astfel de dată pentru că ei s-au născut creştini, ei s-au format cu această credinţă sfântă pe care o avem noi astăzi şi cei care mergem în părţile Dobrogei şi în părţile Moldovei şi în părţile Transilvaniei, găsim mărturii vrednice de toată autenticitatea că noi am avut biserică, şi că am avut sfinţi şi că am avut părinţi ai noştri sufleteşti, adică episcopi, preoţi, diaconi. La primul sinod ecumenic, pe care l-am prăznuit azi, învăţaţii istorici ai vremii arată că a participat şi un episcop din părţile noastre. Este încă o dovadă de vechimea noastră, de existenţa episcopilor străromâni în Dobrogea, la Tomis, la Calatis şi în toate oraşele Dobrogei din secolele III, IV şi următoarele.

Suntem aşadar un popor paşnic, blând şi credincios, ospitalier. Nimeni nu poate să facă dovada unei agresivităţi a neamului nostru românesc faţă de celelalte naţionalităţi conlocuitoare, sau faţă de celelalte credinţe. Îndeosebi cu vecinii noştri de la apus, din Ungaria, cu care împreună am fost la început ortodocşi, se cuvine să cultivăm relaţii de bună vecinătate şi frăţietate creştină, chiar dacă vremile şi istoria s-au schimbat, ei devenind catolici şi protestanţi. Evanghelia nu s-a schimbat. Ea a adus roade în Europa şi în întreaga lume.

Când am vizitat toamna trecută pe românii din Ungaria, am vizitat şi Budapesta. În întâlnirile cu autorităţile de stat am aflat cu multă bucurie dorinţa lor de colaborare, de înţelegere reciprocă, ideea de o imperioasă cerinţă de a ne cunoaşte mai bine, de a şti adevărul. Aşa cum am mai spus, atunci când clopotele bisericilor sună, a diferitelor biserici, toţi creştinii se gândesc la Dumnezeu, la rugăciune, nu se gândesc la alte lucruri trecătoare, ci se gândesc numai la rugăciune. Atunci când ei văd bisericile înălţându-se în aceeaşi comună a diferitelor credinţe încearcă sentimentul de bucurie, pentru că de la fiecare biserică trebuie să radieze pace, frăţietate, înţelegere.

A rânduit Dumnezeu să fim vecini, le spuneam acolo. Dacă această rânduială este de la Dumnezeu, nu o putem schimba. Nici o forţă din lume oricât de puternică ar fi ea, nu poate schimba rânduiala făcută cu voia lui Dumnezeu. Au mărturisit acest adevăr cei 45 de ani de comunism şi peste 70 de ani de stalinism în Rusia. În ciuda măsurilor diabolice, credinţa a rămas aşa cum rămâne cărbunele în spuza lui. Şi noi aici în România, am căutat să rezistăm presiunilor şi să ne păstrăm credinţa. Indiferent de naţionalitate sau credinţă religioasă am colaborat rodnic în anii aceia, constrânşi, îngrădiţi de legile atât de aspre şi militante de ateizare şi des iinţare a crezului creştin. Aşa încât, cu atât mai mult azi, când suntem liberi, trebuie să înţelegem că într-o comună, în care se înalţă mai multe turle către cer, a diferitelor biserici, este semn că acolo sunt rugăciuni care se înalţă în diferite limbi, după diferite rânduieli liturgice, dar care totuşi se înalţă către Dumnezeu şi Dumnezeu este unul, este Dumnezeul luminii, Dumnezeul nostru, al tuturor, indiferent de naţionalitate, Dumnezeul cel bun, îndelung răbdător şi iubitor de oameni. Ne trebuie aşadar o voinţă de renaştere duhovnicească, ca să refacem aceste legături în dragoste, cu iubirea noastră şi creştinească şi omenească, pentru ca împreună să putem împlini mesajul de astăzi din Sfânta Evanghelie de unitate şi apropiere a Bisericilor. Este un drum greu, nu lipsit de necazuri, nu lipsit de obstacole, dar posibil de a fi străbătut. Trăim într-o societate pluralistă, într-o societate care încă fierbe ca un ferment.

Şi noi credincioşii, şi noi preoţii tuturor Bisericilor, avem o mare răspundere pentru tot ce se întâmplă în Societate. Trebuie să exprimăm adevărul, rămânând fideli identităţii fiecărei Biserici. Trebuie să ştim care este izvorul credinţei fiecărei Biserici, pe ce ne întemeiem structura noastră canonică, dogmatică, pe ce ne întemeiem crezul şi slujirea noastră, ca să putem apoi pe acest temei să găsim căile de colaborare, de a da întruchipare poruncilor Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

Dar trebuie, repet ca, familia să aibă o trăinicie, să aibă o sănătate morală deosebită. Tineretul trebuie de asemenea să fie sănătos şi cu dor de muncă, de orice fel de muncă, căci munca îl cinsteşte, îl înnobilează pe om. Şi de aceea cuvântul meu de preţuire şi de dragoste îl repet, şi-l îndrept cu acest prilej către tineretul ţării noastre.

Vă văd şi aici şi v-am văzut şi în aula Teatrului de stat şi la slujba de astăzi, pretutindeni unde mă duc majoritatea credincioşilor sunt tineri. Trebuie să dăm atenţie multă tineretului. Părinţii să apropie tineretul, să-l înţeleagă părinteşte, să-l îndrume. Luaţi aminte iubiţi părinţi şi fraţi, mame şi surori, la creşterea şi păzirea morală a sufletului tineretului care poate să cadă în diferite capcane, fără puterea de a se redresa. De aceea, B.O.R. împreună cu celelalte Biserici adresează un apel necontenit pentru atenţie maximă la statura morală a tineretului nostru, a societăţii noastre, a familiei noastre, pentru a nu cădea în păcatul ca să vedem normal, ceea ce nu este normal, ca să vedem lumină, acolo unde este întuneric. Numai unde e cuvântul lui Dumnezeu, unde este Sf. Evanghelie, şi învăţătura Bisericii este cu adevărat lumină şi trebuie ca lumina să lumineze în întuneric. Biserica se străduieşte şi Dvs. părinţii şi mamele trebuie împreună să sprijiniţi strădania ei ca tineretul să fie în afară de orice pericol.

Legea firii a sădit-o Dumnezeu şi în om şi în natură şi omul este hărăzit a fi coroana întregii creaturi, este hărăzit a împlini o misiune sfântă pe pământ, aşa cum l-a creat Dumnezeu, aşa cum l-au născut părinţii lui.

Nu poate să aibă tineretul nostru un alt curs de viaţă şi o altă menire, o altă educaţie decât acelea pe care neamul nostru românesc le-a avut de aproape 2.000 de ani. Suferim mult când vedem că lucrurile se întâmplă altfel, suferim pentru că se desfigurează chipul omului şi este abătut omul de la vocaţia sa, de la chemarea sa. Celălalt păcat greu cu care trebuie să luptăm este acela al pierderilor de tii, din nefericire al abandonării copiilor, al acestei sălbăt cii care a devenit nu numai la noi dar şi în Europa, abandonarea copiilor şi lipsa de iubire şi grijă faţă de copii. Este mare păcatul în faţa lui Dumnezeu. Iată ce fapturi minunate am văzut aici în seara aceasta. Am auzit cântarea fetiţelor, a şcolarilor. Ce minune dumnezeiască este săvârşită de familia creştină.

Cum poate Biserica, cum putem noi să trecem cu vederea această lipsă de iubire a unor părinţi, a unor mame de a îngădui să nu fie mame. Este un mare păcat aşa ceva. Este un păcat ca şi celălalt contra firii şi contra Duhului Sfânt. Aşa este numit de Biserică, dar Biserica nu condamnă aceste persoane, nu le marginalizează, nu le judecă cu asprime, pentru că Biserica urmează cuvântul Mântuitorului Iisus Hristos de blândeţe, de iertare. Spune Mântuitorul Hristos: „Am venit nu pentru cei drepţi ci pentru cei păcătoşi". Cei păcătoşi sunt în grija Bisericii. Cum am putea atunci să-i urâm pe păcătoşi, să-i îndepărtăm de Biserică, ca să-i pedepsim, ca să le punem de la început eticheta de oameni condamnaţi. Nu-i condamnăm iubiţi credincioşi pe ei, ci condamnăm păcatul şi răul cel pricinuitor de cădere pentru cei drepţi. Exemplele din vieţile sfinţilor sunt atât de numeroase despre acei păcătoşi care s-au pocăit şi au devenit apoi sfinţi.

Şi iată că multe din acestea se pot continua. Eu ştiu că sunteţi frământaţi de aceste probleme. Eu ştiu că sufletele dvs. sunt angajate pentru mai bine, pentru mântuirea familiei şi a celor dragi.

Ştiu că în inima fiecărui credincios sălăşluieşte şi o tendinţă spre înălţare, spre bine, spre frumos, dar în acelaşi timp şi necazurile vieţii îl face pe om să păcătuiască contra aproapelui contra credinţei, contra Sf. Evangheliei. Sunt zbuciume sufleteşti şi acestea iubiţi fraţi şi surori nu trebuie să vă îngrijoreze, ci trebuie doar să vă trezească atenţia, să vă întărească voinţa spre a abandona ceea ce este rău, spre a lua calea Bisericii, calea binelui, calea iubirii. Trebuie să ne privim cu mai multă dragoste unii pe alţii. Înstrăinarea, care este în societatea noastră, în societatea europeană este rezultatul lipsei iubirii. Numai interesele şi concurenţa foarte aspre şi necruţătoare faţă de aproapele îi face pe oameni mai egoişti, nepăsători faţă de ceilalţi. Trăim în blocuri, aşa cum sunt ele, bune sau mai puţin bune, oamenii au ajuns să nu se mai cunoască cu vecinii, să nu-şi mai dea bună ziua, bună seara sau Hristos a înviat sau un alt salut creştinesc. Trăim sau ne întâlnim pe stradă ca nişte străini, ca nişte oameni care nu ne cunoaştem. Cea mai grea şi cea mai nesuportată stare este aceea a înstrăinării omului de om, pentru că înstrăinarea omului de om înseamnă înstrăinarea omului de Dumnezeu. Fiecare om poartă chipul lui Dumnezeu. Când privim în faţă o persoană, chiar necunoscută, noi ne uităm la chipul lui Dumnezeu în ea şi ceva tainic ne face să ne apropiem de ea când suntem în legătură cu Biserica. Atunci când nu suntem în legătură cu Biserica îi privim pe oameni cu răceală, îi disprejuim chiar şi ajungem pradă egoismului care este foarte periculos. Şi înstrăinarea noastră este de plâns.

Noi trebuie să revenim la bunătatea şi starea părinţilor noştri. Treceam noi în vremea copilăriei în sat, treceam oare pe la vreo poartă, văzând pe cineva în curte, să nu salutăm, să nu dăm bună ziua, să nu zicem sărut mâna naşule sau sărut mâna bunicule? Nu se putea admite aşa ceva. Era cuvântul sfânt al părinţilor noştri de acum 60—70 ani, era cuvântul sfânt al învăţătorului care ne învăluia şi pilda preotului de la biserică. De aceea sunt bunuri pe care trebuie să le redobândim, care dau valoare omului, care dau valoare societăţii umane şi cu aceste valori noi trebuie să intrăm în Europa.

Prin grija Sf. Sinod am izbutit să predăm religia în şcoală, să avem peste 20 de seminarii, să avem facultăţi de teologie. Şi nu numai noi, ci şi celelalte Biserici din ţara noastră şi chiar sectele şi celelalte culte care ne agresează cu un prozelitism foarte necreştinesc şi nefrăţesc, şi ele au şcoli. Oare nu s-ar cuveni ca să dovedim că în aceste şcoli îi pregătim pe copii şi pe tineri în spiritul adevărului şi al dreptăţii.

Am răspuns azi la o întrebare a unui ziarist: „Cu ce plec de la Oradea?". Plec cu imaginea credincioşilor orădeni, plec cu imaginea preoţilor, cu imaginea noilor mânăstiri, a măicuţelor, a călugărilor care nu erau înainte în această parte de ţară. Plec cu această imagine a tineretului care m-a întâmpinat pretutindeni pe unde am fost. Plec cu acest respect nesfârşit, iubiţii mei, faţă de dvs. toţi.

Dvs. toţi, credincioşii şi credincioasele, sunteţi comoara Bisericii. După cum Sf. Ap. Pavel îi numea pe credincioşi: „Voi sunteţi comoara apostoliei mele, oare aş putea să îndrăznesc şi eu şi să mă adresez preoţilor şi credincioşilor orădeni, şi să rostesc după vrednicie, după dreptate acest cuvânt atât de mare că sunteţi şi rămâneţi comoara apostoliei mele?

Să ne ajute Dumnezeu ca să ne învrednicim cu toţii, ca împreună să răspundem chemării la unitate a Mântuitorului Iisus Hristos, iar Biserica, ierarhii ei, preoţii ei, credincioşii ei să fie pe vecii vecilor comoara apostoliei neamului românesc, AMIN!"

*

Prezent, aşa cum am spus, la întâlnirea cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, la biserica Oradea-Vii, Prea Sfinţitul Vasile Hosu, al Bisericii Catolice de Rit bizantin, a luat şi P. S. Sa cuvântul spunând între altele:

Prea Fericite Părinte Patriarh,
Înalt Prea Sfinţite Părinte Mitropolit al Ardealului,
Iubiţi fraţi în Domnul,

Mă iertaţi că vin în faţa dumneavoastră după acest val de înţelepciune la care am asistat, de înţelepciune creştinească, de care este atât de însetată lumea de astăzi. Înţelepciunea aceasta a fost acumulată pe parcursul a multor ani, în care s-a adunat şi multă experienţă. Constatăm atâta îndemânare în vorbire, atâta claritate ce se desprinde de pe buzele patriarhului nostru.

Vin cu acest prilej deosebit ca să-i mulţumesc în primul rând pentru că ne-a cinstit oraşul, atât în numele diocezei noastre, greco-catolice cât şi al diocezei romano-catolice, reprezentată aici de Prea Sfinţitul Iosif Tempfli, care m-a rugat să vorbesc şi în numele lui.

Vă mulţumesc P. F. Părinte că ne-aţi deschis o cale nouă. Noi ne-am întâlnit într-o ocazie, îndată după Revoluţie, şi atunci aţi strecurat un cuvânt de încurajare. N-am să uit niciodată când mi-aţi spus: „Mi-a plăcut cum aţi vorbit părinte".

Au trecut anii şi nu puţini, de atunci. Dar eu din acel moment am rămas credincios hotărârii de a face ca această încurajare să rodească. Cu toate că nu e o roadă completă, dar nu mă las şi stărui mereu pentru că a fost prea încurajator ce mi-aţi spus atunci.

Acest cuvânt, în această împrejurare este de gravă tensiune şi vă sunt recunoscător, după cum sunt recunoscător şi Înalt Prea Sfinţitului Părinte Mitropolit Antonie al Ardealului, care dacă îşi aduce aminte, la Salzburg, în Austria, la un Simpozion ecumenic, a spus (aţi lăsat o vorbă): „Ce bine ar fi dacă noi am respecta un moratoriu, ca nici voi greco-catolicii, nici noi ortodocşii să nu ne mai jignim, să nu scriem articole jignitoare în reviste, să nu ne dăm în judecată, să nu ne bârfim unii pe alţii, ba dimpotrivă, să încercăm un an, doi sau câţi vor trebui, poate chiar cinci". Aşa mi-aţi spus atunci.

Ei, iată că aceşti ani au trecut, dar aici la Oradea experienţa mea a dovedit că într-adevăr se poate reuşi. Adică în locul triumfalismului acestuia al greco-catolicilor, care ieşind aşa cum ştim, din catacombe, nu făceam decât să ne etalăm meritele noastre, spre tristeţea Sfintei Fecioare Maria, care a învăţat modestie pe cei din jur pentru că acuma vin cu ceea ce am văzut în faţa noastră şi încă vedem şi constatăm că trebuie să lăsăm aceste strigăte, aceste ameninţări şi în locul lor să întindem, să desfacem braţele în comuniune cu Dumnezeu şi să ne însuşim acea metodă pe care au folosit-o, în timpuri grele de restrişte, înaintaşii noştri, care ştiau să se descopere unii pe alţii. Fiind vlădici de la Cluj, de la Oradea se întâlneau, se îmbrăţişau, îşi povesteau bucuriile şi necazurile şi astfel şi poporul profita, şcolile de asemenea atât la Blaj, la Arad, la Beiuş şi la Oradea, erau în bune raporturi.

Şi această reînviere a poporului a făcut ca noi să facem un salt mare în civilizaţie, care acum foarte curios lipseşte.

Noi suntem săraci într-o ţară aşa de bogată, cu atâtea resurse, suntem bârfiţi în tot felul, că suntem leneşi etc., trăim aceste momente grele.

În acelaşi timp vedem alte ţări care nu au atâta belşug, dar trăiesc mai bine.

De aceea vă sunt recunoscător P. F. Părinte că aţi venit în mijlocul nostru să verificaţi experienţa noastră de la Oradea.

Eu cu fratele Ioan încercăm să ne descoperim, e adevărat şi lipsurile, pentru că nu se poate, nu-i uşor să mergi pe un drum plin de bulgări şi denivelat, dar înaintăm totuşi şi căutăm să ne întâlnim în pace şi bunăînţelegere, în nădejdea că va veni şi ziua aceea în care aşa cum ne îmbrăţişăm şi căutăm sinceritatea acestei îmbrăţişări, ca cei care ne văd să nu se înşele în noi, acum când într-adevăr putem să ne apropiem.

Noi greco-catolicii avem acum bucuria că acea luptă pe care am dus-o noi în aceşti ani după Revoluţie, când era ameninţată catedrala să fie spartă, adică să fie ferestrele sparte, să fie sparte uşile, am izbutit de aici din Oradea să o facem să fie paşnică, să procedăm cu bunătate din partea poporului nostru, care este bun, dar trebuie trezit la această bunătate.

Şi această predică a mea, aşa cum a fost ea, a putut lămuri că într-adevăr asta lipseşte poporului, omenia care a murit în anii de ateism să fie reînnoită, să fie din nou pusă pe prim plan. Să zică întotdeauna părintele care moare: „Dragul meu să fii un om de omenie".

Eu acuma voi încheia, pentru că într-adevăr sunt foarte emoţionat şi nu pot să spun ceea ce aş dori, dar a spus destul P. F. Părinte.

Voi încheia cu o inspiraţie ce mi-a venit astăzi în biserică, atunci când dădeam prima împărtăşanie copiilor din acest cartier. Înainte de a încheia slujba am zis: „Iubiţi credincioşi, haideţi să zicem o rugăciune sfântă, ca bunul Dumnezeu să ajute pe fraţii noştri ortodocşi, care astăzi îşi pun temelie la o biserică nouă să şi-o poată vedea zidită aşa cum noi o vedem pe a noastră, din mila Fecioarei Maria.

Cu acestea închei şi vă promit că mă voi strădui împreună cu fratele Iosif, care este de aceeaşi părere, să facem totul pentru ca să putem recolta tot mai mult din aceste seminţe împrăştiate prin parohiile noastre, cu răbdare, cu dragoste, cu bunătate.

Aşa să ne ajute Dumnezeu!"

*

Vizita Prea Fericitului Părinte Patriarh, la Oradea, s-a încheiat luni, 5 iunie, când pe calea aerului Prea Fericirea Sa s-a întors la Bucureşti, lăsând în urmă bucurie şi fericire în sufletele credincioşilor, care vor păstra peste ani amintirea înţeleptelor povăţuiri şi a dragostei cu care i-a înconjurat.

Folosul duhovnicesc rezultat dintr-o asemenea vizită, va răsplăti eforturile şi osteneala Prea Fericirii Sale, ajuns la binecuvântata vârstă de 80 de ani.

Dumnezeu să-i hărăzească, în continuare, ani buni de slujire a Bisericii şi patriei.

ROMÂNIA — ţara pe care şi-a rezervat-o Dumnezeu pentru Sine*

Dintre toţi care au vorbit astăzi la acest microfon, cred că cel mai emoţionat sunt eu şi sarcina cea mai grea este a mea, pentru că rostirea mea nu va fi ascultată numai de Părintele Patriarh, de Părintele Mitropolit, de Părintele Episcop, ci şi de profesorii mei de liceu, pe care îi întrevăd printre Dvs., de colegii de muncă şi oameni cu care m-am întâlnit şi am colaborat ani de zile în Oradea.

Se spune că atunci când intri în casa unui om, mai întâi să-l lauzi, ca să-ţi facă o primire bună. Ei, să ştiţi, că eu n-am să vă laud, ci vreau să pun o întrebare, la care să răspundeţi fiecare în gând:

Totdeauna când se proiectează un obiectiv, un edificiu, se face întâi un studiu tehn co-economic, se fac multe studii, multe variante şi după aceea se aprobă şi se pune în operă. Am înţeles că deja dvs. aţi făcut proiectul pentru catedrală. Nu ştiu dacă arhitecţii sunt de faţă. Dacă sunt sau nu doresc să le pun această întrebare: nu cumva au proiectat catedrala prea mică?.

Uitaţi-vă împrejur, cât de mare ar trebui să fie catedrala Dvs. Atât cât spaţiu acoperiţi Dvs. aici. Aceasta este dimensiunea unei catedrale a spiritului românesc care acum prinde contur aici la Oradea.

Dacă părintele episcop Ioan a spus că astăzi este bucurie în cer, în sufletele episcopilor ortodocşi români care au dorit aici o mare catedrală, eu merg puţin mai departe în timp, şi mă aplec mai mult spre treptele istoriei şi spun că astăzi şi inima lui Menumorut se bucură în împărăţia lui Dumnezeu, văzând că din cetatea de la Biharia, o cărămidă de acolo s-a pus azi aici, la Oradea.

Cetatea Bihariei se mută azi la Oradea, ivindu-se o nouă cetate de apărare a sufletelor desigur, la frontiera de vest a României.

Iubiţi fraţi şi surori ai Oradiei şi Bihorului

Cei care trăiţi azi aici sunteţi grănicerii de suflet şi spirit ai patriei noastre spre frontiera de vest. Dacă întreaga noastră patrie a fost în decursul timpurilor un stăvilar împotriva otomanilor, frăţiile voastre rămâneţi aici, cu tricolorul şi cu Sfânta Cruce în mână şi rămâneţi vaşnici apărători ai spiritului românesc aici la graniţa de vest. Nu sunteţi chemaţi azi, în vremuri de pace, să luaţi arma în mână. Dumnezeu să rânduiască să nu se mai audă focuri de armă în această parte a patriei. Dar trebuie să fiţi în aceeaşi măsură apărători ai spiritului românesc.

Această catedrală va fi un far aprins de spiritualitate spre Apus. Deja prin Facultatea de Teologie care a luat fiinţă în cadrul Universităţii din Oradea, credem că profesorii şi studenţii de aici încet, încet, fără spirit de prozelitism, vor face paşi spre Apus, care are nevoie ca de oxigen, de spiritualitatea ortodoxă.

Aş vrea să vă spun doar atât că icoana ortodoxă este cotată ca cel mai de preţ obiect în Occident.

În Franţa, un profesor a cumpărat o mânăstire, care este goală şi vrea ca să o umple de icoane ortodoxe, să o transforme într-un fel de muzeu, să introducă acest duh de spiritualitate în Occident.

Aş dori să vă pun la inimă, ceea ce de altfel ştiţi, că inima ţării noastre este în Ardeal. De aceea mare vigilenţă se cere din partea tuturor românilor şi mai ales a celor ce trăiesc aici pe brazda de vest a ţării. Celor care vă vor întreba de unde aveţi voi ţara aceasta, răspundeţi-le cu această legendă. „Atunci când Dumnezeu ar fi împărţit pământul neamurilor, i-ar fi uitat pe români. Astfel o delegaţie de români au plecat la Dumnezeu şi mai întâi s-au întâlnit cu Sf. Petru şi i-au spus: Sf. Ap. Petre, iată că noi românii am rămas fără de ţară, ne-aţi uitat. S-a mâhnit Sf. Ap. Petru şi s-a dus la Dumnezeu şi i-ar fi zis: Doamne iată că au sosit aici câţiva români şi spun că lor nu le-am dat nici măcar un petec de pământ. A stat Dumnezeu puţin pe gânduri şi apoi a zis: Petre, du-te şi dă-le ţara care am oprit-o pentru noi". Iată de unde avem noi ţara cea mai frumoasă de sub soare. Dacă aici a vrut să se odihnească Dumnezeu, noi avem datoria să o facem tot mai frumoasă, să fim tot mai buni, tot mai harnici şi mai de omenie, ca să o putem prezenta înaintea lui Dumnezeu aşa cum a dorit-o El...

Dumnezeu să vă binecuvânteze pe toţi ca să puteţi construi această catedrală şi care să fie cât mai măreaţă.

Dacă fiecare orădean, fiecare bihorean ar contribui măcar cu o cărămidă la această lucrare, ea s-ar termina în scurtă vreme şi ar putea deveni o catedrală simbol al neamului românesc.

Mulţumesc în mod deosebit Prea Fericitului Părinte Patriarh, Înalt Prea Sfinţitului Părinte Antonie şi Părintelui Episcop Ioan pentru faptul că au cercetat Bihorul nostru şi ne-au prilejuit această sărbătoare.

† **Ioan**
Episcopul Covasnei şi Harghitei

---

* Cuvânt rostit la Sf. Liturghie, de pe platoul unde se va înălţa noua catedrală.

P. F. Părinte TEOCTIST, Patriarhul României, i s-a conferit titlul de „Doctor Honoris Causa"

Se cuvine să cunoaştem învăţătura ortodoxă*

Ne aflăm la trei zile după sărbătoarea Înălţării Domnului şi mă bucur că în întâmpinarea mea, alături de distinşii preoţi ai Protopopiatului Beiuş şi de credincioşii ortodocşi, se află şi reprezentanţii celorlalte Biserici. Ne este dat astfel să fim împreună, precum au fost şi Apostolii la momentul Înălţării Domnului de pe Muntele Eleonului.

Aceste momente de regăsire a noastră în comemorarea evenimentelor din viaţa Mântuitorului, a noastră, a ortodocşilor, dar şi a reprezentanţilor celorlalte Biserici care-L mărturisesc pe Hristos ca Dumnezeu şi Împăratul nostru al tuturor, ne bucură foarte mult.

Nu întâmplător, iubiţii mei, îndeobşte întâlnirea dintre oameni constituie momente de bucurie. Nu întâmplător, părintele se bucură de întâlnirea fiilor, a prietenilor şi a neamurilor. Nu întâmplător, noi creştinii laolaltă ne bucurăm când ne întâlnim în Biserică, sau în alte împrejurări orânduite de reprezentanţi ai lumii laice, cum este şi cea pentru care eu mă aflu aici. Omul este făcut ca să nu trăiască singur. Aşa l-a făcut Dumnezeu şi a dăruit pe Eva lui Adam, pentru ca împreună să se bucure. Aşa i-a făcut Dumnezeu pe toţi oamenii, ca unii să se bucure de alţii, ca neamurile, mai ales cele care cunosc Sfânta Evanghelie, să se bucure împreună, ca frontierele dintre ţări să nu fie prilej de separare şi de suspiciune, ci în duhul lui Hristos ele, naţiunile, să dea mărturie despre bucuria de a fi împreună, şi de a trăi în pace.

Pentru mine, această întâlnire este o bucurie deosebită, pricinuită de Dumneavoastră toţi. V-am văzut întâmpinându-mă, împreună cu copilaşii şi cu tineretul. V-am văzut lacrimile care au căzut din ochii dumneavoastră şi nu am trecut cu vederea bucuria pe care o aveţi atunci când ne întâlnim cu toţii. Ştiu deci că nu curiozitatea v-a adus, ci dragostea, şi a mea, şi a dumneavoastră.

Semnul că ne întâlnim, semnul că ne vedem aici faţă către faţă este semnul iubirii lui Dumnezeu faţă de noi. Căci nici un fel de bucurie nu poate avea creştinul mai mare decât atunci când se găseşte în biserică, în faţa sfântului altar, când primeşte Sfintele şi Dumnezeieştile Taine.

Biserica noastră Ortodoxă Română, iubiţilor, este păstrătoarea din neam în neam a adevărului evanghelic, mărturisit prin viaţa înaintaşilor noştri, şi adevărul acesta nu a constituit doar cuvânt şi învăţătură frumoasă, ci a fost chiar sensul vieţii, al jertfelor, al suferinţelor neamului nostru românesc. Biserica aceasta pe care înaintaşii noştri dintru început au numit-o a românilor, sau Biserica naţională, nu este numai comoara de învăţături atât de frumoase, comoara de cântări atât de fără de asemănare, nu este numai comoara de artă, în arhitectură, în pictură, în iconografie, ci este .sufletul credincioşilor, unitatea lor, participarea şi cuprinderea lor în acelaş trup tainic al lui Hristos. Este viaţa noastră, rugăciunea noastră, obolul nostru, faptele noastre bune, ca rod al dragostei. Toate acestea constituie la un loc Biserica, Trupul lui Hristos, cum îl numeşte Sf. Apostol Pavel. Şi pentru devenirea mădularelor acestui Trup, pentru desăvârşirea noastră, ca oameni muritori şi purtători de trup, avem nevoie de Tainele Bisericii, de puterea ei sfinţitoare şi învăţătorească.

Capul cel nevăzut şi Cârmuitorul Bisericii este Mântuitorul Iisus Hristos. El a zidit Biserica Sa şi pe pământul ţării noastre, încă de la început, de la Sf. Apostol Andrei. De atunci şi până as ăzi, neîntrerupt, flacăra Duhului Sfânt luminează sufletele noastre, le călăuzeşte, uneori le călăuzeşte şi spre jertfă, căci jertfa constituie în creştinism temelie de înălţare. Mântuitorul prin Jertfă a încoronat opera Sa pământească mântuitoare pentru noi, de la întrupare până la înălţare, şi a asigurat veşnicia Bisericii prin lucrarea Duhului Sfânt în Sfintele Taine. Noi această Biserică o slujim, pe aceasta o apărăm, şi suntem datori să o apărăm, suntem datori ca să-i arătăm prerogativele şi drepturile ei.

Se cuvine să cunoaştem învăţătura ortodoxă, iubiţi fraţi şi surori. N-am avut posibilitatea s-o facem în cei 45 de ani, când a fost interzisă orice fel de activitate catehetică învăţătorească. Acum nimeni nu ne împiedică să învăţăm tineretul şi copiii să înveţe rugăciuni şi cântări şi acest lucru a şi început, cum am văzut şi pe copilaşii dv., care mi-au oferit flori la venirea mea. Trebuie ca toţi să cunoască învăţăturile Bisericii noastre, ne trebuie muncă de educaţie religioasă, nu numai la şcoală, ci şi în familie, din partea părinţilor, a mamelor. Pentru că sunt scene deosebit de emoţionante în multe familii, când copiii învaţă ei pe părinţi rugăciuni şi le spun despre zilele de post, şi îi întreabă: unde este icoana din casa noastră? Mai ales în oraşe avem asemenea cazuri de o rară frumuseţe creştinească, când părinţii învaţă să se roage şi să se închine, seara şi dimineaţa, de la copilaşii lor. Şi aceasta e un b ne, dar trebuie să fie mai ales invers: ca fiii să înveţe credinţa de la părinţii lor.

Românul ştie să se adapteze bine la situaţiile prin care trece. Noi trecem şi străbatem la un loc cu alte naţiuni europene şi de dincolo de ocean vremuri foarte grele, de încercări grele, de tulburare, nu numai a sufletelor oamenilor, din cauza îndepărtării de Dumnezeu şi de valorile Lui veşnice, dar parcă şi natura s-a tulburat; dovadă atâtea cataclisme naturale, inundaţii, cutremure, şi alte întâmplări năpraznice care se abat asupra omenirii întregi. Peste toate aces ea vin războaiele cumplite cum nu le-a mai cunoscut omenirea până în zilele noastre, ajungându-se la situaţii ca în faţa unei lumi întregi, în faţa unor autorităţi mondiale, să nu se poată împiedica armele să tragă. Şi în diferite foruri se adună, demnitari ai lumii se privesc unii pe alţii şi se despart, hotărând alte adunări iar la faţa locului, unde sunt focare de război, se prăpădesc vieţi omeneşti cu sutele şi cu miile, cu milioanele, în toată lumea aceasta.

Omenirea are astăzi nevoie de o ancoră, aşa cum vaporul pe valurile mării nu se poate opri decât cu o ancoră puternică. Această ancoră noi o avem, din .ericire, iubiţi fraţi, o avem cu toţii cei care ne aflăm aici. Bisericile toate au ancora credinţei în Dumnezeu. Credinţa în Dumnezeu îl schimbă pe om, credinţa este aceea care renaşte omul, care îl transformă, îl face mai bun, mai înţelegător, mai iubitor de oameni şi de adevăr, de demnitate şi de stimă. Atunci când Dumnezeu este prezent în sufletele noastre, cum ne spune Mântuitorul Hristos, nu mai devenim vrăjmaşi unii altora, nu ne mai ucidem, nu ne mai subminăm, nu mai căutăm să câştigăm credincioşi din Biserica fraţilor noştri, nu mai căutăm să-i momim pe unii pe la adunări sectare, pe la alte multe feluri de adunări religioase, făgăduind mântuirea, fixând anii sfârşitului lumii sau simulând vindecări miraculoase. Atunci când este Hristos cu adevărat în noi, aceste lucruri nu se mai pot întâmpla şi atunci când noi îl cunoaştem pe Hristos, când cunoaştem învăţătura Bisericii, nu ne mai putem lăsa ademeniţi de alţii, pentru că cel care cunoaşte Sfânta Liturghie, învăţătura Bisericii noastre, cel care cunoaşte Sf. Taine sau învăţăturile pe care ni le dă Mânăstirea Voroneţ sau celelalte mânăstiri cu pictură exterioară, nu mai are întrebări de pus dacă Ortodoxia este credinţa cea adevărată sau nu şi nu-şi va vinde sufletul pentru o pomană sau pentru o făgăduinţă ori pentru un ajutor cu Biblii sau broşuri, care de care mai atingătoare de suflete şi provocatoare de dezbinare.

Adevăratul spirit creştin evanghelic la care Biserica ortodoxă ţine foarte mult şi pentru care face apel la celelalte Biserici creştine din România este acela al dragostei, al delimitării şi identităţii noastre doctrinare. Noi avem o învăţătură bine cunoscută, de două mii de ani de când suntem creştini. Nu mai poate veni cineva dinafară, sub numele de mormoni, de iehovişti, de reprezentanţi ai Sectei Adevărului suprem, şi altele cu fel de fel de nume, să ne înşele. Noi suntem convinşi că Hristos este Învăţătorul lumii. El a spus: „Eu sunt Lumina lumii". Nimeni n-a avut autoritatea până la El, până acum două mii de ani, şi nu va avea nimeni această autoritate în vecii vecilor, ca să se numească învăţătorul sau luminătorul lumii. Au încercat corifeii comunismului şi stalinismului să se erijeze în dascăli ai lumii şi am fost martori cu toţii la ce stare de dezastru şi de întuneric a ajuns omenirea prin aceste aberaţii.

Biserica noastră este o Biserică deschisă; ea nu a persecutat pe nimeni, ea a suferit întotdeauna. Am trăit atâtea secole, o mie de ani, împreună cu alte Biserici sub razele aceluiaşi soare, pe pământul nostru dătător de hrană şi de viaţă şi nu se poate să nu ajungem la înţelegere şi la iubire cu toţii, pentru că avem aceeaşi credinţă, ne diferenţiem doar prin slujbe, prin veşminte, dar Hristos este acelaşi, „ieri, astăzi şi în veci", cum spune Sf. Apostol Pavel. Hristos e acelaşi, nu-L putem schimba după părerea şi dorinţele fiecăruia dintre noi.

Avem nevoie, aşadar, şi în latura aceasta a ecumenismului, a dialogului, la care suntem mereu chemaţi, de mult discernământ, trebuie să fim stăpâniţi, şi unii şi alţii, de adevăr, de identitatea noastră. Atunci când avem identitatea noastră, ne vedem de turma noastră, fiecare, de credincoşii noştri şi nu ne amestecăm în turma vecină, nu facem prozelitism. Sigur, trebuie s-o spun, să ştiţi şi dumneavoastră să ştie şi fraţii noştri, celelalte Biserici, că ne deranjează prozelitismul, pentru că el este străin adevăratului spirit creştin. Avem tot ce ne trebuie ca să-i putem sluji pe credincioşii noştri, conducându-i pe calea mântuirii. Iată pentru ce am ţinut ca să stărui pe lângă părinţi, pe lângă mame, pe lângă profesorii şi directorii şcolilor, pe lângă onoraţii primari şi conducători de judeţe ca să vegheze toţi la respectarea leg lor, a libertăţii, care trebuie însă să fie libertatea în bucurie, nu creatoare de diviziuni şi de tensiune ori concurenţe neavenite, să fie o libertate spre ceea ce este cu adevărat drept şi sfânt, să ne facem datoria fiecare faţă de propriii credincioşi.

Trebuie să încura`ăm ştiinţa de carte, pentru că aceasta îi deschide copilului şi tânărului zările vieţii. Tot ast`el însă trebuie să priceapă şi dogmele credinţei, învăţăturile credinţei, care sunt foarte frumoase, dar trebuie să fie şi ele cunoscute. Noi ne silim la Patriarhie, împreună cu Prea Sfinţiţii Episcopi de la eparhii, să dăm cărţi, manuale de religie. Aveţi Abecedarul, apoi cărţile de religie pentru clasa a doua şi a treia; nădăjduim că vom avea anul acesta şi manualul pentru clasa a patra, apoi şi pentru celelalte clase. Am stăruit pe lângă onoratul Minister al Învăţământului ca de la anul viitor să predăm religia şi în licee. Trebuie să încurajăm lucrul acesta cu toţii, pentru că renaşterea noastră, ancora lumii de astăzi este Biserica, credinţa în Dumnezeu. Şi fac apel, cu acest prilej, la preoţii noştri, la frumoasa cunună de preoţi care sunt în faţa mea acum şi a Prea Sfinţiţilor, ca să consolidăm mai bine religia în şcoală. Nu se admit absenţe, nu se admite ca religia să fie tratată ca o dexteritate şi nici cu asprimea, care nu este caracteristică Bisericii noastre. Mântuitorul a spus: „Priviţi la Mine şi vedeţi că Eu sunt blând şi smerit cu inima" Aşa ne învaţă pe toţi şi în acest spirit trebuie să-i atragem pe copii. Să-i atragem şi pe directorii şcolilor, pro esorii şi învăţătorii, astfel ca ora de religie să fie obiect de studiu ca şi celelalte prevăzute în programa celor opt clase primare şi nu benevol sau opţional. Catehetul, profesorul de religie trebuie să cucerească inima elevilor, cu blândeţe, cu dragoste, cu răbdare. Toate meseriile din lume sunt folositoare, dar nu sunt uşor de învăţat. Tot astfel şi credinţa în Dumnezeu, religia, cum să fie învăţată aşa de uşor? Sf. Ioan Gură de Aur ne spune că religia este cea mai frumoasă, dar este foarte grea şi se cuvine ca cel care învaţă şi cel care citeşte o carte de credinţă sau Sf. Scriptură să n-o privească doar ca o literatură, ca o istorie a popoarelor vechi, ci s-o citească cu credinţă şi cu rugăciune chiar, pentru că trebuie ca mintea să fie concentrată spre a înţelege ce sensuri au cuvintele Bibliei. Nu oricine poate să deschidă Sf. Scriptură şi s-o tâlcuiască, aşa cum fac sectanţii, care apoi vin cu tot felul de rătăciri.

Acum şi-a pus Bahaiul în funcţie toate mijloacele sale, ca să ducă lumea în eroare. Păziţi-vă credinţa, iubiţi fii duhovniceşti, păziţi-vă datinile româneşti şi creştineşti, păziţi virtuţile noastre creştine! Păziţi-vă de păcate grele, precum v-am îndemnat şi în Apelul Sfântului Sinod, păcatele legate de bietele mame tinere sau fetele care n-au ajuns mame. Păziţi-vă tineretul şi nu-l lăsaţi să decadă, nu-l lăsaţi pradă păcatului! Biserica condamnă aceste păcate şi trebuie să se înţeleagă, iubiţilor, că Biserica nu-l condamnă pe cel păcătos, în sensul că nu cere pedepsirea lui, nu-l izolează de societate. Biserica îi consideră pe toţi cei păcătoşi, într-un fel sau altul, bolnavi sufleteşte.

(Continuare în pag. a 8-a)

† Teoctist
Patriarhul României

* Cuvântare rostită în faţa mulţimilor de credincioşi, la Beiuş.

O pilduitoare slujire închinată credinţei străbune şi unităţii neamului

(Urmare din pag. a 2-a)

latului lui Ştefan de la Putna, apoi lucrările de la mânăstirile Bistriţa, Slatina, Râşca, Gorovei, Vorona, Mitropolia Veche, Bărboi-Iaşi şi altele.

Pe când era mitropolit al Moldovei, Ardealul l-a rechemat încă odată să vegheze la buna desfăşurare a vieţii sale bisericeşti. Astfel, în urma îmbolnăvirii mitropolitului Nicolae Mladin de la Sibiu, întâistătătorul Mitropoliei Moldovei a devenit pentru un an şi jumătate între 1980—1981 şi locţiitor de Arhiepiscop al Sibiului şi Mitropolit al Ardealului, Crişanei şi Maramureşului.

Apoi, cu ceva înainte de a împlini un deceniu de slujire în Moldova, îi este hărzit să se reîntoarcă la Bucureşti, de această dată ca patriarh al României, unde a fost instalat în noiembrie 1986. Era o încununare a unei îndelungate şi rodnice slujiri, aşa cum nu mai cunoscuse nici un ierarh din istoria Bisericii noastre. Dar Prea Fericirea Sa nu venise la Bucureşti spre a culege laurii strădaniilor anterioare ci spre a-şi asuma noi şi grele responsabilităţi.

În ziua instalării, ca patriarh, Prea Fericirea Sa spunea: „Aşez acum la temelia acestei alegeri tot trecutul meu de peste cinci decenii şi jumătate de slujire a Sfântului Altar... În toate ţinuturile din ţară în care m-au purtat rosturile ce mi-au fost hărăzite, am stăruit asupra muncii şi îndatoririlor arhiereşti cu râvnă statornică, îndemnat totdeauna de gândul de a înfăptui ceva care să rămână, de a realiza lucru trainic, care să lege de vatra credinţei străbune sufletele clerului şi credincioşilor".

Într-adevăr, noul patriarh al României s-a regăsit de îndată după instalare într-un mediu care îi era familiar şi ale cărui probleme îi erau perfect cunoscute. Şi-a mobilizat puterile şi colaboratorii spre a realiza acel **lucru trainic, în viaţa Bisericii,** spre care s-a simţit permanent îndemnat.

Dar, din păcate, vremurile nu erau prielnice înfăptuirii cu răgaz a unui astfel de lucru. În ultima ei parte de dominaţie, dictatura comunistă s-a dovedit şi mai agresivă decât fusese anterior. Nu a existat nici un domeniu în care abuzul şi imixtiunea ei să nu se fi resimţit cu putere. Dar Biserica a fost în mod special vizată. În astfel de împrejurări potrivnice, noul patriarh al ţării a avut parte de mult zbucium sufletesc şi profundă mâhnire. Nu oda`ă autoritatea Sa şi a forurilor bisericeşti de conducere a fost grav încălcată.

Revoluţia din decembrie 1989 a pus capăt nedreptăţilor şi silniciei. Eliberată de îngrădirile şi restricţiile statului ateu, Biserica Ortodoxă Română şi-a recâştigat locul firesc în viaţa spirituală a poporului. Momentul trecerii spre o nouă lucrare, în libertate, a constituit pentru Sfântul Sinod şi personal pentru Prea Fericirea Sa prilej de reflecţie şi scrutare a voii lui Dumnezeu. S-a apreciat că Biserica trebuie să-şi continue cu şi mai mare angajare misiunea hărăzită de Mântuitorul. De aceea, s-a trecut la adoptarea unor măsuri care să garanteze intrarea în normalitate şi să facă, şi mai eficientă lucrarea Bisericii în noile condiţii. Astfel, au fost completate scaunele episcopale rămase de mult timp vacante. A fost sporit numărul membrilor Sf. Sinod prin alegerea unor ierarhi tineri ca episcopi vicari. În conlucrare cu Ministerul Învăţământului s-a pus de îndată capăt nedreptăţii ce s-a făcut în 1948 prin sistarea predării religiei în şcolile publice, reintroducându-se în şcoala generală orele de religie. Treptat au fost reînfiinţate eparhiile abuziv desfiinţate şi s-au înfiinţat şi altele noi. O atenţie specială a fost acordată învăţământului teologic de toate gradele. Facultăţile de Teologie, care au sporit de la două existente înainte de revoluţie, la 12 după revoluţie, au fost încadrate în universităţi, iar seminariile teologice, transformate în licee seminariale au devenit şi ele şcoli publice sub îndrumarea Ministerului Învăţământului şi a Bisericii. S-a soluţionat, desigur în acord cu realităţile economice de azi şi problema salarizării clerului şi au fost restituite parţial bunurile imobile ale parohiilor. În toată Patriarhia română a început o vastă acţiune de construire de biserici, mai ales în mediul urban, unde lipsa acestora este acut resimţită. Au fost întemeiate noi mânăstiri şi schituri. Presa bisericească şi publicaţiile teologice au sporit simţitor. Biblia, cartea de căpătâi a creştinătăţii a ajuns să poată fi procurată de către toţi credincioşii. S-au înlăturat obstacolele în ce priveşte opera caritativă a Bisericii, deşi, din păcate, posibilităţile economice de care dispune Biserica sunt limitate. Oricum prezenţa preoţilor în spitale, orfelinate, penitenciare este de bun augur. Un act cu profunde semnificaţii l-a constituit o nouă canonizare a sfinţilor români, a martirilor şi „aleţilor lui Hristos". Această lucrare sfântă a generat o profundă trăire duhovnicească în rândurile credincioşilor, care au dobândit convingerea că poporul şi ţara noastră se vor bucura de acum încolo de o mai mare ocrotire din partea clerului. Este aproape credem şi ziua în care Biserica îşi va relua misiunea ei folositoare şi necesară şi în sânul armatei, prin reînfiinţarea Episcopiei şi a clerului militar.

Am vorbit la modul general despre toate aceste înfăptuiri pe plan bisericesc, fără a le raporta direct la persoana Prea Fercirii Sale. Dar se subînţelege că Prea Fericirea Sa nu este străin de transpunerea lor în realitate. Pe cele mai multe dintre ele le-a inspirat personal, iar pe altele le-a susţinut cu hotărâre.

Vârsta cu adevărat patriarhală a Prea Fericitului Părinte Teoctist i-a înfrumuseţat chipul cu trăsăturile nobile ale înţelepciunii şi bunătăţii părinteşti. Resursele sufleteşti de care dispune îl fac prezent cu aceeaşi vigoare în slujirea înaltelor rosturi pe care le are Biserica astăzi.

Lungul itinerar pastoral pe care l-a parcurs într-o binecuvântată viaţă de om, l-a îndreptăţit pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist să fie numit **„patriarhul tuturor românilor".** E te într-adevăr patriarhul nostru al tuturor: al ardelenilor, moldovenilor, muntenilor, oltenilor şi bănăţenilor. Dar este în egală măsură şi părintele spiritual al fraţilor noştri risipiţi pe toate meridianele lumii. Prea Fericirea Sa se preocupă cu atenţie de toată diaspora românească, de instituţiile bisericeşti ale acesteia şi de slujitorii ei. Cu o deosebită duioşie îi are la suflet pe fraţii noştri români din Basarabia şi se întristează pentru Ilie Ilaşcu şi ceilaţi români care zac în închisorile din Tiraspol, supuşi unui regim inuman de detenţie.

Prea Fericirea Sa este primul patriarh care a vizitat comunităţile româneşti din Ungaria, dorind a cunoaşte la faţa locului nevoile spirituale ale acestora (1994).

Într-un spirit nou, de deplină libertate şi responsabilitate, sunt abordate de către conducerea noas`ră bisericească, personal de Prea Fericitul Părinte Patriarh problemele ecumenismului şi ale relaţiilor cu alte culte şi Biserici din ţară şi străinătate.

Înmănunchind toate aceste lucruri la un loc şi adăugând încă şi alte înfăptuiri personale ale Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, cum sunt spre exemplu cele pe planul relaţiilor externe bisericeşti şi ale ecumenismului, Prea Fericirea Sa conducând nenumărate delegaţii ale Bisericii Ortodoxe Române peste hotare şi făcând parte din mai multe organizaţii intercreştine, precum Comitetul Consultativ al Conferinţei Bisericilor Europene (ales în 1979, şi activ pe parcursul mai multor ani). Nu în ultimul rând, se cuvin a fi menţionate realizările pe planul scrisului teologic, aici trebuind a aminti monografia „Mitropolitul Iacob Putneanul", tipărită la Mânăstirea Neamţ, în 1978, apoi reeditarea în 1988 a Bibliei jubiliare (Biblia lui Şerban Cantacuzino de la 1688), ca şi nenum`ratele articole, studii, cuvântări şi cele trei volume intitulate sugestiv: **„Pe treptele slujirii creştine",** credem că este pe deplin evidenţiată legitimitatea hotărârii Senatului Universităţii din Oradea de a acorda într-un cadru solemn, cum este aces`a, înaltul titlu academic de „Doctor Honoris Causa" Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul României.

Printr-un ast`el de act, Universitatea din Oradea face încă odată dovada unei mature şi responsabile capacităţi de a preţui şi cinsti după cuviinţă, împreună cu ştiinţa, şi credinţa, virtutea şi moralitatea.

Este o deosebită cinstire şi bucurie în acelaşi timp pentru noi toţi, ca de astăzi înainte să-l putem număra pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist între ocrotitorii, diriguitorii şi binefăcătorii Universităţii noastre. Prin titlul conferit, Prea Fericirea Sa devine membru de drept al Comunităţii universitare orădene, ceea ce ne prilejuieşte posibilitatea să-l înconjurăm cu profund respect şi cu fiască dragoste.

Din întâmplare nu poate rezulta nici măcar o linie dreaptă

(Urmare din pag. 1)

nirea vârstei de 80 de ani.

u cred că spun lucruri de simplă complezenţă, atunci când afirm că, poate e mai tânăr decât noi toţi.

Are o credinţă puternică. Cu ea a străbătut prin vremuri grele conducând corabia B.O.R. pe un drum care a făcut-o nu numai să supravieţuiască, ci chiar mai mult decât atâta, să treacă prin epoca cu eroism creştin. Cu ajutorul harului lui Dumnezeu P.F. Sa a reuşit, împreună cu ceilalţi ierarhi, ca şi patriarhii anteriori, să menţinem credinţa în popor. Aş vrea să vă amintesc aici, deşi toată lumea ştie, dar este bine să se spună şi să se marcheze acest lucru, că iată recensământul de acum doi ani a arătat că procentul de credincioşi ortodocşi în România este de aproape 90%. Şi aceasta după aproape o jumătate de veac de încercări de ateizare a poporului român.

S-au declarat la noi la acest Recensământ 11 000 de atei, de necredincioşi. Eu nu cred în atei, pt. că nu cred că exis`ă o minte atât de limitată, încât să poată spune cu responsabilitate că tot ceea ce este împrejurul nostru, măreţia ce există în jurul nostru au apărut de la sine. Unul din marii filozofi ai lumii, Kant, spunea că **„cerul înstelat de deasupra noastră şi conş`iinţa morală din noi"**, vorbesc despre existenţa lui Dumnezeu minţii celei mai simple. Nu cred că poate exista o minte adevărată, sănă`oasă, care să spună: tot ce vedeţi, a apărut la întâmplare! Întâmplarea nu poate face nici măcar o linie dreaptă. Nimic nu poate apare din întâmplare. De aceea, eu nu cred nici măcar în aceşti 11 000 de necredincioşi, care s-ar fi declarat la recensământ. Vor fi fiind nişte minţi slabe, rătăcite!

Iată însă că în inimile marii majorităţi a poporului nostru s-a păs rat în cei aproape 50 de ani de dictatură şi de încercări ateiste de ucidere a sufletului omenesc şi românesc, iată că în popor credinţa s-a păstrat vie şi aceasta, aş îndrăzni să spun, s-a datorat şi credincioşiei cu care clerul nostru, de la capul Bisericii şi până la ultimul preot, a ştiut să-şi facă datoria în vremurile cele mai grele, a ştiut să pregătească preoţi, şi-a menţinut şcolile teologice, a ştiut să ţină toate bisericile deschise şi aceasta desigur şi cu sprijinul credincioşilor noştri.

Aş vrea să vă spun, şi fiecare dintre dvs poate să confirme, că iată după aproape 50 de ani de ateism militant, totuşi, câteva lucruri, după revoluţia din 1989, am putut să le consta ăm toţi. Unul dintre ele: **revoluţia ne-a găsit cu toţii copiii botezaţi.** Nu credeţi că este un lucru extraord nar? Aţi asistat dvs. la masive bot zuri de copii rămaşi nebotezaţi? Toţi au fost botezaţi. Am văzut la televizor câteva botezuri la cămine de copii care au fost strict supraveghiate. Atât. Încolo marea masă a românilor a trecut prin Taina Botezului, s-a încreştinat.

Tot aşa, marea masă a românilor s-a însoţit prin Ta na Cununiei în căsătorie. N-am avut după 1989 cupluri care să vină să ne ceară să fie cununaţi. Aceasta o ştim noi, care avem biser cile, capelele. Preoţii to`i ştiu acest lucru. În cele mai grele vremuri s-au făcut botezuri şi cununii în b`serici, în capele, unele în familii, dar s-a făcut.

Tot poporul nostru s-a încreştinat la vreme. Acestea nu sunt lucruri extraordinare şi aş vrea să menţionez că acesta este un însemnat aport al Bisericii, a conducăt`lor ei şi a P.F. Teoctist, la menţinerea credinţei în viaţa poporului român în vremurile grele d n care am scăpat.

Universitatea din Oradea l-a onorat astăzi pe P.F. Patriarh Teoctist. Cu acest prilej suntem şi noi aici, să ne bucurăm de această onoare acordată capului Bisericii noastre. P.F. Sa a fost onorat cu titlul de „Doctor Honoris Causa", cea mai mare distincţie pe care o universitate o poate acorda cuiva.

Aş vrea din toată inima ca, în numele Transilvaniei, Crişanei şi Maramureşului să-l fel`citâm din inimi pe P.F. Părinte Patriarh Teoct`si că a acceptat aceas`ă onoare, tot aşa cum din inimă aş vrea să felicit pe domnul rector şi Senatul Universităţii pentru această iniţiativă, cea dintâi, onorându-l pe Prea Fericitul şi, prin P.F. Sa, Biserica Ortodoxă Română.

Vă mulţumim şi să urăm P.F. Sale aceeaşi tinereţe în alb încă mulţi ani de acum încolo.

Se cuvine să cunoaştem învăţătura ortodoxă

(Urmare din pag. a 7-a)

Chiar şi pe cei cu păcate contra firii, pentru care noi am intervenit în Parlament, că acelea sunt păcate foarte grele, dar Biserica nu-i condamnă ca atare, ci îi tratează ca pe nişte suferinzi. Biserica are responsabilitatea să-i ajute să se ridice, Biserica se roagă pentru ei, iar preoţii au datoria să le arate credinţa şi responsabilitatea lor de creştini, ca să se îndrepte. Şi Biserica, şi şcoala şi societatea trebuie să-i ajute ca să se îndrepte. Nu se poate admite că păcatul contra firii ar fi un drept al omului, cum se susţine. Nu poate fi drept al omului ceva ce desfigurează chipul omului, făcut de Dumnezeu. Dumnezeu l-a făcut pe om cu însuşirile lui foarte valoroase, l-a înălţat deasupra tuturor celorlalte vieţuitoare, i-a dat grai, i-a dat cuget, i-a dat minte, i-a dat iubire, i-a dat memorie, i-a dat voinţă liberă, l-a aşezat pe om ca să gândească, nu ca să fie pradă păcatului. Aşa sunt multe cazuri de oameni înclinaţi spre beţie sau spre alte patimi. Să zicem oare că acestea sunt un drept al omului? Să-l lăsăm să cadă pe stradă permanent? Sunt alţii înclinaţi să fure, să fie hoţi. Oare şi hoţia să fie un drept al omului? Faţă de aceştia, societatea întreagă are responsabilitate. De aceea sunt instituţiile de educaţie, începând cu familia, Biserica, şcoala şi celelalte.

De aceea trebuie să fie foarte clar: Biserica nu urăşte pe cel care greşeşte, care păcătuieşte, în orice chip ar fi păcatul. Biserica îl iubeşte şi de aceea Biserica se roagă şi se ingrijeşte de el. Pe nedrept ne osândesc unii pe noi, Biserica Ortodoxă Română, mai ales, că este prea aspră. Nu este aspră deloc. Este potrivit tradiţiei noastre şi potrivit învăţăturii Mântuitorului Iisus Hristos, căci păcatul contra firii stă şi roade şi desfigurează temeliile familiei, ale societăţii, ale omenirii, ale dăinuirii ei pe pământ. Căci Dumnezeu le-a făcut toate cu înţelepciunea Sa.

De aceea, în vremurile acestea de cumpănă, trebuie să ne analizăm pe noi, slujitorii Bisericii, fără părtinire. Noi trebuie să fim în Biserică, iubiţi părinţi, ca slujitori ai comuniunii cu Dumnezeu şi cu noi înşine. Dar, iată că şi noi avem lipsuri foarte multe în Biserică şi necazuri chiar. Atunci când turma este lăsată în voia soartei, cum vrem s-o mântuim de secte? Dacă preotul, de exemplu, nu locuieşte în parohie, dacă preotul nu predică şi nu învaţă cuvântul lui Dumnezeu în fiecare duminică şi sărbătoare, cu fiecare împrejurare, sau dacă, Doamne fereşte, este interesat mai mult de câştig bănesc, cum va mântui turma?

Avem nevoie de multă unitate în Biserică, de unitate jertfelnică chiar. Libertatea aceasta în Biserică se traduce prin disciplina canonică, prin rânduielile şi pravilele Sfinţilor Părinţi, pe care noi putem să le îndeplinim fără nici o opreliştе. Aici este libertatea. Nu este libertate aceea că fiecare preot să se îngrijească numai de ale sale, de nevoile parohiei proprii. Trebuie avute în vedere şi nevoile altor biserici. Din nefericire, nu totdeauna se întâmplă aşa. Libertatea ne este dată să o folosim împreună cu ierarhia, cu Episcopia, cu Patriarhia. Avem Fondul Central de Ajutorare, cum ştiţi, şi vreau să adresez mulţumiri foarte călduroase părintelui protopop şi preoţilor pentru contribuţia la Fondul Central Misionar. Nici un leu nu pleacă în altă parte decât acolo unde Sfântul Sinod l-a găsit că va fi de folos pentru nevoile mari ale Bisericii noastre. Căci are şi Biserica foarte multe nevoi. Noi n-am putut să dobândim încă drepturile parohiilor în întregime, adică sesiile parohiilor de dinainte de război. Continuăm cu intervenţiile. N-am putut să facem să ni se restituie casele, şcolile şi celelalte bunuri pe care le-am avut şi noi, ca şi celelalte Biserici. Ne străduim, facem în continuare demersuri.

Secerişul, iubiţi părinţi şi fraţi, este mult, şi la propriu, şi la figurat, şi în Bihor şi în toată ţara. Ne trebuie secerători. Am văzut că aveţi aici un seminar foarte frumos. I-am auzit pe copii cântând. Foarte frumos. Dar trebuie pregătiţi copiii în seminar, să aibă vocaţie preoţească. Să le descoperim vocaţia jertfelnică preoţească. Să fie prioritare în vieţile noastre slujirea credincioşilor şi slujirea lui Hristos. Să nu rămână în parohie vreun bătrân sau o bătrână, vreun sărac, vreun orfan sau bolnav fără grija preotului. Preotul trebuie să se înscrie în toate aceste activităţi, care înainte ne erau interzise, dar acum suntem îndatoraţi să le facem, pentru că nimeni nu ne mai opreşte. Nu ne este interzis să mergem la spitale, unde preotul trebuie să fie un doctor de suflete, să mergem în penitenciare, orfelinate şi cămine de bătrâni. Trebuie să accentuăm mult latura misionară la nivel de parohie, la nivel de protopopiat şi la nivel de Episcopie, de asemenea.

Iată, s-a amintit aici că-l avem în mijlocul nostru pe Prea Sfinţitul Episcop Ioan al Harghitei şi Covasnei, o Episcopie nouă, cu o situaţie foarte îngrijorătoare acolo. De secole, românii acolo au fost deznaţionalizaţi, lipsiţi de credinţă, şi de biserici, şi de limba românească, şi chiar şi de morminte. Iată, noi am depus stăruinţe, la cererea clerului şi credincioşilor din acea zonă şi am reuşit să avem Episcopie acolo. Este cel mai sărac dintre episcopi şi dintre slujitorii altarului, dintre sfinţiile voastre. Cu mare greutate i-am căpătat colo, cu bunăvoinţa autorităţilor locale, un sediu. Dar are nevoie, de ajutor căci Dânsul este, cum spuneam şi altădată, şi preot, şi dascăl, şi clopotar, şi misionar, şi episcop în acelaşi timp. Are în urmă o bogată experienţă, este bihorean, şi chiar din aceste locuri şi aceasta l-a făcut ca să vină cu noi. Ne bucurăm mult de lucrul acesta; să-l aveţi în atenţie şi dragoste, ca pe un fiu al acestor meleaguri.

Nu valorează atâta ajutorul material, iubiţilor. Să nu vă speriaţi că ne plângem de sărăcie şi tot facem apeluri. Nu din bogăţie se construiesc bisericile, nu din bogăţia sau prisosul cuiva, ci din ceea ce fiecare putem contribui. Cei doi bani ai văduvei, cum ne spune Sf. Scriptură, ne-au rămas drept model de jertfelnicie în acest sens. Din puţinul dumneavoastră se fac lucruri foarte mari. Din acest puţin, Domnul Rector a făcut biserică în Universitate, dă ajutoare studenţilor, primeşte vizite din străinătate, ajută Biserica; este membru în Adunarea Naţională Bisericească şi în Colegiul Electoral Bisericesc. Din acest puţin şi cu dăruirea aceasta se împlinesc toate, căci se adeveresc aici cuvintele Mântuitorului Iisus Hristos, că pe dătătorul de bunăvoie îl iubeşte Dumnezeu întotdeauna. Dumnezeu lucrează prin aleşii Săi.

Avem multe semne şi mărturii despre acest curaj de a înălţa biserici. Am văzut aseară Mânăstirea de maici „Sfânta Cruce" din Oradea, foarte frumoasă, temeluită pe daniile credincioşilor, cu bunăvoinţa lor şi cu multă nădejde pentru viitor. Am sfinţit acolo un clopot nou şi, iată, văd aici în faţa mea pe părintele reformat din Tinca, cel care l-a executat. Vă rog să veniţi mai aproape.

(Părintele se apropie şi oferă Prea Fericirii Sale un buchet de flori, spunând aceste cuvinte:

„— Prea Fericite Părinte Patriarh, aceste flori au înflorit în curtea bisericii reformate din Beiuş. Daţi-mi voie să Vă felicit şi să Vă înmânez acest buchet de trandafiri şi să întâmpin pe Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române cu Psalmul: Binecuvântat este cel ce a venit între noi în numele Domnului!"). Apoi a continuat P.F. Patriarh:

Iată un model de ecumenism, iubiţi fraţi şi părinţi, model de dragoste creştinească. Acesta este ecumenismul practic şi marii teologi şi marii conducători ai creştinătăţii din toată lumea ar putea lua pildă de la momentul acesta, cum se înţelege ecumenismul, căci fapta aceasta ne duce sigur la Hristos, nu în altă parte. Vă mulţumesc călduros şi vă îmbrăţişez cu toată dragostea.

Iubiţilor, cred că e cazul să încheiem. Nu e uşor. Aţi văzut, aţi luat aminte câte se pot întâmpla la decolarea şi la aterizarea avioanelor. Aşa se întâmplă câteodată şi la amvon, la preoţii noştri şi nu pot face nici eu excepţie. Dar vreau să vă pun la inimă aceste adevăruri ale credinţei noastre. Rămâneţi tari în credinţa Mântuitorului Iisus Hristos, Care a pus temeliile Bisericii Sale şi în ţara noastră. Rămâneţi statornici în credinţa neamului nostru românesc, în jertfa eroilor noştri, pe care i-am pomenit joi. Şi acum venim de la monumentul din parohia Ceica, un monument foarte frumos al fraţilor noştri, pe care l-au adus tocmai din Munţii Tatra. Ce figuri de eroi are neamul nostru românesc! Atunci când vine un sectant la dumneavoastră şi vă oferă ceva ca să vă duceţi la adunare, să vă schimbaţi credinţa, gândiţi-vă şi la ei, la cei care şi-au vărsat sângele pentru neam, pentru credinţă, pentru integritatea frontierelor noastre naţionale. Şi atunci veţi avea pace în suflet.

Rugaţi pe Bunul Dumnezeu să ajute omenirea, să-L rugăm să coboare între noi, pacea să ne trimită Duhul Sfânt, Care să scoată omenirea din aceste grele încercări la care este pusă. Păcătuim în faţa lui Dumnezeu chiar noi, preoţii şi dumneavoastră credincioşii, dacă nu ne vom ruga şi nu vom face pace în familiile noastre, în sufletele noastre, cu semenii noştri şi cu Bisericile cu care noi convieţuim pe acest pământ.

Vă binecuvântez din toată inima, iubiţi credincioşi şi vă rog din partea mea să transmiteţi celorlalţi credincioşi, fiilor şi rudelor dumneavoastră, prietenilor dumneavoastră, toată preţuirea mea şi recunoştinţa adâncă pentru primirea pe care mi-aţi făcut-o astăzi.

Îl rog pe Dumnezeu să vă dăruiască sănătate, pace şi toate cele de folos sufletelor şi familiilor dumneavoastră.

Monahismul în timpul domniei lui Ştefan Cel Mare

(Urmare din pag. 1)

Viaţa monahală de o înaltă ţinută duhovnicească, pulsa în ritm viu prin mânăstirile preexistente: Neamţ, Bistriţa, Probota, Moldoviţa, Căpriana-Lăpuşna, Humor, Bohotin, Horodnic şi Iţcani-Suceava, iar prin codrii Carpaţilor, se nevoiau numeroşi sihaştri, în frunte cu Lavrentie (viitorul episcop de Rădăuţi), Daniil Sihastru (duhovnicul lui Ştefan cel Mare şi Sfânt), Dorotei, Platon, Sisoe, Chiril, Nil, Chiriac, etc.

Numărul monahilor va creşte simţitor în măsura în care evlaviosul voievod va ridica noi şi durabile aşezăminte monastice, începând cu Putna, cea mai importantă ctitorie a Măriei Sale.

Prin grija Măriei Sale, deosebită pentru Biserică, viaţa religioasă ia un avânt puternic, iar dezvoltarea artelor şi a culturii bisericeşti atinge apogeul, avânt ce va continua şi în deceniul următor.

Secolul al XV-lea poate fi numit fără exagerare, secolul de aur al monahismului în general şi al vieţii pustniceşti moldoveneşti în special, în fruntea căruia stăteau judeţele Suceava şi Neamţ.[4]

Mânăstirile au fost înzestrate cu toate cele necesare, pentru ca monahii să fie scutiţi de griji, oferindu-le posibilitatea să se ocupe de cele spirituale, alături de îndeletnicirile practice, specifice monahismului.

Chiar de la începutul ridicării ctitoriei sale de la Putna, Voievodul transferă din centrele monastice mai vechi, călugări cu însuşiri alese şi pricepuţi să copieze cărţile sfinte necesare Sfintelor Slujbe, să brodeze voalurile liturgice şi veşminte, să toarne vasele, clopotele şi sfeşnicile din metale preţioase, să picteze icoanele, să sculpteze stelajele strănilor şi iconostaselor şi să mânuiască tehnica ceramică, cu sprijinul material al domniei, să fie pentru înzestrarea tuturor aşezămintelor bisericeşti. Meşterii timpului, alături de monahi, au pus la construirea locaşurilor de cult, în piatră şi culori, tot ce au avut mai bun, mai trainic şi frumos.

Din acestea s-au păstrat numeroase obiecte, expuse astăzi prin muzeele din ţară şi de peste hotare, care oglindesc munca şi rugăciunea zilnică a smeriţilor monahi din mânăstirile Moldovei, de grija şi mărinimia Slăvitului Voievod şi de epoca cea mai strălucitoare din istoria Bisericii moldovenești.

Dintre monahii formaţi în aceste oaze duhovniceşti, erau recrutaţi cronicarii, duhovnicii, preoţii slujitori de la curţile domneşti, maiştri şi dascăli pentru şcolile existente din mânăstirile domneşti, de muzică şi de pregătire a clerului ca şi medicii pentru spitalele sau bolniţele mânăstireşti, care urmau să se ocupe cu alinarea durerilor sufleteşti şi trupeşti, promovând grija de cel sărac, flămând şi bolnav, ştiind prin aceasta că, „slujind oamenilor, slujesc pe Dumnezeu".

Tot dintre smeriţii monahi se alegeau egumenii mânăstirilor, pe care Binecredinciosul Voievod îi numeşte: „rugătorii noştri", în documentele vremii, înaltul cler, care făceau parte din Sfatul Ţării. Aceştia erau oameni cărturari, patrioţi, călîiţi printr-o trăire în adâncime a vieţii de mânăstire, prin respectarea dincolo de puterile lor, a voturilor monahale.

Numărul mare de monahi se poate deduce din faptul că, întemeind Ştefan cel Mare şi Sfânt, Episcopia de la Vad, trimite un episcop „cu mulţi călugări", care aparţineau canonic de mânăstirile din Moldova, să întărească şi să apere ortodoxia românilor transilvăneni din cele 68 sate date de Craiul Mateiaş Corvin (1456—1490) Voievodului moldodean în 1475, răsfirate în jurul Cetăţii de Baltă şi Ciceiul.[5]

Desigur că astfel de contribuţii aduse de monahi au înlesnit mult la bunele relaţii dintre Biserică, credincioşi şi domnitor, care a căutat să le creeze toate condiţiile pentru buna desfăşurare a tuturor activităţilor bisericeşti.

La Putna, vreme de 488 ani, de la trecerea „Pururea Fericitului ei Ctitor", în lumea celor drepţi, generaţiile nesfârşite de urmaşi, au adus cu ei prinosul de recunoştinţă cu inimile calde şi au păşit cu emoţie prin faţa mormântului său, cuprinşi de suflul puternic al istoriei. Astăzi după trei ani de la îndreptăţita canonizare de către Biserica „neamului românesc", vin să se roage şi să-i ceară putere, consolidare şi ocrotire în viaţă şi să mijlocească la Dumnezeu, „în continuare" pentru toată suflarea românească de pretutindeni.

4 Ieromonah Ioanichie Bălan, „Vetre de Sihăstrie Românească", Bucureşti, 1982, pag. 60.

5 Preot Prof. Dr. Mircea Păcurariu, op. cit., pag. 486—487.

Introducere în studiul Filocaliei

(Urmare din pag. 1)

Revista oficială a Episcopiei Aradului, **Biserica şi Şcoala,** prin neuitatul preot profesor Dr. Ilarion V. Felea, a desfăşurat o muncă asiduă de prezentare a Filocaliei, de adunare de contribuţii băneşti pentru tipărirea ei. Regretând că aceste contribuţii şi ajutoare „nu sunt la înălţimea nevoilor" (dovadă — adăugăm noi, cât de înţelenit era pe atunci pământul cărţilor duhovniceşti), notează câteva nume de sprijinitori ai tipăririi Filocaliei, între care numele de pioasă amintire al episcopului Nicolae Popoviciu al Oradiei, care „a comandat 200 exemplare din volumul I, ediţia a doua, şi 250 exemplare din volumul II". A început astfel să se manifeste tot mai mult interes în rândurile credincioşilor pentru sprijinirea şi citirea cărţilor duhovniceşti.

Pentru o informare generală, pentru a deştepta interesul studenţilor noştri, prezentăm titlurile şi numele autorilor cuprinşi în cele 12 volume, cu unele scurte sublinieri care ni s-au părut mai de folos în studiul Formării duhovniceşti.

Volumul întâi cuprinde la început viaţa şi scrierile Sfântului Antonie cel Mare (pe care-l întâlnim şi în **Pateric)** apoi scrieri de ale sfinţilor Evagrie Ponticul, Ioan Casianul, Nil Ascetul, Diadoh al Foticeei şi Isaia Pustnicul. Iată câteva citate din Sf. Marcu Ascetul, din cartea **Răspuns celor ce se îndoiesc despre Dumnezeiescul Botez:** „Sfântul Botez este desăvârşit, dar nu desăvârşeşte pe cel ce nu împlineşte poruncile... căci credinţa nu stă numai în a ne fi botezat în Hristos, ci a împlini poruncile Lui... chiar dacă suntem ţinuţi sub păcat şi după Botez, aceasta nu se întâmplă din pricină că Botezul ar fi nedesăvârşit, ci pentru că nesocotim porunca şi ne alipim de plăceri... pentru că nici Botezul, nici Dumnezeu, nici Satana nu sileşte voia omului... harul Botezului se află în noi în chip ascuns, dar se dă pe faţă prin împlinirea poruncilor". Sunt — credem — argumente potrivite pentru o expunere asupra Tainei Sfântului Botez.

Volumele II şi III cuprind viaţa şi operele Sfântului **Maxim Mărturisitorul,** vestitul monah şi apărător al Ortodoxiei care a pecetluit cu sângele limbii sale şi a braţului drept credinţa sa ortodoxă. Sunt cuprinse aici cele 400 capitole despre dragoste; 200 capitole teologice şi notăm, ca de mare folos, **Tâlcuirea la Tatăl nostru.** „Tema generală a Sfântului Maxim Mărturisitorul — notează părintele Stăniloae — este urcuşul (anabasis) omului spre îndumnezeire... prin curăţirea de patimi şi prin cunoaşterea în duh a raţiunilor lumii, care sunt primele două trepte ce anticipează pe ultima şi a treia: unirea cu Dumnezeu şi contemplarea în lumina lui directă, a raţiunilor tuturor lucrurilor". Volumul III întregeşte opera acestui sfânt prin răspunsurile către Talasie, „despre diferite locuri grele din dumnezeiasca Scriptură". Notăm câteva din aceste răspunsuri: Despre îndoita naştere din Dumnezeu; Despre cele două temeri de Dumnezeu; Paharul şi Botezul; Despre deosebirea între oglindă şi ghicitură; Bucuria în întristări, etc.

Volumul IV cuprinde nume de autori cu lucrări mai mici, dintre care amintim pe Talasie Libianul, Isichie Sinaitul, Filotei Sinaitul, Ioan Carpatiul, Sfântul Ioan Damaschinul, Teodor al Edesei şi alţii. Ele cuprind „cele mai preţioase norme concrete pentru realizarea idealurilor de viaţă duhovnicească".

Volumul V cuprinde „Învăţăturile duhovniceşti ale Sfântului Petru Damaschinul", din care notăm învăţătura despre cele şapte fapte trupeşti, şi anume: 1. **liniştea** (isihia) sau petrecerea neîmprăştiată, în care se arată în ce constă şi cum se împacă **temerea** cu **nădejdea.** Temerea e cu privire la puterile noastre şi la slăbiciunea lor; iar nădejdea e cu privire la puterea Lui cea nemărginită şi la iubirea Lui cea mai presus de minte. 2. **Postul cu măsură,** care înseamnă ca omul să biruiască lăcomia pântecelui, dar să se folosească de toate spre slava lui Dumnezeu, neoprindu-se de la nimic ca de ceva rău, cum fac blestemaţii de eretici. Iar vinul, după vreme, căci la bătrâneţe, la neputinţă şi la frig, e foarte folositor; dar şi atunci puţin. 3. A treia este **privegherea cu măsură,** adică să se găsească timp şi pentru rugăciune şi priveghere; 4. A patra este **psalmodia sau rugăciunea trupească,** prin psalmi şi îngenunchieri, ca să se osteneasca trupul şi să se smerească sufletul; 5. A cincea, este **rugăciunea duhovnicească** făcută cu mintea, care se fereşte de orice gând, ci priveşte numai la Dumnezeu şi vorbeşte numai cu El; 6. A şasea este **citirea cuvintelor şi vieţilor Părinţilor,** nedându-şi auzul dogmelor străine, mai ales celor eretice. Părintele Stăniloae completează, scriind: „Cunoştinţa întreagă nu se primeşte numai din Scriptură, ci şi din Predania vie..."; 7. A şaptea este **întrebarea celor experimentaţi,** despre orice cuvânt sau faptă. Toate acestea se încununează prin răbdare în toate cele ce vin asupra omului, pe care vrea Dumnezeu să le îngăduie „spre cercare şi smerenie".

Tot în volumul V se cuprinde şi **Parafraza** Sfântului Petru Damaschinul, în 150 capete ale Sfântului Simeon Metafrastul, la cele 50 de **cuvinte** ale Sfântului Macarie Egipteanul, cunoscutele **Omilii duhovniceşti** (traduse şi publicate, pe vremuri, la Chişinău şi mai nou, în Colecţia **Părinţi Scriitori Bisericeşti,** vol. 34, Bucureşti, 1992).

Volumul VI cuprinde scrierea **Sfântului Simeon Noul Teolog,** cu cele 225 capete teologice şi practice, capetele morale; Cuvântările morale întâia şi a cincea, iar din **Nichita Sthetatul** cele **300 de capete** despre făptuire; despre fire şi despre cunoştinţă; Vederea raiului.

Volumul VII cuprinde un **Cuvânt despre rugăciune** a lui **Nichifor din singurătate;** un **Cuvânt** al mitropolitului **Teolipt** al Filadelfiei; Din scrierile **Sfântului Grigorie Sinaitul** şi ale **Sfântului Grigorie Palama,** inclusiv **Tomul aghioritic,** despre cunoştinţa naturală, despre cunoaşterea lui Dumnezeu, despre viaţa morală şi despre făptuire.

Volumul VIII este deosebit de important pentru noi românii pentru că cuprinde pe lângă scrierile lui **Calist şi Ignatie Xantopulos** — operă care rezumă şi sistematizează învăţăturile Părinţilor de demult — şi scrierea Părintelui Stăniloae, **Din istoria isihasmului în Ortodoxia română.** Este printre primele şi puţinele scrieri despre tradiţia isihasmului pe pământul românesc, şi despre contribuţia monahilor români, îndeosebi a lui Paisie Velicicovschi şi a stareţului Gheorghe de la Cernica la răspândirea isihasmului în ţările ortodoxe vecine.

Volumul IX cuprinde cunoscuta lucrare a **Sfântului Ioan Scărarul,** intitulată **Scara dumnezeiescului urcuş** — una dintre cele mai frumoase cărţi duhovniceşti, de care ne vom ocupa mai îndeaproape. Menţionăm la acest loc, traducerea nouă a acestei cărţi prin sârguinţa Părintelui Mitropolit al Banatului, Dr. Nicolae Corneanu (căruia i-a servit ca teză de doctorat în Teologie) şi care mărturiseşte în **Cuvântul înainte** că „dorinţa de a-l cunoaşte pe Ioan Scărarul a avut-o încă din anii studenţiei, atât pentru că făcea parte din cei mai reprezentativi Sfinţi Părinţi ai Bisericii... cât şi pentru că el a transformat simbolul Scării într-un ideal ce nu putea să nu încălzească pe orice doritor să urce treptele desăvârşirii". E o mărturie pe care o consemnăm în dorinţa de a suscita interesul tinerilor studenţi teologi, ca şi al celor dornici de viaţă duhovnicească, pentru această carte.

Volumul X cuprinde o lucrare de asemenea de largă circulaţie, opera **Sfântului Isaac Sirul, Cuvinte despre sfintele nevoinţe** asupra căreia ne propunem să stăruim, pentru folosul ce-l poate avea teologul care vrea să compună predici ziditoare de suflet, cu substanţă autentic ortodoxă. Iată câteva sublinieri: Despre smerita cugetare se spune că ea **„este haina lui Dumnezeu.** Căci Cuvântul întrupându-se pe ea a îmbrăcat-o şi prin ea ne-a vorbit în trupul nostru... de aceea tot cel ce s-a îmbrăcat în haina în care s-a arătat, s-a îmbrăcat în Hristos însuşi... în faţa celui smerit şi fiarele sălbatice se îmblânzesc căci din el se răspândeşte acea mireasmă ce se răspândea din Adam înainte de căderе, când le-a dat nume fiecăruia. Este mireasma care s-a luat de la noi şi pe care ne-a înnoit-o şi ne-a dat-o iarăşi prin venirea lui Iisus...". Despre cei ce cer şi doresc ca Dumnezeu să facă minuni şi puteri prin mâinile lor Sfântul Isaac le răspunde că „sunt ispitiţi de dracul, care râde de ei. Dreptii adevăraţi nu numai că nu poftesc acestea, ci şi când li se dau le resping.. Dreptii adevăraţi socotesc pururea în ei că nu sunt vrednici de Dumnezeu. Şi în aceasta sunt dovediţi că sunt adevăraţi, că se socotesc pe ei păcătoşi şi nevrednici de grija Lui".

Volumul XI cuprinde scrierea **Sfinţilor Varsanufie şi Ioan, Scrisori duhovniceşti,** în care, sub formă de întrebări şi răspunsuri, se descrie „şlefuirea treptată a omului de tot ce l-a coborât de la omenescul lui, care nu se poate realiza decât în comuniune între oameni, alimentată din comuniunea lor cu Dumnezeu". Cartea a avut o mare influenţă în spiritualitatea ortodoxă, dovadă fiind mulţimea manuscriselor din ea, aflătoare în Biblioteca Academiei Române.

Volumul XII cuprinde scrierea **cuviosului Isaia Pustnicul: Douăzeci şi nouă de cuvinte,** care încheie această comoară a Ortodoxiei româneşti, dar de nepreţuit al Părintelui Stăniloae făcut Bisericii noastre, fapt pentru care el merită recunoştinţa noastră şi a generaţiilor care vor urma. „Formarea duhovnicească şi misionară a tinerelor generaţii va avea, în această măreaţă operă, ca şi în celelalte cărţi asemănătoare, o şcoală duhovnicească neîntrecută, şcoala vieţii desăvârşite, prin care se primeşte un spor de lumină, un spor de viaţă, de sfinţenie şi de fericire". (Citat după Pr. prof. Ilarion V. Felea).

ANUNŢ IMPORTANT

La intervenţia Cancelariei Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, Ministerul Învăţământului a aprobat înfiinţarea unei case de cântăreţi bisericeşti care va funcţiona începând cu anul şcolar 1995/1996 în cadrul Liceului Teoretic „Doamna Stanca" din municipiul Făgăraş.

Se primesc absolvenţi a 8 clase, limita de vârstă fiind 20 de ani (25 de ani cu aprobare specială — dispensă de la Mitropolitul sau episcopul locului).

Probele de examen se dau la Muzică, Cunoştinţe religioase şi Limba şi Literatura română, programa pentru fiecare materie fiind comunicată la toate protopopiatele Arhiepiscopiei noastre.

Înscrierile se fac la secretariatul Liceului între 15—26 august iar examenele se vor susţine la acelaşi liceu între 26 august — 1 septembrie 1995.

Arhiepiscopia Ortodoxă Română Sibiu

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipogrfiei Eparhile, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală,** Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Aurel Jivi** — redactor adjunct; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

ABONAMENTUL pe un an: 5000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A., Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

SIBIU

Fondator:
Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 142
SIBIU
1 şi 15 august
Nr. 29—32
1995

DIASPORA ORTODOXĂ PE AGENDA SECRETARIATULUI PENTRU PREGĂTIREA SF. ŞI MARELUI SINOD ORTODOX

CONGRESUL CANONIŞTILOR
cu tema:

Criterii pentru elaborarea unui Regulament de funcţionare a Adunărilor Episcopale a Diasporei Ortodoxe

Începute în 1980, concretizând iniţiative mai vechi, printre care, printre cele dintâi, dacă nu chiar cea dintâi, şi din partea Bisericii Ortodoxe Române (1925), eforturile pentru organizarea şi convocarea unui **Sfânt şi Mare Sinod Ortodox** par a se apropia de final. Să reamintim că acesta e, deocamdată, numele acceptat de Biserici, pentru a nu-l numi de-a dreptul **„Al VIII-lea Sinod ecumenic"**, cum au sugerat unii. Dialogurile în curs între marile confesiuni creştine, ca şi cu familiile de Biserici ortodoxe necalcedoniene (copţi, armeni, sirieni etc.) îndrumează spre oarecare prudenţă în ceea ce priveşte denumirea Sinodului. Poate că, finalmente, chiar Sinodul, când va avea loc, îşi va atribui denumirea definitivă, aceea cu care va intra în istorie.

În vederea pregătirii acestui Sinod, au avut loc până acum trei Conferinţe panortodoxe preconciliare. Toate la Chambesy, în Elveţia. Următoarea, cea de-a patra, s-a dovedit a avea nevoie de mai multe **Conferinţe pregătitoare** (până acum trei şi probabil va mai fi nevoie de una). Temele pentru a IV-a Conferinţă preconciliară vor fi:

1. Diaspora ortodoxă.
2. Autocefalia şi modul ei de proclamare.
3. Autonomia şi modul ei de proclamare.
4. Dipticele.

Problema Diasporei a fost discutată la Chambesy de către Comisia interortodoxă pregătitoare, între 10—17 noiembrie 1990 şi apoi între 7—13 noiembrie 1993. La cea din urmă s-au fixat cele opt regiuni în care vor fi organizate **Adunări episcopale**, într-o primă etapă:

1. America de Nord şi America Centrală
2. America de Sud
3. Australia
4. Marea Britanie
5. Franţa
6. Belgia şi Olanda
7. Austria şi Italia
8. Germania.

Delegaţii unor Biserici Ortodoxe au cerut să fie nominalizate şi alte Adunări episcopale. Spre exemplu, Elveţia, Spania, Ţările nordice n-au intrat în componenţa nici unei Adunări episcopale. Este şi motivul pentru care în textul adoptat la Chambesy în 7—13 nov. 1993, la cererea expresă şi insistentă a delegatului Bisericii Ortodoxe Române (Mitropolitul Antonie) s-a introdus la punctul 1 precizarea:

„Episcopii din Diaspora, care rezidează în Diaspora şi au parohii în mai multe regiuni (ţări n.n.), vor fi membri ai Adunărilor episcopale din acele regiuni şi vor continua să-şi exercite jurisdicţia asupra parohiilor deja existente care încă nu sunt incluse într-una din regiunile menţionate mai sus".

Era cazul cu parohiile noastre româneşti din Elveţia, Spania, Suedia, ca şi cele din Ierusalim, Noua Zeelandă, Bulgaria, Jugoslavia, Ungaria. Unele vor rămâne aşadar sub jurisdicţia canonică a Mitropoliei române pentru Europa Centrală şi a Arhiepiscopiei române pentru Europa Occidentală (acum având drept locum-tenens pe Mitropolitul Europei Centrale, Serafim), iar altele vor depinde direct de Bucureşti sau de unele eparhii din ţară (Timişoara pentru Vicariatul din Serbia, şi Aradul pentru Vicariatul din Ungaria).

Cât de necesare au fost aceste precizări, se va vedea în viitor când se va încerca scoaterea Diasporelor de sub jurisdicţia Bisericilor-mame, şi trecerea lor sub jurisdicţia Constantinopolului, înainte de a se organiza în Biserici naţionale ortodoxe autocefale, în teritoriile în care există în diferitele părţi ale lumii. Bisericile Ortodoxe interpretează în chip diferit Canoanele 34 apostolic şi 28 al Sinodului IV ecumenic (451). Biserica Constantinopolului crede că toate Bisericile Diasporelor trebuie să fie sub jurisdicţia sa, pe când celelalte Biserici spun că aceste canoane se referă la situaţii specifice vremurilor de atunci şi că, astăzi, aceste Biserici trebuie să depindă de Bisericile lor mame, ca Biserici ale unui neam. Iată textul canonului 34 apostolic:

„Episcopii fiecărui neam se cuvine a cunoaşte pe primul dintre dânşii şi a-l socoti de şef şi nimic să nu facă de prisos. Iar ei să facă numai câte se cuvin episcopiei şi satelor de sub dânsa, însă nici cel mai mare să nu facă ceva fără consimţământul tuturor, căci aşa va fi o unire şi se va slăvi Dumnezeu, prin Domnul, întru Sfântul Duh: Tatăl şi Fiul şi Sfântul Duh".

Ceea ce e limpede aici, e că episcopii fiecărui neam trebuie să se afle sub jurisdicţia **celui mai mare dintre dânşii**, nu a vreunui străin!

Se mai invocă de către Biserica Constantinopolului Canonul 28 al Sinodului IV ecumenic (451).

Iată şi textul acestui canon:

„Pretutindeni urmând hotărârilor sfinţilor Părinţi şi canonul cel de curând cetit al celor 150 de episcopi iubitori de Dumnezeu, cari s-au adunat în zilele fericitului întru pomenire marelui Teodosie, al celui ce s-a făcut împărat cetăţiei împărăteşti a lui Constantin, Roma Nouă, cunoscând, tot astfel hotărâm şi noi în privinţa întâietăţii prea sfintei biserici, a acestui Constantinopol, Roma Nouă; deoarece scaunul Romei cei vechi, stăpânea acea cetate, sfinţii Părinţi au dat ei întâietatea după cum se cuvenea. Prea iubitorii de Dumnezeu episcopi în număr de 150, fiind influenţaţi de aceeaşi însemnătate, au dat întâietate scaunului sfânt al Romei celei noua, judecând cu drept cuvânt, că cetatea ce s-a cinstit cu împărăţie şi cu sfat împărătesc, să dobândească şi onoarea deopotrivă cu Roma veche şi-n afacerile bisericeşti, mărindu-se ca aceea şi socotindu-se a doua. Hirotoniile mitropoliţilor pontici din Asia, Tracia, cum şi ale episcopilor din locurile barbare de sub ocârmuirile mai sus zise, să se facă de la prea sfântul scaun al prea sfintei biserici din Constantinopol, adică, fiecare mitropolit mai sus amintit, împreună cu episcopii eparhiei, hirotonisind pe episcopii eparhiei, după cum învaţă sfintele canoane. Iar arhiepiscopul Constantinopolului, hirotonisind mitropoliţii de sub con-

(Continuare în pag. a 6-a)

Dr. Antonie Plămădeală
Mitropolitul Ardealului

Sf. Ioan Damaschinul, A treia omilie la Adormirea Maicii Domnului, S C. nr. 80, III, 1-2

(traducere)

Dorul celor care strălucesc de dragoste pentru un obiect este să aibă numele lui totdeauna pe gură şi să-l reprezinte ziua şi noaptea. Nimic nu mi se va putea deci, reproşa dacă după cele două (omilii, n.n.) precedente eu voi rosti acest al treilea panegiric pentru Maica Dumnezeului meu, ca o ofrandă în cinstea plecării sale: nu pentru a-i face o plăcere, ci pentru a servi, mie însumi şi vouă aici prezenţi, dumnezeiască şi sfântă adunare, o hrană folositoare sufletelor şi mântuirii noastre! Căci ea nu are nevoie de elogiile noastre, ci noi avem nevoie de slava care vine de la ea. Fiinţa care este slăvită, ce slavă mai poate ea să primească? Sursa luminii, cum ar fi luminată? Dar aceasta făcând, pentru noi înşine împletim o cunună. „Eu sunt viu, zice Domnul, şi Eu voi preamări pe cei ce Mă preamăresc".

Fără îndoială vinul este bun, este o băutură delicioasă, şi pâinea un aliment hrănitor: unul veseleşte, celălalt întăreşte inima omului. Dar ce este mai delicat decât Maica Domnului meu? Ea a captivat sufletul meu, ea împărăteşte peste limba mea, ziua şi noaptea înfăţişarea ei îmi este prezentă. Ea, Maica Cuvântului, îmi spune despre ce să vorbesc. Fiica unei mame sterile, ea face fecunde sufletele sterile. Iat-o pe aceea a cărei sfântă şi dumnezeiască strămutare o sărbătorim astăzi.

Hristos a atras la Sine pe Mama Sa. Să fugim deci, şi să ne urcăm în muntele sfânt! După ce am depăşit imaginile vieţii prezente şi ale materiei şi penetraţi de raza divină şi incomprehensibilă, odată fixaţi în lumina lui Dumnezeu, să sărbătorim puterea infinită. Prin ce mister, Cel care din înălţimea suprasensibilă, imaterială şi transcendentă, a coborât, fără să părăsească sânul Tatălui, în sânul fecioresc, pentru a se concepe şi întrupa; Cel care parcurgând suferinţele merge de bunăvoie la moarte, şi care, cu trupul Său născut din pământ, câştigând prin moartea Sa nemurirea, S-a întors la Tatăl; Prin ce mister a luat Tatăl său pe Mama Sa după Trup? Ea care a fost într-adevăr un cer pe pământ, cum a ridicat-o până la pământul cerului?

Cea care a fost unirea cerului şi pământului a urcat la cer.

Astăzi, scara duhovnicească şi vie, prin care Cel Preaînalt a coborât pentru a se face văzut şi să vorbească cu oamenii, este, prin treapta morţii, înălţată de pe pământ la cer.

Astăzi masa pământească, care, fără să fi cunoscut căsătoria, a purtat pâinea cerească a vieţii şi scânteia Divinităţii, de pe pământ a fost ridicată la ceruri; şi pentru poarta răsăritului, pentru poarta lui Dumnezeu, porţile cerului s-au deschis.

Astăzi, de la Ierusalimul terestru la cetatea locuită de Dumnezeu, la „Ierusalimul cel de sus" este adusă cea care a conceput ca primul său născut şi unicul fiu pe Cel Întâi Născut dintre creaturi şi Fiul Unic al Tatălui, vine să locuiască în „Biserica întâilor născuţi"; corabia Domnului vie şi duhovnicească este transferată la odihna Fiului său.

Porţile Paradisului se deschid pentru a primi pământul făcător de Dumnezeu, unde creştea pomul vieţii veşnice care a şters neascultarea Evei şi moartea lui Adam. Hristos este cauza vieţii universale care primeşte peştera adâncă, muntele nelucrat, de unde s-a rupt fără intervenţie omenească piatra care a umplut pământul.

Slava mormântului său. Cea care a fost patul nupţial unde s-a desăvârşit dumnezeiasca Întrupare a Cuvântului a venit să se odihnească în mormântul plin de slavă ca într-o cămară de mire, şi ea s-a ridicat de acolo până la locuinţa mirilor cereşti, unde ea domneşte în deplină lumină cu Fiul şi Dumnezeul ei, după ce a lăsat moştenire mormântul însuşi ca un pat nupţial acelora care rămân pe pământ. Un pat nupţial, acest mormânt? Da, şi cel mai luminos dintre toate: aceasta nu

(Continuare în pag. a 6-a)

Trad. de Pr. drd. Aurel Pavel

Sfânta Liturghie — Marea Iubire (XIX)

TAINĂ ŞI COMUNIUNE

„Şi ne izbăveşte de cel rău" (Mt. 6, 13).

Fiind a şaptea cerere din rugăciunea TATĂL NOSTRU şi ultimul mărgăritar al acestei rugăciuni domneşti, pe care ne-a dat-o Iisus, Fiul lui Dumnezeu, ne îngrijorăm la gândul că întregul traseu al vieţii noastre este asaltat de cel rău, care mereu stă la pândă ca să atace, să corupă, să-l derapeze pe om din calea mântuirii şi să-şi găsească **terenul** pe care „să joace" şi să-l stăpânească.

De aceea, Mântuitorul ne şi îndeamnă zicând: „Privegheaţi dar în toată vremea rugându-vă ca să vă întăriţi şi să scăpaţi de toate acestea".[1] Să cerem mereu ajutorul Tatălui ceresc, ca fii ai Lui, „căci în El trăim şi ne mişcăm şi suntem... căci ai Lui neam suntem".[2] Şi într-adevăr, numai ajutorul lui Dumnezeu este hotărâtor, în toate împrejurările vieţii noastre.

În unele traduceri mai vechi, ale Sfintei Scripturi,[3] se zice: „Ci ne izbăveşte de **vicleanul**, sau de **cel viclean"**. Sfântul Chiril al Ierusalimului zice că „dacă textul **„nu ne duce pe noi în ispită"** ar fi avut sensul de a nu fi ispitit, Domnul n-ar fi spus: **„Ci ne izbăveşte de cel viclean"**. **„Cel viclean"** este diavolul potrivnic; ne rugăm deci ca Domnul să ne izbăvească de diavol".[4] Aşa că ambii termeni au acelaş conţinut, expresie a tot ceea ce dezaxează ordinea firească a vieţii. Sfântul Ioan Gură de Aur zice că „viclean este diavolul, mărturisesc şi eu, dar e viclean, pentru sine însuşi, nu pentru noi cei ce ne trezvim"[4b]. Cuvântul **„viclean"** exprimă o gamă largă de denaturări: „ipocrit, perfid, şiret, şmecher, isteţ. 2. Rău, crud, neîndurător, hain 3. Care-şi calcă credinţa, necredincios, trădător, care nu crede în învăţătura religiei creştine, păgân. Duh necurat, diavol, drac, hiclean".[5] Se înţelege, deci, că şi **„cel rău"** şi **„cel viclean"**, este acelaş demon, duh al răzvrătirii şi neascultării. Călcător al ordinei divine şi cel dintâi care a părăsit lumina şi a căutat întunericul. „Lucifer, arhanghelul, cu îngerii lui, alungaţi din cer şi deveniţi demoni întunecaţi... De atunci el poartă diferite numiri: „balaurul cel mare", şarpele cel de demult, care se cheamă diavol şi satana" (Lc. 10, 18), „belzebul, căpetenia demonilor" (Mt. 12, 24), sau „veliar", „cel rău" şi „cel viclean" (II Cor. VI, 15), sau „duhul cel rău" şi „duhul necurat".[6] După cum se manifestă, are şi numele: „tatăl minciunii" (In. 8, 44), „îngerul adâncului", „Abaddon, Apollion" (Apoc. 9, 11), „împestriţatul", „împeliţatul", „ducă-se în pietri seci", „ucigă-l crucea" etc.

Firească că apariţia răului în lume, n-a rămas o problemă indiferentă pentru om, ci de la început a antrenat atâtea minţi luminate, care s-au frământat pentru a da un răspuns logic faţă de această proveniență.

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. Nichifor Todor

1 Lc. 21, 36.
2 F. Ap. 17, 28.
3 Vezi: Noul Testament de la Bălgrad, al Mitropolitului Simeon Ştefan, 1648 şi Biblia de la Sibiu, a Mitropolitului Andrei Şaguna, 1856—1858, la Ev. Mat. 6, 13.
4 Catehezele, partea a II-a — Cateheza Mistagogică, op. cit., p. 54—55.
4 b Sfântul Ioan Gură de Aur: Omilii şi Cuvântări I, trad. de † Irineu Slătineanu, Părinţi Orientali, p. 51.
5 Vezi: Dicţionarul limbii române moderne, Ediţia Academiei Române, Bucureşti, 1958, p. 928.
6 Vezi: Pr. Dr. Ioan Mircea, Dicţionar..., op. cit., p. 413.

FILANTROPIA - dimensiune psihologică umană

Din iubire faţă de om s-a înfăptuit, de-a lungul istoriei, opera filantropică obiectivată în acte şi fapte caritabile, de binefacere, în acte şi fapte de lansare, încurajare şi susţinere a talentelor prin mecenat, în trecut, prin sponsorizare, astăzi, în acte şi fapte de creaţie. Operă filantropică poate fi considerată întreaga creaţie filosofică, teologică, artistică, ştiinţifică şi tehnică. Iubirea faţă de om s-a obiectivat în **filantropie caritativă** şi în **filantropie culturală.** În această ipostază filantropia este un fapt de conştiinţă a comunităţii umane.

Filantropia este o virtute general umană, morală, religioasă, o virtute creştină. Modelul suprem de filantrop este Dumnezeu, creatorul lumii şi iubitorul de oameni. Dumnezeu a creat lumea pentru ca aici El să devină Om şi pentru ca omul să devină Dumnezeu prin har (Paul Evdochimov, „Taina iubirii", Bucureşti, 1994, p. 65).

Sensurile etimologice ale cuvântului **filantropie** (fileo = a iubi; filo = iubitor; antropos = om; filantrop = iubitor al omului) reflectă bogăţia conţinutului lui: sentiment de umanitate — bunătate, bunăvoinţă, mărinimie, clemenţă, caritate, binefacere în folosul celor neajutoraţi: generozitate, dăruire, sacrificiu.

Filantropul este iubitor de oameni, prieten devotat al oamenilor, făptuitor al Binelui social, creator de bunuri materiale şi spirituale. Este omul darnic, mărinimos, generos, este binefăcător, caritabil şi milos. Filantropul dăruie şi se dăruieşte. Filantropi sunt cei ce se dăruiesc oamenilor prin munca lor — preoţi, medici, dascăli, prin creaţia lor, prin viaţa lor — eroi, martiri.

Filantropia este o dimensiune a psihologiei umane; este, înainte de toate, o stare de spirit creată prin armonia dorinţelor, gândurilor, intenţiilor şi acţiunilor pentru făptuirea Binelui. În conduita social-umană cu dimensiunea sa filantropică se intercondiţionează facultăţile psihice afective, cognitive, atitudinale, motivaţionale, volitionale. Dorinţa im-

(Continuare în pag. a 2-a)

Conf. univ. dr. Elena Macavei

Atitudinea creştinului faţă de natură

Aflându-se adesea în mijlocul naturii şi admirând-o, Mântuitorul oferă imaginea ei spre a putea înţelege tainele împărăţiei lui Dumnezeu, ca şi învăţămintele care vorbesc despre bunătatea şi purtarea de grijă pe care o are Dumnezeu faţă de oameni. Aşa şi noi, „luând aminte" la crinii câmpului şi păsările cerului, la sămânţa roditoare, ca şi la pământul care o primeşte, la iarba verde care apoi se usucă, la frumuseţea lanurilor aurite, la mările întinse şi la liniştea muntelui, la grădinile înmiresmate şi umbroase, la pomii roditori, sau la cei uscaţi, să vedem care trebuie să fie atitudinea creştinului faţă de natură.

Deschizând Sfânta Scriptură, încă de la început aflăm că omul ca şi coroană a creaţiei avea calitatea de a „stăpâni pământul". Adică, întreaga creaţie a fost adusă la existenţă spre folosul lui, spre a-i asigura buna desfăşurare a vieţii. Omul era într-o relaţie de armonie cu creaţia, fiindcă ea îi era supusă în aceeaşi armonie, pace şi linişte, spre bucuria vieţii lui. Pe de altă parte, fiind creat „din pământ", fiinţa lui biologică (trupească) reprezintă substanţa comună a întregii creaţii, stabilind în felul acesta o unitate şi o interdependenţă cu firea înconjurătoare. Astfel, omul nu poate trăi, nu poate exista ca fiinţă biologică în afara naturii. Din natură îşi ia hrana, îmbrăcămintea şi locuinţa, ea exercitând în acelaşi timp şi o mare influenţă asupra vieţii şi sănătăţii omului. E suficient să ne gândim la schimbarea temperaturii, a anotimpurilor, a cerului cu nori sau a cerului senin, la venirea toamnei cu ploile persistente şi melancolice, sau a primăverii cu optimismul şi asteniile ei, sau chiar şi numai a influenţelor de microclimat... La fel şi schimbările astrelor acţionează asupra vieţii omului, precum influenţa exploziilor şi radiaţiilor solare, sau fazele de lună plină asupra unor stări maladive cum sunt lunaticii şi epilepticii.

(Continuare în pag. a 7-a)

Preot prof. Sorin Cosma

CONVENŢIA EUROPEANĂ DE BIOETICĂ — STRASBURG

Demnitatea umană a embrionului

Semnatarii acestui document se angajează să protejeze demnitatea, identitatea şi integritatea fiinţei umane.

Afirmarea primatului intereselor fiinţei umane asupra intereselor sociale şi ştiinţifice.

Orice intervenţie medicală se va efectua cu consensul liber şi informat al persoanei care se supune acesteia.

În cazul persoanelor care nu au capacitatea juridică de a exprima un consens sau care, chiar având-o, au o reducere temporară a capacităţii de înţelegere, pot fi practicate intervenţii doar în beneficiul lor.

În caz de urgenţă, în imposibilitatea de a obţine consensul, se poate recurge la o intervenţie medicală în beneficiul individului implicat.

Este interzisă comercializarea părţilor corpului uman.

Respectul vieţii private în sfera medicală.

Este interzis a crea embrioni umani cu scopuri de cercetare.

(Extras)

Această temă, antică de altfel, a format obiectul dezbaterii Adunării de la Strasburg, de la începutul lunii februarie, întâlnind reprezentanţi a 33 de Parlamente ale Europei. S-a adoptat un text, care s-a dovedit a fi rezultatul unor regretabile compromisuri, câtă vreme Europa se prezintă ca o realitate eterogenă, atât pe plan religios cât şi cultural şi politic. Hotărârile adoptate vor trebui ratificate de fiecare ţară în parte, pentru a putea deveni operative, ţinând cont de aceleaşi criterii de eterogenitate. Bioetica a devenit deja o forţă, de care să se ţină seamă, dar poate ajunge şi terenul unor confruntări ideologice. Calea dialogului şi folosirea unor principii universal-valabile pot aduce servicii efective omului, ameninţat azi de ştiinţa pe care el a creat-o.

Problema principală, care a suscitat discuţii aprinse, a fost aceea a embrionilor umani; Adunarea de la Strasburg recunoaşte unanim demnitatea umană a acestora: embrionii umani nu trebuie şi nu pot fi comercializaţi, nici folosiţi în alte scopuri. E interzisă „obţinerea de embrioni umani doar pentru scopuri de cercetare". Nu e drept, prin urmare e interzisă crearea de embrioni prin intermediul tehnicilor de fecundaţie artificială doar pentru scopul, nobil în sine, de a efectua cercetare ştiinţifică. Trebuie să se ţină seama de un principiu fundamental: demnitatea unui singur embrion prevalează asupra utilităţii întregii colectivităţi.

A rămas însă problema aşa-zişilor pre-embrioni.

(Continuare în pag. a 7-a)

Ierom. Drd. Juvenalie Ionaşcu

(Urmare din pag. 1)

Cel dintâi răspuns ni l-a dat Cuvântul Sfintei Scripturi! În El se află cheia tuturor problemelor vieții. Așa bunăoară, după ce s-au întors cei șaptezeci (și doi) de ucenici, dintr-o misiune de probă și-au raportat „cu bucurie, zicând: Doamne, și demonii ni se supun în numele Tău", Iisus le-a zis: „Am văzut pe satana ca un fulger căzând din cer",[7] iar Sfântul apostol Petru scria că „Dumnezeu n-a cruțat pe îngerii care au păcătuit, ci, legându-i cu legăturile întunericului în iad, i-a dat să fie păziți spre judecată".[8]

Scriitori bisericești și Sfinți Părinți ai Bisericii, încă din primele veacuri ale Creștinismului, au abordat această cauză a originii și prezenței răului în lume, tot pe temeiul Sfintei Scripturi, lăsând niște repere de orientare pentru orice credincios care caută un răspuns spre mântuire. Astfel, Fericitul Augustin, el însuși fost victimă a răului, spune că pentru a putea explica originea răului, trebuie explicată mai întâi natura lui, pornind de la unele considerațiuni asupra ființei. Și, autor al ființei este Dumnezeu, principiul absolut al bunătății și prin urmare orice ființă ieșită din mâinile Creatorului este bună. Dar „creatura este o ființă și un bine prin participare, nu prin esență. Numai Dumnezeu există prin esență". Ca atare, toate sunt bune, dar și mutabile, pentru că sunt din nimic.[9] Deci nu au o natură neschimbabilă, iar ființelor cerești și pământești, Dumnezeu le-a dat și libertatea.

Dumnezeu, care nu are nici început, nici sfârșit, fiind Alfa și Omega, El este! El este viața, El este esența, El este cauza. El este totul în toate. „Toate prin El s-au făcut, și fără El, nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut",[10] spune Cuvântul Domnului, la Ziua Învierii. Altfel zis, El le-a „înviat" pe toate; le-a trezit din neființă, la ființă. Și, El, fiind Bunătatea supremă, toate au fost făcute **bune.** „Și a privit Dumnezeu, toate câte a făcut și iată erau bune foarte".[11] Sfântul Ioan Damaschinul, un mare doctrinar al credinței creștine, zăbovind asupra creației lui Dumnezeu, inclusiv îngerii, scria că „Dintre aceste puteri îngerești înainte stătătorul cetei terestre, căruia Dumnezeu i-a încredințat păzirea pământului, nu a fost făcut rău prin natură, ci a fost bun, a fost făcut pentru bine și nu avea de la Creator, nici cea mai mică urmă de răutate; cu toate acestea, n-a suferit luminarea și cinstea, pe care Creatorul i-a dăruit-o, ci prin voință liberă, s-a îndreptat de la starea sa naturală la o stare contra naturii sale și s-a ridicat împotriva lui Dumnezeu, care l-a făcut, voind să se împotrivească Lui. El este cel dintâi care s-a depărtat de bine și a căzut în rău... Mulțimea nenumărată de îngeri așezați sub el s-a dezlipit, i-a urmat lui și a căzut împreună cu el. Așadar cu toate că erau de aceeași natură cu îngerii, toți au devenit răi, înclinându-și de bunăvoie voința lor de la bine spre rău. Demonii n-au nici stăpânire, nici putere contra cuiva, decât numai dacă li se îngăduie de Dumnezeu, în scopul mântuirii (pentru încercarea credinței). Dar odată ce Dumnezeu le îngăduie, au putere, se schimbă, și iau forma pe care o vreau după fantezia lor".[12]

Psihologic, analizând, cel căzut din rânduiala firii, nu-și mai are stare și liniște. Iar diavolul, ca primul căzut din rânduiala divină, cea dintru început, nu-și mai găsește liniștea. Mereu se angajează într-o lucrare haotică, distructivă. El nu poate nimic prin sine direct, ci caută un „teren" propice, în care se instalează și acționează. „Printre multiplele manifestări ale răului, se pot discerne trei aspecte simptomatice: parazitismul, impostura și parodia. Răutatea trăiește ca parazit pe făptura creată de Dumnezeu, formând o excrescență monstruoasă, o floare demonică. Impostor, el poftește la atributele divine, substituie egalitatea asemănării! Veți fi la fel cu Dumnezeu, (Fac. 3, 5) egali Lui. În sfârșit, înșelător, invidios, el parodiază pe Creator și construiește propria lui împărăție fără Dumnezeu".[12b] De aceea, greșesc amar toți creștinii, care dintr-o prea răspândită uzanță și nesesizată în gravitatea ei, folosesc **„drăcuitul"**, în mod conștient și chiar inconștient! Toți aceștia îl ajută pe „necuratul" să-și găsească „teren" și apoi știe „iuda" ce are de făcut! „Răul este înstrăinarea de Dumnezeu... răul este lipsa binelui... și răutatea nu are o subzistență proprie... Omul poate ține în frâu răul și se poate izbăvi de el aproape în întregime... dar nu numai prin eforturile sale, ci prin eforturile sale ajutate de puterea lui Dumnezeu... Răul e violent nu în a zidi existența, ci în a o diminua și distruge".[13]

Deci, diavolul ca exponent al răului este un neputincios feroce, care nu se poate declanșa prin sine decât dacă i se oferă un **mediu**, un suport. El este parazitul care se manifestă distructiv și haotic chiar, dar numai **„pe un teren"** capturat sau concesionat din slăbiciunea omului. De aici, pentru un astfel de teren, începe lupta omului cu răul, cu satana, care vrea cu orice preț să se infiltreze, să se instaleze! De aceea, lupta pe care și în care se angajează omul contra răului, trebuie să fie o luptă **„cu nădejde"**, fără compromisuri și fără concesii. Iar „cel căruia i se pare că stă neclintit să ia seama să nu cadă".[14] Imobilitatea, sub orice formă, îl dezarmează pe om și treptat devine „teren", „domiciliu", de care abuzează duhul răutății până la distrugere totală! Și omul să nu se joace cu răul cum nu trebuie să se joace cu focul! Apostolul, și mai mult, spune: **„Nu răsplătiți nimănui răul cu rău"**,[15] pentru că „Dumnezeu voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină".[16]

„Vicleanul", ca stăpânitor peste puterile văzduhului[17] și stăpânitor al acestei lumi[18] și al întunericului acestui veac[19] și păcătos[20], de la început, ca tată al minciunii, s-a mințit mai întâi pe sine, și prefăcându-se în șarpe, se face cauză, prin ispitire a căderii primului om![21], fapt pentru care ajunge să fie blestemat de Dumnezeu.[22] Dar, nu-și dă astâmpăr, ci fiind îndrăzneț, s-a furișat printre îngerii lui Dumnezeu și după prima ispitire, acum cere voie să-l ispitească pe dreptul Iov.[23] Dar nu se potolește, ci, precum avea să spună mai târziu Sfântul apostol Petru că „diavolul umblă, răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită",[24] ispitește și pe David.[25] Se furișează și se împotrivește marelui preot Iosua,[26] fapt pentru care, Domnul, îl ceartă îndoit.

Mai mult, după ce a cutezat în pustia Carantaniei, să-L ispitească și pe Domnul nostru Iisus Hristos,[27] îndrăznește să-I ceară pe apostoli ca „să-i cearnă ca pe grâu",[28] intrând în Iuda Iscarioteanul,[29] apoi intră în Anania și-l face să mintă, dosind din prețul țarinei[30].

Iscusit în a se perverti, cel rău și viclean, „satana se preface în înger al luminii, (și) nu este deci mare lucru dacă și slujitorii lui iau chip de slujitori ai dreptății, al căror sfârșit va fi după faptele lor".[31]

Pe lângă o astfel de înșelătorie, știe să fie și fioros, sălbatic, tiranizând firea omului împresurat, dar și temându-se, în același timp, de prezența lui Iisus Izbăvitorul. Astfel, e zguduitor cazul demonizatului din ținutul Gadarenilor sau al Gherghesenilor, care este în fața Galileii și care își avea locuința în morminte și nimeni nu putea să-l lege nici măcar în lanțuri, pentru că el rupea lanțurile și obezile le sfărâma și nimeni nu putea să-l potolească. Dar, cu tot abuzul de tiranie pe care o declanșează asupra nenorocitului demonizat, despotul diavol **știe de frică**, cum zice Sfânta Scriptură: „Și **demonii cred și se cutremură**".[32] **Cunoaște** bine pe Iisus. „A alergat și s-a închinat Lui. Și strigând cu glas puternic a zis: Ce ai cu mine, Iisuse, Fiul lui Dumnezeu Celui Preaînalt? Te jur pe Dumnezeu să nu mă chinuiești. Căci îi zicea (Iisus): „Ieși duh necurat din omul acesta". Și Iisus, întrebându-l cum îi este numele, prin gura celui demonizat, răspunde diavolul: „Legiune este numele meu, căci suntem mulți" — Și-L roagă să-i trimită în turma de porci care pășteau în apropiere. „Și, le-a dat voie. Atunci, ieșind duhurile necurate (din om), au intrat în porci și turma s-a aruncat de pe țărmul înalt, în mare. Și erau ca la două mii și s-au înecat în mare".[33]

În relatarea Sfântului Evanghelist Matei, se arată că demonizații, respectiv duhurile rele care i-au captivat, „au început să strige: Ce ai Tu, cu noi, Iisuse, Fiul lui Dumnezeu? Ai venit aici mai înainte de vreme ca să ne chinuiești?".[34] Duhul rău se teme de Judecată! Vicleanul este surprins în plină activitate și avea misiunea de-a deștrăma ordinea și echilibrul vieții, tiranizând oameni slabi în credință. Era în propria-i lucrare, declanșată spre distrugere. Prezența lui Iisus l-a deranjat și el nu se poate întoarce fără „isprava" răutății. De aceea, devine rugător fiindu-i teamă și de pedepsirea lui înainte de sfârșitul veacurilor.

Numărul lor, de „legheon", echivala atunci cu un corp de armată, care era cam de 5000—6000 de ostași,[35] iar faptul că Sfinții Evangheliști Marcu și Luca, spre deosebire de Evanghelistul Matei, vorbesc numai de un îndrăcit, se explică prin aceea, că numai unul din cei doi a cerut Domnului să-l lase să meargă cu El, relatarea biblică a celor trei, referindu-se la acelaș caz, atât de dramatic, din laturea Gherghesenilor, unde diavolul, luând cu asalt, îndrăznește, capturează, terorizează pe bietul om, dar el însuși se teme și tremură văzând pe Iisus, Fiul lui Dumnezeu, pe care-L roagă să nu-l chinuiască înainte de vreme pentru că satana va plăti la sfârșitul veacurilor pentru tot răul făcut în lume.

Sigur Dumnezeu este Atotputernicul și cu ajutorul Lui numai se poate birui „vrăjmașul" și toată reaua încercare. De aceea, lupta omului trebuie să fie hotărâtă, pentru că numai astfel îi vine Dumnezeu, în ajutor. Sfântul Atanasie cel Mare zice că „de s-a abătut cineva spre demoni și s-a îngrozit de ei, Îl vede pe El, Dumnezeu-Cuvântul, alungându-i pe aceia și înțelege că El (Dumnezeu) este Stăpânul lor".[36] Dumnezeu este limanul, scăparea noastră. Este Tatăl nostru Cel iubitor care nu vrea să-i piardă pe fiii Săi. El așteaptă, să **„pășim"** spre El și de aceea cum zice Sf. Isaac Sirul: „Pe cei ce-i vede trândavi în a se hotărî și neputincioși în gânduri, îi războiește de la început cu tărie și ridică împotriva lor ispite grele și puternice, ca să-i facă să guste de la începutul drumului felurile răutății lui".[37]

Șovăiala în fața **ispitelor,** a tentațiilor de tot felul, nehotărârea și lipsa de acțiune fermă, neangajarea integrală într-o asemenea bătălie, atrage după sine lipsirea de orice asistență divină, cum zice Sfânta Scriptură: „O de ai fi rece sau fierbinte!... fiindcă ești căldicel — nici fierbinte, nici rece — am să te vărs din gura Mea",[38] din ocrotirea Mea. De aceea, în clipa când omul simte că-i bate la ușa sufletului un gând vrăjmaș, să tragă „zăvorul" și să se pregătească de luptă! Și atunci, când pornește hotărât să reziste, însemnându-se cu Sfânta Cruce, și „Dumnezeu, lucrează împreună cu omul — zice același Sfânt Isaac Sirul — și-l ajută arătându-i purtarea de grijă, după hotărârea omului cea pentru Dumnezeu și după îndreptarea lui spre țința cea voită de Dumnezeu cu el. Pentru că nu poate diavolul să se apropie de om sau să-i aducă ispite, de nu se lenevește acesta și, nu îngăduie Dumnezeu sau nu-l părăsește, prin părerea de sine însuși, și prin mândrie, sau printr-un gând de îndoială și prin împărțirea sufletului. Pe aceștia îi cere diavolul să-i ispitească... Pe cei care-i vede plini de bărbăție și puternici (firește, nu atât trupește, cât sufletește n.n.) și (cei) care socotesc moartea ca nimic și ajung la mare râvnă și disprețuiesc viața în lume și în trup, și toate încercările, (pe aceștia n.n.) nu-i întâmpină diavolul... Și nu din lașitate face diavolul aceasta, ci pentru că se teme de puterea dumnezeiască ce-i învăluie pe aceștia și care-l înfricoșează pe el".[39]

Într-adevăr, disciplina duhovnicească a privegherii omului, în tot locul și în toate împrejurările, constituie garanția prezenței lui Dumnezeu, în lupta omului cu ispitele, cu răul, cu vicleanul diavol. O asemenea disciplină consimțită și trăită, devine o „a doua natură" pentru omul care crede cu adevărat. Ea nu mai este atunci o povară, ci o „sete" și o „foame" după Dumnezeu. — Opusul acestei discipline duhovnicești, concretizat în „iubirea de plăcere și dragostea de tihnă sunt pricina părăsirii. Dar cel ce se înfrânează cu putere de la acestea nu e părăsit niciodată de ajutorul lui Dumnezeu".[40] Un astfel de om simte că nu e singur în lupta pentru câștigarea Împărăției lui Dumnezeu. Dar, atunci „Când firea iese din rânduiala sa, e la fel de beată fie de vin, fie de pofte".[41] Poftele, patimile peste tot, sunt portița de intrare a duhului rău, care stă la pândă să prindă momentul delăsării. De aceea, zice Sf. Isaac, în lucrarea sa că: „patimile sunt asemenea câinilor ce obișnuiesc să stea în preajma măcelarilor și care fug la auzul unui cuvânt, dar dacă sunt luați în seamă, se năpustesc ca leii... Disprețuiește pofta (lovește-o, n.n.) cât timp e mică".[42] Mai târziu, „dacă crește", nu mai prinde „bătaia", ca și la copilul îndărătnic, nepedepsit la timp.

Și-s multe de tot, acele portițe ale răului, pe care omul, în general, nu le bagă în seamă, le subestimează deși ele sunt ca și niște fisuri într-un baraj neglijat! E destul să fie una, că apa își face loc și te inundă. Și dacă nu o vindeci la timp, n-o tratezi cu atenție, nu vei mai putea stăpâni șuvoiul distrugător. „Dracii, cum zice Sfântul Ilarion — sunt netrupești și fără somn, și toată grija o au ca să se războiască cu noi și să ne piardă sufletele, prin cuvânt, lucru și gând".[43] Și ca netrupești, ei vor să se întrupeze, să prindă un locaș, un „sediu". Și astfel, furișându-se sub forma diferitelor patimi, un adevărat ciorchine, o încrengătură de rele îl capturează pe omul neatent și neluptător. Zice Sfântul Ioan Damaschin că „toată răutatea și patimile necurate au fost născocite de demoni. Li s-a îngăduit să ispitească pe om, dar nu au putere să forțeze pe cineva".[44] Unele din patimile care-l dărâmă treptat pe om, în subtilitatea lor, au o tentă cu totul nesesizabilă, mergând până a fi socotită de omul mândru de sine, ca o normalitate. Pentru o mai deplină orientare și posibila lor stopare, e bine să știm de ce să ne ferim când ne rugăm: **„Și ne izbăvește de cel rău, de cel viclean".** Și anume:

„Diavolul este îmbrăcat în haina patimilor, care sunt: desfrânarea, pofta, iubirea de argint, vorbirea împotrivă (clevetirea n.n.), mânia, pisma, slava deșartă, trufia. Acestea sunt ramurile răutății și multe altele asemănătoare, adică: neînfrânarea, împodobirea trupului (zice Sf. Apostol Pavel: „grija de trup să nu o faceți spre pofte" (Ro. 13, 14 n.n.), împrăștierea, lenevia, cuvintele glumețe, privirea cu nerușinare, iubirea de-a se lărgi, inconștiența, neluarea în seamă a judecății lui Dumnezeu, pizmuirea aproapelui, voința de-a plăcea oamenilor, mărturia mincinoasă, cunoașterea mincinoasă, lipsa de curaj, incapacitatea de-a suporta ceva aproapelui, neputința de-a suporta critica, iubirea slavei de la oameni, mai mult decât slava lui Dumnezeu, voința de a-și arăta lucrarea spre a fi slăvit de oameni, iubirea mâncărurilor plăcute, dorința de-a fi lăudat pentru cunoștință, de-a ațâța (pe alții), de a-ți afirma propria voință, de-a te socoti pe tine cuminte și bun, de-a vedea pe fratele ca prost și a-l disprețui. Aceștia sunt dracii pe care i-a trimis Hristos în turma de porci (Mt. 8, 31—32). Acestea au originea în demoni și nu sunt prezente decât unde sunt prezenți ei, fiind susținute în oameni de ei".[45]

Făcând această succintă expunere, a unui număr de patimi — tot atâtea înfiltrări ale „vicleanului" — număr redus doar la cca treizeci, să nu uităm că numărul lor e mult mai mare. Sfântul Petru Damaschin[46] arată vreo 298 de patimi, una mai deghizată decât alta, un adevărat roi al relelor de tot felul, care toate ciupesc, până la destrămare, din frumusețea originală a făpturii umane. Lupta cu ele și împotriva lor trebuie susținută, mereu cu gândul la Dumnezeu și la ajutorul Său, prin credință statornică, iubirea față de Dumnezeu și față de toți oamenii și prin multă răbdare. Cu asemenea armătură, tot răul poate fi smuls din ogorul sufletului, așa cum sunt smulse buruienile din stratul de flori al grădinii. În răspunsul pe care l-a dat Sfântul Varsanufie lui avva Ioan, spunea: „Să nu te moleșească pe tine mulțimea patimilor și nălucirile drăcești, crede că nu vor izbuti nimic, tulburările și ispitele lor, ci mai vârtos îți vor spori virtutea, dacă vom lua aminte cu grijă să stăruim în răbdare".[47]

În situații de criză și spirituală și de altă natură, când omul este confruntat cu atâtea neprevăzute, care-l asaltează și-l pot dezaxa din orientarea lui spre mântuire, e bine și strict necesar, să ne aducem mereu aminte de Cuvântul Mântuitorului, că: „prin **răbdarea** voastră veți dobândi sufletele voastre".[48] Și să nu uităm că, El este Cel ce ne dă și azi și mâine, **„pâinea cea de toate zilele"** și tot El **„ne izbăvește de cel rău, de cel viclean".**

---

7 Lc. 10, 17—18.
8 II Petru, 2, 4 și Iuda 1, 6.
9 Dr. Constantin Pavel: Problema răului la Fer. Augustin, București, 1937, p. 36 ss.
10 In. I, 3.
11 Fac. 1, 31.
12 Dogmatica, ed. a II-a, op. cit., p. 85—86.
12 b Paul Evdokimov: Vârstele vieții spirituale, op. cit., p. 74.
13 Pr. Prof. Dumitru Stăniloae: Dogmatica, vol. I, op. cit., p. 451—456.
14 I Cor. 10, 12.
15 Ro. 12, 17.
16 I Tim. 2, 4.
17 cf. Ef. 2, 2.
18 In. 14, 30.
19 Ef. 6—12.
20 I In. 3—8.
21 Gen. 1—4.
22 Gen. 3, 14—15.
23 In. I, 6—11.
24 I Petr. 5—8.
25 I. Paralipomena (Cronici) 21, 1.
26 Zah. 3, 1—2.
27 Mat. 4, 18 ss.
28 Lc. 22, 31.
29 Lc. 22, 3 și 22.
30 F. Ap. 5, 3.
31 II Cor. 11, 14—15.
32 Iac. 2, 19.
33 Mc. 5, 1—2; Lc. 8, 26—34; Mt. 8, 28—34.
34 Mt. 8, 29.
35 cf. Pr. Prof. Dr. V. Gheorghiu, op. cit., p. 316.
36 Sfântul Atanasie cel Mare, Scrieri, partea I despre Întruparea Cuvântului. Trad. de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Edit. Inst. Biblic Ort., București, 1988, p. 142.
37 Filocalia, Vol. X, Sf. Isaac Sirul, trad. de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Edit. Inst. Biblic Ort., București, 1981, p. 264.
38 Apoc. 3, 15—16.
39 Filocalia, vol. X, op. cit., p. 266—267.
40 Idem, p. 268.
41 Ibid. p. 276.
42 Ibid., p. 279.
43 Filocalia, vol. V, trad. de Pr. Prof. Dr. D-tru Stăniloae, Tip. Instit. Biblic Ort., București, 1976, p. 67.
44 Dogmatica, op. cit., p. 87.
45 Filocalia, vol. XII, trad. de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Membru al Academiei Române, Edit. Harisma, București, 1991, p. 239—241.
46 Filocalia, vol. V, Petru Damaschin, Învățături duhovnicești, trad. de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Edit. Instit. Biblic Ort., București 1976, p. 184—186.
47 Filocalia, vol. XI, Sfinții Varsanufie și Ioan, trad. de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Edit. Episcopiei Romanului și Hușilor, 1990, p. 154.
48 Lc. 21—19.

Sfânta Liturghie — Marea Iubire

Filantropia — dimensiune psihologică umană

(Urmare din pag. 1)

pulsionează făptuirea Binelui. Sentimentul creează starea sufletească de a făptui Binele. Gândirea și rațiunea oferă demersul logic și trasează strategia modului de a acționa. Atitudinile de angajare și dăruire susțin modul de a acționa din convingere, cu motivație pozitivă puternică, stimulativă, cu intuiția și voința de a iniția și finaliza actele filantropice.

În conduita filantropică predomină componenta afectivă. Conștiința afectivă ca ansamblu al energiilor vitale, în sensul concepției lui Théodule Ribot, are mai multe niveluri. La un nivel elementar se manifestă **dorința** ca tendință lăuntrică de realizare a Binelui. Ea evoluează de la stadiul de impuls spontan instinctiv la cel de atitudine conștientizată stabilă. Dorința se asociază cu stările emoționale și cu sentimentele și se întemeiază pe acestea.

Conduita filantropică are ca fundament motivațional și atitudinal **iubirea.** Ca dar al sufletului, iubirea este dezinteresată, este oblativă, cum o numește Vasile Pavelcu, se oferă fără a aștepta recompensă. Izvorăște din generozitatea de a făptui Binele în plan cultural și caritativ, din solidaritate cu trebuințele omului, cu suferințele lui, pentru ameliorarea condiției umane. A iubi, spunea Antoine de Saint Exupéry, nu înseamnă a ne privi unul pe altul ci a privi împreună în aceeași direcție", în direcția trebuințelor fundamentale umane. În sensul moralei creștine, iubirea este universală, sinceră și activă, exclude orice interes, prefăcătorie, artificiu, exclude antipatiile personale și de rasă, aversiunile de orice fel. Iubirea nu este abstractă și teoretică, ea se exprimă în cuvânt calm și în fapte.

În filantropia caritativă iubirea se asociază cu compasiunea, cu **mila.** Valoare fundamentală a moralei creștine, mila este aptitudinea de a recepta durerea cuiva, de a purta povara suferinței altora, este samariteism. Mila, scria Diaconul Nicolae în „Telegraful român" nr. 93/1944, este „iubire aplicată peste durerile aproapelui, e în mă îrântă peste patul suferinței... e lacrimă coborâtă din cer pe pământ să înmoaie glia inimii secătuite, uscate de vânturile aspre ale răutății". Mila ca dispoziție sufletească și ca sentiment își găsește expresia în acțiunea facerii de Bine sau **milostenie** pe care Vladimir Soloviov (în „Fundamentele spirituale ale vieții", 1944) o plasează la nivelul „evoluției supreme a socialității"; ea mijlocește actul de comunicare ca „relație pur morală, harică".

În concepția creștină mila trebuie educată iar milostenia trebuie organizată prin Biserică, instituții de stat și private. Faptele milosteniei sunt: **trupești:** hrană, adăpost, îngrijire și **sufle ești:** a mângâia pe cei întristați, a ierta pe cei ce greșesc, a-i învăța pe necredincioși dreapta credință, a îndemna pe păcătoși la pocăință. Atunci când mila se manifestă din slăbiciune, vanitate, frică, semnificația faptelor se deprecază. Moralistul francez La Rochefoucauld a surprins acest aspect: „Clemența ca varietate a milei se practică uneori din vanitate, alteori din lene, adeseori din frică și aproape întotdeauna din cele trei motive împreună".

Valoarea morală a milosteniei creștine constă în aceea că poartă frumusețea unei virtuți, că înnobilează pe cel ce o practică, că ne apropie de Dumnezeu.

Conduita filantropică intelectualizată este susținută de **gândire și rațiune,** de capacitatea de analiză a situațiilor, de evaluare a șanselor, de alegere a alternativelor, de inițiere și finalizare a faptelor. **Intuiția,** datorită capacității de a acționa din instinct, permite sesizarea utilității unui fapt cultural sau caritativ, orientarea spre soluții de intervenție rapidă și oportună.

Conduita filantropică are ca motivație pozitivă iubirea, generozitatea, dorința de a face bine, compasiunea. Compromit semnificația faptelor și actelor filantropice motivații negative: orgoliu, vedetism (publicitate), speranța iertării păcatelor, teama judecății de apoi.

Conduita filantropică presupune voință; aceasta dă forța de a lupta cu piedicile, de a persevera în atingerea scopurilor, în finalizarea acțiunilor.

Filantropia este înainte de toate o **stare de spirit,** o atitudine existențială supremă de implicare în făptuirea Binelui. Filantropia este un mod de a trăi spiritual, un mod de a duce o viață spirituală. În sens creștin spiritul este Dumnezeu și darul lui Dumnezeu este Dumnezeu însuși. Viața spirituală este existența în **Credință, în Speranță, în Iubire.** Viața spirituală este întâlnirea cu Dumnezeu, existența întru Hristos, este viața în har.

În credință omul se spiritualizează — se spiritualizează mintea, sentimentul, voința, corpul. Se armonizează gândurile, dorințele, intențiile și deciziile pentru făptuirea Binelui. Starea de spirit este creația Duhului Sfânt în om, este iubirea semenului dovedită prin viața dăruită altora, realizarea Binelui, într-un cuvânt, **Filantropia.**

Succes internațional al muzicii ortodoxe sibiene

Între 14 și 21 mai 1995 s-a desfășurat în localitatea Hajnowka din estul Poloniei a **XIV-a ediție a Festivalului Internațional de Muzică Bisericească Ortodoxă.**

Manifestare de anvergură, la care au participat anul acesta 33 de coruri ortodoxe din 12 țări (Bielorusia, Bulgaria, Cehia, Estonia, Grecia, Polonia, România, Rusia, Serbia, Ucraina, Uganda) între care s-au remarcat Corul Conservatorului din Sankt Petersburg, Corul Societății „Mokranjak" din Belgrad, Corul „Swieta Zofia" din Sofia, Corul de cameră „Nowyje napiewy" din Moscova și altele, actuala ediție a fost și prilejul unui remarcabil succes al muzicii bisericești ortodoxe sibiene.

Prezentând un bogat repertoriu, cuprinzând lucrări reprezentative ale compozitorilor: Gh. Cucu, Gh. Dima, G. Popescu Brănești, I. Popescu Pasărea și N. Lungu, **Formația corală „Cantus",** rod al colaborării Liceului de Artă Sibiu cu Cabinetul de muzică al Facultății de Teologie „Andrei Șaguna" a Universității din Sibiu, a obținut nu mai puțin de **cinci premii:** premiul special al Organizației Mondiale a Tineretului Ortodox — SYNDESMOS, premiul special al juriului pentru dirijorul formației — Constantin Grăjdian, premiul special al Ambasadei Bielorusiei, premiul special al Serviciului pentru cultură-Hajnowka, premiul special al Parohiei din Hajnowka. În timpul festivalului membrii formației au mai fost invitați să susțină și un număr de șapte concerte.

Protagoniștii acestui frumos succes au fost tinerii: Emanuela Grăjdian și Roxana Maria Popa — sopran, Alexandra Simona Frânc și Maria-Mihaela Grăjdian — alto, Marius Corlean și Dănuț Ioan Pasăre — tenor, Dacian Mândru și Constantin Grăjdian — bas.

Pr. G. V.

Şerban Papacostea

Românii în secolul al XIII-lea. Între cruciată şi imperiul mongol

Bucureşti, 1993, 188 p.

Autorul, membru corespondent al Academiei Române, director al Institutului de istorie „Nicolae Iorga", este unul din principalii noştri istorici de astăzi. Activitatea sa prodigioasă de istoric îmbrăţişează reformele fanariote, regimul dominaţiei austriece în Oltenia, întemeierea statelor române, cruciata târzie şi lumea românească, istoria Mării Negre în evul mediu, cu specială privire asupra rolului veneţienilor şi genovezilor în bazinul pontic.

În lucrarea de faţă, se aduc contribuţii istorice legate de secolul al XIII-lea al Europei Răsăritene, care a fost scena uneia din cele mai mari încleştări de forţe politice şi de civilizaţii ale istoriei universale. În acest secol, lumea latină, în numele credinţei romano-catolice, porneşte ofensiva armată sub formă de cruciată împotriva Răsăritului ortodox. Forţa care a dirijat şi coordonat expansiunea a fost Biserica romano-catolică, puterea cu tradiţii şi veleităţi de hegemonie universală a papalităţii, ajunsă acum la apogeul prestigiului şi al mijloacelor ei de acţiune. Ţelul suprem al papalităţii teocratice în această vreme a fost restaurarea unităţii creştine prin integrarea sub propria ei îndrumare atât a Bisericii răsăritene şi a aderenţilor ei cât şi a popoarelor încă păgâne de pe continentul european. Instrumentele de căpetenie ale acestui vast efort de integrare, urmărit deopotrivă cu mijloacele militare şi cu cele ale misiunilor şi persuasiunii, au fost ordinele călugărilor cavaleri şi ordinele călugărilor misionari.

Valul acesta uriaş dezlănţuit de expansiunea Apusului în Europa Răsăriteană nu a ocolit nici lumea românească. Aici, principala forţă de percuţie a fost Regatul ungar a cărui înaintare spre Răsărit, începută cu cel puţin două secole în urmă, capătă acum o dimensiune nouă, cea a confesiunii asimilatoare. După 1204, anul cuceririi Constantinopolului de cavalerii cruciatei a patra, cucerirea teritorială ungară a fost îndeaproape însoţită de un masiv efort de asimilare confesională, care a ameninţat însăşi existenţa structurilor arhaice româneşti, „ţările" autonome în care vieţuiseră până atunci românii şi se dezvoltaseră instituţiile lor politice şi bisericeşti. Din acest răstimp de maximă intensitate a ofensivei politice şi confesionale ungare, care a pătruns adânc în teritoriile româneşti şi în substanţa spirituală a societăţii româneşti, confesiunea răsăriteană încorporată cu secole în urmă în fiinţa ei colectivă, a răzbătut şi cel dintâi semnal al rezistenţei faţă de noul expansionism al Regatului arpadian, care a atins limitele sale maxime în primele decenii ale secolului XIII.

Înaintarea spre Răsărit a forţelor cruciatei, pe un întins front ale cărui limite extreme erau Marea Baltică şi Marea Neagră şi al cărui punct cel mai avansat s-a aflat pe cursul superior al fluviului Volga, a fost întâmpinată în deceniul al patrulea al secolului al XIII-lea de o mişcare pendulară în sens invers: invazia ultimei încarnaţiuni a Imperiului stepelor, puterea cu aspiraţii universale a mongolilor. Timp de un secol, forţa universală ţâşnită din adâncurile stepei asiatice şi cea a cruciatei inspirată de valorile lumii apusene s-au înfruntat şi s-au echilibrat dând naştere unui nou cadru politic general în Europa Răsăriteană.

În 1241 oştile mongole au ajuns în centrul Ungariei şi au zdrobit forţa militară a regatului. Cruciata a suferit acum o grea înfrângere. Regatul ungar îşi pierde vigoarea ofensivă şi cunoaşte o fază de accentuată involuţie. În acest timp, forţele vitale ale societăţii româneşti se înarmează cu o formă superioară de organizare politică, aptă să facă faţă unui nou şi previzibil asalt al Regatului ungar. În aceste împrejurări se formează cele două state româneşti în sudul şi răsăritul Carpaţilor, Ţara Românească şi Moldova.

Materialul lucrării este cuprins în următoarele capitole: **Înfruntări politice şi spirituale în sud-estul Europei (1204—1213); Românii nord-dunăreni faţă cu expansiunea Regatului ungar şi cu ofensiva catolicismului până în vremea marii invazii tătare (1204—1241); Europa Răsăriteană între cruciată şi invazia mongolă; Românii după marea invazie mongolă; între Regatul ungar şi Hoarda de Aur; Românii în conştiinţa contemporanilor; problema românească în secolul XIII.**

Căderea Constantinopolului în 1204 sub loviturile cruciatei a patra în colaborare cu veneţienii a desăvârşit procesul de dezagregare a puterii bizantine. Avansul considerabil realizat de exponenţii Apusului catolic avea să fie blocat şi în mare parte anihilat ca urmare a marii invazii mongole şi a stabilizării puterii tătare în Europa de Răsărit.

Odată cu dispariţia împăratului Manuel Comnen (1180), vastul său imperiu se fărâmiţează, datorită acţiunilor forţelor externe ostile. Unităţii imperiale bizantine i-a succedat acum pluralismul statelor create de popoarele balcanice: bulgari, vlahi, sârbi şi greci. Nici latinii nu au fost capabili să restaureze, în folosul lor, unitatea sfărâmată. Regatul ungar a intrat în stăpânirea unor teritorii de mult râvnite: Croaţia, Dalmaţia şi Sirmium (1181); apoi, în cooperare cu sârbii lui Ştefan Nemania, care îşi proclamă independenţa faţă de Bizanţ, pustiesc Belgradul, Branicevo, Niş şi Sofia (1183). Sârbii anexează o parte din ele, normanzii cuceresc Durazzo, Cefalonia, Corfu şi ocupă Tesalonicul (1185). Vlahii şi bulgarii din nordul Peninsulei Balcanice se răscoală, înlătură dominaţia bizantină şi îşi constituiesc un stat propriu. De la sfârşitul secolului al XI-lea, îndeosebi după declanşarea cruciatelor, presiunea Apusului catolic asupra Europei sud-estice, a Bizanţului în primul rând, s-a manifestat puternic până la substituirea politică finală.

Programul papalităţii de cucerire ecleziastică şi spirituală în răsăritul Europei s-a împletit cu politica de cucerire teritorială a regilor Arpadieni şi în secolul al XIV-lea a succesorilor lor Angevini. Expansionismul Regatului ungar a luat haina cruciatei. Paralel cu actul de cucerire s-a desfăşurat acţiunea ordinelor călugăreşti misionare, dominicani (sau predicatori) şi franciscani (sau minoriţi), devenite instrumente ale politicii misionare a papalităţii în evul mediu târziu.

Imperiul latin de Constantinopol este ameninţat cu dispariţia încă de la înfiinţare de statul vlaho-bulgar. Împăratul Balduin I e înfrânt la Adrianopol (aprilie 1265) şi este luat în captivitate de Ioniţă, conducătorul statului vlaho-bulgar. Succesul mişcării de emancipare de sub tutela bizantină a vlaho-bulgarilor a fost posibil datorită intervenţiei masive şi permanente a populaţiei vlaho-cumane nord-dunărene.

Pentru a contracara forţele din Peninsula Balcanică oştile Imperiului latin, papalitatea a apelat la Regatul ungar şi a instalat aici detaşamente ale „cruciatei permanente", ordinele călugărilor cavaleri, al teutonilor, în 1211, şi al ioaniţilor, în 1247. În 1211, regele Ungariei Andrei II i-a instalat în Ţara Bârsei pe cavalerii teutoni, „ultra silvas versus Cumanos", cu scopul extinderii regatului ungar. Înaintarea cavalerilor teutoni peste Carpaţi a pus capăt dominaţiei cumane în teritoriile învecinate cu Transilvania la miazăzi şi răsărit, deschizând astfel drumul spre Dunărea inferioară şi Marea Neagră, legătură care avea să rămână timp de mai bine de două secole unul din obiectivele principale ale politicii externe a Regatului ungar. **Cumania neagră** înceta să mai existe. Sub efectul loviturilor cavalerilor teutoni, cumanii din aria Regatului ungar încep să se convertească. Încercarea Ordinului teutonic de a-şi crea un stat propriu în spaţiul carpato-dunărean, sub emblemă papală, a provocat conflictul dintre regele Andrei II şi papa Honoriu III, soldat cu înfrângerea papală. Un aliat permanent al statului Asăneştilor a fost astfel înlocuit în Câmpia munteană şi în sud-vestul Moldovei printr-o forţă care îi era ostilă. Concomitent cu începuturile activităţii Ordinului teutonic împotriva cumanilor e înregistrată şi prima operaţie militară a Regatului ungar în direcţia Vidinului prin Oltenia. Între 1211 şi 1213 o oaste transilvană din saşi, români, secui şi pecinegi a înaintat sub conducerea comitelui Ioachim, în direcţia Vidinului, în sprijinul ţarului Boril, convertit la alianţa cu puterile catolice. Lupta de la Vidin a fost în politica Regatului ungar manifestarea tendinţei sale de expansiune în sud-estul European în direcţia Constantinopolului.

Lupta împotriva latinilor din Constantinopol şi aliaţele pe care le-a prilejuit, realizate sub semnul reacţiei anticatolice şi al unităţii ortodoxe, au intensificat coloratura ideologic-confesională a confruntărilor din Peninsula Balcanică în sec. al XIII-lea. Cucerirea Tesalonicului de către succesorul lui Mihai Angelos, proclamat împărat în 1224, părea să deschidă calea restauraţiei greceşti la Constantinopol de către noua putere în ascensiune. La Klokotnitza, oastea lui Teodor a fost zdrobită de cea a lui Asan II, la 9 martie 1230, şi împăratul Teodor a fost luat prizonier. Preluând cea mai mare parte a teritoriilor lui Teodor, ţarul Asan II controla acum un teritoriu vast de la Adriatica, la Egee şi Marea Neagră. Statul Asăneştilor a devenit acum cea mai mare putere din sud-estul european şi ameninţa existenţa Imperiului latin.

În primăvara anului 1231, Grigore IX a luat hotărârea de a îndruma spre Imperiul latin, acum ameninţat de adversarii săi, pe cruciaţii din Ungaria care se angajaseră să lupte în Ţara Sfântă. Regatul ungar întreprinde acum acţiuni împotriva statului Asăneştilor. Un atac împotriva Vidinului eşuează. În schimb Regatul ungar îşi consolidează poziţiile nord-dunărene. În 1233, apare menţionat un ban de Severin. Un şir de acte papale relevă intensa activitate misionară a călugărilor dominicani în Oltenia, „Ţara Severinului". În 1231—1234, Ordinul teutonic îşi revendica din nou drepturile în Ţara Bârsei şi Cumania, iar papalitatea contesta legitimitatea episcopilor români ortodocşi dinlăuntrul Cumaniei.

Cucerirea Constantinopolului a oferit Romei papale un cadru prielnic pentru împlinirea obiectivelor sale principale ale programului ei universal, reunirea celor două Biserici sub egida sa. Efortul de lichidare a schismei răsăritene şi de restaurare a primatului Romei asupra Bisericii bizantine şi asupra celor derivate din ea a fost una din manifestările de căpetenie ale papalităţii reformatoare şi unul din obiectivele esenţiale ale programului ei unitar de guvernare a Bisericii şi societăţii. Cruciata şi unirea cu Biserica Apusului latin au fost manifestări „covârşitoare şi îngemănate ale politicii orientale a Apusului latin inspirate şi controlate de papalitate.

Confiscarea bunurilor sau darea lor „în pradă" era una din pedepsele care îi loveau pe consideraţii „eretici". Pe măsură ce încercarea de unire a eşuat la Bizanţ şi în restul lumii ortodoxe, papalitatea a tins să amalgameze schisma cu erezia şi să-i aplice această regulă. Deţinătorii „schismatici" de stăpâniri erau consideraţi şi declaraţi „injusti possesores" şi expuşi deposedării, la nevoie cu mijloacele cruciate, după formula elaborată **post factum** de Inocenţiu III şi aplicată Imperiului de Răsărit. Apartenenţa la confesiunea ortodoxă şi menţinerea în această confesiune devenea în aria de putere a catolicismului o inaptitudine pentru stăpânirea pământului şi a privilegiilor care decurgeau din ea. Această manifestare a politicii papalităţii în Europa Răsăriteană a avut consecinţe profunde şi dramatice în istoria românească în secolele XIII—XIV, în special în Transilvania şi Banat, care avea să ducă la catolicizarea şi apoi la maghiarizarea păturii conducătoare cneziale şi voievodale româneşti.

Importante precizări se aduc în capitolul următor al lucrării: **Românii nord-dunăreni faţă cu expansiunea Regatului ungar şi cu ofensiva catolicismului până în vremea marii invazii tătare (1204—1241).**

În istoria românilor secolul XIII a fost vremea tranziţiei de la formele tradiţionale de organizare politică, acelea în care vieţuiseră în îndelungatul răstimp de hegemonie a popoarelor stepei asupra Europei Răsăritene, la statul de sine stătător, care a constituit cadrul general al vieţii politice româneşti în secolele XIV—XIX.

În secolul XIII, societatea românească s-a văzut confruntată cu o situaţie inedită, aceea creată de noul val de expansiune a Regatului ungar, care a îmbinat tendinţa de cucerire şi stăpânire efectivă, de subordonare directă a vechilor autonomii româneşti, cu efortul de asimilare confesională a masei populaţiei ortodoxe, ca şi a popoarelor de alte religii, curs determinat de evoluţia politicii papalităţii faţă de lumea răsăriteană în urma evenimentelor din 1204. Efortul regalităţii ungare la sfârşitul sec. XII şi în primele decenii ale sec. XIII a fost de a cuprinde ansamblul lumii româneşti nord-dunărene sub stăpânirea sa şi de a o catoliciza. Ţările cneziale şi voievodale româneşti erau înzestrate cu organizare politică, militară şi ecleziastică. În această triplă ipostază le surprinde izvoarele vremii secolelor XII—XIII. Situaţia din „Ţara Severinului" ilustrează formele de organizare politică a românilor în prima jumătate a sec. XIII, aceea a cnezatelor, „ţări" subordonate unui voievod care le grupa sub autoritatea sa, fără a le fi încorporat încă într-un organism politic unitar. Aceeaşi situaţie domnea şi în stânga Oltului, unde Diploma ioaniţilor, privilegiul acordat de Bela IV la 2 iunie 1247 cavalerilor ioaniţi aduşi la Dunărea de Jos pentru a suplini puterea militară a regatului greu încercată de invazia tătară, aminteşte de „ţara" lui Seneslau, voievodul românilor". Scrisoarea din 14 noiembrie 1234 a papei Grigore IX către viitorul rege Bela IV, prin care se tinde a se statua regimul bisericesc al românilor din episcopia cumană, cuprinde informaţii referitoare la pluralismul structurilor politice româneşti la răsărit de Olt, în Câmpia munteană şi în sudul Moldovei. Textul constată existenţa în cuprinsul episcopiei cumane a mai multor episcopi numiţi „pseudoepiscopi" ai românilor, care ţineau de ritul ortodox. Existenţa acestor episcopi presupune şi o organizare politică corespunzătoare. Cât ne este cunoscut, cadrul teritoriilor româneşti din afara Carpaţilor era alcătuit în sec. XIII din patru mari unităţi organizatorice laice şi ecleziastice: episcopia cumană, regatul cuman, Banatul Severinului şi Ţara Severinului. Suprimarea episcopiilor române din Cumania şi subordonarea Ţării Severinului organismelor episcopale ale Regatului ungar au fost premisa puternicului prozelitism confesional care s-a abătut asupra românilor din aria extracarpatică în această vreme, dar au fost şi motivele de organizare ale rezistenţei româneşti, care va culmina la sfârşitul sec. XIII cu alcătuirea Ţării Româneşti. Marea invazie tătară desfăşurată în lunile februarie—aprilie 1241 asupra Europei Răsăritene, ca şi convulsiunile care au subminat Regatul ungar în ultimele decenii ale secolului XIII s-au răsfrânt puternic asupra românilor din nordul Dunării aflaţi în ariile de hegemonie ale celor două puteri. În contextul înfruntării dintre forţele hegemonice în spaţiul intra- şi extracarpatic s-a constituit primul stat românesc de sine stătător care avea să asigure fundamentul devenirii naţiunii române. Revenirea în forţă a mongolilor în deceniul 1280—1290, extinderea considerabilă a hegemoniei lor în teritoriile extracarpatice, în nordul Peninsulei Balcanice şi pe linia Dunării, concomitentul reflux al Regatului arpadian din acest spaţiu au dat naştere cadrului geopolitic în care s-a produs accelerarea agregării forţelor politice româneşti din afara arcului carpatic şi geneza statului românesc în această arie (p. 1). Dispariţia timp de câteva decenii după 1291 a banilor de Severin din ierarhia funcţiilor Regatului ungar a pecetluit şi sfârşitul suveranităţiii ungare asupra Ţării Severinului, care prin unirea cu voievodatul din stânga Oltului a dat naştere unui stat românesc de sine stătător şi a pus bazele naţiunii române în devenire. Momentul decisiv al „întemeierii" Ţării Româneşti a fost unirea celor două voievodate româneşti atestate documentar în sec. XIII, ţara lui Litovoi şi ţara lui Seneslau. Această unire a fost manifestarea hotărârii căpeteniilor din cele două ţări de a pune capăt dominaţiei teritoriale ungare la sud de Carpaţi şi de a recupera teritoriile acaparate de regat în această zonă, reluare în condiţii favorabile a încercării de emancipare a voievodatului oltean un sfert de secol mai devreme. Contopirea s-a produs prin „închinarea" voievodului din dreapta Oltului faţă de cel din stânga râului, adică prin recunoaşterea autorităţii sale superioare. Cel dintâi a renunţat acum la titlul voievodal, adoptându-l pe cel de ban, preluat odată cu centrul de guvernare al Ţării Severin, cetatea Severinului, de la unguri (p. 168). Unificarea politică a teritoriului dintre Carpaţi şi Dunăre s-a manifestat instituţional prin recunoaşterea calităţii de „mare voievod" a conducătorului voievodatului unificator. Titlul se regăseşte în inscripţia de la biserica Sfântul Nicolae Domnesc din Curtea de Argeş, care a înregistrat încetarea din viaţă a lui Basarab la 1352. Dispariţia tuturor celorlalţi voievozi din spaţiul Ţării Româneşti, în vreme ce în Transilvania s-au păstrat numeroşi voievozi până târziu, este un alt indiciu al eliminării funcţiei voievodale în sens arhaic din noua ţară şi al evoluţiei acestei funcţii de la **suzeranitate**, întâietate în cadrul federativ, la **suveranitate**, proces care avea să se încheie definitiv la mijlocul secolului XIV. Avântul statului românesc alcătuit în jurul nucleului ţării lui Seneslau a fost rapid şi puternic. În linii

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. I. Ionescu

Sfântul prooroc Ilie Tesviteanul

Biserica noastră a rânduit zile de sărbătoare pentru cei ce şi-au desfăşurat viaţa în dreptate şi credinţă, împreunată cu fapte bineplăcute lui Dumnez u. Pentru cei consacraţi în rândul sfinţilor, dătătoare de cuvânt le-a fost întreaga lor viaţă condusă pe calea desăvârşirii, dar mai presus de toate, modul în care şi-au încheiat viaţa lor pământească. Dacă sfârşitul încununează opera (= finis coronat opus), această sentinţă este adecvată şi în aprecierea vredniciei celor ce fac parte din cununa sfinţilor. Pentru ei, trecerea din via a pământească, trecătoare, a însemnat începutul unei noi vieţi, a vieţii eterne, în lumina cea neapropiată a lumii cereşti. Pentru noi ziua de sărbătoare a unui sfânt este prilej de aducere aminte a faptelor lui bune, pe care le-a săvârşit şi de cinstirea lui prin imne de laudă, invocându-l spre a ne veni în ajutor, mijloci or făcându-se pentru noi la atotputernicul şi milostivul Dumnezeu.

În cununa proorocilor V. T., numiţi în Biblie a fi „văzători" (I. Samuil 9, 9), ca unii care s-au învrednicit să cunoască voinţa lui Dumnezeu, pe loc remarcabil se situează personalitatea sf. Ilie Tesviteanul.

Sf. prooroc Ilie a fost din Tesba şi a trăit în veacul al IX-lea î. H. În acest timp, în regatul lui Israil stăpânea nelegiuitul rege Ahab cu soţia sa Izabela, care au introdus în ţară cultul zeului Baal, căruia i-au ridicat un templu în Samaria, abătând astfel poporul de la închinarea adevăratului Dumnezeu. Proorocul Ilie s-a prezentat în faţa lui Ahab şi i-a vestit voia lui Dumnezeu. Pentru nelegiuirile săvârşite de Ahab, asupra ţării va veni vreme de secetă şi ani de zile nu va mai fi rouă sau ploaie decât prin cuvântul gurii proorocului Ilie.

Mijlocind la Dumnezeu, cu glasul Scripturii, Ilie a zis: „Doamne, pe proorocii tăi i-au omorât, jertfelnicele tale le-au surpat şi eu am rămas singur, iar acum caută să-mi ia viaţa" (Romani 11, 2—3). După cuvântul Domnului, Ilie s-a retras la răsărit de Iordan, lângă pârâul Cherit, unde corbii îi aduceau de mâncare, iar apă a băut din pârâu. Când a secat apa pârâului, tot după cuvântul Domnului, proorocul Ilie a plecat în Sarepta Sidonului, unde a fost găzduit de o văduvă săracă. Prin darul lui Dumnezeu, din puţinul ce-l avea, acesteia nu i s-a mai sfârşit făina şi untdelemnul, până când Domnul avea să dea iarăşi ploaie pe faţa pământului. Spre marea ei întristare, sărmanei văduve i-a murit unicul fiu, dar prin rugăciunea pe care proorocul a înălţat-o, din tot sufletul său, către Dumnezeu, copilul a fost readus la viaţă. S-a convins astfel sărmana femeie, că Ilie este „omul lui Dumnezeu şi cuvântul care este în gura lui este adevărat" (I Regi 17, 24).

Timp de trei ani şi şase luni s-a încuiat cerul, încât a fost foamete mare în ţara lui Israil (Luca 4, 25). Pe muntele Carmel, proorocul Ilie a făcut de ruşine pe slujitorii lui Baal, care zadarnic i s-au rugat îndelung zeului să coboare foc asupra jertfei lor. Sf. Ilie însă, om al rugăciunii fiind, a pogorât foc din cer asupra jertfelnicului său care a mistuit arderea de tot şi astfel poporul a cunoscut care este adevăratul Dumnezeu (I Regi 18, 37-39). A început atunci să cadă ploaie din belşug asupra pământului. Proorocul Ilie a fugit apoi din calea îndârjitei mânii a reginei Izabela. Asemeni lui Moise, a poposit în Horeb, muntele Domnului, unde a postit 40 de zile şi 40 de nopţi. S-a pregătit astfel pentru împlinirea misiunii sale prin fapte bineplăcute lui Dumnezeu.

La îndemnul Domnului, sf. Ilie s-a arătat iarăşi în faţa lui Ahab spre a-i vesti, că pentru uciderea lui Nabot, căruia i-a răpit via moştenită de la părinţi, mânia Domnului nu va întârzia să vină asupra lui şi casa lui o va stârpi.

Sf. ap. Pavel ne spune că „prin credinţă Enoh a fost luat de pe pământ ca să nu vadă moartea" şi că „mai înainte ca să-l strămute a avut mărturie că a bineplăcut lui Dumnezeu" (Evrei 11, 5), „fiindcă umbla în căile Domnului" (Facere 5, 24). Despre proo-

(Continuare în pag. a 4-a)

Prof. Petru Dumitreasă

Mănăstirea Sibielului

— scurt istoric —

Din capul satului Sibiel, în sus pe râul Sibielului, în jur de 5 km, apare „Chilia" veche, singura mărturie a vechii Mânăstiri a Sibielului.

Această mânăstire exista încă la începutul secolului XVIII ca un vestit centru cultural-religios. În anul 1716 Ieromonahul **Varlaam Moldovan** copiază un Triodion — carte de slujbă din postul mare — cu 202 foi, făcând unele însemnări pe carte. (Conform: Bianu şi Nicolăiasa, în: „Catalogul manuscriselor româneşti", vol. 3 — Craiova 1931).

La anul 1722 a scris **Popa Oprea** o însemnare pe: Evangheliarul Mânăstirii, carte tipărită de Coresi, la Braşov, 1561: „Să se ştie câte cărţi are Mânăstirea de la Sibiel"... Evangheliarul se află acum în biblioteca Institutului Teologic din Sibiu.

După relatarea istoricului **Ştefan Meteş**, în cartea: „Mânăstirile Româneşti din Transilvania", Sibiu 1936, p. 138, la Mânăstirea Sibelului era şcoală de preoţi, de cântăreţi bisericeşti şi pentru oricine voia să înveţe carte. După modelul şcolii de la Mânăstire s-au organizat şcolile d n jur, cea din Sibiel la 1767.

Deşi apare, într-o menţiune din 12 mai 1786 — Arhivele Vienei — că Mânăstirea ar fi fost dărâmată, din alt document reiese că Mânăstirea Sibielului a scăpat de distrugerea făcută de generalul Bukow (1759—1760). E vorba de: „Praporele Mânăstirii Sibielului", pictat de **Vasilie Muntean** şi zugrăviţa **Ana**, din Săliştе, la anul 1792. Azi, praporele se află în Colecţia de obiecte bisericeşti din Sibiel.

După relatările verbale ale bătrânului **Turcu Cătană**, azi răposat, biserica de lemn a Mânăstirii s-a vândut, probabil în jurul anilor: 1792—1794. Din banii de vânzare s-a zidit turnul bisericii, iar în locul bisericuţei de lemn judele **Oprea Săroi** adunase materiale pentru zidirea unei biserici de piatră.

Se vede însă că Stăpânirea străină, de atunci, nu privea cu ochi buni activitatea Mânăstirii şi în jurul anului 1800 a împrăştiat călugării (I. Bembea, „Însemnări despre Mânăstirea Sibielului în revista: Mitropolia Ardealului, nr. 9—10, 1984).

Despre împrăştierea călugărilor a relatat acelaş **Petru Turcu Cătană**, care ştia de la tatăl său şi de la alţi bătrâni din sat că: „Puterea străină a desfiinţat Mânăstirea, pe motiv că ar fi: „sălaş hoţilor", „Cei care au venit pentru oprirea Mânăstirii au ţinut judecată în drum, la umbra nucului. Pe când se termina judecata, s-a sculat o vreme mare, cu vânt, s-a rupt o creangă, de a căzut pe masă, de s-a făcut „zdrob" şi s-au risipit hârtiile. Dar de atunci Chiliile au rămas pustii.

Motivul cu hoţii era vechiu, invocat faţă de generalul Bukow şi de către popa unit „Popa Vasile, protopop de Făgăraş şi de **Vlădica Aron**".

(Continuare în pag. a 4-a)

Preotul Zosim Oancea

FESTIVITATE CULTURALĂ ORTODOXĂ LA ATENA

În ziua de 24 februarie 1995, *Uniunea Ziariştilor Proprietari de Presă din Grecia* a organizat la Atena festivitatea numită *„Slavă Ortodoxiei"*, care a cuprins câteva comunicări axate pe rolul presei scrise, şi în general al mijloacelor de comunicare în masă, în contextul promovării valorilor spirituale ale Ortodoxiei, atât în spaţiul imediat balcanic, cât şi în cel mai larg, european. Două grupuri corale de psalţi au interpretat un buchet de cântări bisericeşti ortodoxe pe melodii bizantine, fapt ce a şi dat festivităţii o atmosferă deosebită, înălţătoare.

Într-un cadru festiv, la propunerea făcută anterior de către Consiliul Ad-tiv al Uniunii Ziariştilor din Grecia, pentru aportul deosebit şi fructuos adus slujirii valorilor Ortodoxiei, au fost premiate cu Înalta Medalie şi cu Diploma de Onoare a Uniunii o serie de personalităţi ale vieţii bisericeşti şi culturale ortodoxe, atât din Grecia, cât şi din alte ţări. Între acestea s-a numărat şi Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist*, Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române, care la această manifestare închinată Ortodoxiei a fost reprezentat de către Diac. drd. Eugen Moraru. Din partea Prea Fericirii Sale s-a dat citire unui *mesaj* de mulţumire pentru preţuirea arătată atât faţă de persoana Prea Fericitului Părinte Patriarh, cât şi faţă de Biserica Ortodoxă Română. De asemenea, în mesaj se subliniază interesul Uniunii Ziariştilor din Grecia (care este un organism laic) pentru abordarea unor teme care implică dinamic Ortodoxia şi valorile ei spirituale specifice, în climatul actual al problematicii de integrare europeană, în efortul general de cunoaştere şi de apropiere dintre oameni. În acest sens, mijloacelor de comunicare în masă şi în mod deosebit *presei*, le revine un rol aparte, axat pe obiectivitate, deschidere, echilibru, slujire a binelui şi a adevărului, promovarea unor valori morale sănătoase, nerupte de firul tradiţiei ortodoxe.

Comunicarea principală făcută în cadrul festivităţii de la Atena a fost prezentată de *Dl. Vlasios Socratidis*, preşedintele Uniunii Ziariştilor, şi s-a intitulat *„Imn pentru Ortodoxie"*.

Festivitatea a avut menirea să unească într-un spirit cu adevărat frăţesc reprezentanţi ai Bisericilor Ortodoxe surori, teologi, directori de presă şi ziarişti, oameni de cultură şi artă, invitaţi. Toţi s-au întâlnit pe suportul comun al credinţei şi mărturiei ortodoxe.

A fost exprimată dorinţa, devenită astăzi un adevărat imperativ, ca valorile gândirii şi vieţii ortodoxe să fie promovate mai mult spre lumea din afara graniţelor ţărilor cu specific de viaţă răsăritean-ortodox, întrucât realitatea cu care ne confruntăm dovedeşte că lumea de azi are nevoie de *regăsirea* acelor forţe ale spiritului creştin menite să-i dinamizeze eforturile de aşezare pe continent a unui climat de încredere, **unitate şi toleranţă.**

Momentul sărbătoresc de la Atena — cât priveşte referirea lui directă la Biserica Ortodoxă Română — a înscris o pagină de seamă în cronica de cinstire închinată Prea Fericitului Părinte Patriarh *Teoctist*, care în acest an a împlinit 80 de ani de viaţă, o viaţă dedicată slujirii Bisericii neamului nostru românesc cel bine credincios, o viaţă care a cunoscut deopotrivă şi valuri învolburate ce ameninţau corabia, dar şi momente şi piscuri de binecuvântate şi roditoare împliniri în slujirea adevărului, dragostei creştine şi păcii. Cu eforturi unite, într-un spirit de deschidere spre lume (dar nu de secularizare, laicizare), cu legături mai strânse între ele, Bisericile Ortodoxe pot şi trebuie să-şi facă mai vie prezenţa în contextul problematicii lumii de azi, promovând valorile spirituale ale vieţii ortodoxe, dar în acelaşi timp dând soluţii, în temeiul cuvântului evanghelic, pentru ca omul să fie mai bun, cu adevărat liber în Hristos şi să se înnoiască continuu după chipul Celui ce l-a zidit, al lui Dumnezeu.

Diac. drd. Eugen Moraru

Sfântul Prooroc Ilie Tesviteanul

(Urmare din pag. a 3-a)

rocul Ilie putem afirma, că în taina legăturii lui cu Dumnezeu prin rugăciune, stă darul dobândit de el de a fi fost ridicat la cer în car de foc. A aruncat atunci sf. Ilie mantia sa asupra ucenicului său, Eliseu care îl urmărea cum se ridică. S-a învrednicit astfel ca parte din duhul sf. Ilie să se sălăşluiască într-însul, dobândind atunci Eliseu darul proorociei şi de a săvârşi minuni (II Regi 2).

Profetul Ilie a fost martor la pierderea splendoarei externe a casei davidice. A făcut aprecieri asupra regelui Ahab şi i-a prezis sfârşitul nefast. Veghind la respectarea Legii, profetul Ilie n-a acoperit nimic, judecând din îndemn divin atitudinea regelui faţă de Legea dumnezeiască. Cât despre soarta poporului, proorocul Ilie a condiţionat-o de comportarea lui faţă de dreptatea divină (Tarnavschi V., Introd. în sf. cărţi ale T. V., Cernăuţi, 1928, p. 341).

Faptele istorisite, din zilele proorocului Ilie, s-au săvârşit în public şi sunt demne de credinţă. Autenticitatea lor este certificată de Domnul Hristos în predica sa din Nazaret (Luca 4, 24—27). Sf. ap. Pavel se referă la Sf. Scriptură, atunci când tâlcuieşte cuvintele proorocului Ilie desprinse din Cărţile regilor (Rom. 11, 2—3). Sf. ap. Iacob grăieşte despre puterea rugăciunii, oferind exemplul profetului „Ilie care era om, asemenea cu noi în slăbiciuni şi cu rugăciune s-a rugat să nu plouă şi n-a plouat pe pământ trei ani şi şase luni. Şi arăşi s-a rugat şi cerul a dat ploaie şi pământul a odrăslit roada sa" (Iacob 5, 17—18). La Schimbarea la faţă a lui Iisus, proorocul Ilie a apărut, împreună cu Moise, ca să mărturisească despre moartea pe care Domnul avea să o sufere în Ierusalim. Despre activitatea proorocului Ilie, pare că vorbeşte şi ap. Ioan în Apoc. 11, 3—6, când grăieşte despre puterea dată celor doi martori care vor prooroci precum şi de puterea acestora „să închidă cerul, ca ploaia să nu plouă în zilele proorociei lor". Această activitate a proorocului Ilie va fi imediat premergătoare celei de a doua veniri a Domnului Hristos la judecată (Gheorghiu V., Sf. Evanghelie după Matei, cu comentar, Cernăuţi, 1933, p. 524 şi 528).

Dat fiind specificul nostru de viaţă în spaţiul carpato-danubian, personalitatea proorocului Ilie este apropiată de sufletul poporului nostru, care la vreme de boale, şi grele suferinţe, precum şi la vreme de secetă, recurge, prin rugăciune, la acest sf. prooroc, să mijlocească la Dumnezeu ca să reverse din milele sale cele bogate. Acestea motivează cu prisosinţă faptul, că nu e deloc întâmplătoare preferinţa dovedită în Transilvania pentru alegerea sf. proorocul Ilie ca temă pentru icoane pe sticlă. Tema privitoare la sf. Ilie, căreia i s-a acordat o deosebită importanţă şi pe care nu a omis-o nici un centru de pictură pe sticlă, este cea care prezintă înălţarea proorocului, în car tras de cai înaripaţi. În astfel de icoane se disting elemente specifice centrelor din care provin.

O icoană pe sticlă, ce provine din Mărginimea Sibiului, datând din sec. XIX, îl prezintă pe sf. Ilie în căruţă ţărănească, trasă de patru cai înaripaţi, pe norii cerului, iar pe pământ, Eliseu, căruia îi aruncă un cojoc. În apropiere prezintă un ţăran în acţiune şi o femeie torcând, lângă un leagăn de copil, pe malul unei ape cu peşti (Irimie C., Focşa M., Icoane pe sticlă, Bucureşti, 1969, p. 18, fig. 93—95). O altă icoană pe sticlă, din Ţara Oltului şi anume din Făgăraş, datând din mijlocul sec. XIX, îl prezintă pe sf. Ilie în căruţă trasă de patru cai înaripaţi, stimulaţi cu bici de foc cu trei plesne, iar în registrul de jos, delimitat de nori, îl prezintă pe Eliseu şi pe un ţăran care ară cu plugul tras de boi albi şi de un cal ataşat în faţa lor. Acest mod de asociere contravine uzanţelor admise de V. T., care nu permit înjugarea pentru tracţiune a două specii diferite de animale (Irimie C., op. cit., p. 18, fig. 128—130).

Mulţi fii ai neamului nostru poartă numele proorocului Ilie şi multe lăcaşuri de închinare au hramul sfântului Ilie. Un exemplu remarcabil este mânăstirea din Topliţa, ctitorie a întâiului patriarh al Bisericii ort. rom., Elie Miron Cristea, născut în această localitate. Ea adăposteşte astăzi un valoros muzeu de spiritualitate ortodoxă.

Tradiţia străveche a poporului nostru îl consideră pe sf. Ilie ca având putere să apere faţă de trăsnet (Irimie C., op. cit., p. 17). Astăzi, în patria noastră, sf. Ilie este patronul aviaţiei. În rugăciunile sale Biserica îi solicită sf. Ilie să fie mijlocitor la Părintele ceresc, pentru ocrotirea flotei noastre aeriene pe aripile văzduhului.

Icoana vieţii sf. prooroc Ilie se conturează în faţa noastră ca un stindard spiritual care a înge înălţimea norilor cerului, menită să dureze peste veacuri şi milenii.

Mânăstirea Sibielului

(Urmare din pag. a 3-a)

Petru Turcu Cătană mai invoca şi alt motiv: că preoţii din jur i-au părât pe călugări, că le mănâncă venitele din sate.

La împrăştierea călugărilor, tot inventarul Mânăstirii a trecut la biserica din sat. (I. Bembea, op. cit.).

În locul Mână tirii au rămas, deci, „Chiliile Sibielului", numite astfel ca să se deosebească de „Chiliile Săliştei", care se află în jur de 2 km în sus.

Chiliile erau sprijinite, în partea de către drum, de un zid masiv de piatră şi au durat aşa până în jurul anului 1840. Una dintre ele, cu o cămăruţă alături, a trecut şi în secolul nostru.

Tot secolul XIX s-a făcut slujbă la Chilii, de către preoţii din Sibiel şi jur, devenind tradiţie, pentru a treia zi de Rusalii, când se făcea parastas pentru călugării răposaţi la Mânăstire, ca şi pentru preoţii răposaţi din Sibiel. De asemenea, se făceau slujbe la fel de fel de întemperii. La vreme de secetă, de exemplu, se slujea taina Sf. Maslu, şi a rămas vorba în sat că: „nu s-a întâmplat niciodată, să se întoarcă uscaţi de la Chilii".

În legătură cu adunarea de popor, la slujbele de a treia zi, mai precizăm, că se desfăşurau după obiceiul serbării hramului, la toate mânăstirile, ceea ce arată că hramul Mânăstirii Sibielului a fost şi a rămas: **„Sf. Teime"**. După slujbă oamenii se înşirau pe **Valea Sighielaşului** — afluent a râului Sighiel, de la care şi-a luat satul numele. Se frigeau mei, se bea vin, iar pe urmă se încingea hora în „Poieniţă". Tot în legătură cu Sighielaşul se povesteşte, de pe vremea când erau călugării, că-şi puneau ceaonul de mămăligă în el şi-l scoteau plin de păstrăvi.

Tradiţia cu slujbele s-a continuat şi în secolul XX. Străvechea chilie s-a renovat, între anii: 1948—49, sub păstorirea preotului **Traian Popovici,** după care a fost sfinţită de către protopopul Săliştei, Părintele **Ioan Isac,** din încredinţarea Mitropolitului de atunci: **Nicolae Bălan,** prin adresa nr. 7184/1949: „Cu referire la adresa P. C. Tale, nr. 478, din 1949, la locul „Chilii", unde credincioşii din jur obişnuiesc să facă pelerinajii, îţi facem cunoscut, că-ţi împărtăşim arhiereasca binecuvântare, pentru a putea sfinţi această chilie, stropind-o cu apă sfinţită, după săvârşirea sfeştaniei, în o Duminică sau sărbătoare apropiată" — ss Nicolae — arhiepiscop şi mitropolit.

Datorită intervenţiilor repetate ale subsemnatului, în scris şi verbal, chilia a fost trecută, împreună cu terenul din jurul ei, la OPCN (Oficiul Patrimoniului Cultural Naţional) Bucureşti ca: **rezervaţie arheologică,** dependent de Direcţia Monumentelor Istorice.

S-a acceptat şi reconstruirea cămăruţei de alături, la sugestia I.P.S. Mitropolit **Antonie Plămădeală,** curând după înscăunarea I.P.S. Sale în scaunul lui Şaguna.

Cheltuielile cu noua cămăruţă le-a suportat, în mare, Parohia, plus: 10 000 lei, primiţi de la Mânăstirea Frăsinei.

Nu putem trece fără a pomeni, că până la această dată, când s-a reconstruit cămăruţa, şi până la reînvierea Mânăstirii, cu călugări şi în prezent călugăriţe, chilia a fost îngrijită de credincioasa, din Sibiel, **Săcelean Paraschiva,** care ar trebui să se bucure acum, că munca ei n-a fost zadarnică şi Dumnezeu a pus din nou Mânăstirea Sibielului în funcţia ei istorică.

Menţionez că după restaurarea din 1948 s-au strâns multe icoane pe sticlă la Mânăstire, încât, spun sătenii, că chilia-paraclis era pavoazată şi în interior şi în exterior cu icoane, care au început să dispară. (Cu dispoziţie de la Centrul Arhiepiscopesc, subsemnatul le-am coborît în colecţia din muzeu, înlocuindu-le cu alte icoane, de mai mică valoare). Pentru a-i avertiza pe cei care-şi însuşeau icoane am aţişat pe uşa chiliei un scurt istoric, care se încheia cu cuvintele: „Rugăm pe stimaţii vizitatori şi închinători, să nu-şi însuşească obiectele din ea, că sunt sfinţite şi sunt bunuri ale Bisericei şi ale Poporului Român. De trecutul acestei chilii se leagă o întâmplare, cu unul care a voit să fure o uşă. Uşa i s-a lipit de spate şi nu s-a mai deslipit până n-a pus-o la loc, de unde a luat-o.

Chiar dacă nu s-ar lipi de trup, obiectele sfinţite din Chilie se vor lipi de sufletele celor care le-ar lua şi se vor înfăţişa cu ele în faţa Dreptului Judecător. Nu vă întinaţi deci cu necinste, în faţa oamenilor şi a propriului simţ şi nu vă luaţi osânda în faţa lui Dumnezeu, care vede şi ştie toate" (15 decembrie 1968).

Gândul şi preocuparea permanentă a subsemnatului a rămas pe mai departe: **Reactivarea Mânăstirii.**

În anul 1984 s-a prezentat un zis monah, dispus să se angajeze paznic la „Chilii", loc numit acum, după îndrumarea I.P.S. Mitropolit **Antonie: „Schitul Chilii",** unul cu numele: **Filip Florian.** N-a fost aprobat de Arhiepiscopie, pe motivul că: **nu era monah.**

În anul 1991 s-a prezentat numit la: **Toma Poenaru,** care a fost aprobat dar s-a răsgândit şi n-a mai venit.

Tot în anul 1991, s-a întocmit, din îndrumarea Centrului documentaţia pentru restaurarea Mânăstirii, întocmită de ing. **Slătineanu Constantin,** documentaţie aprobată de forurile de Stat şi bisericeşti. Documentaţia a mai suferit unele modificări, după care Parohia a înaintat-o Consiliului Culturii, cu sediul la Muzeul Bruckenthal.

Peste strădania noastră şi, poate, ţinând seama şi de ea, Dumnezeu şi-a făcut lucrarea Sa. Mânăstirea Sibielului a reînviat, dar într-o formă nouă. S-au prezentat şi s-au stabilit câteva fecioare tinere, însufleţite de voinţa şi râvna de a-şi pune viaţa în slujba lui Dumnezeu.

Pe locul vechii Mânăstiri au mai apărut două clădiri, pentru locuinţă şi gospodărie, ca şi grămezi de material lemnos de construcţie, pentru reluarea planului judeţului: **Oprea Săroi,** de la 1800, de clădire a unei biserici noi.

De câţiva ani, la Rusalii, slujbele au fost cinstite de prezenţă arhierească, şi în anul curent de însuşi Î.P.S. Sa Mitropolitul **Antonie Plămădeală,** cu a cărui binecuvântare s-au scris şi rândurile de mai sus, şi se vor continua lucrările de la Mânăstirea Sibielului, spre slava lui Dumnezeu şi înălţarea Poporului Român.

Românii în secolul al XIII-lea

(Urmare din pag. a 3-a)

generale, se afirmă: „întemeierea" Ţării Româneşti a coincis cronologic cu dispariţia ultimei autonomii româneşti din Transilvania, cea a Ţării Oltului. Faptul s-a consumat la întrunirea congregaţiei stărilor privilegiate ale voievodatului la Alba Iulia, la 11 martie 1291, în prezenţa regelui Andrei III, sosit în ţară pentru a „reforma" stările de lucruri de aici, pentru a adopta măsurile de urgenţă impuse de evoluţiile negative pentru regat petrecute dincolo de Carpaţi şi de tulburările primejdioase din Transilvania.

Întreaga evoluţie care s-a încheiat cu întemeierea Ţării Româneşti la sud de Carpaţi şi cu suprimarea politică a Ţării Româneşti, de la nord de Carpaţi a fost puternic marcată de antagonismul confesional între catolicism şi ortodoxie în Regatul ungar şi de efortul Bisericii catolice de a instaura unitatea de credinţă şi de a elimina „schisma" din Ungaria. Pentru îndemnurile papale la atitudine intransigentă faţă de păgâni, eretici şi **schismatici**, adică ortodocşi români, în Ungaria în anii 1290 şi 1291, ca şi în anii următori, sunt elocvente textele din Hurmuzaki, I, p. 492—510. Textul papal denunţă relele comise de **schismatici** în Regat şi indică măsurile de reprimare împotriva lor, adică împotriva românilor ortodocşi.

Ieşirea spaţiului românesc extracarpatic din sfera de hegemonie a Regatului ungar şi teama de propagare a mişcării la românii din Transilvania au declanşat reacţia conducerii regatului în 1291, care s-a concretizat prin eliminarea românilor din corpul „naţiunilor" privilegiate ale ţării. Existenţa unui conflict între aceste stări şi românii din Ţara Făgăraşului şi-a găsit ecoul în tradiţia cu privire la trecerea munţilor de către „Negru Vodă": **Radul vodă Negrul.**

După cum spunea N. Iorga: „Când părţile oltene şi argeşene se uniră, după înfrângerea lui Litovoi de către unguri, pe la 1300, ţara cea nouă se formează după o **concepţie originală, avându-şi rădăcinile numai în tradiţia proprie.** E un caz de cristalizare politică spontanee. Domnia e „a toată Ţara Românească", şi pentru întâia oară apare în Răsărit astfel o concepţie naţională echivalentă cu concepţia teritorială, bază modernă pentru statele apusului Europei".

În istoria românilor, întemeierea Ţării Româneşti a asigurat tranziţia de la **etnie** la **naţiune** şi a pus bazele, îndepărtate, dar absolut necesare, ale unităţii româneşti (p. 188).

Apologeţi creştini

ATENAGORA

În vechea literatură bisericească îl găsim destul de rar amintit. Nici Eusebiu şi nici Ieronim nu menţionează pe Atenagora. Metodiu de Olimp, în tratatul său „Despre Înviere" transcrie câteva rânduri din Apologie şi face uneori aluzie la ea în „Despre liberul arbitru"... Scoate în evidenţă învăţătura lui Atenagora despre demoni. Filip Sidetul (secolul V), dă şi mai multe amănunte despre Atenagora. Acesta consacră o notiţă despre el, spunând că a scris o apologie în timpul lui Adrian şi Antonin şi că a fost primul conducător al şcolii catehetice din Alexandria. Aceste relatări sunt însă nesigure. Ceea ce putem lua însă în considerare este o altă mărturie despre Atenagora. La început el a fost ostil creştinilor, pregătindu-se să scrie împotriva lor, dar, citind Sfintele Scripturi, unde căuta obiecţiuni contra creştinilor, s-a convertit şi a trecut la creştinism. Despre el a mai amintit Fotie (sec. IX) şi Areta, episcop de Cezareea (în sec. X). La începutul Apologiei, Atenagora vorbeşte despre pacea în imperiu. Această pace poate fi aşezată între 175—177. Cum în 177 au avut loc gravele persecuţii de care a suferit Biserica din Lyon, unde creştinii erau acuzaţi de antropofagie şi incest, acuzaţii pe care le respinge „Solia pentru creştini" a lui Atenagora, e posibil ca Apologia să fi fost scrisă puţin după evenimentele de la Lyon. Ceea ce ştim sigur este — după mărturisirea lui din Apologie — că a fost „Atenian şi filozof creştin". Acest fapt îl putem constata şi din modul raţional în care pune şi discută problemele, prin înţelepciunea şi moderaţia cu care cântăreşte faptele şi sugerează concluziile, prin tonul respectuos cu care se adresează împăraţilor, prin preţuirea păcii romane şi a culturii profane, prin simpatia sa faţă de oameni şi de lucruri şi prin armonia gândirii şi eleganţa expresiei verbale. Este posibil ca Atenagora să fi trăit şi la Alexandria, unde să fi urmat o şcoală catehetică. Pe la anul 177—178 el adresează împăraţilor Marc Aureliu (161—180) şi Comod (180—193), „germanici, sarmaţi şi mai ales filozofi", o Apologie intitulată „Solie (rugăciune) pentru creştini". Mai târziu compune o lucrare „Despre învierea morţilor". Nu se ştie nimic despre locul, data şi împrejurările în care a murit.

Prima dintre lucrările lui „Solie (rugăciune) pentru creştini" este o apologie. După titlu, această apologie ni s-ar părea că a fost prezentată verbal de către Atenagora însuşi. În limba latină o avem şi cu numele de „Legatio". Este o lucrare întocmită la vreme de răgaz, în scris şi cu socoteală (de aceea în latineşte se numeşte suplicatio sau leibellus). Este adresată „Împăraţilor Marc Aureliu Antonin şi Lucius Aurelius Comodus, germanici, sarmaţi şi mai ales filozofi" (Acest Comodus este fiul lui Marc Aureliu şi este asociat la tron în anul 170).

Apologia este compusă în 37 de capitole. La început avem o introducere în care solicită atenţia împăraţilor şi le arată scopul scrierii. Atenagora îşi propune să răspundă la trei mari acuzaţii aduse creştinilor: ateism, imoralitate şi antropofagie. Principala acuzaţie, ateismul, ocupă cea mai mare parte a apologiei (cap. 4—30). Atenagora arată că creştinii nu sunt atei; ei adoră un Dumnezeu creator şi unic. În acest Dumnezeu unic ei recunosc pe Tatăl, pe Fiul Său şi pe Sfântul Duh şi învaţă „puterea lor în unitate şi deosebirea în ordine". Şi aici Atenagora vorbeşte despre Fiul spunând că e din eternitate în Dumnezeu, că a ieşit pentru crearea lumii şi că nu a fost creatură. După apărarea învăţăturii creştine, trece la ofensivă, criticând teologia păgână. Filozofii şi Scriptura sunt puşi la contribuţie pentru dovedirea unicităţii lui Dumnezeu. Viaţa morală a credincioşilor confirmă doctrina creştină. Această viaţă e opusul decadenţei vieţii păgâne, sprijinită pe absurditatea şi imoralitatea idolatriei. Cultul creştin nu are nevoie de sânge, grăsime sau flori, ci de mâini şi inimă curată şi de laude şi mulţumiri aduse lui Dumnezeu, pentru binefacerile Sale. Zeii păgânismului nu sunt decât materie. Numele lor ca şi legendele, sunt opera poeţilor Orfeu, Homer şi Hesiod, iar statuile lor — idolii — sunt mai recente decât fabricanţii lor — oamenii —. Creştinii, continuă Atenagora, admit pe îngeri şi îi pun în slujba lui Dumnezeu. Ei nu aduc sacrificii materiale ca păgânii, fiindcă Dumnezeu nu primeşte decât jertfa spirituală, sacrificiul inimii (aceeaşi idee ca şi în epistola către Diognet). Îngerii sunt buni şi răi, cu peripeţiile şi situaţia lor actuală. Demonii sunt îngerii căzuţi. Ei atrag pe oameni la idoli şi „ling cu lăcomie sângele sacrificaţilor". Şi în felul acesta, Atenagora face proces păgânismului cu fermitate şi cu moderaţie, combătând mitologia, antropomorfismul şi idolatria. În partea a doua, Apologia combate acuzaţiile de imoralitate şi antropofagie aduse creştinilor. Atenagora arată că viaţa creştinilor este o viaţă curată, că ei îşi opresc chiar gândul de la rău, că ei se tem de pedeapsa divină. Acuzaţia de incest cade de la sine, dacă cineva cercetează de aproape viaţa creştinilor, care n-au dreptul să privească o femeie cu dorinţă, care se consideră şi se unesc între ei frate şi soră, care nu se căsătoresc decât pentru a avea copii şi pentru care căsătoria a doua este un „adulter decent". Mulţi dintre creştini îşi duc viaţa în virginitate. Adevăraţii vinovaţi de aceste acuzaţii sunt păgânii. Ori ei acuză pe creştini, întocmai cum viciul acuză virtutea. În ceea ce priveşte acuzaţia de antropofagie Atenagora arată că este tot aşa de absurdă. Antropofagia presupune moartea, ori creştinii au groază faţă de sânge, de luptele de gladiatori şi de avortul voluntar şi înfăţişarea copiilor în public. Pe de altă parte, creştinii, crezând în învierea morţilor, nu pot mânca trupuri care într-o zi trebuie să învieze, lucru care, deşi de necrezut, la prima vedere, e admis în linii mari de filozofi ca Pitagora şi Platon. În încheiere Atenagora face un apel stăruitor către împăraţi să fie favorabili creştinilor nevinovaţi, care se roagă pentru prosperitatea statului.

Timpul şi locul întocmirii acestei Apologii îl aflăm din cuprinsul ei. Atenagora laudă pe cei doi împăraţi fiindcă „tot pământul graţie înţelepciunii lor, se bucură de pace desăvârşită". Ori această pace, din vremea lui Marc Aureliu, nu poate fi decât aceea dinainte de 177. Deci data scrierii se poate pune între anii 176—178. Locul de unde a fost scrisă este Atena.

Este una din cele mai frumoase Apologii ale religiei creştine. Fondul ei este plin de exemple morale din viaţa creştină şi este redat într-o înaltă formă literară. Este scrisă într-un stil ales, cu metodă şi cu logică. Are claritate, este foarte bogată în idei şi toate sunt expuse cu sobrietate şi cu vigoare raţională.

„Despre învierea morţilor", a doua lucrare a lui Atenagora, este anunţată în cap. 36 al Apologiei. Nimeni nu se îndoieşte de atribuirea ei lui Atenagora. A scris această carte, probabil determinat de mediul înconjurător din Atena. Aici oamenii de cultură, sub influenţa diferitelor sisteme filozofice, nu puteau înţelege uşor astfel de temă. El îşi propune să elucideze acest subiect al învierii morţilor. O scrie pe la anul 178—179.

Lucrarea o împarte în două părţi. În prima respinge obiecţiunile făcute împotriva posibilităţilor învierii, iar în a doua demonstrează pozitiv faptul învierii. În prima parte, autorul arată că nu e nimic în învierea morţilor, care să fie contrar ştiinţei şi peste puterea lui Dumnezeu. Dumnezeu care a ştiut să formeze trupurile, va putea să le şi reconstituiască din toate părţile împrăştiate, chemându-le din nou astfel la viaţă. În a doua parte, arată că învierea trupurilor trebuie să aibă loc în chip real. Aceasta o dovedeşte cu probe evidente; omul este creat să trăiască totdeauna; natura lui este alcătuită din trup şi suflet; judecata lui Dumnezeu trebuie să se aplice atât trupului cât şi sufletului, în bine sau în rău; scopul ultim al omului este contemplarea lui Dumnezeu într-o altă viaţă şi bucuria veşnică trăind legea Lui. Ori toate acestea nu se pot împlini decât prin restaurarea omului în plenitudinea naturii sale. Demonstraţia învierii se sprijină pe argumente teologice şi argumente antropologice. Este cea dintâi lucrare creştină care prezintă şi dezbate dogma învierii morţilor în cadru filozofic şi cu material exclusiv filozofic, răspunzând acelor cercuri filozofice păgâne sau semicreştine, care ironizau sau respingeau total învierea morţilor. Ca şi Apologia sa, Atenagora desfăşoară în lucrarea „Despre învierea morţilor", argumente din domeniul biologiei, fiziologiei şi medicinei cu multă ştiinţă şi nuanţă elenică, îngemănate cu o metodă sobră care dă o deosebită pondere tratatului. Rareori, pagini antice respiră un asemenea umanism.

Atenagora este unul dintre apologeţii care scriu frumos. Scrierile lui sunt bogate prin fondul moral şi doctrinar creştin şi alese prin forma lor înaltă şi literară. Prin felul inspiraţiei, prin alegerea problemelor şi aranjarea lor, el se aseamănă cu Sfântul Iustin. Ca şi acesta, Atenagora protestează contra nedreptăţii din partea legis-

(Continuare în pag. a 8-a)

Arhid. prof. dr. Constantin Voicu

Din viaţa preoţilor, studenţilor teologi şi a călugărilor în temniţele comuniste

Datoria noastră morală, a tuturor celor care am suferit în anii dictaturii comuniste este de a informa, mai ales tineretul, despre activitatea, lupta şi spiritul de sacrificiu de care au dat dovadă tinerii generaţiei trecute în care m-am încadrat şi eu, plătind scump cu tinereţea petrecută în temniţele comuniste.

Dacă astăzi am pus mâna pe creion şi încerc să scriu o mică parte din activitatea şi suferinţa mea, o fac cu toată sinceritatea; nu am de ascuns nimic, nu-mi este ruşine de ceea ce am făcut şi nici n-am să arunc vina în spatele altuia. Îmi vine greu să scriu, dar sunt fapte care m-au urmărit în toţi anii de pribegie şi de care cred că nu voi scăpa niciodată.

În ceea ce priveşte adevărul despre cele relatate în legătură cu viaţa, activitatea şi suferinţa mea, mi-am verificat de mai multe ori drumul pe care am fost sortit să-l parcurg în temniţele comuniste şi fapte care să-mi pună în întuneric activitatea nu am găsit.

Sincer vă mărturisesc că în câteva rânduri am pus creionul pe masă, am închis caietul şi am ieşit afară cu gândul de a renunţa, dar iarăşi m-am întors şi am continuat să scriu de unde am rămas zicându-mi că trebuie să-mi fac şi eu datoria; deşi nu e uşor să scrii despre tine. Cu tine trebuie să fii sincer, deschis şi nu ai permisiunea să-ţi acorzi nici o circumstanţă atenuantă, să răscoleşti în adâncul sufletului şi să vezi dacă tot ceea ce te-a îndemnat în luptă mai este valabil şi pentru tinerii de astăzi. Constat cu bucurie că şi tineretul din zilele noastre este însetat de aceleaşi idealuri. Deci patriotismul la români este ca un izvor care nu seacă niciodată. De asemenea vreau să dovedesc că nici în temniţă nu am petrecut timpul fără de folos, m-am pregătit pentru viaţă. Şi oricât aş vrea, ca această expunere să fie cât mai scurtă, totuşi va trebui să dau unele explicaţii mai amănunţite.

Mă numesc Popa Savu, sunt din oraşul Ocna Sibiului, de meserie forjor şi agricultor. Sunt născut în anul 1928, la 2 decembrie, din părinţi ţărani.

În ziua în care am împlinit doi ani mi-a murit tatăl, întors acasă după doisprezece ani de armată, război şi prizonierat, cu friguri de malarie din Muntenegru, după primul război mondial.

Mama, văduvă la numai 34 de ani, care nu a avut nici o posibilitate să mă dea la o meserie sau la şcoală, a plâns după tata, şi de mila noastră, a trei copii orfani, până şi-a pierdut vederea. Crescut şi educat în spiritul moralei creştine şi al Bisericii Ortodoxe Române, eram gata oricând să-mi fac datoria faţă de ţară şi neam; aşa credeam eu că este bine la un fecior de ţăran, ajuns la maturitate. În această situaţie mă găseau marile evenimente şi transformări care se petreceau în ţara noastră: război, foamete, secetă, şi colectivizare forţată. Nemaiputând suporta greutăţile şi umilinţele la care eram supuşi ţăranii, nemaiputându-mi câştiga existenţa în agricultură, am intrat de tânăr ca muncitor necalificat la Fabrica de cuţite Ocna Sibiului, unde am lucrat până la plecarea în armată. După recomandările pe care le-am avut din fabrică, după originea şi după atitudinea mea demnă de soldat, am fost trimis la o şcoală de ofiţeri de grăniceri, pe care am refuzat-o. De aici pot să spun că a început calvarul vieţii mele.

Mi-a plăcut armata, mi-a fost dragă haina militară, dar fiind de tânăr un anticomunist convins am refuzat să mă fac ofiţer în Armata populară, ca să nu otrăvesc sufletele ofiţerilor români cu politica comunistă, pe care o consideram nedreaptă. Neputând suporta educaţia ateistă, nefiind de acord cu minciuna, fiind împotriva reformelor comuniste din armată, în permanentă contrazicere cu politrucii, susţinând aşa cum am învăţat în familie, Biserica şi şcoala, adevărul, dreptatea şi credinţa creştină, am fost arestat, dus la Serviciul de Informaţii al Armatei din Bucureşti şi după o lungă şi grea anchetă de 13 luni, am fost condamnat 25 de ani muncă silnică şi confiscarea totală a averii, fără drept de recurs, sentinţă rămasă definitivă.

Am fost transferat, în lanţuri, de la Jilava la închisoarea Gherla, unde am lucrat în cele mai grele condiţii, la atelierul de forjă. Dacă ar fi să împărţim activitatea mea în două părţi, am putea să ne oprim aici şi să considerăm cele de mai sus ca fiind prima parte, fapte pentru care am fost „vinovat", dar neavând nici o vină şi adevărata mea activitate abia acum începe. Nesupunându-mă reabilitării, nefiind de acord cu compromisul, am fost transferat la mina de plumb Baia Sprie, pentru exterminare. Şi, în ciuda faptului că mi se spunea de către conducerea comunistă a închisorii de la Baia Sprie că aici ne vom trăi ultimele zile, acolo în adâncul minelor de plumb am întâlnit cea mai înaltă trăire creştinească. Cei care ţineau moralul ridicat şi se rugau învăţându-ne şi pe noi cum să ne rugăm, erau preoţii, studenţii teologi şi călugării. Înainte de Crăciunul anului 1955 s-a organizat un concert de colinzi în mină, iar în dimineaţa de Crăciun, la ieşirea din mină, după o noapte de lucru, şi după ce am colindat, pe toţi preoţii i-au luat de la gura minei, i-au legat cu lanţuri, şi i-au dus în carceră 10 zile, iar noi toţi tinerii am făcut grevă. Ne-au legat şi pe noi cu lanţuri şi ne-au dus în celular.

La Paşti, în anul 1956, toţi tinerii i-am rugat pe preoţi să ne facă slujba de înviere în mină. Aceasta s-a organizat la orizontul 12 vest. Pictorul Avramescu a pictat Învierea pe un perete de rocă cu lampa de acetilenă, iar la 12 noaptea s-a anunţat încetarea lucrului în toate sectoarele şi toţi s-au strâns la locul stabilit, unde li s-a interzis gardienilor şi ofiţerilor de serviciu să ne deranjeze, iar în dimineaţa de Paşti, când am ieşit din mină din nou i-au luat pe preoţi, i-au legat cu lanţuri, şi de picioare şi de mâini şi i-au dus la carceră. Noi din nou am făcut grevă de protest 12 zile (despre aceste greve nu a spus nimic fost comandantul Szabo Zoltan, când a fost întrebat la „Memorialul Durerii").

Demnă a fost activitatea părintelui Mureşan, părintelui Istrate, părintelui Dunca, din Maramureş. O importantă activitate morală creştină — prin cercuri de rugăciuni cu tineretul — a desfăşurat studentul teolog Ioan Filip, fecior de preot din Nucet-Sibiu şi preotul călugăr de la Mânăstirea Rohia Nifon Petruş şi călugărul de la Mânăstirea Bixad, Gavrilă Dăncuş. La grevă au participat şi turci: Resulzia, Abdulah Serif hogi (preoţi musulmani) şi alţii, care admirau şi ei slujbele creştine.

După închiderea minei în anul 1956, luna august, ne-au transferat la Aiud, în fabrică, unde am găsit aceeaşi atmosferă. Slujbele se făceau Duminica dimineaţa, de către părintele Niculici din Teregova (Banat), părintele Uleriu, părintele Bucea din Câmpeni şi alţii, iar noi tinerii cântam în corul condus de profesorul Petrică Angelescu; cu noi în cor cânta şi domnul general de aviaţie Marin Anton.

De Paşti, în anul 1957, fiecare ne-am dus bucăţica de pâine pe un pat, în dormitorul 4, unde s-a organizat slujba Sfintei Învieri, seara pe la ora 20—22. Când eram pe la jumătatea sfintei slujbe deodată, ca din iad, au năvălit cam 100 de gardieni, în frunte cu colonelul Coler, ne-au confiscat toată pâinea şi au dus-o la porci (era sfinţită gata) iar pe preoţi i-au legat cu lanţuri şi i-au dus la carceră. Tot în fabrica din Aiud, în cele mai grele timpuri, când a început reabilitarea, de mare ajutor moral ne-au fost sfaturile părintelui Gornic Dumitru din Vinerea, părintelui Sabău Ioan din Vinerea, ale părintelui Cutcan Eusebiu, părintelui Tatu din Sebeş-Olt, părintelui Grecu din Răhău, ale părintelui Dobrescu din Sibiu, ale studentului teolog Bordaşiu Nicolae, din Oradea, ale părintelui Cheşcu Vasile din Sibiu şi ale părintelui Langa Tertulian din Cluj. Toţi ne-au învăţat cum să opunem rezistenţă, să fim demni şi să nu îngenunchem înaintea comuniştilor.

Tot în fabrica Aiud, cântăreţul bisericesc Popescu Aurel a fost prins în dormitorul 5 că ne cânta o priceasnă şi l-a bătut **colonelul Crăciun** (cel care apare şi în „Memorialul durerii"), l-a călcat cu cizmele, l-a legat cu lanţuri, şi l-a încarcerat 12 zile. Pe secţia Aiudului de mare ajutor moral-creştin ne-au fost sfaturile şi slujbele însoţite de rugăciuni ale părintelui Valer Bartolomeu Anania, azi arhiepiscopul Clujului, părintelui Borşa şi ale altora.

În celularul Aiud, la etajul III au fost părintele profesor Dumitru Stăniloae, părintele Didoacă, părintele Ioan Vladovici, părintele Ioan Florea şi alţii.

În celularul din Gherla, de mare ajutor şi folos ne-a fost părintele Mihai Grecu din Deda. Ne făcea slujbe şi rugăciuni şi când l-au prins şi l-au bătut la fund de plângea de durere dar tot se ruga. Tot în celularul din Gherla, de mare ajutor şi folos ne-a fost părintele Ioan Iovan, azi călugăr la Mânăstirea Recea, de lângă Tg. Mureş. Pe lângă rugăciuni, a făcut dintr-o cămaşă albastră, bucăţi ca foile de caiet, le-a apretat şi cu un băţ ascuţit a scris cu protalgol (un medicament de la infirmerie) tot istoricul Mânăstirii Vladimireşti, care circula într-o pungă din cameră în cameră. Noi îl însoţeam la rugăciuni şi când îl prindea că se roagă, îl duceau la izolare, la parter şi nu-i dădeau de mâncare, iar noi seara îi trimiteam de la etajul III pe fereastră o cană cu arpacaş. Tot la Gherla, teologul Lae Greabu de la Făgăraş pentru atitudinea lui demnă morală creştinească, nesupunându-se reabilitării, a fost dus de către comandantul Goiciu la „neagra", izolat 100 de zile, în care numai în 30 de zile i-au dat să mănânce, restul a răbdat foame. Când l-au scos nu a mai putut nici să meargă. Aceasta o ştiu toţi făgărăşenii care au fost la Gherla. Acolo, comandantul Goiciu ne-a pus gaz (petrol) şi nisip galben în „turtoi" ca să ne îmbolnăvim toţi şi preoţii ne-au spus să nu mâncăm, mai bine să stăm flămânzi. Nu voi uita niciodată prima perioadă de arestare, ancheta în beciul securităţii din Sibiu, unde părintele Ion Ciuchendea ne punea în genunchi, fiecare în celula lui, să-l însoţim la rugăciune. Sfinţia sa era într-o celulă în fundul beciului şi printr-o gaură de cui pe care şi-a făcut-o în uşă vedea orice mişcare şi când zicea „pstt" ne ridicam cu toţii, ştiind că-i pericol, că vine gardianul. Anchetatorii, sus în birouri, băteau şi înjurau iar noi în beciurile securităţii ne rugam.

Întotdeauna când se făcea câte o schimbare, ne mutau în alte camere. Cea mai mare bucurie a noastră era dacă aveam norocul să avem cu noi un preot; ne mulţumeam dacă era şi alături de noi, că tot de folos ne era.

Noi îi respectam pe preoţi, îi ascultam, îi ajutam să-şi facă norma de lucru ca să nu-i bată şi să nu-i izoleze de noi. Preoţii se rugau pentru ei şi pentru familiile lor, se rugau pentru noi şi ne învăţau şi pe noi să ne rugăm şi pentru duşmanii noştri. Am văzut preoţi care în rugăciunile lor ziceau: „Doamne iartă-i pe comunişti că nu ştiu ce fac".

Aceasta este o mică parte din activitatea preoţilor şi din suferinţa prin care au trecut în temniţele comuniste. Dacă nu-i aveam pe preoţi cu noi, mulţi s-ar fi pierdut. Apoi, sincer mărturisesc că nu ştiu ce ne-am fi făcut în închisoare fără poeziile lui Nichifor Crainic, Radu Gyr, Cehuleanu şi alţi poeţi. Pe lângă faptul că aveam o ocupaţie, poeziile ne erau şi hrană sufletească. Mi-au plăcut poeziile şi o mare parte din timp în închisoare mi l-am petrecut învăţând poezii, de aceea închei cu o poezie a lui Radu Gyr: **„Crezul"**

„Puneţi-mi lanţuri şi cătuşe,
Să-şi sune scrâşnetul hapsân
Şi mii de lacăte la uşă,
Eu tot ceea ce am fost rămân.

Surpaţi deasupră-mi munţi şi ape,
Puteţi chiar să mă sfârtecaţi,
Cu crunte, grele târnăcoape
Credinţa nu mi-o sfărâmaţi.

Puteţi năpăstui tot iadul,
Ca să mă frigă pân' la miez;
Eu stau în vifor ca şi bradul
Şi tare, tare ca un Crez".

20 mai 1995

Popa Savu,
fost deţinut politic, condamnat
la 25 ani muncă silnică
— a executat pedeapsa din 1950 până
în 1964 —

Câteva ceasuri în Biblioteca Schitului românesc „Prodromul"

„Raclă" prin mulţimea sfintelor moaşte, „catapeteasmă" prin multele icoane făcătoare de minuni şi „chivot" prin păstrarea nealterată al celui mai curat duh ortodox, Sfântul Munte Athos este în acelaşi timp „Grădină a Maicii Domnului" şi „Bibliotecă" a Bisericii Ortodoxe, prin nepreţuitele manuscrise, documente şi cărţi, pe care le deţine, confirmând cuvintele unui autor antic care spunea că „nimic nu-ţi mai lipseşte dacă, după o Bibliotecă, ai o Grădină". Sfântul Munte Athos le are pe amândouă ...

Ajuns pentru a doua oară la Schitul românesc „Prodromul", am zăbovit mai multe ceasuri, sâmbătă 27 mai 1995, în Biblioteca Schitului, care cuprinde peste 5000 de volume de carte veche greacă şi română. M-a interesat şi mi-a atras atenţia în mod deosebit, colecţia de manuscrise româneşti care cuprinde 219 exemplare, cu un conţinut mai ales patristic, filocalic şi liturgic.

Trebuie amintit faptul că Schitul românesc „Prodromul", ctitorit la mijlocul secolului al XIX-lea şi în care vieţuiau în urmă cu o sută de ani, în jur de 150 de monahi români originari din toate provinciile româneşti din sud-estul european, a fost o adevărată şcoală de autori, traducători şi copişti de scrieri teologice, istorice şi de spiritualitate. Majoritatea manuscriselor datează de la sfârşitul secolului trecut şi începutul secolului nostru, când Schitul „Prodromul" a cunoscut o perioadă maximă de dezvoltare a vieţii duhovniceşti şi intelectuale. Manuscrisele se prezintă într-o stare foarte bună, legate şi ornamentate cu bogate miniaturi, chenare şi desene, multe manuscrise având la sfârşitul lor tabele cu numele, originea, îndeletnicirea şi chiar limbile străine vorbite de monahii români prodromiţi din acea perioadă.

Mi-au trezit interesul, după consultarea catalogului, mai ales următoarele manuscrise: Mss. nr. 100 care cuprinde **întreaga operă a Sfântului Simeon Noul Teolog** în traducere românească după ediţia lui Dionisie Zagorianul şi în transcriere cu grafie latină făcută de monahul Irinarh Şişman, Prodromul, 1899, 707 pagini.

Mss. 164, intitulat **„Istoria Sfântului Munte Athos"**, partea I-a, autor Irinarh Schimonahul, Prodromul, 1912—1916, 429 pagini. Tot lui îi aparţin Mss. nr. 155, 156, 159, 160, 168 şi 169 care cuprind istorii a zece mânăstiri din Sfântul Munte Athos alcătuite între 1908—1913. Mss. nr. 143 îl are ca autor pe acelaşi Irinarh Schimonahul şi cuprinde **„Istoria Schitului românesc Prodromul"** alcătuită în 1901, 355 pagini.

Mss. nr. 180 cuprinde minunile, vedeniile şi cuvintele Sfântului Nil Izvorâtorul de Mir, sau Kavsokalivitul, provine de la Chilia românească Colciu anul 1916, 538 pagini. Acelaşi cuprins — „Cartea Sfântului Nil" (Atonitul) — îl conţine şi mss. nr. 107 alcătuit tot de Irinarh Schimonahul, Prodromul 1901, 543 pagini.

Mss. nr. 193 cuprinde **„Istoria domnilor Moldovei"**, autor (sau poate numai copist) Zaharia Dascălul, provine din România, are grafie chirilică, datează din 1788, 326 pagini.

Colecţia de manuscrise româneşti din biblioteca Schitului „Prodromul" cuprinde şi exemplare neînregistrate, între care de o deosebită valoare artistică şi teologică mi se pare **„Patericul Sfântului Munte Athos"**, 381 pagini, alcătuit după versiuni greceşti anterioare de către acelaşi Irinarh Schimonahul. În sfârşit, tot lui îi aparţine un alt manuscris neînregistrat intitulat **„Crinii Raiului"** (a nu se confunda cu „Crinii Ţarinii"!), 697 pagini, alcătuit între anii 1892—1894 şi care este un florilegiu de texte patristice şi duhovniceşti despre: Antihrist, sfârşitul lumii, a doua Venire a Domnului, învierea din morţi, Judecata de Apoi, despre unii sfinţi mucenici, precum şi cuvinte folositoare şi de zidire sufletească din mai mulţi sfinţi Părinţi.

Rândurile de mai sus nu vor să fie decât un semnal, o invitaţie şi o propunere pentru cei interesaţi şi doritori de a zăbovi, cerceta şi studia cu răgaz, nepreţuitele valori şi comori, cărţi şi manuscrise din Biblioteca acestei „insule" de românism ortodox care este Schitul „Prodromul", din Sfântul Munte Athos.

Protos. Daniil Stoenescu
Mânăstirea Prislop

Un mormânt necunoscut la Baia Sprie

Este povestea vieţii preotului Teodor Codilă, închinată Bisericii şi Neamului.

Gulagul românesc se mai poate completa cu minele de plumb de la Baia Sprie, Cavnic şi Valea Nistrului, unde munceau ca sisifii din mitologie, peste 2 000 de condamnaţi politici. Munca în mine este grea chiar în condiţii de libertate. Oamenii ieşeau la pensie la 37—38 de ani, cu plămânii şi dantura măcinate de substanţele din mină. Pentru condamnaţii politici mina era un infern din paginile lui Dante. Românul are o vorbă: „Nu da, Doamne, omului atâta cât poate suporta". Cei trimişi la mină erau sortiţi să nu se mai întoarcă la casele lor.

Se lucra 12 ore, la adâncime de peste 500 m, la temperatură de 38—40°, căldură. Oamenii nu puteau suporta îmbrăcăminte şi umblau aproape goi. Umezeala ce se scurgea de pe tavanul şi pereţii minei le făcea răni la încheieturi şi oamenii zceau:

— „Parcă suntem arătări din iad".

Aşa arătau reflectaţi goi şi deformaţi pe pereţii minei de lămpile cu carbid.

Dar tot oamenii continuau:

— Adevăraţii „draci" nu sunt în mină ci la suprafaţă, în fotolii grele, la Kreml n şi Bucureşti, iar alţii cu stele grele pe umeri. Unul din aceştia era lt. maj. Szabò Zoltan, comandantul minei de la Baia Sprie, un torsionar cu state vechi de serviciu. O stea, pe cerul negru al gulagului românesc. Alţi monştri erau: col. Crăciun, călăul rafinat de la Aiud, mr. Goiciu, de la Gherla, lt. maj. Borcea, de la Colonia Midia, faimosul canal şi alţii.

Despre ticăloşiile şi crimele lor, lumea ştie câte ceva din „Memorialul durerii" şi din alte documente şi scrieri ale celor care au pătimit în rezistenţă.

În aceste condiţii, a fost adus la mină în 1952, un nou lot de condamnaţi politici, între care era şi preotul Teodor Codilă. Era fiu al Bihorului, originar din comuna Toboliu. Prin anii 1940—41, eram studenţi ai Academiei Teologice din Arad, cu vechi tradiţii ortodoxe şi româneşti, înfruntând alte tiranii, mai vechi — habsburgii şi nemeşii.

Şi pe preotul Teodor Codilă îl putem considera un fidel şi vrednic discipol şi urmaş al păr. Ilarion Felea, fost eminent profesor al acestei Academii. Şi câţi preoţi, absolvenţi ai acestei Academii îl evocăm în amintirile noastre pe păr. Ilarion Felea.

Absolventul Teodor Codilă şi-a urmat astfel drumul pe făgaşul slugirii lui Dumnezeu, făcându-se preot după toată rânduiala. În persoană preotului Teodor Codilă şi omul şi preotul se manifestau cu aceeaşi pregnanţă: omul mângâia şi lega rănile trupeşti şi sufleteşti ale credincioşilor iar preotul le binecuvânta şi le sfinţea pe calea mântuirii.

Ţara ajunsese la grea răscruce, altarele şi tot ce era sfânt şi bun erau călcate în picioare de „cavalerii" roşii, dinspre soarerăsare. Pe cerul vieţii preotului Teodor Codilă stăruia o stea: cea a plăieşului care îşi apără Cetatea împotriva cotropitorului. Ştia că bravii ofiţeri deblocaţi din armată în 1946—47, au luat drumul codrilor iar cazarmele şi oşaşii s-au mutat în munţi şi codri. A cumpănit, a hotărât şi a intrat în marea Armată a Rezistenţei Naţionale. Un tribunal militar i-a dat o sentinţă cu ani grei de muncă silnică, fiind repartizat la mina de plumb de la Baia Sprie.

Între mineri şi peste tot, preotul Teodor Codilă era comunicativ şi popular şi asta îl făcea simpatizat de toţi. Avea preocupări şi subtilităţi muzicale şi literare, descreţia frunţile şi îndulcea clipele de silnicie ale minerilor cu compoziţiile sale muzicale şi poetice. Acestea, în repaos şi între şuturi.

Într-o zi, o veste, ca un fulger, a cutremurat tot orizontul minei:

— Părintele Teodor Codilă, a fost strivit de o „balenă" (stâncă).

Oamenii erau obişnuiţi cu veşti şi evenimente de tot felul, dar auzind de vestea morţii unui om, toţi au întrerupt lucrul şi în ochi multora au izvorît lacrimile. Un doliu i-a cuprins pe toţi, mai copleşitor, la moartea preotului care îi mângâia şi îi încuraja. O tăcere s-a aşternut în tot orizontul minei. Stăpânirea era ocupată cu rămăşiţele pământeşti, cu dosirea lor, mai ales, într-un loc necunoscut şi fără cruce la căpătâi. Nici o forţă din lume nu i-ar fi putut mişca din loc pe oameni, erau ţintuiţi locului, într-o tăcere de mormânt. Tot orizontul s-a transformat într-o Capelă imaginară de cimitir. S-au aprins toate cele 500 de lămpi, aidoma unui uriaş candelabru de Catedrală şi toţi minerii într-un gând cu preoţii, rosteau funebru:

— „Cu sfinţii odihneşte, Doamne, sufletul adormitului robului Tău Teodor preotul, unde nu este durere nici întristare, nici suspinare ci viaţă fără de sfârşit"!

Apoi, oamenii s-au dus la treburile lor, spunând după rânduiala creştinească:

— „Dumnezeu să-l ierte!"

Se pare că totul s-a petrecut ca pe vremuri, în catacombe! Dumnezeu, harul şi omul. Dumnezeu fiind Atotprezent, chiar şi în mină, patronând şi sfinţind toate şi pe toţi cu darul Său, mai ales pe cei aleşi ai Săi!

Mormântul preotului Teodor Codilă a rămas până azi necunoscut. Înainte de sfârşitul său, s-a stins din viaţă soţia, nemaiputând suporta dureaa arestării soţului. Astfel a fost distrusă o familie a unui vrednic slujitor al altarului, din care s-ar fi putut naşte urmaşi tot atât de vrednici pe cât au fost cei doi soţi Codilă. Dar această dramă n-a fost din nefericire decât una dintre alte mii, câte s-au petrecut în România sub dominaţia comunismului ateu.

Pr. Ioan Bărdaş
— fost deţinut politic —

Donaţie de carte religioasă

Pentru realizarea noilor imperative impuse de schimbările produse după revoluţie, între care amintim şi educaţia moral-religioasă, Inspectoratul Şcolar Judeţean din Sibiu a făcut o substanţială **donaţie de carte** şcolilor din municipiul Sibiu. Este vorba de 3 900 manuale de Religie pentru clasele I-a, a II-a şi a III-a, în valoare de trei milioane lei, pentru care dorim să mulţumim şi pe această cale în mod special domnului inspector general Constantin Catrina ca şi Consiliului de administraţie al Inspectoratului Şcolar.

Tot ca un sentiment de solidaritate umană creştinească apreciem şi gestul mărinimos al Prea Cuviosului Ioanichie Trifa — stareţul Mânăstirii Turnu şi al P.C. ieromonah Iorest Giurgiu, prin grija cărora fondul de carte al bibliotecilor liceelor: „A. Şaguna", „O. Goga", „Gh. Lazăr", Liceul Sanitar, Liceul de Industrie Uşoară Liceul de Construcţii, Liceul de Construcţii Maşini, Liceul Alimentar, Şcoala de Cooperaţie şi Biblioteca Astra s-au îmbogăţit cu un număr considerabil de cărţi religioase, dintre care amintim câteva titluri: Mica Biblie, Noul Testament, Vieţile Sfinţilor, Valoarea sufletului, Catehism ortodox, Călăuza ortodoxă, Pavăza credinţei, Teologia luptătoare, Omilii şi cuvântări, Şcoala rugăciunii şi multe altele pe care cei interesaţi le vor găsi în rafturile bibliotecilor amintite.

Pe lângă valoarea lor spirituală inestimabilă mai adăugăm şi pe cea materială care depăşeşte cu mult cifra de un milion de lei.

Suntem convinşi că „sponsorii" acestor acte de solidaritate creştină au fost impulsionaţi în acţiunile lor nobile, de cuvintele Scripturii: „Să aveţi aceleaşi sentimente unii faţă de alţii" (Rom. 12, 15 sau de cele ale Sf. Vasile cel Mare: „Dumnezeu a hotărât ca noi să avem nevoie şi să trăim uniţi unii cu alţii şi să ne fim de folos unul altuia".

Nu numai cunoscând efectele benefice ale întrajutorării umane ci mai ales simţind efectele ei, suntem datori cu toţii să ne manifestăm solidaritatea creştină mai ales prin fapta bună.

Arhid. Achim Băcilă

(urmare din pag. I)

ducerea sa, după ce s-au făcut alegerile de comun acord, respectând vechiul obiceiu".

Este evident pentru oricine că un canon care reglementa în secolul V situații din **„locuri barbare"** nu mai poate fi astăzi normativ. „Locurile barbare" au dispărut. Și-apoi de ce acest canon s-ar aplica acum **numai** Diasporelor, ca ele să aparțină jurisdicției Constantinopolului, când celelal e Biserici din aceleași spații sunt acum Biserici autocefale, chiar cu acordul Constantinopolului! În această situație sunt acum România, Rusia, Bulgaria, Serbia, Albania și altele.

Patriarhia Constantinopolului a acceptat un **statu-quo,** organizând ca etapă de pregătire **Adunările episcopa'e** ale Diasporelor, pentru care a prevăzut totuși **președinția** Mitropolitului Constantinopolitan. Noi, celelalte Biserici, prin intervenția Mitropolitului Antonie al Ardealului, am reușit cu greu să impunem la Chambesy între 10—17 noiembrie 1990 un text fragil cu privire la președinția Adunărilor episcopale. Acestea vor fi prez'date întotdeauna de reprezentantul din zonă al Constantinopolului și **„în absența acestuia, conform dipticelor"**, adică vor prezida reprezentanții Bisericilor următoare în ordinea dipticelor.

Nu era vorba de un câștig mare. Am insistat totuși pentru acceptarea acestei situații, mai mult pentru a nu se absolutiza prezidența Constantinopolului cu orice preț. Dacă nu obțineam aceasta, Adunările episcopale, **în principiu** n-ar fi putut funcționa fără Constantinopol!

* * *

În 1993 (7—13 nov.) la ultima înâlnire la Chambesy a Comisiei interortodoxe pregătitoare a celei de a IV-a Conferințe preconciliare, s-a hotărât să se pregătească un **Regulament** de funcționare a Adunărilor episcopale din Diaspora ortodoxă.

Secretariatul de la Chambesy a convocat în acest scop un **Congres al Canoniștilor,** între 9—14 aprilie 1995 pentru a redacta mai sus numitul **Regulament.** Au luat parte:

Mitropoliții: Damaskinos al Elveției, președinte, deoarece Mitropolitul Hrisostom de Efes n-a putut fi prezent,
George Khodor al Muntelui Liban
Antonie Plămădeală al Transilvaniei (România)
Hrisostom de Peristeion (Grecia),
Ieremia al Franței.
Arhiepiscopul: Clement de Kaluga (Rusia)
Episcopii: Paul de Trachia (Patr. ecumenică)
Ste an de Nazianz (Patr. ecumenică)
Profesorii: George Dragas (Grecia), Mircea Basarab (România), John Erickson (USA), Michel Evdochimov (Franța), Thomas Fitz Gerald (USA), Jean Gueit (Franța), Anastasios Lallis (Grecia), Todor Sabev (Bulgaria), Vlassios Phidas (Grecia), av. Albert Laham (Liban), Dl. Boris A. Neliubov (Rusia).

Înainte de intrarea în lucrări Mitropolitul Damaskinos al Elveției a prezentat într-un discurs inaugural punerea în temă a participanților. A fost un discurs interesant. Interesul lui constă în aceea că de nenumărate ori Î.P.S. Damaskinos a accentuat că **Regu amentul** ce urma a fi elaborat era unul tranzitoriu, provizoriu, motivat mai ales de situații pastorale imediate și nu de reglementări canonice propriu-zise care, ar fi urmat să fie definitivate mai târziu. Cu alte cuvinte, Î.P.S. Damaskinos a lăsat mereu deschisă necesitatea întrării finale în canonicitate, iar aceasta însemna nici mai mult nici mai puțin decât trecerea tuturor Diasporelor sub jurisdicția Constantinopolului, potrivit modului de interpretare de către această Patriarhie a canoanelor 28 și 34, reproduse mai înainte, și pe care Constantinopolul le interpretează în sensul că toate Diasporele i se cuvin de drept. Ori, tocmai această interpretare a fost și este refuzată de celelalte Biserici ortodoxe naționale. Constantinopolul și-a lăsat mereu portițe spre a pune în practică interpretarea sa și, desigur, va face acest lucru și la cea de a patra **Conferință preconciliară,** ca și la **Sfântul și Marele Sinod Ortodox.**

E de așteptat ca celelalte Biserici Ortodoxe să aibă în continuare alt punct de vedere, dacă reprezentanții ortodocși vor fi persoane avizate în problemă, cum ar trebui de fapt să fie.

Î.P.S. Damaskinos, desigur cu mandat de la Constantinopol, deși a trebuit să accepte practica mai nouă a Bisericilor naționale din Diaspora, ca o realitate impusă de viață, totuși n-a pierdut nici o ocazie să afirme că ceea ce se acceptă astăzi — adică jurisdicțiile Bisericilor mame asupra Diasporelor — e numai un provizorat menit să pregătească **„înaintarea progresivă spre ordinea canonică".** Ori, aceasta așa-zisă „ordine canonică" ar însemna **intrarea Diaspo elor** sub jurisdicția Constantinopolului.. Ei bine, tocmai acest lucru e refuzat acum de Bisericile autocefale, deoarece acestea percep altfel interpretarea canoanelor 28 și 34, așa cum am arătat mai sus.

Bisericile autocefale speră că în cele din urmă se va înțelege și recunoaște această **nouă situație** pe care o impune evoluția istorică și că nu se va mai insista asupra întoarcerii la o **„ordine canonică"** pe care Bisericile autocefale nu o mai recunosc sau, în orice caz, o interpretează altfel.

Acest lucru nu l-a împiedicat totuși pe Î.P.S. Damaskinos, ca reprezentant al tezei constantinopolitane, să repete necesitatea întoarcerii la **„ordinea canonică"** de cel puțin nouă ori în discursul său inaugural de la Congresul canoniștilor din 9—14 aprilie 1995. Bisericile prezente s-au prefăcut a ignora aceste afirmații insistente, sperând că în cele din urmă se va impune practica pe care a impus-o viața — o evoluție în concepțiile canonice nu e de neglijat — și anume aceea a menținerii Diasporelor naționale dependente de Bisericile lor mame, până se vor declara autocefale, acolo unde acest lucru se va impune, adică o Biserică a Americii, o Biserică a Franței etc., după modelul autocefaliilor deja organizate, care au ieșit de sub tutela Constantinopolului care a rămas doar **„primus inter pares".**

Ne aflăm cu acestea în spațiul unei probleme grele, dar se speră că se va impune acea soluție pe care o indică viața și realitățile contemporane și nu modele depășite care, la vremea lor, exprimau realități ale timpurilor acelora. E de sperat că se vor înțelege aceste noi realități și că, în cele din urmă se va renunța la ceea ce numește mereu, fără o justificare valabilă, **„Ordinea canonică".**

La Chambesy, între 9—14 aprilie 1995 s-a reușit alcătuirea unui: **„Proiect de regulament de funcționare a Adunărilor episcopale în Diaspora ortodoxă".**

Nu a fost ușor. S-au adus mai întâi două modele: cel din Franța și cel din America. S-au dovedit incomplete și insuficiente, așa că modelul lor a fost refuzat și s-a procedat la alcătuirea unui nou **„Proiect de Regulament"**, moderat și condus de realitățile experienței impuse de viață, deci de practica din diferitele Diaspore naționale.

Criterii pentru elaborarea unui Regulament de funcționare a Adunărilor Episcopale a Diasporei ortodoxe

Cel dintâi principiu de la care s-a pornit a fost tocmai acesta: recunoașterea realității existenței Diasporelor naționale și dependența lor de Bisericile-Mame. Forma de **Adunări episcopale** zonale nu a căpătat nici un fel de substanță canonică, ci doar una administrativă. În viziunea Bisericilor semnatare aceasta a însemnat și înseamnă în fapt o soluție reală, **de durată,** cu intenția de a rămâne așa, și nu de a fi doar o etapă spre altceva.

Iată textul final adoptat la Chambesy între 9—14 aprilie 1995, nu fără discuții aprinse uneori, fiecare apărându-se de consecințe ulterioare care să poată fi exploatate și utilizate pentru soluții pe care Bisericile locale le cred anacronice.

Text oficial:

Proiect de Regulament de funcționare a Adunărilor episcopale în Diaspora ortodoxă

Articolul 1

1. Toți episcopii ortodocși dintr-o regiune, care se găsesc în comuniune canonică cu toate Sfintele Biserici Ortodoxe autocefale, sunt constituite în Adunări Episcopale.

2. Sunt de asemenea membri ale Adunării Episcopale acei dintre episcopii ortodocși care nu rezidă în regiune, dar exercită o slujire pastorală în parohiile regiunii.

Nota noastră: Ex. Mitropolitul nostru Serafim, care are parohii românești în mai multe regiuni din cele 8 nominalizate. Acest lucru a fost cerut de reprezentantul României, spre a se evita ca parohiile din regiunile în care nu avem ierarh rezident să fie înghițite de Constantinopol.

3. Episcopii în retragere și în vizite în Regiuni, pot fi invitați să participe la Adunări, dar fără drept de vot.

Articolul 2

Scopul Adunării Episcopale este de a manifesta unitatea Bisericii Ortodoxe, de a promova colaborarea între diferitele jurisdicții în toate domeniile pastorale și de a menține, păstra și dezvolta interesele comunităților dependente de episcopii ortodocși canonici din Regiune.

Nota noastră: Prin Regiune se înțelege mereu una din cele 8 regiuni pe care le-am numit mai înainte.

Articolul 3

Adunarea Episcopală va avea un Comitet Executiv format din primii episcopi ai diverselor jurisdicții canonice din Regiune.

Articolul 4

1. Adunarea Episcopală și Comitetul său Executiv vor avea un Președinte, unul sau doi Vice-Președinți, un Secretar și un Trezorier și orice alte funcțiuni pe care Adunarea le-ar putea cere.

2. Președintele este din oficiu cel dintâi dintre prelații jurisdicției Patriarhatului ecumenic și, în absența acestuia, se va urma ordinea dipticelor.

3. Acolo unde Vice-Președinții (sau Vice-Președinții) sunt desemnați din oficiu, ei sunt conform ordinei dipticelor. Secretarii, Trezorierul și alți responsabili sunt aleși de Adunare dintre membrii Comitetului Executiv.

Articolul 5

1. Sunt de competența Adunării Episcopale:

a. A veghea și a contribui la menținerea unității Bisericii Ortodoxe a Regiunii în angajamentele sale teologice, eclesiologice, canonice, spirituale, caritabile, educative misionare și ecumenice.

b. Coordonarea și impulsionarea activităților de interes comun în domeniile pastoralei, ale catehezei, ale vieții liturgice, ale educației religioase, ale massmediei, ale educației bisericești etc.

c. Relațiile cu alte Biserici creștine și alte religii.

d. Tot ce angajează Biserica Ortodoxă în relațiile sale cu societatea (autoritățile politice, juridice, administrative, mediatice).

e. Pregătirea unui proiect de organizare a ortodocșilor din Regiune pe baze canonice.

Nota noastră: Din nou se introduce noțiunea de **„baze canonice"** avându-se în vedere în final, trecerea sub jurisdicția Constantinopolului. Bisericile Ortodoxe n-au mai reacționat la aceasta, deși au observat că se introduce, cu subiectivitate, din nou, formula de posibilă revenire la impunerea juri dicției Constantinopolului. Cum Bisericile, în general, nu cred în această posibilitate, au lăsat textul așa cum a fost propus de Constantinopol. S-au asigurat însă prin redactarea sub-art colului următor care previne intențiile subtile de creare de premize pentru tentative ulterioare din partea Constantinopolului de a se reactualiza trecerea Diasporelor sub jurisdicția sa.

2. Definiția câmpului de competențe (a Adunării Episcopale) nu va putea în nici un caz să se interfereze cu responsabilitatea diocezană a fiecărui episcop, cu atât mai mult cu cât acesta se întinde dincolo de frontierele Regiunii.

Totuși, Adunarea Episcopală poate colabora cu Biserica Mamă a unei Diaspore naționale date, asupra problemelor lingvistice, educative și pastorale precise în ceea ce privește aceasta din urmă, în așa fel încât diversitatea tradițiilor naționale să confirme unitatea Ortodoxiei în comuniunea de credință și în legătura dragostei.

Articolul 6

1. Adunarea Episcopală primește și înregistrează alegerea episcopilor Regiunii, ca și raportarea acestora Sfintelor Biserici Ortodoxe autocefale.

Nota noastră: Punctul acesta a fost menit să precizeze că **alegerile** nu se fac de către Adunarea Episcopală, ci în cadrul Bisericilor Mame autocefale. Adunarea Episcopală din Diaspora doar ia notă de ele.

2. Adunarea Episcopală examinează și determină statutul canonic al acelor comunități locale care nu au legături cu Bisericile Ortodoxe autocefale.

3. Ea trebuie să înregistreze orice judecată referitoare la clerici pronunțată de episcopii lor, în așa fel încât această judecată să aibe efect în toate Bisericile Ortodoxe din Regiune.

Articolul 7

1. Adunarea Episcopală se reunește o dată pe an, cel puțin, la convocarea Președintelui. Ea se poate însă reuni ori de câte ori e socotit necesar de către Comitetul Executiv sau la cererea scrisă și motivată a unei treimi din membrii Adunării Episcopale.

2. Comitetul Executiv o dată la fiecare trei luni și de câte ori e necesar la convocarea Președintelui sau la cererea scrisă și motivată a unei treimi din membrii săi.

3. Convocările Adunării Episcopale, în absența unor circumstanțe excepționale, sunt trimise cu două luni înainte, iar pentru Comitetul Executiv, cu o săptămână înainte. Ele vor fi însoțite de ordinea de zi și de documentele legate de aceasta.

4. Ordinea de zi trebuie aprobată la prima sesiune a Adunării Episcopale și nu va putea fi modificată decât printr-o hotărâre luată de majoritatea absolută a membrilor prezenți.

Articolul 8

Quorumul necesar pentru Comitetul Executiv este de 2/3 din membri și pentru Adunarea Episcopală majoritatea absolută a membrilor cu Președintele.

Articolul 9

Lucrările Adunării Episcopale se desfășoară în conformitate cu principiile tradiției conciliare ortodoxe sub conducerea Președintelui care asumă astfel responsabilitatea de a supraveghea executarea deciziilor.

Articolul 10

1. Hotărârile Adunării Episcopale și ale Comitetului Executiv trebuie, dacă e posibil, să exprime unanimitatea membrilor; în lipsa unanimității ele vor fi luate cu majoritate.

2. Cât despre problemele de interes comun care, potrivit deciziei Adunării Episcopale, necesită o examinare la scară panortodoxă, președintele acesteia le referă Patriarhului ecumenic pentru a le da urmare după practica panortodoxă.

Nota noastră: Prin „practica panortodoxă" trebuie înțeleasă consultarea tuturor Bisericilor ortodoxe, în așa fel încât hotărârile să fie ale tuturor. Patriarhia ecumenică este doar cea care convoacă Bisericile.

Articolul 11

1. Potrivit deciziei Adunării Episcopale, pot fi stabilite Comisiile prezidate de un episcop membru al Adunării Episcopale, însărcinate cu probleme liturgice, pastorale, financiare, educative, ecumenice și altele.

2. Membrii acestor Comisii, clerici sau laici, sunt numiți de către Comitetul executiv. De altfel, pot fi chemați să participe la lucrările Adunării Episcopale sau ale Comitetului Executiv, consilieri și experți, cu vot consultativ.

Articolul 12

1. Adunarea Episcopală va putea să-și stabilească propriul Regulament interior, spre a completa dispozițiile de mai sus, potrivit cu nevoile Regiunii și cu respectarea Dreptului Canonic al Bisericii Ortodoxe.

2. Toate problemele juridice și financiare relative la funcționarea Adunării Episcopale vor fi decise în lumina legilor civile ale țărilor pe teritoriul cărora își exercită jurisdicția membrii Adunării Episcopale.

* * *

Textul de mai sus este un text care expune fidel ceea ce s-au gândit a fi **Adunările Episcopale** din Diaspora ortodoxă contemporană.

Acest text este predat tuturor Bisericilor Ortodoxe spre evaluare și aprobare, urmând ca ele să-și trimită observațiile la Chambesy, la Secretariatul pentru pregătirea Sfântului și Marelui Sinod Ortodox.

Ultima lui evaluare va fi supusă chiar Sfântului și Marelui Sinod — când se va întruni — urmând ca acolo să fie aprobat, amendat, sau respins.

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române este chemat să-l analizeze și să se pronunțe, urmând a trimite Hotărârea sa la Secretariatul de la Geneva.

Cu aceasta, tema **„Diaspora ortodoxă",** care va figura pe agenda Sfântului și Marelui Sinod, a ajuns la stadiul final de pregătire.

Sf. Mucenic FANURIE

(27 august)

Deși se bucură de o evlavie și de o atenție deosebită din partea credincioșilor greci în special și nu în ultimul rând și a credincioșilor ortodocși români, se cunosc puține date despre Sf. Mucenic Fanurie pe care Biserica Creștină îl prăznuiește în fiecare an la 27 august.

În jurul anului 1369, după alții mult mai târziu pe la 1500, a fost descoperită în Insula Rodos o icoană a Sfântului, icoană ce fusese așezată într-o străveche Biserică închinată lui. Înnegrită de vreme, mâncată de carii, icoana a fost restaurată prin grija Mitropolitului de atunci al Rodosului, Nil, și astfel a apărut la iveală inscripția de pe ea ind când numele Sf. Fanurie. Icoana îl înfățișa pe Sfânt, îmbrăcat în straie de soldat roman, ținând în mâna dreaptă o făclie aprinsă iar în cea stângă o Cruce. De jur împrejurul chipului sfântului, iconograful a zugrăvit și 12 scene din viața și martiriul său. În prima scenă Sf. Fanurie se înfățișează în fața eparhului roman și mărturisește cu îndrăzneală credința creștină. În cea de-a doua este reprezentată scena chinuirii sfântului de către soldații romani iar în cea de-a treia și în celelalte, sfântul este reprezentat în temniță suferind cu bărbăție chinurile la care a fost supus de către prigonitorii săi: lovituri cu pietre, smulgerea unghiilor, aruncarea în lacul înghețat, tragerea pe roată, ș. a.

Scena ultimă a icoanei îl reprezintă pe Sf. Fanurie aruncat într-un cuptor încins și astfel își dă sufletul său curat în mâinile Creatorului, rugându-se în același timp pentru prigonitorii lui.

După descoperirea icoanei pentru că vechea bisericuță era aproape năruită, mitropolitul Nil a hotărât împreună cu credincioșii săi să zidească în cinstea sfântului o nouă Biserică.

Primind acordul sultanului turc, pentru că Insula Rodos era pe vremea aceea sub stăpânire otomană, au construit în scurt timp o frumoasă biserică închinată Sf. Fanurie, Biserică ce a supraviețuit vremurilor și istoriei și care a rămas până astăzi ca loc de pelerinaj al sutelor de mii de credincioși veniți din toată lumea ortodoxă.

Din cercetarea atentă a icoanei aghiografii au dedus, în lipsă de alte documente istorice, că: după numele său (Fanurie în limba greacă înseamnă: **evident, clar, luminat**) se pare că era de neam grec provenind dintr-o familie veche creștină de vreme ce a primit un astfel de nume semnificativ. De asemenea a primit și o educație aleasă încât a ajuns să fie soldat în armata romană. În ceea ce privește data martiriului său, acesta va fi avut loc probabil în secolul II sau III al erei creștine când Biserica a avut de înfruntat persecuțiile Împăraților romani. Din icoană reiese și faptul că Sf. Fanurie a mărturisit pe Hristos suferind moarte de martir când era încă foarte tânăr, bucurându-se de o cinstire deosebită îndată după moartea sa, de vreme ce în Rodos i-a fost închinată o Biserică.

Aghiografia consemnează numeroase minuni ale Sf. Fanurie făcute în Insula Rodos unde există biserica sa dar și în alte părți ale lumii creștine. Evlavia populară a menținut până astăzi chiar și la noi, românii, amintirea vie a Sf. Fanurie și prin așa-zisa „plăcintă a Sf. Fanurie" sau fanuropitta, ce se împarte seara la 40 de persoane sărace însoțită de rugăciuni și alte acte de milostenie.

Deși învăluit în legendă chipul Sf. Mucenic Fanurie, în vremea din urmă iubit atât de mult și de credincioșii români care i-au închinat și un acatist, ne apare nouă celor de astăzi ca un model și un îmbold la o viață curată, la o slujire a lui Hristos și a aproapelui, la o mărturisire cu curaj și fără șovăire a adevărurilor veșnice descoperite nouă de către Dumnezeiescul nostru Învățător, Mântuitorul lumii Iisus Hristos.

Arhid. Visarion Dumitru Bălțat

Congresul Mondial al Refugiaților

Peste 1 000 de delegați și invitați

Într-o atmosferă de mare încărcătură emoțională, ieri, au început la Iași lucrările primului Congres mondial al refugiaților și descendenților acestora, indiferent de apartenența lor etnică, din teritoriile ocupate în 1940 și 1944 de URSS: Basarabia, Bucovina de Nord, Ținutul Herța și Transnistria. În prezidiul Congresului — organizat de Consiliul Național al Reîntregirii — au luat loc Prea Fericitul Teoctist, patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, **I.P.S. Antonie Plămădeală,** mitropolitul Ardealului, Î.P.S. Daniel, mitropolitul Moldovei și Bucovinei, Î.P.S. Nestor Vornicescu, mitropolitul Olteniei, înalți ierarhi, ofițeri și veterani de război. Între membrii prezidiului s-a aflat și dl. Alexandru Mironov, ministrul tineretului și sportului. Dl. Mircea Druc nu a luat loc în prezidiu. În sală, au putut fi văzuți parlamentari, lideri politici, prefectul județului Iași, alte oficialități. Congresul, la care iau parte peste 1 000 de delegați și invitați, a fost deschis de dl. Valeriu Sârbu, veteran de război, Cavaler al Ordinului „Mihai Viteazul". După ce s-a strigat apelul, la care au răspuns prezent delegațiile refugiaților și urmașilor acestora din județele Storojinet, Cernăuți, Hotin, Soroca, Bălți, Orhei, Lăpușna, Tighina, Cahul, Ismail, Cetatea Albă și Ținutul Herța, P.F. Teoctist a rostit o alocuțiune de binecuvântare și o rugăciune. Un amplu și strălucit eseu filosofic a prezentat apoi în fața congresului Î.P.S. dr. **Antonie Plămădeală,** care a subliniat că, de fapt, în acest caz, nu e vorba de refugiați din patria lor, ci de refugiați în propriile suflete și cugete. Fiind unul din refugiații din teritoriile ocupate de fosta Uniune Sovietică, I.P.S. Antonie a spus: „Nici unul din noi n-am plecat cu alt gând decât cu gândul reîntoarcerii".

Constantin Coroiu

Sf. Ioan Damaschinul, A treia omilie la Adormirea Maicii Domnului

(Urmare din pag. 1)

prin strălucirile aurului, albul argintului, strălucirile pietrelor prețioase răspândite, nici prin firele de mătase, nici pentru că este acoperit cu broderii din aur și țesături de purpură, ci prin lumina divină, strălucirea Prea Sfântului Duh. El procura, nu unirea trupurilor soților pământești, ci acele legături ale Duhului care încătușează viața sufletelor sfinților, (și oferă) condiția cea mai bună și mai dulce decât oricare alta, adică apropierea de Dumnezeu.

Acest mormânt este mai prețios decât Edenul: pentru a nu spune ceea ce s-a petrecut în acesta, ademenirea dușmanului, sfatul său prietenesc, dacă eu încerc să vorbesc astfel, veninul său, înșelătoria sa, slăbiciunea Evei, credulitatea sa, momeala dulce și amară căreia inima ei s-a lăsat prinsă și prin care a ademenit pe soțul ei, neascultarea, izgonirea, moartea — de teama ca această amintire să nu facă din sărbătoarea noastră un subiect de tristețe — voi spune că acest mormânt a ridicat un trup muritor de pe pământ la cer, în timp ce primul Eden a făcut să cadă strămoșul nostru din cer pe pământ. Nu este în aceasta decât omul făcut după chipul dumnezeiesc care a auzit această condamnare: „Tu ești pământ și în pământ vei merge?"

Acest mormânt mai prețios decât vechiul Cort a conținut candelabrul spiritual și viu, strălucind de lumina dumnezeiască, și masa purtătoare de viață, care a primit, nu pâinile de ofrandă, ci pâinea cerească, nu focul material, ci focul nematerial al Divinității.

Acest mormânt este mai bogat decât arca mozaică, deoarece a avut în fericitul destin, nu umbre și figuri, ci adevărul însuși. El a primit sicriul pur ca aurul, producătorul manei cerești; tabla vie de piatră care a primit Cuvântul, în timp ce ea se întrupa prin acțiunea Duhului Sfânt, degetul atotputernic al lui Dumnezeu, adică Cuvântul viu: el a primit altarul de aur al parfumurilor, vreau să zic, cea care purta în sânul ei scânteia dumnezeiască și care înmiresma toată creația.

Atitudinea creştinului faţă de natură

(Urmare din pag. 1)

În acelaşi timp, omul se simte înfrăţit şi foloseşte mediul natural în favorul lui. El caută şi găseşte mereu noi posibilităţi de a folosi natura spre recreare, ca şi spre menţinerea şi refacerea sănătăţii, utilizând întinsul mărilor, izvoarele subterane, aerul şi soarele muntelui, alături de fructele pomilor, sau de plantele câmpului şi pădurii. Chiar şi locuinţele se caută a fi făcute spre soare, urmând zicalei că: „unde nu intră soarele, intră doctorul...".

Privind sănătatea omului, s-a constatat că oricât de spectaculoasă ar fi industria chimică a medicamentelor, cele mai indicate, ca fiind mai potrivite şi corespunzătoare organismului (firii biologice a omului) sunt cele provenite din plante. Este şi aceasta o dovadă a unităţii de natură a omului cu creaţia...

Până şi cele mai bune vopsele, atât ca gamă de culoare, cât şi ca imprimare pe ţesătura hainei, sau pe pânza tablourilor sunt tot cele provenite din plante.

Înfrăţirea omului cu natura se evidenţiază prin aceea că el se regăseşte în liniştea şi armonia ei. Desfătându-şi sufletul în mijlocul ei, îşi dezvoltă simţământul de admiraţie a creaţiei. Astfel se reuşeşte ca prin contemplarea frumuseţii creaţiei, mintea credinciosului să se ridice la contemplarea Frumuseţii divine. „Chipul lui Dumnezeu îl văd într-o floare", spunea cineva, voind să arate că creaţia descopere totdeauna pe Creatorul ei... Chiar cuvântul „cosmos", care defineşte universul, lumea înconjurătoare, în limba originară înseamnă ordine, armonie, frumuseţe, podoabă. Accentuând această realitate, Părinţii Bisericii ne spun că întreaga creaţie participă la viaţa divină prin însăşi existenţa ei, iar un scriitor bisericesc din epoca primară a creştinismului (Tertulian) personificând firea înconjurătoare, o vede chiar rugându-se: „Se roagă toţi îngerii, se roagă toată creatura, se roagă turmele şi fiarele şi îşi pleacă genunchii când ies din staule şi peşteri, privesc cu faţa neliniştită spre cer, tremurându-le răsuflarea după obiceiul lor. Şi păsările când se trezesc dimineaţa, se înalţă spre cer şi în loc de mâini întind aripile în cruce şi spun ceva ce pare a rugăciune".

Ambianţa naturii marcată prin frumuseţe constituie şi un mijloc de elevaţie creatoare pentru sufletul omenesc, încât scriitorii şi poeţii o cântă în imagini nepieritoare, cântăreţii cu instrumentul sau melodia vocii, pictorii o imortalizează în tablouri... Prin aceasta natura se contopeşte cu sufletul oamenilor, intrând în casele lor, pe îmbrăcămintea lor, sub forma obiectelor de ornament, sau ca ornament pe vase, sau pe tot felul de ţesături, deschizând astfel inima spre valorile perene.

Mai mult decât atât, omului îi place şi obişnuieşte să-şi pună nume şi după denumirea florilor; sau pune el nume animalelor, după numele lui... Interesant că la unele popoare, oamenii poartă nume de animale, sau chiar de insecte. Interesant este şi faptul că înfrăţirea omului cu natura nu se exercită numai asupra sufletului omenesc, ci şi invers. Este ştiinţific dovedit că stările sufleteşti ale omului influenţează chiar şi viaţa plantelor. Ca şi cum şi ele ar avea suflet, reacţionează la stările de mânie sau de afecţiune pe care i le arată (oferă) cel ce le îngrijeşte. La animale această comuniune şi comunicare cu omul este mult mai evidentă şi se materializează mult mai concret. Despre câine, de pildă, se spune că este prietenul omului, „totdeauna credincios", gata să sfârşească chiar pe mormântul stăpânului său, după cum este imortalizat acest fapt de Grigore Alexandrescu în poezia „Câinele soldatului": „...Iar în dimineaţa aceea viitoare / Pe când se deşteaptă omul muncitor / Zăcea lângă groapă mort de întristare / Câinele Azor /". Sunt apoi atâtea forme de afecţiune şi de recunoştinţă a animalelor faţă de stăpânii lor. Supunerea faţă de Dumnezeu o putem învăţa — arată un dascăl al Bisericii — din ascultarea pe care „turmele de vite şi chiar animalele sălbatice" o arată omului, „înţelegând că ele au fost făcute şi lăsate de Domnul pentru trebuinţele noastre".

Relaţia omului cu firea înconjurătoare este atât de adâncă, încât pentru omul înţelept natura este o carte deschisă din care el poate învăţa tainele propriei lui vieţi. În acest sens, Sfântul Vasile cel Mare arată că trandafirul acoperit cu mărăcini dă oamenilor următoarea învăţătură: „Tot ce este mai plăcut în această lume a muritorilor, este amestecat cu durere; binele cu răul; plăcerea cu căinţa; căsnicia cu văduvia; înălţarea cu frica de cădere; sănătatea cu boala".

Acelaşi Sfânt Părinte recomandând tinerilor creştini să cerceteze spre folos duhovnicesc orice învăţătură, oferă asemănarea albinelor, care merg din floare în floare, culegând din fiecare numai ceea ce este folositor... Sfântul Ioan Gură de Aur ne îndeamnă, ca şi Înţeleptul Solomon, să învăţăm de la furnică hărnicia în muncă, iar de la albine că roadele muncii noastre nu trebuiesc folosite numai pentru sine. Şi păianjenul — spune el — munceşte, urzind pânza sa, care întrece în măiestrie orice ţesătoare, dar el este socotit de toţi o lighioană, pentru că adună numai pentru sine... Iată cât de frumos ne îndeamnă un poet ca de la întreaga creaţie să învăţăm ceea ce are mai caracteristic: „...Învaţă de la flăcări ce-avem de ars în noi / Învaţă de la ape să nu dai înapoi / Învaţă de la umbră să fii smerit ca ea / Învaţă de la stâncă să-nduri furtuna grea / Învaţă de la soare cum trebuie s-apui / Învaţă de la piatră cât trebuie să spui / Învaţă de la greier când singur eşti, să cânţi, / Învaţă de la lună să nu te înspăimânţi / Învaţă de la vulturi când umerii ţi-s grei / Şi du-te la furnică să vezi povara ei / Învaţă de la floare să fii gingaş ca ea / Învaţă de la miel să ai blândeţea sa / Învaţă de la păsări să fii mereu în zbor / Învaţă de la toate că totu-i trecător! / Învaţă de la toate că toate-ţi sunt surori / Cum treci frumos prin viaţă, cum poţi frumos să mori / Ia seama fiu al jertfei, prin lumea care treci / Să-nveţi din tot ce piere cum să trăieşti în veci!" / (Traian Dorz).

Înfrăţirea omului cu firea înconjurătoare se manifestă atât prin protejarea ei, cât mai mult, prin înnobilarea şi crearea noilor varietăţi şi specii mai frumoase şi folositoare. Aceasta evidenţiază capacitatea „demiurgică", care îl consacră pe om ca „împreună lucrător cu Dumnezeu" (1 Corinteni 3, 9), la perfecţionarea creaţiei, conferindu-i şi adevărata calitate de „stăpân" al ei, fiindcă a folosi creaţia epuizând-o despotic, nu înseamnă a o stăpâni, ci a abuza de ea în defavorul tău şi al ei.

Aşa cum păcatul a creat suferinţa întregii făpturi, tot astfel întreaga fire, spune Apostolul „se va izbăvi din robia stricăciunii, ca să fie părtaşă la libertatea măririi fiilor lui Dumnezeu" (Romani 8, 19—22).

Şi dacă păcatul a fost săvârşit de primul om în mijlocul naturii, în grădina Edenului, tot în mijlocul naturii, pe Dealul însângerat al Golgotei şi din mormântul gol săpat în stâncă, ne-a venit şi mântuirea. Iar revărsarea Sfântului Duh în ziua Rusaliilor va pecetlui sfinţirea creaţiei. Astfel, apa sfinţită prin pogorârea Sfântului Duh devine materia Tainei Sfântului Botez, prin care primim harul iertării păcatului strămoşesc, renăscând la o viaţă spirituală; Sfântul Mir alcătuit din 38 de plante aromate ne oferă harul creşterii duhovniceşti; Pâinea şi Vinul sfinţite se prefac în Trupul şi Sângele Domnului, iar untdelemnul sfinţit devine tămăduitor al bolilor trupeşti şi sufleteşti. Tot în acest context putem spune că Duhul Sfânt se arată oamenilor spre a fi văzut de ei, ia asemănarea firii înconjurătoare. Aşadar la Botezul Domnului se arată în chip de porumbel, iar la Cincizecime ia înfăţişarea limbilor ca de foc.

Rugăciunea Bisericii se îndreaptă deopotrivă asupra omului şi asupra firii înconjurătoare, referindu-se la „îmbelşugarea roadelor pământului", la „vremuri paşnice", la ferirea naturii de duşmanii ei vătămători, la oferirea condiţiilor de rodire; ploi la vreme potrivită, ferirea de secetă, de cutremure, de vânt distrugător. Am putea adăuga apoi rugăciunile de sfinţire a locuinţei, a fântânii, sau roadelor câmpului iar cu prilejul Jertfei Euharistice — spune un Sfânt Părinte (Chiril al Ierusalimului), facem amintire de cer, de pământ, de mare, de soare, de lună, de toată creaţia. În acest cadru subliniem faptul că una din caracteristicile vieţii înduhovnicite este şi aceea de a te simţi înfrăţit cu întreaga creaţie, cu lumea materială, a plantelor, a animalelor, a corpurilor cereşti şi chiar a fenomenelor naturii. Unii ca aceştia spuneau: „fratele meu soarele, sora mea luna, fratele meu vântul..." Şi nu puţine au fost cazurile de îmblânzire a celor mai fioroase animale sălbatice.

La fel, unul din marii umanişti creştini ai zilelor noastre (Albert Schweitzer) ca medic misionar participa la eliminarea oricărei suferinţe, atât din viaţa oamenilor, cât şi a reptilelor, păsărilor, animalelor şi chiar a vegetaţiei...

Toate acestea ne arată că creaţia lui Dumnezeu este bună şi spre folos omului, iar el ca şi coroană a creaţiei, purtând chipul Creatorului îşi îndeplineşte menirea în măsura în care, simţindu-se înfrăţit cu creaţia, îşi aduce aportul la continua ei perfecţionare, devenind astfel un „împreună lucrător cu Dumnezeu".

Demnitatea umană a embrionului

(Urmare din pag. 1)

Adică a embrionilor de până la paisprezece zile. Dacă scopul unic al acestor embrioni — procreaţia — eşuează pot fi folosiţi pentru cercetarea ştiinţifică? Articolul 15 al Proiectului Convenţiei de la Strasburg autoriza „cercetările pe embrioni in vitro, de vârstă mai mică de 14 zile". Când însă s-a trecut la vot, Adunarea s-a împărţit.

Una din părţi argumenta că în primele două săptămâni celulele nu sunt diferenţiate, deci nu se poate vorbi de un embrion, ci de un pre-embrion. Iar acesta nu e om, ci poate fi tratat ca un obiect oarecare. Nu are drepturi morale şi juridice. De aceea, dacă unicul său scop legitim pentru care a fost obţinut in vitro, cel de procreaţie, a eşuat, e mai util a pierde embrionul lăsându-l să moară, decât a-l folosi pentru scopuri de cercetare biomedicală?

Cealaltă parte a Adunării, cea catolică dar nu numai, susţinea că „omul", cu demnitatea sa de persoană, se naşte în momentul conceperii fie in vitro, fie in vivo. În nici un caz nu poate fi utilizat embrionul în vreun scop diferit de procreaţie. Nici măcar pentru cercetare biomedicală.

Ambele poziţii au căutat o fundamentare ştiinţifică serioasă. Prima observa că „omul" nu e o entitate abstractă ci un întreg concret de celule diverse şi de funcţiuni. Aşadar, dacă celulele nu sunt diferenţiate şi funcţiunile n-au apărut, nu avem de-a face cu un „om". A doua poziţie punea în evidenţă „omul" ca proces. Viaţa începe din momentul conceperii. Şi nu se poate alege un reper temporal sau fiziologic, înainte de care viaţa nu e încă de „om" şi după care devine viaţa unui „om".

Deşi această problemă esenţială n-a fost încă soluţionată, participanţii la Adunarea de la Strasburg speră că, după o elaborare viitoare, chestiunea să fie fixată într-un „Statut al embrionului".

Discutarea statutului embrionului redeschide, în mod conflictual, problema privind legea avortului. Concomitent cu Convenţia de la Strasburg, Comitetul Naţional de Bioetică (din Italia) iniţia la Roma „Mişcarea pentru viaţă", adunând 50 000 de adeziuni spre a fi înaintate Parlamentului, în vederea recunoaşterii deplinei demnităţi juridice a embrionului. „Mişcarea" solicita introducerea unei modificări în articolul 1 al Codului civil: „orice fiinţă umană are capacitate juridică din momentul conceperii".

Mişcări similare pot fi întâlnite, în numeroase ţări europene. Şi în România, Organizaţia „Pro vita" militează pentru reafirmarea demnităţii umane a copilului nenăscut.

Citind textul adoptat de Adunarea de la Strasburg pot fi făcute câteva observaţii. Aşa cum au afirmat şi unii dintre participanţi, rămân încă multe aspecte discutabile în text. Atrage atenţia în special primul articol care face distincţie între persoană umană şi fiinţă umană: în acest fel se perpetuează viziunea utilitaristă asupra persoanei umane.

Inspiratorul Convenţiei Europene de Bioetică, spaniolul Marcello Palacios amintea că multe din articolele documentului sunt desprinse nu din Mein Kampf al lui Adolf Hitler, ci din Convenţia drepturilor omului. La aceasta noi am adăuga că nici Convenţia drepturilor omului nu-i suficientă pentru a rezolva această serioasă problemă de bioetică. Şi aceasta, întrucât bioetica foloseşte doar limbajul dreptului; esenţa ei e de natură axiologică. Altfel spus, aspectul formal al rezoluţiilor dezbaterilor bioetice se poate inspira din sfera juridicului, căreia îi aparţine şi Convenţia drepturilor omului. Însă substanţa problematicii bioetice trebuie raportată la un sistem antropologic de referiment.

Învăţătura de credinţă ortodoxă poate oferi acest suport axiologic, care este unul biblic şi patristic, pe care să se întemeieze întreaga bioetică. Viziunea funcţional-utilitaristă, aceea care punea în discuţie pre-embrionii, prezintă deficienţa sistemului căruia îi aparţine şi în care utilul ameninţă valoarea; cu alte cuvinte bunăstarea unora se dezvoltă în detrimentul vieţii altora. Nici viziunea catolică nu ni se pare optimă, prezentând omul ca proces. Omul este mult mai mult decât un proces. El este în primul rând o revelaţie, o continuă „apocalipsă", o „teofanie" în istorie. Căci, în fiecare copil zămislit, Hristos Însuşi vine în lume, punând chipul său în fiecare om. Şi omul are această valoare epifanică din momentul conceperii, zămislirea însăşi fiind lucrarea Duhului Sfânt — „de viaţă Dătătorul". Aici îşi are izvorul misterul vieţii care scapă cercetării ştiinţifice, dar pe care ştiinţa nu trebuie să-l ignore. Nu degeaba, Biserica Ortodoxă are în mare cinste trei momente ale istoriei mântuirii, ca sărbători ale zămislirii: Bunavestire (25 martie), Zămislirea Sfintei Fecioare de către Sfânta Ana (9 dec.) şi Zămislirea Sfântului Ioan Botezătorul (23 sept.).

Considerăm deci că de vreme ce bioetica nu e doar o ştiinţă pozitivistă, bazându-se doar pe date, ci şi pe valori morale, o fundamentare axiologică creştină este absolut necesară, pentru a putea reprezenta o şansă pentru Europa atât de tulburată azi de tot felul de ideologii. Că bioetica devine deja o „temă politică forte", cum se exprima un participant la Adunarea de la Strasburg, e un lucru pozitiv. Dar nu trebuie să uităm că „un nou umanism" poate oferi răspuns întrebărilor omenirii doar dacă îşi găseşte rădăcinile într-un creştinism autentic, biblic şi patristic, de unde-şi trag sevele marile culturi ale Europei. Altfel, bioetica poate deveni teren de confruntări ideologice, din care omul şi demnitatea sa nu au nimic de câştigat. Să avem totuşi speranţa că omul va şti să facă din bioetică ştiinţa care să afirme şi să apere viaţa, prin raportare la morala creştină.

ŞTIRI DIN LUMEA ORTODOXĂ

— Apostoliki Diakonia" — organism auxiliar al Sf. Sinod al Bisericii Greceşti a publicat recent într-o broşură comunicarea I. P. S. Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală, mitropolitul Ardealului, ţinută în faţa studenţilor teologi în Aula Magna a Facultăţii de Teologie a Universităţii din Atena în luna martie 1994.

Comunicarea are ca titlu „Ortodoxia şi lumea contemporană" şi se ocupă pe larg de problemele Ortodoxiei în general şi ale Ortodoxiei româneşti în special, precum şi de poziţia şi rolul Bisericii Ortodoxe Române în Mişcarea Ecumenică Contemporană.

Comunicarea I. P. S. Mitropolit Antonie a fost publicată de asemenea şi în jurnalul oficial al Bisericii Ortodoxe Greceşti „Ekklisia" pe anul 1994.

*

— Un interesant şi documentat studiu privind învăţământul religios în România, precum şi predarea religiei în şcolile din România după Revoluţia din decembrie 1989 publică I.P.S. Mitropolit Dr. Daniel al Moldovei şi Bucovinei în numărul pe aprilie a. c. al revistei Mitropoliei din Pireu, „Peiraïki Ekklisia".

*

— Între 1—13 aprilie a.c., S. S. Bartholomeus I, Patriarhul Ecumenic a vizitat Biserica Ortodoxă din Coreea de Sud. Este prima vizită a unui patriarh ecumenic în această parte a lumii, unde graţie activităţii neobosite, a Bisericii Greceşti, există astăzi o vie şi puternică Biserică Ortodoxă. In cursul aceleiaşi luni S. S. Bartholomeus I a vizitat şi Patriarhia Ierusalimului, punând astfel capăt dissensiunilor existente între Patriarhia Ecumenică şi Patriarhia Ierusalimului invite ca urmare a unor situaţii de fapt din Australia.

*

În data de 29 iunie a.c., S. S. Bartholomeus I a efectuat o vizită în Cetatea Eternă unde s-a întâlnit cu S. S. Papa Ioan-Paul al II-lea.

Considerată de mass-media ca o vizită istorică, ea a permis o întâlnire la nivel înalt între cele două Biserici surori.

*

— În legătură cu o posibilă vizită al Papei în toamnă în Patmos, legată de festivităţile prilejuite de împlinirea a 1900 de ani de la scrierea ultimei cărţi din Canonul Noului Testament „Apocalipsa", vizită speculată de către unii, Sf. Sinod al Bisericii Greceşti, întrunit în şedinţă extraordinară a calificat-o drept „inoportună".

În Comunicatul Sf. Sinod se face referire şi la unele activităţi iredentiste ale Bisericii catolice — recte a Bisericii Unite şi în Transilvania.

*

— Deşi cu un statut aparte, Sf. Munte Athos, adevărată „republică monahală" se bucură de o atenţie deosebită din partea statului elen.

Recent Guvernul Greciei a aprobat o subvenţie de 3,5 mil.arde drahme pentru lucrări de restaurare şi de consolidare a unor aşezăminte monahale din Sf. Munte.

Suma cea mai mare este destinată Mânăstirii Simonopetra ce este aşezată pe un colos masiv stâncos ce ameninţă cu prăbuşirea.

*

— Un interesant articol legat de problemele Sf. Munte Athos şi în special de revirgorarea vieţii monahale de aici, publică renumitul istoric şi bizantinolog, autor al celebrei cărţi „Căderea Constantinopolului", apărută şi în româneşte,

Sir Steven Runciman, preşedinte de onoare al Asociaţiei „Prietenii Muntelui Athos" în „Sunday Times" — Londra din 16. aprilie 1995.

*

Spre surprinderea tuturor în acest an a fost semnalată existenţa unei mânăstiri budiste în... Grecia!!

După informaţiile primite de la Mitropolia de Kasandra pe teritoriul căreia activează această mânăstire ea este condusă de un monah budist şi are deja câţiva vieţuitori.

*

— Prima mânăstire ortodoxă italiană a fost înfiinţată recent în Pistoia — Italia de către un ieromonah, devenit şi egumen al acesteia, părintele Silvano Livi, fost preot romano-catolic convertit la Ortodoxie, lucru ce a provocat reacţia negativă a episcopului catolic diecezan.

*

Între 10—26 mai a.c. I.P.S. Serafim Joantă, Mitropolitul românilor din Europa Centrală şi de Nord, s-a aflat în vizită oficială la Biserica Ortodoxă din Cipru la invitaţia I.P.S. Arhiepiscop Hrisostomos al Ciprului.

*

— Patriarhul Senuda „papă al Alexandriei", şi şeful Bisericii Copte din Egipt, a vizitat Biserica Greacă în cursul lunii aprilie, întâlnindu-se cu S.S. Arhiepiscopul Serafim al Atenei. Patriarhul Senuda se afla în drum spre Armenia unde a luat parte la întronizarea noului catolicos armean.

*

— Arhiepiscopul Iakobos al Americii a vizitat recent Biserica Greacă şi Patriarhia Ecumenică de Constantinopol.

*

— A trecut la cele veşnice în urma unui tragic accident de maşină I.P.S. Mitropolit Nicodim al Naupactului — Grecia la numai 50 de zile de la întronizarea sa. Accidentul a survenit în timp ce se îndrepta spre Atena.

*

— Noul Patriarh (Catolicos) al tuturor Armenilor a fost ales S. S. Karekin II, care îi succede astfel patriarhului de pioasă amintire Vasken I.

Noul Patriarh, născut în Siria în 1932, cu studii la Oxford a fost între 1975—1983 vicepreşedinte al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, iar în anul 1983 a fost ales patriarh al Ciliciei.

Instalarea s-a făcut la 9 aprilie a. c. în Catedrala patriarhală din Etcimiadzin.

Arhid. Visarion Bălţat

Prăznuire de suflet la Atena

În viaţa fiecărui popor în general şi a poporului român în special, marile evenimente legate de existenţa sa istorică sau comemorarea personalităţilor de excepţie din panteonul naţional se constituie în pietre de hotar şi în acelaşi timp în imbolduri la o mai strânsă legătură între fiii aceluiaşi neam uniţi în cuget şi simţire întru slujirea cu credinţă a marilor idealuri ce au însufleţit neamul românesc în decursul bimilenarei sale existenţe.

În acest context, ziua de 2 iulie a acestui an, zi în care potrivit calendarului ortodox român e prăznuit binecredincioşul voievod Ştefan cel Mare şi Sfânt a căpătat noi valenţe şi o încărcătură istorică şi pentru românii stabiliţi în decursul vremii în capitala străvechii Elade.

Prin grija Comunităţii române din Atena, ce poartă numele binecredincioşului voievod Ştefan cel Mare şi Sfânt şi a Ambasadei României din Atena, a fost organizată o reuşită manifestare românească şi creştinească cu prilejul prăznuirii mareului strateg al creştinătăţii ce-şi doarme somnul la vestita-i ctitorie de la Putna Moldovei.

Găzduită prin bunăvoinţa Părintelui protopresbiter Constantin Karaisaridis, fost doctorand al Facultăţii de Teologie din Bucureşti, slujba de prăznuire a fost oficiată în limba română şi greacă în impunătoarea biserică cu hramul „Sf. Marina" din Cartierul Ano-Ilisia din Atena. Au slujit pe lângă părinţii greci de la această Biserică şi P. C. Arhidiaconi: Ilie Frăcea, Eugen Moraru şi Visarion Bălţat, aflaţi la studii în Atena.

Au luat parte reprezentanţi ai Ministerului de Externe al României, ai Ambasadei României la Atena, ai Ligii Culturale pentru Unitatea Românilor de pretutindeni. După oficierea slujbei de Te-Deum, împreunată cu slujba binecuvântării pâinilor (artoclasia), P. C. Pr. Dr. Constantin Karaisaridis şi-a exprimat bucuria de a se afla din nou printre români de care se simte legat sufleteşte încă din timpul anilor de studii în România, şi a salutat prezenţa distinşilor oaspeţi şi a credincioşilor în biserica „Sf. Marina". P.C. Arhid. Dr. Ilie Frăcea în cuvinte pline de sensibilitate a evocat figura binecredincioşului voievod Ştefan cel Mare şi Sfânt, rolul său în apărarea credinţei ortodoxe străbune. Doamna Doina Zafirudi din partea Comunităţii Române din Atena a făcut apoi un portret al voievodului strateg „atlet al lui Hristos" cum a fost numit de un papă contemporan, voievodul Ştefan.

A luat cuvântul apoi Dl. Prof. dr. Ioan Bar, Director general în Ministerul de Externe al României, sosit la Atena cu acest prilej şi care şi-a exprimat bucuria de a se afla în mijlocul Comunităţii româneşti din Atena cu prilejul acestei prăznuiri de suflet a românilor. Domnia Sa a oferit apoi Comunităţii Române din Atena, din partea Ministerului de Externe Român o frumoasă icoană a binecredinciosului voievod. Aceleaşi sentimente le-a exprimat şi Dl. prof. Dr. Victor Căciun, preşedintele Ligii Culturale pentru Unitatea Românilor de pretutindeni, care a oferit şi domnia sa un tablou al voievodului pentru comunitatea românească de aici. Domnul consul Florian Unchiaşu din partea Ambasadei României la Atena a exprimat mulţumiri Parohiei gazdă pentru ospitalitatea arătată, mai ales pentru faptul că această Parohie s-a oferit să pună la dispoziţie biserica sa pentru slujbe în limba română ori de câte ori credincioşii români o cer. A mulţumit oaspeţilor din ţară sosiţi la Atena pentru a participa la această prăznuire precum şi tuturor celor prezenţi. De remarcat faptul că prăznuirea Sf. Ştefan cel Mare s-a bucurat de o participare masivă a românilor aflaţi în capitala Greciei, Atena, şi care la sfârşitul slujbei au primit câte un dar simbolic — o frumoasă icoană a Sf. Marina din partea Parohiei gazdă.

Toţi vorbitorii au scos în evidenţă grija deosebită a Statului român şi a Patriarhiei române, personal a P.F. Patriarh Teoctist al României, pentru românii aflaţi în afara graniţelor ţării.

O agapă comună oferită de Comunitatea românească din Atena a încheiat această zi de pomenire înscrisă în calendarul de suflet al neamului românesc.

Cu siguranţă că, pentru toţi participanţii la această prăznuire de peste an a Marelui Ştefan, ea s-a constituit într-un moment de aducere aminte a marilor înaintaşi ai neamului românesc, de sfinţii şi bineplăcuţii lui Dumnezeu odrăsliţi din sânul Lui şi în acelaşi timp într-un îndemn continuu la o slujire sinceră a Patriei şi a Sfintei noastre Biserici strămoşeşti.

Arhid. Visarion Dumitru Bălţat

AGENDA I.P.S. MITROPOLIT ANTONIE

Marți, 1 mai a.c., — a primit pe Dl. Dorin Teodorescu de la ziarul „Rondul", căruia i-a acordat un interviu.

Marți, 9 mai a.c., — a participat la lucrările Sf. Sinod al B.O.R. la Patriarhia Română.

Vineri, 12 mai a.c., — a participat la Universitatea din Sibiu la întrunirea festivă în cadrul căreia s-a atribuit Universității numele „Lucian Blaga". Au fost prezenți președintele Senatului României dl. prof. dr. Oliviu Gherman, Ministrul Învățământului, prof. dr. Liviu Maior și consilierul prezidențial Victor Opaski.

Cu acest prilej Î.P.S. Sa a ținut o cuvântare, aducând un omagiu celui care a fost marele Lucian Blaga.

Marți, 16 mai a.c., — a participat într-un cadru festiv la Capela Facultății de Teologie „Andrei Șaguna", la Sf. Liturghie săvârșită cu ocazia terminării studiilor promoției de absolvenți 1995.

Cu acest prilej a îndrumat studenții spre o rodnică păstorire și îndeplinirea exemplară a misiunii ce revine fiecăruia.

— a primit pe dl. profesor Stelianos Papadopoulos din Grecia aflat la Sibiu, pentru o conferință la Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna".

— În după-masa aceleiași zile a participat la reședința episcopului evanghelic Kristoph Klein, la primirea președintelui Germaniei, dl. Roman Herzog, aflat în vizită la Sibiu. A participat apoi la recepția oferită de președinte în saloanele restaurantului „Împăratul Romanilor".

Miercuri, 17 mai a.c., — a participat la cina festivă de la Căminul-azil Karl Wolf, oferită de dl. prefect Traian Munteanu în cinstea președintelui Germaniei, unde s-a întâlnit cu dl. Președinte al Germaniei și cu Ministrul de Externe al României, dl. Teodor Meleșcanu.

Sâmbătă, 20 mai a.c., — a participat în aula „Lucian Blaga" a Universității din Sibiu, la acordarea titlului de „doctor honoris cauza" domnului prof. Charles A. Kiesler, cancelarul Universității din Missouri — Columbia (S.U.A.).

— după-masă a plecat la Mânăstirea Sâmbăta.

Duminică, 21 mai a.c., — a slujit liturghia arhierească în parohia Copăcel, prot. Făgăraș. După Sf. Liturghie a sfințit monumentul veteranilor de război și al eroilor.

La sfârșitul slujbei de sfințire a rostit un cuvânt de învățătură.

— în după-amiaza aceleiași zile a făcut o vizită în parohia Sinca Veche, unde a săvârșit un parastas la o biserică săpată în stâncă, păstrată de-a lungul veacurilor.

Marți, 23 mai a.c., — a primit pe pr. Comănici Nicolae, parohul bisericii Turnișor II Sibiu, care a prezentat trei proiecte pentru construcția bisericii.

Miercuri, 24 mai a.c., — a primit pe dl. Sergiu Cucuietu, redactor la ziarele „Alfa și Omega" și „Țara" din Republica Moldova.

Marți, 30 mai a.c., — s-a întâlnit cu o comisie formată din dl. Tănăsescu Petre de la Secretariatul de Stat pentru Culte, pr. Iordăchescu Nicolae, inspector pentru religie la Ministerul Învățământului și dl. prof. Nicu Octavian de la Seminarul Teologic București. Au mai participat Păr. Vicar Aurel Răduleț, inspectori Dumitru Neamțu și Ana Iliescu, de la Inspectoratul Sibiu.

În intervalul 1—30 mai a rezolvat probleme ale vieții bisericești din Eparhie.

Joi, 1 iunie 1995, Î.P.S. Mitropolit a plecat la Oradea, unde a participat la festivitățile ocazionate de acordarea titlului de Doctor Honoris Causa P.F. Patriarh Teoctist.

Vineri, 2 iunie a.c., a participat la festivitățile prilejuite de acordarea titlului de doctor honoris causa P.F. Patriarh Teoctist, de către senatul Universității Oradea. Festivitățile s-au desfășurat la Teatrul Național din Oradea.

În după-amiaza aceleiași zile a prezidat lucrările **Sinodului mitropolitan al Ardealului,** la sediul Episcopiei Oradiei, invitat fiind și P.F. Patriarh Teoctist.

Sâmbătă, 3 iunie a.c., a participat la manifestările legate de vizita P.F. Patriarh la bisericile din Diosig, Beiuș, Ceica, Budureasa și a vizitat Stațiunea Stâna de Vale unde împreună cu P.F. Patriarh și delegația oficială au putut vedea noua biserică zidită în roșu care se construiește în această stațiune.

Duminică, 4 iunie a.c., a săvârșit Sf. Liturghie împreună cu P.F. Patriarh, P.S. Ioan al Oradiei și P.S. Ioan al Covasnei și Harghitei pe locul unde se va ridica noua Catedrală episcopală în orașul Oradea.

Luni, 5 iunie, revenit la Sibiu a primit într-o vizită pe Dl. Andrei Pleșu și Arhim. Andrei Scrima.

Vineri, 9 iunie, a participat în sala Senatului „Lucian Blaga" a Universității Sibiu la Simpozionul intitulat **„Relațiile interetnice și difuzarea lor în Mass Media".** Cu această ocazie a rostit și o cuvântare.

Duminică, 11 iunie, Rusaliile, a slujit în Catedrala mitropolitană din Sibiu cu prilejul acestui mare Praznic, Liturghia arhierească, fiind înconjurat de un numeros sobor de preoți și diaconi. Cu acest prilej a rostit cuvânt de învățătură.

Marți, 13 iunie, a treia zi de Rusalii a slujit Liturghia arhierească la Schitul Sibiel, înconjurat de un sobor de 12 preoți și 2 diaconi. Răspunsurile au fost date de un grup de studenți teologi. La Priceasnă a predicat Părintele Zosim Oancea din Sibiel, arătând și istoricul acestui Sf. Schit. Predica zilei a fost rostită de **Î.P.S. Mitropolit Antonie** care și cu această ocazie a rostit cuvânt de învățătură și îndemnuri duhovnicești pentru creștinii prezenți la această Sf. Slujbă.

În după-masa aceleiași zile, la întoarcerea spre Sibiu, a făcut o vizită la Mânăstirea Orlat, inspectând lucrările care s-au executat și dând îndrumări pentru lucrările ce se vor executa în continuare. Cu această ocazie a rostit în biserică cuvânt despre conștiința creștină în fața unui grup mare de creștini din Mediaș și Sibiu aflați în vizită acolo.

Miercuri, 14 iunie, a primit, la cererea sa, pe arhimandritul Ermoghen Adam din Chișinău cu care a discutat unele aspecte ale situației în care se află Biserica românească din Basarabia.

Joi, 15 iunie, după masă, a participat la Cercul Militar din Sibiu, la masa festivă a absolvenților Promoției 1995 a Facultății de Teologie.

Vineri, 16 iunie, invitat fiind de P.S. Episcop Calinic al Argeșului și de Dl. Director Corneliu Bucur, al Muzeului „Astra" Sibiu, a participat la Expoziția prilejuită cu ocazia expunerii catapetesmei Mânăstirii Curtea de Argeș, restaurată în laboratoarele Muzeului ASTRA din Sibiu.

Luni, 19 iunie, după masă, a participat la Cercul Militar Sibiu la lansarea cărții **„Ortodoxie și Naționalitate — Andrei Șaguna și românii din Transilvania, 1846—1873"** a istoricului Prof. Dr. Keith Hitchins. Lucrarea a fost prezentată, din încredințarea autorului, de Pr. Prof. Aurel Jivi, traducătorul acesteia. Despre autor, carte și epoca șagunană în Transilvania a vorbit **Î.P.S. Antonie.**

Joi, 22 iunie, a participat la o întâlnire în București, la Sediul Senatului, împreună cu Domnul Oliviu Gherman, însoțit fiind de Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu Anania al Clujului, și P.S. Andrei al Alba Iuliei, la o discuție privitoare la relațiile dintre Biserica Ortodoxă și Biserica unită cu Roma, din Ardeal. Au participat și trei ierarhi ai Bisericii Catolice Orientale.

Sâmbătă, 24 iunie, a săvârșit Sf. Liturghie în localitatea Fântânele, aparținătoare Protopopiatului Sălișteș. După terminarea Sf. Liturghii a sfințit o cruce comemorativă și o placă în cinstea celui care a fost Dr. Ioan Stroia, episcop al Armatei. Cu această ocazie a rostit cuvânt de învățătură la biserică și cuvânt festiv la ceremonia de sfințire a Troiței și la deschiderea Muzeului sătesc din Fântânele.

Luni, 26 iunie, a primit la Reședința mitropolitană pe dl. profesor Preotu I. de la Liceul Andrei Șaguna din Sibiu, care împreună cu un grup de colaboratori au prezentat Î.P.S. Mitropolit monografia Liceului de la origini și până astăzi, rugând pe Î.P.S. Mitropolit ca să-i sprijinească pentru tipărirea lucrării.

Joi, 29 iunie, a plecat spre Iași unde a participat la două importante acțiuni. În drum a vizitat Mânăstirea Sihăstria, pentru a-l vedea și a se întreține cu părintele Ilie Cleopa.

Vineri, 30 iunie, a participat la Iași, la Institutul Teologic, la o consfătuire cu titlul **„Concilierea, darul lui Dumnezeu".** Alături de reprezentanți ai tuturor Institutelor Teologice din țară, au participat P.F. Patriarh Teoctist ca invitat de onoare, Î.P.S. Daniel al Moldovei și Bucovinei, Î.P.S. Nestor, Mitropolitul Olteniei. Cu acest prilej s-au adus în discuție posibilitățile de reconciliere între confesiunile creștine și buna conviețuire a lor în spațiul religios care este țara noastră.

În aceeași zi, a participat la lucrările primului **Congres Mondial al refugiaților și descendenților acestora din teritoriile românești ocupate de fosta Uniune Sovietică.** Acest Congres s-a desfășurat sub deviza **„Ne cheamă pământul strămoșesc".** Au participat peste 1000 de basarabeni, bucovineni, herțeni și transnistreni, și reprezentanți ai celor peste un milion de refugiați din teritoriile ocupate de sovietici între 1940—1944. Congresul a fost organizat de către Dl. Mircea Druc și a avut ca președinți de onoare pe **Î.P.S. Mitropolit Antonie** al Ardealului și **Î.P.S. Mitropolit Nestor** al Olteniei, originari din aceste ținuturi.

În cadrul acestui prim Congres, **Î.P.S. Mitropolit Antonie** a prezentat o comunicare referitoare la ocupația de către sovietici a Basarabiei, Bucovinei și Ținutului Herța și la necesitatea reunificării acestor teritorii cu Patria-mamă România.

În această perioadă Î.P.S. Mitropolit a primit la Reședința mitropolitană obișnuitele audiențe zilnce, atunci când a fost prezent în Sibiu și a rezolvat probleme curente ale vieții bisericești din Eparhie.

Pr. Valentin Sicoe
Secretar eparhial

Semnalăm... Semnalăm...

„Golgota tranziției" de Antonie Iorgovan (ed. Globus, București, 142 p.) are subtitlul: **„Eseuri neconvenționale".** Iată un titlu cât o epocă! E vorba de epoca prin care trecem acum, pe care autorul o vede și o simte ca pe o Golgotă. Îi prinde, într-o suită de eseuri, o mare parte din bolile, din inconsistența și din chinurile ei. Să dea Dumnezeu să fie chinurile nașterii unui Făt Frumos!

*

Eminescu va fi tipărit și retipărit pentru toate generațiile de români până la sfârșitul veacurilor. Va fi mereu nou și tot mai citit. O ultimă ediție cuprinzând poeziile cunoscute dar și antume, și postume, și variante, publică romancierul Ion Topolog Popescu din Brașov, stabilirea postumelor fiind semnată de Arina Petrovici (ed. Tipocart Brașovia, Brașov, 1993, 743 p.). Ion Topolog Popescu, folosind cele mai cunoscute și complete izvoare, ne dă un volum consistent și valoros.

După un Cuvânt introductiv, îngrijitorul ediției, numit mai sus prefațează volumul cu un studiu intitulat: **Prima teză de doctorat la o universitate străină cu subiect: „Eminescu, viața și opera"**, fiind vorba de lucrarea lui Elie Miron Cristea, la Universitatea din Budapesta, lucrare redescoperită, tradusă și publicată (cu o introducere) de *Antonie Plămădeală*, în vol. **„Pagini dintr-o arhivă inedită"**, ed. Minerva, București, 1984.

Ultima poezie publicată în volumul de față, în Anexa II cu poezii nedatate, selectate de Ion Topolog Popescu parcă ar fi nedatată tocmai spre a o auzi azi din lira și sufletul poetului:

Auzi! . . . Departe strigă slabii
Și asupriții către noi:
E glasul blândei Basarabii
Ajunsă-n ziua de apoi.
E sora noastră cea mezină
Gemând sub cnutul de Calmuc
Legată-n lanțuri e-a ei mână
De șreang târând-o ei o duc.
Murit-au? Poate numai doarme.
(p. 731)

. . . . . .

Cine ar mai avea nevoie de vreun comentariu?

*

Editura episcopiei Romanului și Hușilor a tipărit o carte cu titlul: **„Ne vorbește părintele Cleopa",** sub îngrijirea părintelui Arhim. Ioanichie Bălan (1995, 150 p.). E o carte din care se pot folosi mulți. Întâlnim încă odată stilul direct, filocalic al Părintelui Cleopa, a cărui prezență în spiritualitatea ortodoxă românească este o binecuvântare cerească.

ANTONIE P.

Atenagora

(Urmare din pag. a 4-a)

lației statului, care consideră crimă numai numele de creștin, fără să cerceteze și felul de a fi al creștinilor. Ca și Sf. Iustin, el respinge acuzațiile păgâne cu ajutorul Sfintei Scripturi și cu înfățișarea frumoasei vieți creștine.

Atenagora — spre deosebire de Tațian, de pildă — și ca și Sf. Iustin, caută o punte de înțelegere între creștinism și păgânism. Filozof neoplatonic, dar nu sclav al acestei școli, Atenagora are posibilitatea să-și formeze o cultură deosebită. El devine prin aceasta binevoitor și chiar adept al filozofiei. De aceea nu respinge pe filozofii păgâni, cum face Tațian, ci îi socotește că posedă și ei o parte din cunoașterea adevărului divin, dar nu pot ajunge la deplina cunoaștere a lui Dumnezeu decât prin intervenția revelației (ca și Sf. Iustin). Combate cu tărie pe păgâni, care nu fac altceva decât să-i insulte pe creștini fără scrupule și să-i acuze fără conștiință. Ca și Aristide, el preferă să dovedească dumnezeirea creștinismului cu prezentarea moralei creștine, superioară oricărei morale omenești și să arate efectul ei asupra celor umili. Face însă o legătură între morală și dogmă. Este primul care folosește o prezentare rațională a unității lui Dumnezeu și primul de asemenea care încearcă o demonstrație științifică a Trinității. El arată că unicul izvor al cunoașterii este revelația divină, pe Dumnezeu numai prin Dumnezeu îl putem cunoaște, rațiunea având rolul numai de a lămuri datele Revelației. La așa înălțime de concepție noetică puțini teologi s-au ridicat până în urmă cu câteva decenii și abia de atunci își face drum acea concepție în manualele de teologie. Valoarea ca martor al tradiției vechi bisericești e deosebit de mare în ce privește dogma Sfintei Treimi, care e magistral tratată în Apologia sa. Apologia e un izvor util pentru Teologia dogmatică, dar nu mai puțin și pentru Teologia morală. În capitolele ultime ale Apologiei, în special în cap. 31—33, se dă descrierea moralității creștinilor din timpul său, cu reflexiuni ale sale, ca de ex. cea despre căsătoria a doua, care după el nu e decât un „adulter cinstit". Tratatul Despre Înviere poate fi utilizat și azi în Teologia fundamentală, argumentul despre eternitatea intrinsecă (de la natură) a sufletului, este însă erezie platonistă. Vorbește despre îngeri și demoni, arătând că Dumnezeu a creat mulțimea îngerilor și a slujitorilor pe care prin Logosul Său i-a împărțit și i-a rânduit să se ocupe cu stihiile, cu cerurile, cu lumea și cu buna ordine a celor ce se află într-însa. Un număr de îngeri au căzut din cauza mândriei, a lipsei lor de măsură. Din unirea îngerilor cu fiicele oamenilor s-au născut demonii care rătăcesc în jurul lumii și care tulbură liniștea celor drepți, atacă continuu pe oameni. Vorbește apoi despre zei și imoralitatea păgână.

Atenagora prin cugetare este un înainte mergător al școlii catehetice alexandrine. Moderat în cunoștințe, are o limbă de o înaltă ținută dialectică, întrecând pe aproape toți scriitorii sec. II prin talentul literar, prin sensibilitatea termenilor, prin precizia lingvistică, prin puritatea lingvistică. Este în primul rând dialectician, un maestru al catedrei, spre deosebire de Sf. Iustin, care e un apologet plin de căldură și simplu, și de Tațian, care a fost polemist și sofist încercat. Atenagora a fost singurul apologet care s-a adresat împăraților fără mânie și resentiment, cu aprecieri elogioase pentru libertatea cu care autoritățile tratează pe supușii imperiului, pentru trăinicia legilor și pacea imperiului. Umanismul, ca și gândirea lui, e de o rară finețe.

JURĂMÂNTUL

Miercuri, 28 iunie, am participat la un moment cu totul emoționant și care se constituie ca o premieră absolută: depunerea jurământului, cu mâna pe Sfânta Evanghelie și pe Sfânta Cruce, a primei promoții de licențiate în Teologie-Litere. Tinerele prezente în Capela Facultății de Teologie „Andrei Șaguna" din Sibiu și L-au luat martor pe Dumnezeu și au făgăduit înaintea Stăpânului ceresc că vor face cunoscut viitorilor lor învățăcei Cuvântul Cel fără de moarte, așa cum L-a păstrat Biserica noastră Ortodoxă, așa cum le-a fost lor descoperit în cei patru ani de studiu. Legământ mare și sfânt este acesta!

S-a văzut că apropierea studiului limbii române cu acela al adevărurilor de credință este nu numai posibilă, ci și necesară. Credința străbună și limba străbună au susținut dintotdeauna ființa neamului, căci a fi român înseamnă a fi ortodox și a ține „legea românească", legea pământului, înseamnă a-L mărturisi pe Hristos, așa cum ne-au învățat Apostolii și Sfinții Părinți.

Limba română n-a fost prezentă la Turnul Babel, când Dumnezeu, pedepsindu-i pe oameni cu amestecarea limbilor, a orânduit, în același timp, ca lumea să fie purtătoare a diferitelor graiuri. Limba română n-a fost prezentă nici la momentul Cincizecimii, când Duhul Sfânt i-a înzestrat pe Apostoli cu darul vorbirii „în limbi". Limba română nu se afla printre acele limbi. Dar ne-a fost dat nouă, românilor, să putem exprima în vorba noastră, mai frumos și mai limpede decât la alte neamuri, adevărul Evangheliei.

De aceea, drumul pe care pornesc acum tinerele absolvente este atât de frumos, dar și atât de încărcat de responsabilitate! A descoperi, în fața micilor ascultători, în graiul curat al strămoșilor, că suntem cu toții fii ai Tatălui ceresc, că Mântuitorul Iisus Hristos ne-a deschis poarta spre viața veșnică, că nimic nu este mai de preț în lumea aceasta decât sufletul nostru, iată misiunea nobilă a celor care, cu mâna pe Sfânta Cruce și pe Sfânta Evanghelie, au spus fără să șovăie: „Jur!" și au încheiat cu tradiționala și copleșitoarea formulă: „Așa să-mi ajute Dumnezeu!"

Florina Lup

Declarație

Încă mai sunt unii care continuă cu nerușinare să-mi lege numele de secta de la Pucioasa. Acest lucru poate să deruteze sau să sminteaască pe mulți care nu cunosc atitudinea mea exprimată limpede prin două declarații (februarie 1993 și decembrie 1994).

Recent a apărut o carte (**Cuvântul lui Dumnezeu**, București, 1995), în care sunt reproduse cuvintele pe care le-am rostit sau le-am scris cu ani în urmă. Deși liderilor sectei de la Pucioasa le-am interzis în mod repetat să-mi folosească numele în acest context, ei continuă, totuși, să-l folosească, cu intenția de a convinge că eu aș fi încă alături de ei și le-aș sprijini activitatea.

Ba chiar au curajul obraznic să mă numească **întemeietor** al așazisei „Biserica Ortodoxă a Noului Ierusalim", fenomen sectar ale cărui învățături și practici nu sunt făurite de mine. Pentru toate aceste ofense care lezează demnitatea mea arhierească, sunt hotărât să-i acționez în judecată.

Doresc să cunoască atât preoții cât și credincioșii noștri că eu m-am desolidarizat și m-am lepădat de doi ani și jumătate de acel fenomen, existent din 1955, și care evoluează din ce în ce mai bizar.

De asemenea, doresc să le fie clar tuturor că singurul lucru legat de persoana mea a fost acel hrisov, pe care l-am retras și l-am declarat nul. Cu puterea harică ce-mi este dată, am dezlegat și anulat cele săvârșite de mine în acel loc.

Profund mâhnit și îndurerat că ei folosesc arhieria mea în slujba aberațiilor lor, mă simt dator să înfierez secta de la Pucioasa și toate rătăcirile ei, pe care le socotesc păcate grave împotriva Duhului Sfânt.

Făgăduiesc înaintea Preasfintei Treimi că voi păstra canoanele, învățăturile și tradițiile Bisericii Ortodoxe a Răsăritului, arătând supunere și respect Sfântului Sinod al Bisericii noastre strămoșești.

Această mărturisire sinceră și liberă sunt gata să o fac, dacă e nevoie, cu mâna pe Sfânta Evanghelie și pe Sfânta Cruce.

Așa să-mi ajute Dumnezeu!

† Irineu Pop Bistrițeanul
episcop-vicar

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipogrfiei Eparhile, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: **Dr. Antonie Plămădeală**, Mitropolitul Ardealului — președinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Aurel Jivi** — redactor adjunct; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

ABONAMENTUL pe un an: 5000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A., Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

SIBIU

Fondator:

Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 142
SIBIU
1 şi 15 septembrie
Nr. 33—36
1995

BISERICA ŞI DICTATUL DE LA VIENA*

Observ că la acest Simpozion s-a pus şi problema dacă ceea ce s-a petrecut la 30 august 1940 la Viena, a fost un „dictat" sau un „arbitraj". În istorie multe nelegiuiri capătă pentru o vreme nume frumoase, curate sau măcar neutre. Fără a intra în fondul problemei, s-ar cuveni să observăm doar faptul că arbitrajul ar fi presupus medierea între două opinii libere, iar arbitrii ar fi trebuit aleşi şi invitaţi să arbitreze de către părţile în litigiu, de comun acord. Ori, nici una din aceste condiţii n-a fost îndeplinită la 30 aug. 1940. S-a dat unui dictat al terţilor (Germania şi Italia) aparenţa de „arbitraj" ca să sune mai frumos, să înşele sau măcar să deruteze. România n-a apelat la nici un arbitraj. Românii au fost chemaţi ultimativ, li s-a impus un text şi o hartă pe care arbitrii trasaseră fără consultaţii hotarele teritoriului ce urma să fie ocupat.[1] Parcă ruşii vor recunoaşte vreodată că au „ocupat" Basarabia? Istoricii lor — şi am avut şi noi Rollerii noştri — ştiu că au „eliberat-o"!

Mihail Manoilescu, ministru de externe al României în august 1940, notează în **Însemnările** pe care le-a lăsat, că i-a spus lui Ribbentrop că românii **n-au cerut arbitrajul.** Tot Manoilescu a telegrafiat din Viena la Bucureşti: **„Totul apare ca o piesă scrisă dinainte, în care nici o singură vorbă şi nici un singur gest nu se poate schimba".** Tot la Viena Manoilescu a cerut cuvântul după ce a vorbit Ciano, dorind să spună: **„Rog să se constate şi să se treacă în protocol că delegaţia română nu a avut niciodată ocaziune de a prezenta şi de a dezvolta punctul ei de vedere în faţa comisiunii arbitrale".** Ribbentrop i-a împiedicat să vorbească. Despre „arbitraj" Manoilescu notează: **„M-au indignat cele două minciuni sfruntate, cuprinse în textul oficial, prima că guvernul regal român şi guvernul regal ungar s-au adresat guvernului Reichului şi guvernului italian cu rugămintea de a face un arbitraj şi a doua că cei doi miniştri de externe au luat hotărârile lor după o nouă convorbire cu miniştrii Manoilescu şi Csáky".**[2]

Atât despre aceasta. Aş mai adăuga doar că nu ştiu dacă, preferinţa din vreo raţiune tehnică, politică sau diplomatică exclusiv a unuia din aceşti doi termeni, dictat sau arbitraj, ar putea schimba realitatea faptelor pe care le descriu. Mai departe ne vom reaminti doar de Golgota Bisericilor româneşti, ortodoxă şi unită, din Transilvania ocupată ca urmare a dictatului-arbitrajului de la Viena.

Despre aceasta s-a scris mult. Suferinţele însă, îndurate de Biserica românească din Transilvania ocupată, şi de toţi românii transilvăneni, nu vor putea fi niciodată nici evaluate exhaustiv, nici cântărite. Pentru acestea nu există nici un instrument de măsură. Un bilanţ cât mai aproape de inventarul tuturor orgiilor şi orgiilor sălbatice ale ocupanţilor, n-ar putea cuprinde nici totul, nici toată profunzimea durerilor. Nici pentru suferinţe, nici pentru crime, nu există nici măcar termeni de comparaţie. Poate doar unele năvă-

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

* Comunicare la Simpozionul Naţional **„România în vara anului 1940, sub impactul politicii de forţă"**, desfăşurat în Bucureşti la Palatul Parlamentului, la 30 august 1995 sub egida Academiei Române, a Ministerelor Afacerilor Externe şi Apărării Naţionale.

1 În volumul semnat de Gheorghe I. Bodea, Vasile Suciu şi Ilie I. Puşcaş: **Administraţia militară horthystă în nord-vestul României,** Cluj-Napoca, ed. Dacia, 1988, p. 140—141 se arată că într-o conversaţie a reprezentantului demonstranţilor din Cluj cu primul ministru Ion Gigurtu, când acesta s-a referit la „arbitraj", cel din Cluj a replicat: **„Acesta e un dictat teribil, nu arbitraj ... şi acest dictat îl refuză naţiunea".** Răspunsul lui Gigurtu a fost că, altfel, România riscă să piardă întreaga ţară şi riscă şi comunizarea. Textul convorbirii, în Arhiva Ministerului de Interne, fond documentar, dosar 546, vol. 51.

2 M. Manoilescu, **Însemnări**, prezentare şi selecţia textelor Gheorghe Buzatu şi Marian Ştefan, în vol. **Jocul periculos al falsificării istoriei,** culegere de studii şi articole, coordonatori: acad. Ştefan Pascu şi prof. univ. Ştefan Ştefănescu, Bucureşti, 1986, p. 216, 220.

NAŞTEREA MAICII DOMNULUI (8 septembrie)

Urmând unei vechi tradiţii iudaice, potrivit căreia în această zi ar fi început Dumnezeu crearea lumii, Biserica creştină prăznuieşte la 1 septembrie începutul anului bisericesc.

Prima sărbătoare din cadrul noului an bisericesc este Naşterea Maicii Domnului sau Sfânta Marie Mică prăznuită de Biserica Ortodoxă şi Romano-catolică la 8 septembrie.

Alături de celelalte praznice închinate Maicii Domnului: Buna Vestire, Intrarea în Biserică şi Adormirea Maicii Domnului, ziua de astăzi este o zi de aleasă bucurie închinată naşterii aceleia ce a venit în lume prin rugăciunile părinţilor ei ca o aurora a dimineţii vestind venirea în lume a „Soarelui dreptăţii", Mântuitorul Iisus Hristos.

Potrivit tradiţiei Bisericii Maica Domnului se trăgea din neam ales, după tatăl său Ioachim se trăgea din seminţia lui David, iar după mama sa Ana, din neamul preoţesc al lui Aaron. Deci şi pruncul ce urma să se nască din ea, era din neam împărătesc şi preoţesc, El fiind „Domnul Domnilor", „Sfântul Sfinţilor" şi „Unsul Unşilor", Mântuitorul Iisus Hristos.

Naşterea Maicii Domnului este cunoscută: Sfinţii ei părinţi Ioachim şi Ana, înaintaţi fiind în vârstă şi neavând copii, lucru socotit în acea vreme ca un blestem şi o ruşine, s-au rugat fierbinte lui Dumnezeu să le dăruiască un prunc, făgăduind că îl vor închina pe acesta Domnului.

Rugăciunea lor fiindu-le ascultată, Ana a născut o pruncă căreia i-a pus numele Maria şi conform promisiunii făcute au închinat-o Domnului.

Sf. Fecioară Maria a stat în Templul din Jerusalim până când a primit vestea cea bună a întrupării Fiului lui Dumnezeu în pântecele său cel preacurat.

Naşterea Sf. Fecioare Maria nu are nimic extraordinar în ea. Ba dimpotrivă ea este obişnuită: părinţii ei s-au rugat pentru a o avea, au avut-o şi au împlinit promisiunea făcută Domnului. Ceea ce este însă minunat în acest eveniment este intervenţia imediată şi concretă a lui Dumnezeu în viaţa dreptilor Ioachim şi Ana, fapt ce constituie una din semnificaţiile profunde ale acestei sărbători.

Prin curăţia vieţii ei dedicată în întregime lui Dumnezeu, Sf. Fecioară Maria s-a făcut vrednică de a fi vas ales din care să se nască Fiul lui Dumnezeu — Fiul Omului.

Şi noi putem, printr-o viaţă aleasă şi curată, în care să înflorească virtuţile, să facem ca Fiul lui Dumnezeu să se nască în chip spiritual în inimile noastre, devenind vase alese ale Duhului Sfânt. În astfel de oameni înnoiţi, Fiul lui Dumnezeu Mântuitorul nostru, poate şi vrea să-şi găsească sălaş şi potrivit făgăduinţei Lui, va veni şi va rămâne şi va cina la masă „El cu noi şi noi cu El" (Apoc. 3, 20).

Sărbătoarea Naşterii Domnului să fie pentru noi toţi un bun prilej de a ne dedica toată viaţa noastră lui Hristos şi de a deveni oameni noi, dedicaţi trup şi suflet lui Hristos, Bisericii Sale şi Sf. Fecioare Maria, Maica Domnului, Maica Bisericii şi Maica noastră a tuturor creştinilor.

Numele de Maria provine din lb. ebraică unde substantivul Miriam înseamnă: Doamnă, Împărăteasă, cea aleasă, cea frumoasă.

Arhidiacon Visarion Dumitru
Băltat

Profeţii Vechiului Testament: Oameni ai lui Dumnezeu şi slujitori ai dreptăţii sociale

(Lecţie de religie)

1. Organizarea clasei pentru lecţie (Rugăciunea de la intrarea în clasă, pregătirea materialului didactic, etc.).

2. Verificarea temei şi a cunoştinţelor predate în lecţia trecută.

3. **Legătura cu lecţia precedentă sau cu cunoştinţele anterioare.**

Am văzut din lecţiile trecute că nu totdeauna poporul lui Dumnezeu, Israel, s-a dovedit păstrător al voii şi poruncilor Sale. De pildă, când au peregrinat în pustiu spre Ţara Făgăduinţei şi-au creat idoli, şi s-au dedat la fărădelegi, refuzând astfel să se închine şi să-L cinstească pe adevăratul Dumnezeu. La fel s-au manifestat de multe ori şi după ce s-au aşezat în Pământul făgăduit. Şi aceasta mai ales în perioada numită a „regilor", următoare celei a „judecătorilor", când regii au impus poporului cultul zeilor păgâni, trăind în tot felul de fărădelegi, iar poporul aflându-se în mizerie şi ruină materială, abătându-se de la voia şi Legea lui Dumnezeu, şi-au manifestat nemulţumirea printr-o serie de revolte...

4. **Anunţarea subiectului lecţiei noi şi a obiectivelor urmărite.**

Dar Dumnezeu nu l-a lăsat pe Israel, poporul şi copilul Său în părăsire, trimiţându-i profeţi care să restabilească ordinea morală şi socială. În cele ce urmează ne vom referi la: „Profeţi ca oameni ai lui Dumnezeu şi slujitori ai dreptăţii sociale".

5. **Dirijarea învăţării. Însuşirea noilor cunoştinţe.**

Cuvântul „profet" înseamnă a vorbi în locul altcuiva; a interpreta cuvintele lui. Astfel, profeţii vorbesc în numele lui Dumnezeu, ca şi cum Dumnezeu însuşi ar vorbi. Ei sunt numiţi şi „gura lui Dumnezeu" (Exod 4, 10—12), ca şi cum Dumnezeu vorbind cu ei faţă către faţă, le-a dat capacitatea şi calitatea de a fi solii, sau mesagerii, sau trimişii lui Dumnezeu. Ei au fost deci oamenii lui Dumnezeu, fiindcă Dumnezeu îşi face cunoscută prin ei voia Sa. De aceea, ei sunt aleşi direct de Dumnezeu. Ei ne mărturisesc că slujirea lor reprezintă o chemare tainică din partea lui Dumnezeu: „Eram păstor — spune unul dintre ei — şi de la turmă m-a luat Domnul şi mi-a zis: du-te şi porunceşte în poporul meu Israel" (Amos 7, 15). Altul ne mărturiseşte la fel: „A fost cuvântul Domnului către mine şi mi-a zis: înainte de a te fi zămislit te-am sfinţit şi te-am rânduit prooroc pentru popoare. Iar eu am răspuns: O, Doamne, Dumnezeule, eu nu ştiu să vorbesc pentru că sunt încă tânăr. Domnul însă mi-a spus: să nu zici „sunt încă tânăr ; căci la câţi te voi trimite, la toţi vei merge şi tot ce-ţi voi porunci vei spune. Să nu te temi de dânşii, căci eu sunt cu tine ca să te izbăvesc, zice Domnul. Şi Domnul mi-a întins mâna, mi-a atins gura şi mi-a zis: iată am pus cuvintele mele în gura ta!" (Ieremia 1, 4—9). Am văzut din lecţiile trecute că şi Moise a avut o astfel de chemare din partea lui Dumnezeu şi el a ezitat la început, dar Dumnezeu l-a îmbărbătat, i-a dat curaj, i-a dat putere şi a găsit mijlocul de a putea îndeplini misiunea încredinţată (ajutat fiind de Aaron).

Ne-am putea pune întrebarea: de ce Dumnezeu nu a comunicat direct oamenilor voia Sa şi planurile Sale? Dumnezeu este Creatorul nostru, Părintele nostru bun şi iubitor, dar El se află în strălucirea Sa spre care ochiul omenesc nu poate privi, după cum am văzut că i s-a întâmplat lui Moise pe Horeb. De aceea, dacă ne amintim de la lecţia referitoare la crearea lumii, reţinem faptul că Dumnezeu a creat lumea prin cuvânt. Iar profeţii sunt anume aleşi de Dumnezeu să fie vestitorii Cuvântului Său. Iată ce ne mărturisesc profeţii în acest sens: „Iată — zice Domnul — cuvântul meu îl fac foc în gura ta şi pe poporul acesta lemne ca să-l ardă focul acesta" (Ieremia 5, 14); „Nu este cuvântul meu ca un ciocan care sfarmă stânca" (Ieremia 23, 29). Astfel, Cuvântul lui Dumnezeu spus prin prooroci rămâne o realitate veşnică în faţa lucrurilor trecătoare: „Iarba se usucă, floarea cade, dar Cuvântul Domnului rămâne în veac" (Isaia 40, 8). Pe de altă parte, Cuvântul lui Dumnezeu comunicat prin profeţi aduce roadă în viaţa celor ce-l ascultă: „Cuvântul meu ce iese din gura mea nu se întoarce la mine fără rod, ci va face voia mea şi va împlini planurile mele" (Isaia 55, 11).

Dar Cuvântul lui Dumnezeu transmis prin profeţi nu anulează personalitatea celui ce-l transmite. Ca dovadă este faptul că dacă citim în Vechiul Testament vedem că fiecare carte profetică poartă amprenta celui care a scris-o, a descoperirii lui Dumnezeu pe de o parte, şi a modului de redare specific personalităţii profetului.

Profeţia în Vechiul Testament nu era permanentă ca preoţia şi nu era legată de un anumit trib sau

(Continuare în pag. a 3-a)

Preot prof. Sorin Cosma

Cinstirea Sfintei Cruci nu este idolatrie

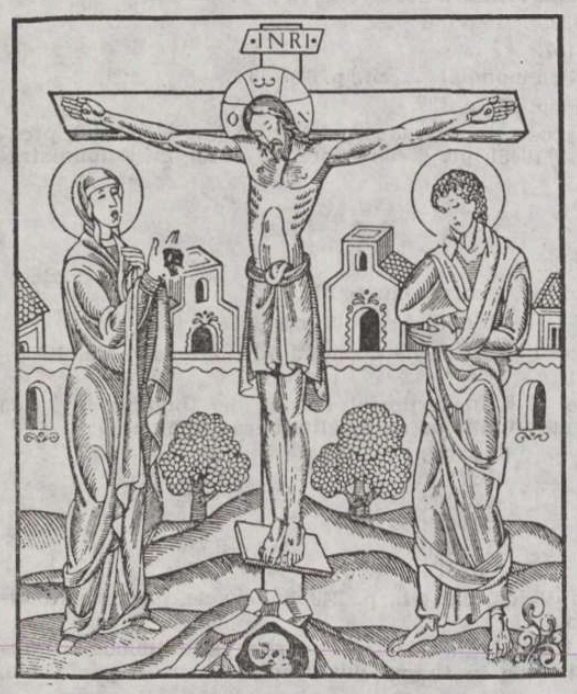

Afirmaţia că cinstirea şi însemnarea cu sfânta cruce este idolatrie, este neconformă cu realitatea de fapt, şi în flagrantă contrazicere cu însuşi mesajul Sf. Scripturi, denotând din partea celor care se fac susţinătorii unei atari afirmaţii, fie insuficienta cunoaştere a cuvântului revelat, fie reaua credinţă şi refuzul de a înţelege o realitate probată de aproape două mii de ani de trăire creştină. Pornind de la aceste premise, se impun câteva lămuriri de ordin scripturistic.

Mai întâi, între cruce şi idol există o deosebire evidentă, idolul nefiind decât o plăsmuire care ţine de domeniul imaginarului, fără a avea un suport real, pe când crucea este o ilustrare a unei realităţi istorice, respectiv întruparea şi răstignirea Fiului lui Dumnezeu pe cruce pentru mântuirea neamului omenesc, or acest fapt s-a petrecut într-un loc geografic bine determinat (Palestina antică), într-o perioadă istorică bine delimitată în timp (Irod, Ponţiu Pilat, arhiereul Aana, cezarul Tiberiu sunt persoane care au existat realmente, şi pe care le menţionează anumite documente istorice), este menţionat în documente istorice sacre (Evangheliile), precum şi într-o serie de lucrări ale unor cunoscuţi istorici profani (Tacit, Iosif Flavius, Plinius cel Bătrân).

Deosebirea rezidă şi din destinaţia lor, căci pe când idolul înstrăinează pe om de la actul adorării lui Dumnezeu, şi amintim în acest sens modul în care poporul evreu s-a răzvrătit împotriva lui Moise confecţionându-şi viţelul de aur căruia i se închina (Ieş. 32); crucea dimpotrivă, are menirea de a menţine mereu vie în conştiinţa celor credincioşi prezenţa lui Dumnezeu „Să faci un şarpe de aramă, şi-l pune pe un stâlp şi de va muşca şarpele pe vreun om, tot cel muşcat, care se va uita la el, va trăi" (Num. 21, 8). Tâlcul ascuns al poruncii înălţării şarpelui de aramă în pustie de către Moise, ni-l descoperă însuşi Mântuitorul Hristos prin anticiparea înălţării Sale pe cruce „Şi precum Moise a înălţat şarpele în pustie, aşa trebuie să se înalţe Fiul Omului ca tot cel ce crede în El, să nu piară, ci să aibe viaţa veşnică" (Ioan 3, 14—15).

Idolatria era aspru pedepsită la poporul evreu prin porunca II din Decalog „Să nu-ţi faci chip cioplit şi **nici un fel de asemănare a nici unui lucru** din câte sunt pe pământ, jos, şi din câte sunt în apele de sub pământ! Să nu te închini lor, nici să le slujeşti!" (Ieş. 20, 4—5), interzicându-se prin aceasta confecţionarea de asemănări (idoli) după chipul lucrurilor sau vietăţilor pământului, ale cerului sau ale apelor precum şi închinarea la ele, care este idolatrie, dar nu opreşte nicidecum confecţionarea de chipuri sfinte, prin care se aducea cinstirea şi adorarea lui Dumnezeu „Să faci doi heruvimi de aur, şi să-i faci, ca dintr-o bucată, ca şi cum ar răsări din cele două capete ale capacului ... Acolo între cei doi heruvimi de deasupra chivotului legii, mă voi descoperi ţie şi-ţi voi grăi de toate câte am a porunci prin tine fiilor lui Israel" (Ieş. 25, 18—22). Acelaşi lucru îl deducem şi din porunca adresată de Dumnezeu lui Moise de a împodobi cortul sfânt cu covoare pe care să fie ţesute chipuri de heruvimi. „Cortul să-l faci din zece covoare de in răsucit...

(Continuare în pag. a 5-a)

Pr. N. Stoia

Vizita Sanctităţii Sale BARTOLOMEU I la Roma

(27—29 iunie 1995)

Antica Romă s-a aflat în haine de sărbătoare, prăznuindu-şi patronii săi — Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel — în prezenţa Sanctităţii Sale Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic. Vizita, de o importanţă ecumenică semnificativă, a fost aşteptată cu interes de întreaga creştinătate şi pregătită cu grijă de Biserica Romei.

Sanctitatea Sa Bartolomeu I a fost însoţit de Î.P.S. Chrysostomos, Mitropolit de Efes, Î.P.S. Spiridon, Mitropolit al Grecilor Ortodocşi din Italia, Î.P.S. Meliton, Mitropolit de Filadelfia, P.S. Kallistos, Episcop de Diocleia, Arhidiaconul Chrysostomos, Diaconul Apostolos, Protopresbiterul Daniel Na şi de alte personalităţi diplomatice.

Ajuns marţi, 27 iunie, la Vatican, Patriarhul Ecumenic a fost primit de Cardinalul Angelo Sodano, Secretar de Stat, Cardinalul Edward Idris Cassidy, Preşedinte al Consiliului Pontifical pentru Promovarea Unităţii Creştinilor, Cardinalul Camillo Ruini, Vicar General pentru Dioceza de Roma şi Preşedinte al Conferinţei Episcopale Italiene, Episcopul Pierre Duprey, Secretar al Consiliului Pontifical pentru Promovarea Unităţii Creştinilor, Mons. Eleuterio Francesco Fortino, Subsecretar al aceluiaşi Consiliu Pontifical.

La întâlnirea cu Papa Ioan Paul al II-lea, acesta a salutat pe înalţii oaspeţi cu cuvintele de bun-venit: „Binecuvântat cel ce vine în numele Domnului" (Ps. 117, 26). Apoi a adăugat: „Ne angajăm împreună la drum spre Marele Jubileu al Anului 2000".

În după-amiaza aceleiaşi zile, Sanctitatea Sa Patriarhul Ecumenic Bartolomeu I s-a întâlnit cu tinerii din Roma, în Biserica Santa Maria in Trastevere. Cu această ocazie, înaltul oaspete a adresat un cuvânt tinerilor, îndemnându-i să rămână „fideli nădejdii ce vine de la Hristos, nădejde care nu sminteşte".

Miercuri, 28 iunie, Sanctitatea Sa Bartolomeu I s-a întâlnit cu profesorii Universităţii Pontificale Lateraneze din Roma. Discursul

(Continuare în pag. a 4-a)

Iustin Pop
participant la festivităţi

BIOETICA: O „nouă" reflecţie teologică?

În primii ani de la intrarea sa în câmpul cercetării ştiinţifice, bioetica a fost privită ca o „nouă" reflecţie. V.R. Potter, prin cele două lucrări ale sale[1], atrăgea atenţia asupra pericolului pentru supravieţuire a întregului ecosistem, datorită separării nete între valorile etice (ethical values) şi faptele biologice (biological facts). După acest autor, singura cale de evitare a unei catastrofe o constituie o „punte" între cele două culturi, cea umanistă şi cea ştiinţifică. Altfel spus, etica nu trebuie să privească doar omul, ci biosfera, în totalitate. O unire, deci, între „etică" şi „biologie", între valorile etice şi faptele biologice, bioetica având misiunea să ghideze cunoaşterea în domeniul ştiinţifico-biologic. „Instinctul" de supravieţuire nu e

(Continuare în pag. a 5-a)

Ierom. Drd. Iuvenalie Ionaşcu

1. V.R. Potter — „Bioethics, Bridge to the Future", Prentice-Hall, Englewood Cliffs, 1971; „Bioethics: the science of survival", în „Perspectives in Biology and Medicine", nr. 11/1970, p. 127—153;

(Urmare din pag. 1)

liri barbare, din vremea de semi-sălbăticire, să poată servi drept elemente de comparaţie, dar parcă nici acelea n-au ajuns la atâta sălbăticie la câtă s-a dezlănţuit asupra Transilvaniei de către ocupanţii maghiari în anii dictatului-arbitrajului de la Viena. Iată de ce noi înşine vom alege metoda inventarului, cât va fi posibil într-un timp foarte scurt. Adjectivele şi exclamaţiile, cricât de aproape de adevăr, nu ar adăuga nimic faptelor crude. Acestea vorbesc de la sine.

Intrarea armatelor maghiare pe teritoriul Transilvaniei a fost ca un val năprasnic de ură dezlănţuită. Tot atunci s-a trezit şi ura maghiarilor localnici, până atunci adormită sau măcar potolită, deşi dintre aceştia au fost şi vecini de omenie, câţi vor fi fost. Recitind astăzi ceea ce s-a petrecut acum o jumătate de secol (55 de ani), deşi se dau nume şi fapte uşor controlabile, totul pare neverosimil, inventat de o minte bolnavă. Adevărul este însă că cele descrise sunt mult sub grozăvia faptelor petrecute, pentru simplul motiv că, descriind asemenea fapte, cuvintele nu conţin nici întâlnirea lamei cuţitului cu carnea omenească, nici fulgerarea glonţului, nici impactul ciomagului cu osul frunţii sau moalele capului, nici străpungerea ţepii băgate prin gura unui om viu şi ieşite prin ceafă, cum a fost martirizat, în veacul nostru, protopopul Aurel Munteanu din Huedin.[3]

Protopopul Aurel Munteanu, după ce a fost măcelărit cu baionetele şi purtat pe străzile oraşului Huedin, a fost aruncat undeva într-o groapă. A fost reînhumat mai târziu când setea de sânge s-a mai potolit şi când, vinovaţii au fost judecaţi şi chiar pedepsiţi de un tribunal maghiar din Cluj la... 2 luni închisoare, cu suspendarea executării pedepsei.[4] Regentul Horthy — de tristă amintire — cu prilejul unei vizite la Cluj a pus toate crimele împotriva românilor, pe seama **„entuziasmului populaţiei maghiare"!**

Protopopul Aurel Munteanu a rămas în amintirea credincioşilor ca **„Mucenicul Aurel".**[5] Era o personalitate marcantă în Transilvania vremii. Făcuse liceul la Sibiu, unde fusese coleg cu Octavian Goga. Au rămas prieteni. Protopopul îşi vizita adesea colegul la Ciucea. Goga a murit acolo la 7 mai 1938. Tot la Sibiu a făcut protopopul Munteanu şi Teologia. Dintre acţiunile lui mai importante putem aminti întemeierea în toamna anului 1918 pe Valea Drăganului a **„Comitetului Naţional Român"**, iar la Sebeşul Mare a întemeiat **„Garda Naţională".** El a condus delegaţia de ţărani din Sebeşul Mare şi împrejurimi, la Alba Iulia la 1 decembrie 1918, fiind şi el unul din cei 1228 de delegaţi care au proclamat unirea Transilvaniei cu România. A fost apoi deputat de Mănăştur (Huedin) în anii 1919—1920, în primul Parlament al României Mari. La 24 decembrie 1924 a fost numit protopop de Huedin. În anul 1926 a fost ales senator, fiind membru al Partidului Naţional Român. A fost până la moarte preşedinte şi director al Departamentului ASTRA din Huedin. La 14 octombrie 1934, la sfinţirea bisericii din Huedin, restaurată de el, au participat importante personalităţi din România: episcopul Nicolae Ivan al Clujului, episcopul Ioan Stoica al armatei, Octavian Goga, Stelian Popescu, directorul ziarului „Universul", generalul Ion Antonescu, şeful Statului Major al Armatei, istoricul Ioan Lupaş, Onisifor Ghibu, etc. Protopopul Aurel Munteanu a ţinut foarte multe conferinţe în tot Ardealul, luând satele la rând.

În descrierea atrocităţilor care s-au dezlănţuit împotriva românilor din Transilvania ocupată în 1940, literatura rămâne în urma faptelor. Neputincioasă. Ameninţată de incredibil. Iată de ce, cum am mai spus, parcă ar fi mai aproape de adevăr expunerea faptelor în stil de proces-verbal. Sau, şi mai aproape, şi mai autentic, în stil de litanie care ar trebui rostită şi ascultată în genunchi, cu speranţa în Marele Arbitru de la care istoria aşteaptă să facă dreptate şi oamenilor, şi neamurilor.

De altfel, pregătind această scurtă comunicare şi dându-mi seama că nu voi putea cuprinde nici măcar în parte pătimirile Bisericii româneşti din Transilvania ocupată în 1940, o clipă mi-a trecut prin gând ideea de a vă citi doar un pomelnic de martiri, fără comentarii. Poate că am făcut rău renunţând la ideea aceasta. Am şi acuma teama că martirii nenumiţi vor fi trişti că nu-şi aud numele. Dar sunt atât de mulţi! Le cer iertare.

Nu există jertfe mici şi mari. În cazul acesta al Transilvaniei există jertfe. Şi dacă n-am avut în vedere nici măcar ordinea alfabetică, e pentru că în orice ordine ar fi puşi, fiecare din ei e primul.

La Tresnea în jud. Sălaj trupele maghiare au intrat la 9 septembrie 1940. Au fost ucişi peste o sută de români şi patruzeci de gospodării au fost incendiate. Preotul român Traian Costea a fost torturat pe prispa casei. A fost legat de o grindă iar soldaţii maghiari tăiau din el bucăţi cu baioneta.[6] Casa i-a fost apoi incendiată. L-au mistuit şi pe el flăcările. Tot la Tresnea câţiva copii au fost aruncaţi în foc, arzând de vii. Au fost împuşcate cu gloanţe catapeteasma bisericii şi icoanele. Preotul Traian Costea a fost martirizat cu o zi înaintea preotului Aurel Munteanu.[7]

La Mureşenii de Câmpie, jud. Cluj, a fost măcelărit la 19 sept. 1940 preotul Andrei Bujor, de 51 de ani, soţia sa Lucreţia Bujor de 48 de ani, fata lor Lucia de 24 de ani, licenţiată în Litere, băiatul lor, Victor Bujor, elev în clasa a VIII-a, şi alţii, în total 11 români, bărbaţi şi femei, maturi şi copii. Printre ei şi cantorul bisericii şi soţia sa şi servitoarea preotului, o maghiară din Palatea, numită Juhász, ca să nu rămână martori ai asasinatului.[8]

La Cluj preotul unit Onofrei Pompei a fost spânzurat de două ori. A scăpat ca prin minune, pentru că n-a ţinut frânghia. Trăieşte şi astăzi în Sibiu ajuns la o senectute venerabilă.[9]

Între 1 septembrie 1940 şi 15 mai 1941 s-au făcut de către armata maghiară şi de către civili maghiari 117 profanări de biserici, troiţe, cruci şi monumente. În judeţele Trei Scaune, Ciuc şi Odorhei au fost devastate şi dărâmate până în temelii 16 biserici româneşti. În judeţul Mureş au fost profanate 20 de biserici, în judeţul Orhei 17 biserici, în jud. Satu Mare 14 biserici şi în judeţul Ciuc 10 biserici.[10]

În aceeaşi perioadă (1 septembrie 1940 — 15 mai 1941), au fost ucişi în Transilvania ocupată 919 români.[11]

Satele româneşti ortodoxe şi unite au fost terorizate şi obligate să treacă la confesiuni maghiare, romano-catolică sau reformată, sau la episcopia maghiară unită din Hajdudorog. S-a încercat şi o episcopie ortodoxă maghiară.

Iată câteva date statistice de convertiri religioase forţate: la Bixad, jud. Trei Scaune 90% din românii ortodocşi au fost trecuţi la confesiunea reformată, după cum scrie chiar preotul maghiar Sándor Ferencz la 30 octombrie 1940. La Sâncrai judeţul Sălaj toţi românii uniţi au fost obligaţi să semneze că trec la romano-catolicismul de limbă maghiară. La Lunca Ozunului toţi românii au fost obligaţi, după schingiuiri, să declare că trec la Biserica reformată maghiară. La Voşlovani, jud. Ciuc, preotul ungur i-a trecut pe toţi românii la Biserica reformată maghiară. La Carei (Jud. Sălaj), uniţii au fost obligaţi să treacă sub autoritatea Bisericii maghiare unite de la Hajdudorog. La Crasna (jud. Sălaj) românii au fost constrânşi să treacă la Biserica Reformată maghiară. Tot aşa a procedat şi preotul reformat maghiar cu românii din Sângiorgiul de Mureş (jud. Mureş).

Asemenea convertiri forţate s-au făcut şi la Baia Mare, Sighet, Vişeul de Sus, Borşa (Jud. Maramureş) Careii Mari, Domăneşti (Jud. Sălaj), Bihor, Crăieşti, Ogari (Jud. Mureş), Satu Mare, Erneul Mare, (Jud. Mureş), Covasna (Jud. Trei Scaune), Belin, Valea Mare, Ozun, (Jud. Trei Scaune), Coşnea, Ghimeş-Făget (Jud. Ciuc), Cason, Cighieş Mureş Izvor, Hodoşa, Bicaz-Chei, Joseni, Varviz, Ditrău, Borsec (Jud. Ciuc), Odorhei, Mărtiniş, Aldea, Ocland, Crăciunel, Merești (Jud. Orhei), Ciuc-Sâncrai, Tulgheş, Corbu, Miercurea Ciuc (Jud. Ciuc) ş.a.[12]

Preotului Laurenţiu Moraru din Herghelia, jud. Mureş i s-a ordonat să-şi mute biserica. Neputând executa un asemenea ordin absurd, a fost bătut şi batjocorit. Preotul Virgil Iancu din Micfalău, jud. Trei Scaune, a fost nevoit să fugă din sat şi, tot aşa, şi preotul Ioan Bunuş din Aita Medie.[13] Preotul Trufaş din Satu Mare a fost bătut, ca şi preotul Olteanu din Berghia.[14] Călugării de la mânăstirea Bixad au fost scoşi din chilii şi puşi la zid de membrii organizaţiei maghiare „Levente". Au fost maltrataţi şi jigniţi în tot felul, le-a fost devastată tipografia, le-au fost arse cărţile de slujbă şi le-au fost arse proviziile.[15]

La 4 octombrie 1940 din Oradea au fost expulzaţi în România în vagoane de animale 282 de intelectuali români în frunte cu episcopul ortodox Dr. Nicolae Popovici. Asemenea expulzări s-au făcut din aproape toate oraşele şi satele din Transilvania ocupată.[16] În câteva zile numărul celor expulzaţi a ajuns la 11.519 români.[17]

Episcopia Ortodoxă a Maramureşului a căzut în întregime în teritoriul ocupat. La Sighet se afla în reşedinţă episcopul Dr. Vasile

BISERICA ŞI DICTATUL DE LA VIENA

Stan. Acesta a încercat să ia legătura telefonic cu episcopii Nicolae Popovici de la Oradea şi Nicolae Colan de la Cluj ca şi cu Sf. Sinod de la Bucureşti şi cu Ministerul Cultelor. Nu s-a putut. La 31 august prefectul Brătan al Jud. Maramureş a convocat autorităţile, inclusiv cele bisericeşti şi le-a comunicat ordinul de evacuare urgentă. Episcopul Vasile Stan a mai avut încă timpul să se refugieze la Sibiu. Iată şi câteva amănunte despre cele întâmplate la Episcopia Ortodoxă a Maramureşului:

Fărădelegile petrecute la Sighetul Marmaţiei, cu patru zile înainte ca localitatea şi regiunea să fie predate conform clauzelor dictatului, datorate membrilor acestor „gărzi naţionale" teroriste, diversioniste, rezultă şi din mai sus citatul Raport al **Episcopiei Ortodoxe a Maramureşului:** „A treia zi după verdictul de la Viena, duminică, 1 septembrie 1940, începuse teroarea străzii. Bande de unguri înarmate şi nedisciplinate trecuseră râul Tisa, frontiera fiind numai la circa 800 m de reşedinţa episcopală, şi începuseră teroarea, semnalându-se conflicte serioase între puţinii gardieni rămaşi fără comandanţi şi între aceste bande iresponsabile, dar puse la cale de armata regulată a ungurilor de peste Tisa".[18]

Cum **ţinta tuturor atacurilor ungureşti era mai ales Episcopia Ortodoxă a Maramureşului,** în frunte cu episcopul ei..., în această situaţie excepţională şi cu totul critică se convoacă o consfătuire a Consiliului, la care iau parte consilierii eparhiali. Se constată că în faţa bandelor ungureşti iresponsabile, orice jertfă e inutilă şi poate mult păgubitoare pentru biserica din Maramureş, expunându-se episcopul cu întreg consiliul să fie terorizat şi maltratat de aceste bande iresponsabile. De aceea, se hotărăşte: 1) P.S. Episcop Vasile, împreună cu secretarul şi eventual cu un consilier, să plece la Sibiu, locul designat pentru evacuare, şi de acolo la Bucureşti, unde să ia legătură cu membrii Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române ,cu Onor. Minister al Cultelor şi cu Guvernul ţării, pentru a garanta viaţa şi drepturile noastre în Maramureş; 2) Consilierul referent, protopopul, Alexiu Latiş este numit vicar episcopesc cu Decretul nr. 72/1940 pres. şi este încredinţat cu conducerea Eparhiei până la întoarcerea Prea Sfinţitului Episcop de Maramureş. La Catedrala episcopală rămâne P.S. Sa Arhim. Gherasim Agapie, iar administrator protopopesc al Sighetului păr. Augustin Jolondcovschi; 3) Preoţilor şi protopopilor li se trimite Circulara pastorală nr. 74/1940 Pres., prin care sunt sfătuiţi să rămână la posturile lor, îndeplinindu-şi datoriile duhovniceşti, nearătându-se ostili noii stăpâniri, până la reglementarea drepturilor Bisericii ortodoxe române din teritoriul răpit şi până la reîntoarcerea Prea Sfinţiei Sale în Maramureş.[19]

După plecarea episcopului iată ce s-a mai întâmplat. La **Sighetul Marmaţiei în ziua de 3 septembrie 1990** o echipă de civili au venit cu steagul unguresc, l-au fixat pe frontispiciul reşedinţei episcopale, au distrus drapelul românesc, pe care românii îl puseseră din nou... s-au repezit în capela episcopală unde au găsit un poliţist român Vasile Costin din Sarasău, i-au rupt epoleţii şi cocarda tricolor de la şapcă, l-au insultat şi l-au ameninţat cu împuşcarea.[20] Palatul episcopal a fost ocupat abia la 8 septembrie. Arhimandritul Gherasim Agapie a primit ordin să demonteze catapeteasma din biserica ortodoxă deoarece **„Ortodoxia nu există în Maramureş"!** I s-a spus de asemenea că poate părăsi Ungaria.[21]

Episcopul Clujului Dr. Nicolae Colan a rămas în reşedinţă şi sub ocupaţie. A fost umilit, chemat în batjocură la recrutare, dezbrăcat ca orice recrut... Apoi i s-au spart toate geamurile de la reşedinţă şi a fost umilit de Horthy într-o vizită a acestuia la Cluj şi, tot aşa a fost tratat şi episcopul unit Iuliu Hossu.[21] bis.

Atrocităţile săvârşite în Transilvania ocupată (omoruri, schingiuiri, bătăi, arestări, profanări, devastări) totalizează 19 040 cazuri. Toate acestea sunt cuprinse într-o **Sinteză** înaintată Guvernului român de către Serviciul special de informaţii al Consiliului de Miniştri.[22]

Consiliul de Coroană al României a fost convocat de urgenţă la Bucureşti în noaptea de 29—30 august 1940. Din Viena presiunea germano-italiano-maghiară creştea din minut în minut. În fapt alternativa era: ori acceptaţi **arbitrajul,** ori România va fi imediat desfiinţată. La Bucureşti votul a fost împărţit: 19 consilieri au votat pentru acceptarea aşa-zisului arbitraj, evident de nevoie, iar 10 au votat împotrivă, cu recomandarea de a intra în luptă cu orice risc. Printre aceşti zece, spre lauda lui, a fost şi Mitropolitul Transilvaniei Dr. Nicolae Bălan. A fost şi o abţinere: Teofil Sidorovici.[23]

Deşi partea ocupată a Transilvaniei a fost socotită ca fiind locuită de o majoritate maghiară, nici măcar acest lucru nu era adevărat. În colecţia de microfilme S.U.A. păstrată la Arhivele Statului din Bucureşti (în l. germană) se vede limpede că 50% din populaţia Transilvaniei ocupate era românească, restul de 50% fiind maghiari, germani, ucraineni, evrei, etc.[24]

Până la 1 decembrie 1943 din Transilvania ocupată au fost expulzaţi 1254 preoţi.[25] Trebuie menţionată şi „opera" de maghiarizare a numelor, cu trecut în încercările Ungariei de a-şi înmulţi populaţia.[26] S-au maghiarizat nume de familie, de ape, de munţi, de localităţi.[27] Împotriva românilor au activat câteva organizaţii maghiare, precum: **„Garda zdrenţăroşilor", „Vânătorii turanici", „Uniunea camaraderească - Turul", „Asociaţia Generală a turanilor unguri"** şi organizaţia „Levente". Într-un document păstrat în Arhiva Ministerului Afacerilor Externe[28] care reproduce un discurs al lui Aczél Ede rostit la 8 august 1943 la Şimleul Silvaniei se spune: **„Pe aceşti valahi puturoşi, opincari, trebuie să-i extirpăm, să-i ucidem ca pe duşmanii noştri... Camarazi! Preoţii predică iubirea aproapelui dar aceasta este numai o momeală fiindcă Dumnezeu nu ajută decât forţa brută şi această forţă brută noi cu toţii trebuie să o întrebuinţăm pentru a ucide şi extermina pe aceşti valahi puturoşi. Religia, prin cele 10 porunci ale ei, spune: nu ucide, nu fura, nu dori femeia altuia, pentru că acestea sunt păcate. Acesta este păcat? Nu este păcat. Păcat va fi cu adevărat dacă nu vom extermina această bandă de puturoşi, de valahi opincari. Vom organiza o noapte a Sf. Bartolomeu şi vom ucide şi copiii în pântecele mamei lor".**[29] Un text la fel de barbar publicase încă din 1939 Dücsö Csaba sub titlul: **Nincs Kegyelem** (Nu există iertare): **„Voi suprima pe fiecare valah care îmi iese în cale! Nu va fi îndurare. Voi aprinde satele noaptea — satele valahe! Voi trage în sabie toată populaţia; Voi otrăvi toate fântânile şi voi ucide până şi copiii în leagăn".**[30]

Iată baza ideologică a celor întâmplate în anii dictatului de la Viena. Ziarul Nemzeti Ujság scria la 16 octombrie 1940 că **„Transilvania reanexată reclamă urgentă soluţionare a clădirilor Bisericilor Ortodoxe Româneşti. Fiecare simte că rezolvarea satisfăcătoare a acestei chestiuni — adică dărâmarea Bisericilor fără stil şi fără credincioşi nu poate fi evitată".**[31] Credincioşii au fost trecuţi în bună parte la alte culte, forţat, iar despre priceperea în ale stilului bisericesc a unor criminali, ce să mai zicem! Incitarea şi-a găsit însă repede executanţii.

În septembrie 1940 au fost dărâmate bisericile româneşti din: Vârghiş (Odorhei), biserica din Sân Martin (Odorhei) şi biserica din Racoşul de Sus (Odorhei).

În octombrie 1940 au fost dărâmate bisericile româneşti din Biborţeni (Odorhei), Boroşneul Mare (Trei Scaune), Crăciunel (Trei Scaune), Căpeni (Trei Scaune), Merești (Odorhei) şi biserica din Racoşul de Jos.

În octombrie—decembrie 1940 au fost dărâmate bisericile din Mărtiniş (Odorhei), Sălard (Bihor).

În noiembrie 1940 au fost dărâmate bisericile din Comalău (Trei Scaune), Ocland (Odorhei).

În ianuarie-februarie 1941 au fost dărâmate bisericile din Borsec (Ciuc), Pănet (Mureş), şi Ditrău (Ciuc).

În afara acestora distruse total — ruinele pot fi văzute şi astăzi — au mai fost pângărite, devastate, transformate în altceva alte 38 de biserici româneşti. Astfel, biserica din Bicaz-centru (sud Ciuc) a fost transformată în cazarmă la 18 ianuarie 1941, biserica din Gheorgheni în magazie, ca şi cea din Miercurea Ciucului. Capela din Nojorid (Bihor) a fost transformată în dormitor pentru evreii concentraţi la munca forţată. Biserica din Odorhei a fost devastată şi profanată, ca şi cea din Racoşul de Sus. Aici, cel care s-a urcat pe acoperiş să înceapă dărâmarea a căzut şi a murit pe loc. La Doboşeni au fost dărâmate zidurile bisericii. Au fost devastate bisericile din Ozun (Trei Scaune), Bicfalău, Sântion-Lunca, Păpăuţi, Boroşneul-Mare, Huedin, Deda (Jud. Mureş), Şimleul Silvaniei (Jud. Sălaj). La Belini s-au dărâmat în cimitir 54 de cruci, etc., etc.

În afară de acestea au mai fost închise 52 de biserici româneşti şi parohiile au fost desfiinţate. Întreaga listă, ca şi datele de mai sus, se găsesc în cartea lui Mihai Fătu,[32] unde se arată şi câţi credincioşi avea fiecare biserică. Preotul Ioan Popa întors la Vârghiş la 5 oct. 1944 scria: **„Câte am văzut şi am auzit, nici cea mai diabolică fantezie nu şi le poate închipui. Mi-ar părea mult mai bine dacă cele ce urmează a scrie ar fi numai un vis urât, şi n-ar fi cea mai crudă şi mai tristă realitate".**[33]

La numărul preoţilor supuşi chinurilor s-ar mai putea adăuga încă mulţi, precum preotul Dosoftei Constantinescu din Tarna Văgas (jud. Satu Mare), preotul Tăhătan Gheorghe din Colonia Marele Voevod Mihai, (Jud. Satu Mare), preotul Iuliu Sonea din Cociu (Jud. Năsăud), preotul Gheorghe Căpâlnă din Simişana (Jud. Someş), preotul Ion Ciora din Zagon (Jud. Trei Scaune), preotul Emil Căienaru din Nuşeni (eparhia Clujului), preotul Traian Pop din Baciu, (Jud. Cluj), etc.[34]

Din lungul pomelnic de nume, multe ar trebui recomandate Sfântului Sinod pentru canonizare, fie nominală, fie în grup, precum s-a făcut în trecutul creştinismului cu cei 40 de mucenici. Ar putea fi numiţi **„Mucenicii transilvăneni care au pătimit moarte şi batjocură din partea ocupanţilor maghiari beneficiari ai arbitrajului — dictat de la Viena din 30 august 1940, numai pentru că erau români ortodocşi sau uniţi".**

Dacă s-ar putea, ar trebui înscrise în rândul mucenicilor şi greu pătimitoarele ziduri de biserici româneşti dărâmate.

Până mai anii trecuţi am avut în Consiliul eparhial de la Sibiu pe Dl. Ştefan Niţu, un om în vârstă, care, odată, la o şedinţă a Consiliului a luat cuvântul plângând: **„La mine domnilor este român maghiarizat cu forţa. Eu nu ştii românește, dar simte românește".** Acestora şi multora altora, dacă nu li s-au ucis trupurile, li s-au ucis sufletele şi limba română.[35]

Pomeneşte-i Doamne pe toţi întru Împărăţia Ta. Cu călăii lor nu se vor mai întâlni. Vor fi în locuri diferite, despărţiţi de prăpastia biblică. Cei vii mai pot încă să se reîntâlnească şi să trăiască în pace şi bună convieţuire, ca să nu se mai întâmple niciodată întoarceri la barbarie, precum acestea rememorate astăzi, cu durere, după mai mult de jumătate de veac.

---

3 Vezi şi Constantin Voicu, **Biserica strămoşească din Transilvania în lupta pentru unitatea spirituală şi naţională a poporului român,** Sibiu, 1989, p. 238 şi urm.

Protopopul Aurel Munteanu din Huedin a fost ridicat de acasă, i-au smuls barba, l-au împuns cu baionetele şi l-au schingiuit până a rămas mort, iar cadavrul a fost purtat prin piaţă, în văzul lumii, în care timp **muzica militară maghiară cânta.**

Autorii acestor atrocităţi au fost fraţii Szabo, măcelari din Huedin, şi cu fraţii Gyepü, **asistând protopopul reformat Bokor,** cum şi primarul comunei.

O dată cu protopopul Munteanu a fost ridicat şi gardianul Nicula din Huedin, care de asemenea a fost omorât prin chinuri groaznice, şi ambele cadavre au fost îngropate în marginea comunei" (cf. Arhivele Statului, Bucureşti, Fond M.A.I., dosar 9/1940).

Un raport al Ministerului Afacerilor Străine notează: „În 10 septembrie 1940 (...) a fost ucis în chinuri groaznice protopopul român ortodox Aurel Munteanu din oraşelul Huedin. În plină zi, în mijlocul oraşului şi în văzul mulţimii care vocifera, asasinii l-au trântit la pământ, l-au bătut cu pumnii şi ciomegele, i-au smuls părul şi barba cu carne cu tot, iar unul dintre ei i-a înfipt un par în gură, până a ieşit prin ceafă" (cf. Arhiva M. în Af. Ext. Fond Conferinţa de pace de la Paris, 1946, vol. 108).

Protopopul A. Munteanu a fost arestat de un ofiţer hortyst pe o stradă, „pe când el se ducea la o înmormântare, şi o bandă de asasini l-a torturat în chipul cel mai bestial, timp de patru ore. Cu o răbdare şi o perseverenţă diabolică, ei l-au bătut la început cu pumnii şi apoi cu măciucile, până ce el a căzut la pământ. Apoi i-a fost smulsă, după acelaşi rit sadic, venerabila sa barbă de preot creştin, cu bucăţi de carne, smulgându-i-se în acelaşi timp părul de pe cap, cu piele cu tot.

Această operaţie terminată, călăii i-au sucit până i-au rupt oasele. Culmea bestialităţii a fost atinsă de asasinul Budai János Gyepü, care de mai multe ori i-a vârât un băţ în gură cu asemenea forţă încât băţul i-a ieşit prin ceafă; şi după ce... a murit în urma acestor torturi, asasinii i-au aruncat cadavrul dimpreună cu cel al gardianului Gh. Nicula, omorât de aceeaşi bandă, într-un şanţ al proprietăţii nobilului ungur, contele Banfy. Cf. Ziarul „Ardealul" nr. 39, dos. 1944. Cele de mai sus s-au citat după Gh. I. Bodea etc. **Administraţie, cit.,** supra., p. 254.

4 Dosar B, 4239/1941/6.

5 Cf. Gheorghe I. Bodea, Vasile T. Suciu, Ilie I. Puşcaş: **op. cit.,** p. 249.

6 cf. **Administraţia** ..., p. 176—177.

7 a se vedea doc. în Arhiva Ministerului de Interne (A.M.I.), dosar 546, vol. 122 cf. conf. univ. Mihai Fătu, **Biserica românească din nord-vestul ţării sub ocupaţia hortystă 1940—1944,** ed. Institutului Biblic şi de Misiune a Bis. Ort. Române, 1985, p. 86.

8 Cf. Mihai Fătu, **op. cit.,** p. 90.

9 a se vedea Mihai Fătu, **op. cit.,** p. 96.

10 cf. **Războiul al II-lea mondial în documente şi literatură,** Almanah, ed. de rev. **Steaua,** 1985, p. 67.

11 Iată statistica pe judeţe: Bihor 159,Ciuc 8,Cluj 174, Maramureş 26, Mureş 28, Năsăud, 3, Odorhei 3, Satu Mare, 28, Sălaj 436, Someş 38, Trei Scaune 24. Total 919, cf. **Războiul al II-lea mondial,** cit. p. 64.

12 cf. **Războiul al II-lea Mondial** ..., p. 68.

13 Cf. **Administraţia Militară horthystă** ..., p. 142.

14 **Idem,** p. 158, 239.

15 **Idem,** p. 156—157.

16 **Războiul al II-lea mondial** ..., cit., p. 68—69.

17 cf. Mihai Fătu, **op. cit.,** p. 127.

18 Acestea din rapoartele semnate de I. Sgură (nr. 115/1940), preotul Stoican, (nr. 281/1946), pr. I. Tint (nr. 183/1940), cf. **Administraţia** ..., cit. p. 145.

19 **Idem, ibidem.**

20 **Idem,** p. 148.

21 **Idem,** p. 155—156.

21 bis cf. Constantin Voicu, **op. cit.,** p. 236.

22 cf. **Războiul al II-lea Mondial** ..., cit. p. 62.

23 Arhiva Ministerului Af. Externe, fond 701, Transilvania, 1920—1944, vol. 42.

24 La 1 ianuarie 1940 în teritoriul ocupat de Ungaria în urma Dictatului de la Viena, situaţia pe naţionalităţi era următoarea:

români	1 304 903	50%
unguri	968 064	37,1%
germani	72 109	2,8%
ucrainieni	28 098	1,1%
evrei	148 649	5,7%
alţii	87 184	3,4%

25 cf. Constantin Voicu, **op. cit.,** p. 243 după acte păstrate în arhiva Mitropoliei Sibiu.

26 vezi Antonie Plămădeală, **Lupta împotriva deznaţionalizării românilor din Transilvania în timpul dualismului austro-ungar, Sibiu, 1989.**

27 prin Decrete ale autorităţii maghiare. Ex. ord. nr. 70/1941 al Cons. de miniştri maghiar; nr. 6541/1942 al Ministerului de Justiţie maghiar, cf. C. Voicu, **op. cit.,** p. 248.

28 Fond 71 Transilvania, vol. 362, fila 40—41.

29 cf. Mihai Fătu, **op. cit.,** p. 45.

30 **Idem,** p. 46.

31 **Idem,** p. 65.

32 **op. cit.,** p. 65—71.

33 cf. **Idem,** passim.

34 Cf. **Idem,** passim.

35 A se vedea Antonie Plămădeală, **Un episod important din lupta pentru limba română,** Bucureşti, 1978. A se vedea pentru întreaga problemă a Dictatului de la Viena şi Dr. Nicolae Corneanu, **Biserica românească din nord-vestul ţării în timpul prigoanei horthyste, ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române,** Bucureşti, 1986.

„Că a Ta este Împărăţia şi puterea şi mărirea în veci. Amin!"

Mântuitorul Iisus Hristos, după ce ne-a învăţat cum să ne rugăm şi ce să cerem în rugăciunea TATĂL NOSTRU, o încheie cu o doxologie, cuvinte de laudă, aduse lui Dumnezeu Tatăl. Biserica, în contextul liturgic, la încheierea acestei rugăciuni, aduce doxologie **Tatălui** şi **Fiului** şi **Sfântului Duh,** Treimea cea de o fiinţă şi nedespărţită, sau cum scrie Sfântul Ioan Evanghelistul: „Trei sunt care mărturisesc în cer: Tatăl, Cuvântul (Fiul) şi Sfântul Duh, şi Aceşti trei una sunt".[1]

Potrivit învăţăturii dogmatice a Sfintei Biserici, întemeiată pe Sfânta Scriptură şi Predania Sfinţilor Părinţi, „Unul este Dumnezeu, prea mărit în Treime Sfântă, şi în Dumnezeu Părintele este începutul şi rădăcina Fiului şi al Sfântului Duh; Acest Dumnezeu în Treime a făcut din cele ce nu erau, toate cele văzute şi nevăzute, după cum mărturiseşte Psalmistul: „El a zis şi s-au făcut, El a poruncit şi s-au zidit" (Ps. 32, 9).[2]

Taină nepătrunsă este Dumnezeu în fiinţa Sa! Şi nu odată, neastâmpărata minte omenească a încercat să iscodească cele nepatrunse ale lui Dumnezeu, şi nu atât din necesitate, cât din neastâmpărul cugetării şi uneori chiar din diabolica trufie. Ori, înţeleptul biblic, încă din Vechiul Testament dă sfat zicând: „Cele mai presus de tine nu le cerceta şi cele mai tari decât tine nu le iscodi. Cele ce s-au poruncit ţie acelea cu cuviinţă le cugetă, că nu-ţi sunt de nevoie cele ascunse".[3] Mi-aduc aminte, cu mult respect şi recunoştinţă când la ultima oră de Dogmatică, făcută cu neuitatul dascăl de Teologie — Părintele Stăniloae —, unul din colegi i-a pus o întrebare puţin şocantă: „Părinte Rector, acum ştim tot?" Şi răspunsul înţeleptului părinte a fost, pe cât de cuviincios pe atât de lapidar: **„atâta cât e necesar ca să ne mântuim, ştim".**[4] Cu alte cuvinte, să ne silim a împlini totul, pe măsura cunoaşterii, pentru a nu rămâne deficitari cu faptele noastre, faţă de volumul cunoaşterii.

Împărăţia lui Dumnezeu este supremaţia puterii, a dreptăţii şi a Iubirii, a păcii şi a bucuriei în Duhul Sfânt. În ea se intră prin taina Sfântului Botez, a Sfântului Mir şi a Sfintei Euharistii şi astfel ne încorporăm în Trupul lui Hristos, care este Biserica — Împărăţia lui Dumnezeu, aici pe pământ. În ea, creştinul se simte ca o parte din Trupul lui Hristos, Stăpânul acestei împărăţii văzute. Şi această Împărăţie, la marginea căruia ne aflăm, se cucereşte în continuu. Şi după cum ne purtăm de grijă propriului trup pentru a-l menţine într-o viaţă demnă şi echilibrată, un mădular al Bisericii, dacă nu se hrăneşte mereu cu „pâinea cea cerească şi paharul vieţii", se usucă sufleteşte şi cade din această Împărăţie. Viabilitatea duhovnicească a unui creştin se ofileşte dacă el nu luptă în continuu ca să nu apară vrăjmaşul, la „hotarele" Împărăţiei. Şi ea nu se realizează numai prin apartenenţa la această Împărăţie vremelnică, adică a fi creştin numai cu numele, ci prin promovarea în propria sa viaţă a legilor acestei Împărăţii. Şi ele nu sunt numaidecât, ca într-o împărăţie obişnuită, „mâncare şi băutură, ci dreptate şi pace şi bucurie în Duhul Sfânt".[5] Şi numai astfel prin străduinţe necontenită şi corectitudinea vieţii, intrând în comuniune cu Dumnezeu prin Sfânta taină a Euharistiei, se va puea moşteni Împărăţia lui Dumnezeu, cea gătită de la întemeierea lumii.[6]

Faţa văzută a acestei Împărăţii se trece! Aşa cum a început, ea are şi un sfârşit, „şi se va încheia existenţa ei — şi a Bisericii —, odată cu a doua venire a Domnului Hristos, la sfârşitul veacului. Atunci El va veni întru slavă cu sfinţii Săi îngeri, ca Împărat-Judecător al celor vii şi al celor morţi (F. Ap. 10, 42). Atunci, după ce se va desfiinţa orice domnie a satanei (diavolului) — căci are şi el împărăţia lui —, va nimici ultimul vrăjmaş, Moartea, şi „Domnul va preda **Împărăţia** lui Dumnezeu şi Tatălui". Iar când toate vor fi supuse Lui, atunci şi Fiul Însuşi se va supune Celui ce I-a supus Lui toate, ca Dumnezeu să fie toate în toţi".[7]

Sub inspiraţia Duhului Sfânt, taina Împărăţiei s-a descoperit încă din Vechiul Testament. Psalmistul zice: „Dumnezeul nostru este Dumnezeul mântuirii şi ale Domnului Dumnezeu sunt ieşirile morţii". Ale Tale sunt cerurile şi al Tău este pământul; lumea şi plinirea ei. Tu le-ai întemeiat". „Domnul în ceriu şi-a pus scaunul Lui şi Împărăţia Lui stăpâneşte pe toţi".[8] Ca Cel atotputernic şi veşnic Împărat al măririi, „El stă în scaun deasupra cercului pământului; — zice marele prooroc Isaia — pe locuitori îi vede ca pe lăcuste; El întinde cerul ca un văl uşor şi-l desface ca un cort de locuit... Cu cine Mă asemănaţi voi ca să-I fiu asemenea? zice Sfântul... Cine le-a zidit pe toate acestea?... Nu ştii tu, sau n-ai aflat tu că Domnul este Dumnezeu veşnic, care a făcut marginile pământului. Care nu oboseşte şi nici nu Îşi sleieşte puterea? Că înţelepciunea Lui este nemărginit de adâncă? Eu, Eu sunt Domnul şi nu este alt izbăvitor afară de Mine!... Eu sunt Dumnezeu din veşnicie şi de aici încolo Eu sunt! Nimeni nu poate să iasă de sub puterea Mea şi ceea ce fac Eu, cine poate strica?". Şi, într-o succesiune superbă de viziune profetică, acelaş mare prooroc scrie că: „Aşa zice... Domnul Savaot: „Eu sunt Cel dintâi şi Cel de pe urmă şi nu este alt dumnezeu afară de Mine!... Ca să se ştie de la răsărit şi până la apus că nu este nimic afară de Mine! Eu sunt Domnul şi nimeni altul!".[9] Şi Scriptura Noului Testament întăreşte că: „De la El şi prin El şi întru El sunt toate. A Lui fie mărirea în veci. Amin!".[10] De aceea, aflându-ne dornici de-a intra în Împărăţia lui Dumnezeu şi de a fi în Eternitate sub ocrotirea Marelui Împărat, fiecare este dator „să păzească fără pată, fără vină, până la arătarea Domnului nostru Iisus Hristos. Pe care, la timpul cuvenit, o va arăta fericitul şi singurul Stăpânitor, Împăratul împăraţilor şi Domnul domnilor Cel ce singur are nemurire şi locuieşte întru lumina neapropiată; pe Care nu L-a văzut nimeni dintre oameni, nici nu poate să-L vadă; a Căruia este cinstea şi puterea veşnică! Amin".[11]

Acesta este Dumnezeul nostru, în cer şi pe pământ, Iubirea fără de margini, întreit în persoane, comunicând personal cu noi ca persoane omeneşti, dar nepătruns în taina fiinţei Sale, ca Dumnezeu! De aceea, „ecfonisul preotului că **a Ta este Împărăţia şi puterea şi slava (mărirea). a Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh,** acum şi pururea şi în vecii vecilor", exprimă nu numai veşnicia acestei Împărăţii, a comuniunii Sfintei Treimi şi a Ei cu noi, ci şi că deşi e o Împărăţie în care Dumnezeu ne va fi Tată şi Frate şi că vom avea acelaş Duh cu El, e totuşi o Împărăţie a puterii şi a slavei şi că ea nu se întemeiază prin noi. Dragostea nu e contrară puterii şi slavei, ci abia unde e dragoste desăvârşită e şi cea mai mare putere şi slavă. Dragostea e mai mare ca toate. De nimic nu e biruită, pentru că e susţinută în toţi de Dumnezeu, pentru că vine în toţi din Dumnezeu, nu de la noi".[12]

Sfânta Liturghie — Marea Iubire (XX)

— TAINĂ ŞI COMUNIUNE —

Iubirea nemărginită a lui Dumnezeu le ţine şi le adună pe toate. Şi dacă la curtea unei împărăţii vremelnice este îndestulare din darul împărăţiei, pentru toţi şi o atmosferă de încântare cât de nesecată trebuie să fie acea îndestulare duhovnicească, pe care o primim de la TATĂL prin FIUL, în DUHUL SFÂNT, încă de aici din vremelnicie?! La curtea Împăratului ceresc — universul întreg — şi cerul şi pământul, tresaltă şi este sub necontenita purtare de grijă a Ziditorului-Împărat, cu toate darurile cereşti şi pământeşti, şi totul, într-o nesfârşită părtăşie a întregii creaţii, doxologind, prin suflul vieţii, într-o psalmodie universală: „Ca pe Împăratul tuturor să primim pe Cel înconjurat în chip nevăzut de cetele îngereşti, Aliluia, Aliluia, Aliluia", întreita laudă adusă dumnezciescului Împărat.

Acest Împărat este Bunul nostru Dumnezeu, Cel care este „fără de început, nemuritor, infinit, veşnic, imaterial, bun, creator, drept, luminător, neschimbător, ...necuprins, ...nemărginit, nevăzut, ...perfect, stăpân absolut, liber, a toate conducător, dătător de viaţă, atotputernic, ...sfinţitor, ...conservator al universului, proniatorul tuturor, toate aceste însuşiri şi altele ca acestea le are Dumnezeirea prin fire, nu le-a luat din altă parte, ci ea împărtăşeşte tot binele făpturilor Sale, potrivit puterii de receptivitate a fiecăruia.

Ipostasele (cele trei feţe, cele trei persoane ale Treimii dumnezeeşti), locuiesc şi stau unele în altele, căci ele sunt nedespărţite unele de altele şi au neamestecată întrepătrunderea uneia în alta... în sensul că ele sunt unite între ele. Fiul este în Tatăl şi Duhul, Duhul în Tatăl şi Fiul, iar Tatăl şi Fiul în Duhul, fără să se confunde sau să se amestece. Există la ele o unitate şi identitate de mişcare, căci cele trei ipostase au un singur impuls şi o singură mişcare, lucru cu neputinţă de văzut la firea creată.

Luminarea şi energia divină este una, simplă şi nedespărţită, ...se multiplică, fără să se împartă. Şi fiecare din cele care există în exemplare singulare... Toate doresc şi în ea îşi au existenţa. Iar ea împărtăşeşte tuturor existenţa după cum au firea. Ea este existenţa existenţelor, viaţa vieţuitoarelor, raţiunea existenţelor raţionale, spiritualitatea existenţelor spirituale. Ea este mai presus de spiritualitate, mai presus de raţiune, mai presus de viaţă şi mai presus de fiinţă.

În afară de acestea ea străbate prin toate fără să se amestece, dar prin ea nu trece nimic. Mai mult, ea cunoaşte totul prin o cunoştinţă simplă. Vede totul în chip simplu cu ochiul său dumnezeesc Atoatevăzător şi imaterial, atât cele prezente cât şi cele trecute, şi pe cele ce au să fie, înainte de facerea lor. Este fără de păcat, iartă păcatele şi mântuie. Poate să facă pe toate câte le voieşte; dar nu voieşte să facă pe toate câte le poate, căci poate să piardă lumea, dar nu vrea".[13]

Cât suntem de neputincioşi în a aduce întreaga noastră mulţumire şi laudă Împăratului nostru Dumnezeu! Toate le-a făcut pentru noi, din negrăita Sa Iubire părintească, trimiţând pe Fiul Său, să se facă Om, ca să adune cele risipite şi să ne înfăţişeze înaintea Tatălui, prin rourarea Duhului Sfânt. Şi astfel, făcându-se Om, Fiul lui Dumnezeu, devine şi Fiul Omului. Şi, „de-acum, Hristos nu mai este o singură natură, ci este în continuare o singură ipostază (purtând, adică) având două naturi, una necreată (dumnezeiască), şi una creată (omenească), una fără de început, iar cealaltă cu început".[14] Deci o persoană din Treimea cea de o fiinţă şi nedespărţită, şi făcându-se Om, are două naturi: dumnezeiască şi omenească. Şi astfel, prin Hristos Dumnezeu, Omul, urcă pentru izbăvire pe cruce, dar Omul urcă îndumnezeit, în cerul cel mai presus de ceruri, cum se exprimă o minunată stihiră din imnologia cultică a Bisericii Ortodoxe şi anume: Slavă şi acum... de la vecernia Acatistul Bunei-vestiri: „Amăgitu-s-a de demult Adam şi poftind să fie Dumnezeu, nu a fost; Iar Dumnezeu se face om, ca să facă pe Adam Dumnezeu".[15]

Este, de aceea, oarecum paradoxal — după gândirea omenească —, această majestatică împlinire că „pe cruce, Dumnezeu ia partea omului împotriva propriei Sale dumnezeiri. În folosul omului, Dumnezeu nu mai apare ca atotputernic. Moare El Însuşi, ca să trăiască omul".[16] Şi acest sacrificiu suprem pe care nu-l putea realiza decât un Împărat al împăraţilor, îl face din Marea Sa Iubire „Fiul lui Dumnezeu (care) s-a făcut Om, ca să adune în Dumnezeu, toată creaţia Lui".[17] Şi, într-adevăr, suntem copleşiţi de această purtare de grijă a lui Dumnezeu. Iar „uimirea aceasta, fiind plină de conştiinţa că Cel ce se jertfeşte cu trupul e însuşi Împăratul împăraţilor, ne umple totodată de frică, chiar în faţa smereniei Lui. Nu face prea mult pentru noi, care suntem nimic prin noi înşine, Împăratul, care e Stăpân peste toţi împăraţii şi domnii pământului? Nu suntem supuşi osândei dacă o dispreţuim?".[18]

De aceea, măreţia împărătească a lui Dumnezeu se descopere neamului omenesc şi este anticipată prin inegalabila Sa Iubire faţă de toţi oamenii. Chiar şi în cele mai dramatice momente, Dumnezeu-Omul se manifestă ca un Împărat al împăraţilor, cu suprademnitate, mărinimie, compătimire şi iertare de la înălţimea crucii. Şi, „într-adevăr, este Împărat Acela care tronează pe cruce. El n-are lipsă de nici o strălucire exterioară ca să-I împrumute autoritatea împărătească. De la El, radiază ca şi de la soare: **Demnitatea imperială.** Orice batjocură şi ofensă nu pot să-I răpească strălucirea. Pe figura lui însângerată se vede o linişte minunată, o măreţie imperială, ca o rază de lumină dintr-o lume mai înaltă. **Generozitate imperială,** care, de pe tronul crucii, ne împarte cununile vieţii de veci. **Putere şi majestate imperială,** care nu poate fi biruită prin nimic şi care se vădeşte în manifestări puternice. De aceea, nu lipseşte acestui Împărat pe cruce: **Omagiu împărătesc.** Toţi se închinau în faţa Împăratului pe cruce: **guvernatorul** roman care-i dă titlul de împărat; **sutaşul** roman, care recunoaşte pe Împărat cu glas tare („cu adevărat Fiul lui Dumnezeu era Acesta!" (Mt. 27, 54); mila Lui împărătească; **poporul,** care în partea bună a sa, adânc mişcat se pleacă în faţa majestăţii acestui Împărat; **natura,** care vesteşte cu tunete puternice, urcarea Lui pe tron şi ţese draperiile, unice în felul lor, ale tronului imperial, din lumină şi întuneric. Astfel, da impresia ca şi când, pentru prima dată voci îngereşti, nemaiauzite până atunci ar intona imnul măreţ regal, al cărui ecou răsună în nesfârşitele acorduri de bucurie în Biserica lui Dumnezeu".[19]

În imnografia bisericească, la denia de joi seara din săptămâna Sfintelor Patimi, când se scoate Sfânta Cruce cu răstignirea Domnului, în mijlocul Bisericii, spre închinare, întâlnim o creaţie zguduitoare, pe cât de patetică, pe atât de sublimă în noblleţea expresiei, pe care o cântă preotul şi în continuare, strana bisericii: „Astăzi s-a spânzurat pe lemn, Cel ce a spânzurat pământul pe ape. **Cu cunună de spini s-a încununat Împăratul îngerilor.** Cu porfiră mincinoasă s-a îmbrăcat Cel ce îmbracă cerul cu nori. Lovire peste obraz a luat, Cel ce a slobozit în Iordan pe Adam. Cu piroane s-a pironit mirele Bisericii. Cu suliţa s-a împuns Fiul Fecioarei! Închinămu-ne patimilor Tale Hristoase. Arată-ne nouă şi slăvită învierea Ta".[20] Şi totul s-a petrecut ca o anticipare a măreţiei divine întru smerenie, a înălţimii la care s-a desăvârşit cumplita suferinţă izbăvitoare, o suferinţă împărătească! O smerenie fără de margini, până la moartea pe cruce (Fil. 2, 8). La înălţimea întru slavă, pentru a împărăţi în veci! „De atunci şi până astăzi, în fiecare sat
Un sfânt locaş se'nalţă în cinstea Celui care,
Desculţ şi dezbrăcat şi fără acoperire,
Cu plete revărsate pe umeri istoviţi,
A dus povara lumii, prin crucea Lui pe umeri...
Şi Cel născut în iesle, crescut apoi umil,
Jucându-se cu tesla, cu aşchii şi cu dalta!
Cel ce'ncearcă plânsul şi foamea ca şi setea,
Cel ce simţi durerea sub plumbul greu de cnut
Şi ghimpii din coroană şi sarea din scuipat,
Azi I se dă tămâie şi rugi... El este ÎMPĂRAT!
Şi ziua cea dintâi din săptămâna muncii
I S-a'nchinat de-asemeni, prinos de mulţumire,
Iar numele Lui Sfânt săpat e pretutindeni
Cu dalta şi condeiul pe ziduri de cetăţi,
Pe crestele de munte şi'n turnurile'nalte
Cari planetează timpul din marile oraşe
Şi numele Acelui ce fu întâiul Meşter
La cea mai sfântă muncă, El a zidit cetatea
Eternei bucurii, vestită'n Evanghelii,
El este ÎMPĂRATUL cereştii Împărăţii".[21]

Şi cerul cu îngerii şi pământul cu oamenii, într-un sobor al durerii, s-au aşternut la picioarele Celui ce de pe Cruce, toate le stăpâneşte pentru a le preda Tatălui, în unitatea treimică a Marii Iubiri. **„Că a Ta este Împărăţia şi puterea şi mărirea..."** este încheierea (care) ne chezăşuieşte că vom primi câte am cerut cu cuviinţă de la Dumnezeu, de vreme ce toată lumea este în stăpânirea Tatălui Dumnezeu şi a Lui fiind puterea şi mărirea, nimeni şi nimic nu-I poate sta împotrivă, nici în cer nici pe pământ".[22]

Să nu uităm că Împărăţia lui Dumnezeu, pe care o cerem în TATĂL NOSTRU, ca şi binecuvântarea liturgică, începe de aici de pe pământ. Şi numai în măsura în care-L cunoaştem pe Cel care ne este „Tată" şi „Frate" şi care le-a suportat — din marea Sa Iubire — pentru noi şi numai dăruindu-ne Lui, vom dobândi veşnica Împărăţie. Căci zice Sfânta Scriptură: „Şi aceasta este viaţa cea veşnică: Să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, şi pe Iisus Hristos pe care L-ai trimis".[23] Şi cunoaşterea ne obligă şi la împlinire pentru a deveni „fiii Împărăţiei".

„Că a Ta este Împărăţia", zice Sfântul Ioan de Cronstadt: (recunoaşte-L pe singurul Rege, Dumnezeu, şi nu-I sluji decât Lui). **„Putere"** (bazează-te pe această putere suverană), **„Şi Slava"** (pune-te cu zel în slujba acestei Slave, din toate puterile tale, toată viaţa ta), **„în vecii vecilor"** (El este Împăratul veşnic, în timp ce domnia satanei, hoţ şi mincinos va trece în curând), **„Amin".** Iată adevărul! (Aminteşte-ţi mereu această rugăciune, repet-o în lăuntrul tău, gândeşte-te la sensul fiecărui cuvânt, al fiecărei expresii, al fiecărei cereri...".

„Că a Ta este Împărăţia, puterea şi slava", şi nu a noastră. Ne-ar place să vedem, să căutăm propria noastră slavă şi nu pe a Ta, dominând patimile noastre, adică să facem orice lucru după voia noastră, să ne bazăm pe propria noastră putere şi nu pe a Ta, dar aceasta este dorinţa diavolului în noi. Ceea ce trebuie să facem este să supunem orice lucru voii Tale să recurgem în orice împrejurare la puterea Ta, să facem totul pentru slava Ta. „Toate spre slava lui Dumnezeu să le faceţi" (I Cor. 10, 31),[24] zice Sfântul Apostol Pavel.

Şi într-adevăr, axarea omului pe o linie de egoism şi amor propriu, căutând să-şi impună voia sa personală, determină fără echivoc, o stare conflictuală, de permanentă încordare şi nesiguranţă între oameni. Alimentându-se astfel vrajba, ura şi tot ce conduce fiinţa umană la un dezastru moral şi social, omul ajunge un condamnat la excluderea sa din Împărăţia lui Dumnezeu.

Fie voia Ta, Doamne, **„Căci a Ta este Împărăţia... Amin"! Aşa să fie!** „Şi aceasta este încrederea pe care o avem către El, că, dacă cerem ceva după voinţa Lui, El ne ascultă. Şi dacă ştim că El ne ascultă ceea ce Îi cerem, ştim că dobândim cererile pe care i le-am cerut",[25] având astfel acces întru Împărăţia lui Dumnezeu.

Pr. Nichifor Todor

---

1 I In. 5 3.

2 Mărturisirea Ortodoxă, ed. III. Tip. Cărţilor Bisericeşti, Bucureşti, 1930, p. 21.

3 Sirah, 3.20.

4 Vezi Pr. N. Todor: Amintirile unui fost student despre un mare... teolog, în Telegraful Român, nr. 37—40, Sibiu, 1993.

5 Ro. 14, 17. 6 Mt. 25, 34.

7 Vezi şi Pr. Dr. I. Mircea: Dicţionar, op. cit., p. 233.4.

8 Ps. 67, 21; 88, 12; şi 102, 19.

9 Is. 40, 22—26 şi 28; 43, 11—13; 44, 6 şi 45, 6.

10 Ro. 11, 36.

11 I Tim. 6, 14—16.

12 Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae: Spiritualitate..., op. cit., p. 329.

13 Sf. Ioan Damaschin: Dogmatica, op. cit., p. 73—74.

14 Pr. Dr. Olimp N. Căciulă: Hristologia Sf. Ioan Damaschin după tratatul despre cele două voinţe în Hristos, Bucureşti, Tip. Cărţilor Bisericeşti, 1938, p. 87.

15 Ceaslov, cit., p. 252.

16 Paul Evdokimov: Vârstele vieţii spirituale, op. cit., p. 50.

17 Dumitru Stăniloae: Iisus Hristos lumina lumii şi îndumnezeitorul omului, Col. Anastasia, Bucureşti, 1993, p. 213.

18 Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae: Chipul nemuritor al lui Dumnezeu, op. cit., p. 368.

19 Anton Huonder: La picioarele Mântuitorului, vol. II, prelucrare în româneşte de Prof. Ioan Moşoiu, Tip. Arhidiecezană, Seria Teologică, nr. 8, Sibiu, 1937, p. 192—193.

20 Triod. cit., p. 603—604.

21 Horia Doinaru: Mesiada, Epopee religioasă în 9 cânturi, Tip. Sabin Solomon, Alba Iulia, 1930, p. 95.

22 Pr. Iconom Constantin Moisiu: Să stăm bine, să stăm cu frică, povăţuitor liturgic, Tip. Cărţilor Bisericeşti, Bucureşti, 1941, p. 290.

23 In. 17, 3.

24 Sf. Ioan de Cronstadt: Viaţa mea în Hristos, trad. de diacon Dumitru Dura, edit. Oastea Domnului, Sibiu, 1995, p. 126 şi 137.

25 I In. 5, 14—15.

Profeţii Vechiului Testament...

(Urmare din pag. 1)

stare socială. După cum am văzut, Amos a fost păstor; Ieremia şi Iezechiel au fost fii de preoţi; Isaia a fost de neam nobil şi a devenit demnitar la curtea regească. Darul profeţiei nu a fost rezervat numai bărbaţilor, ci şi femeilor. (Debora, Hulda).

Profetismul începe cu Moise şi se încheie cu Maleahi, numărându-se 48 de profeţi şi 8 profetese. Profeţii se împart în două categorii: profeţii vechi, nescriitori, care aveau misiunea de a învăţa, comunicând voia lui Dumnezeu contemporanilor prin viu grai; şi profeţi scriitori sau profeţii noi. Aceştia se împart, după extensiunea operei scrisă de ei în două categorii: 4 profeţi mari şi 12 profeţi mici. Primul profet scriitor a fost Amos (cam prin 760 în. Hs.), continuându-se apoi profetismul scris încă două secole, şi încetând odată cu venirea evreilor din exilul babilonic (care a durat cam o jumătate de veac: 586—539). În epoca elenistică care a urmat, se putea auzi regretul: „nu mai este nici un prooroc!" (Psalmul 74, 9).

Profeţii au fost în primul rând şi în esenţă vorbitori, şi nu scriitori. Dumnezeu i-a trimis să spună, să comunice. Dar, după cum am văzut, unii dintre ei, din porunca lui Dumnezeu, au lăsat în scris şi pentru urmaşi, pentru viitor, ceea ce au comunicat mai întâi prin viu grai.

În general cuvântările profeţilor aveau un dublu aspect. În primul rând un caracter mângâietor. Ei arătau că există un singur Dumnezeu adevărat, căruia trebuie să I ne închinăm şi să-L cinstim ca pe Părintele nostru, fiindcă toţi sunt copiii (fii) Lui. Toţi oamenii sunt deci egali. Aceasta înseamnă că toţi trebuie să se bucure de viaţă, ca dar a lui Dumnezeu, fără nici o deosebire. Profeţii mângâie astfel pe cei nevoiaşi, nedreptăţiţi, asupriţi, văduva şi orfanul; săracul şi cel obidit.

În al doilea rând, predica profeţilor era mustrătoare, dojenitoare, mai întâi pentru cei ce nu împlineau Legea lui Dumnezeu şi săvârşeau tot felul de fărădelegi împotriva voinţei lui Dumnezeu. „Aduceţi-vă aminte — spunea Domnul prin unul din profeţi — de Legea lui Moise, slujitorul Meu pe care i-am dat-o cu poruncă pe muntele Horeb pentru tot Israelul, cu orânduirile şi îndreptările ei" (Maleahi 3, 22). În special glasul profeţilor se ridică cu tărie spre a condamna trufia, luxul, desfrâul, lăcomia, ca şi abuzurile de tot felul ale regilor, demnitarilor de stat şi a celor înstăriţi, care asupreau pe săraci, văduve, pe orfani, răpind ogoarele, luând mită şi camătă; săvârşind tot felul de nedreptăţi...

În felul acesta, profeţii ca oameni ai lui Dumnezeu sunt în acelaşi timp şi slujitorii dreptăţii sociale: „Învăţaţi să faceţi binele, căutaţi dreptatea, ajutaţi pe cel apăsat, faceţi dreptate orfanului, apăraţi pe văduvă" (Isaia 1, 17), spune în acest sens atât de clar unul dintre ei. Profeţii sunt reprezentanţii cauzei celor oprimaţi, apărătorii celor săraci şi nedreptăţiţi, precum şi hotărâţi adversari ai asupritorilor, pe care îi demască pe un ton violent în public, indiferent cine ar fi, de la rege, până la ultimul om care comite nedreptatea. De aceea, majoritatea profeţilor, pentru curajul de a demasca nedreptatea şi de a apăra pe cel nedreptăţit, au fost persecutaţi şi condamnaţi la moarte, unii fiind ucişi în forme dramatice, precum profetul Isaia, care a fost tăiat cu ferăstrăul.

Mai mult decât atât: dat fiind faptul că şi actele religioase deveniseră doar o formalitate, în dosul cărora se ascundeau faptele de nedreptate socială, profeţii iau atitudine şi în acest sens: „ce-mi foloseşte mulţimea jertfelor voastre, zice Domnul. M-am săturat de arderi de tot, cu berbeci şi de grăsimea viţeilor graşi şi nu mai vreau sânge de tauri, de miei şi de ţapi! Nu mai aduceţi daruri zadarnice! Tămâierile îmi sunt dezgustătoare; lunile noi, zilele de odihnă şi adunările de la sărbători nu le mai pot suferi. Însăşi prăznuirea voastră e nelegiuire! Urăsc lunile noi şi sărbătorile voastre sunt pentru mine o povară. Ajunge!" (Isaia 1, 13—16). Ceea ce cere Domnul de la credincioşi este partea lăuntrică. „Inima curată şi smerită Domnul nu o va urgisi", spune psalmistul. Adică, sufletul curat, plin de dreptate şi de milă faţă de semenul său aflat în nevoie şi suferinţă. „Milă voiesc, dar nu jertfă" (Oseia 6, 6), spune atât de clar unul din profeţi. Nici chiar rugăciunea şi postul nu-şi pot îndeplini rostul lor duhovnicesc decât dacă sunt urmate de faptele dreptăţii şi îndurării. Rugăciunea fără a fi temeluită pe dreptate nu se urcă spre cer: „Când ridicaţi mâinile voastre către Mine (rugându-vă), Eu îmi întorc ochii în altă parte, şi când înmulţiţi rugăciunile voastre nu le ascult. Mâinile voastre sunt pline de sânge; spălaţi-vă, curăţiţi-vă! Nu mai faceţi rău înaintea ochilor mei. Încetaţi odată!" (Isaia 1, 15—16). La fel şi postul: „Nu ştii voi postul care îmi place? — zice Domnul. Rupeţi lanţul nedreptăţii, dezlegaţi legăturile jugului, daţi drumul celor asupriţi şi sfărâmaţi jugul lor. Împarte pâinea ta cu cel flămând, adăposteşte în casă pe cel sărman, pe cel gol îmbracă-l şi nu te ascunde de cel de un neam cu tine. Atunci lumina ta va răsări ca zorile şi tămăduirea ta se va grăbi. Dreptatea ta va merge înaintea ta, iar în urma ta slava lui Dumnezeu" (Isaia 58, 6—8).

6. **Fixarea cunoştinţelor**

Cine au fost profeţii? (Vestitori ai Cuvântului lui Dumnezeu, sau oameni chemaţi de Dumnezeu ca să comunice poporului voia şi planurile Sale). Cum se împart profeţii? (Se împart în: profeţii vechi sau nescriitori şi profeţii noi sau scriitori. Aceştia din urmă au comunicat cuvântul lui Dumnezeu prin viu grai, apoi l-au lăsat şi pentru urmaşi în scris). Cum se împart profeţii scriitori? (După extinderea scrierii se împart în profeţi mari, în număr de patru; şi profeţi mici, în număr de doisprezece). Care este mesajul pe care îl transmit ei? (Ei pr dică credinţa într-un singur Dumnezeu, adică monoteismul, împlinirea legii şi voii lui Dumnezeu, mângâind şi apărând pe cei oprimaţi, nevoiaşi şi asupriţi şi mustrând pe cei ce au comis tot felul de nedreptăţi). Cum ne apar deci profeţii? (Ca oameni ai lui Dumnezeu şi slujitori ai dreptăţii sociale).

7. **Temă pentru acasă**

Se va citi din cartea profetului Isaia cap. VI, unde este prezentată slava Domnului; din care, versetul 3 a intrat în cultul Sfintei Liturghii, cântându-se tocmai înaintea prefacerii Sfintelor Daruri: „Sfânt Sfânt, Sfânt Domnul Savaot, plin este cerul şi pământul de mărirea Lui". Se va reţine acest verset.

— Rugăciunea la ieşirea din clasă.

BISERICA ISTORICĂ (II)*

Frank Schaeffer

Ierarhi sunt doar bărbaţii

Sunt persoane care afirmă că ierarhia masculină a fost mai mult un „fenomen cultural", o simplă reflectare a societăţii patriarhale în care a vieţuit Hristos. Ei spun că trebuie să trecem dincolo de hotărîrile civilizaţiei antice şi să „aducem la zi" învăţătura lui Hristos, pentru a o potrivi cu gustul modern pentru o religie corectă din punct de vedere politic. Această aserţiune dă în mod logic naştere la o problemă interesantă. Dacă Iisus este Fiul lui Dumnezeu, Creatorul, care „I-a făcut pe ei bărbat şi femeie" (Facere 1, 27), atunci de ce nu a prevăzut Dumnezeu nevoia să instruiască Biserica, pentru ca aceasta să se modeleze în raport cu diferitele politici şi optici schimbătoare ale fiecărei epoci. În timpul lui Hristos nu au fost necunoscute situaţii în care stăpânirea să o deţină femeia. El a făcut referiri la regina din Sud care a venit să asculte înţelepciunea lui Solomon. Chiar mai mult, Scripturile poporului evreu sunt pline de „femei eroi" la fel cum şi Biserica istorică este plină de mame sfinte şi femei sfinte, aflate în aceeaşi stare spirituală cu Sfinţii Părinţi şi cu bărbaţii desăvârşiţi.

Scriitorul Sheldon Vanauken notează: „Dacă femeile ar putea deveni preotese, atunci din două cazuri unul trebuie să fie adevărat: Fie Dumnezeu Tatăl a făcut o greşeală şi Şi-a schimbat acum gândul; sau Iisus, Dumnezeu întrupat, nu a îndeplinit voia Tatălui. În primul caz avem de-a face cu un nonsens. Iar cel de-al doilea reprezintă negarea faptului că Iisus a fost Dumnezeu întrupat.

„Orice argument în favoarea hirotoniei femeilor, bazat pe ideea că Duhul Sfânt cârmuieşte şi conduce Biserica spre un nou adevăr, trebuie să recunoască implicit faptul că în trecut s-a mers pe o cale greşită, avându-se în vedere cele 60 de generaţii de femei care au fost neîndreptăţite.

„Eu susţin că nu se poate afirma acest lucru fără a nega întruparea".

Dacă Iisus a fost „limitat" de cultura în care a trăit, atunci cum poate fi El Dumnezeu? Şi dacă El nu este Dumnezeu făcut trup, datorită alegerii libere a unei femei, Sfânta Fecioară Maria, Născătoarea de Dumnezeu, atunci ce importanţă mai are ceea ce face Biserica Sa? Ea devine doar un alt cult, cu o credinţă în „scripturi" deşarte; ba mai mult, pătată de sexism şi homofobie! În plus, cum se poate ca aceia care cer aducerea la zi a Bisericii (fie prin demitizarea continuităţii apostolice, fie prin acceptarea avortului sau prin nerecunoaşterea caracterului bărbătesc al preoţiei), pretind că sunt parte din continuitatea istorică a Bisericii, ştiut fiind că una din însuşirile caracteristice ale Bisericii în întreaga Sa istorie a fost neschimbabilitatea adevărului creştin. Dacă Hristos este Fiul lui Dumnezeu, aşa cum ne învaţă Biserica, şi dacă a întemeiat Biserica Sa „una, sfântă, sobornicească şi apostolească" cu menirea să dăinuiască până la sfârşitul veacurilor, atunci cum se poate că protestanţii schismatici, ca romano-catolicii moderniştii şi chiar câţiva „ortodocşi" protestantizaţi nu recunosc importanţa succesiunii apostolice, a ordinii în Biserică, şi a autorităţii ierarhice, care toate la un loc fac posibilă disciplina bisericească şi puritatea învăţăturii?

Sintagma: „Aceasta aşa am pomenit, aceasta aşa s-a făcut tot timpul", care se aduce celor care critică Biserica de azi, este de fapt un răspuns bun, pentru că Biserica crede că anumite adevăruri nu pot fi schimbate şi improvizate. Totuşi în cazul hirotoniei femeilor este vorba mai mult decât de tradiţie.

Una dintre obiecţiile ortodoxe fundamentale faţă de hirotonia femeilor este aceeaşi ca şi în cazul disputei cu iconoclaştii, şi anume aceea că Hristos S-a întrupat. Pentru creştinii ortodocşi întruparea nu este o idee sau un simbol, ci este un fapt istoric. Totul din viaţa şi din închinarea ortodocşilor are menirea să sublinieze istoricitatea întrupării. Din acest motiv avem noi icoane; Hristos a venit în trup, iar icoana Sa, ca şi icoanele sfinţilor Săi, ale martirilor şi apostolilor sau ale Maicii Sale dau mărturie despre istoricitatea venirii Sale pe pământ.

Noi avem de asemenea şi icoane vii. În timpul Liturghiei, episcopii şi preoţii stau înaintea Altarului ca reprezentanţi ai lui Hristos. Episcopul şi preotul nu sunt imaginile unei idei abstracte, ci sunt icoanele unei Persoane istorice care a venit pe pământ, anume Fiul lui Dumnezeu.

Dumnezeu, care ţine Biserica, este în afara timpului şi a spaţiului. Totuşi aceasta nu schimbă faptul istoric că, atunci când El S-a manifestat în trup, a venit ca un om, ca un bărbat şi nu ca un „simbol" androgin al „umanităţii". Noi nu pictăm icoane în care Hristos să fie înfăţişat ca femeie, fiindcă Hristos a fost un bărbat. Noi nu putem avea preotese care să-L reprezinte pe istoricul Fiu al lui Dumnezeu, la fel cum nu putem tolera nici reprezentări masculine ale Maicii Domnului, când încă mai pretindem că aceasta a fost o persoană istorică, o femeie deplină, reală, care a ales să fie Născătoare de Dumnezeu.

Protestantismul natural (ca şi romano-catolicismul modern, „liberal") are tendinţa de a fi iconoclast deoarece „creştinismul" modernizat, secularizat nu mai afirmă istoricitatea Noului Testament. De fapt el a căutat să schimbe conţinutul Sfintei Tradiţii şi al Sfintei Scripturi într-un simbolism religios vag. Această tendinţă o are întreaga teologie „liberală".

Însă Ortodoxia refuză poziţia iconoclastă a liberalismului, cât şi deconstrucţia religiei prin „criticism înalt". Creştinii ortodocşi nu afirmă doar caracterul tainic al credinţei ci şi pe Hristos cel istoric şi întruparea Sa. Creştinii ortodocşi afirmă că în Hristos nu mai există „nici parte bărbătească, nici parte femeiască" (de vreme ce mântuirea a venit la toţi egal), crezând în acelaşi timp că Hristos Însuşi a stabilit ordinea ierarhică în Biserică. Din acest motiv refuză Biserica iconoclasmul, oricare ar fi înfăţişarea sub care ar apărea: distrugerea icoanelor, deconstrucţia Scripturii sau deconstrucţia icoanelor vii — episcopii şi preoţii —, despre care Sfântul Ignatie ne spune că stau înaintea Altarului în locul lui Hristos. Prin hirotonia femeilor protestanţii „liberali" spun de fapt: „Hristos nu S-a întrupat, faptul că a fost bărbat nu contează, el este mai mult un simbol a ceva mai larg".

Însă pentru creştinii ortodocşi faptul că Hristos a fost bărbat contează, la fel cum contează şi faptul că Maica Domnului a fost femeie. Dacă nu este o credinţă fundamentată istoric, creştinismul nu mai reprezintă nimic. Noi nu credem că Hristos „a apărut" aşa, în chip magic. Noi credem că El S-a dezvoltat ca un fetus de sex masculin într-un pântece femeiesc, credem că Dumnezeu a venit în mod real în trup, în timp şi spaţiu, şi credem că nimic din tot ceea ce face Dumnezeu, incluzând şi sexul pe care L-a luat, nu este deşertăciune şi fără semnificaţie.

Distrugerea icoanelor, denaturarea preoţiei şi degradarea Sfintelor Taine (transformate în simple simboluri) sunt o îndepărtare de la mărturia vie a Bisericii faţă de realitatea întrupării. Oamenii par să cunoască instinctiv veridicitatea acestui fapt, chiar dacă au meditat asupra acestei probleme sau nu. Cum altfel s-ar putea explica pierderea de membri de către sectele, care au hirotonit femei? Oamenii ştiu că atunci când politica vrea să copleşească religia, atunci ceva sacru este abandonat. Şi oamenii ştiu că o religie modernizată, care încearcă să ţină pasul cu timpul, pierde baza morală; deci ei acţionează în consecinţă.

Văzută în această lumină, cruciada ideologică pentru legitimitate pornită de mişcarea feministă, trebuie oprită încă la porţile Bisericii Ortodoxe. Biserica nu poate să permită să devină locul de desfăşurare a mişcării de „corectitudine politică". Nici nu poate permite unei minorităţi neînsemnate de profesori în propriile facultăţi teologice şi nici câtorva preoţi şi episcopi, prea implicaţi politic, ca să irosească două mii de ani de certitudine morală în favoarea îndoielnicei respectabilităţi oferită de elita academică politizată de azi, celor care vor să mărşăluiască cu ea în cruciada antiierarhică.

Această cruciadă care doreşte să conformeze Biserica ideologiei fundamentale din prezent, trebuie privită ca şi cruciadă care vrea să supună Biserica cezaro-papismului de azi. Poate este bine să ne reamintim că poţi să câştigi întreaga lume, inclusiv respectabilitate academică, şi să-ţi pierzi sufletul. De asemenea, este poate bine de reamintit, că problema hirotoniei femeii trebuie văzută într-un context mai larg, anume asaltul purtat de feministe şi homosexuali împotriva naturii înseşi, asalt în care chiar realitatea procreării biologice a fost schimbată, aceştia dorind nu numai legalizarea avortului la cerere ci şi să-l facă respectabil.

Încercarea de a se opune învăţăturii şi mărturiei despre caracterul bărbătesc şi continuu al preoţiei înseamnă a androginiza nu doar Biserica ci şi pe Dumnezeu. Biserica Ortodoxă învaţă că Dumnezeu a ales din motivele Sale proprii şi tainice să se descopere drept Tată. A accepta hirotonia femeilor sau a introduce în Biserică, în limba liturgică aşa numita „limbă inclusivistă" (neutră din punct de vedere al genului masculin sau feminin) este nu doar a respinge alegerea făcută de Dumnezeu de a Se descoperi pe Sine drept Tată şi de a trimite pe Fiul Său, ci de asemenea şi o respingere nu aşa de subtilă, a prezenţei reale şi continue a lui Hristos în Biserica Sa.

Hirotonia femeilor nu este mai puţin insultătoare pentru conştiinţa creştină şi pentru sensul istoriei decât ar fi pictarea iconografică a Maicii Domnului ca bărbat! Este o formă de graffiti liturgic care desfigurează ideea de permanentă transcendenţă şi tainică. Este o distrugere a trecutului fără a oferi nimic permanent care să înlocuiască pierduta certitudine a mileniilor.

Faptul că şi câţiva creştini „ortodocşi" au fost captaţi în cruciada feministă şi au început să joace un volei politic cu comorile de neînlocuit ale Bisericii este inexplicabil. Credincioşii ortodocşi şi marea majoritate a episcopilor şi preoţilor au opus rezistenţă hirotoniei femeilor. Însă o neînsemnată minoritate de profesori „ortodocşi", infiltraţi în spiritul veacului, a încercat să pornească un „dialog" asupra problemei „femeilor în Biserică", în mare măsură la fel cum anumite feministe anglicane şi episcopaliene au iniţiat, în comunităţile lor, la începutul anilor 70, o chemare feministă pentru hirotonirea femeilor. Aşa numiţi profesori „ortodocşi" ca Elisabeth Behr-Sigel (**Slujirea femeilor în Biserică**, 1993) şi Susan Ashbrook Harvey au făcut o chemare deschisă pentru depăşirea tradiţiilor vechi ale Bisericii în acest domeniu.

Biserica Ortodoxă a fost din punct de vedere istoric apărătoarea iconografiei creştine şi a garantat continuitatea istorică a mărturiei apostolice despre ierarhie în comunităţile purtătoare de Hristos pe pământ. A irosi această moştenire în jocuri „teologice", academice, inspirate de politic, înseamnă a da iconoclasmului modern o victorie falsă. A permite pătrunderea în sanctuarul ortodox a actualei „politici a sexelor" (o iluzie trecătoare în cel mai bun caz, iar în cel mai rău o corectitudine politică impusă tiranic din exterior cu mijloace fasciste) înseamnă a polua şi a desacraliza Altarul, a ofensa pe credincioşi, a diviza Biserica şi a diminua autoritatea morală a Ortodoxiei.

Continuitatea apostolică

Primii protestanţi au admis importanţa succesiunii apostolice şi a continuităţii istorice a preoţiei bărbaţilor. Totuşi, privind comunităţile protestante de azi, ai putea cu greu trage concluzia că succesiunea apostolică ar fi fost una din grijile copleşitoare ale **tuturor** figurilor din istoria Bisericii, chiar a primilor reformatori, când aceştia au încercat cu disperare să raţionalizeze şi să legitimeze propriile lor „tradiţii", cu scopul de a umple vidul creat prin abandonarea Sfintei Tradiţii vechi. Mai mult, mai poate susţine vreun protestant din zilele noastre la vederea dezastrului pe care le reprezintă schisma confesională şi haosul produs de astfel de inovaţii că hirotonia femeilor, că această aşa numită „biserică deschisă" ar fi Biserica întemeiată de Hristos?

Părinţii Bisericii au învăţat că doar prin continuitatea neîntreruptă a mărturiei Bisericii şi prin Scripturile ei putem noi deţine o cunoaştere sigură sau verificată istoric a ceea ce a fost Hristos şi a modului în care trebuie să ne închinăm Lui. Sfântul Irineu scrie: „Noi am învăţat planul mântuirii noastre nu de la altcineva decât de la aceia prin care a venit Evanghelia la noi. Într-adevăr, ei mai întâi au propovăduit Evanghelia şi apoi, prin voia lui Dumnezeu, au aşternut-o în scris, pentru a fi temelie şi pilon al credinţei noastre... Este posibil atunci, ca orice persoană din orice Biserică locală, cu dorinţa de a cunoaşte credinţa, să contempleze tradiţia apostolică făcută cunoscută în întreaga lume... Noi suntem în posibilitatea să enumerăm pe cei ce au fost instituiţi episcopi de către Apostoli, cât şi pe aceia care i-au succedat lor până în zilele noastre: bărbaţi,... cărora le-au fost încredinţate respectivele Biserici. Ei au dorit ca toţi aceştia, cât şi urmaşii lor, cărora le vor înmâna autoritatea, să fie perfecţi, fără repros".

Dacă Iisus este într-adevăr Domnul şi dacă afirmaţia lui Petru: „Tu eşti Hristosul, Fiul lui Dumnezeu celui viu" (Mt. 16, 16), este corectă, atunci, conform Sfintei Tradiţii, Biserica este legată să slujească lui Hristos după modul în care El a cerut şi după care au învăţat Apostolii, autorii Scripturilor şi Părinţii. „Paharul binecuvântării, pe care-l binecuvântăm, nu este, oare, împărtăşirea cu sângele lui Hristos? Pâinea pe care o frângem nu este, oare, împărtăşirea cu trupul lui Hristos? Ca o pâine, un trup suntem cei mulţi; căci toţi ne împărtăşim dintr-o pâine." **(I Cor. 10, 16—17).**

Scriind înainte chiar de finalizarea canonului Noului Testament, Sfântul Irineu ştia exact ceea ce învăţa Biserica şi pe a cărei autoritate se rezema credinţa.

„Prin urmare, atunci când avem asemenea dovezi, nu este necesar să căutăm pe la alţii adevărul care este uşor de aflat în Biserică. Fiindcă Apostolii au depozitat în mod deschis în Biserică tot ce ţine de credinţă, şi oricine doreşte poate lua oricând din Biserică apa vieţii. Pentru că ea este poarta vieţii, pe când toţi ceilalţi sunt hoţi şi tâlhari... Dacă ar exista o dispută de vreun anumit fel asupra unei probleme, nu am putea face apel la cele mai vechi Biserici în care Apostolii au fost familiari şi să luăm de acolo ceea ce este clar şi sigur cu privire la acea problemă? De fapt ce ar fi fost dacă Apostolii nu ne-ar fi lăsat Scripturile? Nu ar fi fost necesar să urmăm ordinea tradiţiei care a fost înmânată acelora cărora le-au încredinţat Biserica?" (Împotriva ereticilor, pe la anul 180 d. Hr.).

Documentele vechi ale Bisericii şi scrierile primilor Părinţi ne demonstrează că mult înainte de finalizarea canonului Noului Testament, chiar înainte de scrierea unor cărţi din Noul Testament, autoritatea ierarhică apostolică a fost foarte bine stabilită. Aşa stând lucrurile, fiecare îşi poate pune legitima întrebare dacă nu cumva chemările de astăzi pentru schimbare în Biserică (în special cu privire la politica „sexelor" şi la „împuternicire") se sprijină mai mult pe modă decât pe ştiinţa obiectivă, abandonând conceptele tradiţionale despre spiritualitate. Când este vorba de slujirea Aceluia Care a spus: „Cel dintâi va fi cel din urmă", atunci chemările pentru „împuternicire feminină" sună fals.

Traducător Paul Brusanowski, stud. an. III. Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna"

---

* Ca şi articolul anterior şi cel de faţă este tradus din revista „The Christian Activist" (vol. IV, an 1994), autorul lui fiind tocmai redactorul-şef al acestei reviste.

Binecunoscut scriitor şi regizor de film din SUA, fiu al unui mare teolog protestant, Frank Schaeffer colaborează în prezent la mai multe publicaţii, cele mai importante fiind „The Los Angeles Times", „The Boston Globe", „The Washington Post". De asemenea a regizat numeroase filme şi documentare religioase pentru Institutul Rutherford.

Articolul „Biserica Istorică" reprezintă un capitol din ultima sa carte, „Balansând de unul singur", în care prezintă crizele sale de conştiinţă şi întrebările care îl frământau, ale căror rezolvări şi răspunsuri le-a aflat prin convertirea la Ortodoxie.

Vizita Sanctităţii Sale BARTOLOMEU I la Roma

(Urmare din pag. 1)

Sanctităţii Sale a invitat la „reflecţie asupra **cunoaşterii** şi **ştiinţei** în Biserică şi, prin Biserică, în lumea contemporană". „Primul element ce nu trebuie să-l uităm, ca şi creştini şi intelectuali, este caracterul, pentru noi, **relativ** al oricărei cunoaşteri, ştiinţe şi arte. Căci nu suntem într-adevăr o universitas litterarum a lumii, ci, mai ales, **mărturia vie** a lui Dumnezeu în ea". Această relativitate a cunoaşterii ne aşează cu **frică** în faţa lui Dumnezeu, ea fiind împlinită de **taină,** taina lui Dumnezeu şi a persoanei umane. „Aceste două principii epistemologice, al **relativităţii** oricărei cunoaşteri şi al **tainei** naturii umane, dacă omul de ştiinţă şi, în general, intelectualul creştin le asigură lumii contemporane, contribuţia sa va fi considerată ca o consacrare — pentru a nu spune «exorcizare» — a întregului peisaj cultural din jurul nostru, arareori tenebros, ducând adesea la inconfundabile semne nu doar **ateiste**, ci de-a-dreptul **antiteiste** şi **demoniace**".

La discursul Patriarhului a răspuns Rectorul Magnific, Umberto Betti, amintind de un alt eveniment, asemănător acestuia: istorica întâlnire a Patriarhului Ecumenic Athenagoras I cu Papa Paul al VI-lea, la Ierusalim, în 5 ianuarie 1964.

În după-amiaza aceleiaşi zile, Sanctitatea Sa Bartolomeu I a întâlnit Curia Romană, în Sala Consistoriului, adresându-i un amplu discurs de îndemn spre a depăşi fiecare slăbiciunile proprii, spre a-L putea întâlni pe Hristos Domnul, modelul şi exemplul nostru. „Taina răutăţii" (2 Tes. 2, 7) se lucrează în lume; de aceea, chemarea noastră e aceea de a lucra împreună, prin schimbul de harisme, în deplină smerenie. Sanctitatea Sa a declarat anul 1995 drept „anul Apocalipsei", cu ocazia împlinirii a 1900 de ani de când „Sfântul Ioan, dumnezeiescul mistic din Patmos, a adăugat ultimei cărţi a Sfintei Scripturi revelaţiile descoperite lui". Toţi suntem chemaţi să ascultăm cuvintele profeţiei (Apoc. 1, 3), pe care „Duhul le adresează Bisericilor" astăzi (Apoc. 2, 11); să înţelegem gravitatea pericolului, întrucât nu suntem nici calzi, nici reci, ci călduţi (Apoc. 3, 15—16); să conştientizăm pedeapsa ce ne aşteaptă, pentru că am părăsit dragostea de la început (Apoc. 2, 4); să pricepem suspinul naturii amenţinţate de steaua Absintos (Apoc. 8, 11); să redescoperim adevărata imagine eshatologică a Ierusalimului ceresc, viziunea lumii noi a lui Dumnezeu.

Din partea Curiei a vorbit Cardinalul Angelo Sodano, Secretar de Stat, îndemnând pe „toţi fiii Bisericii să se simtă uniţi în legătura dragostei lui Hristos". Adresându-se Patriarhului, Cardinalul exprima o chemare istorică la unitatea în Hristos, astfel: „Un ilustru predecesor al Vostru în Scaunul de Constantinopol, Sfântul Ioan Hrisostom, zicea într-o celebră omilie la Evanghelia după Ioan: «Hristos ne-a reunit într-un singur trup. Cine e în Roma se consideră membru al aceluiaşi trup cu cel ce e în India. Ce poate fi în lume asemănător unei astfel de comuniuni? Tuturor Hristos este Capul» (In Joh. hom. LXV, n. 1; PG. 59, 361)."

Joi, 29 iunie, Patriarhul Ecumenic Bartolomeu I a participat la Santa Messa, oficiată de Papa Ioan Paul al II-lea, în Basilica San Pietro. În predica rostită, Patriarhul Ecumenic îşi exprima nădejdea unei viitoare intercomuniuni euharistice, dar sublinia şi condiţiile care ar putea-o face posibilă. „Continuăm să privim, cu frică de Dumnezeu, la harul Potirului comun", zicea Sanctitatea Sa. Să nu uităm însă că avem încă de învăţat că „regina tuturor virtuţilor creştine... e smerenia, însoţită de pocăinţă", ca „cea mai curajoasă, deci convingătoare mărturisire de credinţă". „Ortodoxia fără ortopraxie e un fariseism insuportabil", după cum simpla „reflecţie teologică **asupra** lucrurilor şi credinţei" devine „o sterilă locvacitate academică". Sanctitatea Sa a îndemnat la o autentică smerenie, singura care poate releva măreţia credinţei creştine în faţa lumii şi care poate conduce la o unitate viabilă a credinţei.

A răspuns Papa Ioan Paul al II-lea, care a salutat prezenţa Sanctităţii Sale Bartolomeu I în Roma, în această zi de sărbătoare. A afirmat, ca o necesitate pentru mileniul al treilea, care se apropie, imperativul de „a mărturisi împreună că doar Hristos e mântuirea lumii."

La sfârşitul Sfintei Mise, Patriarhul Bartolomeu I a vorbit din nou, mulţumind Papei Ioan Paul al II-lea pentru primirea făcută, exprimându-şi dorinţa de unitate a tuturor creştinilor în Hristos. „Să lucrăm împreună şi să vestim reconcilierea şi unitatea. Suntem martorii învierii lui Hristos. Aşadar, fraţi şi surori, îndrăzniţi! Dumnezeu iubeşte lumea, iubeşte omul, iubeşte viaţa; să ne iubim şi noi unul pe altul în adevăr şi Dumnezeul dragostei, al păcii şi al unităţii va fi pururi cu noi".

În lungul său discurs, Papa Ioan Paul al II-lea a făcut ample referiri la neînţelegerile dintre ortodocşi şi catolici, subliniind nu atât problema adaosului Filioque, cât cea a primatului Sfântului Petru. A încheiat însă cu observaţia că „anul 2000 de la naşterea lui Hristos reprezintă o mare provocare pentru întreaga umanitate şi în special pentru toţi creştinii", datorită diviziunii. De aceea, a îndemnat la o mărturisire comună: „Nu putem rămâne separaţi! Trebuie să mergem împreună, pentru că aceasta e voia Domnului nostru. Lumea trebuie să recâştige credinţa, la sfârşitul acestui mileniu şi la începutul celui de-al treilea!"

După aceea, Patriarhul Ecumenic Bartolomeu I şi Papa Ioan Paul al II-lea au semnat o declaraţie comună, privind importanţa acestui eveniment, ca un pas înainte spre unitate.

*

Ca o concluzie, nu putem să nu ne oprim cât de puţin asupra unui aspect, ce reprezintă obstacolul prim în realizarea atât de mult doritei unităţi şi care este primatul petrin. Acesta şi nu Filioque stă în centrul neînţelegerilor. Dovadă că la Messa din 29 iunie, Papa Ioan Paul al II-lea a recitat, împreună cu Patriarhul Ecumenic, Simbolul niceo-constantinopolitan, în greceşte şi „după uzul liturgic al Bisericilor bizantine", adică fără „adaos".

De altfel, poziţia apare foarte clar exprimată în ultima enciclică papală, „Ut unum sint", enciclică pregătitoare a acestui eveniment. Iată ce se spune în art. 9' al amintitei enciclice: „Toate Bisericile sunt în comuniune deplină şi vizibilă, întrucât toţi Păstorii sunt în comuniune cu Petru, şi aşa, în unitatea lui Hristos... Asemenea primat se exercită la diferite nivele, ce privesc supravegherea transmiterii Cuvântului, celebrarea sacramentală şi liturgică, misiunea, disciplina şi viaţa creştină... Când circumstanţele o cer, el vorbeşte în numele tuturor Păstorilor în comuniune cu el. El poate — în condiţiile precizate de Conciliul Vatican I — să declare ex cathedra dacă o doctrină aparţine depozitului credinţei. Mărturisind astfel adevărul, el slujeşte unitatea".

Acest principiu apare simptomatic în majoritatea discursurilor ţinute cu ocazia vizitei Patriarhului Ecumenic, reproducând uneori literal textul enciclicei. De exemplu, Cardinalul Angelo Sodano, Secretar de Stat, vorbind în numele membrilor Consistoriului, spune că „toţi sunt animaţi de dorinţa de a presta umilul lor serviciu Păstorului Bisericii Universale... Hristos este Păstorul cel Bun, care a încredinţat episcopilor, succesori ai Apostolilor, şi în mod special Episcopului Romei misiunea de a învăţa toate Naţiunile pământului".

În predica sa, ţinută la sfârşitul Misei din 29 iunie, Papa Ioan Paul al II-lea citează textul din Mt. 16, 18—19: „Tu eşti Petru şi pe această piatră voi zidi Biserica Mea şi porţile iadului nu o vor birui. Îţi voi da cheile Împărăţiei Cerurilor şi oricâte vei lega pe pământ vor fi legate şi în cer şi oricâte vei dezlega pe pământ vor fi dezlegate şi în cer". Şi continuă: „Sunt cuvinte tulburătoare. Autoritatea pe care Hristos o transmite Apostolilor, cea a cheilor Împărăţiei Cerurilor şi cea de a lega şi dezlega, e dată lor în persoana lui Petru şi în unire cu el. Insondabil mister!"

La rândul său, în predica rostită în aceeaşi zi, Sanctitatea Sa Bartolomeu I, în cuvinte de o profunzime teologică şi o delicateţe inegalabile, a abordat argumentul **primatului** petrin. „N-am fost găsiţi vrednici de harul aceluiaşi Potir" datorită unei regretabile rupturi între „ortodoxie" şi „ortopraxie". Pentru depăşirea acestui „fariseism insuportabil", e „indispensabilă unitatea indisolubilă între mărturisirea buzelor şi spiritul profund, substanţa credinţei". Versetele cuprinzând mărturisirea lui Petru la Cezareea lui Filip „au fost repetate până la saţietate... în tentativa de a individua sau interpreta **primatul** între Apostoli. Azi, în mod fericit, cu ajutorul lui Dumnezeu, am ajuns la maturitatea **conştiinţei** într-adevăr **apostolice** de a căuta primatul nu **între persoane**, ci mai ales între misiunile de slujire". „Nu e posibil, a continuat Sanctitatea Sa, să credem şi să mărturisim că «unul e Sfânt, unul e Domn: Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu Tatăl», şi în acelaşi timp să căutăm alte **puteri** şi altă **slavă** în Biserică". „Intenţionez să declar azi, în mod solemn, în faţa întregii lumi creştine, cu sinceritate şi frică de Dumnezeu, convingerea noastră privind autocritica şi neîncetata pocăinţă". Astfel, nu vom mai căuta să ne întrebăm „cine a greşit primul şi cine ultimul, nici cine a greşit mai mult şi cine mai puţin. Aceasta ar fi o fricoasă investigare mondană, pe care până şi filosofii precreştini ai grecilor au considerat-o o preocupare inferioară pentru omul spiritual". Sanctitatea Sa îşi încheia predica cu aceste cuvinte: „Să-mi fie permis să afirm că doar când primatul lui «ethos kenotico» va prevala în mod convingător în Biserica istorică, atunci nu numai că vom restabili cu uşurinţă atât de mult dorita unitate a credinţei, dar vom fi vrednici de împlinirea făgăduinţei lui Dumnezeu, pe care Domnul a făcut-o celor ce-L iubesc, adică «un pământ nou şi un cer nou»".

Doar în acest spirit de smerenie şi dragoste fraternă, ecumenismul poate conduce într-adevăr la unitate şi la îmbogăţire reciprocă, iar nu la dezbinări şi la „simplificări" păgubitoare.

Bibliografie de referinţă: „L'Osservatore Romano", nr. 147/ 26—27 iunie 1995, p. 1; 148/28 iunie 1995, p. 1; 149/29 iunie 1995, p. 1, 4, 6—7; 150/30 iunie 1995, p. 1, 5—8.

SFINȚIREA MĂNĂSTIRII PUTNA

— 3 septembrie 1470 — 3 septembrie 1995 —

— 525 ani —

După ce vreme de 10 ani de la investirea Măriei Sale ca: „Uns al Domnului" (Ps. XIX, 6) și „Om trimis de Dumnezeu" (Ioan I, 6), s-a străduit să pună rânduială bună în moștenirea părinților săi, Ștefan cel Mare și Sfânt (1457—1504) avu prilej să cugete adânc și la planul ce îl avea de la începutul domniei „să caute loc de înălțat o mănăstire".

Pentru alegerea locului, potrivit cu obiceiul vremii, „cum a ajuns primăvara în munți și s-au scurs puhoaiele, chemase pe sfetnicii săi, pe Înalt Prea Sfințitul Teoctist I Mitropolitul Moldovei (1452—1477) pe egumenii mănăstirilor preexistente la sfat și ieșise cu ei în poienile des.ătate ale Țării de Sus. Ajungând în frumoasa vale a Putnei, au poposit pe Dealul Crucii, din fața Chiliei, unde se nevoia cel mai mare pustn c al Moldovei — Daniil Sihastru și se făcu îndătinata ceremonie a tragerii cu arcul.

Potrivit Letopisețelor putnene și Cronicii Moldo-Polone, în poiana indicată de săgeata voievodală și dirijată de Dumnezeu, la 10 iulie 1466 s-a început ridicarea celui mai important așezământ monahal, din porunca lui Ștefan cel Mare și Sfânt, loc să-i fie de reședință pentru veșnicie. Înainte de începerea lucrărilor, s-a săvârșit Sfânta Slujbă de sfințire și așezarea pietrei fundamentale, ceea ce este obligatoriu. Chiar Măria Sa lovise cu ciocanul cea dintâi lespede. Apoi a dat poruncă Vistiernicului Juga (Ioan) să sloboadă cheltuielile zidirii Mânăstirii Putna, pe care o va numi „mânăstirea noastră" în toate hrisoavele domnești.

La temelia Putnei, s-a pus tot ceea ce meșterii timpului au avut mai bun și mai frumos concretizat în piatră și culori. Însăși sufletul românesc, plin de căldură și credință în Dumnezeu și iubire nesecată de glia străbună. Înălțat-au mânăstirea pe pământ românesc, frământat cu sânge și sudoare, presărat cu osemintele sfinte ale martirilor, eroilor și strămoșilor noștri, peste care astăzi pășim cu emoție și cutremurare patriotică și creș ințească. De atunci fiecare secol încărcat de istorie, a înădit verigă cu verigă la trăinicia veșniciei noastre, ca o permanentă legătură dintre trecut și prezent, pe care o continuă simțirea românească a tuturor generațiilor de urmași.

Vreme de 36 ani Fericitul întru pomenire Ctitor, cu toate grijile domniei a avut răgaz și pentru mânăstirea sa de la Putna. A vegheat cu grijă de părinte la buna mers al vieții religioase și a înlesnit la maximum dezvoltarea artelor și culturii bisericești, ca și la celelalte ctitorii voievodale. Înzestrarea ei materială începe chiar din toamna anului 1466 și a continuat până la „strămutarea sa la cele veșnice", acordată cu modestie și mărinimie.

De la început ia ființă o școală cu studii de drept, astronomie, medicină, muzică, pe lângă disciplinile religioase în trei limbi: greacă, slavonă și română, ce a funcționat fără întrerupere până la 1782, în timpul ocupației vremelnice de către austrieci. Avântul cultural, dezvoltă mult și renum'tele ateliere de la Putna: broderie, orfevrărie, sculptură, pictură, tehnica ceramicii și a prelucrării metalelor prețioase. Din documentele vremii, rezultă existența unui spital deservit de călugări pricepuți în a ușura sufer nțele trupești și sufletești, ale celor suferinzi și fără sprijin.

Învăluită în legendă, care nu-i decât un adevăr, păstrat în adâncurile sufletului românesc, Mânăstirea Putna a fost, este și va fi o podoabă a vieții noastre religioase și a evlaviei înaintașilor noș ri, integrată odată cu Ctitorul ei la cimentarea veșniciei noastre, pe firul istoriei naționale.

Vlăstar al mușatinilor, evlaviosul voievod, educat în familie de buna sa mamă „Doamna Oltea" să respecte principiile religioase or odoxe ale pământenilor, va deveni pe tot parcursul domniei sale, confirmat și de urmași: cel Mare, cel Bun, cel Drept, cel Sfânt, Atlet al lui Hristos, Părintele, Protectorul și Soarele Moldovei, întruchipând însușirile de bun creștin și mare român.

Astfel convins fiind că toate se fac cu bună rânduială, prin efort omenesc și Harul lui Dumn zeu, a sprijinit domnia sa pe cinste și omenie, împărțind dreptatea potrivit cu simțămintele celor mulți. Nu trecea la fapte decât după un consult cu dregătorii și sfetnicii săi, care formau Sfatul Țării. Ales de Dumnezeu și întărit de Țară pe „Câmpia Dreptății" s-a făcut una cu vrerile și năzuințele neamului din care a ieșit. Din fire foarte evlavios, B'necredinciosul Voievod al Moldovei, obișnuit ca „după fiecare biruință să aducă prinos de mulțumire lui Dumnezeu", s-a concretizat și de data aceasta; după readucerea în sânul Moldovei a vestitelor bastioane militare Chilia și Cetatea Albă (1465), începe ridicarea Mânăstirii Putna, tot astfel după victoria asupra tătarilor de la Lipinți, aproape de Nistru, din 20 august 1470, va dispune de sfințirea acesteia, închinată Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu.

Pregătirile au ținut 14 zile, până la 3 septembrie 1470, când sub munte la Putna s-a strâns mulțime de moldoveni. Între timp Măria Sa a pus rânduială, după obiceiul pământului în ținutul Soroca și Orhei, apoi și-a curățit cugetul înfierbântat de luptă prin închinarea la Sfinți în Paraclisul din Cetatea de Scaun de la Suceava, unde slujea zilnic Arhimandritul Amfilofie Șendrea și prin mărturisire la duhovnicul său de taină, venerabilul Daniil Sihastru de la Putna, după sfatul căruia zidise necropola de la Putna, în locul arătat de el.

Astfel pregătit sufletește a ținut să stea față, la cea mai mare sărbătoare bisericească din toată vremea stăpânirii sale, la Sfânta Slujbă de târnosire, cu toată curtea sa. Moldova întreagă era prezentă. Popor nenumărat, cum se poate vedea și astăzi la sfințiri de biserici: oaste, dregători, cler și credincioși. Măria Sa a aprins cu mâna lui candela tradițională, pe care a așezat-o în firida centrală a altarului, rostind aceste cuvinte: „Aici vreau să mă odihnesc pe veci"... „la Putna, voi avea mai multă pace decât la Suceava".

Așadar a'ci la Putna, acum 525 ani în urmă se încununa o muncă care durase 4 ani la ridicarea frumoasei mânăstiri. Se cheltuise pricepere și mulți bani domnești. Biserica îmbrăcată cu frescă predominând în culoarea albastru-azuriu, „pre denlăuntru și pre denafară și acoperită cu plumbu", cum scrie cronicarul, arăta ca o bijuter'e de mare preț, în poiana pașnică împrejmuită de crestele munților bogat împăduriți.

(Continuare în pag. a 7-a)

Ierodiacon Ciobâcă Teofilact
Mânăstirea Putna

Cinstirea Sfintei Cruci...

(Urmare din pag. 1)

în țesătura lor să faci chipuri de heruvimi alese cu iscusință" (Ieș. 26, 1).

Închinarea la „idoli" într-un sens alegoric, este înrobirea noastră față de pornirile josnice ale trupului, așa cum o menționează Sf. Ap. Pavel în epistolele sale „Drept aceea omorâți mădularele voastre — ale omului pământesc — desfrânarea, necurăția, patima, pofta cea rea și lăcomia, care sunt închinare la idoli" (Co'os. 5, 5), neînțelegând prin aceasta o atentare la integrita'ea ființei umane, ci repunerea pe făgașul vieținii sale autentice. „Aceasta să o știți bine, că nici desfrânat, sau necurat, sau lacom (care sunt închinători la idoli) nu au moșten're în împărăția lui Dumnezeu" (Efes. 3, 5). Nicăieri în epistolele pauline, sau în oricare altă carte din Sf. Scriptură nu se vorbește despre închinarea și însemnarea cu semnul s'ntei cruci că ar fi închinare la idoli, dimpo rivă cei ce se leapădă de cruce, se leapădă de însuși Cel care a purtat crucea și a sfințit-o prin sângele său „Căci mulți despre care v-am vorb't adeseori, iar acum vă spun și plângând, se poartă ca dușmani ai crucii lui Hristos. Sfârșitul lor este pieirea" (Filip. 3, 18—19).

Cinstirea sfintei cruci decurge din însuși actul adorării pe care omul îl datorează lui Dumnezeu „cinstirea care se dă chipului crucii trece la prototip, și cel ce se închină crucii, se închină ființei celei închipuite de ea" (Sf. Vasile cel Mare).

Bioetica: O „nouă" reflecție teologică?

(Urmare din pag. 1)

suficient; e nevoie de o „știință a supraviețuirii" și Potter o identifică cu bioetica.

Autorul face o critică privind viziunea biologică mecanicist-reducționistă a biochimiei și a biolog.ei moleculare, în favoarea unei viziuni „holistice", ce interpretează viața într-o perspectivă organicistă, de sorginte naturalistă, ce respinge or.ce concepție creaționistă. Altfel spus, pentru „părintele" ei, bioetica se delimitează strict între granițele eticii laice, ce se distinge de deontologie doar prin s'era mai largă de acțiune și afirmarea unei cuprinder uni.are, totale a raportului dintre știința biologică și etică.

E demn de subliniat totuși că nucleul conceptual ce stă la baza bioe ic'i este tocmai necesitatea din partea științelor biologice de a-și pune întrebări de natură etică. Se exprimă dorința depășirii tendinței pragmatice a lumii moderne, care aplică cunoaș'erea științ.ică fără o mediere rațională asupra întregului și, cu atât mai puțin, una morală.

Observații și opoziții au venit uneori și din partea teologilor, pr.vind statutul bioeticii[2]. Cazurile au fost însă izolate și adesea revizuite.

Faptul însă extrem de important este acela că bioetica se afirmă ca încercarea reușită de a apropia domenii considerate de multă vreme incompatibile: știința și religia. Bioetica a'irmă complementaritatea lor, dincolo de orice discordanță, adesea aparentă.

În ce privește prezența științei în sfera biologicului, morala creștină era un imperativ, menit să împiedice abuzurile de orice fel la adresa vieții, mai ales că acestea ar putea avea urmări imprevizibile. Omul a intrat în vistier'ile vieții; de aceea, numai o conștiință trează, îndreptată spre transcendent, e în stare să coordoneze activitatea de cercetare. „Medicina are nevoie de Bi erică... mai ales pentru prezența ca semn ce recheamă Altă prezentă"[3].

De fapt, bioetica ar fi unul din pr'mii pași care se fac pentru restabilirea unității ființiale a ființei umane, sfâșiate de o concepție exclusiv raționalistă, instaurată de la Renaștere încoace. Este o încercare de restructurare epistemologică și, în același timp, o re-evaluare axiologică a omului însuși. Ruptura omului de Creatorul său, cu izolarea lui Dumnezeu într-o zonă extramundană, ignorându-I orice intervenție providențială în lume, a însemnat începutul unei cr ze ce-și arăta semnele încă în epoca naturaliștilor. Omul era separat de Dumnezeu și lăsat în voia rațiunii sale, în virtutea unui princ'piu zis al libertății. Această libertate n-a întârziat să-și manifeste certe tendințe totalitare, prin eliberarea unor energii iraționale ce zăceau în străfundurile întunecate de păcat ale umanității. Această concepție pozitivistă, care, în virtutea libertății proclamate, se revolta împotriva Adevărului absolut și transcendent, devenea trâmbița unei împărății a adevărur'lor infinite, afirmate și „descoperite" de științe, adevăruri care nu mai priveau omul, în unitatea sa ființială, dar care aveau repercusiuni ne'aste asupra lui. Pericolul îl semnala deja Blaise Pascal, care vedea în asta pierderea centrului de greutate și care se înspăimânta de desmărginirea ce se deschidea în fața omului, ca lipsă a unei viziuni orientate spre valoarea supremă din om.

În spatele unui statut pe care știința și l-a câștigat în ultimele secole, omul lupta împotriva omului. Lipsind capacitatea de discrnământ, în lipsa unei aut'ntice ierarhii de valori, omul utiliza știința și tehnica, dar, în paralel, știința și tehnica utilizau omul. Aici, bioetica intervine s abilind valab'l'tatea ecuației doar în primul sens.

Iată de ce e lipsită de fundament părerea unora care văd un agiornamento în atitudinea Bisericii de a răspunde acestor mari probleme ale omenirii ce se simte amenințată de știința pe care ea însăși a creat-o. Biserica a răspuns totdeauna marilor probleme existențiale. Numai că se pare că abia acum omul redescoperă Biserica și că doar ea poate arăta calea spre a merge împotriva sfârșitului ultim[4].

Roma

---

2 — K. Rahner afirmă cu ironie: „Sfânta Scriptură nu rezolvă chestiunea problematicii d'feritelor tehnici ale procreației asistate", appud Luigi Lorenzetti — „Teologia și bioetica laică", Ed. Istituto Trentino di Cultura, Bologna, 1994, p. 11;

3. S. Hauerwas (teolog protestant) — „Mântuirea și sănătatea: pentru ce medic na are nevoie de Bise.ică", în rev. „Teologia și Bioetica", Bologna, 1989, p. 350, appud L. Lorenzetti, op. c't., p. 14;

4. Fr. Compagnoni — „Validitatea și ac ualitatea conce tului de natură umană în chestiunea ingineriei genetice", în „Teologia și bioet ca laică", îngrijită de L. Lorenzetti, Bolo.na, 1994, p. 49.

Manualele școlare confesionale din secolul trecut despre originea, continuitatea și unitatea poporului român

Azi, din păcate — la fel ca și în trecut — cititorii dau peste cărți care vor să ne otrăvească inimile și bunele relații cu semenii noștri (interni și externi) de alte etnii, prin ideile lor menite a nu servi la armonioasă înțelegere europeană. Dar, atât altădată, cât mai cu seamă în prezent, intelectual i români au ripostat și ripostează — nu în temeiul urii amenințărilor, răfuielii etc., ci în cel al cumpătării și onestității în laboriosul proces de argumentare a poziției pe care o apără.

Dacă oamenii de știință (istorici, ligviști ș. a.) își expun ideile și tezele lor în studii și lucrări de specialitate apoi în domeniul școlar (al influențării elevilor prin intermediul procesului de învăț'mânt) întregul fond de informații este cuprins între copertile manualelor didactice. Așa, de pildă explicații corecte și oneste, în legătură cu ideea originii, continuității și unității poporului român se află în aceste documente ale conținutului învățământului (respectiv în manualele de istorie).

Observăm că lupta pe acest front (care a fost exacerbată în ultima vreme de noile apariții de cărți neprietenești — ba ch'ar dușmănoase — la Budapesta, la Moscova precum și în alte părți) are pentru noi românii rădăcini adânci de apărare a ființei naționale, acțiune întreprinsă în cadrul lecțiilor din manualele școlare din trecut — desigur și în cele din prezent.

O asemenea chestiune dovedește poziția clară de apărare (pe toate căile) a demnității noastre legată de neclintita glie strămoșească.

Instituțiile școlare românești din Transilvania (confesionale în totalitatea lor până în 1918) — în speță școlile poporane (primare), liceele teoretice, școlile normale (preparandiile) au dus o muncă neobosită pentru a sădi în inimile elevilor, prin lecții (și activități în afară de clasă și școală) ideile tonice ale originii latine a poporului român și a l'mbii sale, ale continuității noastre neîntrerupte pe aceste meleaguri și a unității românilor ce trăiesc pe ambele laturi ale arcului carpatic. Aceste idei au „penetrat" și în manualele școlare confesionale — ortodoxe și greco-catol'ce (mai ales în cele de Limba și literatura română, de Istorie și de Geografie). În articolul de față ne propunem să ne ocupăm numai de manualele de istorie, întrucât urmărirea acestei probleme și în celelalte ar necesita un spațiu grafic mai întins.

S. Moldovan a tipărit la Brașov, în 1887, un manual intitulat „Istoria Ungariei în legătură cu istoria universală", destinat școlilor poporane. In el, autorul îi considera pe români ca fi nd urmașii dacilor și ai romanilor. La sosirea maghiarilor în Transilvania, scria S. Moldovan „noii veniți au găsit aici princ patele române cu locuitorii lor de atunci — adică românii, locuitori care sunt și acum. Românii au constituit o prezență activă în Transilvania în toate timpurile" — era concluzia f nală a cărții.

V. Goldiș — marele luptător al Unirii de la Alba Iulia — a scos de sub tipar în 1893, tot la Brașov, o carte școlară destinată claselor liceale din Transilvania: „Istoria universală" (volumul al II-lea. Evul Mediu). D n conținutul manualului, elevii au reținut, pe baza unor explicații mai ample, că și noi românii suntem un popor de origine romană și astfel avem o continuitate milenară pe aceste locuri" pe care existăm (dăinuim și în prezent, iar limba română este de origine latină formată înaintea migrațiunii popoarelor vecine. Asemenea idei stenice, explicate în limitele științei vremii, au tonifiat inimile tinerilor români jigniți de tezele înjositoare pe care le cuprindeau manualele școlare maghiare și lucrările de specialitate publicate în limba maghiară și germană despre aceste probleme.

Explicând formarea poporului român era arătat că „după retragerea statului roman din Dacia lui Traian (anul 271—272), poporul roman rămas acolo s-a răspândit dinaintea năvălirilor barbare prin văile adăpostite ale munților și ducând o viață ascunsă, s-a diferențiat tot mai mult de poporul roman din imperiu, formând cu timpul un popor deosebit: poporul românesc" (p. 130).

Lămurind răspândirea elementului românesc și în dreapta Dunării, autorul scrie: „între aceleași împrejurări au rămas în orient și alte frânturi ale poporului roman. Atari fărâme de popor roman, adică români aflăm și până as'ăzi în Macedonia, în S rbia, în Istria, în Elveția ba chiar și în Asia Mică" (p. 130). „În învălmășeala popoarelor organizate nota V. Goldiș, românii aceștia, tocmai pentru că erau atât de risipiți... timp foarte îndelungat, în istorie nu se face amintire despre dânșii. Adăpostiți prin munți, ei își schimbară felul de viață de până atunci, deveniră mai ales păstori, deși ei nu părăsiseră cu totul nici lucrarea pământului, nici deprinderile războinice. Și, în continuare era motivat felul specific de organizare al poporului nostru". E foarte natural ca românii, risipiți astfel prin văile adăpostite, mai ales ale Carpaților, acolo, unde terenul locuit de ei oferea o unitate oarecum geografică, ei mânați chiar de necesitățile vieții formau o comunitate administrativă și de apărare. În astfel de comunitate a oamenilor egali, bărbați mai destoinici, mai viteji purtau cârma și conduceau pe semenii lor. Atare bărbați erau vozii și voie ozii. În chipul acesta se formează între români mai multe principate mici în micile țărișoare.

Această organizare naturală a românilor ne-o dovedește chiar înțelesul cuvântului românesc „țară", care pe limba poporului însemnează un ținut unitar geograficește, dar însemnează și noțiunea de „stat". Fiecare ținut mai unitar forma la români câte un statuleț, o țară" (p. 131).

În subcapitolul „Popoare și limbi romanice", V. Godiș trata etnogeneza acestora. Expl'cațiile sale, depășite azi de studii istorice și ligvis'ice, au avut darul de a îmbărbăta pe tinerii români întrucât ei aflau, în acest fel, că sunt un popor romanic și că vorb m o limbă romanică, la fel ca italienii, spaniolii și portughezii; în fine, că noi, românii ne-am format din poporul roman, la fel ca celelalte neamuri romanice. Dar „poporul român — scria V. Goldiș — fiind între crăpături'e munților mai scutit a și rămas — cu excepțiunea italienilor — mai aproape at de originea sa romană decât celelalte popoare romanice. Se mai află apoi și în văile Alpilor o seamă de oameni cari vorbesc o limbă romanică numită latina... Acestea sunt popoarele și limbile romanice" (p. 72).

V. Goldiș tratează aceleași idei într-un alt manual — „Istoria patriei în legătură cu evenimentele epoca e din istoria universală", (Brașov, 1896), destinat claselor m'ci ale școlii poporale. Autorul, ca toți gând'torii din epoca sa, împărtășesc ideea — perimată astăzi — a originii pur romane, respectiv latine a românilor. În ciuda acestei teze exagerate, V. Goldiș are totuși un merit: a intuit anumite legături ale poporului nostru cu dacii. „Dacii erau un popor viteaz și războinic, dispreț uitor de primejdii și cu moravuri bune. „Manualul povestea, apoi despre unul dintre conducătorii strămoșilor noștri, menționând că „s-a r dicat între daci un rege viteaz și înțelept ce-i zicea Decebal". Peste acești daci pașnici au venit romanii.

„Urmașii acestor romani din Dacia suntem noi românii care locuim tot pe aceleași locuri unde locuiau romanii lui Traian". (p. 17), și dacii lui Decebal — adăugăm no , azi!

Continuându-și explicațiile el nota: „În împărăția romană răsăriteană au pierit romanii, afară de cei din Dacia, din care a ieșit poporul român. In Peninsula balcanică numai ici-colea au rămas puțini romani ai căror urmași sunt românii macedoneni și românii istrieni".

Prin tot ce s-a întreprins în cadrul manualelor de istorie universală ale școlilor confesionale din Transilvania, Banat, Maramureș și Crișana s-a urmărit să se facă din elementele de istorie surse de educare a dragostei elevilor pen'ru strămoșii lor dacoromani, din care, apoi a fost zămisl't poporul român pe aceste locuri înainte de lungul act al migrați nii popoarelor. În fine, manualele școlare din secolul trecut au relevat continuitatea poporului român, vechimea de peste un mileniu și unitatea spirituală a acestuia, fapte ce se impun de la sine ca argumente pentru a demonstra dreptul istoric al poporului nostru asupra pământului pe care trăiește. Iată de ce avea dreptate istoricul I. Lupaș când afirma că școala a reușit să pună în mâna poporului cheia necesară pentru a deschide, la timpul oportun, temnița robiei seculare și a ieșirii în larg. E'iciența ideilor acestor manuale, în planul educației naționale, a fost probată în lupta tenace a generației care, în 1918, la Alba Iulia a înfăptuit Unirea cu Țara.

Conf. dr. Petre Pușcașu
Universitatea din Oradea

Suferință și jertfă pe altarul Bisericii și al neamului

Am în față, lista cu preoții și că'ugării persecutați în perioada 1945—1989, în eparhia Oradiei. Lista cuprinde 33 de preoți și ieromonahi, condamnați pentru diferite acuzații cu substrat politic. Codurile comunis'e erau anume confecționate pentru „dușmanii de clasă". De multe ori, un om complet nevinovat, era condamnat pe mărturia falsă a unui cunoscut invidios.

Am extras din această listă, acuzele și anii de condamnare. Acuzele erau: găzduire, favorizare, agitație și uneltire, cea mai gravă. Găzduirea se condamna între 2—5 ani, închisoare corec'ională; favorizarea, între 5—8 ani, închisoare corecțională; agitația, între 9—15 ani, temniță grea și uneltirea, între 15—25 ani, muncă silnică. Articolele erau foarte elastice, agitația, foarte ușor se transforma în uneltire.

Am găsit în listă 25 de preoți, condamnați între 2—5 ani, pentru găzduire; 5 între 5—8 ani, pentru favorizare, ambele categorii cu închisoare corecțională; 3 pentru agitație, prima între 9—15 ani, temniță grea și 5 preoți pentru uneltire, între 15—25 ani muncă silnică.

Pentru ce toate acestea? Pentru că s-au opus unui regim care întorcea țara și sufletele pe dos. Într-un regim comunist și ateu, situația unui preot era foarte dificilă și critică. Prin firea lucrurilor, preotul era considerat un dușman al regim'lui, un desident în devenire. Preotul avea o fișă la securitate care era completată prin informatori. Stalin avea pentru toată societa ea aceeași măsură: unde erau 3, unul era informator, nu se știa care este c ci adevăratul informator tăcea și acționa. Cu atât mai vârtos activitatea preotului în parohie era supravegheat îndeaproape.

Comunismul este un dușman declarat al lui Dumnezeu, care rebuie scos din B serică și suflete și înlocuit cu „colectivitatea oarbă" sau cu „partidul" pe care l-au zeificat în U.R.S.S., unde au dispărut mii de preoți și călugări, iar bisericile au fost transformate în mag'zne și depozite.

Și la noi, experiența pușcăriilor și coloniilor mortii gemeau de condamnați politici.

În această situație politică în țara noastră, poziția preotului era foarte dificilă și ris'antă. Unui preot, care ținea la misiunea și demnitatea lui, îi era foarte greu să facă față lucrur'lor. În parohie, preotul trebuia să stea de vorbă cu toată lumea, chiar și cu membrii de partid și cu cei bănuiți ca dușmani ai regimului, cu disidenții mascați în diferite feluri. Aici, preotului îi trebuie multă perspicacitate și prudență sau înțelepciune, cum zice poporul.

De multe ori, preotul era provocat prin cuvinte sau acțiuni și trebuia să dea un răspuns. Așa era cu întrunirile de tot felul, politice și culturale și până la blestemata de „colectivizare", unde preotul era chemat să ia o poz ție. Aici era deslegarea nodului gordian. Unii se „acomodau" colaborând un cuvânt riscant și dubios, alții se dădeau la fund, făcând pe neutrii, ceea ce era foarte greu. Alții, mai puțini, făceau opoziție, nu se încadrau în ordinea comunistă și aici începea pove'ea rezistenței, intervenea securitatea și îl încadra la agitație, cu 4—5 ani de închisoare, trimițându-l chiar la muncă silnică. Pe alții îi mai lăsa liberi să-și facă „simpatizanți" și apoi îi „ridica" cu toată „organizația", încadrându-i la uneltire — contrarevoluționară — contra securității statului, și condamnându-i la ani grei de muncă silnică.

Era o întreagă dialect că juridică a partidului, cu termenii — uneltire și contra-revoluție. Adică, nu se putea unelti împotriva unui „imperiu" fondat de „geniul lui Lenin iar la contrarevoluție, comunismul monopolizează toată istoria și revoluția și opozanții sunt stigmatizați — contrarevoluționari.

Să-l prezentăm pe primul contrarevoluționar, de pe lista eparhiei noastre, episcopul Nicolae Popoviciu și cel dintâi pe lista întregi țări. mi relata cineva, că pe când trecea de la Reședință spre Biserica cu Lună, s-a oprit la o vitrină, unde era expus un tablou-caricatură, cu revoluția din 1848, în-

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr. Ioan Bărdaș
— fost deținut politic —

Pr. Prof. Dr. Petru Rezuş, ARON PUMNUL, Iaşi, 1994, 143 p.

Eruditul teolog, Pr. Prof. Petru Rezuş, care ne-a dat monografiile despre Mihai Eminescu şi Ion Creangă, ne dă şi monografia marelui patriot al generaţiei de la 1848, Aron Pumnul, tipărită cu binecuvântarea I.P.S. Daniel, Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei, în Editura Mitropoliei din Iaşi.

Justificarea prezentării monografiei critic-documentară a vieţii şi a operei marelui patriot Aron Pumnul este motivată de la început de faptul că „numele lui este definitiv legat de al lui Mihai Eminescu şi cei mai mulţi biografi îl reduc numai la atât. A fost profesorul geniului nostru naţional, îndrumătorul său în anii şcolari, puţini petrecuţi în Cernăuţi, dar rodnici, „fiul său adoptiv", cel care l-a numit îngrijitor al „Bibliotecii gimnaziştilor". Aceste amănunte cunoscute de toţi biografii lui Mihai Eminescu, din păcate se reduc numai la ele. Ori, viaţa scurtă a lui Aron Pumnul, de numai 48 de ani, şi bogata sa activitate patriotică şi culturală pusă în slujba neamului românesc de pretutindeni, merită să fie cunoscută mai din aproape.

Aron Pumnul, spune biograful său, a trăit şi a murit pentru înălţarea poporului. Dragostea sa, dăruită lui Mihai Eminescu, este dăruită, prin el, întregului popor român. El rămâne ca un stâlp luminos până-n zilele noastre, fiind unul dintre marii bărbaţi ai anului pentru totdeauna neuitat, 1848 (p. 6.).

Autorul îşi structurează monografia sa în zece capitole: 1. Originea şi studiile; 2. La Blaj; 3. Tribunul; 4. Exilul; 5. La Cernăuţi; 6. Profesor de limba şi literatura română; 7. Ciunismul; 8. Lepturariul; 9. Copilul de suflet; 10. Lăcrămioarele învăţăceilor gimnazişti.

Urmează o **Încheiere** (p. 112—114), **o Cronologie,** (p. 115—121) şi lucrarea este dotată la sfârşit cu o bogată şi impresionantă **bibliografie** alfabetică de 20 de pagini (p. 122—142), ceea ce dovedeşte o cercetare exhaustivă.

Aron Pumnul s-a născut din părinţi ţărani iobagi, la 27 noiembrie 1818 în comuna Cuciulata, judeţul Braşov. Crescut în lipsuri, a avut de la început o sănătate şubredă. La 14 ani, în 1832, a fost înscris la şcoala primară din Odorhei. Prenumele său variază la început în Aron, Arun, pentru a se fixa la Arune, iar numele din Pumnelul va deveni Pumnul, şi va semna **Arune Pumnul,** dar biografii îl vor denumi **Aron Pumnul.** În 1836 trece la Blaj şi se înscrie la gimnaziu, dovedind alese aptitudini intelectuale. Urmează aici Cursul I de filozofie ţinut de Simion Bărnuţiu. În 1840 terminase clasele gimnaziale (1836—1840), iar în 1841 absolvise şi Cursul I de filozofie de la Blaj. În continuare se înscrie la Cursurile de filozofie de la Liceul piarist din Cluj, pe care-l termină după doi ani (1841—1843). In 1843 primeşte o bursă la Colegiul „Sfânta Barbara" din Viena, pentru a urma filozofia şi teologia. Aici cursurile erau predate în limbile germană şi latină, în care Aron Pumnul va excela.

La Viena, Aron Pumnul militează activ şi întemeiază societatea „Românimea cea tânără", căreia îi alcătuieşte programul şi proiectul de statut. Societatea cuprindea pe toţi studenţii români ai Colegiului „Sfânta Barbara" şi avea să premeargă viitoarea societate „România Jună". La Viena, Aron Pumnul studiază patru ani (1843—1846), când va împlini vârsta de 28 de ani, petrecuţi în studii la Odorhei, Blaj, Cluj şi Viena.

In toamna anului 1846 Aron Pumnul se întoarce în ţară şi se opreşte la Blaj, unde va fi angajat profesor, însufleţind elevii în spiritul patriotic. Episcopul Ioan Lemeni este împotriva patriotismului manifestat în şcoală. Il înlătură pe profesorul Simeon Bărnuţiu şi trimite denunţuri guvernului, în special guvernatorului Josef Teleki, cu privire la tulburările de la Blaj, pentru care îl face răspunzător pe profesorul tânăr Aron Pumnul, „şeful tinerilor revoluţionari".

La Blaj, Aron Pumnul este apreciat de Timotei Cipariu, care-l cooptează în acţiunea sa publicistică, colaborând la revista **Organul luminării** şi apoi la **Învăţătorul poporului.**

În 15 martie 1848 izbucneşte la Pesta revoluţia, care va cuprinde în flăcări toată Transilvania. Ioan Lemeni era împotriva revendicărilor româneşti, din cauza căruia Simeon Bărnuţiu se retrage de la catedră în 1845. Pe baricade, ridicând steagul revoluţiei, se ridică Avram Iancu, „conducătorul hotărât al moţilor şi al canceliştilor din Târgu-Mureş". Aron Pumnul se întâlneşte cu Avram Iancu şi cu Alexandru Papiu Ilarian şi plănuiesc marile adunări de la Blaj. Chemarea înflăcărată a românilor la Adunarea naţională de la Blaj este alcătuită de Aron Pumnul. Lajos Kossuth, conducătorul revoluţiei maghiare, milita pentru o Transilvanie anexată Ungariei, fără drepturi pentru români. Ioan Lemeni, în aceste împrejurări, îl denunţă pe Aron Pumnul guvernatorului Josef Teleki, ca fiind „şef al tinerilor revoluţionari". Înţeles cu Avram Iancu, Aron Pumnul şi cu alţi tineri intelectuali, a convocat la Blaj o adunare a românilor din Transilvania, pentru revendicarea drepturilor naţionale şi sociale. La 18/30 aprilie 1848, 4 000 de ţărani, sub conducerea lui Avram Iancu, Simeon Bărnuţiu, Ioan Buteanu, s-au adunat la Blaj. Conducătorul iubit al acestor tineri intelectuali a fost Aron Pumnul. Simeon Bărnuţiu, în cuvântarea sa, ovaţionat de adunare, a cerut desfiinţarea iobăgiei şi împărţirea pământului grofilor. Aron Pumnul câştigând experienţă, pregăteşte o a doua Adunare Naţională din 3/15 mai 1848, de la Blaj. El a fost sufletul întreprinzător al tinerilor trimişi pretutindeni pentru a informa şi a aduna poporul. Aron Pumnul a avut sarcina ca tribun al studenţilor şi al intelectualilor tineri români, care „şi-a îndeplinit-o în chip exemplar". Ioan Lemeni se afla în fruntea loialiştilor cu autorităţile maghiare, în timp ce Andrei Şaguna se oferă să meargă la Viena cu doleanţele românilor. Ioan Lemeni se îndreaptă către dieta din Cluj, care hotărâse unirea Transilvaniei cu Ungaria.

In Adunarea din 3/15 mai 1848, Aron Pumnul este ales „cancelist", membru în Comitetul permanent românesc sau Comitetul Naţional Român, cu sediul la Sibiu. Urmărit de autorităţile maghiare, pe capul său se pusese preţ, ca odinioară pe capetele lui Horea, Cloşca şi Crişan, Aron Pumnul părăseşte Blajul şi trece pe la „Vama Cucului" în Ţara Românească.

În Ţara Românească revoluţia izbucnise în ziua de 9/21 iunie 1848 la Islaz, judeţul Romanaţi. Aron Pumnul şi-a oferit serviciile sale Guvernului provizoriu, alcătuit din Ioan Heliade Rădulescu, Ştefan Golescu, Christian Tell, Nicolae Pleşoianu şi Gheorghe Magheru, având-u-l în frunte pe renumitul Popa Şapcă. Împreună cu ceilalţi tribuni transilvăneni care trecuseră în Ţara Românească, au fost înrolaţi în corpul comisarilor de propagandă, care activau în judeţe în scopul atragerii maselor la lupta revoluţionară. Aron Pumnul a fost numit în Râmnicu Sărat în calitatea de comisar cu propaganda revoluţionară. La scurt timp însă se îmbolnăveşte de holeră, după care avea să fie apoi arestat şi trimis cu escortă la Iaşi. Din închisoare îl scapă santinela ce-l păzea, un bun român, şi a unge la Cernăuţi, unde ia legătura cu studentul Iraclie Porumbul (Porumbescu), care-i va descrie în **Amintirile** sale viaţa lui Aron Pumnul la Cernăuţi.

Iraclie Porumbescu îl va primi „cu entuziasm" în „chilia" sa de la seminar. El era în penultimul an de studenţie, „având un oarecare prestigiu între ceilalţi alumni seminariali". Îl recomandă printr-o scrisoare lui Alecu Hurmuzachi să-l primească. Bucurându-se de ospitalitatea familiei Hurmuzachi, Aron Pumnul va locui aici câtva timp şi după numirea lui ca profesor de limba şi literatura română la liceul din Cernăuţi. A devenit în curând redactor al ziarului „Bucovina". Secretariatul îl deţinea studentul teolog din anul III, prietenul său, Iraclie Porumbescu, iar redactor responsabil era Alecu Hurmuzachi. Secretariatul era în „chilia" lui Iraclie Porumbescu de la Seminarul diocezan, la uşa căreia a bătut Aron Pumnul.

Colaborarea lui Aron Pumnul la ziarul **Bucovina,** care se răspândeşte şi în Moldova, având colaborarea şi a lui Vasile Alecsandri, G. Sion şi Mihail Kogălniceanu, este foarte rodnică.

După 1848, autorităţile imperiale aprobă înfiinţarea unei catedre de limba şi literatura română, în urma memoriului înaintat de bucovineni, având-l în frunte pe Eudoxiu Hurmuzachi.

La 22 aprilie 1860, Curtea din Viena hotăra din nou unirea Bucovinei cu Galiţia. În urma protestelor românilor, cercurile imperiale au fost determinate ca, la 28 februarie 1861, să proclame autonomia Bucovinei. Fraţii Hurmuzachi, Aron Pumnul şi I. G. Sbiera hotărăsc să întemeieze **Reuniunea română de leptură din Cernăuţi.** În curând, Reuniunea îşi extinde activitatea şi devine **Societate culturală şi literară.** Sufletul Societăţii era Aron Pumnul, caracterizat de N. Iorga „marele dascăl de simţire şi credinţă românească al bucovinenilor". Tot acum, la Ober-Gymnassium de opt clase, românii cer o catedră de limba şi literatura română, care li se acordă la 18 noiembrie 1848. În urma intervenţiilor Hurmuzăcheştilor, Aron Pumnul ocupă catedra, având studiile cerute necesare. Între anii 1852—1863 sunt înregistraţi în matricolele liceului şi elevi din Moldova şi Basarabia, între care şi „frăţânii Eminovici".

Ca profesor, Aron Pumnul „a fărmăcat inimile auzitorilor săi şi le-a lipit de sine cu legături nedisolubile". A funcţionat ca profesor suplinitor din februarie 1849 până în anul 1852, când a fost definitivat. Cunoscându-i situaţia materială grea, Simion Bărnuţiu îl cheamă la Iaşi, unde i se acordă o catedră la Universitate, cu un salar de 380 de galbeni pe an, dar Aron Pumnul nu-şi părăseşte catedra sa de la liceu, motivând într-o scrisoare adresată lui Paul Bănuţiu că „n-am primit şi nu primesc deşi aici am o leală foarte mică, fiindcă trebuinţa cere să rămân încă cu tinerimea română bucovineană, ca să o deştept din amorţeala şi letargia în care se află cu undată" (p. 45). Aron Pumnul devenise „un profesor iubit, chiar adorat de discipolii săi. Limba română şi literatura erau predate cu o deosebită competenţă, atrăgându-i nu numai pe elevii români".

Profesorul Aron Pumnul, ca toţi ceilalţi etimologişti, fonetişti şi filologi ardeleni, îşi începuse opera sa de modelare a limbii, după principiile sale proprii, dar nu se vor putea impune. A intervenit Titu Maiorescu şi a limpezit lucrurile la timp, precizând că limba românească nu este la discreţia profesorilor, „ci ea-şi are dezvoltarea organică, legată de graiul poporului". Adept al fonetismului, Aron Pumnul este un fidel urmaş al celorlalţi ardeleni: Timotei Cipariu, George Barit,iu, A. Treboniu Laurian şi alţii, a avut şi el dorinţa de a se pronunţa în problemele de limbă încercând să dea o nouă înfăţişare limbii române şi să-i fixeze principii străine şi aberante, împotriva dezvoltării sale, să elimine cuvinte streine şi să creeze altele noi, folosind mai ales sufixul **-ciune,** curentul lui lingvistic fiindu-i numit de adversarii săi, de aici, **ciunism.** Dar Aron Pumnul are şi meritul de a fi creat un sistem nou ortografic care, îndepărându-se de sistemul etimologic practicat până atunci de ardeleni, a pus bazele sistemului fonetic, care a rămas definitiv în scrisul românesc până astăzi (p. 60).

Catedra de limba şi literatura română avea profesor, dar nu avea manuale şcolare. Munca aceasta istovitoare îi revine lui Aron Pumnul, de a alcătui lecţii pentru cele opt clase în caiete folosite şi de suplinitorii săi, când va cădea bolnav. Sunt numitele **Lepturare,** alcătuite diferenţiat, pe clase, urcând progresiv de la cele inferioare la cele superioare. **Lepturariul** şi-a îndeplinit misiunea sa culturală şi patriotică nu numai în cadrele strict „scolastice" ale liceului, ci şi în cele ale societarilor „lepturişti" cernăuţeni (p. 78).

In anul 1858, în septembrie, vine la Cernăuţi, adus de tatăl său, copilul în vârstă de opt ani Mihai Eminovici, la National Hauptschule, fiind găzduit de Aron Pumnul, care avea în gazdă şi alţi copii. Din 1852 urmează cursurile la Cernăuţi fraţii lui Mihai Eminescu: Şerban, Nicolae şi Gheorghe şi Ilie din 1855, fiind toţi găzduiţi de Aron Pumnul. Unicul copil al lui Aron şi al Catincăi Pumnul, Ioan, moare în 1856, de cumpănind grav sănătatea şubredă a tatălui său. In Conscripţia (Condica) parohiei ortodoxe de care ţinea profesorul Aron Pumnul se înregistrează la rubrica sa: „Copil de suflet Mihail 1858". Parohia ortodoxă de care ţinea Aron Pumnul şi soţia sa Catinca este a „bisericii filiale" Sfântul Nicolae, al cărui paroh era Leon Popescu, membru al **Reuniunii române de leptură din Cernăuţi,** întemeiată în 1862, prieten al familiei Pumnul. Astfel, Mihai Eminescu devine copil de casă al familiei Pumnul, cimentându-se o legătură filială, care va dura pentru totdeauna.

Aron Pumnul se stinge din viaţă la 12/24 ianuarie 1866, în vârstă de 48 de ani, având la căpătâiul său pe soţia sa Catinca şi pe Mihai, copilul de suflet, care-l plâng. Ceremonia funebră s-a desfăşurat la Catedrala oraşului, unde a fost depus corpul neînsufleţit al lui Aron Pumnul, afluenţa publicului fiind mare. Cuvântarea de despărţire a fost rostită de Alexandru Hurmuzachi, care a căutat să exprime durerea tuturor: „Fraţilor! Fraţilor întristaţi! Şi steaua zilei, care prin lumina sa au înseninat sufletele oamenilor şi prin căldura razelor sale au dat roade pământului, şi acea stea, după ce şi-au împlinit cursul, se pleacă şi trece de orizont...". **Foaia Societăţei pentru literatura şi cultura română în Bucovina** a apărut într-un „număr special îndoliat", dedicat marelui dispărut. Aron Pumnul a fost înmormântat în cimitirul vechi din interiorul oraşului Cernăuţi, lângă biserica Sfântul Nicolae, de preotul Leon Popescu. In anul 1886 osemintele au fost mutate în cimitirul nou. I-a fost ridicat un monument de bronz în 1887, deasupra criptei. Pe două table de marmură neagră sunt săpate inscripţiile: „Marelui bărbat al naţiunei, Aron Pumnul. Profesor c.r. de limba şi literatura română la Gimnasiul superior din Cernăuţi (născut) 27 noemvre 1818. † (mort) 12/24 ianuarie 1866. Recunoştinţă eternă. Soţietatea pentru cultura şi literatura română în Bucovina în numele conaţionalilor 1886".

La moartea lui Aron Pumnul a apărut în placheta „Lăcrămioarele învăţăceilor gimnasiaşti din Cernăuţi la mormântul prea iubitului lor profesoriu Arune Pumnul răpăusat într-a 12/24 Ianuariu 1866", Cernăuţi, poezia de debut a lui M. Eminoviciu privatist: **„La moartea lui Aron Pumnul",** în cinci strofe, care începe: **„Îmbracă-te în doliu, frumoasă Bucovină..."**

Mihai Eminovici a colaborat de fapt cu două **Lăcrămioare** la alcătuirea broşurii omagiale, prima fiind nesemnată, dar tot lui aparţinând, cum s-a stabilit în ultimul timp.

Dintre învăţăceii profesorului Aron Pumnul, spune biograful său atent şi scrupulos, s-a înălţat deasupra tuturor steaua stralucitoare a lui Mihai Eminescu. Strălucirea ei s-a răsfrânt şi asupra dascălului şi părintelui său spiritual. Aron Pumnul se bucură, postum, de lumina pe care o revărsase în inimile învăţăceilor săi. Ca un adevărat discipol al maestrului, Mihai Eminescu a dus mai departe ideile pozitive ale fonetismului lui Aron Pumnul, care „rămâne mare, un adevărat „luminist", într-o epocă în care stăpânea absolutismul habsburgic şi gravele ameninţări şovine ale fanaticilor" (p. 113).

Pr. I. Ionescu

Despre câteva repere lămuritoare asupra practicii şi tradiţiei cântării de sorginte bizantină în Transilvania

Profund cunoscător al tradiţiilor bisericii române, al importanţei cuvântului rostit şi tipărit, a cântării susţinute de preoţi şi psalţi, de credincioşi în general mitropolitul Andrei Şaguna (n. 1 I 1809 —m. 28 VI 1873) s-a dovedit un neîntrecut editor de carte bisericească, un prelat laborios în dispoziţii şi acte necesare perspectivei bunului mers al arhidiecezei sale desprinsă, după cum se ştie, de Mitropolia sârbească, cu sediul la Karlowitz. Făcându-se ecoul acestor timpuri neprielnice afirmării fiinţei noastre naţionale **Gazeta Transilvaniei** din Braşov observa în acest timp: „În vremurile mai vârtos, când episcopii din Sibiu era unul după altul de naţie sârbi, bărbaţii doritori a intra în cinul preoţiei, osteneau şi prin Bucureşti pentru învăţătură a slujbei bisericeşti" (**Gazeta Transilvaniei,** Braşov, nr. 6, 4 februarie 1840).

În lipsa unor manuscrise muzicale edificatoare asupra modului cum se cânta în ultima jumătate a secolului XIX comentariul nostru axat pe marginea unor însemnări, dispoziţii administrative, diverse acte de arhivă semnate de Andrei Şaguna devine indispensabil. Desigur, se cunosc şi unele referinţe de specialitate premergătoare activităţii lui Andrei Şaguna şi consemnate în **Istoria musicei la romani** de Mihail Gr. Poslușnicu (**Op. cit.,** Bucureşti, 1928, p. 109—115).

Dar despre ce alte aspecte, inedite mai ales, putem vorbi noi în acest moment? În primul rând despre hotărârea din 20 octombrie 1846 prin care Andrei Şaguna cerea preoţilor transilvăneni ca împreună „Cu învăţătorii şi cântăreţii să trăiască în dragoste şi buna pricepere împreunându-şi puterile cu dânşii spre a învăţa tinerimea în cetire şi cântare bisericească" (Lupaş, I. **Mitropolitul Andrei Şaguna.** Monografie istorică, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, 1911, p. 41) pentru ca după un deceniu, la 10 august 1854, să dispună obligativitatea cântărilor bisericeşti „în toate cele şase clase de învăţământ primar" (Poslușnicu, Mihail Gr. **Istoria musicei la romani,** Bucureşti, Editura „Cartea Românească", 1928, p. 113).

Desigur, în lipsa unor documente sonore sau notaţii muzicale cu astfel de conţinut un răspuns ferm poate rămâne, totuşi, destul de ipotetic. Şi totuşi! Coroborând sublinierile de până acum cu acele date de factură bibliografică putem detalia următoarele: în anul 1849, cu prilejul întâlnirii sale cu obştea românească de la Sf. Nicolae din Şchei-Braşov Andrei Şaguna a hotărât ca să fie înlocuiţi din posturile lor călugării cântăreţi Varlaam şi Dometian (Dometian) „cu a căror cântare eu n-am fost mulţumit..." (Stinghe, Dr. Sterie. **Documente privitoare la trecutul românilor din Şchei — 1846—1868** —, vol. IV, Braşov, Tipografia Ciurcu şi Comp., 1903, p. 90). Înlocuirea fiind făcută ne vom întâlni de la această dată, în actele Comitetului parohial, cu numele cântăreţilor Mihai Popescu pentru strana dreaptă şi Constantin Trandafirescu pentru strana stângă „amândoi din Bucureşti, psalţi cu glas şi cu meşteşug bun" (Stinghe, Dr. Sterie. **Op. cit.,** p. 95).

Ne-am pus, firesc, întrebarea: de ce nu va fi fost mulţumit episcopul cu modul de a fi cântat călugării cântăreţi veniţi de la mânăstirea Sinaia la biserica voievodală din Şchei? Cred că măcar o nuanţă a problemei se poate dezlega citându-l pe Anton Pann cu scrisoarea din 26 martie 1851 adresată braşovenilor în legătură cu elevul său George Ucenescu care, aşa după cum se ştie, fusese pregătit, iniţial, de ieromonahul Varlaam Barancescu (Nicolescu, Vasile D. **Manuscrisul Ucenescu. Canturi,** Bucureşti, Editura Muzicală, 1979, p. 104, nota 19). Tonul dojenitor, critic, specific profesorului bucureştean Anton Pann nu lipseşte din compunerea rândurilor respective şi pe care le încheie astfel: „numai binevoiţi a-l îndatora [pe G. Ucenescu] ca să mi se supuie" **(Acte, documente şi scriso i din Şcheii Braşovului.** Text ales şi stabilit, note de Vasile Oltean. Prefaţă de Alexandru Duţu, Bucureşti, Editura Minerva, 1980, p. 225).

Se poate deduce, astfel, că Andrei Şaguna va fi apreciat la cântăreţii bisericilor din Ardeal, în primul rând, claritatea expunerii textului liturgic, intonaţia susţinută din punct de vedere ritmic şi melodic şi nu în ultimul rând particularizarea glasurilor (ehurilor) împământenite în practica şi tradiţia stranei bisericii noastre ortodoxe. De altfel, prin hotărârea episcopală din 23 martie 1850 se va concretiza punctul de vedere formulat de A. Şaguna: „Ear pentru ca tot poporul să se covârşească în rugăciuni, rânduiesc ca, la Sfânta Liturghie, în loc de Priceasnă, să se cetească prin Dascălul sau prin Cantorul cu glas înalt şi curat şi spre auzul şi înţelegerea tuturor aceste rugăciuni, cari totdeodată să se poftorească, până ce Preotul cu Sfântă Cuminecătură va fi gata..." (Tulbure, Gh. **Mitropolitul Şaguna.** Opera literară. Scrisori pastorale. Circulări şcolare. Diverse, Sibiu, Tipografia Arhidiecezană, 1938, p. 243—247). Desigur, trebuie adăugat acestor sublinieri şi faptul că viitorul mitropolit îşi va fi axat observaţiile sale pe cunoştinţe teoretice şi practice acumulate ca seminarist, la Vârşeţ, apoi ca profesor de teologie la Karlowitz şi, nu în ultimul rând, pe baza elementelor de veche tradiţie cultivate în cântarea psaltică românească.

Dar pentru o cât mai clară elucidare a problemei acesteia mai este nevoie de o paranteză şi anume că, „asemănările ce se constată între muzica sârbească şi cea a românilor din Transilvania şi Banat — va aprecia bizantinologul Gheorghe Ciobanu — nu se explică prin influenţă, ci prin păstrarea muzicii postmedievale — cu unele modificări inerente circulaţiei orale — aşa cum se găsea aceasta în prima jumătate a secolului al XVIII-lea" (Ciobanu, Gheorghe. **Muzica bisericească la români,** în **Biserica Ortodoxă Română,** Bucureşti, nr. 1—2, 1972, p. 162—195). De unde vin totuşi acele câteva deosebiri? Metoda comparativă aplicată de bizantinologul Gheorghe Ciobanu asupra repertoriului liturgic existent în majoritatea provinciilor româneşti, ne spune că, unirea cu Roma din 1701, desfiinţarea mânăstirilor din Transilvania anilor 1761—1782 şi punerea românilor ortodocşi „sub influenţa Bisericii sârbeşti" (Gheorghe Ciobanu. **Op. cit.,** p. 347) şi nu în ultimul rând, credem noi, reforma chrisantică de la 1814 vor fi condus în mod inevitabil la zdruncinarea unităţii cântărilor bizantine remarcate până astăzi în diferitele eparhii ortodoxe de aici.

Deşi nu dorim să dezvoltăm conţinutul ultimelor sublinieri este totuşi important să mai arătăm că şi lipsa cărţilor de toate felurile — [**inclusiv cele de psaltichie** — sub. n.] — a fost „un defect care nu se poate dezvinovăţi" — nota Dr. Pavel Vasici, consilierul arhidiecezei din Sibiu (**Mitropolitul Andrei baron de Şaguna. Scrisoare comemorativă la serbarea centenarului naşterii lui,** Sibiu, Editura Consistoriului Mitropolitan, 1909, p. 161). Iată, deci, o altă situaţie care a condus nemijlocit la pătrunderea multor elemente străine spiritului muzicii de strană pentru acest ţinut şi de ce nu, după cum susţinea un muzicolog al secolului trecut, şi lipsa cunoaşterii semnelor psaltichiei... a făcut ca acea ta să difere de la o eparhie la alta (Apud Poslușnicu, Mihail Gr. **Istoria musicei la romani,** Bucureşti, Editura „Cartea Românească", 1928, p. 115). Este de necrezut din acest ultim punct de vedere cum nici măcar în inventarul din 1861 al bibliotecii lui Moise Fulea, directorul şcoalelor naţionale neunite, profesor de cântare bisericească la Sibiu timp de 35 de ani (1814—1849) şi custodele oficial pentru Ardeal al cărţilor ieromonahu ui Macarie tipărite la Viena în 1823 să nu se fi identificat nici măcar un exemplar din cele trei titluri prea bine cunoscute: **Teoreticonul, Anastasimatarul** şi **Irmologhionul** (Stoicescu — Apostolache, Zoe Grama, Ana. **Consideraţii asupra catagrafului bibliotecii lui Moise Fulea din prima jumătate a secolului al XIX-lea, în Revista Muzeelor,** Bucureşti, nr. 2, 1989, p. 88—90).

Martor al îndelungatei activităţi pastorale şi organizatorice depusă de Mitropolitul Andrei Şaguna, preotul G. Pletosu consemna în ajunul Crăciunului din anul 1872, deci cu un an înainte ca Andrei Şaguna să fi fost condus la locul de veci, în mausoleul din Răşinari, următoarele: „În biserica din cetate... Şaguna şedea în scaunul arhieresc şi oricum cântam acum unul, acum altul, nu-i convenea. Atunci se dă din scaunul său, vine în strană şi începe a cânta stihirile prazniculuI. Cântă una, cântă două... Şaguna ne-a dat o pildă vie de executare a cântărilor bisericeşti în spiritul bisericei ortodoxe, de o cântare recitativă şi totuşi nu grăbită, de o cântare pedant acurată în ceea ce priveşte melodia, prozodia, accentul şi interpretaţiunea, pentru ca să nu se conturbe înţelesul" (Pletosu, G. **Şaguna şi cântarea bisericească,** în **Revista Teologică,** Sibiu, 1909, p. 409—414). Şi încă o consemnare din partea aceluiaşi martor ocular: „Şaguna intră în biserică pe «Unule născut» şi observând cum alergăm cântarea... face un semn diaconului să tacă... şi apoi se adresează celor două strane: «Dar asta e cântare, zice; Aşa cântaţi voi sub străşina rezidenţei mele? Apoi oare cum veţi face slujbele şi veţi cânta cântările când veţi fi de capul vostru prin parohii»? (Pletosu, G. **Art. cit.,** p. 409—414). Sunt aceste observaţii puncte de reper ale valorizării **cântării psaltice tradiţionale** din epoca Mitropolitului Andrei Şaguna faţă de care Petru Gherman va mai adăuga: „nimic nu putea convinge pe popor de a-şi da copiii la şcoală — în aceste vremuri — decât tocmai cântarea bisericească" (Gherman, Petru. **Muzica bisericească din Ardeal,** Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, 1940, p. 7).

Iată, deci, câteva din îndemnurile şi izbânzile mitropolitului Andrei Şaguna pentru conservarea şi înflorirea muzicii de sorginte bizantină în spaţiul carpatic strămoşesc, până la apariţia colecţiei de **Cântări bisericeşti** (1890) datorată lui Dimitrie Cunţan (1837—1910).

Constantin Catrina — Braşov

Suferinţă şi jertfă pe altarul Bisericii şi al neamului

(Urmare din pag. a 5-a)

faţişându-l pe Andrei Şaguna cu o pungă în mână. Episcopul s-a enervat şi i-a spus însoţitorului:

— De când pigmeii fac istorie, falsificând-o!

La predică, în Biserica cu Lună, timp de o oră, a vorbit despre „pigmeii" care falsifică istoria Neamului. Spuneau oamenii, că se uitau dacă nu se deschid uşile, să intre securitatea şi să-i ia pe toţi. Şi încă vreo două-trei cuvântări ca aceasta, i-au adus sentinţa — domiciliu obligatoriu la mânăstirea Cheia şi apoi, sfârşitul, în satul lui, Bierţan.

Tot în legătură cu persoana episcopului N. Popoviciu, păr. Teodor Savu a făcut 5 ani de Aiud, pentru că a intermediat între vârfurile diasporei din România şi episcopul N. Popoviciu.

Menţionăm şi cazul păr. Ioan Negruţiu, duhovnicul mân. Timişeni, cu cei 17 ani de Aiud, pentru Ţara lui. Apoi pe păr. Teodor Codilă, străvit de o stâncă la Baia Sprie. Nu-i uităm pe nepoţii de moţi, preoţii: Vasile Giurgiu şi Traian Bogdan, trecuţi la cele veşnice. Pe păr. Ioan Bărdaş, cu 3 ani de codru şi temniţă grea. Mai trecem pe acelaş răboj pe preoţii: Ghe. Coman şi Ioan Porumb, cu amintirile lor negre de la canal, pe preoţii: Ioan Şandra şi Gheorghe Giurău, care îşi duc amintirile în tăcere. — Şi pe toţi cei din Ţara Bihariei, Sătmarului şi Sălajului, care îşi duc bătrâneţele sau s-au stins la vetrele lor. Cinste şi vie recunoştinţă celor 7 ieromonahi care au înfruntat tirania comunistă.

Celor în viaţă le spunem: zile multe şi fericite iar celor trecuţi la cele veşnice: în veci să fie pomenirea lor!

Episcopia Caransebeşului la ceas aniversar

Veacul al XIX-lea a fost profund marcat de evenimente politico-sociale, naţionale şi religioase care conturează istoria europeană de mai târziu. Amintim aci doar, războaiele napoleoniene cu ambiţiile şi frământările lor, revoluţia burghezo-democratică de la 1848 cu programul său avansat de idei, formarea şi unificarea statelor naţionale, apariţia alianţelor politico-militare.

Viaţa bisericească cunoaşte în această vreme scăderile dar şi creşterile ei. După desfiinţarea Mitropoliei ortodoxe a Transilvaniei la 1701, Curtea habsburgică orientează Biserica noastră spre o conducere ierarhică sârbească, mai întâi prin aşezarea la Sibiu a unor mitropoliţi de neam sârb, iar după 1786 prin ataşarea ierarhiei ardelene la Mitropolia de Carlovi̧t.

Revenirea la o ierarhie naţională va constitui obiectul principal al revendicărilor românilor timp de un secol şi jumătate. Dorinţa aceasta s-a manifestat permanent şi la toate nivelele, plecând de la preoţi şi credincioşi la ierarhi şi oameni politici ai vremii. Drumul până la realizarea deziderateului propus este lung, întâmpinând multe greutăţi; aici încercăm doar a jalona principalele momente ale acestuia.

La 15 martie 1848 mai mulţi deputaţi români se întrunesc la Budapesta unde redactează o declaraţie pe care o adresează guvernului ungar. Ei cer pe lângă multe altele despărţirea ierarhică de sârbi, al căror mitropolit de Carlovi̧t „nu-l mai recunosc de cap bisericesc".

Aceeaşi idee este anunţată în adunările românilor din primăvara anului 1848 de la Blaj şi Lugoj. În special la Lugoj, tribunul bănăţean Eftimie Murgu declară independenţa bisericească prin dreptul românilor de a-şi alege singuri căpetenia ierarhică.

În vara anului 1849 ierarhul Andrei Şaguna alături de Ioan Popasu, Ioan şi Andrei Mocioni, Petru Cermena şi dr. Ioan Dobran înaintează o petiţie ministrului de culte din Viena cerând ca în locul răposatului episcop sârb Ştefan Popovici să fie numit ca administrator un român — Patriciu Popescu. Tot acum ei cer convocarea unui congres pentru alegerea unui mitropolit român al Ardealului. Cererea aceasta este reînnoită în toamna anului 1849 când Ioan Popasu conduce o delegaţie la Viena în acest sens.

Episcopul Andrei Şaguna — un ierarh al momentului şi apoi al istoriei — se implică tot mai mult în lupta pentru reînvierea mitropoliei Ardealului, ajutat de bănăţenii Andrei Mocioni, Vincenţiu Babeş, Emanuil Gojdu, Gheorghe Ioanovici. El publică în 1849 la Viena broşura „Pro memoria" — o pledoarie pentru drepturile bisericeşti ale românilor din Austria, pe care o reeditează mai amplu în 1850 şi broşura „Memorial...", 1851, pe aceeaşi temă.

La 12 martie 1850 Şaguna a deschis la Sibiu lucrările primului Sinod al eparhiei sale care a adresat un memoriu Curţii din Viena prin care cerea restaurarea vechii Mitropolii a Transilvaniei. S-a lovit însă de rezistenţa în special a ministrului cultelor Leo Thun din Viena, a ierarhiei sârbeşti în frunte cu patriarhul (din 1848) Iosif Raiacici şi chiar a Bisericii româneşti unite din Transilvania.

Anul 1860 deschide zorii unei ere constituţionale, după o perioadă de absolutism. În contextul acestui climat sunt numiţi trei senatori imperiali: Andrei Şaguna — Ardeal, Andrei Mocioni — Banat şi Nicolae Petrino — Bucovina. Acţiunea pentru restaurarea mitropoliei demarează într-un mod energic. Între 24—26 octombrie 1860 Andrei Şaguna a convocat la Sibiu al doilea Sinod al eparhiei sale care a întocmit noi memorii cu exprimarea aceloraşi doleanţe.

După moartea patriarhului sârb Iosif Raiacici în 1861, lucrurile încep să se limpezească. Românii bănăţeni conduşi de Andrei Mocioni şi Vincenţiu Babeş au decis să nu ia parte la alegerile pentru ierarh de la Carlovi̧t, fapt aprobat de Şaguna, delegaţia îndreptându-se din nou spre Viena.

În iunie 1863 Viena răspunde, prin a cere unele date ale despărţirii de sârbi, ceea ce Şaguna realizează printr-un proiect de organizare al eparhiei, dezbătut într-un nou sinod, şi ţinut la Sibiu în 1864.

În toamna anului 1864 Sinodul episcopilor sârbi şi Congresul naţional bisericesc sârb întrunit la Carlovi̧t sub conducerea noului patriarh Samuil Maşirevici, şi-a dat asentimentul la despărţirea ierarhică a Bisericii româneşti de cea sârbească, iar la 24 decembrie 1864 printr-un autograf imperial se încuviinţa reînfiinţarea vechii Mitropolii ortodoxe române a Transilvaniei şi numirea lui Andrei Şaguna ca arhiepiscop şi mitropolit. Noua Mitropolie avea ca eparhii sufragane Aradul şi Caransebeşul.

În fruntea episcopiei Caransebeşului a fost ales vrednicul protopop braşovean Ioan Popasu, recomandat la 6 martie 1865, confirmat la 6 iulie 1865, dată care marchează şi reînfiinţarea Episcopiei Ortodoxe Române a Caransebeşului.

Odată reînfiinţată Episcopia Caransebeşului prin ierarhii săi luminaţi se implică activ în pastoraţia şi culturalizarea credincioşilor, în aspiraţiile politico-naţionale ale românilor, cum ar fi Marea Unire de la 1918 ş. a.

La 5 februarie 1949 episcopia îşi încetează activitatea datorită împrejurărilor vremii, fiind însă reactivată în iulie 1991 prin numirea în fruntea sa a vrednicului ierarh EMILIAN Birdaş.

După un trecut istoric zbuciumat, Eparhia Caransebeşului se reaşează pe făgaşul de muncă cu care a fost întotdeauna confruntată.

Pr. prof. Pavel Marcu

EXPOZIŢIA
Restaurarea iconostasului Bisericii Episcopale Curtea de Argeş

„... Astăzi, mai mult ca oricând, totul îl împinge pe om spre uitare. Este necesar să-i oferim mereu ocazii prin care să-şi reamintească originile sacre ale destinului său în lume."

Cu aceste cuvinte îşi întâmpină vizitatorii colectivul de restauratori al Laboratorului Zonal de conservare-restaurare din Muzeul Civilizaţiei Populare Tradiţionale „Astra" Sibiu, care au organizat în sălile Casei Hermes din Piaţa Mică nr. 11 expoziţia intitulată „Restaurarea iconostasului Bisericii Episcopale Curtea de Argeş — sec. XVII".

Deschisă cu ocazia finalizării complexelor lucrări de restaurare a iconostasului mai sus amintit, expoziţia constituie un eveniment deosebit pentru restaurarea românească şi pentru publicul invitat să recepţioneze un veritabil act de cultură ce constă în renaşterea unui monument de o inestimabilă valoare a patrimoniului cultural naţional.

Iconostasul cu care Şerban Cantacuzino, Domnul Ţării Româneşti, a împodobit biserica mânăstirii Curtea de Argeş, ctitorie a lui Neagoe Basarab, cu ocazia renovării acesteia din 1682, este o lucrare de excepţie, o adevărată bijuterie din lemn sculptat aurit şi pictat.

După mai bine de două secole, în 1811, iconostasul a fost mutat în biserica din Valea Danului, ridicată la 3 km depărtare de mânăstire, unde a fost adaptat dimensiunilor, mai mici ale bisericuţei prin tăierea şi deci pierderea scenelor marginale.

În 1989, în urma solicitării Episcopiei Argeşului, zeci de piese desparate ce alcătuiau la acea dată iconostasul, intrau în atelierele Laboratorului de restaurare spre a fi supuse restaurării. Ele se aflau într-o avansată stare de degradare, apropiată de colaps. Suportul din lemn fragilizat până la consistenţa de pulbere, fragmentele care lipseau, desprinderile şi pierderile de preparaţie aurită şi pelicula de culoare, depunerile groase de murdărie sunt doar câteva din multiplele şi gravele degradări datorate procesului natural de îmbătrânire a materialelor componente, condiţiilor inadecvate de prezervare, şi erorilor umane.

Valoarea şi complexitatea problemelor de restaurare au impus ca absolut necesare serioase investigaţii şi experimentări desfăşurate pe parcursul a câtorva ani, în urma cărora s-a pus la punct o metodologie proprie, originală, în ton cu principiile restaurării moderne.

Expoziţia are, atât un caracter demonstrativ întrucât, alături de piese deja restaurate sunt expuse şi câteva elemente aflate în diverse faze de restaurare, cât şi un caracter aniversar, anul acesta împlinindu-se 20 de ani de la legiferarea restaurării în România.

Începând din anul 1993 specialiştii în restaurare şi conservare de la M.C.P.T. „ASTRA" Sibiu s-au implicat profesional, fizic şi spiritual în dificila muncă de salvare a acestei valoroase lucrări.

Efortul şi migala acestei munci aparţine colectivului condus de d-nul Olaru Ion Valeriu — şef laborator şi compus din: Coman-Sipeanu Olimpia — restaurator pictură, Tolomei Iov — referend chimist, Coman-Sipeanu Marius, Cosma Ion, Olteanu Mircea, Rusu Emanoil, Urs Marius — restauratori lemn, Urzică Ion, Zamfirescu Florin, Ciolan Gabriel, Maţa Coman, Vidrean Aurel — restauratori monumente, Pau Daniela — conservator şi Brândan Maria — restaurator ceramică. La această complexă lucrare şi-au adus o preţioasă contribuţie d-na Deac Natalia — chimist la Laboratorul Zonal de conservare-restaurare al Muzeului Brukenthal, d-na Fleşeru Anca — muzeograf la Galeria de Artă a Muzeului Brukenthal şi d-nul Blazsani Gabriel — fotograf la M.C.P.T. — „Astra".

Expoziţia este deschisă zilnic între orele 10—18, cu excepţia zilei de luni, iar publicul va putea viziona filmul „Restaurarea iconostasului Curtea de Argeş" realizat de d-nul Budrală Dumitru şi d-na Bealcovschi Simona în cadrul Studioului de film „Astra".

Olimpia Coman-Sipeanu
Ion Valeriu Olaru
M.C.P.T. „Astra" Sibiu

Femei evlavioase din Sfintele Evanghelii

În opera de zidire a împărăţiei lui Dumnezeu pe pământ, Domnul Hristos şi-a ales ca şi colaboratori pe cei disprezece apostoli. Dându-şi seama că „secerişul este mult, dar lucrătorii sunt puţini, pe lângă aceşti bărbaţi, a mai rânduit şaptezeci de ucenici (Luca 10, 1—2). Colaboratorii i-au mai fost Sf. Fecioară Maria şi aşa zişii fraţi ai Domnului. Sf. evang. Luca (8, 1—3) ne spune că Iisus călătorea din oraş în oraş şi din sat în sat, binevestind împărăţia lui Dumnezeu. Cu el erau de asemenea oarecare femei care au fost tămăduite de duhuri rele şi de boli: Maria Magdalena, din care ieşiseră şapte demoni, Ioana, femeia lui Huza, îngrijitorul lui Irod, Susana, Salomeea şi multe altele care îl ajutau din averile lor.

Spre a pune în evidenţă personalitatea femeilor evlavioase din sfintele Evanghelii, este necesar a stărui asupra evenimentelor care reliefează calitatea sufletului lor nobil şi devotat cauzei sfinte a lui Hristos.

În Betania, aproape de Ierusalim, a avut Iisus o familie prietenă, inimi devotate, a lui Lazăr şi ale surorilor lui, Marta şi Maria. În casa lor a poposit adesea, spre a se odihni după osteneală şi după dureroasele prevederi ale unor evenimente ce aveau să vină. La una dintre ocazii, intrând Iisus în casa lor, Maria, femeie evlavioasă, s-a aşezat la picioarele lui şi cu nesaţ asculta cuvintele lui. Marta, care s-a silit să pregătească mai întâi cele necesare pentru ospătarea lui Iisus şi a celor ce erau împreună cu El, şi-a exprimat nemulţumirea, că sora ei a lăsat-o singură să slujească. Nu ne îndoim de faptul că şi Marta ar fi dorit să asculte cuvintele divinului Învăţător, dar aceasta după servirea oaspeţilor. Iisus i-a apreciat străduinţa Martei şi i-a adresat cuvintele memorabile: „Marto, Marto, te sileşti şi spre multe te grijeşti, dar un lucru trebuieşte. Maria partea cea bună şi-a ales, care nu se va lua de la dânsa" (Luca 10, 41—42). Într-o justă ierarhizare a valorilor materiale şi a celor duhovniceşti, a apreciat Iisus după cuviinţă preocupările şi pentru trebuinţele trupeşti şi pentru cele sufleteşti. Şi atunci pare că ar fi spus iarăşi: „Căutaţi mai întâi împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea lui şi toate celelalte vi se vor adăuga vouă" (Matei 6, 33).

Cu şase zile înainte de Paşti, fiind Iisus în Betania, a stat la masă în casa apostolului Simon Leprosul (Zelotul). Era aici Lazăr, pe care Domnul Hristos l-a înviat din morţi, precum şi surorile lui. Şi la acest ospăţ Marta slujea. Maria, plină de un adânc devotament, era aceea care, cu alt prilej, în casa fariseului Simon, a uns cu mir pe Domnul, iar cu părul capului său i-a şters picioarele lui (Ioan 11, 2). A plâns atunci, vărsând lacrimi de pocăinţă şi a fost apoi eliberată în pace de către Domnul (Luca 7, 36—50).[1] De această dată, Maria a adus cu sine un vas de alabastru, plin cu mir de nard. Apropiindu-se de Domnul, a rupt gâtul vasului şi a turnat mirul pe capul lui Iisus, iar casa s-a umplut de mirosul plăcut al mirului. Cei de faţă au aprobat manifestarea sentimentelor de adâncă veneraţiune şi devotament ale Mariei faţă de Domnul Hristos. Numai Iuda Iscarioteanul aprecia că s-ar fi făcut risipă şi că ar fi fost mai de folos ca mirul să se fi vândut şi banii să se fi dat săracilor. Văzând că i se face supărare Mariei, a grăit Iisus: „Pe săraci pururea îi aveţi cu voi, dar pe Mine nu mă aveţi pururea. Turnând mirul acesta peste trupul Meu, a făcut-o întru înmormântarea Mea" (Matei 26, 12). A făcut astfel referire la apropiata plecare din mijlocul lor. De cu bună vreme, Maria a anticipat astfel mirurea trupului lui Iisus, ca o pregătire pentru îngropare. La înmormântarea celui ce „nu săvârşise nici o fărădelege şi nici o înşelăciune n-a fost în gura lui" (Isaia 53, 9) nu se putea omite ungerea cu miruri înainte de îngropare. Fapta Mariei nu este doar mărturia unui sentiment de devotament faţă de Domnul Hristos, ci este o faptă cu sens adânc, dictată de sus. Numele acestei femei evlavioase s-a legat astfel de moartea Mântuitorului, căci a zis Iisus: „oriunde se va predica Evanghelia, în toată lumea, se va spune şi ce a făcut femeia aceasta, întru pomenirea ei" (Marcu 14, 9).[2]

Evangheliştii sinoptici au ţinut să arate ziua şi locul, casa, unde Domnul a rânduit să se facă pregătirile pentru Paştile care se apropiau, atunci când ştia că timpul Său este aproape (Matei 26, 18). După indicaţiile primite, la poarta de sud-est a cetăţii Ierusalimului, apostolii Petru şi Ioan au dat de un om cu ulcior de lut, ducând apă la casa sa. După el mergând, au intrat în casa lui, fiind bine primiţi; acest om trebuie să fi fost un foarte bun cunoscut şi prieten al Domnului. Indicii destul de sigure ne arată că el trebuie să fi fost tatăl evanghelistului Marcu. Episodul întreţesut în Evanghelia a doua, privitor la prezenţa tânărului la prinderea Domnului în Ghetsimani, nu-şi putea avea sursa de informare, numai în cazul că tânărul era fiul familiei, în casa căreia Domnul şi-a serbat în acea noapte Cina cea de taină. Evangheliile nu ne spun cine era mama evanghelistului Marcu. Ea trebuie să fi fost o femeie evlavioasă, care cu inima ei primitoare şi-a oferit casa sa pentru Iisus şi ucenicii săi. Aici a instituit Iisus Jertfa nesângeroasă, sf. Euharistie, spre a se săvârşi pe sfintele altare până la sfârşitul veacurilor. Numele acestei femei n-a rămas sub tăcere. Faptele Ap. (12, 12) ne spun că se chema Maria şi era mama lui Ioan, numit şi Marcu (evanghelistul). Pe la anul 44 d. H., în casa din Ierusalim a Mariei, creştinii din cetate, bucurându-se de ospitalitate, se adunau şi se rugau.

Şi în zilele noastre, într-un corp mai mare de casă, în partea de sud-vest a Ierusalimului, se arată încă o sală spaţioasă, cu bolta sprijinită de două columne mari de marmură; se spune că în această sală (coenaculum) şi-a serbat Iisus Cina cea de taină cu ucenicii săi.[3]

În întunericul istoriei patimilor Domnului Hristos, ca licărirea unei raze de mângâiere, a apărut o scenă memorabilă. Stând Pilat în scaunul de judecată, femeia lui i-a trimis cuvânt, zicându-i: „Nimic să nu-I faci Dreptului aceluia, că mult am suferit, azi, în vis pentru El" (Matei 27, 19).

Tradiţia ne spune că soţia lui Pilat era o romană cu numele Claudia Procula. Indiciile ne spun, că de mai înainte ea ar fi fost cu sufletul aproape de Mântuitorul, fiind în bune relaţii cu femeile evlavioase care l-au urmat pe Iisus. Unii scriitori bisericeşti, Origen, sf. Ioan Gură de Aur, ne spun despre ea, că mai târziu s-ar fi încreştinat. După unii, ea ar fi Claudia, amintită de ap. Pavel, în epistola sa, II Tim. (4, 21), scrisă din Roma, unde Claudia ar fi trăit după exilarea soţului ei. Din spusele ei, odată cu grija pentru soţul său, se vădeşte sentimentul său de compătimire pentru suferinţele lui Iisus. Pentru sufletul său distins, această nobilă femeie s-a învrednicit de un semn de sus, spre a se convinge de nevinovăţia dreptului Iisus. Ea a intervenit pe lângă soţul său, spre a-i îmblânzi firea aspră şi păgână, în paralela încercare de a-l salva pe Iisus[4].

Pe drumul Calvarului, Iisus s-a simţit a fi părăsit şi de apostoli, care i-au fost cei mai apropiaţi ai lui. Aşa după cum au oglindit mari pictori, femei pioase au vărsat lacrimi pentru Iisus şi l-au jelit. Văzându-le îngenunchiate, la margine de drum, li s-a adresat Iisus, zicându-le: „Fiice ale Ierusalimului, nu mă plângeţi pe Mine, ci vă plângeţi pe voi şi pe copiii voştri..." (Luca 23, 28). Se ducea astfel cu gândul la evenimentele ce aveau să vină peste

(Continuare în pag. a 8-a)

Prof. Petru Dumitreasă

1 Gheorghiu V., Sf. Evanghelie după Matei, cu comentar, vol. III, Cernăuţi, 1933, p. 706—707.

2 şi 3 Ibidem, p. 705 şi resp. 719.

4 Huonder A., La picioarele Mântuitorului, vol. II, trad. de I. Moşoiu, Sibiu, 1937, p. 150—151.

Mare bucurie duhovnicească în Ţara Făgăraşului

Acum mai bine de două veacuri, în anul 1761, căderau pradă furiei sălbatice a duşmanilor credinţei strămoşeşti şi ai neamului românesc, una după alta cele patruzeci de mânăstiri ortodoxe româneşti din Ţara Făgăraşului. Tunurile generalului austriac Adolf Bukow dărâmau zidurile de piatră iar focul nemilos înghiţea cu flăcările sale pustiitoare sfintele locaşuri care formau o salbă sfântă sub poalele şi în poienele de sub măreţii munţi ai Făgăraşului. Între aceste sfinte mânăstiri, la loc de mare cinste era şi cea din Berivoii Mari despre care istoricul St. Meteş spune că la 1748 avea în frunte pe starеţul Gherasie cu un sobor de 14 vieţuitori între care un călugăr de 100 de ani şi un altul de 120. Părintele Ioanichie Bălan vorbeşte de o obşte de 25 de vieţuitori. Nu departe, la nici un km, peste râul Berivoi era o altă mânăstire în hotarul satului Berivoii-Mici. Ambele mânăstiri au fost distruse în acel nefast an, dar n-au putut fi şterse din amintirea şi evlavia credincioşilor din cele două Berivoaie şi din satele din jur, care păstrau toponimia ţinutului din dreapta şi stânga râului sub denumirea „La Mânăstiri" şi când treceau pe acolo se închinau cu evlavie.

Apa râului săpa în mal şi apărea din când în când câte o cruce de piatră din vechiul cimitir al mânăstirii. Azi se păstrează vreo patru în poiana unde de pas-

Începând din anul 1993 specialiştii în restaurare şi conservare de la M.C.P.T. „ASTRA" Sibiu s-au implicat profesional, fizic şi spiritual în dificila muncă de salvare a acestei valoroase lucrări.

Efortul şi migala acestei munci aparţine colectivului condus de d-nul Olaru Ion Valeriu — şef laborator şi compus din: Coman-Sipeanu Olimpia — restaurator pictură, Tolomei Iov — referend chimist, Coman-Sipeanu Marius, Cosma Ion, Olteanu Mircea, Rusu Emanoil, Urs Marius — restauratori lemn, Urzică Ion, Zamfirescu Florin, Ciolan Gabriel, Maţa Coman, Vidrean Aurel — restauratori monumente, Pau Daniela — conservator şi Brândan Maria — restaurator ceramică. La această complexă lucrare şi-au adus o preţioasă contribuţie d-na Deac Natalia — chimist la Laboratorul Zonal de conservare-restaurare al Muzeului Brukenthal, d-na Fleşeru Anca — muzeograf la Galeria de Artă a Muzeului Brukenthal şi d-nul Blazsani Gabriel — fotograf la M.C.P.T. — „Astra".

Expoziţia este deschisă zilnic între orele 10—18, cu excepţia zilei de luni, iar publicul va putea viziona filmul „Restaurarea iconostasului Curtea de Argeş" realizat de d-nul Budrală Dumitru şi d-na Bealcovschi Simona în cadrul Studioului de film „Astra".

Olimpia Coman-Sipeanu
Ion Valeriu Olaru
M.C.P.T. „Astra" Sibiu

În numai doi ani s-au putut edifica două bisericuţe: una pentru mânăstirea de la Berivoii Mari şi alta pentru schitul de la Berivoii Mici, precum şi chiliile cu trapeză şi toate dependinţele necesare iar obştea a crescut la opt vieţuitori. Toţi foştii proprietari ai pământului din jurul celor două sfinte aşezăminte au donat terenul pentru mânăstire şi schit şi au contribuit cu donaţii în bani, materiale şi muncă pentru refacerea lor.

Astfel că la Sfântul Ilie din acest an, de la Domnul 1995, iar de la distrugerea lor 234, prin venirea în mijlocul unei mari mulţimi de credincioşi a Înaltului nostru ierarh Mitropolitul Antonie înconjurat de un sobor de 28 de preoţi şi patru diaconi, s-a sfinţit după toată rânduiala biserica paraclis şi cele două corpuri de chilii de la Berivoii Mari aşezând hrisovul îndătinat şi sfintele moaşte în prestol. Apoi, după târnosirea bisericii îmbrăcate într-o frumoasă pictură, I.P.S. Sa a slujit sfânta Liturghie la altarul deschis din poiană rostind un bogat cuvânt de învăţătură, hirotonind cu această ocazie un diacon — pentru parohia Dăişoara protopopiatul Rupea — şi un preot pentru mânăstirea Berivoi care fiind primul tuns în monahism poartă numele hramului mânăstirii Sf. Apostol Andrei. Cu acest prilej I.P.S. Mitropolit Antonie a încredinţat noului hirotonit ca ieromonah şi răspunderea de stareţ cu sarcina de-a se strădui să mărească şi să formeze o obşte cel puţin ca cea a părintelui stareţ Gherasie, considerat de bătrânii din satele de sub munte ca sfânt.

Într-o atmosferă de mare bucurie a urmat apoi o agapă creştinească unde s-au continuat cu frumoase şi duhovniceşti sfaturi din partea Înalt Prea Sfinţitului Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală, care a sfinţit aici la poalele munţilor prima mânăstire reînviată din salba celor distruse de habsburgii catolici, care acum mai bine de două veacuri în locul călugărilor ce uneau pe fiii aceluiaşi neam de la nord şi sud de Carpaţi au adus cătane împărăteşti ca să-i dezbine. Dar oricât a fost de mare furia şi oricât de mari au fost oştenelile duşmanilor neamului şi ai bisericii străbune, ei n-au reuşit. Iată că după reînviata ctitorie voievodală şi mitropolitană de la Sâmbăta de Sus reapar una după alta mânăstirile de la Berivoii-Mari, Berivoii-Mici, Dejani, Bucium, Cârţişoara, Turnu Roşu, Făget-Boholţ, Bunești, Săsăuş-Marpod, etc., ca să amintim numai cele din Ţara Făgărașului.

Pr. Aurel Rădulеţ

Sfinţirea Mânăstirii Putna

(Urmare din pag. a 5-a)

La momentul potrivit, aceeaşi mână a Mitropolitului Moldovei Teoctist I, care l-a „pomăzuit" pe Măria Sa ca Stăpân al Moldovei la 12 aprilie 1457, a ridicat-o şi acum cu Sfântul şi Marele Mir să o sfinţească pentru eternitate. După Analele Putnene Sfânta Slujbă a târnosirii a fost săvârşită de un impunător sobor format din 64 clerici la Sfântul Altar, ce nu mai văzuse Moldova până atunci, care au invocat Harul sfinţitor al Prea Sfântului Duh, peste ctitoria voievodală de la Putna. Au slujit Mitropolitul Teoctist I al Moldovei, Tarasie episcopul Romanului, Ioasaf Arhimandritul, primul egumen al Mânăstirii Putna (1466—1484), egumenii mânăstirilor preexistente, preoţi şi diaconi. Nu a lipsit nici Daniil Sihastru, sfetnicul de taină al Măriei Sale, văzând că sfaturile sale s-au înfăptuit atât de frumos de fiul său duhovnicesc.

Primului egumen al Mânăstirii Putna — Ar imandritul Ioasaf, transferat de la Mânăstirea Neamţ, probabil odată cu slujba de sfinţire a pietrei fundamentale din vara anului 1466, i-au trebuit mult tact, efort şi pricepere de gazdă.

Din iniţiativa lui şi în special cu sprijinul slăvitului ctitor, lucrările continuă să definitiveze aşezarea monastică cu ziduri înalte de incintă, cu turnuri de apărare pe colţuri, turnul de intrare în incintă cu pază şi turnul tezaurului, după planul de început să fie posterităţii spre veşnică aducere aminte. Sub acest aspect, i-a fost dat să creeze şi să apere marile valori, ce s-au realizat şi vor continua de aici încolo în sânul ei prin şcoală, ateliere, spital şi prin viaţa înaltă duhovnicească trăită sub îndrumarea marilor povăţuitori din obştea de la Putna.

Devenită panteon naţional, focar de cultură şi izvor nesecat de simţire românească, a fost mărită de-a lungul veacurilor a nenumărate evenimente spirituale şi evocări ale urmaşilor Măriei Sale, pe care timpul în curgerea lui nu le-a şters şi nu le va întuneca niciodată.

Dacă jumătate de veac Moldova şi-a cunoscut şi urmat stăpânul, acum după ce a apus în cripta de la Putna, continuă să o conducă prin conştiinţă şi simţire cu acelaş elan şi forţă a imensului său prestigiu.

Dacă vreme de 488 ani trecuţi pe firul istoriei neamului nostru, de la mutarea în lumea aleşilor lui Dumnezeu a pururea fericitului întru pomenire Marele Voievod Ştefan, generaţiile de urmaşi (cler şi popor) n-a încetat să se roage lui Dumnezeu pentru odihna sufletului său, acum, în zilele noastre, Sfânta Biserică, ţinând seama de opinia credincioşilor, care imediat după moarte l-au considerat ca sfânt, a trecut oficial la canonizarea lui în anul 1992.

Şi de atunci sub bolta Ctitoriei sale răsună imne şi rugăciuni de laudă lui Dumnezeu şi cinstire a Binecredinciosului Voievod Ştefan cel Mare şi Sfânt. Zilnic se cântă troparul cu multă evlavie: „Apărător neînfricat al credinţei şi patriei străbune, mare ctitor de locaşuri sfinte, Ştefane Voievod, roagă pe Hristos Dumnezeu, să ne izbăvească din necazuri" sau frumosul refren al acatistului său: „Bucură-te, Sfinte Ştefane, Binecredincios Voievod, apărător al creştinătăţii". Căci aşa preamăreşte Dumnezeu pe cei ce-L cinstesc pe El prin faptele şi viaţa lor. (Isus Sirah I, 12 şi Ps. 111, v. 6).

Sfinţirea Mânăstirii Putna, din 3 septembrie 1470, rămâne pentru noi cei de astăzi şi pentru cei ce vor veni după noi, un prilej de mare bucurie duhovnicească, ce contribuie la ridicarea şi menţinerea moralului religios şi patriotic, din generaţie în generaţie.

Dacă şi înainte de canonizare, vizitatorul român, oricine ar fi fost el, odată intrat în această „Mecă a Românilor", era copleşit de sufletul istoric şi se apropia cu emoţie de acest „altar al conştiinţei naţionale", astăzi simţămintele creştineşti şi patriotice se unesc într-un gând pios de rugăciune şi laudă lui Dumnezeu şi cinstire a Binecredinciosului Voievod.

Căci de aceste sentimente, în cel mai înalt grad, s-a călăuzit Măria Sa, în tot timpul domniei sale şi pentru aceste două însuşiri neamul nostru l-a trecut în panteonul istoriei, iar Biserica cu credincioşii ei l-au încununat cu diadema sfinţeniei.

Grupuri de credincioşi români, de pe alte meleaguri decât cele româneşti şi din ţară, în tot cursul anului, ore întregi se roagă cu lacrimi în ochi, pentru ei, pentru ai lor şi pentru un viitor fericit al patriei noastre.

AGENDA I.P.S. MITROPOLIT ANTONIE

2 iulie 1995 — Sf. Liturghie arhierească la Biserica Ortodoxă din comuna Cristian, jud. Braşov, cu ocazia sărbătoririi a 200 de ani de la zidirea Bisericii.

I. P. S. Mitropolit a săvârşit Sf. Liturghie înconjurat de un mare sobor de preoţi şi diaconi iar la sfârşitul Sf. Liturghii a ţinut un cuvânt de învăţătură tuturor celor prezenţi. Cu această ocazie a hirotesit întru iconom stavrofor pe preotul paroh Floroiu Nicolae.

În după masa aceleiaşi zile a participat în aceeaşi localitate la prima ediţie a Festivalului Coralelor Religioase din zona Braşov, organizat de ASTRA şi de Parohia Ortodoxă Română din Cristian unde au participat cinci corale religioase. Cu acest prilej a rostit o cuvântare publicată integral în Ziarul „Telegraful român".

4 iulie 1995 — a participat la deschiderea cursurilor preoţeşti de la Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu. A rostit o cuvântare privind relaţiile dintre culte. A comentat Documentul de la Balamand şi a prezentat discuţiile avute la Geneva cu privire la elaborarea unui Regulament de funcţionare a diasporelor ortodoxe, organizate sub formă de **„Adunări Episcopale"**. Tema urmează a fi definitivată de a IV-a Conferinţă preconciliară, care pregăteşte Sfântul şi Marele Sinod Ortodox.

În după masa aceleiaşi zile a primit la Reşedinţa mitropolitană pe Excelenţa Sa Domnul Stilmann, Ambasadorul Austriei împreună cu soţia.

6—8 iulie 1995 — a participat la Sinodul Permanent al Patriarhiei Ortodoxe Române. A doua zi a participat la discuţii cu o delegaţie a Patriarhiei de la Constantinopol, sosită la Bucureşti pentru pregătirea unei întâlniri a tuturor patriarhilor ortodocşi la Patmos cu prilejul unei comemorări a alcătuirii Arhiepiscopiei.

11—16 iulie 1995 — împreună cu P. C. Pr. Prof. Dumitru Radu de la Facultatea de Teologie din Bucureşti a călătorit la Constantinopol unde s-au purtat discuţii cu ierarhii tuturor Bisericilor ortodoxe referitoare la dialogul dintre Ortodocşi şi Catolici.

20 iulie 1995 — Î. P. S. Mitropolit s-a deplasat la Mânăstirea Berivoi, Protopopiatul Făgăraş unde, înconjurat de un mare sobor de preoţi şi diaconi a s înţit capela cu hramul „Sf. Apostol Andrei". La momentul potrivit a hirotonit întru diacon pe licenţiatul în teologie Teoc Nico ae şi întru preot pe Ierod. Andrei Spanache, starețul Mânăstirii. La sfârşitul Sf. Liturghii a rostit cuvânt de învăţătură.

21 iulie 1995 — a primit la Reşedinţa mitropolitană pe D-na Ioana Postelnicu, scriitoare, originară din Mărginimea Sibiului care a fost sărbătorită la Sibiu cu ocazia împlinirii a 85 de ani pentru rodnica sa activitate scriitoricească. A fost însoţită de scriitorul Mihai Diaconescu.

22 iulie 1995 — a prezidat lucrările Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului care a rezolvat probleme ale activităţii curente bisericeşti. În după masa aceleiaşi zile a avut, la mânăstirea Sâmbăta, o întrevedere cu Ministrul Culturii, Dl. Nicolae Mărgineanu şi cu Domnul director arhitect Moisescu, din acelaşi minister.

25 iulie 1995 — a acordat un interviu telefonic pentru Radio România Actualităţi Domnului Ion Ioan Diaconu, comentând a-pariţia în ediţia a III-a a romanului „Trei Ceasuri în iad".

26 iulie 1995 — a acordat un interviu Domnului Dorin Theodorescu de la ziarul local „RONDUL".

30 iulie 1995 — a săvârşit Liturghia arhierească în Catedrala mitropolitană din Sibiu hirotonind întru preot pe seama Parohiei Sibiu-Hipodrom II pe Arhid. Băcilă Achim. A mai hirotonit, la momentul potrivit, pe absolventul Seminarului Teologic Cluj, Canciu Ioan întru diacon. La sfârşitul Sf. Liturghii a rostit tuturor celor prezenţi cuvânt de învăţătură.

În cursul lunii iulie a rezolvat probleme curente de administraţie bisericească şi a primit obişnuitele audienţe.

Luna august 1995

Miercuri, 2 august 1995 — I.P.S. Mitropolit Dr. Antonie a prezidat lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial unde s-au rezolvat diferite probleme economice şi administrativ bisericeşti.

Joi, 3 august 1995 — a primit la reşedinţa mitropolitană pe Dl. prof. Jorj Chantrine — Rectorul Facultăţii Catolice de la Lugano, cu care a discutat mai multe probleme de interes bisericesc şi în special despre întrunirile şi problemele dialogului dintre catolici şi ortodocşi.

În după masa aceleiaşi zile la invitaţia Dl. General Colonel Dumitru Cioflină, Şeful Marelui Stat Major al Armatei Române şi a D-lui G-ral Maior Nicolae Stoina, Comandantul Garnizoanei Sibiu a participat la Casa Armatei la şedinţa pregătitoare a Exerciţiilor Parteneriatului pentru Pace.

Duminică, 6 august 1995 — cu ocazia sărbătorii „Schimbării la Faţă" a participat la slujba de sfinţire a Mânăstirii Bucium, înconjurat de un mare sobor de preoţi şi diaconi. La momentul potrivit a hirotonit întru diacon pe absolventul Cârbacea Teofil şi întru preot pe diaconul Savin Modest, vieţuitor al Mânăstirii. A rostit un bogat cuvânt de învăţătură tuturor celor prezenţi.

Marţi, 8 august a.c., a slujit la slujba reînhumării Mitropolitului Nicolae Bălan la Mânăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus.

Vineri, 11 august 1995 — a primit la Reşedinţă pe Dl. Dan Ioan Bogdan de la Ziarul „Radical 21" căruia i-a acordat un interviu pe tema turismului religios.

Marţi, 15 august a.c. — cu ocazia Praznicului „Sf. Maria" a slujit Sf. Liturghie arhierească la Mânăstirea Sâmbăta cu ocazia hramului Mânăstirii. A hirotonit întru preot pe tânărul absolvent de teologie Teoc Nicolae pe seama Parohiei Dăişoara, prot. Rupea. La priceasnă a vorbit P. Cuv. Teofil Părăianu iar la sfârşitul Sf. Liturghii, Î.P.S. Mitropolit a rostit un cuvânt de învăţătură despre semnificaţia evenimentului dând tuturor celor prezenţi numeroase sfaturi şi îndemnuri duhovniceşti.

20—27 august 1995 — s-a aflat în oraşul Ianina din Grecia unde a avut o întâlnire cu ierarhi şi profesori de teologie ortodoxă.

Miercuri, 30 august a.c. — a fost invitat de Parlamentul României la comemorarea festivă a evenimentelor din 1940 unde cu această ocazie a ţinut un discurs televizat despre „Biserica Ortodoxă Română şi Dictatul de la Viena".

Secretar eparhial,
Pr. Valentin Sicoe

Semnalăm... Semnalăm...

Doamna Ioana Postelnicu, autoarea Vlaşinilor, care nu-şi ascunde deloc vârsta de 85 de ani, ba chiar şi-o serbează cu solemnitate şi cochetărie — amândouă îi şed bine — a mai scris si publicat un roman: *Remember* (ed. Albatros, Buc., 1994). Fiind din Săliştea Sibiului şi-a lansat romanul la Sibiu, mai zilele trecute. Titlul e oarecum pudic. Romanul e o rememorare. Plină însă de multă „tinereţe". Atât de multă, încât mi s-a părut că mi l-a întins cu o oarecare jenă. Aşa, ca un fel de scuză datorată unei feţe bisericeşti!

Aş vrea ca doamna Postelnicu să se simtă bine, auzind că am citit romanul domniei sale şi, că am putut constata că nervul epic cu care eram obişnuit din scrisul de mai înainte, e tot atât de viu şi colorat şi, ca întotdeauna, cioplit cu măiestrie şi siguranţă.

* * *

Potcoava fără noroc (ed. Meridiane, Buc., 1994, 323 p.) e o carte de *Memorii*, vol. II, despre trecerea prin închisorile comuniste a domnului Radu Ciuceanu. Nu ştiu cu ce sentimente citesc astfel de cărţi cei care n-au trecut prin închisori. Cei care au trecut, îşi rememorează totul cu adâncă suferinţă actuală, ca şi cum ar fi supuşi din nou supliciului.

Cărţi ca aceasta nu se citesc. Se trăiesc în taina sufletului.

* * *

Una din cărţile mari ale teologiei ortodoxe a apărut în editura „Anastasia" (Buc. 1994, 262 p.). E vorba de *„Teologia icoanei în Biserica Ortodoxă"* de Leonid Uspenski, în traducerea d. Teodor Baconsky, care o şi introduce printr-un valoros studiu.

* * *

Tot în editura „Anastasia" a apărut şi cartea lui Pavel Florenski, ICONOSTASUL (Buc. 1994, 252 p.) în traducerea d. Boris Buzilă. După o introducere de Serghei Bulgakov, din 1943, traducătorul prezintă o bogată cronologie din viaţa şi scrisul lui Pavel Florenski, condamnat la moarte şi executat de comunişti în 1937. Ce folos că a fost reabilitat după aceea! Cartea este dintre acelea care intră pentru totdeauna în tezaurul liturgic ortodox.

* * *

Sub curajoasa semnătură „Cronicar", cineva îşi dă cu părerea în „România Literară" (nr. 30 din aug. 1995, p. 16) în legătură cu o ştire din „Evenimentul zilei" că: *„în spitale se vor crea capele şi cabinete confesionale"*. Şi ce genială cugetare reuşeşte în legătură cu aceasta „cronicarul" nostru, probabil încă sănătos la trup, substituindu-se bolnavilor? Iat-o: *„N-ar fi mai bine ca până la asistenţa spirituală pe care o vor acorda preoţii în unsprezece spitale din capitală, să se îmbunătăţească asistenţa medicală?"* Cine nu doreşte îmbunătăţirea asistenţei medicale? Toată lumea. Dar a pune problema aşa, ar însemna să fie lăsaţi fără asistenţă spirituală toţi bolnavii şi, mai ales, cei pe care îi pândeşte moartea, până când asistenţa medicală va atinge un anumit nivel avut în vedere de „cronicar"! Sau să oprim în loc timpul bolnavilor, până se va termina procesul de îmbunătăţire a asistenţei medicale şi, numai după aceea să le aducem şi un preot!

„Cronicarul" nostru se dovedeşte a nu fi prea dus la biserică. Dar nici în spitale. Îşi duce boala pe picioare!

* * *

Andrei Cornea e supărat pe Parlament pentru că a legalizat anticonstituţional (?) predarea religiei în şcoli (rev. 22, nr. 35, 30 VIII-5 IX, 1995, p. 1). Pasă-mi-te, aceasta i-ar face pe tineri *„să navigheze dificil între ipocrizie şi obedienţă"*. Dar până la revoluţia din 1989, fără religie în şcoli, între ce au navigat? Şi nu numai tinerii. Oare nu spuneau una la şcoală şi alta acasă? Una la catedră şi alta în alte părţi etc. etc. Aceea era o desăvârşită cultivare a ipocriziei. Câţi n-au trăit experienţa dramatică a dedublării? Că doar cine nu ştie că nimeni, niciodată, n-a putut explica plauzibil lumea şi pe om fără Dumnezeu. Ştiinţa fără Dumnezeu a fost o *prefăcătorie convenită*. Toată lumea o ştie.

Sunt desigur şi excepţii. Aceştia au ieşit din şcolile de dinainte de revoluţie bine edificaţi în ateism. Îi supără religia. Şi, îndeosebi, creştinismul!

Pretextul că în perioada copilăriei copiii nu trebuie să fie îndrumaţi religios pentru că n-ar fi capabili de opţiuni, a fost lămurit de o istorie îndelungată care a hotărât în cele din urmă botezul copiilor. Adevărul se dă pentru că e adevăr. De copii au grijă părinţii pentru că sunt părinţi, nu pentru că au fost aleşi de copii!

* * *

Citesc într-un articol semnat de Gabriela Adameşteanu în rev. „22", că Andrei Cornea ar fi scris undeva că *„Ardealul a aparţinut Ungariei istorice"*, afirmaţie cu care G. A. n-a putut fi, evident, de acord. Bizuindu-se pe o recomandare a lui H. Patapievici că *„autorii consacraţi ai revistei îşi pot permite să scrie, sub semnătură proprie, şi inexactităţi istorice"*, a fost permisă totuşi publicarea „tezei" lui Andrei Cornea, la „Tribuna liberă", adică acolo unde fiecare poate scrie ce vrea.

E un punct de vedere. Ţine? Nu ţine?

Antonie P.

Un om al conduitei preoţeşti şi pastoraţiei*

Pr. Iconom Stavr. IEREMIA B. GHITA

În ziua de 10 august a.c., s-a stins din viaţă la vârsta căruntelor cinstite, întorcându-se la Dumnezeu în odihna cea fericită, la onorabila vârstă de 81 de ani, din care peste 50 i-a închinat slujirii preoţeşti, preaonoratul Părinte Iconom Stavrofor Ieremia B. Ghita.

Adormitul în Domnul s-a născut la 22 octombrie 1914 în comuna Doclin Judeţul Caraş Severin, din părinţii săi Belu şi Maria Ghita, ţărani cinstiţi, buni gospodari, cu o aleasă stare materială şi foarte buni creştini. Cursurile primare le-a învăţat în satul său natal, apoi a urmat Liceul la Oraviţa, iar bacalaureatul l-a susţinut la Timişoara. Dorinţa fierbinte de a sluji lui Dumnezeu, i-a îndreptat paşii spre Academia Teologică din Caransebeş, pe care a absolvit-o cu medie foarte bună continuând apoi cu Facultatea de Teologie din Cernăuţi, vestit centru de cultură al românismului, urmând în paralel şi cursurile Seminarului Universitar.

Datorită ocupaţiei sovietice şi a anilor grei de război, teza de licenţă a susţinut-o la Bucureşti cu subiectul „Vămile Văzduhului" apreciată cu calificativul de „Excepţional".

În luna februarie a anului 1940 primeşte Sfânta Taină a Preoţiei, pe seama parohiei satului său natal Doclin, unde slujeşte la Sfântul Altar timp de 27 de ani, iar în luna mai 1967, datorită meritelor sale deosebite, este transferat la parohia din Băile Herculane.

Părintele Ghita a fost un preot demn de urmat. Tot timpul l-a preocupat starea morală şi religioasă a păstoriţilor săi. Ca un bun gospodar şi administrator, la Doclin, a restaurat pictura Bisericii a lui Ioan Zaicu din 1911, continuând apoi munca cu activitate sporită la Băile Herculane.

Datorită activităţii sale de bun slujitor al altarului, a fost ales deputat şi membru al Consiliului Eparhial, răsplătit apoi cu titluri onorifice de iconom stavrofor şi protopop.

Datorită calităţilor sale intelectuale, părintele Ghita a desfăşurat şi o bogată activitate publicistică, care se confirmă în publicarea a peste 130 de titluri. Numeroase au fost şi predicile sale, din care 31 publicate în „Mitropolia Banatului"; 33 de studii teologice şi istorice, 22 de recenzii, 44 de articole aniversare; toate acestea publicate în ziarele şi revistele: „Îndrumătorul pastoral misionar al Mitropoliei Banatului", „Mitropolia Ardealului", „Biserica Ortodoxă Română", „Orizontul", „Flamura" „Timpul" etc. O deosebit de bogată colaborare a avut-o şi cu „TELEGRAFUL ROMÂN". Prin scrierile sale, părintele Ghita se prezintă ca un distins teolog; studiile sale istorice sunt legate de Istoria Banatului, cu precădere zona: Mehadia — Băile Herculane.

Părintele Ghita a fost un preot model, care zilnic îşi respecta ţinuta canonică şi care prin conduita şi faptele sale şi-a câştigat un bun prestigiu, atât în rândul credincioşilor cât şi în viaţa socială, dovedind prin aceasta o aleasă demnitate preoţească.

Slujba înmormântării a avut loc în satul său natal Doclin, pe data de 12 august, oficiată de un sobor de preoţi, având-l în frunte şi pe Preasfinţitul Episcop Emilian al Caransebeşului.

Viaţa şi activitatea părinteluri Ghita, au fost evocate, pe rând, de Preaonoratul Părinte Protopop de la Reşiţa Vasile Petrica şi Pr. Constantin Cilibia de la Herculane, încheindu-se cu un cuvânt de consolare din partea P. S. Emilian.

După dorinţa sa, Părintele Ghita a fost înmormântat în satul său natal, alături de părinţii săi în curtea Bisericii parohiale din comuna Doclin.

Dumnezeu să-l odihnească în pace cu aleşii săi şi Veşnică să-i fie Pomenirea. AMIN.

Preot Constantin Cilibia
Băile Herculane

* Publicând acest material, „Telegraful Român" omagiază cu pioşenie memoria unui stăruitor şi mult preţuit colaborator al său. Veşnică să-i fie pomenirea!

Femei evlavioase din Sfintele Evanghelii

(Urmare din pag. a 7-a)

aproape patruzeci de ani, odată cu urâciunea pustiirii asupra templului şi a Ierusalimului, pierind atunci şi oameni nevinovaţi: bătrâni, femei, copii. Între aceste femei, s-a aflat şi Veronica, al cărei nume ni-l oferă doar Tradiţia bisericească. Această femeie evlavioasă, cu mahrama sa a şters sudoarea de pe capul trudit al Mântuitorului şi chipul Lui s-a imprimat pe mahramă. În tabloul „Purtarea crucii", al lui Rubens, este imortalizată scena cu chipul lui Iisus, imprimat pe mahramă. Acest chip al lui Iisus, făcut nu de mână omenească, reprodus la loc de mare cinstire, pe iconostasele locaşurilor de închinare, grăieşte pururea despre evlavia Veronicăi.

Cât timp mulţimea îl preamărea pe Iisus şi soarele îi strălucea sus pe cer, Sf. Fecioară Maria a stat modestă la o parte. În ceasul suferinţei patimilor lui Iisus, a păşit pe faţă şi I s-a alăturat Lui. Prin prezenţa ei a vestit lumii că ea îi aparţine, că este cu sufletul alături de El, şi atunci când toţi L-au părăsit. „Stabat Mater" „sta lângă crucea lui Iisus, mama Lui, şi sora mamei Lui, Maria lui Cleopa şi Maria Magdalena" (Ioan 19, 25). Cu cuvintele din cântarea bisericească, Iisus i s-a adresat zicând: „Nu mă plânge, maică, văzându-mă spânzurat pe lemn, pe Mine Fiul tău şi Dumnezeu ... că Mă voi scula şi Mă voi preamări ..." Ea n-a invocat răzbunare asupra pricinuitorilor de suferinţe. În inima ei, ca odinioară, cu smerenie a încredinţat totul în mâna lui Dumnezeu, zicând: „Iată roaba Domnului" (Luca 1, 38).

Când Iosif din Arimateia a pogorât de pe cruce trupul lui Iisus, în giulgiu curat înfăşurându-l şi în mormânt nou l-a pus, femeile care veniseră din Galileia au văzut mormântul şi cum a fost pus trupul lui Iisus. După ce s-au înapoiat, aceste femei au pregătit miresme, iar sâmbătă s-au odihnit după lege (Luca 23, 55).

În ziua de duminică, foarte de dimineaţă, Maria Magdalena şi cealaltă Marie au venit să vadă mormântul. Maria Magdalena a sosit mai întâi la mormânt. Paznicii nu se mai găseau acolo, iar piatra era răsturnată de pe uşa mormântului. Uimită de ceea ce văzuse, s-a întors să le vestească apostolilor şi celorlalte femei. Apostolii Petru şi Ioan au mers de îndată la mormânt şi au găsit mormântul gol. Venind din nou la mormânt, Maria Magdalena a plâns, că nu ştia unde a fost dus Iisus. Privind în mormânt, a văzut doi îngeri care au întrebat-o de ce plânge. Întorcându-se L-a văzut pe Iisus, dar nu L-a recunoscut; a crezut că este grădinarul, căruia i-a zis: „Doamne, dacă L-ai luat, spune-mi unde L-ai pus". Domnul i-a grăit pe nume: Marie! Ea, recunoscându L, a exclamat: Rabuni! şi aplecându-se spre El, Iisus s-a ferit zicându-i: „Nu te atinge de Mine, că încă nu m-am suit la Tatăl meu. Mergi la fraţii mei şi le spune ..." Într-acestea Domnul dispare, iar Maria se întoarce în cetate şi le vesteşte apostolilor, că a văzut pe Domnul şi a grăit cu Dânsul (Ioan 20, 1—18).

Fără a fi vorbit cu Maria Magdalena, au venit la mormânt şi celelalte femei pioase, cu miresme, să ungă trupul lui Iisus. Întrebându-se, cine le va prăvăli piatra, au ajuns la mormânt şi au văzut piatra răsturnată. Un înger, de-a dreapta stând, le-a zis: „Ştiu că pe Iisus cel răstignit îl căutaţi. Nu este aici că a înviat. Mergeţi şi vestiţi ucenicilor Lui şi lui Petru" (Marcu 16, 1—7). Din speciala menţiune pentru Petru, teologii rom.-cat. au dedus, o deosebită distincţiune ce i s-ar fi acordat acestui apostol, în raport cu ceilalţi apostoli. De fapt este o binevoitoare atenţie acordată lui Petru, care în timpul judecăţii Domnului Hristos, de trei ori s-a lepădat de El. Mai mult decât ceilalţi apostoli, Petru avea acum nevoie de reînviorare sufletească, prin îmbucurătoarea veste adusă de femeile mironosiţe, că Hristos a înviat din morţi.[5]

Cu bucurie mare în sufletele lor, femeile mironosiţe s-au întors în cetate să ducă apostolilor vestea învierii lui Hristos. Întâmpinându-le pe cale, Iisus le-a grăit, zicând: „Bucuraţi-vă"!, iar ele, apropiindu-se I-au cuprins picioarele şi I s-au închinat Lui. Iisus le-a cerut să le ducă apostolilor vestea învierii lui din morţi (Matei 28, 8—10).

Exemplul femeilor evlavioase a fost înrâuritor, căci, mai ales în Biserica primară, au fost multe femei care l-au mărturisit pe Hristos, cu riscul grelelor suferinţe şi chiar al morţii.

5 Gheorghiu V., **op. cit.**, p. 826.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhile, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală**, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Aurel Jivi** — redactor adjunct; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

ABONAMENTUL pe un an: 5000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A., Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 142
SIBIU
1 şi 15
octombrie
Nr. 37—40
1995

PATMOS — Insula Apocalipsei

Întâlnire aniversară a capilor Bisericilor Ortodoxe

Nu de mult (23—27 septembrie, 1995), a avut loc o importantă întâlnire panortodoxă în insula Patmos din Marea Egee (teritoriu grecesc). Au participat conducătorii Bisericilor ortodoxe din lume la invitaţia patriarhului ecumenic Bartolomeu I a cărui reşedinţă este la Constantinopol, în cartierul Fanar. Printre capii de Biserici prezenţi au fost: Partenie, patriarhul Alexandriei, Pavel, patriarhul Serbiei, Teoctist, patriarhul României, Hrisostom, arhiepiscopul Ciprului, Serafim, arhiepiscopul Atenei, Anastasie, arhiepiscopul Tiranei-Albania, Dorotei, mitropolitul Cehiei şi Slovaciei, Ioan, mitropolitul Finlandei. Au fost reprezentaţi prin delegaţi patriarhul Antiohiei, Ignatie, patriarhul Ierusalimului, Diodoros, patriarhul Georgiei, Elias şi patriarhul Bulgariei, Maxim. Au lipsit şi n-au fost nici reprezentaţi, patriarhul Rusiei, Alexei al II-lea şi Mitropolitul Poloniei, Vasile.

Plecarea din Bucureşti a delegaţiei Bisericii Ortodoxe Române ne-a readus în amintire plecările în vizite la Biserici surori a patriarhului Justinian. Venea preoţimea bucureşteană, tot personalul Administraţiei patriarhale şi al Arhiepiscopiei Bucureştilor. Se făcea un Te-Deum în catedrală sau un polihroniu în holul mare al Patriarhiei. Venea şi popor din oraş.

Patriarhul Justinian lucra o lună de zile, personal, la pregătirea bagajelor: douăzeci, treizeci de geamantane cu daruri pentru biserici, ierarhi, profesori, etc. din Biserica unde mergea. Comanda din vreme geamantane, etichete speciale, veşminte, cărţi, obiecte de cult, engolpioane, cruci pectorale, cruci de binecuvântare, etc., etc. Şi el cu mâna lui le împacheta, făcea liste şi, în fiecare geamantan aşeza un inventar cu obiectele pe care le conţinea şi cu destinatarii lor. Cerea informaţii despre toţi cei cu care se va întâlni. Nu uita pe nimeni. Intendentul palatului, părintele Nicanor Motroga, puţin cocoşat la trup, dar drept la suflet, sau un consilier, erau luaţi în delegaţie **numai** pentru a avea grijă de daruri şi a fi la dispoziţia patriarhului care ţinea să le dea cu mâna lui, fiecăruia din cei aleşi a primi câte ceva, ca un bunic generos pentru care a da, era un act solemn, precum în tradiţia noastră românească, pe care patriarhul o onora cu un simţ anume al dăruirii. În multe părţi ale ţării noastre acest fapt al dăruirii e un adevărat ritual, care intră în componenţa unui anume ethos al relaţiilor dintre oameni, caracteristic neamului nostru. Când se dă ceva, dă cel mai mare şi spune şi anumite cuvinte solemne. Aceasta se vede mai ales la înmormântări şi după aceea, dar nu numai.

Ritualul e acelaşi la orice dăruire mai deosebită. Tema aceasta ar trebui să fie cuprinsă în orice studiu de sociologie a comportamentului tradiţional în viaţa poporului român.

Aşadar, precum în vremea patriarhului Justinian s-au adunat şi de data aceasta, în holul palatului patriarhal, ierarhi, consilieri, şi funcţionari din toate instituţiile centrale bisericeşti din Bucureşti. L-am văzut şi pe decanul Facultăţii de Teologie pr. prof. dr. D. Popescu. Unii au alcătuit suita patriarhală până la Aeroportul Otopeni.

Ierarhi: Nestor de la Craiova, Calinic de la Argeş, Timotei de la Arad, Gherasim de la Vâlcea, Gherasim-vicar de la Suceava, Justinian de la Maramureş, Eftimie de la Roman şi Huşi, Lucian de la Tomis, Epifanie de la Buzău. Şi vicarii patriarhali, Teofan Sinaitul, Vincenţiu Ploieşteanul şi vicarul Arhiepiscopiei Bucureştilor Teodosie Snagoveanul, au însoţit de asemenea delegaţia până la aeroportul Otopeni.

După polihroniul din palatul patriarhal, P. F. Patriarh, delegaţia şi participanţii au intrat în catedrală pentru a cere binecuvântare de la Sf. Dimitrie din Basarabi, ale cărui moaşte poartă de grijă capitalei României.

În sunetul clopotelor, delegaţia şi numeroşii însoţitori au plecat spre aeroportul Otopeni. Aici, tot ca în timpul patriarhului Justinian, aştepta să facă onorurile protocolare Dl. Ilie Fonta ministru la Secretariatul de Stat pentru Culte. Atunci venea profesorul D. Dogaru sau d. Gheorghe Nenciu. În plus, acum, a venit şi dl. consilier prezidenţial Victor Opaschi.

Dar să ne întoarcem la un mic amănunt, în legătură cu plecarea delegaţiei Bisericii Ortodoxe Române spre Constantinopol. Turcii îl numesc astăzi **Istanbul.** Îmi amintesc că eram prin anii optzeci într-o delegaţie în Turcia, în frunte cu patriarhul Justin. Am făcut o vizită protocolară primarului Istanbulului. Acolo patriarhul Justin întrebuinţa mereu în discuţie numele de Constantinopol. Primarul s-a supărat şi i-a atras atenţia politicos, că numele oraşului e **Istanbul.** Patriarhul Justin i-a replicat, calm, că oricum numele e tot grecesc. Istanbul e o corupere de la grecescul **Is tin polin.** Când se întrebau grecii: „Unde mergi"? — răspundeau: „La oraş". **„Is tin polis".** Acesta a devenit **Istanbul.** Apropierea fonetică e uşor de sesizat. Turcii nu ştiau greceşte şi au preluat numele din aceste conversaţii, crezând că au dat oraşului lui Constantin cel Mare un nume turcesc.

Primarul n-a mai avut replică. S-a trecut la altceva.

Trebuie totuşi să menţionăm că patriarhul ecumenic se intitulează până astăzi **„al Constantinopolului — Noua Romă"**, şi **nu** al Istanbulului! De altfel înainte de a se numi Constantinopol, vechea aşezare de pe acelaş loc se numea **Bizanţ**, nume cu care Constantinopolul alternează în istorie în mod curent.

Avionul turcesc cu care am plecat din Bucureşti a aterizat lin, ca acasă, pe aeroportul constantinopolitan. Ne aşteptau chiar pe pistă doi mitropoliţi. Hrisostom de Efes, al doilea în ierarhia constantinopolitană, şi Gabriel de Colonia. Erau în civil. În Turcia uniforma clericală e permisă **numai** patriarhului ecumenic şi vizitatorilor. Ceilalţi ierarhi îşi pun dulamele şi rasele numai la reşedinţa patriarhală din Fanar şi în bisericile în care slujesc. Pe stradă nu, şi nici în alte locuri. Mai rău decât la noi sub comunism! Ni s-a explicat că decizia a venit de la Atatürk care a hotărât laicizarea statului, aşa că a interzis şi musulmanilor uniformele şi fesurile roşii.

Am fost primiţi în saloanele V. I. P. ale aeroportului, să nu ne prea vadă lumea. Eram în Turcia. Fără controale. Fără interogaţii. De altfel România are cu Turcia un acord consular care permite intrarea fără vize în ambele sensuri.

Am mai fost de multe ori în Constantinopol. Chiar şi în urmă cu trei luni am mai fost aici

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

SFÂNTA CUVIOASĂ PARASCHIVA

Învăţătura Bisericii dreptmăritoare ne dă certitudinea că membrii Bisericii luptătoare întreţin legătura cu membrii Bisericii triumfătoare. Aceasta este legătura celor vii de pe pământ, cu sfinţii care prin credinţa în Dumnezeu şi umblând în căile desăvârşirii, s-au învrednicit cu anticipaţie să guste din fericirea cea veşnică. Sfinţii ascultă rugăciunile pe care credincioşii de aici li le adresează spre a mijloci la Părintele ceresc pentru ei, căci iubirea sfinţilor rămâne neştirbită, aşa cum au dovedit-o în viaţa lor de pe pământ. Ei intervin la Dumnezeu pentru fiecare om în parte, oferind posibilitatea de a dobândi din nemărginita Lui bogăţie de daruri. Ca urmare este de la sine înţeleasă cinstirea sfinţilor, pe care Biserica luptătoare le-o aduce, mai ales în zilele de sărbătoare ce li s-au consacrat, prin invocarea lor şi prin aducerea aminte a desăvârşitului lor model de viaţă. Mărturii convingătoare de cinstirea sfinţilor sunt lăcaşurile de închinare înălţate în numele lor, venerarea icoanelor şi a moaştelor lor, prin care s-au săvârşit minuni, aşa după cum ne atestă Părinţii Bisericii. Cinstirea sfinţilor prilejuieşte înviorarea evlaviei, precum şi năzuinţa fermă de a le urma pilda lor de viaţă creştină.

În ziua de 14 octombrie a fiecărui an, Biserica noastră face **pomenirea sfintei cuv. Paraschiva,** „cea cu adevărat mare între femei şi vas sfinţit în vistieria Domnului Hristos". Sf. cuv. Paraschiva s-a născut în satul Epivat din Tracia. Părinţii ei, creştini dreptcredincioşi, cu bună stare, au crescut pe fiica lor în frica de Dumnezeu, în dragostea faţă de Biserică şi în vieţuirea după voia cea sfântă a lui Dumnezeu.

În vârstă de 10 ani fiind, a auzit în biserică cuvintele adresate de Domnul Hristos apostolilor săi: „Cela ce voieşte să vie după mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea sa şi să-mi urmeze mie" (Matei 16, 24), prin care se exprimă condiţiile (trei la număr), de îndeplinirea cărora depinde posibilitatea de a-l urma pe Domnul Hristos. Aceste cuvinte din Sf. Evanghelie au avut un puternic ecou în sufletul acestei copile care din acel ceas s-a decis să nu mai vieţuiască pentru sine, ci numai pentru cei săraci şi năpăstuiţi. De repetate ori a schimbat hainele sale scumpe cu altele modeste şi uzate ale fetelor sărace, fără să ţină seama de mustrarea şi de ameninţările pe care părinţii săi i le-au făcut pentru aceste fapte. În râvna ei nestăvilită pentru fapte de milostenie şi invocând pe Domnul Hristos, ea n-a putut fi înduplecată să renunţe la astfel de fapte nici prin asprele pedepse pe care părinţii ei i le-au aplicat. Copila a renunţat la bunăstarea şi traiul îmbelşugat oferite de casa părintească. A părăsit satul natal şi s-a dus în cetatea Constantinopolului. Aici şi-a îmbogăţit sufletul cu învăţăturile culese de la monahii cu viaţă pioasă, căutând să trăiască în acelaşi mod ca ei.

În Constantinopol n-a stăruit mult timp. A trecut Bosforul şi mergând apoi pe jos, a trecut prin Calcedon, spre a se duce în mănăstirea închinată Prea-Sfintei Născătoare de Dumnezeu, din Heracleia Pontului, unde a vieţuit timp de 5 ani. Dorul ei fierbinte însă a fost să ajungă în

(Continuare în pag. a 4-a)

Prof. Petru Dumitreasă

Ecumenismul şi Bisericile orientale

Alocuţiune rostită de Papa Ioan Paul al II-lea, în cadrul Audienţei generale din 9 august 1995

Lectură: I Cor. 13, 4—7 (Imnul iubirii)

1. În materie de ecumenism, ceea ce Conciliul II Vatican afirmă, cu privire la relaţiile dintre Bisericile orientale ortodoxe şi Biserica catolică este deosebit de important: anume că actuala separaţie nu poate face să fie uitat lungul drum parcurs împreună, sub semnul fidelităţii comune faţă de patrimoniul apostolic. „Pe parcursul a mai multor secole, Bisericile din Orient şi Occident au urmat, fiecare dintre ele, propria lor cale, unite cu toate acestea prin comuniunea frăţească în credinţa şi viaţa sacramentală, Scaunul roman intervenind, într-un acord comun, atunci când s-au iscat între ele diferende în materie de credinţă sau de disciplină" (Unitatis redintegratio, n. 14). Pe parcursul acestei perioade a istoriei, Bisericile orientale au avut un mod propriu de a celebra şi de a exprima taina credinţei comune şi de a urma disciplina. Aceste diferenţe legitime n-au împiedicat de a accepta ministeriul încredinţat lui Petru şi succesorilor săi[1].

(Continuare în pag. a 4-a)

Traducere şi prezentare după „L'Osservatore Romano", nr. 34 (2380) din 22 VIII 1995 de

Pr. prof. Dumitru Abrudan

1 În ansamblu, paragraful 1 are o formulare pozitivă. Excepţie face aluzia papală la pretinsa îndreptăţire a Scaunului Romei de intervenţie unilaterală şi autoritară în diferendele ivite între Orient şi Occident, în materie de credinţă şi disciplină. Este evident rolul coordonator şi de superioritate rezervat de papă Scaunului pe care i-a venit rândul să şadă la acest sfârşit de secol XX.

Tot atât de jenantă şi descurajantă pentru dialogul teologic, ce se desfăşoară, este şi insinuarea papală a acceptului de către Bisericile Orientului a „ministerului încredinţat lui Petru şi succesorilor săi". Deci, numai lui Petru şi succesorilor săi!?

Întoarcerea la D. STĂNILOAE

Fiecare început de octombrie ne aduce în memorie numele Părintelui Profesor Dumitru STĂNILOAE. Fiecare început de octombrie, odată cu deschiderea noului an universitar, trimite teologia română la o întrebare fundamentală: Ce posibilitate există de a face teologia în **alt fel** decât până acum, aşa cum Părintele Stăniloae a reconstruit-o în viziunea sa personală? Ce trece din **Dogmatica** sa, unică prin bogăţia şi creaţia ei, în cursul predat studenţilor şi preoţilor la Facultăţile de Teologie? Ce spaţiu cultural naţional se atribuie operei sale, rară prin rezonanţa ei academică, filosofică şi socială?

Foarte adesea, pentru a justifica lipsa de interes şi interpretare faţă de gândirea Părintelui Stăniloae, se aduc insinuări şi pretexte false. Studenţii în teologie sunt speriaţi de stratul gnostic şi de ermetismul scrisului său, preoţii nu sunt disponibili să facă efortul filosofico-exegetic reclamat de înţelegerea textului său. Profesorii de teologie sistematică nu vor să sacrifice metoda convenţională de a prezenta Ortodoxia în cadrul celor „trei mari confesiuni creştine". Iar editorii de literatură mistică preferă să pună în circulaţie cursuri şi studii laterale, depăşite de viziunea Părintelui Stăniloae. Există un scepticism care blochează comunicarea acestei viziuni. Pierderea e dublă: căci Părintele Stăniloae este nu numai o referinţă fundamentală, ci şi un inspirator. Opera aparţine istoriei teologiei şi face parte din teologia de azi.

Care sunt conexiunile propuse de Părintele Stăniloae în opera sa, de care are nevoie teologia pentru generaţia actuală şi viitoare?

Părintele Stăniloae a arătat că atitudinea dogmatică şi spiritul conservator, de păstrare a Tradiţiei, sunt inerente Ortodoxiei şi sunt necesare în teologie, dar aceasta din urmă este inseparabilă de contextul cultural, de actualitate şi evoluţia ei. Doctrina reţinută din Tradiţie nu trebuie să fie transmisă ca ceva abstract şi irelevant. Transmitere înseamnă interpretare şi „receptare", folosind termeni, simboluri, analogii, cerute de comunicarea cu noul public, în biserică şi în afară de biserică. El a criticat sterilitatea metodei şi sărăcia de idei a teologiei de la în-

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. Prof. Ion Bria
Geneva

Din nou despre drama minorităţii române din Ungaria

Conflictele etnice dintre unguri şi români durează de zeci de ani şi vor mai dura atâta timp cât ungurii evită să recunoască adevărul istoric. Prin pretenţiile lor permanente ei urmăresc în mod subversiv mărirea teritorială a Ungariei care în prezent nu poate fi realizată prin forţe militare şi atunci au găsit necesar să-şi schimbe tactica. Se folosesc abuziv de minoritatea maghiară din România. Dacă până la al doilea Război Mondial au pus deschis problema revendicării Transilvaniei în prezent substratul revizionist este acoperit prin pretenţiile minorităţii maghiare din România care depăşesc legalitatea şi pe care statul român nu le acceptă. De altfel ei sunt convinşi că nici o minoritate din Europa nu se bucură de atâta libertate politică şi culturală ca maghiarii din România, dar prin dimensionarea pretenţiilor caută pe de o parte dezmembrarea integrităţii teritoriale a României iar pe de altă parte boicotarea intrării României în organismele democratice internaţionale.

În Ungaria locuiesc încă români. Mă întreb, în ce măsură principiul egalităţii civice a fost sau este aplicat obiectiv pentru minoritatea română. După primul Război Mondial în Ungaria trăiau aproximativ 250 000 de români concentraţi în localităţile din jurul oraşului Gyula. După statistica maghiară din 1990 ar mai exista în Ungaria aproximativ 4 000 de români. După o statistică românească din 1930 în Transilvania trăiau 1 353 276 maghiari şi secui (în rândul secuilor sunt trecuţi şi românii secuizaţi), iar după statistica din 1992 trăiesc în România 1 620 000 maghiari (cifra în care sunt incluse toate persoanele care vorbesc limba maghiară, deci maghiari şi secui). Fără comentarii cifrele vorbesc de la sine de care parte se poate vorbi de genocid etnic şi cultural.

În cele două zile pe care le-am petrecut în vara aceasta în oraşul Gyula şi în împrejurimile lui, din informaţiile primite de la diverse persoane mi-am dat seama care pot să fie cauzele tragediei minorităţii române din Ungaria. Nu este nimic aleatoriu, totul gândit şi bine regizat pentru o eficientă asimilare.

În cazul căsătoriilor mixte întotdeauna s-a preferat etnicitatea maghiară şi prin firea lucrurilor copiii născuţi sunt maghiari şi crescuţi în spirit maghiar. În nici un caz nu se poate vorbi de reducerea natalităţii în rândul minorităţii române pentru că am găsit familii cu doi sau mai mulţi copii. În special între cele două războaie mondiale, dar chiar şi în prezent pentru ca un român să poată exercita o profesie de necesitate publică era nevoie de maghiarizarea numelui cu scopul de a se forma **o societate maghiară şi omogenă, ca acela care şi-a maghiarizat numele, prin aceasta se înglobează definitiv în corpul naţiunii maghiare** (S. Telkes).

Important de semnalat este lipsa asociaţiilor şi instituţiilor care să asigure identitatea românilor. În vara acestui an în mod arbitrar a fost desfiinţată Uniunea Românilor din Ungaria, asociaţie cu tradiţie, care de bine de rău mai stimula conştiinţa naţională românească şi înlocuită cu Mişcarea de Autoguvernare a Românilor din Ungaria pe care nimeni nu a cerut-o. Românii nici nu cunosc sensul ei, aceasta fiind impusă nelegitim unei minorităţi discriminate.

Viaţa spiritual-creştină se desfăşoară în cele nouăsprezece parohii ortodoxe şi una greco-catolică în regiunea Gyula şi una ortodoxă la Budapesta. Aceste parohii până în anul în curs au fost deservite de un număr insuficient de preoţi care săvârşeau în bisericile parohiilor serviciul divin prin rotaţie o dată sau de două ori pe lună. În acest an Episcopia Ortodoxă a Aradului, sub a cărei oblăduire se află vicariatul din Gyula a trimis câţiva preoţi misionari care să acopere necesităţile stringente din aceste parohii. Lipsa preoţilor a produs demolarea spiritului creştin-ortodox care se reflectă în participarea credincioşilor în număr foarte mic la Sfânta Liturghie, înmulţirea numărului sectarilor şi frecventarea de către unii enoriaşi a bisericilor maghiare.

În lista contradicţiilor flagrante cu normele europene ale drepturilor omului şi drepturile minorităţilor se înscrie discrepanţa între numărul mare de şcoli de toate gradele inclusiv universitare cu limbă de predare maghiară în România şi penuria instituţiilor de învăţământ cu limba de predare română pentru minoritatea română din Ungaria. În comuna Micherechi unde 96% din populaţie este

(Continuare în pag. a 6-a)

Dr. Coriolan Brad

BIOETICA: dimensiunea axiologică a sa, ca suport moral pentru cercetarea ştiinţifică

S-a vorbit adesea de revoluţiile în domeniul medicinii. Şi, pe bună dreptate, bioetica a apărut într-un context creat de aceste revoluţii ştiinţifice. Pornind de la această constatare, unii au căutat să stabilească originile bioeticii în 1937, când era descoperită sulfamida, urmată curând de penicilină (1946).

Însă adevărate probleme va pune a doua revoluţie în medicină: descoperirea codului genetic. Sunt amintite astfel marile descoperiri din ultimele decenii: sistematizarea metodelor de experimentare a noilor medicamente pe voluntari bolnavi sau sănătoşi, transplantul de organe şi ţesuturi, noile tehnici reanimatorii, continua luptă împotriva tumorilor, cu metode chimioterapeutice, chirurgicale şi radioterapeutice, sfera vastă de vaccinuri împotriva marilor epidemii (tifos, variolă, poliomielită) şi sfârşind cu perspectiva încă deschisă a luptei împotriva SIDA. Numai că toate aceste aspecte formează filonul terapeutic, hipocratic al eticii medicale.

Cu descoperirea metodelor complexe de inginerie genetică, ce aplică noile cunoştinţe în domeniul embriologic şi ginecologic, ducând la momentul procreaţiei artificiale, medicina intră într-o nouă fază, în care consecinţele nu sunt întru totul previzibile şi unde etica medicală şi deontologia devin insuficiente.

Ingineria genetică, deci posibilitatea transferării de gene sau porţiuni din codul genetic de la o celulă la alta şi chiar între specii diferite, a creat o stare de alarmă. În aceeaşi perspectivă, s-a întrevăzut posibilitatea creării „bombei biologice", mult mai puţin costisitoare decât cea nucleară şi cu minime posibilităţi de control. Etica medicală nu poate aborda aceste probleme ale unor posibile catastrofe ce ar afecta umanitatea în întregime sau întreaga biosferă.

„Medicina predictivă", ocupându-se cu prospectiva genomului uman, va putea cunoaşte codul genetic al omului şi structura patrimoniului ereditar al oricărui individ. Aceasta ar putea avea efecte po-

(Continuare în pag. a 4-a)

Ierom. Iuvenalie Ionaşcu

PATMOS – Insula Apocalipsei

(Urmare din pag. 1)

la o conferință pan-ortodoxă, aceea care duce dialogul teologic cu Biserica romano-catolică.

Șoferii mașinilor în care suntem îmbarcați sunt turci. Musulmani. Mitropolitul Gabriel de Colonia vorbește cu șoferul turcește. Îl cunosc pe mitropolit de mult. A mai îmbătrânit și se plânge de neplăceri la inimă. Cu ani în urmă ne-a condus pe Patriarhul Justin, pe mitropolitul pe atunci Teoctist și pe mine, la Efes, la Pergam și în alte localități biblice din care acum au rămas doar amintirile. Ici și colo niște ruine. Acum și numele orașelor au fost schimbate. Dinspre aeroport spre oraș mergem pe malul Mării Marmara. O mare plină de vapoare, vaporașe, bărci. Pe mijloc traficul mare spre Bosfor și din Bosfor.

Apar zidurile vechiului Constantinopol. Când pe stânga (mai ales), când pe dreapta. În stânga, undeva mai în fund e celebra închisoare Edicule, unde a fost decapitat Constantin Brâncoveanu, cei patru fii ai săi și ruda sa Ianache.

Am intrat în Constantinopol. Vedem multe moschei. Toate seamănă cu Sfânta Sofia care, după cucerirea Constantinopolului a fost de îndată transformată în moschee. După aceea, până azi, turcii n-au mai putut depăși stilul Sfintei Sofii, în zidirea de moschei. Au adăugat doar minaretele. În jurul Sfintei Sofii sunt patru. Călătorul ortodox neavizat vede peste tot Sfinte Sofii. Foarte aproape de Sfânta Sofia e moscheea albastră. Și ea, în același stil, cu aceeași cupolă bizantină imensă.

Sfânta Sofia se poate deosebi de celelalte prin două „semne particulare": are în jur patru minarete, așezate geometric în jurul ei, în cele patru colțuri, și are pe afară o culoare stacojie. Și nu e prea îngrijită. Gloria de altă dată a Bizanțului e lăsată parcă anume să apună mereu, deși în anii trecuți am văzut în interior schele imense. S-au mai descoperit niște mozaicuri pe care, în timp, turcii le-au acoperit cu var sau le-au mascat cu texte din Coran.

Oricum, cine vrea să-și facă măcar o idee despre ce a fost Bizanțul, trebuie să intre în Sfânta Sofia, jos și la balcoane, și să nu se grăbească.

Ajungem cu mașinile la locul de unde începe **Cornul de Aur**, intrând din Marea Marmara care delimitează Fanarul de restul orașului. Pe aici, pe undeva, a fost palatul în care a fost ținut ostatec Dimitrie Cantemir. Astăzi e o ruină.

Odinioară Fanarul era cartierul grecilor bogați. De aici au venit la noi, pe pungi grele, fanarioții, domnitori ortodocși, dar care trebuiau să-și refacă pungile de cum ajungeau la București sau la Iași. Câțiva dintre ei au făcut și lucruri bune, au zidit biserici și mânăstiri, și au fost constructivi în cultură. Mai ales grecească însă. Norocul a fost că românii au știut să se apere și, la momentul potrivit, să se debaraseze de ei, și să-și aleagă domni pământeni. Revoluția lui Tudor Vladimirescu a pus capăt domniei fanarioților. Dar aceasta l-a costat capul.

Astăzi Fanarul e un cartier mizerabil, murdar, fără monumente, fără stil, cu străzi înguste, fără nici o geografie coerentă. Înghesuit. Coerentă e doar lipsa de coerență.

Patriarhia ecumenică, ceea ce a fost odinioară Marea Biserică, e o înghesuială de construcții pe lângă care poți trece fără să-ți atragă atenția. Până mai anii trecuți era doar o singură casă în fața bisericii Sf. Gheorghe. Un grec bogat a mai construit o clădire, cu intenția de a salva ceea ce se mai putea salva, un rest de grandoare mai mult simbolică, sub un mal gata să se răstoarne în orice clipă.

Poarta din față e închisă. Acolo, în cadrul porții cu acoperiș de zid, a fost spânzurat de turci un patriarh al Constantinopolului.

De atunci poarta n-a mai fost deschisă. Se intră în curtea mică a Patriarhiei printr-o ușă pe stânga și printr-un tunel de control ca pe aeroporturi, de teamă că cineva ar intra cu arme. În curticica lipsită de orice geografie, se intră numai cu piciorul. Mașinile n-au cum intra. De altfel se și urcă vreo zece scări de piatră.

Intrăm pentru câteva momente în biserica Sf. Gheorghe. Așa e ritualul. Ne conduc doi diaconi mărunței. Un al treilea e ceva mai înalt de un metru. Parcă au fost aleși anume să exprime și ei dezastrul Marii Biserici! De la Sfânta Sofia la această biserică de cartier, destul de mică, e o distanță ca de la cer la pământ.

Apoi urcăm în noua clădire a Patriarhiei, precum am spus mai înainte, darul unui grec bogat și generos. Acolo, pentru vreo douăzeci de minute ne vom întreține cu S.S. Patriarhul Bartolomeu I, volubil, zâmbitor, bucuros de întâlnirea cu noi. Ne cunoaștem de mult, de prin anii 70 când ne-am întâlnit la Geneva. Cred că S.Sa era pe atunci numai diacon.

* * *

Capii de Biserici au fost însoțiți spre Patmos de ierarhii care au pregătit în septembrie 1995, la Volos în Grecia, **Mesajul** ce urma să fie semnat în Patmos de către întâi stătătorii Bisericilor Ortodoxe. Patriarhul nostru a fost însoțit de către Mitropolitul Antonie al Transilvaniei, Crișanei și Maramureșului, de mitropolitul Moldovei și Bucovinei Daniil, și de Pr. Prof. Constantin Coman de la Facultatea de Teologie din București. Drumul cu avionul a fost până la Constantinopol.

Întâlnirea din Patmos a fost convocată de Patriarhul Constantinopolului Bartolomeu I din două motive: mai întâi pentru că se luase mai de mult hotărârea ca, **din timp în timp**, capii Bisericilor Ortodoxe să se întâlnească pentru a evalua împreună problemele care preocupă Ortodoxia astăzi, relațiile interconfesionale, dialogurile teologice în vederea refacerii unității Bisericilor creștine, și alte probleme care preocupă umanitatea în vremea noastră și care nu pot lăsa indiferentă Biserica Ortodoxă.

În al doilea rând, convocarea la Patmos a patriarhilor și a conducătorilor de Biserici Ortodoxe a avut, în acest moment, și un motiv în plus: s-au aniversat 1900 de ani de la scrierea Cărții **Apocalipsei** de către sfântul evanghelist Ioan, numit și Teologul, carte care a fost scrisă chiar în insula Patmos, sub inspirație divină, în anul 95 d.Hr. Sf. evanghelist Ioan, a fost exilat în insula Patmos în vremea împăratului Dioclețian, pentru că predica învățătura creștină.

Apocalipsa este o carte istorico-profetică și cu ea se încheie Sf. Scriptură a Noului Testament. Partea istorică ne dă informații despre organizarea Bisericii creștine la sfârșitul secolului I. Aflăm astfel, din textul Apocalipsei, că în acea vreme erau deja organizate comunități creștine la Efes, Smirna, Pergam, Tiatira, Sardes, Filadelfia și Laodiceea, în Asia Preconsulară care își avea capitala în Efes, comunități cărora li se adresa Sf. Evanghelist Ioan. Istoricii presupun că Apostolul și-a trimis cartea sub formă de scrisoare tuturor acestor Biserici — desigur multiplicată manual — prin curier, dar o analiză mai aprofundată a ei ne arată că a fost, de fapt, adresată tuturor creștinilor din vremea aceea, ca și celor ce vor mai trăi până la sfârșitul lumii. Acesta este și motivul pentru care a fost acceptată în lista cărților canonice ale Noului Testament.

Partea profetică a Apocalipsei se referă la sfârșitul lumii, prevestind că la un moment dat vor veni vremuri grele — de aici și termenul de **vremuri apocaliptice** — dar acestea vor fi urmate de un final fericit, de un **„cer nou și un pamânt nou"**, de biruința binelui asupra răului, de biruința asupra nedreptaților și a morții, de biruința Celui ce este **„Alfa și Omega, cel dintâi și cel de pe urmă, începutul și sfârșitul"** (Apoc. XXXI, 13).

Să ne punem întrebarea: **ne spune Apocalipsa când va fi sfârșitul lumii?**

Și da și nu. **Da**, în sensul că ni se indică anumite semne care vor prevesti apropierea sfârșitului lumii. A se vedea ev. Matei XXIV, Marcu XIII și Luca XXI. **Nu**, în sensul că nu se arată o dată precisă. De altfel acest lucru e în spiritul afirmației scripturistice, că momentul sfârșitului nu-l cunosc nici îngerii (Matei XXV, 36), ci numai Tatăl Cel din ceruri. E de la sine înțeles că Dumnezeu n-a dorit să ne comunice data exactă a sfârșitului. Acest lucru ar fi dus, la apropierea vremii, la o destabilizare generală, la stări de spirit și acțiuni dictate de disperare.

Se știe că unii sectanți, mai vechi și mai noi, au socotit împlinirile de mari date rotunde, ca timpul sfârșitului. Prin unele părți ale lumii, printre cei care au crezut în aceste termene, s-au petrecut lucruri teribile. Unii și-au vândut sau și-au împărțit toate bunurile, s-au îmbrăcat în cămăși albe și au ieșit să aștepte sfârșitul. Au rămas nu numai dezamăgiți, ci și săraci, și au plătit toată viața prețul naivității și al ascultării de unii conducători sectanți.

Să sperăm că aceste lecții ale trecutului vor fi învățătură de minte pentru cei ce ar fi tentați să facă la fel în momentul când vom ajunge în anul 2000. E de așteptat ca unii sectanți să provoace totuși panică și la încheierea acestui al doilea mileniu creștin.

Cu prilejul întâlnirii Întâi Stătătorilor ortodocși din Patmos nu s-au pus probleme de interpretare a Apocalipsei. În momentul de față teologia marilor confesiuni creștine, Ortodoxia și Catolicismul, în parte și Protestantismul, și-au definit cu exactitate felul cum trebuie interpretată Apocalipsa. Poate doar de la unele secte să mai vină unele surprize dar acestea sunt în mare parte datorate lipsei de pregătire teologică, simbolismului unor exegeze scoase din context, metode care încă mai caracterizează „teologia" unora dintre secte. Dacă n-ar fi așa, aceste secte nici n-ar exista.

Spuneam mai înainte că, în vederea întâlnirii de la Patmos, o comisie de ierarhi-teologi s-a întâlnit în localitatea Volos din Grecia și a stabilit un text-cadru pentru a sta la dispoziția capilor Bisericii Ortodoxe. Acest text a fost prezentat în Patmos și a fost supus discuției capilor de Biserici și însoțitorilor lor. Am luat și eu parte la discuții. Voi reveni mai departe asupra lor.

* * *

Trebuie să spun că, de fapt, delegația noastră, ca și celelalte delegații, a participat la două Simpozioane pe parcursul aceleiași călătorii. Am sosit cu avionul la Constantinopol, am făcut o vizită Patriarhului Ecumenic, am participat la o recepție la **Ciragan Palace Hotel** din Constantinopol și, de acolo, am mers direct în port și ne-am îmbarcat pe un vapor, **„Preveli"**. În dimineața următoare a început pe vapor Simpozionul internațional cu tema **„Apocalipsa și mediul înconjurător"**, cu multe sute de participanți din toată lumea, din toate confesiunile și religiile.

În a doua noapte am ajuns în portul Kusadasi (fostul Efes). În portul Kusadasi, noi, ortodocșii care mergeam la Patmos, am părăsit Simpozionul cu tema **„Apocalipsa și mediul înconjurător"**, și ne-am îmbarcat pe vaporul **„Alexander"**, un adevărat palat plutitor. Se pare că a aparținut lui Onasis, construit pentru fiul său Alexander, mort într-un accident aviatic. E un vapor care întrece multe din hotelurile de lux din lume. Cu acest vapor am ieșit din apele turcești și am intrat în apele grecești, salutați de multe vapoare militare, cu salve de tun și cu personalul aliniat pe punți. Să nu se uite că Patriarhul Ecumenic Bartolomeu este de origine grec și grecii îi acordă cele mai mari onoruri, onoruri de stat.

* * *

O zi și o noapte, lăsând în urmă Marea Marmara și Dardanelele, s-a călătorit printre nenumărate insule ale Mării Egee, spre Patmos. În dimineața de 23 septembrie am ajuns în Patmos. Erau prezenți în port membri ai Guvernului grec, printre ei domnul Papandreu, Ministrul Culturii, Educației și Cultelor, fiul primului ministru Andreas Papandreu, muzică militară, și toți episcopii și mitropoliții din insulele care aparțin canonic de Patriarhia din Constantinopol. Acolo, printre cei care ne așteptau am avut surpriza să-l găsesc și pe Părintele Vasile Mihoc, profesorul nostru de Noul Testament de la Sibiu, venit de la un Congres din Atena. Am avut de asemenea surpriza să-l găsesc și pe fostul meu coleg de doctorat Apostolos Dimelis, astăzi mitropolit de Rodos.

Din port, toți ierarhii au urcat până la un loc cu mașini, iar de acolo pe jos, până în vârful muntelui, în localitatea Hora, unde se află Mânăstirea „Sf. Ioan Teologul". Patmosul e o insulă muntoasă și uscată. Rar să vezi un grup de copaci sau o pajiște verde. La Mânăstire s-a oficiat un Te-Deum și s-a rostit un cuvânt de primire de către episcopul Isidor de Trallea, exarh patriarhal local. În dimineața următoare s-a oficiat o slujbă în biserica „Sf. Fecioare" din Hora, singura localitate mai mare, și apoi s-au început lucrările în Biblioteca Mânăstirii „Sf. Ioan Teologul".

Mânăstirea aceasta, așezată efectiv pe vârful muntelui — probabil apa se pompează de undeva de jos — e un adevărat miracol. E o cetate, construită de cruciați, cu ziduri împrejmuitoare de peste douăzeci, treizeci de metri, cu creneluri și metereze. Odată intrat în ea, prin niște porți înguste, se intră într-un adevărat imperiu al scărilor, al bolților joase și al nișelor semiovale. Probabil respectând geografia locului, parcă nici o cameră nu este la același nivel cu celelalte. Ca să ajungi într-o cameră, în trapeză, în biserică, în bibliotecă sau în chilii, trebuie neapărat sau să urci, sau să cobori, mereu cu capul aplecat, prin coridoare joase și înguste, multe neluminate, deși electricitatea a pătruns și acolo. E folosită însă cu economie. Scările sunt peste tot din piatră naturală, foarte rezistentă.

În bibliotecă numai cărți vechi grecești, legate în piele. Am avut bucuria să descopăr un raft de cărți tipărite în Țara Românească pe vremea binecredinciosului voievod Constantin Brâncoveanu, în limba greacă, deci înainte de 1714. Cum vor fi ajuns acolo, n-a putut nimeni să-mi spună. Se știe că domnia lui Brâncoveanu, 1688—1714, a fost o domnie fără războaie și că tiparul a cunoscut pe vremea lui o dezvoltare deosebită, ca și arhitectura care s-a definit chiar într-un stil brâncovenesc.

M-am bucurat mult să găsesc în Patmos, într-o citadelă dintre cele mai curioase, parcă pe vârful lumii, urme brâncovenești. Dar tot acolo, cu cărțile tipărite de el în mână, mi-am rememorat de îndata că numai cu câteva zile în urmă, pe drumul de la aeroportul Istanbulului spre Fanar, am trecut pe lângă Edicule, fortăreața în care acest domn al culturii a fost decapitat de turci în modul cel mai barbar. Cărțile pe care le aveam în mână m-au mângâiat totuși. Brâncoveanu al culturii n-a murit. Și mi-am adus aminte, bineînțeles, și de mânăstirea Sâmbăta. Sâmbăta noastră transilvăneană. Sâmbăta lui Brâncoveanu. Sâmbăta mitropolitului Nicolae Bălan!

Sâmbăta mea!

Brâncoveanu, deși asasinat, trăiește! Se știe că Jean Calvin, după ce l-a ars pe rug pe Miguel Servet, a ridicat pe locul acela un obelisc pe care, el sau urmașii lui, au scris: **Erravi!** Am greșit. Turcii n-au făcut încă aceasta pe locul unde l-au decapitat pe Brâncoveanu și pe cei patru copii ai lui: Constantin, Radu, Matei și Ștefan!

Dar să revenim în biblioteca din Mânăstirea „Sf. Ioan Teologul". Acolo au început lucrările întâlnirii patriarhilor.

Ce anume s-a petrecut?

S-a analizat punct cu punct **Documentul** pregătit la Volos, în Grecia. El este intitulat: **„Mesajul întâistătătorilor Bisericii Ortodoxe"**, și este datat 26 septembrie 1995. Deși îl vom publica în întregime, când ne va parveni în traducere oficială versiunea originală din grecește, voi încerca să rezum foarte pe scurt acest **Mesaj**.

El nu se referă, bineînțeles, la probleme legate de Cartea **Apocalipsei**, ci la unele din problemele care preocupă Biserica Ortodoxă în vremea noastră. Și nu se fac analize largi, ci doar enunțuri, deoarece problemele sunt în general cunoscute. Importantă este evocarea lor și propunerea lor pentru meditația Bisericilor și nu numai a celor Ortodoxe. Iată mai departe conținutul lui rezumat pe capitole, așa cum e conceput în original:

1. Mai întâi se adresează un salut tuturor Bisericilor, din locul în care Sf. evanghelist Ioan a primit descoperirea **Apocalipsei**. De altfel cuvântul însuși de **Apocalipsă** înseamnă **descoperire**, revelație, iar în cazul cărții, denumirea a devenit substantiv propriu, nume de carte.

2. Mesajul constată că lumea trece astăzi prin vremuri critice. Apostazia, zeificarea oamenilor, adesea sacrificarea oamenilor și a creației, criza credinței — toate acestea pot caracteriza epoca drept **„apocaliptică"**, dar aceasta nu înseamnă sfârșitul lumii. Biserica trebuie să propovăduiască pe Hristos, să sprijine progresul umanității, pacea și frăția între popoare. Se face un **Apel** către cei care dețin puterea, către cei din zonele de conflicte, ca să promoveze pacea, adevărul și dreptatea în lume.

3. Mai departe se condamnă **naționalismul agresiv și fanatic**, pentru că el duce numai la diviziuni și ură între popoare, nu la pace și înțelegere. Se cere respectarea particularităților religioase și culturale ale popoarelor, a libertății și a demnității persoanei umane, și a minorităților.

4. Se anunță celebrarea panortodoxă a jubileului creștin de 2000 de ani de existență, când se vor face rugăciuni ca Dumnezeu să fie preamărit **„în toate lucrurile"**.

5. Se evocă unele evenimente din ultimul secol și, mai ales, persecuțiile suferite de Bisericile Ortodoxe. Sângele vărsat leagă pe martirii epocii noastre, de martiriul veacului apostolic.

6. Se evocă și unele aspecte pozitive din ultimul secol al celui de-al doilea mileniu: redescoperirea învățăturilor Sf. Părinți, redeșteptarea conștiinței misionare, înflorirea vieții monahale, dialogul rodnic cu curentele filosofice contemporane și cu știința. Acest lucru, apreciem noi, e foarte important, deoarece se afirmă colaborarea cu știința, neexistând motive de despărțire de ea.

7. **Dialogurile teologice** multilaterale între confesiuni sunt o dovadă a vieții active a Bisericii, în **căutarea unității pierdute**. În **Mișcarea ecumenică**, Ortodoxia s-a impus printr-o prezență activă, începând mai ales din 1961 când, pe lângă primele Biserici care au aderat la Mișcarea ecumenică, au aderat și restul Bisericilor, inclusiv Biserica Ortodoxă Română.

În acest domeniu însă, **Mesajul** Patriarhilor observă că **„din nefericire, criza și deviațiile din ultima vreme din Mișcarea ecumenică, impun Bisericii Ortodoxe datoria de a rezista acestor deviații și de a promova tradiția autentică a Bisericii"**.

E vorba de promovarea **hirotoniei femeilor**, de folosirea **limbajului zis inclusiv**, adică denumirea lui Dumnezeu la feminin, de **admiterea homosexualității și a lesbianismului**, și de alte devieri de la adevărata doctrină și moralitate creștină, devieri promovate în Mișcarea ecumenică mai ales de către cultele protestante și neoprotestante (secte). Acestea sunt admise de Mișcarea Ecumenică fără discernământ și fără nici o motivare teologică. Ele au apărut în Mișcarea ecumenică, ca urmare a presiunii unor grupuri lipsite de orientare teologică, și mânate mai ales de pretenții de democratizare și liberalizare, în ciuda și în afara doctrinei creștine, în care nu asemenea principii sunt orientative, ci revelația, adică învățătura Sfintei Scripturi și a Sfintei Tradiții.

De fapt, **Mesajul patriarhilor** dă, prin declarația pe care o face, un avertisment, dacă nu chiar un ultimatum Mișcării Ecumenice. Aceasta, dacă va rămâne în continuare în mrejele acestor „teologi" care, fiind mai ales sociologi improvizați și politicieni dezorientați, nu au nimic cu teologia, va face ca Biserica Ortodoxă să-și reconsidere participarea la ecumenismul practicat de **Consiliul ecumenic al Bisericilor de la Geneva**. Acest lucru s-a discutat mult la Volos, unde s-a pregătit Mesajul. Evident, Ortodoxia nu va renunța la **Ecumenism**, adică la ideea reunificării Bisericilor, dar nu va putea accepta **deviațiile** nu numai de la adevăratul ecumenism, ci chiar și de la creștinismul biblic original. Va căuta o reorientare spre un ecumenism corect, adevărat, biblic.

Mai departe **Mesajul patriarhilor** se referă critic la alte două probleme care tulbură viața creștină contemporană. Citez: **„De asemenea considerăm că uniatismul și prozelitismul sunt obstacole serioase în calea progresului dialogului cu romano-catolicii și cu protestanții"**. E o declarație scurtă, dar foarte importantă.

Documentul de la Balamand, care a definit relațiile dintre romano-catolici și ortodocși, a stabilit că **uniatismul** nu e metoda cea bună a realizării unității dintre cele două Biserici. El a fost un abuz și o siluire la vremea apariției lui, în sec XVII—XVIII, iar mai apoi, se știe, uniatismul a fost integrat definitiv și total în romano-catolicism, **având acum toate dogmele catolice**. Ritul a mai rămas oriental, dar ritul nu e problemă de credință.

Ori, în ciuda acordului de la Balamand, capii Bisericilor ortodoxe au constatat că uniatismul este în continuare agresiv și revendicativ **ca uniatism**, împiedicând dialogul dintre ortodoxie și Catolicism în spiritul **Documentului de la Balamand**. Se știe că, în vara care a trecut, Ortodoxia a reanalizat la Constantinopol **Documentul de la Balamand** și l-a menținut integral. Ba chiar, la cererea Bisericii Greciei, în special, el va fi completat printr-o nouă analiză a raporturilor Ortodoxiei cu uniatismul, mai aspră probabil. Întrunirea va fi organizată în 1996. Cardinalul Cassidy mi-a spus în Patmos că **Biserica romano-catolică** a acceptat această nouă întâlnire, probabil ultima pe tema uniatismului, după care se va relua dialogul propriu-zis ortodoxo-catolic, dacă discuțiile asupra uniatismului se vor termina și dacă se va renunța la prozelitismul exercitat prin această Biserică.

De remarcat faptul pozitiv că, în ultima vreme, Biserica catolică orientală, unită cu Roma, a renunțat la principiul **restitutio in integrum** ca o condiție a dialogului cu Ortodoxia. E o atitudine realistă și remarcabilă și, **un punct pozitiv** în desfășurarea dialogului dintre cele două Biserici. Un punct negativ rămâne cererea acestei Biserici unite ca, la noi în România, Parlamentul să rezolve diferendele cu ortodocșii. Ortodocșii consideră că Decretul 226/1990 este suficient pentru aceste reglementări. O altă reglementare ar putea genera noi tulburări și blocarea dialogului.

1. Ultimele aspecte ale relațiilor cu uniatismul sunt, în unele Biserici, dramatice. Spre exemplu în Cehia și Slovacia, Mitropolitul Dorotei a prezentat situații conflictuale zguduitoare. Au fost ocupate prin violență biserici, au fost luate proprietăți, s-au petrecut chiar confruntări fizice și, toate, lipsite de orice considerație față de ortodoxie.

Delegația Bisericii Ortodoxe Române a comunicat celorlalte Biserici Ortodoxe că la noi se încearcă o reconciliere, că există bunăvoință teoretică, dar că se continuă și unele acțiuni agresive și prozelitiste, acțiuni de ocupări de biserici și acolo unde nu există un număr suficient de uniți, apoi primiri de preoți ortodocși caterisiți care sunt integrați în Biserica unită, ceea ce este evident o acțiune prozelitistă cu intenții destabilizatoare. Bisericile Ortodoxe surori au fost informate că între Biserica Ortodoxă și cea unită din Transilvania, s-a convenit să se alcătuiască, de ambele părți, comisii de dialog local. În vederea începerii acestui dialog, Biserica Ortodoxă a cerut ca o condiție prealabilă pacificarea relațiilor dintre cele două Biserici și așezarea lor pe temelii oneste și realiste. S-a cerut astfel:

A. Biserica unită să țină seama, în ceea ce privește situația numerică a credincioșilor uniți, de ultimele statistici. Se știe că ultimul Recensământ de acum un an a arătat că în România există 228 337 de uniți și nu un milion jumătate - două milioane, cum pretind unii, socotind și toți morții, sau având în vedere situații de mult modificate.

B. Biserica unită să renunțe la procesele deschise în tribunale pentru recuperarea de biserici. Acest lucru să se facă prin bună înțelegere, prin referendum-uri locale care să fie respectate de ambele părți.

C. Biserica unită să renunțe la ocupările de biserici prin violență și amenințări, prin comando-uri aduse din alte localități și prin atragerea ortodocșilor la uniatism prin oferirea de bunuri materiale sau promisiuni de astfel de avantaje, făcute mai ales preoților. De altfel, după cinci ani de așteptare ca apartenențele să se limpezească și să se definitiveze, Sinodul mitropolitan al Transilvaniei, Crișanei și Maramureșului a hotărât la 2 iunie 1995 — întrunit la Oradea, în prezența P.F. Patriarh Teoctist — să fie caterisiți preoții care trec de la ortodoxie la uniatism, ca apostați, potrivit Sfintelor canoane.

D. Ambele Biserici, — s-a mai hotărât între ele — să înceteze calomniile prin presă împotriva celeilalte Biserici și a conducătorilor ei, pentru a se pregăti climatul unui dialog posibil.

* * *

De rezultatele acestei înțelegeri din România va depinde mult hotărârea care se va lua în Dialogul teologic dintre Biserica Ortodoxă și Biserica romano-catolică în anul viitor. Să sperăm că ne vom întâlni în anul viitor cu rezultate bune.

Altfel, problema uniatismului va mai crea probleme dialogului dintre cele două Biserici.

Protestanții, de fapt neoprotestanții — dar toți intră în aceeași familie — sunt avertizați în **Mesajul** din Patmos că prozelitismul pe care îl desfășoară nu poate fi acceptat de Bisericile Ortodoxe și că, acest prozelitism va genera mereu conflicte inutile.

8. Mesajul patriarhilor atrage atenția, în capitolul 8, asupra **sfințeniei vieții**. Condamnă crima de orice fel, și avorturile, lipsa de respect față de libertatea oamenilor, distrugerea naturii prin abuzurile ecologice.

9. Ortodoxia își declară responsabilitatea față de întreaga **Oikumene**, față de întreaga lume, persoane și popoare, care au dreptul la libertatea pentru care Hristos și-a vărsat sângele (Apoc. 5, 9).

10. La sugestia Patriarhiei Ecumenice data de 1 septembrie din fiecare an va fi ziua de rugăciune pentru protecția mediului înconjurător. Se adresează un **Apel** în acest sens întregii omeniri. Natura trebuie iubită și ocrotită.

11. Sfânta Euharistie trebuie să fie centrul și criteriul întregii vieți în Hristos. Fiecare Liturghie, oficiată sub conducerea sau în numele episcopului canonic local, constituie axa și criteriul vieții Bisericii și al mântuirii.

12. Mesajul patriarhilor își îndreaptă privirea spre **Mileniul** următor. Realizările științei în toate domeniile mai ales în biologie, aduc cu ele rezultate incredibile, dar și pericole, se constată în **Mesaj**. Biserica nu poate rămâne indiferentă față de aceste pericole în perspectivă, care violentează creația, manipulând-o spre zone anarhice, și periclitează supraviețuirea persoanei umane ca **„chip al lui Dumnezeu.**

13. În domeniul **schimbărilor politice**, Biserica Ortodoxă rămâne fermă la **principiul neamestecului**

(Continuare în pag. a 3-a)

Cine își uită eroii, nu-și merită libertatea

La invitația Prefecturii Brașov și a Oficialităților din com. Șercăița, jud. Brașov, I.P.S. Mitropolit Antonie a participat. Duminică, 1 octombrie 1995, la sfințirea monumentului eroilor, din această localitate, căzuți la datorie în primul și al doilea război mondial. Cu acest prilej, I.P.S. Sa a rostit cuvântarea ce se publică în prezentul număr.

Am răspuns cu bucurie invitației de a fi astăzi împreună cu Dv. aici în Șercăița, pentru a omagia pe eroii acestui sat căzuți în primul și în al doilea război mondial, cărora le-ați ridicat acest frumos monument.

Ei s-au jertfit pentru Patrie.

Pentru a apăra ființa Patriei. Granițele ei. Libertatea ei. Libertatea noastră. Viitorul Patriei. Viitorul nostru. Sfânta Scriptură ne spune că nimic nu este mai important, mai valoros, mai sfânt, mai jertfelnic, mai eroic, decât să-și dea cineva viața pentru aproapele său. Și într-adevăr: ce poate fi mai generos, decât sacrificiul suprem pentru altul, pentru frații de un sânge, de o credință, pentru părtașii la aceeași geneză, la aceeași istorie, la același destin, la aceeași limbă!

De ce e mare și sfântă și neîntrecută de nimic jertfa supremă pe câmpul de bătaie? Pentru că pe pământ avem o singură viață și, nemai pentru cea mai importantă cauză, suntem îndreptățiți și chemați să ne sacrificăm cel mai mare bun pe care ni l-a dat Dumnezeu, adică **viața!** Acest sacrificiu l-au făcut eroii. Și, o spun încă o dată, nu s-au sacrificat pentru ei, pentru că ei au plecat. S-au sacrificat pentru cei care au rămas, părinții lor, frații lor, copiii lor. Aceștia au rămas să se bucure de roadele sacrificiului lor și, îndeosebi, de viața în libertate, de stăpânirea asupra pământului strămoșesc, de înlăturarea pericolului căderii sub robie străină.

Iată de ce recunoștința față de eroi este și trebuie să fie veșnică. Ei nu trebuie uitați niciodată. Cine își uită eroii, nu-și merită libertatea. Cine își cinstește eroii face dovada recunoștinței față de ei. Eroii ajung în fața Tronului dumnezeiesc și sunt martorii noștri înaintea lui Dumnezeu că niciodată n-am voit altceva, luptând, decât să ne apărăm ce a fost al nostru, pământul, limba, obiceiurile, dreptul de a ne agonisi pâinea cea de toate zilele în libertate, dreptul de a trăi frumos, în pace cu toată lumea și cu Dumnezeu.

Noi, românii, n-am avut întotdeauna în istorie liniștea pe care ne-am dorit-o, și pe care am meritat-o. Pentru că noi n-am râvnit niciodată pământul altora. N-am dus niciodată vreun război de cucerire a pământului altora. Și chiar când am trecut peste hotare străine, am făcut-o nu pentru a rămâne acolo, ci pentru a ne asigura libertatea pământului nostru. Am ajuns până la Stalingrad, dar numai pentru a ne asigura Basarabia noastră, care fusese abuziv cotropită de două ori în istorie. Și cine nu știe că Basarabia e pământ românesc din moși-strămoși, parte din Moldova lui Ștefan cel Mare și Sfânt care pe Nistru și-a așezat cetățile de apărare: Cetatea Albă, Tighina, Soroca, Hotinul, deși români sunt și dincolo de Nistru, până la Bug și mai departe.

Și mai avem și azi un dor neîmplinit. Silnicii care mai sunt practicate și astăzi, în ciuda dreptății de toți cunoscută, fac din Basarabia un stat rupt de Țara Mamă, cu care a fost una până în 1918. Biserica din Basarabia e și astăzi sub ocupație rusească. Există însă și un Dumnezeu al românilor. Ne va face dreptate. Să nu avem nici o îndoială. Lanțurile din 1940 și 1944, și cele de azi în ceea ce privește Biserica, lanțuri care mai apără încă Pactul Molotov-Ribentropp, vor trebui să cadă și Basarabia va fi din nou românească.

Ne-am dus apoi până în munții Tatra și până la Budapesta. Am cucerit Budapesta.

Am cucerit Budapesta de două ori în istorie, dar nu cu intenția de a rămâne în ea, ci odată pentru a împiedeca instaurarea comunismului lui Bela Khun acolo, iar a doua oară, în al doilea război mondial, pentru a ne asigura întoarcerea la trupul Țării a ceea ce era al nostru: Transilvania răpită prin Diktatul de la Viena din 1940.

Eroii ne-au binecuvântat în 1918 cu reîntregirea Țării. Basarabia, Bucovina și Transilvania au intrat între granițele firești ale României, așa cum fuseseră ele una în vechiul regat al Dacilor, strămoșii noștri, și în Dacia Felix romana, locul și timpul în care din daci și din romani s-a plămădit poporul român.

Durăm în istorie de aproape 2000 de ani și vom fi nemuritori pe acest pământ al nostru, atâta vreme cât va mai fi viață pe Terra.

S-au sacrificat vieți multe și în primul și în al doilea război mondial. Inscripțiile de pe acest monument ne arată ce mulți eroi au existat numai din acest sat. De toți aceștia ne aducem aminte azi și, Troița aceasta e semnul că inimile noastre sunt în unitate cu cei plecați, în speranța că jertfa lor a fost bineplăcută lui Dumnezeu și rodi'oare pentru noi și pentru Țara noastră românească.

Exemplul lor să fie viu și pururea grăitor pentru noi. Ne-a dat Dumnezeu o Țară frumoasă și mănoasă. Să facem doar o simplă comparație cu țările acoperite de nisipuri seci, sau cu cele acoperite de zăpezi veșnice, sau bântuite de înghețuri, și vom înțelege de îndată ce binecuvântare sunt munții noștri, câmpiile apele, soarele celor patru anotimpuri, anotimpuri care întregesc o climă blândă în patru trepte de urcuș și coborâș, care ne scutesc de monotonia arșițelor continui și a gerului nemilos.

Să ne rugăm lui Dumnezeu din toată inima ca să dea odihnă în Împărăția drepților tuturor acestor eroi din cele două războaie mondiale din acest sat, și tuturor eroilor care odihnesc sub glie pentru apărarea Patriei, din toate așezările românești de pretutindeni.

Să nu-i uităm. Să învățăm copiii să-i cinstească. Unitatea de suflet și de inimă, de gândire și de simțire să fie pururea vie între generațiile care s-au sacrificat pentru Țară și între noi cei de azi și din viitor.

La nevoie să le urmăm exemplul eroic.

Veșnica lor pomenire.

Șercăița
Duminică 1 oct. 1995.

† ANTONIE
MITROPOLITUL ARDEALULUI

Sfânta Liturghie — Marea Iubire (XXI)

— TAINA ȘI COMUNIUNE —

După rostirea rugăciunii „TATĂL NOSTRU", se ridică dvera (perdeaua) ușilor împărătești, iar slujitorul Domnului împărtășește celor de față „**Pace tuturor**" și i se răspunde în asentimentul iubirii într-o mai crescândă comuniune: „**Și duhului tău**", realizându-se între preot și credincioși o linie de urcuș sufletesc, în dorința de-a poposi împreună la ospățul de taină al Sfintei Euharistii. Și în continuare, preotul atenționează, zicând: „**Capetele voastre, Domnului să le plecați**", iar strana sau credincioșii răspund: „**Ție Doamne**", prelungit sau întreit, pentru ca preotul să se roage încet, pentru toți: „Mulțumim Ție, *Împărate* nevăzut, Cel ce toate le-ai făcut cu puterea Ta cea nemăsurată și cu mulțimea milei Tale din neființă la ființă toate le-ai adus. Însuți, Stăpâne, caută din cer spre cei ce și-au plecat Ție, capetele lor; că nu le-au plecat trupului și sângelui, ci Ție, Înfricoșătorului Dumnezeu. Tu deci, Stăpâne, **cele puse înainte nouă tutu or, spre bine le întocmește**, după deosebita trebuință a fiecăruia: cu cei ce călătoresc pe ape, pe uscat și prin aer împreună călătorește, pe cei bolnavi îi tămăduiește, Cel ce ești doctorul sufletelor și al trupurilor noastre"[1].

Insistând astfel, în grija de păstor sufletesc, pentru ca Dumnezeu să reverse harul milei Sale cerești, peste trebuințele deosebite ale tuturor credincioșilor și în mod special, părinteasca Sa grijă să fie cu cei călători și cu cei bolnavi, așa cum numai Părintele nostru ceresc o poate face, preotul încheie rugăciunea, cu glas auzit, zicând: „**Cu harul și cu îndurările și cu iubirea de oameni a Unuia-Născut Fiului Tău, cu Care ești binecuvântat împreună cu Preasfântul și bunul și de viață făcătorul Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor**". Iar cântăreții răspund cu „**Amin**", prelungit, pentru ca iarăși, preotul să se poată ruga în taină: „Ia aminte, Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, din sfânt locașul Tău și de pe scaunul slavei împărăției Tale și **vino ca să ne sfințești pe noi,** Cel ce sus împreună cu Tatăl ședzi și aici, în chip nevăzut, împreună cu noi ești. **Și ne înviedniceșie, prin mâna Ta cea puternică, a ni se da nouă Preacuratul Tău Trup și Scumpul Tău Sânge și prin noi** la **tot poporul**".

Prin această tainică rugăciune, preotul chemând pe Cel ce toate le poate, se simte și mai asistat de prezența divină, Căreia I se adresează în taină, închinându-se de trei ori și zicând: „**Dumnezeule, curățește-mă pe mine păcătosul și mă mântuiește**".

Responsabil pentru întreaga comunitate liturgică și simțindu-se în comuniune cu ei, preotul și credincioșii, deopotrivă, sunt așteptați la Masa de taină — Sfânta Împărtășanie, care nu este rezervată doar preotului slujitor, ci tuturor celor ce s-au nevoit să înțeleagă și să se împărtășească din Marea Iubire a lui Dumnezeu! Participarea liturgică trebuie să culmineze în gustarea din Sfântul Trup și Sfântul Sânge a Celui ce s-a jertfit pentru toți oamenii și pentru mântuirea tuturor. Scopul Euharistiei nu este prefacerea pâinii și a vinului, ci a ne face părtași cu Hristos, care a devenit hrana noastră, viața noastră, descoperirea Bisericii ca fiind trupul lui Hristos... La început, împărtășirea tuturor credincioșilor la Liturghie, era concepută de Biserică drept scopul vădit al Euharistiei și înfăptuirea Cuvintelor Mântuitorului: „Să mâncați și să beți la masa Mea, în Împărăția Mea (Lc. 22, 30), de aceea, prin forma ei, Euharistia era Cina, era împlinirea ei prin împărtășirea obștească"[2], deci a celor prezenți, cu Hristosul euharistic.

Încă în rugăciunea de la sfârșitul Proscomidiei, pentru punerea înainte a Cinstitelor Daruri, preotul se roagă amintind că ceea ce se pregătește este „**pâinea cea cerească, hrană a toată lumea...**". Iar de la începutul și până la sfârșitul slujbei euharistice, pornind chiar de la „Binecuvântată este Împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh", totul este o atenționare, o chemare la ospățul tainic al Stăpânului. Astfel, la rugăciunea a doua pentru cei credincioși, preotul se roagă în taină: „... Și **dăruiește, Dumnezeule, și celor ce se roagă împreună cu noi** spor în viață, în credință și în înțelegerea cea duhovnicească. Dă lor... și **întru nevinovăție și fără de osândă să se împărtășească cu Sfintele Tale Taine și să se învrednicească de cereasca Ta Împărăție**". Iar în rugăciunea tainică a preotului, din timpul cântării heruvimice, el zice: „**Că Tu ești Cel ce aduci și Cel ce Te aduci (jertfă), Cel ce primești și Cel ce te împarți (tuturor)** Hristoase, Dumnezeul nostru...". De aceea, El Însuși, ca și odinioară la Cina cea de Taină, zice: „**Luați, mâncați...**" și „**Beți dintru aceș.a toți...**". „**Aceasta s-o faceți întru pomenirea Mea...**"

„Alcătuindu-ne aminte așadar, de această poruncă mântuitoare și de toate câte s-au făcut pentru noi", nu putem sta nepăsători și privitori „ca la teatru". Preotul cu credincioșii săi se implică, trăiește, se hrănește, „se ospătează" la această „Masă de Taină". Și aceasta pentru ca efectul liturgic să fie nu doar un spectacol, că „s-a slujit frumos...", „s-a cântat frumos...", „s-a vorbit frumos...", ci „**ca să fie celor ce se împărtășesc, spre trezirea sufletului, spre iertarea păcatelor, spre împărtășirea cu Sfântul Duh, spre plinirea Împărăției cerurilor...**" Sfântul Vasile cel Mare, zice la acest loc: „Iar **pe noi toți, care ne împărtășim dintr-o pâine și dintr-un potir, să ne unești unul cu altul prin împărtășirea Aceluiaș Sfânt Duh** și pe nici unul dintre noi să nu ne faci a ne împărtăși cu Sfântul Trup și Sânge al Hristosului Tău spre judecată sau spre osândă, ci să aflăm har împreună cu toți sfinții.

Cu o asemenea dispoziție sufletească și dor după Împărăție, încă înainte de „Tatăl nostru", preotul se roagă în taină nu numai pentru sine, ci pentru toată comunitatea și mai cu osebire pentru toți cei ce participă la taina liturgică, zicând: „**Ție, Stăpâne, Iubitorule de oameni, Îți încredințăm toată viața și nădejdea noastră și cerem și ne rugăm și cu umilință căzând înaintea Ta; Învrednicește-ne SĂ NE ÎMPĂRTĂȘIM cu cuget curat, cu cerești și înfricoșătoarele Tale Taine ale acestei sfinte și duhovnicești mese, spre lăsarea păcatelor, spre iertarea greșelilor, spre împărtășirea cu Sfântul Duh, spre moștenirea Împărăției cerurilor, spre îndrăznirea cea către Tine, iar nu spre judecată, sau spre osândă**".

După rugăciunea „Tatăl nostru", prin care cerem să „**vie Împărăția Ta...**" și „**pâinea noastră cea spre ființă dă-ne-o nouă astăzi**", preotul se roagă încet zicând: ... „Tu, deci, Stăpâne, cele puse înainte **nouă tuturor, spre bine le întocmește, după deosebita trebuință a fiecăruia...**". Iar după ecfonisul: „**Cu harul și cu îndurările și cu iubirea de oameni a Unuia-Născut Fiului Tău...**", tot în taină se roagă, zicând: ... „**Și ne învrednicește, prin mâna Ta cea puternică, a ni se da nouă Preacuratul Tău Trup și Scumpul Tău Sânge și prin noi** la TOT POPORUL".

Preotul, cutremurat, în fața Hristosului euharistic din nou se închină de trei ori, zicând în taină: „**Dumnezeule, curățește-mă pe mine păcătosul și mă miluiește**" și apoi zice cu glas Tare: „**Să luăm aminte**" și luând Sfântul Trup, cu amândouă mâinile, îl înalță deasupra sfântului disc, în semnul sfintei cruci, amintind prin aceasta de înălțarea pe cruce, a Mântuitorului, zicând cu glas tare: „SFINTELE SFINȚILOR. Îndată credincioșii răspund cântând: „**Unul sfânt, unul Domn, Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu-Tatăl. Amin.**"

Sfântul Chiril al Ierusalimului zice că „Cele ce stau înainte sunt „sfinte" pentru că au primit pogorârea Sfântului Duh. „Sfinți" sunteți și voi pentru că ați fost învredniciți de Duhul Sfânt". Și zice mai departe, același Sfânt Părinte: „Cu adevărat Unul singur este Sfânt, Cel care este prin fire Sfânt și noi suntem sfinți dar nu prin fire, ci prin participare, prin nevoință și prin rugăciune"[3].

După aceasta, ca preotul să poată dispune de timpul necesar pentru a se împărtăși cu Sfintele Taine și a pregăti Sfânta Împărtășanie, cântăreții cântă o **priceasnă**, respectiv o cântare de laudă sau de cerere, încheind-o cu întreitul **Aliluia.**

Momentul liturgic pe care-l străbatem cu emoție, este într-adevăr de-o imensă complexitate. Omul e chemat acum să se întâlnească direct cu Dumnezeu, la Ospățul tainic al Fiului Său. Tatăl își cheamă copiii la Masă! Cine se consideră fiu adevărat, ascultător și cuminte, vine la Ospăț. Masa e întinsă acum și toți sunt invitați la nuntă! S-a jertfit Mielul lui Dumnezeu, pentru noi oamenii și pentru a noastră mântuire! Cine nu este „îmbrăcat de nuntă", nu se poate apropia, fiindcă taina e cutremurătoare! Dar ai venit la Ospăț numai să vezi ce se pune pe masă? Gândește-te!

Liturgic am cerut mai întâi de la Dumnezeu, ca să ne ajute să fim **uniți în credință, să ne împărtășească Sfântul Duh,** care toate le unește și le face să crească. Și apoi, L-am rugat, pe măsura creșterii noastre duhovnicești, să ne învrednicească **a-L numi TATĂ,** ca să avem îndrăzneală de-a participa la Ospățul duhovnicesc al Fiului Său și Dumnezeu. Ca fii ai Lui, „ajutați de un Dumnezeu personal și de conștiința că suntem totuși aduși la existență de un Tată suprem, Care voiește să ne aducă la veșnica fericire a iubirii desăvârșite între noi și El și între noi înșine și în scopul acesta ne

(Continuare în pag. a 6-a)

Prot. Nichifor Todor

1 Vezi: Liturghier cit. p. 131 ss.
2 Al. Schmemann: Euharistia, op. cit., p. 230-231.
3 Sf. Chiril al Ierusalimului II, op. cit., p. 575—576; vezi și: P. Evdokimov: Rugul aprins, op. cit., p. 90.

PATMOS — Insula Apocalipsei

(Urmare din pag. a 2-a)

în politică. Desigur, Biserica nu poate fi indiferentă atunci când unele decizii politice îi pot afecta existența și ea cere ca, în astfel de cazuri, poziția ei să fie ascultată și luată în considerare cu seriozitate.

Mai departe **Mesajul** se referă la statutul Țării Sfinte care nu va putea fi statornicit, în nici un caz, fără acordul Patriarhiei Ierusalimului.

14. **Mesajul patriarhilor** consideră că în mileniul următor, elementul religios în dezvoltarea civilizațiilor va fi dominant. De aceea conducătorii religioși sunt invitați să fie înțelepți, prudenți și plini de curaj, în așa fel încât să se îndepărteze orice element de fanatism și de ură din viața oamenilor, și să se apere pacea, într-o lume care a fost atât de sever amenințată de războaie și de conflicte în timpul secolului care se încheie.

15. Ultimul capitol al **Mesajului** constată că, într-o lume confruntată cu atâtea secte și cu unele înspăimântătoare interpretări ale cărții **Apocalipsei,** toți sunt chemați să dea mărturie de iubire lui Dumnezeu și oamenilor. Cartea Apocalipsei descopere că **păcatul și forțele demonice destructive vor fi învinse prin Iisus Hristos, Domnul istoriei.**

* * *

Acesta este conținutul, pe scurt, al **Mesajului patriarhilor,** trimis din Patmos Bisericilor, cu prilejul împlinirii a 1900 de ani de la alcătuirea **Apocalipsei.**

Cred că acest rezumat, ușor comentat, va putea da cititorilor o idee despre cele petrecute în Patmos.

* * *

Iată mai departe câteva din datele principale privind calendarul manifestărilor din insula Patmos, cu prilejul aniversării a 1900 de ani de la scrierea Apocalipsei:

În timpul prezenței în insula Patmos a patriarhilor și primaților Bisericilor Ortodoxe, duminică 24 septembrie 1995, în biserica parohială a „Fecioarei" din localitatea Hora s-a slujit o Sf. Liturghie prezidată de S.S. Patriarhul Pavle al Serbiei, urmată de o recepție în aceeași localitate după care s-a vizitat o expoziție de icoane vechi și noi.

În aceeași zi masa de amiază a fost luată în Mânăstirea de maici „Bunavestire a Maicii Domnului" (Evangelismou Mitros Igapimenou). E o mânăstire de 45 de maici de toate vârstele, toate provenind însă din mai multe insule și chiar de pe teritoriul Greciei continentale. Cina s-a luat la o altă mânăstire de maici, mai mică, cu numai zece maici, numită Koumana.

Luni, 25 septembrie 1995, masa de prânz a fost oferită de Mânăstirea „Sf. Ioan Teologul" la hotelul „Skala", în localitatea de jos, din port. S-au oferit de către Patriarhul ecumenic engolpioane ierarhilor și medalii laicilor și clericilor. Între timp în portul Patmos a sosit și vaporul „Preveli", pentru a încheia lucrările simpozionului: „**Apocalipsa și mediul înconjurător**" care începuse la Constantinopol, și la care și ierarhii ortodocși au fost prezenți pe distanța Constantinopol—Kusadasi. La încheierea lucrărilor au participat din nou toți ierarhii ortodocși prezenți în Patmos, după care P.S. episcop Nifon Mihăiță al Sloboziei și Călărașilor, participant la Simpozion, s-a alăturat delegației Bisericii Ortodoxe Române care a participat la aniversarea din Patmos.

În aceeași zi, seara, în Mânăstirea „Sf. Ioan Teologul" s-a oficiat vecernia sub conducerea P.F. Patriarh Teoctist al României.

Marți, 26 septembrie, în vecinătatea peșterii în care sf. evanghelist Ioan a scris Apocalipsa, în aer liber, s-a săvârșit Sf. Liturghie, fiind și sărbătoarea Sf. Ioan Evanghelistul. Au slujit toți patriarhii și capii de Biserici ortodoxe. Au participat Președintele Greciei și primul ministru, cu doamna, și, de asemenea, cardinalii Roger Etchegaray și Edward Idriss Cassidy. Slujba a fost urmată de o recepție la Seminarul teologic din Patmos și de vizitarea peșterii Sf. Ioan evanghelistul care e chiar pe teritoriul Seminarului.

Pe același loc unde dimineața a fost săvârșită Sf. Liturghie, seara a fost un spectacol în aer liber unde, celebra actriță Irene Pappas, a recitat și a cântat un lung poem dedicat Apocalipsei. După aceea primarul Patmosului a oferit o masă în port.

Miercuri, 27 septembrie 1995, toate delegațiile s-au întors spre Constantinopol cu vaporul „Alexander" pe care, de altfel, au locuit în tot timpul manifestărilor din Patmos.

* * *

În ceea ce privește ecumenismul, deoarece am fost întrebați despre aceasta, putem spune următoarele, pe scurt:

Ortodoxia rămâne deschisă ecumenismului, cu toate că, **în ultima vreme, ecumenismul pare a-și pierde din vigoare și din principii.** Poate fi oboseală de sfârșit de secol și de mileniu.

Ecumenismul a fost una din ideile mari ale secolului XX și, sunt convins că va fi marcată ca atare ori de câte ori se va face prezentarea acestui secol din istoria omenirii.

Ecumenismul a fost o inițiativă și o mișcare profetică, ivită în prima jumătate a secolului XX, dar în jumătatea din urmă nu a mai avut parte de mari personalități, precum au fost Nathan Söderblom, John R. Mott, arhiepiscopul Athenagora de Theyatira, și apoi Wisser't Hooft. După aceștia, până azi, ecumenismul a încăput pe mâna amatorilor protestanți si neoprotestanți, care au relativizat-o, au lipsit-o de principii ferme și bine înrădăcinate în Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție. Poate va avea mai multe șanse în secolul și în mileniul următor.

* * *

Ortodoxia, de la Wisser't Hooft încoace, (secretar al Consiliului Mondial al Bisericilor), cu toate eforturile pe care le-au făcut neîncetat delegații ortodocși, a fost mereu marginalizată și chiar manipulată în interesul protestanților, neoprotestanților și sectanților care au relativizat-o și au compromis-o ca **Mișcare ecumenică autentică și credibilă.** Tare mă tem că romano-catolicii care — cu excepția Comisiei „Credință și Constituție" — au evitat angajarea în **Mișcarea ecumenică,** vor constata, și vom constata și noi, că au avut dreptate!

Fără a se intra în amănunte, precum am văzut mai înainte când am rezumat **Mesajul** din Patmos, conducătorii ortodocși până de curând rezervați și răbdători, încep să-și manifeste acum adevăratele temeri. Cu dreptate!

* * *

La sfârșitul lunii octombrie 1995 va avea loc la București întâlnirea Întâistătătorilor Bisericilor Ortodoxe, cu prilejul împlinirii a 110 ani de la autocefalia Bisericii Române, și 70 de ani de la instituirea Patriarhiei.

Poate vom vorbi despre aceasta mai pe larg după eveniment, adică la sfârșitul lui octombrie, sau la începutul lui noiembrie.

Deocamdată vom spune ceva doar despre scopul întâlnirii. Toți invitații, inclusiv Patriarhul Ecumenic Bartolomeu I, vor veni la invitația Bisericii noastre care, în anul acesta, sărbătorește 70 de ani de la înființarea Patriarhiei Române (1925), și 110 ani de la declararea autocefaliei Bisericii noastre (1885). La acestea se vor mai adăuga două aniversări cărora P.F. Patriarh nu dorește să le facă publicitate, dar de care nu va scăpa. Prea Fericirea Sa a împlinit anul acesta 45 de ani de episcopat (1950) și 80 de ani de viață (1915). E vorba deci de două aniversări personale, dar remarcabile, și de două aniversări bisericești naționale, evident, de mare însemnătate în viața Bisericii noastre.

* * *

În Patmos a fost absentă Biserica Ortodoxă Rusă.

Acestei Biserici, odată cu ieșirea din comunism, i-au revenit vechile visuri imperiale! Ea se află în conflict cu Patriarhia Constantinopolului, pentru că vrea să-și păstreze jurisdicția canonică asupra Estoniei, acum țară independentă, și asupra Ucrainei, de asemenea țară independentă. Statutul acestor două Biserici încă nu s-a definitivat pe plan panortodox, după dispariția Uniunii Sovietice, pentru că Moscova vrea să-și mențină stăpânirea canonică asupra lor. Dacă Patriarhia de Constantinopol și-ar fi însușit și poziția Bisericii noastre în privința ocupării necanonice, în continuare de către Moscova a Bisericii Basarabiei, acesta ar fi fost al treilea motiv de neînțelegere cu Patriarhia Constantinopolului. Aceasta nu s-a pronunțat încă oficial în legătură cu conflictul dintre noi și Moscova. Știm însă că Patriarhia Constantinopolului înțelege corect drepturile noastre.

Dacă s-ar pronunța, ar fi obligată s-o facă în favoarea noastră. Și probabil o va face. Rusia și-a instalat autoritatea canonică în Basarabia în 1812, în 1940 și în 1944 **după ocuparea militară a Basarabiei. Nu în virtutea vreunui drept.** Acum că Basarabia s-a declarat Republică independentă și suverană, Moscova nu mai are nici o rațiune care s-o îndreptățească să-și mențină jurisdicția canonică asupra Basarabiei. Acum nici nu mai are graniță comună cu Basarabia. **E pur și simplu un abuz!** Cum se simte încă mare putere lumească, această Biserică își permite, împotriva dreptății, să-și exercite autoritatea pretins spirituală, în teritorii asupra cărora nu are nici un drept, de nici un fel. Și își permite să sfideze toate Bisericile Ortodoxe, absentând de la reuniuni precum a fost aceasta din Patmos. La aniversările noastre de la București va veni un Mitropolit rus, Iuvenalie de Krutițki.

Să vedem cu ce gânduri?

* * *

Într-un fel, întâlnirea conducătorilor Bisericilor Ortodoxe la București, la sfârșitul lunii octombrie 1995, va putea fi considerată și ca o urmare a întâlnirii din Patmos, deoarece ecourile Patmosului vor fi încă prezente în amintirea tuturor participanților, în frunte cu S.S. Patriarhul ecumenic Bartolomeu I. Atunci, pentru câteva zile, București vor fi capitala Ortodoxiei!

LUCIAN BLAGA – student în Teologie, la Sibiu

Cu Sibiul a luat contact Lucian Blaga ca student în Teologie, la Institutul „Andrei Şaguna". Poate că Blaga n-a devenit student în teologie din convingere, ci din oportunitate. A rămas fără tată, din fragedă copilărie, la 13 ani şi apoi mai era la mijloc războiul — prim mondial. Conform legilor austro-ungare, în vigoare, studenţii teologi erau scutiţi de serviciul militar. S-a gândit familia că nu e cazul să se jertfească Lucian pentru un ideal străin de cel românesc. Spune doar, mai târziu, şi Blaga în Hronicul vârstelor: «Izbucnirea războiului trezi în mine instinctul de conservare faţă de împărăţie, al cărui cetăţean eram, dar nu aveam conştiinţa vreunei datorii» şi astfel în luna septembrie 1914 Lucian Blaga s-a prezentat pentru înscriere la Sibiul teologic. «În curtea mare a Institutului era o aglomerare de aspiranţi, majoritatea foştilor elevi, care în iunie trecuseră bacalaureatul la Braşov. Găsind în atmosferă atâta zumzet pentru teologie m-am înscris la înalta şcoală», consemna mai târziu Blaga. La teologie, Blaga găseşte profesori celebri şi entuziaşti pentru viitorul neamului românesc, pe Dr. Nicolae Bălan, Dr. Pavel Roşca, Dr. Romul Cândea, Dr. Eusebie Roşca, Dr. Silviu Dragomir, care au trecut, după unire, profesori la universităţile din Cluj şi Cernăuţi, iar N. Bălan, mitropolit al Ardealului...

Colegi a avut Blaga pe acad. I. Oţetea, Nicolae Colan, mai târziu episcop, mitropolit, academician, ministru. Contactul cu diferite „materii imponderabile şi abstracte", au reuşit să deştepte în Blaga „o seamă de interese de aceeaşi natură..."

Lucian Blaga isprăveşte Institutul de Teologie în primăvara anului 1917, când depune stăruinţă pentru plecarea în străinătate. Mai marii lui, din Sibiu, cunoscând sporul la studii al lui Blaga şi preocupările sale filosofice, erau bucuroşi să-l vadă urmând studii filosofice, de documentare ştiinţifică şi specializare. Cu data de 12 iunie 1917 Blaga depune la mitropolia Sibiului cererea pentru o bursă în vederea continuării studiilor. Mitropolitul primind cererea o trimite rectoratului de la Institutul teologic, acesta, Arh'm. Dr. Eusebie Roşca, consultându-se cu profesorii, dă următorul aviz Mitropolitului: „Nou promovatul nostru L. B., absolvent, distingându-se la toate examenele pe care le-a dat şi având alese însuşiri spirituale, îl recomandăm solicitudinii Înalt Prea Sfinţiei Voastre pentru continuarea studiilor în străinătate".

De atunci înainte drumul ce ducea spre desăvârşirea lui Lucian Blaga s-a deschis. Blaga a fost neînduplecat în stăruinţa sa, era un fel de răzvrătit împotriva acelora care i-ar fi barat calea spre succes. E permis a constata că stimulentul filosofului Blaga a fost Biserica. Rămas orfan, «mama mea nu dispunea de nici un fel de avere pentru ca să mă pot susţine la şcoli mai înalte», cum afirmă mai târziu în lucrările sale Blaga. Fără intervenţia Bisericii, Lucian Blaga ar fi devenit profesor, preot sau învăţător, desigur tot un fel de primus inter pares, dar nu ceea ce a ajuns cu binecuvântarea Bisericii.

Marele filozof Blaga a păstrat mereu în suflet sentimentele sale de dragoste şi respect faţă de Biserică. În urma dictatului de la Viena, universitatea de la Cluj s-a transferat la Sibiu, împreună cu L. Blaga, membru al Corpului didactic. În Sibiu a ţinut o conferinţă despre mitropolitul Andrei Şaguna, pe care a considerat-o un **omagiu adus Sibiului bisericesc.**

Să spunem, şi noi, cel puţin atâta, la o sută de ani de la naşterea lui Lucian Blaga.

Pr. prof. dr. Nicolae Neaga

BIOETICA: dimensiunea axiologică...

(Urmare din pag. 1)

zitive, dacă va avea în vedere doar scopuri terapeutice; însă cunoaşterea secretului intim al constituţiei ereditare a individului sau familiei ar putea duce la crearea unor serioase probleme etice.

Procreatica nu pune în joc doar viaţa embrionilor procreaţi artificial, ci şi concepţia naturală (paternă şi maternă) şi finalismul însuşi al sexualităţii umane. Eugenismul selectiv, experimentarea pe embrioni, comercializarea organelor corpului uman sunt tot atâtea probleme ce generează teamă.

S-a observat, în mod just, că ştiinţa experimentală riscă să-şi asume un statut epistemologic al policiei; să devină, adică, „arta posibilului", să caute să facă tot ce e posibil, nu ceea ce este util. E suficient să amintim că secolul nostru a cunoscut un asemenea pact între medicină şi politică (cea nazistă), pentru a ne pune problema unui statut epistemologic bine definit pentru ştiinţa contemporană, statut care formează, de fapt, justificarea epistemologică a bioeticii.

Epistemologi mai recenţi, pr cum Popper[1], au subliniat că legătura între ştiinţă şi etică nu e chestiune de opţionalitate, ci o exigenţă multiplă, născută în interiorul însuşi al cercetării ştiinţifice. Şi întrucât biologia priveşte în primul rând omul, incidenţa factorului personal — psihologic şi spiritual — asupra fundamentului epistemologic al bioeticii e deinitorie.

Bioetica va avea deci în vedere persoana umană în perspectiva revelaţiei creştine. Marile adevăruri ale creaţiei, întrupării Cuvântului şi învierii fac din om fiul lui Dumnezeu şi frate al lui Hristos; iar existenţa însăşi îşi găseşte sensul în mântuirea omului. Aşadar, omul va fi definit nu ca mijloc, ci ca scop, ca punctul de referinţă pentru orice acţiune.

Bioetica, înţeleasă ca morală a vieţii, va trebui să se raporteze constant la o concepţie antropologică de referinţă şi să-şi definească latura axiologică în funcţie de care să aprecieze moralitatea faptelor umane în domeniul cercetării ştiinţifice, fără riscul de a se confunda cu o ideologie sau cu o etică filosofică. Întrucât obiectul cercetării biologice, ca şi subiectul acesteia este omul, valoarea supremă a existenţei pământeşti, sistemul antropologic de referiment este cel biblic, într-o înţelegere ortodoxă, care, la rândul său, va fi suport pentru o antropologie autentic creştină. De aceea, considerăm că fundamentarea bioeticii pe valoarea transcendentă din om şi a condiţiilor sale de realizare este premisa, unică de altfel, pentru rezolvarea marilor probleme ale medicinii şi geneticii contemporane.

Şi celelalte confesiuni creştine pun problema unei axiologii creştine ca fundament pentru o bioetică ce va putea face faţă cerinţelor momentului şi ale viitorului. Căci „bioetica se naşte şi însoţeşte această revoluţie biologică şi genetică: priveşte ce se poate face azi şi mâine"[2]. Un teolog protestant afirmă că „valoarea potenţială a teologiei pentru bioetică constă în individualizarea şi fundamentarea semnificaţiei vieţii, suferinţei şi morţii"[3]. Numai că atât teologia catolică, cât şi cea protestantă, nu oferă un răspuns sau face or, tocmai pentru faptul că fundamentul axiologic e deficitar. Cu alte cuvinte, raportarea corectă a valorii la izvorul ei nu se face din perspectiva teologiei energiilor divine necreate, fapt pentru care natura umană şi viaţa însăşi pot fi obiect de studiu în accepţiunea curentă a termenului şi puse doar într-o relaţie exterioară cu Dumnezeu, izvorul lor, nu una în care Duhul Însuşi penetrează creaţia, conferindu-i astfel autentica valoare.

Pentru morala ortodoxă, valoarea este dar şi revelaţie a lui Dumnezeu. Şi acesta este fundamentul moral al bioeticii. Dumnezeu nu cere decât după ce a dăruit. Iar omul, după pilda talanţilor, primeşte darul cu mulţumire şi-l întoarce înmulţit. Viaţa umană, ca dar suprem, în bioetică, este darul lui Dumnezeu, prin Hristos-Viaţa, în Duhul Sfânt — de-viaţă-Dătătorul.

Dar în acelaşi timp, valoarea este şi revelaţie. Prin ea, omul Îl vede pe Dumnezeu în creaţie. Sunt raţiunile divine, puse de Creator şi pe care omul trebuie să le identifice şi prin ele să se înalţe la Cel ce le-a dat. Iar aceste raţiuni din creaţie trebuiesc puse în legătură cu Raţiunea supremă sau Logosul divin, care-i Logos Creator şi Răscumpărător. În virtutea acestui fapt, Sf. Maxim Mărturisitorul a arătat că întreaga creaţie îşi are fundamentul ei într-o raţionalitate care îşi găseşte originea în Logosul divin, în Raţiunea supremă, a doua Persoană a Sfintei Treimi. Toate raţiunile lucrurilor care alcătuiesc universul văzut şi nevăzut izvorăsc din Logos, prin energiile divine necreate, şi se întorc în Logos. Centralitatea Logosului în creaţie o pune în evidenţă Sf. Maxim Mărturisitorul când spune că „raţiunile cele multe sunt una şi cea una sunt multe. Prin ieşirea cea binevoitoare, făcătoare şi susţinătoare a Celui unul în făpturi, Raţiunea cea una sunt multe, iar prin întoarcerea celor multe şi prin referirea şi pronia cea călăuzitoare a celor multe, ca la o origine şi centru al lucrurilor din care şi-au luat începuturile şi care le adună pe toate, cele multe sunt una"[4]. Prin aceste raţiuni, creaţia devine transparentă spre Dumnezeu, iar viaţa omului nu este decât actualizarea în istorie a vieţii lui Hristos-Viaţa, prin Duhul Sfânt. Iar trupul omului nu este doar „locul" unde sălăşluieşte sufletul, ci este templu al Duhului Sfânt (I Cor. 6, 19) şi prin comuniune euharistică cu Trupul şi Sângele lui Hristos cel înviat, trupul omului se umple de sfinţenia Trupului Domnului, de darurile Duhului Sfânt care-l transformă din stricăcios în nestricăcios (I Cor. 15, 42), cum stau mărturie moaştele sfinţilor.

Valorii îi corespunde ceea ce structuraliştii numesc „forţa vitală", care-i indefinibilă din punct de vedere fizico-chimic. Ea aparţine trupului, dar nu formează obiectul cercetării ştiinţelor biologice, ci mai degrabă devine fundament pentru bioetică. Ea cuprinde două realităţi fundamentale: armonia organică şi existenţa planului. Armonia organică este constatată de ştiinţă, dar se sustrage cercetării; ea nu poate fi decât opera Cuvântului creator al lui Dumnezeu, care în prima zi a Genezei făcea lumina-ordine (Fac. 1, 3). Iar planul face ca între origine şi finalitate să existe continuitate. Este vorba de prezenţa lui Dumnezeu în creaţie, prin energiile divine necreate.

1 K. Popper, J. Eccles — „Eu-l şi creierul său", 3 vol., Ed. Armando, Roma, 1982, vol. III, p. 707.

2 L. Lorenzetti — „Teologia şi bioetica laică", Bologna, 1994, p. 10.

3 S. Hauerwas — „Mântuirea şi sănătatea: pentru ce medicina are nevoie de Biserică", Bologna, 1989, p. 350.

4 Sf. Maxim Mărturisitorul — „Ambigua", în PSB. 82.

Ecumenismul şi Bisericile orientale

(Urmare din pag. 1)

2. Pe parcursul drumului străbătut împreună, Occidentul a primit mult din partea Orientului în domeniul Liturghiei, a tradiţiei spirituale, al dreptului. Între altele, „dogmele fundamentale ale credinţei creştine despre Treime şi Cuvântul lui Dumnezeu, care Şi-a luat trup din Fecioara Maria, au fost definite în Sinoadele ecumenice ţinute în Orient" (ibidem). Dezvoltarea doctrinară, care a avut loc în Orient în cursul primelor secole, a fost decisivă pentru formularea credinţei universale a Bisericii. Eu doresc să amintesc aici cu o profundă veneraţie doctrina definită prin câteva Sinoade ecumenice din „primele secole: consubstanţialitatea (deofiinţimea n.n.). Tatălui cu Fiul, la Niceea, în 325; divinitatea Duhului Sfânt, la Sinodul prim de la Constantinopol (al doilea ecumenic n.n.), care a avut loc în 381; maternitatea divină a Mariei (însuşirea de Născătoare de Dumnezeu a Sfintei Fecioare n. n.), la Efes în 431; unitatea persoanei şi dualitatea firilor în Hristos, la Calcedon, în 451. De la acest aport fundamental şi definitiv pentru credinţa creştină trebuie să pornească, dezvoltările tematice care permit de a sonda mereu mai bine „insondabila bogăţie" a tainei lui Hristos (cf. Ep. 3, 8).

Conciliul II Vatican s-a abţinut de a reveni asupra circumstanţelor separării, sau de a se opri apoi studiului reproşurilor mutuale. Trebuie doar remarcat că mărturia identică primită prin Apostoli a fost uneori dezvoltată de o manieră diferită în Orient şi în Occident „după diversitatea geniului şi condiţiilor de existenţă" (U.R. n. 14). Acest fapt a dat loc la dificultăţi care, „fără a vorbi de motive de ordin exterior, ca urmare a lipsei de înţelegere reciprocă şi a dragostei, au dat ocazie separării" (ibidem). În loc de a înălţa între noi un zid al incriminărilor şi polemicilor, prin amintirea dureroaselor episoade ale trecutului, trebuie mai bine să încurajăm în prezent ca şi în viitor înţelegerea reciprocă şi dragostea.

3. În această privinţă, eu doresc să subliniez marea consideraţie pe care conciliul (II Vatican n. n.) o arată pentru tezaurele spirituale ale Orientului creştin, începând cu cele legate de sfânta Liturghie. Bisericile orientale îndeplinesc actele liturgice cu multă dragoste. Aceasta, în primul rând, în ce priveşte celebrarea euharistică, pe parcursul căreia suntem chemaţi cu toţii de a descoperi mereu mai bine „izvorul vieţii pentru Biserică şi făgăduinţa slavei cereşti" (U.R. n. 15). În ea (în Euharistie n.n.), „credincioşii uniţi cu episcopul, găsesc acces pe lângă Tatăl, prin Fiul Său, Cuvântul întrupat, mort şi înviat, în revărsarea Duhului Sfânt. Ei intră într-un fel de comuniune cu Sfânta Treime şi devin „participanţi la natura divină" (II P. 1, 4). Astfel, [...] în aceste Biserici particulare, Biserica lui Dumnezeu se zideşte şi se măreşte" (se dezvoltă n. n.) (ibidem).

Decretul asupra ecumenismului aminteşte de asemenea devoţiunea orientalilor pentru Maria, de-apururi Fecioară şi Maică a lui Dumnezeu, celebrată în imne magnifice. Cultul consacrat Născătoarei de Dumnezeu pune în lumină importanţa primordială a Mariei în opera de mântuire şi luminează în mod egal sensul şi valoarea venerării aduse sfinţilor. Decretul pune, în sfârşit, un accent aparte asupra tradiţiilor duhovniceşti şi în special asupra celor ale vieţii monastice, observând că acestea din urmă au devenit „sursa organizării vieţii monahale a latinilor, căreia i-a conferit ca atare o nouă vigoare" (cf. ibidem).

Contribuţia Orientului la viaţa Bisericii lui Hristos a fost şi rămâne importantă. Pentru aceasta Conciliul îi invită pe catolici să ştie „că este foarte important de a cunoaşte, a venera, a păstra, a dezvolta, pentru a conserva cu fidelitate plenitudinea tradiţiei creştine şi pentru a realiza reconcilierea creştinilor orientali şi occidentali" (ibidem). În special, catolicii sunt invitaţi „să năzuiască mai frecvent la aceste bogăţii spirituale ale Părinţilor răsăriteni", în tradiţia unei spiritualităţi care „înalţă omul întreg la contemplarea tainelor divine" (ibidem).

4. În ce priveşte aspectele intercomuniunii, recentul îndrumător ecumenic confirmă şi specifică ceea ce a fost deja a irmat prin Conciliu, spre a şti că o anume intercomuniune este posibilă, Bisericile orientale având adevărate sacramente (Sfinte Taine n.n.) şi în mod special Preoţia şi Euharistia.

Asupra acestui punct delicat, au fost emise indicaţii specifice, după care orice catolic, când se află în imposibilitatea de a întâlni un preot catolic, poate primi din partea unui preot al unei Biserici orientale Tainele Spovedaniei, Euharistiei şi Ungerii bolnavilor (Sf. Taină a Maslului n.n.) (Îndrumătorul n. 123). Şi invers, preoţii catolici pot în mod licit administra Tainele Spovedaniei, Euharistiei şi Sf. Maslu creştinilor orientali, care le cer acest lucru. Trebuie, în toate aceste cazuri, de a evita orice formă de acţiune pastorală care nu respectă deplin demnitatea şi libertatea conştiinţelor (Îndrumătorul n. 125). În alte cazuri specifice, şi în prezenţa unor situaţii particulare concrete, sunt prevăzute şi reglementate forme de comunicare în lucrurile sfinte.

În acest context, eu doresc să adresez un salut cordial tuturor Bisericilor orientale care trăiesc în comuniune deplină cu Episcopul Romei, păstrând însă vechile lor tradiţii liturgice, disciplinare şi spirituale[2]. Ele aduc o mărturie aparte în favoarea diversităţii în unitate care contribuie la frumuseţea Bisericii lui Hristos[3]. Misiunea care le-a fost încredinţată... este, astăzi mai mult ca oricând, aceea de a servi unitatea voită de Hristos pentru Biserica Sa, participând „la dialogul dragostei şi la dialogul teologic, la nivel local şi la nivel universal, contribuind astfel la înţelegerea reciprocă" (Enciclica „Ut unum sint", n. 60).

5. Potrivit Conciliului, „Bisericile Orientului, conştiente de necesara unitate a întregii Biserici, au facultatea de a se conduce după propriile lor discipline (U.R. n. 16). Există în mod egal o diversi ate legitimă în transmiterea unicei doctrine primite prin Apostoli. Diversele formule teologice ale Orientului şi Occidentului mai degrabă se completează decât se opun. Conciliul face de asemenea să se remarce că tradiţiile teologice autentice ale orientalilor sunt „înrădăcinate de o manieră excelentă în Sfânta Scriptură" (U.R. n. 17).

Noi trebuie deci să învăţăm mereu cu şi mai multă stăruinţă ceea ce Conciliul învaţă şi recomandă asupra respectului Bisericilor orientale, în ce priveşte practicile, obiceiurile şi tradiţiile lor spirituale. Trebuie urmărit a avea cu ele raporturi de dragoste sinceră şi de colaborare fructuoasă în deplina fidelitate faţă de adevăr. Noi nu putem decât să împărtăşim şi să repetăm dorinţa ca „să sporească între ei o colaborare frăţească. Spiritul dragostei va exclude orice formă de rivalitate" (U.R. n. 18). Fie ca Domnul să ne hărăzească aceasta, ca un dar al iubirii Sale pentru Biserica timpurilor noastre!

2 Este vorba de Bisericile unite cu Roma sau „Catolice, de rit bizantin".

3 Se ignoră starea tensională, de adâncire chiar a separaţiei între Orient şi Occident cauzată de existenţa acestor Biserici. Cât priveşte afirmaţia papală a păstrării vechilor lor tradiţii liturgice, disciplinare şi spirituale, este greu să te dumireşti cum vine un astfel de lucru, atâta vreme cât paşii către deplina catolicizare sunt atât de evidenţi.

SF. CUVIOASĂ PARASCHIVA

(Urmare din pag. 1)

Ţara sfântă, să cunoască locurile pe unde a umblat, a trăit, a învăţat şi a pătimit Mântuitorul Hristos. Zadarnic au căutat-o părinţii ei în toţi aceşti ani. În zelul său de a se închina la locurile sfinte, a ajuns la Ierusalim. De aici s-a retras apoi într-o mânăstire de călugăriţe din pustia Iordanului. A trăit viaţă aspră şi sărăcăcioasă, în post şi rugăciune. În evlavie şi smerenie, şi-a oţelit voinţa, nevoindu-se în săvârşirea de fapte bune.

La vârsta de 22 de ani, s-a reîntors în Tracia şi a trăit în satul Calicratia, la biserica Sfinţilor Apostoli, cu viaţa ei curată. După câţiva ani, în această localitate, pe la anul 1050 şi-a dat obştescul sfârşit, îngropată fiind lângă biserică.

După un timp, preotul acelei localităţi a avut un vis în care Paraschiva îi cerea să desgroape trupul păcătosului, înmormântat lângă ea. S-au făcut săpături pentru dezgroparea acelui mort şi au dat de moaştele sf. cuv. Paraschiva, întregi şi neputrezite, răspândind miros bineplăcut.

Aceste sfinte moaşte au fost apoi luate de ţarul româno-bulgar şi duse în Târnova, unde au fost aşezate. De aici, mai târziu, au fost duse la Belgrad, iar de acolo la Constantinopol. În anul 1641, pe cheltuiala sa, domnitorul Vasile Lupu al Moldovei a cumpărat moaştele sfintei Paraschiva, cu sumă mare de bani, de la patriarhul Partenie şi de la Poarta Otomană şi le-a dus la Iaşi, unde le-a aşezat în vestita biserică Tri-Sfetitele, de el clădită. Astăzi, moaştele sfintei Paraschiva sunt aşezate în catedrala mitropolitană din Iaşi, unde mare mulţime de credincioşi se apropie cu evlavie de raclă şi se închină, slăvind pe Dumnezeu Cel lăudat întru sfinţii Săi.

În trecutul istoric, sf. cuv. Paraschiva a fost considerată patroană a Moldovei şi, la răstimpuri de grele încercări, Biserica a invocat-o să mijlocească la atotputernicul Părinte, să apere şi să salveze ţara Moldovei.

Sporirea în amploare a veneraţiunii aduse sf. cuv. Paraschiva o certifică lăcaşurile de închinare cu hramul acestei sfinte cuvioase, la românii de pretutindeni. Exemple concludente sunt bisericile de la Margina din Banat şi din Cernăuţi, unde creştinii dreptmăritori o venerează cu ardoare. O altă mărturie o constituie tezaurul de icoane ale sf. Paraschiva.

Unele dintre icoane au fost comandate direct din Moldova. Un meşter zugrav anonim venit din Moldova, a străbătut Maramureşul şi Transilvania între anii 1540—1570. Pentru biserica de lemn din Budeşti (Susani) a Maramureşului a pictat şi icoana sf. Paraschiva, pe al cărei chip este imprimată o notă de arhaism, de nuanţă bizantină, transmisă prin filiera moldovenească.

În preajma anului 1600, în atelier maramureşan, a fost pictată icoana sf. Paraschiva, din colecţia Săltineanu din Bucureşti. Figura sfintei cuvioase este prezentată în bust, iar doi îngeri în zbor îi susţin coroana, bogat decorată cu perle şi pietre preţioase (Porumb M., Icoane din Maramureş, Cluj-Napoca, 1975, p. 8—10, ilustraţiile 6 şi 8).

Icoana sf. cuv. Paraschiva, din biserica de lemn din Breb, pare a fi pictată de un zugrav anonim din mânăstirea Moisei de la poalele Pietrosului. În inscripţia nominativă, sfânta Paraschiva este denumită „de Târnovo" şi impune o datare, cel mai târziu în jurul anului 1641 (Porumb M., op. cit., p. 11, ilustraţia 12).

În biserica din Budeşti (Josani) a fost pictată icoana sf. Paraschiva, de un iconar anonim, tot din mânăstirea Moisei, în prima jumătate a sec. al XVII-lea. Ea are fondul cu pliuri şi aurit, cu cruci în relief, iar pe margini ghirlande din frunze de stejar (Porumb M., op. cit., p. 12, ilustr. 16).

De la mijlocul sec. al XVII-lea datează icoana sf. Paraschiva, din biserica de lemn din Sârbi (Susani) a Maramureşului, pictată de un modest iconar. Pentru această icoană s-a servit ca inspiraţie o xilogravură din Cazania lui Varlaam, carte de mare circulaţie în Maramureş (Porumb M., op. cit., p. 14—15).

Icoana sf. Paraschiva, din anul 1785, de la biserica din Sat Şugatag (Maramureş), a zugravului Gh. Vişovan, este exemplu de pictură înrâurită de arta apuseană a sec. al XVIII-lea (Porumb M., op. cit., p. 20).

La muzeul Brukenthal din Sibiu, se află icoana pe sticlă a sf. cuv. Paraschiva, provenind din vechiul centru de pictură, de la Nicula. Ea datează de la finele sec. XVIII — începutul sec. XIX (C. Irimie, Focşa M., Icoane pe sticlă, Bucureşti, 1969, p. 28, ilustr. 11).

Aceste icoane fac parte din tezaurul care vădeşte venerarea adusă sfintei cuvioase Paraschiva de întreg poporul român dreptcredincios. Realizarea şi circulaţia lor, de o parte şi de alta a Carpaţilor n-a putut să fie împiedicată de hotarele nedrepte, impuse de vitregia vremurilor istoriei noastre.

Întoarcerea la D. STĂNILOAE

(Urmare din pag. 1)

ceputul secolului al XX-lea, în şcolile din România şi din alte spaţii ortodoxe. Teologia, zicea el, este o operă publică, o liturghie, destinată Bisericii, de unde voinţa de a comunica cu cuvinte vii şi cu rezonanţă. Tradiţia ortodoxă nu înseamnă a cenzura gândirea personală şi reflexia teologică necesară explicării doctrinei.

Din cauza aceasta, Părintele Stăniloae a conexat aspectul istoric, literar, al doctrinei, cu aspectul contemplativ, apofatic. Ortodoxia e autentică şi credibilă în măsura în care e bazată pe Biblie şi Tradiţie. Mesajul istoric al Scripturii nu poate să fie validat fără Tradiţia apostolică. Criteriul ermineutic al Scripturii îl constituie interpretarea patristică, Biserica din epoca ei apostolică şi ecumenică. Dar Biserica de azi nu este absentă în procesul de ermineutică a doctrinei. Aspectul istoric, literar, al Tradiţiei, adică ceea ce au revelat autorii inspiraţi: profeţi, evanghelişti, apostoli, este iluminat de dimensiunea contemplativă (**Theoria**), de comentariul interpretativ despre sensul evenimentelor revelatoare. Cum Biserica Ortodoxă nu recunoaşte un magisteriu infailibil permanent, este misiunea Bisericii — cei ce au autoritatea de a învăţa „în numele lui Hristos" împreună cu cei ce au capacitatea de a discerne adevărul — să asculte ceea ce Duhul Sfânt, Care conduce la tot Adevărul, spune azi Bisericilor.

Pasiunea pentru meditaţia şi spiritualitatea filocalică nu L-a îndepărtat de centrul absolut al creştinismului: persoana istorică a lui Iisus Hristos. Dimpotrivă, Părintele Stăniloae este singurul teolog din deceniile trecute care a scris despre Iisus Hristos, despre Fiul Omului Care concretizează aici şi acum iconomia divină a mântuirii, despre Meiul lui Dumnezeu în Liturghia euharistică. Piatra unghiulară din teologia lui este hristologia, o hristologie iconomică, socială, desigur în cadrul unei teologii trinitare, care orientează ecclesiologia ortodoxă. Fără Iisus istoric al Evangheliilor, Biserica nu poate să înţeleagă pe Hristos eshatologic, Domnul istoriei şi Mântuitorul lumii. Numai prin urmarea lui Hristos, „Lumina lumii şi îndumnezeitorul omului", după exemplul Apostolului Pavel, „care a preferat să piardă totul ca să dobândească pe Hristos" (Fil. 3, 8), Biserica poate să sfinţească numele lui Dumnezeu în lume.

Părintele Stăniloae a reaşezat Ortodoxia în contextul ecumenic, din trecut şi de azi. El n-a trecut cu vederea marile antagonisme dogmatice din creştinismul din secolele XI—XVI. În ciuda opoziţiilor şi divergenţelor confesionale, el a căutat să deosebească ce e criticabil şi ce e autentic în confesiunile din afara Ortodoxiei. El a căutat să integreze puncte divergente de vedere, ca de pildă în dialogul cu Bisericile vechi orientale, propunând o formulă de sinteză hristologică, acceptabilă pentru Ortodocşi şi orientali. Spiritul de deschidere, de dialog şi de toleranţă nu lipseşte din gândirea sa. Critic sever în cazurile în care Ortodoxia este transgresată, Părintele Stăniloae vorbeşte totuşi de „sobornicitate deschisă" deoarece Ortodoxia e o realitate „catolică", dinamică, destinată să aparţină tuturor.

În fine, Părintele Stăniloae, urmând exemplul marilor teologi harismatici, a făcut din rugăciune sursă de cunoaştere şi de unificare. Numai în rugăciune avem simţirea tainică a lui Hristos. „Noi suntem mireasma lui Hristos înaintea lui Dumnezeu" (II Cor. 2, 14—15). Prin noi „aroma lui Hristos" se răspândeşte în tot locul, îi plăcea să spună. Creştinul, teologul, preotul, Biserica e ca trupul care aspiră şi respiră parfumul lui Hristos.

Teologia română, poate ea să se înnoiască acum când Părintele Stăniloae nu mai e printre noi? Într-un moment istoric crucial, anii 1990—1993, el a interpelat-o direct, dar n-a primit răspuns. Teologia de azi nu trebuie să ia riscul să treacă pe alături de opera sa, să lase neobservate şi nerăspunse criticile sale şi să se returneze într-un mutism îngrijorător. De asemenea, exegeza operei sale printr-un filtru comun ne-ar releva excelenţa acestei opere.

Viitori stâlpi ai societăţii româneşti

Cuvânt la deschiderea anului şcolar 1995/96 la Şcoala normală şi Seminarul Teologic din Braşov

Domnule prefect,
Onorate autorităţi şcolare,
P. C. Părinte Protopop, P. C. Părinţi Profesori,
Dragi elevi,
Stimaţi părinţi ai elevilor,

De fapt ceea ce aş avea eu de spus, am spus prin rugăciunea de început de an şcolar, rugăciune pe care am rostit-o în mijlocul Dv. şi pentru Dv. în această zi de început de an şcolar. E un vechi obicei la noi românii, ca totul să înceapă sub binecuvântarea lui Dumnezeu. Mi-aduc aminte când eram elev ca Dv., când eu şi alţi colegi de-ai mei deschideam primul caiet în care luam notiţe, făceam un desen şi scriam: **„Începutul cu ajutorul lui Dumnezeu"**, iar când terminam caietul, de asemenea făceam un desen şi, tot aşa, scriam: **„Sfârşit şi lui Dumnezeu laudă"**.

Iată, şi noi, astăzi, la această şcoală pedagogică, cu o secţie de Seminar Teologic, am făcut rugăciuni de binecuvântare a anului şcolar care începe, pentru ca Dumnezeu să dea corpului profesoral înţelepciune, răbdare pentru predarea cunoştinţelor tinerei generaţii, iar elevilor să le dea Dumnezeu minte luminată, în aşa fel încât să înţeleagă, să priceapă şi să folosească toate învăţăturile care le vor fi predate în această şcoală, în acest an, şi în toţi anii care vin, până când toţi vă veţi desăvârşi pregătirea şi veţi intra în viaţă.

Anul trecut n-am putut fi prezent la deschiderea anului şcolar şi a inaugurării secţiei seminariale. Eram bolnav şi a şi trebuit să merg în America pentru o operaţie pe inimă. Slavă Domnului! A reuşit şi iată că anul acesta facem de fapt şi inaugurarea oficială a viitorului Seminar Teologic din Braşov.

Iubiţi elevi, este un moment important din viaţa voastră. Fără îndoială vă veţi aduce cu plăcere aminte de el în toată viaţa voastră. Sunteţi acum în procesul de formare, de pregătire, de modelare a personalităţii, acea personalitate care va face din dv. viitorii oameni întregi la minte şi la trup, viitorii stâlpi ai societăţii româneşti. Aici, de fapt, se aşează pietrele zidirii voastre. Mi-aduc aminte de o metaforă a lui Lucian Blaga în legătură cu aceasta, titlul unei poezii şi a unui volum: **„Pietre pentru templul meu"**. Aici de fapt vi se aşează pietre pentru templul care va fi personalitatea Dv. în viitorul care vă stă înainte.

Sunteţi aici, iată, o secţie pedagogică, şi o secţie seminarială.

Faceţi pregătirea împreună, şi eu socotesc că n-a fost deloc lipsită de inspiraţie ideea de a avea aceste două şcoli împreună. Pentru că ambele profiluri, şi cel pedagogic şi cel seminarial, pregătesc apostoli pentru cultura şi dezvoltarea neamului nostru românesc.

Dacă cei care vor termina secţia pedagogică vor deveni educatorii de mâine ai tinerei generaţii, preoţii vor fi sacerdoţii credincioşilor şi ai tineretului, şi ai tuturor celor care le vor fi daţi în grijă pentru păstorire.

Dar, într-un fel, şi cei care vor deveni cadre didactice vor intra tot într-un sacerdoţiu pentru că, şi ei, vor lucra pentru modelarea sufletelor, vor lucra pentru desăvârşirea culturală şi spirituală. Şi dacă profesorul e un sacerdot, tot aşa preotul în biserică este şi el un profesor, un învăţător care predă legile lui Dumnezeu. Dacă profesorii, în general, fac investigaţii şi dau răspunsuri în ceea ce priveşte originea universului şi a vieţii, cercetează toate tainele lumii care ne înconjoară, şi înmulţesc cunoştinţele elevilor, tot aşa şi preotul completează ceea ce face învăţătorul. Preotul oferă şi soluţii problemelor pe care le pun ştiinţele de tot felul, pentru că preotul raportează totul la Dumnezeu, Creatorul universului, Creatorul omului. Ştiinţele şi religia se completează.

Doamna directoare îmi spunea să ţin un **scurt** cuvânt şi aş vrea să intru, ca un bun şcolar, în această recomandare. Aş vrea doar, înainte de încheiere, să mulţumesc clerului din Braşov care s-a luptat pentru înfiinţarea unui Seminar Teologic aici, şi aş vrea să mulţumesc îndeosebi şi Şcolii Normale, pentru că a găzduit aici secţia seminarială care, cu timpul, va putea deveni un Seminar Teologic de sine stătător, deşi nu neapărat dezlegat de Şcoala Normală, fiindcă, aşa cum am spus, vocaţiile ambelor şcoli se completează foarte bine.

Aş vrea să felicit clerul din Braşov pentru iniţiativa de a înfiinţa **primul Seminar în Eparhia noastră**, pe lângă această Şcoală normală şi, încă o dată, să mulţumesc autorităţilor şcolare locale pentru că ne găzduiesc aici.

Sper ca elevii, cei de la Şcoala Normală şi cei de la clasele seminariale, să se completeze unii pe alţii, să crească împreună în aşa fel încât, şi unii şi alţii, să fie educatori şi, la rândul lor, să dea altora cunoştinţe folositoare şi acele învăţături morale pe care le presupune existenţa sănătoasă a unui popor. Să fie şi unii şi alţii sacerdoţi întru pregătirea generaţiilor viitoare.

Chem peste toţi elevii, peste corpul profesoral, binecuvântarea lui Dumnezeu. Şi să fie ca harul Domnului, la acest început de an, să vă aducă tuturor lumină şi să fie cu noi cu toţi, acum şi pururea şi în vecii vecilor,

AMIN!

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Biserica, locaş al Duhului Sfânt

În toate religiile, locaşul de cult, biserica, prin urmare şi în creştinism, este un semn al prezenţei lui Dumnezeu în mijlocul oamenilor.

Graţie acestui semn văzut, omul vine în comuniune cu Dumnezeu, Cel ce este pretutindeni şi pe toate le plineşte.

În mijlocul lui, al locaşului de cult, locuieşte Dumnezeu şi sunt prezenţi sfinţii. Este centrul vieţii unui popor în jurul căruia se petrec toate tainele vieţii şi ale morţii pentru fiecare credincios. Este pe drept cuvânt „casa rugăciunii" şi „loc de sfinţire şi poartă a cerului". Este paradisul pe pământ. Mântuitorul nostru Iisus Hristos este noul templu întru care în chip real s-a săvârşit taina iconomiei divine. El este Biserica nefăcută de mână pe care a dărâmat-o moartea Sa şi pe care a zidit-o din nou prin Învierea Sa. De multe ori Mântuitorul le-a vorbit celor din jurul său despre „Biserica Trupului Său" pe care o vor dărâma oamenii şi El o va ridica în trei zile. Dacă ucenicii lui, şi ei ce-l ascultau, nu puteau să înţeleagă cum este posibil ca măreţul Templu din Ierusalim, la care se lucrase 46 de ani să fie ridicat în trei zile, după Învierea din morţi a Mântuitorului, au înţeles la ce anume se referea Mântuitorul: la Biserica Trupul Său. Ea este templul duhovnicesc al cărui cap şi a cărei piatră din capul unghiului este Hristos (I Cor. 3, 11). În ea locuieşte Dumnezeul Cel viu. Fiecare creştin, ca membru al Trupului lui Hristos, este acelaşi templu al lui Dumnezeu, iar Trupul Său este lăcaş al Sfântului Duh (Romani 8, 11).

În Evanghelia de la Ioan, Mântuitorul Hristos spune că cel care-l iubeşte pe Dumnezeu va fi învrednicit să primească în inima lui prezenţa lui Dumnezeu (Ioan 14, 23), iar Sf. Apostol Pavel spune: „nu ştiţi că trupul vostru este templu al Duhului Sfânt?" (I Cor. 31, 6). Firea noastră stricăcioasă a fost refăcută de Hristos prin Întrupare în locaş al Său (Ef. 5, 30).

În fiecare loc Biserica, ca semn al prezenţei lui Dumnezeu, exprimă interesul şi evlavia poporului credincios. Oamenii au dorit dintotdeauna ca locaşul de închinare să fie deosebit de celelalte locuri profane din viaţa lor.

Cât ar fi fost de săraci, oamenii doreau ca biserica lor, ca loc al întâlnirii lor cu Dumnezeu, să fie măreaţă chiar dacă era modestă şi, împodobită în aşa fel încât să fie cu adevărat „cerul pe pământ". Prin aceasta ei îşi arătau evlavia şi interesul lor faţă de locul unde se aducea jertfa cea fără de sânge a lui Hristos şi de unde pământescul se împreuna cu cerul în lauda neîncetată a Creatorului.

Dacă aceste locaşuri neînsufleţite au fost şi sunt şi astăzi împodobite şi îngrijite cu multă pietate, cu cât mai mult va trebui îngrijit şi înfrumuseţat locaşul cel viu al lui Dumnezeu care este sufletul nostru. Trebuie deci să ne împodobim biserica cea nefăcută de mână a sufletului nostru cu lucrarea virtuţilor şi a faptelor bune, cu urmarea sfinţilor noştri înaintaşi întru nevoinţele cele duhovniceşti să ne luminăm cugetul şi sufletul cu citirea sfintelor cuvinte dumnezeieşti şi cu faptele luminii. Dragostea pentru buna cuviinţă a locaşului lui Dumnezeu se răsplăteşte de Acesta cu sfinţenie, aşa cum grăieşte rugăciunea amvonului: „sfinţeşte Doamne pe cei ce iubesc podoaba casei Tale".

Dragostea arătată faţă de templul sufletului nostru este răsplătită de către Dumnezeu cu viaţa cea veşnică. Lucrarea interioară a omului pentru mântuir a sufletului constituie punctul central al vieţii creştine. Fără aceasta viaţa noastră îşi pierde sensul ei iniţial de a fi o „viaţă în Hristos", iar biserica sufletului nostru va fi un locaş pustiu fără viaţă în el.

Dacă o Biserică nu are Liturghie încetează a mai fi un loc de reînnoire duhovnicească şi de sfinţenie, înţeles fără a-şi pierde caracterul ei sacru şi vrednicia ei pe care o primeşte prin rugăciunea episcopului în ziua târnosirii ei. Taina Sfintei Euharistii, deci Sf. Liturghie, este cea care dă viaţă şi sfinţenie Bisericii lui Dumnezeu. Acelaşi lucru se întâmplă şi cu propriul nostru trup, locaş al Sfântului Duh. Cel ce nu participă activ la Taina Sf. Euharistii, împărtăşindu-se rămâne un lăcaş gol, o Biserică muzeu, fără o participare activă la Taina vieţii ce se săvârşeşte în ea. „Cel ce mănâncă Trupul Meu şi bea Sângele Meu, rămâne întru Mine şi Eu întru el" — zice Domnul (Ioan 5, 65).

Fără „taina fratelui" adică fără

(Continuare în pag. a 7-a)

Arhid. Visarion Băiţaş

Ştiinţa şi religia în lumina celor mai recente descoperiri

Sunt oare cu adevărat de neconciliat ştiinţa şi religia, în esenţa lor, şi este real acel pretins divorţ dintre ele, aşa cum susţineau până mai deunăzi exponenţii curentelor materialist-ateee? Aceasta este, cred, una dintre chestiunile de primă importanţă pentru noi şi o consider ca atare, pentru că aşa cum ne sunt cunoscute concluziile ştiinţei contemporane — concluzii care vin din partea unor savanţi onesti cu propriul lor statut, şi neangajaţi ideologic sau năimiţi în slujba vreunui regim politic — nu ne lasă, nici pe departe să înţelegem că lucrurile ar sta aşa, ci dimpotrivă, ele vin să confirme (dacă mai era cazul), principiile şi adevărurile de credinţă pe care Creştinismul le-a susţinut dintotdeauna. Pentru că orice s-ar spune, adevărata ştiinţă n-a făcut niciodată altceva, decât să confirme, prin metodele sale specifice, principiile de bază ale religiei. „Eu — spunea Einstein — nu am întâlnit niciodată în ştiinţa mea ceva care să se opună religiei" (1); ba mai mult, în afara religiei, ruptă de ea, ştiinţa poate duce la monstruozităţi (vezi materialismul „ştiinţific"), şi numai pătrându-se în atmosfera de har a religiei, ştiinţa poate deveni credibilă: „Cea mai mare emoţie pe care o putem încerca este emoţia mistică. Aceasta este germenele oricărei ştiinţe adevărate" (2). În sensul celor afirmate mai sus a fost înţeles raportul dintre ştiinţă şi religie, de către unul dintre cei mai vestiţi savanţi ai sec. XX, mă refer la Einstein, care, în toată opera sa ştiinţifică, nu le-a considerat incompatibile, ci dimpotrivă. Dar să-l lăsăm pe marele fizician să vorbească el însuşi: „Cea mai frumoasă emoţie pe care o putem trăi este cea mistică. Ea generează întreaga artă autentică şi ştiinţa. Cel căruia această emoţie îi este străină, cel care nu se mai poate minuna, cel care nu e copleşit de veneraţie e ca şi mort. A şti că ceea ce e de nepătruns există cu adevărat, manifestându-se ca suprema înţelepciune şi strălucitoare frumuseţe, pe care mintile noastre obtuze le pot pătrunde numai în formele cele mai primitive, această cunoaştere, acest simţământ se află în centrul adevăratei evlavii. În acest sens, şi numai în acesta, aparţin oamenilor profund religioşi" (3).

Este indiscutabil că în afara religiei, ştiinţa este de neconceput. „Întregul demers ştiinţific este fructul unui act de credinţă, în străfundul lui întru nimic deosebit de acela al credinţei religioase" (4), pentru că prin ea însăşi, doar prin propriile sale mijloace, ştiinţa riscă să se cantoneze în speculaţie şi incertitudine. „Ştiinţa — care este numai unul din mijloacele de a cunoaşte — întâlneşte şi ea un prag peste care nu va putea trece niciodată" (5), din care numai religia o poate salva. „Din marea cunoaştere se naşte marea evlavie" (L. da Vinci), altfel, riscă, aşa cum spuneam mai sus, să nască monştri.

Una dintre cele mai grave probleme, care i-a preocupat şi îi preocupă şi astăzi, atât pe teologi cât şi pe oamenii de ştiinţă deopotrivă, este fără îndoială aceea a începutului, a delimitării momentului de unde să se poată spune că lumea a început să existe. Cum a apărut lumea, din ce şi de ce a apărut, ce anume a făcut posibilă apariţia ei? sunt întrebări comune amândurora.

În această privinţă, ştiinţa a avansat de-a lungul timpului, fel de fel de teorii şi ipoteze, dar care s-au dovedit, finalmente, neviabile şi lipsite de fundament logic. Una dintre acestea, foarte la modă prin anii '60, dar care mai are şi astăzi destui susţinători, este cea a Big bang-ului, care afirma că apariţia universului a fost posibilă datorită existenţei unui macronucleon primordial de materie incandescentă, şi care, în urma unei explozii de o putere extraordinară, a făcut posibilă apariţia universului. Numai că această teorie suferă de un viciu de fond: de unde şi cum a apărut acel macronucleon primar, ce anume a făcut posibilă apariţia lui şi ce a fost înaintea lui?

Au mai fost şi alte multe teorii, pe care istoria aproape că le-a ui-

(Continuare în pag. a 7-a)

Pr. N. Stoia

TĂCEREA, PAZĂ A NEOSÂNDIRII ALTORA

Tăcerea este o minunată virtute creştină, care aduce mult folos duhovnicesc, celui ce o are şi o cultivă.

Virtuţile sunt prima treaptă a unirii noastre cu Dumnezeu.

Tăcerea este recomandată de Mântuitorul Iisus Hristos, când spune Martei: „Un lucru trebuieşte", „Maria partea cea bună şi-a ales, care nu se va lua de la dânsa", căci sora ei Maria, aşezându-se la picioarele lui Iisus, „asculta cuvântul Lui", în linişte şi tăcere (Luca X, 39, 41—42). Deci tăcerea este nu numai pază a neosândirii altora, ci şi ca mijloc de cinstire şi respect faţă de Cuvântul lui Dumnezeu.

Multe mângâieri sufleteşti au creştinii din lucrarea faptelor bune, căci zice psalmistul, „pace multă au cei ce iubesc Legea Ta", (Ps. 118 v. 165) dar când se apropie cineva de tăcere, lucrarea acesteia este de prisos. De multă pace şi linişte duhovnicească are parte creştinul care după o vreme de încordare şi răbdare, constată că tăcerea s-a sălăşluit statornic în inimă, căci „din prisosul inimii vorbeşte gura" (Luca VI, 45).

Deci întâi ne hotărâm ferm şi pe parcurs ne ostenim să tăcem, lucru ce nu e atât de uşor de dobândit, fiindcă se cere mult efort, căci pentru păzirea limbii, pe lângă râvna noastră proprie, avem mare nevoie şi de ajutorul lui Dumnezeu: „fără Mine nu veţi putea face nimic", (Ioan XV, 5) ne atenţionează Iisus Hristos.

Luptă-te pentru deprinderea tăcerii, ca să dobândeşti putere să te deprinzi cu ea. Nu dă Dumnezeu nici o virtute, dacă nu lupţi şi tu pentru ea; dar nici tu nu poţi câştiga vreo virtute, dacă nu te ajută Dumnezeu. În toate cele bune este o conlucrare între Dumnezeu şi om (Filocalia XII, nota 481, pag. 238).

Din deprinderea acestei lucrări, se naşte în inimă, după un timp de experienţă, o plăcere ce stăruie în linişte şi din ea se formează în noi ceva ce ne conduce spre tăcerea mult râvnită (Filocalia X, pag. 189—190).

Sfinţii Părinţi combat cu cele mai aspre cuvinte, vorbirea deşartă, glumele şi râsul nestăpânit şi ne povăţuiesc a deschide gura să vorbim, „numai atunci când ne dăm seama, că prin vorbirea noastră am realiza un progres în bine, mai mare decât atunci când am tăcea"[1].

Sunt cazuri când, o intervenţie la timpul potrivit ajută la aplanarea sau lămurirea lucrurilor ce iau un curs nepotrivit principiilor creştine, când tăcerea ar aduce un rău: „Nu fi tăcut fără socoteală ca să nu pricinuieşti altora tulburări şi amărăciuni". Cuvântul ziditor de suflet şi folositor trebuie lăsat să aducă roadă multă: „Să nu fie tăcerea ta pagubă şi pricină de vătămare ţie şi celorlalţi". Tăcerea despre care vorbesc Sfinţii Părinţi ai Patericului şi Filocaliei, „nu înseamnă neapărat a tăcea cu gura", ci felul de a te exprima prin limbă, în sens rău sau bun.

Nu este nici un mădular al trupului prin care diavolul să ne poată amăgi şi pierde aşa lesne ca prin o limbă neînfrânată şi prin o gură nepăzită, căci prin ele săvârşim nenumărate greşeli. Pe cât de multe şi grele păcate aduce neînfrânarea limbii, cu mult mai multe binefaceri şi nici o vătămare aduce o limbă înfrânată, dacă suntem mai cu băgare de seamă asupra fiecărui cuvânt, căci zice Solomon: „Viaţa şi moartea sunt în puterea limbii" (Pilde XVIII, 21). Acelaşi lucru îl arată şi Mântuitorul; „Din cuvintele tale vei fi găsit drept şi din cuvintele tale vei fi osândit" (Matei XII, 37).

Pentru că există câte un om care grăieşte multe cuvinte folositoare şi de suflet ziditoare şi i se socoteşte tăcere. Şi este un altul, care grăieşte un singur cuvânt deşert şi i se socoteşte călcare de legea Mântuitorului (Filocalia XI, pag. 518). Iisus Hristos ne-a atras atenţia că: „pentru orice cuvânt deşert ce îl vor rosti oamenii, vor da socoteală în ziua judecăţii" (Matei XII, 36) şi pentru a ne feri de orice exagerări, adaugă: „Cuvântul vostru să fie: ce este da, da şi ceea ce este nu, nu; iar ceea ce este mai mult decât acestea de la cel rău este". (Matei V, 37).

Orice vorbă, care nu-şi are un rost pozitiv, poate provoca o stare de nelinişte şi turburare; De aceea Sfânta Scriptură zice: „Cel ce îşi păzeşte gura şi limba îşi păzeşte sufletul de necazuri". (Prov. XXI, 23) şi „Din vorbă multă, nu vei scăpa de păcat" (Prov. X, 19). Iar în altă parte: „Fericit bărbatul care n-a alunecat cu gura sa" (Isus Sirah XIV, 1). Psalmistul David spune: „Bun este bărbatul care îşi rânduieşte vorbele sale cu judecată, că în veac nu se va clinti" (Ps. 111, v. 5).

Sfântul Pimen cel Mare (+454), urmând calea de mijloc, ne asigură din experienţa proprie zicând: „Cel ce vorbeşte pentru Dumnezeu bine face şi cel ce tace pentru Dumnezeu, asemenea"[2].

Sfântul Serafim de Sarov (1759—1833) ne sfătuieşte că: „Prin neosândirea altora şi tăcere, se păstrează pacea sufletului", atât de necesară creştinului şi monahului pentru a se ruga şi progresa în urcuşul duhovnicesc. Dar pentru aceasta, se cade să luăm seama: „Ce facem şi ce zicem, iar în vorbele altora şi în treburile ce nu ne sunt încredinţate, să nu ne băgăm".

Pentru a ne obişnui cu tăcerea, este de mare nevoie, să cugetăm mai înainte cu toată seriozitatea că pierderile şi pericolele provin din vorbărie şi în acelaşi timp, marile binefaceri ni le aduce tăcerea. Cercetează bine toate lucrurile care îţi vin în inimă a le vorbi, înainte ca ele să treacă pe limbă şi vei afla multe, care e mai bine să nu le dai drumul din gură. Chiar din cele ce ţi se par bune de spus, sunt multe care e mai bine a le îngropa în tăcere. De aceasta îţi vei da seama, după ce va trece acea convorbire; Chiar dacă vorbeşti despre Dumnezeu, vorbeşte cu frică, având în vedere că şi atunci poţi cădea în greşeală.[3]

Nu cerceta plin de curiozitate umbrele din viaţa altora, ci cercetează-le pe ale tale. Căci făcând primul lucru vei fi tulburat continuu de ispita de a-i osândi, iar de păcatele tale vei uita. Şi prin aceasta vei spori păcatele tale (Filocalia XI, nota 357, pag. 266). Asupra ta întoarce ochiul tău şi te fereşte a judeca faptele altora. Pentru că acela care judecă se osteneşte în zadar, căci adeseori greşeşte decât restabileşte adevărul şi în sfârşit el însuşi cade uşor în păcat, pentru că egoismul nu ne iartă să facem o judecată dreaptă. În loc de a cerceta cu atâta curiozitate conştiinţa altora, să ne pogorâm mai bine în a noastră, şi vom găsi acolo motive destule de a fi îngăduitori faţă de alţii şi destule tulburări pentru noi înşine. N-ai sarcină decât pentru tine; nu vei răspunde decât pentru tine. Nimeni nu poate vorbi cu măsură dacă mai întâi nu ştie să tacă cu bucurie. În tăcere face spor sufletul, află izvor de lacrimi, cu care se spală şi se curăţă. Lucru folositor spre păstrarea păcii este de a nu vorbi de alţii, a nu purta vorbele auzite, de la unul la altul, a nu te lua după tot vântul vorbelor fără rost, ci a căuta numai de păcatele şi slăbiciunile proprii, ca să le îndreptăţi cu răbdare. (Ur-

(Continuare în pag. a 6-a)

Ierodiacon Ciobâca Teofilact
Mânăstirea Putna — Suceava

1 Ierodiacon Irineu Crăciunaş, „Chipul călugărului îmbunătăţit, după Sfinţii Părinţi", în rev. B.O.R., 1965, nr. 3—4, pag. 346.

2 Patericul, Alba Iulia, 1990, pag. 185.

3 Războiul nevăzut, Chişinău, pag. 61—62, anul 1937.

Dispută teologică în închisoare

Mă aflam de mulţi ani în temniţa Aiudului, încarcerat în vechea clădire total insalubră, numită Zarca. Aici erau izolaţi de restul deţinuţilor (cu un regim alimentar şi de cazare de-a dreptul criminal, de exterminare) toţi cei socotiţi ca duşmani ireconciliabili ai comunismului, reacţionari la acţiunea de „reeducare", adică la cererea conducerii închisorii de a-şi renega întreg trecutul, de a se lepăda de ce au fost, au iubit, au ales şi aderat în lupta lor, aruncând apoi cu noroiul celor mai murdare invective asupra tuturor oamenilor politici din trecut ai României, în primul rând asupra propriilor lor îndrumători şi conducători.

În ziua de 16 aprilie 1964 mi s-a deschis celula, a intrat însuşi colonelul Crăciun şi m-a întrebat: „Ce faci Grebenea"? — „Precum vedeţi". — „Eşti foarte slăbit". — „Da, datorită regimului dumneavoastră". — „Vrei să ieşi de aici?" — „Da, însă nu depinde de mine". — „Vrei să te scot de aici?" — „Da, cum nu?" — „Atunci fă-ţi bagajul".

Mi-am luat gamela şi ce mai aveam, am făcut un semn discret de salut celor trei camarazi rămaşi în celulă şi am plecat.

Cu un grup mic ne-au dus la grădina penitenciarului, unde se făcea agricultură. Drumul, deşi scurt, a fost greu, căci eram slăbit la ultima limită — eram transparent, dacă te uitai într-o ureche, vedeai în cealaltă. M-am întrebat şi nu mă dumiream cum de Crăciun s-a milostivit de mine şi m-a trimis la grădină?

Acolo mai era un grup de vreo 150, între care câţiva preoţi olteni şi unii romano-catolici. Aceştia din urmă — ca şi sectarii — făceau o propagandă aprinsă între oameni despre superioritatea Bisericii lor, susţinând că Biserica catolică e singura mântuitoare, că numai în ea lucrează harul divin, că rugăciunile lor sunt mai frumoase, că după dezbinarea de Biserica catolică, în Biserica ortodoxă n-au mai apărut sfinţi, fiindcă harul lui Dumnezeu nu mai curgea în ea, etc., etc. Cu privire la sfinţi, sau ştiau care este realitatea — şi atunci ascund au adevărul — sau nu ştiau, dând dovadă de lipsă de informaţie, căci la Curtea de Argeş se găsea Sfânta Filofteia, iar la Iaşi Sfânta Paraschiva.

O frumoasă rugăciune a Sfântului Efrem Sirul, plină de precepte morale, era prezentată ca fiind a Sfântului Toma de Aquino. Oamenii erau derutaţi şi li se părea că au dreptate catolicii. — „De ce nu răspundeţi?" ziceau. „Vă este frică de ei, ori poate nu avem dreptate?"

Era, deci, nevoie de unele lămuriri şi răspunsuri concrete, la obiect, dar dezbaterile religioase erau interzise în închisoarea Aiud. Totuşi, ortodocşii s-au hotărât să răspundă, cu orice risc.

Protopopul Tudorache de la Târgul Ocna a zis: „Răspund eu singur. Cred că voi putea face faţă. Sunt bătrân şi dacă ne vor prinde, voi suferi numai eu, nu şi voi.

În faţa unor asistenţi de aproape 200 de persoane — cu măsuri de pază — a avut loc dezbaterea în două rânduri. Trei doctori de Roma discutau cu protopopul Tudorache. Acesta cunoştea ebraica, greaca, latina, precum şi franceza şi germana. Pe linie dogmatică au fost repede şi total înfrânţi. A fost o mare surpriză. Nu le venea oamenilor să creadă. Preotul Tudorache îi ducea aşa: „Iată textul grecesc, iată textul ebraic, iată cel latin" — ca să-i înfunde. Apoi i-a luat pe linie liturgică: „Cum împărtăşiţi dumneavoastră poporul?" — „Cu o singură speţă", au răspuns. „Dar dumneavoastră cum vă împărtăşiţi?" — „Cu ambele speţe". (Adică atât cu pâinea prefăcută în trupul Domnului, cât şi cu vinul prefăcut în sângele Lui). „Şi de ce dvs. luaţi ambele speţe, iar poporul numai una? De ce faceţi această deosebire"? — „Fiindcă noi avem altă demnitate decât poporul". — „Dar de ce spuneţi „beţi dintru acesta toţi", dacă nu le daţi să bea toţi? Cum de călcaţi cuvântul Domnului?"

Atunci unii catolici ce ascultau şi ştiau cum e împărtăşirea la ortodocşi, le-au reproşat ei înşişi preoţilor lor, zicând: „cum de ne dispreţuiţi pe noi?"

A fost o dispută foarte aprinsă şi toţi cei de faţă s-au lămurit. Ortodocşii spuneau: „Bine că aţi limpezit lucrurile, căci papistaşii făceau o propagandă cu atâta convingere, încât ne gândeam că dreptatea e de partea lor".

Am înserat această dezbatere, pentru că se constată, cu durere, că şi azi se caută dezbinarea românilor, afirmându-se cu lipsă de jenă că ei dintru început au fost uniţi cu Roma, uitându-se că până la 1700 nici nu s-a pomenit de uniaţie. În loc să căutăm la ce ne poate apropia şi în răţi, se seamănă între noi vrajba şi se pune între noi obstacolul unor învăţături şi practici care sunt străine de credinţa noastră de totdeauna.

Preot Nicolae Grebenea

IN MEMORIAM

Preot Dr. PAUL MIHAIL

Obișnuiți cu preocupările zilnice, parcă nu ne vine a crede, că în toamna aceasta, la 11 oct. s-a împlinit un an de zile de când a trecut pragul spre viața cea veșnică, nu numai una din personalitățile Mitropoliei Basarabiei, dar și a întregii Biserici strămoșești și a neamului românesc, cunoscutul slujitor al altarului și neobositul cercetător al trecutului nostru zbuciumăt, preotul dr. Paul Mihail.

Cu prilejul trist al încetării S. Sale din această viață și a slujbei înmormântării de la biserica Popa Nan din Capitală și M-rea Căldărușani de lângă București, unde a fost înhumat, s-au rostit și apoi s-au și publicat articole elogioase, de către cei care l-au cunoscut, printre care amintim: acad. Virgil Cândea, („Vestitorul Ortodoxiei", 15 nov. 1994, nr. 124, p. 4 și „Curierul Național Magazin" din 22 oct. 1994, p. 4), Pr. Dr. Ioan Dură (rev. „Mărturia Ortodoxă" a comunității române din Olanda nr. 18, 1994), Vasile Malanețchi (ziarul „Țara" — Chișinău nr. 32, din 18 iulie 1995, p. 4) ș. a.

Ca unul care l-am cunoscut încă din tinerețe, din vremea studenției și am lucrat apoi împreună la câteva campanii monografice, în cadrul Institutului Social Român din Basarabia, Reg. Chișinău, între anii 1936—1939 și am petrecut împreună cele mai grele și dureroase clipe din viață, în timpul celor două refugii din Basarabia, aș dori, prin cele ce urmează să readuc în memoria celor ce l-au cunoscut, dar și altora, puternica personalitate și figura blândă și luminoasă a unuia din cei mai vrednici fii ai Basarabiei românești de după Unirea din 27 martie 1918, potrivindu-se și pentru Sf. Sa cunoscutele cuvinte ale cronicarului „nasc și în Moldova oameni".

Dăm mai jos câteva date biografice, din însemnările puse la îndemână, cu toată amabilitatea de stimata și unica fiică, dr. Zamfira Mihail, căreia îi aducem mulțumiri și pe această cale.

Născut la 29 iunie 1905, într-un sat de răzeși, Cornova-Orhei, dintr-o familie de slujitori ai Bisericii și ai Școalei, din părinți, tatăl Justin, învățător și dascăl al bisericii din satul natal și mama Elena, copilul Paul, rămânând orfan de tată la vârsta de 3 ani și jumătate, este crescut la Orfelinatul mânăstirii Hârjauca, ținutul Orhei, unde termină și cursurile școlii primare, înscriindu-se apoi la Seminarul Teologic din Chișinău, pe care îl absolvește ca premiantul clasei în 1926. Se înscrie apoi la Facultatea de Teologie, nou înființată, în toamna anului 1926, absolvind-o în 1930, susținându-și și teza de licență cu „Magna cum laude", urmând apoi și Facultatea de litere și istorie din Iași. În 1945 își susține doctoratul la Istoria Bisericii Române cu același calificativ.

Pregătindu-se pentru misiunea preoțească, se căsătorește în 1933 cu buna și devotata sa soție Eugenia și este hirotonit diacon pe seama Catedralei orașului Chișinău, fiind hirotonit apoi ca preot în 1936 pe seama bisericii Soborul Vechi din susnumitul oraș, funcționând și ca profesor de istorie și l. română la Seminarul Teologic din aceeași localitate. La 29 iunie 1940, după ultimatumul sovietic, se refugiază în Țară, slujind ca preot la biserica Toma Cosma din Iași, reîntorcându-se la biserica Soborul Vechi după dezrobirea Basarabiei în vara anului 1941, funcționând acum și ca director al Școlii de cântăreți din Chișinău, de unde se refugiază din nou în martie 1944, slujind apoi cu cinste și demnitate la biserica Banu din Iași, timp de 33 de ani, îndeplinindu-și cu prisosință toate îndatoririle de preot, duhovnic și paroh.

Dragostea și devotamentul pentru slujirea la altarul Domnului a fost atât de mare, încât, așa cum declară în cuvântul de despărțire de credincioșii bisericii Banu, la 30 dec. 1979, când a ieșit la pensie, l-au determinat să „renunțe odată la demnitatea de asistent la Fac. de litere a Univ. din Iași, în 1949 și de două ori la postul de conf. univ. la Institutul Teologic din București, la care a fost chemat de Prea Fer. Patriarh Justinian.

Dar, în afară de pilduitoarea sa activitate pastorală și didactică, Păr. Paul a desășurat încă din timpul studenției o rodnică și frumoasă activitate publicistică și cărturărească, cercetând, studiind și descoperind o serie de documente vechi privind istoria Țării și Bisericii noastre, atât în străinătate, ca: Orientul Apropiat, Bulgaria, Grecia, Turcia, muntele Athos, Vaticanul, etc. cât și pe la bibliotecile, mânăstirile și bisericile din Țară. Spațiul restrâns al unui articol de revistă nu ne îngăduie să insistăm asupra acestei folositoare, dar și migăloase activități; dar nu putem încheia această prezentare a activității păr. Paul Mihail, fără a arăta că în 1940, după publicarea altor lucrări, ca: „Fapte trecute și basarabeni uitați", (Chișinău, 1938) și „Starețul Paisie Velicicovschi și erezia de la Poiana Voronei din Moldova". (Arhivele Basarabiei, Chișinău, 1938, nr. 1—4, p. 69—79), etc. Academia Română îi acordă premiul „Năsturel" pentru lucrarea de mare valoare documentară: „Tipărituri românești în Basarabia, de la 1812 până la 1918", pe care o și publică, urmate de alte studii și lucrări, ca: „Figuri monahale din Basarabia" Cronica lui Ion Neculce, în copie, din 1781, (în Institutul de Istorie Națională", A. D. Xenopol, Iași, 1948), „Leastvița", traducerea lui Varlaam (în B.O.R. Buc. nr. 11—12/1964, p. 1069—1084), „Predicile lui Antim Ivireanu" (în „Studii Teologice, Buc. nr. 1—2/1974, p. 53—59), „Cronica lui Ion Neculce, copiată de Ioasaf Luca, manuscrisul Mihail", în colaborare cu dr. Zamfira Mihail (Edit. „Litera", Buc. 1980), „Jurnalul călătoriei de studii în Sud-Estul Europei" (în „Mitropolia Olteniei" nr. 3 1989, p. 86—118 și urm.), „Acte în limba română, tipărite în Basarabia, (1812—1830)", precedate de Bibliografia tipăriturilor românești din Basarabia, în colaborare cu dr. Zamfira Mihail, edit. Academiei Române, Buc. 1993), „Mărturii de spiritualitate românească din Basarabia", (Chișinău, edit. „Știința", 1993) și multe alte studii, recenzii și articole laborioase, publicate în revistele vremii.

Enumerând numai câteva din lucrările Sf. Sale, a căror valoare documentară pentru trecutul neamului și Bisericii noastre este atestată de personalități de vază în domeniul respectiv, ne asociem acelora care au propus alegerea post-mortem a Păr. Dr. Paul Mihail, numit, cu drept cuvânt, de unii scriitori și cercetători istorici „Patriarhul culturii românești din Basarabia" și „Comoara bibliografiei vechi românești", ca membru de onoare al Academiei Române și a celei din Basarabia, provincie pe care a iubit-o și a slujit-o cu cea mai mare ardoare.

Închei aceste rânduri despre viața și opera preotului dr. Paul Mihail, la comemorarea unui an de la săvârșirea Sa din această viață, cu făgăduința că nu voi uita niciodată sufletul său bun și generos. Fie-i memoria veșnică și Dumnezeu să-l odihnească în pace.

Preot-prof. Sergiu C. Roșca

TĂCEREA, PAZĂ A NEOSANDIRII ALTORA

(Urmare din pag. a 5-a)

marea lui Hristos, București, 1990, pag. 63 și 331). Sfântul Ioan Scărarul (523—602), în opera sa „Scara", ne arată că: „Nici când vezi cu ochii tăi, să nu osândești, căci de multe ori se înșeală și aceștia" și „chiar dacă vei vedea pe cineva greșind în ceasul morții, nici atunci să nu-l osândești.". În continuare Sfântul Ioan Scărarul spune: „Cel ce-și cunoaște greșelile proprii își înfrânează limba, iar vorbărețul nu s-a cunoscut încă pe sine cum trebuie." (Filocalia IX, pag. 202, 203 și 205).

De aici se vede cât de grea este osândirea și cât rău provoacă acest păcat creștinului. Mântuitorul ne spune: „Nu judecați, ca să nu fiți judecați. Căci cu judecata cu care judecați, veți fi judecați" (Matei VII, 1).

Isaia Pustnicul din Egipt (370—488), având în vedere urmările tăcerii pozitive ne spune: „De te încearcă vreun gând neserios, să nu deschizi gura ta și va pleca de la tine". Iar în cazul că se ivește totuși necesitatea de a discuta cu alții ne recomandă: „Vorbiți foarte puțin, cu smerenie și cu evlavie, gândindu-vă că Dumnezeu ia aminte la voi. Nu vorbiți împotriva cuiva, nici nu judecați pe cineva, nu disprețuiți pe cineva, nu cârtiți împotriva cuiva. Să nu iasă din gura voastră nici o minciună. Să nu voiți să auziți ceva din cele ce nu vă folosesc". În special, pentru fiecare are un cuvânt, ca să-l păzească: „Nu îngădui urechilor să audă pe cineva grăind cuvinte nefolositoare, iar gura ta să tacă și în general să nu vorbească dacă nu e nevoie" (Filocalia VIII, pag. 40, 46 și 238).

Părinții Patericului au și ei sfaturi practice, care ne ajută să experimentăm tăcerea cu mult folos duhovnicesc: „De vei tăcea, vei avea odihnă, în tot locul unde petreci" (Pateric, Alba Iulia, 1990, pag. 127). Un îndemn la tăcere, aducător de pace și liniște sufletească găsim, recomandat și în imnologia Bisericii noastre, unde tăcerea este caracterizată „Ca ceea ce este fără de primejdie", dacă o păzim.[4]

„Având atâta nor de mărturii" (Evrei XII, 1), să ne hotărâm să mergem pe calea recomandată de numeroși iubitori ai tăcerii, care au văzut în această virtute, un mijloc sigur de neosândire a semenului nostru și un imbold de a ne cerceta mai întâi pe noi înșine.

Cunoscând binefacerile tăcerii și relele pricinuite de vorbele fără rost, să ne ostenim puțin, să pășim pe această cale și ne „vom afla mergând", ne asigură Sfântul Efrem Sirul (306—378).

Să ne rugăm cu stăruință și vom primi Harul Providenței: „Cereți și vi se va da" (Matei VII, 7), zicând apoi cu psalmistul David: „Pune, Doamne, pază gurii mele și ușă de îngrădire împrejurul buzelor mele" (Ps. 140, v. 5).

4 Ioan Monahul imnolog (sec. VII). Mineiul pe luna decembrie, Irmosul de la peasna IX, canonul II, din 25 decembrie.

Din nou despre drama minorității române din Ungaria

(Urmare din pag. 1)

reprezentată de români există o singură școală generală cu toate clasele pentru români, dar în care învățământul se face o parte în limba română și o parte în limba maghiară. În celelalte comune clasele de români sunt incluse în cadrul școlilor maghiare. În aceste clase se predă mai puțin în limba română și mai mult în limba maghiară. La Liceul Nicolae Bălcescu din Gyula, pre ins liceu românesc limba română se predă ca oricare altă limbă străină într-un liceu de cultură generală. Studiul limbii române se face în două grupe: începători și avansați. Sunt predate vagi noțiuni de literatură clasică română. Din studiu nu lipsește analiza „Țiganiadei" lui I.B. Deleanu, pentru a se face referiri la originea de țigan a poporului român. Geografia și istoria se fac numai în limba maghiară, cu accente false asupra poporului român, prezentat ca năvălitor fie din sudul Dunării, fie din Moldova și Muntenia. În aceste condiții de denaturare a adevărului istoric, a tradițiilor și a aspirațiilor este normal că românii nu mai simt și nu mai gândesc românește. Le-a dispărut în totalitate conștiința națională românească încât s-a ajuns ca părinții să-și trimită copiii să învețe mai bine în limba maghiară decât în limba maternă. Consecința acestei decizii este că toți românii din Ungaria vorbesc perfect limba maghiară și aproape deloc limba română, încât s-a ajuns ca în casele multor români să se vorbească numai ungurește.

Dacă în librăriile din România se găsesc standuri întregi cu cărți în limba maghiară și la chioșcuri ziare și reviste maghiare, minoritatea română din Ungaria nu are posibilități de informare prin massmedia. Am colindat toate librăriile și chioșcurile de ziare din Bekescsaba și Gyula și nu am găsit urmă de carte, ziar sau revistă în limba română. Se pare că toate sunt proscrise în afara unui ziar **NOI**, care apare la sfârșit de săptămână cu știri din regiune și banalități care nu au nimic comun cu spiritul și tradiția românească. Ziarul se trimite de redacție la domiciliul celor abonați. Televiziunea maghiară consacră minorității române doar douăzeci de minute pe săptămână, sâmbăta, între orele 9,00 și 9,20, oră nepotrivită și cu program dirijat care să nu lezeze demnitatea statului maghiar, în timp ce maghiarii din România se bucură de un program mult mai dimensionat în limba lor.

Așa cum se prezintă situația este un progres pentru maghiari iar pentru românii din Ungaria un proces de exterminare a identității românești. Dacă până la unirea Transilvaniei cu România, românii preferau să nu învețe limba maghiară ca să-și păstreze identitatea și tradiția, în prezent conștiința națională românească fiindu-le distrusă, românii din Ungaria se simt mai mult unguri decât români. Fenomenul acesta de maghiarizare, de înstrăinare, de rupere de trupul națiunii își are origini istorice îndepărtate și nu a fost stăvilit în urma celui de al doilea Război Mondial, dimpotrivă a fost continuat până în prezent prin diferite forme.

Cauzele dezastrului minorității române din Ungaria sunt multiple. În primul rând lipsa unor conducători în rândul lor care să se identifice cu soarta minorității române. Cu efect negativ a fost lipsa învățătorilor și preoților în comunele cu populație românească care să țină aprinsă flacăra gândirii românești și a sorgintei daco-romane. Vinovate de această situație sunt toate guvernele din România de la întemeierea ei și până în prezent care au neglijat soarta românilor din afara granițelor României, fiindcă n-au acordat ajutorul moral și material de care trebuia să beneficieze această minoritate. Și Biserica Ortodoxă își are partea ei de vină lăsând **turma fără păstori.**

O slăbiciune firească a românilor minoritari a fost cedarea în fața fricii de concedere sau a imposibilității exercitării meseriilor publice și particulare, ceea ce ar fi însemnat lipsa asigurării condițiilor vieții materiale pentru ei și familiile lor.

Pentru minoritatea română din Ungaria ora douăsprezece a trecut. După cum au evoluat și evoluează în continuare lucrurile nu cred că această insulă de români se va mai putea salva. S-a practicat o maghiarizare în toate compartimentele vieții, politic, cultural, bisericesc și administrativ. Drama minorității române trebuie deplânsă din plin căci este drama noastră, a poporului român. Ungurii și-au pus în joc întreaga lor abilitate pentru reușita deznaționalizării românilor din Ungaria și a integrării lor în societatea maghiară găsind condiții favorabile pentru atingerea scopului.

Politica maghiară față de minoritatea română din Ungaria a distrus identitatea etnică și confesională a românilor, ceea ce nu se poate vorbi în termeni identici despre minoritatea maghiară din România care se bucură de cel puțin drepturi egale cu populația română.

Este demn de semnalat faptul că ura dintre români și maghiari în România este o diversiune creată artificial de liderii iredentiști maghiari. Într-o călătorie pe care am făcut-o în vara acestui an în județele din România cu populație majoritară maghiară, cu câte persoane am vorbit, maghiari sau români, nimeni n-a semnalat disensiuni naționaliste între cele două etnii. Am întâlnit mulți unguri care nu știau să vorbească decât în limba lor maternă, dar și mulți români care vorbeau ambele limbi. Așadar neliniștea și tulburările interetnice sunt cât se poate de vădit creații artificiale ale iredentiștilor maghiari. Confirmarea celor relatate anterior este eșecul festivităților maghiare din 27 iulie a.c. de la Debrecen din Ungaria și din 2 septembrie a.c. de la Odorheiul Secuiesc din România.

Cu impertinență se pune în discuție de luni de zile semnarea tratatului bilateral româno-maghiar pe baza unei reconcilieri istorice româno-ungare.

Domnilor UDMR-iști de unde trebuie să pornească dorința de reconciliere?

Credeți că paragraful 1201 recomandat de Parlamentul Adunării Generale a Consiliului Europei trebuie respectat numai de români?

Care este lipsită de elementarele drepturi fundamentale ale omului și supusă distrugerii?

Care tineri ar trebui să meargă cu **jalba** la Strassbourg, români sau unguri?

Credeți că se vor putea stabili raporturi bune între Ungaria și România numai în spiritul final al comunicatului guvernului maghiar publicat în 1941 după Dictatul de la Viena? care se termina astfel: **Acum când nedreptățile Trianonului sunt reparate, Ungaria va face tot ce este posibil pentru a stabili între cele două țări raporturi bune, care nu puteau să existe în cursul ultimilor douăzeci de ani din cauza intrigilor puterilor Antantei.** Antanta nu mai există. Cine face intrigile în prezent?

Sperăm ca timpurile trecute să nu se mai reîntoarcă.

Sfânta Liturghie — Marea Iubire

(Urmare din pag. a 3-a)

dăruiește și Duhul iubirii Lui și ne dă putința să ne împărtășim cu trupul și sângele Fiului Său"[4]. În această calitate de fii ai Tatălui, credincioșii sunt îndatorați să progreseze în viața duhovnicească, pe măsura firească a apartenenței, „căci ai Lui neam suntem"[5], zice cuvântul Sfintei Scripturi.

De altfel, preotul liturghisitor, nu ca înlocuitor al lui Hristos, ci ca persoană văzută, purtător de Hristos și prin care Însuși Hristos ne grăiește ca victimă, jertfit pentru noi, Arhiereu veșnic și Pâine Cerească, potrivit misiunii sacre, ne atenționează: **„Să luăm aminte,** că sunt **„Sfintele"**, oferite doar **Sfinților**, ceea ce consimt și credincioșii să răspundă că **Unul** singur este **Sfânt** într-adevăr, **Unul Domn** și Dumnezeu, **Iisus Hristos.** Dar cum sfințenia este graduală și nu toți sunt pe deplin împliniți, ci sunt pe calea mântuirii și nimic nu-i oprește pe cei dispuși sufletește, să se apropie de această cutremurătoare Taină! „Prin **sfinți,** înțelegem aici nu numai pe cei desăvârșiți în virtute, ci pe toți câți se străduiesc spre desăvârșire, chiar dacă n-au ajuns la ea; nimic nu-i împiedică pe aceștia să se sfințească și ei prin împărtășirea cu Sfintele Taine și să devină sfinți. Căci Biserica întreagă se numește **sfântă**"[6]. Marele apostol Pavel îi numește **sfinți** pe creștini, atunci când în scrisorile sale se adresează diferitelor comunități creștine, ca: „tuturor **sfinților** întru Hristos Iisus, celor ce sunt în Filipi..."[7], sau apreciind gradual îmbunătățirea lor duhovnicească, scrie: „Bisericii lui Dumnezeu care este în Corint, celor **sfințiți** în Iisus Hristos, celor numiți **sfinți,** împreună cu **toți cei ce chiamă numele Domnului nostru Iisus Hristos,** în tot locul, și al lor și al nostru..." Sau altă formulă de adresare: „Bisericii lui Dumnezeu, celei din Corint, împreună cu toți **sfinții,** care sunt în toată Ahaia"[8]. Iar tot gradual adresându-se: **„Sfinților** și credincioșilor frați întru Hristos, care sunt în Colose..."[9]. În același sens al participării la deplinătatea sfințeniei, zice: „frați **sfinți,** părtași chemării cerești, luați aminte la Apostolul și Arhiereul mărturisirii noastre, la Iisus Hristos"[10].

Deci, sfințenia nu este un privilegiu, ci o chemare în Duhul Sfânt. Toți creștinii (=ai lui Hristos), sunt chemați la sfințenia vieții lor. Numai printr-o asemenea strădanie, și cu ajutorul lui Dumnezeu, ne încorporăm în trupul lui Hristos, cum zice Sfântul apostol Pavel: „Voi sunteți Trupul lui Hristos și mădulare (fiecare) în parte"[11], și dacă suntem să ne iubim unii pe alții, sporind în dragostea față de Dumnezeu și față de toți oamenii, fiii Tatălui și frați ai noștri, „pentru că suntem mădulare ale trupului Lui, din carnea Lui și din oasele Lui"[12]. Numai cu o asemenea conștiință ne putem apropia de **„Sfintele Sfinților".** În momentul când străbate egoismul și ura cuiva la suprafață și peste tot păcatele, acel credincios s-a despărțit de Sfântul Trup. De aceea, Iisus îndeamnă zicând: „Rămâneți în Mine și Eu în voi... Cel ce rămâne în Mine și Eu în el, acela aduce roadă multă, căci fără de Mine nu puteți face nimic"[13].

După ce preotul liturghisitor a rostit cuvintele: **„Sfintele Sfinților",** încă ținând sus Sfântul Trup (Agnetul = Mielul lui Dumnezeu), Îl sfarmă în patru părți, zicând cu luare aminte și cu evlavie: **„Se sfarmă și se împarte Mielul lui Dumnezeu, Cel ce se sfarmă și nu se desparte, Cel ce se mănâncă pururea și niciodată nu se sfârșește, ci pe cei ce se împărtășesc îi sfințește"** și le așează cu miezul în sus, pe sfântul disc în forma sfintei cruci, potrivind să fie spre răsărit partea cu Iis, spre apus cea cu HS, spre nord cea cu NI și spre miazăzi cea cu KA, prefigurând frângerea pâinii la Cină, de către Mântuitorul și nu mai puțin răstignirea și moartea Mântuitorului pe cruce. (IS. HR. NI. KA = Iisus Hristos biruie).

Analizând adresarea preotului în mod deosebit lui Iisus Hristos, zicând: „Ia aminte, Doamne Iisuse Hristoase... și vino **și ne sfințește pe noi... și ne înviorește, prin mâna Ta cea puternică, a ni se da nouă preacuratul Tău trup și scumpul Tău sânge și prin noi la tot poporul", Hristos Însuși ni se dă nouă,** prin mâna preotului. Iar din cuvintele **„Se sfarmă Mielul lui Dumnezeu...",** sau **„Cel ce aduci"** și **„Cel ce Te aduci"** sau **„Se dă mie...", „Se dă ție...", „Se împărtășește robul lui Dumnezeu (N)",** deci **nu eu te** împărtășesc, se vede că preotul nu este un locțiitor al lui Hristos, care ar fi absent, ci numai un mediu, un organ văzut, prin care Hristos Însuși, fiind de față, El lucrează. „Tatăl Meu până acum lucrează; și Eu lucrez"[14], **Preotul,** prin preoția harică, **este o taină în Biserică",** taină fiind preoția însăși!

Hristos Domnul își trăiește mereu moartea, pentru noi, în baza trăirii ei pe cruce. Atât în momentul „prefacerii", cât și în momentul în care se pregătește pentru a ni se da. **El, Însuși „se sfarmă",** prin gestul preotului aplicat Agnetului văzut; nu preotul îl sfarmă. Moartea lui Hristos, ca trecere spre Înviere, umple toată Sfânta Liturghie... Murind exclusiv pentru noi, ne-a avut în mod desăvârșit numai pe noi în Sine, a fost concentrat numai spre noi. Dar nu numai în calitate de om fără păcat, ci și de Fiu al lui Dumnezeu, cu voința de-a ne aduce ca pe frații Lui în Sine"[15].

În practica liturgică, după sfărâmarea Agnetului, preotul luând părticica de sus (IIS), face cu dânsa semnul sfintei cruci deasupra sfântului potir, zicând: „Plinirea potirului credinței Sfântului Duh" și o pune apoi în sfântul potir, ștergându-și degetele cu buretele și luând căldura, rostește cuvintele: „Binecuvântată este căldura sfinților Tăi, totdeauna acum și pururea și în vecii vecilor". Căldura, adică apa caldă **și binecuvântată,** pe care preotul o toarnă în sfântul potir, potrivit interpretării unor liturghiști de competență recunoscută, simbolizează mai întâi apa care a curs odată cu sângele din coasta Domnului, cea împunsă cu sulița. Această căldură mai simbolizează viața, sângele cald, dar și căldura Duhului celui de viață făcător, respectiv căldura vieții pe care Sfântul Duh o toarnă din nou prin înviere, în mădularele moarte, simțindu-se și mai expresiv învierea Domnului. Turnarea căldurii în sfântul potir mai duce gândul și la pogorârea Sfântului Duh peste Biserică, în ziua Cincizecimii (Rusaliilor) și chiar căldura credinței, cu care trebuie să ne împărtășim"[16].

După această pregătire și sufletească și rituală, într-un moment de sacralitate și trăire intimă, până la integrarea întregii ființe în atmosfera de har și sfințenie, preotul slujitor, desfăcând mai întâi, palma dreaptă și așezând buretele sub degetul mijlociu, între arătător și inelar, ia cu stânga, părticica HS, și o pune în palma dreaptă zicând: **„Cinstitul și Preasfântul Trup al Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos se dă mie preotului (N), spre iertarea păcatelor și spre viața de veci".**

Momentul liturgic devine acum cu totul crucial. Ne aflăm la poarta Marelui Ospăț de Taină! Și preotul slujitor și credincioșii care s-au pregătit pentru Sfânta Împărtășanie, așteaptă, într-o lepădare totală de tot ce i-ar putea abate de la Sfânta Comuniune cu Dumnezeu. Aceasta este clipa de întâlnire și unire a omului cu Ziditorul său, prin gustarea din **„pâinea cea cerească și paharul vieții",** pentru a vedea cât de bun este Domnul, cum se exprimă Biserica în rânduiala Sfintei Liturghii a Darurilor mai înainte sfințite.

Și într-adevăr, dacă „Rugul aprins văzut de Moise[17] reprezintă și pe Maica Domnului și pe orice sfânt plin de focul dragostei lui Hristos, rugul întreg, atotcuprinzător este **Biserica,** în care focul iubirii îi unește nu numai ca persoane singulare în Hristos, prin iubire, ci și pe toate persoanele care cred în Hristos și întreolaltă"[18].

Cu adevărat mare este taina Dumnezeirii! Atotprezența dumnezeiască a lui Iisus Hristos se manifestă în mod repetat și sub forme văzute și transparente până la Înălțarea la Cer. Și dacă „înainte de Înălțare, era cu ucenicii Săi oriunde,... după Înălțare El se sălășluiește cu trupul (prin Euharistie), în fiecare din cei care cred în El"[19]. Și de ce să nu repetăm fiecare, cu umilință, cu încredere și cu nestăvilită nădejde, în Marea Iubire a lui Dumnezeu: „Cred, Doamne! Ajută necredinței mele"[20], slăbiciunii și neputinței mele.

4 Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae: Spiritualitate.. op. cit., p. 327—328.
5 Fac. 17, 28.
6 Nicolae Cabasila: Tâlcuirea Dumnezeieștii Liturghii, op. cit. p. 87.
7 Fil. 1, 1. 8 I Cor. 1, 2 și II Cor. 1, 1.
9 Col. 1, 1. 10 Evr. 3, 1.
11 I. Cor. 12, 27. 12 Ef. 5. 3.
13 In. 15, 4—5. 14 In. 5, 17.
15 Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae: Spiritualitate.., op. cit., p. 330—331.
16 Pr. Prof. Dr. Ene Branițe: Liturgica Specială op. cit., p. 329.
17 Ieș., 3, 2.
18 Dumitru Stăniloae: Iisus Hristos, lumina lumii și îndumnezeitorul omului. Edit. Anastasia, București 1993, p. 216.
19 Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae: Spiritualitate. op. cit., p. 332.
20 Mc. 9, 24.

Manuscrisele de la Prodromul

Citind articolul **Câteva ceasuri în Biblioteca Schitului românesc „Prodromul"**, scris de P. C. Protos. Daniil Stoenescu și publicat în „Telegraful Român" (nr. 29—32/1995, p. 5), mi-am adus aminte că și eu am petrecut „câteva luni" în această prestigioasă vatră de cultură și spiritualitate românească din Sfântul Munte Athos.

Primul popas l-am făcut în anul 1982. Atunci m-au impresionat cărțile și manuscrisele vechi, colecționate de călugării români stabiliți în pământul athonit, dar am încercat și un sentiment de tristețe văzând depozitarea lor în condiții necorespunzătoare și lipsa totală a unei evidențe. În consecință, m-am oferit să organizez Biblioteca.

Reîntors în țară, la Centrul Eparhial din Râmnicu Vâlcea unde funcționam ca mare eclesiarh la Catedrala episcopală, am primit din partea conducerii Schitului Prodromul invitația „pentru un timp mai îndelungat... în vederea reorganizării Bibliotecii"; ea „are peste cinci mii de volume și se află în stare nesatisfăcătoare", iar „autoritățile noastre ne cer să o punem urgent în rânduială", se arăta în adresă.

După pregătirea formalităților necesare, am comandat tipărirea unor etichete cu inscripția: „Biblioteca Schitului Prodromul", iar în primăvara anului 1983 am plecat la Sfântul Munte. Atras de liniștea vieții monahale și de vastul teren al cercetărilor în domeniul neexplorat al cărților și manuscriselor vechi, precum și a bogatei arhive, intenționam să rămân mai mult timp acolo. Cauze independente de voința mea nu mi-au permis realizarea idealului dorit.

Cunoscând împrejurările, am considerat necesar rezolvarea cel puțin a situației manuscriselor depozitate în spațiile rezervate Bibliotecii. Datorită unei munci intense, întreruptă numai de un somn athonit (între orele 22 seara și 2 dimineața) și de participarea la slujbele bisericești, tot athonite, mi-a trecut prin mână întreaga colecție de volume pentru descoperirea manuscriselor. Astfel, în câteva luni am identificat, descris, inventariat, etichetat și depozitat un număr de 219 manuscrise românești.

Cel mai vechi manuscris prodromit datează din anul 1766. El cuprinde **Cuvinte ascetice** ale marilor dascăli ai pustiei, fiind incluse și **Cuvintele înainte** la scrierile lui Nil de la Sorsca și Filotei Sinaitul, „alcătuite de schimonahul starețul Vasile cel din Țara Muntenească de la Schitul Poiana Mărului" **(Mss. nr. 1)**.

Manuscrisele de la Prodromul au două surse de proveniență: una din țară, fiind duse de călugării români la Sfântul Munte; alta, de acolo, unde au fost redactate, traduse, sau copiate. Cele din categoria a doua reprezintă o valoare deosebit de mare, întrucât sunt total necunoscute la noi. În afară de conținut, ele cuprind prețioase însemnări biografice referitoare la monahi, informații privitoare la circulația manuscriselor, date istorice și glosare, elemente fundamentale pentru reconstituirea istoriei și spiritualității românești din cadrul athonit.

La Schitul Prodromul, călugării au păstrat tradiția copiștilor până în vremea noastră. Cel mai nou manuscris datează din anul 1947 **(Mss. nr. 188)**, operă a ieroschimonahului Iuvenalie Streinul, care cuprinde **Cuvinte ascetice** ale Sfântului Isaac Sirul și Marcu Pustnicul, totalizând 185 file.

Precizez că munca desfășurată în Biblioteca de la Prodromul cuprinde două aspecte: primul constă în inventarierea, etichetarea și aranjarea în rafturi a manuscriselor, ușor observabil de orice vizitator; iar al doilea, în descrierea lor, copierea însemnărilor și a glosarelor. Acest rod al muncii l-am adus în țară, nădăjduind să-l public, pentru îmbogățirea zestrei spirituale ortodoxe și românești.

„Telegraful Român" și „Magazinul Istoric" au inclus deja în prestigioasele lor pagini unele comunicări referitoare la acest tezaur cultural. În prezent este în pregătire întregul material pentru a fi oferit celor care doresc să cunoască o perioadă atât de interesantă și de rodnică a vieții monahismului românesc din sfântul Munte Athos.

Arhim. Veniamin Micle

Lexiconul bizantinologilor români — un reveriment editorial

Investigarea unuia dintre cele mai importante segmente ale culturii noastre vechi îl va constitui, de bună seamă, muzica de sorginte bizantină care, după cum s-a remarcat, alături de folclorul vocal și instrumental, va constitui, întotdeauna, o configurație inconfundabilă a „genezei limbii muzicale românești" (Dr. Sigismund Toduță). De fapt, atât literatura didactică (manuale tipărite sau manuscrise de uz școlar, cursuri și însemnări cu același profil) dar mai ales lucrările de muzicologie vor evidenția în mod consecvent nu numai valoarea și însemnătatea patrimonială a acestei muzici ci și pe aceea de pecete autohtonă privind trecutul și gradul preocupărilor noastre pentru muzică, pentru acest filon de aur ce ne particularizează în lumea creștină din spațiul european. Și fie că ne vom referi, acum și în viitor, la cărțile de muzică semnate de George Breazul și Sabin V. Drăgoi, Marcel Botez, Constantin Brăiloiu și Ion Croitoru sau la lucrările de mai încoace datorate lui Gheorghe Ciobanu, Octavian Lazăr Cosma, Petre Brâncuși, Viorel Cosma, Sebastian Bucur-Barbu cultura muzicală de sorginte bizantină de pe teritoriul României merită a i se acorda nu numai atenția noastră dar și sacrificiul material ca timp și punere în pagină tipografică.

Că dispunem de un asemenea fond spiritual ne-o mai spun și lexicoanele apărute până în deceniul nouă precum: Viorel Cosma — **Muzicieni români** (1970) **Muzicieni din România,** vol. I (A-C) din 1989, lucrări ce vor îmbogăți, în mod constant, câmpul nostru informațional conectat la cunoașterea tradiției și evoluției muzicii bizantine practicată la strana mânăstirilor și bisericilor noastre din spațiul carpato-danubian-pontic.

Pe fundalul acestor preocupări mai vechi apariția primului **Lexicon al celor care, de-a lungul veacurilor, s-au ocupat cu muzica de tradiție bizantină în România** (Editura Diogene, București, 1994, 380 p.) a fost primită cu vădit interes. La București, Craiova, Iași, Ploiești s-au organizat, spre exemplu, întâlniri cu autorul lucrării, muzicologul Gh. C. Ionescu, iar cronicarii unor publicații (reviste și ziare) nu au întârziat a pune în circulație pertinente sublinieri stimulate de conținutul acestei lucrări. Ștefan Petraru, spre exemplu, de la **Cuget românesc** din Brașov va remarca, pe bună dreptate, că este vorba, în acest caz, de o „lucrare fundamentală", de „un eveniment în viața noastră științifică muzicală" iar bizantinologul Titus Moisescu, în **Actualitatea muzicală** de la București va itinera ideea că **Lexiconul** lui Gheorghe C. Ionescu este „o carte necesară bunei cunoașteri a unui domeniu artistic care a ființat de veacuri în cultura muzicală românească".

Despre cine și despre ce vorbește acest **Lexicon** ce se ocupă cu muzica de tradiție bizantină în România? În primul rând este valorificată aici activitatea de creație aparținând lui Evstatie Protopsaltul Putnei (sec. XV—XVI), apoi Dometian Vlahu, Theodor Zotica (sec. XVI), Iovașcu Vlahu, Vlad Grămăticul, Filothei sin Agăi Jipei (sec. XVII—XVIII), Macarie Ieromonahul, Anton Pann, Ștefanache Popescu, Dimitrie Suceveanu, Nectarie Frimu, Ghelasie Basarabeanu, Ioan Zmeu, Ion Popescu-Pasărea și încă foarte mulți (sec. XIX—XX) apoi cea aparținând copiștilor unor celebre și importante manuscrise semnate de cel care a fost Evstatie de la Putna (1511 și 1515), diaconul Macarie de la Dobrovăț (1527), Antonie Ieromonahul (1713) Iacov Arhiereul (1624), Calist Ieromonahul (1695), Filotei Ieromonahul (1713), Acachie Ieromonahul și Ghimnazie Ieromonahul (din prima parte a secolului al XIX-lea, la Căldărușani). Evident, mai sunt menționați aici compozitorii români care au fost, în același timp, și editori și tipografi precum Petru Efesiu (1820), Macarie Ieromonahul (1823), Anton Pann (1834), Nectarie Frimu (1845), Dimitrie Suceveanu (1856), Serafim de la Buzău (1856). Sunt apoi prezenți, cu aceeași largă informație bibliografică psalții și protopsalții, scriitorii și cântăreții care au nevoit la strana mânăstirilor și bisericilor de mir de pe cuprinsul țării: Niceta de Remesiana, Sava Gotu, Maximus, cântăreț la Durostorum, în Dobrogea, Șerban Protopsaltul și Constantin Protopsaltul, dascăli în București, Dimcea Bătrânu, Dimitrie Suceveanu și Gheorghe Cociu-Scufaru la Iași, Nicolae Severeanu și Neagu Ionescu la Buzău, George Ucenescu la Brașov, Ioniță Stoicescu Logofețelul de la Ploiești până la tinerii și prolifici profesorii de azi ai facultăților noastre de teologie.

S-au bucurat de atenția lexicografului Gh. C. Ionescu și muzicologii-bizantinologi adică cei care — după cum apreciază Titus Moisescu, în prefața lucrării respective, „au cercetat această muzică în toată complexitatea ei investigând manuscrisele păstrate în biblioteci și arhive din țară și străinătate și contribuind, prin scrisul lor, la cunoașterea și aprofundarea acestei arte": Constantin Erbiceanu, Nicolae M. Popescu, Ioan D. Petrescu-Visarion, George Breazul, Grigore Pantiru, Gheorghe Ciobanu, Sebastian Bucur-Barbu, Marin Ionescu, Titus Moisescu, Nicu Moldoveanu și, bineînțeles, nu au fost uitați nici profesorii generațiilor de ucenici, apoi protectorii acestei muzici de tradiție bizantină cei care au sprijinit, susținut și organizat învățământul muzical religios.

Prin apariția acestui **Lexicon unicat** „Muzica bizantină și de tradiție bizantină — sub toate aspectele ei de structură, de sisteme de notație, de interpretare teoretică și practică — va aprecia Titus Moisescu, editor neîntrecut în acest spațiu al culturii noastre străvechi, nu a fost niciodată abordată cu atâta minuție, cu atâta bogăție de nume, de lucrări, de evenimente și de preocupări, așa cum apare ea în **Lexiconul lui Gh. C. Ionescu"**; de altfel, numai și o enumerare sumară ne spune că lucrarea aceasta pune în circulație peste 480 de nume cu astfel de preocupări. Nu lipsesc din cuprinsul acestei lucrări, cu caracter enciclopedic, nici muzicienii psalți de origine română stabiliți la Muntele Athos, în chinoviile românești: Nectarie Schimonahul-Prodromitul sau cei stabiliți în Țările Române — Dionisie Fotino și Petru Efesiu la București, Petru Vizantie, Grigorie Vizantie și Gheorghe Paraschiade la Iași — și nu în ultimul rând sunt prezentați aici și bizantinologii contemporani Anne E. Pennington (Anglia), Dimitri Comos (Canada) care s-au ocupat în mod deosebit, în anii din urmă, de Școala muzicală de la Putna, punând în evidență, prin investigațiile lor de nivel european, importanța acestui centru de cultură muzicală românească.

Deși numele lor au mai fost pomenite în incursiunile noastre anterioare îi vom cita aici, din nou, pe câțiva dintre dascălii, psalții și copiștii a căror operă se leagă, implicit, de istoria școlii românești din

(Continuare în pag. a 8-a)

Constantin Catrina — Brașov

Știința și religia în lumina celor mai recente descoperiri

(Urmare din pag. a 6-a)

tat și pe care le mai menționează doar unele tratate sau dicționare.

Omul, însă, nu se mulțumește cu teorii și ipoteze, ci vrea răspunsuri clare, care să-i ofere liniștea și certitudine, să-i aducă cu alte cuvinte un răspuns sigur. Concluzia de ultimă oră, și unanim acceptată de oamenii de știință, este aceea că **universul nu poate fi propria sa cauză**, că există ceva sau cineva care stă la baza apariției sale. Răspunsuri de acest fel, aflăm încă din antichitate, cel mai celebru fiind al filosofului grec Aristotel, care atribuia existența universului — Divinității, pe care el îl definea drept -forma pură a nemișcatului mișcător, izvor al mișcării și al tuturor formelor". Dacă acest filosof genial, mai mult intuia acest fapt, iată că oamenii de știință contemporani care au la dispoziție cu totul alte mijloace de investigare, reușind să pătrundă în infrastructura și în macrostructura materiei, după multe îndoieli și negări, **sunt obligați** să recunoască că esența universului este conștiința, nu numai a lumii vii, dar și a celei fizice. „Cum să crezi în materie când fizica modernă nu mai crede în materie; unde e materia? Nu există, zic ei, decât energia, și ce e Energia?; știința n-a găsit, din infinit mic în infinit mic, fundamentul universal, baza materiei; nici, desigur, din infinit mare în infinit mare, limitele materiei; aceasta nu are fundament pentru că nu există" (6).

Atâta timp cât se vor păstra în afara religiei, excluzându-L pe Dumnezeu din actul creației, eforturile savanților vor fi sortite din capul locului eșecului, tocmai, pentru faptul că lumea nu poate fi explicată prin ea însăși și în afara lui Dumnezeu. „Modul în care a fost creată lumea nu poate fi explicat sau definit de către om; nu este obiect al cercetării științifice fiindcă depășește puterea „gnostică" a omului. Fiind parte a realității create, omul nu poate deveni observator al modului creării sale proprii" (7), sau cum spunea unul dintre fizicienii celebri ai sec. nostru — Heisenberg: „observarea universului nu este un scop în sine; a te consacra studiului său nu capătă sens decât prin coerența ansamblului". Este ceea ce religia creștină a susținut dintotdeauna: lumea nu s-a creat și nici nu poate exista prin ea însăși pentru că e absurd și împotriva logicii celei mai elementare, ca nimicul să poată deveni ceva. „N-a fost cândva când să nu fie nimic" (Sf. G. de Nazianz), trebuia să fie ceva anterior care să-i facă posibilă apariția. „Cosmosul nu s-a putut produce nici prin sine, nici ca o emanație a existenței prin sine din eternitate. El trebuie să aibe o **altă cauză"** (8). Această **altă cauză** care stă la baza apariției universului și a omului, numită de același sf. părinte (Nazianz) „existența necauzată a celor cauzate din bunătate", iar de Sf. Ioan Damaschin „Nemișcatul care mișcă totul prin mișcarea Sa" (9), este după învățătura creștină — Dumnezeu, care nu este însă oricum față de lume și om, ci așa cum cunoaștem din revelația divină, El nu este o simplă forță omnipotentă, impersonală și rece, ci El este, întâi de toate, Ființă **(„Sunt Cel ce este")** (10), având în sine plenitudinea existenței, izvodindu-le pe toate din Sine, fără a se confunda sau contopi cu ele. „Acel ceva care n-are nici început, nici sfârșit, n-are o cauză, trebuie să fie în El totul. Toate sunt cauzate, toate sunt dependente, toate vin una din alta. Dar este ceva care nu vine din nimic, care a fost totdeauna, care a fost veșnic. Cât de minunat trebuie să fie Acel ceva, El trebuie să fie **Cineva,** pentru că trebuie să aibe și o conștiință, pentru că dacă n-ar avea conștiință și ar fi un obiect, ar fi produs de cineva. Este prin El însuși. Este ceea ce noi socotim că este Dumnezeu" (11). Dumnezeu este ființă atotputernică, omniprezentă, atotțiitoare, având toate caracteristicile ființei. „Toate cele create sunt numai existente, singur Dumnezeu este **existența existentă.** Aceasta vrea să spună că lumea nu este deplin existentă prin sine... Lumea nu are sens dacă nu este înțeleasă ca darul lui Dumnezeu către oameni" (12). Dumnezeu a creat lumea imprimându-i o anume rationalitate, un sens și o logică evidente. „Rationalitatea lumii fără o persoană care să o fi gândit ca rațională este inexplicabilă și, întrucât această rationalitate n-ar urmări în acest caz un scop, ar fi în fond lipsită de sens sau rationalitate adevărate" (13).

Știm de la Einstein că toate cadrele de referință din lume: materia, măr mea, poziția, timpul, mișcarea, etc., sunt relative și nu absolute, din aceasta rezultând că universul nu poate fi un absolut în sine și prin sine, și deci nu poate avea o existență independentă sau absolută. Din moment ce nu se poate produce pe sine, trebuie cu necesitate să existe datorită omnipotenței unui Creator extern, care este El însuși standardul Său absolut. Concluziile cele mai recente ale oamenilor de știință confirmă acest fapt: „materia nu este nici finită, nici infinită, ci transfinită, în sensul etimologic depășind finitul fără a putea ajunge la infinit" (14). Universul în totalitatea lui este relativ, sau cum l-au definit fizicienii **transfinit,** adică un finit depășit fără încetare, un „infinit finit", în care infinitul mic și infinitul mare se întâlnesc (15). Și tot ca o concluzie de dată recentă, în ceea ce privește faptul dacă lumea există prin sine, sau adevărata cauză a apariției sale îi este extrinsecă, iată concluzia, puțin bizară, a unuia dintre acești savanți: „Dumnezeu este centrul și „excentrul", într-o devenire transfinită, în măsura în care orice actualizare este centrul și orice potențializare „excentrul" și în care totul se află într-o devenire transfinită. El este noncondiționalitatea și libertatea suverană" (16).

Faptul că lumea a fost creată și are o anume ordine interioară și o rationalitate specifică, în sensul că are legi în virtutea cărora se mișcă și tinde spre un scop anume, având întipărită în esența ei o tensiune înspre acest scop („pe toate le-a făcut Dumnezeu, fiecare cu scopul său" (17), viața însăși fiind o „tendință, o uriașă aspirație" (18), spre un scop bine definit, explică posibilitatea ierarhizării mișcărilor și a legilor, precum și posibilitatea cunoașterii acestora. „Cosmosul este organizat într-un mod corespunzător capacității noastre de cunoaștere. Cosmosul și natura umană, ca intern legată de cosmos, sunt imprimate de o rationalitate, iar omul — creatură a lui Dumnezeu — e dotat în plus cu o rațiune capabilă de cunoaștere conștientă a rationalității cosmosului și a propriei sale creaturi" (19). Omul nu trăiește într-un univers haotic, ci într-unul care este guvernat de legi ordonate și armonice, or aceste legi „nu pot să se ivească anarhic, ci determinate de o structură de dincolo de ele, care dictează atât natura cât și succesiunea lor" (20). Un tip de mișcare sau o lege dinamică nu se va transforma niciodată într-o altă lege, aceleași legi existând din primul moment al creației, ele fiind imuabile în esența lor. Spre ex., legea gravitației va rămâne mereu aceași, neputând evolua sau să se transforme într-o altă lege, fapt ce demonstrează că universul este static, și nu în evoluție.

Universul este static în întregul său, dar într-o permanentă tensiune și mișcare în interiorul său: „Tot ce se manifestă fizic, orice fenomen, orice modificare a unei stări de lucruri, implică **existența unei energii care nu este și nu poate fi riguros statică** — altfel nu s-ar produce nimic în univers" (21). Tot ceea ce există în spațiu și timp este energie, și tot ceea ce se întâmplă este transformare de energie. Energia poate fi transformată dintr-o formă în alta, dar nu poate fi nici creată nici distrusă. Este așa-numita **constanță a materiei** și a energiei. Legile de bază ale naturii, conservarea energiei și a materiei, nu sunt într-un proces de continuă evoluție, ci mai degrabă de conservare și stabilitate, fapt ce demonstrează că **lumea a fost creată** iar evoluționismul este o simplă teorie.

Dacă diferitele categorii de fenomene naturale pot fi aranjate în sisteme de clasificare ordonate: elemente chimice, tipuri de stele, specii vegetale și animale, etc., înseamnă că lumea a fost creată și este condusă, nu după niște legi haotice, ci după legi stabile și ordonate. Începând de la cel mai banal obiect, care este un foarte complex sistem de sisteme moleculare; la rându-i un sistem molecular este compus din sisteme atomice, fiecare dintre acestea conțin sisteme moleculare ai căror nucleoni nu pot fi socotiți drept mulțimi decât față de datele actuale ale cercetării științifice. Pe cale inversă, spre universul mare, astronomia descoperă în pas cu dezvoltarea tehnicilor de observație, noi sisteme de sisteme astrofizice (stelare, galactice, aglomerări sau sisteme de galaxii, aglomerări de aglomerări... (22).

Dacă toate elementele care alcătuiesc universul ar fi cu adevărat cuprinse într-un flux evolutiv, clasificarea și aranjarea lor în sisteme ar fi imposibilă. Este celebru cazul chimistului rus Mendeleev, care a reușit pentru prima dată să alcătuiască tabelul elementelor chimice, dar care, datorită faptului că nu avea încă mijloacele necesare și adecvate pentru a le determina pe toate, însă pe baza calculelor făcute, a prevăzut cu exactitate existența și a celorlalte elemente, stabilindu-le chiar și pozițiile în tabelul său, și pe care știința modernă le descoperă cu uimire, recunoscând justețea și exactitatea previziunilor sale.

Deși în interiorul său universul este dinamic, fiind o sumă infinită a unor procese și evenimente energetice, însă contrar aparențelor, toată această activitate **indică un scop ordonat și plin de sens,** și nicidecum nu poate fi vorba de împleticiri sau ciocniri haotice „lumea ca întreg este într-adevăr perfectă, lucrurile din ea, însă, sunt imperfecte" (Leibnitz) Oricât de greu imaginabilă ne va apărea această activitate în care întregul univers este antrenat, ea indică faptul că totul se petrece în baza unor legi bine organizate, nelăsând loc hazardului, căci dacă ar fi așa, cercetarea științifică nu și-ar mai avea rostul. În ultimă instanță, toate acestea indică faptul că Creatorul a făcut întregul univers, și l-a creat **uni**-vers și nu **multi**-vers.

Oricât de perfecționate îi sunt mijloacele de investigare în infrastructura sau macrostructura materiei, omul modern nu poate spune că știe mai multe decât știa omul din antichitate, de ex. Știința poate, cel mult, descrie lucrurile și fenomenele, fără să le poată defini în esența lor. Cât de aparent simplu, și oricât de aproape de adevăr ar pretinde omul de știință că se află, el va rămâne mereu în afara lui, atâta timp cât se va afla în afara credinței. A rămas celebră în istoria științei, o butadă a unuia dintre fizicienii celebri ai sec. nostru, Sir. A. Eddington, care pus în situația de a defini electronul, spunea că este ceva necunoscut, care face nu știm ce.

Prin ea însăși, știința nu poate duce la adevăr, ea îl poate doar intui și presupune, fără să-l poată demonstra, „ea ne oferă doar adevăruri, nu Adevărul" (25). Adevărurile susținute de știință sunt relative, și, cel mai adesea, se contrazic între ele, semn sigur al relativității și improbabilității lor. Pusă în situația de a se pronunța tranșant în privința Adevărului, știința se dovedește incapabilă să o facă prin propriile sale concepte sau rationamente. „Cel mai neînțeles lucru din lume ar fi tocmai acela ca lumea să poată fi înțeleasă" (26), pentru simplul fapt că Adevărul este în esența lui teologic și transcendent „neexistând cale umană spre el" (27). Omul poate accede spre Adevăr numai prin revelație, deci prin ajutor divin. „Adevărul nu poate fi căutat, ci doar revelat" (28). La Adevăr putem accede exclusiv prin credință, de unde și acea formulă aparent paradoxală a lui Anselm de Canterbury „credo ut inteligam", cred în Dumnezeu, pentru că numai în El și prin El mă pot înțelege și pot înțelege lumea în care exist.

Bibliografie:

1. Einstein, citat de P. Evdokimov, Vârstele vieții spirituale, Ed. Christiana, Buc., 1993, p. 26.
2. L. de Broglie, Continuu și discontinuu, p. 98.
3. Einstein, în vol. lui Ph. Franck, Einstein. Viața și timpul său, New York, 1947, p. 284.
4. A. Mironescu, Certitudine și adevăr, Ed. Harisma, Buc., 1992, p. 13.
5. idem p. 14.
6. E. Ionescu, Căutarea intermitentă, Ed. Humanitas, Buc., 1994, p. 88.
7. Pr. dr. A. Alevizopol, Ortodoxia în fața sectelor, Ed. Symbol, Buc. 1993, p. 25.
8. Pr. D. Stăniloae, Sf. Treime, Ed. Institutului Biblic, Buc., 1993, p. 14.
9. Sf. Ioan Damaschin, Dogmatica, Ed. Scripta, Buc., 1993, p. 19.
10. Ieș. 3, 24.
11. Omagiu păr. Stăniloae, Ed. Mitr. Moldovei, 1994, p. 194.
12. Pr. D. Stăniloae, Lumea ca dar al lui Dumnezeu, MMS, Nr. 3—6/1970, p. 258.
13. Pr. D. Stăniloae, Teol. Dogmatică Ortodoxă, Ed. Inst. Biblic, Buc., 1978, p. 117.
14. St. Lupasco, Logica dinamică a contradictoriului, Ed. Politică, Buc., 1982, p. 413.
15. idem, ibidem. 16. idem, p. 325.
17. Pildele lui Solomon 16, 4.
18. A. Mironescu, op. cit., p. 50.
19. Pr. D. Stăniloae, op. cit., p. 10.
20. A. Mironescu, op. cit., p. 51.
21. S. Lupasco, op. cit., p. 27.
22. idem, p. 29.
23. A. Mironescu, op. cit., p. 34.
24. St. Lupasco, op. cit., p. 16.
25. N. Berdiaev, Sensul creației, Ed. Humanitas, Buc., 1992, p. 42.
26. Einstein, citat de P. Evdokimov, op. cit., p. 27.
27. P. Țuțea, Tratat de antropologie creștină, Ed. Timpul, Iași, 1992, p. 40.
28. idem, p. 75.

Biserica, locaș al Duhului Sfânt

(Urmare din pag. a 5-a)

dumnezeiasca împărtășanie, rămânem o Biserică pustie, fără Hristos, fără de sfinți, fără nimic.

Să facem deci trupul nostru o Biserică vie a lui Dumnezeu, și atunci vom fi siguri că viața noastră se va sfinți și noi vom deveni oameni noi, înnoiți în duh și adevăr, „părtași ai dumnezeieștii firi".

Fără prezența euharistică a lui Hristos în noi, noi nu putem înainta pe drumul care duce la cer.

Cu Hristos, în Hristos și prin Hristos, acest drum ne va fi ușor pentru că „ne este pregătit dinainte de către Cel ce S-a făcut „Fratele nostru", Hristos adevăratul nostru Dumnezeu întru care locuiește toată plinătatea dumnezeiască.

AGENDA I.P.S. MITROPOLIT ANTONIE

— luna septembrie 1995 —

Duminică, 3 septembrie a sfinţit cele două biserici din Cura Râului, cu hramurile „Cuvioasa Paraschiva" şi „Sf. Arhangheli Mihail şi Gavril", înconjurat de un sobor de 30 de preoţi şi diaconi. Alături de I.P.S. Mitropolit au participat la Sf. Liturghie arhierească Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, decanul Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna" Sibiu, P.C. Pr. Răduleţ Aurel, vicarul administrativ al Arhiepiscopiei, consilierul bisericesc, protopopul Sălişte şi alţi distinşi preoţi.

Cu această ocazie, I.P.S. Mitropolit a hirotesit întru iconom stavrofor pe Prea Cucernicul preot Peană Ioan şi întru sachelar pe P.C. Pr. Mitrea Petrică. La sfârşitul Sf. Liturghii tuturor celor prezenţi într-un număr foarte mare I.P.S. Mitropolit le-a rostit un bogat cuvânt de învăţătură.

Miercuri, 6 septembrie a.c., I.P.S. Mitropolit a prezidat lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial unde s-au rezolvat numeroase probleme de interes bisericesc.

Duminică, 10 septembrie a.c., a fost invitatul Ministrului Apărării Naţionale, Dl. Gheorghe Tinca şi a Domnului General Dumitru Cioflină, Şeful Statului Major al Armatei Române, la deschiderea festivă a exerciţiilor militare organizate de Ministerul român al Apărării împreună cu forţele Armate NATO, sub denumirea de „Determination Cooperation '95".

Luni, 11 septembrie 1995 s-a deplasat la Mânăstirea Sâmbăta, cu ocazia sărbătoririi aniversării promoţiei absolvenţilor de teologie ai anului 1995. Cu acest prilej I.P.S. Mitropolit a mulţumit celor prezenţi pentru invitaţie şi în cadrul cuvântării rostite i-a îndemnat spre o preoţie ziditoare şi folositoare pentru ei cât şi pentru credincioşi.

Joi, 14 septembrie 1995, cu prilejul sărbătorii „Înălţării Sf. Cruci" a săvârşit Liturghia arhierească la Parohia Braşov-Blumăna III, invitat fiind de cei doi preoţi parohi Bădiţoiu Gheorghe şi Neamţu Victor. La sfârşitul Sf. Liturghii, I.P.S. Mitropolit a rostit un bogat cuvânt de învăţătură referitor la rostul Crucii în viaţa creştinilor.

Vineri, 15 sept. 1995, a participat la deschiderea cursurilor Seminarului Teologic din Braşov, însoţit fiind de P.C. Pr. Neamţu Victor, Directorul Seminarului Teologic. Cu acest prilej a îndrumat pe tinerii elevi seminarişti să se pregătească temeinic, având în faţă un drum lung şi greu de parcurs până la desăvârşirea preoţească.

Duminică, 17 septembrie 1995 a săvârşit sfinţirea bisericii ortodoxe din satul Vlădeni, satul ilustrului profesor de teologie Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae.

La momentul potrivit, pentru râvna depusă la lucrările de înfrumuseţare a bisericii, I.P.S. Mitropolit a acordat protopopului Radu Ursu Sorin cât şi unor membri ai Consiliului parohial acte de apreciere. Cu acest prilej a rostit tuturor celor prezenţi un cuvânt de învăţătură.

Miercuri, 20 sept. a.c., a plecat în Republica Cipru, pe insula Patmos, însoţindu-l pe P.F. Părinte Patriarh în delegaţia Bisericii Ortodoxe Române, care a luat parte la lucrările aniversării a 1900 de ani de la scrierea „Apocalipsei". Din delegaţie au mai făcut parte I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei şi Pr. Prof. Constantin Coman de la Facultatea de Teologie din Bucureşti.

Secretar eparhial,
Pr. Valentin Sicoe

ILIE MARTIN – SĂLIŞTEANU 1875 – 1995

Ilie Martin-Sălişteanu a fost primul preşedinte al Societăţii culturale „Vulturul" din Homestat în Pensylvania şi iniţiatorul şi realizatorul Uniunii Societăţilor Româno-Americane. S-a născut cu 120 de ani în urmă, în ziua de 4 iulie 1875 în inima Mărginimii, respectiv la Sălişte fiind cel de-al doilea fiu Ilie al lui Oprea şi Paraschiva Martin, familie de ţărani gospodari.

Cu bagajul de cunoştinţe, pe care le-a putut dobândi de la vrednicii săi dascăli de pe atunci, ai şcolii primare din comuna natală şi dornic ca şi alţi sălişteni de a învăţa o meserie şi de a lua legătură cu românii de dincolo de Carpaţi, a plecat cu cel mai mic dintre fraţii săi (Gheorghe) la Bucureşti, angajându-se ca muncitor la un atelier de mobilă.

Învăţând bine tainele meşteşugului şi în dorinţa de a scăpa de stăpânirea nedreaptă a statului dualist Austro-Ungar, răspunzând la chemarea unui săliştean — Mihai Bârză, aflat în Statele Unite, cât şi în dorinţa de a-şi face un rost în viaţă, a plecat împreună cu fratele său Gheorghe în 1901 în America. Ajunşi, se angajează la muncă într-o fabrică. După orele de program, seara urmează cu stăruinţă cursurile de limba engleză, de care simţea că are multă nevoie şi pe care a ajuns în scurt timp să şi-o însuşească bine.

Preocupat mereu de soarta confraţilor săi care se găseau la începutul sec. al XX-lea, în grupuri răslеţe în Ohio (Cleveland), New-York, Pensylvania şi prin Canada, se angajează la o mare acţiune. Simţind nevoia de a se cunoaşte între ei, pentru a se putea ajuta la nevoie, Ilie Martin şi-a completat numele cu Sălişteanu pentru a-şi marca comuna natală şi a pornit pe la conaţionalii şi confraţii săi, în timpul liber, duminica, din oraş în oraş, îndemnându-i să înjghebeze societăţi frăţeşti, după modelul altor emigranţi străini, societăţi culturale şi de ajutor în cazuri de nevoie (boală, deces). În acel timp (1901—1902), oamenii mai săraci nu aveau nici o asigurare.

După multe insistenţe şi stăruinţe, la 2 noiembrie 1902 iau fiinţă la Cleveland, Societatea de ajutor „Carpatina" şi la Homestat în Pensylvania, Societatea „Vulturul", preşedinte fiind ales Ilie Martin-Sălişteanu. Statutul Societăţii „Vulturul" începea astfel: „Caracterul societăţii este şi va fi pentru totdeauna „naţional-român-american". Limba oficială în relaţiile dintre români şi membrii societăţii este limba română. Lozinca societăţii este „Unul pentru toţi şi toţi pentru unul". Scopul societăţii este cultural şi de ajutor al membrilor ei în caz de boală şi de moarte, promovarea intereselor intelectuale ale tuturor românilor locuitori în Statele Unite, propagarea frăţietăţii şi formarea membrilor ei în vrednici fii ai naţiunii române.

În anii următori, după exemplul bun al Societăţii „Vulturul", iau fiinţă tot mai multe astfel de societăţi, urmărindu-se realizarea aceluiaşi scop. S-a pus apoi problema înfiinţării unei organizaţii centrale. În acest climat, în ziua de 4 iulie 1906, din iniţiativa lui Ilie Martin-Sălişteanu, s-a pus bazele „Uniunii Societăţilor Române-Americane de Ajutor şi Cultură", preşedinte fiind ales tânărul intelectual de atunci Ioan Oct. Popaiov. Această Uniune şi-a dovedit viabilitatea, ea dăinuind de peste 89 de ani.

Se menţionează că tot în Cleveland, sediul Uniunii, a apărut şi Organul Oficial al Uniunii şi Ligii Societăţilor Româno-Americane „America".

Ajungând — aşa cum s-a amintit — Ilie Martin-Sălişteanu, să posede bine limba engleză, s-a gândit şi a rezolvat încă o problemă pentru compatrioţii săi. Între anii 1904—1906 a scris, în limba română, după renumiţii istorici americani Northrop şi Baneroft „Istoria Americii", în două volume, pe care a tipărit-o în S.U.A., cuprinzând 534 pagini. Primul volum a apărut în 1904 şi poartă subtitlul: „Colonizările şi formarea Statelor Unite de la descoperirea continentului American până în timpul de faţă". În prefaţa acestui prim volum autorul scrie: „Nu e nimic mai de valoare pentru un om decât a studia istoria ţării sale. Românii au venit în America foarte mulţi şi a devenit o lipsă simţitoare pentru ei de a mai cunoaşte o istorie, aceea a ţării în care muncesc, scrisă în limba română.

Cartea lui Ilie Martin-Sălişteanu s-a bucurat la timpul său de un mare succes. Exemplarele sale au ajuns şi în România, la Biblioteca Academiei Române şi Asociaţiei „Astra" din Sibiu şi alte biblioteci din România.

Îmbolnăvindu-se mama sa, s-a reîntors în ţară, lăsând conducerea „Uniunii", preşedintelui ei.

În 1907, se căsătoreşte în comuna natală, cu fiica unei familii harnice de gospodari din Sălişte, Ana n. Steflea, rămânând definitiv la Sălişte, îmbogăţindu-şi familia cu şase copii. Fiind o fire întreprinzătoare, ageră şi neobosită, pe timpul şederii lui la Sălişte, în asociaţie cu alţi consăteni, a pus bazele primului joagăr mecanic, ce a funcţionat la şoseaua naţională mai mulţi ani, apoi pe cont propriu a desfăşurat în centrul comunei mai multe activităţi comerciale. A fost mai mulţi ani şi preşedinte al „Reuniunii meseriaşilor" din Sălişte, consilier în conducerea Băncii locale „Poporul", membru în Comitetul parohial, etc. La stăruinţa sa bisericuţa Foltea, aşa cum s-a consemnat pe frontispiciu, a fost recălditâ din piatră şi închinată eroilor neamului.

Românii de peste Ocean nu l-au uitat. În 1929 cu prilejul aniversării Marii Uniuni, delegaţia participantă a românilor din America, i-a făcut o vizită la Sălişte, în semn de omagiu. În Calendarul „America" şi în ziarul respectiv, cum şi la sediul „Uniunii şi Ligii" societăţilor româno-americane, stă la loc de frunte tabloul pionierului „Uniunii" — Ilie Martin-Sălişteanu.

Prof. ec. Dumitru Dădârlat

Semnalăm... Semnalăm...

■ Eugen Celan scrie despre situaţia religioasă a Basarabiei în „România liberă" din 2 sept., 1995, adevăruri dureroase. Ne aduce aminte de conferinţa internaţională organizată de scriitorul Ion Druţă la Chişinău, între 8—15 oct., 1994, sub genericul **„Apostolul Pavel şi pericolul autonimicirii"**.

Ion Druţă, cândva scriitor apreciat şi iubit în Basarabia, astăzi e aproape detestat şi bănuit de gânduri şi acţiuni ascunse, îndreptate împotriva românilor basarabeni. Nu pentru că ar fi căsătorit cu o fiică a lui Avraam, şi nici pentru că locuieşte la Moscova, ci pentru că pare că s-a depărtat de sufletul românesc al Basarabiei. De altfel Eugen Celan citează declaraţii ca acestea de mai jos: **„După prăbuşirea fostei Uniuni Sovietice, retrăim cu toţii, oricât ar fi de ciudat, un sentiment amar de singurătate... Oricare ar fi culoarea drapelelor noastre, cele şapte decenii de suferinţe au plămădit fostul lagăr socialist, de la Praga de Aur şi până la stâncoasele insule Kurile, într-o familie umană. Suferinţele leagă omenirea mai mult decât biruinţele, aşa că să nu ne lepădăm de ce e al nostru"**.

Doamne, Doamne! Ce o fi acest **„al nostru"?** Praga de Aur e desigur cea cucerită de sovietici în 1968! Nostalgia sovietismului e evidentă. Suferinţele l-au legat pe scriitor de schingiuitori, atât de mult, încât acum face o familie cu ei şi nu se mai poate despărţi de dânşii!

Ce lume întoarsă pe dos în mintea lui Ion Druţă!

Eugen Celan ne mai informează că la Conferinţa de la Chişinău **„cam un sfert din participanţi a fost format dintr-o cohortă de prelaţi aduşi din Patriarhia moscovită"**. Şi mai scrie Eugen Celan: **„Lui Druţă nici prin cap nu i-a trecut să-l invite la lucrări pe unul din pământenii locului, Î. P. S. Petru de Bălţi, care păstoreşte mitropolia reactivată a Basarabiei. În schimb, la loc de cinste a fost aşezat mitropolitul sovietic Vladimir"**.

„Este extrem de interesant — mai scrie Eugen Celan — **faptul că întreaga mascaradă organizată de Druţă la ordinele stăpânilor săi a avut un singur scop: acela al implementării campaniei antiromâneşti"**. În cursul Conferinţei Druţă n-a putut suporta „Doina" lui Eminescu şi nici întrebarea cu privire la soarta lui Ilie Ilaşcu (spune Eugen Celan).

Românul are o vorbă: „Fereşte-mă, Doamne, de prieteni că de duşmani mă feresc eu"!

Oare să fi uitat Druţă „eminescologul", cum îl numeşte Eugen Celan, de viersul cu străinii, cu câinii şi cu inima? Îi trebuiesc ceva leacuri pentru boala sufletului!

* * *

■ În „România liberă" din 14 oct. 1995, Eugen Celan scrie despre **„Patriarhia rusă şi ofensiva sa în Basarabia"**. Aflăm astfel că ruşii l-au mutat pe episcopul de Tighina Vichentie, la Abakan în regiunea Krasnoiarsk. Iată cum ruşii manevrează ierarhia din Basarabia după bunul lor plac. Pentru dânşii nu există graniţe. Uniunea Sovietică e încă vie. Mai mult, înfiinţează o nouă eparşie la Dubăsari, în stânga Nistrului, pe care o extinde şi în Basarabia, la Tighina, şi o aşează sub jurisdicţia Moscovei, chiar împotriva drepturilor omului lor, Vladimir, zis mitropolit de Chişinău şi Moldova.

Noul episcop de Dubăsari este Victor Ovcianicov, care a primit numele de Justinian. Din păcate a făcut studii teologice la Bucureşti. La Dubăsari a intrat sub jurisdicţia politică a separatistului Grigore Mărăcuţă. Vom vedea în viitor în ce ape se scaldă şi ce sentimente are faţă de români. Ce sentimente au ruşii care l-au instalat, ştim! De ce neam o fi acest Ovcianicov, cine să mai ştie? După faptele lor îi veţi cunoaşte, spune Sfânta Scriptură. Să mai aşteptăm!

* * *

■ Alexandru Darie publică în Editura didactică şi pedagogică Bucureşti (1994), MIREASA DE PESTE PRUT, antologie de lirică basarabeană dintre anii 1936—1944. Cuvântul înainte e semnat de Grigore Vieru, iar un studiu introductiv de Mihai Cimpoi. Grigore Vieru consideră această antologie *„un act reparatoriu"* faţă de cei care, basarabeni sau nu, au continuat de-a lungul anilor, firesc, să-şi iubească Ţara *întreagă*, iubirea trecând întotdeauna fără paşaport Prutul, cu atât mai mult cu cât graniţa aceasta a fost şi este artificială.

M-am bucurat să descopăr în carte autori pe care i-am cunoscut personal, precum Alexandru Bardieru, Andrei Ciurunga, Nicolae Coban, Arcadie Donos, Pan Halippa, Toma Istrati, C. A. Munteanu, Sergiu Matei Nica, Octav Sargeţiu, Gheorghe Tăbârcă, Vasile Ţepordei şi Gala Galaction.

Acestuia din urmă i s-a reprodus un text din 1941 din care reţinem: *„Nu ne-am născut pe malul Prutului sau al Nistrului, ci pe malul Vezii, dar inima şi viaţa noastră s-au împletit în jurul icoanei Basarabiei, ca o cunună de busuioc"*.

Basarabia românească a trăit şi trăieşte fără întrerupere, în ciuda tuturor ocupaţiilor şi a „suveranităţii" ei, în sufletul României Mari, mai întâi prin basarabenii refugiaţi — mereu cu gând de întoarcere — dar şi în inima fiecărui român, în care conturul Ţării e din totdeauna „De la Nistru pân' la Tisa".

ANTONIE P.

Lexiconul bizantinologilor români...

(Urmare din pag. a 7-a)

Şcheii Braşovului ce datează de la anul 1459: Oprea Diacul, dascăl de psaltichie şi Dobre Dascălul (sec. XVI), Ioan sin Radului Duma Braşoveanu şi Bucur Grămăticul de la Sâmbăta de Sus (sec. XVIII) iar din veacurile următoare pe Anton Pann, George Ucenescu, Varlaam Protosinghelul şi Nicolae Brătescu, Gheorghe Căciulă, psalt şi copist din Turcheş-Săcele.

Dintre foarte mulţii compozitori, teoreticieni, muzicologi, dascăli de psaltichie, copişti şi interpreţi care au slujit la catedra învăţământului religios, mai ales, sau vor aborda în creaţia şi în cercetările lor cu caracter muzicologic aspecte ale muzicii bizantine şi de tradiţie bizantină, am socotit a readuce în actualitate două nume de prestigiu foarte bine cunoscute Sibiului: **Gheorghe Şoima** (n. 13 II 1911 — m. 25 XI 1985) şi **Ioan Gh. Popescu** (n. 9 VI 1925 — m. 17 IV 1992).

Ca preot, profesor, dirijor şi compozitor Gheorghe Şoima, de la a cărei moarte se vor împlini 10 ani, va apela în lucrările sale corale şi simfonice atât la melosul cântecului popular cât şi la cel religios. Din **Lexiconul** lui Gh. C. Ionescu aflăm că muzicianul sibian a elaborat şi semnat următoarele lucrări: **Funcţiile muzicii liturgice**, Sibiu, Editura Arhidiecezană, 1945; **Folclorul muzical religios**, în **Studii Teologice**, Bucureşti, s. II-a, nr. 3—6, 1950, p. 288—294; **Muzica bisericească şi laică la Institutul Teologic din Sibiu**, în **Mitropolia Ardealului**, Sibiu, nr. 5—6, 1961, p. 798—806; **Expresivitatea religioasă a psaltichiei româneşti contemporane**, în **BOR**, Bucureşti, nr. 5—6, 1976, p. 525—531.

Cât priveşte **muzica corală religioasă** ne sunt enumerate următoarele lucrări: **Heruvic şi Ca pre împăratul** (1940); **Opt colinde pentru cor mixt** (1943), **Bine eşti cuvântat Doamne** şi **Văzut-am lumina cea adevărată**, glas VIII (după Dumitru Cunţan); **Tatăl nostru; Doamne, iubit-am podoaba casei Tale** (1965); **Octoihul de la Sibiu pe cele opt glasuri pentru cor mixt cu solişti şi acompaniament instrumental** (1970); **Fraţii împreună**, după Psalmul CXXXII, pentru cor bărbătesc; **Răspunsuri finale** şi **Răspunsuri la Ectenii**, pentru cor mixt; **Psalmii I şi LXV; Axion duminical; Liturghia pentru cor bărbătesc; O, noapte liniştită** (Cântec de Crăciun) pentru cor mixt şi, bineînţeles, **muzica corală de inspiraţie folclorică** reunită în culegerea **20 de cântece ale compozitorilor din regiunea Braşov** (1957) şi apoi în volumul de autor **Coruri** Bucureşti, Editura Muzicală, 1973 în care au apărut titlurile cântecelor: **Spune, fir de lână, La războiul de ţesut, Pârâiaşi cu trei izvoare, Cântec forestier, Hora miresei băciţe, Cine m-a dat dorului, Haţegana ca-n Poiana, Jieneasca, Mândru-i jocul Haţegana** şi **Ca la Răşinari**.

Lexiconul bizantinologilor români mai pune în lumină şi pe cel care a fost Ioan Gh. Popescu, diacon, profesor, muzicolog şi compozitor de la a cărei naştere s-au împlinit 70 de ani. Muzicianul sibian a semnat studii şi articole precum: **Învăţământul muzical în Biserica Ortodoxă Română, de la începuturi până în secolul al XVIII-lea inclusiv**, în **BOR**, Bucureşti, nr. 9—10, 1969, p. 1027—1061; **Biserica Sf. Nicolae din Şcheii Braşovului**, în **Îndrumătorul bisericesc**, Sibiu, 1973; **Două cărţi muzicale vechi din Biblioteca Institutului Teologic de grad Universitar din Sibiu**, în **Studii Teologice**, Bucureşti, s. II-a, nr. 3—4, 1974, p. 264—268; **Anton Pann, clasic al muzicii psaltice româneşti**, în **BOR**, Bucureşti, nr. 3—4, 1975, p. 456—466; **Un manuscris psaltic grec-român existent în Biblioteca Institutului Teologic de grad Universitar din Sibiu**, în **BOR**, Bucureşti, nr. 3—4, 1976, p. 362—364; **Elemente bisericeşti tradiţionale în opera muzicală a lui Dimitrie Cunţan**, în **BOR**, Bucureşti, nr. 9—12, 1976, p. 1053—1062; **Câteva îndrumări privind cântarea bisericească în cultul ortodox**, în **Îndrumătorul pastoral**, II, Alba Iulia, 1978, p. 183—185; **Profesorul Petru Gherman**, în **Mitropolia Ardealului**, Sibiu, nr. 10—12, 1979, p. 900—907; **Cântăreţul bisericesc Gheorghe Ucenescu**, în **Îndrumătorul bisericesc**, Sibiu, 1982, p. 289—292; **Preot profesor Gheorghe Şoima**, în **Telegraful român**, Sibiu, nr. 39—44, 1985; **Rolul misionar al muzicii şi cântării bisericeşti în cadrul Bisericii noastre ortodoxe**, în **Îndrumătorul bisericesc, misionar şi patriotic**, V. Oradea, 1988; **Muzica bisericească în Transilvania**, în **Contribuţii transilvănene la teologia ortodoxă**, Sibiu, Mitropolia Ardealului, 1988, p. 305—317 precum şi cele câteva recenzii finalizate pe marginea unor lucrări din domenii apropiate activităţii de cercetare muzicologică întreprinsă de Ioan Gh. Popescu şi anume: Grigore Panţiru — **Notaţia şi ehurile muzicii bizantine** (1971); Octavian Lazăr Cosma — **Hronicul muzicii româneşti**, vol. I (1974); Gheorghe Şoima — **Coruri** (1974); Constantin Zamfir — **George Dima, muzician şi om de cultură** (1974); iar din creaţia de muzică psaltică semnalăm următoarele lucrări: **Luminânda la Adormirea Maicii Domnului**, glas III, **Troparul Naşterii Domnului**, glas IV, **Răspunsurile mari** şi **Axion duminical**, glas III, toate publicate în **BOR**, Bucureşti, nr. 7—8, 1970, p. 837—856.

Dacă, în general, lexicoanele reflectă acumulările în timp ale unor investigaţii şi eforturi de grup credem că la cea de a doua sa ediţie această carte semnată de Gh. C. Ionescu îşi va lărgi câmpul informaţional propunându-ne, suntem siguri de acest lucru, şi alţi muzicieni sau nume de prelaţi români care s-au aplecat cu pasiune asupra acestei muzici ce a legat veacurile. Iată, de fapt, şi motivul pentru care prezentul **Lexicon** se adresează, cu prioritate, „celor care într-un fel sau altul au tangenţă cu muzica psaltică tradiţională, preoţilor şi cântăreţilor bisericeşti, monahilor, cadrelor didactice de profil, elevilor din Şcolile de cântăreţi şi Seminarii, studenţilor teologi, muzicologilor şi bizantinologilor, constituindu-se într-un vast material informaţional, într-un util instrument de studiu şi viitoare cercetări muzicologice".

Acordând atenţie specială acestei cărţi înseamnă a şti să evaluăm o izbutită realizare editorială aparţinând câmpului bizantinologiei şi, totodată, culturii muzicale româneşti multiseculară şi mereu prosperă.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipogrfiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală**, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Aurel Jivi** — redactor adjunct; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

ABONAMENTUL pe un an: 5000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A., Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

SIBIU

Fondator:

Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 142
SIBIU
1 şi 15 noiembrie
Nr. 41—44
1995

Autocefalie, Patriarhie, Slujire Sfântă

Solemnităţile dedicate momentelor aniversare din viaţa Bisericii Ortodoxe Române

Între 25 octombrie şi 1 noiembrie 1995 au avut loc solemnităţile dedicate împlinirii a 110 ani de autocefalie şi a 70 de ani de patriarhat, momente deosebit de importante în viaţa Bisericii Ortodoxe Române.

Derularea manifestărilor s-a petrecut concomitent cu sărbătorirea Sfântului Mare Mucenic Dimitrie, Izvorâtorul de Mir şi a Sfântului Dimitrie cel Nou, ocrotitorul capitalei României, ceea ce a antrenat o masivă participare a credincioşilor din Bucureşti, ca şi din alte părţi ale ţării.

Importanţa momentului a fost marcată şi de participarea reprezentanţilor tuturor Bisericilor ortodoxe din lume, în frunte cu patriarhul ecumenic, Sanctitatea Sa Bartolomeu I, ai Vaticanului, în persoana Eminenţei Sale Cardinalul Edward I. Cassidy: preşedinte al Secretariatului pentru unitatea creştină, ai Bisericilor Vechi Orientale, ai Consiliului Ecumenic al Bisericilor şi ai Conferinţei Bisericilor Europene.

N-a răspuns invitaţiei Patriarhia Moscovei, afectată de decizia Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române de a recunoaşte şi primi, în sânul acestei Biserici, Mitropolia Autonomă a Basarabiei.

Au luat parte de asemenea: Î. P. S. Petru, arhiepiscop al Chişinăului şi Mitropolit al Basarabiei, Î. P. S. Serafim, mitropolit al Mitropoliei Ortodoxe Române pentru Germania şi Europa Centrală şi locţiitor de arhiepiscop al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române pentru Europa Occidentală, cu sediul la Paris, Î. P. S. Victorin, arhiepiscop al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române în America şi Canada, conducătorii Vicariatelor Ortodoxe Române din Vârşeţ (Serbia) şi Gyula (Ungaria).

Participarea românească de peste hotare a fost întregită în chip fericit şi prin prezenţa personală a Prea Sfinţitului Nathaniel Popp al Episcopiei Ortodoxe Române din America, însoţit de mai mulţi preoţi şi colaboratori din acea Episcopie.

Preşedinţia României, Parlamentul, Guvernul, Academia Română, Armata au onorat de asemenea cu prezenţa festivităţile aniversare ale Bisericii noastre.

Întrunirea solemnă dedicată acestor aniversări a avut loc în data de 28 octombrie 1995, începând cu ora 9, în rotonda Palatului Parlamentului din Dealul Mitropoliei.

Au fost rostite cuvântări şi mesaje din partea participanţilor.

Şirul acestora a fost deschis de către Prea Fericitul Părinte **PATRIARH TEOCTIST,** care a îndreptat un gând pios către Dumnezeu, spre a-i mulţumi pentru binefacerile revărsate cu îmbelşugare asupra Bisericii Sale din România, pe parcursul celor două milenii de existenţă a ei.

Păstrarea cu credincioşie, prin secole, a izvorului apostolic de credinţă şi viaţă creştină, pe pământul strămoşesc, a spus Prea Fericirea Sa, o datorăm lucrării neîntrerupte şi jertfelnice a generaţiilor de slujitori ai altarelor şi de credincioşi, care ne-au precedat". Permanent, Dumnezeu a ridicat din sânul acestui popor bărbaţi cu suflet ales, iubitori deopotrivă de Hristos şi de glia străbună care au făcut ca neamul să străbată cu paşi neşovăitori istoria şi să înfrunte vicisitudinile acesteia. Unii dintre ei şi-au înscris numele în calendarul sfinţeniei creştine, între aceştia numărându-se ierarhi, preoţi, voievozi, călugări, ostaşi şi simpli credincioşi.

Prea Fericirea Sa a continuat apoi spunând: „Avem în faţă, la acest popas aniversar, o Biserică ortodoxă locală dreptmăritoare, cu rădăcini vechi şi adânci în istoria creştinismului, dar şi în viaţa poporului nostru, o Biserică vie, care a vegheat neabătut la păstrarea tezaurului mântuitor de credinţă şi care s-a dezvoltat necontenit în timp, sub călăuzirea Duhului Sfânt.

Această Biserică a împletit necontenit îndatorirea pentru păstrarea unităţii sufleteşti a fiilor ei, cu grija păstrării unităţii cu celelalte Biserici ortodoxe surori, grijă care a îmbrăcat, nu de puţine ori, în decursul istoriei, forma acoperirii unor nevoi ce împovărau viaţa acestor Biserici şi în special a celor din Orient, a Patriarhiilor apostolice şi a comunităţilor creştine supuse imperiului turcesc.

Pe alt plan, resimţind dureros starea de dezbinare din sânul creştinătăţii, Biserica noastră, a arătat apoi Prea Fericirea Sa, s-a angajat cu toată fermitatea, alături de toate celelalte Biserici ortodoxe surori, la lucrarea de susţinere a tuturor încercărilor de apropiere intercreştină şi de unitate în Hristos, însă în fidelitate totală faţă de învăţătura Bisericii celei nedespărţite. „Este binecunoscută multora dintre dumneavoastră, a precizat Prea Fericirea Sa, rodnicia prezenţei reprezentanţilor Bisericii noastre la conferinţele pregătitoare a Sfântului şi Marelui Sinod, în dialogurile teologice cu Consiliul Mondial al Bisericilor, cu Conferinţa Bisericilor Europene şi în alte foruri intercreştine".

Prea Fericirea Sa a dat expresie bucuriei că la acest moment atât de important pentru Biserica noastră este prezentă nu numai Ortodoxia de pretutindeni, dar au ţinut să ne onoreze cu prezenţa şi reprezentanţii celorlalte Biserici creştine din lume, cum este Biserica Romano-catolică.

Ne bucurăm mai ales, a ţinut să sublinieze Prea Fericirea Sa, că în mijlocul nostru se află astăzi şi reprezentanţii românilor de pretutindeni, ai celor care îşi duc viaţa dincolo de graniţele ţării. Prin ei avem constituită **plinătatea trupului Bisericii noastre.** Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist i-a nominalizat pe Î. P. S. arhiepiscop şi mitropolit Petru al Basarabiei, Î. P. S. mitropolit Serafim al Germaniei şi Europei Centrale, Î. P. S. Victorin al Americii şi Canadei, P. S. Nathaniel al Episcopiei Ortodoxe Române din America, pe vicarii de la Vârşeţ şi Gyula.

După acest cuvânt introductiv, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist l-a poftit pe Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Daniel al Moldovei şi Bucovinei spre a rosti cuvântarea solemnă dedicată momentului aniversar. Cuvântarea se publică în prezentul număr al „Telegrafului Român".

În continuare, Domnul Victor Opaschi, consilier prezidenţial, a transmis mesajul preşedintelui României, Domnul Ion Iliescu.

Adresându-se oaspeţilor prezenţi la această sărbătoare bisericească şi naţională, preşedintele ţării a spus, în mesajul său:

„La Bucureşti, vă aflaţi în mijlocul unui popor de religie preponderent ortodoxă... Descendent al străvechilor populaţii geto-dacice şi al romanităţii orientale, poporul român s-a născut creştin, a rămas necontenit la el acasă, a înfruntat cu stoicism vicisitudinile istoriei, definindu-se ca un popor cu frica lui Dumnezeu, cu o fizionomie morală distinctă, exprimată şi concretizată într-o cultură originală, bogată şi diversă".

Referindu-se la rolul Bisericii Ortodoxe Române, preşedintele Ion Iliescu arăta: „Istoria Bisericii Ortodoxe Române s-a împletit direct şi organic cu istoria poporului şi a statului nostru, cu istoria limbii şi a culturii româneşti, cu întreaga noastră spiritualitate. Profund naţională, ea a avut de la început o vocaţie universalistă. Biserica Ortodoxă Română a insistat însă, în primul rând şi cu integrală dăruire, asupra realităţilor de la noi, păstrând o legătură permanentă cu poporul nostru, modelându-i viaţa spirituală prin învăţătura creştină, prin şcolile întemeiate,

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr. prof. Dumitru Abrudan

„ADUCEŢI-VĂ AMINTE DE ÎNAINTAŞII VOŞTRI!"*

Aniversarea a 110 ani de autocefalie a Bisericii Ortodoxe Române, a 70 ani de patriarhat şi a 45 ani de slujire arhierească a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist are o semnificaţie profundă şi bogată pentru viaţa Bisericii Ortodoxe Române, atât în relaţia ei cu societatea românească contemporană, fiind Mama spirituală a poporului român, cât şi în relaţia ei cu celelalte Biserici surori care au răspuns invitaţiei de a participa la acest întreit eveniment.

Hristos şi aspiraţiile sfinte ale unui popor. În acest sens, Sfântul Apostol Pavel ne îndeamnă: *„Aduceţi-vă aminte de mai marii (înaintaşii) voştri care v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu; priviţi cu luare aminte cum şi-au încheiat viaţa şi urmaţi-le credinţa. Iisus Hristos, ieri şi azi şi în veci, este acelaşi"* (Evrei 13, 7-8). Astfel, în aceste zile, dar şi de-a lungul anului 1995, Ierarhii Sfântului Sinod împreună şi fiecare Eparhie în parte cu preoţii şi credincioşii ei, prin rugă-

† **TEOCTIST**
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

O aniversare bisericească este o întreită lucrare sfântă de comemorare, concelebrare şi comuniune.

1. **Aniversarea de acum este comemorare şi legătură între generaţii.**

O aniversare creştinească este în primul rând o aducere aminte, sau o comemorare, plină de recunoştinţă, a iubirii şi milostivirii lui Dumnezeu manifestată prin persoane şi evenimente în care se împlinesc lucrarea lui

ciune, conferinţe preoţeşti, studii şi articole scrise de teologi, seminarii şi colocvii, comemorează sau pomenesc numele vrednicilor înaintaşi ierarhi, preoţi şi diaconi, monahi şi credincioşi mireni, care au contribuit la răs-

(Continuare în pag. a 4-a)

† **DANIEL**
Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei

* Cuvânt la întrunirea solemnă *„Autocefalie, Patriarhie, slujire sfântă"*, Bucureşti, 28 octombrie 1995.

Biserica Ortodoxă Română azi

I.
CREŞTINISMUL PE PĂMÂNT ROMÂNESC

Începuturile Creştinismului românesc urcă până în epoca apostolică. Sfântul Apostol Pavel face precizarea că, la data scrierii Epistolei către Coloseni (anul 62), Evanghelia fusese propovăduită **„la toată făptura de sub cer"** (1, 27), pentru ca, în corpul aceleiaşi Epistole, autorul sfânt să amintească, printre neamurile care primiseră credinţa creştină, şi pe **sciţi,** alături de elini şi iudei (3, 11). Or, după cum este îndeobşte cunoscut, sciţii locuiau, în primul secol creştin, în Dobrogea de astăzi, care, din acest motiv, se numea Sciţia Mică, provincie încorporată Imperiului Roman din anul 29 î.d.Hr.

Încă din anul 57—58 când îşi scria Epistola către Romani, Sfântul Apostol Pavel îi informa pe cititorii săi că s-a decis să viziteze Biserica din Roma pentru că, în partea orientală a Imperiului nu mai avea loc să desfăşoare o activitate misionară (15, 23), ceea ce îl va determina să-şi îndrepte paşii către îndepărtata Spanie, după ce va fi vizitat şi Biserica romană.

Scriind că el râvnea să binevestească acolo unde Hristos „nu fusese numit ca să nu zidească pe temelie străină" (Romani 15, 20), Sfântul Apostol Pavel ne îndatorează să constatăm că, alături de sine, propovăduiseră şi propovăduiau noua învăţătură în părţile răsăritene ale Imperiului şi alţi Apostoli ai Domnului.

Printre aceştia, se numără, fără îndoială, Sfântul Apostol Andrei, care, potrivit unei vechi şi venerabile tradiţii transmise, printre alţii, de Origen (†254) şi Eusebiu de Cezareea (†339), primise, prin tragere la sorţi, îndatorirea de a propovădui Evanghelia la sciţi. Este mai presus de orice îndoială că Cel dintâi chemat la apostolat şi-a îndeplinit, ca toţi ceilalţi Apostoli ai Domnului, în mod exemplar, această îndatorire.

Inscripţiile şi bazilicile paleocreştine ca şi vestigiile arheologice descoperite, în număr impresionant, în Dobrogea, Transilvania şi în celelalte provincii româneşti atestă existenţa neîntreruptă a unei vii şi intense vieţi creştine în toate aceste ţinuturi locuite de români, încă din secolele II—III şi, în continuare, până în secolul al XIV-lea, când, după întemeierea Statelor române, Ţara Românească şi Moldova, iau fiinţă Mitropoliile din aceste două provincii româneşti, după ce, în secolele IV—XI, în Ţările române, inclusiv în Transilvania, au activat aşa numiţii horepiscopi, trimişi fie de patriarhii Constantinopolului, fie de episcopii sud-dunăreni şi de cei din Dobrogea de azi. Din secolul XI, locul horepiscopilor a fost luat de episcopii din cetăţile în care îşi aveau reşedinţa voievozii primelor formaţiuni statale româneşti. În 1377, arhiepiscopul **Ghelasie,** primul ierarh ortodox român din Ardeal cunoscut cu numele, cârmuia Biserica Ortodoxă Română din această provincie românească.

La începutul secolului al XVI-lea, la Alba Iulia (Bălgrad), îşi avea sediul Mitropolia Transilvaniei.

Au fost întemeiate episcopii în principalele cetăţi din Ţara Românească, din Moldova şi din Transilvania. Acestea au devenit adevărate focare de viaţă religioasă şi de cultură bisericească şi naţională.

În urmă cu 110 ani, după Unirea Principatelor Române (1859), Bisericii Ortodoxe Române **i s-a recunoscut oficial autocefalia prin Tomosul din Aprilie 1885** al Patriarhului Ioachim al IV-lea şi al Sfântului Sinod al Patriarhiei Ecumenice din Constantinopol.

Anul acesta se împlinesc şi 70 de ani de la ridicarea Bisericii Ortodoxe Române la rang de Patriarhie (24 februarie 1925) **şi de la instalarea primului Patriarh al României** (1 noiembrie 1925), Miron Cristea, după ce, în anul 1918, provinciile româneşti Basarabia, Bucovina şi Transilvania, aflate sub dominaţie străină, s-au unit cu ţara-mamă formând România Mare.

Patriarhul **Miron Cristea** a cârmuit Biserica Ortodoxă Română până în anul 1939. I-au urmat în scaunul de întâistătători ai Bisericii Ortodoxe Române patriarhii **Nicodim Munteanu** (1939—1948), **Justinian Marina** (1948—1977), **Iustin Moisescu** (1977—1986).

De la 9 noiembrie 1986, la conducerea Bisericii Ortodoxe Române se află Prea Fericitul Părinte Patriarh **Teoctist,** de la a cărui naştere **s-au împlinit, la 7 februarie 1995, 80 de ani.** În martie 1995 **s-au împlinit** şi **45 de ani** de la hirotonia în treapta arhierească a Prea Fericitului Părinte Patriarh **Teoctist.**

II.
ORGANIZAREA BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

În conformitate cu datele oferite de ultimul recensământ al populaţiei din ţara noastră (1992), s-au declarat creştini ortodocşi 86,8% din locuitorii României. În cifre absolute aceasta arată că 19 802 389 din locuitorii ţării sunt creştini ortodocşi.

În prezent, Biserica Ortodoxă Română este organizată şi funcţionează pe baza **Statutului de organizare şi funcţionare** aprobat de Sfântul Sinod în octombrie 1948 şi a celor **10 Regulamente bisericeşti** prin care este reglementată activitatea din diferitele sectoare ale vieţii bisericeşti: disciplina, învăţământul, organele deliberative şi executive ale unităţilor bisericeşti, numirea şi transferarea clerului, monahismul etc.

Atât Statutul pentru organizarea şi funcţionarea Bisericii Ortodoxe Române, cât şi Regulamentele de aplicare a acestuia au suferit importante modificări şi adăugiri de-a lungul deceniilor, dar, mai cu seamă după evenimentele din Decembrie 1989, îndeosebi sub raportul întăririi autonomiei bisericeşti, prin eliminarea acelor prevederi care permiteau amestecul organelor de stat în treburile interne ale Bisericii.

Biserica Ortodoxă Română este organizată „ca Patriarhie, cu titulatura Patriarhia Română" (art. 5 din Statut).

Patriarhia Română are în fruntea sa pe Prea Fericitul Părinte Patriarh **Teoctist.** Episcopi Vicari Patriarhali sunt: P. S. Episcop **Teofan Sinaitul** şi **Vincenţiu Ploieşteanul.**

Patriarhia Română cuprinde, sub raportul orânduirii canonice şi administrative, 5 Mitropolii. La acestea se adaugă Mitropolia Basarabiei, Mitropolia Germaniei şi Europei Centrale, Arhiepiscopia Ortodoxă Română în America şi Canada şi Arhiepiscopia Ortodoxă Română pentru Europa Occidentală, organizate pentru slujirea românilor stabiliţi în străinătate.

În cadrul celor cinci Mitropolii din ţară se numără 9 Arhiepiscopii şi 12 episcopii.

I.

Mitropolia Munteniei şi Dobrogei,
cu reşedinţa la Bucureşti, are în frunte ca Mitropolit pe
PREA FERICITUL PĂRINTE PATRIARH TEOCTIST,
iar, în componenţa sa:

1. **Arhiepiscopia Bucureştilor,** cu reşedinţa la Bucureşti
Arhiepiscop: **PREA FERICITUL PĂRINTE PATRIARH TEOCTIST**
Episcop Vicar: **P. S. Teodosie Snagoveanul**
2. **Arhiepiscopia Tomisului,** cu reşedinţa la Constanţa
Arhiepiscop: **Î. P. S. Lucian**

(Continuare în pag. a 2-a)

(Urmare din pag. 1)

3. **Arhiepiscopia Târgoviștei**, cu reședința la Târgoviște
Arhiepiscop: **Î. P. S. Vasile**
4. **Episcopia Buzăului**, cu reședința la Buzău
Episcop: **P. S. Epifanie**
5. **Episcopia Argeșului**, cu reședința la Curtea de Argeș
Episcop: **P. S. Calinic**
6. **Episcopia Dunării de Jos**, cu reședința la Galați
Episcop: **P. S. Casian**
7. **Episcopia Sloboziei și Călărașilor**, cu reședința la Slobozia
Episcop: **P. S. Nifon**

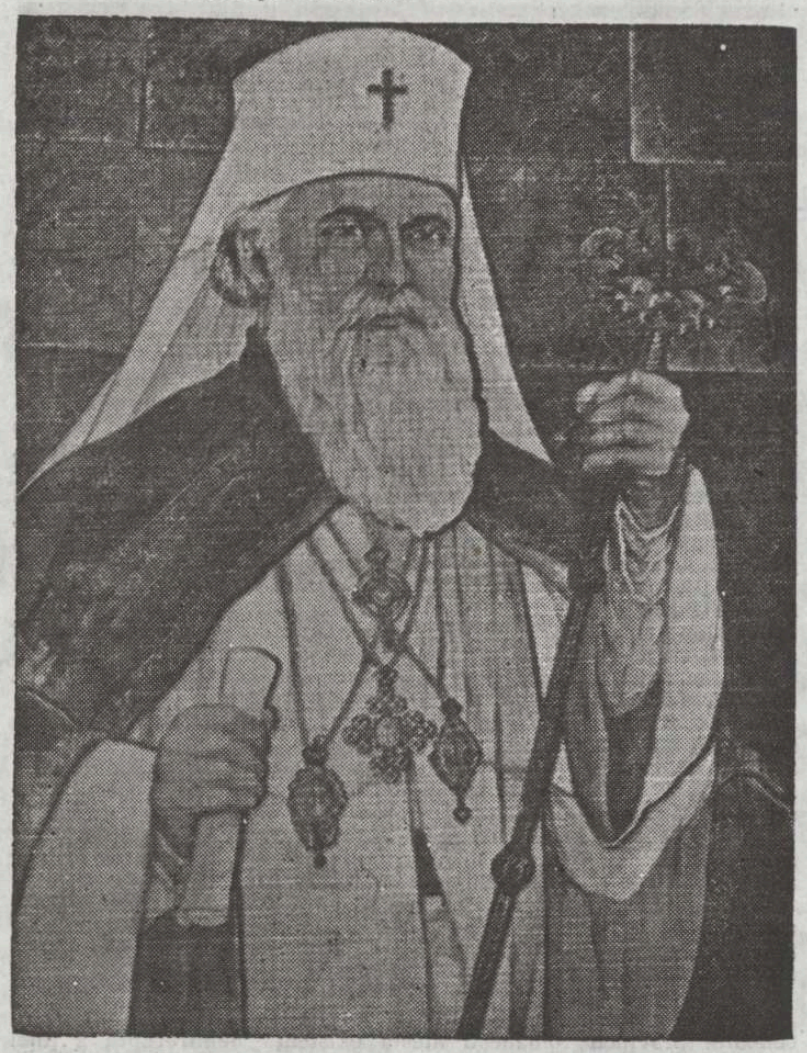

Miron Cristea, primul Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române (1925—1939)

II.
Mitropolia Moldovei și Bucovinei,
cu reședința la Iași

Mitropolit: **Î. P. S. DANIEL**

8. **Arhiepiscopia Iașilor**, cu reședința la Iași
Arhiepiscop: **Î. P. S. Daniel**
Episcop Vicar: **P. S. Calinic Botoșăneanul**
9. **Arhiepiscopia Sucevei și Rădăuților**, cu reședința la Suceava
Arhiepiscop: **Î. P. S. Pimen**
Episcop Vicar: **P. S. Gherasim Putneanul**
10. **Episcopia Romanului și Hușilor**, cu reședința la Roman
Episcop: **P. S. Eftimie**
Arhiereu Vicar: **P. S. Ioachim Vasluianul**

III.
Mitropolia Ardealului,
cu reședința la Sibiu

Mitropolit: **Î. P. S. ANTONIE**

11. **Arhiepiscopia Sibiului**, cu reședința la Sibiu
Arhiepiscop: **Î. P. S. Antonie**
12. **Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului**, cu reședința la Cluj
Arhiepiscop: **Î. P. S. Bartolomeu**
Episcop Vicar: **P. S. Irineu Bistrițeanul**

Patriarhul Justinian Marina (1948—1977)

13. **Episcopia Oradiei**, cu reședința la Oradea
Episcop: **P. S. Ioan**
14. **Episcopia Alba Iuliei**, cu reședința la Alba Iulia
Episcop: **P. S. Andrei**
15. **Episcopia Maramureșului și Sătmarului**, cu reședința la Baia Mare
Episcop: **P. S. Justinian**
Arhiereu Vicar: **P. S. Justin Sigheteanul**
16. **Episcopia Harghitei și Covasnei**, cu reședința la Miercurea Ciuc
Episcop: **P. S. Ioan**

Biserica Ortodoxă Română azi

IV.
Mitropolia Olteniei,
cu sediul la Craiova

Mitropolit: **Î. P. S. NESTOR**

17. **Arhiepiscopia Craiovei**, cu reședința la Craiova
Arhiepiscop: **Î. P. S. Nestor**
Episcop Vicar: **P. S. Damaschin Severineanul**
18. **Episcopia Râmnicului**, cu reședința la Râmnicu Vâlcea
Episcop: **P. S. Gherasim**

V.
Mitropolia Banatului,
cu reședința la Timișoara

Mitropolit: **Î. P. S. NICOLAE**

19. **Arhiepiscopia Timișoarei**, cu reședința la Timișoara
Arhiepiscop: **Î. P. S. Nicolae**
20. **Episcopia Aradului, Ienopolei și Hălmagiului**, cu reședința la Arad
Episcop: **P. S. Timotei**
21. **Episcopia Caransebeșului**, cu reședința la Caransebeș
Episcop: **P. S. Emilian**

VI.
Mitropolia Basarabiei,
autonomă, cu reședința la Chișinău

Arhiepiscop al Chișinăului și Mitropolit al Basarabiei: **Î. P. S. PETRU**

Pentru românii stabiliți, de-a lungul timpurilor, în afara granițelor țării, s-au organizat urmatoarele eparhii și vicariate:

1. **Mitropolia Ortodoxă Română pentru Germania și Europa Centrală**
cu reședința provizorie la Regensburg, Germania
Mitropolit: **Î. P. S. Serafim**
2. **Arhiepiscopia Ortodoxă Română în America și Canada,**
cu reședința la Detroit (S.U.A.)
Arhiepiscop: **Î. P. S. Victorin**
3. **Arhiepiscopia Ortodoxă Română pentru Europa Occidentală,** cu reședința la Paris. Locțiitor de Arhiepiscop **Î. P. S. Serafim,** Mitropolitul Mitropoliei Ortodoxe Române pentru Germania și Europa Centrală.
4. **Vicariatul Ortodox Român de la Vârșeț, cu** sediul la Vârșeț (Serbia)
Vicar: **P. C. Pr. Moise Ianeș.**
5. **Vicariatul Ortodox Român de la Gyula**, cu sediul la Gyula.
Vicar: **P. C. Pr. Pavel Ardelean**

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române constituie cea mai înaltă autoritate a Bisericii Ortodoxe Române pentru toate problemele spirituale și canonice precum și pentru cele bisericești de orice natură date în competența sa; se compune din Patriarh, ca președinte, și din toți mitropoliții, episcopii, episcopii-vicari patriarhali, episcopii-vicari și arhiereii-vicari în funcțiune, ca membri.

Între sesiunile Sfântului Sinod, pentru soluționarea problemelor cu caracter de urgență se întrunește **Sinodul Permanent** care este alcătuit din Patriarh, ca președinte și din toți mitropoliții în funcțiune, ca membri.

Ca organ reprezentativ central al Bisericii Ortodoxe Române, pentru toate problemele administrative și economice, precum și pentru cele care nu intră în competența Sfântului Sinod, funcționează **Adunarea Națională Bisericească**, în alcătuirea căreia intră câte trei reprezentanți ai fiecărei eparhii, un cleric și doi mireni, delegați din adunările eparhiale respective, pe termen de patru ani.

Organul suprem administrativ pentru afacerile întregii Biserici și, în același timp, organul executiv al Sfântului Sinod și al Adunării Naționale Bisericești este **Consiliul Național Bisericesc**, care se compune din nouă membri, trei clerici și șase mireni, aleși de Adunarea Națională Bisericească pe termen de patru ani și din consilierii administrativi patriarhali ca membri permanenți. Consiliul Național Bisericesc este prezidat de Patriarh sau de unul dintre episcopii vicari patriarhali delegat de Patriarh.

În cadrul fiecărei eparhii funcționează **Adunarea Eparhială** ca organ deliberativ pentru toate problemele administrative, culturale și economice ale Eparhiei. Adunarea Eparhială se compune din reprezentanții clerului și credincioșilor, în proporție de 1/3 clerici și **2/3 mireni**, în număr de treizeci. Membrii Adunării Eparhiale se aleg pe termen de patru ani de către delegații Consiliilor Parohiale pentru membrii mireni și de către preoți și diaconi pentru membrii clerici.

Consiliul eparhial este organul executiv al Adunării Eparhiale și conduce afacerile administrative bisericești, culturale, economice și fundaționale ale Eparhiei. Se compune din episcop ca președinte, din vicarul eparhial, din consilierii administrativi ca membri permanenți și din nouă membri, trei clerici și șase mireni, aleși pe termen de patru ani de Adunarea eparhială.

Parohia are ca organ deliberativ **Adunarea Parohială**, alcătuită din toți bărbații credincioși majori din parohie, nepătați care își îndeplinesc îndatoririle morale și materiale față de biserică. Organul administrativ și executiv al Adunării Parohiale este **Consiliul parohial**, ales de Adunarea parohială pentru patru ani. Tot Adunarea Parohială alege și **Comitetul parohial** care are atribuțiuni filantropice, de binefacere și de asistență socială acordată săracilor, orfanilor, văduvelor și tuturor celor aflați în lipsă și suferință.

Mânăstirea este un așezământ în care trăiește o comunitate religioasă de călugări sau călugărițe, hotărâți să-și petreacă viața în înfrânare, sărăcie și ascultare. Conducătorul oricărei mânăstiri este chiriarhul, iar la fața locului, starețul, care este ajutat la conducerea mânăstirii de **soborul mânăstiresc, consiliul duhovnicesc** și **consiliul economic.**

III.
ÎNVĂȚĂMÂNTUL TEOLOGIC. PREDAREA RELIGIEI ÎN ȘCOLILE DE STAT

Pregătirea personalului clerical (cântăreți bisericești, slujitori hirotoniți, corp didactic pentru învățământul teologic) este asigurată prin funcționarea unui număr de **14 Școli de cântăreți bisericești** cu durata de 3 ani în care învață peste 450 de elevi, **30 Seminarii teologice liceale**, dintre care două monahale, în cadrul cărora sunt școlarizați 5524 de elevi; **14 Facultăți de Teologie**, care funcționează în 14 centre universitare cu 5 specializări: Teologie pastorală (9 centre), Teologie-litere (13 centre), Teologie-Asistență-Socială (9 centre), Teologie-Patrimoniu Cultural (1 centru) și Teologie-Arheologie Creștină (1 centru). În aceste instituții de învățământ superior sunt 33 de secții și profile de învățământ teologic în care învață un număr de 5 695 de persoane dintre care 3 206 studenți și 2 419 studente. În cele **5 Școli teologice sanitare postliceale** învață 296 elevi.

În clasele 1—4 din învățământul de stat, religia este disciplină obligatorie, în clasele 5—8, religia se predă opțional ca un obiect de studiu la alegere, respectându-se confesiunea religioasă a elevilor, în clasele 9—12 se predă, facultativ, Istoria Religiilor, accentul căzând de obicei în predarea acestei materii asupra învățăturii creștine.

Religia este predată ca materie de învățământ într-un număr de 11 358 de unități școlare din învățământul de stat. Numărul de învățători și profesori de religie este de 7 500 de preoți și 3 600 de profesori și profesoare, majoritatea acestora din urmă având studii teologice.

La Facultățile de teologie din București, Sibiu și Cluj sunt organizate cursuri de studii aprofundate (master), cu durata de un an, iar la Facultățile de Teologie din București și Sibiu sunt organizate cursuri de doctorat.

IV.
PUBLICAȚII PERIODICE, TIPĂRITURI ȘI TIPOGRAFII BISERICEȘTI

În prezent, apar 33 de reviste și periodice bisericești, aproape toate eparhiile editând una sau două reviste sau periodice.

Între acestea, amintim **Biserica Ortodoxă Română**, buletinul oficial al Patriarhiei Române, care a atins 112 ani de la apariție, și **Telegraful Român** editat de Arhiepiscopia Sibiului de la apariția căruia au trecut 142 de ani.

Printre revistele de aprofundare teologică citățm: **Studii Teologice, Ortodoxia** (Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române), **Glasul Bisericii** (Arhiepiscopia București), **Teologie și viață** și **Candela Moldovei** (Mitropolia Moldovei și Bucovinei), **Revista Teologică** (Mitropolia Ardealului), **Mitropolia Olteniei** (Craiova), **Altarul Banatului** (Mitropolia Banatului).

Patriarhul Nicodim Munteanu (1939—1948)

Patriarhia Română editează periodicul **Vestitorul Ortodoxiei** și **Chemarea Credinței,** revistă pentru copii.

Dintre periodicele de largă informație și de atitudine, citățm: **Renașterea Ortodoxiei** (Arhiepiscopia Craiovei), **Învierea** (Arhiepiscopia Timișoarei) **Tomisul Ortodox** (Arhiepiscopia Tomisului), **Lumină pentru suflet** (Arhiepiscopia Târgoviștei), **Candela** (Arhiepiscopia Sucevei și Rădăuților), **Renașterea** (Arhiepiscopia Clujului), **Renașterea** (Episcopia Râmnicului), **Glasul Adevărului** (Episcopia Buzăului), **Credința străbună** (Episcopia Alba Iuliei), **Lumină lină** (Episcopia Argeșului), **Călăuza ortodoxă** (Episcopia Dunării de Jos), **Biserica și școala** (Episcopia Aradului), **Legea românească** (Episcopia Oradiei), **Graiul Bisericii noastre** (Episcopia Maramureșului și Sătmarului), **Îndrumătorul pastoral** (Episcopia Sloboziei și Călărașilor).

Protoieria Iași editează periodicul **Cuvânt și suflet,** iar Protoieria Beiuș, **Bunavestire.** Mânăstirea Bistrița-Neamț editează **Credința neamului**, iar, în București, apar revistele **Chemarea credinței** (parohia Lucaci) și **Rațiunea mistică** (parohia Sfântul Gheorghe Vechi).

În ultimii ani, Sfânta Scriptură și operele patristice, cartea bisericească, teologică și de zidire creștină au apărut în tiraje de peste două milioane de exemplare. Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române a asigurat tipărirea în țară și în străinătate a unui număr de aproape 1 000 000 de exemplare de Biblii și părți ale Bibliei (Noul Testament cu Psalmii, Noul Testament cu explicații exegetice într-o traducere revizuită de Î. P. S. Bartolomeu Arhiepiscop al Clujului, Psaltirea, Mica Biblie etc.), a zeci de mii de exemplare din opera unor Sfinți Părinți ca Sfântul Ambrozie al Milanului, Sfântul Macarie Egipteanul etc., în traducere românească, cel mai adesea cu note explicative și introduceri cuprinzătoare.

Patriarhul Iustin Moisescu (1977—1986)

În aceeași Editură au văzut lumina tiparului sute de mii de exemplare din cărțile de cult și de zidire creștină (cărți de învățătură, catehisme, cărți de rugăciuni etc.), din manualele și tratatele universitare pentru miile de elevi și studenți teologi.

Opera editorială a Institutului Biblic și de Misiune este completată, în prezent, prin tipărituri de înalt nivel teologic și științific, care apar în cadrul celorlalte edituri bisericești, aparținând centre-

(Continuare în pag. a 3-a)

CONDUITA ECUMENICĂ A ORTODOXIEI

Ce este Ortodoxia? Cine e ortodox? Ce este heterodoxia? Cine e eretic? Aceste întrebări sunt puse azi sub presiunea multor factori care destabilizează contextul ortodox tradiţional: extinderea religiilor orientale sincretiste, rapacitatea sectelor şi grupurilor fundamentaliste, critica indecentă a altor Biserici (mai recent, Consiliul European al Alianţei Mondiale Reformate), fluctuaţiile în materie de doctrină şi etică ale Consiliului Ecumenic al bisericilor, prezentarea arhaică a Ortodoxiei în programele religioase publice (radio, televiziune, presă). Există apoi un uzaj prea ritualistic al cultului ortodox, la care se pretează unii preoţi, care modifică profilul Ortodoxiei în rândul noului public creştin. Opinia publică, în ţară şi în străinătate, a devenit foarte critică faţă de stilul actual al Ortodoxiei din Europa Răsăriteană.

Care este atitudinea Bisericii Ortodoxe? Abdicare de la ecumenism şi retragerea din Mişcarea ecumenică? Renunţarea la ecumenismul local? Amânarea reformelor şi înnoirilor care se impun imediat în structura şi misiunea Bisericii? Suprasolicitarea fundamentalismului care, în numele sfinţeniei ireproşabile a doctrinelor şi a instituţiilor bisericeşti, declară tot ce e în afară de Biserica Ortodoxă ca uscături eretice şi condamnabile?

În primul rând, e nevoie de o nouă interpretare, transmitere şi comuniune a Ortodoxiei. Ortodoxia are o istorie lungă şi complexă. Ea a devenit criteriul creştinismului ecumenic într-un proces de dezvoltare a tradiţiei apostolice, atât în contextul dialogului între şcoli, teologi şi centre bisericeşti regionale, de tendinţe diverse, cât şi în contextul disputelor, controverselor, tensiunilor provocate de tendinţe divergente, eretice. Astăzi, Ortodoxia se află în situaţii foarte diverse: aria Bisericilor din ţările ex-comuniste, contextul islamic, contextul african, diaspora în Europa Occidentală, în Statele Unite ale Americii şi Australia. Misiunea în aceste situaţii diferă de la regiune la regiune. Modul şi limbajul în care e prezentată Ortodoxia în această pluralitate de situaţii, experienţa ecumenică, rezultatul conversaţiilor teologice, sunt diferite. Coerenţa teologică a Ortodoxiei a slăbit, iar în multe probleme etice şi sociale Bisericile locale au opţiuni diferite. Faptul că Sinodul panortodox nu avansează arată că există lacune în concepţia şi practica sinodalităţii, sau în experienţa integrităţii universale. Cu alte cuvinte, certitudinile conciliare, consensul, trebuie să fie verificate mereu ţinând seama de această polifonie reală a Bisericilor locale, care nu se limitează la aspectul administrativ, de organizare. **Unitatea în comuniune** nu se poate realiza fără această recunoaştere a diversităţii.

În al doilea rând, de aproape o jumătate de secol, Ortodoxia participă la Mişcarea ecumenică şi se află în dialog teologic cu marile Biserici şi confesiuni istorice. Există un nou capitol în teologia ortodoxă, anume rezultatul dialogurilor teologice, sub formă de documente şi declaraţii de convergenţe. Bisericile din Consiliul Ecumenic au adoptat documentul de la Lima (1982): **Botez, Euharistie şi Preoţie,** care propune baze comune pentru unitatea în credinţă şi taine. Ori, Bisericile Ortodoxe au luat parte la Mişcarea ecumenică nu în numele unei „confesiuni" aparte sau federaţii confesionale, ci în numele Bisericii apostolice şi catolice, ca martor al creştinismului ecumenic din primul mileniu. Linia de demarcaţie dintre Ortodoxie şi erezie a fost modificată de rezultatul dialogurilor teologice recente. Cu dimensiune ecumenică a tradiţiei sale, Ortodoxia nu numai că se opune confesionalismului, ci ea caută să găsească în alte Biserici **tradiţii specifice de unitate,** nu de diviziune.

Confesionalismul, care se reface în grabă în Europa, poate fi o capcană şi pentru Ortodocşi. La adunarea grupului european al Alianţei Mondiale Reformate (Edinburg, 28 august — 3 septembrie 1995) secretarul general al Alianţei, Dr. **Milan Opocenski,** a spus că Bisericile care refuză să hirotonească femeile se află într-o poziţie **eretică** şi a cerut Bisericilor Ortodoxe şi Romano-Catolice să revadă poziţia lor în această materie. Iar secretarul pentru regiunea Europa, **H. Lucke** a solicitat Bisericilor Reformate să ajute pe Ortodocşi, prizonieri în rolul lor istoric, de a exalta naţiunea, „să se elibereze de naţionalism" (ENI, 12 septembrie 1995, p. 21—23). Poate oare confesionalismul (reformat) să interpeleze ecumenismul? Biserica Ortodoxă nu trebuie să trateze celelalte Biserici de pe poziţia unui confesionalism ortodox. Ecumenismul nu este , deci, o alternativă sau o substituire a Ortodoxiei.

În al treilea rând, Ortodoxia română trebuie să recunoască azi articulaţiile şi componentele propriei sale identităţi şi misiuni. De pildă, ea trebuie să spună clar că ea nu este nici greacă, nici slavonă, ci română, nu în sens naţionalist sau teritorialist, ci în sensul că este Biserica unei majorităţi naţionale, având deci suportul unei culturi creştine pe care ea a creat-o. Nu toate Bisericile Ortodoxe au cultura lor proprie. Iar cultura română nu se realizează prin mimetism. Ortodoxia face parte

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. Prof. Ion Bria — Geneva

Biserica Ortodoxă Română azi

(Urmare din pag. a 2-a)

lor mitropolitane şi eparhiale şi chiar unor protopopiate, mânăstiri şi parohii.

Aceste edituri pun la îndemâna credincioşilor cărţi precum Noul Testament, traduceri din Sfinţii Părinţi şi scriitorii bisericeşti, cărţi liturgice, lucrări de spiritualitate ortodoxă, cărţi de rugăciuni, catehisme, de zidire creştină precum vieţile Sfinţilor, cărţi închinate Maicii Domnului, cărţi de predici, reeditări ale unor opere din trecut, monografii şi culegeri de studii etc. Practic, paleta scrisului bisericesc actual cuprinde toate domeniile şi ramurile teologiei şi ale activităţii publicistice bisericeşti aşa cum acestea s-au format şi conturat de-a lungul timpului în Biserica Ortodoxă.

O astfel de explozie editorială şi publicistică în anii care au urmat momentului Decembrie 1989, fac dovada vitalităţii Ortodoxiei româneşti care, în deceniile de guvernare comunistă, atee şi opresoare, a pregătit, prin şcolile sale, adevărate personalităţi şi capacităţi intelectuale, care, acum, oferă prin scrisul lor, o remarcabilă operă teologică, bisericească şi creştină.

Un repertoriu al scrierilor apărute, în aceşti ani de libertate pentru Biserica noastră, ar arăta o lungă listă de titluri şi ediţii ale cărţilor fundamentale ale Ortodoxiei.

Numai în anul 1994 au apărut peste 80 de titluri de carte teologică şi de zidire creştină.

Pe lângă vechile tipografii bisericeşti, a Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă, a Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei de la Mânăstirea Neamţ, a Mitropoliei Ardealului şi a Mitropoliei Banatului, în prezent s-au deschis şi funcţionează tipografii bisericeşti moderne la Iaşi, Cluj-Napoca, Râmnicu Vâlcea, Oradea, Alba Iulia, mânăstirea Sihăstria, protoieria Beiuş etc.

V.
LOCAŞURI DE CULT

Biserica Ortodoxă Română are un număr de 12 546 de locaşuri de cult (biserici parohiale, biserici filiale, capele de cimitir, paraclise, catedrale, biserici de mânăstiri etc.). Dintre acestea, aproape 2 400 de biserici sunt monumente istorice şi de arhitectură, toate fiind deschise pentru săvârşirea sfintelor slujbe.

În cursul anului 1994, s-au terminat de construit 43 de biserici noi, s-au continuat lucrările de construcţie la 497 de biserici începute în anii precedenţi şi s-a pus piatra de temelie la 74 de noi biserici. În 163 de biserici se aplică pictură nouă, în tehnica fresco.

VI.
PERSONALUL CLERICAL

În cele 8 941 de parohii şi în cele 3 073 de filii, ca şi în cele 164 de parohii fără lăcaşuri de cult, slujeau la 31 decembrie 1994 un număr de 8 729 de preoţi şi 2 264 de cântăreţi bisericeşti. La aceeaşi dată erau vacante 1 231 de posturi de preot şi 5 229 de posturi de cântăreţi bisericeşti. În anul 1994 au fost hirotoniţi 445 de preoţi şi 17 diaconi. Un număr de 51 dintre preoţii încadraţi la parohii sunt doctori în teologie, 88 au absolvit cursurile de doctorat, 5 900 sunt licenţiaţi în Teologie, iar 2 690 sunt absolvenţi de seminar.

VII.
VIAŢA MONAHALĂ

În cuprinsul Patriarhiei Române se aflau în funcţiune la 31 decembrie 1994 un număr de 351 de aşezăminte monahale (mânăstiri, schituri, metoace) din care 216 pentru călugări şi 135 pentru călugăriţe. În aceste aşezăminte monahale au viеţuit, în cursul anului 1994, 6 181 monahi dintre care 2 244 călugări şi 3 937 călugăriţe. Dintre aceştia, 3 sunt doctori în teologie, 9 sunt absolvenţi ai cursurilor de doctorat, 262 sunt licenţiaţi în teologie, 249 sunt absolvenţi de seminar teologic, 86 au alte studii superioare etc.

La mânăstirile Agapia (Neamţ) şi Prislop (Hunedoara) îşi desfăşoară activitatea două seminarii liceale monahale, în care sunt şcolarizate 275 de rasofore şi monahii.

Caracteristic anilor din urmă şi deosebit de îmbucurător sunt înfiinţarea sau reînfiinţarea a numeroase aşezăminte monahale în eparhiile din Ardeal, cele care au avut cel mai mult de suferit în urma acţiunii trupelor austriece din cea de-a doua jumătate a secolului al XVIII-lea de distrugere şi incendiere a mânăstirilor ortodoxe, focare de rezistenţă împotriva uniaţiei. În Arhiepiscopia Sibiului fiinţează astăzi 16 aşezăminte monahale, în Arhiepiscopia Clujului — 15, în Episcopia Alba Iulia — 21, în Episcopia Oradea — 7, în Episcopia Maramureşului şi Sătmarului — 20, în Episcopia Covasna-Harghita — 5.

VIII.
ACTIVITATEA DE ASISTENŢĂ SOCIAL-CARITATIVĂ

Pe baza unui Protocol încheiat între Patriarhia Română şi Ministerul Justiţiei, la 21 octombrie 1993, s-a organizat asistenţa religioasă acordată persoanelor private de libertate, care sunt internate în **penitenciare şi centre de reeducare a minorilor.** La 31 decembrie 1994 erau puse la dispoziţia deţinuţilor un număr de 24 de capele în 24 de penitenciare, iar 33 de preoţi salarizaţi de Direcţia Generală a Penitenciarelor activau în tot atâtea penitenciare pentru a acorda asistenţă religioasă persoanelor internate în aceste instituţii. Numeroşi ierarhi, în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, au vizitat penitenciarele şi au săvârşit Sfânta Liturghie în capelele deschise în cadrul acestora.

S-a acordat o deosebită atenţie asistenţei religioase în **unităţile spitaliceşti** în care au fost amenajate şi sfinţite 49 de capele şi paraclise, numărul acestora crescând permanent. Un număr de 168 de preoţi au fost desemnaţi anume pentru acordarea asistenţei religioase în spitale. Această asistenţă constă îndeosebi în oficierea Sfintei Liturghii, admnistrarea Sfintelor Taine şi ierurgii, convorbiri duhovniceşti particulare şi colective, distribuirea de colportaj şi de cărţi de zidire duhovnicească etc.

S-a arătat multă purtare de grijă **ajutorării celor nevoiaşi, orfanilor, vârstnicilor neajutoraţi,** fie că aceştia sunt internaţi în aşezăminte specializate, fie că se află la domiciliile lor, caz în care fac obiectul preocupărilor preoţilor şi comitetelor din parohiile respective.

În cursul anului 1994, au activat 106 preoţi desemnaţi special pentru lucrarea social-caritativă şi filantropică alături de preoţii din parohii.

La Centrul Patriarhal, activitatea caritativă s-a desfăşurat îndeosebi prin sectorul specializat **„Diaconia"**, sub directa îndrumare a Prea Fericitului Patriarh **Teoctist.**

Au fost înfiinţate asociaţii speciale pentru ajutorarea celor nevoiaşi şi suferinzi. Citâm **Asociaţia Sfântul Stelian** (Bucureşti), **Civica** (Timişoara), **Sfântul Mare Mucenic Mina** (Tomis), **Precista Mare** (Roman), **Sfântul Nicolae** (Sibiu şi Bacău), **Sfântul Sava** (Buzău). S-au încheiat lucrările la spitalul de bătrâni de la Suceava.

În perspectiva creării cadrului legal de organizare a asistenţei religioase **în armată,** au fost desemnaţi doi preoţi să facă parte din Compartimentul de Asistenţă religioasă al Armatei. Au fost sfinţite 4 capele în unităţi militare din Bucureşti (două), Iaşi, Covasna. Clerul a fost prezent în unităţile militare cu prilejul marilor sărbători creştine: Paşte, Crăciun, Înălţarea Domnului (Ziua Eroilor) etc.

IX.
ASOCIAŢII ALE MIRENILOR DE SPRIJINIRE A LUCRĂRII MISIONARE ŞI CARITATIVE A BISERICII

Reluându-se o veche tradiţie existentă în Biserica Ortodoxă Română în trecut, au fost reînfiinţate sau înfiinţate, cu aprobarea conducerii superioare bisericeşti, asociaţii ale mirenilor care sprijină, prin activitatea lor, lucrarea misionară şi caritativă a Bisericii.

Amintim dintre acestea:

Asociaţia **Oastea Domnului** a cărei reactivare a fost aprobată de Sfântul Sinod încă din 1990. Îşi propune să participe la viaţa creştină a parohiilor susţinând prin mijloacele care-i sunt specifice, activitatea pastoral-misionară a preoţilor. Editează publicaţia **Iisus Biruitorul.**

Cu binecuvântarea Sfântului Sinod şi sub îndrumarea Î. P. S. Mitropolit **Daniel** al Moldovei şi Bucovinei funcţionează **Liga Tineretului Ortodox** şi **Asociaţia Studenţilor Creştini Ortodocşi Români,** care-şi propun angrenarea tineretului în activităţi şi programe misionare, caritative şi educativ-religioase.

Societatea Naţională a Femeilor Ortodoxe, înfiinţată în 1990, cu aprobarea Sfântului Sinod şi pusă sub îndrumarea P. S. Episcop **Casian** al Dunării de Jos, sprijină, la rândul său, activitatea filantropică şi educativ religioasă a copiilor şi tineretului.

Asociaţia **Frăţia Ortodoxă Română**, înfiinţată în anul 1991 îşi propune să promoveze, mai cu seamă în rândurile intelectualităţii române, valorile ortodoxe.

În cadrul a numeroase eparhii funcţionează o serie de asociaţii regionale care au primit încuviinţarea de funcţionare a unor centre eparhiale sau au apărut din iniţiativa acestora. Între acestea amintim Asociaţia **Sfântul Grigorie Palama** (Bucureşti), Fundaţia **Episcopul Melchisedec** (Roman), Asociaţia creştin-culturală **Dr. Miron Cristea** (Covasna) etc.

X.
SFINŢI ROMÂNI

Poporul nostru dreptmăritor a dat Bisericii numeroşi sfinţi încă din primele secole creştine, îndeosebi mucenici şi mărturisitori.

Mai jos redăm numai numele acelor sfinţi proveniţi din neamul nostru a căror canonizare a fost decisă de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române la **20 iunie 1992:** Sfântul Cuvios **Ioan de la Prislop** (13 septembrie), Sfântul Ierarh Martir **Antim Ivireanul** (27 septembrie), Sfinţii Preoţi Mărturisitori **Ioan din Galeş** şi **Moise Măcinic din Sibiel** (21 octombrie), Sfântul Cuvios **Antonie de la Iezerul-Vâlcea** (23 noiembrie), Sfântul Cuvios **Daniil Sihastrul** (18 decembrie), Sfântul Cuvios **Gherman din Dobrogea** (29 februarie), Sfântul Ierarh **Iosif Mărturisitorul din Maramureş** (24 aprilie), Sfântul Ierarh **Ghelasie de la Râmeţ** (30 iunie), Sfântul Ierarh **Leontie de la Rădăuţi** (1 iulie), Dreptcredinciosul Voievod **Ştefan cel Mare şi Sfânt** (2 iulie), Sfântul Cuvios **Ioan Iacob Hozevitul** (5 august), Sfânta Cuvioasă **Teodora de la Sihla** (7 august) şi Sfinţii Martiri **Constantin Vodă Brâncoveanul** cu cei patru fii ai săi **Constantin, Ştefan, Radu, Matei** şi Sfetnicul **Ianache** (16 august).

În aceeaşi şedinţă din 20 iunie 1992, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a proclamat instituirea **Duminicii Tuturor Sfinţilor Români,** care va fi prăznuită în prima duminică după Duminica Tuturor Sfinţilor.

XI.
RELAŢIILE EXTERNE BISERICEŞTI

Una din laturile caracteristice ale vieţii şi lucrării Bisericii Ortodoxe Române în prezent este aceea a relaţiilor sale cu celelalte **Biserici Ortodoxe surori şi cu celelalte Biserici creştine din întreaga lume.**

Pe primul plan al activităţii externe a Bisericii noastre se situează relaţiile permanente, sistematice şi aprofundate cu celelalte **Biserici Ortodoxe.**

În ultimii ani, se semnalează intensificarea relaţiilor Bisericii Ortodoxe Române cu **Patriarhia Ecumenică.** Amintim, în această privinţă, vizitele pe care le-a efectuat Prea Fericitul Părinte Patriarh **Teoctist** la Patriarhia Ecumenică, în legătură cu diferite evenimente: **întronizarea Sanctităţii Sale Bartolomeu I** (2 noiembrie 1991); **întrunirea întâistătătorilor Bisericilor Ortodoxe la Duminica Ortodoxiei** (15 martie 1992); festivităţile prilejuite de **aniversarea a 150 de ani de la înfiinţarea Facultăţii de Teologie din Halki** (29 august — 1 septembrie 1994).

Consemnăm de asemenea vizita Sanctităţii Sale **Bartolomeu I,** Patriarhul Ecumenic în ţara noastră între 12—18 august 1993.

În ce priveşte relaţiile dintre Biserica Ortodoxă Română cu celelalte **Biserici Ortodoxe,** notăm vizita pe care Prea Fericitul Părinte Patriarh **Teoctist** a făcut-o Bisericii Ortodoxe Bulgare cu prilejul festivităţilor jubiliare care au marcat **împlinirea a 1100 de ani de la Sinodul de la Preslav** care a decis ca ierarhii Bisericii Bulgare să fie de naţionalitate bulgară (17—20 septembrie 1993), ca şi vizita întâistătătorului Bisericii noastre făcută Bisericii Ortodoxe Sârbe (16—20 iunie 1995). Consemnăm şi vizita făcută Bisericii noastre, la invitaţia Prea Fericitului Părinte Patriarh **Teoctist** a Prea Fericitului **Partenie III,** Papă şi Patriarh al Alexandriei şi al întregii Africi (21—27 septembrie 1994).

Nu pot să nu fie amintite în acest cadru numeroasele participări ale delegaţiilor Bisericii noastre la acţiuni bilaterale şi panortodoxe întreprinse în aceşti ultimi ani menite să dea un răspuns marilor probleme ale ortodoxiei contemporane.

Când vorbim despre relaţiile dintre Biserica noastră **cu celelalte Biserici şi confesiuni creştine,** este de subliniat că acestea au atins o fază nouă şi avansată, deoarece ele au la bază **dialogul teologic.** Este de la sine înţeles că, în aceste condiţii, Ortodoxia românească se află în grupul celorlalte Biserici Ortodoxe împreună cu care poartă dialogul cu celelalte Biserici creştine, deşi contactele bilaterale nu sunt excluse, ci dimpotrivă.

Dialogul teologic dintre Biserica Ortodoxă şi celelalte Biserici cu rezultatele cele mai încurajatoare este acela cu **Bisericile Ortodoxe Orientale** (necalcedoniene). Astfel, după ce, în două Declaraţii teologice comune (mânăstirea Anba Bishoy, Egipt, 20—24 iunie 1989) şi Chambesy (Elveţia, 23—28 septembrie 1990) s-a constatat o totală convergenţă a celor două familii de Biserici în ce priveşte **dogma hristologică**, grupuri de lucru speciale alcătuite din reprezentanţi ai tuturor Bisericilor angajate în dialog, stabilesc condiţiile concrete în domeniile: pastoral, misionar, liturgic, canonic etc. în care se poate realiza o **deplină comuniune** între cele două familii de Biserici. Subliniem ca eveniment deosebit de important pentru relaţiile dintre Biserica Ortodoxă Română şi Biserica Ortodoxă Coptă, vizita în ţara noastră a Sanctităţii Sale **Shenouda III,** Papă şi Patriarh al Bisericii Ortodoxe Copte (13—18 septembrie 1994).

După peste un deceniu (1980—1990) de remarcabile realizări în ce priveşte apropierea dintre Biserica Ortodoxă şi cea **Catolică,** mai cu seamă în ce priveşte învăţătura despre Sfintele Taine, dialogul dogmatic ortodox-catolic a suferit o stagnare prin reînfiinţarea Bisericii Catolice Orientale în urma evenimentelor politice din 1989.

Cu toate că Documentul de la Balamand (Liban, 17—24 iunie 1993) încheiat după reuniunea Comisiei Mixte Internaţionale pentru Dialog Teologic între Biserica Ortodoxă şi Biserica Romano-Catolică, aprobat de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, a stabilit principii şi reguli acceptabile cu privire la metodele de refacere a unităţii creştine şi cu privire la felul în care trebuie tratată problema proprietăţii asupra locaşurilor de cult în litigiu între comunităţile ortodoxe şi cele ale Bisericii Catolice Orientale, din cauza nerecunoaşterii acestui Document de către reprezentanţii acestei din urmă Biserici, în ultimul timp, nu s-au mai înregistrat evenimente notabile în acest domeniu al dialogului dogmatic ortodox-catolic. Aceasta n-a împiedicat numeroase contacte şi vizite între reprezentanţii celor două Biserici.

Început sub auspicii promiţătoare, dialogul dintre **Biserica Ortodoxă** şi cea **Anglicană,** după o serie de paşi reuşiţi în direcţia apropierii dogmatice (recunoaşterea de către unele Biserici Ortodoxe a hirotoniilor anglicane, acceptarea de către reprezentanţi ai acestei Biserici a eliminării adaosului Filioque din Simbolul credinţei etc.), acest dialog a intrat într-un impas ca urmare a hotărârii Sinodului General al Bisericii Angliei (11 noiembrie 1992) de a admite şi femeile la hirotonia în treapta preoţiei şi episcopatului.

Consemnăm totuşi importante contacte şi vizite reciproce între reprezentanţii celor două Biserici. Printre acestea, amintim vizita în ţara noastră a Graţiei Sale **George Leonard Carey,** Arhiepiscop de Canterbury şi Primat al întregii Anglii şi al Comunităţii anglicane de pretutindeni (6—10 septembrie 1993).

Un dialog teologic între Biserica Ortodoxă Română şi importanta **Biserică Evanghelică din Germania** se poartă începând cu anul 1979. În cadrul a 6 întâlniri între reprezentanţii celor două Biserici, au fost abordate numeroase teme teologice ca: Scriptura şi Tradiţia apostolică, Tainele Bisericii în Confesiunea de la Augsburg şi Mărturisirile ortodoxe din secolele XVI şi XVII, Mântuirea în Hristos şi tămăduirea lumii etc., care au condus la clarificarea unor poziţii doctrinare, stabilindu-se atât punctele de convergenţă, cât şi cele de diferenţă.

Acest dialog va continua cu cea de-a şaptea întâlnire care va avea loc între 27 noiembrie — 5 decembrie 1995 în cadrul căreia se va dezbate tema: Vocaţia Bisericilor noastre şi împlinirea ei în lumea secularizată. Paralel se desfăşoară şi un dialog teologic între Bisericile Ortodoxe şi **Alianţa Mondială Luterană,** la care participă şi Biserica noastră. Cea de-a şaptea întrunire plenară de dialog dintre Bisericile Ortodoxe şi Alianţa Mondială Luterană la care a participat şi delegatul Bisericii Ortodoxe Române a avut loc la Sandbjerg, Danemarca (5—10 iunie 1991). La această întrunire s-a dezbătut tema **Sinoadele Ecumenice şi autoritatea Bisericii şi în Biserică.**

Un alt dialog teologic pe care Bisericile Ortodoxe îl au în prezent este acela cu **Alianţa Mondială a Bisericilor Reformate.**

Ultima din cele patru întâlniri ale Comisiei mixte pentru acest dialog a avut loc la Limasol (Cipru) între 8—13 ianuarie 1994 şi a dezbătut tema **Învăţătura despre Întruparea Fiului lui Dumnezeu, a Logosului cel veşnic.** În Declaraţia comună asupra hristologiei a acestei întâlniri se exprimă consensul părţilor privitor la doctrina hristologică. Sfântul Sinod al Bisericii noastre şi-a exprimat acordul faţă de conţinutul Declaraţiei comune, apreciind că documentul reprezintă un pas înainte în direcţia apropierii dintre cele două familii de Biserici.

Pe lângă aceste relaţii cu Bisericile amintite, bazate pe dialoguri teologice, Biserica Ortodoxă Română este membră a **Consiliului Mondial al Bisericilor,** calitate în care contribuie prin reprezentanţii şi delegaţii săi (Î. P. S. Mitropolit **Daniel** al Moldovei şi Bucovinei şi P. S. episcop **Nifon** al Slobozieiş şi Călăraşilor sunt membri ai Comitetului Central al CMB) la discutarea şi soluţionarea complexelor probleme ale contemporaneităţii creştine şi nu numai, care vin în dezbaterea acestei importante organizaţii creştine internaţionale.

O delegaţie a Bisericii Ortodoxe Române, în frunte cu Î. P. S. Daniel, Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei, a participat la cea de-a VII-a Adunare Generală a Consiliului Mondial al Bisericilor, care a avut loc la Canberra, Australia (7—20 februarie 1991).

Între 13—19 septembrie 1994, a avut loc, la Bucureşti, în organizarea Bisericii Ortodoxe Române, întrunirea Comitetului Executiv al Consiliului Mondial al Bisericilor. Au fost prezenţi la Bucureşti, cu acest prilej Prea Fericitul **Partenie III,** Papă şi Patriarh al Alexandriei şi al întregii Africi, Sanctitatea Sa **Shenouda III,** Papă şi Patriarh al Bisericii Ortodoxe Copte etc.

Biserica Ortodoxă Română este membră a **Conferinţei Bisericilor Europene.** Între 1—11 septembrie 1992, a avut loc la Praga a X-a Adunare Generală a CBE la care a participat şi o delegaţie a Bisericii noastre condusă de **Î. P. S. Antonie,** Mitropolitul Ardealului, iar, între 17—24 noiembrie 1993, dl. **Jean Fischer,** Secretarul General ale CBE, a vizitat ţara noastră, la invitaţia Prea Fericitului Părinte Patriarh **Teoctist.** Biserica Ortodoxă Română a participat, prin delegaţii săi, la toate acţiunile şi reuniunile organizate, în anii din urmă, de CBE.

Activitatea externă a Bisericii Ortodoxe Române nu se epuizează, firește, prin evenimentele amintite mai sus, care nu constituie decât o parte din acţiunile din acest domeniu de activitate. Dar acestea rezultă din alte ample desfăşurări pe plan extern ale Bisericii noastre şi, la rândul lor, postulează, prin consecinţe, alte acţiuni de aceeaşi natură, la toate nivelele şi în toate domeniile vieţii bisericeşti.

*

Biserica Ortodoxă Română se află acum în plin proces de consolidare şi extindere a rolului său fundamental de maică şi călăuză spirituală a poporului român.

Întregul potenţial şi toate energiile disponibile ale acestei instituţii sunt angajate deplin în această vastă şi nobilă lucrare de slujire a neamului, cinstindu-şi astfel numele său de **Biserică naţională.**

(Urmare din pag. 1)

pândirea și transmiterea, întărirea și apărarea credinței ortodoxe pe pământul României, înainte și după anul 1885 când a fost recunoscută de drept autocefalia Bisericii Ortodoxe Române.

Comemorăm în aceste zile îndeosebi pe Sfântul Apostol Andrei, cel dintâi chemat la apostolat de către Domnul nostru Iisus Hristos, care potrivit tradiției (Origen, Eusebiu al Cezareii, Sinaxarul Bisericii Constantinopolitane), a predicat Evanghelia împărăției cerurilor în Scitia Mica, adică în părțile Dobrogei de astazi. Originea apostolică a creștinismului la români ne intensifică bucuria, recunoștința și responsabilitatea de a predica în continuare aceeași credință apostolică mântuitoare.

Pomenim de asemenea cu evlavie și iubire sfântă mulțimea **martirilor** cunoscuți și necunoscuți care au sfințit cu sângele lor și cu moaștele lor pământul țării noastre, făcându-se semințe ale iubirii jertfelnice și ale învierii sufletului din păcat și moarte pentru generațiile de creștini ortodocși care au urmat după ei.

Creștinarea locuitorilor acestei țări s-a extins și s-a intensificat începând cu secolul al II-lea, după ce Dacia a fost cucerită de romani, în 107, și transformată în provincie a Imperiului roman. Aici au fost aduși coloniști romani din întreg imperiul **(ex toto orbe romano)**, unii dintre ei fiind creștini, care la rândul lor au împărtășit și altora credința în Hristos cel răstignit și înviat.

Din amestecul dintre dacii autohtoni, pe de o parte, și soldații și coloniștii romani, pe de altă parte, a rezultat un popor nou, **poporul român**, de expresie lingvistică romanică și de credință creștină răsăriteană.

Acest popor s-a creștinat pe când se forma. Botezul și etnogeneza lui coincid în timp. De aceea noi, românii, nu avem un an al creștinării noastre oficiale. Creștinarea românilor n-a fost un act hotărât de autoritatea statală, ci un proces lent și profund, fără constrângere, dar și fără ajutor de la autoritatea civilă sau militară.

Astfel, mulți dintre martirii primelor veacuri au fost chiar soldați care au devenit creștini, și ca atare au pătimit chinuri și moarte din partea împăraților romani păgâni și persecutori, până când Constantin cel Mare a dat, în 313, libertate creștinilor.

Comemorăm în aceste zile, cu fior de evlavie și recunoștință, **mulțimea ierarhilor:** episcopi, arhiepiscopi, mitropoliți și patriarhi care au apărat credința ortodoxă în țară și chiar la Sinodul I ecumenic de la Niceea (325) unde a participat Episcopul de Tomis (Constanța).

Ierarhii ortodocși din Dobrogea, Muntenia, Moldova și Transilvania au fost de-a lungul secolelor pe pământ românesc martori și slujitori ai lucrării sfințitoare și mântuitoare a lui Hristos, Arhiereul veșnic. Trecuți prin școlile mânăstirești și apropiați de poporul aflat adesea în stare de jertfă, ei au promovat cultul liturgic ca fiind cea mai bogată și profundă cultură a sufletului și a neamului, iar, împletit cu acesta, au promovat cultura creștină românească ca pe o liturghie națională adusă iubirii și înțelepciunii lui Dumnezeu. Ei au înființat școli și bolnițe pe lângă mânăstiri și au apărat identitatea credinței și a ființei naționale. Varlaam, Dosoftei, Sf. Antim Ivireanul, Sf. Calinic de la Cernica, Andrei Șaguna, Simion Ștefan, Veniamin Costachi și mulți alții au pus pecetea darurilor Duhului Sfânt pe literatura și spiritualitatea poporului român.

Comemorăm azi, în duh de rugăciune, pe *„rugătorii neamului"*, **cuvioșii părinți și cuvioasele maici** care în locuri retrase, în văi și munți, departe sau aproape de sate și orașe, au coborât cerul în inimi prin puterea rugăciunii lui Iisus și au ridicat sufletul românesc spre bucuriile negrăite ale împărăției lui Dumnezeu. Sutele de mânăstiri și schituri (peste 350) care se află azi în România fac parte integrantă din relieful spiritual al poporului nostru, încât România este în Europa de azi *„țara mânăstirilor"*, așa cum o numea Grația Sa George Carey, Arhiepiscopul primat al Angliei, care a vizitat țara noastră acum doi ani.

Statele românești feudale s-au format și consolidat în secolul al XIV-lea, Țara Românească în 1330, iar Moldova în 1359, în același an când Sfântul Grigore Palama, marele teolog isihast al Athosului și Tesalonicului, trecea la viața veșnică! O lucrare tainică și sfântă se poate vedea în faptul că aceste state formate și consolidate în timpul profundei și binefăcătoarei mișcări isihaste din Athos și Balcani, în general, au fost chemate mai târziu să contribuie mult la ajutorarea Athosului și a Bisericii bizantine, mai ales după căderea Constantinopolului în 1453.

Astfel, semnificativ este faptul că tipărirea *Filocaliei în limba geaca* în 1782 (la Veneția), a fost finanțată de domnitorul român Mavrocordat, iar traducerea *Filocaliei în slavonă* a fost pregătită de Sfântul Paisie Velicicovschi, pe pământ românesc, la Mânăstirea Neamț.

Domnitorii români, care adesea aveau sfetnici de taină călugări luminați de Sfintele Scripturi și Sfintele Taine ale Bisericii, de post și rugăciune a inimii, au găsit în mânăstiri locuri de pace sufletească și de împrospătare spirituală, într-o lume mereu agitată de războaie de apărare a țării și a credinței creștine. De aceea, mulți dintre ei au fost mari ctitori de biserici și mânăstiri, unde apoi au hotărât să-și stabilească loc de veci întru așteptarea învierii și a vieții veșnice.

Cu doi ani în urmă, în timpul vizitei Sale în România, Sanctitatea Sa Bartolomeu I al Constantinopolului enumera mânăstirile pe care domnitorii Munteniei și Moldovei le-au ctitorit în Sfântul Munte Athos, și preciza că, pentru ajutoarele multiple pe care ei le ofereau Patriarhiei de Constantinopol, acești domnitori când veneau la Patriarhie, locuiau în incinta ei, iar în timpul sfintelor slujbe stăteau în scaunul împăraților bizantini, întrucât erau considerați un fel de succesori ai lor în ajutorarea Bisericii Ortodoxe din întreg Orientul. Iar istoricul rus Porfir Uspenschi constată că: *„nici un alt popor pravoslavnic n-a ajutat mai mult Sfântul Munte Athos ca poporul român"*.

Pomenim aici din neam în neam pe acești **domnitori, apărători ai credinței și ai patriei strabune**, mari ctitori de locașuri sfinte, care au apărat de-a lungul veacurilor pământul românesc și întreaga creștinătate. Așa de pildă, dreptcredinciosul voievod Ștefan cel Mare și Sfânt, după marea biruință de la Vaslui sau Podul Înalt, în ianuarie 1475, scrie principilor creștini ai Europei informându-i despre victoria sa obținută *„cu ajutorul Atotputernicului Dumnezeu"* și le cere sprijin în fața unui eventual nou atac al otomanilor.

În scrisoarea respectivă se exprimă clar conștiința că Ștefan și Moldova lui luptau pentru întreaga creștinătate. *„Dacă va cădea Moldova, această poartă a creștinătății* - spunea el - *atunci toată creștinătatea va fi în primejdie"*.

Pildă de jertfelnicie până la moarte pentru păstrarea credinței este și Constantin Brâncoveanu împreună cu fiii săi, care au preferat moartea martirică decât să renege credința creștină. Pentru toate acestea, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, la 20 iunie 1992, a trecut în rândurile sfinților români pe Constantin Brâncoveanu și Ștefan cel Mare, apărători și mărturisitori ai credinței în Hristos cel răstignit și înviat. De altfel, Biserica noastră pomenește în rugăciunile sale pe toți voievozii ctitori și binefăcători ai neamului românesc.

Mulți dintre ei au pierit pe câmpurile de luptă, apărând țara în fața năvălitorilor, alții s-au jertfit pentru unitatea neamului, iar alții s-au ostenit pentru promovarea culturii și a demnității lui. Nu vom putea, însă, trece cu vederea nici mulțimea **profesorilor de teologie, a preoților de mir și a milioanelor de credincioși români**, tineri și vârstnici, care de-a lungul veacurilor, de la formarea și creștinarea poporului român și până azi au format generații de slujitori ai altarelor și au ctitorit cele mai multe biserici pe teritoriul țării și în sufletele generațiilor neîntrerupte, astfel încât astăzi România, potrivit recensământului din 1992, se numără printre cele mai religioase țări din Europa și din lume. Desigur celelalte Biserici sau culte existente în România sunt și ele intens religioase.

Preoții ortodocși, legați de popor prin slujirea lor și prin familiile lor, au fost cei dintâi dascăli sau învățători în sate și au consolat și încurajat poporul în vreme de încercare și au binecuvântat bucuriile lui în vremuri bune, contribuind imens la formarea spiritualității românești, la promovarea culturii și unității naționale, încât, pe drept cuvânt, Mihai Eminescu numea Biserica Ortodoxă Română *„mama spirituală a poporului român"*.

Dacă azi, după 45 de ani de comunism ateu, tinerii și vârstnicii din România sunt în marea lor majoritate credincioși, aceasta însemnează că Biserica Ortodoxă în ciuda tuturor suferințelor și ispitelor prin care a trecut, a făcut eforturi mari ca poporul nostru să nu-și piardă credința și să nu se despartă de Hristos.

În acest sens, trebuie să ne aducem aminte, în aceste zile de sărbătoare a Bisericii Mame, de **toate mamele creștine** care ne-au învățat credința și ne-au învățat, uneori pe ascuns, să ne facem semnul crucii, să ne rugăm dimineața și seara, înainte și după masă, în vreme de necaz și în vreme de bucurie. Asemenea femeilor purtătoare de mir care s-au arătat ca fiind cele mai curajoase ființe în dimineața Învierii lui Hristos, mamele noastre credincioase au crezut cel mai mult în eliberarea și învierea poporului nostru din legăturile morții sufletești ale ateismului comunist, și de aceea pregăteau copiii lor pentru înviere și libertate!

Pomenirea din neam în neam a tuturor acelora prin care ni s-a arătat lucrarea sfântă a lui Dumnezeu pentru mântuirea și înălțarea poporului nostru nu este doar un act de cult, ci o lucrare de cultivare a sufletului în comuniunea de iubire între generații, iubire mai tare decât timpul și spațiul care separă. Pomenirea vredniciei înaintașilor este simțirea și sfințirea rădăcinilor spirituale ale identității noastre, întărirea conștiinței continuității și a dăinuirii noastre în fața lui Dumnezeu și a oamenilor.

Iată de ce, Biserica este memoria vie a iubirii lui Dumnezeu pentru un popor și a iubirii poporului credincios față de Dumnezeu care îl menține în istorie.

2. **Aniversarea de acum este concelebrare și laudă de mulțumire adusă Prea Sfintei Teimi.**

În *Tomosul* patriarhal și sinodal al Patriarhiei de Constantinopol, în care se recunoaște, în 1885, autocefalia Bisericii Regatului României, se face mai întâi constatarea că Biserica României a păstrat neclintită și neștirbită dreapta credință primită de la Mântuitorul Iisus Hristos și de la Sfinții Apostoli. Ca atare, acestei Biserici i se recunoaște **autocefalia**, adică dreptul de a avea conducere proprie și de a se administra de sine, fără amestec din afară. Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române este declarat *„frate în Hristos și direct răspunzător Lui"*, iar Întâistătătorul Bisericii României are datoria de a pomeni la Sfânta Liturghie pe Patriarhul ecumenic și pe ceilalți patriarhi ai Bisericilor Ortodoxe surori, precum și datoria de a se consulta și a hotărî împreună cu ceilalți întâistătători ai Bisericilor Ortodoxe cele ce privesc binele comun al Ortodoxiei.

În esență, autocefalia este recunoașterea maturității spirituale și a libertății administrative și misionare a unei Biserici Ortodoxe dintr-o țară devenită stat independent.

De altfel, autocefalia a fost recunoscută în 1885, după ce în prealabil s-a realizat unirea Principatelor Române, în 1859, și după Războiul de independență din 1877. Rangul de Patriarhie l-a primit în 1925, după ce în 1918 s-a realizat reîntregirea României în hotarele ei firești.

Din punct de vedere bisericesc, autocefalia ca maturitate spirituală a unei Biserici locale are, potrivit *Tomosului de autocefalie*, două componente majore: libertate de conducere locală și coresponsabilitate universală sau ecumenică.

În principiul autocefaliei ortodoxe este depășită unitatea de tip imperial centralist și recunoscută legitimitatea și egalitatea diverselor Biserici locale surori, unite cu Hristos și întreolaltă prin aceeași învățătură de credință, viață sacramentală și disciplină canonică.

Biserica autocefală își alege episcopii și pe Întâistătătorul ei, Arhiepiscop, Mitropolit primat sau Patriarh, fără amestec sau confirmare de către o altă autoritate bisericească, externă.

Sfântul Sinod al Bisericii autocefale locale și Întâistătătorul lui au, însă, datoria de a păstra comuniunea ortodoxă universală. Autoritatea supremă de conducere în Biserica Ortodoxă autocefală este Sfântul Sinod prezidat de Întâistătătorul ei (Arhiepiscop, Mitropolit, sau Patriarh), iar la nivel ecumenic sau universal autoritatea supremă este Sinodul Ecumenic, prezidat de Patriarhul ecumenic de Constantinopol.

Principiul sinodalității și al primatului ca slujire în interiorul sinodalității este elocvent exprimat în canonul 34 apostolic care prevede că: *„episcopii fiecărui neam trebuie să cunoască pe cel dintâi dintre dânșii și să-l socotească pe el drept căpetenie, și nimic mai de seamă să nu facă fără încuviințarea acestuia; și fiecare să săvârșească numai acelea care privesc eparhia sa, iar cel dintâi să nu facă ceva fără încuviințarea tuturor, căci numai astfel va fi înțelegere și se va mări Dumnezeu prin Domnul în Duhul Sfânt: Tatăl, Fiul și Sfântul Duh"*. Așadar, acest canon constituie **temeiul cel mai clar al înțelegerii ortodoxe a autocefaliei unei Biserici locale sau naționale. În principiul sinodalității ortodoxe, unitatea nu se realizează în sens unic prin subordonarea tuturor față de unul singur (unus super omnes)**, ci prin responsabilitatea reciprocă între primul și toți ceilalți **(primus inter pares)**. Așadar, primatul în înțelesul ortodox nu se opune și nu se suprapune sinodalității, ci se integrează ei, astfel încât comuniunea Bisericilor surori să poată deveni în istorie o icoană a comuniunii Sfintei Treimi, în care Persoanele se recunosc și se afirmă reciproc.

Biserica este și devine în modul cel mai intens Biserică în timpul săvârșirii Sfintei Liturghii Euharistice când aduce mulțumire lui Dumnezeu pentru toate darurile Sale și în numele întregii lumi. De aceea **comemorarea și concelebrarea Întâistătătorilor Bisericilor autocefale și autonome surori în timpul Sfintei Liturghii Euharistice constituie afirmarea cea mai intensă a sinodalității și unității ortodoxe universale. Ea arată că Ortodoxia este, deodată, locală sau națională și ecumenică sau universală.**

Pomenirea numelor tuturor Întâistătătorilor Bisericilor Ortodoxe surori de către fiecare Întâistătător, atunci când acesta slujește în țara lui, exprimă atât icoana personalității și a demnității Bisericii fiecărui popor ortodox, în identitatea sa proprie, cât și coresponsabilitatea și frățietatea tuturor în fața Sfintei Treimi Căreia îi sunt prezentate Bisericile și popoarele în diversitatea și comuniunea lor.

Iată de ce evenimentul de la București, al coliturghisirii atâtor Întâistătători de Biserici Ortodoxe surori, este plin de semnificație și de bucurie sfântă. Sărbătoarea din aceste zile este astfel binecuvântare a Sfintei Treimi pentru Biserica și poporul român, un dar al Duhului Sfânt pentru Patriarhul nostru care a împlinit anul acesta 45 de ani de slujire sfântă ca arhiereu al lui Hristos.

3. **Aniversarea este comuniune și apropiere între persoane și popoare diferite.**

Desigur, această aniversare nu este doar o sărbătoare a Întâistătătorilor și a Ierarhilor coliturghisitori, ci o sărbătoare la care Prea Fericitul Patriarh Teoctist, Arhipăstorul și Părintele spiritual al românilor ortodocși, a invitat nu numai Arhipăstori ai Bisericilor Ortodoxe surori și ai popoarelor ortodoxe, ci și reprezentanți ai altor Biserici, culte și popoare, reprezentanți ai clerului și credincioșilor, conducerii de Stat a României, reprezentanți ai diferitelor formațiuni politice și ai diferitelor instituții de cultură etc.

Când bucuria noastră este împărtășită și altora, ea devine și mai bogată. Iar întrucât bucuria trebuie să fie trăsătura fundamentală a vieții creștine, așa cum ne îndeamnă Sfântul Apostol Pavel zicând: *„bucurați-vă, și iarăși zic: bucurați-vă în Domnul"* (Filipeni 4, 4), rugăm pe Dumnezeu să ne dăruiască cât mai des bucuria și pacea care vin de la El atunci când persoane și popoare diferite se apropie întreolaltă și recunosc împreună că Dumnezeu iubește pe toți oamenii și toate popoarele pe care le-a creat și le cheamă pe fiecare în parte și pe toate împreună la viață și bucurie veșnică întru slava Sa.

„Aduceți-vă aminte de înaintașii voștri!"

CUVÂNT PASTORAL

Către Școala Militară de maiștri „Traian Vuia" din Mediaș, jud. Sibiu

Domnule comandant,
Domnilor profesori și elevi,

Îndatoriri importante față de Biserica noastră strămoșească m-au împiedicat să fiu astăzi în mijlocul dumneavoastră, unde cu multă amabilitate am fost invitat, spre a participa la aniversarea a 75 de ani de la înființarea Școlii de maiștri militari-aviație din Mediaș, „Traian Vuia". Vă trimit totuși acest Cuvânt pastoral, în calitatea mea de Părinte sufletesc al Transilvaniei, Crișanei și Maramureșului, felicitându-vă și făcându-vă urări de sănătate și de bună sporire întru toate. De bună sporire în credința noastră strămoșească și în iubirea de neam, în buna pregătire pentru apărarea hotarelor și a ființei noastre naționale.

Fiecare ostaș e sufletul întregii națiuni.

Pe umeri, în conștiința și în brațul fiecăruia stă viitorul Patriei, libertatea și veșnicia ei. În fiecare ostaș așteaptă un erou, gata să se sacrifice pentru Patrie, pentru semeni, pentru glia în care dorm moșii și strămoșii noștri, cărora trebuie să le apărăm moștenirea ce ne-au lăsat.

Fiecare colț de pământ românesc e sfânt.

Dumnezeu ne-a dat o Țară frumoasă. Noi nu vrem nimic din ceea ce a dat Dumnezeu altora, vecinilor noștri, dar nici nu vom îngădui niciodată ca vreunul din ei să ne calce pământul nostru.

În 1918 toți românii s-au unit într-o Patrie mare, ca o pâine rotundă, împlinindu-ne Cel de Sus un vis pe care nu-l mai trăisem de pe vremea Daciei Felix, a Daciei fericite.

A trebuit apoi să trecem printr-un război cumplit, ca să ne refacem hotarele Transilvaniei mutilate între 1940—1944, prin Diktatul de la Viena.

Dar mai avem, cum zicea poetul, „un vis neîmplinit": Basarabia, Bucovina și Ținutul Herței sunt dezlipite silnic de trupul Țării. Pământuri românești din moși strămoși.

Dincolo de Prut, o Românie paralelă, mică, mai perpetuează încă o anomalie istorică, creată artificial ca să ne dezbine și să nu fim puternici și uniți. Să sperăm că nu prea târziu ni se va face dreptate și în Răsărit și, Dumnezeul nostru al românilor, nu ne va lăsa prea mult despărțiți. Au mai rămas încă urmele unei împărății diabolice care, deși s-a destrămat — e vorba de Uniunea Sovietică — mai are încă brațe de balaur care mai încearcă să supraviețuiască sub forma unor state hibride, pe care nici o gândire sănătoasă nu le poate admite. Ele nu sunt decât zvârcolirea din urmă a unei mari puteri care moare, dar care mai speră încă să-și mențină stăpânirea peste pământurile furate din moșia altora, a noastră a românilor. Până și Biserica moscovită, îmbolnăvită de duhul stăpânirii altora, își mai menține încă, fără nici un drept, ocupația asupra unei părți a Bisericii Basarabiei. Trebuie să știți însă că, basarabenii adevărați, cei cu simțire românească, și-au ales acum mitropolitul lor, cu numele de Petru, membru al Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Vă fac, domnilor, cele mai bune urări. Rog pe Dumnezeu să vă întărească, să vă ocrotească, pe dumneavoastră și familiile dumneavoastră, Țara întreagă și întreg neamul românesc de pretutindenea.

Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu-Tatăl și împărtășirea Sfântului Duh, să fie cu noi cu toți acum și pururea și în vecii vecilor, amin!

Al vostru al tuturor de tot binele voitor

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Arhiepiscop al Sibiului
și Mitropolit al Transilvaniei,
Crișanei și Maramureșului

Conduita ecumenică a Ortodoxiei

(Urmare din pag. a 3-a)

din istoria și constituția acesteia. Ea este o structură identitară pentru cultura română. Numai Biserica a adresat poporului acest mesaj extraordinar: „Voi sunteți seminție aleasă, neam sfânt, popor agonisit de Dumnezeu... Odinioară nu erați poporul Lui, acum sunteți poporul lui Dumnezeu" (I Petru, 2, 9—10).

În fine, problema ecumenismului local nu este o simplă opțiune pentru Biserica română, ci o datorie. Două motive: a) mișcarea ecumenică este o istorie umană, istoria celor care vor reconcilierea în țară, fără de care n-ar exista o schimbare de mentalitate. Misiunea ecumenică a Patriarhului Justinian, la sfârșitul celui de al doilea război mondial, a fost salvatoare pentru creștinismul în România, în anii după 1948; b) Biserica ortodoxă trebuie să învețe și să educe pe credincioșii ei să fie români, să trateze și să iubească pe cei de altă limbă, mai mult sau mai puțin ortodocși, ca cetățeni români. De aceea, România are o permanentă nevoie de simbolul Bisericii ortodoxe. Celelalte Biserici, Reformată și Luterană, minorități confesionale și etnice, au luat obiceiul să critice în forurile ecumenice internaționale, Biserica Română pentru că ar obține privilegii speciale de la stat, în calitatea ei de „Biserică națională", fără ca să se intereseze de situația minorităților. Greco-catolicii și Baptiștii formulează aceeași critică. Toate aceste Biserici și confesiuni sunt dependente de structuri bisericești din afară, iar misiunea lor este, înainte de orice, aceea de a reface rețeaua regională sau mondială a comunităților (confesionale și etnice) similare (de pildă, Alianța Mondială Reformată). În plus, Bisericile occidentale sunt tentate să urmeze politica imperiilor europene de a nega structurile statale stabilite în secolele 19 și 20. Biserica Română are însă o altă perspectivă ecleziologică și ecumenică. Ecumenismul nu se cugetă și se practică pe deasupra sau contra Bisericii locale, particulare, istorice, natale. Nu există Biserica locală fără elementele componente ale Bisericii universale. Și nici invers, catolicitate fără expresie locală. Autonomia și autocefalia națională sunt concepte ecleziologice și misionare.

În fine, apărarea dreptei credințe, combaterea sectarismului, prozelitismului, uniatismului, acest vocabular trebuie să fie bine explicat pentru a nu incita polemica inutilă și intoleranța nihilistă. Prevestirile funeste despre consecințele participării la Mișcarea ecumenică (răspândite și de călugării de la Athos în România și în țările balcanice) pot să creeze o mare confuzie. Ori, deschiderea Ortodoxiei către Mișcarea ecumenică nu e incompatibilă cu misiunea Bisericii locale, naționale, care nu părăsește în nici un caz terenul identitar propriu. Fundamentalismul e însă mai periculos pentru identitate și misiunea Bisericii locale decât participarea ei la Mișcarea ecumenică.

Important este ca Biserica Română să restaureze integritatea și unitatea corpului ei. Ce cred preoții și credincioșii despre Ortodoxia română? Care sunt rupturile reale și posibile între ierarhia bisericească și popor, între conducerea Bisericii și opinia publică? Care este patrimoniul și care sunt virtuțile ei cu care se angajează în istoria acestui sfârșit de secol și de mileniu, pe plan național, european și ecumenic? Ea nu poate controla acum nici pluralismul confesional, nici cel cultural, care au devenit evidențe comprehensibile, dar poate să stimuleze o pastorală și o conduită spirituală de ansamblu, care să unească pe toți: cei ce au încredere în Ortodoxie, cei ce se îndoiesc de ea și cei ce așteaptă garanții sensibile de la ea. Este urgent ca Biserica, pentru a răspunde „primejdiilor", a căror natură exactă nu este pe deplin cunoscută (prozelitismul, ecumenismul), să convoace un sinod general care să **determine** ce se întâmplă în sânul Bisericii și în țară.

CATEHISMUL DIACONULUI CORESI
BRAŞOV — 1559

Până la 1921, când la expoziţia organizată la Sighetul Marmaţiei, cu prilejul adunării generale a ASTREI, profesorul braşovean Andrei Bârseanu găseşte „un volum afumat", expus de preotul Artemiu Anderca din comuna Ieud-Maramureş, nu se ştia nimic despre Catehismul diaconului Coresi, cum nu se ştia aproape nimic nici despre Catehismul din 1544 de la Sibiu tipărit de Filip Moldoveanul. După ce Andrei Bârseanu prezintă Academiei Române volumul, remarcând între colegatele volumului şi două texte coresiene (Catehismul şi Pravila), interesul pentru cunoaşterea adevărului despre Catehism este impresionant, fiind considerat nu numai primul text românesc coresian, dar şi cel mai controversat cu privire la „predestinaţia" sa misionară (fiind apreciat de unii cercetători ca rezultat al reformei luterane şi chiar husite în Transilvania).

În conţinut, volumul, aflat azi în fondul de manuscrise al Academiei Române (mss. 5032) include prin colegare mai multe texte slave şi româneşti (un pomelnic, începutul slujbei de la miezul nopţii, o Evanghelie învăţătoare (cca. 70 f.), un scurt text din Minei, „manuscrisul de la Ieud — incluzând cunoscuta legendă a Duminicii), între care şi cele două texte coresiene, Pravila Sfinţilor Apostoli (şi în limbă slavă şi limbă română) precum şi textul incomplet al Catehismului. Cele 11 file ale acestui ultim text, pe care, fără ezitări, toţi cercetătorii îl atribuie diaconului Coresi, cuprind un fragment din predoslovie, Decalogul, Crezul niceo-constantinopolitan, Tatăl nostru, Botezul şi Cuminecătura — o ordine, desigur, ipoteza că textul nu se reduce la atât.

Filigranul hârtiei şi corpul de litere I (după clasificarea filigranologului Ferenc Hervay) dovedesc că tipărirea s-a făcut în aceleaşi condiţii în care s-au editat primele tipărituri braşovene ale diaconului Coresi: Tetraevanghelul românesc, Tetraevanghelul slav (1562), Psaltirea (1570) şi Liturghierul românesc (1570), certificându-se nu numai localizarea, dar şi mediul ortodox în care se tipăreşte şi carte slavă şi în limbă română.

Datarea textului a avut ca suport documentar informaţia celor doi cronicari saşi braşoveni, contemporani evenimentelor, Simon Massa şi Marcus Fuchs, care consemnau ca eveniment faptul că în ziua de 12 martie 1559 autorităţile braşovene predau festiv şi oficial un catehism bisericii Sf. Nicolae din Şchei, „spre învăţătură", gest pe care unii cercetători l-au interpretat ca o acţiune de „reformare" a ortodocşilor din Şchei.

Fiind prima carte braşoveană în limba română, tipărită de diaconul Coresi, trebuie să înţelegem în gestul autorităţii locale — întâi de toate — o aprobare oficială, în condiţiile în care preoţii bisericii (Ianc, Minai, Oprea, Toma ş. a.), contemporani tiparului coresian, slujeau ca „scriitori la cetate", îndeplinind pentru autoritatea locală, nu numai munca de tălmaci, dar şi pe aceea de diplomaţi pentru relaţiile oficiale ale Braşovului cu toate ţinuturile româneşti. Şi în acest caz „predarea" acestui text apare, ca un act de îngăduinţă faţă de românii din Şchei, care, după cum se ştie, trebuiau să apeleze la aprobarea oficialităţii braşovene şi pentru construirea bisericii, a şcolii, dar şi pentru intrarea în cetate pentru cumpărături sau pentru „a deschide prăvălie la stradă", deci şi pentru folosirea unei cărţi de asemenea importanţă.

S-a făcut mult caz cu privire la „influenţa luterană" asupra tipăriturii diaconului Coresi, şi prin faptul că acest text include doar cele două Taine: Cuminecătura şi Botezul şi prin aceasta se subordonează Catehismul lui Coresi celui lansat de reformatorul german Martin Luther la 1529. Se ştie însă că în fragmentara prefaţă a textului se menţionează că încredinţarea de a se tipări textul aparţine episcopului Sava al Transilvaniei, iar cartea este dedicată mitropolitului Efrem din Ţara Românească. Există supoziţii şi cu privire la faptul că la data tipăririi Cazaniei I a diaconului Coresi (1561) Catehismul n-ar fi fost tipărit, întrucât în prefaţa acestei tipărituri nu este amintit, aşa cum fuseseră amintite celelalte cărţi. În acest caz s-a emis ideea că autoritatea locală a oferit bisericii Catehismul de la Sibiu spre a reforma biserica românilor, iar cronicarul german Joseph Teutsch consemnează că a fost fără nici un rezultat. Şi în acest caz tipărirea coresiană apare ca o ripostă a intenţiilor de reformare din partea autorităţii locale. De altfel, diaconul Coresi, însuşi, menţionează în fragmentul de predoslovie păstrat că „neşte creştini buni" au tradus textul (Catehismului) în limba română, parcă tocmai pentru a alunga orice îndoială din partea celui care foloseşte cartea aşa cum consemnase şi în Tâlcul Evangheliilor, spunând între altele: „dacă am cetit, bine am socotit şi am aflat că toate tâlcuiesc şi mie toate plăcură şi am scris cu tipariul vouă, fraţilor românilor să vă fie pre învăţătură şi vă rog fraţii mei să cetiţi şi bine să socotiţi că veţi vedea voi înşivă cum că e mărgăritariu şi comoară ascunsă într-însele" (transcriere literară).

Astfel şi în Catehism, pasajul „scoasem sfânta Evanghelie şi zece cuvinte (n. n. Decalogul) şi tatăl nostru şi Credinţa Apostolilor (n. n. Faptele Apostolilor) să înţeleagă toţi oamenii cine-s rumâni creştini" este tot atât de explicit pentru misiunea diaconului Coresi de apărător al credinţei ortodoxe. Ea este argumentată în continuarea textului prin afirmaţia: „În sfânta biserecă mai vârtos e a grăi 5 cuvinte cu înţeles decât 10 mie de cuvinte neînţelese în limbă striină" — text regăsit în Evangheliarul din 1561 şi alte texte coresiene.

În faţa oricărei subordonări luterane pentru cartea coresiană stă faptul că în Catehism l său diaconul Coresi include Crezul în formularea niceo-constantinopolitană, fără filioque şi nu cel atanasian sau apostolic, întrebuinţat de celelalte religii sau secte.

De asemenea, regăsirea aceluiaşi text al Catehismului în manuscrisul preotului Grigore din Măhaci (1607), în Codicele Sturdzanus şi în Codicele Marţian (toate de veac XVII), deci post coresiene, este încă o dovadă a caracterului ortodox al textului coresian.

Poate atunci când vom avea posibilitatea să cunoaştem şi catehismele care circulau, până în vremea diaconului Coresi în spaţiul ortodoxiei (la sârbi, bulgari, greci ş. a.) se vor putea trage cu totul alte concluzii, cercetarea fiind abia la începuturile ei.

Note

1. * * * **„Documente şi însemnări româneşti din secolul al XVI-lea**, text stabilit şi indice de Gheorghe Chivu, Magdalena Georgescu ş.a., Bucureşti, 1979;
2. Ion Gheţie, Alexandru Mareş, **Originile scrisului în limba română**, Bucureşti, 1985;
3. * * * **Manuscrisul de la Ieud**, ediţie de Mirela Teodorescu şi Ion Gheţie, Bucureşti, 1977;
4. P. P. Panaitescu, **Începuturile şi biruinţa scrisului în limba română**, Bucureşti, 1965;
5. Nicolae Sulică, **Catehismele româneşti din 1544 (Sibiu) şi 1559** (Braşov), Târgu Mureş, 1936.

Vasile Oltean

De te voi uita Basarabie, uitată să fie dreapta mea!

Binecuvântat să fie Dumnezeu, Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh care ne-a ajutat să ne întâlnim astăzi în Iaşi, basarabeni, bucovineni şi locuitori din Ţinutul Herţei.

Unii venim din interiorul României, unde ne-am refugiat, am fugit din calea vălătucului sovietic cotropitor, acum o jumătate de veac, alţii aţi venit acum din Basarabia, Bucovina şi Ţinutul Herţei unde o jumătate de veac aţi fost refugiaţi în suflete, în inimi şi în simţire românească. Şi, din păcate, toţi basarabenii şi românii mai suntem încă în stare de refugiu, până când ne vom regăsi între graniţele istorice, fireşti, ale neamului nostru românesc.

Într-o zi ca aceasta trebuie să ne amintim şi de cei care nu mai pot fi cu noi. Mă gândesc la cei care au murit departe de casele lor, dar mai ales mă gândesc la cei care, mai rău decât noi cei care am rugit în interiorul Ţării şi, mai rău decât cei pe care urgia năvălirii i-a prins sub ocupaţie, au fost smulşi tâlhăreşte, la miez de noapte, cu familii cu tot şi deportaţi în Siberia, prefăcuţi în sclavi, în mine subterane şi în păduri nesfârşite, şi condamnaţi la moarte înceată, prin foame şi frig. Cum să-i uităm pe aceştia? Evreii cântau cântece de jale la râul Babilonului: **„De te voiu uita Ierusalime, uitată să fie dreapta mea"**. De te voi uita Basarabie, uitată să fie dreapta mea. Aşa au cântat şi mai cântă basarabenii aflaţi în refugii. Aşa vor fi suspinat cei deportaţi în Siberia. Aşa trebuie să plângem şi noi peste amintirea celor deportaţi: **„De vă vom uita, uitată să fie dreapta noastră!"** Sute de mii au fost martirizaţi prin foame, prin frig şi muncă istovitoare. Au murit cu gândul întors spre livezile şi viile de acasă, spre casele cu pridvor şi cu muşcate în ferestre, spre bisericile în care au fost botezaţi, spre pământul mănos dintre Prut şi Nistru. Nu le-a slujit preot la înmormântare şi i-a înghiţit pământ străin.

Aş vrea să prind într-o frază care să adune la un loc toată simţirea noastră a celor care ne-am refugiat în 1940 sau în 1944, şi care să aibă valoare de jurământ sfânt şi de sfântă mărturisire: **Nici unul din cei care au fugit atunci din calea năvălitorului, n-a plecat cu alt gând, decât cu gând de întoarcere.** Nimeni n-a crezut că pleacă pe drum fără întoarcere. Toţi şi-au lăsat casele cu covoare pe pereţi, cu vitele în grajduri, hambarele pline. Le-au lăsat în grija vecinilor, care rămâneau pe loc, cu rugămintea de a le găsi întregi la întoarcere.

Când a început fuga cea din urmă în 1944, războiul nu se terminase şi credinţa în dreptate nu murise. Dar a venit în 1944 ocupaţia. Aceeaşi care se abătuse asupra Basarabiei şi în 1940. Aş vrea să nu treacă nici cuvântul, nici realitatea istorică, fără să se înţeleagă în chip limpede că **a fost o ocupaţie.** Nedreaptă. Silnică. Termenul are consacrare şi valoare istorică precisă. Antiteza de astăzi nu poate fi alta decât **eliberarea de sub ocupaţie.** Ocupaţia indică o situaţie fără acoperire nici în drept, nici de **opţiune.** E abuz. E nedreptate. E violenţă.

Şi iată că au trecut de atunci mai mult de cincizeci de ani. Mulţi au murit. Au mai apărut în ultima vreme şi câteva raze de lumină. Nu din conştiinţa ocupanţilor, ci din voia lui Dumnezeu. Apoi demoni de Yalta şi de Malta şi ucenicii lor au început din nou să reconstruiască imperiul răului, al dezbinărilor şi al nedreptăţii.

„Alte măşti, aceeaşi piesă", cu aceiaşi regizori din capitala răului veacului.

Dacă nu istoria, Dumnezeul istoriei îi va ruşina în cele din urmă. Adevărul are biruinţa în chiar definiţia sa. Istoria nu-i va reţine pe cei care întârzie unirea Basarabiei şi a Bucovinei cu Ţara, decât în paginile ei negre. Îi spuneam nu de mult unui om politic basarabean, de altfel inteligent dar bun jucător pe sârmă, că ar fi bine să observe, ca român ce este, că peste 30 de milioane de români, câţi există în lume, nu sunt de acord cu politica domniei sale.

Oare chiar să nu însemneze aceasta nimic?

Mi s-a părut că a vibrat la argument. Dacă ar fi chiar **mare** gânditor **politic şi bun român ar şti** cum să iasă din mrejele unor socoteli mărunte şi de circumstanţă politică, şi ar putea să ne ofere o surpriză. Ar putea, dar tare mă tem că îi lipseşte harul măreţiei. M-aş bucura să fiu contrazis într-o zi!

Speranţa n-a murit. Speranţa nu moare. E în firea ei să nu moară. Şi atâta vreme cât speranţa rămâne vie, unitatea românească se va reface între hotarele ei care merg până acolo unde se vorbeşte limba română şi se simte românește. Acesta e pământul pe care ni l-a dat Dumnezeu nouă românilor.

Basarabia şi Bucovina şi Ţinutul Herţei nu s-au rupt niciodată din propria lor voinţă de trupul Ţării. Întotdeauna rupturile au fost silnice. Şi, oricât m-aş strădui, mintea mea nu poate înţelege cum de se pot împăca unii cu silnicia. Ba chiar, sunt unii care, incredibil, încep să numească silnicia binecuvântare, şi s-o creadă privilegiu. Şi aşa, păşim pe un teren care se va descoperi uşor a fi fost al trădării şi al ruşinii.

E drept, istoria orbită de ţesătorii de dezastre mai creează încă, peste capetele noastre şi în ciuda adevărului şi a dreptăţii, stări şi hotare artificiale, hibride. Pot ele dura? Avem un exemplu recent în faţă: Germanii învinşi n-au putut răbda două state germane şi, zidul Berlinului, considerat şi dorit etern, şi consfinţit prin tratate ultraparafate de marile puteri, a căzut. Germanii s-au dovedit perseverenţi şi curajoşi, ei care au pierdut al doilea război mondial.

Oare să fim noi mai proşti şi mai lipsiţi de imaginaţie politică decât germanii? Ne vom face la nesfârşit de râs în faţa lumii? Că suntem prinşi în nişte jocuri politice, care se fac peste capetele noastre de către marile puteri, care ne socotesc monede de schimb în aranjamentele dintre ele, cine nu ştie? Dar chiar nu avem nici o putere să ieşim din ele? Germanii cum au ieşit?

Şi-apoi, cum de ne lăsăm sfârtecaţi, împărţiţi, cum de facem jocul altora în numele unei democraţii prost înţelese care împarte Basarabia în republicuţe mărunte în care, aluvionari primiţi cândva cu bunăvoinţă, sau năvălitori în locul deportaţilor în Siberia, vor acum să ne domine şi să împartă Basarabia în formaţiuni statale care să împiedice unirea? Doamne fereşte, să nu păţească basarabenii ca arabul cu cămila lui. Arabul stătea în cort şi lângă cort cămila lui. La un moment dat cămila şi-a băgat nările în cort şi s-a rugat să fie lăsată să-şi adăpostească nasul, că afară era mare furtună de nisip. Arabul a lăsat-o. Apoi cămila a cerut s-o lase să-şi bage tot capul în cort, apoi jumătate de corp şi, apoi, a intrat cu totul în cort şi l-a dat pe arab afară, că nu încăpeau împreună în cort.

Oare se doreşte ca românii din Basarabia să ajungă în situaţia arabului din parabolă?

M-am gândit mult dacă e bine să abordez aici şi situaţia Bisericii din Basarabia. Nu poate fi trecută cu vederea.

De bine, de rău Moldova se pretinde stat independent şi, caută să afle de pe unde poate, ce limbă vorbeşte! Uzanţe şi situaţii internaţionale de circumstanţă consfinţesc această anomalie, pe care orice român o consideră trecătoare. S-ar părea că se încearcă totuşi, cu timiditate uşor de înţeles, dar şi fină diplomaţie, o politică de independenţă şi suveranitate, şi se fac eforturi de eliberare de sub „protecţia" — citeşte ocupaţia — militară a Armatei a XIV-a, precum se ştie, rusească. Unii fac însă eforturi de menţinere a ei, sub altă formă. Se pare că s-a alcătuit şi s-a aprobat un Protocol de menţinere a ei, pe timp nelimitat. Ea stăpâneşte astfel şi teritorii şi suflete. Acest Protocol e mai mult şi mai rău chiar decât Armata a XIV-a ca atare. E vorba de **Statutul de funcţionare a Bisericii Ortodoxe din Republica Moldova**, care rămâne de bună voie sub jurisdicţia Patriarhiei Moscovei.

Să precizăm: S. S. Patriarhul Rusiei poartă titlul şi este **Patriarh al Moscovei şi al întregii Rusii.** Mai este Republica Moldova parte a Rusiei? Bisericeşte, din păcate, da. Eliberarea, independenţa şi suveranitatea Republicii nu operează şi în Biserică. Aici e aservire, supunere, umilinţă, umilire, ocupaţie.

Să mai enunţăm câteva date istorice incontestabile:

În 1812, în 1940 şi în 1944 ocupaţiile ruseşti şi sovietice ale Basarabiei au atras imediat şi anticanonic şi ocupaţiile bisericeşti. Biserica Rusiei şi-a instalat ierarh în Basarabia, fără acordul Bisericii Ortodoxe Române. Întotdeauna a fost aşa. Ocupaţia bisericească a urmat concomitent ocupaţia politică. Acum situaţia e chiar mai rea. Într-o „ţară" care se pretinde eliberată politic, ocupaţia bisericească a Moscovei rămâne, a rămas exact ca şi o ocupaţie politică. O situaţie mai absurdă nici că se poate. Ce se întâmplă, Doamne, cu mintea basarabenilor?

Sigur, nu Patriarhia Moscovei a deportat sutele de mii de basarabeni în Siberia. Dar a protestat vreun ierarh moscovit împotriva deportărilor?

De curând m-am întâlnit cu un înalt cleric basarabean. Am încercat să discut cu el această problemă. Mi-a prezentat nişte argumente la care doar un ocupant întotdeauna impertinent poate apela, împotriva evidenţei şi a adevărului istoric. În cele din urmă a mai rămas cu un singur argument: **„Ştiţi** — mi-a spus — **noi îl pomenim pe patriarhul Moscovei fără să spunem că e al Moscovei şi al întregii Rusii. Îi spunem doar numele"**!

— De ce, părinte? Să-ţi spun eu de ce. Pentru că vă e ruşine de voi înşivă şi de popor, să vă prezentaţi în Biserică şi acum, ca sclavi ai Moscovei şi ai Rusiei. Vezi? Toată pasărea pe limba ei piere. Chiar voi simţiţi că ceea ce faceţi e o nelegiuire şi vă ascundeţi de popor. Încercaţi să-l minţiţi. Faceţi în continuare temeneli ocupantului. Biserica Republicii Moldova e capul de pod al Moscovei rămas în Basarabia. Perpetuaţi ocupaţia. Faceţi temeneli ocupantului care a deportat în Siberia sute de mii de basarabeni. E ca şi cum le-aţi zice: **„Mulţumim că ne-aţi măcelărit! Mulţumim că ne-aţi deportat în Siberii ucigaşe ca să aduceţi aici, în locul românilor deportaţi, ruşi de pe cine ştie unde. Mulţumim că ne-aţi adus ierarhi care nu ne cunoşteau limba iar cei de azi nu ne cunosc sufletul. Vă aşteptăm mereu la noi. Veniţi în inspecţie. Acceptaţi-ne impozitele grase pe care vi le trimitem şi acum la Moscova. Mai suntem vreo 60—70 % de români. Îndurăţi-vă şi ne mai împuţinaţi! În Siberia mai sunt locuri! Noi ne rugăm în toate ecteniile din bisericile Moldovei noastre suverane să vă dea Dumnezeu sănătate şi gândul de a ne mai deporta când vă va veni bine. Ne-am bucurat mai lunile trecute că ne-aţi trimis aici un Mitropolit să ne inspecteze, că tare suntem neajutoraţi. L-au primit şi mai marii Republicii şi i s-au închinat cu supunere şi recunoştinţă!"**

Iată ce fac fiii pactului „nemuritor" Molotov-Ribentrop.

A murit ruşinea, domnilor, prea sfinţiţilor, prea cucernicilor basarabeni moscoviţi! Ruşinea elementară a murit!

Dar n-a murit speranţa că Dumnezeul dreptăţii va face dreptate şi Românilor.

Ne-am adunat să ne afirmăm speranţa. Şi să ne aducem aminte de dreptul istoric şi de neam care, în 1918, după o ocupaţie rusească de mai mult de o sută de ani, a putut fi invocat ca principiu fundamental al **unirii pe veci a Basarabiei cu Ţaramamă.** Unirea în cuget şi în simţiri n-a fost niciodată zdruncinată. Din aceasta a izvorât cuvântul marelui nostru istoric Nicolae Iorga: **„Nimic nu poate împiedica o naţiune de a se întoarce la unitatea ei primordială".**

Iată un crez şi un legământ!

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului Crişanei şi Maramureşului

* Cuvânt la Congresul refugiaţilor, Iaşi, 30.VI. 1995.

Rolul cărţilor duhovniceşti în formarea spirituală şi misionară a viitorilor preoţi

Se ştie că în studiul Teologiei se trece de obicei prin două stadii succesive. Cel dintâi cuprinde cunoştinţele de istorie bisericească şi studiul Sfintei Scripturi; exegeza ei, cu toate ştiinţele auxiliare. Cel de al doilea stadiu este reprezentat cu deosebire prin studiul dogmelor, al moralei şi prin disciplinele ce alcătuiesc Teologia pastorală. Aceasta urmăreşte să formeze buni păstori prin însuşirea artei bunei conduceri a obştei creştine pe calea mântuirii.

În completarea acestor preocupări, disciplina nou introdusă în studiile teologice, respectiv Formarea duhovnicească şi misionară a viitorilor preoţi, vine să întregească pregătirea acestora în **domeniul vieţii lăuntrice**, a trăirii adevărurilor de credinţă învăţate, să determine formarea a ceea ce numim în deobşte, un om duhovnicesc. Este nevoia de a completa studiile teoretice cu **deprinderile duhovniceşti**, acele care fac nu numai frumuseţea vieţii şi asigură calea spre mântuirea sufletului, ci şi cheia succesului în pastoraţie. Omul duhovnicesc din preotul păstor de suflete este şi un bun misionar. El predică pe Hristos nu numai prin predici şi cateheze rostite de pe amvon, ci şi prin strălucirile harului care emană din fiinţa lui înduhovnicită. În această privinţă, cărţile duhovniceşti, tezaurul de mare preţ al Ortodoxiei ne vin în ajutor. Rolul acestor cărţi este subliniat şi motivat de părintele Stăniloae care spune că „deşi aceste cărţi se adresează în primul rând monahilor, în Biserica Ortodoxă nu este o linie de separaţie netă între viaţa monahului şi viaţa creştinească în general (adăugăm noi, cu atât mai puţină deosebire este între viaţa monahilor şi cea a clerului de mir), în ce priveşte îndatoririle morale. Fiecare este dator să se înalţe cât mai mult spre idealul desăvârşirii; fiecare este dator să lupte pentru curăţirea de patimi şi pentru dobândirea virtuţilor care culminează în dragoste. Este vorba numai de o deosebire graduală... nu una calitativ deosebită". Necesitatea cunoaşterii şi studiul cărţilor duhovniceşti şi a operelor Sfinţilor Părinţi, în general, este subliniată prin cuvintele: „Vorbim despre Dumnezeu cu multă simţire, cunoaştem destul de bine dogmele credinţei noastre şi spunem multe generalităţi interesante despre Ortodoxia noastră... cu toate acestea **nu ştim îndeajuns cum să le prefacem metodic în valori practice**, în puteri care să ne transforme din zi în zi... Sfinţii Părinţi sunt maeştri neîntrecuţi într-o ştiinţă pe care noi am lăsat-o să ne fie răpită, în ştiinţa sufletului, care e cea mai scumpă realitate după Dumnezeu. Într-o mulţime de motive trebuie să ne întregim **îndeletnicirile spirituale** cu această ştiinţă a prefacerii în valori practice a tezaurului credinţei, umplându-ne sufletul cu substanţa densă a trăirii religioase precis îndrumate, cum nu este decât cea ortodoxă" (După, D. Stăniloae, **Cuvânt înainte** la volumul **Filocalia sfintelor nevoinţe ale desăvârşirii**, Vol. I, Ed. I, Sibiu, 1947, p. VIII—XI).

*

Meditând îndelung asupra rolului pe care cărţile duhovniceşti îl pot avea în formarea şi creşterea duhovnicească a tinerilor studenţi; ţinând cont de faptul că în planul de învăţământ există şi o „disciplină de Teologie morală şi spiritualitate ortodoxă", cu teme luate din Volumul III al manualului de Teologie morală semnat de Părintele Stăniloae, spre a nu ne repeta, credem că disciplina nou înfiinţată de **Formare duhovnicească** ar trebui să se întemeieze îndeosebi pe aceste cărţi aranjate după principiul paulin, adică începând cu cele mai uşor de înţeles, „cu laptele" credinţei, şi crescând, apoi, cu cele mai grele, „cu bucatele" mai greu de mistuit (Cf. 1 Cor. III, 1—2; Evrei V, 12). Astfel, pentru începători (Anul I), se pot utiliza trei din aceste cărţi, şi anume: **Mântuirea păcătoşilor**, **Războiul nevăzut** şi **Hristoitia**, ultimele două fiind opere ale cunoscutului monah Nicodim Aghioritul, pentru orele de curs. Pentru cele de seminar am putea da selecţiuni din **Vieţile Sfinţilor**, a căror cunoaştere e de mare importanţă în viaţa duhovnicească.

Pentru Anul II, de curs, făcând un pas înainte pe treptele formării duhovniceşti, am putea utiliza selecţiuni din **Patericul** vechi (egiptean), cu selecţiuni din **Patericul românesc** al părintelui Ioanichie Bălan. Studenţii ar putea alege, ca teză de seminar, pe vreunul dintre sfinţii români.

Pentru anul III, curs, recomandăm selecţiuni din **Filocalia**, din volumele I—VIII, orientându-ne asupra autorilor şi textelor mai uşor de înţeles, cu învăţături practice pentru viaţa duhovnicească, textele putând fi utilizate în predici (metafore, comparaţii, cuvinte alese). Pentru orele de seminar, se pot folosi spicuiri din cartea părintelui Ioanichie Bălan, **Vetre de sihăstrie românească.**

În sfârşit, pentru anul ultim, la care sunt prevăzute ore de curs abia pentru semestrul I, propunem, tot din Filocalie (Volumele IX - XII), selecţiuni din cei doi mari autori, Sfântul Ioan al Scării, **Scara paradisului** (lecturi şi tâlcuiri) şi din Isaac Sirul, **Cuvinte...**, de o deosebită importanţă. Se pot adăuga lecturi din **Urmarea lui Hristos** după posibilităţi, şi din cartea părintelui mitropolit Serafim, **Isihasmul, tradiţie şi cultură românească.** Pentru orele de curs, câte se vor mai putea afla, ar putea fi de folos să se utilizeze cartea părintelui Ioanichie Bălan, **Convorbiri duhovniceşti**, în vol. II, în deosebi, convorbirea cu părintele Dumitru Stăniloae (circa 120 de pagini), cu întrebări şi răspunsuri, o adevărată sinteză a problemelor vieţii duhovniceşti. Mai pot fi luate în considerare studii ale unor autori contemporani, între care amintim pe Alexandre Schmemann, **Euharistia, Taina împărăţiei;** teologul grec Panayotis Nellas, **Omul animal îndumnezeit;** Leonid Uspenski, **Teologia icoanei**, etc.

Deşi nu pretindem că alegerea noastră ar fi cea mai potrivită pentru realizarea idealului formării de oameni duhovniceşti, avem convingerea că utilizarea cărţilor duhovniceşti nu poate lipsi din ansamblul studiilor teologice. Viaţa duhovnicească lăuntrică nu rămâne ascunsă în inima preotului. Calitatea manifestărilor din afară, în exerciţiul slujirii preoţeşti, izvorăşte din această viaţă lăuntrică, duhovnicească, dar efectele se văd în lucrarea misionară. Pastoraţia noastră misionară nu are drept obiectiv tendinţe de prozelitism, ci preocuparea de a ne întări credincioşii în credinţa cea dreaptă, în trăirea acestor adevăruri de credinţă, păstrând astfel „unitatea credinţei" şi prin aceasta „împărtăşirea Sfântului Duh" în Biserica strămoşească, factor de seamă al unităţii întregului popor, piatra de temelie a existenţei lui prin veacuri şi a dăinuirii lui în viitor.

Cărţile duhovniceşti, perle de mare preţ în tezaurul Ortodoxiei, ne pot ajuta în atingerea acestor năzuinţe sfinte.

Preot prof. dr. Gheorghe Liţiu

Rolul Creditului Băncii „ALBINA" în dezvoltarea vieţii social - economice a locuitorilor din Ocna Sibiului la sfârşitul secolului al XIX - lea şi începutul secolului al XX - lea

După instaurarea în 1867 a regimului politic dualist austro-ungar în Transilvania şi Banat au apărut perspective noi, favorabile pentru dezvoltarea relaţiilor de producţie capitalistă în agricultură şi industrie.

Decretarea legislativă şi introducerea în această perioadă de avânt economic a sistemului liberal comercial capitalist, alături de acumularea internă de capital financiar şi de sporire a construcţiilor de căi ferate, au constituit principalii factori de natură politică şi economică care au favorizat apariţia unei complexe reţele bancare şi de case de economii, săseşti, maghiare şi româneşti, cele mai multe implicate în finanţarea agriculturii şi manufacturilor capitaliste din această zonă economică a monarhiei dualiste.

În cursul perioadei 1867—1873, la Sibiu, unde deja funcţionau cu realizări financiare notabile, două bănci importante: „Hermannstädter Algemeine Sparkassa" (1841) şi Societatea mixtă de asigurare româno-săsească „Transilvană" (1868) s-au înfiinţat în această perioadă de ascensiune a relaţiilor capitaliste din economie, alte două institute bancare, care vor avea un rol determinant în dezvoltarea agriculturii transilvane şi bănăţene: Institutul de credit şi economii „Albina" (1872) şi „Boden Credit Anstalt" (1873).

Prin apariţia în reţeaua de credit transilvăneană a Băncii „Albina" se trece la o perioadă de atragere, organizare temeinică a creditului românesc şi de acordare de împrumuturi ipotecare, pe termene lungi, ţăranilor români din Transilvania şi Banat, fapt ce va avea consecinţe importante în schimbarea raporturilor diferenţiate, dintre marea proprietate a grofilor maghiari, dominantă în agricultură şi mica proprietate ţărănească românească.

Prevederile din „Programul Institutului de credit şi de economii „Albina", justifică existenţa acestei bănci, pe temeiul că „terenul economic naţional (românesc) nu mai poate fi aşadar neglijat din parte-ne, fără a păcătui contra celei dintâi şi mai sfinte datorinţe a conservării proprii". În acest program inaugural conducerea băncii dădea asigurări sigure că prin operaţiunile sale de credit Institutul „Albina" va promova de la început interesele de organizare economică ale ţăranilor români.

După eşecul evident şi sigur, suferit de bancă, prin desfiinţarea reuniunilor de credit nerentabile financiar, conducerea Institutului de credit „Albina" transformă în 1878, banca într-o societate de acţiuni, prin intermediul căreia se pun bazele de formare şi susţinere a sistemului bancar românesc din Austro-Ungaria.

Consecinţele pozitive ale acestei rodnice activităţi bancare au favorizat apariţia şi consolidarea burgheziei româneşti, au dus la dezvoltarea gospodăriilor rurale româneşti din Transilvania şi Banat, antrenate atunci în procesul de concurenţă capitalistă în economie şi a contribuit decisiv la ridicarea nivelului de viaţă social-economică şi culturală de civilizaţie a poporului român din aceste provincii integrate monarhiei austro-ungare şi a culminat cu afirmarea idealurilor naţionale până la desăvârşirea unităţii naţionale de la 1 decembrie 1918.

În activitatea permanentă de atragere a depunerilor în conturile băncii şi de acordare a împrumuturilor financiare solicitate de clientela ţărănească, în promovarea intereselor economice şi sociale, un rol determinant l-au avut agenţii de credit sau **bărbaţii de încredere** ai băncii sibiene, recrutaţi din rândul preoţilor, învăţătorilor, funcţionarilor publici, avocaţilor etc., cu domiciliul în principalele localităţi rurale din Transilvania şi Banat, care cunoşteau situaţia economică şi nevoile ţăranilor români din zonele lor de activitate profesională şi puteau oferi recomandări pentru consătenii lor şi care asigurau garanţiile şi ipotecile posibile pentru împrumuturile acordate de bancă, individual, pe familii sau unei comunităţi rurale, în diverse scopuri, cum erau cele privitoare la cumpărare de terenuri agricole, vite, cai, unelte agricole sau construcţii de case.

Reţeaua agenţilor rurali avea o dublă misiune, în primul rând a-

(Continuare în pag. a 7-a)

Prof. Mircea Stoia

IN MEMORIAM

PETRU BOERIU

Protopop stavrofor, colonel în retragere

În ziua de 23 octombrie 1995 şi-a încheiat socotelile acestei vieţi părintele Petru Boeriu, în Timişoara, unde s-a retras după pensionare. A fost prohodit de un sobor de 15 preoţi, în frunte cu protopopul Timişoarei — Eugen Iancu. A vorbit părintele protopop I. Găban, de la Mediaş, care a adus şi scrisoarea omagială din partea Î.P.S. **Antonie**, mitropolitul Ardealului. Au mai vorbit pr. prof. Nicolae Neaga, preoţii I. Olariu, I. Negroiu şi invalidul de război Iacob Nicorevici, din Timişoara. Au participat şi consilierii mitropolitani Ioan Popeti şi Aurel Miculescu. În sunet de orchestră militară şi trei salve de mitralieră, sicriul cu trupul neînsufleţit a fost condus spre locul de odihnă, în cimitirul militar, în ziua de 25 octombrie.

Pentru a actualiza prezenţa sa în mijlocul nostru amintim că P. Boeriu s-a născut în anul 1915, în fruntaşa comună Feneş (jud. Caraş-Severin). A urmat Liceul la Caransebeş şi Teologia, în aceeaşi localitate. A fost un an preot în com. Poiana (de lângă Caransebeş). Intrând în clerul militar, a slujit armata vreme de 20 de ani, până ce conducerea comunistă a desfiinţat clerul militar. A fost protopop la Sfântul Gheorghe, vreme de 7 ani, a trecut apoi în aceeaşi calitate la Mediaş, unde a ridicat monumentala biserică-catedrală. A fost consilier arhiepiscopesc în Sibiu, membru în Adunarea Eparhială, preşedinte de onoare al Ligii mareşal Ioan Antonescu. A fost decorat cu ordinul „Steaua României", în gradul de cavaler. Veteran de război, colonelul P. Boeriu a participat la război, din prima zi până în ultima a Companiei, cu regimentul 5 Roşiori şi Divizia I Cavalerie, unităţi militare al căror confesor a fost.

Doliul familiei (al iubitei sale soţii, al fiicei şi al fiului, amândoi ingineri, împreună cu partenerii lor, în Olanda) este şi doliul nostru al celor care l-am cunoscut şi iubit, pentru că a onorat cu înţelepciunea sa slujba în folosul ortodoxiei româneşti şi al Patriei noastre dragi.

Pr. prof. Dr. Nicolae Neaga

Solemnităţile dedicate momentelor aniversare din viaţa Bisericii Ortodoxe Române

(Urmare din pag. 1)

prin cărţile traduse şi tipărite, prin remarcabilul zel cu care a apărat interesele fundamentale ale neamului românesc.

Aşa cum spunea părintele D. Stăniloae, Ortodoxia face parte din măduva şi sufletul spiritualităţii şi culturii româneşti.

Din Ortodoxie s-a întrupat, a crescut şi s-a definit sufleteşte neamul nostru. El este legat de Ortodoxie pentru că este legat de identitatea şi de trecutul său".

În continuare, în mesaj este evidenţiat rolul Principatelor Române şi al Bisericii Ortodoxe Române în sprijinirea celorlalte popoare şi Biserici ortodoxe surori aflate sub dominaţie străină. „Timp de o jumătate de mileniu, se spune în mesaj, Ţările Române şi Biserica Ortodoxă Română au contribuit material şi spiritual la supravieţuirea Patriarhatelor apostolice şi a Comunităţilor creştine de la Muntele Athos, din Grecia şi Insulele Mării Egee, din Antiohia, din Ierusalim şi Muntele Sinai, Siria şi Egipt, din Georgia şi Albania, din alte zone ale fostului imperiu bizantin. Au făcut danii, au rectitorit lăcaşuri religioase, au trimis cărţi de cult, toate acestea numai şi numai dintr-o solidaritate de credinţă.

Principatele Române şi Biserica Ortodoxă Română au contribuit astfel nu numai la dăinuirea creştinismului ortodox în Răsărit, ci şi la conturarea conştiinţei naţionale a popoarelor de sub dominaţia otomană. În jurul bisericilor şi al mănăstirilor din Ţările Române s-au dezvoltat adevărate focare de cultură, care au iradiat în întreaga Ortodoxie ...".

Referindu-se la rolul Bisericii Ortodoxe Române în contemporaneitate, preşedintele ţării a arătat, în mesajul său:

„Acelaşi spirit generos al Bisericii Ortodoxe Române se manifestă şi astăzi către credincioşii ortodocşi români din America, Australia, Canada, Austria, Franţa, Germania, Ungaria, fosta Iugoslavie, Republica Moldova şi din alte ţări, pe care îi îndeamnă cu înţelepciune să-şi păstreze credinţa, să nu-şi uite neamul şi ţara de origine şi să fie leali ţărilor de adopţiune. Biserica Ortodoxă Română este singura instituţie a societăţii româneşti, care după decembrie 1989, prin reactivarea Mitropoliei Basarabiei, a găsit calea potrivită şi folositoare pentru a sprijini lucrarea religioasă, etnică şi culturală a românilor din Basarabia, de a-şi redobândi, apăra şi dezvolta identitatea culturală, etnică şi religioasă.

Contribuţia Bisericii Ortodoxe Române a marcat cele mai semnificative şi importante momente din formarea şi evoluţia limbii române literare; creând adevărate monumente de cultură. Ea a constituit în marile momente ale istoriei un puternic impuls pentru declanşarea energiilor naţionale. Prin vitregia vremurilor mai îndepărtate sau mai apropiate, inclusiv în anii regimului totalitar, Biserica Ortodoxă Română şi-a îndeplinit înalta ei menire cu cinste, devotament şi spirit de jertfă. Ea i-a fost neamului obidit şi sărac sfetnic bun din veac în veac şi i-a vegheat cărările la întortocheatele răscruci ale istoriei ...

Spre cinstea ei, Biserica Ortodoxă Română şi-a îndeplinit menirea chiar şi atunci când a trecut peste tragedia anilor „secetoşi şi răi" din Biblie (care au fost anii dominaţiei comuniste n.n.). A menţinut credinţa poporului, i-a botezat copiii, a săvârşit taina cununiei, şi i-a îngropat creştineşte morţii.

Spre lauda ei, Biserica Ortodoxă Română îşi continuă şi astăzi activitatea misionară, socială, culturală şi ecumenică, cu acelaşi zel şi dăruire ...

Următorul vorbitor a fost Sanctitatea Sa **BARTOLOMEU I**, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului.

Referindu-se la cele două momente: al dobândirii autocefaliei şi al proclamării patriarhiei, Sanctitatea Sa a arătat că „Legăturile pline de dragoste dintre Biserica mamă (a Constantinopolului n.n.) şi Biserica fiică (a României n.n.) s-au intensificat şi s-au întărit şi mai mult odată cu emiterea celor două tomosuri patriarhale şi sinodale de recunoaştere a autocefaliei şi patriarhiei deoarece acest lucru arăta tuturor că Biserica mamă se bucură de maturizarea fiicei sale şi îi acordă acesteia libertatea păstoririi propriului popor. Pe de altă parte, fiica a recunoscut cu mulţumire jertfele şi ostenelile de până atunci ale Bisericii mame puse dezinteresat în slujba creşterii, maturizării şi progresului propriei fiice".

S-a putut ajunge la astfel de acte, a arătat Sanctitatea Sa, deoarece în Ortodoxie „nu există un primat al puterii, ci un primat al slujirii, al jertfei şi al dăruirii; un primat al cinstirii reciproce, după îndemnul Sf. Apostol Pavel care spune: „întreceţi-vă în cinstire unii pe alţii!"

Acest lucru ţinem să-l spunem, a continuat S.S., credincioşului popor român, care a iubit libertatea din totdeauna şi care tocmai s-a eliberat de cei ce doreau să-l îndepărteze de credinţa sa şi care acum trăieşte liber şi stă neclintit în libertatea pe care Hristos i-a dăruit-o şi în ascultare faţă de Biserica sa".

Sanctitatea Sa a continuat apoi: „Dorim să ne exprimăm bucuria profundă pentru că ne-a învrednicit Dumnezeu să avem o astfel de Biserică cum este Biserica României, o fiică ce este podoaba mamei sale şi care are multă preţuire pentru unitatea şi conlucrarea cu ea. Dorim de asemenea să exprimăm şi conducătorilor acestei ţări bucuria care ne stăpâneşte pentru invitaţia de cinste de a veni în acest Parlament şi pentru posibilitatea ce ne-au acordat cu generozitate de a ne exprima aici. Mai mult decât atât, dorim să dăm expresie bucuriei noastre pentru evidenta coincidenţă de opinii asupra celor mai multe dintre problemele abordate, dar mai ales asupra necesităţii şi folosului unei conlucrări corecte între Biserică şi stat, în orice ţară şi cu atât mai mult într-o ţară în care majoritatea poporului este creştină.

Punând în evidenţă rolul misionar şi de slujire socială al Bisericii, Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic a arătat că aceasta, ca instituţie divino-umană priveşte întreaga creaţie ca darul lui Dumnezeu şi îşi asumă rolul de apărătoare şi sprijinitoare a integrităţii acesteia ... Ea suferă pentru orice abuz şi stricăciune cauzată naturii şi socoteşte ca foarte importantă problema ecologică care a atras atenţia oamenilor din vremea noastră ... Spre deosebire însă de factorii care au în vedere natura şi îl exclud pe om, Biserica îşi îndreaptă în primul rând privirile spre acesta. Ea nu urmăreşte atât transformarea creaţiei, cât mai ales a regelui acesteia, care este omul, făptura aflată în relaţie atât cu cerul prin sufletul său, cât şi cu pământul, prin trupul său.

„Biserica lui Hristos, a precizat vorbitorul, întotdeauna a propovăduit şi propovăduieşte adevărul că orice încercare de îmbunătăţire a societăţii umane, la orice nivel, porneşte de la încercarea de îmbunătăţire a fiecărui om în parte ...". Slujirea Bisericii îndreptată spre om este o lucrare pedagogică fundamentală care a dat roade demne de luat în seamă. Aceste roade sunt concretizate în viaţa creştinilor. „Mai buni cetăţeni decât creştinii adevăraţi nu există. Ei sunt muncitori, cinstiţi, iubitori de semeni, iubitori de patrie ... Prin urmare, a accentuat S. Sa, dacă dorim să îndreptăm societatea, să stăvilim criminalitatea, stupefiantele, alcoolismul, desfrâul şi orice altă boală socială, să ne ocupăm de indivizi, de fiecare om în parte. Este de preferat ca în loc de poliţişti şi medici să angajăm buni pedagogi, preoţi, profesori. În felul acesta prevenim, şi nu mai e nevoie să pedepsim, să corectăm şi să vindecăm. Dacă dorim cetăţeni muncitori şi cinstiţi, nu individualişti şi înşelători, cel mai eficient şi bun colaborator al nostru este Biserica.

Biserica este izvorul mult căutat al fericirii omului, al adevăratei existenţe umane"

Atrăgând luarea aminte asupra pericolului ce îl reprezintă construirea unei societăţi umane din care să fie excluse principiile religios morale pe care le propovăduieşte Biserica S. Sa a spus: „Secolul în care trăim este secolul unei mari dezvoltări a civilizaţiei tehnice, dar şi un secol al lagărelor ruşinoase de exterminare a oamenilor de către oameni, este secolul în care s-au întâmplat multe ucideri, războaie, asupriri, catastrofe şi încă mai trăim şi acum la sfârşitul lui astfel de evenimente înfricoşătoare.

Pentru evitarea unor astfel de stări de lucruri rele există o singură cale: Biserica lui Hristos şi fericit este neamul acesta care şi-a însuşit o astfel de convingere că numai prin Biserică se poate mântui. Fericit şi binecuvântat de Domnul nostru Iisus Hristos este şi generosul popor român deoarece cu adevărat el şi-a însuşit o astfel de convingere".

Ca răspuns la referirile antevorbitorilor la ajutoarele româneşti faţă de creştinismul oriental; în epoca dominaţiei otomane, Sanctitatea Sa a ţinut să spună: „Cu sfintele prilejuri oferite de sărbătoarea de astăzi, facem cunoscută tuturor celor de faţă recunoştinţa veşnică a Patriarhiei Ecumenice faţă de poporul român ortodox pentru toate câte a făcut pentru Patriarhiile apostolice şi pentru sfintele mănăstiri din Răsăritul ortodox, în momentele dificile ale istoriei lor.

În acelaşi timp, ne exprimăm admiraţia noastră faţă de minunea istorică a acestui neam care a reuşit, timp de mai multe secole, în care s-a aflat nu odată sub stăpâniri străine, să-şi păstreze limba sa naţională şi credinţa ortodoxă. Cuceritorii au trecut, aşa cum trec apele, iar poporul român a rămas, aşa precum rămân stâncile".

În noile situaţii, când în Europa se conturează o nouă unitate, poporul român are, în viziunea S. Sa, o misiune importantă. Aparând în istorie, din punct de vedere al limbii, ca o insulă într-o mare slavonă, „el constituie liantul între Europa răsăriteană şi cea apuseană. Prin limba sa el este înrudit cu popoarele occidentale, iar prin credinţa sa ortodoxă el aparţine Răsăritului, constituind astfel o permanentă provocare pentru unirea Răsăritului cu Apusul, în legătura păcii".

Referindu-se la legăturile Bisericii Ortodoxe Române cu alte Biserici din Europa şi din lume şi la contribuţia ei la crearea unui climat de pace, S. Sa Bartolomeu I a arătat în continuare că: „Astăzi, după dărâmarea zidurilor despărţitoare, comunicarea este pe deplin liberă şi se deschid noi posibilităţi pentru întâlniri paşnice şi pentru colaborare între Bisericile din Răsărit şi Apus, care ajută şi întăreşte desigur şi eforturile de apropiere a popoarelor şi unitatea dintre state ... Dar cu tot entuziasmul şi dorinţele de unire a popoarelor şi a statelor, a menţionat vorbitorul, s-a înregistrat şi tendinţa contrară de dizolvare a unităţii statelor multinaţionale. Scena unor astfel de fenomene a fost tocmai Europa de Est, în ultimii ani. Cei doi vecini multinaţionali ai României: U.R.S.S. şi Iugoslavia nu mai există ... Din nefericire, în cazul Iugoslaviei, scindarea a evoluat în tragedie. Am suferit cu toţii, în mod sincer împreună cu victimele părţilor aflate în conflict, fără deosebire de naţionalitate sau religie şi ne rugăm Dumnezeului păcii ca prin puterea Sa să împrăştie norii războiului.

În acelaşi timp, îi mulţumim, deoarece, în ciuda temerilor exprimate de către unii, România a evitat astfel de probleme şi a dovedit că este suficient de matură pentru a constitui o casă a păcii, nu numai pentru poporul român ortodox ci şi pentru cei de alte naţionalităţi şi religii. Şi din acest punct de vedere, Biserica Ortodoxă Română, urmând spiritul toleranţei religioase ce este specific adevăratei tradiţii ortodoxe, poate să constituie o garanţie a păcii interne şi a conlucrării frăţeşti a tuturor locuitorilor ţării".

În încheierea cuvântării, S. Sa a adresat poporului român urarea ca Dumnezeu să reverse asupra sa toate binecuvântările Sale, astfel încât ţara să devină ceea ce a fost Roma pentru latini: „România Felix".

Următorul vorbitor, la solemnitatea din 28 octombrie, a fost Dl. OLIVIU GHERMAN, preşedintele Senatului României. Domnia Sa a arătat că cele două evenimente bisericeşti aniversate au fost consecinţa firească a unor momente cruciale pe plan naţional: dobândirea independenţei de stat în 1877 şi desăvârşirea unităţii statale în 1918.

Referindu-se la rolul Bisericii în viaţa poporului, vorbitorul a spus: „Istoria atestă că Biserica Ortodoxă Română a fost leagănul spiritului naţional românesc, vatră de cultură, factor de seamă al realizării şi menţinerii unităţii naţionale şi spirituale". Citându-l pe marele cărturar Nicolae Iorga, Dl. preşedinte al Senatului României a spus: „Se cuvine a vedea în Biserica Ortodoxă Română una din formele cele mai vechi şi mai bogate ale vieţii noastre naţionale ... Mitropoliţii, episcopii, egumenii, smeriţii călugări ori umilii preoţi de mir au dat poporului, ei singuri aproape toată învăţătura, au înzestrat neamul cu o limbă literară şi o literatură scrisă, cu o artă în legătură cu gustul şi cu nevoile lui, au sprijinit statul, au călăuzit neamul pe drumurile pământeşti, fără a-şi desface ochii de la cer, dând istoriei noastre cărturari, caligrafi, sculptori în lemn, argintari, oameni de stat, ostaşi, mucenici şi sfinţi".

Vorbitorul a adăugat apoi: „În ciuda vicisitudinilor de tot felul, Biserica Ortodoxă Română a adunat poporul în jurul ei, menţinând trează conştiinţa naţională şi speranţa mântuirii.

Acelaşi rol benefic l-a avut Biserica Ortodoxă Română şi în rândul românilor aflaţi în afara graniţelor ţării. Biserica îşi extinde graniţele ei canonice şi spirituale pretutindeni unde sunt comunităţi româneşti, militând pentru păstrarea credinţei străbune şi a unităţii spirituale".

Sanctitatea Sa Karekin I, Patriarhul Suprem Catolicos al tuturor Armenilor, a adus mesajul unei Biserici şi al unui popor care a îmbrăţişat creştinismul din cele mai vechi timpuri. Înaltul oaspete s-a referit şi la legăturile cu adevărat frăţeşti între Biserica Armeniei şi Biserica Ortodoxă Română, cultivate cu o deosebită grijă de către înaintaşul S. Sale, Catolicosul de pioasă memorie Vaschan I, care a fost originar din România. Sanctitatea Sa a mulţumit de asemenea pentru ospitalitatea şi sprijinul cu adevărat creştinesc pe care poporul român le-a manifestat faţă de fiii poporului armean stabiliţi pe pământ românesc în vremuri de restrişte.

Dl. ADRIAN NĂSTASE, preşedintele Camerei Deputaţilor, a prezentat omagiul acestui organism al Parlamentului României.

Domnia Sa a precizat: „Ne aducem aminte cu ocazia acestor aniversări, de legătura strânsă ce a existat întotdeauna la noi între neamul românesc şi Biserică. Neam şi Biserică împreună au răzbit vicisitudinile şi prin mejdiile istoriei, împreună au înfruntat greutăţile şi împreună au lucrat în făurirea şi consolidarea statului naţional român ...

Poporul român nicicând n-a fost despărţit de Biserică şi multe din tot ce s-a făcut bun şi măreţ în istoria noastră sunt legate de Biserica neamului, de ierarhii, clerul şi credincioşii ei.

Vedem şi azi în Biserica Ortodoxă Română străbună o garanţie a păcii sufleteşti, a dragostei şi înţelegerii de care avem atâta nevoie".

Eminenţa Sa Cardinalul EDWARD CASSIDY, trimisul Papei Ioan Paul al II-lea, a adus mesajul Vaticanului la acest popas aniversar şi şi-a exprimat speranţa în progresul dialogului teologic între cele două Biserici, spre lauda lui Dumnezeu şi unitatea lumii.

Primul ministru al României, Dl. NICOLAE VĂCĂROIU a arătat că „Biserica Ortodoxă Română a fost întotdeauna una cu poporul şi la vremurile de bucurie şi la vremurile de restrişte. Ea a avut un rol de cea mai mare însemnătate în păstrarea fiinţei naţionale, a conştiinţei noastre de neam. Ea a ţinut totdeauna aprinsă flacăra credinţei în Dumnezeu, în neam şi glia străbună şi n-a lăsat poporul să-şi piardă nădejdea în zile mai bune".

La şi antevorbitorii, Dl. primministru s-a referit şi la contribuţia materială şi spirituală a Bisericii Ortodoxe Române la supravieţuirea Patriarhatelor apostolice şi a comunităţilor creştine din Orient.

„Fiind una cu poporul, a precizat vorbitorul, Biserica strămoşească a fost prezentă cu lucrarea sa la toate evenimentele cruciale din istoria României. Chiar şi în perioada dominaţiei comuniste, când Biserica a fost prezentată ca o instituţie vetustă, ea n-a încetat să-şi îndeplinească misiunea ei.

După 1989 ea a redevenit ceea ce a fost întotdeauna în istoria poporului nostru: o instituţie fundamentală a societăţii. Biserica strămoşească a reintrat pe făgaşul pe care singură şi l-a făurit în istoria poporului român".

Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Victorin a dat expresie sentimentelor de dragoste filială ale credincioşilor şi slujitorilor bisericeşti de pe îndepărtatele meleaguri ale Americii şi Canadei, faţă de Biserica Ortodoxă Română cu care se află în deplină comuniune. Arhiepiscopia Ortodoxă Română din America se legitimează în faţa celorlalte Biserici din America ca fiind parte a Bisericii străbune, de la care primeşte Sfântul şi Marele Mir, ca pe o pecete a apartenenţei ei la aceasta şi ca pe semnul dragostei şi al maternei purtări de grijă.

A vorbit apoi Dl. prof. VIRGILIU CONSTANTINESCU, preşedintele Academiei Române, care a subliniat aportul unor slujitori ai Bisericii Ortodoxe Române la întemeierea, înzestrarea şi sprijinirea Înaltului for de cultură al României.

Reverendul dr. S. Wesley Ariarajah, Secretar general adjunct al Consiliului Mondial al Bisericilor, a adus salutul acestei Organizaţii intercreştine.

Şirul vorbitorilor a fost încheiat de către Dl. prof. dr. DUMITRU POPESCU, decanul Facultăţii de Teologie, a Universităţii din Bucureşti, care a înfăţişat situaţia învăţământului teologic la ora celor două aniversări şi a subliniat importanţa legăturii şcolilor de teologie cu Biserica.

În încheierea solemnităţii, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a adresat mulţumiri tuturor care au onorat cu prezenţa şi au adresat cuvânt de preţuire Bisericii şi poporului român.

A urmat o recepţie oferită de Patriarhia Română.

UNIRE ŞI CREDINŢĂ*

Cuvânt către tineri

Istoria românilor a fost de-a lungul veacurilor zbuciumată. Ne-a dat Dumnezeu o ţară frumoasă şi bogată dar, tocmai de aceea, a fost mereu râvnită de vecini care au venit de prin alte părţi şi s-au aşezat împrejurul nostru. Ne-am născut ca popor român din daci şi din romani şi, de la început am primit religia creştină ortodoxă. Prin părţile Dobrogei a predicat creştinismul Sf. Apostol Andrei, ucenicul Domnului nostru Iisus Hristos. De aceea suntem singurul popor din lume care poate zice: noi ne-am născut ca popor şi creştini în acelaşi timp. Şi ne-am format aşa, cu o mie de ani înaintea tuturor vecinilor noştri.

În primul mileniu au trecut peste pământul nostru o mulţime de popoare barbare. Marele poet român Mihai Eminescu spunea într-o poezie:

Vin şi hunii, vin şi goţii
Vin potop, potop cu toţii!

Am fost însă popor puternic şi credincios în Dumnezeu. Tuturor le-am rezistat. Ei au venit, au încercat să ne deznaţionalizeze şi să ne stăpânească, dar n-au putut. La nevoie ne-am retras în munţi şi mereu am supravieţuit, până când năvălitorii au plecat mai departe, în Europa. Un proverb românesc zice: apa trece, pietrele rămân! Noi am fost pietrele.

Am avut mult de suferit. Ne-au călcat şi în mileniul al doilea, când tătarii, când turcii, în Transilvania ungurii, dar tuturor le-am rezistat. Şi, când ne-am putut organiza ca state româneşti, la începutul mileniului al doilea, am putut constata că pe tot întinsul pământului pe care ni l-a dat Dumnezeu, chiar dacă la început am fost organizaţi în mai multe state, cum era obiceiul vremii, toţi românii, ori pe unde erau, aveau două lucruri în comun: **limba română şi credinţa ortodoxă.** Cu acestea am traversat o lungă istorie şi ne-am păstrat unitatea naţională.

A venit apoi şi vremea ca această unitate să capete şi o formă statală unitară, când toate provinciile româneşti s-au unit şi au alcătuit România Mare. Aceasta s-a petrecut în anul 1918. În martie s-a unit cu Ţara, Basarabia. În noiembrie s-a unit Bucovina, iar la 1 decembrie 1918 s-a unit Ardealul.

Credinţa ortodoxă i-a ţinut uniţi în cuget şi în simţiri pe toţi românii. S-au închinat la fel. Şi-au iubit trecutul. Au avut domnitori mari şi plini de credinţă în Dumnezeu, ctitori de biserici şi de mânăstiri, iubitori de carte, de tradiţii şi de obiceiuri strămoşeşti. Ştefan cel Mare şi Sfânt, Neagoe Basarab, Matei Basarab, Constantin Brâncoveanu şi mulţi alţii au fost domnitori iubitori de Dumnezeu şi de neam. În Transilvania erau de viţă românească Ioan Corvin de Hunedoara şi Matei Corvin.

Ţara e plină de ctitorii domneşti, de la Putna la Curtea de Argeş, de la Hurez la Sâmbăta de Sus, de la Neamţ la Căpriana din Basarabia noastră românească.

Credinţa şi limba ne-au ţinut uniţi întotdeauna. Şi ne vor ţine mereu aşa. Şi ne vom dobândi din nou unitatea şi cu Basarabia şi cu Bucovina, căci româneşti sunt codrii Orheiului şi ai Lăpuşnei, codrii Cosminului şi cetăţile de pe Nistru.

L-am iubit pe Dumnezeu şi Dumnezeu ne-a iubit pe noi. Şi chiar dacă au fost momente când duşmanii ne-au dezbinat, întotdeauna tot noi am izbândit să ne refacem unitatea, pentru că am avut permanent în comun limba românească şi credinţa ortodoxă.

Pe acestea să le iubim şi să le apărăm, peste tot şi fără încetare, şi Dumnezeul eternităţii şi al istoriei, Cel care a creat popoarele şi le-a dat în stăpânire pământul pe care le-a aşezat, va fi pururea cu noi.

Sibiu
17 octombrie 1995

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului, Crişanei şi Maramureşului

* Cuvânt cerut de revista „Viaţa creştină" din Bucureşti.

Privire istorică asupra dezvoltării învăţământului religios în România

Învăţământul românesc până în sec. al XIX-lea a fost în întregime religios, neorganizat însă după criteriile unei şcoli moderne. Reşedinţele episcopale şi mânăstirile au fost primele centre de şcoli. Preotul român nu se deosebea prea mult de păstoriţii săi, fiindcă şi el era rob pe moşia boierilor. Transmitea însă prin credinţa creştină lumina minţii şi bunurile supreme ale înţelepciunii divine, pe măsură să menţină poporul român, în unitate de neam şi de credinţă. La şcolile amintite preoţii erau instruiţi mai ales în deprinderea săvârşirii sfintelor slujbe şi a rugăciunilor; iar ca învăţământ teoretic, în cunoaşterea Crezului, a Decalogului, a virtuţii, a păcatului şi a celor şapte Sfinte Taine. La început, cărţile după care învăţau şi făceau slujbe erau cele de cult scrise în limba slavonă: Ceaslovul, Psaltirea, Liturghierul, Octoihul, Evangheliile, Mineele cu vieţile sfinţilor. Apoi, principala carte de învăţătură devine Bucoavna, care cuprindea învăţăturile de credinţă ale Bisericii şi rugăciuni. Întrucât învăţăceii erau neştiutori de carte, instrucţia religioasă li se făcea mai mult prin viu grai.

Odată cu introducerea tiparului şi a limbii române în cult, sub influenţa Reformei apare cea dintâi carte românească, tipărită în 1544 la Sibiu, intitulată: „Catehismul luteran", urmată şi de alte Catehisme luterane-româneşti. Prin strădania Diaconului Coresi începe la Braşov între 1560—1582 o adevărată lucrare de tipărire a cărţilor de cult în limba română, începând cu traducerile din ebraică, greacă şi slavonă; şi continuând cu tipărirea Liturghierului, Cazaniei (sau Tâlcuirea Evangheliilor) Octoihului, etc. În 1582 apare „Palia" de la Orăştie, în 1648, Noul Testament de la Bălgrad, iar în 1688, Biblia de la Bucureşti, adevărate monumente ale tipăriturilor în limba română.

Ca o reacţie faţă de influenţa Reformei, se dezvoltă o rodnică activitate catehetică ortodoxă începutul făcându-l cartea mitropolitului Varlaam al Moldovei: „Răspuns la catehismul calvinesc", tipărită la Iaşi în 1644, precum şi „Cazania lui Varlaam" din 1643, cuprinzând învăţături la duminici şi sărbători. Cartea de căpătâi care cuprinde prin întrebări şi răspunsuri întreaga învăţătură de credinţă ortodoxă, temeluită pe Sfânta Scriptură şi Sfânta Tradiţie, este „Mărturisirea Ortodoxă" a lui Petru Movilă, tradusă în limba română în 1692 de Radu Greceanu şi tipărită la Buzău.

Începând cu sec. al XIX-lea învăţământul religios primeşte o stabilitate în toate Provinciile Româneşti prin întemeierea şcolilor teologice, a şcolilor confesionale, sau prin protejarea şi includerea lui în învăţământul de stat.

Astfel, Gheorghe Lazăr, întemeietorul şcolii româneşti din Muntenia, în „Manifestul la deschiderea Academiei de ştiinţe" din anul 1818, prevede în programul său „Catehismul şi istoria vivlicească, Testamentul Vechi şi cel Nou". Publicarea la Buda în 1826 a lucrării „Povăţuitorul tinerimii către adevărata şi dreapta citire", cuprinzând învăţături morale şi rugăciuni, dovedeşte spiritul religios care domnea şi în şcolile laice. Această realitate este întărită şi de faptul că principala carte de învăţătură în sec. al XIX-lea rămâne „Bucoavna". Urmaşii lui Gheorghe Lazăr tipăresc o serie de manuale pătrunse de un pronunţat spirit religios. Astfel, Eufrosin Poteca şi Florian Aron publică câte un Catehism. Acesta din urmă publică un „Manual de catehism moral şi social", Bucureşti, 1830, devenit obligatoriu în toată Muntenia şi Moldova.

Începutul şcolilor teologice pentru pregătirea preoţilor îl face mitropolitul Veniamin Costache, înfiinţând în anul 1803 la Iaşi, seminarul de la Socola, urmat de şcolile pentru pregătirea învăţătorilor, începutul făcându-l în 1832 şcoala normală „Vasile Lupu" din Iaşi.

În Ardeal învăţământul teologic este întemeiat de mitropolitul Andrei Şaguna, prin înfiinţarea în 1811 a Institutului Teologic în Sibiu, căruia i se asociază mai târziu şi un institut pedagogic, precum şi un liceu la Braşov, un gimnaziu la Brad şi 800 şcoli confesionale, unde învăţământul religios se bucura de o prosperitate nemaiîntâlnită. După modelul marelui mitropolit, se deschid astfel de institute teologico-pedagogice diecezane la Arad, în 1812 şi la Caransebeş în 1865. Îndrumările pentru catehizarea tineretului de la şcolile primare şi secundare le dă mitropolitul ardelean în broşura: „Instrucţiuni pentru învăţători", scrisă în 1862.

Pentru formarea unor dascăli competenţi, pe măsură să alcătuiască manuale ancorate într-o pedagogie ştiinţifică, mitropolitul Andrei Şaguna trimite la studii în Germania mai mulţi tineri talentaţi. Prin unii ca aceştia, luându-se legătura cu pedagogia herbartiană, se pun bazele unei pedagogii ştiinţifice româneşti, care se dezvoltă mai departe printr-o serie de pedagogi de renume. Acum vor apărea manuale de catehetică pentru preoţi şi cărţi de religie pentru învăţământul primar şi secundar din şcoli.

Învăţământul de toate gradele ia un puternic avânt prin introducerea principiilor pedagogiei moderne, mai ales herbartiene, sub conducerea pricepută a miniştrilor instrucţiunii: Titu Maiorescu, Dimitrie Sturdza, Spiru Haret, Alexandru Odobescu. Acest avânt a fost facilitat de legea instrucţiunii din anul 1864, care prevedea instruirea şi recrutarea corpului didactic, iar Constituţia din 1866, asigura gratuitatea şi obligativitatea învăţământului primar.

Dat fiind însă faptul că pedagogia herbartiană are un caracter unilateral intelectualist, pentru crearea unui învăţământ religios integral, angajând întreaga fiinţă sufletească a copilului, adică inte-

(Continuare în pag. a 8-a)

Pr. Prof. Sorin Cosma

Rolul Creditului Băncii „ALBINA"...

(Urmare din pag. a 6-a)

veau datoria să apere şi să nu aducă daune intereselor băncii „Albina" şi în acelaşi timp să sprijine interesele ţăranilor, în momentele favorabile, pentru achiziţionarea de proprietăţi agricole, consolidând în acest mod zeci şi sute de gospodării rurale româneşti.

În instrucţiunile băncii, se menţionează clar că agentul are datoria de a produce în recomandările întocmite, toate datele necesare referitoare la cererea de împrumut.

Institutul de credit şi economii „Albina" poate după acordarea împrumuturilor financiare, să ia în considerare starea şi lipsurile materiale ţărăneşti, „atunci când propriile sale relaţiuni îi permit să acorde prelungiri" la plata datoriei, în rest agenţii băncii trebuie să-i constrângă la reducerea datoriei lor prin „facere de economii", care pot duce la întărirea şi prosperarea în cele economice, fiind asta menirea institutului nostru".

Din rândul numeroşilor **bărbaţi de încredere,** care au activat în acest domeniu, ne propunem să prezentăm pe preotul Popa Isaia* din Ocna Sibiului, rudă a directorului Băncii „Albina" din Sibiu, care a reprezentat interesele acestui institut, între anii 1880—1916. În timpul vieţii a fost o personalitate distinctă, între intelectualii sibieni, ca preot, cântăreţ şi agent de bancă.

De la acest agent bancar, renumit între consătenii săi şi din celelalte sate din zona oraşului Ocna Sibiului, ne-a rămas un raport de consemnare a capitalului împrumutat de bancă ţăranilor şi realizările obţinute pe plan economic şi social într-o perioadă de timp de aproape patru decenii.

Localitatea Ocna Sibiului (1263 terra wiz), este cunoscută din perioada istorică daco-romană, ca una din cele mai importante exploatări de sare din Transilvania, fiind totodată recunoscută prin efectele binefăcătoare ale apelor sărate din străvechile saline.

Prin aşezarea geografică, acest oraş ocupă o poziţie centrală pe teritoriul României, fiind situat la o distanţă de 13 km de municipiul Sibiu. Semnificativ ca importanţă geografică este faptul că localitatea este aşezată în bazinul superior al râului Visa, la contactul cu depresiunea Sibiului şi podişurile Secaşului şi Hârtibaciului. Hotarul localităţii este cel mai întins din zonă şi ocupă o suprafaţă de 6206 ha, din care locul cel mai important revine terenurilor agricole, apoi păşunilor şi fâneţelor. Condiţiile naturale favorabile au determinat constituirea şi dăinuirea acestei localităţi, cu un trecut istoric zbuciumat de conflicte sociale şi de nemulţumirea locuitorilor faţă de fiscalitatea excesivă impusă populaţiei băştinaşe de către administraţia maghiară, grofii locali şi cea săsească din Sibiu.

În ultimele decenii ale secolului al XIX-lea, când populaţia oraşului era de **3 680 locuitori,** din care 2 453 români, 1 169 maghiari şi 57 saşi, proprietatea agricolă din hotarul acestei străvechi aşezări, revenea în proporţie de peste 85% locuitorilor maghiari din rândul cărora se detaşau câţiva grofi cu întinse proprietăţi agricole:

1) Herpei Karoly şi Herpei Katalin (80 jugăre);
2) Ambrus Samuel şi Ambrus Suzana (27 jugăre);
3) Reiszner Mihaly şi Reiszner Roza (38 jugăre);
4) Ferencz Iosef şi Ferencz Maria (173 jugăre);
5) Szotz Josef şi Szots Matilda (113 jugăre);
6) Cosmos Istvan (16 jugăre) etc.

În comparaţie cu această **situaţie social-economică dominantă a grofilor şi locuitorilor maghiari din această localitate,** predominant românească, care s-a format în cursul secolelor de dominaţie străină, redăm din raportul agentului bancar Isaia Popa, realizările obţinute de locuitorii români pe plan economic şi social.

I. Procurări de pământ

Ocna Sibiului în urma poziţiei topografice favorabile, în apropierea Sibiului, la 13 km depărtare, cu 4 000 locuitori, dintre care 3/4 parte români şi 1/4 unguri, dispune de un hotar de circa 10 500 jugăre pământ: 1 300 jug. pădure, 2 300 jug. păşune pentru vite cornute, restul loc arător şi fâneţe. Puţine comune din ţara noastră au un hotar atât de extins şi priincios agriculturii şi creşterii de vite ca comuna noastră Ocna Sibiului. Românii din această comună, înainte cu 50 de ani, dispuneau de mai puţin pământ, decât ungurii, aşa că ei erau siliţi — avizaţi — ca să ia pământ, ca să îl lucreze în parte şi a treia, de la proprietarii unguri. Cu întemeierea I-lui inst. de credit şi economii „ALBINA" din anii 1872; deja prin anii 1880-1, la 8 ani de la fondarea instit. de credit „ALBINA", institutul cumpără de la un proprietar ungur din localitate circa 300 jug. pământ pe seama românilor lipsiţi şi setoşi după pământ, acest pământ s-a parcelat şi împărţit între plugarii noştri, circa la 100 gospodari.

La vreo câţiva ani, după cumpărarea acestui pământ, alt proprietar vinde 250 jugăre, care s-au cumpărat tot de ţăranii noştri cu banii luaţi împrumut de la institutul „ALBINA" cu 51/2—6—8% dobândă în decurs de 40 de ani s-a cumpărat pământ cam 2 000 jugăre, preţ de 400 000 florini în aur, înainte de războiul mondial. Calculate cele 400 000 de florini în valută astăzi, luate de 40 de ori, ar da suma de 16 000 000 lei valoarea pământului.

Cumpărarea pământului pe seama plugarilor noştri din Ocna a fost posibilă numai şi numai graţie creditului din partea institutului „ALBINA".

Renaşterea economică în comuna noastră, datează din anii 1872—1880, deodată cu fondarea institutului „ALBINA" care a avut o înrâurire puternică asupra economiei plugarilor noştri, care s-a refăcut — renăscând numai prin creditele acordate de către institut, devenind astfel comuna noastră Ocna Sibiului una dintre cele mai puternice comune de buni şi harnici gospodari din ţară.

II. Procurări de vite

Agricultura a înflorit şi s-a dezvoltat treptat, din an în an în comuna noastră, numai în urma sporirii economiei de vite care a luat avânt respectabil la noi. Favorizaţi de împrejurimile locale, şi dispunând de o păşune bună şi extinsă, oamenii noştri au ştiut să exploateze această comoară de venit economic prin creşterea de vite rumoase şi multe, care a format izvorul de venit principal al plugarilor noştri. Fiecare dintre gospodarii **care aveau lipsă de vite de orice** categorie, le putea procura uşor, prin creditul de la Institutul „Albina", această împrejurare a dat avânt puternic agriculturii noastre, din această comună şi la o bună stare economică înfloritoare.

III. Starea edilitară a Ocnei şi Directorul „Albinei" P. Cosma

Ocna Sibiului fiind şi staţiune balneară edilitară era cât se poate de primitivă. Aproape toate casele erau acoperite cu paie ca pe Bărăganul Dunării. Cu ocazia cererii unui împrumut pentru un ţăran, care vroia să îşi clădească casă, prevăzătorul P. Cosma mi-a zis: „Pe oameni trebuie să-i scoatem din casele lor de paie, şi să le facem case de zid, căci Ocna este staţiune balneară şi nu se face bine ca într-o staţiune balneară ca Ocna, să aibă astfel de locuinţe". Zis şi făcut!

Într-un interval de 15—20 de ani, s-a clădit cu ajutorul creditului „Albinei" 600 de case de zid, ca edificii în timpul sezonului de scaldă, casele se închiriază oaspeţilor, de la băi sărate având ţăranii cu case câştiguri frumoase.

Noile clădiri au schimbat faţa Ocnei într-un frumos aspect de orăşel balnear; dacă nu aveam creditul necesar eram lipsiţi de această bogăţie naţională. Evaluate casele de mai sus, după banii de azi ar valora 800 000 lei.

Mărturiile documentare consemnate în acest raport financiar economic demonstrează pe bază de date statistico-economice, rolul şi eficienţa creditului băncii „Albina" din Sibiu, în ridicarea şi consolidarea situaţiei social-economice a gospodăriilor ţăranilor români şi atestă totodată promovarea intereselor naţionale prin contribuţia capitalului bancar românesc, factor determinant (în această perioadă istorică), în stimularea procesului de emancipare social-economică şi politică a poporului român din provinciile româneşti aflate sub dominaţia monarhiei dualiste austro-ungare.

* Pentru activitatea sa de activist al mişcării naţionale Româneşti a fost condamnat şi întemniţat din luna iunie 1916 până în luna septembrie 1917 la închisoarea militară de la Cluj şi la cea de la Szomborlungha.

DESACRALIZAREA TAINEI CUNUNIEI

Potrivit uneia din cele mai simple definiţii, din punct de vedere teologic, Taina este lucrarea văzută prin care ni se transmite harul cel nevăzut al lui Dumnezeu.

În fond, orice lucrare a lui Dumnezeu este o taină, Dumnezeu Însuşi fiind Taina Tainelor, total inaccesibil nouă, chiar dacă, din dragoste, pentru mântuirea noastră, Dumnezeu ne lasă să mai înţelegem câte ceva despre Sine şi despre lucrările Sale. Când spun „câte ceva" vreau, de fapt, să fac clară ideea că orice cunoştinţă a noastră aici este nedesăvârşită, este deci parţială şi superficială, ceea ce trebuie să-l menţină pe om, în smerenie, fără a se considera că **ştie** şi apoi bazat pe aceasta să se trufească sau să se grăbească a trage concluzii **definitive.** Căci întocmai cum spunea Socrate, cu smerenie „ştiu că nu ştiu nimic", aşa şi savantul modern H. Bondi zicea semnificativ: „Cum poţi cunoaşte **ceva** fără a cunoaşte **totul?**".

Este clar că omul este o taină ambulantă, enigmă nedezlegată pentru el însuşi, şi deci, că şi universul, cu toate câte conţine el, este o taină pentru om. Deci **totul** este taină. Ce ştim noi, ni se pare că ştim şi e puţin, parţial şi superficial.

Totuşi omul este făcut să cunoască. El este chipul lui Dumnezeu, are raţiunea şi celelalte facultăţi intelectuale ca instrumente ale cunoaşterii, şi aceasta, când este întemeiată pe smerenie şi credinţă devine mântuitoare şi este necesară, întocmai cum zice Mântuitorul despre viaţa veşnică, că este bazată pe un anumit gen de **cunoaştere:** „aceasta este viaţa veşnică, să **Te cunoască** pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat şi pe Iisus Hristos pe care L-ai trimis" (Ioan 17, 3).

Dacă totul este o taină, inclusiv lucrările lui Dumnezeu, atunci trebuie spus că din dragoste pentru om, pentru mântuirea lui, Dumnezeu organizează viaţa duhovnicească a omului tot în mod tainic, dar concret şi sigur, instituind anumite structuri ca nişte jaloane, puncte de sprijin, trepte în cadrul acestei organizări, pentru ca omul mai uşor şi mai sigur să se menţină pe calea mântuirii. Potrivit Tradiţiei Ortodoxe acestea sunt Sf. Taine instituite de Mântuitorul Hristos şi practicate de, şi în Biserică şi anume: Botezul, Mirungerea, Spovedania, Împărtăşania, Cununia, Hirotonia şi Maslul.

În rândurile de faţă mă voi referi la o anumită practică din cadrul tainei Cununiei, total incompatibilă cu caracterul de taină şi cel sacramental al lucrării respective, şi anume **păcăleala** pe care unii preoţi o fac atunci când dau mirilor să guste vinul şi cozonacul aduse acolo ca simbol al dulceţii, abundenţei, bunătăţii vieţii noi pe care cei cununaţi o încep în doi.

În primul rând o taină e ceva foarte serios. În al doilea rând ea implică respect, de aceea se săvârşeşte cu frică şi cutremur. Ca săvârşitor al Tainei, preotul este un instrument, un mijloc de transmitere a harului lui Dumnezeu, nu este un măscărici liturgic. În unele biserici din S.U.A. există practica clovnilor liturgici, nu însă pentru ridiculizarea slujbei aşa cum reuşeşte să facă practica păcălelii la sf. cununie. Sf. slujbă de orice fel e mult prea serioasă pentru a fi ridiculizată, iar circul e în natura lui comic şi nu are nimic din caracterul sacramental, de taină al unei slujbe religioase. „Ce este nouă, şi Ţie, Iisuse, Fiul lui Dumnezeu?" au strigat demonii către Iisus în ţinutul Gadarenilor (Matei 8, 29).

Ce poate fi comun între circ şi Sf. Liturghie sau Sf. slujbă, între Atena şi Ierusalim, între Dumnezeu şi Mamona? Aceasta o spun doar pentru a arăta incompatibilitatea dintre cele două, nu pentru a spune că una nu poate fi controlată de cealaltă sau convertită, ori transformată. Bineînţeles că nu slujba în circ, ci invers; ori, în cazul de care vorbesc, slujba se transformă deodată în circ, ceea ce este absolut imposibil şi de nepermis. Nu poate exista nici un motiv pentru a îndreptăţi o astfel de practică. Aceasta este o pseudotradiţie, iar Biserica nu poate tolera aşa ceva şi nici un alt fel de deviaţie de felul acesta sau de orice fel.

Mântuitorul a întemeiat Sf. taină a cununiei în modul cel mai serios cu putinţă, Sf. Părinţi au săvârşit taina cu toată seriozitatea, cu frică şi cutremur, şi aşa trebuie săvârşită şi azi în Biserica lui Hristos.

Pentru a înţelege şi mai bine aspectul fundamental scandalos al acestui joc neavenit în cadrul tainei cununiei, să ne imaginăm o altă taină, de pildă a Hirotoniei unde episcopul l-ar păcăli pe candidat la spălarea mâinilor, ori la conducerea acestuia pe la sf. icoane de către diaconi, ori să ne imaginăm la taina Sf. maslu preotul păcălindu-l la mirungere pe credincios sau alte instanţe similare!

Iată două implicaţii din cele mai grave ale acestei pseudo-tradiţii a păcălelii:

1. Diminuarea seriozităţii slujbei, a credibilităţii acesteia şi răpirea caracterului ei sacramental în ochii credinciosului.

2. Furtul fiorului sfânt, unic la tinerii prezenţi la oficierea tainei, fior ce trebuie să fie permanent prezent în timpul slujbei şi care marchează pozitiv viaţa participanţilor şi a cuplului. Nimeni, niciodată nu le va putea reda lor, ceea ce preotul, într-un fel, ca un fur de cele sfinte, le răpeşte acum.

De aceea problema inovaţiilor în cult, a falselor obiceiuri, străine de duhul autenticei Tradiţii Ortodoxe, a superstiţiilor, trebuie să fie în permanenta atenţie a preoţilor, a profesorilor de teologie, a episcopilor, protopopilor, inspectorilor bisericeşti, a întregului aparat administrativ bisericesc.

Este necesară o mai acută conştientizare a clericilor mai ales despre implicaţiile negative ale acestei practici, ca şi despre marea responsabilitate morală pe care preotul o are faţă de credincioşi în momentul săvârşirii tainei.

Şi nu în cele din urmă, credincioşii înşişi este bine să fie alertaţi de această problemă, şi înainte de solicitarea serviciului Sf. cununii, ei tinerii, naşii ori părinţii, ori altcineva din familie, e bine să vorbească cu preotul în avans, când se fac aranjamentele pentru cununie, menţionând în mod special că doresc să le fie oficiată **taina Sfintei cununii,** şi nu glume de prost gust, sau alte deviaţii similare.

Pr. Dr. Theodor Damian

AGENDA I.P.S. MITROPOLIT ANTONIE

Luni, 3 octombrie 1995, a participat la deschiderea cursurilor Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu în capela mitropolitană. Cu această ocazie s-a săvârşit un Te-Deum pentru binecuvântarea începutului de an şcolar, în cadrul căruia I.P.S. Mitropolit a dat tuturor celor prezenţi numeroase sfaturi şi îndrumări duhovniceşti.

În cursul amiezii a participat la deschiderea anului universitar la Universitatea „Lucian Blaga" din Sibiu, invitat de Rectorul Universităţii Dl. Prof. Univ. Dr. Ioan Ciocoi-Pop. A adresat corpului profesoral şi studenţilor cuvânt de îndemn la învăţătură, la rugăciune şi bună comportare.

Marţi, 3 octombrie a.c., la invitaţia D-lui Consul general al Consulatului German din Sibiu, Ralph Breth, a participat la la momentul aniversar al împlinirii a 5 ani de la unificarea Germaniei, în salonul alb al Hotelului „Împăratul Romanilor".

Sâmbătă, 7 octombrie 1995, a primit în audienţă pe poetul Vasile Căpăţână din Basarabia, autor al volumului de versuri „Mărul Vieţii" (Editura Paco, 1993).

Duminică, 8 octombrie 1995, a participat la slujba comemorativă şi la sfinţirea monumentului eroilor martiri căzuţi în cele două războaie mondiale din satul Şercăiţa, Prot. Făgăraş. A vorbit despre cinstirea eroilor neamului.

Miercuri, 11 octombrie 1995, a participat la lucrările Consiliului profesoral al Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu, invitat de P.C. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, Decanul Facultăţii.

Sâmbătă, 14 octombrie a.c., a săvârşit Liturghia arhierească în Catedrala mitropolitană din Sibiu, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi. La momentul potrivit a hirotonit întru diacon pe tânărul licenţiat Lodroman Florin Eugen. Tot cu această ocazie, în cadrul unui scurt cuvânt, a prezentat pe părintele profesor Ioan Bria care va preda anul acesta la Facultatea de Teologie din Sibiu, Teologia Dogmatică.

Duminică, 15 octombrie 1995, a slujit Sf. Liturghie în Catedrala mitropolitană şi a hirotonit întru preot pe diaconul Lodroman Eugen pentru parohia ortodoxă română, Veneţia de Sus, prot. Făgăraş. La momentul potrivit a mai hirotonit întru diacon pe tânărul Cândea Teodor Claudiu.

La sfârşitul Sf. Liturghii, I.P.S. Sa a relatat credincioşilor despre ceremoniile din insula Patmos-Grecia şi despre aniversarea a 1900 de ani de la scrierea „Apocalipsei", cuvânt ce a fost publicat integral în „Telegraful român".

Sâmbătă, 21 octombrie 1995, a participat, în calitate de preşedinte de onoare, la serbările ocazionate de aniversarea a 91 de ani de la înfiinţarea „ASTREI". Cu acest prilej a rostit un cuvânt intitulat „ASTRA şi Biserica", textul va fi publicat integral în „Telegraful român".

În seara aceleiaşi zile a participat la o cină festivă la „Împăratul romanilor", oferită de ASTRA.

Duminică, 22 octombrie 1995, a participat, în Parohia Gura Râului la închiderea lucrărilor festivalului european de poezie contemporană organizat la Sibiu, sub îndrumarea poetului Ioan Mircea şi a poetului şi profesorului belgian Eugene van Itterbeck. Cu această ocazie a prezentat în biserica de la Gura Râului comunicarea **„Satul românesc — spaţiu originar al poeziei şi al artei".**

Luni, 23 octombrie, a.c., a participat la Bucureşti la lucrările Şedinţei Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Lucrările Sinodului precum şi serbările ocazionate de această aniversare au continuat până sâmbătă, 28 octombrie 1995, când I.P.S. Mitropolit **Antonie,** în drum spre Sibiu, a poposit la Mânăstirea Predeal.

Duminică, 29 octombrie a.c., I.P.S. Mitropolit s-a oprit la M-rea Sâmbăta, unde în prezenţa unui mare număr de preoţi şi credincioşi a sfinţit crucea ridicată de luptătorii anticomunişti din Munţii Făgăraşului, pentru cei care au murit pentru apărarea independenţei Ţării şi a slujit slujba de pomenire a tuturor celor căzuţi acolo. A ţinut un Cuvânt legat de eveniment.

Pr. Valentin Sicoe
secretar eparhial

Privire istorică asupra dezvoltării învăţământului religios în România

(Urmare din pag. a 7-a)

lect, sentiment şi voinţă, Biserica organizează două Congrese catehetice. Primul la Sibiu în 1922, iar al doilea la Mânăstirea Dealul, în 1933. Apar acum o serie de studii temeinic alcătuite, manuale de catehetică, atât pentru cateheţi, cât şi pentru catehumeni. Iar când legea din 1932 stabileşte ca tânăra generaţie să fie catehizată exclusiv de către Biserică, se constată că o preoţie bine pregătită în seminariile teologice, în facultăţile sau academiile teologice, pot face faţă cu cinste acestei însărcinări.

Dar când legea învăţământului din 1948 scoate religia din şcolile de stat reîntorcând-o teoretic exclusiv în biserică şi în şcolile teologice, o ceaţă înnegrită se aşterne peste o generaţie de credincioşi aparţinând Bisericii Ortodoxe Române care rămân practic necatehizaţi, fiindcă Biserica era real incomodată şi chiar oprită să-şi exercite activitatea ei catehetică. Începând cu anul şcolar 1990/1991 religia este din nou introdusă în învăţământul de stat, în ciclul elementar, ca studiu facultativ, sarcina efectuării orelor de religie rămânând în atribuţiile clerului.

Prezenta lege a învăţământului intrată în vigoare odată cu noul an şcolar 1995/1996 admite învăţarea religiei numai pentru ciclul elementar. Pentru ciclul gimnazial (clasele V—VIII) are un caracter opţional, iar pentru ciclul liceal un caracter facultativ.

Faptul că Biserica nu-şi are reprezentanţi în Forurile legislative ale ţării şi nici nu a fost consultată îndeajuns la întocmirea noii legi a învăţământului, nu oferă garanţia unui învăţământ religios solid, pe măsură să creeze caractere religios morale capabile să dea societăţii româneşti o schimbare şi un impuls creator spre unitatea dintre legea românească şi legea creştinească temeluită şi intrată în esenţa spirituală a poporului român în bimilenara sa existenţă istorică. De aceea se impune un efort sporit din partea Bisericii de a efectua o adevărată lucrare de încreştinare a unei generaţii de credincioşi cărora le-a fost interzisă cunoaşterea religiei, şi a instrui o nouă generaţie de copii tineri în spiritul tradiţiilor autentice ale poporului român, spre a-şi primi identitatea de neam şi de lege.

Dată fiind deci importanţa cultivării religiei creştine în sufletul poporului, pentru restabilirea valorilor şi tradiţiilor autentice româneşti; ca şi necesitatea instruirii religioase a copiilor şi tinerilor care au primit Botezul creştin, cerem hotărât şi legitim ca învăţământul religios din ţara noastră să cuprindă şi pe elevii ciclului gimnazial şi liceal.

S-ar face astfel un act de dreptate, restituindu-se un drept pe care poporul român îl revendică fiindcă este al lui şi îl merită.

Despre o inscripţie pe un frontispiciu

Biserica ortodoxă română „Sf. Treime" - Bariţiu, oraşul Braşov

Biserica ort. rom. „Sf. Treime" — Bariţiu, este situată în str. G. Bariţiu nr. 12, în străvechiul cartier al Braşovului numit Cetate. În urmă cu câteva veacuri, această stradă se numea „Târgul Cailor".

Într-un extras din procesele verbale ale dietei din Cluj, din 12 dec. 1790, se spune: „Biserica nouă din Braşov s-a zidit din banii daţi de către boierii pribegi", iar în alt loc: „... în vremurile din urmă, de război, boierii valahi, retrăgându-se aici pentru siguranţă, când au plecat înapoi au promis că vor da, după puterile lor, oarecare ajutor în bani la zidirea bisericii noua".

Prof. şi rectorul Academiei de drept din Sibiu. Dr. Sentz Alois, scrie: „Între boierii refugiaţi din Moldova şi Muntenia, în urma evenimentelor din 1769 şi stabiliţi în mare număr la Braşov, negustorii de aici încep o colectă, pentru clădirea unei biserici noua, în oraş".

Între cei ce au semnat această listă a fost şi negustorul macedonean, din Bucureşti, Panaiot Hagi Nicu, care a contribuit cu 6300 fl. şi despre care Ioan Cav. de Puşcaru spune că era român. Alte contribuţii au fost făcute şi de braşoveni, astfel că s-a strâns suma de 15 638 fl., bani cu care s-a cumpărat, la 15 oct. 1785, casele saşilor Cronnenthal Mihail şi Anton I. Lang, din str. Bariţiu 12. După cumpărarea caselor şi a grădinei, Constantin Gianli, Dimitrie Dima, Mihai Cristof şi Ştefan Nicolau cerură de la Magistratul oraşului aprobarea ca, pe locul lor, să se zidească o biserică pentru toţi creştinii ortodocşi din Braşov Cetate. Magistratul le respinge cererea, dar alţi 32 negustori români şi greci, fac o altă cerere, la care se adaugă o alta, semnată de 17 meseriaşi români. Şi această cerere a fost respinsă, pe motiv că a fost scrisă în limba română. Aşa că s-a înaintat a treia, în limba latină, semnată de 49 persoane. Magistratul a cercetat locul destinat clădirii bisericii şi a ordonat numărătoarea sufletelor aparţinând acestei biserisi. S-au găsit suflete gr. ort. 245, multe familii fiind de români.

După multe amânări şi conscripţii întregitoare, Magistratul aprobă zidirea bisericii, la 14 iunie 1786, cu nr. 194, dar numai în fundul grădinii şi cu condiţia să nu se schimbe acoperişul casei, să nu se clădească turn pe acest acoperiş şi să nu se pună niciodată şi sub nici un pretext, nici clopote, nici vreo aşa numită toacă.

Zidirea bisericii s-a început îndată şi s-a terminat în anul 1787, iar în anul 1788 s-a sfinţit de către Episcopul de la Sibiu Ghedeon Nichitici, având hramul „Sf. Treime". Pe frontispiciul ei s-a scris atunci „Biserica aceasta închinată Sfintei Treimi s-a făcut pe seama tuturor creştinilor de religia grecească a răsăritului". După un raport găsit în actele comitetului elen, costul zidirii a fost de 23 628 florini aur.

Biserica din punct de vedere arhitectonic

Biserica are lungimea de 20,50 m., lăţimea de 8,50 m. şi înălţimea de 11 m., cu ziduri de piatră şi cărămidă. Grosimea zidurilor este de 1,80 m. spre nord şi 1 m. spre răsărit, cu înfăţişarea monumentului istoric caracteristic veacului al XVIII-lea.

Din punct de vedere arhitectonic se observă unitate în compoziţia planului. Biserica este zidită în formă de corabie, având bolţi în arc frânt, cu penetraţii. Ferestrele alungite se termină, în partea superioară, în arc de cerc, iar armonia proporţiilor contribuie la frumuseţea ei.

Interiorul dovedeşte gust şi eleganţă. Interiorul e atât de împodobit şi bogat, încât după cum se exprimă la 1873 un ziar din Pesta: „nici o biserică din Ardeal nu poate rivaliza cu ea".

Pictura interioară, icoanele, catapeteasma şi obiectele de cult

În puţinele acte ce au rămas în arhiva bisericii, se află o menţiune că, în anul 1859 un pictor cu numele Culimievici a zugrăvit interiorul Bisericii şi a aurit tâmpla.

Constatările făcute cu prilejul restaurării Bisericii, începute în anul 1961, au dat la iveală o pictură în ulei, de o aleasă tehnică, în stil apusean, cu elemente decorative felurite. Ultima restaurare a fost în anul 1908, făcută de pictorul Livada Liolcis, din Cefalonia.

Pictura interioară este bogată în ornamentaţii. Ele au un rol bine determinat, pentru că încadrează diferite zone ale picturii. Ornamentele sunt în stil brâncovenesc şi sunt inspirate din flori, chipurile sfinţilor sunt expresive, iar înveşmântarea lor deosebit de vie.

Întreaga pictură este numai figurală, plus ornamentele. Nu găsim scene biblice. În schimb se află chipurile proorocilor: Isaia, Ieremia, Moise, Aron, David, Ilie, Amos şi a lui Solomon împăratul. Sunt redaţi aproape toţi apostolii Domnului, afară de Matia.

Vedem pictaţi sfinţi puţin obişnuiţi în vechile biserici.

Iconostasul, în foiţă de aur, ca şi scaunul arhieresc şi amvonul dovedesc o operă de artă, prin frumuseţea sculpturii.

După anul 1850 s-au colectat bani pentru un nou iconostas, un nou scaun arhieresc şi un amvon. La 25 septembrie 1855 s-au plătit pentru acestea suma de 7 000 florini. Au fost lucrate la Viena.

Icoanele datează din veacul al XVII-lea şi sunt executate pe pânză şi lemn, cu o tehnică picturală rară.

Frumuseţea şi bogăţia acestei biserici au dat prilejul unei nemaiîntâlnite dispute între români şi greci, care a luat sfârşit **printr-o sentinţă nedreaptă a Curiei regeşti din Budapesta, la 1887.**

În urma acestei sentinţe, **grecii scot vechea inscripţie,** care pecetluia adevărul că **Biserica este a braşovenilor de legea ortodoxă,** înlocuind-o cu inscripţia „Sfânta Treime Biserica ortodoxă naţională grecească, pentru comunitatea ortodocşilor greci, Anul 1888".

Lângă biserică se află cimitrul. Din biserică se intră în cimitir prin Turnul de apărare, din zidul fortificat al cetăţii. Acest turn este lipit de zidul bisericii. În el s-a instalat în 1955 clopot şi toacă.

Cimitirul

Cimitirul are o suprafaţă de 513 mp. El adăposteşte, în cripte, osemintele Brâncovenilor, ale Mitropolitului Dositei Filiti, ale fiicei Domnitorului Alexandru Şuţu, Loxandra, ale ctitorilor, ale unor slujitori ai Bisericii şi criptele comune, folosite de familiile grecilor şi românilor din Cetate.

Reparaţii făcute bisericii

Reparaţii s-au făcut în timpul din urmă, în timpul păstoririi vrednicului preot Nicolae Bârsan.

Pictura s-a spălat şi restaurat, în anul 1960—61, de către pictorul Stoica din Bucureşti, dobândind vechea ei frumuseţe.

Biserica mai posedă două case:

1. În incinta Bisericii,
2. Pe str. C. Brâncoveanu nr. 10.

Aceste case, locuite azi de numeroase familii, au fost tot timpul, în mod parţial, reparate.

În anul 1972 luna mai s-a început reparaţia integrală a casei de pe str. Brâncoveanu, aceea care a adăpostit vechea şcoală grecească. Lucrările necesare la această casă, au o valoare, înscrisă în devizul aprobat de Monumentele Istorice, de 45.000 lei.

Este necesar să se rezidească zidul din cimitir, care a căzut în cursul anului 1971. Valoarea devizului pentru aceasta este de 20 000 lei.

Bibliografie

1. Bartolomeu Baiulescu: Monografia Comunei bisericeşti gr. ort. române a Sf. Adormiri din Cetatea Braşovului. Tip. Ciurcu, Braşov, 1898.
2. Balacz Orban: Brasso Szabad Kiray Varos leirass. Budapesta 1873.
3. Aşezământul cultural al Mitropolitului Dositei Filitti, de la înfiinţare până astăzi. 1827—1910. Bucureşti, 1911.
4. Nicolae Iorga: Istoria bisericii româneşti şi a vieţii religioase a Românilor. Vol. I—II.
5. Nicolae Iorga: Însemnări de cronică ale clericilor din Şcheii Braşovului.
6. Dumitru Limone: Catalogul Documentelor greceşti din arhivele statului de la Braşov, vol. I—II. Buc.
7. Candid Muşlea: Protopopul Bartolomeu Baiulescu, Braşov, 1938.
8. A.A. Mureşanu: Ştiri nouă despre refugiaţii munteni la Braşov în sec. al XVIII-lea şi în rezmerita de la 1821. Ţara Bârsei II 1930.
9. Sterie Stinghe: Documente privitoare la trecutul românilor din Şcheî. Vol. I—V.
10. Teza de licenţă a preotului Nicolae Bârsan.

Pr. N. Modoiu

Semnalăm... Semnalăm...

■ Revista „22" găzduieşte în pagina a 2-a „Scrisori, opinii, drept la replică", o scrisoare semnată modest C.G. care comentează articolul dl. Andrei Cornea „Ipocrizia şi obedienţa" apărut în aceeaşi revistă, în nr. 35, 1995. Argumentarea dl. C.G. ni se pare bine susţinută. Dl. Andrei Cornea pleda în articolul numit mai sus împotriva educaţiei religioase în şcoli, ca în cele mai cunoscute vremuri apuse nu de mult, evident motivându-şi argumentaţia, şi anume pe dreptul „democratic" al copiilor de a nu fi influenţaţi împotriva voinţei lor (pe care încă n-o au), să adopte vreo religie. Nu se preciza în articolul dl. Andrei Cornea dacă opiniile sale privesc doar creştinismul, sau aveau în vedere şi mozaismul şi mahomedanismul. Căci evreii îşi fac nestingherit educaţia religioasă şi dau chiar un fel de examen de maturitate în acest domeniu — Bar mitzva — iar la musulmani, dacă cineva s-ar atinge de acest domeniu, n-ar fi departe de pătania lui Salmon Rushdie, romancierul condamnat la moarte pentru că a scris fără respect despre Coran! Şi astăzi mai trăieşte în clandestinitate pentru că sentinţa poate fi executată oricând. Cu noi creştinii şi cu Biblia noastră se poate face orice! Mai ales când nu eşti creştin!

Fiindcă dl. Andrei Cornea se prevala în articolul său şi de nişte prevederi constituţionale, dl. C.G. scrie: **„Dar România nu are numai Constituţie. România are şi un trecut de credinţă creştină de aproape 2000 de ani".** Şi-apoi Constituţia nici nu interzice educaţia religioasă. Art. 9 din Legea învăţământului **„prin care se introduce în învăţământul primar religia ca materie obligatorie de studiu"** e perfect constituţional.

Autorul replicii, dl. C.G. spune că avem minima datorie să le facem cunoscută copiilor religia strămoşilor noştri şi să-i creştem în ea, **„pentru că nu e nimic rău în acest lucru, dar o libertate (totală) de conştiinţă, cine ştie cât bine va aduce?"** De fapt se ştie că nu poate aduce decât dezorientare şi rău. Şi dl. C.G. conchide:

„Toate acestea şi încă multe altele, dau dreptul Bisericii Ortodoxe Române de a-i învăţa şi creşte în convingerile sale pe toţi cetăţenii români de această confesiune care nu au nimic împotrivă (în mod special)". Când împotrivă au ceva unii de alte religii, situaţia începe să fie delicată. Sau dacă cei care au ceva împotrivă sunt atei (problemă de opţiune personală), nu ştiu ce anume le-ar da dreptul să se amestece în conştiinţele celor credincioşi şi în educaţia copiilor lor. Că doar ateismul nu e deloc atât de evident în materie de credinţă-necredinţă, pe cât se lasă a se înţelege! Şi-apoi, aşa-zisa libertate democratică la care au dreptul copiii în procesul lor de formare, dacă e să fie aplicată cu aceeaşi rigoare care se cere în educaţia religioasă, de ce n-o aplică „democraţii" în cauză şi atunci când e vorba de înfăşarea copiilor, de spălarea lor, de alimentaţia lor, de tentaţia lor de a duce totul la gură etc., etc. Copiii sunt ajutaţi să selecţioneze. Iar ca la un moment dat să-şi poată face o opţiune, trebuie să cunoască bine **între ce** pot face opţiunea. Dacă nu vor avea cunoştinţe religioase, cum îşi vor face opţiunea? Că de celelalte cunoştinţe, pozitive, are grijă şcoala să li le dea la vreme.

Dl. C.G. se întreabă la un moment dat: **„Dar ce anume legitimează dreptul absolut la libertatea necredinţei sau pe cel al libertăţii alegerii credinţei? Nimic; doar utopii democratice".** În perspectiva alegerii credinţei însă, dreptul acesta aparţine părinţilor credincioşi, care e firesc să-şi crească pruncii în credinţa lor, în ceea ce cred ei că e bine şi folositor, şi adevărat. S-ar putea zice că şi părinţii necredincioşi au dreptul de a-şi creşte copiii în ateism. Evident. Dar cu riscul de a fi contrazişi mai târziu, pentru că ateismul nu e ceva demonstrabil prin sine. E o ipoteză fragilă, şi atât. Ba chiar e una negativă. Opţiunea credincioşilor e clarificatoare şi optimistă în destinul unei fiinţe omeneşti. Judece oricine: pe care cale e mai bine de mers?

Dl. Andrei Cornea face concesia studierii de către copii a „Istoriei religiilor". Nu cred că d-sa nu-şi dă seama că pentru mintea în formare a copiilor, acest lucru ar fi chiar mai rău decât nimic. I-ar încurca definitiv. Istoria religiilor e studiu pentru perioada maturităţii depline.

* * *

■ Pe aceeaşi pagină din revista „22", dl. Constantin Panciu justifică predarea religiei în şcoli cu argumentul moral: **„Nu se poate avea încredere într-un om fără morală",** iar morala nu poate fi decât cea religioasă. Religia este **„principalul îndreptar moral".** Dostoievsky, adăugăm noi, spune: **„Dacă nu există Dumnezeu, totul e permis".** Argumentul moral stă mai mult ca oricând în picioare. Copiii care n-ar avea Dumnezeu, n-ar avea nici părinţi!

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipogrfiei Eparhile, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală,** Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Aurel Jivi** — redactor adjunct; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

ABONAMENTUL pe un an: 5000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A., Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

SIBIU

Fondator:

Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 142
SIBIU
1 decembrie
Nr. 45—46
1995

1 Decembrie 1918

Aceasta-i ziua cea mai sfântă şi mai măreaţă din toată istoria Transilvaniei, când Ardealul, Banatul, Crişana, Maramureşul şi Sătmarul s-au unit cu fiii României, desăvârşind atuncia formarea Statului Român naţional-unitar zis România Mare, căci Basarabia şi Bucovina se uniseră şi acum venea Transilvania la unificare.

La Alba Iulia să mergem strigau atuncia toţi românii transilvăneni; să rupem lanţurile robiei, uniţi să fim români de pretutindeni; să facem ţară nouă cu multă libertate, dreptate şi democraţie, cu viaţă-mbelşugată harnică şi de omenie, o fericită Românie.

Cei 1228 delegaţi care au format Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia reprezentau pe toţi românii şi straturile lor sociale din Transilvania. Aveau tot dreptul deci să-şi hotărască soarta unindu-se cu România, căci venise revoluţia cu autodeterminarea popoarelor şi se zdrobise tirania.

Prezenţi au fost acolo peste 100 000 români din toată Transilvania, care au ratificat plebiscitar istorica hotărâre de unire cu România, printr-un delir de aplauze şi adeziuni rar cunoscute în istorie, ce nu se mai pot descrie sau povesti azi din memorie.

Am fost şi eu la Marea Unire. Aveam 19 ani împliniţi. Făcusem aproape 2 ani armată şi veneam de pe front rănit. Participasem la revoluţie şi la Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia unde am ratificat şi eu hotărârea de unire a Transilvaniei cu România.

Mai fost-au acolo plutind prin văzduh sau clocotind prin inimile mulţimii entuziasmate toate spiritele luptătorilor pentru libertate naţională şi dreptate socială din vremuri depărtate, în frunte cu Horia, Cloşca, Crişan şi Avram Iancu Craiul Munţilor, iar toată Adunarea înflăcărată cânta: Deşteaptă-te Române, Pe-al nostru steag şi Trei culori.

Magnifică atmosferă, paroxism de bucurie şi entuziasm al întregului suflet românesc, că s-au unit toţi românii în vatra Daciei pe pământul strămoşesc. Nu sunt cuvinte şi nici memorie să descrie explozia de fericire a românilor din Transilvania simţită la 1 Decembrie 1918, când ei s-au unit cu România.

Acum e bine să se ştie şi situaţia dinaintea Unirii. Era primul război mondial dus de 4 ani cu toţi zbirii, căci puterile centrale adică Germania, Austro-Ungaria, Bulgaria şi Turcia tot slăbeau. N-aveau resurse şi nici putere iar în victorie puţini mai credeau.

În august 1916 România declară război Austro-Ungariei pt. Transilvania şi Bucovina, iar la 6 aprilie 1917 S.U.A. declară război Germaniei şi aliaţilor ei. Apoi, în curând, voluntarii români din Rusia proclamă unirea Transilvaniei şi Bucovinei cu România, iar la 8 noiembrie 1917 izbucneşte marea Revoluţie bolşevică în Rusia. Toate acestea şi multe altele decid soarta şi sfârşitul războiului, fiindcă la 8 febr. 1918 S.U.A. trimite 14 puncte de pace Austriacului. Dar Germania şi Austro-Ungaria abia la 5 oct. oferă o pace globală. Era târziu, începuse dezastrul militar, capitulase Bulgaria, acum se cerea capitulare totală.

În adevăr dezastrul continua vertiginos, la 30 oct. capitulează Turcia, la 3 nov. capitulează Austro-Ungaria şi la 6 nov. capitulează Ungaria. Iar la 11 nov. 1918 capitulează ţara crezută invincibilă Germania. Aşa s-a sfârşit războiul care a cerut multe jertfe românilor din Transilvania.

Ştiind situaţia, la 12 oct. 1918 românii transilvăneni dau teribila lor declaraţie că nu mai recunosc stăpânirea Austro-Ungară peste propria lor naţie, că vor să-şi hotărască singuri soarta într-o Mare Adunare Naţională, conform dreptului de autodeterminare a popoarelor aflate în robie politică şi socială. Apoi la 30 oct. 1918, izbucnind revoluţia, românii formează consilii şi gărzi înarmate, iar Consiliul Român Central convoacă Marea Adunare Naţională la Alba Iulia-Cetate. S-a făcut apoi alegerea delegaţilor la Adunare prin vot universal, s-au pornit spre Adunare mulţimi uriaşe de români în val după val.

Aşa s-a făcut unirea românilor din Transilvania cu România, la care în curând au aderat toţi saşii din Ardeal cu toată simpatia. Apoi şi şvabii din Banatul întreg au cerut să aparţină României, iar Conferinţa păcii recunoaşte Unirea prin tratatul de la Trianon.

Din Transilvania numai ungurii şi secuii n-au aderat la unirea cu România, fiindcă aşa închipuiţi erau de n-au crezut că războiul l-a pierdut şi Ungaria, iar secuii ziceau: totdeauna să câştigăm ceva-n război noi am vrut, dar ca toată România s-o lipească de Secuimea noastră niciodată n-am crezut.

Aceasta e scurta povestire a Marii Uniri de la Alba Iulia, sfâşiată însă în 1940 de barbaria hitleristă şi barbaria stalinistă, când Stalin Tiranul a răpit Basarabia, Ţinutul Herţa şi Bucovina jumătate, străvechi provincii româneşti, iar Hitler Nebunul dăruieşte prin dictat vienez nordul Transilvaniei Ţării ungureşti.

Dacă nedreptatea hitleristă s-a reparat, cea stalinistă continuă să fie o rană deschisă în trupul României.

Dr. Victor I. Şuiaga
avocat pensionar

CINE DĂ, LUI ÎŞI DĂ!*

Iubiţi credincioşi,

În ultimii trei ani de când, cu ajutorul lui Dumnezeu Cel Atotmilostiv, am inaugurat **Fondul Filantropic Eparhial**, am constatat cu profundă bucurie că, la apelul Nostru s-a răspuns din partea poporului dreptcredincios cu multă dragoste şi generozitate. Arhiepiscopia noastră a putut astfel şterge multe lacrimi şi alina multe suferinţe, ale celor care au cerut ajutorul Bisericii.

Din **Fondul Filantropic Eparhial** s-au împărţit cu deosebită grijă ajutoare, sume semnificative la nenumăraţi bolnavi, la mulţi nevoiaşi, la familii cu mulţi copii şi la credincioşi copleşiţi de nevoi şi de probleme financiare. Am ajutat apoi pe cei care nu au locuri de muncă, pe elevi şi studenţi, îndeosebi de la şcolile noastre teologice, din ţară sau din ţinuturile româneşti încă rămase în afara graniţelor fireşti ale Ţării (Basarabia, Bucovina, etc.). Am dat ajutoare şi unor parohii cu posibilităţi slabe de supravieţuire, ca şi unor organizaţii şi Asociaţii cu scop umanitar şi de binefacere, copii orfani, case de handicapaţi etc.

Acum, cu prilejul Praznicului Sfântului Nicolae, venim iarăşi cu rugămintea, să vă număraţi printre cei despre care Mântuitorul a spus: **„Fericiţi cei milostivi, că aceia se vor milui"** (Luca 6, 36).

Dorim ca din obolul şi în numele dumneavoastră să continuăm opera de ajutorare organizată prin Eparhia noastră Ortodoxă, mângâind pe toţi cei oropsiţi şi lipsiţi. Poetul nostru naţional, Mihai Eminescu, numea Biserica Ortodoxă **„mama neamului românesc"**. Ajutându-i noi, nu se vor lăsa ispitiţi de atâtea organizaţii şi grupări eretice şi sectare, care vin cu unele ajutoare ca să-i cumpere, cerându-le în schimb sufletele.

Ca şi în primele veacuri creştine, şi în aceste timpuri Biserica, prin slujitorii ei, cu inimă de mamă, se îngrijeşte de fiii ei mai necăjiţi, şi, după cum Sf. Ap. Pavel făcea colecte adresându-se creştinilor cu cuvintele: **„Fiecare să dea cât îl lasă inima, nu cu părere de rău, sau cu silă, căci pe dătătorul de bună voie iubeşte Dumnezeu"** (II Cor. IX, 7), aşa Vă îndemnăm şi Noi pe toţi, preoţi şi dreptmăritori creştini, cu cuvintele unui vestit scriitor bisericesc: **„Daţi din puţinul pe care îl aveţi, celor care au şi mai puţin"**, pentru că **„cel ce pe sărac ajută, pe Dumnezeu împrumută"**, spune o vorbă românească.

(Continuare în pag. a 2-a)

† **ANTONIE**
Arhiepiscop al Sibiului şi Mitropolit
al Ardealului, Crişanei şi Maramureşului

* Cuvânt Pastoral către credincioşii din Arhiepiscopia Sibiului pentru constituirea Fondului Filantropic Eparhial — 1996.

Sfântul ierarh NICOLAE, arhiepiscopul Mirelor Lichiei

În cununa sfinţilor Bisericii creştine, la un loc deosebit se situează sf. ierarh Nicolae, din Mira Lichiei. În biserica pravoslavnică rusă, alături de sf. ap. Andrei, sf. Nicolae este patronul ţării. În întreaga lume creştină, sf. Nicolae prilejuieşte multe şi nevinovate bucurii familiare şi în genere în viaţa socială. Acestea îi conferă sf. Nicolae o atmosferă de caldă şi duioasă afecţiune. În succesiunea calendarului bisericesc, sărbătoarea sf. Nicolae este prilej pentru aducerea de daruri copiilor, înainte de Moş Crăciun. Aceasta încălzeşte inimile copii-

(Continuare în pag. a 2-a)

Prof. Petru Dumitreasă

Biserica „Sf. Nicolae" din Scheii Braşovului — 500 ani —

Socotită, pe bună dreptate, Catedrala românilor din Ţara Bârsei, îşi identifică începuturile în negura veacurilor. „La anul de la Hristos 1292 — scriau cronicile din Şcheii Braşovului semnate de David Cepescu şi Ioan Jipa — au făcut o cruce de lemn în Şchei coperită cu şindrilă şi după mulţi ani, atunci în locul crucii au ridicat biserică de lemn către anul de la Hristos 1403 care au stătut până către anu de la Hs. 1513, cu hramul arhiereului Nicolae, iară către anu 1518 de la Hs. fost-au pe aceeaş vreme un preot, Petru, om vestit şi îndrăznind aceasta cu mai mulţ oameni din Şchei s-au dus la Ţara Românească la domnul ţărei, adecă la Ioan Neagoe Basarab Voevod feciorul lui Basarabă şi l-au rugat să le ridice o biserică de piatră în Şchei".

Astfel, cronicile locale în limita acestor informaţii redau începuturile aşezământului bisericesc din Şchei. La un veac după prima atestare, la 15 decembrie 1399, papa Bonefaciu al IX-lea emite un edict papal prin care cere şi porunceşte episcopului de Strigoniu să convertească pe „infidelii" din Şchei, „deoarece, după cum am înţeles — scria papa — au o biserică pentru folosul lor şi slujirea zeilor (sic!)".

Cercetările prilejuite de lucrările de restaurare iniţiate de Direcţia Monumentelor Istorice între anii 1969—1975 au confirmat existenţa succesivă a trei edificii de cult începând cu secolul al XIV-lea. Mai întâi o biserică de lemn, din care s-a păstrat doar absida altarului cu planul poligonal în partea de vest a bisericii actuale, la care — conform documentelor — au slujit între alţii, preoţii Costea (+ 1477) şi Petru cel Bătrân (+ 1541). În amintirea acestuia, în secolul al XVIII-lea s-a ridicat un aghiasmatar, folosit şi azi de Bobotează. În secolul al XV-lea se construia o biserică de zid ca o navă dreptunghiulară şi absidă cu patru laturi. cu particularitatea unei muchii în ax, despre care amintesc şi cronicile. La anul 1495 în Ţara Muntenească domnea Vlad Călugărul, al cărui popas şcheian este bine cunoscut, fapt ce a îndreptăţit pe istorici să-l socotească pe acesta prim ctitor al bisericii de piatră.

În sfârşit, a treia biserică, tot din piatră, cu un plan asemănător precedentei, cu absidă poligonală, cu muchii în ax şi trei contraforturi, îi poate fi atribuită lui Neagoe Basarab şi pe care îl amintesc cronicile locale, nu întâmplător pomelnicul-cronică descoperit recent în Şchei, îşi începe şirul ctitorilor prin Neagoe Basarab.

Dacă până la mijlocul secolului al XVIII-lea, bisericuţa de lemn nu cunoştea prefaceri, în schimb, biserica de piatră se bucură de aportul ctitoricesc al numeroşilor voievozi şi boieri. Lui Neagoe îi urmează Petru Cercel, care, îndemnat de inimoşii protopopi Iane şi Mihai din Şchei — după cum confirmă cronica lui Radu Tempea ... „au ridicat tinda bisericii de piatră şi au înfrumuseţat oltariul şi besereca cea veche cu toate chipurile sfinţilor şi cu podoabe în anul 1583 (7092)". „Ce n-au isprăvit Petru Voevod — scrie cronica în continuare — Aron Vodă au isprăvit şi au zugrăvit şi au înălţat turnul". În drumul său spre martiraj (omorât la Vinţ în anul 1495), Aron Vodă face cuvenitul popas şcheian, după ce cu un an înainte emise hrisov de danie, prin care „să aibă pă tot anul 12 000 de aspri pă sama bisericii şi câte 300 la fieştecare popă, la 4 preoţi şi un diacon şi la 4 poslujnici din venitul Ocnelor Ţării Moldovei" (original în expoziţia muzeului). Respectat de toţi voevozii din Muntenia şi Moldova, hrisovul lui Aron Vodă este întărit anual sau la schimbarea fiecărui voievod, permiţând bisericii să-şi completeze succesiv dimensiunile. La 1651 sunt terminate construcţiile paraclisului de la etaj (fapt cu totul inedit pentru bisericile româneşti — aşa zis paraclis de taină, secret) care îmbracă turnul pe trei laturi cu trei încăperi sprijinite pe zidurile pridvorului. Azi deşi nevalorificat publicistic, acest paraclis mai păstrează fragmentar pictura originală. În anul 1692 are loc zidirea a nouă contraforturi.

„La 1733 iulie 9 zile, luni, la 7 ceasuri — scrie aceeaşi cronică amintită mai sus — s-au pus temelia paraclisului, care s-au făcut pentru treaba ispovedaniei, întru hramul Blagoveştenilor Precestei, care s-au făcut prin îndrumarea şi purtarea de grijă a popei Radului sin (fiu) popei

(Continuare în pag. a 2-a)

Prof. Vasile Oltean

Ignoranţă, rea credinţă sau misionarism?

Un sondaj recent ne-a arătat că, în România, Biserica Ortodoxă Română, alături de Armată sunt singurele instituţii din ţară care se bucură de încrederea aproape unanimă a populaţiei.

Incontestabil că acest lucru a enervat pe mulţi care uită că spiritualitatea românească s-a edificat în decursul secolelor în jurul Bisericii Ortodoxe. De aceea cu tristeţe constat apariţia în presă — şi spre uimirea mea, mai mult în cea de opoziţie — a unor atacuri menite să submineze Biserica Ortodoxă Română şi slujitorii ei. E drept că trăim un moment în care — ca sub efectele unui blestem — suntem pe cale să distrugem din nou toate valorile noastre, folosind de astă dată, pana învenimată a unor gazetari care ştim ce interese servesc.

Astfel pe la începutul lunii iunie a acestui an în ziarul Cotidianul — care pare să se fi făcut campionul luptei împotriva Ortodoxiei — este ponegrită într-un mod lipsit de decenţa profesională şi de onestitate o figură deosebită a ierarhiei ortodoxe, răposatul episcop Partenie Ciopron, fost episcop al Armatei, ale cărui calităţi şi suferinţe le-am cunoscut ca unul ce l-am îngrijit. În acelaşi articol este atacat unul din cei mai distinşi preoţi din Bucureşti, părintele iconom stavrofor Pavel Zuzu, parohul Bisericii Domniţa Bălaşa, al cărui profil moral şi devotament sacerdotal le ştiu foarte bine în calitatea mea de epitrop testamentar al acestui Aşezământ Brâncovenesc.

Dar nu pentru aceasta m-am hotărât să aştern aceste rânduri. La 24 august, tot în ziarul Cotidianul a apărut un nou pamflet împotriva Ortodoxiei româneşti care se impune printr-o rea credinţă antologică. Atacul este îndreptat în aparenţă împotriva Prea Fericitului Patriarh Teoctist, dar dincolo de aceasta se urmăreşte limpede discreditarea Bisericii Ortodoxe Române. Autoarea — al cărei nume nu merită să fie citat — uită sau se preface că uită că Biserica noastră nu este o instituţie monarhică, ci că are o conducere colectivă. Marile decizii nu sunt ale Întâi Stătătorului ci ale Sfântului Sinod. Patriarhul — departe de a fi un dictator „infailibil" — se supune hotărârilor luate de ansamblul ierarhilor, pe care canoanele îl obligă să le ceară iniţiative, sfaturi şi acordul.

Vina principală de care este acuzată Biserica Ortodoxă, este faptul că s-a făcut prezentă în spaţiul exploziv al fostei Jugoslavii.

Această înţeleaptă mişcare de şah, prin care se evită ca ortodoxia slavilor din sud să fie confiscată (sau numai monopolizată) de Patriarhia Moscovei, este prezentată în mod intenţionat ca un gest de încurajare a comportamentului inadmisibil al trupelor sârbo-bosniace, comportament care este descris cu lux de amănunte, bineînţeles uitându-se că şi bosniacii musulmani şi croaţi nu au avut un mod de a se purta mai tolerant. Ideea perversă a articolului este să demonstreze că atrocităţile comise de sârbi sunt rezultatul apartenenţei acestora la cinul Ortodoxiei, fapt care logic suscită şi o tacită aprobare din partea Bisericii Ortodoxe Române (!).

Interesant este că articolul condamnă totodată şi încercarea Domnului T. Meleşcanu, de a neutraliza sau diminua influenţa Kremlinului în zonă.

(Continuare în pag. a 2-a)

Acad. Prof. Dr. doc. Constantin Bălăceanu-Stolnici
Bucureşti

Gânduri despre „POCĂINŢĂ" sau „MĂRTURISIRE"

Dacă ne aducem aminte de cei 45 „ani lumină" când „CREDINŢA" a fost prezentată fie făţiş, fie mai printre rânduri ca o formă obscurantistă, bigotă, antiumană, ori ca o superstiţie este lesne de înţeles de ce şi după aceşti ani de „Deplină libertate" ideea de mai sus încă persistă. Persistă încă pentru că generaţia anilor noştri, cei între 10—55 ani, am fost otrăviţi cu astfel de idei. Şi ceea ce s-a fabricat într-o jumătate de secol aproape, nu dispare peste noapte. Trebuie din partea preoţimii mai ales tact, înţelegere, răbdare, dragoste. Au apărut în aceşti câţiva ani, de după decembrie '89, fel şi fel de broşuri, de cărţulii, de volume ce însumă uneori sute de pagini, care de care mai arătoase, mai atractive, mai colorate, cu o prezentare grafică, uneori excepţională, atât ortodoxe, cât şi de alte nuanţe, şi mai ales dintr-acestea. Chiar foarte multe. Unii autori deja cunoscuţi, alţii mai puţin, alţii defel. Unele se dau pe bani grei, altele moderat, unele „gratuit", deşi, acestea din urmă sunt mult mai scumpe, sunt cele mai scumpe, pentru că în realitate, fără să-ţi dai seama, dai cât nu face: îţi dai sufletul şi „Ce va da omul în schimb pentru sufletul său?, ne întreba Mântuitorul Hristos. Dar nimeni nu dă, fără să ia, chiar dacă se mulţumeşte să culeagă roadele mai târziu, pe nesimţite. Au venit apoi, fel şi fel de „învăţaţi" zice-se că, dragă Doamne, să ne „evanghelizeze", acum, după 2000 de ani de creştinism. Şi fac şi minuni, minuni care îi costă „mii de dolari", pe stadioane, în săli spaţioase, în amfiteatre, etc. E şi acesta un „beneficiu" al deplinei democraţii, când fiecare poate zice, şi poate scrie ce şi cum doreşte, conştiinţa rămânând singura formă de cenzură. Asta pentru cei care mai au aşa ceva. Şi dacă mă întorc la scris aş îndrăzni să atrag atenţia în mod deosebit asupra acestora. Una din poruncile Bisericii zice: „Să nu citim cărţi ereticeşti" şi asta e valabil pentru cel ce ştie şi poate distinge între o carte bună şi alta impregnată cu eroare. N-aş vrea cumva să se înţeleagă că aş regreta „cenzura" de dinainte, deşi orice carte apărea sub semnătura, sub girul, chiar şi numai în „Prefaţă" al unui ierarh, profesor, teolog, cunoscător în problema respectivă, ceea ce nu se mai întâmplă azi. Am toată admiraţia pentru un publicist din părţile bihorene, care a îmbogăţit literatura teologică din ultimii ani, cu foarte multe publicaţii. Se pare că ar fi chiar cel mai fecund autor, pentru care merită toată cinstea. Dar, dar... străbunii noştri ziceau că „Nu în mult stă bunul, ci în bun stă multul", cum zice şi proverbul latin dealtfel: „Non multa, sed multum". Am în faţă doar una dintre apariţiile ultimilor ani, apărută în colecţia „Ortodoxia martiră", care pe lângă lucrurile bune are şi ceva exagerări. Exagerări în total dezacord cu practica liturgică a Bisericii noastre. Şi se zice aici undeva, că dacă unul dintre tinerii veniţi la cununie a căzut în păcat înainte de nuntă, nu i se pune cununia pe cap, după cum argumentează sfinţia sa, nici la cununia a doua nu se pun cununiile pe cap. Nici într-un „Molitvelnic" n-am întâlnit această practică şi chiar nu cred că se uzitează pe undeva în Biserica noastră. Şi tot legat de nuntă se precizează câte grame anume trebuie să aibă fiecare pahar cu vin din cele trei permise, etc. şi că în timpul mesei de la nuntă cununiile trebuie să stea pe masă, etc., etc.,

(Continuare în pag. a 2-a)

Arhim. Ştefan Guşă

Sf. ierarh Nicolae, arhiepiscopul Mirelor Lichiei

(Urmare din pag. 1)

lor şi îl face pe sf. Nicolae deosebit de apropiat, chiar şi atunci când darurile copiilor sunt şi de forma vergilor strălucitoare sau ca împletitura de pomină din Amintirile lui Creanga, simbol al părinteştii purtări de grijă faţă de tinerele odrasle.

Sf. Nicolae s-a născut pe la anul 270, în Patara din Licia, localitate situată în sudul Asiei Mici, între insulele Creta şi Cipru, în faţa Egiptului. Părinţii lui erau oameni fruntaşi, din familie nobilă şi foarte buni creştini, cu bună stare materială. În ţinuturile Liciei, creştinismul a pătruns ca urmare a predicării Evangheliei de către sf. ap. Pavel. În cadrul călătoriei sale spre Roma, sf. ap. Pavel a atins şi portul Mirei (Fapte 27, 5), unde a predicat, legat în lanţuri fiind. De aici, din capitala Liciei, creştinismul s-a răspândit în toată provincia, încă din timpurile apostolice. Averea pe care părinţii sf. Nicolae au avut-o, n-au folosit-o pentru desfătări, ci ca mijloc adecvat pentru binefaceri. Exemplul de viaţă al evlavioşilor părinţi a exercitat o puternică înrâurire asupra sufletului fiului lor, începând din frageda copilărie. Sf. Nicolae s-a deprins să-şi lumineze mintea cu învăţături folositoare şi să-şi înzestreze sufletul cu alese virtuţi creştineşti. De mic copil a frecventat biserica şi astfel — după cuvântul sf. Metodiu care relatează despre viaţa sf. Nicolae — „biserica l-a cuprins cu îngrijirile sale continui, ca turturica puiul său", spre a-i păstra copilului „frăgezimea inimii sale".[1] Dat la şcoală, la vârsta de 6 ani, a început cu învăţătura Sf. Scripturi. Prin zelul său şi prin agerimea minţii sale, a ajuns curând să-i uimească pe cei ce-l cunoşteau, prin înţelepciunea şi priceperea sa. S-a deprins cu lucrul, ca mijloc pentru aplicarea cunoştinţelor dobândite în şcoală. A împreunat rugăciunea cu munca, pare că după dictonul: „ora et labora". Printr-o viaţă cumpătată, a ajuns să fie stăpân pe sine, învingând toate tentaţiile tinereţii, unicul ţel fiindu-i să progreseze în câştigarea ştiinţei. „Ca un navigator inspirat de Dumnezeu, a condus cu siguranţă barca sufletului său pe apele fricii de Dumnezeu, ocolind stâncile păcatului şi vârtejurile patimilor".[2]

Moment de răscruce în viaţa sf. Nicolae a fost decesul ambilor săi părinţi. A rămas astfel moştenitorul unei considerabile averi pe care, dintru început, a înţeles să o folosească pentru nenumărate faceri de bine. Memorabilă a rămas marea binefacere ce le-a făcut-o celor trei fete sărace, precum şi modul în care sf. Nicolae a înţeles să o săvârşească, învrednicindu-se de a fi socotit protectorul tineretului mare.

În apropierea casei sf. Nicolae locuia un văduv care avea trei fete de măritat. Acesta sărăcise într-atât, că a ajuns să trăiască în stare de cumplită mizerie, care nu i-a fost bun sfătuitor. Dimpotrivă, ca să poată dobândi cele necesare pentru el şi casa sa, a hotărât ca pe cele trei fete ale sale, frumoase, dar fără zestre, să le dea la o casă de desfrânare. Auzind despre acest gând de pierzanie, sf. Nicolae a hotărât în sinea sa să-l salveze pe bietul om de la sărăcie şi de la săvârşirea păcatului de moarte. În timpul nopţii, fără să fie văzut de cineva — după cuvântul Mântuitorului — „să nu ştie stânga ta ce face dreapta ta" (Matei 6, 3), a aruncat o pungă cu galbeni pe fereastra casei săracului. Erau atâţia galbeni în ea, câţi erau necesari spre a căsători pe cea mai mare dintre fete. A fost mare bucurie în casa săracului, că şi-a putut căpătui pe prima dintre fete. La scurt timp după aceasta, sfântul Nicolae a procedat la fel cu o a doua pungă cu galbeni, cu care a fost căsătorită şi a doua fiică a săracului. Acesta a vărsat lacrimi de bucurie, mulţumind lui Dumnezeu pentru binele ce a dat peste el şi casa sa. Era însă nedumerit, că nu ştia cine poate fi binefăcătorul său. De acum, noapte de noapte — în stare de trezvie — a căutat să-l surprindă pe binefăcătorul său. A reuşit să fie prezent la momentul din noapte, când sf. Nicolae a aruncat în casă a treia pungă cu galbeni, pentru cea de a treia fiică. Printre lacrimi şi suspine, omul milostivit i-a căzut la picioare, mulţumindu-i din suflet. Sfântul i-a cerut să nu spună nimănui cele ce le-a înfăptuit. Se vede însă că acestea n-au putut fi tăinuite, că au ajuns a fi ştiute până la noi.

Apreciate fiindu-i smerenia şi plăcutul temperament ale sf. Nicolae, curăţia vieţii lui, cu podoaba virtuţilor şi bunul lui nume pentru binefacerile săvârşite, unchiul său, episcop al Patarei şi apoi arhiepiscop al Mirei, a consimţit la intrarea nepotului său în cinul monahal. Prin vrednicia sa, sf. Nicolae a fost ridicat din treaptă în treaptă, ajungând egumen al mânăstirii Sf. Sion. Aici, departe de cele lumeşti, s-a consacrat cu toată fiinţa sa celor duhovniceşti şi bine plăcute lui Dumnezeu.

Cu dorinţa fierbinte de a se închina la mormântul Domnului Hristos şi de a cunoaşte viaţa monahală de acolo, a plecat cu corabia spre Palestina. Pe mare s-a iscat o cumplită furtună, cei din corabie fiind în pericol de a se îneca. Cu credinţă în Dumnezeu, sf. Nicolae i-a îmbărbătat pe cei ce erau împreună cu el în corabie. Nădăjduind în ajutorul Părintelui ceresc, a înălţat rugăciuni fierbinţi şi furtuna s-a potolit. Cei din corabie s-au convins astfel, că puterea lui Dumnezeu a lucrat prin sf. Nicolae. Ajuns cu bine la locurile sfinte, şi-a împlinit dorinţele, după care, mulţumit sufleteşte, s-a întors în Licia, în mânăstirea Sf. Sion.[3] Un om deosebit de valoros, ca sf. Nicolae, nu putea să rămână până la sfârşit retras între zidurile unei mânăstiri, căci „nu aprind oamenii făclie şi o pun sub obroc, ci în sfeşnic şi luminează tuturor" (Matei 5, 15).

În acea vreme, a trecut la cele veşnice arhiepiscopul din Mira. Cei în drept să aleagă un nou ierarh s-au strâns în catedrală şi prin rugăciuni i-au cerut lui Dumnezeu să-i lumineze spre a alege un vrednic urmaş. Noaptea, unul dintre episcopi a primit poruncă în vis ca dis-de-dimineaţă să meargă în catedrală şi pe acel care va intra primul să se închine, bărbat cu numele Nicolae, să-l proclame arhiepiscop. Împlinindu-se întocmai cele descoperite în vis, primul intrat în catedrală a fost sf. Nicolae. El a fost apoi confirmat arhiepiscop, cu toată reţinerea sf. Nicolae, care se socotea a fi nevrednic de atâta cinste.

Sf. Nicolae a păstorit ca arhiepiscop în timpul împăratului Diocleţian, care persecuta pe creştini. Însuşi sf. Nicolae a ajuns a fi pus în închisoare, dar nu s-a temut — după cuvântul lui Iisus — „de cei ce ucid trupul, iar sufletul nu pot să-l ucidă" (Matei 10, 28). Nu s-a temut de chinurile de mucenic al lui Hristos. Venind pe tronul împărătesc Constantin cel Mare, care a dat deplină libertate creştinilor, a fost scos din închisoare şi sf. Nicolae, care şi-a păstorit turma credincioşilor încredinţaţi până la bătrâneţe. A luptat cu tărie pentru combaterea ereziei lui Arie, care a negat divinitatea lui Iisus. Tradiţia bisericească ne spune că sf. Nicolae a luat parte la sinodul ecumenic de la Nicea, din anul 325 care a combătut arianismul. Graţie propovăduirii entuziaste şi competente a dreptei credinţe de către sf. Nicolae, arianismul n-a putut pătrunde în Mira. Acestea sunt confirmate de troparul sărbătorii care îl numeşte pe sf. Nicolae „îndreptător credinţei". Departe de el acuza de a fi bruscat pe Arie! Potrivit aceluiaşi tropar, — în continuare — sf. Nicolae este prezentat ca fiind „chip blândeţelor", care a câştigat „cu smerenia cele înalte, cu sărăcia cele bogate". Biserica laudă în cântări strădania vieţii sale, prin care ca „sfinţitor s-a arătat", împlinind cerinţele Evangheliei lui Hristos. Şi-a pus sufletul pentru poporul său. Împreună cu sf. ap. Pavel a putut spune despre sine: „Lupta cea bună m-am luptat, credinţa am păzit; am ajuns la capătul drumului..." (II Tim. 4, 7). Şi-a dat sufletul în mâinile Ziditorului a toate în ziua de 6 decembrie a anului 341.

Abia aşezat în mormânt, în biserica arhiepiscopiei din Mira şi trupul venerabilului ierarh Nicolae a răspândit mir de bună mireasmă, asemeni celui izvorât din moaştele sfinţilor apostoli Andrei şi Matei, precum şi ale marelui mucenic Dimitrie, izvorâtorul de mir. La moaştele sf. Nicolae, în Mira, iar apoi din 1087 la Bari, în Italia, au fost atrase mulţimi de pelerini, veniţi să preamărească pe Dumnezeu care săvârşeşte lucruri minunate prin sfinţii săi.[4]

Ca dovadă a deosebitei cinstiri adusă sf. Nicolae, în afara sărbătorii lui în ziua de 6 decembrie a fiecărui an, Biserica i-a închinat o zi pe săptămână (ziua de joi). Numele sf. Nicolae este luat în mod frecvent ca nume de botez, mai rar ca nume de familie sau de localitate. Multe biserici din ţara noastră au hramul sf. Nicolae. Demnă de menţionat este aici biserica, ctitorie voievodală din Şcheii Braşovului. Vechi biserici din ţară au hramul Sân-Nicoară. Între Cluj-Napoca şi Apahida este localitatea cu acest nume.

Popularitatea sf. Nicolae la poporul nostru dreptcredincios o atestă şi icoanele pe sticlă care îl reprezintă. În unele icoane pe sticlă întâlnim şi asocierea sfinţilor din cele patru anotimpuri, sub protecţia cărora plugarul îşi aşeza munca şi roadele sale şi anume: sf. Gheorghe, Sf. Fecioară Maria, sf. Dumitru şi sf. Nicolae.[5]

O frumoasă icoană pe sticlă, din Cârţişoara, datând din a doua jumătate a sec. al XIX-lea şi păstrată la Muzeul Brukenthal din Sibiu, îl reprezintă pe sf. Nicolae binecuvântând din scaunul arhieresc, asociindu-l cu sfinţii arhangheli Mihail şi Gavril, fiecare ţinând în mână câte o sabie, iar în cealaltă mână, Mihail ţine cumpăna dreptăţii, iar Gavriil sfântul potir.[6]

Reprezentarea cea mai obişnuită a sf. Nicolae în icoanele pe sticlă este aceea în care, pe lângă figura sa centrală, sunt prezentate cele trei fete sărace, salvate de la necinstire.[7] Exemplu adecvat îl constituie icoana sf. Nicolae, din Ţara Oltului, datând din sec. al XIX-lea, păstrată la Muzeul de artă populară din Bucureşti.[8]

O splendidă şi bogată icoană pe sticlă, din Arpaşul de Sus, datând din 1859, păstrată în Colecţia C. Brăiloiu din Bucureşti, reprezintă, în registrul de sus, Sf. Treime, în chipul celor trei îngeri, oaspeţi lui Avraam şi Sara la stejarul Mamvri, iar în registrul de jos, corabia cu navigatori, simbolizând Biserica lui Hristos, de o parte şi de alta a ei fiind părintele Fotie şi sf. Nicolae, în cadrul serviciului divin.[9]

Între cele mai vechi icoane pe sticlă care îl reprezintă pe sf. Nicolae este şi cea descoperită în biserica din Mureşenii-Bârgăului, jud. Bistriţa-Năsăud, datând din 1769.[10]

Pe sf. Nicolae, cel ce este podoaba ierarhilor, lauda părinţilor, izvor de minuni şi credincioşilor mare folositor, împreună cu Biserica cinstindu-l, îl rugăm zicând: „Prea fericite Nicolae, nu înceta rugându-te lui Hristos Dumnezeu pentru cei ce cu credinţă şi cu dragoste cinstesc pururea cea întru tot prăznuită pomenirea ta".

1. Lupşa Ştefan, Sf. Nicolae, Oradea, 1930, p. 10.
2. Ibidem, p. 11.
3. Viaţa şi Acatistul sf. ierarh Nicolae, tipărită cu binecuvântarea episcopului P. Ciopron, Alba Iulia, 1938, p. 5—6.
4. Lupşa Şt., op cit., p. 28.
5. Irimie C., Focşa M., Icoane pe sticlă, Bucureşti, 1969, p. 17.
6. Ibidem, planşele 109—110.
7. Ibidem, p. 20.
8. Ibidem, planşele 97—98.
9. Ibidem, planşele 147—148—149.
10. Ibidem, p. 10.

CINE DĂ, LUI ÎŞI DĂ!

(Urmare din pag. 1)

Drept urmare a faptei noastre, Mântuitorul va spune la Judecată: **„Pentru că aţi făcut (milostenia) unuia dintre aceşti mai mici fraţi ai mei, Mie mi-aţi făcut"** (Mt. 25, 34).

Având convingerea că şi în acest an, în ziua Sf. Nicolae şi în duminica de dinainte şi în cea de după praznic, inimile tuturor se vor deschide spre nevoile semenilor, şi cu încrederea că obolul dumneavoastră adunat la Centrul Eparhial va ajunge să aline multe dureri, **Fondul Filantropic Eparhial** va fi ca şi până acum, o Visterie din care Biserica va putea ajuta pe toţi cei care, în nevoi, îi vor cere sprijinul. O veche vorbă românească zice: **„Cine dă, lui îşi dă"**. Ce frumos şi folositor ne va fi în viaţa viitoare, când ne vom întâlni acolo cu ceea ce dăm aici celor în nevoi şi suferinţe. Să ne gândim cu toată seriozitatea la aceasta.

Ajutând pe alţii, ni-l facem dator pe Dumnezeu! Fie ca Dumnezeu să ne dea tuturor gândul cel bun al milosteniei.

Vă binecuvintez şi vă mulţumesc în numele tuturor săracilor şi bolnavilor care se vor bucura de ajutorul dumneavoastră.

Fiţi sănătoşi. Să ne ajute Dumnezeu să ajungem cu bine şi sănătate Sărbătoarea Naşterii Domnului şi Anul Nou.

Biserica „Sf. Nicolae" din Scheii Braşovului

(Urmare din pag. 1)

Radu Tempea". Astfel se naşte impresionantul paraclis de nord prin strădania cronicarului şi protopopului Radu Tempea II, dar şi în baza daniei domniţei Ancuţa, fiica voievodului Constantin Brâncoveanu. Purtând hramul Bunei Vestiri, paraclisul a fost îmbrăcat în pictură murală între anii 1735—1738 de zugravii: craioveanul Hranite Grigore, Gheorghe, Ioan şi Mihail, care reproduc, între altele apocalipsul Sfântului Ioan, soborul de la Niceea, „roata lumii", tema Deisis şi a Învierii — program iconografic mult apreciat în literatura de specialitate (inclusiv de Nicolae Iorga).

Urmând exemplul protopopului Radu Tempea, urmaşul său, Eustate Grid (tatăl primului gramatic român), construieşte pentru echilibrul arhitectonic, cel de-al doilea paraclis, spre sud, pe care îl definitivează la 1750, având ca hram Înălţarea Domnului, bucurându-se de sprijinul localnicilor Radu Pricop, cu soţia Paraschiva şi Hagi Pricop cu soţia Anastasia. Valorosul paraclis impresionează nu numai prin valorile picturale de secol XVIII, realizate de zugravii Ioan, Iancu, Constantin şi Irimie, ci şi prin tâmpla originală cu motive brâncoveneşti restaurată cu concursul Direcţiei Monumentelor Istorice în anul 1975.

Aşa cum se prezintă astăzi monumentul este format dintr-o navă rectangulară unită, cu absida circulară de la răsărit şi cu pronaosul şi tinda de la apus. Interiorul bisericii centrale este îmbrăcat cu pictura lui Costin Petrescu executată în deceniul al cincilea al secolului nostru în stilul propriu ultimului deceniu al secolului XIX şi primii ani ai secolului nostru. Tinda a fost decorată în întregime, în această din urmă epocă, în stil realist şi în genul picturii de şevalet. Umezeala, fumul şi încercările de curăţire au alterat puternic zugrăvelile. La miaza-noapte distingem chipul lui Mihai Viteazul, călare, intrând triumfal în Braşov, fiind întâmpinat la poarta cetăţii de protopopul Mihai. La răsărit, deasupra uşii de intrare în pronaos, deosebim elemente ale unei compoziţii simbolice tratate realist: ţărani, ţărănci în costume locale.

În cadrul lucrărilor de restaurare din 1939—1946 s-a construit podişorul pentru cor, s-au realizat uşile de la intrare, sculptate de meşterul Moise Şchiopul din Rupea, precum şi stranele de acelaşi meşter. Prin efortul protosincelului Ieronim Balintoiu de la Mânăstirea Hodoş—Bodrog s-a făcut o nouă tâmplă din lemn de tei, poleită în aur, cea veche fiind dăruită la Predeluţ - Bran.

Ignoranţă, rea credinţă sau misionarism?

(Urmare din pag. 1)

Autoarea probabil ar fi preferat ca Domnul Kosirev să evolueze singur între Belgrad şi Pale şi să pună nestingherit bazele unui pol politic rusesc în Balcani. Una din posibilităţile de a se contracara o extindere a influenţei Rusiei, dincolo de noi, în fosta Jugoslavie, este cea formulată şi de politica externă a regelui Carol II şi a lui Titulescu, de a crea o înţelegere balcanică, înţelegere care evident deranjează viziunea geopolitică a autoarei.

Nu trebuie uitat că aceeaşi idee a avut-o şi conducerea României imediat după primul război mondial, idee care a dus şi la căsătoriile regilor Greciei şi Jugoslaviei cu fiicele regelui Ferdinand şi a reginei Maria a României.

Stabilirea unui solid sistem de alianţe între statele din sud-estul european este şi o garanţie faţă de dictatele uneori arbitrare ale marilor puteri, ca cele pe care le cunoaştem foarte bine. De altfel aceasta a fost şi politica regelui Carol I sprijinită în special de Titu Maiorescu în perioada ce a precedat izbucnirea primului război mondial.

În construirea unei înţelegeri balcanice, Biserica Ortodoxă are de jucat un rol, lucru foarte limpede pentru cine cunoaşte mentalitatea popoarelor din această regiune. Lucrul a fost bine exploatat odinioară de imperialismul rus, care nu o singură dată a făcut apel la conceptul de panortodoxism în care însă nu Patriarhia constantinopolitană juca rolul dominant. De aceea este absolut necesar ca Bisericile Ortodoxe ale Serbiei, Bulgariei şi Greciei, inclusiv Patriarhia Ecumenică a Constantinopolului să fie reunite în jurul Bisericii Ortodoxe Române (ca una ce este cea mai puternică demografic şi mai bogată) şi ferite de orice acaparare din partea Patriarhului Alexei II al Rusiei. Acesta este şi rostul întrunirii de la Patmos şi apoi a reuniunilor de la Bucureşti. Acest aspect însă este prea evident ca să fie luat în considerare de articolul amintit. Ceea ce mă miră şi mai mult este că se consideră o crimă faptul că Biserica Ortodoxă Română are iniţiative cu aspect diplomatic — printre care nu trebuie să uităm şi reactualizarea Mitropolici Basarabiei despre care nu se spune evident nimic, deşi este una din cele mai de seamă acţiuni făcute pentru unificarea cel puţin în planul spiritual a populaţiei Moldovei de dincolo de Prut şi a celei din România. Autoarea poate uita că şi alte Biserici Creştine se implică sistematic în diplomaţie şi au chiar un corp diplomatic organizat.

Am dat aceste exemple grăitoare pentru a atrage atenţia cu privire la faptul că în loc să fie sprijinită în acţiunile ei pozitive — cu importante perspective în viitor — Biserica Ortodoxă Română este supusă unei subtile operaţiuni distructive, de către cei ce se izbesc în eforturile lor de prozelitism de prezenţa Bisericilor sacramentale. Acţiunea nocivă de otrăvire nu se exercită numai prin gaze toxice eliberate prin metrouri dar şi prin mâzgălirea şi publicarea de dezinformări şi calomnii. Ar fi bine ca ziarele noastre serioase să nu se pună în slujba sectelor.

Gânduri despre „POCĂINŢĂ" sau „MĂRTURISIRE"

(Urmare din pag. 1)

etc. Ori se ştie, că taina nunţii se săvârşeşte în biserică şi cununiile se iau de pe capetele mirilor, la momentul prescris în rânduială şi rămân aici, etc. Şi câte şi mai câte.

Şi tot aici legat de mărturisire face autorul afirmaţii hazardate, citând chiar uneori pe părintele Cleopa de la Sihăstria, vestitul duhovnic, **care întrebat fiind, nu recunoaşte să fi spus astfel de „enormităţi"**. POCĂINŢA e mult mai mult decât „MĂRTURISIREA" sau spovedania care-i doar un crâmpei, o formă, o treaptă, un mod de a te descătuşa din legătura păcatelor tale. Şi ceea ce este „antibioticul pentru trup, aceea este şi spovedania pentru suflet". Daţi-mi duhovnici buni şi voi schimba faţa lumii — zicea Filaret al Kievului în cartea sa „Învăţătură către duhovnic" tradusă la noi de mitropolitul Veniamin Costache. Oricum, duhovnicia este o artă. Şi cine reuşeşte să-şi însuşească această artă acela poate, cum zice cântarea, să facă „din pescari apostoli şi din păgâni mucenici". Totul depinde de iscusinţa duhovnicului. Într-adevăr, canoanele sunt destul de aspre şi categorice şi nimeni nu-ţi dă dreptul să treci peste ele. Totuşi, Sf. Ioan Postitorul zice că „chinuirea trupului poate scurta timpul neîmpărtăşirii" — can. 1. Iată deci şi o portiţă de adaptare la vârstă, sex, starea socială, starea sănătăţii, împrejurările în care ai săvârşit păcatul, starea materială, sensibilitatea, mentalitatea, mediul în care trăieşti, etc., Şi mai sunt şi alte canoane, care ne sugerează astfel de posibilităţi. Ceea ce trebuie însă reţinut, e faptul că nu există nici-un păcat, cât de mare o fi el, care să întreacă şi să covârşească bunătatea şi milostivirea lui Dumnezeu. Au fost cazuri şi noi avem în sinaxarele Bisericii destule exemple când din păgâni, din criminali, din desfrânaţi prin duhovnici iscusiţi au ajuns să fie trecuţi în rândul sfinţilor. Spre surprinderea mea am întâlnit în unele apariţii mai recente enunţată ideea că pentru cei cu păcate mai grele şi care nici nu se angajează să-şi facă canonul, nu trebuie să-i dezlegi, ci pur şi simplu să-ţi iei epitrahilul de pe cap şi să-l trimiţi fie la un arhiereu, fie la un alt duhovnic. Fără a contesta faptul că sunt într-adevăr şi păcate pe care le poate dezlega numai arhiereul (mai ales cele legate de impedimente la preoţie), cred că aici e vorba mai degrabă de, o slăbiciune a noastră. Facerea sau nefacerea canonului depinde tot de duhovnic, adică trebuie să cântăreşti îndelung şi cu multă chibzuinţă ce canon dai pentru ca să poată fi împlinit. Adică, la un bolnav de stomac nu-i poţi da prea mult post, la altul suferind cu inima sau cu reumatism avansat la picioare nu-i vei putea da prea multe metanii, la cel sărac nu-i vei cere să facă milostenie, etc., etc. A-ţi lua epitahilul de pe cap, nu-i o soluţie. Înseamnă mai degrabă neputinţa, nepriceperea, neiscusinţa ta duhovnice. Mântuitorul Hristos a spus că „Pe cel ce vine la Mine nu-l voi da afară". Şi tot El este cel care ne chema la Sine zicând: „Veniţi la Mine toţi cei osteniţi şi împovăraţi şi veţi afla odihnă sufletelor voastre" sau când i-a trimis pe Apostoli la propoveduire, nu le-a zis să ierte numai anumite păcate, ci: „Oricâte veţi lega legate vor fi şi oricâte veţi deslega, deslegate vor fi", sau altădată: „Ieşiţi la drumuri şi la garduri şi la uliţe şi la răspântii şi siliţi pe toţi să intre, şi pe betegi, şi pe ologi, şi pe şchiopi". Şi cine sunt aceştia, dacă nu tocmai cei bolnavi sufleteşte, care au nevoie de un sfat, de o vorbă de îmbărbătare şi încurajare. Şi dacă aleargă la ajutorul duhovnicului, iar tu-l respingi, înseamnă că nu eşti duhovnic, nu eşti părinte, nu eşti doctor. Să zicem că nu-l vei putea tămădui dintr-o singură spovedanie, dar nici măcar ameliora, nici măcar să-l faci să spere că există scăpare şi mântuire şi pentru el? Nu-i vei da antibioticul care să-l vindece imediat, dar va trebui să găseşti totuşi ceva, o alifie cu care să-i ungi rana, să-i ameliorezi durerea, să-l determini să-şi recapete încrederea în bunătatea Părintelui ceresc, care de fapt a venit să caute oaia cea pierdută. Tocmai aceasta vrea să spună întâmplarea cu cele 99 de oi lăsate, El plecând după cea pierdută, chiar dacă aceasta era numai una, una singură. Doar se precizează în Cartea sfântă, că „Cine va întoarce un păcătos de la rătăcirea lui, i se va ierta o sumedenie de păcate". Dacă credinciosul vine, e semn bun. Atât trebuie, nu mai mult. Noi trebuie să facem ceilalţi 99 paşi şi să ieşim întru întâmpinarea lui. În gândul lui, deja a încolţit ideea părerii de rău, a întoarcerii. Cifra de 70 de ori câte 7, înseamnă la infinit. De câte ori vei cădea, tot de atâtea ori ridică-te. Aşa-i viaţa, de la leagăn şi până la mormânt, cu căderi şi ridicări, cu suişuri şi coborâşuri, cu necazuri şi bucurii, cu realizări şi neîmpliniri. Totul e să nu disperăm, să nu ajungem la desnădejde, la neîncredere. Până la urmă, chiar şi păcatele împotriva Sf. Duh despre care se scrie că nu se vor ierta nici în veacul de acum şi nici în cel viitor, dacă există întoarcere sinceră şi căinţă, şi hotărârea de a nu mai păcătui, în ultimă instanţă se desleagă. Câte păcate există, însutit şi înmiit mai multe metode de iertare şi de a-i veni în ajutor, trebuie să existe. Căci, cum preciza, tot Sf. Ap. Iacob: „Dacă a venit la tine cineva flămând sau gol,... şi tu i-ai zis: Mergi în pace, cu ce l-ai ajutat". Aş îndrăzni iarăşi să afirm şi faptul că nu-i prea recomandat să-i spui omului că pentru cutare sau cutare păcat nu te poţi împărtăşi 10—15 sau 20 de ani. Îl poţi duce uşor la desnădejde. Şi dacă mai este şi bolnav, şi bătrân. Îi poţi spune că Sf. Părinţi opresc pentru cutare păcat de la sfânta Împărtăşanie atâţia ani. Dar eu, deocamdată pentru că ai venit şi-ai spus, şi-ţi pare rău, şi promiţi că n-ai să mai faci şi dacă faci canonul ce ţi-l voi da, deocamdată nu te pot împărtăşi. Dar, la postul celălalt, sau chiar şi mai devreme, când conştiinţa te va îndemna mai vino, din nou la spovedanie, şi vom vedea atunci ce avem de făcut. Şi tot aşa, până ajungi tot la ceea ce prescriu sfintele canoane, dar nu-l desnădăjduieşti pe om, deodată. Şi dacă arată căinţă şi-şi face canonul, îi poţi prescurta perioada. Depinde şi de iscusinţa duhovnicului, dar şi de râvna penitentului. Canonul trebuie totdeauna dat şi după gravitatea păcatelor dar şi după posibilitatea celui venit la spovedanie de a-l împlini. Altfel, ne facem şi noi părtaşi la păcatele lui. În concluzie, nu avem dreptul să respingem pe nimeni şi nici să-i trimitem în altă parte. Celui ce cere, trebuie să-i dai; celui ce-ţi bate, să-i deschizi; iar cel ce caută, trebuie să afle, că pentru aceasta ni s-a dat harul preoţiei şi am fost trimişi în lume spre a fi „lumină lumii şi sare pământului"; altfel vom auzi cuvintele: „Doctore, vindecă-te pe tine".

Un învăţător pe frontul unirii — PETREA DASCĂLUL

În curgerea neîntreruptă a timpului istoric, diferite popoare sau naţiuni ajung în momente favorabile când îşi creează personalităţile ce-i servesc interesele şi, reciproc, acestea amplifică momentul respectiv în beneficiul comunităţii. Literatura de specialitate consemnează, în general numai vârfurile şi contribuţiile deosebite, cei mai mulţi dintre aceşti eroi rămânând necunoscuţi.

Un astfel de moment deosebit îl reprezintă pentru noi deceniile premergătoare Marii Uniri, când, în teritoriile româneşti de sub stăpânirea monarhiei bicefale conştiinţa naţională a ajuns la deplina maturitate iar speranţa unirii tuturor românilor a adus în prim planul activităţii o categorie deosebit de militantă: învăţătorii români. Adevăraţi dascăli, nu numai ai copiilor ci pentru toţi românii, aceşti mărunţi ostaşi, harnici şi anonimi alimentează şi împrospătează zilnic sentimentul naţional pregătind, sub razele şi sprijinul direct al Astrei, marele eveniment de la 1 Decembrie 1918.

Datoria noastră astăzi — o datorie de conştiinţă şi patriotică totodată, a profesorilor de istorie, pe lângă activitatea instructiv-educativă este, pe cât posibil, să încercăm a înlătura vălul anonimatului şi să reconstituim, spre cunoaşterea tuturor personalitatea şi truda acestor patrioţi.

Zona Sibiului, teritoriul de drept al Astrei, al sediului Partidului Naţional Român şi băncii „Albina", cu tradiţia Regimentului I de graniţă de la Orlat şi a primei Diete româneşti se dovedeşte deosebit de prolifică în formarea unor puternice caractere şi lideri naţionali, între ei remarcându-se învăţătorul şi scriitorul Petru Olaru din Orlat. Născut în 28 iunie 1882 învaţă primii ani la şcoala grănicerească din Orlat, în amintirea şi atmosfera creată aici de ilustrul învăţător, scriitor şi culegător de folclor, Ion Pop Reteganul. Această complexă atmosferă îi marchează de timpuriu caracterul ducând mai departe în viaţa de elev şi apoi de dascăl povara demnităţii naţionale. Urmează cursurile liceului din Sibiu, perioadă când începe să publice. Datorită unor poezii, considerate de autorităţi „ofensatoare" elevul Petre Olaru este exmatriculat. Se înscrie la Preparandia din Blaj, iar după absolvire funcţionează ca învăţător la Uilacu de Câmpie în jud. Cluj, apoi la Agrişteu — jud. Târnava Mică, Hamba, jud. Sibiu, Orlat şi apoi Sibiu, până în 1938, când a fost pensionat.

Îşi începe cariera de dascăl în 1903 în condiţiile aplicării rigide a legii naţionalităţilor din 7 decembrie 1868 şi a legii Trefort din 22 mai 1879. Într-o cameră a Şcolii din Uilacu de Câmpie se păstra o parte din ştreangul cu care îşi curmase zilele antecesorul său din cauza nenumăratelor şicane ce i le făceau autorităţile administrative şi şcolare.

La Agrişteu, unde funcţionează începând cu anul 1904, îşi extinde misiunea de dascăl românesc şi asupra celor care nu mai erau elevi. Strânge tinerii satului în diferite case, pe rând pentru a nu atrage atenţia autorităţilor, captându-le atenţia cu istorii, lecturi şi învăţându-i cântece patriotice. Pentru atitudinea curajoasă şi românească dovedită în timpul alegerilor de deputaţi din circumscripţia Bălăuşeri — Târnava Mică, dascălul a trebuit să fie condus până la sediul de votare şi apoi spre casă de o patrulă de 3 jandarmi pentru a nu fi linşat de prea înfocaţii partizani ai partidului kossuthist.

La Hamba — unde îşi începe activitatea în 1906, înfiinţează biblioteca pentru folosul sătenilor, prezintă conferinţe în cadrul Astrei, ţine cursuri serale cu adulţii şi înfiinţează şcoală pentru analfabeţi prezentând pe cei mai mulţi la examenul pentru câştigarea dreptului de alegător. Şi cu orice prilej ce se iveşte, conduce delegaţiile de ţărani la diversele manifestări româneşti.

Cu toate acestea învăţătorul găseşte timp disponibil să scrie nenumărate articole cu conţinut pedagogic, educativ, economic, social, literar. Prezintă conferinţe pe diferite teme în zeci de comune. Este ales conferenţiar al „Universităţii poporale" unde se ţin cursuri pentru muncitori şi „Şcoalele ţărăneşti" de sub egida Astrei.[1] Într-o adevărată competiţie cu timpul, Petre Olaru presimţind parcă marile evenimente ce vor urma se străduieşte ca truditorii de rând să fie cât mai pregătiţi. În 1914 lumea este cuprinsă de flăcările celei mai puternice conflagraţii de până atunci — primul război mondial. Este războiul ce va mătura de pe scena istoriei trei imperii anacronice: ţarist, austro-ungar, otoman. Este războiul care, cu toate nenorocirile lui va atrage după sine crearea sau desăvârşirea statelor naţionale. Este evenimentul în care conştiinţa naţională îşi va găsi deplina materializare.

Evenimentele îşi urmează cursul lor firesc. La 4 august 1916 a fost semnat la Bucureşti tratatul de alianţă dintre România şi Franţa, Anglia, Italia, şi totodată. Convenţia militară. În spiritul tratatului care promitea ţării noastre îndeplinirea dezideratului naţional — unirea provinciilor româneşti din dubla monarhie cu patria, la 14 august 1916 România declară război Austro-Ungariei. Pasul era mai mult decât necesar şi importanţa lui este redată exact de cuvintele primului ministru de atunci, Ion I. C. Brătianu: „Într-o vâltoare ca aceea a actualului război, în care toată lumea se preface, (lumea trece printr-un proces de prefaceri — n.a.), o ţară ca a noastră, o ţară cu aspiraţiuni naţionale nu poate să rămână până la capăt neutră... Prin urmare se impune să ieşim din neutralitate".[2]

Intrarea României în război a însemnat însă o înăsprire a vigilenţei organelor de represiune austro-ungare şi înrăutăţirea vieţii românilor transilvăneni.

Învăţătorul Petre Olaru publică o serie de poezii şi articole cu caracter naţional care firesc, trezesc suspiciunile autorităţilor. Este perioada în care multe reviste şi ziare româneşti sunt desfiinţate. Iar pentru autorii încriminaţi autorităţile au un remediu considerat sigur: înrolarea în armata austro-ungară şi trimiterea lor în prima linie. „Înrolarea mea pe front — notează Petre Olaru în însemnările memoriale „Batalionul în marş", abia la câteva zile după decretarea mobilizării nici astăzi nu mi-o pot explica decât ca urmare a unei notări în „Cartea neagră" a autorităţilor oprimatoare". Şi totuşi, de câte ori are prilejul, publică.

Remarcabile sunt versurile poeziei „Odată şi-acum" tipărite în broşura „Din zile mari": „Ne povesteau în seri de iarnă / al cărţilor înţelept grai / că dragostea de neam şi lege / preschimbă stâncile în plai / noi rostul slovelor din carte / îl tălmăceam înfiorăţi / cu gândurile pironite / pe piscurile din Carpaţi /. În ceasurile de orgie / stăteam cu vântul în poveşti / şi-n taină ne spunea pribeagul: / Priviţi mereu spre Bucureşti".

Astfel de versuri cu un puternic mesaj patriotic şi forţă de anticipare se impun în atenţia românilor de pe ambele versante ale Carpaţilor. Iar pentru autor înseamnă gestul de imens curaj al sfidării pe faţă a autorităţilor anunţând că lupta de emancipare a românilor a intrat în faza decisivă. Poezia a fost preluată de cercurile conducătoare ale armatei române care a investit-o cu următoarea notă: „Comandamentul trupelor din Transilvania, serviciul de stat major — Biroul de Informaţii cu nr. 13127/1919 şi Serviciul Intendenţei Nr. 318/1919 a împărţit soldaţilor pe front un număr de 2000 de exemplare din broşura cu viersurile închinate de Petrea Dascălul pentru talpa ţării".[3]

În consens cu principiul prestigioasei instituţii sibiene Astra: „prin cultură la putere", învăţătorul Petru Olaru scrie pentru popor broşuri de literatură, foarte căutate în vreme: „Pe drumuri bune", „Din zile mari", „Din popor", „Icoane de la ţară", „Între sat şi oraş", „Oameni de pe la noi" cu caracter atât moralizator cât şi cu mesaj naţional. Încearcă cu succes şi genul dramatic, piesele de teatru „Să nu spui la nime" (jucată şi pe scena Teatrului Naţional din Cluj în mai 1933), „Tot omenia-i mai tare" şi „Stâlpii satului". Toate acestea le semnează nu cu numele lui, ci cu pseudonimul Petrea Dascălul ce-i devine nume în literatură. Din 1919 este redactor al ziarului „Cuvântul poporului" iar din 1934 al revistei „Luceafărul", ambele publicaţii apărând la Sibiu.

Din 1918 funcţionează în satul natal, Orlat. Spre sfârşitul războiului, când bătrâna monarhie începe să se clatine, tot mai mult, tot mai convulsiv ce va duce în final la prăbuşirea ei, încep să sosească în sat — ca în toate localităţile ardelene — soldaţi obosiţi, invalizi,

(Continuare în pag. a 4-a)

Nicolae Constantin

1. Revista „Luceafărul", anul VI, Februarie—Martie 1939, nr. 2 - 3.
2. Istoria modernă a României. Ed. didactică şi pedagogică, Bucureşti 1985, pag. 191.
3. Petrea Dascălul, Însemnări personale — manuscris, existente în arhiva personală a publicistului Nicolae Nicoară Dobârceanu — Sibiu.

Intelectuali de mare valoare care au trecut prin temniţele comuniste

Majoritatea foştilor deţinuţi politici au fost intelectuali formaţi în tradiţionalele şcoli româneşti între cele două războaie mondiale, care şi-au însuşit cultura şi ştiinţa marilor dascăli români dintre care cei mai mulţi şi-au făcut studiile în ţările Europei de Apus, devenind cărturari, savanţi şi inventatori.

La aceste şcoli româneşti pe lângă carte, ştiinţă, cultură, românii au învăţat să fie patrioţi, să-şi iubească ţara, neamul, şi credinţa strămoşească şi să fie gata oricând să-şi de-a viaţa pentru libertatea acestui popor atât de asuprit.

La instaurarea comunismului în ţara noastră, intelectualii (profesorii, preoţii şi ofiţerii din Armata naţională) au dat primul semnal de alarmă întregului popor despre pericolul care ne aşteaptă, ei au trecut la primele acţiuni anticomuniste, au opus rezistenţă, organizând tineretul studenţesc, ţăranii şi muncitorii care erau de bună credinţă, care cu arma în mână au luptat în munţi şi prin păduri şi nu au îngenuncheat înaintea comuniştilor, cu riscul vieţii. Dintre aceşti buni români unii au căzut în lupte cu securitatea, alţii au fost executaţi, iar o mare parte au murit în închisorile comuniste de foame şi de frig puşi la munci peste puterile lor: la canal, la Gherla, la Aiud, în adâncul minelor de plumb, la Baia Sprie, Valea Nistrului şi Cavnic, etc.

Printre mulţii intelectuali pe care i-am cunoscut în închisorile comuniste, cu care am fost în relaţii de prietenie şi colegialitate, care ne-au susţinut moralul ne-au îndemnat să participăm la reve de protest şi s-au ocupat tot timpul de pregătirea noastră, a celor tineri, simpli, au fost o categorie de intelectuali cu totul aparte pe care noi i-am numit „intelectuali de rasă" şi despre aceşti intelectuali voi scrie acum. De la ei am învăţat cele mai folositoare lucruri din viaţa mea. S-au ocupat de mine în mod deosebit, dar şi eu i-am ascultat, i-am respectat şi i-am ajutat cu ce mi-a stat în putinţă şi le făceam viaţa mai uşoară, cântându-le şi spunându-le poezii învăţate în închisoare.

Am să încep ca şi în primul articol din 1—15 august tot din „Telegraful Român" în care am scris despre activitatea preoţilor, a studenţilor teologi şi a călugărilor, deci nu în ordinea valorilor, ci după cum am stat cu ei, începând cu Jilava.

După o lungă şi grea anchetă la Serviciul de Informaţii al Armatei din Bucureşti pe Ştirbei Vodă şi Uranus, am fost depus la Jilava în secţia I camera 1 lângă camera 0 unde erau condamnaţii la moarte. Când am intrat în camera 1 cu „priciuri" (paturi comune) deodată m-au şi primit vreo 40 de deţinuţi, majoritatea bătrâni care abia se mai ţineau pe picioare. Deşi aproape toţi erau intelectuali, după câteva zile de acomodare am distins între ei pe doi oameni despre care pot să vă spun că eu nu am avut ocazia să-i cunosc niciodată. Primul, avocatul Cruţescu Alfred, fecior de general şi fost şeful Contenciosului şi Baroului de avocaţi din Bucureşti, în timpul Mareşalului Antonescu care, pe lângă discursurile şi sfaturile pe care ni le dă în legătură cu rezistenţa care va trebui să o depunem ca să ne păstrăm sănătatea, credinţa şi demnitatea, fiind la început în lupta făţişă cu comunismul care vroia să ne distrugă, să ne extermine, avocatul Cruţescu A. ne preda lecţii de Drept şi Cod penal ca să cunoaştem fiecare legile şi să ştim să ne luăm apărarea. De la domnia sa am învăţat o serie de expresii juridice latineşti.

Tot în celula 1 l-am cunoscut şi pe inginerul Comandor marinar Predoiu Florea, fecior de ţăran, care în mod deosebit se ocupa de mine, îmi preda lecţii de matematică, istorie şi limba română. La despărţire ne-a părut rău că am plecat dintre ei şi nici nu am mai întâlnit o atmosferă atât de unită ca în celula 1 Jilava, deşi foamea şi teroarea erau la putere.

Tot prin Jilava în cea mai grea perioadă, cu foame şi bătăi, a trecut şi tânărul teolog, după mulţi ani de urmărire de către securitate, Plămădeală Leonida, actualul Mitropolit al Ardealului, intelectual de mare ţinută. Tot în Jilava l-am cunoscut pe prof. univ. Nicolae Mărgineanu, psiholog, clujean cu studii făcute la Oxford; preda limbi străine (engleză, franceză) şi filosofie tinerilor din închisoare. La fel, generalul Cornicioiu Grigore, cu care am dormit în acelaşi pat în beciul celular la Ministerul de Interne, cu profesorul Ion Vulcănescu (vărul lui Mircea Vulcănescu), matematician, fost elev al profesor lui astronom Daimaca cu colonelul Cârlanu Vasile şi cu generalul Dăscălescu Nicolae care a luat parte la cele două războaie mondiale. De asemeni lotul aviatorilor, primii piloţi de cursă lungă, Vasile Ciobanul, Bogorin Ioan care au fost aruncaţi în adâncul minelor de plumb, intelectuali de mare ţinută. Din lotul evreilor arestaţi am cunoscut pe Nicolae Steinhardt care s-a încreştinat şi a primit botezul în Jilava, mulţumind lui Dumnezeu că a avut această revelaţie în închisoare.

După proces şi după condamnare din „reduitul" Jilavei camera 9-12, am fost transferat la închisoarea Gherla pentru „reabilitare". Am fost repartizat la camera 99, unde se aplica prima fază a reabilitării: „demascarea" şi chiar atuncea reabilitarea s-a compromis, conducătorii şi torţionarii au fost condamnaţi şi pot să spun că am trecut pe alături şi am scăpat ca printr-o minune, fără bătaie, ci doar cu munca grea de la forjă.

Printre intelectualii de mare valoare cu care m-am împrietenit şi de la care am învăţat multe lucruri folositoare au fost: Costache Oprişan şi domnul economist Mândreanu Nicolae, amândoi au fost internaţi în Germania în lagărul de la Buckhenwald, oameni de o ţinută exemplară; profesorul Virgil Ionescu, profesorul arheolog Vladimir Dumitrescu, Victor Ioan Vojen, prinţul Sturdza, inginerul Schitea din Avrig, inginerul Radu Ieftimie, Papanace Atanase (macedonean), doctorul Paul Iovănescu care a făcut parte dintre cei evadaţi de la mina Cavnic şi alţii care nu au cedat şi nici nu au îngenuncheat înaintea lui Goiciu şi a lui Mihalcea, conducătorii închisorii Gherla.

Nesupunându-mă reabilitării, nefiind de acord cu compromisul, am fost trimis la mina de plumb Baia Sprie pentru exterminare.

M-am împrietenit şi am lucrat cu mari intelectuali de mare valoare ca: profesorul Tânoviceanu, profesorul Doru Braj, studentul Ioan Câmpeanu, studentul Iosif Câmpeanu, studentul Mihai Ştefănescu şi în mod deosebit am fost legat cu sufletul de grupul de studenţi din Alba Iulia „Liga anticomunistă" care, deşi au fost puşi la cele mai grele munci în minele de plumb şi-au păstrat credinţa, omenia şi demnitatea, în Aiud şi Gherla. Merită amintit pentru pregătirea şi curajul cu care au depus rezistenţă şi au fost întotdeauna de exemplu: studentul Remus Munteanu în cele mai grele zile în Aiud în anul 1962 când a fost întrebat de colonelul Crăciun ce cunoaşte din realizările Partidului Comunist, i-a răspuns fără frică că el cunoaşte trei mari valuri de arestări: 1948—1949, 51—53, 57—59, l-au bătut, l-au izolat la „Neagra" dar tot nu a cedat şi pot să mărturisesc că el a avut cea mai mare influenţă asupra mea. Am stat mulţi ani împreună şi am fost ca fraţii. Apoi fratele lui, Mircea Munteanu, Simion Drăgoi din Ohaba, Peculea Pompiliu Sârbu Septimiu, Radu Marin, Drăghici Gheorghe, Lăpăduş Ioan, Totoianu Deanu Gheorghe, Mircea Trif, fraţii Puşcaş, Zeno Moga, Tic Gherasim, Peligrad Traian şi alţii care au făcut parte din „Liga anticomunistă" a studenţilor din Alba Iulia.

După desfiinţarea muncii subterane cu deţinuţii politici de la minele de plumb, am fost transferat la Aiud, unde am stat până la eliberare. La Aiud au fost mulţi oameni intelectuali de valoare, încât era numită şi „închisoarea intelectualilor".

Primul, şi care a avut cea mai mare influenţă asupra mea, şi care se ocupa de oamenii simpli, a fost profesorul doctor Gheorghe Popescu Vâlcea, cu care am îndeplinit cea mai mare misiune din Aiud — „salvarea săbiilor". În fabrica închisorii am lucrat cu inginerul Tulea Sorin, profesorul Ionescu Cârligel, inginerul Gheorghe Gabriel, inginerul Puiu Arama, scriitorul Ion D. Caraion, profesorul Nesloveanu Gheorghe, Gabriel Constantinescu, intelectual din Sibiu şi scriitorul Constantin Ion Gane, fost cronicar al familiei regale, fecior de viţă intelectuală, într-adevăr intelectual de rasă, cel mai vârstnic deţinut politic din Aiud, unde a şi murit. Tot în închisoarea Aiud l-am cunoscut pe inginerul Stoenescu Mirel (actual inginer diplomat în Elveţia) şi studentul Nicolae Dima de la Politehnica în Bucureşti. Pot să spun despre el că a fost cel mai apropiat prieten al meu, deşi tânăr avea o cultură impresionantă (actualmente reporter la radioul „Vocea Americii" care a primit doctoratul în Filosofie la Universitatea Columbia, autorul cărţii „Călătorie spre libertate" Editura Fundaţiei Culturale Române, Bucureşti, 1993).

În celularul din Aiud pe „coada Teului" la etajul III am stat cu Horea Cosmovici, mare intelectual, cu doctor economist Ilie Niculescu — o somitate, Petre Ţuţea, Constantin Noica şi mulţi alţii.

Tot în închisoarea din Aiud l-am cunoscut pe Nichifor Crainic şi despre activitatea lui din închisoare voi vorbi eu acum cu tot curajul, considerând ca o datorie morală şi în virtutea colegialităţii, pentru a face lumină în activitatea lui, pe seama căruia au circulat mai multe zvonuri că s-ar fi compromis şi în anumite situaţii grele ar fi negat existenţa lui Dumnezeu, unii chiar aducându-i acuzaţii grave. Considerat „apostolul" Ortodoxiei, drept cel mai mare gânditor mistic, poet, patriot şi anticomunist convins, fecior de ţăran şi om care a suferit mult în viaţă. În baza principiului de drept penal „ca acolo unde acuzarea este mai gravă şi apărarea trebuie să fie mai dârză" voi veni cu „argumente" scrise de el în închisoare, pe care cei care încercau să-l compromită nu le ştiau... Este adevărat, că îi era foame şi frig şi vorbea mult despre mâncare iar unii care îşi permiteau i-au făcut observaţii, spunându-i că: „Cine aţi fost dumneavoastră şi acum vă plângeţi de foame?!" În urma observaţiilor făcute de către unii colegi, Nichifor Crainic a scris poezia **„Foamea"**:

„Eu de-oi fi fost cândva ciorchine
Azi sunt vostina stoarsă-n teasc,
În flămânzenia din mine
Vărsaţi o zeamă şi renasc".

Şi apoi în poezia **„Tu"** zice într-o strofă:

„De Tine mi i foame, de Tine mi-i sete..."

Sau în poezia **„Cântecul potirului"**:

„Tu Pâinea de-a pururi a neamului meu" (referindu-se la Dumnezeu).

Şi apoi era sigur că vom scăpa de comunism, dar nu ştia când şi scrie în ultima strofă din poezia **„Unde sunt cei care nu mai sunt"**:

„Veţi vedea când marele întuneric va cădea" (referindu-se la căderea comunismului).

Consider că aceste câteva versuri din poeziile lui scrise în Aiud sunt suficiente pentru a arăta că nu şi-a pierdut nici credinţa şi nici omenia.

Deci poeziile lui Nichifor Crainic şi ale lui Radu Gyr ne-au ţinut moralul şi ne-au fost ca o hrană sufletească. De asemeni şi poeziile lui Vasile Militaru şi ale altor poeţi tineri şi mai ales epigramele lui Ionel Pastorel Teodoreanu care ne făceau să uităm de necazuri.

Am învăţat poezii câte am auzit şi pe care le repet şi acum de aceea încheiu tot cu o poezie făcută în închisoarea Aiud:

„Nu dor nici luptele pierdute,
Nici rănile din piept nu dor
Nu dor acele braţe slute
Care să lupte nu mai vor.

Când inima în piept îţi cântă
Ce-nseamnă umărul înfrânt
Ce-nseamnă-n praf o spadă frântă
Când tu înalţi un steag mai sfânt.

Că nu eşti înfrânt când însângeri
Şi nici când ochi-n lacrimi ţi-s,
Adevăratele înfrângeri
Sunt renunţările la vis".

Popa Savu — deţinut politic, condamnat 25 ani muncă silnică. Executată în 1950—1964.

† Pr. Prof. Dr. Teodor Bodogae*

(la un an de la trecerea sa în veşnicie)

Prin venerabila sa vârstă de 83 de ani, s-ar putea aprecia că părintele profesor dr. Teodor Bodogae şi-a împlinit rostul în lumea aceasta şi că plecarea sa, în urmă cu un an, pe calea veşniciei a însemnat un deznodământ firesc, hărăzit tuturor muritorilor.

Cu toate acestea, atât pe plan familial cât şi instituţional (bisericesc şi cultural) i se simte absenţa ca o mare pierdere.

Nu se poate să nu fie regretat un om, cu un caracter atât de ferm şi o atât de bogată zestre de înţelepciune, cum a fost părintele Bodogae.

Specialist de prim rang în Istoria bisericească şi Patrologie, părintele Bodogae ne-a oferit pilda unei profunde responsabilităţi faţă de Biserică, în care a văzut o instituţie divino-umană, fără egal în această lume, tocmai pentru alcătuirea ei teandrică. Fără a cădea în înţelegerea triumfalistă a locului Bisericii în contextul istoric, părintele Bodogae n-a acceptat subordonarea acestei instituţii faţă de puterea seculară, ci a militat neabătut pentru independenţa şi păstrarea ei pe linia slujirii şi **sfinţirii** vieţii oamenilor.

Ca o consecinţă a acestei atitudini, regimul comunist l-a îndepărtat şi l-a ţinut vreme îndelungată (21 de ani) departe de rostul pentru care s-a pregătit: acela de dascăl de Teologie, iar când a revenit, în 1973, a fost primit cu rezerve şi chiar suspicionat de lipsă de lealitate faţă de un regim pe care într-adevăr îl detesta.

Măsura abuzivă nu l-a putut îndepărta însă şi de preocupările de studiu şi cercetare teologică. Scriitor prodigios, părintele Bodogae a înzestrat literatura teologică, mai ales pe cea cu caracter istoric-bisericesc, cu studii şi lucrări de referinţă. Teza sa de doctorat, alcătuită în timpul studiilor de specializare la Atena şi întitulată: „Ajutoarele româneşti la mânăstirile din Sfântul Munte Athos", impresionantă ca volum şi foarte bogată în mărturii documentare, şi-a păstrat peste decenii actualitatea.

Un capitol important în care şi-a adus contribuţia a fost cel al relaţiilor româno-sârbe, ca unul care a poposit, în vremea studiilor sale de specializare, şi la Belgrad.

Remarcabil este şi aportul pe care şi l-a adus, ca unul care cunoştea limba originală a scrierilor patristice, la traducerea acestora în limba română. În mod special ni l-a apropiat pe Origen, din opera căruia a tradus (în colaborare cu pr. prof. N. Neaga şi Zorica Laţcu), aproximativ 2000 de pagini. Tot prin strădania sa de traducător ne-a stat la îndemână importanta scriere: „Despre viaţa în Hristos" a lui Nicolae Cabasila (apărută la Sibiu, în 1946).

Prieten apropiat cu unul dintre fondatorii colecţiei patristice „Sources Chrétiennes" — rev. Claude Mondésert, părintele Bodogae a mijlocit înzestrarea bibliotecii mitropolitane din Sibiu, care este şi a Facultăţii de Teologie, cu zeci de volume din această prestigioasă colecţie, făcând astfel mai accesibile, tineretului universitar, operele patristice.

Părintele prof. Teodor Bodogae se numără şi între coautorii manualului de Istorie bisericească universală (în două volume) pentru Institutele teologice (Bucureşti, 1956).

Pe linie ecumenică, părintele Bodogae a sprijinit mai buna cunoaştere şi apropierea intercreştină prin traducerea lucrării lui Wisser't Hooft: „Ortodoxia văzută de un protestant", Sibiu, 1933.

Nu în ultimul rând se cuvine **a ne referi la** patosul predicatorial al celui pe care îl comemorăm acum, la un an de la mutarea sa în veşnicie. Din amvonul catedralei mitropolitane şi al bisericii din cartierul Lazaret a entuziasmat de nenumărate ori sufletele credincioşilor, stimulându-le spre evlavie şi transpunerea în viaţă a poruncilor evanghelice.

Teolog de profundă erudiţie, profesor universitar de mare reputaţie, preot înzestrat cu autoritate duhovnicească, acesta a fost părintele Teodor Bodogae, a cărui lipsă, aşa cum arătam la început, o vom resimţi mereu.

Bunul Dumnezeu să-i facă parte de dreapta sa răsplătire.

Veşnică să-i fie pomenirea.

Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan

* Cuvânt comemorativ ţinut la parastasul oficiat în paraclisul Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu, în ziua de 25.XI.'95.

AGENDA I.P.S. MITROPOLIT ANTONIE

Duminică, 5 noiembrie 1995, Î.P.S. Sa a slujit la Biserica „Sf. Nicolae" din Șcheii Brașovului. S-au aniversat 500 de ani de la zidirea Bisericii și de la zidirea primei școli românești, tot aici, lângă biserică. Înalt Prea Sfinția Sa a vorbit despre trecutul spiritual și cultural al Brașovului. Au transmis mesaje, Dl. Victor Opaschi, consilier prezidențial din partea D-lui Ion Iliescu, președintele României, Dl. Dan Fruntelată din partea D-lui Nicolae Văcăroiu, primul ministru al Guvernului României.

După terminarea Sf. Liturghii, Î.P.S. Sa a inaugurat noile case din incinta Muzeului Șcheii Brașovului, tăind panglicile tricolore: casa memorială „Ion Colan", casa memorială „Tudor Ciortea" și expoziția „Ex-Libris" a d-lui dr. Emil Bologa.

Luni, 6 noiembrie, Î.P.S. a partcipat la Simpozionul aniversar „500 de ani de la zidirea bisericii „Sf. Nicolae" și a Școlii din Șcheii Brașovului" care a avut loc în sala de festivități a Liceului „Andrei Șaguna" din Brașov.

Î.P.S. Sa a prezentat comunicarea: **„Biserica Ortodoxă și Școala românească din Șcheii Brașovului la vârsta de 500 de ani"** (va fi publicată în „Telegraful român"). Au mai prezentat comunicări academician George Mihăilă, preoții Vasile Prodea și Ioan Herda de la Biserica „Sf. Nicolae" din Șchei, Mihai Manolache de la Biserica „Sf. Arhanghel", din Brașov, Dl. Octavian Schiau, Dl. Ioan Vlad, prof. Constantin Catrina.

Au participat și elevi ai Liceului „Andrei Șaguna" și ai Seminarului Teologic din Brașov.

Marți, 7 noiembrie, Î.P.S. Sa a participat la Conferința preoților din Protopopiatul Brașov, dând preoților povețe și îndemnuri pastorale.

Vineri, 10 noiembrie 1995, a prezidat lucrările Permanenței Consiliului Eparhial.

Duminică, 12 noiembrie, a sfințit Monumentul eroilor martiri căzuți în cele două războaie mondiale, ridicat în parohia Dârlos, prot. Mediaș. Cu acest prilej a rostit o cuvântare despre „Vatra strămoșească".

Miercuri, 15 noiembrie, invitat de Asociația ASCOR, filiala Sibiu a conferențiat în Aula Facultății de Teologie „Andrei Șaguna" Sibiu, în cadrul săptămânii duhovnicești, despre „Rugul Aprins".

Duminică, 19 noiembrie, a sfințit biserica cu hramul „Sf. Împărați Constantin și Elena" din Parohia Râșnov IV, prot. Brașov, ridicată prin râvna preotului Giurgiu Ilarie Dorin și a credincioșilor acestei parohii. Cu această ocazie Î.P.S. Mitropolit a rostit predica zilei și a hirotesit întru iconom stavrofor pe preotul Giurgiu Ilarie Dorin.

În cadrul Sf. Liturghii de la Râșnov IV, a hirotonit întru diacon pe tânărul licențiat Albu Marius.

Miercuri 22 noiembrie a.c., la invitația Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu Anania și a Filialei ASCOR Cluj, a conferențiat la Casa de Cultură a studenților pe tema „Rugului Aprins". La sfârșitul Conferinței a răspuns întrebărilor adresate de cei prezenți în sală.

Vineri, 24 noiembrie, Î.P.S. Mitropolit a participat, în sala de festivități a Primăriei Brașov, la jurizarea proiectului viitoarei catedrale din Municipiul Brașov.

Sâmbătă, 25 noiembrie, a cercetat mânăstirea Predeal.

Duminică, 26 noiembrie, a slujit Sf. Liturghie la biserica „Buna Vestire" din Brașov la invitația preoților Manolache Mihai și Boghici Adrian. În timpul Sf. Liturghii a hirotonit întru preot pe diaconul Albu Marius, pe seama Capelei Spital IV Brașov și, întru diacon, pe licențiatul în teologie Năpar Toma Daniel. A rostit cuvânt de învățătură pe marginea pericopei evanghelice a zilei. La sfârșitul Sf. Liturghii a hirotesit întru sachelar pe tânărul preot Manolache M. Mihai, fost la Poiana Mărului, pentru rodnica activitate misionar-pastorală și, îndeosebi, pentru a fi construit o biserică nouă în parohia Poiana Mărului, după revoluția din 1989.

Luni, 27 noiembrie, a cercetat Mânăstirea Sâmbăta.

Pr. Valentin Sicoe
secretar eparhial

Un învățător pe frontul unirii — PETREA DASCĂLUL

(Urmare din pag. a 3-a)

bolnavi, slabi în zdrențele militare prea largi, de pe fronturile din Italia și Galiția; obosiți de război dar cu imensul câștig de înțelepciune al celor scăpați din bătaie.

În însemnările lăsate de Petru Olaru găsim pagini de adevărată istorie vie, incontestabil izvor istoric privind acțiunile, în speță ale locuitorilor din Orlat la pregătirea unirii. Astfel, odată cu sosirea soldaților de pe front — a doua jumătate a lunii octombrie 1918 — începe pregătirea și organizarea unei puternice activități care va culmina cu ziua de 1 Decembrie 1918. La începutul lunii noiembrie, sub îndrumarea dr. Ioan Lupaș și a sublocotenentului Ion Steflea din Săliște, în adunarea generală a sătenilor care s-a ținut la Orlat s-a constituit Consiliul Național comunal. Tot acum se formează garda națională locală în fruntea căreia a fost desemnat sublocotenentul Dumitru Pop. Următorul pas; înlăturarea autorităților austro-ungare de la conducerea comunei iar puterea a fost preluată, pe plan local de către noile organe revoluționare.

În 8 noiembrie Petrea Dascălul pleacă cu sătenii Ion Stoiță la Săliște, convocați de către dr. Ioan Lupaș și dr. Nicolae Petra pentru constituirea Consiliului național român de plasă. Președintele acestui organ a fost ales dr. Ioan Lupaș.

Spre sfârșitul lunii noiembrie locuitorii comunei Orlat adoptă „Hotărârea noastră" de unire cu România, „... tot ce au dorit strămoșii noștri, tot ce ne încălzește pe noi cei de față și tot ce va înălța pururea pe fiii și nepoții noștri". Hotărârea orlățenilor se va constitui în „credenționalul" cu care delegația obștei de aici va fi prezentă la Alba Iulia.

Urmează adunarea cercului electoral Cristian unde au fost aleși delegații oficiali pentru Adunarea Națională de la Alba-Iulia. Ca reprezentant al Orlatului este ales Ioan Stoiță, profesia „econom", adică țăran a cărui gospodărie personală îi conferă deplina independență economică. Plecarea delegațiilor spre Alba Iulia creează un entuziasm popular deosebit. La 30 noiembrie, pe peronul gării din Orlat unde era strâns aproape tot satul cântând „Deșteaptă-te române" și „Pe-al nostru steag e scris unire" pleacă Ioan Stoiță ca delegat oficial, și Petrea Dascălul împreună cu 10 săteni ca reprezentanți ai comunei la Marea Adunare.[4]

Istorica hotărâre a Marii Adunări de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918 a însemnat pentru Petrea Dascălul, ca și pentru atâția români materializarea visului național: unirea cu Patria. Constituirea deplină a statului național unitar a însemnat finalizarea unui edificiu în zidăria căruia o cărămidă a fost pusă și de învățătorul nostru.

Toată această activitate a fost recunoscută de contemporani. Și ca un corolar a unei lungi și prestigioase activități, Petrea Dascălul a fost numit în Consiliul Dirigent în calitate de referent, secția învățământ primar, colaborator apropiat al prietenului său, omul de cultură Onisifor Ghibu.[5]

Odată cu consumarea acestui eroic episod al istoriei noastre activitatea politică este înlocuită la Petrea Dascălul de cea educativă și scriitoricească. Nefăcând parte din nici un partid politic, munca învățătorului este pusă de-acum în slujba poporului care, în noile condiții emanciparea culturală îl duce la emanciparea socială.

Harnic, laborios, meticulos și modest, învățătorul Petru Olaru sau Petrea Dascălul continuă după război activitatea publicistică. Și cred că cea mai fericită formulă de încheiere a acestui material în care am încercat, în limita unor posibilități reduse de a scoate din anonimat activitatea unei personalități puternice, ar fi prezentarea unui fragment dintr-un articol semnat de Petrea Dascălul în revista „Luceafărul" din martie 1939, nr. 3 adresat slujitorilor școlii, intitulat „La despărțire": „... atâția învățători vrednici au fost în acest județ, atâția antemergători ale rosturilor dăscălești încât galeria lor ne-ar fi fost cel mai bun exemplu dacă i-am fi scos din anonimatul uitărilor".

4. Paul Abrudan, Tribuna Sibiului — 2 decembrie 1983.
5. „Luceafărul", Anul VI, Februarie—Martie 1939, nr. 2—3.

În amintirea părintelui GHEORGHE ȘOIMA (1911—1985)

Într-o zi mohorâtă de 26 noiembrie din anul 1985, deci acum 10 ani, pleca dintre noi, în plină activitate creatoare, cel ce avea să rămână în conștiința Bisericii noastre unul dintre cei mai de seamă profesori de teologie și creatori de muzică bisericească, păr. Gh. Șoima.

Deși au trecut 10 ani de când a plecat în lumea veșniciei, amintirea sa a rămas încă vie în sufletele tuturor celor ce l-au cunoscut și îndrăgit.

Locul lui Gheorghe Șoima în Istoria învățământului muzical bisericesc al Teologiei românești, precum și în Istoria muzicii românești, este consolidat și de contextul în care personalitatea sa a dobândit un contur aparte pe scena atât de laborioasă a Teologiei Ortodoxe sibiene.

În Transilvania începutului de secol XX, funcționa o singură școală ortodoxă de pregătire a viitorilor preoți și aceasta în Sibiul glorificat de activitatea genială a celui mai mare ierarh al Bisericii Ortodoxe din Transilvania, mitropolitul Andrei Șaguna. Aici, în Sibiu, își va începe activitatea preotul Dimitrie Cunțanu (1837—1910), care prin opera sa reprezentativă de culegere, selectare și notare a melodiilor bisericești practicate în Transilvania, a rămas în conștiința culturii românești ca un adevărat patriarh al melosului bisericesc transilvan. Între cei ce au avut privilegiul să-l aibă ca profesor de muzică bisericească se numără Dr. Vasile Stan, profesor de teologie, Augustin Bena, viitor profesor de muzică și apreciat compozitor, Laurențiu Curea, consilier al episcopului Nicolae Ivan și autor al unei Liturghii pentru cor mixt, ce are la bază melodiile notate de D. Cunțanu, Onisifor Ghibu, pedagog și literat de aleasă vocație, Candid Mușlea, autorul cunoscutei monografii în două volume, închinată bisericii Sf. Nicolae din Șcheii Brașovului, Sebastian Rusan, viitor episcop, Iosif Trifa, cel ce va pune bazele Oastei Domnului și mulți alții.

Această atmosferă de înaltă ținută intelectuală va fi dublată de activitatea urmașilor lui Dimitrie Cunțanu la catedra de Muzică bisericească a Școlii de Teologie de la Sibiu, devenită Academie Teologică și apoi Institut Teologic Universitar, iar în zilele noastre Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna" din cadrul Universității din Sibiu.

Urmașii lui Dimitrie Cunțanu au promovat aceeași cântare bisericească notată de înaintașul lor, așa încât putem afirma cu toată responsabilitatea pe care o comportă orice concluzie bazată pe cercetare, că varianta muzicală propusă de Dimitrie Cunțanu și a cărei realizare editorială a avut loc în anul 1890, are o continuitate neîntreruptă de cel puțin 150 de ani.

În teza noastră de doctorat intitulată „Muzica bisericească ortodoxă din Transilvania" am încercat să demonstrăm valoarea reală a variantei transilvănene, valoare conferită de structura ei modală, dependentă de filonul muzical psaltic de proveniență bizantină.

Gheorghe Șoima va prelua la Sibiu munca începută de mereu vrednicul de pomenire Dimitrie Cunțanu, precum și munca urmașilor acestuia: Aurel Popoviciu (1883—1929), autorul unui manual de Tipic, Sibiu, 1917, prima ediție și 1927, ediția a II-a și colaborator al lui Timotei Popovici la reeditarea Melodiilor celor opt glasuri, notate de D. Cunțanu, Sibiu, 1927. Urmează Candid Popa (1874—1949) și Petru Gherman (1907—1941), unul dintre cei mai talentați profesori de muzică bisericească ce i-a dat învățământul teologic din Sibiu, cu multe lucrări de specialitate, între care amintim compoziții și prelucrări bisericești și laice, colinde și cântece de stea și lucrări de muzicologie cu speciale referiri la istoria muzicii bisericești din Ardeal. Petru Gherman moare de tânăr în plină putere creatoare la 1 iulie 1941 și în locul lui va fi numit Gheorghe Șoima.

Absolvent al Liceului „Gheorghe Lazăr" din Sibiu (1921—1928), al Academiei Teologice Andreiene (1928—1932) și al Conservatorului de Muzică din București (1932—1937), Gheorghe Șoima va desfășura la Sibiu o întreită activitate: de profesor de muzică la Școala Normală (1937—1941), la Institutul Teologic Universitar (1941—1976) și la Școala Populară de Artă (1946—1959), de dirijor și compozitor.

În calitate de profesor va realiza cea mai lungă, mai stabilă și mai bogată activitate în cadrul învățământului teologic. Ținuta sa academică era dublată de o blândețe și duioșie în priviri, calități ce l-au impus în atenția studenților și a colegilor de breaslă ca o figură legendară, coborâtă de undeva din peisajul mioritic al Mărginimii Sibiului. Inspira încredere și respect numai privindu-l. Era darnic și altruist, oricând gata să dea o mână de ajutor discipolilor iubitori de muzică. Fruntea înaltă și privirea pătrunzătoare reclamau fizionomia unui intelectual de rasă, cu un cuvânt greu în exegeza imnelor liturgice și chiar a opusurilor filosofice ale unui Kant, Fichte sau Heideger.

Ca dirijor a consolidat prestigiul de care se bucura Corul Catedralei Mitropolitane, îmbogățind repertoriul cu piese corale psaltice. A descoperit frumusețile acestei muzici abia spre sfârșitul vieții. Atunci când se afla la pupitrul dirijoral, imprima interpretării corale un duh de rugăciune și meditație. Nesansa vieții sale a constat în faptul că el, ca profesionist, a lucrat și s-a chinuit cu amatori, Sibiul nedispunând atunci de vreo instituție muzicală superioară, cu excepția Filarmonicii de Stat dar și aceasta fără un cor reprezentativ.

În calitate de compozitor, latură ce-l definește cu adevărat, Gheorghe Șoima a acoperit o paletă vastă și diversificată. De la lucrări simfonice sau vocal-simfonice, la compoziții corale laice și bisericești, pentru voci egale, cor mixt sau bărbătesc. Reținem fugar doar câteva titluri: Lucrări simfonice: Triptic sibian (1962), Odă lui Gheorghe Lazăr (1957), Adagio molto esspresivo (1947), Moment rapsodic (1951), Jieneasca (1953), Valsul studenților (1966), Simfonia „Alpii transilvani" (1970) ș.a.

Compoziții corale: Mândru-i jocul Hațegana (1951), Nunta ciobănească (1955), Suită de cântece ciobănești (1936) ș.a.

Compoziții coral-liturgice: Liturghia dogmatică în La, necântată încă și rămasă în manuscris, ca dealtfel aproape toate compozițiile sale, o durere mărturisită adesea celor apropiați, Opt colinde pentru cor mixt (1940), Podoaba Casei Tale, pentru cor mixt cu soliști, compusă cu ocazia instalării mitropolitului Dr. Nicolae Mladin, în biserica măririi Tale stând, pentru cor mixt și bărbătesc ș.a. Gheorghe Șoima a scris și o serie de lucrări didactice și de pedagogie muzicală, altele cu caracter istorico-muzicologic și de folclor, articole omagiale închinate predecesorilor săi la catedră, în special lui Timotei Popovici, de care se simțea foarte apropiat.

Acum, la împlinirea unui deceniu de la moartea sa, așternem în sanctuarul vieții și activității sale piosul nostru sentiment de dragoste și recunoștință, pentru tot ceea ce a însemnat în viața bisericească a Ortodoxiei românești. Murmurăm în intimitatea ființei noastre chinonicul „Frații împreună", căruia i-a dat respirație duhovnicească într-una din cele mai populare creații ale sale, sau „Doamne a Tale Cuvinte", acum, când vremea colindelor este atât de aproape, este în noi și ninge peste suflete și morminte cu flori dalbe de măr.

Pr. Lect. Dr. Vasile Stanciu

SEMNALĂM... SEMNALĂM...

LUCIAN BLAGA despre ANDREI ȘAGUNA*

După importanta monografie a lui Keith Hitchins, intitulată ORTODOXIE și NAȚIONALITATE (Andrei Șaguna și românii din Transilvania 1864—1879), tradusă de prof. Aurel Jivi, revista „Anotimpuri literare" din Timișoara (nr. 9-10-11/1995) ne face o nouă surpriză legată tot de marele mitropolit care a reactivat Mitropolia Transilvaniei. Scriitorul și istoricul I. D. Suciu a descoperit la Academia Română un manuscris, redactat cu creionul, care reprezintă o conferință a lui Lucian Blaga despre Andrei Șaguna, rostită în 1943 la Sibiu, la „Cercul juridic Transilvan".

Conferința este evident importantă prin faptul că autorul ei e Lucian Blaga. E important și felul în care Lucian Blaga îl situează pe Șaguna în epocă, și cum situează în epocă și ortodoxia după un secol și jumătate de la marea lovitură pe care a primit-o la anul 1700 din partea catolicismului. Perioada aceasta de după 1700 e numită de Blaga **„tristă pauză istorică"** în care Biserica Ortodoxă a fost **„năpăstuită cum nici nu ne putem închipui"** și când ea **„abia mai putea respira"**, timp în care n-a avut nici episcopi, nici organizare bisericească până la 1861. Până în anul 1861, cu excepția lui Vasile Moga, pe care Blaga îl înțelege și nu-l consideră ca alți istorici, slab și ineficient, românii s-au aflat într-o **„iobăgie bisericească față de sârbi"**, din care, abia Șaguna îi va scoate. Blaga se dovedește în această prezentare a lui Șaguna un foarte bun analist al epocii și un portretist cum numai unul ca dânsul putea fi. Șaguna fiind până atunci un **„desăvârșit necunoscut"**, despre care **„se șoptea chiar că ar fi fost sârb"**, sosirea lui în Transilvania a provocat **„nedumerire și uimire"**. Venea de la Carlovit, dar cu **„ochii luminoși ca două minuni"**, părea că **„venea dintr-un basm"**. Blaga scria că întreaga lui înfățișare era **„expresia unei puternice sănătăți spirituale"**.

Anticipând ceea ce în conferința sa avea să dezvolte mai pe larg și avea să motiveze, Blaga enunță adevărul că **„Andrei a așezat temeiurile unei epoci istorice care avea să-i poarte numele"**. Când a venit el în Ardeal, **„Ortodoxia noastră** — scria Blaga — **trebuia să lupte chiar pentru oxigenul strict necesar ca să nu se sufoce"**. Lucian Blaga înțelege exact situația românilor ortodocși din acea vreme și raporturile cu Habsburgii de la Viena, și își pregătește și dezvoltă o strategie care, se va dovedi în timp, a fi fost cu adevărat vizionară.

Știe să se descurce în cercurile înalte de la Viena, se face invitat la masă de împărat și devine, încetul cu încetul **„o adevărată față bisericească și cel mai chemat reprezentant politic al poporului său... El avea conștiința despre sine însuși, ca exponent al unui neam întreg în lumea imperială"**. Blaga remarcă mereu faptul că Șaguna era un mare diplomat și că s-a implicat de la început în toate treburile bisericești, dar și politice ale românilor din Ardeal. Ludovic Kossuth, revoluționarul maghiar de la 1848, s-ar fi împăcat cu oricine, chiar și cu Avram Iancu, numai cu Șaguna nu.

Blaga refuză cu desăvârșire orice acuzație de servilism a lui Șaguna față de Curtea de la Viena, servilism de care l-au învinuit unii pentru că a fost făcut baron. Trebuie să precizăm însă: el s-a servit de Viena, nu Viena de dânsul. **„Nici un ardelean** — scrie Blaga — **n-ar fi putut să realizeze ceea ce Șaguna a durat în Ardeal"**, așa încât Blaga — și să nu uităm că e vorba de acel Blaga al cărui creștinism a fost uneori contestat — așadar el afirmă că Șaguna n-a fost chemat în Ardeal, ci **„a fost trimis"**. Trimis de Dumnezeu, evident. Blaga mai spune că Șaguna **„venea din Biblie"** și că **„știa că este trimis apostolic la poporul său, pe care încă nu-l cunoscuse"**.

Blaga se întreabă: **„Ce-i dă lui Șaguna această conștiință?"** Și răspunde: **„Credința ortodoxă pe care și-o însușise în toată adâncimea ei"** și, bineînțeles, credința în neamul său românesc. **„Naționalitatea** — spune Blaga — **este modul predestinat de manifestare a ortodoxiei"**, deși Blaga notează și dimensiunile ecumenice.

Că Șaguna vede în limbă suportul naționalității, o vedem din prefața la **Biblia** sa, textul fiind la îndemâna oricui. El s-a opus latinizanților care duceau la deformarea limbii și la artificializarea ei. Blaga apreciază că Prefața lui Șaguna la Biblia tradusă de el, **„echivalează cu un program literar"**. El pleda pentru organicitatea limbii, legarea ei de sorgintea populară, de limba vorbită. **„Limba noastră este pom viu"**, spunea Șaguna.

Blaga trece în revistă, insistent, rolul cultural al lui Șaguna în viața religioasă și națională a Transilvaniei. El era, zice Blaga **„un înțelept al acțiunii"**, **„avea geniul inițiativelor"**. A scris cărți, manuale **„de incontestabilă valoare"**, a întemeiat **„Telegraful român"** și **„Calendarul"**, reviste care dăinuiesc neîntrerupt până astăzi, a fost printre inițiatorii ASTREI și primul ei președinte.

În timpul dualismului austro-ungar el a fost pentru luptă activă pentru drepturile românilor. Pasiviștii nu l-au înțeles dar, ulterior, i-au dat dreptate.

A avut bucuria scurtă ca, la 1865, românii să fie recunoscuți ca națiune și Ardealul autonom, spune Blaga. Visul i s-a destrămat în 1867, prin dualismul care încorpora Transilvania la Ungaria, dar el n-a renunțat să ceară mereu drepturi pentru români și, în cele din urmă, va veni 1918.

Blaga remarcă adevărul că, totuși, cât a trăit Șaguna, **„Biserica lui era de fapt un mic stat în Stat"**, avea **Congresul ei** și constituția numită **„Statutul organic"**. Se știe că din primul Congres al lui Șaguna a făcut parte și Avram Iancu.

Este de-a dreptul impresionant cum, un mare filosof ca Lucian Blaga, a înțeles exact pe **omul mare al Bisericii Ortodoxe din Transilvania**, care a fost Andrei Șaguna.

Spiritul șagunian continuă să-și dea roadele în istorie. Rolul său în istoria Transilvaniei, în cea bisericească și în cea culturală, ca și în cea politică, în care, neimplicarea ar fi fost atunci cu totul neînțeleasă, rămâne covârșitor. Astăzi Facultatea de Teologie din Sibiu îi poartă numele, un Liceu din Brașov la întemeierea căruia a pus umărul, îi poartă numele, o Ligă din orașul Sfântul Gheorghe îi poartă numele, o Asociație din Constanța îi poartă numele și multe instituții din Transilvania, îndeosebi școli, sunt rodul activității și geniului său.

Numele său este nemuritor în istoria românilor din Transilvania și în inimile noastre ale tuturor.

* Cuvânt rostit în Catedrala mitropolitană din Sibiu, 30 noiembrie 1995, ziua Sf. Andrei.

ANTONIE P.

ANUNȚ

Arhiepiscopia Ortodoxă Română Sibiu, Secția culturală, adresează onoraților abonați, ca și altor eventuali doritori de a se abona, pe anul 1996, la publicația „Telegraful Român", că începând cu luna noiembrie 1995 se reînnoiesc abonamentele. Costul unui abonament pe un an este de 7 000 lei.

Expedierea banilor se va face obligatoriu prin mandat poștal pe adresa:

Arhiepiscopia Ortodoxă Română Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35, Cont nr. 45.10.4.09.2 la B.C. Sibiu.

Pentru cititorii de peste hotare abonamentul anual este de 25 dolari S.U.A., care vor fi vărsați în cont nr. 47.21.016.680, la B.C. Sibiu.

Vă mulțumim!

Redacția

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: **Dr. Antonie Plămădeală**, Mitropolitul Ardealului — președinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Aurel Jivi** — redactor adjunct; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

ABONAMENTUL pe un an: 7000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A., Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 142
SIBIU
15 decembrie
Nr. 47—48
1995

„Astăzi s-a născut Cel făr-de-nceput. Lăudaţi şi cântaţi şi vă bucuraţi!"

NAŞTEREA DOMNULUI, EVENIMENT CRUCIAL ÎN ISTORIE*

Iată, numai cu câteva zile înainte de a intra în anul nou 1996, Biserica intră în marea Sărbătoare a Naşterii Domnului, de la care se împlinesc 1995 de ani. Aşadar, aproape 2000 de ani de dăinuire a creştinismului. Aproape 2000 de ani de verificare a lui în istorie. A trecut în acest timp, uneori, prin perioade grele de persecuţii şi de interdicţii, dar întotdeauna a supravieţuit. Numărul credincioşilor, în loc să scadă, în acele perioade a crescut.

*

Să ne amintim de primele trei veacuri de persecuţii şi de condamnare a creştinilor la moarte, numai şi numai pentru că se declarau creştini. Moarte prin tăierea capului. Moarte prin aruncarea în cazane cu apă sau ulei în fierbere. Moarte prin trimiterea în arene cu lei înfometaţi cu care erau puşi să se lupte, deşi se ştia că întotdeauna vor învinge leii care îi vor sfâşia. Ba chiar organizau aceste crime sălbatice ca pe nişte spectacole cu public. Iar publicul îi aplauda pe lei!

*

Să ne amintim şi de ultimii cincizeci de ani din Ţara noastră. S-a încercat ateizarea poporului român prin toate mijloacele, multor categorii de cetăţeni interzicându-li-se participarea la slujbe şi orice contact cu Biserica şi cu preoţii.

Să întrebăm acum istoria: ce s-a întâmplat în veacurile de persecuţii şi de condamnare a credincioşilor creştini la moarte?

Un scriitor bisericesc care a trăit între anii 160—240, pe nume Tertulian, într-o carte intitulată **Apologeticum** care tratează despre apărarea şi dovedirea dumnezeirii lui Iisus şi a caracterului divin al învăţăturii Sale, ne spune despre persecuţii: **Sanguis semen cristianorum**, adică: sângele martirilor creştini a fost sămânţa înmulţirii creştinilor. Exemplul martirilor i-a convins pe tot mai mulţi că, religia creştină era religia cea adevărată. Efectul persecuţiilor a fost invers decât cel aşteptat de persecutori.

*

Şi în secolul nostru, în ultimii 50 de ani, persecuţia împotriva creştinilor şi a învăţăturii creştine, interzicerea religiei în şcoli şi în armată, şi în alte servicii de stat, ca şi în epoca martirilor, în loc să împuţineze credinţa, a făcut-o să crească. Recensământul liber din 1993 a descoperit că aproape 80% din populaţia României a rămas creştină şi ortodoxă.

De ce? Iată de ce: pentru că învăţătura creştină cea adevărată e de la Dumnezeu. Dumnezeu a apărat-o. Preoţii, mânăstirile şi şcolile teologice au propovăduit-o fără încetare şi uneori, cu riscuri. Nu putea fi ucisă, pentru că Iisus Hristos, Întemeietorul, era Dumnezeu. Pentru că Biserica nu poate fi distrusă nici de forţele iadului. De oameni cu atât mai puţin.

Acest lucru s-a dovedit lămurit în cei aproape 2000 de ani de creştinism şi de multe încercări. Iisus Hristos, Cel a cărui naştere o sărbătorim astăzi, a fost permanent cu Biserica întemeiată de El. El a apărat-o. Şi, cu Dumnezeu nu se poate lupta nimeni şi să învingă! Au căzut răpuşi toţi cei care au încercat o asemenea luptă, oameni şi imperii, împăraţi şi conducători, care se credeau atotputernici. A căzut imperiul roman cu împăraţii şi cu zeii lui. A căzut sub ochii noştri imperiul sovietic ateu şi dictaturile din ţările răsăritene instaurate de acest imperiu.

Au trăit fără rost, în conflicte interioare, şi au murit absurd şi fără speranţă, toţi cei care n-au înţeles că fără Dumnezeu nu se poate nimic, nimic nu se explică, nimic nu are sens. Cu Dumnezeu totul capătă răspuns. Şi toate tainele din noi şi din jurul nostru se lămuresc.

Un mare om de ştiinţă, savant, matematician din secolul al XVII-lea, socotea că, oricum, e mai de folos să crezi, decât să nu crezi, atunci când nici ştiinţele, nici filosofia nu dau răspunsuri convingătoare la marile întrebări pe care şi le pun oamenii. Savantul acesta, Pascal, (1623—1662), făcea următorul raţionament, un fel de pariu cam negustoresc, dar pentru aceasta nu mai puţin adevărat. El se şi numeşte „Pariul lui Pascal", adică demonstrează că, oricum, e mai bine să crezi, decât să nu crezi.

Iată-l:

1. Dacă Dumnezeu nu există şi nu crezi, n-ai pierdut nimic.
2. Dacă Dumnezeu nu există şi crezi, de asemenea n-ai pierdut nimic.
3. Dar dacă Dumnezeu există şi crezi, ai câştigat totul.
4. Şi dacă Dumnezeu există şi nu crezi, ai pierdut totul. Adică ai pierdut Raiul.

Şi savantul încheia: Aşadar e mai folositor să crezi şi să câştigi totul, adică mântuirea.

Cine nu ajunge pe calea credinţei la Dumnezeu, să-şi facă măcar socoteala aceasta. Că şi mintea ne-a dat-o Dumnezeu ca să ne folosim de ea!

*

Credinciosul trăieşte liniştit. Ştie. Ştie de Dumnezeu, îşi explică prin Dumnezeu viaţa şi tot universul. Trăieşte după legi morale care îi reglementează şi îi orientează viaţa personală şi cea împreună cu semenii. Simte responsabilitate pentru familia sa şi pentru marea familie alcătuită din toţi oamenii. Credinciosul moare liniştit şi chiar dacă cei care rămân îl plâng, toţi au speranţa că nu moartea are ultimul cuvânt, ci nemurirea, prelungirea vieţii care nu va mai cunoaşte moartea. Nemurirea înseamnă întâlnirea dincolo cu cei dragi, plecaţi mai devreme. Altfel, despărţirea de cei dragi, de părinţi, de soţie, de soţ, de copii, ar fi catastrofală. În speranţa nemuririi, legătura cu cei care pleacă se va relua. De aceea poporul român ortodox păstrează comuniunea cu morţii, se roagă pentru ei, face pomeni pentru ajutorarea lor dincolo. Legătura dintre cele două lumi e mereu vie şi ea dă linişte sufletelor noastre îndurerate de orice despărţire, care, pe pământ e definitivă.

Naşterea Domnului ne-a adus această speranţă. Sărbătoarea ne aminteşte de vizita lui Dumnezeu pe pământ. Fără această vizită, fără Întruparea lui Dumnezeu, oricâte străduinţi ar face ştiinţele toate, şi filosofia, şi noi înşine, n-am şti nimic, nimic, nici despre noi, nici despre originea universului, nici despre cerul înstelat cu lumile lui, nici despre pământ, nici despre plantă, nici despre copac, nici despre pădure, nici despre pasăre, nici despre puterea

(Continuare în pag. a 2-a)

† **Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALA**
Arhiepiscop al Sibiului şi Mitropolit al Ardealului, Crişanei şi Maramureşului

* Pastorală dată la Ziua Naşterii Domnului.

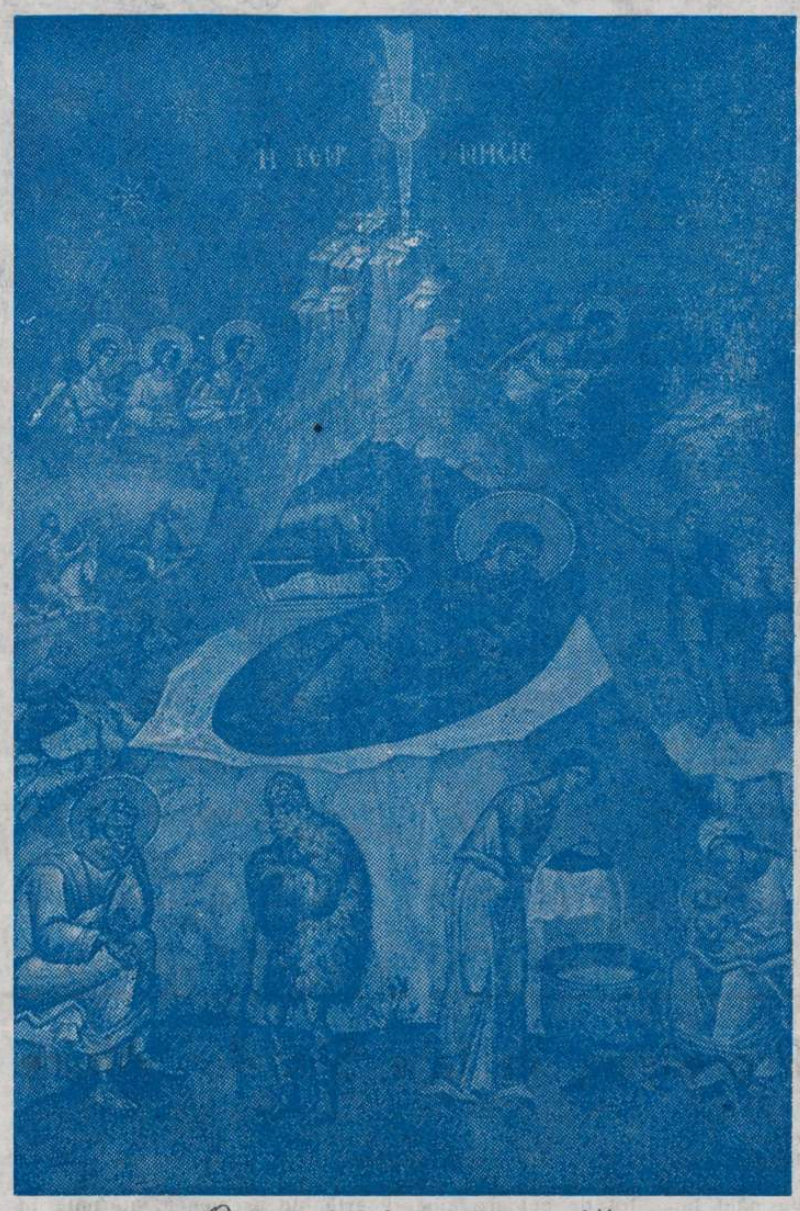

O, ce veste minunată

O, ce veste minunată
Lângă Viflaim s-arată,
Cerul strălucea
Îngerii veneau
Pe-o rază curată!

Păstorii cum auziră
Spre lăcaşul sfânt porniră,
Unde au aflat
Pruncul luminat
Şi îl preamăriră.

Păstorilor din câmpie
Le vesteşte-o bucurie.
Că-ntr-un mic lăcaş
Din acel oraş
S-a născut Mesia.

E Iisus Păstorul Mare,
Turmă ca El nimeni n-are.
Noi Îl lăudăm
Şi ne închinăm
Cu credinţă mare.

Pe Fiul în al Său nume
Tatăl L-a trimis în lume,
Să se nască
Şi să crească
Să ne mântuiască!

Astă Seară-i seară mare

Astă seară-i seară mare
Florile dalbe!
Seara mare-a lui Crăciun,
Florile dalbe!
Când s-a născut Domnul bun,
Florile dalbe!
Noi umblăm şi colindăm,
Florile dalbe!
Vestea bună să v-o dăm,
Florile dalbe!
La mulţi ani cu sănătate!
Florile dalbe!
Că-i mai bună decât toate,
Florile dalbe!

SFÂNTUL GRIGORIE PALAMA

La Duminica Sfinţilor Părinţi după trup ai Domnului Iisus Hristos*

(Omilia a 57-a — fragment —)

Dacă după dumnezeire neamul lui Hristos nu poate să fie înfăţişat, El are însă neam după umanitate, după firea omenească, fiind descendent din oameni, El care s-a învrednicit să fie Fiul Omului şi să mântuiască pe om. Această carte a neamului Său au întocmit-o doi dintre sfinţii evanghelişti, Matei şi Luca. Evanghelistul Matei, după pericopa care s-a citit în Duminica premergătoare Crăciunului, nu a pomenit pe nici unul de dinainte de Avraam, ci coborând de la acela, a ajuns până la Iosif, căruia, după dumnezeiasca iconomie, i-a fost dată logodnică Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu şi care era din acelaşi neam şi ţinut, ca prin asta să arate că şi după ea, cu nimic mai mic nu este neamul. Luca însă, începând nu de la cei de mai dinainte, ci de la cei mai apropiaţi, urcând de la Iosif, nu s-a oprit la Avraam, ci cuprinzând pe toţi până la **Adam**, chiar şi pe **Dumnezeu** L-a numărat între strămoşii după umanitate ai lui Hristos. Şi aceasta pentru că, după cum socotesc eu, a vrut să arate că de la început omul nu este numai zidirea lui Dumnezeu, ci şi fiu după duh, duhul acela care i-a fost dat atunci împreună cu sufletul prin suflarea de viaţă. I-a fost dat duhul ca şi o logodnă, încât, dacă se întărea în el şi păzea porunca, să poată prin el participa la unirea desăvârşită cu Dumnezeu, prin care ajungea să trăiască veşnic lui Dumnezeu, şi să dobândească astfel nemurirea **(Matei 1, 1—17; Luca 3, 23—38)**.

Acela însă, urmând sfatul cel rău al răzvrătitorului, a călcat porunca cea sfântă şi s-a făcut nevrednic şi a căzut din acea logodnă, din făgăduinţa făcută şi a întrerupt planul cel dumnezeiesc. Dar harul lui Dumnezeu fiind dat fără căinţă şi planul Său (cu lumea) fiind nemincinos, Dumnezeu caută printre cei ce coboară după fire din acela, ca să găsească, din mulţi, un vas potrivit harului şi acelei dumnezeieşti înfieri; un vas care să slujească total voii celei sfinte a lui Dumnezeu şi să fie arătat vrednic de unirea cea ipostatică a firii dumnezeieşti cu firea omenească, unire care nu numai că situează sus firea omenească, ci ridică din nou prin ea tot neamul. Un astfel de vas s-a arătat copila sfântă, Fecioara Născătoare de Dumnezeu şi de aceea a fost numită de arhanghelul Gavriil **„plină de har"**, fiind cu adevărat cea mai aleasă, vas curat şi neprihănit, vrednic să încapă ipostasul teandric şi să conlucreze cu El. Pe ea a rânduit-o Dumnezeu şi a ales-o mai dinainte dintre toţi cei din veacuri şi o învredniceşte harului mai mult decât pe alţii şi o face sfântă a sfintelor şi o arată a fi chiar mai înainte de naşterea sa minunată, de vreme ce a binevoit ca ea să locuiască la sfânta sfintelor de la Templu, primind-o încă de copil să aibă sălaş împreună cu El. Şi o alege pe ea nu simplu dintre cei mulţi, ci şi dintre cei mai dinainte aleşi de El, cunoscuţi şi minunaţi pentru credinţa, cunoştinţa, purtările, cuvintele şi faptele lor cele iubitoare de Dumnezeu şi folositoare **(Luca 1, 28)**.

Şi aţi observat cum a început alegerea. Dintre copiii lui Adam, minunatul **Set** a fost ales de Dumnezeu, care prin cuvioase purtări şi prin cumineţenia sentimentelor lui, prin buna cuviinţă a virtuţilor, cu adevărat ca un cer însufleţit pe sine s-a arătat şi prin aceasta a dobândit alegere, din care avea să odrăslească apoi Fecioara aceasta, ca un cer purtător al Dumnezeului Cel mai presus de ceruri, prin care oamenii să fie chemaţi din nou la înfierea cea nemuritoare. Din cauza aceasta, tot neamul lui Set s-a numit **„fiii lui Dumnezeu"**, pentru că din neamul acesta urma să se nască Fiul lui Dumnezeu şi Fiul Omului. Aceasta şi pentru faptul că numele Set — **înviere** se tâlcuieşte — sau mai corect spus, **sculare**, şi însemnează cu adevărat Domnul, făgăduind şi dăruind viaţă nemuritoare celor ce cred Lui **(Fac. 4, 25)** . . .

Şi ca să vedeţi cât de arătat se face celor înţelepţi Duhul Sfânt, luaţi aminte cum toată Scriptura cea inspirată de Dumnezeu a scris despre Fecioara Născătoare de Dumnezeu. Căci arătând tot neamul ei, care începe de la Adam, prin Set, prin Noe, prin Avraam, prin David şi Zorobabel, cu toţi cei cuprinşi între aceştia, a arătat cu exactitate întreg neamul, până în timpul în care s-a arătat Fecioara, Maica lui Dumnezeu. Unele din neamuri nu le mai aminteşte, pe altele pomenindu-le, le lasă apoi în adânc de uitare, pome-

(Continuare în pag. a 2-a)

Traducere de
Diac. Eugen Moraru
Atena

* Traducerea s-a făcut după lucrarea: **Grigoriu toú Palamá, Ápanta tá érga, tomos XI, Tessalonic, 1986**, p. 424—451.

Şcoala Românească din Scheii Braşovului — 500 ani —

Cu 500 de ani în urmă, în Scheii Braşovului, şcoala românească îmbrăca haine de piatră, câştigându-şi statutul de „şcoală orăşenească" pentru „oraşul Şchei", atât de des pomenit în documentele timpului sub acest atribut. Nu trebuie, însă, confundată zidirea şcolii cu înfiinţarea ei, căci mărturii premergătoare acestui an ne îngăduie să apreciem începuturile şcolii cu mult înainte. În acest sens, pledează o bulă papală emisă de Bonifaciu al IX-lea la 15 decembrie 1399 pentru „schismaticii" ortodocşi din Şchei, cu scopul de a-i converti la religia catolică. Cu siguranţă că exista acea formă de învăţătură a „şcolii de predică", prin care se crea un sistem educaţional de rezistenţă ortodoxă şi o dovadă în acest sens o constituie un manuscris al „Omiliarului", recent descoperit în Scheii Braşovului şi datat pentru veacurile XI-XII. Încă se mai păstrează în Şchei manuscrise cu caracter educaţional din veacul XIV de sfârşit şi început de XV, între care „Învăţăturile lui Ioan Scărarul", „Învăţăturile lui Efrem Sirul", „Învăţăturile împăratului bizantin Ioan Cantacuzino", pe care protopopul Mihai le dăruia bisericii în condiţiile în care, la 1597 reclădea în piatră şcoala, în baza daniei voievodului moldovean Aron.

Complementar cu zidirea clădirii, existenţa şcolii este dovedită de numărul mare al grămăticilor. Un grămătic Oprea este chemat la 1479 la curtea lui Laiotă Basarab cel Bătrân, altul Radu, între anii 1480-1484 îndeplineşte misiuni diplomatice la curtea lui Vlad Călugărul, care la 1495 clădea pentru prima dată şcoala în piatră. Între anii 1481-1484 documentele Braşovului consemnează pe grămăticul Gheorghe din Şchei, pe un „grămătic de sârbie" Petru la 1492, motiv pentru care nu considerăm o surpriză că, tipărind la 1577 Psaltirea, diaconul Coresi menţiona în prefaţă: „să fie grămăticilor de înţelegătură".

Fertilizată de o pozitivă mişcare spirituală religioasă, urmată de aducerea tiparului coresian de la Târgovişte, şcoala avea să cunoască reale avantaje. Cei doi cărturari, protopopii Ianc şi Mihai, care traduceau cărţile diaconului Coresi şi în timpul cărora „multe cărţi s-au tipărit şi pe limba românească şi pe limba slavonească şi mult s-au nevoit aceşti păstori cu turma lui Hristos", nu numai că reclădesc şcoala, dar o înzestrează cu cărţi şi dascăli, ca Oprea, Dobre şi alţii. Traducând Octoihul în limba română la 1570, diaconul Oprea ne prezintă şcoala la un nivel neaşteptat, având două secţii de pregătire, sub forma unui curs primar şi un curs superior pentru viitorii dascăli, adică pentru „ucenicii cine învaţă dăscălie". Trecând prin Ardeal, călătorul iezuit Fasching prezintă cu admiraţie o şcoală în care „Didascalorum labor in eo totus versatur, ut legere ac scribere suam parvulorum Rem(publicam) in qua barbati etiam ac uxorati etiam ac uxorat sunt condocefaciant. Eorum literae Graeco-Aegyptiis characteribus conforma, tur...", apreciind frecventarea de către partea masculină şi cea feminină şi grafia chirilică. Ca urmare, la 1760, prin străduinţa protopopului şi cronicarului Radu Tempea II se ridică etajul şcolii, căci multele chilii, consemnate ca sediu şcolar, se dovedesc improprii.

În condiţiile acestei bogate vieţi şcolare, patronate firesc de biserica protectoare Sf. Nicolae prin slujitorii ei, protopopul Vasile (fost grămătic al şcolii) realizează prima cronică cu subiect românesc din Transilvania, propunându-şi să eşaloneze evenimente locale şi transilvănene de mare interes între veacurile XIII şi XVII. Pe tărâm şcolar, Dimitrie Eustatievici (şi el profesor al şcolii), creează prima gramatică românească la 1757, având să slujească învăţământul în calitatea sa de prim director al şcolilor naţionale neunite din Tran-

(Continuare în pag. a 2-a)

Prof. Vasile Oltean

Naşterea Domnului, eveniment crucial în istorie

(Urmare din pag. 1)

germinatoare a seminţei de grâu şi de trandafir, şi a tuturor seminţelor, nici despre culoare, nici despre mirosul ascuns în floare.

Iisus venind pe pământ ne-a spus că toate acestea şi tot ce mai cade sub privirea noastră, şi tot gândul ce naşte în minţile noastre, şi tot ce simt inimile noastre, toate vin de la Tatăl. De la Dumnezeu. El le-a sădit în lume şi în noi. Iisus ne-a adus această ştiinţă despre toate, din cer. De la autorul tuturor. De la Creator, El fiind una cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt, Treimea cea nedespărţită.

Iată de ce Naşterea Domnului a fost un **eveniment crucial în istorie.** Creatorul a coborât din cer şi s-a destăinuit nouă, oamenilor. Adică ne-a explicat tainele. Iată de ce istoria lumii se împarte în două: **până** la Hristos şi **după** Hristos. Aşa numărăm anii.

*

Naşterea Domnului e fereastra către Dincolo, către Dumnezeu. Prin ea vedem Dincolo. Prin ea înţelegem. Prin ea aflăm cum a fost cu creaţia şi cum va fi după ce vom pleca de aici.

Divinitatea lui Iisus se oferă în primul rând credinţei. Dar nu numai credinţei. Ea se oferă şi capacităţii noastre de judecată. Iisus a făcut minuni. A vindecat ologi, orbi şi a înviat morţi. Şi a înviat El însuşi din morţi. Acestea au fost fapte **văzute** de contemporani şi transmise până la noi, din generaţie în generaţie. Aceste fapte alcătuiesc Evangheliile. Şi faptele, se spune, sunt un lucru încăpăţânat. Ele nu pot fi negate. Şi nu au nevoie să fie argumentate, demonstrate. Ele sunt. Cei care le-au văzut, apostolii şi primii martori şi martirii au murit pentru ceea ce au văzut. **„Nu putem să nu spunem ceea ce am văzut şi am auzit"**, au declarat apostolii Petru şi Ioan în faţa anchetatorilor (F. Ap. 4, 20). Ei au văzut **„semne şi minuni"** incontestabile (F. Ap. 2, 22) şi, mai presus de acestea, l-au văzut pe Iisus înviat după ce îl văzuseră mort pe cruce şi îngropat. Ei zic: **„La acestea noi toţi suntem martori"** (F. Ap. II, 32).

Cu astfel de martori şi nu puţini — toţi apostolii şi peste cinci sute de persoane (I Cor. 15, 6) — creştinismul a trecut prin istorie aproape 2000 de ani şi vă rămâne viu în istorie până la sfârşitul veacurilor. Despre minuni mulţimile spuneau: **„Niciodată nu s-a văzut una ca aceasta în Israel"** (Matei 9, 33).

Şi-apoi, în afara minunilor, au rămas de la Iisus **învăţăturile.** Contemporanii care-L ascultau, spuneau: **„Niciodată n-a grăit un om aşa ca omul acesta"** (Ioan VII, 46). Aceasta pentru că **Omul** acesta nu era om, ci era Dumnezeu. Cine să fi putut vorbi mai bine ca Dumnezeu?

*

Aşadar minunile, predica Sa unică, jertfa Sa pentru alţii, căci El era fără păcat (Ioan VIII, 46) şi învierea de toţi controlată, cum fusese controlată şi moartea pe cruce, toate acestea ni-L arată pe Iisus a fi fost Dumnezeu, **Dumnezeu-Fiul.** Unul din Treime. Trimisul cerului. Cel ce a adus din cer ştiinţa şi cunoştinţa despre tot ceea ce este necesar şi esenţial pentru ca oamenii să ştie. Despre viaţă. Despre moarte. Despre mijloacele mântuirii, credinţa dreaptă, faptele bune şi ajutorul Harului dumnezeiesc. Despre pocăinţă şi iertare. Despre nemurire şi viaţa veşnică.

*

Iată ce sărbătorim noi astăzi. Sosirea din cer a marelui răspuns la toate întrebările care erau până atunci fără răspuns. Iată ceea ce trebuie să ne amintim, ca să ne întărim credinţa în Dumnezeu şi în Evanghelia Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

Acestea toate să ne stimuleze, să ne îndemne spre fapte bune. Să ne întărească răspunderea pentru felul cum ne trăim viaţa pe pământ şi pentru pregătirea intrării noastre în viaţa veşnică.

Iată lucruri cu care nu se poate glumi. Iată lucruri de mare seriozitate. Pentru că toţi vom muri. Ştim bine: nu se face nici o excepţie. Toţi vom avea de dat socoteală pentru tot gândul, pentru toată fapta. Şi ce bine va fi când vom auzi la Marea Judecată: **„Intră întru bucuria Domnului tău"** (Matei XXV, 21).

Naşterea Domnului să ne facă mai ascultători de Dumnezeu. Şi mai buni unii cu alţii. Şi mai atenţi faţă de Biserica în care se propovăduieşte Cuvântul lui Dumnezeu şi în care, prin Taine, ne aflăm în comuniune cu Dumnezeu şi la poarta Raiului.

*

Dumnezeu să ne binecuvinteze Sărbătoarea.

Harul Domnului să fie peste noi toţi, peste Transilvania şi peste toată Ţara românilor **„de la Nistru pân'la Tisa".**

La Duminica Sfinţilor Părinţi...

(Urmare din pag. 1)

nind îndeosebi pe ascendenţii Născătoarei de Dumnezeu, ca unii care prin ei înşişi şi prin cele ce au făcut, au arătat mai dinainte, în tip, pe Hristos Cel ce va fi din Fecioară.

Vedeţi deci şi pe **Noe** ca fiind preînchipuire, tip, al Celui ce avea să vină şi să fie născut din Fecioară, pentru care s-a şi făcut alegerea. Căci Noe s-a arătat izbăvitor al neamului omenesc, desigur nu la modul general, ci al casei lui, care prin el a fost izbăvită, după cum şi Hristos este mântuitorul neamului omenesc, dar în mod deosebit al casei Lui, adică al Bisericii, nu al celor neascultători. Numele lui Noe înseamnă **odihnă;** dar cine este cu adevărat **Odihna,** dacă nu Hristos Cel născut din Fecioară, pentru că zice: **„veniţi la Mine toţi cei osteniţi şi împovăraţi şi Eu vă voi odihni pe voi"**, dăruindu-ne libertate, odihnă şi viaţă veşnică **(Efes. 5, 23; Fac. 5, 29; Matei 11, 28)...**

Hristos este Cel care ne-a odihnit pe noi, Cel ce a deschis cerul şi a suit acolo firea noastră şi a arătat prin cuvinte şi fapte urcuşul spre cer şi ne-a chemat spre acest urcuş. Potopul a fost preînchipuirea acestei odihne, întrucât a fost încetarea păcatului şi odihnă de păcat, dar nu a fost odihnă şi slobozenie a celor păcătoşi.

Cu toate că şi Iafet s-a arătat credincios părintelui său Noe a auzit de la acesta că neamul lui **Sim** va fi sfânt. Din acesta se trăgea **Avraam,** care a fost ales dintre toţi urmaşii lui Sim pentru a fi chemat în neamul Fecioarei Născătoare de Dumnezeu şi a fost numit de Dumnezeu şi a primit acea mare făgăduinţă, că din seminţia lui se vor binecuvânta toate neamurile pământului, precum zice şi Pavel, că Hristos Cel născut din Fecioară este după trup **„urmaşul lui Avraam".** Şi vorbind de Avraam, cine ar putea să înfăţişeze arătările lui Dumnezeu, semnele cele dumnezeieşti şi sfintele făgăduinţe care au prevestit şi au preînchipuit pe Născătoarea de Dumnezeu, precum şi minunata ei naştere? Dar ca să continuăm cu cele ce s-au spus, căci timpul nu ne îngăduie să zăbovim mai mult, în neamul celor aleşi, dintre cei născuţi lui Avraam, este rânduit **Isaac,** apoi din acesta neamul lui **Iuda,** iar din el, spiţa lui **Iesei** şi apoi între cei născuţi în acest neam, psalmistul, proorocul şi împăratul **David,** despre care zice Dumnezeu că: „seminţia lui va rămâne în veac şi tronul lui este ca şi soarele înaintea Mea şi ca luna întocmită în veac şi martor credincios în cer" **(Gal. 3, 16; Ps. 88, 35—36)...**

Zorobabel, cuprins între strămoşii Maicii Domnului s-a arătat şi el a fi tip al lui Hristos şi a fost învrednicit de mari cuvinte şi fapte. Născut în timpul robiei, a fost apreciat de Cirus, regele mezilor şi al perşilor, pentru virtutea şi cunoştinţa sa, şi învăţa pe evrei şi pe cei de alt neam puterea adevărului. El eliberează neamul din robie şi rezideşte Templul lui Dumnezeu, precum va face şi Hristos, care nu rezideşte însă un templu neînsufleţit, ci unul viu şi raţional, adică firea noastră, şi nu o izbăveşte doar dintr-o robie sensibilă care nu dura de multă vreme, ci din robia cea înţelegătoare care era demult. Şi nu îi mută pe ai săi doar dintr-un loc în altul, ci de la pământ la cer.

Din neamul Născătoarei de Dumnezeu, **Zorobabel** duce spiţa neamului la David prin **Solomon,** care a moştenit Împărăţia, dar şi prin cei născuţi din **Nathan,** care aparţinea neamului preoţesc. De aceea sunt aceste diferenţe în relatarea neamului cel după trup al Domnului, la Matei şi la Luca **(Esdra cap. 3; Matei 1, 13; Luca 3, 28)...**

Toate acestea au fost rânduieli şi preînchipuiri ale unor taine mai mari, deoarece trebuia ca neamul împărătesc să se lege în feluri diferite cu cel preoţesc, făcând apoi să încolţească neamul cel după trup al lui **Hristos — care este Împărat şi Arhiereu în veac.** Faptul că cei înfiaţi au aceeaşi soartă cu fiii naturali, iar legea primea deopotrivă pe ambii părinţi, adică şi pe cei adoptivi tot aşa ca şi pe cei după fire, rezultând din aceasta şi o altă înrudire, înseamnă în mod clar că toate acestea sunt rânduială şi tip al noii înfieri după Hristos, care este înrudire şi chemare după duh şi după legea harului. Însuşi Domnul spune în Evanghelie: „cel ce face voia Tatălui Meu care este în ceruri, acela îmi este şi frate şi soră şi mamă" **(Marcu 3, 35).**

Vedeţi neamul lui Hristos cel sădit nu după fire, ci după har şi după legea harului? Aceasta se deosebeşte atât de mult de legea care s-a dat prin Moise, încât toţi cei care erau numiţi fii prin ea, nu erau născuţi din Dumnezeu şi nici nu erau cu ceva peste firea naturală, pe când toţi cei deveniţi fii prin legea harului, sunt născuţi de la Dumnezeu şi sunt ridicaţi mai presus de fire şi sunt înfiaţi — prin credinţa în Hristos — lui Avraam, şi devin fii ai lui, mai mult decât cei după sânge. Căci toţi cei botezaţi în Hristos, s-au îmbrăcat cu Hristos, cum zice şi Pavel, şi chiar dacă sunt după fire copii ai altora, devin fii mai presus de fire prin Hristos, Cel care biruieşte firea şi Se întrupează fără sămânţă, de la Cel de sus şi din Pururea Fecioara Maria, dăruind celor ce cred în numele Lui puterea să devină fii ai lui Dumnezeu **(Gal. 3, 27; Ioan 1, 12)...**

ÎNCHINAREA MAGILOR

La opt zile după naşterea Sa Domnul a fost tăiat împrejur, potrivit prevederilor Legii Vechiului Testament iar la patruzeci de zile a fost închinat la Templu, fiind întâmpinat de dreptul Simeon şi proorocita Ana.

Nu peste mult timp a avut loc un eveniment mai puţin aşteptat.

Acesta este Închinarea magilor de la Răsărit, la care ne vom referi în cele ce urmează.

Vom urmări la început textul pericopei Evanghelice:

„Iar după ce Iisus s-a născut în Betleemul Iudeii în zilele regelui Irod, iată magii de la Răsărit sosiră în Ierusalim, zicând: Unde este Nou-Născutul Rege al iudeilor? Căci noi am venit ca să ne închinăm Lui. Iar regele Irod auzind acestea s-a tulburat şi împreună cu el tot Ierusalimul. Şi adunând pe toţi arhiereii şi cărturarii poporului i-a întrebat unde are să se nască Hristos. Iar ei au zis: În Betleemul Iudeii, căci aşa s-a spus prin profetul: „Şi tu, Betleeme, pământul lui Iuda, nicidecum nu eşti mai mic între căpeteniile lui Iuda, că din tine va ieşi Conducătorul (Povăţuitorul) care va paşte pe poporul Meu, pe Israel". Atunci Irod chemând pe magi s-a informat cu de-amănuntul de la ei despre timpul când li s-a arătat steaua. Şi trimiţându-i pe dânşii la Betleem le-a zis: Mergând, cercetaţi cu de-amănuntul despre Prunc, iar dacă Îl veţi găsi vestiţi-mă şi pe mine ca şi eu să merg să mă închin Lui. Iar ei ascultându-l pe rege s-au dus. Şi iată steaua pe care o văzuseră la Răsărit, mergea înaintea lor până ce a venit şi a stat deasupra locului unde era Pruncul. Iar ei văzând steaua s-au bucurat cu bucurie foarte mare. Şi intrând în casă au văzut Pruncul cu Maria, mama Lui, şi căzând la pământ I s-au închinat Lui şi deschizându-şi vistieriile lor I-au adus Lui: aur, tămâie şi smirnă. Şi primind încunoştinţare în vis ca să nu se întoarcă la Irod, s-au dus pe altă cale în ţara lor" (Matei 2, 1—12).

Textul pericopei ridică mai multe probleme.

În primul rând el ne indică faptul că venirea magilor se petrece „în zilele lui Irod regele".

Cine era Irod?

Era fiul lui Antipater, un idumean, care i-a sprijinit pe romani în cuceririle lor din Orient. A fost ales de Senatul roman, şi decretat ca „rege asociat" — (rex socius). Străin de origine, nu se bucura de simpatia poporului iudeu, fiind considerat uzurpator al tronului lui David. Pentru a-şi câştiga simpatia, restaurează din temelie Templul din Ierusalim şi se căsătoreşte cu o fiică din vechea familie regală a Hasmoneilor. Dar toată viaţa rămâne o luptă deschisă de a se menţine la tron, suspectând tiranic şi crud orice situaţie sau pretendent, fie chiar imaginar.

Cine sunt magii şi de unde au venit ei?

Magii erau înţelepţii timpului care cu ajutorul astrologiei căutau să pătrundă destinul omenirii, prezicând anumite evenimente ce urmau să se producă, de pildă: cum ar fi recolta, sfârşitul unei domnii, rezultatul unei bătălii, etc. Unii spun că erau chiar regi ai unor popoare orientale. Chiar dacă nu erau regi încoronaţi, influenţele lor la curţile regale erau hotărâtoare ori de câte ori apăreau nedumeriri privind soarta unei ţări orientale. Astfel Sf. Scriptură ne dă mărturie că regele Babiloniei îi consulta pe magi întotdeauna când lua o hotărâre privind soarta imperiului. De fapt s-a şi descoperit că la Sippar lângă vechiul Babilon exista chiar o şcoală de astronomie (Horia Matei, Enigmele Terrei; vol. II, Bucureşti, 1983, pp. 122—124). Dar nu numai Babilonia avea magi, ci mai multe din ţările Imperiului Roman şi mai ales Persia, Caldeea, Media, Etiopia. Arabii se chiar numeau „fiii răsăritului", iar magii — ne spune Evanghelia — au venit din răsărit din una sau mai multe din ţările amintite.

Ce i-a determinat pe magi să vină la Ierusalim?

Apariţia unei stele care i-a condus până aici. Ei sunt astrologi şi pun în legătură viaţa oamenilor şi a popoarelor cu mişcarea stelelor de pe cer. O stea mare le oferea concluzia că în poporul iudeu s-a născut un rege. De aceea, ei motivează că „au văzut steaua Lui la răsărit" şi adaugă că scopul venirii lor este de a-i aduce noului rege veneraţia lor. S-a descoperit de altfel la Sippar o tăbliţă de lut pe care era consemnată apariţia unei stele ce putea fi observată din orice parte a răsăritului, care a durat mai multe luni, în chiar perioada Naşterii Domnului (Horia Matei, idem, ibidem).

Ce fel de stea a fost aceasta?

Astronomul Iohannes Kepler a demonstrat în 1606 că steaua care i-a condus pe magi a fost o triplă conjuncţie a lui Jupiter şi a lui Saturn în constelaţia Peştilor.

O triplă conjuncţie se produce la intervale de 100 de ani, pe când conjuncţiile simple au loc la aproximativ 20 de ani. Ultima triplă conjuncţie a avut loc în constelaţia Berbecului, ţinând din august 1940, până în februarie 1941. O a treia conjuncţie este prezisă abia pe la 2198. Richard Henning arată că conjuncţii simple ale lui Jupiter şi Saturn au avut loc în constelaţia Peştilor de mai multe ori; una din ele fiind în 126 î. Hr., dar aproape invizibilă. Tripla conjuncţie din constelaţia Peştilor s-a repetat în anul Naşterii Domnului de trei ori: la 23 mai, 3 octombrie, 4 decembrie, fiind perfect vizibile. Călătoria de la Babilon la Ierusalim durează o lună şi jumătate. Datorită faptului că Betleemul era la sud de Ierusalim, în cazul unei călătorii efectuate după-amiază, steaua devenea foarte strălucitoare la apropierea amurgului şi dădea într-adevăr impresia că merge înaintea lor. De fapt, Richard Henning a reconstituit artificial între 1933—1937 „drumul stelei magilor", la planetariul din Düsseldorf, demonstrând ipoteza lui Kepler în faţa a mii de vizitatori. Din nefericire însă un bom-

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. Prof. Sorin Cosma

Prozelitism în faţa Sfintelor Altare

De câteva luni de zile pot fi văzuţi, prin diferite localităţi din ţară, câţiva inşi cu o ţinută mai insolită: poartă plete şi barbă, sunt îmbrăcaţi într-o haină lungă albă (până la glezne), se încing cu un brâu verde, au atârnată pe piept o cruce, şi peste toate acestea pun un veşmânt lung, tot de culoare albă. Poartă, de asemenea, atârnată în diagonală pe piept o traistă.

Se dau drept „pelerini creştini" şi poposesc la toate confesiunile, declarând, că au drept scop „unirea tuturor bisericilor". Intră în biserici cu multă nonşalanţă, se închină la icoane, îşi fac cruce, primesc anaforă. De îndată însă ce se încheie slujba, se amestecă printre credincioşi, îi abordează, primesc bani, îi trag mai la o parte pe câte unii, încep să-i catehizeze, să-i ungă cu „mir sfinţit chiar de către Dumnezeu", îi avertizează că pe lângă Iisus Hristos, Dumnezeu Tatăl mai are încă un fiu, pe Francisc Maitreya(?!) care este trimis să propovăduiască în România. Acest „al doilea fiu" îşi face şi el apariţia, ţinând întruniri şi propovăduind noua învăţătură (un sincretism religios).

Recent, cei în cauză au adăstat o vreme prin Oradea. La formula cu care este însoţit semnul crucii, îl adaugă şi pe „cel de al doilea fiu al Domnului" — Francisc Maitreya.

Este vorba, în chip evident, de „lupi îmbrăcaţi în piei de oaie", de inşi care cutreieră satele şi oraşele, fără a avea o îndeletnicire din care să se întreţină. Înşeală pe credincioşii neavizaţi, primesc danii de la aceştia şi poposesc prin casele lor.

Cât despre pretinsul ideal al unităţii credinţei pe care îl propovăduiesc, nu e în fapt decât prozelitism deghizat. Ce unitate de credinţă pot să urmărească atâta vreme cât lovesc în chiar esenţa învăţăturii creştine care este dogma Sfintei Treimi.

Ei vin să completeze lungul şir al „evangheliştilor", „taumaturgilor", şi al altor aventurieri care s-au abătut prin părţile noastre, după revoluţie, căutând să semene confuzie, să dezbine fraţii, să le tulbure sufletele. Îndepărtându-se de idealul mântuirii care se lucrează întru smerenie, adevăr, ascultare şi rugăciune, ei caută să-i atragă şi pe alţii în plasa rătăcirii lor.

Înţelepciunea ne îndeamnă să nu le dăm ascultare. Credinţa noastră este bine temeluită pe piatra de granit a adevărului treimic. De două milenii Sfânta noastră Biserică ne ocroteşte ca o mamă bună. Cum să ne lăsăm, acum la sfârşit de veac, atraşi în rătăcire şi pierzanie?

Un convoi al morţii de la Midia la Aiud

La 19 iulie 1953, s-a închis canalul Dunăre — Marea Neagră. Un capitol funebru, de jale şi de lanţuri! Îl înghiţise iadul pe Stalin, care comandase acest canal, cu intenţia de a ne lua toate gurile Dunării. N-a fost să fie.

În dimineaţa aceea, n-a mai sunat blestemata de talangă la orele patru şi jumătate. Toţi ne-am mirat. Nici o comunicare oficială, doar bucătarii ne-au şoptit la ureche şi nu ştiam, să ne bucurăm, că nu mai silnicim sau să ne întristăm, că nu ştim spre ce meleaguri vom apuca. Pe tot traseul canalului, de la Midia la Cernavodă, erau 53 de mii de deţinuţi de toate categoriile. Dacă mai trăia Stalin un cincinal, nu ne mai întorceam la vetrele noastre. Acolo, îngrăşam toţi pământul Dobrogei.

A 2-a zi, a şi început toaleta pregătirilor de drum. A sosit colonelul Albon, figură sinistră în MAI, fost frizer şi rău ca un diavol, tipa şi împărţea ordine sergenţilor. Cea dintâi percheziţie, la uşa barăcii, a doua, în mijlocul curţii şi a treia, la uşa vagonului, ne-au controlat şi în părţile cele mai intime. Toate astea ne sugerau gânduri negre, de deportare spre alte zări îndepărtate şi maştere. S-a făcut o selecţie, au rămas cei bătrâni şi cei cu pedepse administrative, ne au selecţionat şi pe noi cei condamnaţi, de la 8 ani, temniţă grea, până la 25 de ani, muncă silnică, toţi între 40—50 de ani, numai buni de lucru şi munci silnice. În total număraţi 1 500 de oameni. Alte gânduri şi mai negre.

Chiar de aceea l-am intitulat „convoiul morţii", că aşa cum se muncea la canal şi în alte colonii ale morţii, ne puteau topi şi alte „şantiere şi «siberii» ale morţii", „înspre soare-răsare". Oamenii erau stăpâniţi de gânduri din ce în ce mai funeste, convinşi că ne împachetează pentru „împărăţia" lui Stalin. Eu aveam o intuiţie a lucrurilor şi a evenimentelor şi le spuneam:

— Fraţilor, la ora aceasta, nu avem ce căuta în URSS. S-a dus Stalin şi lumea este îndreptată cu privirile spre Kremlin, aşteptând o cârmuire spre civilizaţie!

Dar era greu să-i convingi, ei o ţineau într-una:

— Părinte, ne duc în Rusia.

(Continuare în pag. a 3-a)

Preot Bărdaş Ioan
— fost deţinut politic —

Şcoala Românească din Schei...

(Urmare din pag. 1)

silvania, cu sediul la Sibiu. Activitatea sa este continuată tot de un şcheian, în persoana protopopului Radu Tempea V, care, de pe poziţiile Şcolii Ardelene iluministe realizează o nouă gramatică românească la 1797. Bunicul său, Radu Tempea II, tot în Şchei, continuă pe Vasile cronicarul, realizând o nouă cronică, care înglobează datele înaintaşului său, completând-o fericit prin valoroase date. Asistăm în această perioadă a iluminismului transilvănean la o adevărată trăire culturală impusă prin familii de cărturari: Grid, Tempea, Duma, Hoban şi Baran. Doar circumstanţele de spaţiu ne „interzic" prezentarea in extenso. Amintim primul parimiar scris în Şchei de mai mulţi copişti, tipărirea primului calendar-almanah prin dascălul şcolii, Petcu Soanu, a primului manual de Psaltichie al lui Ioan Duma din Şchei şi a numeroaselor traduceri din greacă, slavă şi latină ale fratelui său, Radu Duma, încât tot veacul XVIII este inundat de valori de referinţă în plan cultural. Nu putem omite amintirea prezenţei aici a marelui scriitor Anton Pann, a poetului iluminist Ioan Barac, prin care se pun bazele „şcolii normalicești", începând cu anul 1801, prin care se fac paşi mărunţi spre un învăţământ gimnazial.

Până la înfiinţarea gimnaziului „Andrei Şaguna" cu concursul celor două biserici braşovene, Sf. Nicolae din Şchei şi Sf. Treime din Cetate, şcoala din Şchei alimenta toate posibilităţile de învăţătură ale românilor din Ţara Bârsei şi împrejurimi.

După 1835, când se înfiinţează şcoala comercială, graţie mentorului ei, George Barițiu şi mai ales după 1851, când se deschid larg porţile gimnaziului amintit, şcoala din Şchei rămâne în umbra acestora, adăpostind, însă, prin slujitorii bisericii, un bogat tezaur de carte şi documente, care au permis azi realizarea Complexului Muzeal din Şcheii Braşovului.

MEMENTO BETLEHEM

Naşterea trupească a Domnului Iisus Hristos, din Sf. Fecioară Maria, marchează piatra de hotar în istoria lumii şi, în sens spiritual, acest eveniment, această **taină**, se repetă în fiecare an în viaţa lumii, iar celor care cred că Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu li se dă din plinătatea Lui **har peste har** şi puterea ca să se facă fii ai lui Dumnezeu (Ioan 1, 12—16).

Având în vedere importanţa actului istoric în sine, în sfintele Evanghelii ni se dezvăluie anumite date şi indicaţiuni orientative, de timp şi de spaţiu, cu privire la Naşterea Domnului IISUS HRISTOS - MESIA cel mult aşteptat: domnia împăratului roman Augustus, proconsulatul lui Quirinius în Siria, timpul de pace în imperiu, recensământul populaţiei din acel timp (Luca 2, 1—3); steaua magilor, uciderea pruncilor, moartea lui Irod cel Mare la 754 a.u.c. (de la fondarea Romei) etc. (Matei cap. 2).

În timpul acestui recensământ din imperiul roman, care se spune că a avut loc pe la anul 748 de la fondarea Romei, s-a suit şi Iosif din Galileia, din cetatea Nazaret, în Iudeea, în cetatea lui David, care se numeşte Betleem, pentru că el era din casa şi din neamul lui David, ca să se înscrie (la recensământ) împreună cu Maria, cea logodită cu el, care purta în pântece de la Duhul Sfânt (Matei 1, 18—25; Luca 2, 5). Dar pe când erau ei acolo, s-au împlinit zilele ca ea să nască. Şi a născut pe Fiul său Cel Unul-Născut, şi L-au înfăşat şi L-a culcat în iesle, căci nu mai era loc, pentru ei, în casa de oaspeţi. Iar în ţinutul acela erau păstori, stând pe câmp şi făcând de strajă noaptea împrejurul turmei lor. Şi iată îngerul Domnului a stătut lângă ei şi slava Domnului a strălucit împrejurul lor, şi ei s-au înfricoşat cu frică mare. Dar îngerul le-a zis: Nu vă temeţi, căci iată vă binevestesc vouă bucurie mare, care va fi pentru tot poporul: azi vi s-a născut Mântuitor, care este Hristos Domnul, în cetatea lui David (Betleem). Şi acesta va fi semnul: Veţi găsi un prunc înfăşat, culcat în iesle. Şi deodată s-a văzut, împreună cu îngerul, mulţime de oaste cerească, lăudând pe Dumnezeu şi zicând: Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pământ pace, întru oameni bunăvoire. Iar după ce îngerii au plecat de la ei, la cer, păstorii vorbeau unii către alţii: Să mergem dar până la Betleem, să vedem cuvântul acesta ce s-a făcut şi pe care Domnul ni l-a făcut cunoscut. Şi grăbindu-se, au venit şi au aflat pe Maria şi pe Iosif şi pe Pruncul Iisus culcat în iesle. Şi văzându-L, au vestit cuvântul grăit lor despre acest Copil. Şi toţi câţi auzeau se mirau de cele spuse lor de către păstori" (Luca 2, 1—18).

Fiind convins de acest adevăr fundamental descoperit oameni-

lor de Dumnezeu, marele apostol Pavel încredinţa la rândul său pe discipolii săi spunând: „Cu adevărat mare este taina credinţei (creştinătăţii): Dumnezeu s-a arătat în trup, S-a îndreptat în Duhul, a fost văzut de îngeri, S-a propoveduit între neamuri, a fost crezut în lume, S-a înălţat întru slavă" (1 Tim. 3, 16).

Iisus Hristos, născut trupeşte în **Betleemul Iudeii**, fiind **Împăciuitorul** căruia se vor supune popoarele (Facere 49, 10); fiind **Steaua** care va călăuzi destinele tuturor şi prin care poporul (c. estin) îşi va arăta puterea (Numeri 24, 17—18) — însuşi numele pe care îl poartă El: de **Iisus**, de **Hristos** şi de **Mesia**, arată că El este Mântuitorul lumii. **Iisus** înseamnează pe evreieşte „Mântuitor" (salvator); **Hristos** — pe greceşte — **Uns** iar **Mesia** — pe evreieşte „Răscumpărător".

Din Sfânta Carte şi din binecuvântatele noastre colinde de Crăciun reiese clar că Iisus n-a fost numai om, ci şi Dumnezeu în una şi aceeaşi persoană, în unul şi acelaşi timp. Că a fost om adevărat, la fel ca şi noi, ne-o dovedesc cu prisosinţă naşterea Sa din Fecioară şi creşterea în casa părintească. De asemenea, trebuinţa de hrană, de îmbrăcăminte, de odihnă, pe care a simţit-o ca orice om; bucuria, întristarea, durerea şi amărăciunea fizică şi morală, chinurile şi moartea pe cruce — toate acestea ne vorbesc despre firea Sa umană. În schimb, fineţea cugetării şi a simţirii Sale, sublimitatea caracterului, bunătatea, blândeţea, smerenia Sa, fără egal, ni-L arată ca om fără de păcat, desăvârşit, ideal, ca prototipul moral al umanităţii, ca întruchiparea cea mai înaltă a tuturor virtuţilor, ca cel mai mare sfânt. Iar minunile Sale asupra întregii făpturi, şi, îndeosebi, Învierea Sa din morţi, şi înălţarea cu trupul la cer, ne vorbesc că Pruncul născut de Maria-Fecioară în Betleem, Care S-a deşertat pe Sine, chip de rob luând, făcându-Se asemenea oamenilor şi la înfăţişare aflându-se ca un om, este Mesia cel aşteptat, de o fiinţă cu Tatăl, prin care toate s-au făcut (Filipeni 2, 5—11).

Ştim de fapt că, încă cu multe sute de ani înainte, marele profet Isaia prevestise poporului ales şi lumii în general că „Fecioara va lua în pântece şi va naşte fiu şi vor chema numele lui Emanuel" (Cap. 7, 17) care se tălmăceşte cu noi este Dumnezeu.

Având pe Dumnezeu cu noi, înţelegem mai lesne de ce odată cu Sărbătoarea Naşterii Domnului Iisus în fiecare casă de creştin străluceşte astăzi o rază de lumină din harul revărsat în lume odată cu întruparea Sa. În fiecare suflet conştient de însemnătatea actului istoric în cauză se cade să răsune acum, şi mereu, acel ecou al glasului Domnului Hristos, prin care ne spune că Fiul Omului a venit ca o lumină în lume, „ca tot cel ce crede în El să nu rămână în întuneric..." (Ioan 12, 46), ci să aibă viaţa veşnică.

Anive sând deci în aceste zile mari eliberarea întregii lumi din robia păcatului, prin Naşterea lui Hristos, şi eliberarea noastră din robia dictaturii prin sacrificiul neprecupeţit al fiilor Poporului Român, atât de dornic de pace şi armonie între toţi oamenii, veniţi să ne bucurăm şi să apărăm aceste sfinte cuceriri, slujind cu devotament lui Dumnezeu şi oamenilor.

Arhim. Dr. Chesarie Gheorghescu

IN MEMORIAM

Întâlnire cu NICOLAE IORGA

Nicolae Iorga a fost omul multor posibilităţi. Aş zice că era, oarecum, oriunde acasă. Mă refer doar la primăvara anului 1929, când Nicolae Iorga îşi anunţase participarea la congresul profesorilor de istorie convocat la Sibiu. El şi-a exprimat însă dorinţa să nu se facă nici o publicitate venirii sale. Să fie aşteptat doar la gară de un singur delegat, care să-l conducă la sala de conferinţe. Mitropolitul Ardealului Dr. Nicolae Bălan, care nu era omul supus planurilor croite de alţii, a trimis în întâmpinarea savantului, pe lângă mulţi alţii şi pe profesorul de la Institutul teologic Dr. Aurel Crăciunescu, de origine bănăţean, din Satchinez.

Era ziua de 11 iunie. Îmi mântuisem devreme orele la Institut şi traversând Piaţa centrală spre casă, îl întâlnii pe profesorul Crăciunescu, care îmi strigă din maşină: „Bine că te văd. Sunt delegat de mitropolit să-l întâmpin pe dl. Iorga şi să-l poftesc a-i fi oaspe. Vino cu mine şi ai ocazia să-l cunoşti pe marele şi genialul istoric". Ajunşi la gară ne-am prezentat şefului, care ne-a indicat locul unde va opri vagonul ce avea să aducă pe savant. Sibiul nu s-a conformat însă dorinţei lui Nicolae Iorga, de a fi primit în mod discret. Pe peron era o avalanşă de lume, elevi, studenţi, reprezentanţi ai instituţiilor, militari, civili, chiar şi două orchestre. Iată-l pe Iorga! Parcă-l văd alevea: avea o constituţie fizică perfect organizată, înalt, cu două capete deasupra celorlalţi, cu barbă stufoasă peste piept, ochi mari, din care scăpăra înţelepciune, capul îl ţinea uşor înclinat spre stânga, purta o pălărie neagră şi mare cât o umbrelă, îmbrăcat în haine de culoare închisă, avea guler alb scrobit. Un lanţ lung, de aur, făcea legătura între cele două buzunare ale vestonului. Privea cu multă insistenţă şi-n dreapta şi-n stânga ca şi când ar fi voit să cuprindă întreg universul. După binevenirile rostite, profesorul Crăciunescu adresându-i-se îi spuse: „În numele I.P.S. Mitropolit Vă zic bine aţi venit şi Vă roagă să fiţi oaspele dânsului... îmi daţi voie să vă prezint pe cel mai tânăr coleg al nostru". Apoi Iorga întinzându-mi mâna a spus doar: „fie"...

În sala de conferinţe era o îngrămădire de lume. Nicolae Iorga a fost salutat de profesorul de istorie Ion Popa, de episcopul sas, Teutsch, el însuşi istoric, de generalul Mihăiescu, de prefectul judeţului, de primarul oraşului Dr. I. Goritz, de Dr. Preda, reprezentantul Astrei, de prof. S. Ţeposu, inspector şcolar.

Apoi Iorga a început a grăi. Parcă era un călăreţ luat la întrecere cu nişte pedeştri. Iorga alerga, alerga, iar ceilalţi se distanţau din ce în ce mai mult. Savant, istoric, publicist, orator, poet, dramaturg, memorialist, uriaş al culturii, şi ce nu era? Într-adevăr Nicolae Iorga a deşteptat în cugetul admiratorilor săi pe omul cu capacitatea de a însuma toate posibilităţile la un grad superlativ.

Acum la 55 de ani, de la plecarea lui dramatică din lumea aceasta, am vrea să dăm şi noi expresie sentimentelor noastre de gratitudine, de înalt respect şi de admiraţie pentru geniul pe care Dumnezeu l-a dăruit neamului nostru.

Pr. prof. dr. N. Neaga

Monumentul de la Mănăstirea Brâncoveanu al eroilor rezistenţei anticomuniste*

Ne-am adunat în această zi de toamnă ca o salcie plângătoare, sub crestele înalte până la cer ale Carpaţilor Meridionali, în acest loc de **închinare, sub Fereastra Mare,** la Mânăstirea „Brâncoveanu" din Sâmbăta de Sus, Făgăraş, spre a ne aduce aminte de cei care au plătit cu viaţa rezistenţa faţă de instalarea comunismului în România, îndată după al II-lea război mondial, îndeosebi aici, în zona Munţilor Făgăraş.

Vârsta mă arată a fi fost eu însumi tânăr contemporan cu martrii al căror nume e înscris pe această cruce, albă ca şi sufletul lor, cruce ridicată în memoria lor de către luptătorii supravieţuitori.

Aş vrea, de la început, să spun un cuvânt de apreciere pentru cei care au înălţat această cruce de marmură, în memoria celor căzuţi dintre dânşii. Monumentul acesta are aici şi o mică istorie. Acum un an sau doi s-au prezentat la mine doi domni, foşti ei înşişi în Rezistenţă, dintre care unul era dl. Ion Gavrilă Ogoranu, comandant al unui grup de luptători din Munţii Făgăraşilor, iniţiatorul sărbătoririi de astăzi.

Dl. Ogoranu, a fost condamnat la moarte în contumacie, dar nu s-a lăsat prins timp de 30 de ani, precum citim pe coperta a II-a a volumului II al cărţii sale **Brazii se frâng, dar nu se îndoiesc** (Timişoara, 1995).

Dl. Ogoranu şi însoţitorul său mi-au propus să se ridice un monument aici la Sâmbăta pentru cei căzuţi. Am fost de acord cu ideea şi cu locul, dar nu şi cu planul monumentului şi, mai ales, n-am fost de acord cu materialul din care urma să fie făcut, adică din ciment. I-am rugat să nu-l facă din ciment.

O vreme nu i-am mai văzut şi am crezut că s-au supărat pe mine. Şi iată că, acum în toamna aceasta, numai cu puţin timp în urmă, am fost chemat să văd această cruce. Cred că toţi sunteţi de acord că ceea ce s-a făcut acum, e altceva decât un monument din ciment. Acesta e cu adevărat frumos. E pe măsura frumuseţii sufleteşti a jertfei şi a eroismului martirilor pe care îi înveşniceşte. Îl felicit pe dl. Ogoranu şi pe cei care l-au ajutat.

Personal n-am fost în Rezistenţa din munţi dar, printre cei care s-au ascuns şase ani de zile cu o condamnare în lipsă (1948—1954) şi-apoi printre cei care au cunoscut Jilava, rotonda închisorii din Galaţi, Văcăreştii şi subsolurile Securităţii, am fost. I-am avut drept colegi de celulă pe Dl. Corneliu Coposu, pe diplomatul Camil Demetrescu, pe generalul Mihail, fost Şef al Marelui Stat Major, pe Emil Haţeganu, ultimul Preşedinte al Partidului Naţional Ţărănesc, pe profesorul C. Motaş, pe gen. Mociulschi, pe arhitectul Ştefan Balş, pe ministrul Ovidiu Vlădescu, pe un prinţ Nicolae Mavrocordat, cu care am învăţat limba engleză, pe un prinţ Sturza care locuia în Bucureşti pe strada Frumoasă, pe Richard Wurmbrand, şi pe mulţi alţii, al căror pomelnic ar fi nesfârşit. Cu tot cu munca forţată într-o fabrică am adunat şi eu 17 ani de „universitate" sub regimul comunist, cum erau numite închisorile. În Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române mai este un ierarh **„fost deţinut politic"** Î.P.S. Bartolomeu Anania, arhiepiscopul Clujului, Vadului şi Feleacului.

Serbările aniversare din zilele acestea de împlinire a 110 ani de la dobândirea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române şi 70 de ani de la întemeierea Patriarhiei Române, cu participarea tuturor capilor Bisericilor Ortodoxe din lume, în frunte cu Patriarhul ecumenic Bartolomeu I al Constantinopolului, l-au reţinut pe Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu Anania în capitală. Eu am reuşit să „evadez" aseară, ca să fim împreună astăzi aici.

Cer iertare pentru aceste scurte note, cu câteva elemente autobiografice, dar, noi toţi, condamnaţii, multă vreme a trebuit să ne ascundem biografia, aşa că, sper că la câteva minute de mărturisire, acum, în libertate, ne-am câştigat dreptul, eu în cei 17 ani de care v-am povestit, şi noi toţi în cei 45 de ani de ascundere în suflete, pe care toţi i-am trăit. Dacă cineva mă judecă pentru aceste câteva minute, le retrag!

Cuvintele „le retrag", îmi aduc aminte de o întâmplare:

La procesul meu, la Tribunalul militar din Bucureşti, la un moment dat am început să acuz magistraţii că mă ţin în închisoare fără capete de acuzare dovedite. Magistratul care prezida m-a întrerupt şi m-a ameninţat: **„Acuzat, dacă nu încetezi imediat, te pot condamna pe loc la patru ani pentru insultă la adresa Tribunalului".** Avocaţii mei încremeniseră. M-au felicitat abia când ne-am întâlnit, târziu, după eliberare, pentru prezenţa de spirit pe care am dovedit-o după ameninţarea magistratului. Am spus: **„Domnule preşedinte, n-am intenţionat să insult Tribunalul. Am spus doar ceea ce e adevărat. Dar dacă Dv. consideraţi că ceea ce am spus e o insultă, o retrag".**

(Continuare în pag. a 4-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului, Crişanei şi Maramureşului

* Cuvânt de pomenire a luptătorilor martiri din Munţii Făgăraşilor împotriva comunismului — mânăstirea „Brâncoveanu", 29 oct. 1995.

Închinarea Magilor

(Urmare din pag. a 2-a)

bardament aerian a transformat, în al doilea război mondial, acest planetar într-un morman de ruine (Horia Matei, idem, ibidem).

Cum i-a întâmpinat Irod pe magi?

Evanghelia ne spune că la început s-a tulburat şi odată cu el tot Ierusalimul. De ce s-a tulburat tot Ierusalimul? Fiindcă toţi cunoşteau mânia şi cruzimea lui Irod şi şi-au dat seama din mai multe situaţii anterioare că aceasta se va revărsa asupra copiilor lor. Cum a procedat Irod la început? El „adună pe toţi arhiereii şi cărturarii" la un sfat comun. Arhiereul era supremul preot şi provenea din neamul lui Aaron. La început era ales pe viaţă, apoi a devenit la discreţia celor puternici. Numai Irod depune şi instituie în cursul domniei sale opt arhierei. Dar chiar dacă erau depuşi, arhiereii rămâneau membrii ai sinedriului. De aceea el a chemat pe arhierei. Cărturarii se ocupau cu studiul legii mozaice. Ei se mai numeau şi „învăţători ai legii", sau „legiuitori". Bucurându-se de trecere în popor unii erau chiar membrii sinedriului. Irod primeşte de la arhierei şi cărturari răspunsul că, potrivit proorocilor, Mesia se va naşte în Betleem şi va fi „Domn în Israel". Tulburat de cele auzite el ia atitudine vicleană faţă de magi, îndemnându-i să caute Pruncul şi dacă îl vor afla să-i dea şi lui de ştire ca să i se închine şi el. El le spune magilor „să cerceteze cu deamănuntul", ceea ce înseamnă că trebuiau să cunoască cu exactitate locul, strada, casa, familia, numele părinţilor şi al copilului. Aceasta înseamnă că ceea ce nu se mai putea afla de la arhierei şi cărturari, Irod voia să cunoască prin viclenie şi făţărnicie de la magi.

Cum găsesc magii pruncul şi ce daruri îi oferă?

Plecând de la Irod magilor le apare din nou steaua, care îi conduce până la casa unde se afla Pruncul cu mama lui. Sfântul Evanghelist Luca ne-a arătat că Pruncul s-a născut în staulul unei peşteri, iar noi aflăm acum de la Evanghelistul Matei că magii l-au găsit în casă. Este cum-va vreo contradicţie între sfintele Evangheliі? Nu este nici o contradicţie. Pruncul s-a născut într-adevăr în peşteră fiindcă atunci nu a găsit loc în casă, dar de atunci au trecut cel puţin 40 de zile, când potrivit legii a fost dus la templu, iar lumea venită pentru recensământ s-a mai rărit, şi astfel Sfânta Familie găseşte locuinţă într-o casă. Şi magii „intrând în casă au văzut Pruncul şi căzând la pământ I s-au închinat şi deschizându-şi vistieriile i-au dus Lui daruri: aur, tămâie şi smirnă". Interpretând darurile oferite, Sfinţii Părinţi arată că aurul fiind cel mai preţios metal, oferind acest dar, îl considera pe prunc rege. Tămâia folosită la cult, pe altarul tămâierii simbolizează rugăciunile credincioşilor înălţate spre cer, iar darul magilor prezice că pruncul este fiinţă dumnezeiască căruia i se cuvine adorare ca lui Dumnezeu. Smirna, fiind un aromat folosit la îmbălsămarea morţilor, ca dar al magilor indică faptul că pruncul îşi va pune viaţa pentru mântuirea oamenilor.

Câţi magi i-au adus închinare Pruncului?

Dacă ne orientăm după numărul şi felul darurilor, putem spune că au fost în număr de trei. Unii spun că au fost patru, alţii: **şase, iar alţii chiar doisprezece.** Numărul trei corespunde mai bine, fiindcă trei au fost şi fiii lui Noe, iar în această formă ei vin ca reprezentanţi ai tuturor popoarelor lumii. Sfânta Tradiţie păstrează chiar şi numele lor: Balthazar, Melchior şi Caspar (Gaşpar).

Nu s-au mai întors la Irod, fiindcă au primit încunoştinţare de la Dumnezeu să apuce pe altă cale şi să meargă în ţara lor.

Din cele până aci tratate reţinem că magii şi steaua au existat în realitate, că datele Sf. Evanghelii sunt confirmate de istorie şi nu sunt contrazise de ea. Nici astronomia nu le contrazice, ci le oferă argumente de susţinere. Magii au fost într-adevăr în ţările lor asemenea unor regi neîncoronaţi, având un cuvânt hotărâtor în luarea unei poziţii privind destinul şi acţiunile ţării respective.

Un convoi al morţii de la Midia la Aiud

(Urmare din pag. a 2-a)

Cel ce regiza tot convoiul, era col. Alban. Cu ochii în zece, nu-i scăpa nimic. Se spune că partidul îşi recruta oamenii, cu predilecţie dintre frizeri, ospătari şi şoferi care erau în contact mai mult cu oamenii, aveau „psihologia mulţimii", ziceau ei.

Linia ferată era chiar pe malul mării, valurile băteau până în roţile vagonului. Era o garnitură de aproape 40 de vagoane (bou vagon). În fiecare vagon intrau 40 de oameni, fiecare cu bocceluţa lui în spate. Ferestruicile vagonului erau acoperite cu sârmă ghimpată. În vagon erau două hârdae, unul cu apă şi altul pentru celelalte. Toate arătau drum lung.

Aceasta era în limbaj comunist spus, o „garnitură MAI", cu o locomotivă în faţă şi alta în spate, cu cei 1 500 de prizonieri politici. Tot la al şaselea vagon, era unul cu securişti, cu uşile larg deschise, cu o mitralieră în poziţie de tragere. Le vedeam toate la cotituri. Putea să fie un „convoi al morţii", după pregătirile făcute şi totodată „un tren fantomă", pentru că nu oprea nicăieri, numai la schimbarea locomotivelor şi trecea cu o viteză nebună. Prin gări, nu se vedea ţipenie de om, totul era păzit de forţe MAI iar şeful de gară, cu paleta verde-roşu, ne dădea drum liber. Nimeni nu trebuia să vadă un tren cu „duşmani ai poporului".

Când am plecat din Midia, în vagon s-a făcut o linişte de mormânt, toţi patruzeci de oameni parcă aşteptau „o mână de sus", să ne îndrepte cărările. Eu eram singurul preot, parcă aşa s-a rânduit, fără voia stăpânului". Un şvab, de pe lângă Arad — unul Demerle — zice cu o voce rugătoare şi hotărâtă:

— Părinte, să ne rugăm!

Nu ştiu câtă evlavie şi convingere religioasă avea şvabul, cred, mai mult, că era copleşit de moment şi atâţia conaţionali de ai lui, nu s-au mai întors la casele lor din îndepărtata Rusie. Ca la o comandă, de undeva, toţi patruzeci au căzut în genunchi, vagonul s-a transformat într-o capelă imaginară şi eu copleşit de moment, am rostit o rugăciune cum n-am spus niciodată în activitatea mea de preot. Mă duceau gândurile departe, la viaţa noastră cea de toate zilele, cu păcatele noastre, ne rugam şi Dumnezeu ne asculta după îndelunga Lui milostivire dar această rugăciune doream din toată fiinţa noastră, să ajungă la tronul Celui Prea Înalt. Zece minute ne-am rugat şi liniştea continua în vagon, se prelungea parcă spre alte zări. Eu am întrerupt liniştea:

— Fraţilor, când trecem Dunărea la Cernavodă, ne lămurim încotro o luăm!

Am spus acestea să-i mai însufleţesc şi să le mai alung gândurile cele negre.

Când am ajuns la Cernavodă, era seară, am urmărit gările şi am ajuns la Urziceni — nod de cale ferată — şi apoi spre Ploieşti. Parcă s-a coborât un Arhanghel din cer peste noi. Toţi îşi făceau semnul Crucii, se închinau şi mulţumeau lui Dumnezeu — în gând şi cu cuvinte. Grupuri, grupuri se încingeau la vorbă, aprinzând câte o ţigară.

„Trenul fantomă" nu s-a oprit până în Ploieşti, unde am stat toată noaptea ca nu cumva să ne oprească din drum niscaiva „voinici din Zodia Săgetătorului".

Convoiul a pornit şi am ajuns în munţii noştri dragi, le-am dat binete „Omului" şi „Caraimanului", să-şi aducă aminte de noi, că sunt mai aproape de Cer. Am trecut prin Sinaia şi Predeal, ne uitam printre gorunii şi fagii cei falnici, doar, doar, se vor ivi, Făt Frumos cu ortaci lui năzdrăvani, Sfarmă Piatră şi Srâmbă Lemne, să ne întoarcă din drum la vetrele noastre dragi. Nu s-au arătat şi ne-am molcomit zicând: cunosc ei soroacele şi vremurile şi vor veni.

Ne-am oprit în Braşov. Numai ceferiştii se uitau la noi şi unii dintre noi le-au aruncat nişte bilete prin sârma ghimpată şi ceferiştii le-au cules şi poate au ajuns la familiile noastre, să ştie prin ce temniţe trag ai lor cei dragi.

Spre seară, am ajuns la Aiud, cetatea cu porţi ferecate şi ferestre zăbrelite, unde intrai şi nu mai ştiai zilele şi anii când vei ieşi.

Dintre condeierii care au onorat, prin scrisul lor, foaia şaguniană, în anul ce tocmai se încheie

1. **P. F. Teoctist,** Patriarhul României („T. R.", nr. 25—28).
2. **I. P. S. Antonie,** Mitropolitul Transilvaniei („T. R.", nr. 9 - 10; 11 - 12; 13 - 14; 15 - 18; 19 - 20; 21 - 24; 25 - 28; 29 - 32; 33 - 36; 37 - 40; 41 - 44; 45 - 46; 47 - 48).
3. **I. P. S. Daniel,** Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei („T. R.", nr. 41 - 44).
4. **P. S. Emilian Birdaş,** Episcopul Caransebeşului („T. R.", nr. 1 - 2).
5. **P. S. Ioan Selejan,** Episcopul Covasnei şi Harghitei („T. R.", nr. 25 - 28).
5. **Pr. prof. univ. dr. Nicolae Neaga** („T. R.", nr. 5 - 6; 7 - 8; 37 - 40; 41 - 44).
6. **Pr. prof. univ. dr. Petru Rezuş** („T. R." nr. 1 - 2; 3 - 4).
7. **Acad. prof. univ. dr. doc. Constantin Bălăceanu Stolnici** („T. R." nr. 45 - 46)
8. **Pr. prof. univ. dr. Ion Bria** - (Geneva) („T. R." nr. 37 - 40; 41 - 44).
9. **Pr. prof. univ. dr. Mircea Păcurariu** („T. R." nr. 5 - 6; 7 - 8; 21 - 24).
10. **Arhid. prof. univ. dr. Constantin Voicu** („T.R." nr. 1 - 2; 3 - 4; 5 - 6; 11 - 12; 13 - 14; 15 - 18; 19 - 20; 21 - 24; 29 - 32).
11. **Pr. prof. univ. dr. Dumitru Abrudan** („T. R" nr. 1 - 2; 5 - 6; 15 - 18; 21 - 24; 25 - 28; 37 - 40; 41 - 44; 45 - 46; 47 - 48).
12. **Arhid. prof. univ. dr. Ioan Floca** („T. R" nr. 19 - 20).
13. **Pr. prof. univ. dr. Ilie Moldovan** („T. R." nr. 5 - 6).
14. **Pr. prof. univ. dr. Aurel Jivi** („T. R." nr. 9 - 10; 19 - 20).
15. **Pr. prof. univ. dr. Liviu Streza** („T. R." nr. 5 - 6).
16. **Pr. prof. univ. dr. Gheorghe Liţiu** („T. R." nr. 1 - 2; 13 - 14; 15 - 18; 25 - 28; 41 - 44).
17. **Prof. univ. dr. Vasile Marcu** („T. R." nr. 1 - 2; 9 - 10).
18. **Conf. univ. dr. Petre Puşcaşu** („T. R." nr. 9 - 10; 33 - 36).
19. **Conf. univ. dr. Elena Macavei** („T. R." nr. 29 - 32).
20. **Protos. lect. univ. drd. Daniil Stoenescu** („T. R." nr. 19 - 20; 21 - 24; 29 - 32).
21. **Pr. lector univ. dr. Vasile Stanciu** („T. R." nr. 45 - 46).
22. **Pr. lector univ. drd. Irimie Marga** („T. R." nr. 1 - 2; 21 - 24).
23. **Pr. prof. drd. Sorin Cosma** („T. R." nr. 3 - 4; 5 - 6; 7 - 8; 9 - 10; 11 - 12; 13 - 14; 15 - 18; 19 - 20; 21 - 24; 29 - 32; 47 - 48).
24. **Pr. prof. Nicolae Petrescu** („T. R." nr. 15 - 18; 21 - 24).
25. **Prof. Petru Dumitreasă** („T. R." nr. 1 - 2; 29 - 32; 33 - 36; 37 - 40; 45 - 46; 47 - 48).
26. **Arhid. drd. Visarion Bălţat** („T. R." nr. 1 - 2; 3 - 4; 5 - 6; 7 - 8; 13 - 14; 19 - 20; 29 - 32; 33 - 36; 37 - 40).
27. **Prof. Vasile Oltean** („T. R." nr. 41 - 44; 45 - 46; 47 - 48).
28. **Pr. dr. Ioan Dură** (Bruxelles), („T. R." nr. 3 - 4; 5 - 6; 11 - 12).
29. **Pr. dr. Theodor Damian** (New York), („T. R." nr. 5 - 6; 15 - 18; 21 - 24; 41 - 44).
30. **Diac. Eugen Moraru** (Atena) („T. R." nr. 5 - 6; 29 - 32).
31. **Prot. Nichifor Todor** („T. R." nr. 1 - 2; 3 - 4; 7 - 8; 9 - 10; 11 - 12; 13 - 14; 15 -18; 21 - 24; 29 - 32; 33 - 36; 37 - 40).
32. **Prot. Ieremia B. Ghita** („T. R." nr. 1 - 2; 3 - 4; 5 - 6; 7 - 8; 9 - 10; 15 - 18; 21 - 24).
33. **Arhim. Teofil Părăian** („T. R." nr. 9 - 10; 13 - 14; 15 - 18).
34. **Ierod. Teofilact Ciobâcă** („T. R." nr. 1 - 2; 7 - 8; 9 - 10; 11 - 12; 25 - 28; 33 - 36; 37 - 40).
35. **Pr. Nicolae Stoia** („T. R." nr. 1 - 2; 3 - 4; 7 - 8; 11 - 12; 13 - 14; 21 - 24; 37 - 40).
36. **Pr. Ioan Bărdaş** („T. R." nr. 3 - 4; 7 - 8; 11 - 12; 21 - 24; 29 - 32; 33 - 36).
37. **Pr. Nicolae Grebenea** („T. R." nr. 21 - 24; 37 - 40).
38. **Pr. I. Ionescu** („T. R." nr. 1 - 2; 29 - 32; 33 - 36).
39. **Ierod. Iuvenalie Ionaşcu** (Roma), („T. R." nr. 7 - 8; 9 - 10; 19 - 20; 29 - 32; 33 - 36; 37 - 40).
40. **Nicolae Dădârlat** („T. R." nr. 7 - 8; 37 - 40).
41. **Popa Savu** („T. R." nr. 29 - 32; 45 - 46).
42. **Paul Brusanowski,** („T. R." nr. 15 - 18; 33 - 36).

Tuturor celor menţionaţi mai sus, ca şi altor colaboratori, cu o prezenţă mai sporadică, tuturor abonaţilor noştri, din ţară şi străinătate, le adresăm urarea de „Sărbători fericite!", multă sănătate şi împlinirea tuturor năzuinţelor de mai bine în Noul An!

Aşteptăm ca şi în anul ce vine să primim materiale interesante, de actualitate, spre a putea răspunde dorinţei cititorilor noştri de a se forma duhovniceşte şi a se întări în credinţă şi viaţa creştină.

REDACŢIA

Monumentul de la Mănăstirea Brâncoveanu al eroilor rezistenţei anticomuniste

(Urmare din pag. a 3-a)

Ofiţerul magistrat a mai încercat să mă ameninţe numindu-mi câteva articole de lege. I-am ripostat făcând-o eu pe supăratul: **„Domnule preşedinte, cred că am fost clar: dacă consideraţi insultă ceea ce am spus, o retrag. Nu înţeleg de ce insistaţi".** În sală, cei câţiva asistenţi la proces îşi ţineau răsuflarea. Printre aceştia, în afară de părinţii şi fraţii mei, era şi Părintele Daniil Tudor, starețul de la Rarău — scriitorul Sandu Tudor, naşul meu de călugărie — mai apoi închis şi el şi mort martir la Aiud, cu mormântul până azi necunoscut!

Îndemnul era ca, la proces, să te porţi cu Tribunalul cu supunere, să recunoşti totul şi să ceri clemenţă! Era sfatul securiştilor care făceau anchetele!

Cele despre ierarhii care au trecut prin închisorile comuniste, vi le-am spus şi pentru că e posibil ca mulţi dintre Dv. să nu le ştie, tot aşa cum probabil mulţi nu vor fi ştiind de sutele, dacă nu miile de preoţi ortodocşi şi uniţi şi de studenţi teologi care au trecut prin închisorile comuniste. M-am bucurat să aud că în lunga listă alcătuită de Dl. Ogoranu, conţinând sute de rezistenţi de prin satele Transilvaniei, din fiecare localitate nu lipsesc preoţii, cu numele lor, ca sprijinitori ai Rezistenţei.

Doamnelor şi domnilor, am venit aici să ne amintim de cei care au murit pentru libertatea şi onoarea Ţării, atunci când o ameninţa comunismul ateu internaţionalist.

În faţa acestora să ne plecăm frunţile şi genunchii.

Să le arătăm preţuirea şi recunoştinţa noastră, preţuirea şi recunoştinţa Ţării. Căci, iată, jertfa lor de atunci, unită cu cea a martirilor din decembrie 1989, şi a tuturor celor ce au suferit sub toate formele vreme de o jumătate de veac, a binemeritat în faţa lui Dumnezeu. El ne-a dăruit în cele din urmă eliberarea, libertatea, şi ne-a restaurat demnitatea. Martirii toţi, cei înscrişi şi cei ce n-au avut loc pe această cruce, ne dau dreptul să ridicăm frunţile sus, să începem reconstruirea sufletului neamului nostru românesc.

A rânduit Dumnezeu ca, această cruce comemorativă monumentală, să se ridice aici, la poalele Carpaţilor intra-transilvani, în această mânăstire zidită de martirul domnitor Constantin Brâncoveanu, decapitat în 1714, la Constantinopol, împreună cu 4 fii ai săi, astăzi trecuţi toţi în rândul sfinţilor, împreună şi cu unul din ginerii săi, Ianache. Ca să cinstim memoria domnitorului şi a familiei lui, i-am refăcut din temelie incinta mânăstirii din jurul bisericuţei brâncoveneşti, făcând mânăstirea să semene astăzi cu un chivot dantelat, cu o năframă albă, imaculată, pe capul unei sfinte.

Sufletele martirilor din munţi, înscrişi pe această cruce, vor avea aici la Mânăstirea Sâmbăta drept voievod de ceată cerească, pe martirul:

Brâncoveanu Constantin
Boier vechi şi domn creştin.

Îngăduiţi-mi, cu acest prilej, să vă spun şi câteva lucruri despre Mânăstirea de azi, de aici de la Sâmbăta.

Încă din anii grei de dinainte de revoluţia din decembrie 1989, în 1985 am început rezidirea Mânăstirii. Sub pretextul că facem o sală de expunere de obiecte de patrimoniu, am proiectat şi am zidit o biserică nouă, pe lângă cea mică voievodală. I-am mascat altarul cu un perete de o cărămidă, şi tot aşa am mascat şi cafasul. Îndată după revoluţie am dat jos peretele, şi a apărut altarul. Acum am început şi pictura ei. I-am dat drept hram pe **„Sfinţii martiri Brâncoveni".**

De acum încolo, pe lângă amintirea Brâncovenilor, crucea aceasta de lângă altarul Brâncovenilor ne va aminti şi de aceşti martiri ai neamului române c, care au pătimit moarte s lnică, nedreaptă, eroică, în această parte de Ţară, mai ales în munţi, dar şi în închisori, sub zodia nefastă a acelei puteri nelegiuite, comunismul, care, ca şi turcii odinioară, ne-a hăituit credinţa în Dumnezeu şi iubirea de neam.

O ideologie lipsită de orice temei logic, absurdă din toate punctele de vedere, s-a instalat peste noi vreme de aproape o jumătate de veac, trimţând în închisori, în minele de cărbuni şi de metale, în Delta Dunării şi la vestitul Canal, floarea tinerimii române, preoţi şi teologi, elevi şi studenţi, intelectuali de mare valoare, universitari şi savanţi şi, în aceeaşi măsură, ţărani iubitori de glie, moştenitori de pământ din neam în neam, nu puţini având în lăzile din casa mare frisoave domneşti, ca mărturie că înaintaşii lor fuseseră dăruiţi de domnitori cu pământ, pentru vitejia lor în războaiele de apărare a gliei strămoşeşti.

Nimic n-a mai contat sub viforniţa comunistă. Orice criteriu de valoare a fost negat, anulat, disprețuit. Toate drepturile au fost desfiinţate, populaţia a fost timorată, ameninţată, răstignită şi, împotriva voinţei ei, a fost transformată în turmă fără glas! Acesta a fost regimul de dictatură comunistă.

Îndrăzneţii care s-au opus, au plătit cu viaţa, sau cu ani grei de temniţă. Pentru cea mai mică îndrăzneală s-a plătit preţ mare. De aceea **nici o îndrăzneală n-a fost mică.** De aceea s-a instalat în toţi frica, teroarea. Înjosirea fiinţei omeneşti n-a cunoscut limite şi îndurare.

De aceea, pe bună dreptate, s-a spus în 1989, şi după aceea că, cei ce au luptat şi cei care au murit, nu numai în 1989, ci în toată perioada comunistă, au luptat şi au murit **pentru libertatea şi apărarea demnităţii româneşti!**

Cât timp vom mai trăi noi, prietenii şi urmaşii celor înscrişi pe această cruce, vă propun să venim odată pe an aici, în mod special, pentru a ne reafirma comuniunea cu ei, ca să luăm de la ei şi de la Sfântul voievod martir Constantin Brâncoveanu, putere de credinţă în Dumnezeu şi în destinul neamului nostru, credinţă în libertate şi în veşnicia lui. Putere şi curaj până la jertfă. Aşa cum le-au avut ei.

Pe fiecare, după numele lui, Dumnezeu să-l ierte şi să-l odihnească întru Împărăţia Sa cea cerească, iar pe noi să ne miluiască, acum şi pururea şi în vecii vecilor, amin.

Întru fericită adormire veşnică odihnă dă Doamne sufletelor adormiţilor robilor tăi, eroi şi martiri căzuţi în lupta împotriva comunismului ateu, pentru libertatea neamului nostru românesc.

Şi le fă lor veşnică pomenire.

ANUNŢ

Arhiepiscopia Ortodoxă Română Sibiu, Secţia culturală, adresează onoraţilor abonaţi, ca şi altor eventuali doritori de a se abona, pe anul 1996, la publicaţia „Telegraful Român", înştiinţarea că începând cu luna noiembrie 1995 se reînnoiesc abonamentele. Costul unui abonament pe un an este de 7 000 lei.

Expedierea banilor se va face obligatoriu prin mandat poştal pe adresa:

Arhiepiscopia Ortodoxă Română Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35, Cont nr. 45.10.4.09.2 la B.C. Sibiu.

Pentru cititorii de peste hotare abonamentul anual este de 25 dolari S.U.A., care vor fi vărsaţi în cont nr. 47.21.016.680, la B.C. Sibiu.

Vă mulţumim!

Semnalăm... Semnalăm...

■ CRONOS POESIS este titlul ales de Virgil Nistru Ţigănuş în fruntea unui volum de studii literare subintitulat: **„Hermeneutică şi valoare poetică în literatura română a secolului al XIX-lea"**, (ed. Alma-Galaţi, 1995, 254 p.). Studiile cuprind analize asupra poeziei de la Iancu Văcărescu până la George Coşbuc, trecând prin Ioan Heliade Rădulescu, Grigore Alexandrescu, Dimitrie Bolintineanu, Vasile Alecsandri, Mihai Eminescu şi Alexandru Macedonski. Paginile lui Virgil Nistru Ţigănuş sunt extrem de informate — poate că sunt chiar prea tributare informaţiei — şi sunt, după ştiinţa noastră, cam primele adunate într-o carte unitară, după revoluţia din 1989.

Era nevoie de revenirea la critica literară, acum când criticii s-au făcut, aproape toţi, ziarişti sau preşedinţi de partide!

* * *

■ P. C. Protos. Olivian Bindiu, starețul Mânăstirii „Izvorul Miron", Românești, jud. Timiş, ne-a trimis o nouă carte — a câta? — rod al ofensivei publicistice cu care ne-a obişnuit în ultimii cinci ani. Peste 30 de titluri! Deşi cartea aceasta, cu titlul: SFÂNTA SCRIPTURĂ POVESTITĂ (1995) a apărut în condiţii grafice excelente (hârtie bună, tipar frumos) e păcat că, probabil din grabă, au rămas neobservate şi necorectate cam multe greşeli de tipar şi nu numai de tipar. Cam câteva sute. Îi stăm autorului la dispoziţie pentru o discuţie pe text. Ideea a fost bună. Desigur cartea e destinată copiilor — se spune în **Cuvântul înainte** — dar nu numai lor. Realizarea ideii însă, din multe puncte de vedere, cere o reconsiderare urgentă.

* * *

■ **„Şobolanii în Italia"** (ed. Emin, Bucureşti, 1995, 219 p.), e un roman scris de Grid Modarcea, scriitor şi realizator de documentare cinematografice valoroase. Autorul e la a 16-a carte. Ştie să scrie şi îmbie la lectură. E o reuşită demitizare a fericirii unei anumite categorii de emigranţi. Pe ultima copertă, cartea e comparată cu filmul **„Goana după aur".** E o comparaţie potrivită. Şi ce titlu: **„Şobolanii în Italia"!**

Curat şobolani!

■ În revista **„Cistercian Studies"** vol. 30/3, 1995, editată de „Abbey of Our Lady of the Holy Trinity" din Huntsville, Utah, U.S.A., o publicaţie a „contemplativilor" din lumea monahală catolică, Franz Posset publică studiul: **„CHRISTI DULCEDO: The Sweetness of Christ in Western Spirituality".** Este bineînţeles o metaforă menită să exprime o experienţă religioasă, şi anume experienţa comuniunii cu Hristos care e sesizat, trăit ca „dulceaţă", deci transformat din concept într-o realitate percepută de simţurile omului înduhovnicit.

Astfel de „trăiri" sunt caracteristice mai ales spiritualităţii catolice, dar ele nu lipsesc nici din textele răsăritene, în acatiste sau în textele Triodului şi ale Penticostarului. Poate că în spiritualitatea apuseană, catolică, aceste percepţii sunt mai pregnante, mai frecvente, de aceea de obicei definesc mai ales această spiritualitate. La noi, la ortodocşi, efuziunile de acest gen sunt mai temperate, aş zice mai spiritualizate. Un Serafim de Sarov se „încălzea" (vezi experienţa cu Motovilov) sau chiar „ardea" pe alţii la simpla atingere, dar aceasta se descoperea cu discreţie şi era departe de a fi o căldură fizică. Era mai degrabă una duhovnicească, chiar dacă Motovilov a perceput-o fizic, din afară. Înlăuntrul sfântului ea era spirituală. De aceea în spiritualitatea răsăriteană şi „dulceaţa" e dincolo de a fi fizică. E mai mult sau exclusiv metaforică.

Nu ştiu dacă în domeniul spiritualităţii diferenţele de percepţie ale realităţilor de **dincolo,** ar trebui să fie neapărat constituite în diferenţe de principiu, datorită deosebirilor confesionale. Cred că mai degrabă nu. Sunt diferenţe temperamentale şi de educaţie spirituală. **Dulcis** în spiritualitatea occidentală e egal adesea cu **suavis.** Dar şi în Orient Părinţii cei mari erau de o **suavitate,** de o bunătate, de o înţelegere copleşitoare faţă de tot ce îi înconjura.

Să mai marcăm şi puncte de contact! Ori, acestea sunt mult mai multe şi posibile în spiritualitatea caldă, dincolo de rigiditatea dogmatică şi de straturile istorice care au dus la tot mai adâncă despărţire. În întreprinderea demersurilor ecumenice e previzibilă o cale mai sigură şi mai uşoară prin spiritualitate.

Cred că doi sfinţi din cele două confesiuni s-ar înţelege mai uşor decât doi teologi specialişti!

* * *

■ CĂSĂTORIA ŞI VIAŢA MISTICĂ (ed. Lumina, Buc., 1995, 190 p.), e o carte foarte bună asupra temei scrisă de preotul Tiberiu Gh. Dârlea. Cartea se sprijină pe Sfinţii Părinţi, pe Filocalie, pe mari teologi moderni, români şi străini. Tema a fost în general ocolită până acum la noi, ca temă în sine. De aceea tratarea ei de către părintele Tiberiu Dârlea este mai mult decât binevenită. Despre orientarea duhovnicească a inşilor avem texte bogate; despre orientarea cuplurilor spre un ţel comun, avem mai puţine. Aceasta şi pentru că autorii de tratate erau în general monahi. Dar lumea e o alcătuire de cupluri, mai mult decât monahi. O spiritualitate a cuplurilor e mai mult decât binevenită.

* * *

■ Am putut vedea o revistă creştină bună: „Datini", nr. 1—2, 1995. Teme, conţinut, ilustraţii, condiţii grafice, totul e la mare înălţime. O recomandăm călduros.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală,** Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Aurel Jivi** — redactor adjunct; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

ABONAMENTUL pe un an: 7000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A., Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU